Nhandejáry Nhe'ẽ

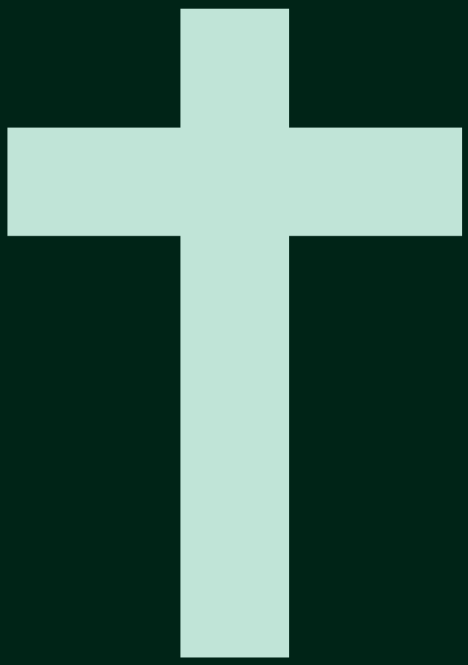

New Testament in Kaiwá (BR:kgk:Kaiwá)

Nhandejáry Nhe'ẽ
New Testament in Kaiwá (BR:kgk:Kaiwá)

copyright © 2006 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kaiwá

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2006, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.
You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

- You must give Attribution to the work.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Kaiwá

© 2006, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-27

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
7ba4d793-0e4f-5efd-8f91-509f2a6d9f6a

Contents

MATEUS 1
MARCOS 78
LUCAS 121
JOÃO 206
ATOS 261
ROMANOS 333
1 CORÍNTIOS 366
2 CORÍNTIOS 401
GÁLATAS 423
EFÉSIOS 437
FILIPENSES 448
COLOSSENSES 456
1 TESSALONICENSES 464
2 TESSALONICENSES 471
1 TIMÓTEO 475
2 TIMÓTEO 484
TITO 491
FILEMOM 495
HEBREUS 497
TIAGO 523
1 PEDRO 533
2 PEDRO 543
1 JOÃO 550
2 JOÃO 558
3 JOÃO 559
JUDAS 560
APOCALIPSE 564

Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ porã
Mateus remimombe'ukwe
o evangelho de Mateus

Hesu Cristo rembypykwe héry kwéry
(Lc 3.23-38)

1 Hesu Cristo Davi amyrĩ remiarirõ joapyri pyri voi. Ha Davi amyrĩ katu Abraão amyrĩ remiarirõ joapyri pyri voi. Hembypykwe héry kwéry a-rami.
2 Yma ete va'ekwe oiko va'ekwe Abraão amyrĩ. Ta'ýry jevy jevyha ko va'e. Ta'ýry Isaque. Upéi Isaque ra'y jevy Jacó. Upéi ta'ýry jevy Judá tyvýry kwéry ave.
3 Upéi Judá ra'y jevy, Perez tyvýry Zerá ndive oiko va'ekwe. Isy héry Tamar. Upéi Perez ra'y jevy Esrom. Upéi ta'ýry jevy Arão.
4 Upéi ta'ýry jevy Aminadabe. Upéi ta'ýry jevy Naassom. Upéi ta'ýry jevy Salmom.
5 Upéi ta'ýry jevy Boaz. Isy katu héry Raabe. Upéi Boaz ra'y jevy Obede. Isy katu héry Rute. Upéi Obede ra'y jevy Jessé.
6 Upéi ta'ýry jevy mburuvixagwasu Davi.
Upéixa Abraão amyrĩ-gwi mburuvixagwasu Davi amyrĩ peve oĩ va'ekwe quatorze he'ýi joapyri pyri va'ekwe.
Upéi Davi ra'y jevy Salomão. Isy katu Urias rembirekokwe.
7 Upéi Salomão ra'y jevy Roboão. Upéi ta'ýry jevy Abias. Upéi ta'ýry jevy Asa.
8 Upéi ta'ýry jevy Josafá. Upéi ta'ýry jevy Jorão. Upéi ta'ýry jevy Uzias.
9 Upéi ta'ýry jevy Jotão. Upéi ta'ýry jevy Acaz. Upéi ta'ýry jevy Ezequias.
10 Upéi ta'ýry jevy Manassés. Upéi ta'ýry jevy Amom. Upéi ta'ýry jevy Josias.
11 Upéi ta'ýry jevy Jeconias tyvy kwéry ndive.
Oiko jave Jeconias, he'ýi kwéry ndive oipyhy-ma íxupe heraha-vy Babilônia yvy akéno-py.
Upéixa Davi amyrĩ-gwi yvy akéno-py ojereraha hagwe peve oĩ va'ekwe quatorze he'ýi joapyri pyri va'ekwe.
12 Yvy akéno-py ojereraha rire, oiko va'ekwe Jeconias ra'y Salatiel amyrĩ. Upéi ta'ýry jevy Zorobabel.
13 Upéi ta'ýry jevy Abiúde. Upéi ta'ýry jevy Eliaquim. Upéi ta'ýry jevy Azor.
14 Upéi ta'ýry jevy Sadoque. Upéi ta'ýry jevy Aquim. Upéi ta'ýry jevy Eliúde.
15 Upéi ta'ýry jevy Eleázar. Upéi ta'ýry jevy Matã. Upéi ta'ýry jevy Jacó.
16 Upéi ta'ýry jevy José. Ha'e Maria ména. Upe Maria Hesu sy voi. Hesu héry ave Cristo, Nhandejáry rembiporavokwe voi, judeu kwéry remiha'arõ va'e voi.
17 Upéixa yvy akéno-py ojereraha hagwe-gwi Cristo peve oĩ va'ekwe quatorze he'ýi joapyri pyri va'ekwe.

Hesu Cristo oikomaha
(Lc 2.1-7)

18 Hesu Cristo oikomaha a-rami. Oiko va'ekwe Maria isyrã José rembirekorã. Omenda e'ỹ mboyve, oikwaa-ma va'ekwe omembyrã. Ome'ẽ-ma va'ekwe íxupe imembyrã Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Ndaha'éi kwimba'e-gwi.
19 Ha imenarã José katu tekoha-rupi voi oiko va'e. Oikwaa gwembirekorã imemby-tagwi, opoise mo'ã íxugwi: "Imemby rei-ta xe rembirekorã" he'i mo'ã. "Xe nda'e mo'ãi joty mba'eve atýra-py" he'i ojéupe ojepy'amongeta-vy. Upéa-gwi, "Apoi nhemi-ta íxugwi" he'i mo'ã ojéupe.
20 Pyhare onhemongeta ha'e ae opy'a ndive: "Mba'éixa po apoi-ta íxugwi?" he'i he'i ojéupe. Upéi ikéra-py ojehexa uka íxupe Nhandejáry rembigwái yváy pygwa:

—Nde, José, Davi remiarirõre, he'i ohenói-vy íxupe. —Eraha katu Maria-pe nde róga-py ne rembirekorã. Ani katu eretĩ teĩ ereiko-vy indive. Ani erenotĩ teĩ ne rembirekorã ogwereko-ta va'e mitã, he'i íxupe. —Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-rupi ae ogwereko-ta upe va'e mitã, he'i íxupe.

21 —Oiko-ta imemby kwimba'e va'e. Gwe'ýi kwéry-gwi omboyke va'erã hembiapo vaikwe, he'i íxupe ikéra pygwa. —Upéa-gwi erehenói va'erã íxupe Hesu-py. Pene resende-harã-gwi embohéry íxupe Hesu, he'i íxupe Nhandejáry rembigwái ikéra-py imombe'u-vy.

22-23 —Yma Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety remimoĩgwe kwatia-rehe a-rami:

“Oĩ oikwaa va'erã omembyrã omenda e'ỹ reheve. Ha upe rire katu oiko-ma va'erã imemby. Emanuel-py ohenói va'erã imemby-pe”

he'i upe Nhandejáry rembiporavokwe Cristo syrã-rehe. Emanuel he'i Nhandejáry-rehe nhane moirũharã-rehe. Ipokatu voi upe va'e Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. Upéa-gwi yma gware he'i hagwe-rami ãy oiko-ma.*

24 Ko'ẽmba rire opáy-ma José. Ohendupa-ma Nhandejáry nhe'ẽ. Ogweraha-ma Maria gwóga-py gwembirekorã mo'ã.

25 Hembireko jepe, gwembireko e'ỹ-rami joty ogwereko. Omboete-gwi íxupe, ogwereko mombyry joty íxupe. Ndokéiry vyteri hendive. Ha upe rire ae katu imemby kwimba'e oiko-ma rire, ogwereko ete-ma katu gwembireko-pe, ojehe'a tee-ma hese. Ãy katu oiko tee gwembireko ndive. Maria memby rypykwe-pe, “Hesu” he'i ombohéry-vy íxupe.

2

Kwarahy resẽ-gwi ogwahẽ ou-vy hi'arandu eterei va'e

1 Ha upéi katu Herodes mburuvixagwasu ramo oiko jave, oiko-ma Hesu. Belém tetã-my, Judéia yvy-py oiko-ma. Upe jave ogwahẽ-ma ou-vy Jerusalém tetã-my mombyrygwa hi'arandu eterei va'e. Mombyry-gwi kwarahy resẽ-gwi ou ra'e:

2 —Kipy tipo oime mitã'i judeu kwéry ruvixagwasurã oiko va'ekwe? he'i oporandu-vy. —Pe mitã'i oikomaha kwaa ukaha va'e jasytata ojeupi oho-vy ramo kwarahy resẽ-my, orohexa-ma va'ekwe. Upéa-gwi mitã'i-pe oroju oromboete-vy, he'i Jerusalém tetã mygwa-pe.

3 Judeu ruvixarã rerakwã ohendu-ma ramo judeu ruvixagwasu Herodes, onhemondýi voi. Ndaipy'agwapyvéi-ma voi upéa oikwaa ramo. Entéro Jerusalém tetã mygwa gwive onhemondyipa hikwái. Ndaipy'agwapyvéiry oikwaa ramo upéa hikwái.

4 Upéa-gwi Herodes ohenói ou hagwã pa'i ruvixa kwéry gwive judeu rekombo'ehaty kwéry ndive:

—Mamo-py po oiko va'erã upe Nhandejáry rembiporavo Cristo? Kipy tipo hekwagwã? Mbava'e tipo he'i va'ekwe yma gware kwatia nhe'ẽ? he'i oporandu-vy íxupe kwéry.

5 —Belém tetã-my, Judéia yvy-py oiko-ta, he'i. —Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety remimoĩgwe kwatia-rehe he'i a-rami:

6 “Ha'e-ta Belém tetã, Judéia yvy pygwa-rehe. Tetã'i jepe tuvixave va'e-rami joty. Upe-gwi oiko va'erã mburuvixagwasu. Gwymba-rehe onhangarekoha-rami, onhangareko va'erã Israel kwéry xe re'ýi kwéry-rehe”

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. Upéa-gwi upe Nhandejáry rembiporavo oiko-ta Belém-py, he'i Herodes-pe hikwái.*

7 Upe ramo Herodes ohenói ou hagwã upe hi'arandu va'e kwéry. Omoha'e anho ohenói-vy oporandu hagwã upe jasytata-rehe:

—Araka'e pyhare po ojehexa uka ra'e peẽ-my jasytata? he'i oporandu-vy íxupe kwéry.

8 Oikwaa-ma ramo omondo Belém-py:

---

* **1:22-23** Is 7.14 * **2:6** Mq 5.2

—Tapeho pejohu peve peheka íxupe, he'i. —Mamo pa oime pehexa porã. Petopa-ma ramo íxupe, peju jevy kuri pemombe'u xe-vy aikwaa hagwã xe ave aha hagwã ahexa íxupe, aha hagwã xe ave amboete íxupe, he'i mo'ã upe hi'arandu va'e-pe.
9 Ohendu-ma ramo mburuvixa nhe'ẽ, oje'ói hikwái oheka-vy. Upéi upe jasytata ojeupi ypy jave kwarahy resẽ-my ohexa va'ekwe oho henonde-rupi. Upéi mitã'i oimeha ári opyta yvate-py.
10 Ohexa ramo, ovy'a eterei.
—Iporã ete katu. Jahexa jevy-ma jasytata, he'i herovy'a-vy.
11 Upéi ogwahẽ oho-vy óga-py. Upe-py ohexa mitã'i-pe isy Maria ndive oiko ramo. Gwetypy'ã-rehe onhesũ imboete-vy íxupe. Omomba'egwasu íxupe hikwái. Upéi oipe'a imba'e ryru-gwi. Omboete eterei-vy, ome'ẽ rei mitã-pe ouro hepy va'e. Ome'ẽ íxupe hyakwã porã va'e, incenso héry va'e. Ome'ẽ ave íxupe hyakwã porã va'e mirra héry va'e ave.
12 Pyhare ogwahẽ ou-vy Nhandejáry rembigwái yváy gwigwa. He'i:
—Aníke peho jevy mburuvixa róga-rupi, he'i hi'arandu va'e-pe.
Ike-py omombe'u íxupe. Upéa-gwi oikupe'o pe'o oje'ói-vy hikwái gwe'ýi ha-py.

Ogwerokanhy heraha-vy mitã'i Egito-py

13 Oho rire oje'ói-vy upe hi'arandu va'e, pyhare ojehexa uka ou-vy Nhandejáry rembigwái yváy gwigwa. José oke jave, ojehexa uka íxupe:
—Epu'ã katu, he'i, —eraha isy ndive mitã'i. Erokanhy heraha-vy mitã'i Egito yvy-py. Epyta ranhe upe-py eiko-vy. Xe ha'e ramo ae, ereju jevy va'erã, he'i íxupe. —Mburuvixa Herodes katu oheka uka-ta íxupe ojuka uka hagwã. Upéa-gwi epyta upe-py, he'i íxupe Nhandejáry rembigwái.
14 Upe-ma ramo opu'ã pyhare ogwerokanhy heroje'ói-vy. Ogweraha isy ndive mitã'i. Oho Egito yvy-py.
15 Upe-py opyta mitã'i ndive. Herodes omano ra'arõ-vy opyta Egito-py. Yma ete Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety remimoĩgwe kwatia-rehe he'i a-rami:
“Ahenói-ma xe ra'y-pe Egito yvy-gwi ou hagwã”
he'i upe Nhandejáry rembiporavo Cristo-rehe. Ipokatu voi Nhandejáry nhe'ẽ. Upéa-gwi yma gware he'i hagwe-rami, ãy oiko-ma.*

Ojejuka mitã kwimba'e

16 Ha upéi katu ndouvéi-ma Herodes renda-py pe hi'arandu va'e. Oikupe'o-ma ra'e oho-vy íxupe.
“Xe mbotavy rei ra'e” he'i ojéupe Herodes. Upéa ombopoxy eterei-ma íxupe, ojéupe nomombe'úiry-gwi. Upéa-gwi omondo Hesu oiko hagwe-py. Mitã'i gwive he'i ojuka ukapa hagwã. Belém tetã mygwa ijerekwe rehegwa ave he'i ojuka ukapa hagwã mitã kwimba'e-pe gwive. Mokõi ro'y ogwereko va'e, ne'írã omboty vyteri mokõi ro'y va'e-pe gwive he'i ojuka ukapa hagwã. Pe hi'arandu va'e omombe'u ha-rupi rei íxupe, he'i ojuka ukapa hagwã.
17-18 Yma Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety Jeremias remimoĩgwe kwatia-rehe a-rami he'i:
“Omemby ohapirõ va'e nhahendu-ma tetã héry va'e Ramá-py. Raquel remiarirõre voi upe va'e ohapirõ omemby kwéry. Ojahe'o ramo omemby kwéry-rehe nhahendu-ma voi. Ndoikovéi-magwi omemby nohenduséiry voi ombopy'agwapyharã mo'ã nhe'ẽ”
he'i va'ekwe imemby ojejuka va'ekwe-rehe. Upéixa yma he'i hagwe-rami, ãy oiko-ma Belém tetã-my.*

Ogweru jevy-ma mitã'i Egito yvy-gwi

* **2:15** Os 11.1 * **2:17-18** Jr 31.15

19 Ha upéi katu omano Herodes. Omano rire, ojehexa uka jevy José-pe Nhandejáry
rembigwái yváy gwigwa. Egito-py vyteri oime ramo, ikéra-py ojehexa uka jevy íxupe:
20 —Omano-ma mitã-rehe ija'e'ỹ va'ekwe. Ãy ereraha jevy jepe arã upe-py. Ijukase-
harãgwe omano-ma. Epu'ã katu, he'i —eraha jevy mitã isy ndive. Ereiko hagwe-py
tereho jevy. Israel kwéry yvy-py tereho, he'i José-pe.
21 Upe-ma ramo opu'ã oje'ói-vy. Mitã ogweraha isy ndive jevy gwetã-my. Israel kwéry
yvy-py oho.
22 Ha upéi katu:
—Ãy Herodes ra'yre Arquelau oiko jevy mburuvixagwasu ramo Judéia yvy-py, he'i
José-pe omombe'u-vy.
Upéixa-gwi ikyhyje oho hagwã ta'yre manda ha-py. Pyhare ojehexa uka jevy íxupe ou-
vy Nhandejáry rembigwái yváy pygwa. José oke jave, ojehexa uka íxupe:
—Ani ereho teĩ upe-py, he'i íxupe.
Upéixa-gwi ndohóiry oyvy-py. Galiléia yvy-py ae ha'e oho.
23 Upe-py oho opyta Nazaré tetã-my. Yma Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety
remimoĩgwe kwatia-rehe he'i a-rami:
"He'i va'erã íxupe Nazaré pygwa"
he'i upe Nhandejáry rembiporavo Cristo-rehe. Ipokatu voi Nhandejáry nhe'ẽ. Upéa-gwi
yma he'i hagwe-rami, ãy oiko-ma.

3

Ojekwaa João Batista Nhandejáry nhe'ẽ mombe'u-vy
(Mc 1.1-8; Lc 3.1-18; Jo 1.19-28)

1 Upe ramo ojekwaa-ma ou-vy João Batista. Tekwaty e'ỹ-my Judéia yvy-py ojekwaa-ma
Nhandejáry nhe'ẽ mombe'u-vy:
2 —Onhemo'agwĩ-ma katu ou-vy Nhandejáry nhande ruvixarã. Pemboasy katu pene
rembiapo vaikwe. Perova pende rekoha pemoirũ hagwã íxupe, he'i omombe'u-vy.
3 Upearã-rehe yma gware Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety Isaías remimoĩgwe
kwatia-rehe a-rami:
"Oĩ tekwaty e'ỹ-my onhe'ẽ hatã va'e. Pemopotĩ katu Nhandejáry raperã. Pembohape
karẽ e'ỹ katu íxupe. Penhemoatyrõ katu henonde, he'i onhe'ẽ hatã-vy"*
he'i João Batista rekorã mombe'u-vy.
4 Ha'e camelo mymba ragwekwe-gwi onhemonde oiko-vy. Ha ixumbe katu vaka pire
gwigwa. Ho'u tukúry-pe oiko-vy. Ei ka'agwy ho'u ave.
5 Upe jave ohopa oje'ói-vy henda-py Jerusalém tetã mygwa, Judéia yvy pygwa ave. Jordão
ysyry jere rupigwa ave ohopa iha-py.
6 Ogwahẽ ramo henda-py, peteĩ teĩ onhemombe'u João-pe gwembiapo vaikwe-rehe:
"Amboasy-ma xe rembiapo vaikwe" peteĩ teĩ onhemombe'u ramo, omongarai-ma íxupe.
Jordão ysyry-py oporomongarai oiko-vy.
7 Ha upéi katu ogwahẽ ave ou-vy heta fariseu saduceu ndive. Onhemongarai ukase-vy
ou íxupe hikwái. Ohexa ramo íxupe kwéry João he'i:
—Mbói-rami peẽ pende reko mbói reko-rami, he'i íxupe João. —Kiva'e po nde-vy he'i
erekanhy hagwã? Ndikatúi erekanhy nde rereko asyharã-gwi, he'i íxupe kwéry.
8 —Ererova ramo nde rekoha, ehexa uka nde reko porãha.
9 "Abraão amyrĩ nhande ru voi. Nhande kwéry hemiarirõre tee voi" ere rei erenhem-
boete ukase-vy. Ani joty ere upéa. Pehexa katu ko va'e ita. Ha'e-ta peẽ-my. Ko itakwe
Nhandejáry omondo kwaa va'erã kente ramo. Hetave omondo kwaa va'erã Abraão
remiarirõre ramo. Ndaheko rasýiry arã hemimondo ramo ita.

---

* **3:3** Is 40.3

10 Yva máta hi'a e'ỹ va'e oity va'erã. Hapy hagwã-pyma ogweraha va'erã. Oĩ-ma háxa
ijypy-py ombogwái hagwã hapo-rupi. Upéixa ete ogwereko asy va'erã hekoha vai va'e-
pe.
11 —Xe, he'i —y-py mante apomongarai va'e penhemboasy-gwi pende rekoha vaikwe-
rehe ojekwaa hagwã peẽ penhemboasyha pende rekoha vaikwe-rehe. Ha oĩ xe
rapykwerigwa katu napene mongarai mo'ãi xe oromongaraiha-rami. Ha'e ombogwejy
va'erã omoingo-vy pende py'apy-py Nhe'ẽ Marangatu tee va'e, he'i. —Tata-py ae
pene mongarai va'erã omokanhy ngatu-vy pende reko tujakwe pendéhegwi. Tata-py
imombopyrã jahapyha-rami ave, pende reko tujakwe oipe'a va'erã pendéhegwi. Pende
aigwe ohapypa-ma va'erã. Ha'e ipu'akave va'e xéhegwi. Upéa-gwi, xe reko'ive íxugwi-gwi,
xe ave atĩ íxugwi. Ni hembigwái ramo jepe ndikatúiry aiko.
12 Yrupẽ-my nhamombo yvate-koty imboveve-vy. Upéi inhongatu haty-py nhamoĩ
ha'ỹigwe. Ha ha'ỹi e'ỹ va'e pirekwe katu jahapy. Upéixa ete ha'e ogwahẽ-ma ou-vy oipe'a
hagwã hekoha vai va'e-gwi hekoha porã va'e. Upe va'e ogweraha va'erã oha-py. Ha
hekoha vai va'e katu ogwereko asy va'erã íxupe. Okái voi Nhandejáry rata. Ndoikói voi
imbogweharã, he'i judeu ruvixa kwéry-pe João Batista imombe'u-vy.

Onhemongarai Hesu
(Mc 1.9-11; Lc 3.21-22; Jo 1.32-34)

13 Upe ramo ogwahẽ ou-vy Hesu Galiléia yvy-gwi. Jordão ysyry-py ou. Ojéupe ave
oipota omongarai.
14 Ha João katu nomongaraiséi íxupe:
—Iporãve katu xe mongarai nde voi. Nde, nde reko porãve xéhegwi, he'i íxupe João. —
Nde reko porãve jepe, ma'erã ereju joty xe renda-py? Ma'erã erenhemongarai ukase joty
xe-vy, he'i oporandu-vy.
15 —Ãy eheja katu tanhemongarai, he'i Hesu. —Upéixa iporã jajapo entéro Nhandejáry
oipota va'e gwive, he'i João-pe.
Ha João he'i:
—Néi. Aipo ramo toromongarai, he'i Hesu-pe.
Ha omongarai íxupe.
16 Onhemongarai rire-ma, osẽ y-gwi ou-vy. Upe-ma ramo ojekwaa pya'e yváy-py. Upe-
gwi ha'e ohexa ogwejy va'e. Pykasu-rami ogwejy ou-vy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Ójehe
ogwejy ramo ohexa.
17 Upéi ohendu yváy-gwi onhe'ẽ va'e. He'i:
—Kóa xe ra'y xe rembiayhu voi. Xe rembierohory porã ete va'e voi ko va'e, he'i yváy-
gwi onhe'ẽ va'e Hesu-rehe.

4

Anháy ruvixa ombojejavyse mo'ã Hesu-pe
(Mc 1.12-13; Lc 4.1-13; Hb 4.15)

1 Ha upéi katu ogweraha Hesu-pe Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Tekwaty e'ỹ-my ogweraha
íxupe. Anháy renda-py ogweraha íxupe anháy ruvixa otantea hagwã íxupe ombojejavy
hagwã mo'ã.
2 Quarenta áry, quarenta pyhare ave ohasa okaru e'ỹ reheve. Ha upe rire ae katu
ivare'a-ma.
3 Upe ramo ohekoteta-vy ou anháy ruvixa. Ombojejavyse mo'ã íxupe. Anháy he'i íxupe:
—Nde ere ndéjehe, "Xe Nhandejáry ra'y voi". Aipo ramo ere ko ita-pe eremondo hagwã
íxupe mbojape ramo, he'i Hesu-pe anháy itantea-vy, ombojejavyse mo'ã-vy.
4 Hesu ae ndojapóiry joty inhe'ẽ. Nhandejáry nhe'ẽ ae joty omombe'u íxupe:
—Ko'a-rami ae voi Nhandejáry nhe'ẽ oĩ va'e kwatia-rehe, he'i íxupe:

—“Nhane rembi'ukwe-rehe anho rei ndaha'éi nhande rekoverã tee. Nhandejáry he'i va'e gwive ae nhande rekoverã tee”
he'i Hesu, Nhandejáry kwatia nhe'ẽ omombe'u-vy íxupe.*
5 Upe rire anháy ruvixa ogweraha íxupe Jerusalém tetã marangatu-py. Nhandejáry róga kakwaa-py ogweraha íxupe. Upe-py ijyvateve va'e ári omonhembo'y íxupe. Anháy he'i íxupe:
6 —“Xe Nhandejáry ra'y voi” ere nde ndéjehe, he'i íxupe. —Aipo ramo, he'a katu a-gwi. Ko'a-rami ae oĩ Nhandejáry kwatia nhe'ẽ he'i anháy Hesu-pe ombojejavy ukase mo'ã-vy:
—“Nhandejáry omonhangareko uka va'erã nde-rehe gwembigwái yváy pygwa-pe. Ipo-py nde joko va'erã pono ere'a-vy ererokwa hatã nde py ita-rehe”
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ oiporu rei-vy. —Upéa-gwi he'a katu, he'i mo'ã Hesu-pe.*
7 Ha Hesu ae katu ndojapóiry joty inhe'ẽ. Nhandejáry nhe'ẽ ae joty omombe'u íxupe:
—Ko'a-rami ave oĩ Nhandejáry kwatia nhe'ẽ, he'i ave íxupe Hesu omombe'u-vy.
—“Ani katu eretantea teĩ Tupã nde Járy-pe imbojejavy ukase-vy mo'ã”
he'i anháy ruvixa-pe Nhandejáry kwatia nhe'ẽ omombe'u-vy.
8 Upéi ogweraha jevy Hesu-pe yvyatygwasu ári. Upe-py ohexa uka íxupe entéro tetã tetã ko yvy-py oĩ va'e gwive. Mburuvixa vixa róga kakwaa ohexa uka íxupe. Ijapo porã porãpyre, heta iporãve rãve va'e ohexa uka íxupe.
9 Ohexa ukapa rire he'i íxupe:
—Entéro ne rembiexakwe gwive ame'ẽ arã nde-vy, he'i íxupe anháy. —Ne retypy'ã-rehe erenhesũ ranhe ramo xe mboete-vy, ame'ẽ arã nde-vy, he'i otantea-vy imbojejavy ukase-vy mo'ã Hesu-pe.
10 Ha Hesu ae katu ndojapóiry inhe'ẽ. He'i joty íxupe:
—Tereho katu, nde Satanás, he'i joty íxupe. —Ko'a-rami ae oĩ Nhandejáry kwatia nhe'ẽ, he'i ave íxupe Hesu:
—“Pemomba'egwasu katu Tupã pende Járy-pe. Íxupe anho mante pehendu pemboete-vy”
he'i anháy ruvixa-pe onhe'ẽ mbojevy-vy.
11 Upéa he'i rire anháy ruvixa oheja íxupe oho-vy. Ha Nhandejáry rembigwái yváy pygwa ogwahẽ ou-vy iha-py. Hemikotevẽ ogweru.

Onhepyrũ Hesu Nhandejáry nhe'ẽ mombe'u-vy (Mc 1.14-15; Lc 4.14-15)

12 Ha upéi katu João Batista onhemoĩ preso. Oherakwã rendu ramo, Hesu osẽ jevy oho-vy Galiléia yvy-py.
13 Gwetã Nazaré-py ndopytái. Ova oho-vy Cafarnaum tetã-my. Pe Cafarnaum Galiléia yugwarusu rembe'y-py. Zebulon yvy pygwa, Naftali yvy pygwa ave he'i yma gware.
14 Upe-py ova Hesu yma gware he'i hagwe-rami oiko hagwã ãy. Yma Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety Isaías remimoĩgwe kwatia-rehe a-rami:
15 “Oĩ Zebulon yvy pygwa, Naftali yvy pygwa ave. Oĩ yugwarusu rape-koty oĩ va'e, oĩ Jordão ysyry rovái pygwa, oĩ Galiléia yvy pygwa, judeu e'ỹ kwéry va'e.
16 Upe va'e kwéry pytũ-my rei oiko va'e-rami oiko va'ekwe. Ãy katu hendy va'e-py ohexa porã va'e-rami oiko-ma va'erã hikwái. Gwĩ omano va'erã-rami, ohexa jokupe rei-ma va'e-rami oiko va'ekwe hikwái, ãy katu ohesape íxupe va'e-rami oiko va'erã hikwái”*
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. Yma he'i hagwe-rami, ãy oiko-ma.
17 Cafarnaum tetã-my ova rire, onhepyrũ Hesu Nhandejáry nhe'ẽ omombe'u-vy:
—Pene mo'agwĩ-ma ou-vy Nhandejáry pende ruvixarã. Upéa-gwi pemboasy peteĩ teĩ pene rembiapo vaikwe. Perova katu pende rekoha vaikwe, he'i omombe'u-vy íxupe kwéry.

---

* **4:4** Dt 8.3 * **4:6** Sl 91.11-12 * **4:16** Is 9.1-2

“Peju katu xe moirũ” he'i Hesu
(Mc 1.16-20; Lc 5.1-11)

18 Ha upéi katu Hesu ogwata oho-vy Galiléia yugwarusu yke-rehe. Ohexa oho-vy
Simão-pe, héry va'e Pedro ave, tyvýry André ndive. Ohexa omombo ramo oity hagwã
y-py kyha oipyhy hagwã pira. Pira jopoihaty voi ha'e kwéry:
19 —Peju katu xe moirũ, he'i íxupe kwéry. —Nde katu pira jopói kwaahaty. Ãy ae
orohekombo'e-ta xe moirũ uka hagwã gwĩ kente kwéry-pe, he'i ohenói-vy íxupe kwéry
Hesu.
20 Upe-ma ramo pya'e oheja okyha. Omoirũ-ma oho-vy Hesu-pe.
21 Ha upéi ohasave Hesu oho-vy gwenonde-koty. Ohexa oho-vy mokõi Zebedeu ra'y,
Tiago tyvýry João ave. Gwu ndive omoatyrõ oiko-vy kanoagwasu-py kyha. Ohenói íxupe
ojéupe omoirũ hagwã:
—Peju katu xe moirũ, he'i íxupe kwéry.
22 Upe-ma ramo pya'e oheja okanóa gwu reheve. Oho hupive omoirũ-vy Hesu-pe.

Hesu oporombo'e oporombogwera ave
(Lc 6.17-19)

23 Ha upéi katu Hesu oho Galiléia tetã tetã-rupi. Ojeporahéi haty haty-rupi oporombo'e.
Nhandejáry nhande ruvixarã rehegwa nhe'ẽ porã omombe'u mbe'u. Entéro mba'asy-
gwi oporombogwera gwera oiko-vy.
24 Upe-ma ramo isarambi oho-vy herakwã. Síria tetã tetã-rupi oho herakwã. Upéixa-
gwi ogweru íxupe opamba'e mba'asy rerekoha va'e gwive. Gwĩ hasy ete va'e, gwĩ anháy
rerekoha, gwĩ he'o'ã'o'ã va'e, gwĩ hajy jeapa va'e ogweru ave íxupe. Entéro hasy va'e íxupe
ojereru va'ekwe gwive, ombogwerapa joty ha'e.
25 Upe ramo heta ojogweroaty Hesu-rehe hikwái. Oĩ heta Galiléia yvy pygwa, oĩ heta
Dez Cidades oje'eha tetã mygwa. Oĩ heta Jerusalém tetã mygwa, Judéia yvy pygwa ave.
Oĩ heta Jordão ysyry rovái pygwa. Heta eta kente oho ijave oje'ói-vy.

5

Heko vy'a tee va'e
(Lc 6.20-23)

1 Ha upéi katu heta eterei ijaty va'e omoirũse Hesu-pe. Ha ha'e katu ohexa ramo íxupe
kwéry, ipa'ũ-gwi ojeupi oho-vy. Ijavyte kwéry-gwi ojeupi oho-vy. Yvyaty ári-ma ojeupi
oho-vy. Upe-py ogwahẽ ramo, ogwapy-ma yvyaturu-rehe. Ogwapy rire, omoirũ íxupe
hemimbo'e kwéry.
2 Upe ramo onhepyrũ-ma ohekombo'e porã-vy gwemimbo'e kwéry-pe. He'i omombe'u-
vy íxupe kwéry:
3 —Gwĩ, “Iporiahu va'e-rami ko yvy-py xe aiko” he'i ójehe va'e, gwĩ, “Xejéhegwi rei
ndikatúiry xe aiko” he'i ójehe va'e, heko vy'a tee va'e. Nhandejáry nhande ruvixa ndive
gwarã voi. Upéa-gwi ovy'a.
4 —Gwĩ gwembiapokwe omboasy-vy hasẽ va'e, heko vy'a tee joty. Nhandejáry
remimbopy'agwapyrã voi upéa. Upéa-gwi ovy'a.
5 —Gwĩ ipoxy pya'e e'ỹ va'e, heko kirirĩ va'e, heko vy'a tee va'e. Ko yvy pygwa íxupe
gwarã. Ko yvy imba'e teerã. Upéa-gwi ovy'a joty.
6 —Gwĩ Nhandejáry remimbota gwive ojaposeve seve va'e, heko vy'a tee va'e. Ivare'a
va'e-rami, ijuhéi va'e-rami ave oiko hemimbota ojapose eterei-gwi. Ojapo rire ovy'a
va'erã. Onhembopy'ajeko tee va'e-rami ovy'a-ma va'erã oiko-vy.
7 —Gwĩ gwapixa-pe oiporiahuvereko va'e, heko vy'a tee va'e. Oiporiahuvereko va'erã
ave íxupe Nhandejáry. Upéa-gwi ovy'a.
8 —Gwĩ hesakatu reheve ipy'a potĩ va'e, heko vy'a tee va'e. Ohexa va'erã Nhandejáry-
pe. Upéa-gwi ovy'a.

9 —Gwĩ gwapixa peteĩxa omoingo porã va'e, ombojoja va'e, heko vy'a tee va'e. “Xe ra'y
voi, xe rajy voi” he'i va'erã hese Nhandejáry. Upéa-gwi ovy'a.
10 —Gwĩ Nhandejáry remimbota ojapo-gwi ogwereko asy ramo jepe íxupe, heko vy'a
tee joty. Nhandejáry nhande ruvixa ndive gwarã voi. Upéa-gwi ovy'a.
11 —Ha peẽ ave xe moirũ-gwi onhe'ẽ rei rei va'erã pende-rehe. Pende rereko asy va'erã.
Xe-rehe ndaija'éi-gwi opaixagwa ivai va'e omombe'u vai va'erã pende-rehe, ijapu va'erã
pende-rehe. Upéixa pende rereko jave, pende reko vy'a tee voi.
12 Pevy'a katu. Perovy'a joty katu pende-rehe hembiapo vai va'e. Yváy-py heta
eterei ombohekovia va'erã peẽ-my ome'ẽ-vy Nhandejáry. Upéa-gwi pevy'a joty. Pende
rerekoha-rami ave ogwereko asy va'ekwe myamyrĩ Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u
va'ety-pe. Yma gware-pe pene renonderã-rehe ogwereko asy hagwe-rami ave, ãy pende
rereko asy ave va'erã.

Juky rehegwa nhe'ẽ, yvypóry kwéry-pe ohesape va'e-rami oiko va'e rehegwa nhe'ẽ ave (Mc 9.50; Lc 14.34-35)

13 —Pejeapysaka katu juky rehegwa nhe'ẽ-rehe. Juky-rami peẽ peiko ko yvy-py. Pono
ine so'o-rehe juky nhamoĩ va'e-rami, peẽ peiko ko yvy-py ani hagwã teko rei ivaive
ive oho-vy. He porã juky ha ndahe porãvéi ramo, ndikatuvéi-ma nhamoatyrõ íxupe.
Naiporãvéi-ma nhamoatyrõ hagwã. Nde eremombo-ma va'erã. Erepyrũ va'erã hese.
14 —Yvypóry kwéry-pe pehesape va'e-rami ave peẽ peiko. Ojekwaa porã tetã yvyaty ári
onhemoĩ va'ekwe. Ndikatúiry onhomi nhomi íxupe.
15 Ojekwaa porã ave tataendy. Nhamoendy ramo, ndajajaho'íry nha'ẽ gwy-py.
Tataendy'y ári ae nhamoĩ. Upe ramo entéro óga pygwa-pe pe tataendy ohesapepa oĩ-vy.
16 Upéixa ete ohesape va'e-rami, tojekwaa porã ne rembiapo porãkwe. Upéixa ramo
nde rapixa kwéry ohexa va'erã ne rembiapo porã. Ohexa ramo, omomba'egwasu va'erã
nde Ru yváy pygwa-pe, he'i Hesu.

Moisés amyrĩ remimombe'ukwe rehegwa nhe'ẽ

17 Upéi he'i jevy Hesu:
—Ani ere teĩ: “Ogwahẽ-ma ou-vy Hesu ohekoviarõ hagwã Moisés amyrĩ remi-
mombe'ukwe tekoha” ani ere teĩ. “Ou-ma ohekoviarõ hagwã Nhandejáry nhe'ẽ-py
omombe'u va'ety amyrĩ remimombe'ukwe tekoha” ani ere teĩ. Agwahẽ-ma ae aju-vy
ipokatu hagwã upe Nhandejáry remimo'arandukwe nhe'ẽ oiko hagwã he'i hagwe-rupi,
he'i.
18 Upéi he'i ave:
—Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my. Ko yvy
áry ndive oiko jave, nonhemohekoviarõ mo'ãi va'erã Moisés amyrĩ remimombe'ukwe
nhe'ẽ. Nomokanhy mo'ãi ni peteĩ ojehai va'ekwe. Ni peteĩ ndyky jaiporu va'e kwatia
nhamonhe'ẽ porã hagwã nomokanhýi va'erã. He'i hagwe-rami oikopa peve nonhemo-
hekoviarõ mo'ãi va'erã Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.
19 Upéa-gwi oĩ ramo Nhandejáry kwatia nhe'ẽ ohendu rire mixĩ eterei va'e nohen-
dusevéi va'e. Upéi ohendu e'ỹ uka hagwã ombo'e gwapixa-pe. Upe va'e apohare-
pe nomomba'egwasúi arã voi Nhandejáry oiko ha-rupi nhande ruvixarã. Ombo-
hekomixĩve va'erã ae voi íxupe. Ha Nhandejáry kwatia nhe'ẽ apoha, “Pehendu katu
Nhandejáry kwatia nhe'ẽ Moisés amyrĩ remimombe'ukwe” he'i ae va'erã gwapixa-pe,
omomba'egwasu va'erã íxupe Nhandejáry oiko ha-rupi.
20 Ha gwĩ judeu rekombo'ehaty kwéry, fariseu kwéry ndive ojapose mo'ã Nhandejáry
remimbota gwive ogwahẽ hagwã mo'ã oho-vy nhande ruvixa ramo Nhandejáry oiko
haty-py. “Heta nhane rembiapo porã porã” he'i ójehe kwéry. “Upéa-gwi nhagwahẽ
va'erã jaha-vy Nhandejáry oiko haty-py” he'i mo'ã ójehe kwéry. Ha nogwahẽ mo'ãi

voi. Ha'e kwéry heko-rupi peiko ramo, napemoirũ mo'ãi Nhandejáry pene ruvixarã-pe. Nhandejáry remimbota gwive pehenduseve seve ramo ae, pemoirũ va'erã íxupe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

Ipoxy rei va'e rehegwa nhe'ẽ

21 Upe rire katu he'i jevy Hesu:
—"Ani ereporojuka teĩ" he'i araka'e yma gware-pe. "Oporojuka va'ekwe-pe ogweraha va'erã mburuvixa rovagwy-py oporandu hagwã íxupe hembiapokwe-rehe" he'i araka'e yma gware-pe. Upéa pehendu-ma.
22 Ãy xe ae katu nde rekoha porãve hagwã amombe'u-ta peẽ-my. Gwe'ýi-rehe ipoxy rei va'e-pe gwive ogweraha va'erã mburuvixa renda-py ogwereko hagwã íxupe hembiapokwe-rami. Gwe'ýi-rehe onhe'ẽ rei va'e-pe ogweraha va'erã mburuvixa kwéry ojogweroaty haty-py omoporandu uka hagwã hembiapokwe-rehe íxupe. Ha, "Nde tavy. Ne arandu e'ỹ va'e" he'i va'e gwive gwapixa-pe katu, ojereraha va'erã tata opa rei rei e'ỹ va'e-py.
23 —Upéixa ramo ereho ramo Nhandejáry róga-py ne remime'ẽrã ereme'ẽ-ma hagwã íxupe Nhandejáry apyka nhamboete haty-py, upe-py nde re'ýi nde-rehe ija'e'ỹha-rehe ne mandu'a ramo, ani ereme'ẽ ranhe teĩ Nhandejáry-pe ne remime'ẽrã.
24 Eheja rei katu Nhandejáry apyka renonde-py. Tereho ranhe katu nde rapixa ha-py erehekombojoja ranhe hagwã íxupe peteĩxa ereiko hagwã. Ha upe rire katu eju jevy Nhandejáry ha-py ne remime'ẽrã ereme'ẽ hagwã íxupe.
25 Embojoja mani katu nde-rehe ija'e'ỹha-pe peho jave mburuvixa ha-py. Ne'írã vyteri eregwahẽ jave, embojoja ranhe katu ne nhe'ẽ nde rapixa ndive erembovy'a jevy hagwã íxupe. Nerembojojái ramo íxupe, ne me'ẽ arã mburuvixa po-py. Upéi mburuvixa ne me'ẽ va'erã polícia po-py. Upéi nde reja va'erã preso.
26 Anhetegwa amombe'u-ta peẽ-my. Preso erepyta rire, ndopoi rei mo'ãi ndéhegwi. Nane mosẽ mo'ãi. Ndereve reveha gwive ne mbopaga uka va'erã. Erepagapa rire mante, ne mosẽ va'erã, he'i Hesu.

Mba'éixa nhanhemongy'a
(Mt 19.3-9; Mc 9.43-47; 10.11-12; Lc 16.18)

27 Upéi he'i jevy Hesu:
—"Ani erenhomongy'a teĩ nde rapixa rembireko ndive, nde rapixa ména ndive ereiko-vy" he'i araka'e yma gware-pe. Upéa pehendu-ma. Ha ãy katu xe ae nde rekoha porãve hagwã amombe'u-ta peẽ-my.
28 —Gwĩ opy'apy-py imandu'a gwapixa rembireko-rehe oikose-gwi indive va'e, hendive ndoikói vyteri ramo jepe, ojejavy joty. Gwesa-rupi joty ogwereko gwapixa rembireko. Omongy'a-ma va'e-rami, ojapo vai-ma hese.
29 —Upéixa ramo nde resa nde akatúa-koty oĩ va'e-gwi erejejavy-ta ramo, ejejoko joty ne rembiapo vairãgwe-gwi. Enohẽ katu peteĩ nde resakwe emombo ndejéhegwi nde resakwe, peteĩ hesa pehẽ va'e-rami ereiko hagwã. Nde resa mokõi reheve nde reraha ramo tata ijapy e'ỹ va'e renda-py, ivai eterei va'erã nde-vy. Iporãve erenohẽ eremombo peteĩ nde resakwe ndejéhegwi.
30 —Ha nde po nde akatúa-koty oĩ va'e-gwi erejejavy-ta ramo, ejejoko ae katu ne rembiapo vairãgwe-gwi. Ejahya ae katu upe nde po emombo ndejéhegwi. Peteĩ ipo va'e rekoha-rami ae katu eiko. Mokõi nde po reheve nde reraha ramo tata ijapy e'ỹ va'e renda-py, ivai eterei arã. Iporãve erejahya peteĩ nde po ndéhegwi.
31 —"Gwembireko-gwi opoise va'e gwive, tojapo kwatia ome'ẽ hagwã gwembireko-pe, Apoi-ta ndéhegwi, he'i-vy va'e tome'ẽ íxupe" upéa he'i ave araka'e yma gware.
32 Ha ãy katu xe ae nde rekoha porãve hagwã amombe'u-ta peẽ-my. Gwembireko-gwi opoi va'e ojapo vai hese. Upéi hembirekokwe omenda jevy ramo, onhemongy'a-ma

va'erã. Ha Nhandejáry katu omoingo asy va'erã imenakwe-pe, omenda amboaese jevy-gwi oheja rei gwembireko hagwe-rehe. Ha kunha hejapyre-rehe omenda jevy va'e katu, onhemongy'a va'erã ha'e-rami ave. Ha kwimba'e ambue ndive ojohu va'e gwembireko katu, opoi ramo gwembireko-gwi, ndojapo vaíry hese, he'i Hesu.

Ani ereiporu teĩ imba'e réry rei ne nhe'ẽ pokatuve hagwã mo'ã (Tg 5.12)

33 Upéi he'i jevy Hesu:
—"Ani erejapo e'ỹ teĩ ne nhe'ẽ. Xe apu ramo xe rendu va'erã Nhandejáry, ere ramo, ejapo katu ne nhe'ẽ" he'i araka'e yma gware-pe. Upéa ave pehendu-ma.
34 —Ãy ae katu nde rekoha porãve hagwã amombe'u-ta peẽ-my. "Nanhe'ẽ rei mo'ãi, ajapo-ta voi" ere ramo, ani ereiporu teĩ imba'e réry rei ererovia uka hagwã ne ren-duharã-pe ne nhe'ẽ. Ani ereiporu yváy réry. Upe-py Nhandejáry ogwapy haty. Nde ae ne nhe'ẽ eiporu.
35 Ani ereiporu teĩ yvy réry. Upe-py Nhandejáry opyrũ haty. Ani ereiporu teĩ Jerusalém tetã réry. Upe-py oiko Nhandejáry nhande ruvixagwasu. Nde ae ne nhe'ẽ eiporu.
36 Ani ereiporu teĩ ne akã réry ererovia uka hagwã ne renduharã-pe ne nhe'ẽ. Nhandejáry mba'e ne akã. Nde ávy peteĩ va'e neremomorotĩ kwaái, neremohũ kwaái ave. Nde ae ne nhe'ẽ eiporu.
37 Erenhomongeta ramo, erejapose va'erã-rehe. "Ajapo-ta" ere. Ha nderejaposéi va'erã-rehe, "Ndajapo mo'ãi" ere ave. Imba'e réry rei ani ereiporu teĩ. Imba'e réry rei ereiporu ramo, nde rekombo'e ra'e anhaygwasu. Anhaygwasu rape-rupi ereiko ra'e, he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe.

Ani erejehepy teĩ nde rapixa-rehe (Lc 6.29-30)

38 Upéi he'i jevy Hesu gwemimbo'e kwéry-pe:
—"Iporã erejepy" he'i araka'e yma gware-pe. "Nde resa ombyai ramo nde rapixa, embyai katu hesa hekovia. Ne rãi omopẽ ramo nde rapixa, emopẽ katu hãi hekovia. Nde-rehe ojapo hagwe-ramima nde rapixa ejapo ave hese" he'i araka'e nhande rekorã omombe'u-vy araka'e. Upéa pehendu-ma.
39 —Ãy ae katu iporãve amombe'u-ta peẽ-my. Aníke upéixa erejapo teĩ. Nde rapixa nde-rehe ojapose va'e ojapo ramo, ani joty kuri erejepy teĩ hese. Nde rovapete ramo jepe nde akatúa-gwi, ani joty kuri erejepy teĩ hese. Nde rovapete ramo jepe, ejerova rova joty íxupe. Eme'ẽ joty íxupe nde rova asu nde rovapete jevy hagwã.
40 Nde reraha ramo mburuvixa renonde-py oipe'a hagwã ndéhegwi ne kamisa, eme'ẽ íxupe togweraha ne kamisa nde ao jo'a ndive.
41 "Eraha katu areko va'e peteĩ quilômetro" he'i ramo nde-vy peteĩ soldado omanda-vy, ejapo katu inhe'ẽ. Ejapove joty inhe'ẽ. Eraha joty katu ogwereko va'e mokõi quilômetro.
42 Gwĩ oikotevẽ va'e ojerure ramo nde-vy, eme'ẽ katu íxupe. Ne mba'e oiporuse va'e-pe eiporuruka joty ave íxupe, he'i Hesu.

Nde-rehe ija'e'ỹ ramo jepe, ehayhu joty kuri íxupe (Lc 6.27-28,32-36; Rm 12.14)

43 Upéi he'i jevy Hesu:
—"Ehayhu katu nde re'ýi-pe ha nde-rehe ija'e'ỹ va'e-pe ani ave erehayhu teĩ" he'i araka'e yma gware-pe. Upéa pehendu-ma.
44 —Ãy ae katu nde rekoha porãve hagwã amombe'u-ta peẽ-my. Nde-rehe ija'e'ỹ va'e jepe, ehayhu joty íxupe. Nde rereko asy va'e-rehe, ejapo joty oração. Embojeupi joty katu ne nhe'ẽ Nhandejáry-pe hese kwéry.
45 Upéixa Nhandejáry rekoha. Upéixa ereiko va'erã nde Ru yváy pygwa ra'y tee ramo. Nhande resape uka va'e peteĩxa nhande rereko. Hekoha vai va'e-pe hekoha porã va'e-pe

ave omosẽ kwarahy omoendy-vy peteĩxa Nhandejáry. Hembiapo porã va'e-pe hembiapo vai va'e-pe ave omongy peteĩxa. Enterove va'e-pe ohayhu-gwi ojapo upéixa. Pende Ru yváy-py oĩ va'e ojapoha-rami ave, peẽ pejapo katu.

46 —Nde rayhu va'e-pe anho erehayhu ramo, “Hekoha porã eterei” nde'i mo'ãiry nde-rehe Nhandejáry. Nde reko-ramima ave oiko gwĩ plata-py nhane mbopaga va'ety, hese imandu'a vai va'e.

47 Nde re'ýi anho ererovy'a ramo, “Hembiapo porã eterei” nde'íry va'erã nde-rehe Nhandejáry. “Xe rekoha porã” ere rei arã ndéjehe. Nde reko-ramima ave oiko va'erã judeu e'ỹ va'e Nhandejáry kwaa e'ỹha, gwe'ýi anho ogwerovy'a-vy.

48 —Peiko ae katu Pende Ru yváy pygwa reko-rupi. Ha'e hekoha porã tee rei voi heko jejavy e'ỹ reheve. Ha'e-ramima peiko meme katu, he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe.

6

Ne rembiapo porã ramo, ani erejapo teĩ enterove resa-py erejehexa ukase-vy

1 Hesu he'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe:

—Xáke, enhangareko porã katu ndéjehe, he'i. —Ne rembiapo porã ramo, ani erejapo teĩ enterove va'e resa-py erejehexa uka porãse-vy imandu'a porã hagwã mo'ã nde-rehe. Upéixa ereiko ramo, “Hekoha porã upe va'e. Íxupe gwarã ame'ẽ-ta” nde'i mo'ãi arã voi nde-rehe Nhandejáry pende Ru yváy pygwa. Nde rekoha oikwaa voi. Ani erejapo teĩ upéixa. Ndaipotái upéixa erenhemboete ukase ereiko-vy.

2 —Iporiahu va'e-pe ereme'ẽse ramo, ani ereiko gwĩ gweko-gwi rei enterove resa-py ojehexa uka porãse va'e reko-rupi, opy'a ky'aha omo'ã kwaa va'e reko-rupi. Atýra-py oje-porahéi haty-py omonhe'ẽ gwemimbygwasu, enterove imandu'a porã hagwã mo'ã hese. Tape-rupi ombopu onhemboete ukase-vy mo'ã. Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my. Hexaháry-pe onhemboete uka rire, mba'eve nome'ẽ mo'ãvéi-ma íxupe Nhandejáry.

3-4 Iporiahu va'e-pe ereme'ẽse ramo ae, eme'ẽ nhemi íxupe. Tojekwaa e'ỹ ne remime'ẽ. Toikwaa e'ỹ jepe nde po asu va'e nde po akatúa va'e rembiapo. Toikwaa e'ỹ nde reko irũ kwéry ne remime'ẽ. Upéixa nde Ru yváy pygwa ombohekovia va'erã nde-vy ome'ẽ-vy. Ndaipóri íxugwi okanhy va'e. Okanhy va'erãgwe jepe ae ojohu joty Nhandejáry, he'i Hesu.

Oração erejapo ramo, a-rami ejapo

5 Upéi he'i jevy Hesu:

—Gwĩ nombojekwaái joty va'e opy'a ky'aha, ojehexa uka porãse-vy rei ojapo va'e mo'ã oração, onhembo'yse oração apo-vy. Ojeporahéi haty-py ojapo oração imandu'a porã hagwã mo'ã hese. Ojéhegwi rei ojapo mo'ã oração enterove resa-py. Onhemboete ukase-vy rei ae onhembo'yse tape kurusu-py. Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my. Ojekwaa porã rire, mba'eve íxupe nombohekovia mo'ãvéi-ma Nhandejáry. Ani peiko teĩ ha'e kwéry heko-rami, he'i.

6 —Oração erejapo jave ae, eike katu koty-py. Ne rokẽ emboty ndejeheve. Upéi ne anho ha-py embojeupi ne nhe'ẽ nde Ru jahexa e'ỹ va'e-pe. Ha upe rire katu nde Ru yváy pygwa ne anho ha-py erejapo va'e rexa-vy, nde rovasa porã va'erã ombohekovia-vy nde-vy.

7 —Gwĩ judeu e'ỹ va'e Nhandejáry kwaa e'ỹha onhembo'e mbo'e rei. Heta nhe'ẽ oiporu rei va'e omondo rei onhe'ẽ Nhandejáry-pe. “Xe nhe'ẽ puku ramo, anhe'ẽ porã-ma” he'i mo'ã ójehe. “Heta-gwi xe nhe'ẽ, ohendu-ta xe nhe'ẽ Nhandejáry” he'i mo'ã ójehe.

8 Ani peiko teĩ ha'e kwéry heko-rami. Erejerure e'ỹ reheve ne remikotevẽ oikwaa-ma Nhandejáry nhande Ru.

9 —Oração erejapo ramo, a-rami ae kuri ere:

Ore Ru yváy-py ereime va'e. Opa-rupi tomboete nde réry marangatu va'e.

10 Ejehexa uka uka katu yvy pygwa-pe huvixarã. Ne remimbota yváy pygwa ojapoha-rami, tojapo yvy pygwa ave.

11 Ãy eme'ẽ ore-vy ore remi'urã ãy gwarã.
12 Ore poriahuvereko katu orojejavy rire. Ore rapixa-pe ore-rehe ojejavy rire oroiporiahuverekoha-rami, ore poriahuvereko katu ore-vy ave.
13 Ani teĩ ereheja ore rekombo'e vai anháy. Ore resende ae katu íxugwi. Nde ae ko mburuvixa teeve voi. Nde pu'aka porãve va'e voi nde. Tane momba'egwasu enterove va'e opa e'ỹ reheve. Amém.*

14 —Ha'e-ta peẽ-my. Nde-rehe ojejavy rire nde rapixa-pe ereiporiahuvereko ramo, nde-vy ave nde poriahuvereko va'erã nde Ru yváy pygwa.
15 Ha nde rapixa-pe ndereiporiahuverekói ramo katu, nde-vy ave nande poriahuvereko mo'ãi va'erã nde Ru yváy pygwa, he'i Hesu.

Jakaru e'ỹ reheve rehegwa nhe'ẽ

16 Upéi he'i jevy Hesu:
—Gwĩ opy'a ky'aha omo'ã kwaa va'e gweko-rehe rei onhemboete ukase va'e, okaru e'ỹ reheve ohasa mo'ã Nhandejáry mboete-vy. Upéixa ojapo ramo, hova asy oiko-vy ovy'are'ỹ va'e-rami. Ndojehovahéiry. Ndojekyvu porãi ave ojehexa uka porã hagwã okaru e'ỹha onhemboete ukase-vy rei. Oipota enterove omanha hese. Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my. Onhemboete rire, nombohekovia mo'ãi va'erã íxupe ome'ẽ-vy Nhandejáry. Ani peiko teĩ ha'e kwéry heko-rami.
17-18 Ha peẽ katu Nhandejáry mboete-vy pekaru e'ỹ reheve pehasa ramo, pejekyvu porã katu. Pejehovahéi katu. Upéixa pende rapixa-pe ndojekwaái va'erã pekaru e'ỹha. Ha Nhandejáry ha'e anho mante oikwaa va'erã pekaru e'ỹha. Ndaipóri íxugwi okanhy va'e. Ne rembiapo nhemi oikwaa ramo, ombohekovia va'erã nde-vy ome'ẽ-vy ne rembiapo porãgwe-rehe, he'i Hesu.

Yváy pygwarã-rehe katu pepena
(Lc 12.33-34; 2 Tm 4.8; 1 Pe 1.4)

19 Upéi he'i jevy Hesu:
—Ani erenhongatu rei teĩ ko yvy-rehe ne mba'e kwéry. Onhembotapurupa arã nde ao. Onhembyaipa arã ne mba'e. Ombokwa arã nde róga-rehe imonda va'e oike hagwã nde koty-py. Ndaha'éi yváy pygwarã ko yvy pygwa va'e. Nhane rembiejarã meme voi.
20 Nhandejáry reminhongatu yváy-py peẽ-my gwarã-rehe ae katu pepena peiko-vy ko yvy-py. Yváy-py onhongatu va'e-rami peiko katu ko yvy-py. Upe-py ndaipóri nhande ao ombotapuru rei va'erã. Ndaipóri nhane mba'e ombyai rei va'erã. Upe-py ndaipóri nhande róga-rehe ombokwa mbokwaharã nhande koty-py oike-vy omonda va'erã nhandéhegwi nhane reminhongatu va'e.
21 Nhane rakate'ỹha-ma nhane renonde-py nhamoĩ meme jaiko-vy. Upéa-gwi ani erenhongatu rei teĩ ko yvy-rehe ne mba'e kwéry. Hese anho ereity arã nde resa ereiko-vy. Epena ae katu nde reko porãrã yváy pygwarã-rehe, he'i Hesu.

Nhande resa nhande rete resapeha
(Lc 11.34-36)

22 Upéi he'i jevy Hesu:
—Ha nhande resa reheve katu ohexa va'e-rami oiko nhande rete. Jahexa porã ramo, ohexa vérami ave nhande rete. Hembipepa íxupe va'e-rami oiko. Upéixa nde rekoha porã tee ramo, arakatu pygwa vérami ereiko va'e, erejehesa rerova uka-vy Nhandejáry-rehe.
23 Ha naiporãi ramo nhande resa katu hesa e'ỹ va'e-rami oiko nhande rete. Ndohexa uka porãi ramo nhande-vy, pytũ-my oiko ave nhande rete. Upéixa voi nde rekoha vai ramo, pytũ-my vérami ereiko va'e, erejehesa rerova uka e'ỹ-vy Nhandejáry-rehe. Ipytũmba rei voi nde-vy. Ndahapéi voi nde-vy, he'i Hesu.

---

* **6:13** Lc 11.1-4

Ne remikotevẽ-rehe gwive ani erepena pena ereiko-vy (Lc 12.22-31; Fp 4.6; 1 Pe 5.7)

24 Upéi he'i jevy Hesu:
—Avave ndikatúi ojáry mokõi va'e nhe'ẽ-py omba'apo. Oĩ ramo nhande-rehe mokõi omanda va'e, peteĩ va'e-rehe nanhande a'éi va'erã. Outro-pe jahayhu va'erã. Peteĩ va'e-rehe nhane rakate'ỹ va'erã. Ha outro-pe ndajahexaséi va'erã. Upéa-gwi naiporãi nhane rakate'ỹ eterei plata-rehe. Erembotuvixave ramo plata, ipu'aka va'erã nde-rehe. Nerepenái va'erã Nhandejáry-rehe. Nde kupe-py oĩ va'e-rami erereko va'erã íxupe.*
25 —Upéa-gwi ha'e-ta peẽ-my. Aníke erepena pena anho rei ere'u va'erã-rehe ereikove hagwã. Nde aorã-rehe eremonde va'erã-rehe, gwĩa-rehe ani erepena eterei teĩ. Nhane remi'urã anho rei-rehe naiporãi jaiko. Nhande rete pegwarã anho voi nhande ao, nhane remi'urã ave. Naiporãi nhapena upe va'e anho-rehe jaiko-vy. Upe va'e anho-rehe ndikatúi nhapena jaiko-vy.
26 Pehexa katu gwyra reko. Onhemitỹ e'ỹ ramo jepe, koty-py onhongatu hagwã heraha-vy oikytĩ e'ỹ ramo jepe, omongaru joty íxupe nde Ru yváy pygwa. Ha gwyra kwéry natuvixamba'e etéiry Nhandejáry-pe. Ha peẽ katu pende tuvixave íxupe gwyra kwéry-gwi.
27 Ani erepena eterei teĩ ndéjehe. Ereiko pukuseve mo'ã-gwi rei, ndereiko pukuve mo'ãiry.
28 —Nde aorã orã-rehe ani erepena eterei teĩ ereiko-vy. Pehexa katu yvoty reko. Nomba'apói opotyrã-rehe. Oipogwã va'e-rami ndoikóiry. Nomba'apói ramo jepe, opyta porã ete voi joty.
29 Yma oiko va'ekwe myamyrĩ mburuvixa Salomão. Imba'e reta va'ekwe. Ijao porã ave va'ekwe. Upe va'e-rehe onhemomba'egwasu ete va'ekwe. Ha ha'e-ta peẽ-my. Xe ae katu amboeteve upéa yvoty-pe. Ha'e ijehexaha-rami e'ỹ jepe, iporãve joty katu íxugwi.
30 Ha Nhandejáry katu ombopoty porã kapi'i. Etería henhói porã. Ko'ẽ ramo oikytĩ-ma arã, omombo va'erã tata-py ohapy-vy. Pe kapi'i Nhandejáry remimbopoty voi. Onhangareko porã hese-gwi, ipoty porã voi. Ha pende-rehe katu onhangareko porãve. Ne monde uka va'erã. Ma'erã ndapejeroviái hese? Hese anho ae pejerovia katu. Ome'ẽ va'erã nde-vy nde aorã.
31 Upéa-gwi ani erepena ndéjehe. "Mbava'e tipo ja'u va'erã? Mbava'e tipo jay'u va'erã? Mbava'e-py tipo nhanhemonde va'erã?" ani ere teĩ upéixa.
32 Upeixagwa-rehe opena pena oiko-vy judeu e'ỹ va'e Nhandejáry kwaa e'ỹha. Ha nde Ru yváy pygwa katu ne remikotevẽ gwive oikwaa va'e. Upéa rehegwa ereikotevẽ va'e-rehe ha'e oikwaa voi. Upéa-gwi ani erepena pena teĩ hese ereiko-vy.
33 Pepena ranhe ae katu Nhandejáry pende ruvixarã-rehe. Pemoĩ meme pene renonde-py ha'e ae hemimbota erejapo hagwã. Hese anho mante epena eiko-vy. Upéi upéa rehegwa gwive ne remikotevẽ va'e ome'ẽ rei va'erã nde-vy.
34 Ani pepena teĩ ko'ẽ ramogwarã-rehe. Pono pene mytu'e'ỹ pendéjehe ani pepena teĩ ko'ẽ ramo ojehu-ta va'e-rehe, gwĩ ivai-ta va'e-rehe. Ko'ẽ ramo ae pepena kuri hese, he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe omombe'u-vy.

7

Ani nde rapixa rembiapo-rehe, "Ivai" ere teĩ erepondera-vy (Lc 6.37-38,41-42; Rm 2.1-3; 1 Co 2.14-15; Tg 4.11-12)

1 Hesu he'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe:
—Ani nde rapixa rembiapo-rehe, "Ivai" ere teĩ erepondera-vy. Ne rembiapo ojohu vai ave arã nde-rehe Nhandejáry.

---

* **6:24** Lc 16.13

2 —Upe erejavaeterekoha-rami ave, “Ivai” he'i arã nde-rehe Nhandejáry. Nde rapixa
ererekoha-rami nde ave nde rereko va'erã Nhandejáry.
3 —Ãy amombe'u-ta pene rekorã-rehe. Yvyra ra'ykwe rehegwa nhe'ẽ-rami aiporu-ta
peẽ-my imombe'u-vy. “Oĩ ra'e nde resa-py yvyra ra'ykwe” ere teĩ nde rapixa-pe. Ha nde
ave tuvixave nde resa-py oĩ va'e. Heko porã va'e-rami ereikose mo'ã nde rapixa-pe.
4 Upéixa ramo ma'erã ere teĩ nde rapixa-pe: “Taipe'a nde resa-gwi pe yvyra ra'ykwe
mixĩ oĩ va'e”. Nde ave tuvixave nde resa-py oĩ va'e.
5 Nde, “Ndaxe py'a ky'ái”, ere mo'ã ndéjehe. Nde nde rekoha vai-ma. Erova ranhe katu
nde rekoha. Eipe'a ranhe katu ndejéhegwi pe yvyra tuvixave va'e nde resa-py oĩ va'e.
Upéi erehexa porã arã ereipe'a hagwã nde rapixa resa-gwi upe yvyra ra'ykwe mixĩ oĩ
va'e.
6 “Ani ereme'ẽ teĩ jagwa-pe imarangatu porã va'e” ja'e. “Ojere arã nde su'u-vy.” “Ani
eremombo kure rovagwy-py ne mba'e porã hepy va'e. Opyrũ rei arã hese omongy'apa-
vy” ja'e. Nde rapixa ne nhe'ẽ porã ombojevy va'e, ndaha'éi ne nhe'ẽ porã íxupe gwarã.

Hekoha porã tee va'e Nhande Ru yváy pygwa
(Lc 11.9-13; Jo 14.13-14)

7 —Ejerure rure katu Nhandejáry-pe. Ha ne rembijerure katu ome'ẽ va'erã nde-vy.
Eheka heka katu ndejéupe gwarã. Ha ne rembieka katu erejohu va'erã. Okẽ onhemboty
va'e oipe'a uka hagwã ombota mbota va'e-rami, pene kyre'ỹ katu pejapo hagwã oração.
Nde-vy oipe'a-ma va'e-rami okẽ, ohendu va'erã Nhandejáry pene nhe'ẽ.
8 Gwĩ ojerure rure va'e-pe gwive ome'ẽ va'erã. Gwĩ oheka heka va'e gwive ojohu
va'erã. Gwĩ ombota mbota va'e-rami oha'arõ oĩ-vy va'e-pe gwive ojepe'a va'erã.
9 Ta'ýry gwemi'urã-rehe ojerure ramo, ndaipóri pene pa'ũ-my ita ome'ẽ va'erã íxupe.
10 Ta'ýry pira-rehe ojerure ramo, ndaipóri pene pa'ũ-my mbói ome'ẽ va'erã íxupe.
11 Peẽ kwéry pende rekoha vai ramo jepe, peme'ẽ kwaa joty iporã porã va'e pende ra'y
kwéry-pe. Ha pende Ru yváy pygwa katu hekoha porã tee va'e. Upéa-gwi ome'ẽ kwaa
porãve voi pejerure va'e-pe gwive iporã porã tee va'e.
12 Ha nhande kwéry katu jaipota nhande rapixa ojapo porã nhande-rehe. Aipo ramo,
nde hese ave ejapo porã. Peteĩxa pejapo porã ojóehe, he'i. —Tuvixa mba'eve ko va'e nhe'ẽ.
Ko va'e nhe'ẽ-py anohẽ kuri peẽ-my judeu rekoharã Moisés amyrĩ remimombe'ukwe
gwive, Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ekwe gwive ave. Peteĩ nhe'ẽ-py amombe'upa
kuri peẽ-my, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

Oĩ mokõi tape
(Lc 13.24)

13 Upéi Hesu he'i jevy:
—Tapeho katu tape porã-rupi. Upe tape ypyrũha tape po'i voi. Upe-rupi tapeho katu.
Ani peho teĩ tape vai-rupi. Upe tapegwasu mombyry nhande rerahaha voi Nhandejáry-
gwi. Tapegwasu nhepyrũha tuvixa oĩ va'e. Ndahekorasýi jaha hagwã upe tapegwasu-
rupi. Heta oho tapegwasu-rupi va'e.
14 Ha ndaupéixairy tape Nhandejáry ha-py oho va'e. Upe tape ypyrũha tape po'i voi.
Hasy-py nhagwahẽ va'erã upe tape-rupi Nhandejáry ha-py. Ha upe tape-rupi ogwata
va'e ndahetáiry, he'i Hesu.

Oĩ, “Nhandejáry nhe'ẽ-py amombe'u” he'i va'e mo'ã ójehe
(Lc 6.43-44; Tg 3.11-12; 1 Jo 3.10)

15 Upéi Hesu he'i jevy:
—Oĩ, “Nhandejáry nhe'ẽ-py amombe'u” he'i va'e mo'ã ójehe. Xáke. Ani penhembotavy
uka íxupe. Ojehexa uka porã va'erã ogwahẽ ou-vy pende ha-py. Ou va'erã ovexa-rami.
Ipoxy e'ỹ va'e-rami ou va'erã ojehexa uka-vy. Ha opy'apy-py kwéry katu ipoxy. Heko
poxy va'e-rami, jagwarete ivare'a va'e-rami voi ipoxy opy'a-py.

16 Pehexa kwaa va'erã hembiapo-rehe. Nhuatĩ-gwi ndikatúi jaipo'o hi'a uva. Karapíxu-gwi ndikatúi jaipo'o figo aju. Ndaha'éi figo aju-rami karapixu'a.
17 Hi'a porã yvyra porã. Ha ndahi'a porãi yvyra vai.
18 Ndoikói yvyra porã hi'a porã e'ỹ va'e. Ha yvyra vai hi'a porã va'e ndoikói ave.
19 Entéro yvyra ndahi'a porãi va'e gwive oity va'erã. Tata ári imombopyrã.
20 Upéixa yvyra'a-rami pehexa kwaa va'erã hekoha-rehe. "Nhandejáry nhe'ẽ-py oromombe'u" he'i ramo mo'ã, hembiapo-rehe pehexa kwaa va'erã, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

Enterove nomoirũmbái va'erã Nhandejáry nhande ruvixa-pe (Lc 13.25-27; 1 Jo 2.3-6)

21 Upéi Hesu he'i jevy:

—Heta oĩ, "Nde xe Járy, nde xe Járy" he'i rei va'erã xe-vy. Upéa nomoirũi va'erã oho-vy Nhandejáry nhande ruvixa-pe. Nogwahẽi va'erã oho-vy oiko haty-py. Ha xe Ru yváy pygwa remimbota ojapo va'e ae katu omoirũ va'erã íxupe oho-vy, he'i.
22 —Upe áry-py, enterove va'e-pe hembiapo apokwe-rami areko hagwã áry-py, heta, "Nde xe Járy, nde xe Járy" he'i rei va'erã xe-vy. "Nde réry-py Nhandejáry nhe'ẽ oromombe'u va'ekwe. Nde réry-py oromosẽ mosẽ oromondo-vy anháy-pe. Nde réry-py heta hexapyrã-rupi ore rembiapo porã va'ekwe. Heta ipu'aka va'e orojapo va'ekwe" he'i va'erã mo'ã xe-vy.
23 Ha upe rire katu "Hesu réry-py xe rembiapo. Ãy ae Hesu re'ýi tee-ma voi xe" he'i ójehe mo'ã va'e-pe xe Hesu ha'e va'erã íxupe kwéry: Yma gwive ko'ánga ete peve peẽ ndaha'éi xe re'ýi. Ndoroikwaái voi. Xe re'ýi e'ỹ voi peẽ, xe ha'e va'erã íxupe kwéry. Pende rekoha vai. Tapeho jevy katu xéhegwi, ha'e va'erã íxupe kwéry, he'i Hesu.

Gwogarã ojapose ramo, oĩ ita ári omoĩ va'e, oĩ ave yvy ku'i ári omoĩ va'e (Lc 6.47-49)

24 Upéi Hesu he'i jevy:

—Ko'ã va'e xe nhe'ẽ renduha, xe nhe'ẽ apoha hi'arandu porã voi. Ha hi'arandu va'e katu gwogarã ojapose ramo, ita ári omoĩ.
25 Ojapopa rire, oky-ma. Oky-gwi y hygwasu ojaho'ipa hagwã óga. Ou ave yvytugwasu heity hagwã mo'ã ha ndo'áiry. Ita ári ojapo ra'e. Upéa-gwi ndo'áiry. Upéixa ete xe nhe'ẽ ojapo va'e oho porã voi ojeity ukase e'ỹ-vy.
26 Ha ko'ã va'e xe nhe'ẽ renduse e'ỹ va'e xe nhe'ẽ ojapo e'ỹ va'e katu nahi'arandu porãi. Ha hi'arandu e'ỹ va'e katu gwogarã ojapose ramo, nomoĩry ita ári. Yvy ku'i ári rei omoĩ gwóga.
27 Upéi oky-ma. Oky-gwi ovu y óga ojaho'ipa hagwã. Ou yvytugwasu oity hagwã ave óga-pe. Ha upe rire katu ho'a. Ho'apa ete voi hóga. Ho'a e'ỹ va'ekwe ndopytáiry. Omboasy eterei ho'a va'ekwe hóga. Upéixa ete ojeity uka-vy oho vai hi'arandu e'ỹ va'e, xe nhe'ẽ renduse e'ỹha, he'i Hesu Nhandejáry nhe'ẽ omombe'u-vy.

"Imbaraete voi inhe'ẽ" he'i

28 Omombe'upa rire, heta ojogweroaty aty va'e ogwerovy'a inhe'ẽ omboete-vy íxupe hikwái:

—Iporã ete Hesu nhe'ẽ, he'i hikwái.
29 —Inhe'ẽ ndaha'éi gwĩ nhande rekombo'ehaty kwéry nhe'ẽ-rami, he'i Hesu nhe'ẽ-rehe hikwái. —Ha'e kwéry ndoikwaapáiry. Ha'e ae onhe'ẽ nomombe'úiry. Ha Hesu ae katu ha'e ae onhe'ẽ omombe'u. Oporomonhe'ẽgendu kwaa va'e-rami onhemonhe'ẽ. Imbaraete voi inhe'ẽ, he'i Hesu-rehe opondera-vy hikwái.

8

Hesu ombogwera ijai aipa va'e-pe (Mc 1.40-45; Lc 5.12-16)

1 Ha upéi katu Hesu ogwejy jevy ou-vy upe yvyatyrusu ári-gwi. Ogwejy rire heta ijaty
jaty va'e kente kwéry omoirũ íxupe oje'ói-vy hikwái.
2 Upe jave ogwahẽ ou-vy iha-py mba'asy vai ogwereko va'e ijai aipa va'e. Gwetypy'ã-
rehe onhesũ omboete-vy hovagwy-py:
—Nhane mbogwerahaty voi nde, xe Járy. Xe-vy pa xe mbogwera ave arã nde? he'i
Hesu-pe.
3 Ha'e oipyso opo omoĩ hese:
—Orombogwera-ta voi katu nde-vy, he'i íxupe. —Xe nhe'ẽ-py tane potĩ katu, he'i hasy
va'e-pe.
Upe-ma ramo opa-ma ojei íxugwi ijai aikwe. Okwera porã-ma.
4 Upéi he'i Hesu:
—Ejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Ani eremombe'u avave-pe orombogwera-ma hagwe,
he'i hasy va'ekwe-pe Hesu. —Tereho katu pa'i oĩ ha-py ejehexa uka-vy. Ehexa uka íxupe
erekweramaha. Eme'ẽ íxupe upe myamyrĩ "Nhame'ẽ katu" he'i va'ekwe. Upéixa ramo,
"Okwera-ma. Onhemopotĩ jevy-ma" he'i va'erã nde-rehe, atýra-py ne mombe'u-vy, he'i
íxupe Hesu.

Hesu ombogwera capitão, soldado kwéry ruvixa rembigwái-pe (Lc 7.1-10)

5 Ha upéi katu ogwahẽ oho-vy Hesu Cafarnaum tetã-my. Upe-py oike rire ogwahẽ ou-
vy iha-py capitão, soldado kwéry ruvixa va'e:
6 —Xe pytygwõ katu, Xe Járy Hesu, he'i. —Xe rembigwái oime koty-py. Nopu'ãvéi-ma,
hajy jeapa-gwi ndoryrýiry. Hasy ete voi oĩ-vy, he'i íxupe soldado ruvixa.
7 —Aipo ramo, aha-ta nde róga-py ambogwera hagwã íxupe, he'i soldado ruvixa-pe.
8 —Nde, nde tuvixa mba'e-gwi, mba'éixa ereike-ta ereho-vy xe róga gwy-py? he'i
omboete-vy íxupe. —Erenhembohekomirĩve-ta para'e ereike ereho-vy. Tuvixave e'ỹ va'e-
rami joty ereike-ta upe-py. Aipo ramo ne nhe'ẽ-py rei embogwera katu xe rembigwái-pe,
he'i. —"Tokwera" ere ramo, okwera va'erã. A-gwi rei ne nhe'ẽ-py mante okwera va'erã
xe rembigwái hasy va'e, he'i Hesu-pe.
9 —Oĩ xe-rehe omanda va'e. Inhe'ẽ ajapo va'e. Xe pogwy-py ave oĩ soldado xe amanda
hese va'e. Kóa-pe, "Tereho katu" ha'e ramo, oho ave arã voi. Ha upéa-pe, "Eju katu" ha'e
ramo, ou ave arã voi. Xe rembigwái-pe, "Ejapo katu xe nhe'ẽ" ha'e ramo, ojapo ave arã
voi. Upéixa ave ne nhe'ẽ-py rei nde pu'aka nipo ra'e mba'asy-rehe erembogwera hagwã
xe rembigwái-pe, he'i íxupe upe soldado ruvixa.
10 Upéa nhe'ẽ rendu-vy "Mba'éixa ojerovia tee xe-rehe" he'i Hesu opondera-vy hese.
—Ojerovia tee voi xe-rehe upe va'e, he'i kente kwéry-pe hapykwéri ogwa'ẽ va'e-pe.
—Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa, he'i. —Oĩ Israel remiarirõre judeu kwéry xe-rehe
ojerovia va'e. Ha ko va'e soldado ruvixa judeu e'ỹ ramo jepe, ojerovia teeve joty xe-rehe,
he'i.
11 —Ha'e-ta peẽ-my. Heta mombyrygwa ogwahẽ va'erã oho-vy Nhandejáry nhande
ruvixa ramo oiko haty-py. Heta kwarahy resẽ gwigwa oho va'erã jekarugwasu haty-
py. Heta ka'aru gwigwa oho va'erã ave. Ogwapy va'erã okaru-vy Abraão ndive, Isaque
ndive, Jacó ndive ave.
12 Ha judeu kwéry va'e Nhandejáry re'ýi va'e oho va'erãgwe katu nogwahẽ mo'ãi va'erã
upe-py. Omosẽ va'erã íxupe imondo-vy pytũ kwa-py. Upe-py ojahe'o va'erã. Hasẽ va'erã
onhemboasy-gwi. Nhandejáry-rehe onhemoyrõ-gwi, onhemohãingyry ngyrýu va'erã
oiko-vy, he'i judeu kwéry-rehe.
13 Upéi he'i upe soldado ruvixa-pe:

—Tereho jevy katu nde róga-py. Xe reroviaha-rami, toiko katu nde-vy, he'i.
Upe-ma ramo okwera-ma hembigwái.

Entéro hasy va'e-pe gwive ombogwera Hesu (Mc 1.29-34; Lc 4.38-41)

14 Ha upéi katu Hesu oho Pedro róga-py. Ogwahẽ ramo upe-py ohexa Pedro raixo. Onheno ra'e oĩ-vy. Hasy ete voi heteraku-gwi.
15 Omboja opo ipo-rehe. Opa-ma íxugwi heterakukwe. Opu'ã-ma Hesu remi'urã-rehe onhangareko-vy.
16 Ka'aru ete-ma ojereru iha-py heta anháy ojepota hese va'e. Onhe'ẽ-py rei omosẽ mosẽ anháy imondo-vy. Entéro hasy va'e-pe gwive ombogwera-ma.
17 Upéa rehegwa ojapo Hesu, upéixa hembiapo yma gware he'i hagwe-rami oiko hagwã ãy. Yma Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety Isaías remimoĩgwe kwatia-rehe a-rami:
"Nhande kwéry nhande rasy ramo, omboyke-ma opaixagwa mba'asy heraha-vy nhandéhegwi".*
Yma he'i hagwe-rami, ãy oiko-ma.

"Xe oromoirũ-ta, xe Járy" he'i (Lc 9.57-62)

18 Ha upéi katu heta kente onhemboaty Hesu-rehe. Ohexa ramo heta onhemboaty hese, he'i gwemimbo'e kwéry-pe:
—Jahasa katu y rovái, he'i.
19 Ne'írã vyteri onhemboyru jave kanóa-py, ou ohogwaitĩ-vy íxupe peteĩ judeu rekombo'ehaty:
—Xe oromoirũ-ta, porombo'eháry, he'i Hesu-pe. —Mamo ereho ha-rupi oromoirũ-ta, he'i íxupe.
20 Hesu he'i jevy íxupe:
—Mykurẽ, yvykwa oĩ íxupe hógarã. Gwyra, oĩ ave íxupe haityrã. Ha xe ae katu Nhande Ryke'y tee va'e, ndaipóri xe-vy xe renagwã atongea-vy xe apyta hagwã, he'i. —Xe moirũse joty pa nde? he'i pe tekombo'ehaty-pe.
21 Upéi outro peteĩ hemimbo'e va'e he'i Hesu-pe:
—Xe oromoirũ va'erã, xe Járy, he'i. —Aha'arõ ranhe-ta xe ru omano ramo ajaty hagwã, he'i íxupe.
22 —Nahániry. Ãy voi aipota xe moirũ, he'i íxupe. —Xe moirũse e'ỹ va'e ae taimandu'a ranhe katu omano va'ekwe ojaty hagwã-rehe, he'i upe gwemimbo'e-pe.

"Ekirirĩ katu" he'i y-pe (Mc 4.35-41; Lc 8.22-25)

23 Upéi onhemboyru-ma kanóa-py Hesu. Hemimbo'e kwéry onhemboyru ave indive.
24 Upe jave ou yvytugwasu marány. Ho'a yugwarusu-rehe omomýi hagwã yugwarusu. Upe-ma ramo omopu'ã pu'ã y-pe, ojaho'i ho'i kanóa-pe y. Ha Hesu ae katu oke joty oĩ-vy.
25 Ha hemimbo'e kwéry oho omombáy íxupe:
—Ore resende katu, ore Járy, he'i. —Nhanheapymi-tama nhande, he'i Hesu-pe hikwái.
26 —Mbava'e-gwi tipo pende py'amirĩ, he'i íxupe kwéry. —Ndapejerovia teéiry ra'e xe-rehe, he'i íxupe kwéry.
Upéi opu'ã onhe'ẽ-py omokirirĩ hagwã. He'i yvytugwasu-pe, y opu'ã va'e-pe ave
—Ekirirĩ katu, he'i ipoxy va'e-pe.
Upe-ma ramo ohopa-ma yvytu. Opytu'u jevy y. Okirirĩ porãmba jevy-ma y.
27 Ha'e kwéry opondera voi hese:

---

* **8:17** Is 53.4

—Mba'eixagwa heko va'e po, he'i opondera-vy hese. —Yvytugwasu jepe, y opu'ã pu'ã va'ekwe jepe ohendu inhe'ẽ, he'i Hesu-rehe hikwái.

Mokõi anháy rerekoha
(Mc 5.1-20; Lc 8.26-39)

28 Upéi ogwahẽ-ma oho-vy y rovái. Gadara yvy-py ogwahẽ. Upe-py ogwahẽ-ma ramo, ou ohogwaitĩ-vy íxupe mokõi anháy rerekoha va'e. Ijyta-gwi osẽ ou-vy. Heko poxy eterei va'e. Upéa-gwi ohasase va'e oikupe'o íxupe ohasa hagwã. Ndikatúi ohasa ijypy-rupi.

29 Onhe'ẽ hatã hatã Hesu-pe ombojevyse-vy mo'ã:

—Nde ko Nhandejáry ra'y. Ma'erã ereju ko'a-py, he'i Hesu-pe ombojevyse-vy mo'ã. —Ne'írã vyteri ore moingo asyha áry. Ma'erã ereju? he'i. —Ore moingo asyha áry-py ae ereju va'erã mo'ã, he'i Hesu-pe. —Ãy katu ani ereju ore moingo asy-vy, he'i íxupe.

30 Mombyry-gwi ohexa heta kure okaru jave.

31 Upéa-gwi ojerure rure íxupe:

—Ore mosẽ-ta ramo, ore mondo katu kure kwéry-pe. Ore mondo katu ipy'a kwéry-py, he'i anháy kwéry Hesu-pe.

32 —Tapeho, he'i íxupe kwéry.

Inhe'ẽ-rupi osẽ oho-vy oike kure kwéry py'a-py. Ha kure kwéry katu oriparapa oje'ói-vy. Yugwarusu-py ogwejy oje'ói-vy. Hi'apỹ ogwejy oje'ói-vy. Ho'a onheapymi oje'ói-vy y-py.

33 Ha kure nhangarekoha oripara oje'ói-vy. Atygwasu-py oho omombe'u-vy. Anháy rerekohare-pe ojehu va'ekwe gwive omombe'u.

34 Upe ramo atygwasu pygwa Hesu rogwaitĩ-vy osẽ ogwa'ẽ-vy. Ohexa-ma ramo Hesu-pe, ombojevyse íxupe:

—Ekwa jevy katu ore yvy-gwi, he'i Hesu-pe ojapura-gwi hikwái.

9

Hesu ombogwera hajy jeapa va'e-pe
(Mc 2.1-12; Lc 5.17-26)

1 Ha upéi katu Hesu onhemboyru jevy-ma oho-vy kanóa-py. Upéi ohasa y rovái ogwahẽ oho-vy ha'e ae oiko ha-py.

2 Upe-py ojereru íxupe hajy jeapa apa va'e. Gwupa reheve ou onheno oĩ-vy. Ójehe ojerovia tee ramo, ohexakwaa hese. Upéa-gwi he'i upe hajy jeapa apa va'e-pe:

—Ani erekyhyje teĩ, xe ra'y, he'i íxupe ombopy'agwapy-vy.

Gwa'ýry-pe he'iha-rami he'i íxupe:

—Amboyke-ma ndéhegwi ne rembiapo vaikwe, he'i upe hajy jeapa apa va'e-pe.

3 Upe-py oĩ judeu rekombo'ehaty. Ohendu-ma ramo Hesu nhe'ẽ, ndojohu porãi:

—Onhemonhandejáry rei ou-vy, he'i mo'ã Nhandejáry Hesu-rehe. —Onhe'ẽ vai rei, he'i ojóupe hese.

4 Ha ipy'apóry oikwaa Hesu:

—Ma'erã-gwi erenhe'ẽ vai rei nde py'apy-py? he'i.

5 —Pejeapysaka porã katu xe nhe'ẽ-rehe. Oĩ ramo, “Amboyke-ma ndéhegwi ne rembiapo vaikwe” he'i va'e katu, ndajahexái hemimboyke. Omboyke para'e. Tapa nomboykéiry ra'e. Ndajahexáiry. Ha oĩ ramo, “Epu'ã katu egwata eho-vy” he'i rei va'e katu, jahexa ave. Nomopu'ãiry upe va'e.

6 Ãy aikwaa uka-ta peẽ-my xe nhe'ẽ rei e'ỹha ko yvy-py. Xe Nhande Ryke'y tee va'e xe nhe'ẽ-py rei amboyke-ma voi yvypóry rembiapo vaikwe, he'i Hesu onhe'ẽ-vy gwĩ imbo'eháry-pe.

Upe ramo he'i hajy jeapa va'e-pe:

—Epu'ã katu ehupi nde rupagwe. Tereho nde róga-py, he'i.

7 Upe-ma ramo opu'ã oho-ma gwóga-py.

8 Upéa ohexa ramo ijaty va'e kente, opondera eterei hese. Inhe'ẽ-py rei omopu'ã-gwi:
—Omopu'ã-ma ngatu, he'i Hesu-rehe. —Iporã porã ete va'e voi hembiapo, he'i hese. —Nhandejáry omombaraete voi upe kwimba'e. Herovia hexapyrã-rupi ha'e hembiapo, he'i Hesu-rehe Nhandejáry-pe omomba'egwasu-vy.

"Xe moirũ katu" he'i Mateus-pe
(Mc 2.13-17; Lc 5.27-32)

9 Upe-gwi ohasave Hesu oho-vy. Oho jave, ohexa Mateus héry va'e-pe ogwapy oĩ-vy ramo. Nhane mbopaga haty-py ogwapy oĩ-vy:
—Xe moirũ katu, he'i íxupe.
Upe-ma ramo opu'ã omoirũ-ma íxupe.
10 Upéi oho okaru Mateus róga-py. Ha'e okaru jave gwemimbo'e kwéry ndive ogwahẽ ave ou-vy heta nhane mbopaga uka va'ety, heta ojejavy va'e ou ave okaru ojoha-py.
11 Upéa ohexa ramo fariseu kwéry, oporandu Hesu remimbo'e kwéry-pe:
—Ma'erã-gwi ne mbo'eháry okaru nhane mbopaga uka va'ety ndive, ojejavy va'e ndive ave? he'i Hesu-rehe.
12 Upéa fariseu nhe'ẽ ohendu ramo Hesu:
—Nhane resãi ramo, nanhaikotevẽi nhane mbogweraharã-rehe. Ha nhande rasy ramo ae katu, nhaikotevẽ-ma nhane mbogweraharã-rehe, he'i hemimopotĩse-rehe onhemoirũ uka hagwã.
13 —Ko'a-rami ae oĩ Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:
"Ijukapyrã xe mboete-vy pejuka rei ramo, pende py'a porã e'ỹ reheve ojóupe, xe ndajohu porãi arã. Ha pejoporiahuvereko rei ramo katu xe ajohu porã arã pende reko. Upe va'e xe aipota voi, he'i Nhandejáry".*
Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. Upéa nhe'ẽ, tapeho katu peikwaa hagwã he'ise va'e. Ndajúi va'ekwe ahenói-vy "Xe potĩ" he'i ójehe va'e-pe ou xe moirũ. Gwĩ ojejavy va'e-pe ae aju arova uka-vy hekoha íxupe xe moirũ hagwã, he'i fariseu kwéry-pe.

Hesu remimbo'e kwéry ndohasái okaru e'ỹ reheve
(Mc 2.18-22; Lc 5.33-39)

14 Upéi ogwahẽ ou-vy Hesu renda-py João remimbo'e:
—Ore orohasa orokaru e'ỹ reheve Nhandejáry oipotaha-rami, he'i. —Ohasa ave okaru e'ỹ reheve fariseu kwéry. Ha ne remimbo'e kwéry katu ndohasái voi okaru e'ỹ reheve. Ma'erã po ndoikói ore reko-rami, he'i Hesu-pe oporandu-vy.
15 Upéi Hesu he'i:
—Amombe'u-ta peẽ-my arandu rehegwa nhe'ẽ omenda va'e rehegwa-rami. Oime vyteri ramo omenda va'e, ndovy'are'ỹiry he'ýi kwéry. Okaru e'ỹ reheve ndohasáiry. Ha ojererahaha óra ogwahẽ-ta. Upe óra-py ohasa va'erã okaru e'ỹ reheve he'ýi kwéry, he'i ojehegwa omombe'u-vy.
16 Upéi he'i jevy upe pygwa-pe:
—Outro arandu rehegwa nhe'ẽ háma amombe'u-ta peẽ-my ao rehegwa-rami, uva rykwere rehegwa-rami ave. Nanharemendái ipyahu va'e-py ao tuja. Nharemenda ramo ae katu onhynhy arã ra'e ipyahu va'e. Ojepoapy-vy omondoro arã ao tuja. Osorogwasuve va'erã ao tuja.
17 Nanhanhunháiry ave uva rykwere pyahu va'e hyrurã tuja-py vakapi ipererĩ va'e-py. Ha nhanhunha ramo ae katu, ovu va'erã ra'e ipyahu va'e. Gwyru tuja va'e omondoro va'erã. Osyrypa arã ra'e pe uva rykwere onhehẽ-vy. Osoropa arã hyrukwe. Ha uva rykwere pyahu va'e ae katu nhanhunha hyru pyahu-py. Upéixa ramo opyta porã gwyru ndive, he'i Hesu oipota-gwi fariseu kwéry onhemboheko pyahu.

---

* **9:13** Os 6.6

Hesu omoingove jevy kunhataĩ-pe (Mc 5.21-43; Lc 8.40-56)

18 Upéa he'i jave, ogwahẽ ou-vy peteĩ mburuvixa. Gwetypy'ã-rehe onhesũ Hesu rovagwy-py imboete-vy:
—Omano-ma xe rajy, he'i. —Omano ramo jepe, iporã ereho joty katu eremoĩ nde po hese oikove jevy hagwã, he'i Hesu-pe.
19 Inhe'ẽ-py opu'ã oho-vy mburuvixa ndive. Hemimbo'e kwéry hendive ave oho.
20 Upe-ma ramo ogwahẽ ou-vy peteĩ kunha. Are-ma hasy. Hasy doze ro'y ijysapy ogwejy eterei íxupe-gwi. Upéa-gwi ou hapykwéri, Hesu rapykwéri. Opoko-ma ijao poty-rehe.
21 "Amboja ramo jepe xe po ijao-rehe, akwera-ma va'erã" he'i ra'e ojéupe.
22 Upe-ma ramo ha'e ojere. Oma'ẽ ramo, ohexa-ma upe kunha-pe:
—Ani erekyhyje teĩ xéhegwi, xe rajy, he'i imbopy'agwapy-vy íxupe. Gwajýry-pe he'iha-rami, he'i kunha-pe: —Nde erejerovia-magwi xe-rehe, erekwera-ma, he'i kunha-pe.
Upéa nhe'ẽ he'i-ma ramo, pya'e okwera upe kunha.
23 Ha upéi katu ojere jevy oho hagwã mburuvixa róga-py. Upe-py ohexa heta oĩ óga-py ijayvu va'e. Gwemimby ombopu ohapirõ-vy. Hasẽmba-ma ave. Ohexa ramo:
24 —Tapehopa katu, he'i. —Nomano etéiry voi mitã kunha. Oke ae-ma oĩ-vy, he'i omosẽ-vy.
Ha óga-py oĩ va'e gwive katu onhembohory hese.
25 Omosẽmba rire, oike koty-py mitã kunha oĩ ha-py. Oipopyhy íxupe imopu'ã-vy.
26 Upe ramo upe mitã kunha omopu'ã jevy va'ekwe rerakwã opa-rupi osarambi upe yvy-rupi oho-vy.

Hesu ombohesapyso jevy mokõi hesapyso e'ỹ va'e-pe

27 Upe-gwi ohasave oho-vy Hesu. Ha mokõi hesapyso e'ỹ va'e katu ou hapykwéri:
—Davi remiarirõre nhane remiha'arõ va'e, he'i ohenói hatã-vy íxupe. —Ore poriahu-vereko katu, ore poriahuvereko katu, he'i ohenói hatã-vy íxupe.
28 Upéi ha'e oike koty-py. Oike rire, ogwahẽ ave ou-vy upe mokõi hesapyso e'ỹ va'e:
—Pejerovia tipo xe-rehe apombohesapyso porã hagwã, he'i íxupe kwéry Hesu.
—Ha'e voi, he'i. —Orojerovia-ma nde-rehe, ore Járy, he'i íxupe.
29 Upéi omoĩ hesa ári opo:
—Xe reroviaha-rami pehexa porã katu, he'i hesapyso e'ỹ va'e-pe.
30 Upe ramo hesapyso porã-ma. Ha Hesu ndohejái omombe'u ojehegwa:
—Erekwera hagwe aníke eremombe'u mbe'u teĩ avave-pe, he'i íxupe omanda pohýi-vy.
31 Ha okwera va'e katu ojoko ramo jepe íxupe, osẽ joty oho-vy. Omosarambi ra'e opa-rupi. Herakwã oho joty opa-rupi. Upe yvy-rupi osarambi joty ra'e.

Hesu ombogwera inhe'ẽnge'ỹ va'e-pe (Lc 11.14-15)

32 Koty-gwi osẽ jave, ojereru Hesu renda-py anháy rerekoha inhe'ẽnge'ỹ va'e.
33 Omosẽ imondo-vy anháy-pe. Inhe'ẽnge'ỹ va'ekwe onhe'ẽ-ma. Ojogweroaty va'e kente ohexa ramo, opondera eterei hese:
—Yma gwive ko'ánga ete peve ndajahexái voi a ramigwa, he'i. —Nhande kwéry yvy-rupi, Israel yvy-rupi ndajahexái voi a ramigwa, he'i opondera-vy hese.
34 Ha fariseu kwéry katu ndojohu porãi hembiapo:
—Anháy ruvixa nhe'ẽ-py ae nipo ra'e omosẽ imondo-vy anháy-pe Hesu. Anháy ae nipo ombopu'aka ra'e Hesu-pe, he'i mo'ã hese hikwái.

Hesu oiporiahuvereko ijaty jaty va'e kente kwéry-pe

35 Ha upéi katu Hesu ohasa oho-vy tetã tetã-rupi gwive. Tetã'i tã'i-rupi gwive ave ohasa oho-vy. Ojeporahéi haty haty-rupi Nhandejáry nhande ruvixarã rehegwa nhe'ẽ porã omombe'u mbe'u. Opaixagwa mba'asy-gwi ombogwera gwera hasy va'e-pe.

36 Ohexa ramo ijaty jaty va'e kente, oiporiahuvereko íxupe kwéry:

—Ovexa-rami rei oiko ra'e hikwái, he'i. —Ndoikóiry ramo ovexa-rehe onhangareko va'e, ndoiko porãi. Ipyrasypa, heterasypa ave. Ho'a ramo, ndaipóri henohẽharã. Upéixa ete ovexa hasy va'e-rami, herekwa e'ỹ va'e-rami oiko ko ijaty va'e kente xe moirũse va'e. Upéa-gwi aiporiahuvereko-ma íxupe kwéry, he'i ojogweroaty va'e kente kwéry-rehe.

37 Upe ramo omombe'u gwemimbo'e kwéry-pe nhe'ẽ mombe'uharã rehegwa nhe'ẽ temitỹgwe kytĩharã rehegwa nhe'ẽ oiporu-vy.

—Heta hi'a porã ramo jepe, ndahetáiry joty oikytĩ va'e heraha-vy.

38 Upéixa ete heta eterei oĩ ramo jepe nhe'ẽ porã ohenduse va'e, ndahetáiry joty imombe'uharã íxupe kwéry. Upéa-gwi pejapo oração temitỹgwe járy-pe omondo hagwã oikytĩharã, he'i Nhandejáry-rehe, nhe'ẽ porã mombe'uharã-rehe oração ojapo uka-vy.

10

Doze voi Hesu irũ tee
(Mc 3.13-19; Lc 6.12-16)

1 Ha upéi katu Hesu ohenói gwemimbo'e kwéry omoirũ teeha doze va'e-pe. Upe va'e doze va'e ohenói ou hagwã. Ou ramo ombopu'aka íxupe kwéry omosẽ hagwã anháy imondo-vy. Opaixagwa mba'asy-rehe ave ombopu'aka íxupe kwéry ombogwera hagwã hasy va'e-pe.

2 Gwĩ doze hemimondo va'e héry a-rami. Oĩ Simão ha'e tenonde va'e, tuvixave va'e. Pedro ombohéry jo'a íxupe. Tyvýry héry André. Oĩ ave mokõi Zebedeu ra'y Tiago, tyvýry héry João ave.

3 Oĩ ave Filipe Bartolomeu ndive. Oĩ Tomé Mateus ndive. Mateus nhane mbopaga uka va'ety plata-py governo pegwarã. Oĩ Alfeu ra'y Tiago. Oĩ Tadeu ave.

4 Oĩ ave Simão. Ha'e gwĩ ojehegwa e'ỹ va'e huvixa ramo oiko va'e-pe omosẽse va'e kwéry irũ va'ekwe. Indive oĩ Judas Iscariotes, upe va'e Hesu pyhy ukaharã voi.

Hesu omondo upéa doze gwemimbo'e nhe'ẽ porã omombe'u hagwã
(Mc 6.7-13; Lc 9.1-6)

5 Upéa doze gwemimbo'e omondo nhe'ẽ porã omombe'u hagwã:

—Tapeho a-rami, he'i. —Ani ereho teĩ judeu e'ỹ va'e oiko ha-rupi. Tetã Samaritano oiko ha-rupi ani ereike teĩ upe-py.

6 Tapeho ae katu Israel remiarirõre judeu kwéry oiko ha-rupi. Ovexa okanhy va'ekwe-rami oiko hikwái. Tapeho ae katu peheka-vy íxupe kwéry.

7 Pemombe'u mbe'u pehokwe-vy Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ íxupe kwéry: "Ogwahẽ-ma ngatu hi'óra. Pene mo'agwĩ-ma ou-vy Nhandejáry pende ruvixarã" peje kuri judeu kwéry-pe, he'i.

8 —Pembogwera gwera katu hasy va'e-pe peho-vy. Pemoingove jevy katu omano va'ekwe-pe. Pembogwera katu mba'asy vai-gwi ijai aipa va'e-pe. Pemosẽ mosẽ katu anháy-pe. Pende rexakwaa rei hagwe-rami ave, pehexakwaa rei pende rapixa pembopaga e'ỹ reheve.

9 Ani ereraha teĩ plata nde ku'akwaha gwy-py. Hepy va'e ouro ani ereraha teĩ. Ani ereraha plata. Moeda jepe ani ereraha teĩ.

10 Nde vosa ani ereraha teĩ ave ne ndive ereho jave. Ne kamisa ani erembojo'a ave kuri. Nde pyryru, nde pykoka ave ani ereraha teĩ. "Omba'apo va'e-pe nhame'ẽ hemikotevẽ" ja'e.

11 Atygwasu-py ereike ramo, tetã'i-my ereike ramo ave, eporandu ranhe hembiapo porã porã va'e-rehe. “Kipy kipy tipo oĩ hembiapo porã va'e” peje. Epyta indive eresẽ peve pe tetã-gwi ereiko-vy upe-py.
12 Ereike ramo óga-py, “Tapene mbopy'agwapy katu Nhandejáry” ere óga pygwa-pe.
13 Óga pygwa pene mogwahẽ porã ramo, peheja katu pene nhe'ẽ íxupe. Ha napene mogwahẽi ramo, ani peheja teĩ íxupe pene nhe'ẽ. Upe pene nhe'ẽ perupa jevy katu íxugwi.
14 Ha oĩ ramo óga pygwa pende rerohory e'ỹ va'e, oĩ ramo tetã mygwa ave pene nhe'ẽ renduse e'ỹha va'e katu, pe tetã-gwi eresẽ jave, embovava nde py ho'apa hagwã yvy timbore nde py-gwi. Upéixa erejapo ramo, eremomandu'a uka arã hembiapo vaikwe-rehe. “Nhandejáry re'ýi e'ỹ-rami nipo ra'e nhande” he'i va'erã ójehe.
15 Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa va'e. Upe áry-py, yvypóry rembiapo apokwe-rami ojererekoha áry-py, omoingo asy va'erã gwĩ hekoha vai va'ekwe-pe Sodoma tetã mygwa amyrĩ kwéry-pe. Gomorra tetã mygwa amyrĩ kwéry-pe ave. Ogwereko asy va'erã íxupe kwéry. Ha pe tetã mygwa-pe ne nhe'ẽ renduse e'ỹ va'e-pe katu ogwereko asyve syve va'erã Nhandejáry, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

“Pende rereko asy va'erã” he'i (Lc 12.11-12)

16 Upéi Hesu he'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe:
—Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Xáke pende-rehe. Oromondo-ta hekoha vai va'e pa'ũ-rupi ereiko hagwã. Ovexa jagwarete pa'ũ-my oiko va'e-rami peẽ peiko arã ipa'ũ-my. Aipo ramo penhangareko porã katu pendéjehe peẽ. Ju'igwasu onhangareko ójehe ha-rami, peiko arandu katu peẽ ave. Pykasu inharõ e'ỹ va'e reko-rami, peiko katu peẽ ave.
17 —Xáke pende reraha va'erã pende ruvixa renda-py. Ojeporahéi haty haty-rupi pene nupã va'erã.
18 Xe-rehe ha-py pende reraha va'erã mburuvixa renda-py. Mburuvixagwasu renonde-py ave pende reraha va'erã. Judeu kwéry-pe, judeu e'ỹ kwéry-pe ave, pemombe'u va'erã Nhandejáry tuvixa mba'e voiha.
19 Pende reraha ramo, ani pemoĩ teĩ pende py'a-rehe pene nhe'ẽrã. Upe óra-py ou rei va'erã nde juru-py ne nhe'ẽrã.
20 Erenhe'ẽ ramo, ndaha'éi va'erã ne arandu-rupi. Nde juru-py ae Nhandejáry ombou va'erã nde-vy ne nhe'ẽrã. Pende Ru yváy pygwa va'e nhe'ẽ marangatu ou va'erã nde juru-py ne nhe'ẽrã ne monhe'ẽ hagwã.
21 Ha tyke'ýry oipyhy va'erã heraha-vy gwyvýry ojuka uka hagwã. Tyvýry ojuka uka va'erã gwyke'ýry-pe. Túvy ojuka uka va'erã gwa'ýry-pe gwajýry-pe ave. Ha ta'ýry kwéry tajýry kwéry ave ogwereko asy va'erã gwu-pe ojuka uka-vy. Imemby kwéry ojuka ukase va'erã osy-pe.
22 Xe-rehe ha-py enterovéa ipy'a vai va'erã oiko-vy pende-rehe. Ha xéhegwi ova e'ỹ va'e, ogwereko asy ukaharã-pe onheme'ẽ e'ỹ va'e, ojeregko asy ramo jepe onhembopyatã joty va'e katu, oresende va'erã íxupe Nhandejáry.
23 Pende rereko asy hagwe-gwi, tapekanhy katu peho-vy outro henda-py. Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa va'e. Xe Nhande Ryke'y tee va'e ajekwaa aju hagwã áry-py, oĩ vyteri va'erã Israel yvy pygwa tetã ne'írã vyteri pegwahẽ upe-py.
24 Hemimbo'e nonhembotuvixa mba'éi voi ombo'eháry-pe. Nonhembotuvixa mba'éi ave ojáry-pe hembigwái.
25 Iporã katu ombo'eháry-pe ohekoarupityse ramo hemimbo'e. Ojáry-pe ohekoarupityse ramo hembigwái, iporã ave. Onhe'ẽ vai rei kuri xe-rehe, “Anháy ruvixa Belzebu” he'i kuri xe-rehe. Upéixa he'i ramo xe-rehe, onhe'ẽ vaive va'erã voi pende-rehe. Xe óga járy-rami. Peẽ óga pygwa. Xe-rehe onhe'ẽ vaiha-rami ave, pende-rehe onhe'ẽ vaive va'erã, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

“Nhandejáry-gwi ae katu pekyhyje” he'i
(Lc 12.2-7)

26 Upéi he'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe:
—Upéixa ramo, ani erekyhyje teĩ pende rereko asy ukaharã-gwi. Entéro nhanhomi va'ekwe gwive, ojehexa jevy joty va'erã voi. Entéro nhamokanhy va'e gwive, ojekwaa jevy joty va'erã.
27 —Nhemi ha-py peẽ-my xe remimombe'ukwe, atýra-py pemombe'u mbe'u jevy. Pende apysa-py peẽ-my xe rembierovovo xe remimombe'ukwe, pende róga apotaha ári, penhomboaty haty haty-rupi, perosapukái va'e-rami pemombe'u jevy.
28 Oĩ nhande rete jukaharã. Ha nhane nhe'ẽgwe-rehe ae katu ndaipu'akáiry. Aníke erekyhyje teĩ íxugwi. Ha Nhandejáry katu ipu'aka nhane nhe'ẽgwe-rehe. Omondose ramo, omondo arã omondose ha-py. Tata opa opa rei e'ỹ va'e haty-py nhane mondose ramo, nhande rete reheve nhane mondo va'erã. Íxugwi ae katu pekyhyje. Íxugwi ae katu enhemokiririĩ.
29 Mokõi gwyra'i ovende ramo, ndahepýi. Nanhapenái joty hese. Ha Nhandejáry katu onhangareko hese. Hymba voi. Yvy-py peteĩ ho'a ramo, ojéhegwi rei ndo'áiry. Nhandejáry nhe'ẽ-py ae ho'a omano-vy.
30-31 Heta eterei gwyra'i ovende ramo jepe ndahepy etéi joty. Ha nde ae katu tuvixa mba'eve Nhandejáry-pe gwyra kwéry-gwi. Ne akã ragwe jepe, mbovy po oĩ oikwaa-ma. Peteĩ teĩ oipapa-ma nde-rehe opena eterei-gwi. “Tuvixa mba'e” he'i nde-rehe Nhandejáry. Upéa-gwi aníke pekyhyje teĩ pendéjehe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

Atýra-py, “Hesu re'ýi voi xe”
he'i va'e
(Lc 12.8-9)

32 Upéi he'i jevy Hesu:
—Atýra-py, “Hesu re'ýi voi xe” ere ramo katu, xe Ru yváy pygwa va'e renonde-py, “Xe re'ýi voi upe va'e” ha'e arã nde-rehe, he'i.
33 —Ha atýra-py, “Hesu remimbo'e e'ỹ voi xe” ere ramo katu, xe Ru yváy pygwa renonde-py, “Xe re'ýi e'ỹ voi upe va'e” ha'e arã nde-rehe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

“Entéro yvypóry ijoja porã hagwã ndajúi va'ekwe” he'i
(Mc 8.34-35; Lc 9.24; 12.51-53; 14.26-27; Ap 12.11)

34 Upéi he'i jevy Hesu:
—“Ojekwaa-ma ou-vy Hesu entéro yvypóry ijoja porã hagwã” ani ere mo'ã ndejéupe. Upe va'erã-rehe ndajúi va'ekwe. Ha ijoja e'ỹ hagwã onhondive xe renduse e'ỹha xe rendusehará ave ae katu aju va'ekwe.
35 Xe aju va'ekwe-gwi, ndoiko jojái va'erã ta'ýry gwu ndive. Ndojoeko rayhu reíry va'erã imemby kunha osy ndive. Imemby rembireko ndoiko porãi va'erã ome sy ndive ave.
36 Nhande róga pygwa jepe nhande a'e'ỹha voi, he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ oiporu-vy.*
Upéi he'i jevy:
37 —Oĩ ramo xe rayhu va'e, gwu-pe xéhegwi ohayhuve va'e, osy-pe ohayhuve va'e xéhegwi, ndaha'éi arã xe re'ýi tee. Oĩ ramo xe rayhu va'e, gwa'ýry-pe, gwajýry-pe ohayhuve va'e xéhegwi, omemby-pe ohayhuve va'e xéhegwi, ndaha'éiry xe re'ýi tee upe va'e, he'i.
38 —Gwĩ xe moirũ tee hagwã okurusugwasu ohupi heraha-vy va'e-rami ijukapyrã-rami oiko va'e ae, xe re'ýi tee va'erã, he'i. —Upéa reko-rupi ndereikói ramo, ndaha'éi arã xe re'ýi tee.

* **10:36** Mq 7.6

39 Gwekove-rehe hakate'ỹ va'e ndoikove mo'ãi va'erã Nhandejáry ndive. Ha xe-rehe
ha-py gwekove-rehe nopenái va'e katu, oikove meme va'erã Nhandejáry ndive, he'i
gwemimbo'e kwéry-pe.

Ne rembiapo porãkwe repy ohekoviarõ va'erã voi nde-vy Nhandejáry
(Mt 25.34-40; Mc 9.41; Jo 13.20)

40 Upéi he'i jevy Hesu:
—Ne mogwahẽ porã va'e, xe háma ave xe mogwahẽ porã va'erã. Xe mogwahẽ porã
va'e, ha'e háma ave Nhandejáry xe mbou va'ekwe-pe omogwahẽ porã va'erã.
41 Ogwahẽ ou-vy ramo nde róga-py Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety, emogwahẽ
porã katu íxupe Nhandejáry rembigwái-gwi. Nhandejáry ombohekovia va'erã upe inhe'ẽ-
py omombe'u va'ety-pe. Ha'e-rami ave ne rembiapo porãkwe repy ohekoviarõ va'erã voi
nde-vy yváy-py. Ogwahẽ ou-vy ramo nde róga-py hekoha porã va'e, emogwahẽ porã katu
íxupe hekoha porã-gwi. Nhandejáry ombohekovia va'erã upe hekoha porã va'e-pe. Ha'e-
rami ave ne rembiapo porãkwe repy ohekoviarõ va'erã nde-vy yváy-py.
42 Xe remimbo'e va'e heko'ive va'e jepe ijy'uhéi-ma ramo, eme'ẽ y íxupe toy'u. Xe
remimbo'e-gwi, emboy'u joty íxupe. Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa va'e. Ne rembiapo
porãkwe repy ohekoviarõ va'erã voi nde-vy yváy-py, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

11

Ogwahẽ ou-vy Hesu renda-py João Batista remimbo'e
(Lc 7.18-35)

1 Upéixa Hesu ombo'e mbo'e upe doze gwemimbo'e kwéry-pe. Ombo'epa rire, osẽ oho-
vy Hesu rupive hikwái. Upe-gwi ohasave oho-vy tetã tetã-rupi. Oporombo'e mbo'e Hesu
oho-vy. Omombe'u mbe'u oho-vy ave Nhandejáry nhe'ẽ.
2 Ha João Batista katu onhemoĩ preso oiko-vy. Ohendu ramo Cristo Nhandejáry
rembiporavo va'e rerakwã, mokõi gwemimbo'e omondo Hesu ha-py oikwaa hagwã:
“Mba'eixagwa po nde” omoporandu uka hagwã omondo íxupe.
3 Ogwahẽ oho-vy ramo he'i:
—Nde tipo upe temiha'arõ va'e voi, he'i oporandu-vy íxupe. —Ndaha'éi tipo nde? Tapa
outro ae nhaha'arõ va'erã? he'i oporandu-vy Hesu-pe.
4 —Tapeho jevy katu, he'i João remimbo'e kwéry-pe. —Emombe'u João-pe ne remiendu
endukwe, ne rembiexagwe xagwe ave emombe'u íxupe, he'i.
5 —Hesapyso e'ỹ va'ekwe hesapyso porã-ma. Ogwata e'ỹ va'ekwe ogwata porã-ma.
Mba'asy vai-gwi ijai aipa va'ekwe okwera-ma. Ijapysa e'ỹ va'ekwe ijapysa porã-ma.
Omano ete va'ekwe oikove jevy-ma. Ha iporiahu va'e kwéry-pe katu omombe'u-ma
Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ porã.
6 Xe rembiapo rerakwã rendu ramo, ohexa kwaa-ma va'erã xe rekoha-rehe. Oikwaa-
ma va'erã xe-rehe. Xe-rehe ojerovia ku'a ku'a va'e, “Nhandejáry rembiporavo tee para'e.
Nhandejáry rembiporavo e'ỹ para'e” he'i rei va'e xe-rehe, ndovy'a mo'ãi va'erã. Ha xe-
rehe ojerovia tee va'e, xe rerovia ku'a ku'a e'ỹ va'e katu xe rerovy'a tee va'erã, he'i João-
rehe.
7 Osẽ-ma ramo oho jevy-vy João remimbo'e, omombe'u Hesu ojogweroaty aty va'e
kente-pe João rehegwa nhe'ẽ omombe'u:
—Peho kuri tekwaty e'ỹ-my. Ma'erã tipo peho araka'e? Upe-py heta oĩ kapiyvanhe'ẽ
yvytu ogwerova rova va'e. Upéa-rehe ndapehói ra'e.
8 Mbava'e rexa-vy rei tipo peho araka'e? Ijao porã va'e rexa-vy ndapehói araka'e.
Mburuvixagwasu róga kakwaa-py oiko ijao porã va'e.
9 Mbava'e rexa-vy rei tipo peho araka'e. Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety rexa-
vy rei po peho araka'e? Upéa-rehe voi katu peho araka'e. Ha'e-ta peẽ-my: Gwĩ Nhandejáry

nhe'ẽ-py omombe'u va'ety kwéry-gwi tuvixave va'e, João Batista héry va'e pehexa voi araka'e.
10 Pe Nhandejáry kwatia nhe'ẽ omotenonde íxupe va'ekwe-pe pehexa araka'e. Ko'a-rami ae oĩ Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:
"Xe nhe'ẽ mombe'uharã amondo va'erã íxupe ne renonde-rupi. Ne'írã ereho jave,
omopotĩ va'erã nde raperã"*
he'i va'ekwe João Batista rekoharã-rehe, upe xe nhe'ẽ ohendu uka va'erã-rehe.
11 —Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa va'e. Yma gwive ãy peve ndaipóri va'ekwe João Batista-gwi tuvixave va'e. Ha ãy katu, Nhandejáry nhande ruvixa-pe omoirũ tee va'e gwive, tuvixave va'e João Batista-gwi. Onhomboete e'ỹ ete va'e jepe, Nhandejáry nhande ruvixa-pe omoirũ tee joty ramo, tuvixave va'e João Batista-gwi.
12 Are-ma va'ekwe João omombe'u va'ekwe ko'ánga ete peve. Heta kente on-hemokyre'ỹ eterei omoirũ hagwã Nhandejáry-pe gwuvixarã. Ojapura-ma va'e-rami ikyre'ỹ. Oikese ha-py pya'e a'e oike ha-rami itarova-ma va'e-rami, omoirũse nga'u Nhandejáry-pe gwuvixarã.
13 Entéro yma gware Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety gwive omotenonde va'ekwe ãy oiko va'erã. Nhandejáry nhande ruvixarã oiko va'erã omotenonde va'ekwe Nhandejáry kwatia nhe'ẽ-py omombe'u-vy. João Batista peve omotenonde va'ekwe omombe'u-vy: "Onhemoingove jevy va'erã Elias amyrĩ" he'i va'ekwe yma gware, Nhandejáry kwatia nhe'ẽ mombe'u-vy.
14 Pehenduse ramo peẽ-my ha'e va'e, pejeapysaka katu. Upe Elias amyrĩ upe ou va'erã he'i va'ekwe yma gware, he'i João Batista-rehe, ojekwaa ramo va'e-rehe. Elias rekovia ojekwaa-ma João. Ãy nomotenondevéi imombe'u-vy. Yma he'i hagwe-rami, ãy oiko-ma.
15 Ne aranduse ramo ejeapysaka porã katu xe nhe'ẽ-rehe.
16 —Xe amombe'u-ta peẽ-my mba'eixa po oiko ko'ãygwa. Mitã-rami voi ko'ãygwa. Mba'e jogwa haty-py onhembosarái mitã. Osapukái oirũrãgwe-pe:
17 "Ore remimby orombopu kuri ha peẽ ndapejerokyséi ra'e. Orohapirõ ra'anga kuri ha peẽ ndapejahe'oséiry ra'e" he'i oirũrãgwe-pe nonhembosaraiséi-gwi indive kwéry. Upe mitã oirũ remimbota ndojaposéiry. Upe mitãgwe reko-rami ãygwa ndogwerovy'ái gwapixa reko.
18 Ojekwaa va'ekwe ou-vy João Batista. Nhandejáry oipotaha-rami ohasa okaru e'ỹ reheve. Uva rykwere ndo'úi va'ekwe. Ha hexaháry ae katu, "Anháy rerekoha" he'i mo'ã João Batista-rehe va'ekwe.
19 Ãy xe Nhande Ryke'y tee va'e ajekwaa-ma aju-vy. Akaru-vy aju. Uva rykwere'u-vy aju. Ha xe rexaháry ae katu: "Okaru eterei upe va'e" he'i xe-rehe. "Ho'u eterei uva rykwere upe va'e. Oporombopaga uka va'ety ndive oiko va'e upéa. Gwĩ ojejavy va'e ndive ave oiko va'e upéa" he'i voi xe-rehe hikwái. Ha João rembiapo porã rexa kwaa-vy hese, xe rembiapo porã rexa kwaa-vy xe-rehe ave katu, "Hi'arandu tee nipo ra'e" peje va'erã ore-rehe, he'i João-rehe ijaty jaty va'e kente kwéry-pe.

Hesu ndojohu porãi upe tetã mygwa inhe'ẽ rendu e'ỹ va'e-pe (Lc 10.13-15)

20 Ha upéi katu Hesu ndojohu porãi upe tetã mygwa inhe'ẽ rendu e'ỹ va'e-pe. Upe-py heta heroviapyrã-rupi hembiapo porã porã ramo jepe, ndogwerovái joty gwekoha. Nomboasýi gwembiapo vaikwe.
21 Upe ramo he'i:
—Apomboasy eterei peẽ-my Corazim tetã mygwa kwéry. Apomboasy eterei peẽ-my Betsaida tetã mygwa kwéry. Heroviapyrã-rupi xe rembiapo porã porã kuri pene retã pa'ũ-rupi apombojerovia ukase-vy mo'ã xéjehe. Ko'ã ramigwa voi ajapo ramo ra'e Tiro tetã-my Sidom tetã-my ave, pya'e voi omboasy arã araka'e gwembiapo vaikwe ra'e. Pya'e

* **11:10** Ml 3.1

voi ogwerova arã araka'e gwekoha. Gwekoha-rupi ivy'are'ỹ va'e ao nhane mopirehatĩ va'e ao omonde arã araka'e. Tanimbu oipixy arã ójehe araka'e ojekwaa hagwã hese gwembiapokwe omboasyha.
22 —Upe áry-py yvypóry gwive hembiapo apokwe-rami ojerereko hagwã áry-py, ogwereko asy va'erã Tiro tetã mygwa-pe, Sidom tetã mygwa ndive. Ha peẽ ae pende rereko asy asyve va'erã katu.
23 Ha peẽ Cafarnaum tetã mygwa katu, “Jajeupi va'erã yvate yváy-py jaiko hagwã” peje mo'ã pendéjehe penhembotuvixa ukase-vy. Ahániry, napene mbojeupi mo'ãi va'erã Nhandejáry. Pegwejy ae va'erã yvy gwy-py peho-vy, tata opa opa rei e'ỹ haty-py. Heroviapyrã-rupi xe rembiapo porã porã kuri pene retã pa'ũ-rupi apombojerovia ukase-vy mo'ã xéjehe. Upéixa ndajapói araka'e Sodoma tetã-my, upe hekoha vai eterei oiko va'e haty-py. Ha upéixa xe ajapo ramo ae katu araka'e upe-py, omboasy arã voi araka'e gwembiapo vaikwe, ogwerova arã araka'e gwekoha. Nonhehundíry arã araka'e. Ko'ánga ete peve opyta arã ra'e pe tetã.
24 Upe áry-py yvypóry gwive hembiapo apokwe-rami ojerereko hagwã áry-py, omoingo asy va'erã Nhandejáry Sodoma tetã mygwa-pe. Ha peẽ Cafarnaum tetã mygwa ae katu, pene moingo asyve syve va'erã voi, he'i Hesu upe tatã mygwa-pe omboasy-vy.

“Peju katu xe ha-py apomotongea va'erã” he'i (Lc 10.21-22)

25-26 Upe ramo he'i Nhandejáry-pe Hesu:
—Xe Ru, he'i —Nde yváy pygwa Járy, yvy pygwa Járy ave. Oĩ oakã-gwi rei hi'arandu va'e. Nahi'arandu porãi. “Ore ae oroikwaa va'e” he'i va'e mo'ã ójehe, upe va'e-pe ndereikwaa ukái inharandu porãrã. Ha gwĩ mitã vérami ne'írã inharandu va'e, “Ore oroikwaa va'e” he'i e'ỹ va'e ójehe katu, upéa va'e-pe ereikwaa uka inharandu porãrã. Upéa ne remimbota porã voi, xe Ru. Ereipota voi upe va'e. Upéa-rehe atima porã nde-vy, he'i Nhandejáry-pe Hesu.
27 Upéi he'i:
—Opamba'e-rehe xe mbopu'aka va'ekwe xe Ru. Xe pogwy-py opamba'e omoĩ, he'i. —Xe kwaa porãha voi ndoikói. Xe Ru, ha'e anho mante xe kwaapa. Xe Ru kwaa porãha ndoikói. Xe ae Ta'ýry xe anho mante aikwaapa va'e íxupe. Ha outro kwéry-pe xe aikwaa ukase ramo katu, oikwaapa ave arã xe Ru-pe, he'i.
28 —Peju katu xe ha-py. Peẽ pene kane'õ va'e, ipohýi va'e ogwerahaha-rami oiko va'e-rami peiko va'e, peju katu xe ha-py. Apomotongea va'erã, apomombytu'u va'erã.
29 Xe ko xe reko kirirĩ va'e. Xe reko amomirĩ va'e voi xe. Upéa-gwi xe nhe'ẽ pehendu katu, xe nhe'ẽ-rupi peiko katu. Xe remimbo'e ramo peiko ramo, pende py'agwapy va'erã, he'i.
30 —Ndahasýiry niko xe remimombe'u pejapo hagwã. Pejapo ramo xe nhe'ẽ, omanda pohýi va'e pogwy-py ndapeikovéi-ma va'erã. Upéa-gwi pende py'agwapy porã va'erã peiko-vy, he'i Hesu upe pygwa-pe onhemombe'u-vy.

12

“Xe nhande pytu'uha áry járy” he'i ójehe Hesu (Mc 2.23-28; Lc 6.1-5)

1 Ha upéi katu nhande pytu'uha áry-py oho ogwata Hesu. Trigoty mbyte-rupi oho ogwata. Ha hemimbo'e kwéry katu ivare'a-ma oho-vy. Upéa-gwi oipo'o-ma oho-vy trigo rope ho'u hagwã.
2 Upéa ohexa ramo fariseu kwéry, he'i:
—Ema'ẽ hese, he'i íxupe. —Ma'erã po ne remimbo'e oipo'o trigo rope pytu'uha áry-py? Yma gware reko-rupi ndoikóiry. Pytu'uha áry-py oipo'o ramo, ndatekoháiry ogwereko, he'i íxupe fariseu kwéry.

3 Upe-ma ramo Hesu he'i:
—Pemonhe'ẽ nhe'ẽ rei peiko-vy ndapeikwaáiry Davi amyrĩ rehegwa nhe'ẽ kwatia-rehe omoĩ va'ekwe, he'i. —Nahembi'úi-gwi, ivare'apa va'ekwe Davi oirũ kwéry ndive.
4 Upéa-gwi oike koty-py va'ekwe, Nhandejáry-pe nhamboete haty-py oike va'ekwe. Oĩ upe-py upe mbojape Nhandejáry rovagwy-py pa'i remimoĩgwe. Nhandejáry nhe'ẽ-py ndaja'úi voi upe mbojape. Ha pa'i kwéry anho mante ho'u arã. Ha Davi katu pa'i e'ỹ ramo jepe, ho'u joty upe mbojape. Omongaru joty ave oirũ kwéry-pe. Ivare'a-gwi, Nhandejáry, "Pejejavy ko" nde'íry íxupe. Ojohu porã hembiapokwe, ogwerovy'a ave.
5 Pemonhe'ẽ nhe'ẽ rei peiko-vy ndapeikwaái Moisés amyrĩ remimombe'ukwe nhane rekorã. Ndatekoha-ramiry jaiko nhamba'apo ramo pytu'uha áry-py. Ha pa'i kwéry katu omba'apo joty pytu'uha áry-py. Nhandejáry róga kakwaa-py omba'apo. Upe áry-py omba'apo ramo jepe, Nhandejáry, "Pejejavy ko" nde'íry joty íxupe. Pytu'uha áry-py omba'apo ramo Nhandejáry róga-py, ojohu porã joty huvixa kwéry hembiapo.
6 —Ha xe katu xe mbaraeteve Nhandejáry róga ruvixa kwéry-gwi.
7-8 Xe Nhande Ryke'y tee va'e. Upéa-gwi xe ko pytu'uha áry járy ave. Upéixa-gwi iporã joty xe amba'apo pytu'uha áry-py. He'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:
"Ha peẽ katu ndapejoporiahuvereko kwaáiry peiko-vy. Aipo ramo, pene kyre'ỹ ramo jepe pejapo hagwã Moisés amyrĩ remimombe'ukwe gwive, pejapo rei joty. Xe aipota ae katu pende py'a porã onhondive"
he'i Nhandejáry nhe'ẽ. Upéa kwatia nhe'ẽ pemonhe'ẽ rei peiko-vy, ndapeikwaáiry. Ne arandu ramo ra'e, ipy'a potĩ va'e-rehe, "Ipy'a ky'a" nde'íry arã ra'e, he'i fariseu kwéry-pe Hesu.

Hesu ombogwera ipo ypi va'e-pe
(Mc 3.1-6; Lc 6.6-11)

9 Upe-gwi Hesu ohasave oho-vy ojeporahéi haty-py oike oho-vy.
10 Upe-py oĩ ipo ypi va'e. Ha fariseu kwéry, "Hembiapo vai va'e upe va'e" he'ise Hesu-rehe. Upéa-gwi oporandu íxupe hikwái:
—Tekoha-rami pa jaiko ra'e nhambogwera ramo pytu'uha áry-py? he'i ombojase rei hese-vy.
11 Ha Hesu he'i:
—Pytu'uha áry-py pene rymba ovexa ho'a ramo yvy kwa-py, ndapeheja reíry va'erã, he'i íxupe kwéry. —Pehupi jevy va'erã ae heraha-vy, he'i.
12 —Ovale voi nhane rymba ovexa. Ha tekove hasy va'e katu ovaleve voi ovexa-gwi. Ovaleve voi. Upéa-gwi pytu'uha áry-py nhaipytygwõ ramo nhande rapixa, tekoha-rupi joty jaiko, he'i fariseu kwéry-pe.
13 Upéa he'i rire:
—Eipyso katu nde po, he'i ipo ypi va'e-pe.
Oipyso-ma, okwera porã-ma. Ijoja-ma ipo mokõive.
14 Ha fariseu kwéry ndojohu porãi hembiapo porã va'e. Osẽ oho-vy ha'e kwéry nhemi ha-py:
—Mba'éixa tamo ra'e jajuka Hesu-pe? he'i. —Nhaha'arõ jajuka hagwã íxupe, he'i onhonhe'ẽrendu-vy hikwái.

Nhandejáry rembiporavo tee va'e

15 Upéa oikwaa ramo Hesu, otekwarai-ma oho-vy outro henda-py. Otekwarai oho jave, heta va'e ave oho hapykwéri. Heta va'e-pe ombogwera gwera oho-vy.
16 Ombogwera-ma ramo, "Aníke xe mombe'u teĩ" he'i okwera va'e-pe.
17 Upéixa ojapo ãy oiko hagwã Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety Isaías amyrĩ he'i hagwe-rami.
18 A-rami voi omoĩ va'ekwe kwatia-rehe:

“Upe va'e xe rembigwái, xe rembiporavo va'e. Ha'e xe rembihayhu. Xe rembierovy'a va'e upéa. Xe Nhe'ẽ Marangatu amoĩ-ta hese. Omombe'u va'erã entéro yvypóry-pe gwive. Nhandejáry pende py'a omopotĩharã, he'i va'erã xe-rehe.
19 Ipoxy va'e onhonhe'ẽ mbojevy jevyha va'e-rami ndoikói va'erã. Osapukái va'e-rami ndoikói va'erã. Okirirĩ va'e-rami ae oiko va'erã. Atýra-py nohendúi va'erã íxupe onhe'ẽ hatã-vy.
20 Heko kirirĩ va'erã. Takwáry, Xýky, he'i heseve va'e nomopẽi va'erã. Upéixa opena va'erã iporiahu va'e-rehe. Tataendy ogwe-tama ramo, imbogwe e'ỹharã. Upéixa ete onhemboete e'ỹ va'e-pe ogwereko porã va'erã. Upéixa hembiapo porã porã va'erã. Ndovái va'erã Nhandejáry rape-gwi. Opa-rupi ojekwaa va'erã anhetegwa.
21 Hese ojerovia-ma va'erã yvypóry kente kwéry: Nhaha'arõ katu íxupe jaiko-vy. Ou va'erã, he'i va'erã hese”*
he'i va'ekwe Nhandejáry kwatia nhe'ẽ gwa'ýry rehegwa omombe'u-vy.

Hesu omombe'u Belzebu rehegwa nhe'ẽ (Mc 3.20-30; Lc 11.14-23)

22 Upe ramo ojereru íxupe, Hesu-pe peteĩ anháy rerekoha. Hesapyso e'ỹ va'e, inhe'ẽnge'ỹ va'e ave. Ombogwera-ma ramo íxupe, inhe'ẽnge'ỹ va'ekwe onhe'ẽ porã-ma, ha hesapyso e'ỹ va'ekwe hesapyso porã-ma.
23 Hembiapo porã rexa-vy,
—Mba'éixa po oporombogwera, he'i ojóupe opondera-vy hese. —Upéa ko ndaha'éi para'e Davi amyrĩ remiarirõre, nhane remiha'arõ? he'i hese ijaty jaty va'e kwéry.
24 Ha fariseu kwéry katu upéa ohendu ramo: “Ojéhegwi rei ndaipu'akái omosẽ hagwã anháy” he'i. “Anháy ruvixa Belzebu nhe'ẽ-rupi ae omosẽ imondo-vy” he'i mo'ã ojéupe hikwái.
25 Ha ha'e ipy'apóry oikwaa ramo, he'i fariseu kwéry-pe:
—Tape vai-rupi oho mburuvixagwasu re'ýi onhondive onhorairõ-vy. Naimbaraetevéi-ma. Tetã mygwa ndaija'éi ramo ojóehe, hóga pygwa ave ndaija'éi ramo ojóehe, tape vai-rupi oho. Hasy va'e-rami ndaipu'akavéi-ma ójehe. Ikangyve ngyve oho-vy, he'i arandu rehegwa nhe'ẽ omombe'u-vy.
26 —Aipo ramo, gwĩ Satanás re'ýi kwéry ave ndaijojái ramo, ndoikovéi arã ra'e. Ndaijojái arã onhondive ra'e. Aipo ramo, ndaipu'akái arã joty ójehe ra'e.
27 —“Belzebu nhe'ẽ-rupi omosẽ anháy” peje kuri xe-rehe. Aipo ramo, kiva'e nhe'ẽ-rupi pende re'ýi kwéry omosẽ anháy? Anháy ruvixa nhe'ẽ-rupi para'e, Nhandejáry nhe'ẽ-rupi para'e. Ha Nhandejáry nhe'ẽ-rupi omosẽ ramo katu, ma'erã po, “Anháy ruvixa nhe'ẽ-rupi hembiapo Hesu” peje kuri joty xe-rehe. “Ijapu” he'i va'erã pende-rehe pende re'ýi kwéry.
28 —Ha Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-rupi katu xe amosẽ anháy. Aipo ramo, xe rekoha-rehe pehexa kwaa ramo ra'e, “Oiko-ma nipo ra'e Nhandejáry nhande ruvixa ramo” peje arã ra'e xe-rehe.
29 —Amombe'u jevy-ta peẽ-my xe pu'akaveha Satanás-rehe. Ndikatúi avave oike imbaraete va'e róga-py omonda hagwã imba'e kwéry-rehe. Onhapytĩ ranhe ramo ae íxupe, ogwerahapa arã hóga-py oĩ va'e, he'i Hesu anháy rerekoha ombogwera-vy pono ipu'akave hese Satanás.
30 Upéi he'i jevy:
—Xe ndive omba'apo e'ỹ va'e, ojoko xe rembiapo. Xe renda-py ogwenogwa'ẽ e'ỹ va'e, xe renda-gwi omondo mombyry omosarambi-vy, he'i ójehe ndaija'éi-gwi Satanás.
31-32 Upéi he'i jevy:
—Aipo ramo, anhete ko xe ha'e-ta peẽ-my: Ne rembiapo vai ramo, erenhe'ẽ vai ramo Nhandejáry-rehe, omboyke-ta ndéhegwi Nhandejáry entéro ne rembiapo vaikwe gwive. Erenhe'ẽ vai ramo ave xe Nhande Ryke'y tee va'e-rehe, omboyke-ta ndéhegwi

* **12:21** Is 42.1-4

ne rembiapo vaikwe. Ha erenhe'ẽ vai ramo katu Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-rehe, nande poriahuvereko mo'ãiry Nhandejáry. Nde py'a ky'a eterei-ma. Ãy nande py'a potĩ mo'ãvéi-ma va'erã. Ha upe áry-py xe aju jevyha áry-py nande py'a potĩvéi-ma va'erã opa e'ỹ-rehe, he'i fariseu kwéry-pe, "Anháy nhe'ẽ-rupi hembiapo ra'e Hesu" he'i-gwi Hesu-rehe.

"Hi'a-rehe jaikwaa yvyra"

he'i Hesu
(Lc 6.43-45)

33 Upéi omombe'u íxupe kwéry arandu rehegwa nhe'ẽ yva máta rehegwa-rami:
—Yva máta jaikwaa hi'a-rehe. Yvyra porã hi'a porã meme. Ha yvyra vai ndahi'a porãi. Hi'a vai meme voi. Hi'a-rehe jaikwaa yvyra, he'i fariseu rekoha-rehe.
34 Upéi he'i jevy Hesu:
—Peẽ mbói ipoxy va'e rekoha-rami peiko. Pende reko vai-gwi, ndikatúi penhe'ẽ porã. Nhande py'apóry-rehe nhande nhanhe'ẽ. Entéro nhande py'a-py jareko va'e-rehe, nhanhe'ẽ ave nhande.
35 Ipy'a-py hekoha porã va'e reminhongatu iporã. Upe-gwi ogwenohẽ nohẽ ipy'apóry iporã va'e. Ha hekoha vai va'e reminhongatu ipy'a-py katu, ivai vai. Upe-gwi ogwenohẽ nohẽ ojéhegwi ivai va'e. Ipy'apóry ivai va'e ogwenohẽ.
36 Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa va'e. Upe áry-py yvypóry gwive hembiapo apokwe-rami ojerereko hagwã áry-py, ogwereko asy va'erã onhe'ẽ rei rei va'e-pe. Peteĩ teĩ pene remimombe'ukwe rei-rehe pene monhe'ẽ uka va'erã Nhandejáry pende rereko asy-vy.
37 Erenhe'ẽ porã ramo, "Ipy'a potĩ-ma" he'i va'erã nde-rehe. Ha erenhe'ẽ rei ramo katu, "Ipy'a ky'a-ma" he'i va'erã nde-rehe, he'i gwĩ fariseu kwéry-pe hekoha mombe'u-vy.

Judeu kwéry ohexase Hesu rembiapo porã
(Mc 8.11-12; Lc 11.29-32)

38 Upe ramo oporandu Hesu-pe gwĩ fariseu kwéry, judeu rekombo'ehaty kwéry ndive:
—Oroipota ne rembiapo porã, porombo'eháry, he'i íxupe. —Ore rembiexarã-rupi ejapo jahexa e'ỹ va'e, he'i íxupe.
39 Upéi Hesu he'i íxupe kwéry:
—Peẽ katu ãy peiko va'e pende reko vai-ma. Ome tee-pe oheja va'e-rami peẽ peiko. Gwembireko tee-gwi opoi va'e-rami ave peẽ peiko. Pejehesa rerova rova va'e Nhan-dejáry-gwi. Upéa-gwi pejerure jahexa e'ỹ va'erã-rehe, he'i. —Ha ndahexa uka mo'ãi peẽ-my upeixagwa, he'i. —Ha Jonas amyrĩ rehegwa nhe'ẽ ojehu íxupe va'ekwe katu amombe'u-ta peẽ-my. Hexapyrã-rupi íxupe ojehu va'ekwe-rami ave, ojehu va'erã xe-vy. Upe va'erã anho mante ahexa uka-ta peẽ-my, he'i.
40 —Amombe'uve-ta peẽ-my Jonas amyrĩ rehegwa nhe'ẽ. Yma va'ekwe piragwasu omokõ-ma íxupe, Jonas-pe. Ha upe rire katu piragwasu rye py-py ohasa mbohapy áry mbohapy pyhare ave. Upéi osẽ jevy. Upéixa ete xe Nhande Ryke'y tee va'e anhemoĩ va'erã itagwasu kwa-py mbohapy áry mbohapy pyhare ave ko itagwasu rye py-py.
41 Ha yma gware Jonas amyrĩ oho va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ omombe'u-vy. Nínive tetã mygware-pe omombe'u mbe'u va'ekwe. Upe nhe'ẽ ohendu ramo va'ekwe omboasy-ma gwembiapokwe, ogwerova-ma gwekoha va'ekwe. Ha ko'a-rupi oime tuvixa mba'eve va'e Jonas amyrĩ-gwi, he'i ójehe Hesu íxupe kwéry. —Ha xe nhe'ẽ rendu-vy jepe, ndaper-ovái joty pende rekoha ra'e. Upéa-gwi upe áry-py, yvypóry hembiapokwe pokwe-rami ojerereko hagwã áry-py, Nínive tetã mygware opu'ã jevy va'erã Nhandejáry rovagwy-py pene mombe'u-vy, he'i. —Ojohu vai va'erã pene rembiapokwe.
42 Yma va'ekwe peteĩ mburuvixagwasu kunha va'e arapopy-koty oiko va'ekwe, oho mombyry va'ekwe mburuvixagwasu Salomão renda-py. Onhemo'arandu uka-vy oho. Yvy apy gwive mombyry ete oho va'ekwe ohendu hagwã Salomão nhe'ẽ. Ha ko'a-rupi oime hi'aranduve va'e Salomão-gwi, he'i ójehe Hesu. —Upéa-gwi upe áry-py opu'ã

jevy va'erã upe mburuvixa kunha Nhandejáry rovagwy-py pene mombe'u-vy. Pene rembiapokwe ndojohu porãi va'erã, he'i judeu ruvixa kwéry-pe Hesu.

Hesu omombe'u anháy rehegwa nhe'ẽ
(Lc 11.24-26)

43 Upéi he'i jevy upe pygwa-pe:
—Mba'eixagwa pa pende rekoha amombe'u-ta peẽ-my. Anháy rerekoha-rami pende rekoha. Oĩ anháy heko ky'a va'e nhande-rehe ojepotase va'e. Ha ojepota rire osẽ-ma ramo katu oiko rei anháy tekwaty e'ỹ e'ỹha-rupi, y e'ỹha-rupi ohasa oho-vy. Otongease mo'ã ha ndojohúiry opytu'u hagwã.
44 Upe ramo he'i ojéupe anháy: "Aha jevy-ta xe taperekwe-py, aiko hagwe-py jevy" he'i. Ojevy oho-vy otaperekwe-py. Otaperekwe-py ogwahẽ ramo upe-py otopa nandi oĩ. Ikoty oitypei ra'e. Omoĩ porãmba ra'e.
45 Upe-ma ramo oho ogweru outro anháy hekoha vaive va'e íxugwi. Seteve ogweru. Hi'oitoha ojogweru, oike koty-py oiko hagwã. Upéixa oiko vaive anháy rerekoha. Osẽ rire íxugwi peteĩ anháy, hejahare oike jevy ipy'a-py. Sete hekoha vaive va'erã reraha-vy oike. Xe nhe'ẽ rendu e'ỹ-gwi, upéixa ete peiko va'erã. Peẽ, ãy peiko va'e, upe anháy rerekoha-rami peiko va'erã, he'i fariseu kwéry-pe.

Hesu re'ýi rehegwa nhe'ẽ
(Mc 3.31-35; Lc 8.19-21)

46 Upéa he'i joty ramo Hesu atýra-rupi, ogwahẽ ou-vy isy tyvýry kwéry ndive. Opyta oĩ-vy oka-py. Onhomongetase hendive.
47 —Nde sy ko nde ryvy kwéry ndive opyta oĩ-vy oka-py. Ne ndive onhomongetase, he'i íxupe omombe'u-vy.
48 Ha Hesu he'i:
—Amombe'u-ta peẽ-my kiva'e pa xe sy, kiva'e pa xe ryvy, he'i.
49 —Pehexa katu, he'i oikwave'ẽ ve'ẽ-vy ojyva-py gwemimbo'e rexa uka-vy. —Ko va'e kwéry xe sy voi, ko va'e kwéry xe ryvy voi, he'i gwemimbo'e kwéry mombe'u-vy.
50 —Upe xe Ru yváy pygwa nhe'ẽ ojapo va'e gwive, xe ryvy-py ahenói íxupe kwéry, he'i. —Upéa xe reindy, ha'e voi hese. Upéa xe sy, ha'e voi ave hese, he'i gwemimbo'e kwéry-rehe mombe'u-vy.

13

Hesu oiporu temitỹgwe rehegwa nhe'ẽ
(Mc 4.1-9; Lc 8.4-8)

1 Ha upe áry-py Hesu osẽ óga-gwi oho-vy. Oho yugwarusu rembe-py ogwapy ombo'e hagwã.
2 Ha heta eterei ijatypa typa henda-py. Upéa-gwi onhemboyru kanoagwasu-py íxugwi kwéry. Kanóa py-py ogwapy-ma. Ha ha'e kwéry ijaty va'e kente opyta rei yvy-py. Onhembo'y oĩ-vy y rembe-py hikwái.
3 Upéixa ramo, heta omombe'u mbe'u íxupe kwéry arandu rehegwa nhe'ẽ. Temitỹgwe rehegwa nhe'ẽ-rami oiporu omombe'u hagwã arandu rehegwa nhe'ẽ íxupe kwéry:
—Oho onhemitỹ onhemitỹ va'e. Omombo onhotỹ-vy.
4 Onhemitỹ jave oĩ temitỹ ra'ỹi tape-rupi ho'a va'e. Ha upéi ou gwyra ho'upa.
5 Oĩ temitỹ ra'ỹi ave yvy pererĩ-rupi ho'a va'e. Upe-py oĩ mixĩmi yvy. Pya'e rei henhói-ma yvy ndahetáiry-gwi.
6 Kwarahy ojeupi rire, onhandu kwarahy aku hemitỹgwe. "Xĩ" he'i hogwe. Ha kwarahy ohapypa voi. Hovirupa ave ndahapói-gwi.
7 Oĩ nhuatĩndy-rupi ho'a va'e ave. Ha nhuatĩ katu okakwaave íxugwi. Ojaho'ipa temitỹgwe-pe.

8 Oĩ yvy porã-my ho'a va'e ave. Henhói hemitỹ hope-ma. Peteĩ hope katu cem voi ha'ỹi va'e, outro mixĩve va'e katu sessenta ha'ỹi va'e voi, outro mixĩve va'e katu trinta ha'ỹi va'e voi.
9 Ne aranduse va'e, ejeapysaka katu ko xe nhe'ẽ-rehe, he'i oporombo'e-vy Hesu temitỹgwe rehegwa nhe'ẽ oiporu-vy.

Hemimbo'e kwéry oporandu Hesu-pe hemimombe'ukwe-rehe (Mc 4.10-12; Lc 8.9-10)

10 Upéi hemimbo'e kwéry ogwahẽve ou-vy Hesu ypy-py:
—Ma'erã po eremombe'u kuri íxupe arandu rehegwa nhe'ẽ temitỹgwe rehegwa nhe'ẽ-rami? he'i oporandu-vy íxupe.
11 —Peẽ-myte oikwaa uka-ma kuri Nhandejáry mba'éixa pa oiko-ta pende ruvixarã. Mba'éixa po pemoirũ-ta íxupe pende ruvixarã oikwaa uka-ma ave. Ha ambue kwéry-pe katu ndoikwaa ukái.
12 Oĩ hi'arandu va'e. Omo'aranduve va'erã íxupe hi'arandu porã porã hagwã. Ha inharandu e'ỹ va'e katu, hi'arandurãgwe oipe'apa va'erã íxugwi. Ọpa va'erã íxupe.
13 Upéa-rehe amombe'u íxupe arandu rehegwa nhe'ẽ temitỹ rehegwa nhe'ẽ-rami, he'i. —Oma'ẽ ma'ẽ hikwái, ndohexáiry voi mba'eve. Ohendu hendu hikwái, nohendu porãiry. Ijapysa e'ỹ va'e-rami mba'eve ndoikwaái. Okanhymba ete jevy íxugwi.
14 Yma gware Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety Isaías omombe'u va'ekwe aỹgwa rekorã. He'i hagwe-rami ãy oiko-ma:
"Pehendu hendu va'erã ha ijapysa e'ỹ va'e-rami pepyta va'erã. Pema'ẽ ma'ẽ rei va'erã xe-rehe ha ndapehexa kwaái va'erã xe-rehe.
15 Napehenduséi-gwi, aipe'a-ma pendéhegwi pene arandurãgwe. Ijapysa e'ỹ va'e-ramima peiko peẽ kwéry. Hesapyso e'ỹ va'e-rami ave peiko. Ha xe renduse ramo katu, hesapyso va'e-rami peiko va'erã. Ijapysa va'e-rami pehendu va'erã ave. Pene akã-my pereko-ma va'erã pene arandu porãha. Perova arã pende rekoha. Pende rekoha perova-ma ramo, apombogwera-ma va'erã, he'i Nhandejáry."*
Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.
16 Ha peẽ katu pevy'a ete va'erã. Ãy katu peẽ hesapyso va'e-rami peiko-ma. Ijapysa va'e-rami ãy peẽ peiko-ma ave.
17 Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa va'e, he'i. —Heta yma gware Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety amyrĩ ohexase eterei mo'ã va'ekwe pene rembiexa ramo va'e ha ndohexái. Heta va'ekwe heko marangatu va'ekwe amyrĩ ohexase mo'ã va'ekwe ave ha ndohexa jepéiry. Ãy pene remiendu ramo va'e ohenduse mo'ã va'ekwe ha nohendúiry. Peẽ pehendu-gwi pevy'a ete voi peiko-vy, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

Hesu oikwaa uka gwemimbo'e kwéry-pe gwemimombe'u (Mc 4.13-20; Lc 8.11-15)

18 Upéi he'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe:
—Ãy pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Mbava'e-rehe po he'ise temitỹgwe rehegwa nhe'ẽ aikwaa uka-ta peẽ-my, he'i.
19 —Upe tape-rupi onhenhotỹ va'ekwe he'ise: Oĩ Nhandejáry nhande ruvixarã rehegwa nhe'ẽ ohendu va'e ha he'ise va'e ndoikwaáiry. Ohendu-ma ramo, ou anháy ruvixa hekoha vai ete va'e. Oipe'apa-ma íxugwi ipy'a-gwi inharandu porãrãgwe. Oike-tama va'e oipe'a jevy íxugwi.
20 Ha yvy pererĩ-rupi onhenhotỹ va'ekwe katu he'ise: Oĩ ohendu va'e nhe'ẽ porã. Ohendu-ma ramo, ovy'a ogwerovia-vy.

---

* **13:15** Is 6.9-10

21 Ha ndahapóiry vyteri. Upéa he'ise: Sapy'a ete ogwerovia. Ndogwerovia teéiry
voi. Ha upe rire katu nhe'ẽ porã rendu-gwi, omoingo asy íxupe. Ojerereko asy-gwi,
ndogweroviasevéiry. Pya'e a'e oheja nhe'ẽ porã.
22 Ha nhuatĩndy-rupi onhenhotỹ va'ekwe katu he'ise: Oĩ nhe'ẽ porã rendu va'e. Ha
hemikotevẽrã-rehe opena pena eterei oiko-vy. Oipotave tave rei ojéupe gwarã. Upéa-
gwi ohendu rei joty nhe'ẽ porã. Hembiapo porãse ramo jepe, gwembiapo porãrã-rehe
nopenái joty oiko-vy.
23 Ha yvy porã-my onhenhotỹ va'ekwe katu he'ise: Oĩ ohendu va'e nhe'ẽ porã. Ohendu
ramo mbava'e-rehe po he'ise oikwaa porã. Ogwerovia tee voi. Ogwerovia-gwi, oĩ trinta
ha'ỹi va'e-rami hembiapo porã va'e. Oĩ sessenta ha'ỹi va'e-rami, hetave ogwereko va'e
gwembiapo porãha. Oĩ cem ha'ỹi va'e-rami, hetave rei voi ogwereko va'e gwembiapo
porãha, he'i omombe'u-vy gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

Hesu oiporu jevy temitỹgwe rehegwa nhe'ẽ

24 Upéi omombe'u jevy upe pygwa-pe arandu rehegwa nhe'ẽ. Temitỹgwe rehegwa
nhe'ẽ-rami oiporu omombe'u-vy:
—Oiko onhemitỹ va'e, he'i. —Nhandejáry nhande ruvixa-rehe he'ise onhemitỹ va'e.
Ha'e oho kokwe-py onhemitỹ porã hagwã.
25 —Upéi nhande kwéry jake ramo pyhare, ogwahẽ ou-vy hese ija'e'ỹ va'e. Trigo pa'ũ-
rupi onhotỹ trigo rehegwa e'ỹ va'e. Kapi'i onhotỹ. Ha upe rire katu oho jevy-ma.
26 Henhói-ma upe trigo onhenhotĩ va'ekwe. Upéi hope-ma. Upe ramo henhói-ma ave
upe kapi'i trigo rehegwa e'ỹ va'e.
27 Henhói-ma ramo, oho oje'ói-vy omombe'u ojáry renda-py hembigwái: “Upe nde
kokwe-py erenhotỹ uka va'ekwe ne remitỹgwe trigo ra'ỹi voi ra'e” he'i. “Mba'eixagwa
kapi'i po trigo pa'ũ-rupi henhói-ma erejaty e'ỹ va'ekwe” he'i ojáry-pe omombe'u-vy.
28 “Xe rehe ija'e'ỹ va'e rembiapokwe voi nipo ra'e aipo va'e” he'i gwembigwái-pe.
“Ereipota tipo ore oroho oromondoro trigo pa'ũ-gwi gwĩ kapi'i?” he'i oporandu-vy ojáry-
pe.
29 “Ndikatúiry” he'i. “Aníke pejapo teĩ upéa. Pemondoro ramo kapi'i, ndaipotái
pemondoro ave upe trigo onhenhotỹ va'ekwe” he'i.
30 “Tokakwaa kapi'i trigo jave nhaikytĩ hagwã áry peve. Upe áry-py ha'e va'erã trigo
kytĩharã-pe: Pemondoro ndoro ranhe katu kapi'i. Pemboaty aty pejokwa pehapy hagwã.
Ha upe rire katu pemondoro trigo pemboaty jaraha hagwã nhanhongatu hagwã-py” he'i
Hesu omombe'u-vy Nhandejáry irũ rehegwa oikwaa uka-vy.

Hesu oiporu temitỹ héry va'e mostarda rehegwa nhe'ẽ (Mc 4.30-32; Lc 13.18-19)

31 Ha upéi omombe'u jevy upe pygwa-pe arandu rehegwa nhe'ẽ. Temitỹgwe rehegwa
nhe'ẽ-rami oiporu:
—Oĩ temitỹ héry va'e mostarda. Kwimba'e onhotỹ peteĩ temityrã okokwe-py. Nhan-
dejáry nhande ruvixa irũ-rehe he'ise upe temitỹ mostarda.
32 Nhanhotỹ ramo mixĩ eterei. Mixĩve opamba'e ra'ỹi-gwi, ko yvy arigwa ra'ỹi-gwi. Ha
nhanhotỹ-ma rire, okakwaa porãve. Entéro temitỹ-gwi tuvixave xave oho-vy. Upéi imáta-
ma, hakãmbe kãmbe ave. Upéa-rehe oveve ou-vy gwyra ogwapy hakãmby-rehe, he'i Hesu,
Nhandejáry irũ hetave tave oĩ va'erã rehegwa oikwaa uka-vy.

Hesu oiporu fermento mbojape mbovuha rehegwa nhe'ẽ (Lc 13.20-21; Mc 4.33-34)

33 Ha upéi katu omombe'u jevy joty upe pygwa-pe arandu rehegwa nhe'ẽ. Fermento
mbojape mbovuha rehegwa nhe'ẽ-rami oiporu:

—Oĩ kunha. Oipyhy mbojape mbovuha. Heta trigo ku'i reheve ombojehe'a ombovu hagwã. Ojavyky rire, omboapitajy ovupa ete hagwã. Upéixa ete Nhandejáry nhande Ruvixa irũ, he'i Hesu, Nhandejáry irũ hetave tave oĩ va'erã rehegwa oikwaa uka-vy.

34 Upéixa omombe'u mbe'u aty atýra va'e kente kwéry-pe. Temitỹgwe rehegwa nhe'ẽ oiporu e'ỹ reheve, fermento mbojape mbovuha rehegwa nhe'ẽ oiporu e'ỹ reheve, outro rehegwa nhe'ẽ oiporu e'ỹ reheve nomombe'úi.

35 Upéixa oiko-ma Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u mbe'u va'ety he'i hagwe-rami:

“Anhe'ẽ ramo, arandu rehegwa nhe'ẽ amombe'u va'erã, ambue kwéry va'e rehegwa nhe'ẽ aiporu-vy. Yma ko yvy onhemoingo hagwe gwive ãy peve ndojekwaáiry va'ekwe, ãy amombe'u-ta aikwaa uka-vy, he'i.”*

Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.

Hesu oikwaa uka kapi'i rehegwa nhe'ẽ

36 Ha upéi katu oheja oho-vy ijaty va'e kente. Ha'e ae katu oike koty-py. Oike rire, ogwahẽ ou-vy iha-py hemimbo'e kwéry:

—Eikwaa uka katu ore-vy mbava'e-rehe tipo he'ise upe kapi'i rehegwa nhe'ẽ, kokwe-py oĩ va'e, he'i Hesu-pe hikwái.

37 —Upe temitỹ porã onhotỹ uka va'ekwe he'i xe-rehe Nhande Ryke'y tee va'e-rehe, he'i.

38 —Upe kokwe he'i ko yvy-rehe. Upéi upe temitỹ porã he'i Nhandejáry re'ýi-rehe. Upéi upe kapi'i he'i hekoha vai va'e-rehe.

39 Upéi upe hese ija'e'ỹ va'e kapi'i onhotỹ va'ekwe he'i anháy ruvixa-rehe. Upéi upe nhaikytĩha áry he'i ombopapa va'erãha áry-rehe. Upéi upe trigo kytĩharã he'i Nhandejáry rembigwái yváy pygwa-rehe.

40 Upe kapi'i omondoro omboaty onhapytĩ omondo hagwã tata-py. Upéixa ete oiko va'erã ombopapa va'erãha áry-py, he'i.

41 —Xe Nhande Ryke'y tee va'e amondo mondo va'erã xe rembigwái yváy pygwa va'e. Xe re'ýi pa'ũ-gwi oipe'a va'erã gwĩ oporombojejavy va'e-pe gwive. Entéro hembiapo vai va'e-pe gwive oipe'a va'erã heraha-vy ojohapy haty-py omombo hagwã.

42 Upe-py hasẽ va'erã, onhemohãingyry ngyrýu ave va'erã oiko-vy onhemoyrõ-gwi Nhandejáry-rehe.

43 Upe-ma ramo hekoha porã va'e gwive kwarahy rendy-rami ojekwaa va'erã onhembohete resakã rendy-vy. Nhandejáry nhande ruvixa ramo oiko haty-py, ojekwaa va'erã onhemohesakã va'erã. Ne aranduse va'e, ejeapysaka katu ko xe nhe'ẽ-rehe, he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe omombe'u-vy.

Hesu oiporu hepy va'e rehegwa nhe'ẽ

44 Upéi omombe'u jevy íxupe, upe pygwa-pe mokõi arandu rehegwa nhe'ẽ. Hepy va'e rehegwa nhe'ẽ-rami oiporu omombe'u-vy:

—Oĩ kokwe-py heta plata yvy gwy-py ijatypyre araka'e. Upe ramo ojohu rei íxupe ijáry e'ỹ va'e. Upe hepy va'e ojohu va'e he'i Nhandejáry nhande ruvixa-pe omoirũse va'erã-rehe. Otopa-ma ramo, upéi ojaty jevy. Ovy'a eterei ojohu va'ekwe-rehe. Upéa-gwi oho ovende entéro ogwereko va'e gwive ovendepa. Upe hemivende va'e repykwe ogweraha ojogwa hagwã upe kokwe, he'i Hesu omombe'u-vy, Nhandejáry-pe oate'ỹ e'ỹ reheve omoirũse va'e rehegwa oikwaa uka-vy.

45 Upéi omombe'u jevy íxupe:

—Oĩ onhemba'ejogwa va'ety. Oheka heka oiko-vy ita kyra porã va'e, hepy ete va'e, pérola héry va'e ojogwa hagwã. Upe hepy va'e oheka va'e he'i Nhandejáry nhande ruvixa-pe omoirũse va'erã-rehe.

---

* **13:35** Sl 78.2

46 Iporã ete va'e otopa ramo oho ovende entéro gwembiereko gwive ovendepa. Upéi hemivende va'e repykwe ogweraha. Gwemimbota nga'u upéa oho ojogwa, he'i Hesu ombe'u-vy, Nhandejáry-pe oate'ỹ e'ỹ reheve omoirũse va'e rehegwa oikwaa uka-vy.

Hesu oiporu pira kyha rehegwa nhe'ẽ

47 Upéi omombe'u jevy upe pygwa-pe arandu rehegwa nhe'ẽ. Pira kyha rehegwa nhe'ẽ-rami oiporu íxupe kwéry:

—Oĩ pira kyha y-py omombo va'e. Upe omombo va'e he'i Nhandejáry nhande ruvixa rembigwái yváy pygwa-rehe. Yupa-py omombo rire, oipyhy opaixagwa pira.

48 Hynyhẽ jave oipyhy ogwenohẽ y rembe'y-py. Upéi ogwapy oipe'a oiporavo imono'õ-vy. Pira porã omoĩ ajaka-py. Ha hi'upy e'ỹ katu omombo-ma voi.

49 Upéixa ete oiko va'erã ombopapa va'erãha áry-py. Nhandejáry rembigwái yváy pygwa oiporavo ravo va'erã oje'ói-vy. Hekoha porã va'e pa'ũ-gwi, oipe'a va'erã hekoha vai va'e-pe.

50 Ojohapy haty-py omombo va'erã íxupe kwéry. Upe-py hasẽ hasẽ va'erã oiko-vy. Nhandejáry-rehe onhemoyrõ-gwi, onhemohãingyry ngyrýu ave va'erã oiko-vy ave, he'i ombe'u-vy ombopapa va'erãha áry oikwaa uka-vy.

51 Ko'ã va'e he'i rire, oporandu gwemimbo'e kwéry-pe:

—Mbava'e-rehe po he'i ko'ã va'e? Peikwaa-ma tipo? he'i.

—Ha'e voi, he'i. —Oroikwaa-ma, he'i íxupe, Hesu-pe.

52 —Aipo ramo, gwĩ judeu rekombo'ehaty va'e iporã oiko Nhandejáry nhande ruvixa remimbo'e ramo. Ambo'epa rire íxupe, oiko va'erã óga járy-rami. Hóga-py oĩ heminhongatu pyahu va'e, oĩ heminhongatu tuja va'e ave. Oipota ramo, gweminhongatu pyahu ogwenohẽ va'erã. Oipota ramo, gweminhongatu tuja ogwenohẽ va'erã ave. Upéixa ete upe judeu rekombo'ehaty Nhandejáry nhande ruvixa remimbo'e oiko ramo, nhe'ẽ pyahu omombe'u va'erã oikwaa uka-vy, yma gware nhe'ẽ omombe'u va'erã ave, he'i Hesu ombe'u-vy.

Hesu oho gwetã-my
(Mc 6.1-6; Lc 4.16-30)

53-54 Arandu rehegwa nhe'ẽ omombe'upa rire, upe-gwi osẽ oho-vy gwetã-my ha'e ae oiko ha-py. Upe-py ojeporahéi haty-py ombo'e mbo'e gwe'ýi kwéry-pe. Hexapyrã-rupi ombo'e porã oiko-vy. "Mba'éixa onhemonhe'ẽ" he'i opondera-vy hese.

—Mamo-gwi po upéa ohendu aipo va'e nhe'ẽ? he'i hese. —Kiva'e omombe'u hi'arandu hagwã íxupe, he'i hese. —Hexapyrã-rupi voi Hesu hembiapo porã. Kiva'e po omombe'u íxupe ojapo hagwã upéa? he'i joa hese hikwái.

55 —Upéa óga apohaty ra'y voi, he'i. —Maria memby voi. Tiago José ndive, Simão Judas ndive ityvýry kwéry voi.

56 Heindýry kwéry oiko voi nhane pa'ũ-rupi. Aipo ramo, mamo-gwi po upéa ohendu aipo va'e nhe'ẽ? he'i joa Hesu-rehe hikwái.

57 —Onhembotuvixa mba'e-ta tipo nhande-vy ra'e? he'i hese he'ýi kwéry.
Upéa-gwi ndaija'éi hese hikwái. Upe ramo,

—Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety-pe omboete voi. Ha he'ýi kwéry katu nomboetéi íxupe. Anheigwa nde'íry hese hóga pygwa omboete e'ỹ-vy, he'i ójehe Hesu ombe'u-vy, ndaija'éi-gwi ójehe.

58 Upe-py hese ndojeroviái-gwi, ndahetái hembiapo porã hexapyrã-rupi upe-py.

14

João Batista rehegwa nhe'ẽ
(Mc 6.14-29; Lc 9.7-9)

1 Upe ramo, ohendu Hesu rerakwã mburuvixagwasu héry va'e Herodes. Galiléia yvy
pygwa ruvixa voi upéa.
2 Hesu rerakwã ohendu ramo he'i,
—Upéa João Batista nipo ra'e. Omano rire, oikove jevy-ma ra'e, ojekwaa jevy-ma ra'e,
he'i mo'ã hese. —Upéa-gwi hexapyrã-rupi hembiapo porã porã oiko-vy, he'i mo'ã oirũ-pe
Hesu-rehe.
3 Yma va'ekwe Herodes he'i va'ekwe oipyhy hagwã João-pe, ojepokwa reheve omoĩ
hagwã preso. Upéa ojapo va'ekwe ombovy'a hagwã gwyvýry Filipe rembirekokwe
Herodias. Ha'e omenda ra'e gwyvýry rembireko-rehe. Oipe'a ra'e gwyvýry-gwi hem-
bireko.
4 Ha João katu he'i:
—Tekoha e'ỹ-rupi ereiko ra'e ne rembireko ereipe'a va'ekwe nde ryvy-gwi, he'iri iri ra'e
Herodes-pe.
5 Upéa-gwi ojukase mo'ã João-pe. Ha kente kwéry katu he'i hese, "Upéa ko Nhandejáry
nhe'ẽ-py omombe'u va'ety voi" he'i João-rehe hikwái. Ha mburuvixa katu opy'apy-py
ikyhyje ójehe. Nombopoxyséi íxupe kwéry. Upéa-gwi ndojukái joty íxupe.
6-7 Ha upéi katu mburuvixa oiko hagweha áry-py, oike ojeroky henonde-py Herodias
memby kunhataĩ. Mburuvixa irũ gwéry renonde-py ojeroky kunhataĩ. Ogwerovy'a
eterei-gwi íxupe, kunhataĩ-pe, he'i mburuvixa: "Ne rembijerure va'e gwive ame'ẽ-ta nde-
vy" he'i íxupe. Pono oapu "Tupã réry-py ame'ẽ-ta nde-vy" he'i. Nde'i reíry pe kunhataĩ
ojeroky va'e-pe.
8 Upéi osy nhe'ẽ-rupi he'i: "Aipota ereme'ẽ xe-vy João Batista akãgwe. A-py ete enterove
va'e resa-py eme'ẽ mani katu xe-vy nha'ẽ-py" he'i mburuvixa-pe kunhataĩ.
9 Upe-ma ramo omboasy eterei he'i va'ekwe. Ha "Tupã réry-py ame'ẽ-ta nde-vy" he'i-
gwi imboviapyre resa-py katu, he'i joty ome'ẽ hagwã kunhataĩ-pe hembijerure ojéupe.
10 He'i oho hagwã onhakã'o João-pe onhemoĩ preso haty-py.
11 Upéi ogweruruka nha'ẽ-py inhakãgwe ome'ẽ kunhataĩ-pe. Ha kunhataĩ ogweraha
osy-pe.
12 Ha João remimbo'e ohendu ramo, ou hetekwe ogweraha. Ombosuru tetekwe
renda-py ijaty-vy. Upe rire oho omombe'u Hesu-pe.

Hesu omongaru ijaty va'e kente-pe (Mc 6.30-44; Lc 9.10-17; Jo 6.1-14)

13 João rerakwã ohendu ramo, oho Hesu kanóa-py tekwaty e'ỹ-my oho. Ha'e anho
oiko hagwã-py oho. Oikwaa ramo ihoha ijaty va'e kente, gwetã gwetã-gwi osẽ oje'ói-vy.
Hapykwéri oje'ói ojohu jevy hagwã Hesu-pe. Yvy-rupi oje'ói.
14 Ha Hesu ojehexa uka jevy ramo, ohexa-ma ijaty va'e kente-pe jevy oha-py:
—Ogwahẽ ogwa'ẽ-vy ra'e, he'i hese kwéry.
Ohexa ramo,
—Aiporiahuvereko íxupe kwéry, he'i. —Aipo ramo, hasy va'e-pe ambogwera-ta, he'i.
Upe rire ha'e ombogwera hasy va'e-pe.
15 Upéi ka'aru-ma. Ogwahẽ ou-vy hemimbo'e kwéry iha-py:
—Ndaipóri a-py mba'eve, he'i. —Ka'aru-ma. Ere íxupe kwéry toho tetã mirĩ-rupi ojogwa
hagwã gwemi'urã, he'i Hesu-pe.
16 Ha ha'e he'i:
—Natekotevẽiry oho okaru hagwã, he'i. —Peẽ ae peme'ẽ íxupe kwéry hemi'urã, he'i
gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.
17 —A-py ndahetáiry oĩ mbojape'i. Cinco oĩ mixĩ va'e. Mokõi pira ka'ẽ hendive oĩ, he'i
íxupe.
18 Ha'e he'i:
—Peru katu a-py, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

19 Upéi he'i ijaty va'e kente-pe ogwapy hagwã kapi'ipe ári. Upéi oipyhy upe cinco
mbojape'i mokõi pira ndive. Hovayva otima porã Nhandejáry-pe temi'urã-rehe. Upéi
ombopopóy upe mbojape, ome'ẽ me'ẽ gwemimbo'e kwéry-pe. Ha hemimbo'e ome'ẽ ho'u
va'erã-pe.
20 Enterovete okaru, hygwyatãmba-ma ave hikwái. Upéi hemimbo'e kwéry omono'õ
no'õ hembi'u rembyre kwéry. Doze ajaka omohynyhẽ hembyre kwéry-gwi ho'upa e'ỹ
va'ekwe.
21 Upe mbojape ho'u va'ekwe heta heta voi oĩ. Oĩ cinco mil kwimba'e ho'u va'e. Heta
kunha ave okaru va'e, heta ave mitã okaru va'e ave.

Hesu y ári rei ogwata oho-vy
(Mc 6.45-52; Jo 6.15-21)

22 Upe-ma ramo he'i gwemimbo'e kwéry-pe onhemboyru hagwã kanóa-py:
—Tapeho mani katu peẽ xe renonde y rovái, he'i. —Xe ae, "Tapeho jevy katu pende ro
nde róga-rupi" ha'e-ta ijaty va'e-pe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.
23 Omondopa rire, ha'e anho ojeupi oho yvyaty ári. Ojapo oração hagwã ojeupi oho-vy.
Ka'aru ete-ma, pytũ-ma.
24 Upe ramo mombyry oĩ yvy ete-gwi kanoagwasu. Henonde-gwi ou ramo yvytu,
ndogwata porãi. Omopu'ã y omoapỹ apỹ kanóa-pe.
25 Ko'ẽtĩ pytũ vyteri jave, oho kanóa oĩ va'e ha-py Hesu. Y ári-rupi rei ogwata oho-vy.
26 Y ári-rupi ogwata oho-vy ramo, onhemondýi eterei hexa-vy hemimbo'e kwéry.
"Arygwypóry" he'i mo'ã hese hikwái. Osapukái, onhemondýi eterei-gwi.
27 Upe-ma ramo ha'e he'i:
—Ani erejapura teĩ. Xe ae ko, xe ko Hesu, he'i gwemimbo'e kwéry ombopy'agwapy-vy.
28 Upe ramo he'i Pedro:
—Nde voi ramo ra'e, ere xe-vy, "Eju katu y ári-rupi rei xe ha-py ave" he'i Hesu-pe.
29 Aipo ramo,
—Eju y ári-rupi rei xe ha-py, he'i.
Upéi osẽ Pedro kanóa-gwi, ogwejy y-py ogwata y ári-rupi.
30 Ha yvytugwasu rexa-vy, imytu'e'ỹ ójehe. Oypy oho-vy y gwy-koty. Onheapymi-tama
ramo:
—Xe resende katu, xe Járy, he'i Hesu-pe.
31 Upe-ma ramo oipyso opo oipyhy íxupe:
—Mixĩ joty xe rerovia ra'e. Upe va'e-gwi ae nde erenheapymi-ta mo'ã. Ma'erã po
nderejerovia teéiry ra'e xe-rehe ra'e? he'i Pedro-pe.
32 Onhemopyrũ jevy rire kanóa-py ndayvytuvéi-ma.
33 Upéi kanóa pygwa onhesũ íxupe gwetypy'ã-rehe:
—Tupã Nhandejáry ra'y tee katu va'e nipo nde ra'e, he'i íxupe imboete-vy hikwái.

Hesu ombogwera heta hasy va'e-pe
(Mc 6.53-56)

34 Ha upéi katu ha'e ohasa oho-vy yugwarusu rovái. Genesaré yvy-py ogwahẽ oho-vy.
35 Upe pygwa oikwaa ramo íxupe, omombe'u ojóupe ogwahẽmaha Hesu. Tetã jerekwe-
rupi omombe'u mbe'u ogwahẽmaha Hesu. Ogweru entéro hasy va'e-pe gwive:
36 —Eheja hasy va'e tomboja jepe opo nde ao rembe-rehe, eheja tomboja jepe opo nde
ao-rehe, he'i Hesu-pe. Ha omboja va'e gwive opo hese, okwera-ma joty hikwái.

15

Nhane rembypy reko rehegwa nhe'ẽ
(Mc 7.1-13)

1 Upe ramo ogwahẽ ou-vy Hesu ha-py gwĩ fariseu kwéry, judeu rekombo'ehaty kwéry
ndive. Jerusalém tetã-gwi ou va'ekwe. Ogwahẽ ramo hikwái, oporandu íxupe:

2 —Ma'erã tipo ne remimbo'e ndoikói nhane rembypy reko-rupi? Ma'erã tipo ojepohéi porã e'ỹ reheve okaru? Ma'erã tipo nonhemopotĩsevéiry nhande kwéry e'ỹ va'e ndive oiko rire? he'i íxupe.

Ha ha'e he'i:

3 —Ha peẽ katu ma'erã tipo ndapejapói Nhandejáry he'i va'ekwe? Nderejaposéi voi nde ra'e Nhandejáry he'i va'ekwe. Ne rembypy rembiapokwe-rupi ae ereiko va'e, he'i.

4 —Nhandejáry he'i va'ekwe a-rami:

“Pemboete nde ru nde sy-pe ave. Ha entéro onhe'ẽ vai rei va'e gwive gwu-rehe osy-rehe ave, tojejuka katu”*

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.

5 Ha peẽ katu pepyrũ Nhandejáry nhe'ẽ-rehe. Ndapehejáiry gwu osy-pe ome'ẽ hagwã. Pembo'e mbo'e rei judeu kwéry-pe a-rami. Peje, “Ava he'i ramo gwu osy-pe ave, Voive ereporandu ramo, ame'ẽ arã nde-vy ra'e. Ãy katu ndikatuvéi-ma ame'ẽ nde-vy. Xe mba'e kwéry opa-ma. Ame'ẽmba-ma kuri Tupã Nhandejáry-pe. Aiporu jepe xe, Tupã mba'epa-ma, he'i gwu osy-pe ave.” Upéixa he'i ramo, iporã joty peẽ-my.

6 Upéixa ndapehejái oipytygwõ gwu osy-pe ave. Ne nhe'ẽ-py gwu osy-pe nomboetevéi. Ne rembypy reko-rupi joty peiko. Upéa-gwi pepyrũ joty Nhandejáry nhe'ẽ-rehe, pemboyke joty Nhandejáry nhe'ẽ peiko-vy.

7 Peẽ katu pemo'ã kwaa va'e pende py'a ky'aha. Napetĩ kwaáiry peẽ. Ha Isaías amyrĩ anheiha-rupi omombe'u va'ekwe pende rekorã. Omoĩ va'ekwe kwatia-rehe a-rami:

8 “Ha'e kwéry xe mboete onhe'ẽ-py rei. Opy'a-py katu naxe mboetéiry. Ndojehesa rerovái xe-rehe.

9 Xe momba'egwasu teĩ. Xe nhe'ẽ-py nombo'éiry. Ha teko rei nhe'ẽ-py ae, oporombo'e mbo'e oiko-vy”*

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ pende-rehe, he'i judeu kwéry ruvixa-pe.

Hesu omombe'u mba'éixa nhanhemongy'a (Mc 7.14-23)

10 Upéi ohenói jevy ou hagwã ijaty va'e kente kwéry oha-py. He'i:

—Pejeapysaka porã katu xe nhe'ẽ-rehe peikwaa porã hagwã, he'i.

11 —Jakaru jave ndikatúi nhane mongy'a tembi'u. Nanhande py'a mongy'áiry voi tembi'u. Ha pene nhe'ẽ vai ramo katu onhemongy'a arã pende py'a, he'i ijaty va'e-pe arandu rehegwa nhe'ẽ omombe'u-vy.

12 Upéi ogwahẽ ou-vy iha-py hemimbo'e kwéry:

—Fariseu kwéry ojohu vai kuri pene nhe'ẽ. Ndereikwaái tipo upéa nde ra'e? Ne nhe'ẽ rendu-vy, “Aipo” he'i nde-rehe opondera eterei-vy. Ndojohu porãi voi, he'i Hesu-pe.

13 Upéi ha'e omombe'u arandu rehegwa nhe'ẽ temitỹgwe rehegwa nhe'ẽ-rami, hesapyso e'ỹ va'e rehegwa nhe'ẽ-rami ave he'i:

—Entéro temitỹgwe xe Ru yváy pygwa onhotỹ e'ỹ va'ekwe gwive, hapo gwive omondoro jevy va'erã, he'i fariseu kwéry rekoha vai-rehe.

14 —Ani pepena hese. Hesapyso e'ỹ va'e-rami oiko ramo jepe, gwapixa ogwerahase joty tape-rupi. Ha mokõi hesapyso e'ỹ va'e ojogweraha ramo, ho'a arã oho-vy mokõive onhondive yvy kwa-py, he'i fariseu kwéry-rehe.

15 Upe rire he'i Pedro:

—Mbava'e-rehe po he'ise arandu rehegwa nhe'ẽ, eikwaa uka ore-vy, he'i Hesu-pe.

16 Upéa-rehe he'i gwemimbo'e kwéry-pe:

—Peẽ napene arandu porãi vyteri peiko-vy. Ha'e kwéry-rami voi ndapeikwaa porãi joty.

---

* **15:4** Êx 21.17 * **15:9** Is 29.13

17 Ma'erã tipo ndapeikwaa porãi vyteri? he'i. —Pekaru ramo, oho pende ryekwe-py
tembi'u. Upéi osẽmba jevy pendéhegwi. Napene mongy'áiry voi, he'i.
18 —Ha pene nhe'ẽ katu pende py'a-gwi osẽ-vy ombojekwaa-ma pende py'a pygwa,
he'i. —Nde py'a ky'aha para'e, nde py'a potĩha para'e ombojekwaa-ma pende-rehe. Ivai
ramo pene nhe'ẽ, pene mongy'a arã.
19 Pende py'a-py katu penhemongeta peiko-vy pene rembiapo vairã-rehe. Upéa-gwi
peporojuka. Pende py'a ky'a-gwi onhoembireko ndive, onhome ndive peiko.
Kunha ndive pejogwereko rei ave. Pende py'a vai-py penhemongeta-gwi, pemonda rei peiko-
vy, pende apu, pende rapixa-rehe penhe'ẽ vai rei peiko-vy.
20 Upeixagwa pejapo pende py'a vai-gwi. Upéixa ramo pende py'a vai-gwi, pene
mongy'a-ma. "Ha pejepohéi porã e'ỹ reheve pekaru ramo, pene mongy'a va'erã" he'i
mo'ã fariseu kwéry. Upéixa ramo, napene mongy'avéi-ma va'erã, he'i Hesu fariseu kwéry
remimombe'ukwe-rehe.

Kunha Canaã yvy pygwa rehegwa nhe'ẽ (Mc 7.24-30)

21 Upe-gwi osẽ oho-vy Hesu. Okanhy oho-vy outro yvy-koty osẽ oho. Tiro tetã jerekwe-
rupi, Sidom tetã jerekwe-rupi oho ave.
22 Upe-py oiko kunha Canaã yvy gwigwa ogwahẽ ou-vy Hesu ha-py:
—Xe Járy, Davi remiarirõre, xe poriahuvereko katu. Xe memby kunha ohasa asy eterei
oiko-vy anháy ojepota hese va'e, he'i íxupe.
23 Ha Hesu mba'eve nde'íry íxupe. Onhemokirirĩ íxugwi. Ogwahẽ ou-vy iha-py
hemimbo'e kwéry:
—"Tereho katu" ere, "Tereho katu" ere íxupe. Nhane moakã rasy osapukái-vy. Ejapo
katu hemimbota-rupi íxupe oho jevy hagwã, he'i íxupe.
24 Upéi Hesu he'i kunha-pe:
—Ovexa okanhy va'ekwe-rami oiko Israel remiarirõre judeu kwéry. Íxupe kwéry anho
mante xe mbou va'ekwe. Judeu e'ỹ va'e kwéry-pe naxe mboúi va'ekwe, he'i joty íxupe
otantea-vy.
25 Ha kunha ou gwetypy'ã-rehe onhesũ hovagwy-py:
—Xe pytygwõ katu, xe Járy, he'iri iri íxupe.
26 Ha Hesu he'i:
—Nde ko ndaha'éi xe re'ýi. Xe re'ýi kwéry aipytygwõ ranhe-ta. Ha upe rire katu xe
re'ýi e'ỹ-pe aipytygwõ-ta ave. Mitãgwe katu nhamongaru ranhe. Nanhamombói jagwa-
pe mitã remi'urã, he'i joty Hesu itantea-vy, ojekorerovia uka etese-vy kunha-pe.
27 —Akói-ramima ngatu, xe Járy, he'i kunha Hesu-pe. —Ha tembi'u sururukwe ijáry
apyka gwy-py ho'u joty jagwa, he'i Hesu-rehe ojerovia joty-vy.
28 Upe-ma ramo he'i,
—Nde kunha, erejerovia tee-ma ra'e xe-rehe, he'i íxupe. —Oiko-ta voi nde-vy gwarã ne
remimbota, he'i kunha-pe.
Upe-ma ramo okwera porã imemby.

Hesu ombogwera gwera heta hasy va'e-pe

29 Upe-gwi oho Hesu ohasa oho-vy Galiléia yugwarusu rembe'y-rupi. Upéi ojeupi
yvyaty ári oho-vy ogwapy hagwã oĩ-vy.
30 Ogwahẽ oje'ói-vy ijaty jaty va'e kente iha-py. Heta hasy va'e reraha-vy ogwahẽ
oje'ói-vy hikwái. Oĩ ijyva mbaraete e'ỹ va'e, oĩ ogwata e'ỹ va'e, oĩ hesapyso e'ỹ va'e, oĩ
onhe'ẽnge'ỹ va'e, oĩ heta mba'asy oiporu va'e ave. Peteĩ teĩ hasy va'e pya'e ombogwejy
imoĩ-vy ipy renonde-py. Ombogwerapa-ma íxupe kwéry.
31 Upe ramo ohendu inhe'ẽnge'ỹ va'e onhe'ẽ porã-ma. Ohexa onhemaxuka va'e
onhemoatyrõ-ma. Ohexa ogwata e'ỹ va'e ogwata porã-ma. Ohexa hesapyso e'ỹ va'e
hesapyso porã-ma ave. Upe va'e kwéry rexa-vy,

—Mba'éixa ombogwera? he'i opondera eterei-vy. —Nhandejáry, Israelita kwéry Járy tuvixa mba'e voi, he'i omomba'egwasu-vy Nhandejáry-pe.

Hesu omongaru jevy ijaty va'e kente-pe
(Mc 8.1-10)

32 Ha upéi katu ohenói Hesu gwemimbo'e kwéry-pe ou jevy hagwã oha-py:
—Peju katu xe ha-py, he'i. —Ijaty jaty va'e kente iporiahu va'e xe-vy. Mbohapy áry xe moirũ okwa-vy. Ndogwerekói ave gwemi'urã. Upéa-gwi aiporiahuvereko íxupe kwéry. Amondo ramo íxupe kwéry peteĩ teĩ hóga kwéry-rupi ivare'apa reheve, naipyatãvéi arã tape-rupi, ikangy arã tape-rupi oje'ói-vy, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.
33 Upe ramo hemimbo'e kwéry he'i íxupe:
—Mba'éixa-ta mora'ẽ nhahembi'u me'ẽ ko'ãy ijaty jaty va'e kente kwéry-pe? A-rupi ndaipóri voi kente tembi'u me'ẽharã, he'i íxupe hikwái.
34 —Mbovy tipo erereko mbojape? he'i oporandu-vy gwemimbo'e-pe.
—Sete voi, he'i. —Oĩ ave ndahetái pira'i ka'ẽ, he'i íxupe.
35 Upéi ha'e he'i ojogweroaty va'e-pe ogwapy hagwã kapi'ipe ári:
—Pegwapy gwapy katu kapi'ipe ári, he'i íxupe kwéry.
36 Upe rire oipyhy upe sete mbojape pira'i reheve. Otima porã hese Nhandejáry-pe. Omboete rire, ombopo mbopóy ime'ẽ-vy gwemimbo'e kwéry-pe. Upéi ha'e kwéry ome'ẽ ho'u va'erã-pe.
37 Upéixa enterove okaru. Hygwyatã porãmba-ma hikwái. Upéi hemimbo'e kwéry omono'õ hembyre opyta va'ekwe omboyru sete ajakagwasu-py.
38 Ha okaru va'e heta eterei voi. Oĩ irundy mil kwimba'e okaru va'e. Heta kunha okaru ave. Heta mitãgwe okaru ave.
39 Upéi he'i:
—Tapeho jevy katu, tapeho jevy katu peteĩ teĩ pende róga-rupi, he'i ijaty va'e kente kwéry-pe.
Ha upe rire katu ha'e onhemboyru kanoagwasu-py y-rupi oho hagwã. Magadã jerekwe-py oho.

16

Judeu ruvixa ohexase Hesu rembiapo porã hexapyrã-rupi
(Mt 12.39-42; Mc 8.11-13; Lc 12.54-56)

1 Ha upéi katu ogwahẽ ou-vy Hesu ha-py fariseu kwéry saduceu kwéry ndive. Ombojejavyse-vy mo'ã íxupe ou hikwái:
—Hexapyrã-rupi ejapo katu ore-vy. Nhandejáry rembiapo porã ramigwa ejapo katu ore mbojerovia uka porã-vy, he'i Hesu-pe otantea-vy íxupe.
2 Ha Hesu he'i oporandu va'e-pe:
—Ka'aru ete ramo, aragwaju-ma ramo, “Aragwaju-ma ra'e” peje, “Ndoky mo'ãiry ra'e” peje arã áry-rehe.
3 Ha ko'ẽmba-ma ramo, “Aragwaju-ma ra'e, araigwe-ma ave ra'e. Upéa-gwi oky-tama ra'e” peje ave arã áry-rehe. Aipo ramo, áry-rehe pema'ẽ ramo, peikwaa-ma oikotaha. Ha xe rembiapo porã porã rexa-vy, ndapehexa kwaái xe-rehe. Mbava'e-rehe po he'ise xe rembiapo porã ndapeikwaái voi. Nhandejáry rembiaporã ndapeikwaáiry ave.
4 Peẽ ãy peiko va'e pende reko vai-ma. Ome tee-pe oheja va'e-rami, gwembireko tee-gwi opoi va'e-rami ave peẽ peiko. Peẽ pejehesa rerova rova Nhandejáry-gwi. Pejere jere íxugwi. Upéa-gwi pejerure jahexa e'ỹ va'erã-rehe. Ha ndahexa uka mo'ãi peẽ-my upeixagwa. Ha Jonas amyrĩ rehegwa nhe'ẽ upe ojehu íxupe va'ekwe katu peikwaa voi. Hexapyrã-rupi íxupe ojehu hagwe-rami ave, ojehu va'erã xe-vy. Upe va'erã anho mante ahexa uka va'erã peẽ-my, he'i hembiaporã-rehe oporandu va'e-pe.
Upéi katu Hesu oheja íxupe kwéry oho-vy.

Judeu ruvixa remimombe'u rehegwa nhe'ẽ (Mc 8.14-21)

5 Ha upéi katu oho yugwarusu rovái gwemimbo'e kwéry ndive. Gwemi'urã-rehe naimandu'avéi-ma hikwái, Hesu ndive oje'ói-vy.
6 Upe jave he'i Hesu:
—Xáke! Penhangareko porã katu pendéjehe. Ivai voi upe mbojape mbovuha fariseu saduceu ave rembiporu, he'i fariseu kwéry remimombe'u vaikwe joko-vy.
Upéa he'i gwemimbo'e kwéry-pe pono fariseu kwéry ohekombo'e vai íxupe kwéry.
7 Ha mbava'e-rehe po he'ise Hesu ndoikwaái voi. Upéa-gwi,
—Nanhane mbojapéi-gwi nipo omombe'u ra'e upéa nhande-vy, he'i mo'ã ojóupe onhonhe'ẽngendu-vy hikwái.
8 Ha Hesu oikwaa onhomongeta ramo:
—Ma'erã po, "Nanhane mbojapevéi-ma" peje penhonhe'ẽngendu-vy? Mixĩ vyteri pejerovia xe-rehe peiko-vy ra'e, he'i íxupe kwéry.
9 —Ne'írã vyteri pehexa kwaa-ma xe-rehe. Ne'írã vyteri pejerovia tee xe-rehe. Napene akã porãi voi. Upe cinco mil kwimba'e-pe ambopopóy kuri cinco mbojape ame'ẽ hagwã. Upe rire mbovy ajaka-py pemboyru hembyre? Napene mandu'avéi-ma tipo? he'i upe va'ekwe-rehe. —Ma'erã tipo napene mandu'avéi-ma hese? he'i.
10 —Ha upe rire katu upe irundy mil kwimba'e-pe ambopopóy sete mbojape ame'ẽ hagwã. Upéi mbovy ajakagwasu-py pemboyru hembyre? Napene mandu'avéi-ma tipo? he'i upe va'ekwe-rehe. —Ma'erã tipo napene mandu'avéi-ma hese? he'i ndojeroviái-gwi hese hikwái.
11 —Mbojape rehegwa nhe'ẽ namombe'úi kuri peẽ-my. Mbojape mbovuha ae katu fariseu kwéry saduceu kwéry ndive rembiporu amombe'u kuri peẽ-my. Xáke íxugwi. Mbava'e-rehe po ha'ese, ma'erã po ndapeikwaái? he'i gwemimbo'e kwéry-pe.
12 Upe ramo ipaha-py, mbava'e-rehe po he'ise, oikwaa porã-ma hemimbo'e:
—"Xáke mbojape mbovuha-gwi" nde'i teéiry Hesu. Ndaha'éiry mbojape mbovuha tee-rehe he'i Hesu, he'i. —"Xáke pono pene mboheko vai fariseu kwéry saduceu kwéry ndive" he'ise ae nhande-vy Hesu, he'i ojóupe Hesu nhe'ẽ kwaa-vy.

Atýra-py Pedro omombe'u Hesu rehegwa nhe'ẽ. "Nde ko Cristo" he'i íxupe omombe'u-vy (Mc 8.27-30; Lc 9.18-21)

13 Ha upéi katu ohasa oho-vy Hesu. Cesaréia de Filipe tetã jerekwe-rupi oho. Upe-py oporandu gwemimbo'e kwéry-pe:
—Mbava'e tipo he'i ra'e xe-rehe, Nhande Ryke'y tee va'e-rehe? he'i oporandu-vy.
14 —Nane mombe'u porãiry. Ne mombe'u joavy avy kuri, he'i. —"João Batista onhemoingove jevy va'ekwe ra'e ko upe va'e" oĩ he'i va'e nde-rehe. "Elias onhemoingove jevy va'ekwe ra'e ko upe va'e" oĩ he'i va'e upéixa nde-rehe. "Jeremias onhemoingove jevy va'ekwe ra'e ko upe va'e" oĩ he'i va'e nde-rehe. "Outro Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety oikove jevy va'ekwe ra'e ko upe va'e" oĩ nde-rehe he'i va'e, he'i íxupe hemimbo'e kwéry omombe'u-vy.
15 —Ha peẽ ae katu, mbava'e tipo peje xe-rehe? he'i oporandu-vy.
16 —Nde ko Cristo, Nhandejáry rembiporavo va'e, Nhandejáry tee ra'y voi nde, he'i íxupe Simão Pedro.
17 —Nde Simão Jonas ra'y. Nde rerovy'a eterei-ma Nhandejáry, he'i Pedro-pe. —Ndaxe kwaa ukái nde-vy teko rei. Ha xe Ru yváy pygwa va'e ae katu xe kwaa uka-ma nde-vy.
18 Nde Pedro. Nde réry-rehe ita he'i. Nde reko ita-rami. Xe mombe'u porã-gwi ita-rami erenhemombaraete. Ãy, nde-rami heta nde rapykwerigwa onhemombaraete va'erã xe mombe'u porã ramo. Nde xe mombe'uha-rami ave, ha'e kwéry xe mombe'u porã ramo, xe-rehe ojerovia va'erã, amoingo va'erã xe re'ýi ramo. Xe re'ýi kwéry omano ramo jepe, ndaipu'akái va'erã hese anhaygwasu.

19 Xe nhe'ẽ-py eremombe'u va'erã Nhandejáry nhande ruvixarã rehegwa nhe'ẽ. Eremombe'u ramo, oĩ xe rerovia va'erã. Oĩ xe rerovia e'ỹ va'erã. Okẽ-rehe onhangareko mbaraete va'e-rami erepyta va'erã. “Ipy'a potĩ-ma” ere ramo nde rapixa-rehe, Nhandejáry ave he'i ave va'erã hese: “Ipy'a potĩ-ma” he'i ave va'erã hese. Ogwahẽ va'erã Nhandejáry ha-py. Ha “Ipy'a ky'a joty” ere ramo nde rapixa-rehe, Nhandejáry ave he'i ave va'erã, “Ipy'a ky'a” he'i ave va'erã. Nogwahẽ mo'ãi va'erã Nhandejáry ha-py. Ipokatu va'erã voi ne nhe'ẽ, he'i Pedro-pe Hesu omombe'u-vy.

20 Upéi he'i gwemimbo'e kwéry-pe:

—Ãy katu aníke xe mombe'u teĩ kuri. “Cristo, nhane remiha'arõ va'e voi upe va'e” ani peje teĩ kuri xe-rehe avave-pe, he'i onhemombe'use e'ỹ-vy.

Hesu omomb'eu ojejukaharã rehegwa nhe'ẽ, onhemoingove jevyharã rehegwa nhe'ẽ ave
(Mc 8.31-9.1; Lc 9.22-27)

21 Upéa he'i rire, omombe'u jevy jevy gwemimbo'e kwéry-pe ojéupe ojehu va'erã oikwaa uka-vy:

—Nhandejáry nhe'ẽ-py aha-ta Jerusalém tetã-my. Upe-py xe mbohasa asy va'erã gwĩ judeu ruvixa kwéry, pa'i ruvixa kwéry ndive. Gwĩ judeu rekombo'ehaty xe mbohasa asy va'erã. Xe juka uka va'erã. Ha mbohapy áry rire katu, anhemoingove jevy-ma va'erã, he'i gwemimbo'e kwéry-pe ojéupe ojehu va'erã oikwaa uka porã-vy íxupe kwéry.

22 Ha Pedro katu ogwenohẽ-ma ha'e anho ha-py hakate'ỹ-gwi:

—Tane resende katu Nhandejáry, he'i íxupe. —Koixagwa ndojehu mo'ãi va'erã nde-vy, xe Járy, he'i onhe'ẽ joko-vy íxupe.

23 Ojere-ma Hesu:

—Ejei xe ypy-gwi, he'i Pedro-pe, Satanás-py ohenói-vy íxupe. —Anháy ruvixa Satanás nhe'ẽ-py xe rekombo'e vaise mo'ã ereiko-vy, he'i íxupe. —Ereipota mo'ã xe ajere Nhandejáry rape-gwi, he'i. —Nhandejáry remimbota nde ndereipotái. Teko rei remimbota ae erejohu porã, he'i íxupe.

24 Upe ramo he'i gwemimbo'e kwéry-pe:

—Peẽ xe moirũse ramo, anive pejapo rei teĩ pejapose va'e anho mante. Anive pepena teĩ pende rekove-rehe. Xe moirũ ae katu peẽ. Okurusugwasu ohupi heraha-vy va'e-rami ijukapyrã-rami ae katu peiko.

25 —Ha gwekove-rehe hakate'ỹ va'e katu, ndoikove mo'ãi Nhandejáry ndive. Ha xe-rehe ha-py gwekove-rehe nahakate'ỹiry va'e oikove meme va'erã Nhandejáry ndive.*

26 Nde para'e ko yvy apy gwive járy ramo ereiko va'erã. Ha Nhandejáry ndive ereiko e'ỹ ramo katu, mba'evete ndererekói va'erã. Opa ete-ma va'erã. Nhandejáry ndive ereiko e'ỹ ramo, nande reko repyvéi-ma va'erã. Nderetopái va'erã nde rekove repyrã. Eremano joty va'erã, he'i.

27 —Xe Nhande Ryke'y tee va'e amano rire aju jevy va'erã. Upe áry-py xe Ru rendy pypema aju va'erã. Ipu'akaha reheve aju jevy va'erã. Xe rembigwái marangatu yváy pygwa ndive aju jevy va'erã. Petẽi teĩ yvypóry kente kwéry-pe hembiapo apokwe-rehe areko va'erã.

28 Anhete ko xe ha'e-ta peẽ-my. Xe Nhande Ryke'y tee va'e aju jevy va'erã peẽ-my pende ruvixarã. Ha oĩ ãy gwĩ pene pa'ũ-my xe rexa joty va'erã, xe aju jevy ramo. Xe rexa e'ỹ reheve nomano mo'ãi. Xe rexa rire ae mante omano va'erã, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

17

Moisés amyrĩ Elias amyrĩ ndive ojereropyahu va'e rehegwa nhe'ẽ
(Mc 9.2-13; Lc 9.28-36)

* **16:25** Mt 10.38-39; Lc 14.27; Gl 5.24

1 Seis áry rire, mbohapy ogweraha gwupive Hesu. Pedro, Tiago tyvýry João ndive
ogweraha. Ha'e kwéry anho ogwerojeupi heraha-vy yvyatyrusu-rehe.
2 Upéi mbohapygwa resa-py ojehete rekoviarõ-ma Hesu. Kwarahy rendy-ramima ave
hendy hova. Ijao rembipepa-ma ave.
3 Upe-ma ramo ojekwaa ave mokõive Hesu ndive onhomongeta oĩ-vy ramo. Moisés
amyrĩ ndive ojekwaa Elias amyrĩ.
4 Ohexa ramo, he'i Pedro:
—Iporã nhande nhaime a-py, ore Járy, he'i Hesu-pe. —Ereipota ramo xe ajapo, ajapo-
ta mbohapy tapýi, peteĩ va'e nde-vy gwarã, peteĩ va'e Moisés pegwarã, peteĩ va'e Elias
pegwarã ave, he'i íxupe Pedro.
5 Onhe'ẽ vyteri jave, tatatĩ hesakã va'e ramigwa voi omo'ã-ma íxupe kwéry. Tatatĩ
hesakã va'e pa'ũ-gwi ohendu-ma onhe'ẽ va'e:
—Ko va'e xe ra'y, xe rembihayhu va'e, he'i. —Arovy'a porã voi íxupe. Ejeapysaka katu
inhe'ẽ-rehe, he'i Hesu-rehe tatatĩ hesakã ramigwa pa'ũ-gwi onhe'ẽ va'e.
6 Upe va'e nhe'ẽ ohendu ramo, mbohapy hemimbo'e onhemondýi eterei. Ojeity-ma.
Ovapy-py ho'a oho-vy, onhemondýi eterei-gwi.
7 Ha Hesu opoko joty hese:
—Epu'ã jevy katu, he'i. —Anive erekyhyje teĩ, he'i ovapy-py ho'a va'ekwe-pe.
8 Onheakãrupi jevy ramo, avave ndohexáiry. Hesu-pe anho mante ohexa.
9 Upéi ogwejy jevy ou-vy yvyaty-gwi. Ogwejy jave he'i:
—Anive eremombe'u teĩ ne rembiexagwe avave-pe, he'i. —Ha upe rire katu xe Nhande
Ryke'y tee va'e amano rire, aikove jevy rire ae katu, emombe'u katu ne rembiexagwe,
he'i íxupe kwéry omanda-vy.
10 Upéi oporandu íxupe hikwái:
—Jahexa kuri Elias oikove jevy ramo. Aipo ramo, ma'erã po he'i judeu rekombo'ehaty,
“Toikove jevy ranhe ou-vy Elias Cristo renonde-rupi” he'i Hesu-pe.
11 Upéi he'i Hesu íxupe kwéry:
—Ha'e-ma ngatu. Anhetegwa omombe'u hese judeu rekombo'ehaty. “Ou ranhe va'erã
voi Elias” he'i, “omoatyrõmba hagwã” nde'i reíry hikwái.
12 Ha ha'e-ta peẽ-my. Ou-ma va'ekwe Elias. Ojapose va'e rei, ojapo hese kuri,
ndohexakwaáiry hese-gwi. Upéixa ete ave arã xe-rehe xe Nhande Ryke'y tee va'e-rehe
ojapose va'e rei ojapo va'erã, he'i Elias rehegwa nhe'ẽ oikwaa uka-vy íxupe kwéry.
13 Upe ramo:
—João Batista-rehe nipo onhe'ẽ ra'e, he'i Hesu-rehe hikwái.

Hesu ipu'aka anháy-rehe imosẽ-vy (Mc 9.14-29; Lc 9.37-43a)

14 Ogwahẽ jevy ou-vy ramo ijaty jaty va'e kente ha-py, oho onhesũ gwetypy'ã-rehe Hesu
rovagwy-py:
15 —Ndikatúi pa ereiporiahuvereko xe ra'y-pe, xe Járy? he'i. —He'o'ã o'ã va'e oiko asy
voi. Oime ha-py rei ho'a. Tata-rupi y-py ave ho'a oho-vy.
16 Aru teĩ kuri íxupe ne remimbo'e ha-py. Ha ndikatúi ombogwera íxupe, he'i íxupe túvy.
17 Upéi he'i Hesu upe pygwa-pe:
—Peẽ xe-rehe pejerovia e'ỹ va'e, pene akã hatã va'e. Xe ae katu ndaxe are mo'ãi pene
ndive. Ndoroipokwaa are mo'ãvéi-ma. Eru katu xe ha-py hasy va'e, he'i upe pygwa
kwéry-pe.
18 Ogweru rire, oja'o anháy-pe imondo hagwã. Ha anháy katu osẽ íxugwi oho-vy. Upe-
ma ramo okwera porã-ma hasy va'ekwe.
19 Ha upéi katu upe hemimbo'e ombogwerase mo'ã va'ekwe, oporandu nhemi Hesu-
pe ha'e anho oho ha-py:
—Ma'erã-gwi po ndore pu'akái anháy-rehe oromosẽ hagwã íxugwi imondo-vy, he'i íxupe

20 Ha Hesu he'i:
—Peẽ katu ndapejerovia teéiry xe-rehe peiko-vy. Anhetegwa amombe'u-ta peẽ-my. Oĩ temitỹ ra'ỹi mixĩ eterei va'e voi mostarda héry va'e. Upe temitỹ ra'ỹi mixĩ va'e-rami, mixĩ jepe xe rerovia tee ramo, imbaraete joty va'erã ne nhe'ẽ. Ere va'erã ko yvyatygwasu-pe: "Ejei katu outro henda-py tereho" ere ramo, ojepe'a va'erã. Ipokatu voi va'erã ne nhe'ẽ mbaraete-vy, he'i íxupe.
21 —Nde ae rei ramo, nosẽi va'erã anháy. Nande pu'akái va'erã hese. Ha Nhandejáry-pe ne nhe'ẽ eremondo mondo ramo, erekaru e'ỹ reheve erehasa ramo ave, upéixa ramo nde pu'aka arã hese. Eremosẽ va'erã imondo-vy, he'i gwemimbo'e-pe Hesu omombe'u-vy.

Hesu omombe'u jevy ojéupe ojehu va'erã rehegwa nhe'ẽ (Mc 9.30-32; Lc 9.43b-45)

22 Ha hemimbo'e kwéry katu ojogweroatypa jevy peteĩ henda-py. Galiléia yvy-py ojehe'a jevy ojóehe. Upe ramo he'i íxupe kwéry Hesu:
—Xe Nhande Ryke'y tee va'e xe me'ẽ va'erã xe reraha-vy. Xe-rehe ija'e'ỹ va'e po-py xe me'ẽ va'erã.
23 Upe rire xe juka uka va'erã. Xe juka rire, mbohapy áry ohasa jevy rire katu, xe moingove jevy-ma va'erã Nhandejáry, he'i íxupe kwéry Hesu.
Upéa ohendu ramo, ipy'a reraha, ipy'a nhemondýi. Ndovy'avéi hemimbo'e kwéry.

Hesu opaga imposto

24 Ha upéi katu Hesu gwemimbo'e kwéry ndive ogwahẽ oho-vy Cafarnaum tetã-my. Upe-py ogwahẽ ramo, oho Pedro ha-py oporombopaga va'ety:
—Ne mbo'eháry ndopagái tipo imposto Nhandejáry róga kakwaa pegwarã? he'i Pedro-pe hikwái oporandu-vy.
25 —Ome'ẽ-ta voi, he'i íxupe.
Koty-py oike jevy ramo, Hesu he'i ranhe íxupe:
—Kiva'e va'e-pe he'i ko yvy arigwa mburuvixagwasu va'e, "Peme'ẽ xe-vy imposto?" Gwe'ýi kwéry-pe pa ojerure ra'e? Gwe'ýi e'ỹ-pe pa ojerure ra'e? he'i Pedro-pe oporandu-vy.
26 —Gwe'ýi e'ỹ-pe mante ojerure, he'i Pedro.
—Aipo ramo, he'i Hesu. —"Peme'ẽ katu" nde'íry gwa'ýry-pe. Xe Nhandejáry ra'y. "Eme'ẽ katu" nde'íry xe-vy xe Ru, he'i.
27 —Ha "Hesu ndopagái imposto, nopenái ra'e Nhandejáry róga-rehe" ndaipotái he'i ra'e xe-rehe. Upéa-gwi ekwa tereho yugwarusu-py. Eity nde pinda erenohẽ hagwã pira. Erenohẽ ypy va'e eipyhy pira ejurupe'a. Ijuru-py erejohu-ta peteĩ itaendy plata. Eraha ereme'ẽ hagwã oporombopaga va'e-pe. Xe-rehe, nde-rehe ave eme'ẽ íxupe, he'i Pedro-pe Hesu.

18

Hesu omombe'u onhemboeteve va'erã rehegwa nhe'ẽ (Mc 9.33-37; Lc 9.46-48; Fp 2.3-7; 1 Pe 5.5-6)

1 Upe ramo ogwahẽ ou-vy Hesu ha-py hemimbo'e kwéry:
—Nhandejáry nhande ruvixarã-pe omoirũ tee va'e gwive pa'ũ-my, kiva'e-pe tipo nhambotuvixave va'erã? he'i oporandu-vy íxupe hikwái.
2 Upéi ohenói mitã-pe ou hagwã. Omoĩ gwemimbo'e kwéry rovagwy-py omombe'u hagwã hesegwa nhe'ẽ:
3 —Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa. Ha peẽ penhemboete ukase ramo mo'ã, napemoirũ mo'ãi va'erã Nhandejáry pende ruvixarã-pe. Ha pende rekoha perova ranhe ramo, mitã-rami pende reko pemomirĩ peiko-vy ramo ae katu, pemoirũ-ma va'erã Nhandejáry-pe.

4 Upe onhemomirĩve va'e katu, ko mitã-rami oiko va'e katu ave, upéa ko omboeteve
va'erã íxupe Nhandejáry oiko ha-rupi nhande ruvixarã.
5 Xe réry-py pemogwahẽ ramo koixagwa, ko mitã-rami oiko va'e gwive, xe-vy xe
mogwahẽ va'erã ave, he'i gwĩ onhemboete ukase mo'ã va'e-pe.

Hesu omombe'u nhane mbojejavy ukase va'e rehegwa nhe'ẽ
(Mc 9.42-48; Lc 17.1-2)

6 Upéi he'i jevy Hesu:
—Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe, he'i. —Ko mitã-rami oiko va'e, heko mirĩ va'e, xe-
rehe ojerovia va'e ave, oĩ ohesa rerova uka va'erã xéhegwi ombojejavy uka-vy. Hekoha
vai eterei upe va'e. Iporã arã ra'e jajuka hagwã ombo'e vai e'ỹ ngatu. Iporãve arã ra'e
nhanhapytĩ itagwasu ijaju'y-rehe ra'e. Iporãve arã ra'e nhamombo ygwasu-py ombo'e
vai e'ỹ ngatu. Iporãve voi ko ra'e omano ranhe ra'e ombo'e vai e'ỹ ngatu pono xe-rehe
ojeroviase va'e-pe ombo'e vaipa rei.
7 —Ojekwaa va'erã ou-vy nhane mbojejavy ukase va'e. Ha inhe'ẽ renduharã-pe katu,
amboasy eterei. Ha nhane mbojejavy ukase va'e-pe katu amboasy eterei ave hembiapo
vairã-rehe.
8 Xáke, penhangareko katu pendéjehe. Nde po-gwi para'e erejejavy ramo, nde py-
gwi para'e erejejavy ramo, ejahya katu nde po, ejahya katu nde py ave eremombo-vy.
Peteĩ ipo e'ỹ va'e rekoha-rami eiko. Peteĩ nde py e'ỹ va'e rekoha-rami ave eiko. Iporãve
nde posogwe, ne karẽ ave, eregwahẽ hagwã ereho-vy Nhandejáry oiko haty-py. Ha ne
mombo ramo tata opa opa rei e'ỹ va'e-py katu mokõi nde po reheve, mokõi nde py reheve
ave, ivaive arã nde-vy. Nde poriahu ete va'erã.
9 Ha nde resa ne mbojejavy ukase ramo, enohẽ katu nde resa emombo ndéhegwi. Peteĩ
nde resa e'ỹ va'e rekoha-rami eiko. Iporãve peteĩ nde resa reheve eregwahẽ ereho-vy
Nhandejáry oiko haty-py. Ne mombo ramo tata opa opa rei e'ỹ va'e-py mokõi nde resa
reheve, ivaive arã nde-vy.
10 Penhangareko porã katu pendéjehe. Oĩ hekoha porã va'e heko'ive va'e. Ha peẽ katu
aníke pemboete e'ỹ teĩ íxupe. Nhandejáry rembigwái yváy pygwa va'e onhangareko va'e
hese. Xe Ru rovagwy-py oĩ upe inhangarekoha. Upéa-gwi ani pemboete e'ỹ teĩ heko'ive
va'e-pe.
11 Xe ave Nhande Ryke'y tee va'e, okanhy va'ekwe aresende hagwã ajekwaa aju-
vy va'ekwe. Upéa-gwi aníke pemboete e'ỹ teĩ upe mitã-rami hekomirĩve va'e-pe, he'i
gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

Ovexa okanhy va'ekwe

rehegwa nhe'ẽ
(Lc 15.3-7)

12 Upéi Hesu omombe'u arandu rehegwa nhe'ẽ ovexa rehegwa nhe'ẽ-rami oiporu:
—Oĩ va'ekwe heta hymba ovexa va'e. Cem gwymba-rehe onhangareko oiko-vy. Upéi
peteĩ okanhy ramo íxugwi, kóixa ojapo va'erã para'e, he'i. —Oheja va'erã upe noventa e
nove okanhy e'ỹ va'e. Yvyatyrusu-py oheja va'erã mombyryve ryve oho arã oheka heka
hagwã okanhy va'ekwe.
13 Ojohu-ma ramo, ovy'a eterei gwymba-rehe, “Ajohu-ma peteĩ okanhy va'ekwe
ajohu-ma upe okanhy va'ekwe” he'i. Heta okanhy e'ỹ va'e kwéry-rehe ovy'a joty. Ha upe
peteĩ okanhy va'ekwe-rehe, ojohu jevy-ma va'ekwe-rehe ovy'a etereive voi oiko-vy.
14 Upéixa ete pende Ru yváy pygwa ndoipotái ni peteĩ mitã-rami ne'írã oikwaa vyteri
va'e, heko mirĩ va'e, okanhy íxugwi mombyry oho-vy, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

Nhanhomboaty haty-py nhande rekoha rehegwa nhe'ẽ
(Lc 17.3-4; Gl 6.1)

15 Upéi he'i jevy Hesu:

—Ha nde rapixa, xe-rehe ojerovia va'e, hembiapo vai ramo nde-rehe, ne anho tereho kuri iha-py. Ekwa ha'e anho oiko ha-py, eikwaa uka katu íxupe katu nde-rehe hembiapo vaikwe. Ne rendu ramo, erenhombojoja jevy-ma ra'e.
16 —Ha nde-vy anho nane renduséi ramo, eraha kuri ne irũ nde rupive peteĩ, mokõi para'e. Upéixa mokõi va'e, mbohapy va'e resa-py ojekwaa porã-ma va'erã ojehu va'erã gwive.
17 Ha peẽ mbohapygwa napene renduséi ramo ave katu, emombe'u Hesu reroviahape onhomboaty aty haty-py. Ha upe va'e kwéry-pe nohenduséi ramo ave katu, anive eremboete teĩ íxupe. Onhomboete e'ỹ va'e-rami ereko íxupe, nhande kwéry e'ỹ-rami. Plata-py oporombopaga va'ety-rami rei joty ereko íxupe.
18 Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa va'e. Penhomboaty haty-py ipokatu va'erã pene nhe'ẽ. "Ipy'a potĩ-ma" peje ramo pende rapixa-rehe, Nhandejáry ave he'i ave va'erã hese, "Ipy'a potĩ-ma" he'i ave va'erã hese. Ha, "Ipy'a ky'a joty" peje ramo nde rapixa-rehe, Nhandejáry ave he'i ave va'erã, "Ipy'a ky'a" he'i ave va'erã. Ipokatu va'erã voi pene nhe'ẽ.
19 Anhete ko xe ha'e-ta peẽ-my. Ko yvy-py peẽ mokõi va'e penhomboaty ramo, perojoja ramo oração apo-vy, ome'ẽ va'erã peẽ-my pene rembijerure xe Ru yváy pygwa.
20 Xe réry-py erenhomboaty ramo, peẽ mokõi va'e para'e, peẽ mbohapy va'e para'e, upe-py ete pene pa'ũ-my aime va'erã xe ave, he'i Hesu mba'éixa jaiko nhanhomboaty aty haty-py omombe'u-vy.

Tembigwái hekoha vai va'e rehegwa nhe'ẽ (Mt 6.14; Lc 17.3-4; Ef 4.32; Cl 3.13)

21 Upe ramo onhemo'agwĩve ou-vy Hesu ypy-py Pedro. He'i íxupe:
—Xe re'ýi xe-rehe hembiapo vai vai ramo, iporã pa aiporiahuverekori kori joty íxupe? Sete vése peve pa aiporiahuvereko va'erã íxupe? he'i Hesu-pe Pedro oporandu-vy.
22 Ha Hesu he'i:
—Sete vése anho peve nome'ẽi arã. Sete vése setenta vése peve ae katu eiporiahuverekori kori katu íxupe, he'i. —Nde-rehe hembiapo vairi iri ramo jepe, eiporiahuvereko meme meme joty katu íxupe, he'i Pedro-pe Hesu.
23 Upéi he'i jevy:
—Upéa-rehe amombe'u-ta peẽ-my arandu rehegwa nhe'ẽ mburuvixagwasu oporopori-ahuvereko va'ety rehegwa nhe'ẽ poru-vy. Oĩ mburuvixagwasu, oĩ ave hembigwái kwéry oreve va'e. Ijáry oipota ombohekovia jevy íxupe oreve va'e repy. Upe mburuvixagwasu he'i Nhandejáry nhande ruvixa-rehe.
24 Ohenói rire gwembigwái upe mburuvixagwasu, ou ijáry ha-py peteĩ hembigwái heta eterei oreve va'e, heta milhões oreve va'e.
25 "Erereve va'e repy eme'ẽ katu xe-vy" he'i gwembigwái-pe. Ha ndogwerekói-gwi ndikatúi ome'ẽ. Upe-ma ramo he'i hese ijáry outro gwembigwái-pe: "Eraha katu erevende hagwã entéro ha'e ae ogwereko va'e gwive. Hembireko, ta'ýry, tajýry, ha'e ave evende katu. Upéi eru katu xe-vy upe ne remivende va'ekwe repykwe" he'i hese ijáry.
26 Upe-ma ramo upe hembigwái heta eterei oreve va'e onhesũ gwetypy'ã-rehe ojáry rovagwy-py. "Aníke nde poxy teĩ xe-vy. Ãy ndikatúiry apaga nde-vy. Emoĩ katu xe-vy araka'e pa aju-ta apagapa hagwã nde-vy" he'i ojáry-pe.
27 —Upéi ijáry oiporiahuvereko-ma íxupe. Ohexakwaa rei-ma íxupe. Ireveha oheja rei. Nombopagái íxupe oiporiahuvereko-gwi íxupe.
28 Osẽ rire ojáry ha-gwi, upe hembigwái otopa oirũ mixĩmi plata-rehe oreve va'e íxupe. Ojyryvirunga íxupe, ombovava vava íxupe ijaju'y-rehe omoingo asy-vy. "Eme'ẽ mani katu, eme'ẽ mani katu erereveha repy" he'i oirũ-pe.
29 —Upe-ma ramo gwetypy'ã-rehe onhesũ upe hembigwái rovagwy-py: "Aníke nde poxy teĩ xe-vy. Ani erejapura eterei teĩ. Apagapa arã voi ko nde-vy" he'i oirũ-pe.

30 Ha ndoiporiahuverekovéi-ma íxupe. Omoĩ uka preso opagaha óra peve.
31 Ha outro hembigwái kwéry katu hexaháry voi. Omboasy eterei hembiapokwe. Oho omombe'u ojáry-pe entéro ojapo va'ekwe.
32 —Ha upe rire katu ijáry ohenói jevy upe gwembigwái-pe. “Tou katu” he'i. “Nde rekoha vai voi ko nde ra'e” he'i íxupe. “Orohexakwaa-ma kuri erejerure-gwi xe-vy. Norombopaga ukáiry nde reveha repy gwive.
33 Ma'erã po ndereiporiahuverekói ne irũ-pe oroiporiahuvereko hagwe-rami?” he'i upe gwembigwái-pe.
34 Upéa-gwi ipoxy íxupe ogwereko asy-vy. “Emoĩ íxupe preso. Embopaga uka íxupe eremoingo asy-vy, enterove oreve va'e gwive opaga hagwã” he'i hese ijáry.
35 Upéixa ave pende rereko asy va'erã xe Ru yváy pygwa va'e. Nde re'ýi nde py'a gwive ereiporiahuvereko e'ỹ ramo, peẽ-my ave pende rereko asy va'erã, he'i Hesu arandu rehegwa nhe'ẽ omombe'u-vy.

19

Omenda va'e rehegwa nhe'ẽ
(Mt 5.31-32; Mc 10.1-12; Lc 16.18; 1 Co 7.10-11)

1 Heta nhe'ẽ porã porã omombe'u Hesu ha upe rire katu osẽ oho-vy Galiléia yvy-gwi, ohasa ysyry Jordão rovái. Judéia yvy-py oho.
2 Upe-py heta eterei ijaty va'e oho hapykwéri. Oavyte-py ogweraha Hesu-pe. Ha hasy va'e kwéry-pe katu ombogwera joty oho-vy.
3 Upe-py oĩ ave fariseu va'e. Ogwahẽ ou-vy iha-py. Omonhe'ẽavyse mo'ã Hesu-pe. Upéa-gwi oporandu íxupe:
—Omenda va'ekwe opoi rei ramo gwembireko-gwi, oiko joty tipo tekoha-rupi, he'i omonhe'ẽavyse mo'ã-vy Hesu-pe.
4-5 Ha Hesu he'i:
—Nhandejáry nhe'ẽ he'i a-rami:
“Yma ete va'ekwe kwimba'e ypy-pe ndive ojapo-ma ave kunha ypy. Upéa-gwi kwimba'e oheja va'erã gwu-pe osy-pe ave gwembireko oirũrã omoirũ teeharã ndive omenda hagwã. Mokõi va'e-rami ndoikovéi-ma. Peteĩxa ae onhomoirũ-ma oiko-vy va'erã”*
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. Ma'erã napemonhe'ẽi upéa rehegwa kwatia nhe'ẽ peikwaa porã hagwã, oikwaa uka porã hagwã peẽ-my.
6 Nhandejáry kwatia nhe'ẽ he'i hagwe-rami jaikwaa omenda va'ekwe rekoha. Ndoikovéi ha'e anho rei. Peteĩxa ae hekoha. Upéa-gwi tomomboi uka e'ỹ katu teko rei Nhandejáry remimbojehe'a, he'i fariseu kwéry-pe.
7 Ha'e kwéry katu he'i joty omonhe'ẽavyse-vy mo'ã íxupe:
—Aipo ramo, ma'erã he'i va'ekwe Moisés amyrĩ: “Erepoise ramo ne rembireko-gwi, ehai ranhe kwatia-rehe ereikwaa ukapa hagwã. Upéi eme'ẽ íxupe kwatia erepoi hagwã íxugwi” he'i va'ekwe Moisés amyrĩ. Ma'erã he'i va'ekwe yma gware upéa? he'i Hesu-pe oporandu-vy.
8 Ha Hesu he'i:
—Pende py'a ratã-gwi napehenduséiry nhe'ẽ. Upéa-gwi Moisés amyrĩ he'i va'ekwe peẽ-my pepoi hagwã pene rembireko-gwi. Ha ojejapo hagwe áry-py kunha ypy kwimba'e ypy ndive katu, gwĩ omoirũ va'ekwe Nhandejáry nde'íry voi va'ekwe opoi poi hagwã, he'i.
9 —Ha'e-ta peẽ-my: Gwembireko-gwi opoi rei va'e omenda jevy ramo, onhemongy'a va'erã, ojapo vai va'erã gwembirekokwe-rehe. Ha kwimba'e ambue ndive ae hembireko oiko va'e, gwembireko ojapo vai hese-gwi ae opoi va'e katu, nonhemongy'ái va'erã, ndojapo vaíry gwembirekokwe-rehe, he'i omenda va'ekwe-rehe.

* **19:4-5** Gn 2.24

10 Upe ramo he'i íxupe hemimbo'e kwéry:
—Aipo ramo, naiporãi-gwi japoi nhane rembireko-gwi, iporãve para'e nhande nhamenda e'ỹ jaiko-vy nhane anho rei jaiko, he'i íxupe.
11 Ha Hesu he'i íxupe:
—Nda'éiry upéixa, he'i. —Nda'éiry enterove va'e-pe omenda e'ỹ hagwã. Gwĩ Nhandejáry oipota omenda e'ỹ va'e-pe ae, upéa-pe aipo ha'e. Ndaha'éiry enterove va'e-pe rei ha'e.
12 —Napeteĩxairy omenda e'ỹ va'e. Oĩ oiko ypy ramo nahesãiry va'e. Nomendáiry. Ndaha'éiry omendasere'ỹ-gwi. Oĩ omenda e'ỹ va'e ikatu e'ỹ va'e. Oĩ ave omenda e'ỹ va'e nomendaséi-gwi. Hetea'e a'e omba'apo hagwã Nhandejáry nhande ruvixa-pe. Upéa-gwi nomendaséiry. Tomenda e'ỹ oiko-vy omendase e'ỹ va'e, he'i omenda e'ỹ va'e-rehe.

Mitã kwéry rehegwa nhe'ẽ
(Mc 10.13-16; Lc 18.15-17)

13 Upe ramo ojereru okwa-vy Hesu renda-py mitã opo omoĩ hagwã hese, ojapo hagwã oração hese. Ha hemimbo'e kwéry katu:
—Togweru e'ỹ katu mitã, he'i ojoko-vy mo'ã íxupe.
14 Ha Hesu he'i:
—Ani pejoko teĩ mitã ou va'erã. Tou katu xe renda-py, he'i joty Hesu. —Ha'e-ta peẽ-my: Kente kwéry onhemboete ukase rei va'e nomoirũi-ma va'erã Nhandejáry gwuvixarã-pe. Ha gwĩ onhembotuvixase e'ỹ va'e, mitã-rami hekomirĩve va'e ae, omoirũ-ma va'erã Nhandejáry gwuvixarã-pe. Upéa-gwi ani pejoko teĩ mitã ou va'erã, he'i mitã-rehe oikwaa uka-vy kiva'e po omoirũ-ta Nhandejáry-pe.
15 Upéi mitã-rehe opo omoĩ rire, osẽ oho-vy.

Karia'y imba'e reta va'e

rehegwa nhe'ẽ
(Mc 10.17-31; Lc 18.18-30)

16 Peteĩ óra-py ogwahẽ ou-vy Hesu ha-py karia'y imba'e reta va'e:
—Mbo'eháry, he'i Hesu-pe, —Mba'eixagwa ajapo-ta iporã va'e aikove hagwã Nhandejáry ndive apave'ỹ reheve, he'i Hesu-pe oporandu-vy.
17 —Ma'erã ereporandu xe-rehe iporã va'e-rehe, he'i. —Nhandejáry ha'e anho mante hekoha porã tee va'e. Nhandejáry ndive ereikove memese ramo, eiko katu Nhandejáry remimombe'ukwe nde rekorã-rupi, he'i upe imba'e reta va'e-pe Hesu.
18 —Heta hemimombe'ukwe. Mbava'e va'e xe ajapo-ta? he'i Hesu-pe oporandu-vy.
Upei he'i Hesu íxupe:
—"Ani ereporojuka teĩ. Ani eremoingo ambue mbue teĩ. Ani eremonda teĩ. Ani nde apu rei teĩ nde rapixa-rehe.*
19 Emboete ae katu nde ru nde sy ave. Ehayhu rei katu nde rapixa-pe ave nde rekove erehayhuha-rami"*
he'i upe imba'e reta va'e-pe Hesu.
20 —Upéa nhe'ẽ namokanhýi ahendupa aiko-vy, he'i Hesu-pe upe karia'y. —Kiva'e nhe'ẽ ajapove-ta? he'i oporandu-vy Hesu-pe.
21 —Peteĩ anho nderejapói nde reko agwyje hagwã, he'i íxupe. —Nde reko agwyjese ramo, eraha ranhe evendepa erereko va'e. Upe rire katu eme'ẽmba hepykwe iporiahu va'e kwéry-pe. Nde reko agwyje-ma va'erã, he'i íxupe. —Hetave oĩ va'erã nde-vy gwarã yváy-py. Ha upe rire katu eju xe moirũ, he'i upe karia'y imba'e reta va'e-pe.
22 Upéa nhe'ẽ ohendu ramo, ndovy'avéi oho-vy. Heta mba'e porã porã ogwereko-gwi, ojepy'a reraha oho-vy. Imytu'e'ỹ-gwi omba'e kwéry-rehe ojepy'a reraha oho-vy.
23 Upe ramo he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe:

---

* **19:18** Êx 20.13-16 * **19:19** Êx 20.12; Lv 19.18

—Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa va'e. Imba'e reta va'e hasy peve omoirũ va'erã Nhandejáry gwuvixarã-pe.

24 —Amombe'u jevy-ta peẽ-my: Hasy eterei nhambohasa ka'ijugwasu kwa-rupi mymbagwasu camelo. Ha hasyve voi gwĩ imba'e reta-rehe ojerovia va'e omoirũ hagwã Nhandejáry nhande ruvixa-pe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

25 Ha ha'e kwéry katu onhemondýi eterei-ma upéa ohendu ramo.

—Aipo ramo, kiva'e nipo onheresende va'erã, kiva'e nipo onheresende va'erã. Avave nonheresende mo'ãi arã ra'e, he'i ojóupe.

26 Ha ha'e katu osareko reko oĩ-vy hese kwéry:

—Ojéhegwi rei nonheresendéi arã avave. Nhandejáry ha'e anho mante oĩ ne resendeharã. Ha'e opamba'e rereko kwaaha voi, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

27 Upe ramo he'i Pedro:

—Upe imba'e reta va'e, mba'eve voi novendéiry ne moirũ hagwã-rehe, he'i. —Ha ore katu opamba'e oroheja oromoirũ hagwã. Mbava'e tipo ombohekovia va'erã ore-vy? he'i íxupe Pedro oporandu-vy.

28 —Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my, he'i. —Peẽ xe moirũ va'e ame'ẽ va'erã peẽ-my gwarã. Upe Nhandejáry ombopyahupa omoatyrõmbaha áry-py, xe Nhande Ryke'y tee va'e agwapy va'erã Nhandejáry ogwapy haty-rehe. Pe apyka resaupa hesakã va'e ári agwapy va'erã enterove areko hagwã hembiapokwe pokwe-rehe. Upe áry-py peẽ ave pegwapy va'erã mburuvixa ogwapy haty-rehe doze apyka ári pegwapy ave va'erã pereko hagwã hembiapokwe pokwe-rehe Israel re'ýi kwéry doze tetã tetã-rupi oiko va'e-pe.

29 Ãy ha'e-ta enterove va'e-pe: Xe-rehe ha-py nde róga pygwa ereheja ramo, ombohekovia va'erã nde-vy ne rembiejare. Xe moirũ hagwã nde ryke'y ereheja ramo, nde ryvy ereheja ramo, ne reindy ereheja ramo, nde ryke ereheja ramo, nde kypy'ýry ereheja ramo, nde kyvy ereheja ramo, nde ru ereheja ramo, nde sy ereheja ramo, nde ra'y, nde rajy ereheja ramo, ne memby ereheja ramo, nde yvy ereheja ramo ave xe moirũ hagwã, ombohekoviarõ va'erã nde-vy ne rembiejare-rehe. Nde rexakwaa rei jevy va'erã. Hetave arã ome'ẽ va'erã nde-vy. Peteĩ ereheja va'ekwe rekovia ome'ẽ va'erã nde-vy cem peve, he'i. —Ereikove meme va'erã Nhandejáry ndive erepave'ỹ reheve.

30 Heta oĩ ãy onhemboeteve va'e. Ha upe rire katu ndatuvixa mba'éiry va'erã Nhandejáry-pe. Heta oĩ ãy onhemboete e'ỹ va'e. Ha upe rire katu tuvixa mba'e va'erã Nhandejáry-pe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

20

Hesu omombe'u Nhandejáry nhande ruvixa rehegwa nhe'ẽ uvaty járy rehegwa nhe'ẽrami

1 "Heta oĩ ãy onhemboete e'ỹ va'e. Ha upe rire katu tuvixa mba'e va'erã Nhandejáry-pe" he'i kuri Hesu. Upéa nhe'ẽ kwaa uka-vy gwemimbo'e kwéry-pe omombe'u íxupe arandu rehegwa nhe'ẽ uvaty járy rehegwa nhe'ẽ rami:

—Oĩ va'ekwe uvaty járy, ha'e oporomomba'apo va'ekwe. Upe uvaty járy he'i Nhandejáry nhande ruvixa-rehe. Voi osẽ oho-vy oheka omba'apo va'erã uvaty-py.

2 —Otopa ramo: "Peteĩ áry ne rembiapo repy ame'ẽ-ta nde-vy" he'i omba'apo va'erã-pe. Inhe'ẽ omoporã rire, "Tapeho pemba'apo xe uvaty-py" he'i.

3 Ha upéi katu asaje ramo osẽ jevy oho-vy ijáry. Praça-py omba'apose va'e omomba'apoharã-pe oha'arõ haty-py oho ramo, ohexa omba'apo e'ỹ va'e.

4 "Peẽ ave tapeho pemba'apo xe uvaty-py" he'i, "Ne rembiapo repy ame'ẽ va'erã nde-vy" he'i omba'apo va'erã-pe. Inhe'ẽ-py oho omba'apo.

5 Upéi larose osẽ jevy oho-vy. Otopa jevy ramo nomomba'apói íxupe va'e, omba'apo e'ỹ va'e, "Pemba'apo" he'i. "Ne rembiapo repy ame'ẽ va'erã nde-vy" he'i íxupe.

Upéi ka'arugwasu osẽ jevy oho-vy. Otopa jevy ramo nomomba'apói íxupe va'e-pe, “Pemba'apo” he'i jevy íxupe kwéry.
6 Upéi ka'aru ete osẽ jevy oho-vy otopa jevy omba'apo e'ỹ va'e, onhembo'y oĩ va'e-pe: “Ma'erã tipo penhembo'y rei peĩ-vy a-py ka'aru peve? Ma'erã tipo napemba'apói?” he'i íxupe kwéry oporandu-vy.
7 “Noromba'apói nore momba'aposéi-gwi” he'i uvaty járy-pe. “Aipo ramo, peẽ ave iporã peho pemba'apo xe uvaty-py” he'i omba'apo va'erã-pe.
8 Ka'aru pytũ-ma jave, ijáry he'i gwembigwái-pe: “Ehenói omba'apo va'e kwéry-pe ou hagwã. Eme'ẽ peteĩ teĩ-pe hembiapokwe repy. Gwĩ ka'aru ae omba'apo va'e-pe, eme'ẽ ranhe íxupe. Ha upe rire katu eme'ẽ gwĩ voi gwive omba'apo va'e kwéry-pe” he'i gwembigwái-pe.
9 Ou ramo gwĩ ka'aru eteve omba'apo va'ekwe ome'ẽ íxupe peteĩ áry hembiapo repy.
10 Upéi ou ave gwĩ voi gwive omba'apo va'ekwe: “Ome'ẽve-ta nhande-vy” he'i mo'ã ojéupe. Ha ambue kwéry-pe ome'ẽha-rami ave ome'ẽ íxupe. Peteĩ áry hembiapo repy ae ome'ẽ íxupe.
11 Ome'ẽ ramo, “Ma'erã po ambue kwéry-pe ereme'ẽha-rami ave ore-vy ereme'ẽ?” he'i ojáry-pe.
12 “Gwĩ ka'aru ete omba'apo va'ekwe sapy'a ete omba'apo. Mixĩ mante omba'apo. Ma'erã po ore-vy ereme'ẽha-rami ave ereme'ẽ íxupe?” he'i. “Ore kwéry katu ore kane'õ-ma oromba'apo-vy. Kwarahy hakugwasu-rupi oromba'apo. Voi gwive ka'aru ete peve oromb'apo” he'i. “Ma'erã po hetave nereme'ẽi ore-vy? Ka'aru ae omba'apo va'e-gwi ore oroganave va'erãgwe” he'i ijáry-pe.
13 “Xe rapixa” he'i. “Ndajapo vaíry nde-rehe” he'i. “Peteĩ áry ne rembiapo repy ame'ẽ-ta nde-vy, ha'e ramo, eremoporã-ma kuri xe nhe'ẽ.
14 Eraha ne rembiapokwe repy tereho. Nde-vy ame'ẽha-rami ave ame'ẽse gwĩ ka'aru ete ae omba'apo va'ekwe-pe” he'i.
15 “Ndaipóri xe jokoharã xe ame'ẽse va'e ame'ẽ va'erã. Aiporiahuvereko kuri gwĩ ka'aru ete ae omba'apo va'ekwe-pe. Upéa-gwi nande a'éiry nipo ra'e xe-rehe” he'i omba'apo va'e-pe ijáry.
16 Upéixa ete heta oĩ ãy onhemboete uka e'ỹ ete oiko va'e. Ha upe rire katu tuvixa mba'e va'erã Nhandejáry-pe. Heta oĩ ãy onhemboete ukaseve va'e. Ha upe rire katu natuvixa mba'éiry voi va'erã Nhandejáry-pe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

Hesu omombe'u jevy omanotaha (Mc 10.32-34; Lc 18.31-34)

17 Ha upéi katu Hesu ojeupi upi oho-vy. Jerusalém tetã-my ogwahẽ hagwã oho-vy. Ogwata jave ogwenohẽ gwĩ doze gwemimbo'e. Te'ýi jusu avyte-gwi íxupe kwéry anho ogwenohẽ omombe'u hagwã ojéupe oiko-ta va'e:
18 —Pejeapysaka katu, he'i. —Jaha jaiko-vy Jerusalém tetã-my. Upe-py xe Nhande Ryke'y tee va'e xe pyhy va'erã xe me'ẽ hagwã pa'i ruvixa kwéry-pe, judeu rekombo'ehaty kwéry-pe ave. Upe-py, “Iporã eremano” he'i va'erã xe-vy.
19 Upéi xe me'ẽ va'erã nhande kwéry e'ỹ va'e-pe xe-rehe onhembohory hagwã, xe mbopi hagwã, xe juka hagwã kurusugwasu-rehe xe rupi-vy, he'i. —Ha upe rire katu mbohapy áry rire anhemoingove jevy-ma va'erã, he'i gwemimbo'e kwéry anho-pe onhemombe'u-vy.

Kunha rembijerure

2 rehegwa nhe'ẽ (Mc 10.35-45)

20 Upe ramo ogwahẽ ou-vy Hesu renda-py Zebedeu ra'y sy. Tiago João ndive ou isy. Onhesũ íxupe gwetypy'ã-rehe omba'e jerure hagwã:

21 —Mbava'e tipo ereipota? he'i kunha-pe.
—Ne nhe'ẽ-py togwapy nde yke-rehe joja xe memby. Erejehexa uka ramo nhande ruvixa ramo, togwapy nde yke-rehe peteĩ nde akatúa-koty. Peteĩ nde asu-koty ave togwapy, he'i Hesu-pe ombotuvixa ukaseve-vy mo'ã omemby.
22 Upéi ha'e he'i:
—Ndapeikwaái pene rembijerure-rehe, he'i. —Xe mbohasa asy hagwã-rami ave, pehasa asy-ta para'e, he'i oporandu-vy Zebedeu ra'y Tiago João ndive-pe.
—Ha'e voi, he'i. —Ne ndive ore orohasa asyse, he'i íxupe.
23 —Néi, he'i. —Xe mbohasa asy hagwã-rami ave, pehasa asy va'erã voi, he'i mokõigwa-pe. —Ha xe Ru nde'íry apombogwapy hagwã xe yke-rehe joja. Ha'e ae ombogwapyse va'e ae, ombogwapy va'erã xe yke-rehe. Ajehexa uka ramo nhande ruvixa ramo, ha'e ae ombogwapyse va'e ombogwapy arã xe yke-rehe, he'i mokõigwa-pe.
24 Ha hemimbo'e ojerure e'ỹ va'e katu oĩ dez. Ohendu-ma ramo onhembotuvixaseve mo'ã va'e-pe ogweropoxy voi. Tyvýry reheve Tiago-rehe ipoxy hikwái.
25 Ha Hesu katu he'i:
—Peju katu xe ha-py, he'i entéro gwemimbo'e kwéry-pe. —Peikwaa voi judeu e'ỹ kwéry rekoha, Nhandejáry kwaa e'ỹha rekoha. Huvixa kwéry omanda voi hese oiko-vy. Ipu'aka voi hese gwĩ onhemboete va'e.
26 —Upe va'e rekoha-rupi xe ndaipotái peiko. Pende rekorã a-rami. Erenhembotuvixa mba'e ukase ramo, eiko katu nde rapixa rembigwái ramo.
27 Erenhemboete ukaseve ramo, erejejokwái va'e-rami eiko, he'i. —Nde rerekoseha-rupi voi eiko.
28 Xe ave Nhande Ryke'y tee va'e jepe ndajúi va'ekwe xe rembigwái heta heta ajohu hagwã. Aju ae va'ekwe tembigwái-rami aiko hagwã. Ajejuka uka hagwã aju va'ekwe heta aresende va'erã-rehe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.*

Hesu ombogwera mokõi hesapyso e'ỹ va'e-pe
(Mc 10.46-52; Lc 18.35-43)

29 Osẽ jave Jericó tetã-gwi, heta te'ýi jusu avyte-py oho Hesu.
30 Upe-py tapegwasu rembe-py ogwapy oĩ-vy mokõi hesapyso e'ỹ va'e:
—Hesu ko ra'e ohasa tape-rehe —oĩ he'i va'e íxupe.
Upéa nhe'ẽ ohendu ramo he'i:
—Ore poriahuvereko katu, Davi remiarirõre. Ore poriahuvereko katu, he'i onhe'ẽ hatã-vy Hesu-pe.
31 —Pekirirímba katu, he'i íxupe ijaty va'e inhe'ẽ joko-vy. Ha ha'e ae katu onhe'ẽ hatãve:
—Mbo'eháry, Davi remiarirõre, ore poriahuvereko katu, he'i Hesu-pe.
32 Upe-ma ramo opyta Hesu. Ohenói ou hagwã:
—Mbava'e tipo ereipota xe ajapo hagwã nde-rehe? oporandu hesapyso e'ỹ va'e-pe.
33 —Eipe'a katu ore resa, mbo'eháry, he'i íxupe.
34 Ha'e katu oiporiahuvereko-ma hesapyso e'ỹ va'e-pe. Opo omoĩ hesa-rehe. Upe-ma ramo hesapyso jevy-ma hesapyso e'ỹ va'ekwe. Upe rire katu omokambara-ma íxupe tape-rupi iho ramo.

21

Hesu ogwahẽ oho-vy

Jerusalém tetã-my
(Mc 11.1-11; Lc 19.28-40; Jo 12.12-19)

1 Ha upéi katu Hesu gwemimbo'e kwéry ndive ogwata oho-vy Jerusalém tetã-my. Hi'agwĩ oĩ ramo jepe tetã íxugwi, nogwahẽi joty upe-py oho-vy. Upe ramo ogwahẽ ranhe

* **20:28** Lc 22.25-27

oho-vy Betfagé tetã mirĩ-my. Yvyaty Oliveiras-py ogwahẽ ranhe oho-vy. Upe ramo omondo mokõi gwemimbo'e gwenonde-rupi:

2 —Tapeho upe tetã mirĩ-my xe renonde-rupi, he'i. —Upe-py ereike-ma ramo, pya'e eretopa va'erã mburika onhenhapytĩ va'e. Hendive mburika'i eretopa-ta ave. Ejora eru xe-vy, he'i.

3 —"Ma'erã erejapo upéa?" he'i ramo nde-vy upe pygwa, ere íxupe, "Oiporu-ta nhande ruvixa. Pya'e ogweruruka jevy-ta nde ha-py." Upéi ne nhe'ẽ-py pya'e oheja arã peru mokõi xe renagwã, he'i mokõi gwemimbo'e-pe Hesu.

4 Upéa he'i oiko hagwã myamyrĩ Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety he'i hagwe-rami. Yma gware nhe'ẽ a-rami he'i:

5 "Emombe'u Sião tetã mygwa-pe. Pehexa katu. Ogwahẽ-ma ou-vy pende ruvixagwasu.
Pende ruvixagwasu ramo jepe, nonhembotuvixa mba'e ukáiry joty ogwahẽ ou-vy.
Gweko kirirĩ reheve joty ou. Mburika ári ogwahẽ ou-vy. Mburika ra'y ári ou"* he'i yma gware nhe'ẽ. Yma gware remimombe'ukwe-rupi, ãy oiko-ma Hesu.

6 Ha upe mokõi hemimbo'e oho ojapo Hesu nhe'ẽ.

7 Ogweru jevy mburika ta'ýry reheve. Omoĩ hi'ári oao. Upéi ojeupi-ma hi'ári Hesu oho-vy.

8 Heta oĩ te'ýi jusu omomba'egwasu va'e íxupe. Omboi mboi oao oipyso hagwã Hesu renda opyrũ hagwã-rupi. Oikytĩ kytĩ omoĩ-vy yvy-rupi yvyra rogwe hakã reheve. Yvy-rupi omohasãi imoĩ-vy.

9 Osapukái joa henonde rupigwa. Hapykwerigwa osapukái ave imboete-vy:

—Ereju-ma ra'e Davi remiarirõre ra'e, he'i íxupe. —Oromomba'egwasu voi, he'i íxupe. —Nhandejáry réry-py ra'e eregwahẽ-ma ereju-vy. Tande rovasa porã katu Nhandejáry. Nhamomba'egwasu katu íxupe, he'i Hesu-pe ijaty va'e kwéry hexa-vy.*

10 Upéi ogwahẽ oho-vy Jerusalém tetã-my. Upe-py oike rire, ndaipy'agwapyvéi-ma pe tetã mygwa. Ogweronhe'ẽmba rei hikwái oikwaase-vy:

—Kiva'e po ou ra'e, kiva'e po ou ra'e? he'i oporandu randu-vy ojóupe hikwái.

11 —Upéa Hesu pe Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety Nazaré da Galiléia gwigwa, he'i hese hikwái hendive ogwahẽ ou-vy va'e.

Hesu oike Nhandejáry róga kakwaa-py (Mc 11.12-26; Lc 19.45-48)

12 Upéi oike Hesu Nhandejáry róga kakwaa-py. Upe-gwi omosẽmba omba'evende oĩ va'e-pe, omba'ejogwa oĩ va'e-pe omosẽ ave imondo-vy. Upe-py oĩ ave plata ombohekovia va'e hepy-rehe. Ombohekoviapa oiporu jevy va'erã-py. Imba'e renda ombovapy íxugwi kwéry. Ombovapy pykasu járy imba'e renda ave:

13 —"Xe róga xe mboete haty-py héry va'erã oração apohaty"* he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ, he'i. —Ha peẽ katu pemoingo upe-py gwĩ oporosakea nhemi va'e, he'i Nhandejáry róga kakwaa roka-py omba'evende va'e kwéry-pe.

14 Ha hesapyso e'ỹ va'e, ikarẽ va'e ave katu ojereru íxupe Nhandejáry róga kakwaa-py. Ou ramo, ombogwera gwera íxupe kwéry.

15 Ha pa'i ruvixa kwéry judeu rekombo'ehaty kwéry ndive katu ipoxy íxupe. Hembiapo porã jahexa e'ỹ va'e ohexa. Nhandejáry róga kakwaa-py mitãgwe nhe'ẽ ohendu:

—Nde Davi remiarirõre voi ore oromboete oroiko-vy, he'i Hesu-pe mitãgwe.

Upéa nhe'ẽ ogweropoxy judeu ruvixa kwéry:

16 —Erehendu-ma tipo mitãgwe nhe'ẽ? he'i hikwái oporandu-vy íxupe.

—Ahendu voi mitã nhe'ẽ, he'i Hesu íxupe kwéry. —He'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ a-rami:

---

* **21:5** Zc 9.9 * **21:9** Sl 118.26 * **21:13** Jr 7.11

“Erenhemomba'egwasu uka mitãgwe-pe. Mitã kambu-pe gwive erenhemomba'egwasu
uka ave” he'i íxupe. “Ne mboete tee voi hikwái”*
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. Pemonhe'ẽ rei upéa nhe'ẽ ndapeikwaáiry, he'i judeu ruvixa kwéry-pe Hesu.
17 Upéa he'i rire, oheja huvixa kwéry-pe. Osẽ Jerusalém tetã-gwi oho-vy. Ogwahẽ oho-vy Betânia tetã mirĩ-my. Upe-py oke.

Figo máta rehegwa nhe'ẽ
(Mc 11.12-14,20-24)

18 Iko'ẽ-my voi ou jevy Jerusalém tetã-my. Ou jave ovare'a ogweru.
19 Ohexa figo máta tape rembe'y-rehe oĩ ramo. Oho ohexa hi'a pa ho'u hagwã mo'ã. Ha ogwahẽ ramo imáta-py, ndahi'áiry íxupe. Hogwe rei oĩ. Ndaipóri figo. Hesu he'i figo máta-pe:
—Anive nde a, he'i íxupe.
Upe-ma ramo ipirupa-ma voi oho-vy figo.
20 Ohexa ramo, opondera hese ipiru ramo hemimbo'e kwéry:
—Mba'éixa ipiru pya'e ra'e figo máta? he'i ojóupe hikwái.
21 Ha Hesu he'i:
—Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my. Erejerovia tee ramo Nhandejáry-rehe, ererovia ku'a ku'a e'ỹ reheve ererovia ramo, kóa figo máta-rehe xe ajapo hagwe-rami ave nde erejapo va'erã, he'i gwemimbo'e kwéry-pe. —Iporãve va'e erejapo va'erã. Eremoĩ ramo ne nhe'ẽ upe yvyatyrusu-pe, “Ejeupi enheapymi hagwã ygwasu-py” ere ramo, oiko-ta nde-vy, he'i.*
22 —Oime raẽ va'e-rehe erejerure ramo oração apo-vy, oiko va'erã ave nde-vy erejerovia tee ramo Nhandejáry-rehe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

“Kiva'e nhe'ẽ-py tipo ereporombo'e?” he'i Hesu-pe oporandu-vy
(Mc 11.27-33; Lc 20.1-8)

23 Ha upéi katu oike jevy Nhandejáry róga kakwaa-py oporombo'e hagwã. Oporombo'e jave ogwahẽ ou-vy iha-py pa'i ruvixa kwéry. Gwĩ judeu ruvixa kwéry ou ave. Hesu rembiapo ndojohu porãi hikwái:
—Kiva'e nhe'ẽ-py tipo ereporombo'e a-rami? he'i íxupe. —“Iporã ereporombo'e a-rami” kiva'e tipo he'i nde-vy ra'e ereporombo'e hagwã a-rami? he'i oporandu-vy Hesu-pe hikwái.
24 Hesu he'i:
—Xe-vy peporanduha-rami ave aporandu-ta peẽ-my xe aikwaase pendéhegwi va'e-rehe, he'i íxupe kwéry Hesu. —Pemombe'u ranhe katu xe-vy peẽ-my aporandu-ta va'e-rehe, he'i íxupe Hesu. Upe rire, xe amombe'u-ta ave peẽ-my kiva'e nhe'ẽ-py pa aporombo'e, he'i íxupe kwéry Hesu.
25 —Ãy aporandu ranhe-ta peẽ-my. Kiva'e nhe'ẽ-py oporomongarai araka'e João Batista amyrĩ? Nhandejáry nhe'ẽ-py para'e? Teko rei nhe'ẽ-py para'e? he'i íxupe kwéry. —Pemombe'u ranhe katu xe-vy, he'i huvixa kwéry-pe.
Ha ha'e kwéry katu ndoikwaáiry onhe'ẽrã Hesu-pe:
—Mbava'e ja'e rei-ta po Hesu-pe? he'i ojóupe oporandu randu-vy hikwái. —Nhandejáry nhe'ẽ-py oporomongarai va'ekwe João, ja'e ramo, “Ma'erã po ndapejeroviái araka'e hese?” he'i arã nhande-vy, he'i ojóupe hikwái.
26 —Ha teko rei nhe'ẽ-py oporomongarai va'ekwe, ja'e ramo katu, nhane mytu'e'ỹ arã nhandéjehe, he'i ojóupe. —“Pende apu” he'i arã nhande-vy te'ýi jusu. “Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety ae katu João” he'i arã. Mbava'e tipo ojapo arã nhande-rehe hikwái? he'i ojóupe huvixa kwéry.

---

* **21:16** Sl 8.2 * **21:21** Mt 17.20

27 Upéa-gwi,

—Ndoroikwaáiry, he'i mo'ã Hesu-pe okyhyje-gwi.

—Aipo ramo, xe-vy napemombe'uiha-rami ave, kiva'e nhe'ẽ-py aporombo'e a-rami, ndaikwaa uka mo'ãi ave peẽ-my, he'i huvixa kwéry-pe Hesu.

Hesu omombe'u arandu rehegwa nhe'ẽ mokõi ta'ýry rehegwa nhe'ẽ-rami

28 Upéi he'i jevy íxupe kwéry ombo'ese-vy mo'ã:

—Areko peteĩ arandu rehegwa nhe'ẽ amombe'u va'erã peẽ-my, he'i íxupe kwéry. —Oĩ va'ekwe mokõi ta'ýry va'e. Oho ranhe gwa'yrusu ha-py: "Tereho, ke'y, emba'apo etería xe uvaty-py" he'i gwa'yrusu-pe.

29 "Aha-ta xe. Aha-tama xe amba'apo, xe ru" he'i ha ndohóiry.

30 Upéi oho gwa'ymirĩ ha-py: "Tereho, xiryvy, emba'apo katu etería xe uvaty-py" he'i. Ha xiryvy he'i: "Ndaha mo'ãi" he'i gwu-pe. Ha upe rire katu omboasy onhe'ẽgwe oho-vy xirivy gwu nhe'ẽ apo-vy.

31 Ãy aporandu-ta peẽ-my: Kiva'e ojapo gwu nhe'ẽ? Tyke'ýry para'e? Tyvýry para'e? he'i oporandu-vy íxupe kwéry Hesu.

—Tyvýry ojapo, he'i íxupe.

—Aipo ramo, amombe'u-ta peẽ-my pende rekokwe. Gwĩ naimandu'a porãi hese va'e, nhane mbopaga uka va'ety kwéry, ikwimba'ese va'e kwéry ave omoirũ ranhe-ma Nhandejáry nhande ruvixarã-pe. Ha peẽ katu ne'írã pemoirũ Nhandejáry-pe. Pene renonde voive-ma ha'e kwéry omoirũ-ma íxupe.

32 —Ojekwaa ou-vy va'ekwe João amyrĩ tape porã oikwaa ukase mo'ã-vy peẽ-my. Ha peẽ ndaperoviáiry joty va'ekwe inhe'ẽ. Ha gwĩ hekoha vai va'e ae ogwerovia inhe'ẽ. Gwĩ nhane mbopaga uka va'ety, gwĩ ikwimba'ese va'e ave katu ogwerovia-ma ave va'ekwe inhe'ẽ. Upéa pehexa ramo jepe, ndaperovái joty va'ekwe pende rekoha. "Anhei ete nipo ra'e" ndapejéiry joty va'ekwe João nhe'ẽgwe-rehe. Ndaperoviáiry joty va'ekwe inhe'ẽ, he'i huvixa kwéry-pe Hesu.

Hesu omombe'u jevy arandu rehegwa nhe'ẽ uvaty rehegwa-rami (Mc 12.1-12; Lc 20.9-19)

33 Ha upéi katu omombe'u jevy huvixa kwéry-pe arandu rehegwa nhe'ẽ:

—Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Amombe'u-ta peẽ-my arandu rehegwa nhe'ẽ uvaty rehegwa-rami, he'i. —Oĩ va'ekwe heta yvy járy. Ha'e oho onhotỹ uva ojapo hagwã uvaty. Upéi ogweroajere imboty-vy. Ojo'o itakwa hykwere ryrurã. Omboyvate ojeupi hagwã orepara hagwã. Upéi ijáry oiporuruka omba'apo va'erã-pe. Hi'aju ramo, oipota omboja'o yva ojéupe. Ha upe rire katu osẽ mombyry oho-vy. Tetã ambue-py oho.

34 —Hi'aju-ma ramo pe yva uva, ombou ivía ramo gwembigwái omboja'o íxupe hagwã mo'ã ombou.

35 Ha uvaty-py omba'apo va'e katu oipyhy imboupyre-pe heraha-vy. Peteĩ va'e-pe oinupã. Peteĩ va'e-pe ojuka. Peteĩ va'e-pe ojapi japi ita-py.

36 Hetave-ma ombou ivía ramo. Ha hemimbou ypy ogwereko hagwe-rami ave ogwereko íxupe kwéry.

37 Ha upe rire katu ombou gwa'ýry. "Xe ra'y-pe katu omboete arã" he'i mo'ã ombou-vy.

38 Ha gwĩ uvaty-py omba'apo va'e ta'ýry ohexa ramo katu, "Upéa uvaty jaryrã voi" he'i hese. "Jaha jajuka íxupe" he'i. "Uvaty-rehe nhanhembojáry arã" he'i ojóupe hikwái.

39 Upéa-gwi oipyhy íxupe. Omboyke uvaty-gwi ojuka.

40 Ha upéi katu ogwahẽ jevy ou-vy ramo pe uvaty járy, mba'éixa ojapo-ta hese kwéry? he'i Hesu oporandu-vy.

41 Ha'e kwéry he'i:

—Ogwahẽ ou-vy ramo, ojuka-ma va'erã katu gwĩ hembiapo vai va'e-pe, he'i. —Upéi ohekoviarõ va'erã outro omba'apo jevy va'erã. Hi'aju ramo pe yva uva, omboja'o va'erã ime'ẽ-vy yva aju heraha uka hagwã, he'i íxupe huvixa kwéry.

Upéixa Hesu omombe'u judeu ruvixa kwéry rekoha vai uvaty rehegwa nhe'ẽ omombe'u-vy.

42 Ha upéi katu he'i jevy judeu ruvixa kwéry-pe:

—Pemonhe'ẽ nhe'ẽ teĩ peiko-vy yma gware nhe'ẽ Nhandejáry omoĩ uka va'ekwe kwatia-rehe, ha ndapeikwaáiry, he'i. —Yma gware nhe'ẽ a-rami he'i:

"Ndovaléiry, he'i óga apoha ita-rehe. Ha upe ita katu ojohu vai ramo jepe, ojeporuve joty óga pytahoha ramo. Óga jekoha voi upe ita. Upéa Nhandejáry rembiapo porã, ja'e. Jahexa-vy, Iporã porã katu, ja'e Nhandejáry rembiapo-rehe"*

he'i xe-rehe yma gware nhe'ẽ. Ma'erã he'i va'e ndapeikwaáiry ra'e? he'i íxupe kwéry hekokwe mombe'u-vy.

43 Upéi he'i jevy:

—Upéa-gwi ha'e-ta peẽ-my: "Xe moirũ katu pende ruvixarã" nde'ivéi-ma va'erã peẽ-my Nhandejáry. Ha peẽ kwéry e'ỹ va'e-pe katu, "Xe moirũ katu" he'i va'erã Nhandejáry. Ha'e kwéry ae katu ojapo va'erã hemimbota. Ogweroagwyje va'erã inhe'ẽ, he'i huvixa kwéry-pe hekorã mombe'u-vy.

44 Upéi oiporu jevy yma gware nhe'ẽ, Nhandejáry omoĩ uka va'ekwe kwatia-rehe. He'i íxupe kwéry:

—"Upe ita-rehe ho'a va'e ojekaray'i va'erã ho'a-vy. Ha upe ita ho'a hese va'e omongu'i va'erã íxupe ho'a ramo hi'ári"

he'i ójehe Hesu huvixa kwéry-pe hekokwe mombe'u-vy.

45 Ha pa'i ruvixa kwéry fariseu kwéry ave ohendu Hesu nhe'ẽ. Uvaty rehegwa-rami ita rehegwa-rami ave arandu rehegwa nhe'ẽ ohendu hikwái. Ohendu ramo inhe'ẽ, oikwaa-ma ojehegwa nhe'ẽ hikwái:

—Nhande rehegwa nhe'ẽ kuri omombe'u Hesu, he'i he'i ojóupe hikwaí.

46 Upéa-gwi upe judeu ruvixa oipyhyse mo'ã íxupe. Ha ndoipyhýiry: "Hesu ko Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety" he'i hese te'ýi jusu. Ikyhyje-gwi, Hesu ndive heta oĩ va'e-pe nombopoxyséi-gwi, ndoipyhýiry íxupe hikwái.

22

Hesu omombe'u arandu rehegwa nhe'ẽ jekarugwasu rehegwa-rami (Lc 14.15-24)

1 Ha upéi katu omombe'u jevy judeu ruvixa kwéry-pe. Arandu rehegwa nhe'ẽ jekarugwasu rehegwa nhe'ẽ-rami omombe'u:

2 —Oĩ va'ekwe mburuvixagwasu ta'ýry omenda-ta va'e. Upe mburuvixagwasu he'i Nhandejáry nhande ruvixa-rehe. Ha omenda hagwã ta'ýry he'i ojapo hagwã omenda va'erã-pe jekarugwasu.

3 Upéi omondo gwembigwái gwemienói enói ohenói ou hagwã: "Peju katu jekarug-wasu ajapo ha-py" he'i uka íxupe kwéry. Ha ndouséiry hikwái.

4 Upe-ma ramo omondo jevy joty outro gwembigwái ohenói uka-vy. He'i gwembigwái-pe: "Tapeho pemombe'u xe nhe'ẽgwe. Xe jekarugwasu amoĩmba-ma. Ojuka-ma kuri xe rymba vaka ra'y onhemongyra va'ekwe. Ojapo va'erã gwive ojapopa-ma kuri. Peju katu jekarugwasu ojejapo ha-py, peje kuri pemombe'u gwĩ ou va'erã-pe" he'i gwembigwái-pe imondo-vy.

5 Ha hemienói mo'ã katu nopenái voi inhe'ẽ-rehe ou hagwã. Gwembiapo apo-rupi joty oho hikwái. Peteĩ oho kokwe-py, outro oho omba'e vende haty-py.

6 Ha outro kwéry katu oipyhy hembigwái-pe. Onhembohory hese ojuka-vy.

* **21:42** Sl 118.22-23

7 Ha mburuvixagwasu ogweropoxy eterei-ma upe hembiapo vai vai va'ekwe-rehe.
Omondo soldado kwéry hese ogweru hagwã hereko asy uka-vy. Ojuka hagwã gwĩ
oporojuka va'ekwe-pe, omondo heko heko ha-rupi ohapy hagwã.
8 Ha upéi katu he'i jevy outro gwembigwái-pe: "Oĩmba-ma xe jekarugwasu ha xe
remienoikwe xe motĩ voi" he'i. "Hekoha vai okwa-gwi, ndoúi okaru" he'i.
9 "Upéa-gwi tapeho tapegwasu gwasu-rupi. Petopa va'e gwive peru okaru hagwã," he'i.
"Jaha katu jekarugwasu ha-py" peje íxupe kwéry, he'i.
10 —Inhe'ẽ-py osẽ hembigwái kwéry oho-vy tapegwasu-rehe. Omboaty aty heru-vy
otopa va'e gwive ogweru. Hekoha porã va'e, hekoha vai va'e ave ogweru. Jekarugwasu
oikoha renda-py omohynyhẽ heru-vy.
11 Upéi mburuvixagwasu oike upe-py hemienoikwe rexa-vy. Oĩ peteĩ ou va'e
nomondéi ra'e omendaha pygwa ao. Oao ae ra'e omonde ou-vy.
12 "Xe rapixa" he'i. "Ma'erã po ereike ra'e ko'a-py omendaha pygwa ao e'ỹ reheve?"
he'i oporandu-vy íxupe. Mba'eve nde'íry oike rei va'e. Okirirĩ rei oĩ-vy.
13 Upe-ma ramo: "Eipokwa eipykwa ave íxupe. Emosẽ íxupe imondo-vy pytũ kwa-py"
he'i. "Upe-py ojahe'o va'erã. Nhandejáry-rehe onhemoyrõ-gwi" he'i, "onhemohãingyry
ngyrýu va'erã oiko-vy. Hasẽ va'erã onhemboasy-vy" he'i gwembigwái-pe mburuvixag-
wasu, he'i Hesu arandu rehegwa nhe'ẽ mombe'u-vy.
14 Upe rire he'i:
—Heta va'e-pe, "Xe moirũ katu pende ruvixarã" he'i ramo jepe Nhandejáry, ndahetáiry
joty omoirũ va'erã íxupe. Ndahetáiry joty hembiporavo, he'i Hesu Nhandejáry irũ
rehegwa oikwaa uka-vy.

Judeu ruvixa omonhe'ẽavyse mo'ã Hesu-pe (Mc 12.13-17; Lc 20.20-26)

15 Upe ramo gwĩ fariseu kwéry onhomboaty oje'ói-vy:
—Mba'éixa nhamonhe'ẽavy-ta Hesu-pe jaipyhy uka hagwã íxupe, he'i oporandu randu-
vy ojóupe.
16 Upéi ombou iha-py gwemimbo'e mburuvixagwasu Herodes re'ýi ndive:
—Orohexa kwaa-ma voi nde reko apu e'ỹha nde-rehe, mbo'eháry. Ne nhe'ẽ ndojohu
porãi ramo jepe, eremombe'u joty anhetegwa voi eremombe'u va'e. Avave-gwi neretĩry
eremombe'u hagwã. Nhandejáry remimbota eremombe'u voi. Erehexa kwaa voi
hekoha enterove-rehe. Upéa-gwi anheiha-rupi ne remimombe'u Nhandejáry rape kwaa
uka-vy, he'i omboheko jejavy hagwã mo'ã Hesu-pe.
17 —Aipo ramo, iporã para'e nhande, judeu reko-rupi jaiko va'e, japaga nhame'ẽ-vy
mburuvixagwasu César-pe hemimbopaga uka? Iporã para'e japaga e'ỹ? he'i. —Ne mba'e
tipo eremombe'u arã ore-vy upéa-rehe oroikwaa hagwã, he'i íxupe omonhe'ẽavyse-vy
mo'ã hikwái.
18 Ha ha'e ohexa kwaa hese hekoha vai:
—Peẽ katu pende py'a ky'aha pemo'ã kwaa va'e, he'i. —Ma'erã xe monhe'ẽavyse? he'i.
19 —Pehexa uka xe-vy plata atã mburuvixagwasu remimbopaga uka, he'i huvixa
kwéry-pe.
Peteĩ ogweru.
20 —Kiva'e ra'anga pa upe va'e plata atã? Kiva'e ohai uka va'ekwe plata atã-rehe? he'i
oporandu-vy íxupe kwéry Hesu.
21 —César ra'anga hembihai uka ave, he'i íxupe hikwái.
Ha Hesu he'i:
—Aipo ramo, César-pe imba'e eme'ẽ. Ne mbopaga uka ramo, eme'ẽ jevy íxupe, ijáry-pe.
Ha Nhandejáry-pe katu hemimbota eme'ẽ íxupe, he'i huvixa kwéry-pe Hesu.
22 Upéa ohendu ramo, opondera Hesu nhe'ẽ-rehe hikwái. Ha ha'e kwéry he'i:

—Hasy va'e-rehe jepe nhaporandu ramo íxupe, omombe'u porã joty nhande-vy, he'i hese opondera-vy hikwái.
Upéi oheja íxupe oje'ói-vy hikwái.

Saduceu kwéry omonhe'ẽavyse mo'ã Hesu-pe (Mc 12.18-27; Lc 20.27-40)

23 Upe áry-py ogwahẽ ou-vy henda-py gwĩ saduceu kwéry, "Nonhemoingove jevýi va'erã gwĩ omano va'ekwe" he'i va'e. Ou ramo he'i:
24 —Mbo'eháry, he'i Hesu-pe hikwái, —Moisés amyrĩ omombe'u va'ekwe nhande-vy nhande rekorã. "Kwimba'e omano ramo, oheja ramo gwembirekokwe naimembýi reheve, tomenda jevy tyvýry gwovajare-rehe. Upéixa ramo, Ke'y ra'y, he'i va'erã imemby ypy-rehe" he'i nhande-vy va'ekwe Moisés.
25 Oĩ va'ekwe peteĩ tyke'ýry, seis tyvýry. Tyke'ýry omenda kunha-rehe. Upéi omano ta'ýry e'ỹ mboyve. Tyvýry omenda gwovajare-rehe.
26 Tyvýry omano ramo, ndaita'ýryi ave. Upéi tyvýry ambue jevy omenda omano jevy ave. Peteĩ teĩ omenda hese gwovajare-rehe. Peteĩ teĩ omano ramo, ndaita'ýry jepéiry.
27 Omanomba rire, upe kunha omano ave.
28 Nhane moingove jevy ramo, kiva'e rembirekorã upe kunha? Gwĩ sete tyvýry kwéry omenda ra'e hese, he'i Hesu-pe hikwái hasy va'e-rehe oporandu-vy.
29 Upéi Hesu he'i íxupe kwéry:
—Pejavy-ma voi pene nhe'ẽ, he'i. —Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe ohai uka va'ekwe peẽ ndapeikwaáiry. Peẽ ndapeikwaái voi ave Nhandejáry opamba'e rereko kwaaha voi, he'i íxupe kwéry.
30 —Nhane moingove jevyha áry-py, kwimba'e nomendavéi-ma va'erã. Kunha ave nomendavéi-ma va'erã. Oiko va'erã Nhandejáry rembigwái yváy pygwa reko-rupi.
31-32 Ha Nhandejáry kwatia nhe'ẽ katu omombe'u peẽ-my omano va'ekwe oikove jevymaha:
"Xe katu Nhandejáry, xe Abraão járy, xe Isaque járy, xe Jacó járy ave"*
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ, omano va'ekwe oikove jevy-ma va'e oikwaa ukaha. Ma'erã ndapeikwaái pemonhe'ẽ nhe'ẽ va'ekwe? Aipo ramo, Nhandejáry ndaha'éi omano va'ekwe járy, tekove járy ae. Ha'e onhemoingove jevy va'e járy, he'i saduceu kwéry-pe nhane moingove jevyha kwaa uka-vy.
33 Upéa ohendu ramo, te'ýi jusu opondera hese:
—Hasy ete va'e-rehe jepe oporandu ramo Hesu-pe, omombe'u porã joty oporombo'e-vy, he'i hese te'ýi jusu pygwa kwéry.

Peteĩ tekoha mombe'uhaty omonhe'ẽavyse mo'ã Hesu-pe (Mc 12.28-34; Lc 10.25-28; 1 Jo 5.3; Ap 2.4)

34 Ha upéi katu oĩ fariseu kwéry-pe omombe'u va'e:
—Hesu ndive onhonhe'ẽ mbojevy jevy rire, ndoikwaavéi-ma onhe'ẽrã saduceu kwéry. Okiriríĩmba-ma, he'i.
Upéa ohendu ramo, ojogweroaty fariseu kwéry ou-vy Hesu renda-py.
35 Fariseu pa'ũ-gwi peteĩ va'e, tekoha mombe'uhaty oporandu Hesu-pe omonhe'ẽavyse-vy:
36 —Mbo'eháry, he'i, —Heta oĩ nhande rekoha nhe'ẽ. Kiva'e tuvixave va'e? he'i oporandu-vy íxupe.
37 Ha Hesu oiporu Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. He'i íxupe:
—"Ehayhu tee katu Nhandejáry-pe. Nde py'apy gwive ehayhu íxupe. Ehayhu íxupe nde koty gwive. Ne mandu'a meme katu hese hayhu-vy"*
he'i íxupe.

---

* **22:31-32** Êx 3.6 * **22:37** Dt 6.5

38 —Upéa nhande rekoha tuvixave va'e, nhande rekoha ypyve va'e.
39 Ha upe rire katu oĩ outro tuvixa va'e:
"Ehayhu rei katu nde rapixa-pe nde ae nde rekove erehayhuha-rami"*
he'i Hesu Nhandejáry kwatia nhe'ẽ poru-vy.
40 —Upe mokõi nhe'ẽ-py ogwenohẽmba Moisés amyrĩ remimombe'ukwe tekoha rehegwa nhe'ẽ, gwĩ Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety nhe'ẽ ave. Mokõi nhe'ẽ-py he'ipa, he'i fariseu kwéry-pe Hesu.

Hesu omokirirĩ judeu ruvixa kwéry-pe (Mc 12.35-37; Lc 20.41-44)

41 Fariseu avyte-py oĩ jave Hesu, oporandu. He'i:
42 —Mbava'e tipo peje ra'e Cristo Nhandejáry rembiporavo va'e-rehe? Kiva'e remiarirõ pa ha'e? he'i oporandu-vy fariseu kwéry-pe.
—Davi amyrĩ remiarirõre voi, he'i íxupe hikwái.
43 —Aipo ramo, ma'erã po Davi ohenói íxupe xe Járy-py? Nohenói reíry íxupe. Ome'ẽ va'ekwe íxupe inhe'ẽrã Nhe'ẽ Marangatu tee va'e, he'i Hesu. —He'i va'ekwe Davi:
44 "Nhandejáry he'i xe Járy-pe, Egwapy katu xe yke-rehe. Xe orombopu'aka va'erã ne a'e'ỹha-rehe. Orombopu'akapa peve eregwapy va'erã ereĩ-vy xe yke-rehe"*
he'i Davi va'ekwe.
45 Upéixa, xe Járy-py ohenói va'ekwe íxupe. Aipo ramo, hemiarirõ pa? Ha gwemiarirõ-rehe, "Xe Járy" nde'íry, he'i fariseu kwéry-pe Hesu omokirirĩ-vy.
46 Upe ramo, onhe'ẽrã ndoikwaáiry avave. Upe áry rire, ndaipy'agwasuvéi-ma oporandu-vy íxupe avave.

23

Judeu ruvixa kwéry rekoha rehegwa nhe'ẽ (Mc 12.38-39; Lc 11.43-46; 20.45-46)

1 Ha upéi katu omombe'u jevy Hesu te'ýi jusu-pe. Gwemimbo'e kwéry-pe ave omombe'u jevy hekorã:
2 —Gwĩ judeu rekombo'ehaty kwéry fariseu kwéry ave omombe'u peẽ-my Moisés amyrĩ remimombe'ukwe. Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u peẽ-my oiko-vy.
3 Upéa-gwi pehendu inhe'ẽ entéro he'i va'e gwive peẽ-my pejapo katu. Ha ha'e kwéry ae ndojapói peẽ-my he'iha-rami. Ombo'e mbo'eha-rupi ndoikói. Upéa-gwi inhe'ẽ pehendu ramo jepe, ha'e kwéry ae heko-rupi ani peiko joty katu, he'i.
4 —Nhandejáry nhe'ẽ omombe'u rire, hasyve jajapo va'erã nhe'ẽ omombe'u nhande-vy. Jareko asy nhane rymba mba'e ipohýi eterei nhamoĩ ramo hese. Upéixa ete hasy nhe'ẽ jajapo va'erã omombe'u nhande-vy. Nhane rymba ipohýi va'e ogweraha ramo, nhande ae mba'eve ndajarahái. Nanhaipytygwõiry. Upéixa ete ha'e kwéry nanhane pytygwõiry voi, he'i.
5 —Ojehexa uka porã hagwã ojapopa. Osyva-rehe, ojyva-rehe ave ojokwa imoĩ-vy Nhandejáry nhe'ẽ. Ombotuvixave ojokwa va'ekwe ojehexa porãve hagwã. Ojehexa hagwã ombopuku oao poty.
6 Jekarugwasu-py oho ramo, óga járy yke-rehe ogwapyse onhemboete ukase-vy. Ojeporahéi haty-py oho ramo, mburuvixa kwéry pa'ũ-my ogwapyse.
7 Mba'e jogwa haty-py oho ramo, onhemboete ukase-vy oho. Ojererovy'a ukase-vy gwapixa kwéry-pe oho. "Porombo'ehaty" oipota he'i ójehe.
8 —Ha peẽ katu ojoe'ýi. Pene mbo'eháry xe voi. Upéa-gwi, "Porombo'ehaty" ndaipotái peje ojóupe.
9 Peteĩ oĩ pende Ru yváy pygwa. Upéa-gwi yvypóry-pe rei, ani peje teĩ, "Nhande Ru".

---

* **22:39** Lv 19.18 * **22:44** Sl 110.1

10 Xe Cristo xe anho-ma ngatu pene mbo'eharã. Ndaipóri outro. Upéa-gwi, ani peje teĩ ojóupe, “Xe mbo'eháry” peje.
11 Pene pa'ũ-my erenhembotuvixa mba'e va'e, eiko katu nde rapixa rembigwái ramo.
12 Upe onhembotuvixa mba'e ukaseve va'e-pe katu nomboetéi va'erã voi Nhandejáry. Ha onhemboete ukasere'ỹ va'e-pe katu, omboete-ma va'erã voi Nhandejáry, he'i upe pygwa-pe Hesu omombe'u-vy.

Hesu omombe'u judeu ruvixa kwéry-pe omboasyha (Mc 12.40; Lc 11.39-42,52; 20.47)

13 Upe ramo, ojerova oma'ẽ-vy judeu rekombo'ehaty-rehe, fariseu kwéry-rehe ave:
—Apomboasy voi peẽ-my. Pehasa asy va'erã peẽ. Peẽ katu pende py'a ky'aha pemo'ã kwaa. Pejoko omoirũse va'e-pe omoirũ e'ỹ hagwã Nhandejáry gwuvixarã-pe. Peẽ ae napemoirũséi íxupe. Ha imoirũseháry katu ndapeipotái omoirũ íxupe. Upéa-gwi pehasa asy va'erã, he'i íxupe kwéry Hesu.
14 —Apomboasy voi peẽ-my. Pende poriahu va'erã. Pehasa asy va'erã peẽ, pende py'a ky'aha pemo'ã kwaa va'e. Tembirekokwe rembiporu pemonda heraha-vy. Upéi pejehexa uka porã hagwã, pene nhe'ẽ mbuku oração apo-vy Nhandejáry-pe. Upéa-rehe pene mbohasa asyve va'erã Nhandejáry. Apomboasy voi peẽ-my.
15 —Pehasa asy va'erã peẽ pende py'a ky'aha pemo'ã kwaa va'e. Opa-rupi pegwata peho-vy. Tetã tetã-rupi peho ygwasu-rupi peho ave. Hatã eterei pemba'apo peteĩ judeu e'ỹ va'e ojehesa rerova uka hagwã pendéjehe. Ha upe rire katu ojehesa rerova uka rire, pembohekoha vai íxupe. Upe pemokambara íxupe va'e, pende rekoha vaiha-rami, pembohekoha vaive pendéhegwi. Upéa-gwi oromboasy voi, he'i fariseu kwéry ndive judeu rekombo'ehaty-pe.
Upéi he'i jevy:
16 —Pehasa asy va'erã peẽ. Ndapehexái pene renonderã. Upéixa reheve peporogwer-ahase joty mo'ã. Ndohexái gwenonderã va'e-rami peiko. Upéixa reheve peporombo'ese mo'ã joty peiko-vy. Peporombo'e avy peiko-vy: “Ajapo-ta xe nhe'ẽ Nhandejáry róga kakwaa réry-py ajapo-ta xe nhe'ẽ, ja'e ramo, ja'e rei. Ndajajapói ramo jepe nhane nhe'ẽ, mba'eve joty ndajajejavýi” peje mo'ã peiko-vy. Ha “Ajapo-ta xe nhe'ẽ Nhandejáry róga pygwa ouro gwigwa réry-py, ja'e ramo katu ndaja'e reíry. Ndikatúiry nhande apu ja'e va'ekwe-rehe. Jajapo-ta mo'ã va'ekwe-rehe, ndajajapói ramo, jajejavy-ma va'erã” peje peporombo'e avy-vy. Ha ha'e-ta peẽ-my: “Nhandejáry róga réry-py” ja'e ramo, “Nhandejáry róga pygwa ouro gwigwa” ja'e ramo ave peteĩxa. Pene remimoĩ mokõi mo'ã, ha xe katu amopeteĩxa joty. Peporombo'e avy voi.
17 Peẽ pene arandu e'ỹ. Ndohexái gwaperã va'e-rami peiko. Ma'erã, “Gwĩ Nhandejáry pygwa ouro gwigwa tuvixa mba'eve Nhandejáry róga-gwi” peje? Ndaha'éi upéixa. Nhandejáry róga kakwaa ae katu omomarangatu gwĩ ouro gwigwa, he'i inharandu e'ỹha kwaa uka-vy íxupe.
18 Upéi he'i jevy:
—A-rami peporombo'e avy peiko-vy: “Oĩ upe apykagwasu hi'ári nhamoka'ẽ haty Nhandejáry mboete-vy, altar héry va'e. Ha'e héry-py ajapo-ta xe nhe'ẽ, ja'e ramo, ja'e rei” peje. “Ha, Ajapo-ta apykagwasu ári Nhandejáry-pe nhane remime'ẽrã réry-py, ja'e ramo katu, ndaja'e reíry. Ndikatúi nhande apu ja'e va'ekwe-rehe” peje mo'ã, he'i íxupe kwéry.
19 —Pehexa e'ỹ va'e-rami peiko, he'i. —Ma'erã, “Nhane remime'ẽrã tuvixa mba'eve upe apykagwasu-gwi” peje. Ndaha'éi upéixa. Upe apykagwasu ae katu omomarangatu nhane remime'ẽrã hi'ári nhamoĩ va'e, he'i.
20 —Aipo ramo, “Upe apykagwasu kakwaa réry-py ajapo-ta xe nhe'ẽ” peje ramo, “Entéro apyka ári oiko va'e gwive réry-py ajapo-ta xe nhe'ẽ” he'i hagwe-rami ave peje. Ndikatúiry pejapo e'ỹ pene nhe'ẽ. Pene remimoĩ mokõi mo'ã, xe amopeteĩxa joty, he'i.

21 —“Nhandejáry róga réry-py ajapo-ta xe nhe'ẽ” peje ramo, “Nhandejáry róga-py oĩ va'e réry-py ajapo-ta xe nhe'ẽ” he'i hagwe-rami ave peje. Peteĩxa ijoja pene nhe'ẽ. Ndikatúiry pejapo e'ỹ pene nhe'ẽ, he'i.
22 —“Yváy pygwa réry-py ajapo-ta xe nhe'ẽ” peje ramo, “Nhandejáry ogwapy haty réry-py ajapo-ta xe nhe'ẽ” he'i hagwe-rami peje. Upe-py ogwapy Nhandejáry nhande ruvixa. “Nhandejáry réry-py ajapo-ta xe nhe'ẽ” he'i hagwe-rami peje. Peteĩxa ijoja pene nhe'ẽ. Ndikatúiry pejapo e'ỹ pene nhe'ẽ, he'i.
23 Upéi he'i jevy judeu rekombo'ehaty kwéry ndive fariseu kwéry-pe:
—Apomboasy peẽ-my. Pehasa asy va'erã, peẽ pende py'a ky'aha pemo'ã kwaa va'e. Heta oĩ pene remitỹ ikarape va'e. Oĩ hortelã, oĩ erva doce, oĩ cominho. Upéa pene remi'urã ndive pene remimbojehe'arã pembohe porã hagwã tembi'u. Mixĩ eterei ramo jepe, dez-gwi peme'ẽ peteĩ joty Nhandejáry-pe. Ha Moisés amyrĩ remimombe'ukwe pende rekoharã tuvixave va'e-rehe katu napepenái. Imarangatuve va'e-pe napehenduséiry peiko-vy. He'i va'ekwe peẽ-my pejogwereko porã hagwã, pejoporiahuvereko hagwã, pende-rehe ojerovia tee hagwe-rami joty peiko hagwã. Upéa nhe'ẽ imarangatuve va'e napehenduséiry. Ha'e-ta peẽ-my: Mixĩve va'e-rehe pende resarái e'ỹha-rami ave, pepena katu tuvixave va'e-rehe, he'i.
24 —Ndapehexái pene renonderã. Upéixa reheve peporogwerahase joty mo'ã. Pono mixĩ va'e reheve hoy'u, trapo-py ombogwa va'e-rami peiko. Ho'u va'erã-gwi oipe'ase va'e-rami peiko. Ha heta hi'upy e'ỹ reheve okaru va'e-rami peiko joty. Mixĩve va'e-rehe pepena. Tuvixave va'e-rehe ndapehexáiry. Tuvixave va'e-rehe napepenáiry, he'i íxupe kwéry Hesu.
25 Upéi he'i jevy gwĩ judeu rekombo'ehaty kwéry ndive fariseu kwéry-pe:
—Apomboasy peẽ-my. Pende poriahu va'erã. Pehasa asy va'erã peẽ pende py'a ky'aha pemo'ã kwaa va'e. Eremopotĩ porã mo'ã kópo nde prato ave. Ijape rei eremopotĩ. Ipy pygwa katu neremopotĩry. Pendejéupe gwarã peipotave tave. Pemonda monda-py pekaru. Upéa-gwi nde kópo nde prato ave ijape rei eremopotĩ. Ipy pygwa katu naipotĩry. Ipy-py eremoĩ eremondapyre.
26 —Ne arandu e'ỹ va'e. Hesapyso e'ỹ va'e-rami nde ereiko. Kópo eipyhéi ranhe. Upéixa hi'ári ipotĩ ave va'erã. Nde py'a potĩ ramo, ne rembiapo ave ipotĩ va'erã, he'i íxupe kwéry.
27 Upéi he'i jevy gwĩ judeu rekombo'ehaty kwéry-pe, gwĩ fariseu kwéry-pe ave:
—Apomboasy peẽ-my. Pehasa asy va'erã peẽ pende py'a ky'aha pemo'ã kwaa peiko va'e. Oĩ yta onhembojegwa va'ekwe morotĩ va'e-py. Ijehexa rei iporã ete voi. Ha ipy-py katu hynyhẽ oĩ-vy ivai va'e. Omano va'ekwe kãgwe heta oĩ ipy-py.
28 Upéixa ete pende rekoha porã va'e-rami pende jehexa rei. Pende rova-py mba'eve ndaperekói. Pende koty py-py ivai voi. Pejapose va'e rei pejapo, he'i upe judeu ruvixa kwéry-pe.

Hesu omombe'u judeu ruvixa kwéry ohasa asy ete va'erã (Lc 11.47-51)

29 Upéi he'i jevy gwĩ judeu rekombo'ehaty ndive fariseu kwéry-pe:
—Apomboasy eterei peẽ-my. Pehasa asy va'erã peẽ pende py'a ky'aha pemo'ã kwaa va'e. Pene ramói amyrĩ ojuka va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety-pe. Heta hekoha porã va'e-pe ojuka ave va'ekwe. Ha ãy katu peẽ pejapo ijyta pemoĩ porã hagwã.
30 Peje ave: “Yma jaiko ramo ra'e, nanhamoirũiry arã ra'e nhane ramói amyrĩ-pe jajuka hagwã Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety-pe” peje pendéjehe.
31 Aipo ramo, pene nhe'ẽ-py gwĩ oporojuka va'ekwe remiarirõre voi ra'e peẽ.
32 Ha'e kwéry hekokwe-rami pende reko vai voi ra'e, he'i. —Aipo ramo, peiko katu hekokwe-rupi, he'i íxupe kwéry.

33 —Peẽ mbói ipoxy va'e reko-rami peiko va'e. Pende ru reko vai niko mbói-rami. Mombyry ojéhegwi pene mondo va'erã Nhandejáry pende rereko asy hagwã-py. Ndaiporivéi pene resendeharã.
34 Upéa-rehe ambou va'erã peẽ-my gwĩ Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety gwĩ hi'arandu va'e ave ambou va'erã, he'i. —Gwĩ porohekombo'e va'ety ambou va'erã ave peẽ-my. Oĩ gwĩ pene rembijuka ukarã. Oĩ gwĩ kurusugwasu-rehe pene remimoĩrã. Oĩ gwĩ peporahéi haty haty-rupi pene remimbopirã. Upéa tetã tetã-rupi pene remimosẽ mosẽrã.
35 Heta oĩ hekoha porã va'ekwe ne ramói amyrĩ rembia amyrĩkwe. Yma gware gwive ãy peve katu ojuka juka joty hekoha porã va'ekwe-pe. Yma ete oiko va'ekwe Abel amyrĩ. Ipy'a potĩ va'ekwe ha'e. Ha ojuka ypy íxupe va'ekwe. Upéi katu heta va'e-pema ojuka juka. Baraquias ra'y Zacarias amyrĩ peve, ojuka juka va'ekwe. Upe Zacarias Nhandejáry kwatia nhe'ẽ-rehe omoĩ paha-ma va'ekwe. Ha'e ipy'a potĩ va'e. Ha pene ramói ojuka joty íxupe Nhandejáry róga kakwaa-py. Imarangatu ete va'e ha-py, onhegwahẽ e'ỹ haty renonde-py, apykagwasu kupe-py, ipa'ũ-my ojuka íxupe.
36 Aipo ramo, anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my, he'i. —Abel amyrĩ gwive Zacarias amyrĩ peve ojuka meme hekoha porã va'e-pe. Upe ojejuka hagwe-rehe gwive apogwereko asy uka va'erã voi peẽ-my. Pene rembia amyrĩ-rehe apombohasa asy uka va'erã. Ãygwa ohasa asy va'erã entéro yma gwive ojejuka uka va'ekwe-rehe, he'i gwĩ judeu rekombo'ehaty-pe, fariseu kwéry-pe ave.

Hesu omombe'u Jerusalém tetã mygwa-rehe gweko kirirĩha (Lc 13.34-35)

37 Upéi he'i Jerusalém tetã mygwa-pe:
—Apomboasy eterei peẽ-my. Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety pene rembijuka juka voi. Peẽ-my hemimbou ita-py pene rembiapi api voi. Upéixa pende reko jepe, xe apomboatyse tyse mo'ã joty peẽ kwéry-pe pene mitãgwe reheve apokwavã kwavãse-vy, he'i. —Yrugwasu ogwero'aha-rami gwa'ýry, apomboatyse mo'ã. Ha napenhekwavã ukaséi joty xe-vy, he'i.
38 —Pene retã peheja va'erã. Pende ro nde róga nandi-rupi oĩ va'erã.
39 Xe ha'e-tama ãy peẽ-my. Ndaxe rexa mo'ãvéi-ma ãy. Ha upe rire katu xe aju jevy ramo, "Nhandejáry réry-py eregwahẽ-ma ereju-vy. Tande rovasa porã katu Nhandejáry" peje va'erã. Upe áry-py xe rexa jevy va'erã peẽ, he'i Jerusalém tetã mygwa-pe Hesu.

24

Ohasa asy va'erã rehegwa nhe'ẽ (Mc 13.1-13; Lc 21.5-19)

1 Ha upéi katu osẽ oho-vy Hesu Nhandejáry róga kakwaa-gwi. Oho jave ohogwaitĩ ogwahẽ-vy Hesu-pe hemimbo'e kwéry:
—Ehexa katu óga kakwaa. Heta voi ikoty, he'i íxupe hikwái.
2 Ha Hesu he'i:
—Peẽ ae katu pehexa upéa óga kakwaa, he'i. —Ãy oime porã. Ha anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my, he'i. —Ita heta omohãimba va'erã, omosarambipa va'erã. Ndojepota mo'ãvéi ojóehe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.
3 Ha upéi katu oho Hesu Oliveiras yvyaty-py. Hi'ári ogwapy. Ogwapy jave Hesu anho otopa ha-py oho hemimbo'e kwéry, he'i íxupe oporandu-vy:
—Araka'e tipo omohãimba-ta? Araka'e tipo ojehu va'erã ne remimombe'u? he'i oporandu-vy íxupe. —Mba'éixa po oroikwaa va'erã imombe'uháry? Araka'e tipo ereju jevy va'erã? Opa-tama ramo ko yvy, mba'éixa po oroikwaa va'erã imombe'uháry? he'i oporandu-vy íxupe hikwái.
4 Upe ramo he'i Hesu:

—Xáke pene mbotavyse va'erã. Ani joty pende tavy íxupe.
5 Heta ojekwaa va'erã ou-vy xe réry-py vérami mo'ã ou va'e. “Xe Cristo pene remiha'arõ
va'e voi” he'i va'erã mo'ã ójehe peẽ-my, onhembocristo ra'anga-vy, oporombotavy rei-vy.
6 Pehendu va'erã pene pa'ũ-rupi onhorairõ ramo. Mombyry onhorairõ va'e rerakwã
pehendu ave va'erã. Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Ani pekyhyje teĩ upéa-rehe. Upéa
oiko va'erã voi. Upéa oiko-ma ramo, ne'írã vyteri ogwahẽ Nhandejáry nhe'ẽ apy-py.
7 Ha tetã mygwa onhorairõ va'erã outro tetã mygwa ndive. Mburuvixagwasu re'ýi
onhorairõ va'erã outro mburuvixagwasu re'ýi ndive. Ndaiporivéi-ma va'erã ho'u va'erã.
Yvy ryrýi oiko va'erã ave heta renda-py. Opa-rupi ndoiko meméi ramo jepe, oiko va'erã
joty, he'i.
8 —Upéa-rupi pehasa asy ramo, ne'írã vyteri pehasa asy ete peiko-vy. Kunha imemby-
ta va'e hasy íxupe. Ha upe rire katu hasyve syve oho-vy íxupe imemby hagwã. Upéixa ete
yvypóry ohasa asy va'erã. Ha upe rire katu ohasa asyve syve oho-vy.
9 —Upe ramo pende pyhy va'erã pende rereko asy hagwã pende juka hagwã. Entéro
tetã tetã rupigwa ndaija'éi va'erã pende-rehe. Xéhegwi katu pende rereko va'erã akói-
rami.
10 Upe-ma ramo heta ova va'erã Nhandejáry rape-gwi, he'i. —Ojopyhy uka va'erã
ojóehe ija'e'ỹ-vy.
11 Ojekwaa va'erã ojéhegwi rei omombe'use rei va'e. “Nhandejáry nhe'ẽ voi xe
remimombe'u” he'i rei va'erã ójehe heko vai ombo'e hagwã. Heta oporombotavy rei
va'erã oiko-vy.
12 Hetave tave rei hekoha vai va'e. Heta hekoha vai oĩ va'e-gwi, hekoha porã va'e jepe,
ndojohayhu porãve rãvéiry va'erã okwa-vy. Ojohayhu va'e-rami rei ojogwereko va'erã.
13 Ha Nhandejáry rape-gwi ova e'ỹ va'e katu ko yvy opa ete peve, oresende va'erã íxupe
Nhandejáry.
14 Omombe'u ranhe va'erã opa-rupi nhe'ẽ porã. Nhandejáry nhande ruvixarã re-
hegwa nhe'ẽ omombe'u ranhe va'erã entéro tetã tetã-rupi oiko-vy, enterove ohendu
hagwã. Ha upe rire ae katu omomba ete-ma va'erã ko yvy, he'i.
15 Upéi oiporu Hesu Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:
—Kwatia-rehe Daniel amyrĩ remimoĩgwe a-rami he'i:
“Oĩ va'erã pe ivai ete va'e, pene momarã va'e. Nhandejáry koty py-gwi pene mosẽ
va'erã”*
he'i Hesu. Upéa nhe'ẽ eikwaa porã ãy eremonhe'ẽ va'e. Upéi he'i Hesu:
—Yma he'i hagwe-rami, pehexa va'erã upe ivai ete va'e, Nhandejáry róga koty-py
onhemoĩ ramo. Imarangatu ete va'e rendagwe-py, teko rei mba'e oĩ e'ỹ haty-py pehexa
va'erã upe ivai ete va'e pene momarãharã.
16 Pehexa-ma ramo upe va'e, pya'e voi tokanhymba kuri Judéia yvy pygwa kwéry
oje'ói-vy. Yvyatygwasu ári-rupi tokanhy kuri oje'ói-vy.
17 Ogwejy ramo óga ári oĩ va'e, ani oike koty-py ogweraha hagwã mba'eve.
18 Ha kokwe-py oĩ va'e ani oho jevy ranhe gwóga-py oipyhy hagwã oao. Pya'e ae kuri
tokanhymba katu oje'ói-vy, he'i.
19 —Upe áry-rupi iporiahu va'erã kunha imemby-ta va'e, omokambu va'e ave. Apom-
boasy peẽ-my, he'i.
20 —Ro'y eterei-rupi pekanhy ramo, ivaive arã peẽ-my. Upéa-rehe pemoĩ katu Nhan-
dejáry-pe pene nhe'ẽ pono ivai ete peẽ-my. Pono ro'yha óra-py ojehu, pono japytu'uha
áry-py ojehu ave, pejapo oração.
21 Upéa áry-py ohasa asy eterei va'erã. Ko yvy rembypy oiko jave upéa áry e'ỹ mboyve
ndohasa asy etéiry va'ekwe. Upéa áry-py ae ohasa asy eterei va'erã. Ha upe rire katu
ndohasa asy etevéi-ma va'erã.

* **24:15** Dn 9.27; 11.31; 12.11

22 Ha Nhandejáry katu nombohasa asy hetave áryiry va'erã. Ombohasa asy hetave áry
ramo ra'e, opa-ma arã ra'e enterove ko yvypóry. Ha gwembiporavo-rehe opena porã-gwi
ae katu, nombohasa asy hetave áryiry va'erã.
23 —Upe-ma ramo, "Ema'ẽ katu. Upe va'e Cristo voi" oĩ he'i va'e para'e peẽ-my. "Ema'ẽ
katu. Upe va'e Cristo voi" oĩ ave he'i va'e para'e peẽ-my. Ani perovia inhe'ẽ.
24 Ojekwaa va'erã ou-vy hekoha vai va'e. "Cristo pene remiha'arõ va'e voi xe" he'i rei
arã ójehe peẽ-my. "Nhandejáry nhe'ẽ amombe'u voi" he'i rei arã ave ójehe. Hexapyrã-rupi
voi hembiapo va'erã ohekoporu ou-vy ramo. Ohexa uka va'erã gwembiapo tuvixa va'e,
ikatu ramo itavy hagwã mo'ã íxupe Nhandejáry rembiporavo. Xáke. Ani joty pende tavy
íxupe.
25 Pejeapysaka katu. Ko'ã mba'e oiko e'ỹ ngatu amombe'u-ma kuri peẽ-my, he'i.
26 —Aipo ramo, "Amoete tekwaty e'ỹ-my oime Nhande Ryke'y tee va'e" he'i va'erã
para'e peẽ-my. Ani joty peho. "A-py koty-py oime Nhande Ryke'y tee va'e" he'i va'erã
para'e peẽ-my. Ani joty pende tavy íxupe. Ani perovia joty inhe'ẽ.
27 Upéixa xe, Nhande Ryke'y tee va'e, ndaju jevy mo'ãiry. Kwarahy resẽ-gwi ka'aru peve
overa va'e pehexaha-rami ae katu, xe aju jevy va'erã.
28 Ojéhegwi rei yruvu mba'e retekwe-py pya'e ou meme va'e-rami ave ae aju jevy
va'erã. Entéro xe remimombe'u oiko-ma ramo, aju jevy-ma va'erã, he'i Hesu omombe'u-
vy gwemimbo'e kwéry-pe.*

Hesu omombe'u ogwahẽ jevytaha áry (Mc 13.24-27; Lc 21.25-28; Ap 1.7)

29 Upéi he'i jevy Hesu:
—Upe-ma ramo ohasa asy ete rire-ma, oje'o va'erã kwarahy rendy. Ha jasy nahendy
mo'ãvéi. Ha okúi va'erã yváy-gwi jasytata. Ova ova va'erã gwendagwe-gwi entéro yváy
rehegwa imbaraete va'e.*
30 Upe-ma ramo ojekwaa va'erã yváy-py oikwaa uka va'e xe aju jevy hagwã-rehe. Ha
enterove tetã tetã mygwa ko yvy ári oĩ va'e gwive onheapirõ-vy ojahe'o va'erã. Xe
Nhande Ryke'y tee va'e aju jevy ramo arai-rupi xe rexa va'erã. Xe pu'akaha reheve aju
va'erã pende resa mbojevy va'erã xe rendy porã tee-gwi, xe rexa-ma va'erã aju ramo.*
31 Mimbygwasu nhe'ẽ-py ambou va'erã xe rembigwái yváy pygwa ombojogweroaty
hagwã heraha-vy xe rembiporavokwe. Opa-rupigwi ombojogweroaty va'erã. Kwarahy
resẽ-gwi, kwarahy reike-gwi ave ombojogweroaty va'erã heraha-vy. Arapopy-gwi ave,
yvyapy-gwi ave, yvyapy arendaja gwive ombojogweroaty va'erã, he'i íxupe kwéry
omombe'u-vy.

Figo máta rehegwa nhe'ẽ (Mc 13.28-31; Lc 21.29-33)

32 Upéi he'i jevy Hesu:
—Ãy amombe'u-ta peẽ-my ojehu va'erã rehegwa nhe'ẽ figo máta rehegwa-rami peik-
waa porã hagwã xe agwahẽ jevytaha áry, he'i. —Oĩ figo máta. Hoky kyrýu jevy-ma ramo,
hogwe pyahu jevy-ma ramo, pehexa-ma voi. Pehexa-ma ramo, peikwaa-ma voi opa-ma
ra'e ro'y. Áry raku jevy-tama, peje.
33 —Upéixa ete upe ojehu va'erã gwive pehexa ramo, peikwaa va'erã oike-ta va'e-rami
xe agwahẽ jevytamaha áry.
34 Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my. Entéro peẽ-my xe remimombe'u oiko va'erã.
Judeu kwéry oiko reheve joty ojehu va'erã.
35 Opa va'erã áry yvy ave. Ha xe remimombe'u xe nhe'ẽ katu nombopapa mo'ãiry, he'i
gwemimbo'e kwéry-pe omombe'u-vy gwenonderã.

* **24:28** Mc 13.14-23; Lc 21.20-24 * **24:29** Is 13.10; 34.4 * **24:30** Dn 7.13

Hesu omombe'u gwemimbo'e kwéry-pe orepara hagwã (Mc 13.32-37; Lc 12.37-40; 17.26-30,34-36; 1 Ts 5.2-3)

36 Upéi he'i jevy Hesu:

—Mbava'e áry-py po ojehu va'erã ndajaikwaáiry, he'i. —Araka'e óra-ma po ojehu va'erã ndajaikwaáiry. Nhandejáry rembigwái yváy pygwa jepe ndoikwaáiry. Xe ta'ýry jepe ndaikwaái ave. Nhandejáry xe Ru ha'e anho mante oikwaa, he'i. —Araka'e óra-ma po aju jevy va'erã ndapeikwaái-gwi, perepara rei voi katu peiko-vy.

37-38 Xe Nhande Ryke'y tee va'e aju jevy ramo, yma gware-pe ojehu hagwe-rami ave ojehu jevy va'erã, he'i. —Yma ete Noé amyrĩ oiko jave, y ovu e'ỹ mboyve, okaru porã rei okwa-vy va'ekwe yma gware. Omenda va'ekwe okwa-vy. Upéixa va'ekwe oiko jave, oike-ma va'ekwe kanoagwasu-py Noé amyrĩ va'ekwe.

39 Ojéupe ojehu va'erã ndoikwaái va'ekwe yma gware. Ojéupe ojehu va'erã-rehe naimytu'e'ỹiry va'ekwe oiko-vy hikwái. Upe-ma ramo, pya'e ovu íxupe kwéry imonhapymimbaharã y. Xe Nhande Ryke'y tee va'e aju jevy hagwã áry-py, upéixa ete ojehu jevy va'erã. Mbava'e nipo ojehu va'erã íxupe kwéry ndoikwaáiry yvypóry.

40 Kokwe-py mokõi omba'apo jave, peteĩ ogweraha va'erã, peteĩ oheja va'erã.

41 Oĩ va'erã mokõi kunha oipokyty jave ojóehe itagwasu-py omongu'i hagwã. Peteĩ ogweraha va'erã, peteĩ oheja va'erã.

42 Upéa-gwi ha'arõ-vy perepara katu xe agwahẽ hagwã-rehe. Araka'e áry-pyma po xe pende Járy aju jevy va'erã ndapeikwaái-gwi, perepara rei katu peiko-vy, he'i.

43 —Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe peikwaa porã hagwã. Óga járy rehegwa nhe'ẽ-rami amombe'u-ta peẽ-my peha'arõ hagwã peiko-vy. Óga járy-pe araka'e óra pyhare outa imonda va'e he'i-vy, ndokéi arã ra'e orepara-vy. Nomoinge ukáiry arã ra'e imondase va'e-pe.

44 Upéixa ete perepara katu peiko-vy peẽ ave xe Nhande Ryke'y tee va'e aju jevy va'erã-rehe. Upéa-gwi xe ra'arõ-vy peiko katu, he'i gwemimbo'e kwéry-pe omombe'u-vy.

Tembigwái rekoha rehegwa nhe'ẽ (Lc 12.42-48)

45 Upéi oiporu jevy Hesu óga járy rehegwa nhe'ẽ jarepara porã hagwã nhande-vy oikwaa uka-vy. Tembigwái rekoha rehegwa nhe'ẽ-rami omombe'u:

—Oĩ va'ekwe óga járy, he'i. —Heta oĩ hembigwái. Kiva'e po hekoha porã-ta, kiva'e po hekoha vai-ta amombe'u-ta peẽ-my. Óga járy mombyry oho-ta ramo, peteĩ gwembigwái hese ojerovia va'e-pe, hi'arandu va'e-pe ave: "Enhangareko porã katu xe róga pygwa-rehe gwive" he'i. "Jakaru karuha óra-py peteĩ teĩ va'e-pe emboja'o ja'o íxupe kwéry hemi'urã kwéry eremongaru-vy" he'i gwembiporavo-pe oho-vy.

46 —Upéi ogwahẽ jevy-ma ou-vy ijáry. Onhe'ẽ ojapo va'e-pe otopa ramo, ojohu porã va'erã hembiapokwe. Iporã va'erã íxupe.

47 Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my: "Ãy ae xe mba'e reta-rehe gwive enhangareko meme ereiko-vy" he'i va'erã inhe'ẽ ojapo va'e-pe.

48 Ha inhe'ẽ apo e'ỹha-pe katu ivai va'erã. Ndojohu porãi va'erã hembiapokwe. Upe inhe'ẽ apo e'ỹha: "Hi'are-ma xe járy" he'i rei arã ojéupe.

49 Upéa-gwi oinupã nupã oirũ hembigwái kwéry-pe hereko asy-vy. Oka'u va'e ndive okaru oiko-vy.

50 Upe ramo ijáry ogwahẽ jevy va'erã ou-vy. Hese naimandu'avéi jave, oikwaa e'ỹ ete jave, ogwahẽ jevy-ma va'erã ou-vy.

51 Ogwahẽ rire, ombohasa asy va'erã íxupe. Ojéhegwi mombyry omondo va'erã íxupe. Gwĩ opy'a ky'aha omo'ã kwaa va'e renda-py omondo va'erã íxupe. Upe-py ojahe'o va'erã Nhandejáry-rehe onhemoyrõ-gwi. Onhemohãingyry ngyrýu va'erã oiko-vy. Omondo

hagwe-pe hasẽ va'erã onhemboasy-vy. Upéa-gwi perepara porã katu peiko-vy peẽ ave, he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe.

25

Hesu omombe'u ogwahẽ jevytaha áry kunhataĩ rehegwa nhe'ẽ-rami

1 Upéi he'i jevy Hesu gwemimbo'e kwéry-pe:

—Amombe'u-ta peẽ-my xe agwahẽ jevytaha áry kunhataĩ rehegwa nhe'ẽ-rami, he'i. —Oĩ va'ekwe dez kunhataĩ. Omenda-ta va'e-pe omoirũ. Upe kunhataĩ he'i Nhandejáry nhande ruvixa-pe omoirũse va'erã-rehe. Oho ohogwaitĩ-vy upe kwimba'e omenda va'e-pe. Tataendy reheve oho.

2 —Cinco oĩ hi'arandu porã e'ỹ va'e. Cinco oĩ hi'arandu va'e.

3 Upe inharandu porã e'ỹ va'e tataendy reheve oho. Ha tataendyvy ryru oheja.

4 Ha upe hi'arandu va'e katu tataendyvy ryru reheve oho.

5 Hi'are ogwahẽ hagwã ou-vy upe omenda va'e. Oha'arõ jave hapehýi oke-ma.

6 Ha upe rire katu pyhare mbyte-py oĩ onhe'ẽ hatã va'e: “Ogwahẽ-ta ou-vy omenda va'e. Tapeho katu pehogwaitĩ íxupe” he'i.

7 Upe-ma ramo opaypa-ma hikwái upe dez kunhataĩ. Upéi opu'ã pu'ã omoatyrõ gwataendy.

8 —Upéi hi'arandu porã e'ỹ va'e he'i: “Ogwe-tama ore rataendy” he'i. “Ne rataendyvy ryru-gwi eme'ẽ mani katu ore-vy” he'i hi'arandu va'e-pe.

9 —“Name'ẽ mo'ãi” he'i. “Orome'ẽ ramo, ore-vy gwarã ndoikovéi va'erã ore-vy. Tapeho katu ovende va'erã-py, pejogwa pendejéupe gwarã” he'i hi'arandu porã e'ỹ va'e-pe.

10 Oho jave ojogwa hagwã, ogwahẽ-ma ou-vy omenda va'e. Pe kunhataĩ oho e'ỹ va'e oike oje'ói-vy indive jekarugwasu-py. Okẽnda-py omboty-ma.

11 Hi'areve ogwahẽ ou-vy hi'arandu porã e'ỹ va'e: “Ore járy” he'i. “Oroike-ta ore ave” he'i omenda va'e-pe.

12 Ha ha'e he'i: “Anhetegwa amombe'u-ta peẽ-my. Xe ndoroikwaái voi. Peẽ ndaha'éi xe re'ýi” he'i oikese mo'ã va'e-pe, he'i Hesu omombe'u-vy kunhataĩ rehegwa nhe'ẽ-rami.

13 Upéi he'i jevy:

—Araka'e áry-ma po xe agwahẽ jevy va'erã, araka'e óra-ma po xe aju jevy va'erã ndapeikwaái voi. Ndapeikwaái voi xe aju jevy hagwã áry. Upéa-gwi xe ra'arõ-vy tapeiko meme katu, he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe.

Hesu omombe'u ogwahẽ jevytaha áry plata atã rehegwa nhe'ẽ-rami (Lc 19.11-27)

14 Upéi he'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe:

—Ãy amombe'u-ta peẽ-my xe agwahẽ jevytaha áry plata atã rehegwa nhe'ẽ-rami, he'i. —Oĩ va'ekwe imba'e reta va'e. Upe imba'e reta va'e he'i Nhandejáry nhande ruvixa-rehe. Yvy ambue-py oho-tama ramo, ohenói ou hagwã gwembigwái kwéry: “Penhangareko katu xe mba'e kwéry-rehe” he'i íxupe.

15 —Oĩ oito moeda tuvixa va'e hepy va'e ouro gwigwa ogwereko va'e. Peteĩ va'e-pe cinco ome'ẽ. Peteĩ va'e-pe ome'ẽ mokõi. Peteĩ va'e-pe peteĩ ome'ẽ oiporuruka-vy. Peteĩ teĩ oiporu kwaa hagwã-rami ome'ẽ. Upe-ma ramo osẽ oho-vy.

16 Upe cinco ome'ẽ ojéupe va'ekwe, pya'e oiporu porã oho-vy ome'ẽ va'ekwe ojéupe. Cincove ogana oiporu porã-gwi.

17 Ha'e-rami ave upe mokõi ome'ẽ ojéupe va'ekwe ogana ave. Mokõive ogana oiporu porã-gwi.

18 Ha upe peteĩ ome'ẽ ojéupe va'ekwe ndoiporúiry ijáry ome'ẽ va'ekwe. Oho ojo'o yvy-py ojaty hagwã ome'ẽ ojéupe va'ekwe.

19 —Are rire upe hembigwái járy ogwahẽ jevy-ma ou-vy. Ohenói rire: “Mba'éixa
peiporu peẽ-my ame'ẽ va'ekwe?” he'i oporandu-vy.
20 Upe cinco ome'ẽ íxupe va'ekwe, cincove ogweru jevy íxupe: “Cinco ereme'ẽ va'ekwe
xe-vy, xe Járy” he'i, “Ko. Cincove agana va'ekwe” he'i ojáry-pe ome'ẽ-vy.
21 —“Iporã eterei” he'i íxupe. “Nde reko porã voi ra'e” he'i íxupe. “Ajerovia tee voi
nde-rehe” he'i íxupe. “Mixĩ va'e-rehe erenhangareko porã ra'e xe mbotavy e'ỹ reheve”
he'i íxupe. “Ãy tuvixave va'e-rehe oromonhangareko jevy-ta” he'i íxupe. “Xe moirũ katu
onhondive javy'a hagwã” he'i cincove ogana va'ekwe-pe.
22 —Upe mokõi ome'ẽ íxupe va'ekwe ogwahẽ ou-vy ave, “Xe járy” he'i. “Mokõi ereme'ẽ
va'ekwe xe-vy. Ko. Mokõive agana va'ekwe” he'i ojáry-pe ome'ẽ jevy-vy.
23 —Ohexa-vy ijáry, “Iporã eterei” he'i ovy'a-vy gwembigwái-pe ijáry. “Nde rekoha porã
voi ra'e. Ajerovia tee voi nde-rehe” he'i íxupe. “Xe mbotavy e'ỹ reheve erenhangareko
porã ra'e mixĩ va'e-rehe” he'i íxupe. “Ãy tuvixave va'e-rehe oromonhangareko jevy-ta”
he'i íxupe. “Xe moirũ katu onhondive javy'a hagwã” he'i mokõive ogana va'ekwe-pe.
24 —Upéi ogwahẽ ave ou-vy upe peteĩ ome'ẽ íxupe va'ekwe: “Orohexa kwaa-ma, xe járy,
nde reko-rehe” he'i. “Ne ma'e rakate'ỹ va'e voi ra'e nde. Nde rapixa-pe, Penhemitỹ xe
kokwe-py, ere erejaty uka-vy. Ha upe rire katu entéro hi'a va'e gwive eremono'õ uka
ndejéupe gwarã. Nde rapixa-pe, Pemohãi-vy penhemitỹ xe kokwe-py, ere erejaty uka-
vy. Ha upe rire katu entéro hi'a va'e gwive eremboaty uka ndejéupe gwarã” he'i.
25 “Upéixa-gwi xe kyhyje ndéhegwi. Xe kyhyje-gwi, aha ajaty ne remime'ẽgwe yvy-py
anhomi-vy. Ko. Ne mba'e” he'i ojáry-pe ome'ẽ jevy-vy.
26 “Nde rekoha vai voi ra'e. Ne ate'ỹ voi ra'e” he'i gwembigwái-pe. “Xe járy kokwe-py
onhemitỹ e'ỹ reheve, omohãi e'ỹ reheve hemimono'õ ogwerahapa ojéupe gwarã, ere rei
kuri xe-rehe.
27 Aipo ramo, ma'erã nerenhongatúiry xe mba'e banco-py? Ma'erã neremoĩry ojeporu
hagwã-py, banco pygwa kwéry oiporu hagwã. Aipo ramo, xe aju jevy ramo, ome'ẽ jevy-
vy xe-vy, hetave ome'ẽ arã mo'ã xe-vy” he'i upe peteĩ ome'ẽ íxupe va'ekwe-pe.
28 —Upéi he'i upe pygwa-pe: “Peteĩ ogwereko va'e-gwi eipe'a jevy íxugwi, eme'ẽ dez
ogwereko va'e-pe” he'i.
29 “Ogwereko va'e-pe ome'ẽve va'erã hetave tave ogwereko hagwã. Ha ogwereko e'ỹ
va'e katu mixĩ ogwereko va'e jepe oipe'a jevy va'erã íxugwi.
30 Ha xe rembigwái inhate'ỹ va'e-pe katu, pemosẽ katu íxupe imondo-vy pytũ kwa-
rupi. Upe-py ojahe'o va'erã. Hasẽ va'erã onhemboasy-gwi. Nhandejáry-rehe on-
hemoyrõ-gwi, onhemohãingyry ngyrýu va'erã oiko-vy” he'i gwembigwái kwéry-pe, he'i
Hesu ogwahẽ jevytaha óra kwaa uka-vy.

Hesu ogwereko va'erã kente-pe hembiapo apokwe-rehe (Mt 13.36-43,47-50; Ap 20.11-15)

31 Upéi he'i jevy íxupe kwéry Hesu:
—Xe Nhande Ryke'y tee va'e aju jevy va'erã. Xe ae xe reko-rupi aju va'erã, he'i. —
Enterove va'e remimboeterã-rami ajehexa uka arã aju-vy. Xe ndive ou va'erã entéro
Nhandejáry rembigwái yváy pygwa gwive. Oroju ramo, pe apykagwasu hesakã va'e,
mburuvixagwasu gwapy haty ramigwa ári agwapy-ma va'erã peteĩ teĩ hembiapo
apokwe-rehe areko hagwã, he'i.
32 —Entéro tetã tetã mygwa ko yvy-py oĩ va'e gwive onhomboatypa va'erã ou-
vy xe renonde-py. Ogwahẽ ramo ou-vy xe renonde-py aipe'a pe'a va'erã ojóhugwi
hembiapokwe-rami. Herekwa cabrito kwéry-gwi ovexa oipe'aha-rami ave xe aipe'a
va'erã hekoha vai va'e-gwi hekoha porã va'e, he'i.

33 —Hekoha porã va'e xe amoĩ va'erã xe akatúa-koty. Xe asu-koty amoĩ va'erã hekoha vai va'e.
34 Upe ramo xe huvixagwasu va'e ha'e-ta xe akatúa kotygwa-pe: “Peju katu peẽ xe Ru rembihovasa va'e. Peju katu. Oĩ peẽ-my gwarã. Ko yvy rembypy gwive omoĩ va'ekwe pene renagwã. Peiko katu Nhandejáry pende ruvixa ndive pemoirũ-vy.
35 Xe vare'a ramo, xe mongaru va'ekwe. Xe y'uhéi ramo, xe mboy'u va'ekwe. Xe ndarekói ramo xe agwahẽ hagwã xe mogwahẽ joty va'ekwe nde ha-py.
36 Opi-vy aiko jave, ereme'ẽ va'ekwe xe-vy xe aorã. Xe rasy ramo, erenhangareko va'ekwe xe-rehe. Preso anhemoĩ jave, xe mbovy'a hagwã ereju va'ekwe. Upéa-gwi peiko katu Nhandejáry pende ruvixa ndive pemoirũ-vy” ha'e va'erã hekoha porã va'e-pe, he'i.
37 —Upe ramo he'i rei va'erã xe-vy: “Araka'e tipo erejehexa uka araka'e nde vare'a ramo, ore Járy? Araka'e tipo oromongaru araka'e? Araka'e tipo erejehexa uka nde y'uhéi ramo? Araka'e tipo oromboy'u araka'e?
38 Araka'e tipo eregwahẽse araka'e ore ha-py? Araka'e tipo erejehexa uka opi-vy ereiko ramo? Araka'e tipo orome'ẽ araka'e nde-vy nde aorã?
39 Araka'e tipo erejehexa uka araka'e nde rasy ramo? Araka'e tipo oronhangareko nde-rehe araka'e? Araka'e tipo preso erenhemoĩ ramo, orogwahẽ nde ha-py? Araka'e tipo orombovy'a orogwahẽ-vy araka'e nde ha-py” he'i va'erã oporandu-vy xe-vy, he'i.
40 —Upéi xe huvixagwasu va'e ha'e va'erã íxupe kwéry: “Anhetegwa amombe'u-ta peẽ-my. Erejapo porã jave xe re'ýi-pe, xe-vyma ave erejapo porã-ma. Xe re'ýi heko'ive va'e-pe jepe ereipytygwõ tygwõ jave, xe-vy ave-ma xe pytygwõ” ha'e va'erã hekoha porã va'e-pe, he'i.
41 —Upéi ha'e va'erã xe asu kotygwa-pe: “Tapeho katu xéhegwi. Xe remimboykerã-ma voi peẽ. Oime tata anháy ruvixa pegwarã, hembigwái kwéry pegwarã ave. Upe tata nhepyrũ opa e'ỹ va'e. Tapeho katu upe-py.
42 Xe xe vare'a ramo va'ekwe, napepena penáiry joty va'ekwe xe-rehe xe mongaru hagwã-rehe. Xe y'uhéi ramo, napepenái va'ekwe xe-rehe xe mboy'u hagwã-rehe.
43 Xe ndarekói ramo xe agwahẽ hagwã, naxe mogwahẽ ukái va'ekwe pende ha-py. Xe opi-vy aiko ramo, napeme'ẽséiry va'ekwe xe-vy xe aorã. Xe rasy ramo, xe preso anhemoĩ ramo ave, napenhangarekóiry xe-rehe va'ekwe.” Upéixa xe ha'e va'erã xe asu kotygwa-pe, he'i.
44 —Upe-ma ramo he'i-ma va'erã xe-vy hikwái: “Araka'e tipo eregwahẽ ore ha-py nde vare'a ramo, ore Járy?” he'i va'erã xe-vy. “Araka'e tipo noromongarúi va'ekwe? Araka'e tipo erejehexa uka nde y'uhéi ramo? Araka'e tipo noromboy'úi va'ekwe? Araka'e tipo noromogwahẽ ukái ndererekói ramo eregwahẽ hagwã? Araka'e tipo noroipytygwõi opi-vy ereiko jave?” he'i va'erã xe-vy. “Nde rasy ramo, preso erenhemoĩ jave, araka'e tipo noroipytygwõi?” he'i va'erã xe-vy xe asu kotygwa, he'i Hesu.
45 —Upe jave ha'e arã íxupe kwéry: Xe huvixagwasu va'e anhetegwa amombe'u-ta peẽ-my. Xe re'ýi-pe nderejapo porãi jave, xe-vyma ave nderejapo porãiry ra'e. Xe re'ýi hekomirĩve va'e-pe jepe nereipytygwõiry jave, xe-vyma ave naxe pytygwõiry ra'e, ha'e va'erã hembiapo vai va'e-pe, he'i.
46 —Upe jave ojerereko asy haty-py opa e'ỹ reheve oje'ói va'erã hekoha vai va'e. Ha hekoha porã va'e katu oikove meme va'erã Nhandejáry ndive opa e'ỹ reheve, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu ogwahẽ jevy hagwã óra-py oikwaa uka-vy.

26

Judeu ruvixa kwéry onhombo'e mbo'e Hesu-rehe ijuka hagwã
(Mc 14.1-2; Lc 22.1-2; Jo 11.45-53)

1 Ko'ã va'e nhe'ẽ omombe'upa rire, he'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe Hesu:

2 —Peikwaa mokõi áry rire oiko-ta aretegwasu héry va'e páscoa. Upe áry-py xe Nhande
Ryke'y tee va'e kurusugwasu-rehe xe moĩ va'erã po-py xe me'ẽ va'erã xe reraha-vy xe
juka uka hagwã, he'i ójehe, aretegwasu páscoa-rehe ave.
Upe áry-py nanhambovúiry va'ekwe ja'u va'erã. Nhane mandu'a ave nhane rembypy
ojerereko asy hagwe-rehe. Yma ete upe áry-py osẽ va'ekwe gwĩ hese ipu'aka va'e po-gwi.
Upéa-rehe jareko aretegwasu páscoa ko'ãy peve.
3 Upe ramo pa'i ruvixa kwéry, judeu ruvixa kwéry ndive ojogweroaty-ma hikwái.
Caifás pa'i ruvixagwasu róga kakwaa-py ojogweroaty.
4 Upe-py koty-py onhombo'e mbo'e Hesu-rehe hikwái:
—Nhambotavy íxupe jaipyhy-vy jajuka hagwã, he'i Hesu-rehe hikwái.
5 —Arete-py ae ani jaipyhy íxupe, he'i. —Atýra-py jaipyhy ramo, onhembopoxy arã ijaty
jaty va'e kente kwéry nhande-vy, he'i ójehe Hesu pyhyharã kwéry.
Upéa-gwi oipyhy nhemise Hesu-pe hikwái.

Kunha onhohẽ Hesu akã-rehe omohyakwã porã-vy íxupe (Mc 14.3-9; Jo 12.1-8)

6 Ha Hesu katu oime Betânia tetã'i-my. Simão róga-py oime. Upe Simão mba'asy vai-gwi
ijai aipa va'ekwe nhahenói íxupe va'e.
7 Upe ramo ogwahẽ ou-vy peteĩ kunha. Hyakwã porã tee va'e hyru reheve ogweru.
Pe hyru ojejapo va'ekwe alabastro-gwi. Ita kyra rendy-gwi ojapo va'ekwe. Ha hyakwã
porã va'e hepy eterei voi. Upéa oipyhy onhohẽ Hesu akã-rehe. Ogwapy jave okaru-vy
onhohẽ hese omohyakwã porã-vy íxupe.
8 Upe va'e ohexa ramo, ogweropoxy-ma hemimbo'e kwéry:
—Ma'erã po onhohẽ rei pe hyakwã porã va'e Hesu akã-rehe? he'i ojóupe hikwái
oporandu-vy.
9 —Hepy eterei va'e onhohẽ rei, he'i ojóupe. —Ma'erã po ra'e hepy-rehe nome'ẽiry ra'e,
he'i. —Ma'erã ndogwerúi ra'e hepykwe ome'ẽ hagwã iporiahu va'e kwéry-pe. Ome'ẽ
ramo ra'e hyakwã va'e repykwe, iporãve arã ra'e, he'i kunha rembiapo-rehe hikwái.
10 Upéa he'i va'e oikwaa-ma Hesu:
—Ma'erã po ko kunha-pe eremoakã rasy? ha'e he'i. —Hembiapo porã ete voi xe-vy, he'i
íxupe kwéry.
11 —Pene pa'ũ-my oime meme va'erã iporiahu va'e. Ha xe ae katu naime meméi va'erã
aiko-vy pene pa'ũ-my, he'i íxupe kwéry.
12 —Omano va'ekwe jajaty hagwã nhamohyakwãha-rami, amano e'ỹ ngatu xe mo-
hyakwã ranhe ko kunha, he'i.
13 —Ha'e-ta ko kunha-rehe anhetegwa va'e. Opa-rupi entéro ko yvy-rupi, mamo xe
rehegwa nhe'ẽ porã omombe'u mbe'u ha-rupi ave omombe'u va'erã voi ko kunha
rembiapo porã-rehe imandu'a hagwã hese, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu kunha-rehe.

"Aipyhy uka-ta peẽ-my Hesu" he'i Judas (Mc 14.10-11; Lc 22.3-6)

14 Upe ramo peteĩ hemimbo'e kwéry va'e, Judas Iscariotes héry va'e, oho pa'i ruvixa
kwéry ha-py:
15 —Aipyhy uka-ta peẽ-my Hesu, he'i. —Mbovy erepaga-ta xe-vy aipyhy uka ramo peẽ-
my? he'i oporandu-vy Judas.
Ha ipyhyharã he'i:
—Trinta prata gwigwa moeda orome'ẽ-ta nde-vy, he'i Judas-pe hikwái.
16 Upéa nhe'ẽ omoporã Judas. Omoporã rire-ma, orepara oiko-vy Hesu-rehe Judas
ipyhyharã-pe omombe'u hagwã óra ra'arõ-vy.

Hesu omongaru gwemimbo'e kwéry-pe (Mc 14.12-21; Lc 22.7-14,21-23; Jo 13.21-30)

17 Ha upéi katu aretegwasu-py ogwahẽ ou-vy Hesu ha-py hemimbo'e kwéry. Upe va'e
semana-py mbojape ovu e'ỹ va'e ja'u. Oiko-ma ramo upéa semana, ogwahẽ ou-vy Hesu
ha-py hemimbo'e kwéry:
—Kipy tipo orombogwejy-ta nde-vy ne remi'urã nhane mandu'a hagwã páscoa-rehe
jakaru-vy? he'i oporandu-vy Hesu-pe.
18 Ha Hesu he'i íxupe kwéry:
—Tapeho katu tetã-my. Oĩ xe mogwahẽharã. Tapeho iha-py peje-vy: "He'i kuri nhane
mbo'eháry: Onhemo'agwĩ-ma amano hagwã áry. Nde róga-py xe mandu'a-ta páscoa-rehe.
Xe remimbo'e kwéry ndive akaru-ta" peje kuri óga járy-pe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.
19 Upéi oho ojapo Hesu nhe'ẽ ombogwejy hemi'urã íxupe.
20 Ka'aru ete ramo ogwapy ha'e doze gwemimbo'e kwéry ndive okaru hagwã.
21 Okaru jave he'i:
—Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my, he'i. —Peteĩ pene pa'ũ-my oĩ va'e xe mombe'u
va'erã xe pyhyharã-pe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.
22 Ohendu ramo inhe'ẽ, ojepy'a rerahapa-ma hese hikwái. Nombovy'avéi-ma íxupe
kwéry:
—Xe tipo oropyhy uka-ta, xe Járy? he'i. —Xe para'e, ndaxéiry para'e? —onhemopeteĩ teĩ
oporandu-vy íxupe.
23 —Peteĩ pende avyte-py oĩ va'e, hyru-py opo omoĩ va'e, xe mombe'u va'erã xe
pyhyharã-pe, he'i. —Xe ndive omoakỹ va'e mbojape nha'ẽ-py xe mombe'u va'erã, he'i.
24 —Xe Nhande Ryke'y tee va'e aha va'erã xe ajejuka uka hagwã-py, he'i. —Nhandejáry
kwatia nhe'ẽ he'i hagwe-rami aha va'erã. Ha xe mombe'u va'erã katu xe pyhyharã-pe
amboasy eterei íxupe. Ohasa asy eterei va'erã. Iporãve arã ra'e ndoikói ramo osyrã-pe
ra'e, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.
25 Upe ramo:
—Xe para'e, ndaxéiry para'e, xe mbo'eháry? he'i Judas, upe ipyhyharã-pe omombe'u-ta
va'e.
—Nde voi, he'i Hesu. —Nde erenhemombe'uha-rami voi nde, he'i Judas-pe.
26 Okaru joa jave, ha'e oipyhy mbojape, otima porã Nhandejáry-pe. Upéi ombopo
mbopóy mbojape ome'ẽ gwemimbo'e kwéry-pe omongaru joty:
—Ko, he'i ome'ẽ-vy. —He'u katu. Ko mbojape xe rete-rehe he'i, he'i íxupe kwéry
ojehegwigwa ome'ẽ-vy.
27 Upéi oipyhy ave copo, otima porã Nhandejáry-pe ome'ẽ íxupe kwéry:
—Peẽ kwéry pe'u katu ko va'e copo pygwa, he'i.
28 —Ko copo pygwa xe rugwy-rehe he'i, he'i íxupe kwéry. —Osyry va'erã xe rugwy
imbaraete hagwã Nhandejáry he'i va'ekwe. Yma Nhandejáry, "Amopotĩ va'erã kente
kwéry" he'i va'ekwe. Upéa nhe'ẽ imbaraete-ma va'erã xe rugwy osyry-ma ramo, he'i.
—Heta kente-rehe ha-py osyry va'erã xe rugwy omboyke hagwã íxugwi kwéry hembiapo
vaikwe, he'i Hesu.
29 —Ha'e-ta peẽ-my. Ha'u-ma kuri uva rykwere. Ãy ae katu nda'u mo'ãvéi-ma. Ha upe
rire katu, xe Ru pende ruvixa oiko haty-py, ha'u jevy va'erã, he'i. —Upe-py agwahẽ ramo
uva rykwere pyahu ha'u jevy va'erã. Pene ndive ha'u jevy va'erã, he'i gwemimbo'e
kwéry-pe.
30 Upéi oporahéi rire, osẽ oho-vy. Oliveiras yvyaty-py oho oje'ói-vy.*

"Xe ndaikwaái voi, ere va'erã xe-rehe mbohapyha-rehe" he'i Pedro-pe (Mc 14.27-31; Lc 22.31-34; Jo 13.36-38)

31 Upe jave ha'e he'i gwemimbo'e kwéry-pe:

* **26:30** Mc 14.22-26; Lc 22.15-20; 1 Co 11.23-25

—Peẽ kwéry pejehesa rerova-ta xéhegwi. Ko va'e pyhare-py xe reja-ta peẽ, he'i. —Oĩ Nhandejáry kwatia nhe'ẽ he'i va'e a-rami:
“Ajuka va'erã herekwa osarambipa hagwã ovexa hymba kwéry”*
he'i. Yma he'i hagwe-rami, ãy xe juka-tama, he'i.
32 —Ha upe rire xe anhemoingove jevy rire katu, aha va'erã Galiléia yvy-py, he'i. —Pene renonde aha ranhe va'erã, he'i íxupe kwéry.
33 Upéi Pedro he'i:
—Gwĩ ne irũ kwéry ndéhegwi ojehesa rerova ramo jepe, xe ae katu ndorohejái joty va'erã, he'i Hesu-pe.
34 —Anhetegwa va'e amombe'u-ta nde-vy, he'i Hesu Pedro-pe. —Etería ko va'e pyhare-py, ne'írã osapukái ramo gáju, “Xe ndaikwaái voi” ere va'erã xe-rehe mbohapyha-rehe, he'i íxupe.
35 —Ne ndive xe ajejuka uka ramo jepe, ndajehesa rerovái joty va'erã ndéhegwi, he'i íxupe Pedro. —“Xe ndaikwaáiry” nda'éiry joty arã nde-rehe, he'i Hesu-pe.
Pedro he'i hagwe-rami ave he'i inhirũ kwéry Hesu remimbo'e.

Hesu ojapo oração Getsêmani yvaty-py
(Mc 14.32-42; Lc 22.39-46)

36 Ha upéi katu Hesu oho oje'ói-vy gwemimbo'e kwéry ndive. Ogwahẽ oho-vy Getsêmani yvaty-py:
—A-py pegwapy katu, he'i. —Xe ae ahasave-ta upe-py Nhandejáry ndive anhomongeta hagwã, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.
37 Upéi mbohapy ondive ogweraha. Ogweraha Pedro. Mokõi Zebedeu ra'y ogweraha ave ondive. Upe ramo Hesu ovy'are'ỹ-ma oiko-vy. Ojepy'ajopy eterei-ma ave oiko-vy. Ogwahẽ vy'are'ỹgwasu íxupe:
38 —Ogwahẽ-ma vy'are'ỹgwasu xe-vy xe juka-ta va'e-rami, he'i. —Epyta nde a-py. Xe moirũ katu ereke e'ỹ reheve, he'i gwemimbo'e-pe.
39 Upéi ha'e ae oho mbykymi hova-py ojeity yvy-rupi:
—Xe Ru, ereipe'ase ramo, eipe'a katu xéhegwi xe py'ajopyha. Xe-vy ojehu va'erã eipe'a katu xéhegwi. Ha ndereipe'aséi ramo ae katu, ani joty ereipe'a, he'i onhomongeta-vy Nhandejáry ndive.
40 Upéi ou jevy mbohapy gwemimbo'e ha-py. Ogwahẽ ramo, ikéra otopa:
—Ma'erã po ereke e'ỹ reheve naxe ra'arõiry? Ma'erã peteĩ óra-py jepe naxe ra'arõiry? he'i.
41 —Epáy katu. Ejapo katu oração xe ra'arõ-vy pono penhembojejavy uka avave-pe, he'i. —Nde py'a kyre'ỹ voi. Ereke e'ỹ reheve erejapose mo'ã oração. Ha nde rete katu okese voi, he'i Pedro-pe.
42 Upéi oho jevy Nhandejáry ndive onhomongeta-vy:
—Ndereipe'aséi ramo xe py'ajopyha jepe, ereipota ramo ave xe ahasa asy jepe, tojapo joty katu ne remimbota, xe Ru, he'i oração apo-vy.
43 Ouri jevy ramo, ikéra otopa jevy-ma. Hapehýi eterei-gwi, okepa-ma hikwái.
44 Upéixa-gwi oheja jevy-ma oho-vy. Mbohapy jevy ojapo oração. Gwemimombe'ukwe omombe'u jevyri Nhandejáry-pe.
45 Upéi ou jevy-ma gwemimbo'e oĩ ha-py:
—Ma'erã po ereke joty eretongea-vy? he'i. —Ogwahẽ-ma ngatu xe óra. Xe Nhande Ryke'y tee va'e ãy xe me'ẽ-ta xe reraha-vy gwĩ ojejavy va'e Nhandejáry kwaa e'ỹha va'e po-py, he'i.
46 —Epu'ã katu jaha. Ehexa katu. Onhemo'agwĩ-ma ra'e xéhegwi ou-vy upe xe pyhy ukaharã, he'i gwemimbo'e-pe omotenonde-vy opyhyharã-rehe.

---

* **26:31** Zc 13.7

Hesu pyhyharã onhemoĩ-ma hese hikwái
(Mc 14.43-50; Lc 22.47-53; Jo 18.3-12)

47 Onhe'ẽ vyteri jave Hesu, ogwahẽ-ma ou-vy Judas, peteĩ doze hemimbo'e kwéry va'e. Indive kwéry heta ou ave. Opo-py ogweru kyse puku. Yvyra ave ogweru hikwái. Upéa pa'i ruvixa kwéry remimbou, judeu ruvixa kwéry remimbou voi.

48 Ha Judas he'i ra'e íxupe kwéry: "Ahexa uka-ta peẽ-my pene rembipyhyse" he'i ra'e Hesu-rehe. "Upe ahovapyte-ta va'e pene rembipyhyrã voi" he'i ra'e íxupe kwéry Judas. "Ahovapyte jave peẽ peikwaa-ma arã. Peipyhy mani kuri íxupe" he'i ra'e ipyhyharã-pe.

49 Upéa-gwi oho pya'e Hesu renda-py oipyhy hagwã. Judas he'i:

—Mba'éixa pa xe mbo'eháry, he'i ogwahẽ-vy íxupe.

Upéi ohovapyte Hesu-pe.

50 Ha Hesu he'i:

—Xe irũ, he'i, —Mba'e apo-vy ereju ra'e, he'i íxupe. —Ejapo mani katu erejapose va'e, he'i Judas-pe.

He'i-ma ramo, ou onhemoĩ-ma hese oipyhy hagwã íxupe hikwái.

51 Upe-ma ramo, peteĩ Hesu irũ va'e omopu'ã okyse oikytĩ-vy. Ombogwái pa'i ruvixag-wasu rembigwái-pe. Ohupity inambi, ho'a inambikwe oho-vy.

52 Ha Hesu he'i:

—Nde kyse katu emoĩ jevy hyru-py. Kyse omopu'ã va'e gwive kyse-py ave ojejuka va'erã, he'i kyse omopu'ã va'ekwe-pe.

53 —"Ndaipóri Hesu pytygwõharã" ere mo'ã. Xe Ru-pe ahenói ramo, pya'e ombou arã xe-vy heta gwembigwái yváy pygwa xe resendeharã. Setenta e dois mil ombou arã xe-vy xe resendeharã, he'i. —Hetave ombou arã xe-vy xe resendeharã, he'i.

54 —Ha nahenói mo'ãiry xe pytygwõharã-rehe. Oĩ Nhandejáry kwatia nhe'ẽ a-rami:
"Ohasa asy va'erã Cristo"
he'i va'ekwe. Aipo ramo, xe Ru-pe ahenói ramo xe resende hagwã, naimbaraetevéi arã Nhandejáry kwatia nhe'ẽ, he'i. —Yma he'i hagwe-rami, ãy ndoikói arã, he'i kyse omopu'ã va'ekwe-pe.

55 Upe ramo he'i ijaty jaty va'e kente-pe:

—Ma'erã po pegwahẽ peju-vy kyse reheve xe pyhy hagwã peju-vy? Ma'erã po yvyra reheve ave pegwahẽ peju-vy? "Hesu oporosakea va'e" peje tipo peju-vy xe-rehe? he'i íxupe kwéry. —Ha ndaha'éiry upeixagwa xe, he'i Hesu íxupe kwéry. Iko'ẽ ko'ẽ agwapy aporombo'e-vy ae Nhandejáry róga kakwaa-py aiko-vy. Ha ndaxe pyhýi voi ra'e.

56 Ha Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety remimoĩgwe kwatia-rehe katu ipokatu voi, imbaraete voi. Upéa-gwi yma he'i hagwe-ramima, ãy oiko-ma, he'i. —Kóixa ndojehúi ramo ra'e xe-vy, ndaipokatúi arã ra'e Nhandejáry kwatia nhe'ẽ, he'i íxupe kwéry.

Upe-ma ramo, hemimbo'e kwéry gwive ohejapa íxupe. Okanhymba oje'ói-vy íxugwi.

Judeu ruvixa oporandu Hesu-pe hekoha-rehe
(Mc 14.53-65; Lc 22.54-55,63-71; Jo 18.12-14,19-24)

57 Ha upéi katu Hesu pyhyhagwe ogweraha íxupe. Caifás pa'i ruvixagwasu róga kakwaa-py ogweraha. Upe-py ojogweroaty ra'e gwĩ judeu rekombo'ehaty, judeu ruvixa kwéry ndive.

58 Ha Pedro katu oho hapykwéri meme. Hesu rapykwéri puku oho. Pa'i ruvixagwasu roka peve ogwahẽ oho-vy. Upe-py ogwahẽ ramo, oike ogwapy polícia kwéry ndive oiko-ta va'e ohexa hagwã.

59 Ha pa'i ruvixa kwéry judeu ruvixa kwéry ndive, oheka heka mo'ã Hesu-rehe ijapu va'erã. Ojuka ukase íxupe hikwái.

60 Hovagwy-py ou onhembo'y ramo jepe heta ijapu va'e, omombe'u joavy avy joty. Oipota peteĩxa omombe'u ojuka uka hagwã. Ha omombe'u joavy avy joty. Heta ijapu japu rire, ou onhembo'y mokõi va'e:

61 —Upéa remimombe'ukwe oromombe'u jevy-ta peẽ-my, he'i. —“Aitypa uka-ta ko Nhandejáry róga kakwaa, mbohapy áry-rupi amopu'ã jevy hagwã” he'i Hesu nhe'ẽgwe mombe'u-vy.
62 Upe jave opu'ã onhembo'y-ma pa'i ruvixagwasu oĩ-vy:
—Ne mombe'u kuri. Ma'erã-gwi nerenhemombe'úiry ra'e nde? he'i Hesu-pe.
63 Ha Hesu katu opyta okirirĩ rei íxugwi. Mba'eve nde'íry íxupe.
Upéi pa'i ruvixagwasu he'i:
—Nhandejáry Tupã oikove va'e réry-py, oromonhe'ẽ-ta nde apu e'ỹ reheve, he'i íxupe. —Nde pa Cristo nhane remiha'arõ va'e? he'i oporandu-vy íxupe. —Nde pa Nhandejáry ra'y tee va'e? Emombe'u katu ore-vy nde apu e'ỹ reheve, he'i íxupe omonhe'ẽse-vy.
64 Upéi Hesu he'i:
—Xe ko ha'e voi, he'i. —Nde xe mombe'uha-rami xe Cristo voi, he'i pa'i ruvixagwasu-pe.
Upéi he'i jevy Hesu:
—Ha'e-ta peẽ-my kwéry. Xe Nhande Ryke'y tee va'e-pe xe rexa-ta kuri. Nhandejáry ykerehe ijakatúa-koty agwapy ramo xe rexa va'erã. Imbaraeteve va'e Nhandejáry. Arai-rupi xe agwejy ramo xe rexa va'erã, he'i judeu ruvixa-pe.
65 Upéa nhe'ẽ ogwenohẽ-ma ramo ojéupe, ogweropoxy pa'i ruvixagwasu. Ogwerováigwi, omondoro oao:
—Onhe'ẽ vai rei-ma onhemonhandejáry-vy mo'ã, he'i. —Pehendu-ma inhe'ẽ vaiha, he'i. —Outro imombe'uharã-rehe nanhaikotevéiry. Ojéhegwi rei onhe'ẽ vai-ma, he'i hese.
66 —Mbava'e tipo pejapo-ta hese? he'i oporandu-vy.
—Tomano katu, tojejuka katu, he'i joa voi hese.
67 Upe ramo onygwõ nygwõ hese. Osokea íxupe opo-py. Oĩ íxupe oipete va'e ave:
68 —Nde Cristo, Nhandejáry nhe'ẽ mombe'uhaty ra'e nde. Aipo ramo, emombe'u ore-vy kiva'e va'e ne nupã, he'i oinupã nupã-vy íxupe hikwái.

“Ndaikwaáiry íxupe” he'i mo'ã Pedro Hesu-rehe (Mc 14.66-72; Lc 22.56-62; Jo 18.15-18,25-27)

69 Ha Pedro katu ogwapy oĩ-vy oka-py. Upe-ma ramo ogwahẽ ou-vy iha-py kunhataĩ pa'i ruvixagwasu rembigwái va'e:
—Nde ave eremoirũ ra'e Hesu Galiléia pygwa, he'i Pedro-pe.
70 Ha Pedro he'i:
—Ndaxéiry, he'i. —Namoirũiry va'e voi íxupe, he'i upe-py oĩ va'e apyte-py Hesu-rehe. —Ne nhe'ẽ katu ndaikwaáiry, he'i mo'ã kunhataĩ-pe.
71 Upéi osẽ mbykymi oho-vy. Okẽ-my oho. Upe-py ohexa íxupe outro kunhataĩ:
—Upéa omoirũ va'e oiko-vy ra'e. Hesu Nazaré pygwa ndivegwa, he'i upe pygwa-pe.
72 —Ndaxéiry, he'i jevy Pedro kunhataĩ-pe. —Xe apu ramo, taxe moingo asy katu Nhandejáry, he'i. —Ndaikwaáiry xe íxupe, he'i mo'ã Pedro kunhataĩ-pe Hesu-rehe.
73 Upe riremi onhemo'agwĩ-ma ou-vy Pedro renda-py upe-py opu'ã oĩ-vy va'e:
—Galiléia pygwa nhe'ẽ-rami ave erenhe'ẽ. Hendivegwa voi nipo ra'e nde, he'i íxupe. —Nde rekoha-rehe oroikwaa, he'i íxupe.
74 Upe ramo he'i:
—Xe apu ramo, taxe moingo asy katu Nhandejáry, he'i. —Upe va'e xe ndaikwaáiry voi, he'i mo'ã upe pygwa-pe.
Upe-ma ramo pya'e osapukái gáju.
75 Ha Pedro imandu'a-ma Hesu nhe'ẽgwe-rehe: “Ne'írã osapukái ramo gáju, Xe ndaikwaáiry voi, ere va'erã xe-rehe mbohapyha-rehe”. Upéa nhe'ẽ-rehe imandu'a-ma ramo Pedro, osẽ-vy ojahe'o. Hasẽ-ma osẽ oho-vy.

27

Hesu ojereraha mburuvixa Pilatos renda-py (Mc 15.1; Lc 23.1-2; Jo 18.28-32)

1 Ko'ẽmba-ma ramo, ojogweroaty jevy pa'i ruvixa kwéry, judeu ruvixa kwéry ndive:
—Mba'éixa jajuka uka-ta Hesu-pe? he'i onhombo'e mbo'e-vy hikwái hese.
2 Upe-ma ramo, onhapytĩ-ma íxupe. Ipokwaha reheve ogweraha mburuvixa Pilatos po-py ome'ẽ-vy.

Ojejuvy Judas (At 1.16-19)

3 Ha upéi katu. "Ojuka-ta voi nipo Hesu-pe ra'e" he'i ojéupe Judas pe Hesu mombe'uhare ipyhyharã-pe. Upéa-gwi omboasy eterei gwembiapokwe. Omboasy-gwi ome'ẽse jevy ojéupe ome'ẽ va'ekwe ime'ẽhare-pe. Upe trinta prata gwigwa moeda ome'ẽse jevy mo'ã íxupe kwéry:
4 —Ajejavy-ma, he'i. —Heko jejavy e'ỹ va'e amombe'u kuri ijuka ukaharã-pe, he'i judeu ruvixa kwéry-pe Judas onhemombe'u-vy.
Ha ha'e kwéry katu nopenái joty inhe'ẽ-rehe:
—Noropenái ne nhe'ẽ-rehe, he'i. —Nde ae katu epena ne rembiaporã-rehe, he'i Judas-pe hikwái.
Nopenái hese.
5 Upe ramo oity yvy-py upe trinta moeda. Nhandejáry róga kakwaa koty-py oity. Oity rire, osẽ ojejuvy hagwã-pyma oho.
6 Ha pa'i ruvixa kwéry katu omono'õ no'õ jevy hembieitykwe:
—Ko va'e moeda ojuka uka-ta mo'ã va'e repy, he'i. —Upéa-gwi ndatekoháiry nhamoĩ hagwã pirapire ryruty-py Nhandejáry róga oĩ va'e-py, he'i ojóupe.
7 Upéixa ramo onhombo'e mbo'e onhondive oikwaa hagwã gwembiaporã. Oikwaa rire, oho ojogwa yvy. Upe yvy tuju-gwi mba'e ryru apohaty mba'ekwe. Gwĩ yvy akéno-gwi ou va'ekwe ojaty hagwã ojogwa upe va'e yvy.
8 Upéa-gwi, ojejuka va'ekwe repykwe-py ojogwa-gwi, ombohéry, "Ojejuka va'ekwe yvy". Ko'ánga ete peve héry upéixa.
9-10 Ko'a-rami ae yma gware Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety Jeremias remi-moĩgwe kwatia-rehe:

"Oipyhy upe trinta prata gwigwa moeda oho ojogwa tuju-gwi mba'e ryru apohaty mba'ekwe. Nhandejáry xe-vy he'i hagwe-rami oho ojogwa. Kwimba'e repykwe voi trinta moeda, he'i Israel re'ýi kwéry."*

Yma he'i hagwe-rami ãy oiko-ma.

"Nahembiapo vaíry ra'e" he'i ramo jepe Hesu-rehe, ome'ẽ joty ijukaharã-pe (Mc 15.2-15; Lc 23.3-5,13-25; Jo 18.33-19.16)

11 Ha upéi katu omonhembo'y imoĩ-vy Hesu-pe mburuvixa Pilatos rovagwy-py:
—Nde tipo ereiko ra'e judeu kwéry ruvixagwasu ramo? he'i oporandu-vy íxupe Pilatos.
Ha'e he'i:
—Xe voi aiko, he'i. —Ereha-rami aiko, he'i joty mburuvixa-pe.
12 Ha pa'i ruvixa kwéry judeu ruvixa kwéry ndive,
—Hembiapo vai-ma, hembiapo vai-ma, he'i joa ramo hese, mba'eve joty nomombe'úiry.
Onhemokirirĩ rei joty Hesu.
13 Upéixa-gwi:
—"Hembiapo vai vai-ma upe va'e" he'i ramo nde-rehe, ma'erã po ra'e neren-hemombe'úiry? he'i íxupe oporandu-vy Pilatos.

---

* **27:9-10** Zc 11.12-13

14 Ha ha'e katu mba'eve joty nde'íry. Heta nhe'ẽ ombojase mo'ã ramo jepe hese,
mba'eve joty nomombe'úiry gwĩ ójehe onhe'ẽ vai vai va'e-pe.
Upéa rexa-vy, "Ma'erã po Hesu nonhemombe'úi joty gwĩ ójehe onhe'ẽ vai vai va'e-pe?"
he'i ojéupe mburuvixa opondera-vy Hesu-rehe.
15 Ha oiko jave aretegwasu, oĩ opoi uka va'erã íxugwi. Peteĩ onhemoĩ preso va'ekwe-
gwi oĩ opoi uka jevy va'erã imondo-vy mburuvixa. Upéixa tekoha. Upe ijaty va'e kwéry
ojerure va'ekwe-gwi opoi uka-ma imondo-vy.
16 Upéa ojehu jave Hesu-pe, oĩ peteĩ onhemoĩ va'e preso héry va'e Barrabás. Upéa-pe
enterove va'e oikwaa íxupe.
17-18 Ha upéi katu heta kente ojogweroatypa. Upe ramo he'i: "Ndaija'éi-gwi rei Hesu-
rehe oipyhy ra'e íxupe heru-vy xe-vy hikwái" he'i ojéupe mburuvixa. Upéa-gwi he'i:
—Kiva'e-gwi po peipota peẽ-my apoi, he'i, —arrabás-gwi para'e, Hesu Cristo héry va'e-
gwi para'e? he'i oporandu-vy ijaty jaty va'e kwéry-pe.
19 Upe ramo ogwapy jave Pilatos oĩ-vy mburuvixa ogwapy haty-py, ombou onhe'ẽ
hembireko íxupe:
—Upe va'e heko jejavy e'ỹ va'e. Eheja rei katu íxupe, he'i. —Pyhare ahexa kuri íxupe xe
kéra-py. Íxugwi anhemondýi. Xe kéra-py ahasa asy ahexa ramo. Esyry katu ijypy-gwi, he'i
omondo-vy onhe'ẽ ome-pe.
20 Ha pa'i ruvixa kwéry judeu ruvixa ndive katu, ombo'e mbo'e ijaty jaty va'e-pe:
—"Epoi katu Barrabás-gwi. Hesu ae katu tojejuka" peje katu, he'i ijaty va'e kwéry-pe
ojojurupypa opo'ẽ-vy hikwái.
21 —Oĩ mokõi. Kiva'e-gwi tipo peipota apoi? he'i oporandu-vy íxupe kwéry.
Ha ha'e kwéry he'i:
—Barrabás-gwi epoi toho, he'i mburuvixa-pe hikwái.
22 —Aipo ramo, mbava'e tipo ajapo-ta Hesu Cristo héry va'e-rehe? he'i íxupe kwéry.
—Ejuka uka katu íxupe. Kurusugwasu-rehe ejuka uka íxupe, he'i joa joty íxupe.
23 —Ajuka rei va'erã. Nahembiapo vaíry voíte Hesu ra'e, he'i Hesu-rehe íxupe kwéry.
—Emboja katu, emboja katu imoĩ-vy kurusugwasu-rehe omano hagwã, he'i joa joa
hikwái onhe'ẽ hatãve tãve-vy hikwái.
24 Upe-ma ramo he'i: "Ndaxe pu'akavéi-ma upe ijaty va'e kwéry-rehe" he'i. "Xe rairõ rei-
tama hikwái opoxy-gwi. Xe mongyhyje rei-ma hikwái" he'i ojéupe ikyhyje-vy. Upéa-gwi
ojerure y-rehe. Upéa y-py ojepohéi atýra-py. Ojogweroaty va'e kwéry resa-py ojepohéi:
—Xe potĩ-ma, he'i. —Ko heko jejavy e'ỹ va'e ndajukaséi, he'i. —Ndaxe py'a vaíry hese.
Pene nhe'ẽ-py ae katu ojejuka va'erã Hesu, he'i Hesu-rehe Pilatos.
25 —Ore nhe'ẽ-py voi tomano, he'i. —Hepyha ae katu ore-vy tojehu. Ore remiarirõ
joapyri pyri-pe ave tojehu joty oho-vy, he'i mburuvixa-pe hikwái.
26 Upe rire inhe'ẽ-py opoi Barrabás-gwi imondo-vy. Ha Hesu-pe katu he'i ombopi
hagwã íxupe. Ome'ẽ ijukaharã-pe omboja hagwã kurusugwasu-rehe ijuka-vy.

Soldado kwéry onhembohory Hesu-rehe (Mc 15.16-20; Jo 19.2-3)

27 Upe ramo mburuvixa rembigwái kwéry soldado va'e, ogweraha Hesu-pe. Mburu-
vixa róga kakwaa koty-py ogweraha íxupe. Upe-py entéro soldado gwive onhomboatypa
hese.
28 Ijao tee omboi íxugwi hikwái. Omonde hese ao pytã va'e.
29 Upéi nhuatĩtĩ-gwi ojapo íxupe ijegwaka ra'angarã omoĩ hagwã inhakã-rehe. Ipo
akatúa-py omoĩ takwáry. Upéi gwetypy'ã-rehe onhesũ hovagwy-py onhembohory-vy
hese:
—Toiko are katu judeu ruvixagwasu, he'i omboete ra'anga anga-vy íxupe,
onhembohory-vy hese.

30 Upéi katu onygwõ nygwõ-ma ave Hesu-rehe. Oipyhy ipo pygwa takwáry. Ipo
pygware-py onhakãrupã rupã íxupe.
31 Onhembohorypa rire hese, omboi íxugwi ao pytã va'e. Omonde jevy hese ijao. Upe
rire ogweraha íxupe omboja hagwã kurusugwasu-rehe ijuka-vy.

Omboja Hesu-pe kurusugwasu-rehe ijuka-vy (Mc 15.21-32; Lc 23.26-43; Jo 19.17-27)

32 Ha upéi katu soldado kwéry Hesu reheve osẽ oje'ói-vy pe tetã-gwi. Osẽ jave,
ohogwaitĩ Cirene tetã mygwa-pe héry va'e Simão-pe. Ogweraha uka íxupe Hesu kurusug-
wasurã.
33 Ogwahẽ oho-vy Gólgota oje'e ha-py. Akãgwe rendaty-rehe he'i Gólgota.
34 Upe-py uva rykwere pohã hái va'e reheve ome'ẽ íxupe ho'u uka-vy. Ome'ẽ íxupe pono
ohendu eterei ojéupe hasy va'e. Ha otantea rire katu ndo'úiry.
35 Upéi ijuka hagwã-pyma ogwenogwahẽ íxupe heraha-vy omboja hagwã íxupe kurusu-
rehe. Omboja rire soldado kwéry ohuga onhomboja'o ja'o hagwã Hesu aokwe-rehe.
Ogana gana va'e ogweraha ijaokwe.*
36 Upéi ogwapy hese orepara-vy.
37 Ha Hesu-rehe hemimombe'ukwe ohai omoĩ ikurusu-rehe inhakã ári: "Kóa Hesu
judeu ruvixagwasu va'e" he'i omoĩ-vy.
38 Oĩ ave mokõi imonda va'e kurusu-rehe omboja ave imoĩ-vy. Hesu yke-rehe omoĩ,
peteĩ ijakatúa-koty, peteĩ ijasu-koty. Imbyte-py oĩ Hesu.
39 Gwĩ ohasa oiko-vy va'e opuka hatã hese. Onhakãreity ity onhembohory-vy hese.
He'i Hesu-pe hikwái:*
40 —"Aity-ta mo'ã Nhandejáry róga kakwaa amopu'ãmba jevy hagwã mbohapy áry-rupi"
ere mo'ã kuri ndéjehe. —Aipo ramo, enheresende katu, he'i. —"Xe Nhandejáry ra'y" ere
mo'ã kuri ndéjehe. Aipo ramo egwejy katu kurusu-gwi, he'i onhembohory-vy hese.
41 Upéixa ave onhembohory hese pa'i ruvixa kwéry judeu rekombo'ehaty ave. Upéixa
ave onhembohory hese judeu ruvixa kwéry.
42 —Upéa opororesende va'ety. Ha ndaipu'akáiry gwekove-rehe onheresende hagwã,
he'i hese onhembohory-vy. —"Xe Israel kwéry ruvixagwasu" he'i kuri ójehe. Aipo ramo
ãy togwejy kurusu-gwi jarovia hagwã íxupe, he'i joa hese hikwái.
43 —Nhandejáry-rehe ojerovia oiko-vy va'e. "Xe Nhandejáry ra'y" he'i kuri ójehe. Aipo
ramo, oresendese ramo, toresende katu íxupe Nhandejáry ãy, he'i Hesu-rehe judeu
ruvixa kwéry onhembohory-vy hese.*
44 Upéixa ete ave upe mokõi imonda va'e hendive kurusugwasu-rehe onhemboja va'e,
onhe'ẽ rei rei ave hese.

Omano Hesu (Mc 15.33-41; Lc 23.44-49; Jo 19.28-30)

45 Upéi kwarahy mbyte-py pytũmba-ma upe yvy ári. Mbohapy óra peve pytũ.
Ka'arugwasu peve pytũmba.
46 Upe ramo onhe'ẽ hatã Hesu. He'i:
—Eli, Eli, lamá sabactâni? he'i.
Ha'e ae onhe'ẽ-py onhe'ẽ. Upéa he'ise: "Tupã xe Járy, Tupã xe Járy, ma'erã-gwi po xe
rejapa xe anho eterei?"* he'i oporandu-vy.
47 Ha upe-py oĩ inhe'ẽ ohendu va'e:
—Upéa ohenói Elias-pe, he'i mo'ã Hesu-rehe.
48 Upe-ma ramo oripara ogweru bucha. Omoakỹ uva rykwere hepy ete e'ỹ va'e-py.
Takwáry-py omoĩ, oipyte uka Hesu-pe omboy'u-vy.*

---

* **27:35** Sl 22.18 * **27:39** Sl 22.7; 109.25 * **27:43** Sl 22.8 * **27:46** Sl 22.1 * **27:48** Sl 69.21

49 Ha outro kwéry katu he'i:
—Eheja katu. Ou-ta para'e Elias oresende hagwã íxupe, he'i hese.
50 Upéi onhe'ẽ hatã jevy-ma Hesu. Ha upe rire katu omano-ma.
51 Upe-ma ramo pya'e ojeka Nhandejáry róga kakwaa pygwa okẽgwasu nhugwãha tuvixa ete va'e. Osoro hatã. Yvate-gwi yvy peve ojeka hatã ou-vy. Entéro-rupi omyimba yvy, itaty ojeka.
52 Ojepe'a ijyta. Heta heko marangatu va'e omano va'ekwe onhembotekove jevy-ma.
53 Oyta-gwi osẽ oho-vy. Oike oho-vy Jerusalém tetã marangatu-py heta kente va'e-pe ojehexa uka-vy. Hesu onhemoingove jevy rire upe onhembotekove jevy va'e kwéry ojehexa uka-vy oho Jerusalém-py.
54 Ha gwĩ capitão, soldado ruvixa va'e Hesu-rehe orepara va'e kwéry ndive katu, ohexa yvy omýi ramo. Entéro ojehu va'ekwe gwive ohexa ave. Upéa rexa-vy onhemondýi eterei hikwái. Upe jave ae he'i hikwái:
—Nhandejáry ra'y tee voi nipo ra'e, he'i Hesu-rehe hikwái.
55 Heta kunha oĩ upe-py. Galiléia yvy-gwi ou ra'e. Hesu irũ meme voi gwĩ kunha. Ome'ẽ me'ẽ Hesu-pe hemikotevẽ.
56 Oĩ Maria Madalena. Oĩ Maria, ha'e Tiago tyvýry José ndive isy ra'e oĩ ave upe-py. Oĩ ave Zebedeu ra'y sy. Oĩ outro kunha kwéry ou va'ekwe ave. Gwĩ kunha mombyry-gwi oma'ẽ joa Hesu-rehe hikwái.

Itakwa-py omoĩ Hesu retekwe (Mc 15.42-47; Lc 23.50-56; Jo 19.38-42)

57 Ka'aru ete-ma. Ogwahẽ ou-vy imba'e reta va'e héry va'e José. Arimatéia tetã-gwi ou va'ekwe. Ha'e Hesu nhe'ẽ renduha voi.
58 Ogwahẽ rire oho mburuvixa renda-py ojerure Hesu retekwe-rehe:
—Ekwa eme'ẽ íxupe Hesu retekwe, he'i gwembigwái-pe Pilatos.
59 Upéixa-gwi ogweraha hetekwe onhugwã ao morotĩ iporã va'e-py.
60 Upéi oho ogweraha hetekwe imoĩ-vy hetekwe rendarã ipyahu va'e-py. Ita ojo'o ra'e hetekwe renagwã. Upe-py omoĩ hetekwe. Upéi omboapajeréi imondo-vy itagwasu. Omboty hagwã itakwa rokẽ heseve omboapajeréi imondo-vy itagwasu. Ombotypa rire, oheja-ma oho-vy.
61 Ha Maria Madalena, Maria José sy ndive opyta upe-py. Hetekwe renda rokẽ rovagwy-py ogwapy oĩ-vy mokõive.

Soldado orepara Hesu retekwe renda-rehe

62 Iko'ẽ-my aretegwasu pegwarã omoĩmba rire, oho oje'ói-vy Pilatos renda-py. Upe-py oho pa'i ruvixa kwéry fariseu kwéry ndive:
63 —Nde, karai, he'i íxupe —Ore mandu'a upe ijapu va'e Hesu nhe'ẽgwe-rehe. "Mbohapy áry rire anhemoingove jevy va'erã" he'i va'ekwe oikove vyteri jave, he'i.
64 —Aipo ramo, mbohapyha áry peve, emonhangareko uka katu hyru-rehe, he'i. —Outa para'e hemimbo'ekwe omonda hagwã hetekwe, he'i. —Ha upe rire katu, "Onhemoingove jevy-ma Hesu" he'i rei hagwã hese atýra-py. "Upéa Cristo, nhane remiha'arõ va'e" he'i ramo kuri hese, ijapu-ma va'erã voi hese. Ha ãy katu, "Onhemoingove jevy-ma" he'i ramo, ijapu vaive va'erã hese. Upéa-gwi emonhangareko uka katu hyru-rehe, he'i Pilatos-pe judeu ruvixa kwéry.
65 —Néi, he'i íxupe kwéry. —Peraha katu soldado, he'i. —Tapeho jevy katu. Ani pene ate'ỹ teĩ ha'arõ-vy. Penhangareko porãha-rami, pemonhangareko uka porã porã katu hese, he'i judeu ruvixa-pe.
66 Soldado ome'ẽ rire íxupe ogweraha hagwã, oho oje'ói-vy hikwái. Oho onhangareko-vy hetekwe ryru-rehe. Itagwasu-rehe omoĩ imbotyha ete pono oike nhemi koty-py imonda va'e. Upéi he'i:

—Perepara porã katu peiko-vy hetekwe ryru-rehe pono oike nhemi koty-py imonda va'e, he'i soldado kwéry-pe judeu ruvixa kwéry.

28

Hesu onhemoingove jevy-ma (Mc 16.1-10; Lc 24.1-12; Jo 20.1-10)

1 Pytu'uha áry rire, voi ete domingo-py, nako'ẽi vyteri ramo, oho ohexa Hesu retekwe renda. Upe-py oho Maria Madalena, Tiago sy ndive.

2 Upe-ma ramo, omýi eterei yvy. Ogwejy ra'e ou-vy yváy-gwi Nhandejáry rembigwái. Oho hetekwe renda-py, oipe'a imbotyha itagwasu omboapajeréi jevy-vy, ogwapy hi'ári.

3 Overa va'e-rami hendy hova, nhande resa mbojevy-vy. Ijao morotĩ porã, iky'a e'ỹ va'e ijao resakã va'e.

4 Ha gwĩ hetekwe renda-rehe oreparaharãgwe onhemondýi eterei-ma íxugwi. Ombopy'a ryrýipa íxupe kwéry heity-vy. Omano va'ekwe-rami ho'a oje'ói-vy hikwái.

5 Ha Nhandejáry rembigwái va'e katu he'i kunha-pe:

—Ani pekyhyje teĩ. Hesu kurusu-rehe onhemboja va'ekwe retekwe-pe peju-ma pehexa kuri.

6 Peheka ramo jepe, ndaiporivéi-ma ko'a-py, he'i. —Oikove jevy-ma kuri. Aipo ho'e hagwe-rami oikove jevy-ma kuri. Oho-ma kuri. Peju katu peẽ pema'ẽ hupagwe-rehe, he'i. —Hendagwe rei-ma oĩ, he'i.

7 —Ha upe rire katu ekwa pya'e emombe'u hemimbo'e kwéry-pe, "Oikove jevy-ma Hesu" peje. "Ne renonderã-rupi oho-ta Galiléia yvy-py" ere hemimbo'e kwéry-pe. "Upe-py erehexa va'erã íxupe" peje hemimbo'e kwéry-pe, he'i. —Upéa nhe'ẽ mombe'u-vy aju, he'i mokõi kunha-pe Nhandejáry rembigwái yváy pygwa.

8 Upe-ma ramo pya'e oripara oho-vy hetekwe rendagwe-gwi pe kunha. Okyhyje ramo jepe, ovy'agwasu joty oho-vy jevy. Hemimbo'e kwéry renda-py oripara oho-vy omombe'u hagwã.

9 Upe-ma ramo ohogwaitĩ íxupe Hesu:

—Mba'éixa pa, he'i kunha-pe.

Upéi kunha onhemo'agwĩ-ma íxugwi oipyhy ipy omboete íxupe.

10 Upéi Hesu he'i:

—Ani pekyhyje teĩ. Ekwa teremombe'u gwĩ xe-rehe ojerovia va'e-pe, "Tapeho katu Galiléia yvy-py. Upe-py xe rexa va'erã, he'i kuri Hesu" ere íxupe kwéry, he'i kunha-pe Hesu.

Hesu retekwe-rehe orepara va'erãgwe omombe'u ojehu va'ekwe

11 Kunha oho jave, oĩ soldado Hesu retekwe-rehe orepara va'erãgwe va'e. Oho oje'ói-vy Jerusalém tetã-my omombe'u pa'i ruvixa kwéry-pe entéro ojehu va'ekwe gwive.

12 Upéi ojogweroaty pa'i ruvixa kwéry judeu ruvixa ndive onhombo'e mbo'e-vy. Aipo ramo, heta plata ome'ẽ soldado kwéry-pe ijapu hagwã Hesu retekwe-rehe:

13 —Atýra-py peje, "Pyhare ou nhemi Hesu remimbo'ekwe. Oroke jave omonda hetekwe heraha-vy" he'i. —"Nororepara porãiry-gwi, ojereraha hetekwe" peje rire, ani pekyhyje teĩ, he'i íxupe.

14 —Upéa nhe'ẽ ohendu ramo mburuvixa, oronhomongeta arã hendive. Noromoingo asy ukái va'erã íxupe, he'i soldado-pe hikwái plata me'ẽ-vy.

15 Upe ramo upe soldado kwéry ogweraha plata. Judeu ruvixa he'i hagwe-rami ojapo, onhemombe'u mbe'u-vy. Judeu kwéry pa'ũ-rupi oho inhe'ẽgwe. Ko'ánga ete peve upéa rehegwa nhe'ẽ omombe'u mbe'u joty ojóupe.

“Tapeho opa-rupi xe moirũharã harã-pe xe mombe'u-vy” he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe.

(Mc 16.14-18; Lc 24.36-49; Jo 20.19-23; At 1.6-8)

16 Ha upéi katu onze hemimbo'e kwéry va'e oho oje'ói-vy Galiléia yvy-py. Ojeupi oje'ói-vy yvyaty ári upe Hesu remimombe'ukwe-py ojeupi hagwã oje'ói-vy.
17 Ohexa ramo íxupe, gwetypy'ã-rehe onhesũ omboete-vy íxupe hikwái. Ha oĩ joty hese ndojerovia teéiry va'e. “Hesu para'e, tapa ndaha'éi Hesu” he'i joty hese va'e.
18 Upe ramo onhemo'agwĩ-ma gwemimbo'e kwéry-gwi ou-vy:
—Xe mbopu'aka-ma Nhandejáry enterove va'e-rehe, he'i. —Entéro yváy pygwa, entéro ko yvy-py oĩ va'e gwive ave oheja xe pogwy-py meme imoĩ-vy, he'i.
19 —Aipo ramo, xe nhe'ẽ-py tapeho katu opa-rupi. Entéro tetã tetã ko yvy-py oĩ va'e-rupi gwive, tapeho xe moirũharã harã-pe xe mombe'u-vy, he'i. —Xe renduharã harã-pe xe mombe'u peiko-vy. Pemongarai rai íxupe kwéry xe Ru réry-py, xe ta'ýry réry-py ave. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e réry-py ave pemongarai rai peiko-vy.
20 Peje, “Opamba'e ore orojapo hagwã Hesu ore-vy he'i va'ekwe gwive, nde ave ejapo katu” peje xe renduharã-pe, he'i. —Ha xe ae katu apomoirũ tee meme va'erã. Ndapoheja mo'ãi voíte peẽ-my. Ko yvy oiko vyteri jave xe apomoirũ meme va'erã, he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe omombe'u paha-vy onhe'ẽ.

Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ porã
Marcos remimombe'ukwe
o evangelho de Marcos

1 Ãy anhepyrũ amombe'u-vy Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ porã. Ha'e katu Nhandejáry ra'y tee voi.

João Batista rehegwa nhe'ẽ
(Mt 3.1-12; 11.10-14; Lc 3.1-18; Jo 1.19-28)

2-3 Yma va'ekwe oiko va'ekwe Isaías. Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u-vy oiko va'ekwe. João Batista rekorã mombe'u-vy oiko va'ekwe. Hesu rekoha mombe'uha rekorã omombe'u va'ekwe. A-rami omoĩ va'ekwe kwatia-rehe onhe'ẽ:*
"He'i Nhandejáry: Ko va'e xe nhe'ẽ mombe'uhaty. Amondo-ta íxupe ne renonde omopotĩ hagwã nde raperã. Nde rerosapukái va'erã ne mombe'u-vy. Tekwaty e'ỹ-my nde rerosapukái va'erã. He'i va'erã upe pygwa-pe: Pemopotĩ katu Nhandejáry raperã. Pemokarẽ karẽ e'ỹ katu íxupe tape. Penhemoatyrõ katu henonde. Pembohape porã katu íxupe tape, he'i va'erã ne mombe'u-vy, he'i Nhandejáry."*
Upéixa voi omoĩ va'ekwe kwatia-rehe onhe'ẽ Isaías, Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety.

4 Upéa-gwi yma gware he'i hagwe-rami ojekwaa-ma Hesu rekoha mombe'uha. João Batista oporomongarai va'ety ojekwaa ou-vy. Tekwaty e'ỹ-my ojekwaa. Ojekwaa ramo, ohopa João renda-py ijaty va'e kwéry. Hemimombe'urã ohenduse hikwái:

—Erova katu nde rekoha, he'i. —Enhemongarai uka katu nde ave, he'i. —Nde rekoha ererova ramo, erenhemongarai uka ramo ave, omboyke arã ndéhegwi Nhandejáry ne rembiapo vaikwe, he'i onhemonhe'ẽ-vy íxupe kwéry.

5 Upéixa ramo, ohopa João renda-py Judéia tetã mygwa. Ohopa ave entéro Jerusalém tetã mygwa. Onhemongarai uka hagwã Jordão ysyry-py oje'ói. Onhemombe'u ramo João-pe gwembiapo vaikwe-rehe, omongaraipa íxupe kwéry.

6 Camelo mymba ragwekwe-gwi onhemonde oiko-vy. Vaka pire iku'a jopyha. Tukúry-rehe okaru. Ei ka'agwy ave ho'u oiko-vy.

7 He'i omombe'u-vy:

—Ou-ta peteĩ xe rapykwerigwa va'e ipu'akave va'e xéhegwi. Amboete eterei íxupe. Upéa-gwi xe mirĩve-gwi, xe atĩ-gwi ave, ni hembigwái ramo jepe ndaikatúi apyta.

8 Xe katu oromongarai kuri y-py. Ha'e katu napene mongaraivéi-ma va'erã y-py xe oromongaraiha-rami. Omoingo va'erã ae peẽ-my Nhe'ẽ Marangatu tee va'e pende py'a-py opyta va'erã, he'i íxupe kwéry.

João Batista omongarai Hesu-pe
(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22; Jo 1.32-34)

9 Upe jave oiko joty Hesu Nazaré tetã-my. Galiléia yvy-py oiko. Ha upéi katu ogwahẽ ou-vy João renda-py. Ha João katu omongarai íxupe Jordão ysyry-py.

10 Osẽ jave y-gwi, Hesu ohexa-ma ojekwaa pya'e ramo yváy-py. Upe-gwi ha'e ohexa ogwejy va'e. Pykasu-rami ogwejy ou-vy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Ójehe ogwejy ramo ohexa.

11 Ha upéi katu onhehendu yváy-gwi onhe'ẽ va'e:

—Nde katu xe ra'y xe rembihayhu. Xe orogwerohory ete va'e, he'i íxupe yváy-gwi onhe'ẽ va'e.

---

* **1:2-3** Ml 3.1 * **1:2-3** Is 40.3

Satanás ombojejavyse mo'ã Hesu-pe
(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13; Hb 2.18; 4.15)

12 Ha upéi katu pya'e ogweraha Hesu-pe Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Tekwaty e'ỹ-my
ogweraha íxupe.
13 Upe-py opyta Hesu. Quarenta áry opyta ohekoteta hagwã íxupe anháy ruvixa
Satanás. Ombojejavyse ramo jepe íxupe, ha'e ohexa uka joty Satanás-pe gweko
mbaraeteha. Opyta oĩ-vy Hesu nhu pygwa mymba ndive. Ha upe jave ogwahẽ ou-vy
yváy pygwa Hesu ha-py hembigwairã.

Hesu onhemonhe'ẽ
(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)

14 Ha upéi katu João onhemoĩ preso. Onhemoĩ preso rire, Hesu oho outro tetã-my.
Galiléia yvy-py oho. Oho omombe'u Tupã Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ porã:
15 —Ogwahẽ-ma hi'óra, he'i. —Pene mo'agwĩ-ma ou-vy Nhandejáry pende ruvixarã, he'i.
—Emboasy ne rembiapo vaikwe, he'i. —Erova katu nde rekoha. Erovia katu Nhandejáry
rehegwa nhe'ẽ porã, he'i.

Eju xe moirũ, he'i Hesu
(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)

16 Upéi Hesu oho ogwata Galiléia yugwarusu yke-rehe. Ohexa oho-vy Simão-pe tyvýry
ndive. Tyvýry héry André. Ohexa omombo ramo oity hagwã y-py kyha. Omombo ramo
oipyhy hagwã pira-pe ohexa. Ha'e kwéry katu pira jopoihaty voi.
17 —Eju katu xe moirũ, he'i íxupe Hesu. —Nde katu pira jopói kwaahaty voi, he'i íxupe.
—Ha xe orombo'e-ta xe moirũ uka hagwã yvypóry kente kwéry-pe, he'i íxupe kwéry.
18 Ohendu-ma ramo upéa nhe'ẽ, pya'e oheja okyha. Oho hupive omoirũ hagwã íxupe.
19 Ha upéi henonde-rupi oho Hesu. Ohexa oho-vy mokõi Zebedeu ra'y, Tiago, tyvýry
João ave. Ohexa omoatyrõ ramo kanoagwasu-py kyha.
20 Ohexa ramo, pya'e ohenói íxupe kwéry Hesu. Ha ohejapa voi oirũ kwéry oho-
vy. Kanoagwasu-py oheja íxupe kwéry oho-vy. Gwu Zebedeu ave oheja. Oheja ave
gwembigwái. Oho hupive.

Hesu omosẽ imondo-vy anháy-pe
(Lc 4.31-37)

21 Upéi katu ogwahẽmba oho-vy Cafarnaum tetã-my. Pytu'uha áry-py pya'e oike Hesu
ojeporahéi haty-py. Oike ramo onhemonhe'ẽ íxupe kwéry.
22 Ha henduháry,
—Mba'éixa po onhemonhe'ẽ, he'i opondera-vy hese hikwái: —Iporã ete inhe'ẽ, he'i.
—Inhe'ẽ ndaha'éi gwĩ judeu rekombo'ehaty nhe'ẽ-rami, he'i hese. —Ha'e kwéry ndoik-
waapáiry onhemonhe'ẽ hagwã. Ha'e ae onhe'ẽ nomombe'úiry hikwái. Ha Hesu katu
ha'e ae onhe'ẽ ha'e omombe'u. Oporomonhe'ẽgendu kwaa va'e-rami onhemonhe'ẽ, he'i
Hesu-rehe opondera-vy hikwái.
23 Upe-ma ramo oime ojeporahéi haty-py anháy ojepota va'e hese. Osapukái he'i-vy:
24 —Nde Hesu Nazaré pygwa. Ma'erã ore toryva? he'i íxupe. —Ereju-ma pa ore hundi
hagwã? oporandu íxupe. —Xe oroikwaa voi kiva'e pa nde, he'i íxupe. —Nde katu Tupã
Nhandejáry ra'y imarangatu va'e, he'i Hesu-pe.
25 Ha oja'o íxupe Hesu:
—Ekirirĩ katu. Esẽ íxugwi, he'i anháy-pe.
26 Ha upéa-gwi omboheteryrýi-ma íxupe anháy. Osapukái osẽ-vy anháy íxugwi oho-vy.
27 Ha ha'e kwéry,
—Mba'éixa po omosẽ" he'i opondera eterei-vy hese: —Mba'eixagwa tipo kóa? he'i.
—Teko pyahu-py nhane mbo'e ra'e, he'i. —Ohendu uka kwaa va'e-rami ombo'e Hesu.
Omanda ramo, ohendu voi íxupe anháy, he'i hese ojóupe hikwái.

28 Upe-ma ramo onhehendu herakwã opa-rupi. Enterovete ohendupa inhe'ẽ. Galiléia
yugwarusu jerekwe rupigwa gwive ohendupa.

Hesu ombogwera Simão raixo-pe
(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

29 Osẽ ramo ojeporahéi haty-gwi, ogwahẽ oike reheve Simão róga-py. André oiko ave
ojoha-py. Ogwahẽ onhondive Tiago João ave.
30 Ha Simão raixo onheno oĩ-vy. Hasy heteraku-gwi. Pya'e omombe'u hese Hesu-pe.
31 Oho Hesu. Oipopyhy. Omopu'ã íxupe. Oheja-ma íxupe heterakukwe. Ha upéi katu
okwera rire Simão raixo, ha'e ogweru íxupe kwéry hemi'urã.

Hesu ombogwera heta hasy va'e-pe
(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

32 Ka'aru ete. Oike-ma kwarahy. Oupa Hesu renda-py. Ogweru íxupe hasy va'e kwéry.
Opa anháy rerekoha va'e gwive ogweru íxupe.
33 Ha entéro tetã mygwa ijatypa hokẽ rovagwy-py.
34 Ha Hesu ombogwera heta-ma hasy va'e-pe. Opaixagwa mba'asy-gwi ombogwera.
Omosẽ ave íxugwi kwéry heta anháy. Ha oikwaa voi íxupe anháy. Upéa-gwi omokiriĩ íxupe
kwéry. Ndohejái onhe'ẽ.

Hesu osẽ oho tekwaty e'ỹ-my
(Lc 4.42-44)

35 Ko'ẽ morotĩ jave opu'ã Hesu. Osẽ oho ha'e anho tekwaty e'ỹ-my. Opyta upe-py
onhomongeta-vy Tupã Nhandejáry ndive.
36 Ha upéi katu oheka heka íxupe Simão inhirũ gwéry ave.
37 Otopa-ma ramo, he'i Hesu-pe:
—Enterovete nde reka kuri, he'i íxupe.
38 Ha Hesu he'i:
—Jaha katu tetã ambue mbue-rupi tanhemonhe'ẽ upe-py ave. Upéa ajapo hagwã asẽ
aju-vy, he'i íxupe kwéry.
39 Upe rire oho Hesu opa-rupi. Galiléia yugwarusu jerekwe-rupi oho. Onhemonhe'ẽ
nhe'ẽ oiko-vy ojeporahéi haty haty-rupi. Omosẽ mosẽ ave oiko-vy kente kwéry-gwi
anháy-pe.

Okwera ijaipa va'e
(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)

40 Ha mba'asy vai-gwi ijaipa va'e katu ogwahẽ ou-vy iha-py. Onhesũ omboete-vy Hesu-
pe. Ojerure íxupe okwera hagwã:
—Nhane mbogwerahaty voi nde, he'i. —Xe-vy para'e xe mbogwera arã ave ra'e? he'i
Hesu-pe.
41 Ha Hesu oiporiahuvereko íxupe. Upéa-gwi oipyso opo. Opoko hese:
—Orombogwera-ta voi katu nde-vy, he'i. —Ekwera katu, he'i íxupe.
42 Hesu onhe'ẽ-ma ramo íxupe, okwera-ma. Opa aiai íxugwi.
43-44 —Aníke eremombe'u avave-pe orombogweraha, he'i jevy jevy íxupe. —Ekwa mani
ehexa uka pa'i-pe erekweramaha, he'i íxupe. —Eme'ẽ íxupe upe Moisés amyrĩ ereme'ẽ
hagwã he'i va'ekwe. Ha upéixa enterove oikwaa-ta erekweramaha, he'i íxupe.
Upéi omondo pya'e íxupe Hesu.
45 Ha upe okwera va'e katu osẽ omombe'upa joty. Opa-rupi omosarambi joty herakwã.
Upéa-gwi ndikatuvéi-ma oike Hesu tetã tetãve-rupi. Tekwaty e'ỹ-my katu opyta oĩ-vy. Oupa
vyteri Hesu renda-py. Opa-rupigwi ou hikwái.

2

Hesu ombogwera hajy jeapa va'e-pe
(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

1 Ha Hesu katu nda'aréi oiko tekwaty e'ỹ-my. Oho jevy oike Cafarnaum tetã-my. Oike
ramo, ohendu-ma oimeha hóga-py hikwái.
2 Upe rire heta ete ojogweroaty. Upéa-gwi ndikatúi oike avave hoga py-py. Gwĩ ogwahẽ
va'e hokẽ rovagwy-rupi rei oiko hikwái. Ha Hesu katu omombe'u oiko-vy íxupe kwéry.
Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ porã omombe'u.
3 Omombe'u jave, ogweru Hesu renda-py hajy jeapa va'e. Irundyve reheve ogweru
henda-py.
4 Heta eterei ojogweroaty-gwi ndikatúi ogweroike Hesu renda-py. Upéa-gwi ojeupi
oipe'a óga, Hesu ári ombokwa. Ombogwejy mbegwe katu imbou-vy. Ombogwejy hajy
jeapa va'e-pe. Hupa reheve ombogwejy.
5 Irundyve-pe, hajy jeapa va'e-pe ave ohexa Hesu. Ohexa ojerovia-ma ramo ójehe.
Upéi he'i hajy jeapa va'e-pe:
—Amboyke-ma voi ne rembiapo vaikwe ndéhegwi, xe ra'y, he'i íxupe Hesu.
6 Ha oĩ upe-py gwĩ judeu rekombo'ehaty. Onhepy'amongeta-vy ogwapy upe-py:
7 "Ma'erã upe va'e onhe'ẽ upéixa?" he'i oporandu-vy ojéupe. "Onhemonhandejáry
ra'anga anga rei-vy, onhe'ẽ rei rei Hesu" he'i. "Tupã Nhandejáry ha'e anho mante
omboyke kwaa va'e nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe" he'i. "Ndaipóri avave
omboyke va'erã" he'i opy'a-py ojéupe.
8 Onhepy'amongeta ramo upéixa hikwái, opy'a-py oikwaa-ma Hesu:
—Ma'erã-gwi erenhe'ẽ vai rei nde py'apy-py? he'i.
9 —Pejeapysaka porã katu xe nhe'ẽ-rehe, he'i íxupe kwéry. —Oĩ ramo, "Amboyke-ma
ndéhegwi ne rembiapo vaikwe" he'i va'e katu, ndajahexái hemimboyke, he'i. —Omboyke
para'e. Tapa nomboykéiry ra'e. Ndajahexáiry. Ha oĩ ramo, "Epu'ã katu, eraha nde
rupagwe, egwata eho-vy" he'i rei va'e katu, jahexa ave. Nomopu'ãiry.
10 Ãy aikwaa uka-ta peẽ-my xe nhe'ẽ rei e'ỹha ko yvy-py. Xe Nhande Ryke'y tee
va'e voi. Xe nhe'ẽ-py rei amboyke-ma voi yvypóry rembiapo vaikwe. Peikwaa porã
hagwã xe nhe'ẽ rei e'ỹha, ambogwera-ta upe hajy jeapa va'e-pe, he'i Hesu onhe'ẽ-vy gwĩ
imbo'eháry-pe.
Upe rire-ma ojere hajy jeapa va'e-pe:
11 —Ha'e-ta nde-vy. Epu'ã eraha nde rupagwe. Xe nhe'ẽ-py tereho nde róga-py, he'i
íxupe.
12 Ha upéi inhe'ẽ-py opu'ã oho. Gwupa ohupi heraha-vy. Osẽ oho enterove rovagwy-
rupi. Upéixa Hesu ohexa uka íxupe kwéry onhe'ẽ rei e'ỹha. Upéa ohexa ramo ijaty va'e
kente,
—Mba'éixa po oporombogweraha, he'i ojóupe opondera-vy hese hikwái.
Nhandejáry-pe omomba'egwasu hikwái.
—Ndojehexáiry va'e koixagwa, he'i ojóupe hikwái.

Hesu ohenói Levi-pe
(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)

13 Ha upéi katu oho jevy Hesu yugwarusu rembe-py. Ojogweroatypa jevy hikwái upe-
py. Ou Hesu renda-py. Onhemonhe'ẽ íxupe kwéry upe yugwarusu rembe-py.
14 Upéi ogwata oho-vy y rembe-rupi. Ohexa oho-vy Levi-pe. Ha Levi Alfeu ra'y. Ohexa
íxupe nhane mbopaga haty-py:
—Eju xe moirũ, he'i Levi-pe.
Ha upéi katu opu'ã. Oho hupive.

15 Ha Hesu okaru oĩ-vy Levi róga-py. Okaru ave Hesu ndive, hemimbo'e kwéry ndive
ave, nhane mbopaga va'ety, heta ojejavy va'e ave. Heta oĩ Hesu irũ. Upéa-gwi heta voi
okaru indive.
16 Ha gwĩ fariseu judeu rekombo'ehaty va'e ohexa íxupe. Ohexa okaru ramo ojejavy
va'ety ndive, nhane mbopaga va'ety ndive ave:
—Ma'erã po okaru ra'e Hesu nhane mbopaga va'ety ndive, gwĩ ojejavy va'e ndive ave,
he'i oporandu-vy hemimbo'e kwéry-pe hikwái.
17 Ohendu-ma ramo upéa Hesu, omombe'u íxupe kwéry arandu rehegwa nhe'ẽ nhane
mbogwerahaty rehegwa-rami:
—Nhane resãi ramo, nanhaikotevẽiry va'e nhane mbogwerahaty-rehe. Nhande rasy
ramo ae, nhaikotevẽ va'e hese. Xe ndajúi ahenói hagwã, "Xe py'a potĩ" he'i ójehe va'e ou
hagwã xe renda-py, he'i Hesu. —Ha gwĩ ojejavy va'e katu aju va'ekwe ahenói-vy, he'i joty
íxupe kwéry Hesu hemimopotĩse-rehe onhemoirũ uka hagwã.

"Ne remimbo'e kwéry katu ma'erã po ndohasái okaru e'ỹ reheve" he'i oporandu-vy Hesu-pe
(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)

18 Ha upéi katu ohasa okaru e'ỹ reheve João remimbo'e kwéry, fariseu kwéry ave.
Ndaha'éi ojóupe gwarã-rehe upéixa oiko hikwái. Nhandejáry pegwarã-rehe ae upéixa oiko
hikwái. Upe ramo ogwahẽ ou-vy Hesu renda-py oporandu va'e:
—Ma'erã ohasa okaru e'ỹ reheve João remimbo'e kwéry fariseu kwéry ave? he'i. —
Ha ne remimbo'e kwéry katu ma'erã po ndohasái okaru e'ỹ reheve? he'i oporandu-vy
Hesu-pe.
19 Ha Hesu oiporu mendaha rehegwa nhe'ẽ oikwaa uka porã hagwã. He'i íxupe kwéry:
—Oĩ vyteri ramo omenda va'ekwe, ndikatúi ohasa okaru e'ỹ reheve he'ýi kwéry.
Ma'erã ere kuri, "Tohasa okaru e'ỹ reheve" he'i oporandu-vy. —Ndikatúi ohasa okaru
e'ỹ reheve onhondive oime ramo.
20 Ha upe rire katu ogwahẽ va'erã hi'áry. Ojereraha va'erã íxugwi kwéry omenda
va'ekwe. Ojereraha rire nda'ivýi va'erã okaru he'ýi kwéry, he'i upe pygwa-pe ojehegwa
omombe'u-vy.
21 Upéi Hesu oiporu ao rehegwa nhe'ẽ, uva rykwere rehegwa nhe'ẽ ave oikwaa uka
porã hagwã íxupe kwéry. He'i íxupe kwéry:
—Nanharemendái ipyahu va'e-py ao tujakwe. Nharemenda ramo, onhy arã ra'e
ipyahu va'e ojepoapy-vy. Omondoro arã ao tujakwe-pe. Opyta arã ra'e osorove, he'i.
22 —Nanhanhunháiry uva rykwere pyahu va'e hyru vakapi nda'ijyvéi ma va'e-py.
Nhanhunha ramo, ovu omondoropa-ma va'erã gwyru tuja. Osyrypa arã pe uva rykwere
ra'e. Osoropa arã hyrukwe. Uva rykwere pyahu va'e katu nhanhunha hyru pyahu-py
ave, he'i Hesu ohekombopyahu kwaa uka hagwã íxupe kwéry.

"Xe pytu'uha áry járy" he'i Hesu
(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

23 Ha upéi katu pytu'uha áry-py oho ogwata Hesu. Trigoty mbyte-rupi oho. Ha
hemimbo'e kwéry oipo'o-ma oho-vy trigo rope.
24 Ha he'i Hesu-pe fariseu kwéry:
—Ema'ẽ hese, he'i. —Ma'erã po ha'e kwéry oipo'o trigo rope pytu'uha áry-py? Jaipo'o
ramo trigo rope, nhamba'apo voi. Ndikatúi nhamba'apo pytu'uha áry-py, he'i Hesu-pe.
25 Ha he'i íxupe kwéry Hesu:
—Ma'erã eremonhe'ẽ nhe'ẽ rei Nhandejáry kwatia nhe'ẽ, Davi amyrĩ rehegwa nhe'ẽ?
Mba'éixa katu ndereikwaáiry? he'i oporandu-vy íxupe.*
Upéi he'i:

---

* **2:25** 1 Sm 21.1-6

—Nahembi'úi-gwi, ivare'apa va'ekwe Davi inhirũ gwéry ave.
26 Upéa-gwi oike koty-py va'ekwe. Nhandejáry-pe nhamboete haty-py oike, oiko ramo Abiatar pa'i ruvixagwasu ramo. Ho'u va'ekwe gwĩ mbojape Nhandejáry rovagwy-py pa'i remimoĩgwe. Nhandejáry ndohejái avave-pe ho'u va'erã upe mbojape. Pa'i kwéry rembi'u ae. Upéa ndikatúi ho'u avave. Ha Davi ae katu ho'u joty va'ekwe. Pa'i e'ỹ ramo jepe Davi ho'u joty va'ekwe. Omongaru ave oirũ gwéry va'ekwe, he'i oikwaa uka-vy íxupe kwéry. —Iporã voi ra'e ja'u trigo rope ko'ánga, he'i oikwaa uka-vy.*
27 Upéi he'i jevy íxupe kwéry Hesu:
—Omoĩ va'ekwe Tupã Nhandejáry upe pytu'uha áry nhane kane'õgwa hagwã. Teko rei remimombe'u nhane mbohasa asy hagwã nomoĩry va'ekwe. Nhande-rehe ha-py ae katu omoĩ va'ekwe pytu'uha áry, he'i íxupe kwéry.
28 —Ha xe katu Nhande Ryke'y tee va'e. Upéa-gwi xe ae pytu'uha áry járy voi, he'i. —Xe ae pytu'uha áry moĩha voi, he'i. —Xe ae amandave va'e, he'i íxupe kwéry Hesu.

3

Okwera ipo ypi va'e
(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

1 Ha upéi katu oike jevy Hesu ojeporahéi haty-py. Oike ramo ohexa-ma oĩ ramo ipo ypi va'e. Upe ramo judeu ruvixa orepara Hesu-rehe:
2 —Oporombogwera-ta para'e pytu'uha áry-py? he'i hese oporandu-vy ojóupe hikwái.
Upéa-gwi orepara para hese hikwái ohexa hagwã. Oity vai ukase mo'ã Hesu-pe. Oporombogwera ramo, “Omba'apo ra'e”, he'ise hese. Tembiapo vai ombojase mo'ã hese.
3 Ha Hesu he'i ipo ypi va'e-pe:
—Eju katu enhembo'y ore kwéry rovái, he'i íxupe.
4 Upe rire oporandu judeu ruvixa-pe:
—Iporã tipo pytu'uha áry-py nhane rembiapo porã e'ỹ? Erejohu porã va'erã tipo jajapo vai ramo? Iporã tipo pytu'uha áry-py nhaporombogwera e'ỹ? Erejohu porã va'erã tipo japorojuka ramo? he'i íxupe kwéry.
Onhe'ẽreitypa íxupe kwéry. Ha ha'e kwéry katu opyta okirirĩmba hikwái íxugwi.
5 Ha upéi katu Hesu ndaija'éi ha'e kwéry heko vaiha-rehe orepara para-vy hese kwéry. Ndovy'avéi-ma. Ha'e kwéry nainhakã porãi-gwi, nainharanduséiry-gwi, ndovy'áiry:
—Eipyso katu nde po, he'i íxupe, ipo ypi va'e-pe.
Oipyso ramo, okwera-ma ipo.
6 Ha fariseu kwéry osẽmba oho-vy íxugwi. Osẽ rire pya'e ojogweroaty Herodes irũ gwéry ndive:
—Mba'éixa tamo ra'e jajuka íxupe, he'i oporandu randu-vy ojóupe hikwái.

Ombogwera gwera hasy va'e kwéry Hesu
(Mt 4.24-25; Lc 6.17-19)

7 Ha upéi katu oho jevy Hesu yugwarusu rembe-py. Gwemimbo'e kwéry ndive oho. Heta eterei Galiléa yugwarusu jerekwe rupigwa oho ave hapykwéri. Heta eta ou upe Hesu ojapo va'ekwe rerakwã rendu-vy. Ohendu heta Judéia pygwa ave.
8 Ohendu heta Jerusalém pygwa, heta Iduméia pygwa ave. Heta Jordão ysyry rovái pygwa ave ohendu. Ohendu heta Tiro jere rupigwa. Sidom jere rupigwa ave herakwã ohendu. Upéa-gwi oupa ete voi Hesu renda-py hikwái.
9-10 Ou ramo hikwái omongwera gwera heta va'e-pe Hesu. Upéa-gwi ijatypa hasy va'e kwéry opoko hagwã hese onhembogwera ukase-vy.
Upe ramo he'i Hesu:

---

* **2:26** Lv 24.9

—Emoĩ porã katu xe-vy xe renagwã kanóa pono xe jopy eterei, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.
11 Ha anháy rerekoha katu ohexa ramo íxupe, ojeity ity Hesu rovagwy-rupi osapukái-vy:
—Nde katu Tupã Nhandejáry ra'y voi, peteĩ teĩ he'i ojeity-vy íxupe.
12 —Ani xe mombe'u mbe'u kiva'e pa xe, he'i peteĩ teĩ-pe oja'o-vy.

Hesu oiporavo doze kwimba'e-pe oirurã (Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

13 Upéi ojeupi oho-vy yvyatyrusu-py. Ohenói gwembiporavokwe-pe. Ha oupa Hesu renda-py.
14 Ha Hesu katu oiporavo doze kwimba'e-pe omoirũ hagwã íxupe:
—Oromondo-ta erenhemonhe'ẽ hagwã.
15 Xe nhe'ẽ-py eremosẽ-ta anháy, he'i íxupe kwéry.
16 Upéixa-rupi oiporavo Simão-pe. Ha Simão-pe ombohéry joapy Pedro-py.
17 Oiporavo ave Zebedeu ra'y-pe, Tiago, tyvýry João ave. Upe mokoĩve va'e ombohéry joapy ave Boanerges-py. Héry he'ise: Tyapu ramigwa.
18-19 Oiporavo ave André, Filipe, Bartolomeu ndive. Oiporavo Mateus, Tomé, Alfeu ra'y Tiago ndive. Oiporavo ave Tadeu, Simão ndive. Upe va'e gwĩ huvixa ramo oiko va'e-pe omosẽse va'e kwéry irũ va'ekwe. Oiporavo ave Judas Iscariotes. Upe va'e Hesu pyhyharã-pe omombe'u va'erã. Upe doze kwimba'e oiporavopa-ma Hesu oirũrã.

Judeu rekombo'ehaty onhe'ẽ rei rei Hesu-rehe (Mt 12.22-32; Lc 11.14-23)

20 Upéi Hesu oike oho-vy oga py-py. Ha heta eta ojogweroaty jevy. Upéa-gwi ndikatúi okaru Hesu inhirũ gwéry ave.
21 Upéa ohendu ramo, Hesu róga pygwa osẽ oho onhangareko hagwã hese heraha-vy.
—Itavy, he'i mo'ã hese hikwái.
Upéa-gwi osẽ oho onhangareko hagwã mo'ã hese he'ýi kwéry.
22 Ha judeu rekombo'ehaty katu Jerusalém-gwi ou va'ekwe he'i:
—Gwĩ Belzebu anháy ruvixa katu ojepota ra'e Hesu-rehe. Upéa-gwi Belzebu nhe'ẽ-py omosẽ anháy imondo-vy. Upe anháy ruvixa nhe'ẽ-py omosẽ íxupe kwéry, he'i mo'ã hese hikwái.
23 Upe va'e-rupi ohenói íxupe kwéry Hesu. Arandu rehegwa nhe'ẽ omombe'u íxupe kwéry, tetã mygwa rehegwa nhe'ẽ poru-vy. Imbaraete va'e rehegwa nhe'ẽ oiporu ave:
—Mba'éixa katu omosẽ-ta hesegwa Satanás, upe anháy ruvixa va'e, he'i. —Ndikatúiry omosẽ.
24 Ha mburuvixagwasu re'ýi ndaijojavéi-ma ramo, ndoiko porãvéi-ma.
25 Ha hóga pygwa ndaijojavéi-ma ramo, ndoiko porãvéi-ma.
26 Ha Satanás re'ýi kwéry ave ndaijojavéi-ma ramo ra'e, ndoiko porãvéi-ma arã ra'e Satanás. Ndoikovéi-ma arã ra'e. Opa-ma arã ra'e, he'i.
27 —Ha ndikatúi avave oike imbaraete va'e róga-py omonda hagwã imba'e kwéry-rehe. Onhapytĩ ranhe ramo ae íxupe, ogwerahapa arã hóga-py oĩ va'e, he'i íxupe kwéry Hesu.
Upéixa ha'e kwéry ijapuha oikwaa uka íxupe. Anháy ndikatúi omosẽ ojehegwa, he'i ramo oikwaa uka íxupe ha'e kwéry ijapuha.
28-30 —Anháy ojepota ra'e Hesu-rehe, he'i mo'ã hese kuri hikwái.
Hesu Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-pe omoanha anháy hikwái. Upéa-gwi he'i íxupe kwéry Hesu:
—Anhete ko xe ha'e-ta nde-vy. Ne rembiapo vai ramo, erenhe'ẽ vai ramo Nhandejáry-rehe, omboyke-ta ndéhegwi Nhandejáry ne rembiapo vaikwe. Ha erenhe'ẽ vai ramo katu Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-rehe, nande poriahuvereko mo'ãiry. Nde py'a ky'a-ma. Nande py'a potĩ mo'ãvéi opa e'ỹ reheve, he'i íxupe kwéry Hesu.

Hesu re'ýi kwéry
(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21; Hb 2.11-12)

31 Upe rire ou isy tyvýry kwéry ave. Opyta oka-py. Ohenói uka osẽ hagwã.
32 Heta ogwapy hikwái Hesu jerekwe-vy:
—Nde sy ou. Ou ave nde ryvy ne reindy ave. Oka-py ogwahẽ oĩ-vy, he'i íxupe. —Nde rexase, he'i Hesu-pe.
33 Ha ha'e nosẽiry joty oho-vy. Upéi he'i:
—Amombe'u-ta peẽ-my kiva'e pa xe sy, kiva'e pa xe ryvy, he'i íxupe kwéry.
34 Upe rire orepara gwenduha-rehe ojerekwe-rehe ogwapy va'e:
—Ehexa, he'i gwenduha-pe, —ko va'e kwéry xe sy. Upe va'e kwéry xe ryvy, he'i.
35 —Nhandejáry nhe'ẽ ojapo va'e gwive upéa voi xe ryvy, he'i. —Upéa xe reindy, upéa xe sy ave, he'i gwenduha-pe Hesu.

4

Hesu omombe'u arandu rehegwa nhe'ẽ temitỹgwe rehegwa-rami
(Mt 13.1-9; Lc 8.4-8)

1 Ha upéi katu onhemonhe'ẽ jevy-ma Hesu yugwarusu rembe-rehe. Ha heta eterei ijatypa henda-py. Upéa-gwi oike kanoagwasu-py íxugwi kwéry. Ogwapy-ma kanóa py-py. Y rembe'y-py oĩ kanóa. Ha enterove opyta yvy-py hikwái. Y rembe-rehe opyta.
2 Ha heta onhemonhe'ẽ nhe'ẽ íxupe kwéry arandu rehegwa nhe'ẽ omombe'u-vy.
Omombe'u arandu rehegwa nhe'ẽ íxupe kwéry temitỹgwe rehegwa-rami:
3 —Pejeapysaka joa joa, he'i. —Oho onhemitỹ onhemitỹ va'e. Omohãi gwemitỹ.
4 Onhemitỹ jave, oime temitỹ ra'ỹi tape-rupi ho'a va'e. Ha upéi ou gwyra opa ho'u.
5 Oime temitỹ ra'ỹi ave yvy pererĩ-rupi ho'a va'e. Upe-py oĩ mixĩmi yvy. Pya'e henhói-ma, yvy ndahetáiry-gwi.
6 Kwarahy haku-ma ramo, onhandu-ma temitỹgwe kwarahy aku. Ha kwarahy ohapypa voi. Ombohovirupa ave hapo e'ỹ reheve.
7 Oime nhuatĩndy-rupi ho'a va'e ave. Ha nhuatĩ katu okakwaa-ma. Ojaho'ipa temitỹgwe-pe. Upéa-gwi ndahopéiry.
8 Oime yvy porã-my ho'a va'e ave. Henhói-ma hemitỹ. Okakwaa. Hope-ma. Oĩ trinta ha'ỹi va'e. Oĩ sessenta ha'ỹi va'e. Oĩ ha'ỹive va'e cem ha'ỹi va'e.
9 Ne aranduse va'e, ejeapysaka porã katu xe nhe'ẽ-rehe, he'i onhemonhe'ẽ-vy íxupe kwéry.

Hesu oikwaa uka gwemimbo'e kwéry-pe temitỹgwe rehegwa nhe'ẽ
(Mt 13.10-23; Lc 8.9-15)

10 Ijatypa va'e oje'ói rire, oporandu Hesu-pe doze hemimbo'e kwéry inhirũ gwéry ave:
—Temitỹgwe rehegwa nhe'ẽ ereiporu kuri. Mbava'e-rehe po he'i upe va'e? he'i oporandu-vy íxupe.
11 Upéi he'i Hesu íxupe kwéry:
—Ha peẽ katu peikwaa voi mba'éixa po nhamoirũ-ta Nhandejáry nhande ruvixa. Nhandejáry oikwaa uka-gwi peẽ-my peikwaa. Ha ambue kwéry-pe katu ndoikwaa ukáiry. Upéa-gwi temitỹgwe rehegwa-rami amombe'u kuri Nhandejáry nhande ruvixarã rehegwa nhe'ẽ, anhemonhe'ẽ-vy íxupe kwéry, he'i.
12 —Ha upéi oma'ẽ ma'ẽ hikwái. Ha ndohexái mba'eve. Ohendu hendu. Ha ndoikwaái mba'eve. Upéa-gwi ndogwerovái gweko. Ha Nhandejáry katu nomboykéiry íxugwi kwéry hembiapo vaikwe. Upéa-rehe arandu rehegwa nhe'ẽ aiporu mante amombe'u-vy íxupe kwéry Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ, he'i.*

* **4:12** Is 6.9-10

13 —Ha peẽ katu ndapeikwaa porãi ave. Ma'erã ndapeikwaa porãi? Aipo ramo,
mba'éixa peikwaa-ta arandu rehegwa nhe'ẽ gwive amombe'u mbe'u ramo?
14 Onhemitỹ va'e onhemitỹ. Upéa he'ise: Omoherakwã Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ
porã.
15 Ha tape-rupi onhenhotỹ va'ekwe katu he'ise: Oĩ ohendu va'e nhe'ẽ porã. Ohendu-
ma ramo, ou anháy ruvixa Satanás. Oipe'a ipy'a-gwi inhe'ẽ porã.
16 Ha yvy pererĩ-rupi onhenhotỹ va'ekwe katu he'ise: Oĩ ohendu va'e inhe'ẽ porã.
Ohendu-ma ramo, ovy'a ogwerovia-vy.
17 Ha ndahapóiry. Upéa he'ise: Sapy'a ete ogwerovia. Ndogwerovia teéiry voi. Ha upe
rire katu nhe'ẽ porã rendu-gwi, omoingo asy íxupe. Ojerereko asy-gwi, ndogwerovia-
sevéiry. Pya'e a'e oheja nhe'ẽ porã.
18 Ha nhuatĩndy-rupi onhenhotỹ va'ekwe katu he'ise: Oĩ ohendu va'e voi inhe'ẽ porã.
19 Ha onhesamondo mondo omba'e-rehe: "Mba'éixa po aiko-ta ko'ánga?" oporandu
randu ojéupe. Ovy'a-ta mo'ã imba'e reta ramo. Oipotave tave ojéupe gwarã. Upéa-gwi
ohendu hendu rei inhe'ẽ porã. Nahembiapo porã porãiry.
20 Ha yvy porã-my onhenhotỹ va'ekwe katu he'ise: Oĩ ohendu va'e inhe'ẽ porã.
Ohendu ramo ogwerovia tee voi. Ogwerovia-gwi, oĩ hembiapo porã porã va'e. Oĩ
hembiapo porãve rãve va'e. Oĩ hembiapo porã eterei va'e ave, he'i íxupe kwéry Hesu.

Hesu omombe'u mbe'u arandu rehegwa nhe'ẽ

21 Ha upéi katu Hesu omombe'u jevy arandu rehegwa nhe'ẽ tataendy rehegwa-rami:
—Ndajarúi voi tataendy nhamoĩ hagwã mba'e ryru gwy-py. Ndajarúi ave nhamoĩ
hagwã tupa gwy-py. Tataendy katu jaru nhamoĩ hagwã tataendy rendaty-py.
22 Oime va'e gwive onhenhomi va'e ojekwaa-ta voi. Ha pe ereikwaa e'ỹ va'e gwive,
upéa ereikwaa-ta voi ave.
23 Ne aranduse va'e, ejeapysaka porã katu xe nhe'ẽ-rehe, he'i.
24 —Ejeapysaka porã erehendu va'e-rehe. Ereme'ẽ me'ẽ va'ekwe ohekoviarõ-ta nde-vy.
Hetave ave ohekoviarõ-ta.
25 Heta ogwereko va'e-pe hetave ohekoviarõ-ta. Ha naimba'e rexakwaái va'e-gwi katu,
oipe'apa-ta íxugwi. Ogwereko va'e gwive oipe'apa-ta íxugwi, he'i íxupe kwéry Hesu.*
26 Ha upéi katu omombe'u jevy Nhandejáry nhande ruvixarã rehegwa nhe'ẽ
temitỹgwe rehegwa-rami:
—Kwimba'e oho onhemitỹ. Onhemitỹ yvy-rupi.
27 Upéi pyhare hare oke-ma. Iko'ẽmba ẽmba opu'ã-vy. Henhói rei temitỹ. Okakwaa. Ha
ndoikwaáiry mba'éixa po henhói.
28 Hemitỹgwe katu omohenhói rei yvy. Upe rire ombohope. Upe rire omoha'ỹi.
29 Ijagwyje-ma ramo, oikytĩ uka ogwahẽ-ma hi'áry-gwi, he'i íxupe kwéry Hesu, Nhan-
dejáry irũ ojekwaa va'erã rehegwa oikwaa uka-vy.
30 —Mba'éixa aikwaa uka-ta peẽ-my Nhandejáry nhande ruvixaha? Mba'eixagwa nhe'ẽ
aiporu-ta pene mo'arandu hagwã, he'i íxupe kwéry.
31 —Amombe'u-ta Nhandejáry nhande ruvixarã rehegwa nhe'ẽ temitỹgwe mostarda
rehegwa-rami, he'i. —Oĩ temitỹ héry va'e mostarda. Onhotỹ ramo, mixĩ eterei. Mixĩve
opamba'e ra'ỹi-gwi yvy arigwa-gwi.
32 Ha onhotỹ-ma rire, pya'e tuvixa. Entéro temitỹ-gwi tuvixave. Upéi hakãmby-
ma. Upéa-rehe ojapo-ma gwyra gwaityrã. Hi'ã gwy-py ojapo, he'i íxupe kwéry Hesu,
Nhandejáry irũ hetave tave oĩ va'erã rehegwa oikwaa uka-vy.*
33 Upéixa voi omombe'u mbe'u íxupe kwéry Hesu arandu rehegwa nhe'ẽ temitỹgwe
rehegwa-rami. Peteĩ teĩ oikwaa peve omombe'u.

---

* **4:25** Mt 5.14-15; Lc 8.16-18 * **4:32** Mt 13.31-32; Lc 13.18-19

34 Onhemonhe'ẽ-vy íxupe kwéry, temitỹgwe rehegwa nhe'ẽ va'e-rupi, tataendy rehegwa va'e-rupi ave omombe'u íxupe. Upéa rehegwa oiporu e'ỹ reheve nomombe'úiry íxupe kwéry. Ha hemimbo'e kwéry anho hendive oime ramo, oikwaa ukapa-ma íxupe kwéry.*

Ekirirĩ katu, he'i y-pe Hesu
(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)

35 Ha upéi ka'aru ete-ma.
—Jaha jahasa y rovái, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.
36 Upéi ohejapa oho-vy ijaty va'e-pe hikwái. Ogwapy oĩ-vy kanoagwasu-py Hesu. Upéixa ramo ogweraha íxupe y-rupi y rovái. Oho ave hupive kanóa ambue va'e.
37 Ha upéi katu ou yvytugwasu. Opu'ã pu'ã-ma y. Oike kanoagwasu-py y. Upéa-gwi haimete-ma kanóa hynyhẽ y-gwi.
38 Ha Hesu katu oke oĩ-vy kanóa-py. Hemimbo'e kwéry kupe-py oke. Oke inhakãngyta ári. Ha omombáy-ma íxupe hikwái.
—Nhande nhanheapymi-tama, mbo'eháry, he'i omombáy-vy íxupe. —Nerepenái tipo nhande rekove-rehe? he'i íxupe.
39 Ha opáy-ma Hesu. Ha opáy jave Hesu ohexa-ma y opu'ã pu'ã va'e. Ha oja'o yvytugwasu-pe omombyta hagwã:
—Ekirirĩ katu, he'i y-pe.
Inhe'ẽ rupi opyta-ma yvytu. Okirirĩmba ete voi.
40 Ha'e he'i:
—Ma'erã nde py'amirĩ upéixa? Nderejeroviáiry xe-rehe. Ma'erã nderejeroviáiry xe-rehe? he'i íxupe kwéry.
41 Ha onhemondyipa-ma íxugwi hikwái.
—Kiva'e po ko va'e? Oja'o ramo yvytugwasu-pe, oja'o ramo y-pe ave íxupe, ohendu voi inhe'ẽ, he'i ojóupe hikwái hese.

5

Oike kure kwéry py'a-py anháy kwéry
(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

1 Ha upéi katu Hesu gwemimbo'e kwéry ndive ohasa yugwarusu rovái. Ogwahẽ Geraseno kwéry retã-my.
2 Osẽ-ma ramo Hesu kanoagwasu-gwi, ou ohugwaitĩ-vy íxupe anháy ojepota va'e hese. Oyta-gwi ou.
3 Oiko rei oyta-rupi anháy ojepota va'e hese. Ndikatuvéi onhapytĩ íxupe avave.
4 Onhapytĩ jevy jevy rei íxupe. Oipokwa pokwa íxupe corrente-py. Oipykwa pykwa ave íxupe. Ha anháy-rehe omenda va'e katu omondohoypa-ma. Omopesẽgwe sẽgwepa, omondoho ndohoypa-ma íxugwi. Ndaipóri ipu'aka va'e hese.
5 Pyhare osapukái oĩ-vy oyta-rupi, yvyaty aty-rupi ave. Áry ramo osapukái ave. Onhekytĩ oiko-vy ita-rehe.
6 Mombyry-gwi ohexa-ma Hesu-pe. Oripara ojeity omboete hagwã íxupe.
7 He'i osapukái hatã-vy:
—Nde, Hesu, he'i. —Tupãgwasu ra'y nde, he'i. —Ma'erã tipo erepena xe-rehe? he'i oporandu-vy Hesu-pe. —Tupã Nhandejáry réry-py, ajerure nde-vy. Aníke xe mbohasa asy, he'i Hesu-pe.
8 Upéa he'i jave,
—Anháy, he'i, —esẽ katu íxugwi, he'i íxupe Hesu.
9 Upéi oporandu íxupe:
—Mba'éixa nde réry? he'i íxupe.

* **4:34** Mt 13.34-36

—Heta xe ae xe moirũ va'e. Upéa-gwi xe réry Heta ave, he'i Hesu-pe.
10 Upéi ojapura anháy ojerure-vy Hesu-pe pono omondopa íxupe kwéry pe tetã-gwi.
11 Ha upe-py heta eterei oĩ kure. Yvyaty rembe'y-rehe okaru hikwái kure.
12 Ha anháy kwéry ojerure íxupe:
—Ore mondo katu kure kwéry-rehe. Toroike ipy'a kwéry-py, he'i Hesu-pe.
13 —Tapeho, he'i íxupe kwéry Hesu.
Ha anháy kwéry katu osẽ íxugwi. Oike kure kwéry yta-py. Ha kure kwéry oriparapa ogwejy. Y rembe'y-py ogwejy oho-vy. Hi'apỹ ho'a-vy. Otĩgwe-vy ho'a yugwarusu-py. Heta eterei onheapymimba y py-py. Mokõi mil-rupi, gweta hagwe-ma onheapymimba.
14 Ha herekwa kwéry katu oriparapa oho-vy hikwái. Omombe'u tetã mygwa-pe. Tetã jerekwe-rehe oĩ va'e-pe omombe'u ave. Oupa ohexa ojehu va'ekwe.
15 Ogwahẽmba Hesu renda-py. Ohexa anháy rerekohare hikwái. Ohexa íxupe ogwapy ramo. Onhemonde ramo ohexa.
—Ndaitavyvéi-ma voi ra'e, he'i hexa-vy hikwái.
Upéa-gwi ikyhyjepa-ma hikwái.
16 Ha upe hexahare omombe'upa íxupe kwéry. Ojehu va'ekwe omombe'upa íxupe. Omombe'u ave anháy rerekohare rehegwa nhe'ẽ. Kure kwéry rehegwa nhe'ẽ omombe'u ave.
17 Upéa-gwi upe pygwa kwéry okyhyje-ma Hesu-gwi hikwái. Ojerure-ma íxupe osẽ hagwã hetã kwéry-gwi.
18 Upe rire onhemboyru kanóa-py Hesu. Onhemboyru-ma ramo ojapura upe anháy rerekohare omoirũ hagwã íxupe.
19 Ha ndohejái omoirũ íxupe:
—Tereho ae katu nde róga-py. Ekwa emombe'u nde re'ýi kwéry-pe erekwera porãmaha. "Nhandejáry ojapo porã porã xe-rehe" ere katu emombe'u-vy, he'i íxupe. —"Xe poriahuvereko eterei-ma voi Nhandejáry" ere katu emombe'u-vy, he'i íxupe Hesu.
20 Ha upéi katu oho omosarambi-vy anháy rerekohare Decapolis tetã mygwa-pe. "Ojapo porã porã xe-rehe Hesu" he'i omombe'u-vy.
—Nhandejáry ojapo porã porã hese, he'i opondera-vy hese hikwái.

Hesu omoingove jevy mitã kunha-pe (Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)

21 Ha upéi katu Hesu oho jevy kanoagwasu-py. Ohasa oje'ói-vy y rovái. Ogwahẽ rire heta eterei jevy ijatypa henda-py. Ha Hesu yugwarusu rembe-py onhembo'y oĩ-vy.
22 Ha upéi ojapura ou-vy ojeporahéi haty-py omanda va'e. Héry Jairo. Ohexa-ma ramo íxupe, onhesũ omboete-vy Hesu renonde-py:
23 —Omano-tama xe rajymi, he'i. —Jaha katu eremoĩ hagwã hi'ári nde po okwera hagwã, nomanovéi hagwã, he'i ojapura-gwi Hesu-pe.
24 Upéa-gwi oho hendive Hesu. Ha ijaty va'e ojopypa íxupe oho-vy hapykwéri.
25 Oime kunha. Are-ma hasy. Hasy doze ro'y. Tuvixa hasyha ogwejy íxupe.
26 Ohasa asy ete va'ekwe. Heta oĩ imongweraharã mo'ã, ha nomongweráiry. Ha ome'ẽmba rei-ma va'ekwe ogwereko va'e íxupe kwéry okwera hagwã mo'ã. Ha ndokwerái joty. Opyta hasyve va'ekwe.
27 Upéi katu ohendu Hesu rerakwã. Upéa-rehe ojogweroaty aty ramo hikwái, oho hapykwéri, Hesu rapykwéri.
28 "Apoko ramo xe ijao-rehe jepe, akwera arã", he'i ojéupe.
29 Upéa-gwi opoko ijao-rehe. Opoko-ma ramo hese, opi-ma íxupe imba'asy. Oikwaa okweramaha imba'asy-gwi hete.
30 Ha Hesu katu oikwaa-ma omongweramaha kunha-pe. Upéa-gwi ojere-ma Hesu ijatypa va'e mbyte-py:
—Kiva'e opoko-ma xe ao-rehe, he'i oporandu-vy.

31 Ha hemimbo'e kwéry he'i íxupe:
—Ema'ẽ katu ijatypa va'e-rehe. Ojejapipa voi nde-rehe ra'e. “Kiva'e opoko xe-rehe” ma'erã ere upéixa, he'i oporandu-vy.
32 Ha Hesu oma'ẽ oĩ-vy ohexa hagwã kiva'e po ojapo upéixa ra'e.
33 Ha kunha katu oikwaa okweramaha. Upéa-gwi ikyhyje-ma. Oryrýi-ma ave. Ou ojeity henonde-py. Omombe'upa íxupe anhete va'e.
34 —Xe rajy, he'i kunha-pe ipy'agwapy hagwã. Gwajýry-pe he'iha-rami, he'i kunha-pe, —nde erejerovia-ma kuri xe-rehe, upéa-gwi erekwera-ma. Tereho nde py'agwapy reheve. Nande rasyvéi-ma ne mba'asy-gwi, he'i kunha-pe.
35 Onhe'ẽ vyteri jave, ou mburuvixa róga-gwi omombe'u:
—Omano ete-ma nde rajy, he'i túvy-pe. —Eheja katu toho mbo'eháry, he'i Jairo-pe omombe'u va'e.
36 Ha Hesu katu ohendu omombe'u ramo:
—Aníke erekyhyje. Ejerovia katu xe-rehe, he'i mburuvixa Jairo-pe.
37 Ha upéi katu ndohejái omoirũ íxupe avave. Mbohapy hemimbo'e anho mante omoirũ íxupe. Oho indive omoirũ Pedro, Tiago, tyvýry João ave.
38 Ogwahẽ-ma mburuvixa róga-py. Ohexa heta ijayvu joa va'e. Ha ha'e kwéry hasẽmba voi osapukái-vy.
39 Oike Hesu. He'i íxupe kwéry:
—Ma'erã tipo pende ayvu? Ma'erã tipo pene rasẽmba rei pekwa-vy? he'i íxupe kwéry. —Nomano teéiry voi upe mitã kunha. Oke ae maniko oĩ-vy ra'e, he'i íxupe kwéry.
40 Ha'e kwéry katu onhembohory Hesu-rehe. Ha ha'e katu omosẽmba imondo-vy. Ogweraha ondive mitã ru, isy oirũ ave. Oike mitã kunha oĩ ha-py.
41 Oipopyhy íxupe.
—“Talita cumi” he'i íxupe. Ha'e ae onhe'ẽ-py ohenói omopu'ã hagwã, “Mitã kunha, epu'ã katu” he'i-vy.
42 Upe mitã kunha opu'ã-ma ogwata-ma. Mitã kunha katu doze ro'y ogwereko va'e. Upéa-gwi,
—Mba'éixa omoingove jevy íxupe? he'i opondera eterei-vy hese hikwái.
43 Ha Hesu he'i:
—Aníke avave ohendu, he'i jevy jevy íxupe kwéry Hesu. —Emongaru íxupe, mitã kunha-pe, he'i.

6

He'ýi kwéry ndogweroviái Hesu-pe
(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

1 Upe-gwi oho Hesu. Gwetã-my ogwahẽ jevy. Omoirũ íxupe hemimbo'e kwéry.
2 Ha pytu'uha áry-py Hesu onhemonhe'ẽ jevy-ma. Ojeporahéi haty-py onhemonhe'ẽ. Heta ohendu va'e inhe'ẽ,
—Mba'éixa onhemonhe'ẽ? he'i opondera-vy hese hikwái: —Mamo-gwi upéa ohendu aipo va'e nhe'ẽ? he'i hese. —Kiva'e omombe'u hi'arandu hagwã íxupe? he'i hese. —Ema'ẽ hese. Hexapyrã-rupi voi Hesu rembiapo porã. Mba'éixa ojapo upéixa? he'i hese.
3 —Upéa óga apohatygwe voi, he'i. —Maria memby voi. Tiago, José, Judas, Simão ave ityvýry kwéry voi. Heindýry kwéry oiko voi nhane ndive. Ma'erã onhembotuvixa ukase? he'i opondera-vy hese.
Upéa-gwi ndija'evéi Hesu-rehe hikwái.
4 Upéi he'i íxupe kwéry Hesu:
—Ha onhemonhe'ẽ va'ety onhemboete voi. Ha hetã mygwa katu nomboetevéiry íxupe. He'ýi kwéry ave nomboetevéiry íxupe. Hóga pygwa ave nomboetevéiry ave íxupe, he'i ójehe ndaija'evéi-gwi he'ýi kwéry.

5 Upéa-gwi ndikatúi hembiapo porã hexapyrã-rupi. Mbovymi hasy va'e-rehe mante
omoĩ opo omongwera hagwã.
6 Ha ndogweroviái-gwi hikwái,
—Mba'éixa ndogweroviái? he'i opondera-vy hese kwéry Hesu.
Upéi oho tetãgwasu jerekwe-rupi. Tetã mirĩ mirĩ oĩ ha-rupi oho onhemonhe'ẽ-vy Hesu.

Hesu remimbo'e kwéry oho onhemonhe'ẽ-vy
(Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)

7 Ha upéi katu Hesu ohenói doze gwemimbo'e kwéry-pe ogwahẽ hagwã ha'e-py. Mokõ
mokõi meme omboja'o ja'o imondo-vy:
—Xe nhe'ẽ-py emosẽ imondo-vy anháy, he'i íxupe kwéry.
8 —Aníke ereraha mba'eve. Nde pykoka anho eraha, he'i. —Ani ereraha ne remi'urã
ani ereraha nde vosa. Ani ave ereraha pirapire ne ku'asã gwy-py, he'i íxupe kwéry.
9 —Emonde nde pyryru. Ne kamisa katu ani erembojo'a, he'i íxupe kwéry.
10 —Ereike ramo óga-py epyta upe-py. Ani erembopopa ereiko-vy. Eresẽ peve upe tetã-
gwi, eiko petẽi óga-py íxupe kwéry.
11 Ha oĩ ramo tetã mygwa pende rerohory e'ỹ va'e, pene nhe'ẽ renduse e'ỹ va'e katu,
eresẽ ramo upe tetã-gwi embovava nde py ho'apa hagwã yvy timbore nde py-gwi. Upéixa
erejapo ramo, eremomandu'a uka arã hembiapo vaikwe-rehe. "Nhandejáry re'ýi e'ỹ-
rami nipo ra'e nhande" he'i va'erã ójehe, he'i íxupe kwéry Hesu.
12 Aipo-gwi hemimbo'e kwéry oho onhemonhe'ẽ-vy enterove va'e-pe:
—Erova nde rekoha, he'i.
13 Omosẽ imondo-vy heta anháy-pe. Hasy va'e-rehe omona nhandy omongwera
hagwã.*

Joãо ojejuka
(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)

14 Ha Hesu rerakwã opa opa-rupi oho. Upéixa-gwi mburuvixagwasu Herodes ohendu
ave Hesu rerakwã.
Kente kwéry omombe'u mbe'u ojóupe Hesu rerakwã. Gwĩ Hesu rexa-vy, he'i ojóupe:
—Joãо Batista oikove jevy-ma, he'i mo'ã. —Upéa-gwi hexapyrã-rupi hembiapo porã
porã voi, oĩ he'i va'e mo'ã Hesu-rehe.
15 Hesu rexa-vy he'i ojóupe:
—Upe va'e ko Elias, oĩ he'i va'e mo'ã ave Hesu-rehe.
—Upe va'e ko onhemonhe'ẽ va'ety yma gwaréixa, oĩ he'i mo'ã va'e ave hese.
Upéixa voi ha'e kwéry hupi e'ỹ omombe'u. Omombe'u jokupe kupe hesegwa nhe'ẽ.
16 Upéixa ramo Herodes mburuvixagwasu va'e ohendu Hesu rerakwã. Upe ojapo japo
va'ekwe ohendu:
—Upe Joãо xe anhakã'o uka va'ekwe, oikove jevy-ma nipo ra'e, he'i mo'ã hese.
17-18 Are-ma omenda va'ekwe Herodes. Gwyvýry rembirekokwe-rehe omenda
va'ekwe. Gwovajáry Herodias-rehe omenda va'ekwe. Tyvýry héry Filipe. Ha Joãо katu
he'i va'ekwe íxupe, Herodes-pe: "Ereiko ramo nde ryvy rembireko ndive, ndatekoháiry
erereko" he'i va'ekwe íxupe. Upéa-gwi mburuvixagwasu omondo va'ekwe ipiári oipyhy
uka hagwã Joãо-pe. Omoĩ uka va'ekwe íxupe preso. Gwembireko-rehe onhe'ẽ-gwi, omoĩ
uka íxupe preso.
19 Ha hembireko katu ndija'éi voi Joãо-rehe. Ojuka-ta mo'ã.
20 Ndikatúi ojuka, omboete-gwi íxupe mburuvixagwasu Herodes. Ha mburuvixa katu
oheko kwaa voi íxupe. "Hi'arandu va'e Joãо, heko marangatu va'e voi ave" he'i hese.
Upéa-gwi omoĩngatu joty íxupe. Ohendu ramo inhe'ẽ, ojapose vérami mo'ã inhe'ẽ. Ha
ndojaposéi ave. Ndojapói ramo jepe, ogwerohory joty inhe'ẽ.

---

* **6:13** Lc 10.1-12

21 Hi'áry ogwahẽ ojuka hagwã íxupe. Oiko hagwe áry-py mburuvixagwasu omongaru porã imboviapyre. Mburuvixa kwéry, soldado ruvixa kwéry, imba'e reta va'e kwéry, Galiléia pygwa va'e omongaru porã.
22 Ojekaru ha-py oike-vy ojeroky hembireko memby kunha. Ombovy'a ojeroky ramo mburuvixagwasu Herodes-pe, imboviapyre ave ombovy'a. Ha upéi he'i kunhataĩ-pe mburuvixagwasu:
—Ejerure xe-vy ne remimbota-rehe. Oime ra'ẽ va'e voi ame'ẽ-ta nde-vy, he'i íxupe.
23 —Oime ra'ẽ va'e-rehe erejerure ramo, ame'ẽ-ta nde-vy, he'i íxupe. Pono oapu-gwi —Tupã réry-py ame'ẽ-ta nde-vy, he'i. —Ha opamba'e xe areko va'e katu amombyte-ta nde-vy ime'ẽ-vy, he'i jevy jevy íxupe.
24 Upéi osẽ oho-vy oporandu osy-pe:
—Mbava'e-rehe tipo xe ajerure-ta, he'i omombe'u-vy osy-pe.
Isy he'i íxupe:
—Ejerure katu João Batista akãgwe-rehe, he'i íxupe.
25 Ojapura oike hagwã jevy mburuvixagwasu oĩ ha-py. Pya'e oike ojerure-vy:
—Ãy aipota eremboyru xe-vy pya'e nha'ẽ-py João akãgwe araha hagwã, he'i ojerure-vy.
26 Ha mburuvixagwasu katu onhe'ẽgwe omboasy eterei. "Tupã réry-py ame'ẽ-ta" he'i-gwi, ohendu-gwi ave imboviapyre inhe'ẽ, ndikatuvéi-ma João-rehe hakate'ỹ.
27 Upe-ma ramo omondo peteĩ gwembigwái soldado ogweruruka hagwã íxupe inhakãgwe. Ha oho onhakã'o João-pe onhemoĩ va'e preso haty-py.
28 Ogweru nha'ẽ-py inhakãgwe ome'ẽ kunhataĩ-pe. Ha kunhataĩ katu ome'ẽ osy-pe.
29 Ha João remimbo'ekwe ohendu ramo, ou hetekwe ogweraha. Omoĩ yvykwa-py hetekwe.

Hesu ombopopóy cinco mil va'e-pe cinco mbojape mokõi pira ave
(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jo 6.1-14)

30 Ha hemimondo kwéry katu ou jevy Hesu ha-py. Omombe'u íxupe ojapo japo va'ekwe. Ombo'e mbo'e va'ekwe ou jevy omombe'u.
31 Ha heta ipohuha ou. Opohupáry-gwi ndikatuvéi okaru. Upéa-gwi he'i gwemimbo'e kwéry-pe:
—Jaha katu nhane anho ojeiko e'ỹ ha-py. Japytu'u mixĩ-vy jaha, he'i.
32 Akói ramo oho ha'e kwéry anho ojeiko e'ỹ ha-py. Kanoagwasu-py oho.
33 Ha heta kente ohexa íxupe iho ramo. Oikwaa-ma ave. Upe ramo enterove tetã-gwi osẽ oho-vy. Yvy-rupi oripara oho-vy. Ha'e kwéry ranhe ogwahẽ y rovái. Ha Hesu nogwahẽi joty.
34 Ogwahẽ ramo hembe'y-py, osẽ kanóa-gwi.
—Heta ojohapypa ra'e onhomboaty, he'i hexa-vy. —Upéa ovexa ijáry e'ỹ va'e-rami ndoiko kwaáiry ha'e kwéry anho, he'i. —Ndaherekwáiry, he'i.
Upéa-gwi oiporiahuvereko-ma íxupe kwéry. Oiporiahuvereko-gwi heta onhemonhe'ẽ nhe'ẽ íxupe kwéry.
35 Ka'aru ete ou Hesu ha-py hemimbo'e kwéry:
—Ndaipóri mba'eve a-py, he'i. —Ka'aru ete-ma.
36 Ere íxupe kwéry toho tetã mirĩ-rupi tetãgwasu-rupi ave ojogwa hagwã gwemi'urã, he'i Hesu-pe.
37 Ha Hesu katu he'i gwemimbo'e kwéry-pe:
—Peẽ katu peme'ẽ íxupe kwéry hemi'urã, he'i.
—Oroho-ta tipo orojogwa duzentos repy mbojape hemi'urã kwéry orome'ẽ hagwã íxupe kwéry ho'u hagwã, he'i íxupe oporandu-vy.
38 Hesu he'i:

—Mbovy a-py erereko mbojape? Ekwa terehexa, he'i íxupe.
Upe rire oho ohexa. Oikwaa rire, ou omombe'u:
—Cinco mbojape oĩ, he'i. —Mokõi pira ka'ẽ ave oĩ, he'i Hesu-pe.
39 Ha upéi katu he'i ojogweroaty mirĩ mirĩ hagwã ogwapy-vy. Kapi'i pyahu ári ogwapy hagwã, he'i íxupe kwéry.
40 Ha cem oĩ va'e, cinqüenta oĩ va'e ave ojoypy ypy-py ogwapy.
41 Ha Hesu katu oipyhy upe cinco mbojape. Mokõi pira ave oipyhy. Upéi hovayva yvate-koty omboete-vy temi'urã-rehe. Otima porã ave. Omboja'o ja'o upe mbojape. Ome'ẽ me'ẽ gwemimbo'e kwéry-pe ombogwejy hagwã entéro va'e rovagwy-py. Omboja'o ja'o ave mokõi pira enterovéa-pe.
42 Ha enterovete okaru. Hygwyatãmba-ma ave hikwái.
43 Upéi omono'õ ho'u va'ekwe rembyre, pira rembyre ave. Doze ajaka joty ra'e oĩ hembyre kwéry.
44 Upe okaru va'ekwe heta oĩ ra'e. Kwimba'e kwéry okaru va'e cinco mil oĩ ra'e.

Hesu oho ogwata-vy y ári
(Mt 14.22-33; Jo 6.15-21)

45 Upe ramo Hesu he'i:
—Eike katu kanoagwasu-py, he'i gwemimbo'e kwéry-pe. —Pekwa mani katu y rovái xe renonde, he'i. —Betsaida-py ekwa mani katu, he'i.
Oho rire, he'i ojogweroaty va'e-pe:
—Tapeho katu pende ro nde róga-rupi, he'i Hesu íxupe kwéry.
46 Upe rire, "Aha jevy-tama" he'i rire íxupe kwéry, oho yvyaty ári-rupi Hesu. Onhomongeta hagwã Nhandejáry ndive oho.
47 Ojekwaa-ma pytũ ou-vy. Oĩ kanoagwasu y mbyte-py y ári ave. Ha Hesu katu opyta ha'e anho yvy-py.
48 Ohexa íxupe kwéry onhemombaraete ramo oipykúi-vy. Ndogwatavéi kanóa henonde-gwi ou ramo yvytu. Hembipe ramo Hesu oho gwemimbo'e kwéry ha-py. Pytũ joty reheve oho íxupe kwéry ogwata-vy y ári. Ohenonde'a-ta mo'ã kanóa-pe.
49 Ha ha'e kwéry katu ohexa ramo íxupe ogwata y ári,
—Arygwypóry,
he'i mo'ã hese. Osapukái ave.
50 Enterovéa hemimbo'e kwéry ohexa íxupe. Onhemondýi eterei-ma ave. Upéa-gwi osapukái joa. Upe ramo pya'e he'i íxupe kwéry:
—Anive erejapura teĩ. Xe ko Hesu, he'i voi. —Ani erekyhyje teĩ, he'i.
51 Upéi katu oike-ma kanoagwasu-py hendive kwéry. Ndayvytuvéi-ma.
—Mba'éixa omombyta yvytu? he'i opondera eterei-vy hese.
52 Ha Hesu ombopopóy ramo mbojape hexapyrã-rupi, ndoikwaáiry heko-rehe. Nainhakã porãi-gwi ndoikwaáiry heko-rehe hikwái. Upéa-gwi,
—Mba'éixa omombyta yvytu? he'i opondera eterei-vy hese.
53 Upéi katu oho yugwarusu rovái. Genezaré tetã-my ogwahẽ oho-vy hikwái. Isã-py onhapytĩ kanóa. Osẽ kanóa-gwi.
54 Osẽ jave, pya'e oikwaa Hesu-pe tetã mygwa.
55 Oripara oho-vy hikwái opa-rupi. Pe tetã kupe-rupi oripara para okwa-vy. Ha hasy va'e-pe katu ogweru Hesu ha-py. Hupa reheve ogweru. Ohendu-ma ramo Hesu oĩ ha-py ogweru-ma.*
56 Ha Hesu katu ogwahẽ ramo tetãgwasu-py, ogwahẽ ramo tetã nhepyrũ-py, ogwahẽ ramo ave tetã mirĩ-my, óga pa'ũ-rupi ombogwejy meme hasy va'e-pe hikwái. Ojerure íxupe:

---

* **6:55** Mt 14.34-36

—Tande pyhy nde ao rembe'y-rehe jepe hasy va'e, he'i íxupe hikwái oipyhy va'e gwive okwera-ma hagwã.

7

"Ma'erã tipo ndoikói yma gware reko-rupi ne remimbo'e" he'i Hesu-pe oporandu-vy (Mt 15.1-20)

1 Ha fariseu kwéry ojogweroaty Hesu ha-py. Ogwahẽ ave ou-vy judeu kwéry rekombo'ehaty. Jerusalém tetã-gwi ou va'ekwe.

2-4 "Ndajajepohéi porãi ramo ndikatúi jakaru", he'i va'e fariseu kwéry, opa judeu kwéry gwive ave. Ojepohe pohéi e'ỹ reheve ndokarúi va'e ojapo-gwi hembypy he'i va'ekwe. Ou jevy ramo mba'e jogwa haty-gwi nonhemopotĩry ramo ndokarúi. Ojohéi kopo'i, ojohéi japepo, ojohéi nha'ẽ kwarepoti-gwi ojejapopyre. Hupa ojohéi ave. Heta mba'e ojapo hembypy he'i va'ekwe ohendu-gwi. Ha gwĩ fariseu kwéry, judeu rekombo'ehaty ave ohexa Hesu remimbo'e kwéry-pe okaru ramo ojepohéi e'ỹ reheve. Upéa he'ise: Ojepohe pohéi rei e'ỹ reheve okaru.

5 Upéa-gwi oporandu Hesu-pe hikwái:

—Ma'erã tipo ndoikói yma gware reko-rupi ne remimbo'e kwéry? Ma'erã okaru ojepohéi porã e'ỹ reheve? he'i. —Ma'erã tipo nonhemopotĩsevéiry nhande kwéry e'ỹ va'e ndive oiko rire? he'i íxupe.

6 Ha Hesu he'i íxupe kwéry:

—Peẽ katu pende py'a ky'a pemo'ã kwaa va'e. Ha Isaías amyrĩ anheiha-rupi omombe'u va'ekwe pende rekorã. Omoĩ va'ekwe kwatia-rehe a-rami:

"Ha'e kwéry xe mboete onhe'ẽ-py rei. Opy'apy-py katu naxe mboetéiry. Ndojehesa rerovái xe-rehe.
7 Xe momba'egwasu teĩ. Xe nhe'ẽ-py nombo'éiry. Ha teko rei nhe'ẽ-py ae oporombo'e mbo'e oiko-vy"*,

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ pende-rehe.

8 Ha Nhandejáry he'i ramo, nderejaposéi voi inhe'ẽ. Ha teko rei katu omanda ramo, he'i va'e gwive erejapo japo voi, he'i íxupe kwéry Hesu.

9 —Nderejaposéi voi Nhandejáry he'i va'ekwe jajapo hagwã nhane rembypy he'i va'ekwe. Upéixa ramo, "Ore rembiapo porã" ere mo'ã ndéjehe.

10 Ha Moisés amyrĩ he'i va'ekwe:

"Pemboete nde ru, nde sy-pe ave. Ha entéro onhe'ẽ vai rei va'e gwu-rehe, osy-rehe ave, tojejuka katu"*,

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.

11 Ha peẽ katu pepyrũ Nhandejáry nhe'ẽ-rehe. Ndapehejáiry gwu osy-pe ome'ẽ hagwã. Pembo'e mbo'e rei judeu kwéry-pe a-rami. Peje, "Ava he'i ramo gwu osy-pe ave, Voive ereporandu ramo ame'ẽ arã nde-vy ra'e. Ãy katu ndikatuvéi-ma ame'ẽ nde-vy. Xe mba'e kwéry opa-ma. Ame'ẽmba-ma kuri Tupã Nhandejáry-pe. Aiporu jepe xe, Tupã mba'epa-ma, he'i gwu osy-pe ave."

12 Upéixa he'i ramo, iporã joty peẽ-my. Upéixa ndapehejái oipytygwõ gwu osy-pe ave. Ne nhe'ẽ-py gwu osy-pe ave nomboetevéi.

13 Ne rembypy reko-rupi joty peiko. Upéa-gwi pepyrũ joty Nhandejáry nhe'ẽ-rehe, pemboyke joty Nhandejáry nhe'ẽ peiko-vy. Heta gwĩa-rami erejapo japo ave, he'i íxupe kwéry Hesu.

14 Upe rire ohenói jevy oha-py kente kwéry ou hagwã he'i:

—Pejeapysaka joa xe nhe'ẽ-rehe peikwaa porã hagwã, he'i arandu rehegwa nhe'ẽ omombe'u-vy.

---

* **7:7** Is 29.13 * **7:10** Êx 20.12; 21.17

15 —Jakaru jave ndikatúi nhane mongy'a. Ndoikói tembi'u nhande py'a omongy'a
va'erã. Ha nhane nhe'ẽ vai ramo ae katu onhemongy'a arã nhande py'a.
16 Pene arandu-ta ramo, pejeapysaka katu ko xe nhe'ẽ-rehe, he'i íxupe kwéry Hesu.
17 Upéi oheja íxupe kwéry Hesu. Oho oike koty-py. Oike rire, oporandu íxupe
hemimbo'e kwéry. He'i:
—Tembi'u rehegwa nhe'ẽ ereiporu kuri. Ha upéa, mbava'e-rehe tipo aipo va'e he'ise,
he'i oporandu-vy íxupe hemimbo'e kwéry.
18 Ha Hesu he'i íxupe kwéry:
—Peẽ katu kente kwéry-rami ave ndapeikwaa porãi joty. Ma'erã tipo ndapeikwaa
porãi? Pekaru ramo, ndikatúi penhembohete ky'a. Ndaipóri tembi'u pene mbopy'a ky'a
va'e.
19 Tembi'u katu pende py'a-rehe ndohói. Pende ryekwe-py ae oho. Upéi osẽmba jevy.
Upéa-gwi napene mongy'áiry, he'i íxupe kwéry Hesu. —Upéixa jaikwaa entéro tembi'u
ipotĩ voi, he'i.
20 Upéa-rehe he'i jevy íxupe kwéry Hesu:
—Ha pene nhe'ẽ vai ramo katu, onhemongy'a arã pende py'a, he'i.
21 —Pende py'apy-py katu penhemongeta peiko-vy pene rembiapo vairã-rehe. Upéa-
gwi pende py'a vai. Pende py'a vai-gwi pejogwereko rei. Pende py'a vai-gwi pemonda
rei peiko-vy, peporojuka ave. Pende py'a ky'a-gwi onhoembireko ndive, onhome ndive
ave peiko.
22 Pende py'a vai-gwi peipota rei pende rapixa mba'e, ha pene rembiapo vai, ha
peporombotavy, ha pene akã vai, napende a'éi pende rapixa-rehe, penhe'ẽ rei rei pende
rapixa-rehe, ha penhembotuvixaseve mo'ã ave peiko-vy, ha napene nhe'ẽ rendúi ave.
23 Ha opaixagwa pejapo pende py'a vai-gwi. Upéixa ramo pende py'a vai-gwi
penhemongy'a-ma, he'i íxupe kwéry Hesu.

"Ne memby-gwi opoi-ma anháy" he'i Hesu (Mt 15.21-28)

24 Upéi opu'ã oho-vy Hesu. Upe-gwi oho ogweroajere Tiro tetã jerekwe-rupi. Sidom
tetã jerekwe-rupi oho ave. Oike koty-py opyta hagwã. Ndoipotái mo'ã onhemombe'u.
Ha ndikatúi onhemi.
25 Ha peteĩ kunha pya'e ohendu herakwã. Ou ojeity Hesu rovagwy-py. Ha imemby
kunha mixĩ va'e anháy rerekoha voi.
26 Ha kunha katu onhe'ẽ outro nhe'ẽ-py. Grego nhe'ẽ-py onhe'ẽ. He'ýi Sirofenícia
pygwa. Ojerure Hesu-pe:
—Emosẽ katu imondo-vy xe memby-gwi anháy, he'i íxupe.
27 —Nde ko ndaha'éi xe re'ýi. Xe re'ýi kwéry aipytygwõ ranhe-ta. Ha upe rire
katu xe re'ýi e'ỹ-pe aipytygwõ-ta ave, he'i. —Mitãgwe-pe katu nhamongaru ranhe.
Nanhamombói jagwa-pe mitã remi'urã, he'i joty Hesu itantea-vy, ojeheko rerovia uka
etese-vy kunha-pe.
28 Ha kunha katu he'i íxupe:
—Akói-ramima ngatu, xe Járy, he'i kunha Hesu-pe. —Ha tembi'u sururukwe ijáry apyka
gwy-py ho'u joty jagwa, he'i Hesu-rehe ojerovia joty-vy.
29 —Ere porã-ma, he'i. —Ekwa jevy katu. Ne memby-gwi opoi-ma anháy, he'i kunha-pe
Hesu.
30 Ha upéi oho gwóga-py. Ohexa omemby hupa-py. Onheno oĩ-vy ramo ohexa. Ha
anháy osẽ-ma ra'e íxugwi oho-vy.

Ogweru Hesu-pe ndaijapysa porãi va'e

31 Ha upéi katu ojevy Hesu Tiro tetã jerekwe-gwi. Sidom-rupi ohasa oho-vy. Ohasa
oho-vy ave Decápolis tetã-rupi. Galiléia yugwarusu-py oho.

32 Ha upe pygwa ogweru Hesu-pe ndaijapysa porãi va'e. Ha'e inhe'ẽngopa va'e ave.
Inhapekũ ratã va'e-rami oiko. Ojerure íxupe omoĩ hagwã hi'ári opo.
33 Ha Hesu ogwenohẽ íxupe. Ojogweroaty ha-gwi ogweraha íxupe ha'e anho.
Ijapysaka-py okwã omopo'ẽ. Upéi ondyvu okwã-rehe Hesu. Upe rire omoĩ inhapekũ apy-
rehe.
34 Upe rire hovayva yvate-koty. Onhe'ẽ va'erã-rami ipytuhẽ hatã:
—Efatá, he'i ha'e ae onhe'ẽ-py.
Upe va'e he'ise: "Tojepe'a nde apysa mbotyha".
35 Ha upéi katu ikwa-ma ijapysa. Nainhapekũ ratãvéiry ave. Nainhe'ẽngopavéi-ma ave.
Onhe'ẽ porã-ma.
36 Upéi Hesu he'i íxupe kwéry omombe'u e'ỹ hagwã avave-pe:
—Ani xe mombe'u teĩ, he'i jevy jevy mo'ã íxupe kwéry. He'iri iri íxupe Hesu ramo,
ha'e kwéry katu omombe'uve uve joty. Ndogwereko nhemíry Hesu ombogwera hagwe.
Nogwenotĩry Hesu-pe.
37 Ha henduhári gwive he'i:
—Hembiapo porã e'ỹ va'e ndoikóiry. Hembiapo porã porã meme ae katu Hesu. Ijapysa
e'ỹ va'e omboapysa jevy va'e. Ha nonhe'ẽi va'e omonhe'ẽ porã jevy va'e Hesu, he'i ojóupe
hikwái opondera eterei-vy hese.

8

Hesu ombopopóy irundy mil va'e-pe sete mbojape
(Mt 15.32-39)

1 Upe ramo heta ojogweroaty jevy ramo, ndogwerekói ramo gwemi'urã, ohenói Hesu
gwemimbo'e kwéry-pe ou jevy hagwã íxupe:
2 —Peju katu xe ha-py, he'i. —Ojogweroaty va'e iporiahu va'e xe-vy. Mbohapy áry xe
mokambara okwa-vy. Ndogwerekói ave gwemi'urã. Upéa-gwi aiporiahuvereko íxupe
kwéry.
3 Oĩ mombyry-gwi ou va'ekwe. Amondo ramo íxupe kwéry hóga-py ivare'a ramo,
naipyatãvéi arã tape-rupi, he'i íxupe kwéry Hesu.
4 Upe ramo hemimbo'e kwéry he'i íxupe:
—Mba'éixa tamo ra'e nhahembi'u me'ẽ ko'a rupigwa kente kwéry-pe? A-rupi ndaipóri
kente tembi'u me'ẽharã, he'i íxupe hikwái.
5 —Mbovy tipo erereko mbojape, he'i oporandu-vy gwemimbo'e-pe:
—Sete voi areko, he'i íxupe.
6 Ha Hesu katu he'i ojogweroaty va'e-pe ogwapy hagwã yvy-py:
—Pegwapy katu, he'i íxupe kwéry.
Upe rire oipyhy upe sete mbojape. Otima Nhandejáry-pe. Otima rire ombopopóy
ome'ẽ gwemimbo'e kwéry-pe. Ojogweroaty va'e rovagwy-rupi omoĩ hagwã ome'ẽ.
7 Ha pira'i ka'ẽ ndogwereko hetái hikwái. Ha Hesu omboete ranhe Nhandejáry-pe pira
ho'u va'erã-rehe. Upe rire omoĩ uka ave hovagwy-rupi.
8 Upe rire ho'u-ma omohygwyatãmba porã ave íxupe kwéry. Upéi omboaty hembyre
opyta va'e omboyru sete ajakagwasu.
9 Ha heta eterei okaru va'e. Irundy mil para'e okaru va'e.
Ha upéi he'i:
—Tapeho katu pende ro nde róga-rupi, he'i íxupe kwéry Hesu.
10 Upe ramo pya'e oike kanoagwasu-py gwemimbo'e kwéry ndive oho hagwã. Dal-
manuta jerekwe-py oho.

"Ejapo katu ore-vy hexapyrã-rupi" he'i Hesu-pe
(Mt 12.38-42; 16.1-12)

11 Ha fariseu kwéry ou Hesu oĩ ha-py onhonhe'ẽ mbojevy jevy hagwã:

—Ejapo katu ore-vy hexapyrã-rupi. Nhandejáry rembiapo porã ramigwa ejapo katu ore mbojerovia uka porã-vy, he'i Hesu-pe. Ombovyte íxupe ombojejavyse-vy.
12 Ha Hesu ndojohu porãi-gwi, opy'apy-py onhe'ẽ va'erã-rami ipytuhẽ hatã:
—Ma'erã ãygwa ohexase hexapyrã-rupi xe rembiapo ramo. Anhete ko xe ha'e-ta peẽ-my. Ãygwa-pe katu naxe rembiapo mo'ãi hexapyrã-rupi, he'i íxupe kwéry Hesu.
13 Upéi oheja oho-vy íxupe kwéry. Oike jevy ramo kanoagwasu-py oho yugwarusu rovái.
14 Ha hemimbo'e naimandu'avéi-gwi ndogwerahái mbojape. Peteĩmi ogweraha hendive. Peteĩ anho mbojape oĩ kanóa-py.
15 He'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe:
—Ivai voi mbojape mbovuha fariseu kwéry, Herodes irũ kwéry rembiporu, he'i íxupe kwéry Hesu omombe'u-vy, pono judeu ruvixa ohekombo'e vai íxupe kwéry.
16 Ha mbava'e-rehe po he'ise upéa ndoikwaái voi. Upéa-gwi onhomongeta okwa-vy:
—Ma'erã po omombe'u upéixa Hesu. Nanhane mbojapéi-gwi omombe'u upéixa, he'i mo'ã ojóupe.
17 Ha Hesu katu oikwaa onhomongeta ramo. Upéa-gwi he'i gwemimbo'e kwéry-pe:
—Ma'erã pemombe'u mbojape pereko e'ỹha? Ma'erã, "Nanhane mbojapevéi" peje pemombe'u-vy? he'i. —Ma'erã tipo ndapehexa kwaavéi-ma xe-rehe? he'i. —Ma'erã tipo ndapeikwaavéi-ma xe reko? Napene akã porãi vyteri, he'i.
18 —Oĩ pende resa. Ma'erã tipo ndapehexavéi-ma? Oĩ pende apysa. Ma'erã tipo napehenduvéi-ma? Ma'erã tipo napene mandu'avéi-ma?
19 Xe ambopopóy kuri heta eta va'e-pe, cinco mil va'e-pe upe cinco mbojape. Ambopopóy rire, mbovy ajakagwasu-py eremboyru hembyrekwe? he'i íxupe kwéry oporandu-vy.
—Doze ajaka, he'i íxupe hikwái.
20 —Aje'i-ma ambopopóy ave kuri upe sete mbojape ame'ẽ hagwã irundy mil va'e-pe. Ambopopóy rire, mbovy ajaka-py eremboyru hembyrekwe? he'i íxupe kwéry oporandu-vy.
—Sete ajaka, he'i íxupe.
21 —Ndereikwaái joty? Ma'erã ndereikwaái? he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

Hesu ombogwera hesa e'ỹ va'e-pe

22 Ha upéi katu ogwahẽmba-ma Hesu gwemimbo'e kwéry ndive. Betsaida tetã-my ogwahẽ.
Ha ojereru Hesu ha-py hesa e'ỹ va'e-pe. Ojerure íxupe opoko hagwã hese.
23 Ha Hesu katu oipopyhy ogweraha hesa e'ỹ va'e. Tetã avyte-gwi ogweraha. Onygwõ rire hesa-py, omoĩ hi'ári opo:
—Erehexa-ma tipo? he'i íxupe oporandu-vy.
24 —Ahexa-ma katu tekove-pe. Havẽ havẽ rei ahexa-vy, he'i. —Yvyra vyra-rami rei ahexa íxupe. Ogwata oĩ-vy ramo ahexa íxupe, he'i íxupe hovayva-vy hesa havẽ-gwi.
25 Upéi omoĩ jevy Hesu hesa ári opo. Ha upéi ohexa katu oĩ-vy. Hesapyso jevy-ma. Ndahesa tatatĩvéiry. Ohexa porãmba-ma.
26 —Tereho nde róga-py, he'i. —Ani ereike jevy te'ýi avyte-py, he'i íxupe Hesu.

"Nde Cristo voi" he'i Pedro (Mt 16.13-28; Lc 9.18-27)

27 Ohasa jevy oho Hesu gwemimbo'e kwéry ndive. Cesaréia de Filipe jerekwe rupigwa tetã mirĩ mirĩ-rupi oho. Oho jave oporandu gwemimbo'e kwéry-pe:
—Mbava'e he'i ra'e xe-rehe? he'i íxupe kwéry.
28 Ha'e kwéry he'i:

—Nane mombe'u porãiry. Ne mombe'u joavy avy. Oĩ, "João Batista onhemoingove jevy va'ekwe ra'e" he'i va'e mo'ã nde-rehe. Oĩ, "Elias onhemoingove jevy va'ekwe ra'e" he'i va'e mo'ã ave nde-rehe. Oĩ, "Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety onhemoingove jevy va'ekwe Hesu" he'i va'e mo'ã nde-rehe, he'i íxupe hikwái.

29 Upéi Hesu he'i:

—Mbava'e ere xe-rehe? he'i íxupe kwéry oporandu-vy.

—Nde Cristo voi, Nhandejáry rembiporavokwe. Enterove remiha'arõ voi ko nde, he'i íxupe Pedro.

30 —Xáke ne nhe'ẽ ohendupa va'erã, he'i. —Ani xe mombe'u mbe'u teĩ avave-pe, he'i íxupe kwéry.

31 Upe rire omombe'u-ma íxupe kwéry Hesu ojéupe ojehu-ta va'e:

—Xe Nhande Ryke'y tee va'e voi, he'i. —Xe áry oma'emboypy hagwe-py heta-ma xe ahasa asy-ta. Xe mbojevy-ta, xe juka uka-ta ave judeu ruvixa kwéry, pa'i ruvixa kwéry, judeu rekombo'ehaty kwéry ave. Mbohapy áry rire katu aikove jevy-ma va'erã, he'i.

32 Ohendupa hagwã-rami upéa he'i íxupe kwéry.

Ha Pedro katu ogwenohẽ-ma Hesu-pe ha'e anho hakate'ỹ-gwi.

—Aníke erenhe'ẽ teĩ upéixa, he'i inhe'ẽ joko-vy íxugwi.

33 Ha Hesu katu ojere ohexa gwemimbo'e kwéry.

—Ani xe nhe'ẽ joko teĩ, he'i Pedro-pe. —Ejei xe ypy-gwi, he'i Satanás-py ohenói-vy íxupe. —Neremombe'úi voi Nhandejáry nhe'ẽ. Anháy ruvixa nhe'ẽ-py ae eremombe'u voi, he'i Pedro-pe.

"Taxe moirũ katu okurusugwasu ohupi heraha-vy va'e-rami peiko-vy" he'i Hesu (Mt 16.24-28; Lc 9.23-27)

34 Upéi ohenói Hesu ou hagwã oha-py ojogweroaty va'e-pe. Gwemimbo'e kwéry-pe ave ohenói:

—Peẽ xe moirũse ramo, anive pejapo rei teĩ pejapose va'e anho mante. Anive pepena teĩ pende rekove-rehe. Xe moirũ ae katu peẽ. Okurusugwasu ohupi heraha-vy va'e-rami ijukapyrã-rami ae katu peiko, he'i íxupe kwéry.

35 —Ha gwekove-rehe hakate'ỹ va'e katu, ndoikove mo'ãi Nhandejáry ndive. Ha xe-rehe ha-py gwekove-rehe nopenái va'e, Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ porã-rehe ha-py gwekove-rehe nopenái va'e ave, oikove meme va'erã Nhandejáry ndive, he'i.*

36 —Nde para'e ko yvy apy gwive járy ramo ereiko va'erã. Ha Nhandejáry ndive ereiko e'ỹ ramo katu mba'evete ndererekói va'erã. Opa ete-ma va'erã. Oipe'apa va'erã ndéhegwi.

37 Nhandejáry ndive ereiko e'ỹ ramo, nande reko repyvéi-ma va'erã. Eremano rei va'erã. Ndererekói ereme'ẽ va'erã Nhandejáry-pe erejehepy hagwã. Eremano joty va'erã, he'i.

38 —Ha ãygwa katu Nhandejáry-pe nomboetéi va'e, hekoha vai va'e ave. Upéa-rupi, "Ndaikwaái íxupe" peje ramo xe-rehe, xe nhe'ẽ napehenduséi ramo ave, xe, Nhande Ryke'y tee va'e, napena pena mo'ãi ave pende-rehe. Xe amano rire aju jevy ramo xe Ru rendy-rupi, hembigwái marangatu reheve, napena pena mo'ãi pende-rehe agwahẽ ramo, he'i íxupe kwéry Hesu.

9

1 Ha Hesu katu he'i ondive oĩ va'e-pe:

—Anhete ko xe ha'e-ta peẽ-my, he'i. —Pene pa'ũ-my oĩ ohexa va'erã Nhandejáry gwuvixarã-pe. Ombaraete reheve oiko ramo, ohexa va'erã. Ohexa e'ỹ reheve nomano mo'ãi. Ohexa rire mate, omano va'erã, he'i íxupe kwéry Hesu.

---

* **8:35** Mt 10.38-39; Lc 14.27; Jo 12.25-26

Ojehete rekoviarõ Hesu
(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)

2 Seis áry rire, mbohapy ogweraha gwupive Hesu. Pedro, Tiago, João-pe ogweraha.
Ogwerojeupi heraha-vy yvyatyrusu-rehe ha'e kwéry anho. Upe-py ha'e kwéry hovagwy-
rupi ojehete rekoviarõ-ma Hesu.
3 Overapa ijao hendy-vy. Hesakã ete ipotĩ-gwi. Imorotĩ ete ijao. Upéixa omomorotĩ rei
ijohéi hagwã, ndikatúi ko yvy-rehe oiko va'e.
4 Ha upéi mokõi ojekwaa íxupe kwéry. Moisés ndive ojekwaa Elias. Onhomongeta oĩ-vy
Hesu ndive.
5 Ha Pedro katu he'i Hesu-pe:
—Iporã nhande nhaime a-py, mbo'eháry, he'i Pedro íxupe, —Torojapo mbohapy tapýi,
peteĩ nde-vy gwarã, peteĩ Moisés pegwarã, peteĩ Elias pegwarã ave, he'i íxupe.
6 Upéixa he'i ndoikwaái-gwi onhe'ẽrã, ikyhyje eterei-gwi hikwái.
7 Upe rire omo'ãy-ma íxupe kwéry arai. Ohendu-ma arai-gwi onhe'ẽ va'e íxupe kwéry:
—Upe va'e xe ra'y, he'i. —Xe rembihayhu va'e voi, he'i. —Ejeapysaka katu inhe'ẽ-rehe,
he'i íxupe onhe'ẽ va'e.
8 Onhe'ẽmba rire-ma pya'e osareko reko oĩ-vy hemimbo'e. Avave ndohexavéi-ma.
Hesu-pe anho mante ohexa gwupive oho ramo.
9 Ogwejy jevy yvyaty ári-gwi. Ogwejy gwejy ou ramo he'i íxupe kwéry Hesu:
—Ani eremombe'u avave-pe erehexa va'ekwe, he'i íxupe kwéry. —Xe Nhande Ryke'y
tee va'e, aikove jevy rire ae, emombe'u katu, he'i íxupe.
10 Upéa-gwi avave-pe nomombe'úi hembiexakwe. He'i ojóupe:
—"Xe aikove jevy-ta" he'i ramo Hesu, mbava'e-pe po he'i Hesu? he'i oporandu randu-
vy ojóupe hikwái.
11 Ha upéi katu oporandu íxupe hikwái:
—Ma'erã, "Tou ranhe Elias" he'i judeu rekombo'ehaty, he'i íxupe.
12 —Ou ranhe voi Elias omoatyrõmba hagwã. Omoatyrõmba ramo jepe, omoĩ joty
va'ekwe kwatia-rehe xe mbohasa asy va'e rehegwa nhe'ẽ. "Nhande Ryke'y tee va'e-pe
ombohasa asy va'erã, ombojevy ave va'erã íxupe" he'i joty xe-rehe omoĩ-vy kwatia-rehe.
Peikwaa tipo upe va'e nhe'ẽ? he'i.
13 —Ha Elias katu ou ra'e. Ou voi kuri, ha'e-ta nde-vy. Ojapose va'e ojapo hese. Yma
he'i hagwe-rami, ãy ojapo-ma hese, he'i íxupe kwéry Hesu.

Hesu omosẽ imondo-vy kunumi-gwi anháy
(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43a)

14 Ha upéi katu Hesu ogwahẽ jevy ou-vy gwemimbo'e kwéry renda-py. Ogwahẽ jevy
ramo ohexa heta reheve ojogweroaty aty ramo hikwái. Heta oĩ kente kwéry ijerekwe-
rehe. Imbyte-py oĩ Hesu remimbo'e kwéry. Hendive onhomongeta hatã hatã oiko-vy
judeu rekombo'ehaty.
15 Upe ramo, osareko-ma Hesu-rehe hikwái. Hesu rexa-vy, "Mba'éixa ogwahẽ?" he'i
opondera eterei-vy hese hikwái. Ndouitaha-gwi, ogwahẽ ou-vy. Ohexa ramo íxupe,
oriparapa oje'ói-vy Hesu renda-py ohogwaitĩ hagwã íxupe. Ogwerohory-ma íxupe.
16 —Mbava'e-rehe tipo penhomongeta hatã hatã ra'e peiko-vy? he'i íxupe kwéry Hesu.
17 Ha ojogweroaty va'e avyte-gwi peteĩ va'e omombe'u:
—Xe ra'y-rehe katu ojepota kuri anháy. Xe ra'y nonhe'ẽve ẽvéi-ma oĩ-vy anháy ojepota-
gwi hese, he'i.
18 —Aru mo'ã kuri nde ha-py erembogwera hagwã, xe Járy. Ha ndorotopái, he'i.
—Ha ogwahẽ ha-py íxupe anháy, oity íxupe imondo-vy. Ijuruyjúi, onhemohãingyrýu,
onhembohete hatã ave. Ajerure mo'ã ne remimbo'e kwéry-pe omosẽ hagwã imondo-vy
íxugwi anháy. Ha ndikatúi omosẽ, he'i Hesu-pe.
19 Upéi he'i Hesu íxupe:

—Aỹgwa katu ndojeroviái vyteri xe-rehe. Ndapyta are mo'ãi ne ndive. Ndoroipokwaa are mo'ãvéi-ma. Eru katu íxupe xe ha-py, he'i íxupe kwéry Hesu.
20 Ogweru íxupe kunumi hikwái. Ha anháy katu ohexa ramo Hesu-pe, omboheteryrýi-ma mitã kunumi-pe. Ho'a oho-vy yvy-py. Ijapajeréi oiko-vy yvy-rehe ijuruyjúi ramo.
21 Upéi oporandu túvy-pe Hesu:
—Are-ma voi tipo araka'e ojepota hese anháy? he'i íxupe.
—Imitã gwive ãy peve ojepota joty hese, he'i.
22 —Oity meme voi tata-py. Ojuka hagwã mo'ã y-py ave oity íxupe. Ha nde pu'aka ramo, erejapose va'e erejapo-ta hese, he'i. —Ore poriahuvereko katu ore pytygwõ hagwã, he'i Hesu-pe.
23 —Ma'erã tipo, "Nde pu'aka ramo" ere xe-vy? Ererovia tee ramo, opamba'e-rehe ipu'aka-ta Nhandejáry ojapo-vy nde-vy, he'i íxupe Hesu.
24 Upe ramo hatã onhe'ẽ mitã ru:
—Xe arovia-ma. Ha arovia e'ỹ ramo, xe pytygwõ xe arovia porãve hagwã, he'i.
25 Ha Hesu katu ohexa kente kwéry oripara joa ogwa'ẽ-vy. Ohexa ramo oja'o-ma anháy-pe:
—Erejepota-gwi kunumi-rehe, nonhe'ẽvéi, nohenduvéi. Ha'e-ta nde-vy, Epoi íxugwi. Anive ereju erejepota hese, he'i íxupe Hesu.
26 Ha anháy katu osapukái rire, omboheteryrýi eterei rire íxupe, opoi íxugwi anháy oho-vy. Te'õgwe-rami voi itúi yvy-rupi upe kunumi. Upéa-gwi,
—Omano-ma ra'e, heta he'i mo'ã va'e kunumi-rehe.
27 Ha Hesu katu oipyhy íxupe ipo-rehe omopu'ã hagwã. Ha opu'ã-ma kunumi.
28 Oike rire koty-py, oporandu Hesu-pe hemimbo'e kwéry ha'e kwéry anho:
—Ma'erã tipo ore ae ndikatúiry oromosẽ imondo-vy anháy-pe, he'i Hesu-pe.
29 —Koixagwa ndikatúi eremosẽ imondo-vy neremondói ramo Nhandejáry-pe ne nhe'ẽ, he'i. —Ha eremondo ramo ne nhe'ẽ íxupe, erehasa ramo erekaru e'ỹ reheve ave katu, eremosẽ-ta imondo-vy, he'i íxupe kwéry Hesu.

Hesu omombe'u mbe'u gwemimbo'e kwéry-pe (Mt 17.22-23; Lc 9.43b-45)

30-31 Upe-gwi Hesu ohasa jevy oho-vy. Galiléia-rupi ohasa hasa oho-vy. Ohasa ramo, oiko va'erã omombe'u mbe'u oiko-vy gwemimbo'e kwéry-pe. Upéa-gwi ndoipotái Hesu oikwaa hapykwere entéro va'e:
—Xe Nhande Ryke'y tee va'e voi. Xe mombe'u-ta voi xe pyhyharã-pe. Teko rei po-py voi xe me'ẽ-ta. Gwĩ xe jukase va'e xe pyhy-ta voi xe reraha-vy, he'i. —Xe juka va'erã hikwái. Ha xe juka rire, mbohapy áry rire, aikove jevy-ma va'erã, he'i íxupe kwéry Hesu.
32 Hesu omombe'u porã ramo jepe, ndoikwaái joty inhe'ẽ.
—Mbava'e-rehe po he'i nhande-vy, he'i rei hikwái ojóupe. Ikyhyje-gwi, noporanduvéi íxupe.
33 Upéi ogwahẽmba-ma Cafarnaum tetã-my. Oime ramo koty-py, oporandu íxupe kwéry Hesu:
—Mbava'e-rehe tipo penhomongeta ra'e pejukwe-vy tape-rehe? he'i íxupe kwéry.
34 Ha'e kwéry katu okirirĩmba ete Hesu-gwi. Ndoikwaái onhe'ẽrã hikwái. "Nhande kwaa-ma" he'i ojéupe hikwái. He'i ra'e hikwái tape-rehe ou-vy: "Kiva'e tipo onhembotuvixave va'erã nhane pa'ũ-gwi" he'i ojóupe. Upéa-gwi okirirĩmba ete íxugwi hikwái. Ndoikwaavéiry rei onhe'ẽrã hikwái.
35 Ha Hesu katu ogwapy oikwaa uka íxupe kwéry:
—Peju katu a-py, he'i doze oĩ va'e kwéry-pe. —Erenhemboete ukaseve tipo? he'i. —Aipo ramo, enhembohekomirĩve katu, he'i íxupe kwéry. —Enterove va'e rembigwái ramo oiko va'e ramo eiko, he'i íxupe kwéry Hesu.
36 Upéi oipyhy mitã ijavyte-py omoĩ. Upéi oikwavã íxupe, ohupi ojyva ári omoĩ-vy:

37 —Eremogwahẽ ramo koixagwa mitã xe réry-py, xe-vy xe mogwahẽha-rami, eremogwahẽ va'erã. Xe mogwahẽ ramo katu, eremogwahẽha-rami ave xe mbouhare-pe, xe mogwahẽ va'erã, he'i íxupe kwéry Hesu.*
38 Ha João katu he'i íxupe:
—Orohexa-ma kuri omosẽ ramo anháy-pe. Omosẽ imondo-vy nde réry-py rei. Ha nanhane mokambarái-gwi, "Ani eremosẽ teĩ Hesu réry-py rei" oro'e kuri íxupe, mbo'eháry, he'i João íxupe.
39 Ha Hesu katu he'i:
—Ani erejoko teĩ íxupe. Xe réry-py hexapyrã-rupi ojapo va'e ndikatúi onhe'ẽ vai vai xe-rehe. Hembiapo porã rire ndaikatúiry arã onhe'ẽ rei rei xe-rehe, he'i.
40 —Ha nhane rembiapo ojoko e'ỹ va'e katu, nhane pytygwõ va'e.
41 Anhete voi ko xe ha'e-ta nde-vy. Ha ne mboy'u va'e katu erejerovia-gwi xe-rehe, ombohekovia va'erã voi katu íxupe Nhandejáry, he'i.*
42 —Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Ko mitã-rami oiko va'e, heko'ive va'e, xe-rehe ojerovia va'e ave, oĩ ohesa rerova uka va'erã xéhegwi ombojejavy uka hagwã. Hekoha vai eterei upe oporombojejavy uka va'e. Iporã arã ra'e jajuka hagwã ombo'e vai e'ỹ ngatu. Iporãve arã ra'e nhanhapytĩ hagwã ijaju'y-rehe itagwasu hese nhamoĩ-vy ipohyive hagwã, he'i. —Iporãve arã ra'e nhamombo ygwasu-py ombo'e vai e'ỹ ngatu. Iporãve voi ko ra'e omano ranhe ra'e ombo'e vai e'ỹ ngatu pono xe-rehe ojeroviase va'e-pe ombo'e vaipa rei, he'i.
43 —Xáke, penhangareko katu pendéjehe. Nde po-gwi para'e erejejavy ramo, enhepokytĩ katu eremombo-vy nde po. Peteĩ nde po e'ỹ va'e rekoha-rami eiko. Iporãve nde posogwe reheve eregwahẽ hagwã ereho-vy Nhandejáry nhande ruvixa ha-py. Ha ne mombo ramo tata opa opa rei e'ỹ va'e-py katu mokõi nde po reheve, ivaive arã nde-vy. Nde poriahu ete va'erã, he'i.
44 —Upe-py ndopái tata. Nomanói te'õgwe'uha.*
45 Ha nde py-gwi para'e erejejavy ramo, enhepykytĩ katu eremombo-vy nde py. Peteĩ nde py e'ỹ va'e rekoha-rami, eiko. Iporãve nde pysogwe reheve eremoirũ hagwã Nhandejáry ne ruvixarã-pe. Ha ne mombo ramo tata opa opa rei e'ỹ va'e-py katu mokõi nde py reheve, ivai arã nde-vy. Nde poriahu ete va'erã.
46 Upe-py nomanói te'õgwe'uha. Ndopái tata.
47 Ha nde resa ne mbojejavy ukase ramo, enohẽ katu nde resakwe emombo ndejéhegwi. Peteĩ gwesa ogwenohẽ va'ekwe-rami eiko. Iporãve peteĩ nde resa reheve eregwahẽ ereho-vy Nhandejáry nhande ruvixa oiko haty-py. Ne mombo ramo tata opa opa rei e'ỹ va'e-py mokõi nde resa reheve, ivaive arã nde-vy.
48 Upe-py nomanói voi te'õgwe'uha. Ndopái tata.*
49 Enterovéa tata-py ohasa va'erã onhemopotĩ-vy.
50 He porã juky. Ha ndahéi ramo katu ndikatúi eremoatyrõ jevy. Aipo ramo ereko katu nde py'apy-py juky ramigwa pono nde poxy onhondive, ne nhe'ẽ piro'y hagwã onhondive, he'i íxupe kwéry Hesu.

10

"Topoi e'ỹ katu kwimba'e gwembireko-gwi" he'i Hesu (Mt 5.31-32; 19.1-12; Lc 16.18; 1 Co 7.10-17)

1 Upe-gwi osẽ Hesu Judéia tetã tetã-rupi oho-vy. Y Jordão kupe-rupi ave oho. Ha gwĩ kente kwéry ojogweroaty aty joty iha-py hikwái. Ha Hesu katu ojapo memeha-rupi ombo'e mbo'e joty oho-vy.
2 Ha gwĩ fariseu kwéry katu ogwahẽ ou-vy iha-py ombovyte mo'ã hagwã íxupe. He'i:

* **9:37** Mt 18.1-5; Lc 9.46-48 * **9:41** Lc 9.49-50 * **9:44** Is 66.24 * **9:48** Mt 5.30; 18.6-9; Lc 17.1-2

—Gwĩ omenda va'ekwe opoi rei ramo gwembireko-gwi, oiko joty tipo tekoha-rupi? he'i Hesu-pe oporandu-vy, ombojejavy ukase mo'ã-vy hikwái.
3 Upe ramo Hesu oporandu íxupe kwéry:
—Pene mandu'a vyteri pa Moisés amyrĩ he'i va'ekwe-rehe pejapo hagwã? he'i íxupe kwéry.
4 Upéi ha'e kwéry he'i Hesu-pe:
—Upéa he'i voi va'ekwe Moisés amyrĩ. He'i va'ekwe: "Erepoise ramo ne rembireko-gwi, ehai ranhe kwatia-rehe ereikwaa ukapa hagwã. Upéi eme'ẽ íxupe kwatia erepoi hagwã íxugwi" he'i va'ekwe Moisés amyrĩ, he'i hikwái Hesu-pe.
5 Ha Hesu katu he'i íxupe kwéry:
—Ha pende py'aratã-gwi napehenduséiry inhe'ẽ. Upéa-gwi Moisés amyrĩ he'i va'ekwe peẽ-my pepoi hagwã pene rembireko-gwi, he'i.
6 —Ha ojejapo hagwe áry-py kunha ypy kwimba'e ypy ndive katu gwĩ omoirũ va'ekwe Nhandejáry nde'íry voi va'ekwe opoi poi hagwã, he'i íxupe kwéry.*
7 —Nhandejáry nhe'ẽ he'i a-rami:
"Yma ete va'ekwe kwimba'e ypy ndive ojapo-ma ave kunha ypy. Upéa-gwi kwimba'e oheja va'erã gwu osy-pe gwembireko oirũrã-rehe omenda hagwã. Omoirũ tee-harã ndive omenda.
8 Mokõi va'e-rami ndoikovéi-ma. Peteĩxa ae onhomoirũ-ma oiko-vy va'erã"*
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. Nhandejáry kwatia nhe'ẽ he'i hagwe-rami, jaikwaa omenda va'ekwe rekoha. Ndoikovéi ha'e anho rei. Peteĩxa ae hekoha.
9 Upéa-gwi tomomboi uka e'ỹ katu teko rei Nhandejáry remimbojehe'a, he'i fariseu kwéry-pe Hesu.
10 Ha upéa nhe'ẽ-rehe oporandu jevy íxupe koty-py hemimbo'e kwéry.
11 Ha he'i íxupe kwéry:
—Gwembireko-gwi opoise va'e omenda jevy ramo, ojapo vai voi hese.
12 Ha kunha oména-gwi opoise va'e omenda jevy ramo, ojapo vai voi ave hese, he'i íxupe kwéry Hesu.

Hesu ohovasa mitã-pe
(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)

13 Upe ramo ojereru Hesu ha-py mitã opo omoĩ hagwã hese. Ha hemimbo'e kwéry ojoko íxupe kwéry:
—Togweru e'ỹ katu mitã, he'i.
14 Ha Hesu katu ohexa ramo oja'o va'e, ojoko íxupe.
—Ani pejoko teĩ mitã ou va'erã, he'i. —Tou katu xe renda-py, he'i joty Hesu. —Ha'e-ta peẽ-my: Koixagwa omoirũ-ma va'erã Nhandejáry gwuvixarã-pe, he'i.
15 —Anhete ko xe ha'e-ta peẽ-my, he'i. —Erenhemboete ukase rei va'e neremoirũi-ma va'erã Nhandejáry nde ruvixarã-pe. Ha gwĩ heko'ive va'e, mitã-rami onhemboete ukase e'ỹ va'e ae, omoirũ-ma va'erã Nhandejáry gwuvixarã-pe, he'i íxupe kwéry. —Upéa-gwi ani pejoko teĩ mitã ou va'erã, he'i mitã-rehe oikwaa uka-vy kiva'e po omoirũ-ta Nhandejáry-pe.
16 Upéi ohupi mitã-me oikwavã ohupi-vy ojyva ári:
—Nhandejáry tande rovasa katu, he'i peteĩ teĩ-pe Hesu omoĩ-vy opo hese.

"Mba'éixa ajapo-ta xe aikove hagwã Nhandejáry ndive apave'ỹ reheve" he'i Hesu-pe
(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30; 1 Tm 6.6-10)

17 Osẽ mo'ã oho-vy Hesu. Ha ohogwaitĩ peteĩ kwimba'e íxupe oripara ou-vy. Hovagwy-py onhesũ gwetypy'ã-rehe. Oporandu Hesu-pe:

---

* **10:6** Gn 1.27 * **10:8** Gen 2.24

—Nde ko nde reko porã va'e, mbo'eháry. Mba'éixa ajapo-ta xe aikove hagwã Nhandejáry ndive apave'ỹ reheve, he'i Hesu-pe.
18 Hesu he'i íxupe.
—Ma'erã, "Nde reko porã va'e" ere xe-rehe? he'i oporandu-vy íxupe. —Ndaipóri ojejavy e'ỹ va'e. Nhandejáry ha'e anho mante heko porã ete va'e, he'i íxupe.
19 —Ereikwaa-ma Nhandejáry omombe'u va'ekwe nde rekorã:
"Ani ereporojuka teĩ ereiko-vy, ani ereiko teĩ ambue mbue ndive, ani eremonda teĩ, ani nde apu rei teĩ nde rapixa-rehe, ani erembotavy ereraha hagwã nde rapixa rembiereko. Emboete ae katu nde ru nde sy ave".*
Upéixa omombe'u va'ekwe Nhandejáry, he'i íxupe Hesu.
20 —Xe mitã ramogware ãy peve upéa nhe'ẽ namokanhýiry areko-vy, mbo'eháry. Ahendu vyteri aiko-vy xe, he'i Hesu-pe.
21 Ha Hesu oma'ẽ-vy hese, ohayhu voi íxupe:
—Peteĩ oĩ va'e nderejapói vyteri, he'i íxupe. —Eraha ranhe terejerure hepy upe erereko va'e-rehe. Upe rire iporiahu va'e kwéry-pe ereme'ẽmba hagwã hepykwe, he'i íxupe. —Hetave oĩ va'erã nde-vy gwarã yváy-py, he'i íxupe. —Ha upe rire katu eju xe moirũ, he'i íxupe Hesu.
22 Upéa nhe'ẽ ha'e ohendu ramo, ipy'areraha-ma voi oiko-vy. Ndaipy'agwapyvéi-ma. Ndovy'avéi-ma oho-vy heta mba'e ogwereko-gwi.
23 Ha Hesu oma'ẽ oĩ-vy gwemimbo'e kwéry-rehe:
—Imba'e reta va'e hasy peve omoirũ va'erã Nhandejáry gwuvixarã-pe, he'i íxupe kwéry.
24 Ha ojapura hese hikwái. Ha Hesu katu he'i jevy íxupe kwéry:
—Xe ra'y kwéry, he'i, —hasy eterei gwĩ imba'e reta-rehe ojerovia va'e omoirũ hagwã Nhandejáry gwuvixarã-pe, he'i.
25 —Hasy eterei nhambohasa ka'ijugwasu kwa-rupi mymbagwasu camelo, he'i. —Ha hasyve voi gwĩ imba'e reta va'e omoirũ hagwã Nhandejáry nhande ruvixa-pe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.
26 Ha ha'e kwéry katu onhemondýi eterei-ma hikwái:
—Aipo ramo, avave nonheresende mo'ãi arã ra'e. Kiva'e nipo onheresende va'erã? Kiva'e nipo onheresende va'erã? he'i ojóupe hikwái.
27 Ha Hesu oma'ẽ oĩ-vy hese kwéry:
—Ojéhegwi rei nonheresendéi arã avave, he'i. —Tupã Nhandejáry ha'e anho mante oĩ ne resendeharã, he'i. —Ha'e opamba'e rereko kwaaha voi, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.
28 Ha upéi katu he'i íxupe Pedro:
—Ha ore katu opamba'e oroheja oromoirũ hagwã, he'i Hesu-pe.
29 —Anhete ko xe ha'e-ta nde-vy, he'i íxupe Hesu. —Xe-rehe ha-py nde róga pygwa ereheja ramo, ombohekovia va'erã nde-vy ne rembiejare. Xe moirũ hagwã, nde ryke'y ereheja ramo, nde ryvy ereheja ramo, ne reindy ereheja ramo, nde ryke ereheja ramo, nde kypy'ýry ereheja ramo, nde kyvy ereheja ramo, nde sy ereheja ramo, nde ru ereheja ramo, nde ra'y, nde rajy ereheja ramo, ne memby ereheja ramo, nde yvy ereheja ramo ave xe moirũ hagwã, ombohekoviarõ va'erã nde-vy ne rembiejare, he'i íxupe Hesu. —Xe rehegwa nhe'ẽ porã erehendu-gwi ereheja ramo, ombohekoviarõ va'erã nde-vy ne rembiejare. Nde rexakwaa rei jevy va'erã.
30 Hetave ome'ẽ va'erã nde-vy. Peteĩ ereheja rekovía ome'ẽ va'erã nde-vy cem peve, he'i íxupe Hesu. —Ome'ẽ va'erã nde-vy nde rogarã, nde ryke'yrã, nde ryvyrã, ne reindyrã, nde syrã ave. Ne mitãrã ome'ẽ va'erã nde-vy. Nde yvyrã ome'ẽ va'erã nde-vy. Heta nde-vy ome'ẽ ramo jepe, nde rereko asy joty va'erã. Ãy ome'ẽ va'erã nde-vy. Ha upe rire katu ko yvy opa rire-ma, ereikove meme va'erã Nhandejáry ndive erepave'ỹ reheve, he'i íxupe Hesu.

* **10:19** Êx 20.12-16

31 —Heta oĩ ãy onhemboeteve va'e. Ha upe rire katu ndatuvixa mba'éiry va'erã Nhandejáry-pe. Heta oĩ ãy heko'ive va'e. Ha upe rire katu tuvixa mba'e va'erã Nhandejáry-pe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

Hesu omombe'u jevy omanotaha (Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)

32 Ha upéi Hesu ogwata oho-vy tapegwasu-rupi. Jerusalém tetã-my ojéupi oho-vy. Gwemimbo'e kwéry renonde-rupi oho.
—Ma'erã po oho Jerusalém tetã-my, he'i opondera-vy hese hikwái.
Ha hapykwérigwa katu oiko-tagwi ikyhyje hikwái.
Upéi ogwenohẽ jevy gwĩ doze gwemimbo'e ha'e kwéry anho omombe'u hagwã ojéupe oiko-ta va'e:
33 —Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ rehe, he'i. —Jaha jaiko-vy Jerusalém tetã-my. Upe-py xe Nhande Ryke'y tee va'e, xe pyhy va'erã xe me'ẽ hagwã pa'i ruvixa kwéry-pe, judeu rekombo'ehaty-pe ave. Upe-py, "Tomano" he'i va'erã xe-rehe. Upéi xe me'ẽ va'erã xe reraha-vy nhande kwéry e'ỹ va'e-pe.
34 Xe-rehe onhembohory va'erã, onygwõ ave va'erã xe-rehe. Xe mbopi va'erã ave, xe juka va'erã ave. Ha upe rire katu mbohapy áry rire anhemoingove jevy-ma va'erã, he'i gwemimbo'e kwéry-pe anho onhemombe'u-vy.

"Erenhemboete ukaseve ramo, erejejokwái va'e-rami eiko" he'i Hesu (Mt 20.20-28; Mc 9.35; Lc 22.24-27; Jo 13.12-17; Ef 4.2; Fp 2.3-4; 1 Pe 5.3)

35 Upéi hi'agwĩ-ma ou Zebedéu ra'y, Tiago João ndive. Hesu ha-py ogwahẽ-ma ou-vy:
—Oroipota erejapo ore-vy oime raẽ va'e orojerure va'e nde-vy, mbo'eháry, he'i íxupe.
36 —Mba'e pa ereipota xe ajapo nde-vy, he'i gwemimbo'e-pe.
37 —Nde yke-rehe joja torogwapy erenhemomba'egwasu ramo, he'i íxupe.
38 Ha Hesu katu he'i íxupe kwéry:
—Ndapeikwaái pene rembijerure-rehe xe-vy, he'i. —Xe mbohasa asy hagwã-rami ave, pehasa asy-ta para'e? Ajepy'apy hagwã-rami ave pejepy'apy-ta para'e? he'i oporandu-vy Zebedeu ra'y Tiago João ndive-pe.
39 —Ha'e voi, he'i. —Ne ndive ore orohasa asyse, he'i íxupe.
—Néi, he'i, —Xe mbohasa asy hagwã-rami ave, pehasa asy va'erã voi. Ajepy'apy hagwã-rami ave, pejepy'apy va'erã voi, he'i íxupe kwéry mokõigwa-pe.
40 —Ha xe Ru nde'íry apombogwapy hagwã xe yke-rehe joja. Ha'e ae ombogwapyse va'e ae, ombogwapy va'erã xe yke-rehe, he'i íxupe Hesu.
41 Ha hemimbo'e ojerure e'ỹ va'e katu oĩ dez. Ohendu-ma ramo onhembotuvixaseve mo'ã va'e-pe ogwerovy'are'ỹ voi. Tyvýry reheve Tiago-rehe ija'e'ỹ hese hikwái.
42 Ha upéi katu:
—Peju a-py, he'i entéro gwemimbo'e kwéry-pe Hesu. —Peikwaa voi judeu e'ỹ kwéry rekoha, Nhandejáry kwaa e'ỹha rekoha. Huvixa kwéry he'iha omanda voi hese oiko-vy. Ipu'aka voi hese gwĩ onhemboete va'e.
43 Upe va'e rekoha-rupi xe ndaipotái peiko, he'i. —Pende rekorã a-rami. Erenhembotuvixa mba'e ukase ramo, eiko katu nde rapixa rembigwái ramo.
44 Erenhemboete ukaseve ramo, erejejokwái va'e-rami eiko, he'i. —Nde rerekoseharami eiko.
45 Xe ave Nhande Ryke'y tee va'e jepe ndajúi va'ekwe xe rembigwairã heta ajohu hagwã. Aju ae va'ekwe tembigwái-rami aiko hagwã. Ajejuka uka hagwã aju va'ekwe heta aresende va'erã-rehe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

Hesu ombogwera hesapyso e'ỹ va'e (Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)

46 Ogwahẽmba Jericó tetã-my. Ohasa oho-vy. Upéi osẽ oho-vy Hesu gwemimbo'e kwéry
ndive. Heta ojogweroaty va'e oho ave indive. Osẽ jave ogwapy oĩ-vy tapegwasu rembe'y-
py hesapyso e'ỹ va'e. Héry va'e Bartimeu. Ha Bartimeu Timeu ra'y. Omba'e repyrã-rehe
ojerure va'evy.
47 Ohendu ramo Hesu Nazaré pygwa ohasa ramo, onhe'ẽ hatã:
—Hesu, Davi remiarirõre, xe poriahuvereko katu, he'i onhe'ẽ hatã-vy.
48 Heta oĩ va'e inhe'ẽ ojoko:
—Ekirirĩ katu, he'i íxupe.
Ha Bartimeu katu hatãve tãve joty onhe'ẽ:
—Hesu, Davi remiarirõre, xe poriahuvereko katu, he'i onhe'ẽ hatã-vy.
49 Ha upéi opyta-ma Hesu:
—Ehenói katu íxupe tou xe ha-py. Hesu ne renói-ma kuri peje íxupe, he'i.
Ha ohenói hesapyso e'ỹ va'e-pe hikwái:
—Ani erejapura teĩ. Epu'ã katu. Hesu ne renói, he'i íxupe hikwái.
50 Ha upéi onhenhugwãha omombo opu'ã pya'e oho-vy Hesu ha-py.
51 —Mbava'e tipo ereipota xe ajapo nde-rehe? he'i hesapyso e'ỹ va'e-pe.
—Eme'ẽ jevy xe-vy xe resapysorã, mbo'eháry, he'i Hesu-pe.
52 Upe-ma ramo Hesu he'i íxupe:
—Tereho, he'i. —Xe-rehe erejerovia-gwi, erekwera-ma, he'i íxupe Hesu.
Onhe'ẽ jave okwera-ma. Upe rire katu omokambara-ma íxupe tapegwasu-rupi oho
jave.

11

Hesu oho Jerusalém tetã-my
(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jo 12.12-19)

1 Ha Hesu gwemimbo'e kwéry ndive ogwahẽ ogwata oho-vy Jerusalém tetã-my.
Hi'agwĩ oĩ ramo jepe íxugwi, nogwahẽi joty upe-py. Upe ramo ogwahẽ ranhe oho-vy
Betfagé tetã mirĩ-my. Betânia-py yvyaty Oliveiras ypy-py ogwahẽ ranhe oho-vy. Ogwahẽ
rire, omondo mokõi gwemimbo'e gwenonde-rupi:
2 —Tapeho katu upe tetã mirĩ-my nhande rovarehéi, he'i. —Ereike-ma ramo eretopa
va'erã mburika'i onhenhapytĩ va'e. Ndojeupíry vyteri hi'ári avave. Ejora eru ko'a-py,
he'i.
3 —"Ma'erã erejapo upéa?" he'i ramo nde-vy upe pygwa, ere íxupe, "Oiporu-ta nhande
ruvixa" ere íxupe. "Pya'e ogweruruka jevy-ta" ere íxupe, he'i íxupe kwéry Hesu.
4 Ha upéi katu oho otopa onhenhapytĩ ha-py mburika'i. Okẽ rovagwy-py, tape yke-
rehe otopa.
5 Ojora ramo mburika, oporandu íxupe mokõi hemimbo'e-pe, upe-py oĩ va'e:
—Ma'erã erejapo upéa, he'i Hesu remimbo'e-pe.
6 Ha Hesu nhe'ẽgwe omombe'u íxupe kwéry. Upéa-rupi oheja ogweraha mburika'i.
7 Ha upéi katu ogweru Hesu-pe. Omoĩ hi'ári oao. Ha Hesu ojeupi-ma hi'ári.
8 Heta va'e omboi mboi oao oipyso hagwã Hesu renda opyrũ hagwã-rupi. Oikytĩ kytĩ
omoĩ-vy yvy-rupi yvyra rogwe hakã reheve. Yvy-rupi omohasãi imoĩ-vy.
9 Osapukái joa henonde rupigwa. Hapykwerigwa osapukái ave:
—Ereju-ma, he'i imboete-vy. —Iporã ete katu, he'i onhe'ẽ hatã-vy. —Nhandejáry réry-py
eregwahẽ-ma ereju-vy. Tande rovasa porã katu Nhandejáry, he'i Hesu-pe.*
10 —Upe va'e ou va'e nhande ruvixagwasurã. Upe va'e ou va'e nhane ramoirusu Davi
ramigwa voi. Ou ramo, tohovasa íxupe Nhandejáry. Nhandejáry yváy-py oĩ va'e-pe jaha
nhamboete, he'i Hesu-rehe onhe'ẽ hatã-vy.

* **11:9** Sl 118.25-26

11 Ha Hesu katu ogwahẽ-ma Jerusalém tetã-my. Nhandejáry-pe nhamboete haty-py
óga kakwaa-py oike. Oike-vy osareko reko enterovéa-rehe. Osareko rire, ka'aru ete-ma.
Upéa-gwi osẽ oho-vy Betânia-py. Gwemimbo'e kwéry ndive oho.
12 Ko'ẽ ramo Betânia-gwi ou-vy, ovare'a ogweru Hesu.
13 Mombyry-gwi ohexa figo máta hogwe porã va'e. Oho ohexa: "Hi'a para'e" he'i oho-
vy. Ha ogwahẽ ramo, ndahi'áiry íxupe. Hogwe rei oĩ. Ndaipóri figo. Ndaha'éi vyteri hi'aha
áry:
14 —Anive ho'u avave nde a, he'i figo máta-pe.
Upéixa omoĩ onhe'ẽ yva máta-pe. Ha ohendu hemimbo'e kwéry inhe'ẽ.*

Hesu oike Nhandejáry-pe nhamboete haty-py óga kakwaa-py (Mt 21.12-17; Lc 19.45-48)

15 Ha upéi katu ogwahẽ jevy-ma Jerusalém tetã-my hikwái. Ha Hesu oike Nhandejáry
róga kakwaa-py. Upe-gwi omosẽmba omba'e jogwa va'e. Oma'evende oĩ va'e ave omosẽ.
Upe-py oĩ ave pirapire ombohekovia va'e hepy-rehe. Ombohekoviapa oiporu jevy
va'erã-py. Upéa-gwi íxupe kwéry omosẽ imondo-vy. Imba'e renda ombovapy íxugwi
kwéry. Ombovapy pykasu járy apyka kwéry ave.
16 Ndohejái avave ogweraha mba'eve Nhandejáry róga kakwaa roka-rupi.
17 Onhemonhe'ẽ-vy he'i íxupe kwéry:
—A-rami omoĩ va'ekwe Nhandejáry kwatia-rehe:
"Xe róga xe mboete haty-py héry va'erã onhe'ẽ mondo mondo Nhandejáry-pe haty. Upe-
py entéro va'e gwive ombojeupi inhe'ẽ Nhandejáry-pe"*
he'i. Ha peẽ katu pemoingo a-py gwĩ oporosakea va'e onhemi va'e-rami, he'i íxupe kwéry
Hesu.
18 Ohendu herakwã pa'i ruvixa kwéry judeu rekombo'ehaty ave. Ohendu ramo, oheka
heka ojuka hagwã mo'ã Hesu-pe. Ikyhyje-gwi íxugwi ojukase. Ha enterovéa, "Iporã ete
hemimombe'u mbe'u" he'i opondera-vy hese hikwái. Upéa-gwi ikyhyje íxugwi pa'i ruvixa
kwéry.
19 Ka'aru ete ramo osẽ-ma Hesu gwemimbo'e kwéry ndive. Tetã-gwi osẽ oje'ói-vy.
20 Ko'ẽ ramo ohasa jevy. Ohasa ramo, ohexa yva máta ipirupa ra'e hapo gwive.
Hokuipa-ma.
21 Ha Pedro katu imandu'a Hesu nhe'ẽgwe-rehe:
—Ema'ẽ erehexa hagwã, mbo'eháry, he'i Hesu-pe. —Ipiru-ma ra'e pe yva máta ere
va'ekwe-pe, "Anive nde a ho'u avave" ere kuri íxupe. Ne nhe'ẽ pokatu voi nipo ra'e, he'i
Hesu-pe.
22-23 Ha upéi katu he'i íxupe kwéry Hesu:
—Ejerovia katu Nhandejáry-rehe. Anhete ko xe ha'e-ta nde-vy. Eremoĩ ramo ne nhe'ẽ
ko yvyaty-pe, "Ejeupi enheapymi ygwasu-py" oiko-ta nde-vy. Ne nhe'ẽ hagwe-rami oiko-
ta. Oiko-ta voi ndererovia ku'a ku'ái ramo nde py'apy-py. Oiko-ta voi nde-vy ererovia tee
ramo oikotaha ne nhe'ẽ hagwe-rami.
24 Upéa-gwi ha'e-ta nde-vy: Oime raẽ va'e-rehe erejerure ramo erenhomongeta-vy
Nhandejáry ndive, erovia porã katu íxupe. "Oime ra'e xe-vy gwarã" ere ndejéupe.
Ererovia porã ramo, oiko-ta voi nde-vy.
25 Erepu'ã ramo erenhomongeta hagwã Nhandejáry ndive, eiporiahuvereko katu
nde-vy hembiapo vai va'ekwe, nde poriahuvereko hagwã nde Ru yváy-py oĩ va'e
erejejavy va'ekwe-rehe, he'i.
26 —Ereiporiahuvereko e'ỹ ramo nde rapixa-pe, nande poriahuvereko mo'ãi nde Ru
yváy-py oĩ va'e erejejavy va'ekwe-rehe, he'i íxupe kwéry Hesu.*

* **11:14** Mt 21.18-19 * **11:17** Is 56.7; Jr 7.11 * **11:26** Mt 21.20-22; Mc 11.13-14

“Kiva'e tipo ojapo uka nde-vy ko'ã va'e” he'i Hesu-pe
(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)

27 Ha upéi katu ogwahẽ jevy Jerusalém tetã-my hikwái. Ha Hesu ogwata jave Nhandejáry róga kakwaa gwy-rupi, ou henda-py pa'i ruvixa kwéry, judeu rekombo'ehaty kwéry, judeu ruvixa kwéry ave:

28 —Kiva'e nhe'ẽ-py tipo ereporombo'e? he'i íxupe. —Kiva'e he'i nde-vy ra'e erejapo hagwã a-rami? he'i oporandu-vy Hesu-pe hikwái.

29 —Xe-vy peporanduha-rami ave aporandu-ta peẽ-my xe aikwaase pendéhegwi va'e-rehe, he'i. —Pemombe'u ranhe katu xe-vy peẽ-my aporandu-ta va'e-rehe. Upéi, xe amombe'u-ta ave peẽ-my kiva'e nhe'ẽ-py aporombo'e, he'i íxupe kwéry Hesu.

30 —Ãy aporandu ranhe-ta peẽ-my. Kiva'e nhe'ẽ-py oporomongarai va'ekwe João Batista amyri? Nhandejáry nhe'ẽ-py para'e? Teko rei nhe'ẽ-py para'e? he'i íxupe kwéry. —Pemombe'u ranhe katu xe-vy, he'i huvixa kwéry-pe.

31 Ha ha'e kwéry katu ndoikwaáiry onhe'ẽrã:

—Mbava'e ja'e rei-ta po Hesu-pe? he'i ojóupe oporandu randu-vy hikwái. —“Nhandejáry nhe'ẽ-py oporomongarai va'ekwe João” ja'e ramo, “Ma'erã po ndape-jeroviái va'ekwe hese?” he'i arã nhande-vy.

32 Ha “Teko rei nhe'ẽ-py oporomongarai va'ekwe João” ja'e ramo katu, nhane mytu'e'ỹ arã nhandéjehe. “Pende apu” he'i arã nhande-vy te'ýi jusu, he'i ojóupe hikwái. —“Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety ae katu João” he'i arã. Mbava'e tipo ojapo arã nhande-rehe hikwái? he'i ojóupe huvixa kwéry.

33 Upéa-gwi,

—Ndoroikwaáiry, he'i mo'ã Hesu-pe okyhyje-gwi.

—Aipo ramo, xe-vy napemombe'uiha-rami ave, kiva'e nhe'ẽ-py aporombo'e a-rami, ndaikwaa uka mo'ãi ave peẽ-my, he'i judeu ruvixa kwéry-pe Hesu.

12

Hesu omombe'u arandu rehegwa nhe'ẽ uvaty rehegwa-rami
(Mt 21.33-46; Lc 20.9-18)

1 Ha upéi katu Hesu omombe'u jevy judeu ruvixa kwéry-pe. Arandu rehegwa nhe'ẽ uvaty rehegwa-rami omombe'u:

—Oĩ va'ekwe uva onhotỹ va'ekwe. Oho onhotỹ uva ojapo hagwã uvaty. Upéi ogweroa-jere imboty-vy. Ojo'o itakwa hykwere ryrurã. Omboyvate ojeupi hagwã orepara hagwã. Upéi ijáry oiporuruka omba'apo va'erã-pe. Hi'aju ramo, oipota omboja'o yva ojéupe. Ha upe rire katu oho mombyry. Tetã ambue-py oho.

2 Hi'aju-ma ramo pe yva uva, ombou ivía ramo gwembigwái omboja'o hagwã yva mbyte-rupi heraha-vy.

3 Ha uvaty-py omba'apo va'e katu oipyhy imboupyre-pe oinupã ombojevy rei mba'eve e'ỹ-rehe.

4 Outro jevy ombou ivía ramo, ha'e kwéry katu onhakãrupã onhembosarái hese. Nomboetéiry íxupe.

5 Outrove ombou jevy. Ha'e kwéry katu ojuka íxupe. Heta ou ramo, onhembosarái hese kwéry. Ou va'e oinupã. Oinupã e'ỹ ramo, ojuka.

6 Peteĩ oikori vyteri ombou va'erã ta'ýry hembiayhu. Ipaha-py ombou íxupe kwéry gwa'ýry peteĩ. “Xe ra'y-pe katu omboete va'erã” he'i mo'ã imbou-vy.

7 Ha gwĩ uvaty-py omba'apo va'e katu he'i ojóupe: “Upéa uvaty jaryrã voi” he'i. “Jaha jajuka íxupe. Uvaty-rehe nhanhembojáry va'erã” he'i ojóupe.

8 Upéa-gwi oipyhy íxupe ojuka omboyke uvaty-gwi.

9 Ha upéi katu oikwaa-ma ramo pe uvaty járy, mba'éixa ojapo-ta hese kwéry? he'i. —Ogwahẽ ou-vy ramo, ojuka-ma va'erã katu gwĩ hembiapo vai va'e-pe. Upéi ohekoviarõ va'erã outro omba'apo jevy va'erã, he'i íxupe kwéry Hesu.

Upéixa omombe'u judeu ruvixa kwéry reko uvaty rehegwa-rami.

10 Ha upéi katu he'i jevy judeu ruvixa kwéry-pe:

—Pemonhe'ẽ nhe'ẽ teĩ peiko-vy yma gware nhe'ẽ Nhandejáry omoĩ uka va'ekwe kwatia-rehe, ndapeikwaáiry, he'i. —Yma gware nhe'ẽ a-rami:

“Ndovaléiry, he'i óga apoha ita-rehe. Ha upe ita katu ojohu vai ramo jepe, ojeporuve joty óga pytahoha ramo. Óga jekoha voi upe ita.

11 Upéa Nhandejáry rembiapo porã, ja'e. Jahexa-vy, Iporã porã katu, ja'e Nhandejáry rembiapo-rehe”*

he'i xe-rehe yma gware nhe'ẽ. Ma'erã he'i va'e ndapeikwaáiry ra'e? he'i íxupe kwéry Hesu hekokwe mombe'u-vy.

12 Ohendu ramo inhe'ẽ, oikwaa pya'e ojehegwa hikwái:

—Nhande rehegwa nhe'ẽ kuri omombe'u Hesu, he'i ojóupe.

Upéa-gwi upe judeu ruvixa oipyhyse mo'ã íxupe. Ha ndoipyhýi, ikyhyje-gwi. Nombopoxyséi-gwi Hesu ndive heta oĩ va'e-pe, ndoipyhýiry joty íxupe hikwái. Upe rire ohejari jevy oje'ói.

Judeu ruvixa omonhe'ẽ avyse mo'ã Hesu-pe (Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)

13 Ha upéi katu judeu ruvixa kwéry omonhe'ẽ avyse mo'ã Hesu-pe. Upéa-gwi ombou iha-py fariseu-pe Herodes re'ýi ndive:

14 —Orohexa kwaa nde reko apu e'ỹha nde-rehe, mbo'eháry. Ne nhe'ẽ ndojohu porãi ramo jepe, eremombe'u joty anhetegwa va'e. Avave-gwi neretĩry eremombe'u-vy. Nhandejáry remimbota eremombe'u voi. Erehexa kwaa voi hekoha enterove-rehe. Upéa-gwi anhei-rupi ne remimombe'u Nhandejáry rape kwaa uka-vy, he'i. —Aipo ramo, iporã para'e nhande, judeu reko-rupi jaiko va'e, japaga nhame'ẽ-vy mburuvixagwasu César-pe hemimbopaga uka? Iporã para'e japaga e'ỹ? he'i. —Iporã para'e nhame'ẽ? Iporã para'e nhame'ẽ e'ỹ? he'i. —Emombe'u ore-vy upéa-rehe oroikwaa hagwã, he'i oity vai ukase-vy íxupe hikwái.

15 Ha ha'e ohexa kwaa hese hekoha vai: “Omo'ã kwaa voi opy'a ky'aha” he'i ojéupe hese. Upéi he'i judeu ruvixa kwéry-pe:

—Ma'erã xe monhe'ẽ avyse? he'i. —Eru xe-vy moeda mburuvixagwasu remimbopaga uka tahexa, he'i íxupe kwéry.

16 Peteĩ ogweru. Upéi oporandu íxupe kwéry:

—Kiva'e ra'anga pa upe va'e moeda? Kiva'e ohai uka va'ekwe moeda-rehe? he'i íxupe kwéry.

—César ra'anga. Hembihai uka ave, he'i íxupe hikwái.

17 —Aipo ramo, César-pe imba'e eme'ẽ. Ne mbopaga uka ramo, eme'ẽ jevy íxupe, ijáry-pe. Ha Nhandejáry-pe katu hemimbota eme'ẽ íxupe, he'i huvixa kwéry-pe Hesu.

—Hasy va'e-rehe jepe nhaporandu ramo íxupe, omombe'u porã joty, he'i Hesu-rehe opondera-vy hikwái.

“Nonhemoingove jevýi va'erã gwĩ omano va'ekwe” he'i mo'ã saduceu kwéry (Mt 22.23-33; Lc 20.27-40; 1 Co 6.14; 15.12-32; 1 Ts 4.16-17)

18 Ha upéi katu ou Hesu renda-py saduceu kwéry, “Nonhemoingove jevýi va'erã gwĩ omano va'ekwe” he'i va'e. Ou oporandu íxupe:

19 —Moisés amyrĩ omombe'u va'ekwe nhande-vy nhande rekorã, mbo'eháry. “Tyke'ýry omano ramo, oheja ramo gwembirekokwe naimembýi vyteri ramo, tomenda tyvýry

* **12:11** Sl 118.22-23

gwovajare-rehe. Upéixa ramo, Ke'y ra'y, he'i mo'ã va'erã imemby ypy-rehe" he'i nhande-vy Moisés.
20 Oĩ va'ekwe peteĩ tyke'ýry, seis tyvýry. Tyke'ýry omenda kunha-rehe. Upéi omano ramo, ndaita'ýry jepéiry.
21 Tyvýry omenda hovajare-rehe. Tyvýry omano ramo, ndaita'ýryi. Upéi tyvýry ambue jevy omenda omano.
22 Peteĩ teĩ omenda hese gwovajare-rehe. Peteĩ teĩ omano ramo ndaita'ýry jepéi. Omanomba rire, upe kunha omano ave.
23 Nhane moingove jevy ramo, kiva'e rembirekorã upe kunha? Gwĩ sete tyvýry kwéry omenda ra'e hese, he'i Hesu-pe hikwái hasy va'e-rehe oporandu-vy.
24 —Ha peẽ katu pejavy-ma voi pene nhe'ẽ, he'i Hesu. —Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe ohai uka va'ekwe peẽ ndapeikwaáiry. Peẽ ndapeikwaái voi ave Nhandejáry opamba'e rereko kwaaha voi. Upéa-gwi pejavy voi pene nhe'ẽ, he'i íxupe kwéry.
25 —Nhane moingove jevyha áry-py, kwimba'e nomendavéi-ma va'erã. Kunha ave nomendavéi-ma va'erã. Oiko va'erã Nhandejáry rembigwái yváy pygwa reko-rupi.
26 Ha Nhandejáry kwatia nhe'ẽ katu omombe'u peẽ-my omano va'ekwe oikove jevymaha. Moisés amyrĩ ohai va'ekwe yvyra ra'y rehegwa nhe'ẽ a-rami:
"Xe katu Nhandejáry, xe Abraão járy, xe Isaque járy, xe Jacó járy ave"*
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ, omano va'ekwe oikove jevy-ma va'e oikwaa ukaha. Ma'erã ndapeikwaái pemonhe'ẽ nhe'ẽ va'ekwe?
27 Aipo ramo, Nhandejáry ndaha'éi omano va'ekwe járy, tekove járy ae. Ha'e onhemoin-gove jevy va'e járy. Pejavypa pene nhe'ẽ, he'i saduceu kwéry-pe Hesu nhane moingove jevyha kwaa uka-vy.

"Ehayhu tee katu Nhandejáry-pe" he'i Hesu (Mt 22.34-40; Lc 10.25-28)

28 Ogwahẽ ou-vy judeu rekombo'ehaty pa'ũ-gwi peteĩ va'e. Ohendu íxupe kwéry onhonhe'ẽ mbojevy jevy ramo. Ohendu ramo, "Iporã Hesu remimombe'u" he'i. Upéa-gwi oporandu Hesu-pe:
—Heta oĩ nhande rekoha nhe'ẽ. Kiva'e tuvixave va'e? he'i íxupe.
29 —Kiva'e tuvixave va'e amombe'u-ta nde-vy, he'i Hesu. Upéi oiporu Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:
—"Pehendu katu, Israel remiarirõ kwéry. Tupã Nhandejáry ha'e anho oiko va'e.
30 Ehayhu tee katu Nhandejáry-pe. Nde py'apy gwive ehayhu íxupe. Ehayhu íxupe nde koty gwive. Ne mandu'a meme katu hese hayhu-vy. Ehayhu mbaraete ete ave íxupe"*
he'i.
31 —Ha upe rire katu oĩ outro tuvixa va'e:
"Ehayhu rei katu nde rapixa-pe nde ae nde rekove erehayhuha-rami"*
he'i Hesu Nhandejáry kwatia nhe'ẽ poru-vy. —Upe mokõi nhe'ẽ-gwi ndaipóri nhande rekoha nhe'ẽ tuvixave va'e, he'i íxupe Hesu.
32 —Ha'e-ma ngatu, mbo'eháry, he'i íxupe. —Anheigwa eremombe'u ere ramo Nhan-dejáry-rehe ha'e anho. Ndaipóri ha'e-rami tupã.
33 Ha Nhandejáry katu he'i va'ekwe nhande-vy,
"Pehapy mymba xe mboete-vy, pemoka'ẽ ave."
Upéixa ramo iporã nhame'ẽ hembijukarã nhamboete-vy Nhandejáry-pe. Ha iporãve jahayhu íxupe nhande py'apy gwive, nhande koty gwive jahayhu. Jahayhu mbaraete ete ave. Iporãve ave jahayhu nhande rapixa-pe nhande ae nhande rekove jahayhuha-rami, he'i íxupe.

---

* **12:26** Êx 3.6 * **12:30** Dt 6.4-5 * **12:31** Lv 19.18

34 Ha Hesu katu ohendu oarandu reheve omombe'u ramo:
—Haimete-ma eremoirũ Nhandejáry nde ruvixarã-pe, he'i íxupe.
Upe rire nonhembopy'agwasúi avave oporandu hagwã Hesu-pe mbava'e-rehe po he'i upéixa.
35 Ha Hesu onhemonhe'ẽ nhe'ẽ oiko-vy Nhandejáry róga kakwaa-py. Onhemonhe'ẽ-vy oporandu:
—"Davi remiarirõre voi Cristo nhane remiha'arõ va'e" he'i omombe'u-vy judeu rekombo'ehaty. Ma'erã po he'i upéa hikwái?
36 He'i va'ekwe Davi amyrĩ:
"Nhandejáry he'i xe Járy-pe, Egwapy katu xe yke-rehe. Xe orombopu'aka va'erã ne a'e'ỹha-rehe. Orombopu'akapa peve eregwapy va'erã ereĩ-vy xe yke-rehe."*
Upéixa ome'ẽ va'ekwe Davi-pe inhe'ẽrã Nhe'ẽ Marangatu tee va'e.
37 Ha Davi katu xe Járy-py ohenói va'ekwe íxupe. Aipo ramo hemiarirõ pa? Ha gwemiarirõ-rehe, "Xe Járy" nde'íry, he'i íxupe kwéry Hesu omokirirĩ-vy judeu ruvixa kwéry-pe.*
Ha te'ýi jusu ohendu ramo inhe'ẽ, ogwerohory joa íxupe.

"Xáke judeu rekombo'ehaty-gwi" he'i Hesu (Mt 23.1-12; Lc 20.45-47)

38 —Xáke judeu rekombo'ehaty-gwi, he'i onhemonhe'ẽ-vy. —Ani erejapo teĩ ha'e kwéry hembiapo-rami. Oao puku reheve ogwatase voi. Ogwata oho-vy mba'e jogwa haty-py. Onhemboete va'erã-rehe oho.
39 Ojeporahéi haty-py ogwapyse mburuvixa pa'ũ-my. Mburuvixa gwapy haty-py ogwapyse onhembovía ramo ojekarugwasu haty-py.
40 Ha tembirekokwe rembiporu omonda heraha-vy. Upe rire omondo mondo ra'anga rei Nhandejáry-pe heta onhe'ẽ enterove ohexa hagwã. Upe va'e temiexagwã rei ra'e. Ombohasa asyve va'erã íxupe kwéry Nhandejáry, he'i judeu rekombo'ehaty-rehe Hesu.

Tembirekokwe okwerĩ va'e (Lc 21.1-4)

41 Upéi ogwapy-ma Hesu Nhandejáry róga kakwaa-py pirapire imboyru haty rovái. Oma'ẽ heta oĩ va'e-rehe pirapire omboyru ramo hyruty-py. Heta oikotevẽ e'ỹ va'e heta ome'ẽ me'ẽ.
42 Ha upéi ou tembirekokwe ogwereko e'ỹ va'e. Mokõi moeda ombohyru, ohupity va'e peteĩ plata hatã.
43 —Peju katu. Peju a-py, he'i gwemimbo'e kwéry-pe. —Anhete ko xe ha'e-ta peẽ-my. Kóa tembirekokwe okwerĩ va'e, hetave ombohyru enterove ombohyru va'e-gwi.
44 Ha'e kwéry katu heta ogwereko-gwi, ome'ẽ. Ha kunha katu opa ogwerekomi va'e hembi'u repyrã, ome'ẽmba ete voi, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

13

Oje'o va'erã kwarahy rendy

1 Ha upéi katu osẽ oho-vy Hesu Nhandejáry róga kakwaa-gwi. Oho jave he'i íxupe hemimbo'e:
—Ema'ẽ ehexa ita iporã va'e, mbo'eháry. Óga tuvixa vixa va'e ehexa, he'i Hesu-pe.
2 Ha he'i íxupe Hesu:
—Ehexa katu upéa óga tuvixa va'e, he'i. —Ha upe rire katu ita reta omohãimba va'erã, omosarambipa va'erã. Ndojepota mo'ãvéi-ma ojóehe, he'i gwemimbo'e-pe.*
3 Ogwapy oĩ-vy yvyaty Oliveiras ári jave, Nhandejáry róga rovarehéi ogwapy oĩ-vy. Ogwapy ha'e anho jave, oporandu íxupe Pedro, Tiago, João, André ndive:

* **12:36** Sl 110.1 * **12:37** Mt 22.41-46; Lc 20.41-44 * **13:2** Mt 24.1-2; Lc 21.5-6

4 —Emombe'u katu ore-vy, he'i. —Araka'e tipo omohãimba-ta? Araka'e tipo ojehu va'erã
ne remimombe'u? he'i. —Mba'éixa po oroikwaa va'erã imombe'uháry? Ojehu-tama
ramo ne remimombe'u gwive, mba'éixa po oroikwaa va'erã imombe'uháry? he'i Hesu-
pe hikwái.
5 Oporandu rire-ma he'i íxupe kwéry Hesu:
—Xáke pene mbotavyse va'erã.
6 Heta ojekwaa va'erã xe réry-py vérami mo'ã ou va'e. "Xe Cristo pene remiha'arõ va'e
voi" he'i va'erã mo'ã ójehe onhemocristo ra'angase-vy, oporombotavy rei-vy.
7 Pehendu va'erã herakwã hi'agwĩ pendéhegwi onhorairõ ramo. Mombyry onhorairõ
va'e rerakwã pehendu ave va'erã. Pehendu ramo, ani pekyhyje teĩ upéa-rehe. Upéa oiko
va'erã voi. Upéa oiko-ma ramo, ne'írã vyteri ogwahẽ pehendu va'e ijapy-py.
8 Ha tetã mygwa onhorairõ va'erã outro tetã mygwa ndive. Ha mburuvixagwasu re'ýi
onhorairõ va'erã outro mburuvixagwasu re'ýi ndive. Oiko oiko ha-rupi ae oiko va'erã
yvyryrýi. Ndaiporivéi-ma ho'u va'erã. Upéa-rupi pehasa asy ramo, ne'írã vyteri pehasa
asy ete peiko-vy. Kunha imemby-ta va'e hasy íxupe. Ha upe rire katu hasyve syve oho-vy
íxupe imemby hagwã. Upéixa ete yvypóry ohasa asy va'erã. Ha upe rire katu ohasa asyve
syve oho-vy, he'i íxupe kwéry Hesu.
9 —Xáke pende pyhy va'erã pende reraha-vy mburuvixa oĩ ha-py. Ojeporahéi haty-
py pene nupã va'erã. Xéhegwi pene monhe'ẽ uka va'erã mburuvixa rovagwy-py.
Mburuvixagwasu rovagwy-rupi ave pene monhe'ẽ uka va'erã. Xe mombe'u mbe'u
hagwã-py pene monhe'ẽ uka va'erã. Xéhegwi katu pende rereko va'erã akói-rami.
10 Ha xe rehegwa nhe'ẽ porã katu pemombe'u ranhe va'erã enterove tetã-my. Ha upe
rire ae katu ombopapa ave-ma va'erã ko yvy, he'i.
11 —Pene monhe'ẽ uka-vy pende reraha va'erã. Pende pyhy pende reraha-vy ramo
oikwaa hagwã pene rembiapo vai para'e, ani erejapura teĩ ere va'erã-rehe. Ou rei va'erã
nde juru-py ne nhe'ẽrã. Ome'ẽ va'erã nde-vy ne nhe'ẽrã Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Upéixa
ramo eremombe'u va'erã, he'i.
12 —Ha tyke'ýry oipyhy va'erã heraha-vy gwyvýry ojuka uka hagwã. Ha túvy ojuka uka
va'erã gwa'ýry gwajýry ave. Ha ta'ýry kwéry tajy kwéry ave ogwereko asy va'erã gwu osy
ave ojuka uka hagwã.
13 Ha xe-rehe ha-py katu enterovéa ndaija'e mo'ãi pende-rehe, he'i. —Ha Nhandejáry
rape-gwi ova e'ỹ va'e katu ko yvy opa ete peve, oresende va'erã íxupe Nhandejáry, he'i
íxupe kwéry Hesu.*
14 Upéi oiporu Hesu Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:
—"Oĩ va'erã upe ivai ete va'e, pene momarã va'e. Nhandejáry róga kakwaa koty py-gwi
pene mosẽ va'erã"*
he'i Hesu. —Upéa nhe'ẽ eikwaa porã ãy eremonhe'ẽ va'e.
Upéi he'i Hesu:
—Yma he'i hagwe-rami, pehexa va'erã upe ivai ete va'e Nhandejáry róga-py, gwenagwã
e'ỹ ha-py omonhembo'y ramo. Pehexa-ma ramo upe va'e, pya'e voi tokanhymba kuri
Judéia yvy pygwa kwéry oje'ói-vy. Yvyatygwasu ári-rupi tokanhy kuri oje'ói-vy.
15 Ogwejy ramo óga ári oĩ va'e, ani oike koty-py ogweraha hagwã mba'eve.
16 Ha kokwe-py oĩ va'e ani oho jevy ranhe hóga-py oipyhy hagwã oao. Pya'e ae kuri
tokanhymba katu oje'ói-vy.
17 Upe áry-rupi iporiahu va'erã kunha imemby-ta va'e omokambu va'e ave.
18 Ro'y eterei-rupi pekanhy ramo, ivaive arã peẽ-my. Upéa-rehe pemoĩ katu Nhan-
dejáry-pe pene nhe'ẽ pono ivai ete peẽ-my.

* **13:13** Mt 24.3-14; Lc 21.7-19; 2 Tm 3.1-9 * **13:14** Dn 9.27; 11.31; 12.11

19 Upe áry-py ohasa asy eterei va'erã yvypóry kente kwéry gwive. Ko yvy rembypy
Nhandejáry remimoingokwe oiko jave, upe áry e'ỹ mboyve, ndohasa asy etéiry va'ekwe.
Upe ary-py ae ohasa asy eterei va'erã. Ha upe áry rire katu ndohasa asy etevéi-ma
va'erã.*
20 Ha Nhandejáry katu nombohasa asy hetave áryiry va'erã. Ombohasa asy hetave áry
ramo ra'e, opa-ma arã ra'e enterove ko yvypóry. Ha gwembiporavo-rehe opena porã-gwi
ae katu, nombohasa asy hetave áryiry va'erã, he'i.
21 —Upe-ma ramo, "Ema'ẽ katu. Ko va'e Cristo voi" oĩ he'i va'erã para'e peẽ-my. "Ema'ẽ
katu. Upe va'e Cristo voi" oĩ he'i va'erã para'e peẽ-my. Ani perovia inhe'ẽ.
22 Ojekwaa va'erã, "Cristo pene remiha'arõ va'e voi xe" he'i va'e mo'ã ójehe peẽ-
my. "Nhandejáry nhe'ẽ-py mba'e xe-vy anho oikwaa uka xe remimombe'urã" he'i va'e
mo'ã ójehe, ojekwaa va'erã ou-vy. Hexapyrã-rupi voi hembiapo va'erã ohekoporu ou-vy
ramo. Ohexa uka va'erã gwembiapo tuvixa va'e, ikatu ramo, itavy hagwã mo'ã íxupe
Nhandejáry rembiporavo.
23 Xáke. Ani joty pende tavy íxupe. Ko'ã mba'e oiko e'ỹ ngatu amombe'u-ma peẽ-my,
he'i íxupe kwéry Hesu.*
24 —Upe-ma ramo ohasa asy ete rire-ma, oje'o va'erã kwarahy rendy. Ha jasy nahendy
mo'ãvéi.
25 Ha okúi va'erã yváy-gwi jasytata. Ova ova gwendagwe-gwi entéro yváy rehegwa
imbaraete va'e.*
26 Upe-ma ramo xe rexa va'erã yvypóry kente kwéry gwive. Xe Nhande Ryke'y tee va'e-
pe xe rexa va'erã aju jave arai-rupi. Xe pu'akaha tee jave nhande resa mbojevy va'erã
xe rendy porã-rupi xe rexa va'erã, he'i.
27 —Ambou va'erã xe rembigwái yváy pygwa ombojogweroaty hagwã xe rembipora-
vokwe. Opa-rupigwi ombojogweroaty va'erã íxupe kwéry. Kwarahy resẽ-gwi, ka'aru-
gwi ave ombojogweroaty va'erã heraha-vy. Arapopy-gwi, yvy apy-gwi yvy apy arendaja
gwive ombojogweroaty va'erã, he'i íxupe kwéry omombe'u-vy.*

Hesu omombe'u gwemimbo'e kwéry-pe orepara hagwã (Mt 24.32-44; Lc 21.29-36)

28 Upéi he'i jevy Hesu:
—Aỹ amombe'u-ta peẽ-my ojehu va'erã rehegwa nhe'ẽ figo máta rehegwa-rami, he'i,
—peikwaa porã hagwã xe agwahẽ jevytaha áry. Oĩ figo máta. Hoky kyrýu jevy-ma ramo,
hogwe pyahu jevy-ma ramo, pehexa-ma voi. Pehexa ramo, peikwaa-ma voi opa-ma ra'e
ro'y. Áry raku jevy-tama.
29 Upéixa ete upe ojehu va'erã gwive pehexa ramo, peikwaa-ma va'erã oike-ta va'e-
rami xe agwahẽ jevytamaha áry.
30 Anhete ko xe ha'e-ta peẽ-my. Entéro peẽ-my xe remimombe'u oiko va'erã. Judeu
kwéry oiko reheve joty ojehu va'erã.
31 Opa va'erã áry yvy ave. Ha xe remimombe'u xe nhe'ẽ katu nombopapa mo'ãiry, he'i.
32 —Mbava'e áry-py po ojehu va'erã ndajaikwaáiry. Araka'e óra-ma po ojehu va'erã
ndajaikwaáiry. Nhandejáry rembigwái yváy pygwa jepe ndoikwaáiry. Xe ta'ýry jepe
ndaikwaái ave. Nhandejáry xe Ru ha'e anho mante oikwaa.
33 Araka'e óra-ma po aju jevy va'erã ndapeikwaái-gwi, xáke, perepara voi katu. Emondo
mondo katu ave Nhandejáry-pe ne nhe'ẽ, he'i íxupe kwéry.
34 Upéi oiporu jevy Hesu óga járy rehegwa nhe'ẽ jarepara porã hagwã nhande-vy
oikwaa uka-vy:

---

* **13:19** Dn 12.1; Ap 7.14 * **13:23** Mt 24.15-28; Lc 21.20-24; 2 Ts 2.3-12 * **13:25** Is 13.10 * **13:27** Mt 24.29-3l; Lc 21.25-28; 2 Pe 3.10-13; Ap 1.7

—Oĩ va'ekwe óga járy, he'i. —Heta oĩ hembigwái. Ijáry oho ramo mombyry, oheja gwembigwái onhangareko hagwã hóga-rehe. Peteĩ teĩ-pe hembiaporã ome'ẽ. “Erepara porã hese” he'i okẽ-rehe onhangareko va'e-pe.

35 Ha upéixa ha'e-ta peẽ-my, “Óga járy” he'i xe-rehe. Upéa-gwi perepara katu. Ndereikwaái voi araka'e po xe aju va'erã. Ka'aru ete para'e, pyhare mbyte para'e, gáju sapukái-py para'e, ko'ẽ hembypytĩ jave para'e.

36 Upéa-gwi perepara katu pono peha'arõ e'ỹ reheve aju pya'e orotopa peke jave.

37 Peẽ-my ha'eha-rami, ha'e-ta enterovéa-pe oikwaa hagwã. Xe ra'arõ arõ katu perepara-vy, he'i íxupe kwéry Hesu.*

14

Judeu ruvixa kwéry onhombo'e mbo'e Hesu-rehe ijuka hagwã (Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jo 11.47-53)

1 Mokõi áry rire oiko-ta aretegwasu héry va'e páscoa. Upe áry-py nanhambovúiry va'ekwe ja'u va'erã. Nhane mandu'a ave nhane rembypy ojerereko asy hagwe-rehe. Yma ete upe áry-py osẽ va'ekwe gwĩ ipu'aka va'e po-gwi. Ha upéi katu ne'írã oiko ramo aretegwasu, pa'i ruvixa kwéry judeu rekombo'ehaty ave onhombo'e mbo'e Hesu-rehe hikwái:

—Nhambotavy Hesu-pe jaipyhy hagwã íxupe jajuka hagwã, he'i.

2 —Arete-py ae ani jaipyhy íxupe, he'i. —Atýra-py jaipyhy ramo, onhembopoxy arã ijaty jaty va'e kente kwéry nhande-vy, he'i ojóupe Hesu pyhyharã kwéry.
Upéa-gwi oipyhy nhemise Hesu-pe.

Kunha onhohẽ Hesu akã-rehe omohyakwã porã-vy íxupe (Mt 26.6-13; Jo 12.1-8)

3 Ha Hesu katu oime Betânia tetã'i-my. Simão róga-py oime. Ha Simão mba'asy vai-gwi ijai aipa va'ekwe nhahenói íxupe va'e. Ogwapy okaru-vy Hesu. Okaru ramo, ogwahẽ ou-vy peteĩ kunha. Ogweru hyakwã porã tee va'e. Hyru reheve ogweru. Ha hyru ojejapo va'ekwe ita kyra rendy-gwi héry va'e alabastro. Ha hyakwã porã va'e héry nardo. Ha nardo hepy eterei voi. Ojoka onhohẽ Hesu akã-rehe omohyakwã porã-vy íxupe.

4 Ha upe-py oĩ ipoxy va'e:

—Ma'erã po onhohẽ rei upe hyakwã porã va'e Hesu akã-rehe? he'i ojóupe oporandu-vy. —Hepy eterei va'e onhohẽ rei, he'i ojóupe hikwái.

5 —Ma'erã po ra'e hepy-rehe ae nome'ẽiry, he'i. —Iporiahu va'e kwéry-pe nhame'ẽ ramo ra'e hyakwã va'e repykwe, iporãve arã ra'e, he'i. —Hyakwã repy peteĩ ro'y tembiapo repy para'e, hetave para'e, he'i onhe'ẽngi ẽngi-vy kunha-pe hikwái.

Upéixa ramo kunha ndive ipoxy voi hikwái.

6 Upéi he'i íxupe kwéry Hesu:

—Eheja katu, he'i. —Ma'erã po ko kunha-pe eremoakã rasy? he'i. —Hembiapo porã ete voi xe-vy.

7 Pene pa'ũ-my oime meme va'erã iporiahu va'e kwéry. Ereme'ẽse ramo, ereme'ẽ-ta íxupe kwéry. Ha xe ae katu naime meméi va'erã aiko-vy pene pa'ũ-my, he'i.

8 —Ha ko kunha katu ome'ẽseha-rami ome'ẽ xe-vy. Nhamano va'ekwe nhande retekwe nhamohyakwãha-rami, amano e'ỹ ngatu xe mohyakwã ranhe ko kunha, he'i.

9 —Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my. Opa-rupi entéro ko yvy-rupi mamo xe rehegwa nhe'ẽ porã omombe'u mbe'u ha-rupi ave omombe'u va'erã voi ko kunha rembiapo porã imandu'a hagwã hese, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

Judas oho omombe'u Hesu pyhyharã-pe (Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)

* **13:37** Lc 12.35-40; 17.26-36; At 1.7; 1 Ts 5.2-4

10 Ha upéi katu oho peteĩ doze hemimbo'e kwéry-gwi. Héry va'e Judas Iscariotes. Pa'i
ruvixa kwéry ha-py oho omombe'u Hesu pyhyharã-pe.
11 Ha ha'e kwéry ohendu ramo inhe'ẽ, ovy'a joa eterei:
—Ereipyhy uka ramo ore-vy, orome'ẽ-ta nde-vy pirapire, he'i Judas-pe.
Ha Judas katu orepara oiko-vy Hesu-rehe ipyhyharã-pe omombe'uha óra ra'arõ-vy.

Hesu gwemimbo'e kwéry ndive okaru imandu'a hagwã páscoa-rehe (Mt 26.17-30; Lc 22.7-23; Jo 13.21-30; 1 Co 11.23-25)

12 Ha upéi oiko-ma aretegwasu. Upe va'e semana mbojape ovu e'ỹ va'e ja'u. Upe va'e
áry-py jajuka ovexa nhamoka'ẽ-vy Nhandejáry-pe nhamboete-vy. Upe jave oporandu
Hesu-pe hemimbo'e kwéry:
—Kipy tipo orombogwejy-ta nde-vy ne remi'urã nhane mandu'a hagwã páscoa-rehe
jakaru-vy, he'i íxupe.
13 Ha Hesu katu omondo mokõi gwenonde:
—Tapeho katu tetã-my, he'i. —Pende topa-ta kwimba'e y ryru reheve. Tapeho
hapykwéri.
14 Oike ramo hóga-py, peje óga járy-pe: “Kipy oĩ nde koty ereiporu e'ỹ va'e? Aiporu-
ta. Xe remimbo'e kwéry ndive akaru hagwã aiporu-ta. Páscoa-rehe xe mandu'a hagwã
aiporu-ta, he'i kuri nhane mbo'eháry” peje pemombe'u-vy, he'i íxupe.
15 —Upéi ohexa uka-ta nde-vy koty ijyvate va'e, tuvixa va'e, oĩmba voi va'e. Nhane
mohenonde katu upe-py, koty tuvixa oĩmba va'e-py, he'i gwemimbo'e-pe Hesu.
16 Upéi mokõi hemimondo osẽ oho-vy omohenonde hagwã. Ogwahẽ ramo, opamba'e
ojohu Hesu nhe'ẽ-py. Upéa-gwi omohenonde okaru hagwã imandu'a hagwã páscoa-rehe.
17 Ha upéi katu ka'aru ete ramo ogwahẽ-ma Hesu ou-vy. Óga-py ogwahẽ ou-vy doze
gwemimbo'e kwéry ndive. Óga oiporuruka hagwe-py íxupe ogwahẽ.
18 Okaru joa ramo, he'i íxupe kwéry Hesu:
—Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my, he'i. —Peteĩ pene pa'ũ-my oĩ va'e xe karu rovái
xe mombe'u va'erã xe pyhyharã-pe, he'i.
19 Ohendu ramo inhe'ẽ ojepy'arerahapa-ma hese, ndovy'avéi-ma hikwái:
—Xe para'e ndaxéiry para'e, he'i hikwái onhemopeteĩ teĩ oporandu-vy Hesu-pe.
20 —Xe mombe'u va'erã peteĩ xe remimbo'e pende avyte-py oĩ va'e, nha'ẽ-py opo omoĩ
va'e. Xe ndive omoakỹ va'e mbojape nha'ẽ-py xe mombe'u va'erã, he'i.
21 —Xe Nhande Ryke'y tee va'e aha va'erã xe ajejuka uka ha-py. Nhandejáry kwatia
nhe'ẽ he'i hagwe-rami aha va'erã. Ha xe mombe'u va'erã katu xe pyhyharã-pe amboasy
eterei íxupe. Ohasa asy eterei va'erã. Iporãve arã araka'e ndoikói ramo araka'e osyrã-pe,
he'i gwemimbo'e kwéry-pe.
22 Okaru joa jave Hesu oipyhy mbojape. Otima porã Tupã Nhandejáry-pe. Upéi
ombopo mbopóy mbojape. Ome'ẽ íxupe kwéry omongaru joty:
—Ko, he'i ome'ẽ-vy íxupe. —Ko mbojape xe rete-rehe ha'e, he'i íxupe kwéry Hesu.
23 Upéi oipyhy ave copo. Otima porã Nhandejáry-pe. Ho'u uka íxupe kwéry ome'ẽ-vy.
Ho'u joa uva rykwere:
24 —Ko copo pygwa xe rugwy-rehe he'i. Onhehẽ va'erã xe rugwy imbaraete hagwã
Nhandejáry remimombe'u. Yma Nhandejáry, “Amopotĩ va'erã kente kwéry-pe” he'i
va'ekwe. Upéa nhe'ẽ imbaraete-ma va'erã xe rugwy onhehẽ-ma ramo. Heta kente-rehe
ha-py onhehẽ va'erã xe rugwy, he'i.
25 —Ha'e-ta peẽ-my. Ha'u-ma kuri uva rykwere. Ãy ae katu nda'u mo'ãvéi-ma. Ha upe
rire katu, pende ruvixa ramo xe Ru oiko haty-py, ha'u jevy va'erã, he'i. —Upe-py agwahẽ
ramo uva rykwere pyahu ha'u jevy va'erã, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

“Xe ndaikwaái voi, ere va'erã xe-rehe” he'i Pedro-pe Hesu (Mt 26.31-35; Lc 22.31-34; Jo 13.36-38)

26 Upéi Nhandejáry mboete-vy oporahéi joa. Oporahéi rire osẽ oho-vy Oliveiras
yvyaty-py.
27 —Peẽ katu pejehesa rerova-ta xéhegwi, he'i íxupe kwéry Hesu. —Oĩ Nhandejáry
kwatia nhe'ẽ he'i va'e a-rami:
"Ajuka va'erã herakwa osarambipa hagwã ovexa hymba kwéry" he'i.*
Yma he'i hagwe-rami, ãy xe juka-tama, he'i.
28 —Ha upe rire xe anhemoingove jevy rire katu aha va'erã Galiléia yvy-py. Pene renonde
aha ranhe va'erã, he'i íxupe kwéry.
29 Upe ramo he'i Pedro:
—Gwĩ ne irũ kwéry ndéhegwi ojehesa rerova ramo jepe, xe ae katu ndorohejái joty
va'erã, he'i íxupe Pedro.
30 Ha Hesu katu he'i:
—Anhete ko xe ha'e-ta nde-vy: Etería ko va'e pyhare-py ne'írã vyteri osapukái ramo
gáju imokõiha-rehe, "Xe ndaikwaái voi" ere va'erã xe-rehe mbohapyha-rehe, he'i íxupe,
Pedro-pe.
31 Ha hatã hatã onhe'ẽ Pedro:
—Xe ajejuka uka-ta ramo jepe ne ndive, ndajehesa reroväi joty va'erã ndéhegwi. "Xe
ndaikwaáiry" nda'éiry joty arã katu nde-rehe, he'i Hesu-pe.
Pedro he'i hagwe-rami ave, he'i inhirũ kwéry Hesu remimbo'e.

Hesu pyhyharã onhemoĩ-ma hese hikwái
(Mt 26.36-56; Lc 22.39-53; Jo 18.3-12)

32 Ohopa ogwata-vy hikwái. Getsêmani yvaty oje'e ha-py ogwahẽ oho-vy:
—A-py pegwapy katu, he'i. —Xe anhomongeta jave Nhandejáry ndive, xe ra'arõ ranhe
a-py, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.
33 Upéi mbohapy ondive ogweraha. Ogweraha Pedro, Tiago, João. Upéi ogwahẽ
vy'are'ỹgwasu íxupe. Ojepy'ajopy eterei-ma ave oiko-vy:
34 —Ogwahẽ-ma vy'are'ỹgwasu xe-vy xe juka-ta va'e-rami, he'i. —Epyta a-py. Xe moirũ
katu ereke e'ỹ reheve, he'i íxupe kwéry.
35 Upéi ha'e ae oho mbykymi ojeity yvy-rupi. Ojerure Nhandejáry-pe:
—Ikatu-ta ereipe'a xéhegwi xe ajepy'ajopyha? he'i oporandu-vy.
Upéi he'i jevy:
36 —Nde katu opamba'e erejapo kwaa va'e, xe Ru, he'i gwu-pe. —Upéa-gwi eipe'a katu
xéhegwi xe ajepy'ajopyha. Ereipe'ase ramo, eipe'a katu xéhegwi. Ha ndereipe'aséi ramo,
ani joty ereipe'a ave, he'i onhomongeta-vy Nhandejáry ndive.
37 Upéi ou jevy mbohapy gwemimbo'e ha-py. Ogwahẽ ramo ikéra otopa:
—Ma'erã po ereke joty ereĩ-vy, Simão? he'i Pedro-pe. —Ma'erã po naxe ra'arõi peteĩ
óra-py jepe? Ma'erã nem mixĩmi naxe moirũiry? he'i.
38 —Epáy katu. Ejapo katu oração xe ra'arõ-vy. Nerenhembojejavy ukái arã, he'i íxupe.
—Nde py'a kyre'ỹ voi. Ereke e'ỹ reheve erejapose mo'ã oração. Ha nde rete katu okese
voi, he'i Pedro-pe.
39 Upéi oho jevy Nhandejáry ndive onhomongeta-vy. Gwemimombe'ukwe omombe'u
jevy.
40 Ouri jevy ramo, ikéra otopa jevy-ma. Hapehýi eterei-gwi okepa-ma hikwái. Otĩ-gwi
ndoikwaái onhe'ẽrã okwa-vy.
41 Ouri uri. Mbohapyha-rehema ou jevy.
—Ma'erã po ereke joty eretongea-vy? he'i Hesu. —Ha'eve-ma. Ogwahẽ-ma ngatu xe
óra. Xe ko Nhande Ryke'y tee va'e xe pyhy uka-tama hekoha vai va'e-pe. Xe me'ẽ va'erã
gwĩ ojejavy va'e Nhandejáry kwaa e'ỹha va'e po-py, he'i.

---

* **14:27** Zc 13.7

42 —Epu'ã katu. Jaha. Ehexa katu. Onhemo'agwĩ-ma ra'e xéhegwi ou-vy upe xe pyhy
ukaharã, he'i gwemimbo'e-pe.
43 Onhe'ẽ jave Hesu, pya'e ogwahẽ ou-vy Judas, petẽi Hesu remimbo'e kwéry va'e. Heta
ou ave hendive ogweru opo-py kyse puku yvyra ave. Ogwahẽ ou-vy pa'i ruvixa kwéry
remimbou, judeu rekombo'ehaty remimbou ave. Judeu ruvixa kwéry remimbou ave
ogwahẽ ou-vy.
44 Ha Judas katu Hesu pyhy ukaha he'i ra'e: "Ahexa uka-ta peẽ-my pene rembipyhyse"
he'i ra'e. "Upe va'e ahovapyte-ta va'e pene rembipyhyrã voi" he'i. "Peipyhy hatã íxupe
heraha-vy pono okanhy" he'i ra'e ipyhyharã-pe.
45 Ãy ou pya'e ha'e anho Hesu oĩ ha-py ohovapyte hagwã Hesu-pe:
—Mbo'eháry, he'i ogwahẽ-vy Judas íxupe.
Upéi ohovapyte Hesu-pe.
46 Ha upéi katu ha'e kwéry ou onhemoĩ-ma hese oipyhy hagwã íxupe hikwái.
47 Upe-ma ramo peteĩ upe-py oĩ va'e omopu'ã kyse oikytĩ-vy. Ohaxea pa'i ruvixagwasu
rembigwái-pe onambi'o-vy. Ohupity oinambi'o hagwã.
48-49 Ha Hesu katu he'i:
—Ma'erã po pegwahẽ peju-vy kyse reheve xe pyhy hagwã peju-vy? Ma'erã po yvyra
reheve ave pegwahẽ peju-vy? he'i oporandu-vy íxupe kwéry. —"Hesu oporosakea va'e"
peje tipo peju-vy? Ha ndaha'éiry upeixagwa xe. Iko'ẽ ko'ẽ anhemonhe'ẽ nhe'ẽ aiko-vy
Nhandejáry róga kakwaa-py. Anhemonhe'ẽ meme ramo, xe mokambara voi. Ha naxe
pyhýiry voi ra'e. Ha Nhandejáry kwatia nhe'ẽ imbaraete voi. Upéa-gwi yma he'i hagwe-
rami, ãy oiko-ma, he'i íxupe kwéry Hesu.
50 Ha upéi katu ha'e anho ete-ma oheja Hesu-pe hikwái. Ohopa íxugwi hemimbo'e
kwéry.
51 Ha upéi oho hapykwéri karia'y. Upe karia'y Hesu rapykwerigwa morotĩ va'e-py
mante onhenhugwã. Oipyhy-ma mo'ã íxupe hikwái.
52 Ijao rei oipe'a. Ha karia'y omboi oao oripara oho-vy. Opi-vy oheja oho-vy oaokwe.

Judeu ruvixa oporandu Hesu-pe hekoha-rehe (Mt 26.57-68; Lc 22.54-55,63-71; Jo 18.13-14,19-24)

53 Ha upéi katu Hesu pyhy hagwe ogweraha íxupe. Pa'i ruvixagwasu róga kakwaa-
py ogweraha Hesu-pe. Upe-py ojogweroaty pa'i ruvixa kwéry. Judeu ruvixa kwéry
hekombo'ehaty kwéry ndive ojogweroaty.
54 Ha Pedro oho hapykwéri meme. Hesu rapykwéri puku oho. Pa'i ruvixagwasu roka-
py oike ogwahẽ-vy. Polícia kwéry ndive ogwapy oĩ-vy. Tata ypy-py ojepe'e oĩ-vy.
55 Ha pa'i ruvixa kwéry entéro judeu ruvixa kwéry ndive ojuka ukase voi Hesu-pe.
Upéa-gwi oheka heka mo'ã Hesu-rehe onhe'ẽ va'erã. Ha ndotopái voi.
56 Heta omombe'u mbe'u apu rei Hesu-rehe. Ha ndaijojái inhe'ẽ kwéry. Omombe'u
joavy avy joty. Upéa-gwi ndaipóri Hesu-rehe onhe'ẽ hagwã.
57 Ha upe rire katu ou onhembo'y va'e omombe'u. Apu rei omombe'u hese:
58 —Upéa remimombe'ukwe orohendu va'ekwe oromombe'u-ta peẽ-my: "Aitypa uka-
ta ko Nhandejáry róga kakwaa teko rei rembiapokwe xe ae amopu'ã jevy hagwã. Teko
rei rembiapo e'ỹ amopu'ã jevy-ta xe. Mbohapy áry-rupi amopu'ã jevy-ta. Upéixa he'i
Hesu" he'i omombe'u-vy hikwái.
59 Ha hemimombe'u katu ndaijojáiry vyteri.
60 Omombe'u joavy avy joty. Upe-ma ramo onhembo'y-ma oĩ-vy pa'i ruvixagwasu ha'e
kwéry hovái:
—Ejeapysaka katu, he'i. —Heta ne mombe'u mbe'u hikwái. Ma'erã po neremombe'u
mo'ãi ne mombe'uhare-pe? he'i Hesu-pe.
61 Ha ha'e katu opyta okirirĩ íxugwi. Mba'eve nomombe'úi. Upéi pa'i ruvixagwasu he'i:

—Nde pa Cristo, nhane remiha'arõ va'e? Nde pa Nhandejáry onhemomba'egwasu va'e ra'y? he'i jevy íxupe, Hesu-pe, omonhe'ẽse-vy.
62 —Xe ko ha'e voi, he'i. —Xe Nhande Ryke'y tee va'e-pe xe rexa va'erã Nhandejáry ykerehe ijakatúa-koty agwapy ramo xe rexa va'erã. Imbaraeteve va'e Nhandejáry. Arai-rupi xe agwejy ramo xe rexa va'erã, he'i onhemombe'u-vy judeu ruvixa-pe.
63-64 Upéa nhe'ẽ ogweropoxy pa'i ruvixagwasu. Ogwerovái-gwi omondoro oao:
—Pehendu-ma voi inhe'ẽ vaiha, he'i. —Outro imombe'uharã-rehe nanhaikotevẽiry-ma, he'i. —Ojéhegwi rei onhe'ẽ vai-ma, onhemonhandejáry-vy mo'ã, he'i hese. —Mbava'e tipo pejapo-ta hese? he'i íxupe kwéry oporandu-vy:
—Tomano katu, tojejuka katu, he'i joa joty voi hese hikwái.
65 Upéi onygwõ nygwõ Hesu-rehe. Ohesagwã ojokwa. Osokea kea íxupe opo-py:
—Emombe'u ore-vy, kiva'e va'e ne nupã, he'i oinupã nupã-vy íxupe hikwái. Oinupã nupã ave íxupe polícia kwéry.

"Xe ndaha'éi Hesu ndivegwa" he'i mo'ã Pedro (Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jo 18.15-18,25-27)

66 Ha Pedro katu opyta oĩ-vy oka-py, pa'i ruvixagwasu rokẽ rovagwy-py. Upe-ma ramo ogwahẽ ou-vy kunhataĩ pa'i ruvixagwasu rembigwái va'e.
67 Ohexa Pedro-pe ojepe'e ramo. Omanha hova-rehe:
—Upe Nazaré pygwa ndive ereiko va'e voi nipo nde ra'e. Hesu ndive ereiko va'e voi ave nde, he'i íxupe hembigwái.
68 —Ndaikói va'e voi xe, he'i. —Ndaikwaáiry mba'eve xe, he'i. —Ne nhe'ẽ katu ndaikwaái voi, he'i. —Mbava'e rehe po aipo ere, ndaikwaái voi xe, he'i mo'ã íxupe Pedro.
Hesu irũ e'ỹ-rami ojejapo ha'e. Upéi katu osẽ oho-vy mbykymi. Okẽ-my oho. Ha osapukái gáju.
69 Ha ohexa jevy-ma íxupe hembigwái:
—Hesu ndivegwa voi upe va'e, he'i jevy upe-py oĩ va'e-pe.
70 —Naháni, ndaxéiry, he'i jevy Pedro kunhataĩ-pe.
Upe riremi he'i jevy íxupe upe-py oĩ-vy.
—Galiléia pygwa voi nde. Hesu ndivegwa voi nipo ra'e nde, he'i Pedro-pe.
71 Upe ramo he'i:
—Xe apu ramo, taxe moingo asy katu Nhandejáry, he'i. —Upe kwimba'e ne remimombe'ukwe ndaikwaái voi xe, he'i mo'ã íxupe Pedro.
72 Ha upéi imokõiha-rehema osapukái pya'e jevy gaju. Imandu'a-ma Hesu nhe'ẽgwe-rehe, "Ne'írã osapukái ramo gáju imokõiha-rehe, Xe ndaikwaáiry, ere va'erã xe-rehe mbohapyha-rehe". Upéa nhe'ẽ-rehe imandu'a-ma ramo Pedro, ojahe'o-vy hasẽ.

15

Hesu ojereraha mburuvixagwasu Pilatos renda-py (Mt 27.1-2,11-26; Lc 23.1-5,13-25; Jo 18.28-19.16)

1 Ko'ẽmba-ma ramo ojogweroaty jevy pa'i ruvixa kwéry, judeu ruvixa kwéry ndive, judeu rekombo'ehaty ndive ave. Entéro judeu ruvixa kwéry gwive ojogweroaty onhomongeta-vy:
—Mbava'e tipo jajapo-ta Hesu-rehe? he'i onhombo'e mbo'e-vy hese.
Upéi oikwaa-ma ramo, onhapytĩ-ma íxupe hikwái. Ipokwaha reheve ogweraha mburuvixagwasu Pilatos po-py ome'ẽ-vy.
2 —Nde tipo ereiko ra'e judeu kwéry ruvixagwasu ramo? he'i oporandu-vy íxupe Pilatos.
—Nde ae xe renói voi. "Judeu kwéry ruvixagwasu" nde ae ere-ma xe-rehe. Xe voi, he'i joty íxupe Hesu onhemombe'u-vy.
3 Ha pa'i ruvixa kwéry heta omboja rei inhe'ẽ hese va'e.

—Hembiapo vai-ma, hembiapo vai-ma, he'i joa hese.

Ha Hesu katu nomombe'uvéiry.

4 —Heta nde-rehe nhe'ẽ onhemboja mboja rei va'e. Ma'erã po nerenhemombe'úiry? he'i jevy íxupe Pilatos oporandu-vy.

5 Ha Hesu katu mba'eve joty nomombe'úiry. Nonhemombe'úi-gwi, “Ma'erã po nonhemombe'uséiry?” he'i ojéupe opondera-vy hese.

6 Ha oiko jave aretegwasu, oĩ opoi uka íxugwi va'erã. Peteĩ onhemoĩ preso va'ekwe-gwi oĩ opoi uka jevy va'erã imondo-vy mburuvixagwasu-pe. Upe ijaty va'e kwéry ojerure va'ekwe-gwi opoi uka-ma imondo-vy.

7 Oĩ hembiapresakwe oporojuka va'ekwe. Ohekoviarõ hagwã mo'ã mburuvixagwasu-pe, oporojuka va'ekwe. Indive kwéry oĩ héry va'e Barrabás.

8 Ha upéi katu ou ijaty va'e ojerure-vy ojapo hagwã íxupe kwéry ojapo japo hagwerami:

—Epoi katu ore-vy toho jevy aretegwasu-py erepoi meme hagwe-rami, he'i Pilatos-pe hikwái.

9-10 Ha mburuvixa oikwaa pa'i ruvixa kwéry rekoha vaiha. Ohexa kwaa hese: “Ndaija'éi-gwi rei hese, oipyhy ra'e íxupe heru-vy xe-vy hikwái” he'i ojéupe mburuvixa. Upéa-gwi he'i ijaty va'e-pe:

—Peipota tipo apoi peẽ-my upe judeu kwéry ruvixagwasu-gwi? he'i íxupe kwéry oporandu-vy.

11 Ha pa'i ruvixa kwéry katu he'i:

—Ejerure katu Hesu rekovía Barrabás-rehe, he'i jevy jevy ijaty va'e-pe ojojurupypa opo'ẽ-vy hikwái.

Pa'i ruvixa nhe'ẽ-py he'i Pilatos-pe ijaty va'e:

—Epoi ore-vy íxugwi, Barrabás-gwi toho, he'i.

12 —Aipo ramo, mbava'e tipo ajapo-ta Hesu-rehe? Upe va'e judeu ruvixagwasu pene remihenói, he'i jevy íxupe kwéry.

13 —Ejuka uka katu íxupe. Kurusugwasu-rehe ejuka uka katu íxupe, he'i joa joty íxupe onhe'ẽ hatã-vy.

14 —Ajuka rei va'erã. Nahembiapo vaíry voíte Hesu ra'e, he'i íxupe kwéry Hesu-rehe.

—Emboja katu, emboja katu imoĩ-vy kurusugwasu-rehe omano hagwã, he'i joa joa hikwái onhe'ẽ hatãve tãve-vy.

15 Ha Pilatos katu ombovy'ase íxupe kwéry. Upéa-gwi ha'e kwéry inhe'ẽ-py opoi imondo-vy íxugwi. Barrabás-gwi opoi Pilatos. Upéi he'i ombopi hagwã Hesu-pe. Ome'ẽ ijukaharã-pe omboja hagwã kurusugwasu-rehe ijuka-vy.

Soldado kwéry onhembohory Hesu-rehe (Mt 27.27-31; Jo 19.2-3)

16 Ha upéi katu soldado kwéry ogweraha koty-py Hesu-pe. Mburuvixa róga kakwaa-py ogweraha íxupe. Hoga kakwaa héry pretório. Upe-py enterove soldado gwive onhomboatypa hese.

17 Omonde Hesu-rehe ao pytã va'e. Upéi nhuatĩ-gwi ojapo íxupe ijegwaka ra'angarã omoĩ hagwã inhakã-rehe.

18 Upe rire omboete ra'anga anga rei íxupe onhembohory-vy:

—Toiko are katu, toiko are katu judeu ruvixagwasu, he'i onhembohory-vy hese.

19 Onhakãrupã rupã íxupe takwáry-py. Onygwõ nygwõ hese. Onhesũ nhesũ gwetypy'ã-rehe omboete a'ã a'ã hagwã íxupe.

20 Onhembohorypa rire hese, omboi íxugwi ao pytã va'e. Omonde jevy hese ijao. Upe rire ogweraha Hesu-pe omboja hagwã kurusugwasu-rehe ijuka-vy.

Omboja Hesu-pe kurusugwasu-rehe ijuka-vy (Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jo 19.17-27)

21 Upe ramo oĩ ohasa rei va'e. Upe va'e Cirene pygwa héry va'e Simão. Simão Alexandre ru, Rufo ru ave. Tetã jerekwe-gwi ou ra'e. Ha soldado katu ogweraha uka íxupe Hesu kurusugwasurã.
22 Upéixa ramo ogweraha Hesu-pe. Gólgota oje'e ha-py ogweraha. Akãgwe rendaty-rehe he'i Gólgota.
23 Upe-py ogwahẽ ramo, uva rykwere-py omoĩ pohã héry va'e mirra. Ome'ẽ íxupe ho'u uka-vy. Ome'ẽ íxupe pono ohendu eterei ojéupe hasy va'e. Ha ndo'úiry.
24 Ha upéi katu ijuka hagwã-pyma ogwenogwahẽ omboja íxupe kurusugwasu-rehe. Upéi omboja rire soldado kwéry ohuga onhomboja'o ja'o hagwã Hesu aokwe-rehe. Ogana gana va'e ogweraha ijaokwe.
25 Pyhareve asaje ramo, omboja-ma íxupe kurusu-rehe imoĩ-vy.
26 Ha Hesu-rehe hemimombe'ukwe ohai omoĩ ikurusu-rehe inhakã ári. "Kóa judeu ruvixagwasu" he'i imoĩ-vy.
27 Oĩ ave mokõi imonda va'e kurusu-rehe omboja ave imoĩ-vy. Hesu yke-rehe joty ave omoĩ peteĩ ijakatúa-koty, peteĩ ijasu-koty. Imbyte-py oĩ Hesu.
28 Ogwereko íxupe ojejavy va'ekwe-rami. Nhandejáry kwatia nhe'ẽ he'i hagwe-rami, ãy oiko-ma. Upéa-gwi ogwereko asy íxupe.
29 Gwĩ ohasa oiko-vy va'e opuka hatã Hesu-rehe. Onhakãreity ity onhembohory-vy hese:
—Aa! Ereity-ta mo'ã Nhandejáry róga kakwaa eremopu'ãmba jevy hagwã mbohapy áry-rupi, he'i mo'ã.
30 —Aipo ramo, egwejy katu kurusu-gwi erenheresende-vy, he'i.
31 Ha upéixa ave onhembohory hese ojóupe pa'i ruvixa kwéry, judeu rekombo'ehaty ndive:
—Upéa opororesende va'ety. Ha ndaipu'akáiry gwekove-rehe onheresende hagwã, he'i hese onhembohory-vy.
32 —"Xe Cristo nhane remiha'arõ va'e. Xe Israel kwéry ruvixagwasu" he'i kuri ójehe.
—Aipo ramo ãy togwejy katu kurusu-gwi. Jahexa ramo, jarovia arã, he'i joa hikwái.
Hesu jave kurusugwasu-rehe onhemboja va'ekwe onhe'ẽ rei rei ave hese.

Omano Hesu (Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jo 19.28-30)

33 Upéi kwarahy mbyte-py pytũmba-ma upe yvy ári. Upe tetã-rehe pytũmba ete-ma. Mbohapy óra peve opyta. Ka'arugwasu peve opyta.
34 Ka'arugwasu ramo onhe'ẽ hatã Hesu. Ha'e ae onhe'ẽ-py onhe'ẽ:
—Eloí, Eloí, lamá sabactâni? he'i ha'e ae onhe'ẽ-py. Upéa he'ise, "Tupã xe Járy, Tupã xe Járy, ma'erã-gwi po xe rejapa xe anho eterei?" he'i oporandu-vy.*
35 Ha upe-py oĩ inhe'ẽ ohendu va'e:
—Ejeapysaka katu. Upéa ohenói Elias-pe, he'i mo'ã Hesu-rehe.
36 Upe ramo oripara ogweru bucha. Omoakỹ uva rykwere hepy ete e'ỹ va'e-py. Takwáry-py omoĩ. Oipyte uka Hesu-pe omboy'u-vy:
—Eheja katu. Ou-ta para'e Elias ombogwejy hagwã kurusu-gwi oresende-vy, he'i Hesu-rehe hikwái.*
37 Ha upéi katu onhe'ẽ hatã jevy-ma Hesu. Ha upe rire katu omano-ma.
38 Upe-ma ramo pya'e ojeka Nhandejáry róga kakwaa pygwa okẽgwasu nhugwãha tuvixa ete va'e. Osoro hatã. Yvate-gwi yvy peve ojeka hatã ou-vy.
39 Ha Hesu rovagwy-rupi oĩ capitão, soldado ruvixa va'e. Onhe'ẽ hatã omano hagwã ramo, ohexa íxupe:

---

* **15:34** Sl 22.1 * **15:36** Sl 69.21

—Upe va'e Nhandejáry ra'y tee voi nipo ra'e, he'i Hesu-rehe ohexa-vy.
40 Ha kunha heta oĩ upe-py. Mombyry-gwi oma'ẽ joa Hesu-rehe hikwái. Oĩ Maria Madalena, oĩ Salomé, oĩ Maria, ha'e Tiago tyvýry José sy ndive voi. Tyke'ýry héry ave Tiago ikarapemi va'e.
41 Upéa kunha kwéry omoirũ irũ ra'e Hesu-pe Galiléia-rupi. Ome'ẽ me'ẽ ra'e Hesu-pe hemikotevẽ. Oĩ ave heta kunha ambue va'e hendive ou va'ekwe Jerusalém-my.

Omoĩ itakwa-py Hesu retekwe
(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jo 19.38-42)

42 Ka'aru ete-ma. Upe áry-py judeu kwéry omoĩ porãmba gwemi'urã iko'ẽ ho'u va'erã. Ndoikói vyteri pytu'uha áry.
43 Ndoikói-gwi vyteri, oho José Pilatos renda-py. Upe va'e José Arimatéia pygwa, judeu ruvixa va'e, onhemboete va'e voi. Ha'e ave oha'arõ arõ va'e Nhandejáry nhande ruvixa-pe omoirũ hagwã. Upéixa ramo onhembopy'agwasu oho hagwã Pilatos renda-py ojerure Hesu retekwe-rehe.
44 Ha Pilatos ohendu ramo omanoha,
—Pya'e omano ra'e, he'i Hesu-rehe opondera-vy.
Upéi ohenói upe soldado ruvixa-pe oporandu hagwã íxupe:
—Omano-ma tipo ra'e Hesu? he'i soldado ruvixa-pe.
45 —Ha'e voi. Omano ete-ma voi, he'i íxupe omombe'u-vy.
Upe rire he'i José-pe Pilatos:
—Aipo ramo eraha hetekwe, he'i.
46 Ha upéi katu José oho ojogwa ao morotĩ iporã va'e onhugwã hagwã hetekwe. Ombogwejy kurusu-gwi. Onhugwã ao morotĩ-my. Upe reheve omoĩ itakwa-py hetekwe. Ita-gwi ojo'o ra'e hetekwe renagwã. Upe-py omoĩ hetekwe. Upéi omboapajeréi imondovy itagwasu. Omboty hagwã itakwa rokẽ omboapajeréi itagwasu.
47 Ha Maria Madalena José sy ndive oma'ẽ oĩ-vy. Ohexa joty omoĩ ramo hetekwe.

16

Hesu onhemoingove jevy-ma
(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jo 20.1-10)

1 Pytu'uha áry rire oho Salomé ndive Maria Madalena, Maria Tiago sy ave. Oho ojogwa pohã hyakwã va'e omona hagwã hetekwe-rehe.
2 Iko'ẽ ramo, domingo-py osẽ-ma ramo kwarahy, voi oho ogwata-vy. Itakwa-py oho.
3 Oho jave,
—Kiva'e oipe'a-ta nhande-vy itagwasu itakwa rokẽ-gwi, he'i ojóupe oporandu randuvy.
4 Oma'ẽ ramo ohexa-ma itagwasu ojepe'a va'ekwe. Ha ita tuvixa eterei voi.
5 Ha upéi katu oike itakwa rye py-py. Oike ramo ha'e-py Nhandejáry rembigwái karia'y-pe ohexa-ma. Ohexa ogwapy oĩ-vy ramo ijyke-rehe. Ao morotĩ puku va'e omonde ramo ohexa. Ohexa ramo, onhemondýi-ma.
6 Ha he'i íxupe karia'y:
—Aníke penhemondýi teĩ, he'i. —Peju-ma ra'e, he'i. —Peheka voi peju-vy Hesu Nazaré pygwa kurusu-rehe onhemboja va'ekwe retekwe-pe, he'i. —Oikove jevy-ma kuri Hesu. Peheka ramo jepe ndaiporivéi-ma ko'a-py. Oho-ma kuri. Peju katu peẽ pema'ẽ hupagwe-rehe. Hendagwe rei-ma oĩ, he'i.
7 —Ha upe rire katu ekwa emombe'u hemimbo'e kwéry-pe, Pedro-pe ave. Ere íxupe: "Hesu oho-ta Galiléia tetã-my. Ne renonde oho-ta. Upe-py erehexa va'erã íxupe. He'i hagwe-rami erehexa va'erã" he'i íxupe kwéry karia'y.
8 Ha kunhagwe katu osẽ pya'e itakwa-gwi. Oripara oho-vy. Ipy'a ryrýi-ma onhemondýi-gwi. Okyhyje-gwi nomombe'úiry avave-pe.

Hesu ojehexa uka jevy-ma (Mt 28.16-20; Lc 24.13-35; Jo 20.11-18)

9 Ha Hesu katu, oikove jevy ramo, ojehexa uka jevy. Voi domingo-py ojehexa uka
Maria Madalena-pe. Íxugwi omosẽ va'ekwe imondo-vy sete anháy. Ãy katu íxupe anho
ranhe ojehexa uka Hesu.
10 Ohexa rire, Maria oho omombe'u Hesu irũgwe-pe. Ha'e kwéry hasẽ ojahe'o-vy
hikwái. Upe jave omombe'u:
11 —Hesu oikove jevy-ma, he'i omombe'u-vy. —Ahexa jevy-ma íxupe kuri, he'i íxupe
kwéry omombe'u-vy.
Ha ohendu ramo inhe'ẽ ndogweroviáiry voi íxupe.
12 Ha upe rire katu Hesu ojehexa uka jevy mokõi oirũgwe-pe. Gweko ambue va'e-
rami ojehexa uka íxupe tetã jere-rehe ogwata ramo oiko-vy. Oirũgwe ramo jepe ndoik-
waavéiry oirũgwe.
13 Ha oikwaa-ma ramo oho jevy omombe'u Hesu remimbo'e kwéry-pe. Ha ndog-
weroviáiry voi inhe'ẽ.
14 Ha upéi katu ojehexa uka jevy onze gwemimbo'e kwéry-pe. Okaru joa jave ojehexa
uka íxupe. He'i íxupe kwéry Hesu:
—Xe rexahare xe mombe'u ramo nde-vy, ma'erã ndereroviáiry? he'i. —Xe aikove
jevymaha omombe'u ramo nde-vy, ma'erã ndereroviái? Nane akã porãi-gwi, nane mba'e
reroviáiry-gwi, xe mombe'u ramo ndereroviáiry, he'i íxupe kwéry.
15 Upéi he'i íxupe kwéry:
—Tereho opa-rupi emombe'u Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ porã. Entéro yvypóry-pe
kente kwéry va'e-pe gwive emombe'u.*
16 Upe ogwerovia va'e, onhemongarai va'e ave, oresende va'erã íxupe Nhandejáry.
Ha ogwerovia e'ỹ va'e katu, nomboyke mo'ãiry voi íxugwi hembiapo vaikwe, he'i íxupe
kwéry.
17 —Ha xe rerovia va'e katu xe réry-py omosẽ va'erã imondo-vy anháy. Aỹ oikwaa e'ỹ
nhe'ẽ va'e-py onhe'ẽ va'erã.
18 Oipyhy ramo mbói reheve, naimboirasy mo'ãiry. Hi'upy e'ỹ jepe ho'u ramo,
ndahasýi ave arã. Hasy va'e-rehe omoĩ ramo opo, ombogwera va'erã íxupe. Upéixa voi
hexapyrã-rupi hembiapo porã porã va'erã xe rerovia va'e, he'i íxupe kwéry Hesu.

Ogwerojeupi Hesu-pe Nhandejáry (Lc 24.50-53; At 1.6-11)

19 Upéi omombe'u rire ogwerojeupi heraha-vy íxupe Nhandejáry. Ha Hesu ogwapy-ma
Nhandejáry yke-rehe ipu'aka reheve.
20 Ha hemimbo'e kwéry katu osẽ oho-vy opa-rupi onhemonhe'ẽ nhe'ẽ-vy. Ha Nhan-
dejáry oipytygwõ íxupe kwéry. Upéa-gwi hexapyrã-rupi hembiapo porã porã hikwái.
Nhandejáry Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ porã omombe'u ramo, ogwerovia inhe'ẽ hen-
duháry. Hembiapo porã rexa-vy, Anhetegwa nipo ra'e inhe'ẽ, he'i ogwerovia-vy.

* **16:15** At 1.8

Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ porã
Lucas remimombe'ukwe
o evangelho de Lucas

Onhypyrũ ohai-vy onhe'ẽ Lucas

1-2 Mba'éixa pa, Teófilo? Xe, Lucas, ahai-ta ko kwatia-rehe xe nhe'ẽ nde-vy gwarã. Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ ahai-ta nde-vy, Teófilo. Oĩ-ma Hesu Cristo rehegwa kwatia nhe'ẽ gwĩ ambue kwéry ohai va'ekwe. Hesu rerakwã, mbava'e tipo ojapo araka'e ore pa'ũ-rupi ha'e kwéry kwatia-rehe omoĩ va'ekwe. Hesu irũgwe kwéry ohexapa araka'e hembiapo, ohendu ave araka'e hemimombe'u, ha omombe'u mbe'u araka'e ojehegwa nhe'ẽ porã. Aipo ramo inhirũgwe omombe'u jevy ramo hesegwa nhe'ẽ, henduháry kwatia-rehe omoĩ va'ekwe gwemiendukwe.

3 Ha xe katu, xe ave anhomongeta va'ekwe Hesu irũgwe kwéry ndive. Heta Hesu rehegwa nhe'ẽ aikwaase-gwi aporandu randu íxupe kwéry hesegwa nhe'ẽ-rehe. Aikwaa porãve hagwã aporandu randu aiko-vy va'ekwe íxupe kwéry. Omombe'upa va'ekwe xe-vy. Hexahare remimombe'ukwe ahai kuri nde-vy ko kwatia-rehe.

4 Hesu rerakwã nhahendu meme-ma va'ekwe. Eremonhe'ẽ-ma rire ko kwatia, hesegwa nhe'ẽ anhetegwa ete ereikwaa va'erã. Ere arã "Omombe'u porã xe-vy Hesu rehegwa nhe'ẽ".

Nhandejáry omondo gwembigwái omombe'u hagwã Zacarias-pe ta'yryrã-rehe

5 Herodes oime ramo mburuvixagwasu judeu kwéry yvy-pe pa'i ramo Zacarias oiko. Pa'i Abias re'yikwe ha'e Nhandejáry rembigwái ramo jevy oiko. Hembireko pa'i Arão re'yikwe va'e. Isabel hembireko réry.

6 Ha pe mokõi ojapo meme Nhandejáry remimbota. Oiko meme Nhandejáry nhe'ẽ-rupi. Upéixa-gwi Nhandejáry he'i hese: "Ipy'a porã voi Zacarias, hembireko ave ipy'a porã" he'i Nhandejáry hese.

7 Ha ha'e katu ndata'ýryi va'e voi. Imemby e'ỹ va'e voi hembireko. Ogwerogwaigwĩ-ma omemby e'ỹ. Ogwerotuja-ma gwa'ýry e'ỹ gwajýry e'ỹ ave.

8-10 Ha peteĩ áry Nhandejáry nhe'ẽ-py inhirũ kwéry oiporavo Zacarias-pe omohyakwã hagwã koty'i. Abias re'yikwe ndive, Zacarias oime Nhandejáry róga kakwaa-py. Nhandejáry renonde-py omba'apo hikwái. Ha peteĩ va'e mate oike Nhandejáry koty'i-py imohyakwã hagwã. Upe jave ojogweroaty va'e oka-gwi rei omondo onhe'ẽ Nhandejáry-pe. Ha peteĩ áry hapixa kwéry Nhandejáry réry-py oiporavo Zacarias-pe omoinge hagwã koty'i-py. Hyakwã jave, oka-py joa-ma oĩ hikwái. Osẽ ramogwarã oha'arõ hikwái.

11 Upe jave ou Nhandejáry rembigwái yváy pygwa ojehexa uka hagwã Zacarias-pe. Onhembo'y hyakwã va'e renda yke-rehe ha upe-py ojehexa uka íxupe.

12 Ohexa-ma ramo Nhandejáry rembigwái, onhemondýi Zacarias. Ndoikwaái mba'e pa ojapo-ta.

13 Aipo ramo Nhandejáry rembigwái he'i íxupe:

—Ani erekyhyje, Zacarias, he'i íxupe. —Nhandejáry ohendu-ma ne rembijerure. Igwaigwĩ eterei jepe ne rembireko ha'e imemby-ta joty. Nde ra'y tee oiko-ta, he'i íxupe. —Oiko-ma ramo embohéry íxupe João-py. João voi heryrã, he'i íxupe.

14 —Oiko-ma ramo nde ra'y, erevy'a va'erã. Heta heta-ta kente kwéry ovy'a arã nde ra'y reko porã-rehe, he'i íxupe.

15 —Nhandejáry rovagwy-py nde ra'y oiko-ta heko marangatu va'erã. Ndo'u mo'ãi oporomonga'u va'e. Oiko e'ỹ mboyve Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee oiko-tama ipy'apy-py.

16 Ha heta-pe ombojerovia uka va'erã Nhandejáry-rehe nde ra'y. Gwe'ýi kwéry, Israel
remiarirõre kwéry, ombojerovia uka va'erã Tupã Nhandejáry-rehe.
17 Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'etykwe Elias amyrĩ-rami oiko-ta nde ra'y,
he'i íxupe. —Nhandejáry ombopu'aka-ta íxupe, omoarandu-ta íxupe ogwata hagwã
gwenonde-rupi. Inhe'ẽ-rupi kente kwéry ogwerova arã gwekoha. Upéixa-gwi túvy
ipy'a porã va'erã gwa'ýry ndive. Heta nhe'ẽrenduse e'ỹha omoarandu arã heko porã
hagwã. Upeixagwarã nde ra'y oiko-ta, he'i Nhandejáry rembigwái Zacarias-pe ta'ýry-
rehe omotenonde-vy hesegwa nhe'ẽ.
18 Upe-ma ramo Zacarias he'i:
—Mba'éixa ko arovia-ta ne nhe'ẽ? he'i íxupe. —Xe, xe tuja-ma, xe rembireko igwaigwĩ-
ma ave, he'i joty ndogweroviái-gwi.
19 Upéi Nhandejáry rembigwái he'i íxupe:
—Xe Gabriel, Nhandejáry rembigwái. Hendivegwa voi xe, he'i íxupe. —Ha'e xe mbou
amombe'u hagwã nde-vy inhe'ẽ porã.
20 Anhetegwa nhe'ẽ amombe'u kuri nde-vy. Ha nde, ndereroviái joty xe nhe'ẽ.
Ndereroviái-gwi, nerenhe'ẽ mo'ãvéi-ta. Nde ra'y oiko rire ae, erenhe'ẽ jevy va'erã.
Anhetegwa voi amombe'u kuri nde-vy, he'i íxupe.
21 Ha upe jave kente kwéry oha'arõ hikwái íxupe oka-py. “Hi'are eterei Zacarias. Ma'erã
nosẽi Nhandejáry róga-gwi” he'i joa hese hikwái.
22 Ha Zacarias osẽ-ma ramo koty'i-gwi ndikatuvéi onhe'ẽ íxupe kwéry.
“Mba'e tipo? Ma'erã-gwi nonhe'ẽvéi Zacarias?” he'i hese. “Yváy pygwa para'e ojehexa
uka íxupe” he'i hese. “Upéixa-gwi para'e nonhe'ẽvéiry” he'i hikwái.
Ojepombovava rei omombe'u hagwã mo'ã onhe'ẽ. Ndojeroviái-gwi, opyta inhe'ẽngu
Zacarias. Onhe'ẽ jokopa íxupe.
23 Upéi gwĩ omba'apo hagwã áry-py omba'apopa rire, oho jevy gwóga-py Zacarias.
24-25 Ha upe rire hembireko oha'arõ oiko-vy omemby hagwã. Ha avave-pe
nomombe'úi, opyta pyta meme gwóga-py hembireko. He'i ojéupe: “Xe rexakwaa ha xe
poriahuvereko-ma Nhandejáry. Are-ma xe ndavy'ái. Naxe membýi-gwi ndavy'ái” he'i.
“Atĩ eterei naxe membýi-gwi” he'i. “Ãy katu avy'a voi. Ndaijegwaruvéi arã kente kwéry
xéhegwi” he'i. “Ajohu-ta mitã. Avy'a ete” he'i opy'apy-py Zacarias rembireko mitã'i
ojohu-tarehe.
Cinco jasy-rehema teĩ nomombe'úi avave-pe mitã'i oikotaha.

Nhandejáry omondo gwembigwái omombe'u hagwã Maria-pe imembytaha

26-27 Ha upe rire, ohasa peteĩ jasy jevy Nhandejáry omondo gwembigwái omombe'u
hagwã Maria-pe imembytaha reheha-ma. Omondo gwembigwái yváy pygwa
omombe'u hagwã Maria-pe. Héry va'e Gabriel. Upéi Nhandejáry nhe'ẽ-rupi Gabriel
ou Galiléia yvy-py. Nazaré tetã-my ou omombe'u hagwã Nhandejáry nhe'ẽ Maria-pe.
Maria kunhataĩ rei oiko-vy. Omenda e'ỹ va'e ha imena'ỹ va'e voi Maria. Ndoikói va'e
vyteri kwimba'e ndive. Imerã héry José. Mburuvixa Davi amyrĩ remiarirõkwe José. Upe
ramo ndoikói vyteri Maria ndive.*
28 Ha upéi katu ogwahẽ Nhandejáry rembigwái Maria ha-py. He'i ojehexa uka-vy:
—Evy'a katu, Maria, he'i. —Nhandejáry nde rexakwaa-ma. Hembiporavo voi ko nde.
Nhandejáry oĩ ne ndive, he'i íxupe.
29 Upéi ohendu-ma ramo Maria he'i ojéupe “Mba'e tipo, ma'erã tipo aipo he'i xe-vy?”
he'i. “Tupã Nhandejáry rembigwái nipo ra'e ojehexa uka xe-vy ra'e” he'i. “Ma'erã tipo
aipo he'i xe-vy?” he'i ojepy'amongeta-vy.
30 Upe jave Nhandejáry rembigwái he'i jevy:

---

* **1:26-27** Mt 1.18

—Ani erekyhyje teĩ. Tupã Nhandejáry ovy'a nde-rehe, nde poriahuvereko voi Nhandejáry.
31 Ome'ẽ-ta voi nde-vy ne membyrã, he'i íxupe. —Kunumi voi ne memby-ta. Oiko ramo ne memby, embohéry kuri Hesu-py he'i íxupe.*
32 —Ne memby Nhandejáry voi. Teko jaryrã voi ne membyrã, he'i íxupe. —"Tupãgwasu ra'y" oje'e-ta íxupe. Tupã Nhandejáry nhe'ẽ-py oiko-ta mburuvixagwasu voi ne membyrã. Nhamoigwasu Davi amyrĩ oiko hagwe-rami, oiko-ta mburuvixagwasu ramo judeu kwéry-pe ne memby, he'i íxupe.
33 —Jacó remiarirõ kwéry-gwi oiko va'erã mburuvixagwasu. Avave nohekoviarõi íxupe. Opave'ỹ arã voi ne membyrã mburuvixagwasu ramo oiko-ta.*
34 Ohendu-ma ramo inhe'ẽ he'i Nhandejáry rembigwái-pe Maria:
—Xe, mba'éixa xe memby-ta, he'i íxupe. —Namendái vyteri niko. Ndaikói vyteri kwimba'e ndive, he'i.
35 —Ndoiko reíry-ta ne membyrã. Nhe'ẽ Marangatu tee-rupi oiko va'erã ne membyrã. Upe ohekokwaa va'e nhe'ẽ-rupi ae oiko va'erã, he'i íxupe. —Tupã marangatu ne membyrã. Imarangatu va'erã voi ne memby. Upéixa-gwi he'i arã hese hikwái "Nhandejáry Tupãgwasu ra'y" he'i hese.
36 —Ha nde ryke Isabel ave, igwaigwĩ-ma jepe imemby-ta joty, he'i omombe'u-vy íxupe. —Nde'ivéi arã hese "Ikatu e'ỹ-gwi naimembýi Isabel". Ãy oha'arõ oiko-vy, he'i.
37 —Nhandejáry-pe ndaipóri ikatu e'ỹ va'e. Ohekokwaa hagwã ndahekorasýi voi Nhandejáry-pe. Ohekokwaapa va'e opamba'e, he'i.
38 Upéi Maria he'i:
—Iporã. Arovia-ma Nhandejáry-pe, he'i. —Toiko katu hemimbota. Toiko katu ne remimombe'ukwe, he'i rire, ndohexavéi Nhandejáry rembigwái yváy pygwa-pe. Oho jevy-ma yváy-py.

Maria oho oipohu hagwã gwyke Isabel-pe

39-40 Upe rire, ndahi'aréi Maria oho oipohu hagwã gwyke Isabel-pe. Mombyry oho. Judéia yvy-py oho. Tetã mirĩ-my yvyaty-py oime Zacarias róga. Upe tape-rehe oho Maria. Ha ogwahẽ-ma ramo hóga-py:
—Ereikove tipo? he'i oike oho-vy.
41 Ohendu-ma ramo Maria nhe'ẽ tykéry Isabel ovy'a. Omýi-ma imembyrã ohendu jave Maria nhe'ẽ. Ha Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e omohynyhẽ Isabel py'a-py.
42 Upéixa-gwi Isabel onhe'ẽ-vy he'i.
—Entéro kunha kwéry-gwi nipo nde rovasave ra'e Nhandejáry. Ne membyrã hembihovasa tee voi. Nhandejáry nde rovasa ete-gwi nipo erevy'a ra'e. Ha xe ave, xe mbovy'a kuri, he'i Isabel okypy'ýry Maria-pe.
43 —Nde, xe Jaryrã syrã voi, ereju ra'e xe pohu-vy. Avy'a eterei eregwahẽ ramo, he'i.
44 —Ahendu jave ne nhe'ẽ, xe membyrã ovy'a-ma ave. Omýi-ma kuri ovy'a eterei-gwi.
45 Nde ave erevy'a eterei nipo ra'e. Nhandejáry-pe ere ra'e "Arovia-ma. Toiko katu ne remimbota". Upéixa-gwi nde rovasa ete-ma ra'e Nhandejáry, he'i Maria-pe.

Maria omboete Nhandejáry-pe oporahéi-vy

46 Upéi Maria omboete Nhandejáry-pe:
—Xe Járy,
he'i,
—xe py'apy gwive aporahéi-ta oromboete hagwã oromomba'egwasu eterei-gwi,
he'i.
47 —Xe py'apy gwive arovy'a Tupã Nhandejáry-pe.
Xe resendeha voi upe va'e.

* **1:31** Mt 1.21 * **1:33** Is 9.7

48 Xe rexakwaa voi xe poriahuvereko hagwã.
Xe ko Nhandejáry rembigwái voi jepe, imandu'a joty xe-rehe Nhandejáry.
Yvy opa e'ỹ mboyve kente kwéry he'i va'erã xe-rehe: “Tupãgwasu Nhandejáry rembihovasakwe voi upe va'e” he'i va'erã xe-rehe.
49 Nhande-vy ikatu e'ỹ va'e ojapo xe-vy Nhandejáry xe ruvixa.
Héry imarangatu tee va'e,
he'i Maria oporahéi-vy Nhandejáry mboete-vy.
50 Upéi oporahéi jevy. Porahéi-py omombe'u pyahu jevy Maria:
—Entéro ojerovia va'e gwive hese poriahuverekoha voi ha'e.
51 Yvy apy-rehe gwive heta mba'e porã opu'aka-rupi ojapo Nhandejáry.
Onhemomba'egwasu rei va'e-pe omosarambi ha'e ponove oakã-gwi rei ojapo opamba'e.
52 Mburuvixagwasu imbaraete va'e kwéry jepe
oipe'a omanda oikovyha-gwi kente rei-rami jevy oiko hagwã.
Ha omomba'egwasu eterei heko'ive va'e-pe.
53 Iporiahu va'e-pe heta imba'e porãrã ome'ẽ va'erã.
Ivare'a va'e-pe ave ome'ẽ hemi'urã.
Ha imba'e retave va'ekwe jepe omondo ipo nandi reheve
he'i.
54-55 —Nhane ramoigwasu amyrĩ kwéry-pe omombe'u araka'e Nhandejáry:
“Apohovasa-ta, ne remiarirõ kwéry-pe ave ahovasa-ta.
Ãy peiko va'erã gwive apohovasa-ta.”
Upéixa he'i nhane ramoigwasu Abraão amyrĩ-pe,
hemiarirõ kwéry-pe ave.
Ha imandu'a katu gwemimombe'ukwe-rehe oiko hagwã he'i va'ekwe.
Ipokatu inhe'ẽ.
Upéa he'i va'ekwe-gwi oiporiahuvereko meme
nhande re'ýi kwéry-pe,
Israel re'ýi kwéry-pe.
Ohovasa porã nhande-vy Nhandejáry,*
he'i oporahéi-vy. Maria oporahéi Nhandejáry-pe omboete-vy.
56 Ha upe rire Maria hi'are jevy gwykéry róga-py. Mbohapy jasy ohasa rire, oho jevy gwóga-py.*

João Batista onase ramogware

57 Imemby oikotamaha áry-py imemby-ma Isabel. Kunumi voi imemby.
58 Oiko-ma ramo, hóga ypy-rehe oĩ va'e, hapixa kwéry, ha he'ýi kwéry ave ou ogwerohory íxupe imemby jave.
—Nhandejáry nde poriahuvereko-gwi ome'ẽ nde-vy ne membyrã, he'i íxupe.
59 Upéi ogwereko-ma ramo ocho áry ogweraha íxupe oipirekytĩ uka hagwã ha ombohéry hagwã ave. Ha enterove omboheryse íxupe.
—Nhambohéry-ta íxupe Zacarias-py, he'i hikwái. Omoĩse mo'ã túvy réry hese.
60 —Ani eremoĩ túvy réry hese, he'i isy. —João ae ambohéry-ta íxupe, he'i isy.
61 Ndojohu porãi hikwái.
—Ndaipóri nde re'ýi kwéry pa'ũ-my avave héry va'e João, he'i isy-pe hikwái.
62 Upéixa-gwi oporandu hikwái túvy-pe. Onhepombovava hikwái oporandu-vy túvy-pe gwa'ýry reryrã omombe'u hagwã.

---

* **1:54-55** Jn 17.7,19 * **1:56** 1 Sm 2.1-10

63 Upéi onhepombovava ojerure-vy ome'ẽ uka hagwã ojéupe kwatia. Ome'ẽ-ma rire
ohai kwatia-rehe. “João héry” he'i ohai-vy. Omombe'u ramo, “Ma'erã po omboheryse
João-py” he'i hikwái opondera-vy.
64 Ha ohai jave gwa'ýry réry, omonhe'ẽ uka jevy íxupe Nhandejáry. Nainhe'ẽnguvéi-ma.
Onhe'ẽ porã jevy-ma ha omomba'egwasu Nhandejáry-pe:
—Imarangatu tee va'e Nhandejáry, he'i onhe'ẽ-vy. —Ndaipóri ha'eixagwa ohekokwaa
va'e, he'i Nhandejáry-pe omboete-vy.
65 Ha entéro oikwaa va'e opy'amirĩ reheve opondera ndera hesegwa hikwái. João
rehegwa rerakwã omombe'u mbe'u Judéia yvy-rupi. Tetã ambue mbue mygwa-pe
omombe'u mbe'u ave hikwái.
66 Ha herakwã renduha kwéry onhemongeta opy'apy-py hese.
—Mbava'e tipo ojapo-ta upe kunumi? he'i. —Okakwaa-ma rire, mba'e po oiko va'erã
íxugwi? he'i oporandu randu ojóupe. —Ha'e Nhandejáry rembihovasa voi nipo ra'e, he'i
ojóupe hese.
Ha Nhandejáry ohovasa meme mitã-me. Omombaraete ave íxupe onhe'ẽ-py oiko
hagwã.

Zacarias omotenonde gwa'ýry rehegwarã

67 Ha upéi katu Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e omohynyhẽ túvy Zacarias
py'apy. Ome'ẽ íxupe hembiporaheirã:
68 —Tonhemomba'egwasu katu Tupã Nhandejáry,
he'i oporahéi-vy.
—Gwe'ýi kwéry Israel remiarirõre kwéry-pe oipytygwõ-ma. Nhane resende-tama. Tuvixa
mba'e voi Nhandejáry, judeu kwéry Járy,
he'i oporahéi-vy.
69 —Ombou-ma nhande-vy ipu'aka ete va'e nhane resende va'erã,
he'i.
—Gwembigwái Davi amyrĩ remiarirõ ombou, nhande re'ýi ete va'e voi,
he'i oporahéi-vy.
70 —Yma va'ekwe Nhandejáry omombe'u ha omotenonde-ma va'ekwe nhane resende
va'erã rehegwa nhe'ẽ.
Inhe'ẽ-py omombe'u va'ety kwéry heko marangatu ete va'ekwe omohenonde-ma
va'ekwe omombe'u-vy hesegwarã voi va'ekwe nhe'ẽ.
71 —Gwĩ nhande rayhu e'ỹ va'e-gwi nhane resende va'erã.
Gwĩ nhande-rehe ija'e'ỹ va'e-gwi ave nhane resende ave va'erã imbaraete e'ỹ hagwã
nhande-rehe,
he'i oporahéi-vy.
72 —Ha inhe'ẽ-rupi oiporiahuvereko meme araka'e nhane ramoigwasu kwéry-pe Nhan-
dejáry.
Imandu'a meme katu onhe'ẽ marangatu-rehe oikopa hagwã omombe'u hagwe-rami.
73-74 —Onhomongeta araka'e nhane ramoigwasu Abraão amyrĩ ndive.
He'i íxupe: “Hupigwa va'e voi amombe'u-ta nde-vy.
Ne nhemonharã kwéry-pe aresende-ta hese ija'e'ỹ va'erãgwe-gwi xe mboete porã hagwã
kyhyje e'ỹ reheve aresende-ta íxupe kwéry.
75 Heko marangatu reheve, py'a potĩ reheve xe mboete hagwã. Ko yvy-rehe oiko aja oiko
porã meme hagwã xe ndive aresende-ta íxupe kwéry” he'i Nhandejáry.
Nhande rehegwarã voi upéa nhe'ẽ Abraão amyrĩ-pe omombe'u araka'e Nhandejáry,
he'i Zacarias Nhandejáry-pe omboete-vy.
76 —Ha nde,
he'i Zacarias gwa'ýry-pe hekorã omohenonde-vy íxupe,

—Nde-rehe kente kwéry he'i va'erã “Nhandejáry Tupãgwasu nhe'ẽ omombe'u va'ety” he'i
va'erã nde-rehe.
Nhandejáry ne mondo-ta gwembiporavo va'e renonde-rupi.
Ogwahẽtamaha óra-py eremombe'u va'erã.*
77 Henonde-rupi ereho-ta eremombe'u-vy nhande re'ýi kwéry-pe.
“Nhane resendeharã ou-tama” ere va'erã ereho-vy.
“Nhane rembiapo vai omboyke-vy ou-ta.
Nhane mopy'a potĩ-vy ou-ta” ere va'erã ereho-vy eremombe'u-vy,
he'i.
—Nhandejáry renonde-rupi eremombe'u-ta hembiporavo kwéry-pe.
78 —“Nhandejáry heko porã tee va'e oiporiahuvereko kwaa va'e nhande poriahuvereko
va'erã voi” ere va'erã hese.
“Nhande rayhu eterei-gwi ombou-ta yváy-gwi nhane resendeharã nhane moaran-
duharã” ere arã hesegwa nhe'ẽ eremombe'u-vy.
79 —“Nhande re'ýi e'ỹ resapeharã-rami ave upe ou-ta va'e.
Ha'e kwéry pytũ mygwa-rami oiko.
Oikwaa e'ỹ va'e Nhandejáry-rehe, ogwerovia e'ỹ-gwi íxupe, omano rire onhehundipa
va'erã.
Oikwaa uka va'erã íxupe kwéry Nhandejáry remimbota oiko porã hagwã hendive.
Ombou-ta nhande-vy nhane resendeharã.
Ohexa uka-ta nhande-vy nhane raperã nhane mbopy'agwapy hagwã inhe'ẽ-rupi jaiko
hagwã.”
Upe Nhandejáry nhe'ẽ eremombe'u meme-gwi he'i va'erã nde-rehe: “Nhandejáry,
Tupãgwasu va'e nhe'ẽ-py omombe'u va'ety tee voi” he'i va'erã kente kwéry nde-
rehe,*
he'i Zacarias. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e omohynyhẽ íxupe ipy'apy. Upéa-rupi Nhandejáry
ome'ẽ inhe'erã omombe'u hagwã gwa'ýry rekorã omotenonde hesegwarã.
80 Upéi okakwaa porã-ma upe mitã. Hi'arandu porã voi upéa oiko-vy. Nhandejáry
nhe'ẽ-py oiko, ojerovia ete hese. Ava rekwaty e'ỹ-rupi ogwata gwata oiko-vy. Gwe'ýi
kwéry-pe Israel remiarirõ kwéry-pe atýra-py ojehexa uka hagwã áry peve ogwata gwata
oiko-vy ava rekwaty e'ỹ-rupi.

2

Hesu oiko ramogware
(Mt 1.18-25)

1-2 Quirino oiko jave Síria pygwa kwéry-pe mburuvixa ramo, Augusto ohai uka kwatia.
Mburuvixagwasu voi Augusto. Omonhangareko uka entéro yvy pygwa kwéry-rehe.
Omomarandu uka íxupe kwéry: “Ohai-ta kwatia-rehe pende réry. Ne ramoigwasu oiko
hagwe-py tekotevẽ ereho. Upe-py mante ohai arã nde-vy nde réry.” Upéixa he'i oipapa
hagwã entéro yvy pygwa kwéry-pe. Onhypyrũ upe pygwa kwéry-pe héry ohai-vy.
3 Upéixa-gwi enterove oho. Gwamoigwasu oiko hagwe-py oje'ói-vy hikwái. Ohenói
uka-gwi íxupe kwéry oho.
4-5 Ha José ave oho gwamoigwasu oiko hagwe-py. Osẽ Galiléia yvy-gwi. Nazaré tetã-
gwi osẽ oho hagwã Judéia yvy-py. Oho Belém tetã-my. Gwamoigwasu Davi oiko hagwe-
py oho ohenói uka-gwi íxupe kwéry. Oho Maria ndive. Imemby-tama jave ogweraha
gwembirekorã. Ha hembirekorã teĩ Maria.
6 Upéi ogwahẽ oje'ói-vy hikwái Belém tetã-my. Ha oime jave upe-py ogwahẽ-ma
imemby hagwã áry.

---

* **1:76** Ml 3.1 * **1:79** Is 9.2

7 Oiko-ma mitã. Kunumi voi imemby rypykwe. Oiko-ma ramo mitã isy onhugwã omemby huparã-py. Upéi omonheno omemby mymba karu haty-py rei imoĩ-vy. Mbohupa róga-py ndaipóri henagwã-gwi yvyranha'ẽ-py rei omoĩ omonheno-vy omemby-pe.

Nhandejáry rembigwái ojehexa uka hymba rerekwa kwéry-pe

8-9 Upe-ma ramo gwĩ Belém pygwa-pe ojehexa uka Nhandejáry rembigwái yváy pygwa. Mymba rerekwa kwéry-pe ojehexa uka. Oime jave nhu-my, Belémjerekwe-rehe, pyhare ramo onhangareko gwymba ovexa-rehe. Upéi sapy'a ojehexa uka íxupe kwéry Nhandejáry rembigwái. Hembigwái ojehexa uka jave Nhandejáry omohendy hymba rerekwa jerekwe-rehe. Áry-rami rei hendy íxupe kwéry imarangatu tee va'e. Ohesapeve rei-ma ramo hendy va'e, omopy'amirĩ íxupe kwéry.

10 Upéi Nhandejáry rembigwái he'i íxupe kwéry:

—Ani nde py'amirĩ teĩ ereiko-vy, he'i íxupe. —Aju pene momarandu-vy. Pene mbovy'ata ko nhe'ẽ porã, ha pende re'ýi kwéry-pe ave ombovy'a va'erã, he'i.

11 —Pene resendeharã oiko-ma kuri. Pene ramoigwasu Davi amyrĩ oiko hagwe-py oiko-ma kuri. Mburuvixagwasu voi ha'e. Ha'e ko Cristo, Nhandejáry rembiporavo va'e voi, he'i íxupe. —Pende Járy voi ave, he'i.

12 —Mitã'i oime-ma teĩ mymba karu haty-py. Ijao-py onhugwã rire-ma omonheno íxupe hupa-py mymba karu haty-py. Upe-py peho ramo, petopa-ma va'erã pene resendeharã-pe. Kóa nhe'ẽ amombe'u peẽ-my pene rembiexarã peikwaa porã hagwã pene resendeharã oikomaha, he'i Nhandejáry rembigwái ojehexa uka-vy íxupe kwéry.

13 Upéa he'i jave heta heta Nhandejáry rembigwái yváy pygwa kwéry ou ojehexa uka okwa-vy íxupe kwéry. Onhe'ẽ va'e ndive oiko-vy ojehexa uka heta hikwái. Ha oporahéi omboete hagwã Nhandejáry-pe.

14 —Tomomba'egwasu Tupã Nhandejáry yváy pygwa oĩ va'e-pe.
Iporã ete eterei Nhandejáry.
Avave ha'eixagwa ndoikói.
Yvypóry-pe ombopy'agwapy ohexakwaa rei-vy,
he'i oporahéi-vy.

15 Upéixa oporahéi rire, oho jevy yváy-py oje'ói-vy hikwái. Oho-ma rire upe mymba rerekwa va'e kwéry he'i ojóupe:

—Jaha katu, he'i. —Jaha-ta Belém tetã-my. Jahexa hagwã mba'e tipo oiko upe-py, he'i oje'ói-vy hikwái. —Jahexa-ta ko Nhandejáry omombe'u uka kuri nhande-vy va'ekwe jahexa-ta, he'i.

16 Ha pya'e oje'ói hikwái. Ogwahẽ-ma ramo upe-py ojohupa íxupe kwéry. Ohexa isy Maria-pe, ohexa José-pe, ohexa ave mitã'i-pe ave. Ha mitã'i katu onheno oĩ-vy mymba karu haty-py.

17 Ha ohexa-ma Nhandejáry remimombe'ukwe. Upéi omombe'u jevy mitã'i rehegwa nhe'ẽ. Nhandejáry rembigwái he'i va'ekwe omombe'u jevy mymba rerekwa va'e kwéry.

18 Ha entéro ohendu va'e opondera-vy rei oiko hikwái.

—Mba'eixagwa pa ko mitã, he'i ojóupe hikwái.

19 Ha isy Maria katu opondera ndera oiko-vy. Onhongatu opy'apy-py hesegwa nhe'ẽ. Imandu'a ndu'a opamba'e-rehe oiko-vy.

20 Upéi hymba rerekwa kwéry oho jevy nhu-my. Oho jave oporahéi hikwái. Omomba'egwasu Nhandejáry-pe oporahéi-vy.

—Tupã xe Járy nde tuvixa, he'i oporahéi-vy. —Iporã ete va'e erehexa uka kuri ore-vy. Iporã ete va'e oroikwaa kuri. Nde tuvixa ete, he'i oporahéi omboete-vy.

Upe Nhandejáry rembigwái remimombe'ukwe otopa. Upéixa-gwi omboete ete Nhandejáry-pe oiko-vy hikwái.

Nhandejáry rogagwasu-py Hesu mitã'i-pe omboete

21 Ogwereko-ma ramo oito áry oikytĩmirĩ uka mitã pire. Judeu va'e ra'y-gwi Nhandejáry réry-py oipirekytĩ íxupe. Oipirekytĩ uka rire íxupe ombohéry "Hesu" he'i íxupe. Nhandejáry rembigwái yváy pygwa omombe'u ramo oiko va'erãha omombe'u ave heryrã.
22 Ha upe rire ogwahẽ-ma isy-pe, tuvanga-pe ave hi'óra ojapo hagwã Nhandejáry nhe'ẽ. Ohai uka va'ekwe Moisés amyrĩ-pe mba'éixa pa onhemopotĩ jevy kunha oiko-ma rire mitã. Upéixa-gwi oho Jerusalém tetã-my. Mitã'i ave ogweraha ohexa uka hagwã pa'i-pe.
23 Moisés amyrĩ rembihaikwe he'i ave entéro judeu kwéry-pe "Ne mitã ypykwe kwimba'e ramo ereme'ẽ íxupe Nhandejáry pegwarã".* Upe Nhandejáry nhe'ẽ ojapo hagwã ogweraha íxupe Jerusalém-my, Nhandejáry róga kakwaa-py ogweraha íxupe.
24 Mokõi gwymba ave ogweraha. Moisés rembihaikwe Nhandejáry nhe'ẽ: "Oiko-ma ramo mitã'i, erehapy uka mokõi ne rymba Nhandejáry-pe eremboete-vy" he'i va'ekwe ohai-vy. "Pa'i ojuka va'erã ohapy va'erã ereme'ẽ íxupe" he'i. "Pykasu ramo, mokõi pykasu ave eraha erehapy uka va'erã. Pyku'i ramo, mokõi pyku'i ave eraha erehapy uka va'erã." Upéixa ohai uka va'ekwe Nhandejáry. Upéa ojapo hagwã oho hikwái Jerusalém-my. Upéa ojapo-vy oho hikwái.*
25-27 Ha ogwahẽ-ma ramo, oike Nhandejáry róga kakwaa-py. Nhandejáry nhe'ẽ ojapo-gwi oike. Oike jave oĩ ave upe-py peteĩ kwimba'e, héry va'e Simeão. Nhandejáry-rehe ojerovia eterei va'e Simeão oiko Jerusalém tetã-my. Hekoha porã Nhandejáry renonde-py. Imarangatu va'e. Nhandejáry rembiporavo va'e ogwahẽtaha óra ra'arõ-vy oiko Simeão. Israel remiarirõ kwéry ombopy'agwapy va'erã oha'arõ oiko-vy. Ha Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oiko ipy'apy-py. Henonderã omombe'u araka'e íxupe:
—Nde, Simeão, he'i íxupe Nhe'ẽ Marangatu tee va'e —erehexa-ta Nhandejáry rembipo-ravo va'e. Íxupe erehexa rire ae mate eremano va'erã, he'i íxupe. —Erehexa e'ỹ reheve neremano mo'ãi, he'i íxupe omombe'u mbava'e oiko-ta va'e íxupe.
Upe rire Nhe'ẽ Marangatu tee va'e he'i íxupe oho hagwã Nhandejáry róga kakwaa-py. Ha upe-py oĩ jave oike Hesu sy, tuvanga ave ogweru Hesu-pe upe-py Nhandejáry nhe'ẽ ojapo hagwã.
28 Upéi Simeão ohupi Hesu mitã'i ojyva ári. Omboete ete Nhandejáry-pe, mitã'i-rehe he'i:
29-32 —Xe Járy, yváy-py ereiko va'e, atima porã nde-vy ko mitã'i-rehe.
Ko va'e ne rembiporavokwe ra'e, ne remimbou voi ra'e.
Ko va'e ore resendeharã ra'e ahexa-ma katu.
Ne remimbou ohexa-ma yvypóry.
Erembou íxupe entéro opa opa kente ambue mbue kwéry-pe, judeu e'ỹ va'e-pe omo'arandu hagwã, pytũ-my rei oiko va'e-pe arakatu-py ae omoingo hagwã.
Ne remimbota oikwaa va'erã.
Nde pu'akaha reheve oikwaa uka-ta ave nde rekoha marangatu tee Israel remiarirõre kwéry-pe.
Ko mitã katu ne remimbou ore resendeharã.
Xe py'agwapy-ma.
Ahexa-ma ore resendeharã.
Naha'arõvéi-ma ore mbopy'agwapyharã-pe.
Ahexa-ma katu íxupe.
Xe mbovy'a voi. Xe, ne rembigwái, amano ramo jepe xe py'agwapy-ma va'erã aiko-vy.
Ne remimombe'ukwe ãy ahexa-ma,*
he'i Nhandejáry-pe omboete-vy Simeão.
33 Ha Hesu sy, tuvanga ave ohendu-ma ramo "Mba'eixagwa po ko mitã" he'i oponderavy mitã'i-rehe.

* **2:23** Êx 13.2,12 * **2:24** Lv 12.6-8 * **2:29-32** Is 42.6; 49.6

34-35 Upéi Simeão omondo onhe'ẽ Nhandejáry-pe ohovasa hagwã íxupe kwéry. Upe rire
Maria-pe, Hesu sy-pe he'i:
—Ejeapysaka porã katu xe nhe'ẽ-rehe, he'i isy-pe. —Ko mitã'i Nhandejáry rembiporavo
tee va'e voi, he'i. —Ombojoavy avypa va'erã Israel remiarirõre judeu kwéry. Ha'e kwéry
onhemongeta va'erã hese opy'apy-py. Ha onhemongetaha Nhandejáry oikwaa uka
va'erã enterove-pe. Heta voi ndaija'éi va'erã hese, ha upéa-rehe Nhandejáry ombohasa
asy-ta íxupe kwéry. Heta ave ojerovia va'erã hese. Íxupe kwéry oresende va'erã. Oikwaa
va'erã onhemongetaha okwa-vy. Ha nde, isy, eremboasy-ta íxupe. Ne memby-rehe ne
mytu'e'ỹ-gwi, nde py'a kutu va'erã, he'i omotenonde-vy Maria-pe.
36-37 Upéa he'i jave Simeão, igwaigwĩ ete va'e ogwahẽ-ma. Nhandejáry nhe'ẽ-py
omombe'u va'ety upe kunha. Aser re'ýi gwigwa. Fanuel rajy. Héry Ana. Ha igwaigwĩ
voi. Kunhataĩ ramo omenda araka'e. Upéi, sete ro'y rire omano ime. Ime omano rire-
ma hi'are jevy. Ohupity-ma oitenta e quatro ro'y tembirekokwe ramo rei-ma oiko.
Ha oiko meme joty Nhandejáry róga kakwaa-py. Nosẽi voi upe-gwi oiko-vy. Omboete
ete Nhandejáry-pe oiko-vy upe-py. Áry ramo, pyhare ramo ave omboete ete oiko-vy.
Omondo mondo ave onhe'ẽ Nhandejáry-pe. Okaru e'ỹ reheve omondo mondo onhe'ẽ
Nhandejáry-pe ojerovia tee-gwi hese.
38 Ha Simeão omombe'u jave mitã'i rehegwa nhe'ẽ, ogwahẽ-ma Ana ou-vy. Omondo
onhe'ẽ Nhandejáry-pe. He'i:
—Atima voi nde-vy xe Járy, he'i. —Nde pu'aka tee va'e xe mbovy'a eterei, xe Járy.
Ahexa-ma ore resendeharã, he'i omboete-vy mitã'i Hesu rexa-vy. Upe rire omombe'u
mbe'u mitã Hesu rehegwa nhe'ẽ heta judeu kwéry-pe. Gwesendeharã oha'arõ va'e-pe
Jerusalém tetã mygwa-pe omombe'u igwahẽha.
39 Ha ojapopa-ma ramo Nhandejáry remimombe'ukwe mitã ypykwe kwimba'e-rehe,
oho jevy gwóga-py. Galiléia yvy-py, Nazaré tetã-my oime hóga. Ojapopa rire, ohexa ukapa
rire, ogweraha jevy-ma íxupe.
40 Upéi imbaraete okakwaa-vy. Hi'arandu porã-ma voi Hesu. Nhandejáry rembiho-
vasa voi.

Hesu mitã ramo onhomongeta gwĩ Nhandejáry nhe'ẽ mbo'eha kwéry ndive

41 Ha túvy kwéry oho meme hikwái Jerusalém-my. Aretegwasu páscoa áry ohasa meme
hagwã upe-py.
42 Hesu ogwereko-ma ramo doze ro'y oho indive kwéry Jerusalém-my páscoa áry ohasa
hagwã upe-py. Judeu kwéry reko-rupi oho hikwái.
43 Ohasa-ma rire aretegwasu oho jevy-ma hikwái gwóga rape-rupi. Ha ohokwe-vy
he'ýi kwéry anho-ma oje'ói hikwái. Ha Hesu katu nomoirũi íxupe kwéry oje'ói ramo. Ha
ha'e opyta Jerusalém-my. Ha túvy kwéry ndoikwaái ipytaha.
44 "Gwapixa kwéry ndive oho Hesu" he'i mo'ã hese. Ha ka'aru-ma ramo ae oheka mo'ã
íxupe. Ha ndotopáiry. Gwe'ýi kwéry ndive ndoikóiry ave. Gwapixa kwéry ndive ndoikóiry
ave. Upe pygwa pa'ũ-rupi oheka rei ave íxupe.
45 Íxupe ndojohúi-gwi oho jevy tuvanga, isy ave. Jerusalém-my Hesu reka-vy oho jevy.
46 Upe rire, ohasa-ma rire mbohapy áry otopa jevy íxupe. Nhandejáry róga kakwaa-py
ogwapy oĩ-vy. Gwĩ Nhandejáry nhe'ẽ mbo'eha mbyte-py ogwapy oĩ-vy. Hesu ojeapysaka
saka ohendu hagwã inhe'ẽ oiko-vy Hesu. Oporandu randu ave íxupe kwéry Nhandejáry
nhe'ẽ oikwaave hagwã. Onhomongeta ave hendive kwéry.
47 Ha onhomongeta jave porombo'eha kwéry ndive heta kente kwéry ohendu va'e
ave. Ha'e kwéry opondera ndera voi hese hi'arandu eterei-gwi. Oporandu ramo íxupe,
hi'arandu voi omombe'u hagwã oporandu va'e-pe.
48 Upéixa oiko jave ogwahẽ tuvanga, ha isy ave. Isy ohexa-ma ramo Hesu-pe he'i
"Ma'erã po opyta ra'e ko'apy?" he'i opondera-vy hese. Upéi isy he'i íxupe:

—Ma'erã-gwi ko va'e erejapo ore-vy? Ne ruvanga ndive orojapura voi kuri nde-rehe. Oroheka heka voi kuri nde-vy oroiko-vy, he'i íxupe isy onhemonhe'ẽ-vy.

49 Ha'e katu he'i osy-pe:

—A-py voi aime, he'i osy-pe onhemombe'u-vy. —Xe rendagwe-rupi xe reka rei ereiko-vy. Ndapyta reíry. Xe Ru yváy-py oĩ va'e remimombe'ukwe-rehe apena eterei-gwi apyta ko'a-py, he'i osy-pe. —Tekotevẽ amondo xe resa hese aiko-vy, he'i osy-pe.

50 Ha isy, tuvanga ave nohendu kwaái inhe'ẽ.

51 Upéi Hesu oho jevy indive kwéry Nazaré-py. Ha tuvanga nhe'ẽ-py oiko. Isy imandu'a ndu'a opy'apy-py hese, omono'õ no'õ hesegwa nhe'ẽ.

52 Hesu katu okakwaa porã. Hi'aranduve nduve oiko-vy. Nhandejáry ndive kente kwéry ndive ave ipy'a porã ave oiko-vy.

3

Kente kwéry-pe onhemonhe'ẽ João Batista (Mt 3.1-12; Mc 1.1-8; Jo 1.19-28)

1 Tekwaty e'ỹ-my oiko ramo Zacarias ra'y João Batista, Nhandejáry omombe'u íxupe inhe'ẽrã.

Upe jave Tibério César oiko mburuvixagwasu ramo. Ojapo-ma quinze ro'y oiko hagwe mburuvixagwasu ramo upe pygwa kwéry-pe. Ha Judéia yvy pygwa-pe katu Pôncio Pilatos oiko mburuvixa ramo ave. Ha Galiléia yvy pygwa-pe katu Herodes oiko mburuvixa ramo ave. Ha tyvýry Filipe katu oiko mburuvixa ramo Ituréia yvy pygwa-pe, Traconites yvy pygwa-pe ave. Ha Abilene yvy pygwa-pe katu Lisânias oiko mburuvixa ramo ave. Upe mburuvixa kwéry omanda-ma jave, Nhandejáry onhomongeta João Batista ndive.

2 Upe jave oiko ave pa'igwasu Anás ha pa'igwasu Caifás ave. Pa'i kwéry-gwi imburuvixave va'e upe mokõi va'e. Ha upe jave Nhandejáry omondo João Batista-pe omombe'u hagwã inhe'ẽ.

3 Upéixa-gwi oho Jordão ysyry jere-rupi upe pygwa-pe Nhandejáry nhe'ẽ omombe'u mbe'u-vy. Ha upe pygwa okwa va'e kwéry-pe onhemonhe'ẽ ramo João Batista he'i:

—Pende rekoha vai eterei. Taperova katu pende rekoha, he'i íxupe kwéry. —Enhemongarai uka katu Nhandejáry nhe'ẽ-rupi ereiko hagwã, he'i. —Nde rekoha ererova ramo, erenhemongarai uka ramo ave, ne rembiapo vaikwe omboyke arã ndéhegwi Nhandejáry, he'i Nhandejáry nhe'ẽ-rupi omombe'u-vy íxupe kwéry.

4 Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe ohai va'ekwe Isaías amyrĩ:

“Tekwaty e'ỹ-my ou va'e-pe osapukái va'erã xe nhe'ẽ-py omombe'u va'ety: Ou-tama Nhandejáry rembiporavo va'e, osapukái va'erã ho'e-vy. Pembohape porã katu íxupe, he'i va'erã. Pemopotĩ íxupe haperã.

5 Entéro yvy pyko'ẽ ko'ẽ gwive emohynyhẽ katu. Eity entéro yvyatyrusu gwive. Entéro yvy atymirĩ ave eity katu erembojoja hagwã haperã. Emokarẽ karẽ e'ỹ katu tape ikarẽ va'e. Emboyke katu ne rembiapo vaikwe ndejéhegwi, he'i va'erã onhe'ẽ hatã-vy.

6 Enterove ohexa va'erã Nhandejáry rembiporavo nhane resendeharã voi, he'i va'erã onhe'ẽ hatã-vy tekwaty e'ỹ-my ou va'e kwéry-pe xe nhe'ẽ-py omombe'u va'ety”

he'i Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e. Isaías amyrĩ Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety omotenonde va'ekwe ohai-vy João Batista rehegwarã nhe'ẽ.*

7 Ha upéixa-gwi Nhandejáry nhe'ẽ-py João Batista omombe'u gwenda-py ou va'e-pe gwive. Ojogweroatypa henda-py onhemongarai uka hagwã. Upéa-rehe João onhemonhe'ẽ íxupe kwéry:

---

* **3:6** Is 40.3-5

—Xáke, he'i. —Kiva'e nhe'ẽ-rupi po ereju erenhemokanhy uka hagwã mo'ã nde rereko asy eteharã-gwi? Mbói ramigwa voi peẽ, pende rekoha vai va'e. Ndikatúi erenhembotavy rei Nhandejáry-pe, he'i.

8 —Nhandejáry ko oikwaa. Erova tee nde rekoha. Ne rembiapo porãrã-rupi erehexa uka katu nde rekoha pyahurã. Ani ave ere rei nde py'apy-py "Xe Abraão remiarirõre, upéixa-gwi naxe mbohasa asy mo'ãi-ta Nhandejáry" ani ere rei aipo-rami nde py'apy-py. Xe ha'e-ta katu peẽ-my, oipota ramo Nhandejáry, onhe'ẽ-py rei omoingo arã ita-gwi rei Abraão remiarirõrã. Ínhe'ẽ pokatu voi Nhandejáry. Opa mba'e rekokwaaha voi ko Nhandejáry, he'i onhemonhe'ẽ-vy.

9 —Ha ndahi'aréi-tama ou hagwã Nhandejáry. Ogwahẽ-tama nhande rekoha vai rexa-vy. Yvyra hi'a vai va'e-rami nhande rekoha vai ramo nhane mbohasa asy-ta. Yvyra oityha-rami nhane mbohasa asy-ta. Oity rire ohapypa. Upe-rami ave omoingo asy-ta hekoha vai va'e-pe. Erova katu nde rekoha, he'i.

10 Ha ha'e kwéry he'i:

—Mbava'e tipo orojapo-ta orogwerova hagwã ore rekoha oroiko porã hagwã Nhandejáry ndive, he'i hikwái oporandu-vy íxupe.

11 João Batista he'i íxupe kwéry:

—Mokõi nde kamisa erereko ramo, eme'ẽ peteĩ ogwereko e'ỹ va'e-pe. Ne remi'urã erereko ramo, emboja'o ja'o ereme'ẽ hagwã ogwereko e'ỹ va'e-pe, he'i íxupe kwéry.

12 Upéi gwĩ plata-py oporombopaga va'ety kwéry ave ou onhemongarai ukase-vy íxupe:

—Ha ore tipo, he'i, —mbava'e tipo orojapo-ta? he'i oporandu-vy.

13 Ha João Batista he'i:

—Ereporokobra ramo, ani erembopaga hepy eterei. Ani eremombyta ndejéupe peipe'ave va'ekwe, he'i oporombopaga va'ety kwéry-pe.

14 Upe rire soldado kwéry ave oporandu íxupe:

—Ha ore tipo, he'i, —mbava'e tipo orojapo-ta orogwerova hagwã ore rekoha? he'i oporandu-vy.

João he'i íxupe:

—Ani pene rembiapo vai avave-rehe. Ani pembohasa asy avave-pe peipe'a vai hagwã íxugwi iplata. Ani ave pende apu avave-rehe nde platarã ome'ẽ hagwã peẽ-my. Pene rembiapo repy-rehe ani katu erenhe'ẽ rei rei ereiko-vy. Pevy'a joty, he'i onhemonhe'ẽ-vy soldado kwéry-pe oipe'a uka hagwã ha'e gwekoha vaikwe. —Pende rekoha porã katu, he'i íxupe kwéry.

15 Upeixagwa onhemonhe'ẽ ramo, kente kwéry onhemongeta opy'apy-py:

—Hi'are-ma nhaha'arõ Nhandejáry rembiporavo tee va'e ou hagwã. Ogwahẽ vyteri para'e, nogwahẽi-ma para'e. João nipo ra'e Nhandejáry rembiporavo tee voi ra'e? Ha'e Cristo voi nipo ra'e, he'i rei João-rehe hikwái.

16 Ha João Batista he'i enterovéa-pe:

—Xe katu oromongarai y-py. Ou-ta peteĩ va'e xe rapykwerigwa ipu'akave va'e xéhegwi. Amboete eterei-gwi íxupe, atĩ amba'apo hagwã íxupe. Ha'e niko nane mongarai mo'ãi xe oromongaraiha-rami. Ha'e niko ombou-ta nde-vy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e omohynyhẽ hagwã nde py'a erehupity hagwã nde rekoha porãrã. Temimombokwe jahapyha-rami ave ombou va'erã tata nde reko tujakwe pe'a-vy ndéhegwi, he'i Hesu rekorã mombe'u-vy João Batista.

He'i ave:

17 —Trigo rehegwa nhe'ẽ-rami aiporu-ta ereikwaa porãve hagwã Nhandejáry ogwahẽha rehegwa nhe'ẽ, he'i. —Jaipiro trigo-gwi ipire. Ha'ỹigwe katu hyru-py nhanhongatu imoĩ-vy ha ipirekwe katu nhamboaty jahapy hagwã. Upeixagwa pire oipiro va'e-rami nhande rereko arã. Ha'e nhande rekokwaaha. Hese ojerovia va'ekwe hendive

opyta va'erã. Hese ojerovia e'ỹ va'ekwe trigo pirekwe-rami omboaty-ta tata-py. Tata opave'ỹ-my voi oiko-ta ohasa asy meme hagwã.

18 Upéixa voi onhemonhe'ẽ kente kwéry-pe. Nhandejáry Hesu rehegwa nhe'ẽ porã
omombe'u mbe'u voi oiko-vy.

19 Hembiapo vai-rehe onhemonhe'ẽ voi íxupe kwéry João Batista. Upéixa-gwi mburu-
vixagwasu Herodes-pe ave onhemonhe'ẽ.

—Ne rembiapo vai nde ryvy-rehe, he'i íxupe. —Hembirekokwe ereipe'a araka'e íxugwi
eremenda hagwã hese. Naiporãi voi erereko Herodias nde rovajare-pe. Ne rembiapo
vai meme-ma nde. Nde rekoha vai voi, he'i mburuvixagwasu Herodes-pe.

20 Upéa-rehe ojapo vai eteve jevy Herodes. Oipokwa uka João Batista-pe oapresa
hagwã imoĩ-vy.

Omongarai João Batista Hesu-pe (Mt 3.13-17; Mc 1.9-11)

21-22 Ne'írã oiko preso ramo João Batista omongarai heta kente kwéry-pe. Ha upe rire,
omongarai ave Hesu-pe. Hesu onhemongarai jave omondo onhe'ẽ Nhandejáry-pe oiko-
vy. Ha upe jave yváy-gwi ogwejy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ou-vy. Pykasu-rami ojehexa
uka ogwejy-vy Hesu-rehe. Ha upe jave ohendu ave yváy-gwi onhe'ẽ va'e:

—Nde xe ra'y tee va'e, xe rembihayhu tee voi nde, he'i Hesu-pe. —Nde xe mbovy'a voi
ereiko-vy, he'i Hesu-pe.

Hesu ypykwe (Mt 1.1-17)

23 Ogwereko-ma ramo trinta ro'y, Hesu onhepyrũ-ma oporombo'e mbo'e-vy. “José ra'y
tee voi” he'i rei va'e hese heta oĩ. Tuvanga mate José. Ha José ratyu Eli.

24 Upéi myamyrĩ nhamoigwasu kwéry ko va'e: Eli Matã ra'y. Matã Levi ra'y. Levi
Melqui ra'y. Melqui Janai ra'y. Janai José ra'y.

25 José Matatias ra'y. Matatias Amós ra'y. Amós Naum ra'y. Naum Esli ra'y. Esli Nagaí
ra'y.

26 Nagaí Máate ra'y. Máate Matatias ra'y. Matatias Semei ra'y. Semei José ra'y. José Jodá
ra'y.

27 Jodá Joanã ra'y. Joanã Resá ra'y. Resá Zorobabel ra'y. Zorobabel Salatiel ra'y. Salatiel
Neri ra'y.

28 Neri Melqui ra'y. Melqui Adi ra'y. Adi Cosã ra'y. Cosã Elmadã ra'y. Elmadã Er ra'y.

29 Er Josué ra'y. Josué Eliézer ra'y. Eliézer Jorim ra'y. Jorim Matã ra'y. Matã Levi ra'y.

30 Levi Simeão ra'y. Simeão Judá ra'y. Judá José ra'y. José Jonã ra'y. Jonã Eliaquim ra'y.

31 Eliaquim Meleá ra'y. Meleá Mená ra'y. Mená Matatá ra'y. Matatá Natã ra'y. Natã
Davi ra'y.

32 Davi Jessé ra'y. Jessé Obede ra'y. Obede Boaz ra'y. Boaz Salá ra'y. Salá Naassom ra'y.

33 Naassom Aminadabe ra'y. Aminadabe Admim ra'y. Admim Arni ra'y. Arni Esrom
ra'y. Esrom Farés ra'y. Farés Judá ra'y.

34 Judá Jacó ra'y. Jacó Isaque ra'y. Isaque Abraão ra'y. Abraão Terá ra'y. Terá Nacor
ra'y.

35 Nacor Serugue ra'y. Serugue Ragaú ra'y. Ragaú Fáleque ra'y. Fáleque Éber ra'y. Éber
Salá ra'y.

36 Salá Cainã ra'y. Cainã Arfaxade ra'y. Arfaxade Sem ra'y. Sem Noé ra'y. Noé Lameque
ra'y.

37 Lameque Metusalém ra'y. Metusalém Enoque ra'y. Enoque Jarete ra'y. Jarete
Maleleel ra'y. Maleleel Cainã ra'y.

38 Cainã Enos ra'y. Enos Sete ra'y. Sete Adão ra'y. Adão Nhandejáry ra'y.

4

Anhaygwasu ombojejavy ukase mo'ã Hesu-pe (Mt 4.1-11; Mc 1.12-13; Hb 2.18; 4.15)

1 Hesu py'a omohynyhẽmba Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Upe rire ombou íxupe jevy ysyry
Jordão-gwi, ogweraha íxupe tekwaty e'ỹ-my.
2 Quarenta áry opyta upe-py anháy ruvixa ombojejavy uka mo'ã Hesu-pe. Ha mba'eve
ndo'úi upe-py. Upéi ivare'a voi Hesu.
3 Upe-ma ramo anhaygwasu he'i íxupe:
—Nde Tupã Nhandejáry ra'y tee ramo, kóa erejapo kwaa arã. Ita-gwi erejapo va'erã
mbojape, he'i anhaygwasu Hesu-pe ombojejavy hagwã mo'ã íxupe.
4 Hesu katu he'i íxupe inhe'ẽ ojoko-vy:
—Nhandejáry ohai uka va'ekwe onhe'ẽ marangatu he'i uka nhande-vy:
"Ndaha'éi tembi'u-rehe anho oikove kente kwéry, he'i Nhandejáry onhe'ẽ-py"*
he'i Hesu anhaygwasu-pe ojoko-vy.
5-7 Upéi anhaygwasu ogweraha Hesu-pe ijyvate va'e ári. Cerro apyte-py oiko ramo
ombojejavyse-gwi he'i Hesu-pe:
—Tetã tetã erehexa pa? Entéro tetã yvy arigwa oĩ va'e gwive erehexa pa? Upe oĩ va'e
gwive xe mba'e meme voi, he'i íxupe. —Upe oĩ va'e gwive xe-vy onheme'ẽmba va'ekwe.
Ame'ẽse va'e-pe ame'ẽ jevy va'erã. Erenhesũ ramo xe-vy, xe momba'egwasu ramo,
ame'ẽ va'erã nde-vy, he'i. —Apomomburuvixa va'erã enterove ne mboete hagwã, he'i
ombojejavyse-vy mo'ã Hesu-pe.
8 Ha Hesu katu he'i íxupe inhe'ẽ ojoko-vy:
—Nhandejáry ohai uka va'ekwe onhe'ẽ, he'i uka nhande-vy:
"Tupã Nhandejáry-pe mante erenhesũ va'erã. Ha'e ae eremboete tee va'erã"*
he'i nhande-vy Nhandejáry nhe'ẽ, he'i Hesu anhaygwasu-pe inhe'ẽ ojoko-vy.
9 Upe rire anhaygwasu ogweraha jevy íxupe Jerusalém tetã-my. Nhandejáry róga
kakwaa apy-rehe omoĩ íxupe. Ombojejavy ukase mo'ã-gwi Hesu-pe he'i:
—Nde Tupã Nhandejáry ra'y tee ramo, a-gwi erejeity va'erã yvy-py, he'i íxupe otantea-
vy.
10 He'i ave —Tupã Nhandejáry nhe'ẽ ohai uka va'ekwe-py he'i:
"Tupã Nhandejáry he'i va'erã gwembigwái yváy pygwa kwéry-pe onhangareko hagwã
nde-rehe pono mba'e vai ojehu nde-vy, pono erevyapi.
11 Ipo-py nde reraha va'erã pono ererokwa nde py ita-rehe"*
he'i anhaygwasu Hesu-pe.
12 Upéi Hesu he'i:
—Nhandejáry nhe'ẽ-py he'i ave:
"Ani katu eretantea teĩ Tupã Nhandejáry-pe hemimbota e'ỹ erejapo-vy"*
he'i íxupe Hesu.
13 Upéi anhaygwasu ndojohuvéi ombojejavy uka hagwã mo'ã. Upe rire anhaygwasu
oho sapy'a jevy íxugwi.

Hesu omombe'u Nhandejáry nhe'ẽ Galiléia yvy pygwa kwéry-pe (Mt 4.12-17; Mc 1.14-15)

14 Aipo ramo Hesu ou jevy Galiléia yvy-py. Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e
mbaraete reheve ogwahẽ jevy ou-vy Galiléia yvy-py. Ha enterove herakwã porã
ohendu.
15 Ha Hesu oho omombe'u mbe'u ojeporahéi haty-rupi. Ha henduháry kwéry
omomba'egwasu íxupe.

---

* **4:4** Dt 8.3 * **4:8** Dt 6.13 * **4:11** Sl 91.11-12 * **4:12** Dt 6.16

Nazaré tetã mygwa-pe Hesu onhemombe'u (Mt 13.53-58; Mc 6.1-6)

16 Hesu ogwahẽ jevy okakwaa hagwe-py. Nazaré tetã-my ogwahẽ jevy ou-vy. Ha oiko meme hagwe-rami joty oiko upe-py. Pytu'uha áry-py oho oike ojeporahéi haty-py. Opu'ã onhembo'y omonhe'ẽ hagwã Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.

17 Upéi ome'ẽ íxupe hemimonhe'ẽrã Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety héry va'e Isaías ohai va'ekwe. Oipe'a pe'a ojohu ramo peteĩ nhe'ẽ katu omonhe'ẽ-ma. Omonhe'ẽ ohendu hagwã ojogweroaty va'e:

18 —"Tupã Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oĩ xe py'apy-py. Amombe'u hagwã iporiahu va'e kwéry-pe inhe'ẽ marangatu xe poravo-ma. Preso oiko va'e kwéry-pe ha'e hagwã, Preso ereiko ha-gwi ne mosẽ-tama, ha'e hagwã íxupe kwéry xe mbou. Hesapyso e'ỹ va'e-pe ambohesapyso hagwã xe mbou. Anohẽ hagwã aresende-vy gwĩ ojerereko asy va'e-pe xe mbou.

19 Enterovéa-pe ha'e hagwã, Ndahi'are ete mo'ãi Nhandejáry oresende hagwã gwa'ýry tee kwéry-pe, gwajýry tee kwéry-pe ave, ha'e hagwã amombe'u-vy xe mbou"*
he'i omonhe'ẽ-vy kwatia nhe'ẽ Hesu.

20 Upéi omboty kwatia. Ome'ẽ jevy herekwa-pe. Upe rire ha'e ogwapy. Ha entéro upe-py ojogweroaty va'e oma'ẽ hese. Ohexa katu katu íxupe.

21 Upéi Hesu he'i íxupe kwéry onhemombe'u-vy:

—Xe rehegwa ohai va'ekwe omotenonde-vy, ãy oiko-ma. Amonhe'ẽ kuri kwatia-py Nhandejáry nhe'ẽ. Xe rehegwa voi nhe'ẽ pehendu-ma kuri, he'i onhemombe'u-vy.

22 Ha enterove ohendu va'e ojohu porã Hesu-rehe. Onhomongeta porã Hesu-rehe:

—Iporã voi omonhe'ẽ va'e kuri, he'i. —Imarangatu voi inhe'ẽ hemimombe'u, he'i opondera-vy hese. —José ra'y ae nipo ra'e ko va'e, he'i ave opondera-vy ndojeroviaséi-gwi hese.

23 Upéi Hesu he'i ave íxupe kwéry:

—Pejese mo'ã xe-rehe, "Xe ndaroviái voi. Ndajerovia mo'ãi hese" peje mo'ã xe-rehe. "Ne rerakwã orohendu va'ekwe Cafarnaum tetã mygwa-gwi ogwahẽ va'ekwe ko'a-py. A-py ave ne mongakwaa hagwe-py ejapo hexapyrã-rupi ave ore remiexagwã-rupi ejapo ave" peje mo'ã kuri xe-vy xe-rehe nderejeroviaséi-gwi, he'i íxupe kwéry.

24 —Anhetegwa ha'e-ta peẽ-my, he'i. —Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety gwetã mygwa-pe nohenduséi voi, he'i Hesu ojerovia e'ỹha-rehe onhemonhe'ẽ-vy íxupe kwéry.

25-26 —Napene mandu'a porãi ra'e myamyrĩ nhande re'ýi hekoha kwéry-rehe. Nhande judeu kwéry Nhandejáry re'ýi tee jepe, myamyrĩ kwéry ndojeroviái-gwi hese Nhandejáry ndovy'ái joty. Upéa ereikwaa porã hagwã judeu e'ỹ va'e-pe ójehe ojerovia va'e-pe ohexakwaa porã va'ekwe Nhandejáry, he'i. —Israel remiarirõre judeu kwéry ndojeroviái va'ekwe ójehe jave, Elias amyrĩ-pe omondo va'ekwe oipytygwõ hagwã judeu e'ỹ va'e-pe. Nhandejáry nhe'ẽ-rupi oho. Sidom yvy-py, Sarepta tetã-my omogwahẽ. Judeu e'ỹ va'e-pe jepe Nhandejáry omogwahẽ joty. Peteĩ tembirekokwe-pe mate oipytygwõ. Ha ndaha'éi Israel remiarirõre-pe. Ha'e kwéry katu upe jave ivare'apa rei va'ekwe okwa-vy, hi'are eterei ndokyvéi-gwi. Mbohapy ro'y-rupi, ha seis jasy-rupi ave ndokyvéiry. Hi'upy ndoikovéi. Ha ivare'apa okwa-vy. Nahembi'uvéi. Ha judeu e'ỹ va'e-pe ójehe ojerovia va'e-pe mate oipytygwõ uka Nhandejáry, he'i.*

27 Upéi he'i jevy:

—Nhandejáry nhe'e-py omombe'u va'ety Eliseu amyrĩ oiko jave oime ave heta mba'asy vai-gwi ijai aipa va'e Israel tetã mygwa judeu kwéry. Ha ha'e kwéry-pe nomopotĩry, nombogwerái íxupe kwéry. Peteĩ Israel e'ỹ va'e-pe mate ójehe ojerovia-gwi ombogwera

* **4:19** Is 61.1-2 * **4:25-26** 1 Rs 17.1,8-16

joty. Síria gwigwa va'e-pe ombogwera. Héry va'e Naamã, he'i Hesu onhemonhe'ẽ-vy ojeporahéi haty-py oime va'e kwéry-pe.*
28 Upéi inhe'ẽ renduha ipoxy voi Hesu-rehe "Onhemonhe'ẽ rei nhande-vy Hesu" he'i mo'ã Hesu-rehe hikwái.
29 Ipoxy eterei-gwi opu'ã onhembo'ypa hikwái ogwenohẽ hagwã Hesu-pe gwetã-gwi. Hesu rupive ojeupi oje'ói-vy oity hagwã mo'ã Hesu-pe yvyaty aty apyte-gwi. Upe tetã oime yvyaty aty yke-rehe. Yvateve teve hupive oje'ói oity hagwã mo'ã yvyaty apyte-gwi ojuka hagwã mo'ã.
30 Ha Hesu katu ohasa rei jepe ipa'ũ-rupi oho-vy. Ohose ha-py oho joty.

Hesu omosẽ imondo-vy anháy-pe (Mc 1.21-28)

31 Hesu ogwejy ou-vy Galiléia yvy-py. Cafarnaum tetã-my ogwahẽ ou-vy. Pytu'uha áry-py omombe'u upe pygwa kwéry-pe.
32 Ha onhemonhe'ẽ ramo ohendu va'e kwéry opondera hese hikwái.
—Onhemonhe'ẽ porã tee nipo ra'e Hesu, he'i hese ojóupe hikwái. —Onhe'ẽ voi omombe'u, he'i. —Oikwaa arandu tee omombe'u hagwã, he'i opondera eterei-vy hese hikwái.
33 Ha upe-py, ojeporahéi haty-py, oĩ ave anháy ojepota va'e. Anháy réry-rupi ae osapukái he'i mo'ã Hesu-rehe:
34 —Nde, Hesu Nazaré pygwa, ma'erã-gwi eregwahẽ? Nde katu Tupã Nhandejáry ra'y tee. Ne marangatu voi ko nde. Ore hundi hagwã ereju para'e? he'i Hesu-pe anháy.
35 Hesu ae oja'o-ma íxupe. Omokirirĩ uka íxupe:
—Ekirirĩ katu, he'i íxupe. —Esẽ katu kwimba'e-gwi, he'i íxupe omosẽ-vy.
Upéi anháy oity upe kwimba'e-pe yvy-py. Ojogweroaty va'e pa'ũ-my oity rire osẽ-ma íxugwi. Mba'eve jepe ndojapóiry kwimba'e-rehe.
36 Ha upe pygwa oĩ va'e kwéry opondera Hesu-rehe.
—Mba'eixagwa ko nhe'ẽ? he'i oporandu-vy ojóupe. —Hesu ipu'akave para'e anháy-rehe, he'i. —Ha'e onhe'ẽ-py rei omosẽ anháy kwéry imondo-vy, he'i ojóupe hikwái Hesu-rehe opondera-vy.
37 Upeíxa-gwi Hesu réry opa-rupi oho. Upe yvy jerekwe-rupi oikwaapa-ma Hesu rehegwa nhe'ẽ herakwã porã eteha.

Hesu ombogwera Simão raixo-pe (Mt 8.14-15; Mc 1.29-31)

38 Osẽ-ma ramo ojeporahéi haty-gwi oho oike Simão róga-py. Ha Simão raixo katu hasy voi oĩ-vy upe-py. Heteraku eterei. Upéa-rehe ojerure hikwái Hesu-pe ombogwera hagwã íxupe.
39 Upéi Hesu oho hasy va'e renda-py. He'i:
—Epoi íxugwi, he'i mba'asy-pe.
Oipe'a heterakukwe íxugwi. Omoro'ysã hete inhe'ẽ-rupi. Okwera-magwi Simão raixo oho omomimói imbohupa remi'urã kwéry.

Hesu ombogwera heta hasy va'e-pe (Mt 8.16-17; Mc 1.32-34)

40 Oike-ma kwarahy. Oupa Hesu renda-py. Ogweru íxupe hasy va'e kwéry. Opaixagwa mba'asy oiporu va'e ogweru henda-py. Ha Hesu ombogwerapa íxupe kwéry. Peteĩ teĩ-rehe omoĩ opo ombogwera hagwã íxupe kwéry.
41 Heta anháy omosẽ ave íxugwi kwéry. Osẽ-vy osapukái imombe'u-vy.
—Nde Hesu Nhandejáry ra'y tee nde, he'i. Oikwaa voi Hesu-pe. —Nde Cristo voi. Nhandejáry rembiporavo tee va'e voi nde, he'i anháy Hesu-pe.

---

* **4:27** 2 Rs 5.1-14

Upéi omokirirĩmba íxupe kwéry.
—Ekirirĩ katu. Ani xe mombe'u avave-pe, he'i jevy íxupe Hesu. Omokirirĩmba íxupe kwéry. Ndohejái onhe'ẽ anháy. Omokirirĩ íxupe.

Hesu onhemonhe'ẽ Judéia pygwa kwéry-pe (Mc 1.35-39)

42 Ko'ẽmba-ma ramo osẽ oho Hesu anho tekoha e'ỹ-my. Ha heta eta ou hapykwéri oheka heka íxupe. Otopa-ma ramo, he'i Hesu-pe:
—Ani ereho teĩ. Epyta katu ko'a-py. Ani ore reja rei ereho-vy, he'i Hesu-pe.
43 Upéi Hesu he'i:
—Tekotevẽ aha tetã ambue mbue-rupi. Gwĩa-rupi ave taha tamombe'u Nhandejáry nhande ruvixarã rehegwa nhe'ẽ porã, he'i. —Upe va'e ajapo hagwã xe mbou Nhandejáry ko yvy-py, he'i.
44 Upe rire oho Hesu opa-rupi. Galiléia yvy jerekwe-rupi oho. Ojeporahéi haty haty-rupi ogwahẽ omombe'u hagwã nhe'ẽ oiko-vy.

5

Pira mbo'a haty-py heta ombo'a pira (Mt 4.18-22; Mc 1.16-20)

1 —Ha upéi katu onhemonhe'ẽ jevy-ma Hesu yugwarusu rembe'y-py. Genesaré yugwarusu héry. Ha heta eterei ijatypa henda-py ohendu hendu Nhandejáry nhe'ẽ hemimombe'u.
2 Upe jave Hesu ohexa mokõi kanoagwasu. Y rembe-rehe oĩ kanóa. Pira jopoihaty osẽsẽ kuri ra'e hikwái. Okyha pira mbo'a haty kwéry ojohéi-vy osẽsẽ ijáry.
3 Upéi oike Hesu kanóa-py. Simão mba'e voi kanóa. Aipo ramo Hesu he'i Simão-pe:
—Jaha mixĩ y rembe'y-gwi enterove ohendu porã hagwã xe nhe'ẽ. He'i-vy ogwapy-ma kanóa-py.
Ogwapy jave onhemonhe'ẽ nhe'ẽ ojogweroaty va'e-pe. Ojeapysaka Hesu remimombe'u-rehe ohendu hagwã yvy-gwi.
4 Opa-ma, onhemonhe'ẽ rire he'i Simão-pe:
—Jaha hypyve ha-py ereity hagwã nde kyha heta pira ereipyhy hagwã, he'i íxupe.
5 Ha Simão katu he'i:
—Oromba'apo kuri, mbo'eháry. Pyhare puku jave oromba'apo ha mba'eve norog-wenohẽi. Ne nhe'ẽ-py ae oroity jevy-ta ore kyha kwéry.
6 He'i-vy ombogwejy jevy hikwái ombo'a hagwã pira. Hesu nhe'ẽ-py oity jevy okyha opira jopói-vy. Upe rire heta pira oipyhy. Haimete omondoro kyha. Pira ipohýi eterei-gwi.
7 Upe-ma ramo ohenói opytygwõharã inhirũ kanóa ambue pygwa kwéry. Upéi ou hikwái omohynyhẽ kanoagwasu kwéry-py pira. Pira ipohýi eterei-gwi haimete-ma onheapymĩ kanóa mokõive va'e.
8 Pira heta eterei-ma ramo onhesũ Hesu renonde-py Simão Pedro Hesu omboete-vy. He'i íxupe:
—Xe Járy, ejei katu xéhegwi. Xe py'a ky'a eterei aiko hagwã ne ndive, atĩ eterei aiko hagwã ne ndive, he'i Simão opondera ndera Hesu-rehe.
9 Heta eterei pira-gwi opondera hese. Inhirũ gwéry ave opondera ndera Hesu-rehe.
10 Tiago, João ave opondera ave. Simão ndive ojopói meme upe mokõi Zebedeu ra'y. Onhemongeta opy'apy-py Hesu-rehe oiko-vy hikwái. “Mba'éixa po oikwaa Hesu pira-rehe?” he'i opondera-vy. Ha Hesu he'i Simão-pe:
—Ani eretĩ teĩ xéhegwi, he'i. —Ãy erenhypyrũ-ta Nhandejáry nhe'ẽ eremombe'u-vy. Ne nhe'ẽ rendu ramo, heta kente kwéry xe moirũ va'erã.
—Iporã, he'i Hesu-pe.

11 Upéi ogweru jevy okanóa kwéry y rembe-py omoĩ. Ha oheja okanóa oho Hesu
omoirũ hagwã.*

Mba'asy vai oiporu va'e-pe Hesu ombogwera (Mt 8.1-4; Mc 1.40-45)

12 Hesu oime jave tetã-my ogwahẽ hasy vai va'e. Mba'asy vai oipiremboaipa íxupe.
Ohexa-ma ramo Hesu-pe, onhesũ henonde-py. Ovapy-py ho'a oĩ-vy omboete-vy Hesu-
pe. Ojerure rure íxupe:

—Xe Járy, nde porombogwerahaty voi nde. Nde ae xe rexakwaa ramo xe mbogwera
hagwã, he'i Hesu-pe.

13 Hesu katu oipyso-ma opo hese:

—Xe katu orohexakwaa voi, he'i omoĩ opo hese-vy ombogwera hagwã íxupe. —Tane
mopotĩ katu ko mba'asy vai-gwi, he'i íxupe ombogwera hagwã.

Onhe'ẽ jave íxupe okwera-ma. Hesu opoko hese va'e ijai va'ekwe okwerapa-ma.

14 Upéi he'i jevy íxupe:

—Aníke eremombe'u avave-pe, he'i. —Tereho mani ehexa uka pa'i-pe erekweramaha,
he'i. —Eme'ẽ íxupe upe myamyrĩ Moisés he'i va'ekwe ereme'ẽ hagwã erenhemopotĩ jevy
hagwã. Upéixa oikwaa-ta enterove erekweramaha, he'i omondo-vy íxupe.

15 Ha opa-rupi omosarambi Hesu rerakwã. Upéa-gwi hetave tave ojogweroaty henda-
py ohendu hagwã inhe'ẽ onhembogwera uka hagwã ave entéro imba'asy-gwi.

16 Hesu oho joty tekwaty e'ỹ-my Nhandejáry-pe ombojeupi-vy onhe'ẽ.

Hajy jeapa va'e-pe Hesu ombogwera (Mt 9.1-8; Mc 2.1-12)

17 Upéi Hesu omombe'u jevy Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ porã. Óga py-py ogwapy
va'e kwéry ohendu. Oĩ upe-py fariseu va'e kwéry. Oĩ Moisés amyrĩ rembihai va'ekwe
omombe'u va'e kwéry. Opa rupi-gwi ha'e kwéry ou. Galiléia yvy jerekwe-rehe tetã'i
tã'i-rupi oĩ va'e gwive ou, Judéia yvy jerekwe-rehe tetã'i tã'i-rupi oĩ va'e gwive ou ave.
Jerusalém tetãgwasu-gwi ou ave. Ha Nhandejáry ombopu'aka Hesu ombogwera gwera
hagwã hasy va'e kwéry-pe.

18 Upe jave gwĩ kwimba'e kwéry ogweru hajy jeapa va'e. Hupa reheve ogweru Hesu
renda-py. Ha ndaikatúi oike. Mba'éixa oike arã óga-py.

19 Heta eterei ojogweroaty-gwi ndikatúi ogwerohasa hasy va'e-pe okẽ-rupi. Upéa-gwi
ojeupi oipe'a óga arigwa. Ombokwa Hesu ári. Ikwa-rupi ombogwejy hajy jeapa va'e.
Hupa reheve ombogwejy gwejy íxupe. Ojogweroaty va'e pa'ũ-my, Hesu renonde-py omoĩ
hasy va'e ombogwejy-vy.

20 Ohexa-ma íxupe kwéry Hesu. Oikwaa-ma ojerovia etemaha ójehe.

Upéa-gwi he'i hajy jeapa va'e-pe:

—Amboyke-ma ne rembiapo vaikwe ndéhegwi, he'i íxupe Hesu.

21 Ha judeu rekombo'ehaty kwéry, fariseu kwéry ave upe-py oĩ va'e onhepy'amongeta-
vy ogwapy okwa-vy. "Onhe'ẽ vai rei nipo ra'e upe va'e. Onhemonhandejáry rei ra'e" he'i
mo'ã hikwái Hesu-rehe. "Tupã Nhandejáry ha'e anho mante omboyke va'e nhandéhegwi
nhane rembiapo vaikwe. Ha'eixagwa ndaipóri voi. Ndaipóri ambue omboyke va'erã
nhane rembiapo vaikwe" he'i. "Ma'erã, Amboyke-ma ne rembiapo vaikwe ndéhegwi,
he'i kuri Hesu. Onhemonhandejáryse mo'ã" he'i rei hikwái Hesu-rehe.

22 Upéi Hesu he'i íxupe kwéry:

—Ma'erã-gwi aipo-rami ere nde py'apy-py xe-rehe? he'i íxupe.

23 —Mbava'e pa hasyve jajapo hagwã nhambogwera íxupe para'e, nhamboyke hembi-
apo vaikwe íxugwi para'e? he'i.

---

* **5:11** Jo 21.1-14

24 —Nhambogwera ramo pya'e enterove oikwaa arã. Ha nhamboykepa ramo hembiapo vaikwe íxugwi ndajahexáiry. Ajehexa uka-ta nde-vy xe ko ipu'aka tee va'e voi. Xe ko Nhande Ryke'y tee va'e amboyke kwaa voíte hembiapo vaikwe aporombogwera kwaa ave, he'i. —Xe nhe'ẽ-py joty amboyke yvy arigwa rembiapo vaikwe. Upéa peikwaa hagwã anhe'ẽ-ta hajy jeapa va'e-pe ambogwera hagwã íxupe, he'i Hesu.

Upéi katu he'i hajy jeapa va'e-pe:

—Epu'ã katu. Tereho nde róga-py. Eraha nde rupa ave, he'i.

25 Aipo ramo inhe'ẽ-py opu'ã oho-vy. Enterove rovagwy-rupi opu'ã ohupi-ma gwupagwe heraha-vy. Gwóga-py oho jave omomba'egwasu-ma Tupã Nhandejáry-pe.

26 Upéa-gwi enterove opondera eterei Hesu-rehe hikwái. Onhemondýi okwa-vy. Otĩmba ete-ma hikwái.

—Nhandejáry pu'aka-rupi nipo ombogwera ra'e, he'i. —Ipu'aka tee va'e jepe imandu'a porã nhande-rehe Nhandejáry, he'i omomba'egwasu-ma Nhandejáry-pe hikwái. —Ãy hembiapo porã hexapyrã-ma nipo ra'e jahexa-ma. Ohexa uka-ma nhande-vy heroviapyrã, he'i opondera-vy hese hikwái.

Levi-pe Hesu ohenói
(Mt 9.9-13; Mc 2.13-17)

27 Upe rire-ma osẽ oho-vy. Ohexa plata-py governo pegwarã nhane mbopaga uka va'ety-pe. Héry va'e Levi. Ohexa íxupe ogwapy oĩ-vy nhane mbopaga haty-py. He'i íxupe:

—Eju, xe moirũ, he'i íxupe.

28 Ha upéi katu opu'ã, ohejapa omoirũ hagwã íxupe.

29 Upe rire Levi omongaru heta inhirũ gwéry-pe. Hesu ndive okaru hagwã ohenói íxupe kwéry. Oĩ upe-py heta nhane mbopaga va'ety. Levi remienói kwéry pa'ũ-my oime hikwái. Ogwapy oĩ-vy okaru va'e renda-py. Hesu ndive okaru ave hikwái.

30 Ha gwĩ fariseu kwéry judeu rekombo'ehaty kwéry gwive hemimbo'e kwéry-pe onhe'ẽ rei rei:

—Ma'erã-gwi pekaru gwĩ nhane mbopaga va'ety ndive, hekoha vai va'e ndive ave? he'i oporandu-vy íxupe kwéry.

31 Hesu katu onhemonhe'ẽ oporandu va'e-pe:

—Nhane resãi ramo nanhaikotevẽi nhane mbogwerahaty-rehe. Nhande rasy ramo ae nhaikotevẽ-ma va'erã hese.

32 Upéixa voi ave hembiapo vai va'e oikotevẽ-ma va'erã xe-rehe ave, he'i. —Aju ahenói íxupe ogwerova-ma hagwã gwekoha. “Xe rekoha porã” he'i onhemboete-vy va'e-pe ndajúi ahenói-vy, he'i Hesu onhemonhe'ẽ-vy íxupe kwéry.

Okaru e'ỹ reheve va'e rehegwa nhe'ẽ
(Mt 9.14-17; Mc 2.18-22)

33 Upéixa-gwi he'i Hesu-pe:

—João remimbo'e kwéry, fariseu remimbo'e kwéry ave heta gwembi'u ogwereko jepe, ohasa meme okaru e'ỹ reheve ombojeupi-vy onhe'ẽ Nhandejáry-pe. Ne remimbo'e kwéry ae okaru joty hoy'u joty ave oiko-vy. Ma'erã tipo upéixa ojapo? Ma'erã tipo ndohasáiry okaru e'ỹ reheve ne remimbo'e kwéry? he'i ojohu vaise mo'ã Hesu-pe.

34-35 Upéi Hesu oiporu omenda va'e rehegwa-rami nhe'ẽ omombe'u hagwã íxupe kwéry.

—Ojogweroaty omenda va'erã-rehe. Upéi omenda rire oukwe-vy okaru hikwái. Avave nde'íry arã hendive oĩ va'e-pe ohasa hagwã okaru e'ỹ reheve. Ogwahẽ-ta joty hi'áry ojereraha va'erã íxugwi upe omenda va'ekwe kuri. Ojereraha rire ae, heta jepe ogwereko gwemi'urã, ohasa joty va'erã okaru e'ỹ reheve oiko-vy, he'i Hesu arandu nhe'ẽ oiporu-vy ojéhegwa nhe'ẽ omombe'u hagwã.

36 Ha upéi katu Hesu omombe'u jevy tekoha pyahurã rehegwa nhe'ẽ. Ao nharemenda va'e rehegwa nhe'ẽ-rami oiporu omombe'u-vy.

—Ao pyahu-gwi nanhaikytĩry nharemenda hagwã ao tuja-pe. Upéixa nharemenda ramo, ojepoapy arã ra'e ipyahu va'e. Ndojehe'a porãi arã ra'e ituja va'e ndive, he'i Hesu arandu nhe'ẽ oiporu-vy.

37 Upéi katu oiporu jevy arandu nhe'ẽ teko pyahu-rehe omombe'u jevy-vy. Uva rykwere ryru rehegwa nhe'ẽ-rami oiporu.

—Nanhanhunhãiry uva rykwere pyahu va'e hyru tujakwe vakapi va'e-py. Nhanhunha ramo, ombovu omondoro arã ra'e gwyru vakapi tujakwe. Osyrypa arã pe uva rykwere osoropa arã hyrukwe.

38 Uva rykwere pyahu va'e nhanhunha hyru pyahu-py ave. Upéixa ramo mokõive hi'are porã.

39 Ha'e-ta ave peẽ-my: Uva rykwere ituja va'e ho'u rire, ipyahu va'e ndo'uséiry avave. “He porã eterei ko va'e” he'i voi ituja-rehe hikwái, he'i Hesu arandu nhe'ẽ oiporu-vy omombe'u hagwã tekoha pyahu ndaha'éi tekoha tujakwe-rami.

6

“Pytu'uha áry Járy voi ko xe” he'i Hesu (Mt 12.1-8; Mc 2.23-28)

1 Ha upéi katu pytu'uha áry-py oho ogwata Hesu. Kokwe mbyte-rupi oho. Ha hemimbo'e kwéry oipo'o-ma trigo rope. Oipokyty opo-py ho'u hagwã inhapĩgwe.

2 Ha gwĩ fariseu kwéry he'i íxupe kwéry:

—Ma'erã tipo upéixa erejapo? Naiporãi voi jaipo'o trigo rope pytu'uha áry-py, he'i íxupe.

—Tekotevẽ japytu'u opa nhane rembiapo-gwi, he'i ojohu vai-vy íxupe kwéry.

3 Upéa he'i-gwi Hesu he'i ojohu vai va'e kwéry-pe:

—Peẽ, pemonhe'ẽ rei ra'e Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe. Napene mandu'áiry nhane ramoigwasu Davi rehegwa nhe'ẽ-rehe. Yma, nahembi'úi-gwi ivare'a eterei va'ekwe myamyrĩ Davi inhirũ gwéry ndive.*

4 Upéa-gwi oike Nhandejáry-pe nhamboete haty-py. Koty-py oike rire, ho'u gwĩ mbojape Nhandejáry rovagwy-py pa'i remimoĩgwe. Upéa ndaikatúi ho'u avave. Nhandejáry ndohejái avave-pe ho'u rei upe mbojape. Pa'i kwéry rembi'u va'e ae upéa. Pa'i e'ỹ ramo jepe ho'u joty va'ekwe Davi. Ome'ẽ ave oirũ gwéry-pe. Ha'e kwéry ho'u ave. Nhandejáry oheja rei íxupe kwéry.

5 Ha xe katu, xe Nhande Ryke'y tee va'e. Upéa-rupi pytu'uha áry Járy voi ko xe, he'i íxupe kwéry Hesu onhemonhe'ẽ-vy.

Ipo ypi va'e-pe ombogwera (Mt 12.9-14; Mc 3.1-6)

6 Ha upéi katu pytu'uha áry jevy-ma ramo Hesu oike ojeporahéi haty-py. Omombe'u jave ohexa oĩ ave upe-py ipo ijakatúa ypi va'e.

7 Ha gwĩ judeu rekombo'ehaty kwéry, fariseu kwéry ave omangea ngea mo'ã Hesu-rehe omboja reise mo'ã Hesu-rehe nhe'ẽ. “Hembiapo-gwi opytu'u-ta para'e, ndopytu'ú mo'ãi para'e?” he'i ojéupe hikwái. “Ombogwera hagwã omba'apo-ta para'e. Japytu'uha áry-py niporãi nhamba'apo. Ndaha'éi Nhandejáry remimbota” he'i rei ojéupe hikwái. Omboja rei Hesu-rehe nhe'ẽ. Upéixa-gwi Hesu-rehe oma'ẽ oha'arõ-vy.

8 Hesu ae ipy'amongetaha jepe oikwaa-ma. Upéa oikwaa jave he'i ipo ypi va'e-pe:

—Epu'ã katu. Eju enhembo'y ore mbyte-py, he'i íxupe.

Upéixa-gwi ha'e opu'ã ou-vy Hesu rovagwy-py.

9 Upe-ma ramo Hesu oporandu upe pygwa kwéry-pe.

—Aporandu-ta peẽ-my pene arandurã-rehe, he'i íxupe kwéry. —Mbava'e tipo pejohu porãve jajapo hagwã pytu'uha áry-py? Jajapo porã tipo? Jajapo vai tipo? he'i. —Peẽ-my

* **6:3** 1 Sm 21.1-6

iporã tipo nhaporombogwera pytu'uha áry-py? Iporã tipo japorojuka para'e? Mbava'e pa pejohu porãve peẽ? he'i onhemonhe'ẽ-vy íxupe kwéry.
10 Upéi ojogweroaty va'e-rehe osareko ranhe. Upéi he'i ipo ypi va'e-pe:
—Eipyso katu nde po, he'i íxupe.
Oipyso-ma ramo opo. Pe ipo ypi va'ekwe okwera-ma.
11 —Ombogwera-ma íxupe. Hembiapo-gwi ndopytu'úi Hesu, he'i rei ipoxy-vy hese hikwái. —Nhandejáry remimbota ndojapói ra'e. Mba'e tipo jajapo-ta hese? he'i oporandu randu-vy ojóupe hikwái.
Ha ojapo vaise mo'ã Hesu-rehe hikwái.

Hesu oiporavo doze kwimba'e-pe onhe'ẽ mombe'uharã (Mt 10.1-4; Mc 3.13-19)

12 Ha upéi katu Hesu ojeupi oho-vy yvyatyrusu-py. Oho ombojeupi hagwã onhe'ẽ Nhandejáry-pe upe-py. Pyhare-rupi omondo mondo Nhandejáry-pe onhe'ẽ.
13 Ko'ẽmba-ma ramo ohenói gwemimbo'e kwéry-pe ogwahẽ hagwã henda-py. Upéi oiporavo doze kwimba'e-pe.
—Peẽ xe remimondorã kwéry voi, he'i upe doze gwembiporavo kwéry-pe.
14 Oiporavo Simão-pe. Ha ombohéry joa íxupe Pedro. Oiporavo Simão ryvy André-pe ave. Oiporavo Tiago-pe ave, João-pe ave, Filipe-pe ave, Bartolomeu-pe ave,
15 Mateus-pe ave, Tomé-pe ave, Alfeu ra'y Tiago-pe ave, Simão-pe ave. Ha'e gwĩ huvixa ramo oiko va'e-pe omosẽse va'e kwéry irũ va'ekwe.
16 Hesu oiporavo ave Tiago ra'y Judas-pe ave, Judas Iscariotes-pe ave. Doze kwimba'e-pe oiporavo omombe'u porãve hagwã inhe'ẽgwe. Ha Judas Iscariotes oiko va'erã Hesu pyhy ukaharã.

Hesu ombogwera heta hasy va'e-pe (Mt 4.23-25)

17 Upe rire ogwejy jevy gwemimondo va'erã kwéry ndive. Ogwahẽ-ma ramo yvyatyrusu renonde-py opyta. Upe-py heta eta onhe'ẽ renduha kwéry-pe otopa jevy. Heta eta ojogweroaty va'e oĩ ave upe-py ou araka'e Judéia yvy jerekwe rehegwa. Ou araka'e Jerusalém tetã mygwa ave. Ou ave araka'e mombyryvegwa. Ygwasu rembe'y rehegwa Tiro tetã jerekwe rehegwa, Sidom tetã jerekwe rehegwa ou ojogweroaty upe-py.
18 Hesu nhe'ẽ rendu-vy ou. Onhembogwera uka hagwã ave mba'asy-gwi ou. Ha gwĩ anháy ombohasa asy va'e-pe ave Hesu ombogwerapa.
19 Ha enterove ojogweroaty aty va'e omoĩse opo Hesu-rehe. Ipu'aka reheve onhembogwera ukase eterei-gwi omoĩse opo hese. Ha ombogwerapa joty enterovéa-pe.

Pende reko vy'a ete joty voi katu (Mt 5.1-12)

20 Ha upéi katu Hesu ojerova-ma oma'ẽ gwemimbo'e kwéry-rehe ohekombo'e hagwã íxupe kwéry. He'i ranhe iporiahu va'e kwéry-pe:
—Peẽ, xe-rehe pepena-gwi pende poriahu va'e, pende reko vy'a ete joty peiko-vy. Nhandejáry pende ruvixa tee ndive gwarã voi peẽ. Upéa-gwi pevy'a katu.
21 —Peẽ pende vare'a va'e pende reko vy'a ete joty peiko-vy. Ãy ae joty pende vare'a. Nhandejáry pene moangapyhy porã va'erã. Upéa-gwi pevy'a.
—Peẽ pejahe'o va'e pende reko vy'a ete joty peiko-vy. Ãy ae pejahe'o. Pepuka va'erã. Upéa-gwi pevy'a.
22 —Peẽ ave, xe moirũ-gwi pende rereko asy va'e, pende reko vy'a ete joty. Xe Nhande Ryke'y tee va'e. Oĩ ramo xéhegwi pende-rehe ndaija'éi va'e, pende joko ramo ave, onhe'ẽ rei rei ramo ave pende-rehe, pevy'a katu. Oĩ ramo nde-vy he'i va'e: “Nde Hesu-rehe erejerovia va'e ndorohexasevéi. Nahendusevéi ave nde réry. Ejei katu a-gwi” he'i ramo nde-vy, evy'a joty kuri eiko-vy.

23 Aipo-rami pende rereko ramo, pevy'a katu. Erovy'a joty katu nde-rehe hembiapo
vai va'e. Pende rexakwaa-ta voi katu peẽ-my Nhandejáry yváy pygwa. Heta voi oĩ nde-vy
gwarã yváy-py. Upéa-gwi evy'a katu. Yma va'ekwe myamyrĩ nhane ramoigwasu kwéry
upéixa ave ogwereko asy va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety kwéry-pe. Yma
gware-pe pene renonderã-pe ogwereko asy hagwe-rami ave, ãy pende rereko asy ave
va'erã.

Pende reko vy'are'ỹ va'erã peiko-vy

24 Upe-ma ramo Hesu onhemonhe'ẽ imba'e reta-rehe ojerovia va'e kwéry-pe:

—Peẽ, pene mba'e reta reta va'e, pendejéupe gwarã-rehe mate pepena rei va'e, apom-
boasy eterei pee-my. Pende reko vy'are'ỹ va'erã. A-py mate pevy'a va'erã peiko-vy.

25 —Peẽ, mba'eve pene rekotevẽ pene rygwyatã jepe va'e, apomboasy eterei peẽ-my.
Pende reko vy'are'ỹ va'erã. Ivare'a ete va'e-rami peiko va'erã.

—Peẽ, pepuka va'e, apomboasy eterei peẽ-my. Ãy ae pepuka. Teko rei-rehe pevy'a.
Pejahe'o va'erã penheapirõ-vy.

26 —Peẽ, opavave pene mboete va'e, apomboasy eterei peẽ-my. Pende reko vy'are'ỹ
va'erã. Upéixa ave yma gware nhane ramoigwasu amyrĩ kwéry omboete rei va'ekwe
Nhandejáry nhe'ẽ mombe'u a'ã a'ãha rei va'e kwéry-pe. Yma gware-pe pene renonderã-
pe omboete rei hagwe-rami ave, ãy pene mboete rei ave. Apomboasy voi peẽ-my.

Peiko porã, Nhandejáry-rami pene rembiapo porã va'erã (Mt 5.38-48; Rm 12.14)

27 —Ha peẽ, xe renduha kwéry, peẽ-my ha'e tee-ta katu. Peiko porã katu. Ehayhu katu
nde-rehe ija'e'ỹ va'e-pe. Ejapo porã katu nde rayhu e'ỹ va'e-pe.

28 Ejerure Nhandejáry-pe ohovasa porã hagwã nde-rehe onhe'ẽ rei rei va'e-pe. Ha ne
mbohasa asy va'e-rehe ejerure rure joty Nhandejáry-pe ohexakwaa porã hagwã íxupe
oiporiahuvereko hagwã íxupe.

29 Ha nde rova pete ramo, ejerova joty íxugwi eme'ẽ joty íxupe nde rova rovái nde rova
pete jevy hagwã. Ha oipe'a ramo ndéhegwi nde kamisa, eheja joty togweraha nde ao jo'a
reheve.

30 Nde-vy ojerure va'e-pe eme'ẽ hemimbota. Ha ogweraha ramo ndéhegwi ne mba'e
ani erejerureve teĩ joty ne mba'ekwe-rehe.

31 Peiko porã joty. Nde rerekoseha-rami eiko enterovéa-pe.

32 —Eiporiahuvereko katu enterovéa-pe. Nde rayhu va'e-pe anho erehayhu ramo, upe
ne rembiapo porã-rehe “Hekoha porã voi” nde'i mo'ãiry nde-rehe Nhandejáry. Hekoha
vai va'e ave ohayhu kwaa gwapixa-pe.

33 Nde-vy ojapo porã va'e-pe mante ne rembiapo porã ramo, ani ere upéa-rehe, “Ko
xe rembiapo porã-rehe Nhandejáry xe rexakwaa arã”. Hekoha vai va'e kwéry ave ojapo
porã ave íxupe hembiapo porã va'e-pe. Nde reko-rami ave oiko hikwái.

34 Ha oiporuse va'e-rehe ani ere, “Aiporu uka ramo ko va'e-pe ohekoviarõ porã va'erã
xe-vy. Upéixa-gwi aiporu uka-ta íxupe” ani aipo ere teĩ. Aipo he'i ave hekoha vai va'e
gwapixa kwéry-rehe. Upéixa ereiporu uka ramo jepe, niporãi arã.

35 Ha'e-ta katu peẽ-my: Ehayhu katu nde-rehe ija'e'ỹ va'e kwéry-pe gwive. Ejapo porã
meme katu. Ani ereha'arõ mba'eve-rehe ne rembiporu ukakwe-rehe ome'ẽ jevy va'erã.
Ani ere teĩ, “Ndaiporu uka mo'ãi nde-vy xe mba'e”. Eiporu uka rei katu, he'i Hesu
ohekombo'e-vy.

—Ko xe nhe'ẽ-rupi ereiko ramo, he'i, —pende rexakwaa va'erã voi peẽ-my Nhandejáry
yváy pygwa, he'i. —Ha'e he'i arã ave nde-rehe “Xe ra'y, xe rajy” he'i arã ave nde-
rehe Nhandejáry Tupãgwasu. Oĩ heta hembiapo vai va'e. Oĩ ave heta Nhandejáry-
pe nomboetéi va'e. “Iporã voi Nhandejáry” nde'íry. “Ome'ẽ-ma xe-vy xe remikotevẽ”

nde'íry. Ha Nhandejáry katu ipy'a porã hese kwéry. Ome'ẽ me'ẽ íxupe kwéry hemikotevẽ. Nhandejáry, Nhande Ru yváy-py oĩ va'e nhande poriahuvereko meme va'e.
36 Upéixa-gwi ha'e-ta peẽ-my: Peiporiahuvereko porã enterovéa-pe. Nhandejáry nhande Ru yváy-py oĩ va'e-rami pejoporiahuvereko porã katu.

Ani erehekojohu rei nde rapixa-pe
(Mt 7.1-5; Rm 2.1-3; 14.1-4; 1 Co 4.5; Tg 4.11-12)

37 —Ani erehekojohu rei nde rapixa-pe. Ani erejohu vai nde rapixa rembiapo ani hagwã upéixa ave Nhandejáry ojohu vai nde-vy ne rembiapo. Ani ave ere mo'ã teĩ nde rapixa-pe: "Tane mbohasa asy ne rembiapo vaikwe-rehe" ani upéixa ave Nhandejáry he'i hagwã nde-rehe. Eiporiahuvereko katu nde-rehe hembiapo vai va'ekwe-pe. Upéixa nde rapixa-pe ereiporiahuvereko hagwe-rami nde poriahuvereko va'erã Nhandejáry ne rembiapo vaikwe-rehe.
38 Eme'ẽ katu hemikotevẽ nde rapixa kwéry-pe. Hemikotevẽ ereme'ẽ porã ramo ne remime'ẽgwe rekovia hetave ome'ẽ va'erã nde-vy Nhandejáry. Eremboyru ime'ẽ-vy mba'e ryru-py. Upe va'ekwe-gwi hetave ome'ẽ arã nde-vy. Omohynyhẽve va'erã nde-vy ime'ẽ-vy ne mba'e ryru. Ojapete peteve va'erã imoĩ-vy mba'e ryru-py ome'ẽ hagwã nde-vy ombohekovia-vy hetave ome'ẽ va'erã nde-vy. Nde rapixa ererekoha-rami ave nde rereko arã Nhandejáry.

Arandu nhe'ẽ hesapyso e'ỹ va'e rehegwa nhe'ẽ-rami

39 Upe-ma ramo omombe'u íxupe kwéry arandu nhe'ẽ hesapyso e'ỹ va'e rehegwa nhe'ẽ-rami.
—Ndovaléi voi hesapyso e'ỹ va'e oporogweraha hagwã. Ndaikatúi voi ogweraha gwapixa hesapyso e'ỹ va'e-pe ave. Ojopopyhy rei arã ojereraha uka mo'ã-vy ohexa e'ỹ-gwi. Mokõive rei ho'a arã yvykwa-py oje'ói-vy.
40 Upéixa ave ndaipóri heko tuvixave va'e ombo'eha-gwi. Avave ndaheko tuvixavéi ombo'eha-gwi. Ombo'e hagwe-rupi ae-ma ha'e oiko.

Nde resa-py oĩ va'e rehegwa nhe'ẽ-rami arandu nhe'ẽ
(Mt 7.3-5)

41-42 Upéi omombe'u jevy íxupe kwéry nde resa-py oĩ va'e rehegwa nhe'ẽ-rami omombe'u.
—Nde, nde resa-py yvyravogwe oĩ va'e, ma'erã-gwi ere nde rapixa-pe "Nde resa-py oĩ yvyra ra'ykwe. Upéixa-gwi nande resapysovéi-ma". Upéa ere jave tuvixave va'e oĩ joty nde resa-py. Ndovaléi voi ereheka rei hagwã mixĩve va'e nde rapixa resa-py oĩ va'e, nde resa e'ỹ jave. "Tanohẽ nde resa-gwi" ere rei nde rapixa-pe nde reko porã a'ã a'ã-vy. Enohẽ ranhe katu nde resa-gwi upe yvyravogwe nde rekoha ererova-vy. Upe rire ae erehexa porã-ta. Erehexa porã-ma ramo, erenohẽ arã hesa-gwi upe-py oĩ va'e, he'i Hesu íxupe kwéry onhemonhe'ẽ-vy. Arandu nhe'ẽ oiporu ponove ojohu vai rei gwapixa rekoha.

Hi'a ro'opy-rehe jaikwaa yvyra rehegwa nhe'ẽ
(Mt 7.16-20; 12.33-37)

43 Upéi omombe'u jevy ipy'a rekoha rehegwa nhe'ẽ hi'a ro'opy-rehe jaikwaa yvyra rehegwa nhe'ẽ-rami.
—Yvyra jaikwaa hi'a ro'opy-rehe. Ndaipóri yvyra porã hi'a vai va'e. Yvyra porã hi'a porã meme. Ndaipóri ave yvyra vai hi'a porã va'e. Hi'a vai meme. Yva aju-rehe ohexa uka nhande-vy gwekoha yvyra.
44 Peteĩ yvyra-gwi peteĩxa meme hi'a. Nhuatĩ máta-gwi nanhamondohóyry yva aju ja'u va'erã. Ha jukéri-gwi ndajaipo'ói yva aju ja'u va'erã.
45 Upéixa ave nhande kwéry, mba'e aju-rami jahexa uka nhande py'apóry nhande rekoha-rehe. Nhande py'a porã ramo nhande rekoha porã meme va'erã. Ha nhande

py'a vai ramo nhande rekoha vai va'erã. Upéixa ave nhande py'a rekoha-ramima nhanhe'ẽ.

Hesu-rehe ojerovia va'e rehegwa nhe'ẽ
(Mt 7.24-27)

46 —Erejapo e'ỹ jave xe nhe'ẽ ere rei xe-vy “Xe Járy” he'i Hesu onhemonhe'ẽ-vy íxupe kwéry.
47 —Amombe'u-ta peẽ-my mba'éixa pa oiko va'erã xe-rehe ojerovia va'e. Ou xe renda-py, ohendu porã xe nhe'ẽ, oiko meme xe nhe'ẽ-rupi. Aiporu jevy-ta xe-rehe ojerovia va'e rehegwa nhe'ẽ ita ári omoĩ gwoyrã va'e rehegwa nhe'ẽ-rami.
48 —Peteĩ kwimba'e ojapo va'ekwe gwogarã. Ysyry rembe'y-py ojo'o okytakwarã. Yvykwa ipy pukukwe ojo'o okytakwarã. Ita ári omoĩ okyta. Ojapopa rire ou sapy'a peteĩ marány. Heta eterei oky-gwi, ysyrygwasu hynyhẽmba-ma. Oipete pete hóga-pe. Ha ndoitýiry joty hóga. Hatã joty oĩ hatã ojapo va'ekwe-gwi. Omombaraete porã gwóga-gwi ndo'áiry joty hóga. Ita ári omoĩ-gwi hatã joty hóga oĩ, he'i arandu nhe'ẽ omombe'u-vy. Upéi he'i jevy:
—Ha'e-ta ave peẽ-my, Xe-rehe ojerovia va'e upéixa ete ave ndojeity ukase mo'ãi, oiko meme va'erã voi xe nhe'ẽ-rupi.
49 —Ha upe xe nhe'ẽ nohendu porãi va'e, ohendu rei-gwi ndoikói xe nhe'ẽ-rupi va'e-rehe amombe'u-ta peẽ-my gwĩ pya'e vérami gwóga ojapo va'e rehegwa nhe'ẽ-rami.
—Peteĩ kwimba'e ojapo araka'e gwogarã. Pya'e a'e ojapo gwogarã. Ysyry rembe'y-py ojo'o okytakwarã. Yvykwa nandi rei-py omoĩ okyta. Ndaipy pukúi ave. Upéi oky heta ramo, ysyry okakwaa-ma ramo, y oipete hatã ramo hóga-pe, oitypa-ma hóga. Ojejapipa-ma hóga-rehe. Ndojapo porãiry gwóga. Upéa-gwi oity. Ijáry nahi'arandu porãi-gwi, oity uka gwóga, he'i arandu nhe'ẽ omombe'u-vy. Upéi he'i: —Ha'e-ta peẽ-my: Xe nhe'ẽ-rupi oiko e'ỹ va'e upéixa ave ojeity uka rei arã voi oho vai rei hagwã upe xe nhe'ẽ ohendu rei va'e nahi'arandu porãi-gwi, he'i.

7

Mburuvixa rembigwái-pe Hesu ombogwera
(Mt 8.5-13)

1 Ojogweroaty aty va'e-pe omombe'u heta rire Hesu ohasa-ma ou-vy oike hagwã Cafarnaum tetã-my.
2 Ha upe-py oime capitão, soldado ruvixa va'e judeu e'ỹ va'e. Heta soldado-rehe omanda va'e, heta hembigwái ave. Ha peteĩ hembigwái hembihayhu porã va'e katu hasy ete. Omano-tama oĩ-vy hembigwái.
3 Hasy ete jave hembigwái soldado ruvixa ohendu-ma Hesu rerakwã. Ohendu-ma ramo he'i gwĩ judeu ruvixa-pe:
—Tereho Hesu renda-py. Emombe'u íxupe ou hagwã xe ha-py. Aikotevẽ hese. Aipota eterei ou ombogwera hagwã xe rembigwái xe rembiayhu ete va'e-pe, he'i omondo-vy íxupe.
4 Aipo ramo judeu ruvixa kwéry oho onhomongeta Hesu ndive. Ojerure rure Hesu-pe:
—Iporã voi ereho erembogwera upe romano va'e soldado ruvixa rembigwái-pe, he'i íxupe. —Iporã voi ereiporiahuvereko íxupe.
5 Ha'e nhande rayhu ra'e. Nhande re'ýi kwéry-pe hembiapo porã meme va'e. Ojapo uka va'ekwe peteĩ ogagwasu nhande porahéi hatygwã. Upéa-gwi iporã voi ereiporiahu-vereko íxupe hembigwái-pe erembogwera hagwã, he'i jevy jevy Hesu-pe.
6 Aipo ramo Hesu ou indive hasy va'e rexa-vy ou oiko-vy. Ogwahẽ-tama ramo ou-vy Hesu ohogwaitĩ jevy-ma íxupe ou-vy. Soldado ruvixa omondo gwapixa kwéry Hesu rogwaitĩ uka-vy.
Ha igwahẽ ramo he'i íxupe:

—Ani erenhemomirĩ eregwahẽ hagwã xe rógа-py nde, mbo'eháry. Ne rembiapo porã eterei va'e atĩ eterei ereju hagwã xe renda-py. Naxe py'a porãi-gwi xe atĩ eterei orohogwaitĩ hagwã.
7 Atĩ eterei-gwi ndahái kuri anhomongeta ne ndive. Iporãve ne nhe'ẽ-py rei erembogwera xe rembigwái-pe, he'i uka.
8 Ha ha'e he'i uka ave
—Aikwaa voi mburuvixa nomanda reíry. Xe ko, xe ave mburuvixave va'e nhe'ẽ gwy-py ave aiko. Ha oime ave soldado kwéry xe nhe'ẽ gwy pygwa ave. Ha'e ramo peteĩ soldado-pe, "Tereho" amanda ramo íxupe, oho joty. Ha'e ramo outro-pe, "Eju" ou joty ave. Ha'e ramo xe rembigwái-pe, "Ejapo ko xe remimbota" ha'e ramo, ojapo joty ave. Upéa-rehe aikwaa ne nhe'ẽ-py rei okwera arã xe rembigwái, he'i uka Hesu-pe soldado ruvixa.
9 Ohendu-ma ramo inhe'ẽ kwéry Hesu ojere omongeta hagwã omoirũhaty-pe:
—Ndajohúi vyteri Israel pygwa kwéry-pe ko judeu e'ỹ va'e-rami xe-rehe ojerovia va'e. Ne'írã ojerovia tee Israel pygwa kwéry xe-rehe, he'i.
10 Upe rire soldado ruvixa remimbou kwéry oho jevy. Ogwahẽ-ma ramo mburuvixagwasu róga-py, ohexa hembigwái. Hesãi jevy-ma hembigwái. Okwera porã-ma ra'e.

Omano va'ekwe Hesu omoingove jevy

11 Upe rire Hesu oho tetã Naim-my. Hemimbo'e kwéry ave, ojogweroaty va'e ave oho indive.
12 Ogwahẽ-tama ramo upe tetã rokẽ-my ohexa osẽsẽ va'e kwéry. Omano va'ekwe ogweraha-tama hetekwe rendaty-py. Túvy omano rire ae-ma omano ta'ýry ave. Isykwe tembirekokwe memby voi omano jevy. Peteĩmi oiko va'e. Ha heta upe tetã mygwa oho omoirũ upe tembirekokwe-pe. Osẽsẽmba hikwái.
13 Ohexa-ma ramo kunha-pe Hesu oiporiahuvereko íxupe. He'i upe tembirekokwe-pe:
—Ani erehapirõ ne memby-pe, he'i.
14 Upéa he'i-vy ogwahẽ hyru ypy-py omoĩ opo hyru-rehe. Herahahare kwéry opyta. Opyta-ma ramo Hesu he'i:
—Ha'e-ta nde-vy: Epu'ã katu, karia'y, he'i omano tee-ma va'ekwe-pe.
15 He'i-ma ramo upe omano tee va'ekwe opu'ã jevy ogwapy-vy. Onhypyrũ jevy-ma onhe'ẽ. Upéi Hesu he'i isy-pe:
—Ko ne memby amoingove jevy-ma, he'i.
16 Upe-ma ramo ikyhyjepa rei Hesu-gwi hikwái. Ikyhyjepa-gwi omboete katu Nhandejáry-pe:
—Ou-ma nipo nhane pa'ũ-my Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety ra'e. Ipu'aka va'e voi oiko-ma nhane pa'ũ-my, he'i Hesu-rehe Nhandejáry-pe omomba'egwasu-vy.
He'i ave hikwái:
—Nhandejáry nipo ou-ma ra'e oresende hagwã oipytygwõ hagwã gwe'ýi kwéry-pe, he'i hese hikwái.
17 Opa-rupi oho Hesu rerakwã. Judéia pygwa kwéry ohendu-ma, ijerekwe-rupi ave tetã ambue mbue pygwa kwéry ohendu-ma Hesu rembiapo porãgwe.

João Batista rembijokwái rehegwa nhe'ẽ (Mt 11.2-26)

18 Ha João remimbo'e kwéry omombe'u jevy íxupe Hesu rerakwã: "Omano ete va'e omoingove jevy" omombe'u íxupe. Upéa ohendu-gwi João ohenói mokõi gwemimbo'e va'e:
19 —Tereho Hesu ha-py, he'i ojokwái-vy. —Eporandu íxupe, "Nde tipo, Nhandejáry rembiporavo tee va'e nhane remiha'arõ va'e voi nipo ra'e nde?" ere íxupe. Ha ndoikói ramo, eporandu ave, "Ambueve va'e-rehe para'e tekotevẽ nhaha'arõ?" ere Hesu-pe, he'i João mokõi gwemimbo'e-pe imondo-vy.
20 Ogwahẽ-ma ramo Hesu ha-py oporandu-ma íxupe:

—João Batista ore mbou oroporandu hagwã nde-vy. Nde tipo, Nhandejáry rembiporavo tee va'e voi tipo nde ra'e? he'i íxupe. —Ambueve va'e-rehe pa tekotevẽ nhaha'arõ? he'i oporandu-vy Hesu-pe.

21 Ha Hesu ae onhemokirirĩ íxugwi. Henonde-py ombogwera heta hasy va'e-pe, imba'asy va'ekwe ombogwera ave. Omosẽsẽ ave anháy kente kwéry-gwi, ohexa e'ỹ va'e kwéry-pe ombohesapyso ave.

22 Upéa ojapo rire ae-ma he'i João remimbou kwéry-pe:

—Tapeho jevy katu. Emombe'u João Batista-pe mba'e pehexa kuri mba'e pehendu kuri ave. Hesapyso e'ỹ va'ekwe gwive hesapyso-ma. Ikarẽ va'ekwe opu'ã porã jevy-ma ave. Mba'asy vai-gwi ijai aipa va'ekwe ipire porã jevy-ma ave. Ijapysa e'ỹ va'ekwe ijapysa porã-ma ave. Omano ete va'ekwe oikove jevy ave. Iporiahu va'e kwéry-pe omombe'u Nhandejáry nhe'ẽ porã.*

23 Hexapyrã-rupi voi ojapo Nhandejáry heroviapyrã-rupi ojapo. Upéixa-gwi heko vy'a va'erã upe xe-rehe ojerovia tee va'e kwéry. Ha ndovy'a mo'ãi arã upe xe-rehe, "Ha'e para'e, ndaha'éi para'e Nhandejáry rembiporavo tee va'e?" he'i va'e. Tereho eremombe'u hagwã João-pe jevy, he'i Hesu João remimbou kwéry-pe.

João Batista-rehe omombe'u Hesu (Mt 11.7-19)

24-25 Oho jevy-ma ramo João Batista remimbou, Hesu omombe'u jevy ojogweroaty va'e-pe hesegwa nhe'ẽ:

—Peho araka'e João Batista pehexa hagwã. Peho ae tekwaty e'ỹ-my. Ndapehói para'e ikangy kangy va'e rexa-vy jahapéixa onhembovava va'e ndapehexaséi para'e peho-vy ra'e. Ndapehói ave ijao porã porã va'e erehexa-vy. Ijao porã porã va'e ndopytái tekwaty e'ỹ-my. Gwĩ ijao porã porã va'e, imba'e reta reta va'e mburuvixagwasu róga-py oiko.

26 Peho ra'e pehexa hagwã ae Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety. Anhete ha'e-ta: Upéa voi ko João Batista. João Batista oĩ ha-py peje'ói-vy ra'e. Ha'e-ta ave peẽ-my: Oĩ heta Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety. João Batista rekoha ae ipu'akave hese kwéry-gwi.

27 Nhandejáry kwatia-rehe oĩ João Batista rehegwa nhe'ẽ.

"Amondo-ta xe rembigwái ne renonde-py. Xe nhe'ẽ mombe'uha upe va'e. Amondo-ta íxupe omopotĩ hagwã nde raperã"*

he'i va'ekwe Nhandejáry ohai uka-vy hese va'ekwe.

28 —Xe katu ha'e-ta peẽ-my: Yma gwive ãy peve ndaipóri va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety João Batista rekoha-gwi tuvixave va'e. Upéixa ramo jepe oiko-ta hekoha tuvixave va'e kwéry íxugwi, he'i Hesu. —Nhandejáry nhande ruvixa-pe omoirũ tee va'e gwive, hese ojerovia va'e ogwereko arã gwekoha tuvixave João Batista rekohagwe-gwi. Gwĩ Nhandejáry ndive oiko va'e entéro upe pygwa-gwi heko mirĩve va'e jepe hekoha tuvixave va'erã João Batista rekohagwe-gwi.

29 Enterove ohendu va'e, gwĩ plata-py nhane mbopaga va'ety kwéry gwive, onhemongarai uka va'ekwe João Batista-pe va'e kwéry he'i:

—Nhandejáry hembiapo porã meme ete va'e voi, he'i íxupe omboete-vy.

30 Gwĩ fariseu kwéry ae, ndoikoséi Nhandejáry reko potĩha-rupi, gwĩ Moisés remimombe'ukwe-rehe oporombo'eha ave ndoikoséi Nhandejáry reko potĩha-rupi ave. Upéixa-gwi nonhemongarai ukáiry va'ekwe João-pe hikwái.

31 Upéi Hesu onhemonhe'ẽ jevy enterove upe-py ojogweroaty va'e-pe. He'i:

—Mba'eixa pa oiko ko'ãygwa amombe'u-ta peẽ-my.

32 Mitãgwe reko rami voi ãygwa reko. Onhembysarái mitã mba'ejogwa haty-py. Osapukái oirũrã-rehe "Mbaraka orombopu kuri ha peẽ katu ndapejerokyséi ra'e. Orohapirõ

* **7:22** Is 35.5-6; 61.1 * **7:27** Ml 3.1

ra'anga kuri ha peẽ katu ndapejahe'oséiry ra'e" he'i oirũrã kwéry-pe nonhembysaraiséi-gwi. Ha ko'ãygwa mitãgwe ramigwa voi ndogwerovy'ái gwapixarãgwe reko, he'i.

33 —Ou va'ekwe João Batista. Mbojape ndo'úi. Úva rykwere ndo'úi ave Nhandejáry-pe omboete tee-vy. Peẽ ae peje mo'ã hese: "Anháy voi ra'e ijáry" peje mo'ã hese napehenduséi-gwi rei inhe'ẽ, he'i.

34 —Xe-ma Nhande Ryke'y tee va'e voi xe. Xe aju-ma ko'a-py akaru reheve uva rykwere ha'u ave aiko-vy. Peẽ ae, peje mo'ã xe-rehe: "Uva rykwere ho'u eterei upe va'e" peje mo'ã xe-rehe napehenduséi-gwi. "Okaru eterei upe va'e" peje mo'ã xe-rehe. "Plata-py oporombopaga va'ety kwéry ndive oiko va'e upéa" peje vai xe-rehe. "Ojejavy va'e kwéry ndive oiko va'e upéa" peje vai ave xe-rehe.

35 Anhete voi ha'e-ta peẽ-my: Nhandejáry reroviaha oikwaa-ma voi Nhandejáry inharanduve ete va'e voi. Jaiko ramo Nhandejáry nhe'ẽ-rupi, nanhamombe'u pehẽ pehẽmba reíry mba'eve-rehe, he'i Hesu.

Hesu oiko fariseu va'e róy-py

36 Peteĩ fariseu va'e ohenói Hesu-pe okaru hagwã ondive. Héry va'e Simão. Ha ohenói-gwi Hesu oho hóga-py. Oike rire ogwapy-ma oĩ-vy okaru hagwã.

37-38 Oime jave upe-py peteĩ kunha ou Hesu renda-py. Upe tetã mygwa voi upe kunha. Enterove upe tetã mygwa kwéry oikwaa-ma mandu'aha porã e'ỹha voi upe kunha. Ha ohendu-ma ramo Hesu okaru-vy oĩ-vy fariséu róga-py, upe kunha ou-ma ave. Ogweru hyakwã porã tee va'e omboete hagwã Hesu-pe. Hyru reheve ogweru. Upe hyru ojejapo va'ekwe ita-gwi héry va'e alabastro. Hepy eterei. Hepy ave hyakwã va'e. Ha hyakwã va'e reheve ou oike fariseu róga-py. Onhemoagwĩve Hesu-gwi. Ovy'a eterei Hesu ombogwera hekoha-gwi. Ojahe'o opyta-vy. Omoakỹ akỹ Hesu py gwesay-py. Omokã mokã ipy ho'ávy-py. Oipyte pyte Hesu py omboete-vy. Hyakwã porã ogweru va'ekwe onhohẽ ave Hesu py-rehe otima porã hagwã íxupe.

39 Upéixa ojapo jave upe kunha, fariseu va'e ohexa katu íxupe. He'i rei opy'apy-py: "Ko kwimba'e Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety mo'ã" he'i rei rei hese. "Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety ramo, oikwaa-ma arã ra'e kóa ko kunha mandu'a vaiha voi. Ndoikwaái para'e" he'i mo'ã Hesu-rehe. "Ndoikwaái-gwi para'e: Ani eremoĩ nde po xe-rehe, nde'íry kunha tavy-pe. Ndoikwaái para'e" he'i rei rei Hesu-rehe opy'apy-py. Mba'eve nohendu ukái joty.

40 Ha Hesu katu he'i íxupe:

—Simão, anhomongetase ne ndive, he'i íxupe.

—Mbava'e-rehe erenhomongetase xe ndive? he'i Simão Hesu-pe.

41 Upéi Hesu omombe'u arandu nhe'ẽ oiporiahuvereko va'e rehegwa nhe'ẽ-rami omombe'u Simão-pe hesegwa nhe'ẽ:

—Mokõi kwimba'e oiporu va'ekwe plata peteĩ oiporu uka va'e-gwi. Ha peteĩ oreve vyterĩ quinhentos opaga va'erã ha peteĩ oreve cinqüenta opaga va'erã.

42 Ha ndogwerekói mba'eve ombohekovia hagwã ijáry-pe. Aipo ramo upe plata járy oiporiahuvereko íxupe kwéry. He'i íxupe kwéry: "Iporãve aheja rei nde-vy upe plata ereiporu va'ekwe xéhegwi" he'i íxupe. "Ani katu erembohekovia jevy xe-vy xe platakwe. Ne mba'e tee-rami voi ame'ẽ va'ekwe nde-vy" he'i íxupe kwéry. Upe mokõi nombohekoviái va'e ovy'a voi ijarykwe-rehe imboete-vy. Oheja rei-gwi nipo ha'e kwéry omboete voi plata jarykwe-pe ra'e. Kiva'e tipo nde-vy omboeteve arã upe pirapire jarykwe-pe? he'i Hesu omombe'u Simão-pe arandu rehegwa nhe'ẽ hesegwa nhe'ẽ.

43 —Xe-vy, pirapire hetave ojéupe ome'ẽ va'ekwe omboeteve arã, he'i.

—Upéixa voi, he'i Hesu.

44 Upéi Hesu oma'ẽ upe kunha-rehe ha he'i jevy Simão-pe:

—Peteĩ nhe'ẽve ha'e-ta nde-vy, he'i jevy. —Erehexa ko kunha, he'i íxupe. —Ha'e ojapo porã kuri xe-vy, he'i. —Agwahẽ ne mbohupa-vy kuri xe. Ha nhande re'ýi ojapoha

ramigwa nderejapói kuri xe-vy. Nhande re'ýi ome'ẽ ombohupa-pe y ojepyhéi hagwã. Nde, nereme'ẽi kuri ajepyhéi hagwã. Nde rekovia ko kunha aje'i-ma ra'e xe py omoakỹ gwesay-py. Ho'ávy-py oikyty omokã hagwã omoakỹ va'ekwe.
45 Ha nde, ndaxe rova pytéi voi nde nhande re'ýi ojapoha-rami. Ha agwahẽ gwive ko kunha oipyte pyte xe py.
46 Nde neremohyakwãi xe akã aceite hyakwã porã va'e-py nhande re'ýi ojapoha-rami. Ha ko kunha nde rekovia ojapo porãve xe-rehe. Omohyakwã xe py. Onhohẽ nhohẽ xe py-rehe hepyve pyve va'e. Hyakwã porã va'e onhohẽ xe py-rehe omohyakwãmba xe py.
47 Anhete ha'e-ta nde-vy. Ko kunha-gwi amboyke-ma heta eta hembiapo vaikwe. Upéa-rehe xe rayhu-ma voi. Ha "Ndahetái xe rembiapo vaikwe" he'i va'e-gwi eremboyke ramo hembiapo vaikwe, mixĩ mate nde rayhu arã upe va'e, he'i Simão-pe onhemonhe'ẽ-vy.
48 Upéi:
—Amboyke-ma ndéhegwi ne rembiapo vaikwe, he'i kunha-pe.
49 Ohendu-ma ramo Hesu nhe'ẽ entéro upe-py ogwapy va'e oporandu randu ojéupe: "Kiva'e tipo ko kwimba'e: Amboyke-ma ne rembiapo vaikwe ndéhegwi, he'i kuri. Onhe'ẽ rei nipo ra'e" he'i rei hikwái opy'apy-py.
50 Upéi Hesu he'i kunha-pe:
—Xe-rehe erejerovia tee-ma. Upéixa-gwi Nhandejáry omboyke-ma ndéhegwi ne rembiapo vaikwe. Nde py'agwapy reheve tereho katu he'i kunha-pe.

8

Oho Hesu ndive kunha kwéry ave

1 Ha upe rire-ma Hesu oho omombe'u Nhandejáry nhe'ẽ porã. Oho tetãgwasu kwéry-rupi. Oho tetã mirĩ kwéry-rupi ave. Oho-vy omombe'u mbe'u "Pemoirũ katu Nhandejáry pende ruvixarã-pe" he'i omombe'u mbe'u oho-vy. Upe doze hembiporavokwe va'e oho indive.
2 Gwĩ kunha hemimbogwerakwe ave oho indive. Gwĩ íxugwi omondopa va'ekwe anháy ave oho. Heta kunha oho. Oho Maria Madalena. Upe va'e-gwi omosẽ va'ekwe sete anháy.
3 Oho Joana, Cuza rembireko upéa. Cuza mburuvixa voi. Onhangareko mburuvix-agwasu Herodes mba'e kwéry-rehe. Hembireko Joana oho. Oho Suzana ave. Hetave ave kunha Hesu ndive oho. Upe kunha kwéry ome'ẽ meme hemikotevẽ Hesu-pe, doze hembiporavo va'e-pe ave ome'ẽ hemikotevẽ. Oho meme indive ojapo hagwã gwemi'urã indive ho'u hagwã.

Temitỹgwe rehegwa nhe'ẽ
(Mt 13.1-23; Mc 4.1-20)

4 Upéi ojogweroaty aty kente kwéry oikwaa porã hagwã Hesu nhe'ẽ. Entéro tetã tetã-gwi osẽsẽ hikwái ojogweroaty aty-vy. Ha Hesu omombe'u arandu nhe'ẽ temitỹgwe rehegwa nhe'ẽ-rami.
5 —Oho onhemitỹ va'e onhemitỹ hagwã. Omohãi temitỹ. Onhemitỹ jave oime temitỹ ra'ỹi tape rembe'y-rupi ho'a va'e. Ha upéi ohasa va'e opyrũmba hese, gwyra ou ho'upa ave.
6 Oime ave temitỹ ra'ỹi itaty-rupi yvy pererĩ-rupi ho'a va'e ave. Upéi henhói-ma ramo pya'e ipirupa jevy nainhakỹi-gwi yvy.
7 Oime ave temitỹ ra'ỹi nhuatĩndy-rupi ho'a va'e ave. Upéi ojoparapa henhói-vy hemitỹ ndive okakwaa nhuatĩ. Ojaho'ipa upe temitỹgwe-pe.
8 Oime ave temitỹ ra'ỹi yvy porã-my ho'a va'e. Upéi okakwaa-ma hemitỹ. Hope porã-ma oho-vy. Hi'a porã-ma rire cem ha'ỹi meme-ma oĩ, he'i Hesu íxupe kwéry omombe'u-vy arandu nhe'ẽ.

Upéi:

—Ne aranduse va'e ejeapysaka katu ko xe nhe'ẽ-rehe, he'i onhe'ẽ hatã-vy íxupe kwéry.

9 Upe rire Hesu reroviaha kwéry oporandu íxupe:

—Mbava'e tipo eremombe'use kuri ore-vy? Ore, norohendu kwaái kuri upe temitỹgwe rehegwa nhe'ẽ, he'i oporandu-vy íxupe.

10 —Peẽ peikwaa voi ra'e mba'éixa po nhamoirũ Nhandejáry-pe nhane ruvixarã. Nhandejáry ome'ẽ-ma peẽ-my pene arandurã. Oikwaa uka-gwi peẽ-my peikwaa-ma. Ha kente ambue kwéry-pe ndojeroviái va'e-pe ndoikwaa ukáiry. Upéa-gwi arandu rehegwa nhe'ẽ aiporu ramo, ndojeroviái-gwi okanhy inharandurã íxugwi kwéry, he'i. —Upéixa-gwi oma'ẽ ma'ẽ rei ha'e kwéry, ha mba'eve ndohexáiry. Ohendu hendu rei hikwái, mba'eve ndoikwaáiry. Ndojeroviái hese-gwi Nhandejáry ndoikwaa ukáiry íxupe kwéry, he'i Hesu omombe'u-vy.*

11 Upéi he'i ave:

—Temitỹgwe rehegwa nhe'ẽ amombe'u kuri aikwaa uka-ta peẽ-my, he'i.

—"Temitỹ ra'ỹi" he'ise Nhandejáry nhe'ẽ porã.

12 Upe tape rembe'y-rupi ho'a va'e nhe'ẽ he'ise: Oĩ nhe'ẽ porã nohendu kwaái va'e. Ohendu-ma ramo, ou oipe'a anhaygwasu nhe'ẽ porã inharandu porãrãgwe ipy'a-gwi pono ogwerovia, pono onheresende uka Nhandejáry-pe, he'i.

13 —Ha itaty-rupi ho'a va'e nhe'ẽ he'ise: Oĩ nhe'ẽ porã ohendu rei va'e. Ohendu-ma ramo ovy'a ogwerovia-vy. Ha pya'e henhói ndahapóiry va'e-rami ndogweroviái ipy'apy reheve. Sapy'a ndogweroviavéi. Ohasa asy-tama ramo, imbojejavyharã ou ramo naimandu'avéi-ma Nhandejáry nhe'ẽ porã-rehe.

14 —Ha nhuatĩndy-rupi ho'a va'e nhe'ẽ he'ise: Oĩ nhe'ẽ porã ohendu mixĩ va'e. Ha onhesamondo mondo omba'e-rehe: "Mba'e tipo ojehu-ta xe-vy ko'ánga" he'i ojepy'apy-vy. Imba'e reta reta-rehe ojapura. Oipotave tave ojéupe gwarã. Opaixagwa ojapose ojererohory mo'ã hagwã. Omba'e retarã-rehe ete ha'e oikotevẽ. Nhandejáry remimbota, gwembiapo porãrã mo'ã ojapo. Ha nopenái inhe'ẽ porã-rehe. Temitỹgwe naha'ỹiry va'e-rami opyta.

15 Ha yvy porã-my ho'a va'e nhe'ẽ he'ise: Oĩ nhe'ẽ porã-rehe ojeapysaka va'e. Ohendu-ma ramo ogwerovia tee voi. Ogwerovia-gwi ipy'a potĩ porã. Nhandejáry rape-rehe ogwata gwata. Hembiapo porãve rãve va'e ogwerovia-gwi. Upéixa-gwi "Heta ha'ỹi va'e ramigwa" ha'e hese, he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe gwemimombe'ukwe oikwaa uka-vy íxupe kwéry.

Tataendy rehegwa nhe'ẽ (Mc 4.21-25)

16 Upéi Hesu omombe'u jevy arandu nhe'ẽ tataendy rehegwa nhe'ẽ-rami:

—Tataendy nhamoendy ramo jepe ndaha'éi nhamoĩ hagwã mba'e ryru gwy-py. Ndaha'éi ave nhamoĩ hagwã tupa gwy-py. Tataendy nhamoendy nhamoĩ hagwã tataendy rendaty-py, nhande resape porã hagwã.

17 Upéixa ave ojekwaa porã va'erã gwĩ onhenhomi va'ekwe gwive. Ha Nhandejáry oikwaa uka va'erã enterove va'e-pe oikwaa e'ỹ va'ekwe gwive oikwaa porãmba hagwã. Hesakã va'e ramigwa-py ojekwaapa va'erã. Nhande py'apy-py oime va'e gwive ojekwaa uka va'erã.

18 —Ejeapysaka porã katu xe nhe'ẽ-rehe. Ne arandu porã-ma ramo, hetave ojekwaa va'erã nde-vy ne aranduve nduve hagwã-vy ereho. Nahi'arandúi va'e ae nohendu kwaái-vy voi. Okanhymba va'erã íxugwi inharandurãgwe, he'i Hesu omombe'u-vy gwemimbo'e kwéry-pe.

---

* **8:10** Is 6.9-10

Hesu re'ýi kwéry
(Mt 12.46-50; Mc 3.31-35; Hb 2.11-13)

19 Upe ramo ou isy tyvýry kwéry ndive. Ndikatúi ogwahẽ henda-py. Hesu jerekwe-
rehe heta eterei onhomboaty hikwái.
20 Upéi oikwaa va'e he'i Hesu-pe.
—Nde sy oĩ oka-py. Nde ryvy kwéry ave oĩ upe-py. Nde rexase, he'i omombe'u Hesu-pe.
21 Ha'e katu he'i:
—Nhandejáry nhe'ẽ ohendu va'e gwive, inhe'ẽ ojapo va'e gwive upe va'e kwéry-pe xe
ha'e, “Xe sy, xe ryvy” ave, he'i íxupe kwéry Hesu hekorã omombe'u-vy.

Hesu omokiriríỹ, yvytu ave
(Mt 8.23-27; Mc 4.35-41)

22 Ha upe rire, peteĩ áry-py, Hesu onhemboyru kanoagwasu-py gwemimbo'e kwéry
ndive:
—Jaha jahasa hagwã y rovái, he'i íxupe kwéry.
He'i-vy oho hikwái.
23 Oipykúi oje'ói-vy jave hikwái Hesu oke oĩ-vy. Upe jave y-rehe ho'a yvytugwasu.
Omopu'ã pu'ã y-pe. Onhehẽ-ma kanoagwasu-py y. Haimete ete y omohynyhẽ kanóa.
Ombopohýi eterei kanóa y. Haimete ete omonheapymi kanóa y gwy-py.
24 Upéixa-gwi oho omombáy Hesu-pe:
—Epáy katu, mbo'eháry. Nhanheapymimba-tama. Onheapymi-tama nhande ryru y
gwy-py, he'i Hesu-pe omombáy-vy.
Opáy-ma Hesu. Oja'o yvytugwasu-pe. Omombyta y. Inhe'ẽ-py okiriríỹ-ma.
25 Upéi he'i ondivegwa kwéry-pe:
—Ma'erã nderejeroviái xe-rehe, he'i onhemonhe'ẽ-vy ondivegwa kwéry-pe.
Ha oponderapa hese hikwái:
—Mba'eixagwa po ko va'e? Onhe'ẽ ramo y-pe yvytu-pe ave omokiriríỹ inhe'ẽ-py rei.
Mba'eixagwa po ko va'e, he'i joa Hesu-rehe hikwái.

Anháy rerekoha-gwi Hesu omosẽ anháy kwéry
(Mt 8.28-34; Mc 5.1-20)

26 Ha upe rire oipykúi pykúi oho-vy ogwahẽ hagwã Geraseno kwéry retã-my. Upe tetã
opyta yrusu rembe'y-py. Galiléia yvy rovake opyta.
27-29 Ha osẽ-ma ramo kanóa-gwi, ou ohogwaitĩ-vy íxupe upe anháy ojepota va'e va'ekwe
hese. Tetã-gwi ou. Hi'are-ma oiko opi-vy. Óga-py ndoikovéi ave. Oiko rei ijyta-rupi upe
anháy ojepota va'e hese. Ojepota-gwi omenda va'ekwe anháy-rehe. Oiko meme indive.
Upe tetã mygwa kwéry oapresa mo'ã íxupe. Ndikatuvéi onhapytĩ íxupe. Onhapytĩ jevy
jevy rei íxupe. Ojokwa jokwa íxupe oipokwa oipykwa ave calena-py. Ha omondohoypa.
Omopẽmba íxupe oho-vy. Anháy ogweraha íxupe tekwaty e'ỹ-my oheja.
Upéi Hesu ou ohogwaitĩ íxupe. Ohexa-ma ramo Hesu-pe osapukái-vy ojeity íxupe:
—Hesu Tupãgwasu ra'y tee voi ko nde, he'i íxupe. —Mba'e tipo erejapo-ta xe-rehe, he'i
oporandu-vy íxupe. —Ajerure nde-vy ani xe mbohasa asy teĩ, he'i Hesu-pe anháy.
Upe jave:
—Esẽ katu ko kwimba'e-gwi, he'i Hesu anháy-pe.
30 Ha kwimba'e-pe he'i:
—Emombe'u xe-vy nde réry, he'i íxupe.
—Ore reta-gwi xe réry Heta ave, he'i. Heta-ma voi anháy-rehe ojepota-ma va'ekwe.
31 Upéi ojerure rure Hesu-pe anháy kwéry pono omondopa íxupe kwéry anháy opyta
hagwã-my.
32 Upe jave y rembe'y-py oĩ heta kure. Yvyaty rembe'y-rehe okaru joa kure. Ha anháy
kwéry ojerure Hesu-pe oheja hagwã kure yta-py oike.
—Tapeho katu, he'i íxupe kwéry.

33 Ha anháy kwéry osẽ kwimba'e-gwi oike jevy kure yta-py. Ha kure kwéry oriparapa ogwejy-vy. Ỹ rembe'y-py ogwejy oje'ói-vy yugwarusu-py. Onheapymimba y gwy-py oje'ói-vy hikwái.
34 Upéa ohexa-ma ramo, kure-rehe onhangareko va'e kwéry oriparapa oho-vy hikwái. Omombe'u tetã mygwa kwéry-pe. Tetã jere rehegwa-pe ave omombe'u.
35 Oupa ojehexapa ojehu va'ekwe gwive. Ogwahẽmba Hesu renda-py. Ohexa anháy rerekohare ave ogwahẽ hikwái. Ohexa íxupe Hesu renonde-py ogwapy-vy oĩ-vy. Onhemonde-ma oĩ-vy. Ndaitavyvéi-ma anháy rerekohare. Upéa-rehe ipy'amirĩmba hikwái. Ipu'aka eterei Hesu.
36 Ha gwĩ hexahare omombe'upa íxupe kwéry. Anháy rerekohare rehegwa nhe'ẽ omombe'u. Mba'eixagwa pa ombogwera anháy rerekohare omombe'u.
37 Ha upéa-rehe ipy'amirĩmba Hesu-gwi Geraseno kwéry. He'i íxupe opoi hagwã hetã-gwi. Upéixa-gwi onhemboyru jevy kanóa-py Hesu hendive kwéry ave ohasa jevy y rovái oje'ói-vy.
38 Oike-ma ramo kanóa-py, anháy rerekohare ojerure íxupe omoirũse eterei íxupe. Ha ndohejái oho ondive. Omondo íxupe:
39 —Tereho nde róga-py, he'i. —Emombe'u nde re'ýi kwéry-pe erekwera porãmaha. "Nhandejáry ojapo porã porã xe-rehe" ere katu emombe'u-vy íxupe kwéry, he'i Hesu íxupe.
Ha upéi katu oho omoherakwã upe tetã mygwa-pe:
—Xe-rehe ojapo porã porã Hesu, he'i. —Inhe'ẽ-py rei omosẽ imondo-vy xéhegwi anháy kwéry. Xe mbogwera-ma. Ndaxe tavyvéi-ma ãy, he'i. —Ojapo porã voi xe-rehe Hesu, he'i omombe'u-vy gwe'ýi kwéry-pe.

Jairo rajy rehegwa nhe'ẽ, kunha ombogwera va'e rehegwa nhe'ẽ ave (Mt 9.18-26; Mc 5.21-43)

40 Ha y rovái ogwahẽ jevy ramo heta eta ojogweroaty aty y rembe'y-py Hesu ra'arõ-vy. Ogwerohory eterei Hesu ogwahẽ ramo.
41-42 Ha upe ramo ogwahẽ ou-vy kwimba'e. Ojeporahéi haty pygwa ruvixa upéa. Héry Jairo. Ogwahẽ-ma ramo onhesũ omboete-vy Hesu rovagwy-py.
—Mbo'eháry, he'i, —Omano-tama xe rajy, he'i. —Eju katu, jaha, he'i íxupe. —Ha'enhomi xe rajy oiko, he'i. —Ogwereko-ma doze ro'y, ha omano-tama. Eju katu jaha embogwera íxupe ani hagwã omano, he'i ojapura-vy hese.
Upéa-gwi Hesu oho hendive. Tape-rehe oho ramo, ijaty jaty Hesu-rehe ojoko-vy ojopypa íxupe.
43 Tape ku'a-rupi ou kunha. Hapykwéri ete-ma ou. Are-ma hasy. Doze ro'y-ma ogwereko ojegwaha. Ome'ẽmba va'ekwe ogwereko va'e ombogwerahaty kwéry-pe okwera hagwã mo'ã. Opaga paga rei okwera hagwã mo'ã. Ha ndokwerái joty.
44 Upéa-gwi ou Hesu rapykwéri. Opoko ijao poty-rehe. Opoko-ma ramo omoĩ opo hese, opi-ma íxugwi ijegwaha. Okwera-ma kunha.
45 Upéa-rehe Hesu oporandu:
—Kiva'e opoko kuri xe-rehe? he'i oporandu-vy onhomongeta hagwã indive.
Enterove he'i joa:
—Ndaha'éi xe, he'i Hesu-pe.
Ha Pedro katu, oirũ gwéry ndive, he'i:
—Ijatypa hikwái, mbo'eháry. Ojogweroaty aty oje'ói-vy nde rexa-vy. Ojejapi japipa oje'ói-vy, he'i íxupe. —Ereporandu rei para'e, "Kiva'e opoko kuri xe-rehe?" ere rei ra'e, he'i.
46 Upéi katu Hesu he'i jevy:
—Opoko-ma voi xe-rehe kuri. Onhembogwera uka hagwã opoko xe-rehe kuri. Okwera-ma xe-rehe opoko-gwi, he'i.

47 Ha kunha katu oikwaa.
“Ndikatúi anhemĩ Hesu-gwi” he'i opy'apy-py. Ou, ikyhyje omboryrýi. Ou ojeity henonde-py. “Ipoxy para'e xe-rehe. Naxe mbogweraséi para'e” he'i mo'ã Hesu-rehe opy'a-py. Omombe'upa anhetegwa va'e. Ijaty va'e ohendu ave omombe'u ramo.
—Anhembogwera uka hagwã kuri nde-rehe apoko kuri, he'i íxupe. —Xe po amoĩ ramo nde-rehe akwera-ma, he'i Hesu-pe hasy va'ekwe kunha.
48 —Ãy katu erekwera-ma. Xe rajy-rami voi oroporiahuvereko, he'i kunha-pe imbopy'agwapy-vy Hesu. —Nde erejerovia-ma xe-rehe. Upéa-gwi erekwera-ma. Ne resãi porã-ma. Nde py'agwapy reheve tereho, he'i Hesu íxupe.
49 Onhe'ẽ jave kunha-pe, ou mburuvixa Jairo róga-gwi omombe'u:
—Omano ete-ma nde rajy. Ndovalevéi, natekotevẽi oho mbo'eháry nde róga-py. Eheja katu toho, he'i mburuvixa-pe.
50 Ha Hesu ohendu omombe'u ramo:
—Ani eremboasy teĩ. Ejerovia katu xe-rehe. Ambogwera-ta íxupe, he'i túvy-pe.
Upéi oho ohexa omano va'ekwe.
51-54 Ogwahẽ-ma ramo óga-py ndohejái avave oike indive. Pedro mante oike, João, Tiago, mitã ru, mitã sy ave oike. Upe va'e mante oike omoirũ-vy Hesu-pe.
Ha ijayvu joa hikwái gwĩ ndoikéi va'e kwéry. Hasẽmba hapirõ-vy.
Hesu ae he'i:
—Ani pene rasẽ teĩ, he'i. —Nomano tee mo'ãiry. Oke ae-ma oĩ-vy, he'i omano tee va'e-rehe.
Ha ha'e kwéry onhembohory hese hikwái.
—Omano ete-ma, he'i hikwái ohapirõ joa-vy.
Upéi oike Hesu mitã kunhagwasu oĩ va'e ha-py. Inhirũ mbohapy reheve, mitã kunha ru, isy ave ogweroike ondive. Oipopyhy mitã kunhagwasu-pe:
—Mitã kunhagwasu, epu'ã katu, he'i ohenói-vy mitã kunha omano va'ekwe-pe.
55 He'i-ma ramo Hesu, oikove jevy mitã kunha. Pya'e opu'ã.
—Emongaru mani katu ne memby, he'i Hesu isy-pe.
56 “Mba'éixa omoingove jevy íxupe?” he'i opondera eterei-vy hese hikwái. Ha Hesu katu he'i:
—A-rami xe amoingove jevyha kuri, ani ae teĩ xe mombe'u kuri, he'i íxupe kwéry Hesu.

9

Gwemimbo'e kwéry omondo Hesu
(Mt 10.1,5-15; Mc 6.7-13)

1 Ha upéi katu Hesu ohenói doze gwemimbo'e kwéry-pe ojogweroaty hagwã henda-py.
—Xe nhe'ẽ-py emosẽ sẽmba katu anháy imondo-vy, he'i íxupe kwéry. —Xe nhe'ẽ-py ereporombogwera-ta ave, he'i.
2 —Tereho eremombe'u hagwã Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ. “Pemoirũ katu Nhandejáry pende ruvixarã-pe” ere kuri xe mombe'u-vy, he'i íxupe kwéry. —Ha hasy va'e-pe erembogwera-ta ave, he'i íxupe kwéry imondo-vy.
3 —Ani ereraha mba'eve nde rupive. Nde pykoka ani ereraha teĩ. Nde plata ryru ani ereraha teĩ ave. Nde avío ani ereraha teĩ ave. Nde plata ani ereraha teĩ ave. Ne kamisa mokõi ani ave ereraha teĩ, he'i. —Nandi ete voi tapeho, he'i íxupe kwéry.
4 —Ereike ramo óga-py, epyta upe-py. Eresẽ peve upe tetã-gwi, eiko peteĩ óga-py. Ani erembopopa óga ereiko-vy.
5 Ha tetã mygwa kwéry nane mogwahẽséiry ramo, eresẽ jave embovava nde py ho'apa hagwã yvy timbore nde py-gwi. Hekoha vaipaha eremombe'u hagwã emopotĩ porã nde py. He'i arã upe pygwa, “Nhande rekoha vai eterei-gwi nipo ra'e opy omopotĩ potĩ oho-vy” he'i arã nde-rehe. “Nhandejáry re'ýi e'ỹ-rami nipo ra'e nhande kwéry rekoha” he'i arã gwekoha vaiha oikwaa-vy hikwái, he'i íxupe kwéry Hesu omondo-vy.

6 Aipo ramo oho hemimbo'e kwéry. Tetã'i tã'i-rupi onhemonhe'ẽ enterove-pe oho-vy.
Nhandejáry Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ porã omombe'u. Ha opa ohoha-rupi ombogwera
hasy va'e-pe.*

Hesu rerakwã ohendu Herodes
(Mt 14.1-12; Mc 6.14-29)

7 Upe jave Galiléia pygwa mburuvixagwasu ohendu-ma Hesu rerakwã. Herodes
mburuvixagwasu réry. Ohendu-ma ramo herakwã, he'i:
—Kiva'e tipo upe va'e, he'i opondera-vy.
Omombe'u joavy avy, omombe'u jokupe kupe rei íxupe. Oĩ he'i va'e Hesu-rehe: "João
Batista amyrĩ voi ra'e ojehexa uka jevy ra'e" he'i rei va'e hese.
8 Oĩ ave he'i rei va'e hese: "Upéa ko myamyrĩkwe Elias ojehexa uka jevy ra'e" he'i rei
hese. Oĩ ave he'i va'e hese: "Upéa ko yma myamyrĩkwe Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u
va'ety ojehexa uka jevy-ma ra'e" he'i rei va'e hese.
9 Upéa-rehe Herodes he'i:
—Kiva'e tipo upe va'e, he'i. —João amyrĩ anhakã'o uka va'ekwe ndaha'éi nipo ha'e
voi ra'e, he'i mo'ã hese. —Aipo ramo kiva'e nipo aipo va'e ra'e, he'i rei hese. —Ahendu
herakwã jokupe kupe rei. Ahexase eterei Hesu-pe, he'i.

Hesu ombopopóy heta va'e-pe cinco mbojape, mokõi pira ave
(Mt 14.13-21; Mc 6.30-44; Jo 6.1-14)

10 Upe rire hemimondo kwéry ou jevy-ma ramo Hesu renda-py omombe'upa íxupe.
Ojapo japo va'ekwe omombe'u íxupe. Upe-ma ramo ha'e ogweraha íxupe kwéry Betsaida
tetã-my omokane'ogwa-vy mo'ã ogweraha.
11 Oikwaa-ma ramo jepe kente kwéry oho hapykwéri. Ogwahẽ-ma ramo hikwái
ojogwerohory ogwahẽ-vy Hesu ha-py. Omombe'u íxupe kwéry. Nhandejáry nhande
ruvixarã rehegwa nhe'ẽ omombe'u íxupe kwéry. Ha hasy va'e-pe ombogwera meme.
12 Ka'aru ete-tama ramo upe doze hemimondo kwéry ou onhemoagwĩve-ma Hesu-gwi.
He'i Hesu-pe:
—Ere ojogweroaty va'e-pe toho tetã mirĩ-rupi tetã jerekwe-rupi gwemi'urã toheka, oke
hagwã ave, he'i Hesu-pe. —Ndaipóri mba'eve a-py, he'i Hesu-pe.
13 Ha'e katu he'i íxupe kwéry:
—Peẽ jepe peme'ẽ hemi'urã kwéry íxupe kwéry, he'i.
—Ndahetái nhane remi'urã, he'i —cinco mbojape, mokõi pira ka'ẽ mate oĩ, he'i. —
Oroho-ta tipo orojogwa heta hetave hemi'urã kwéry hetave ho'u hagwã, he'i oporandu-
vy Hesu-pe.
He'i ave íxupe:
—Heta eterei oime kente kwéry ko'a-py, he'i onhomongeta-vy Hesu-pe.
14 Haimete cinco mil Hesu nhe'ẽ renduhaty oime upe-py. Upéixa-gwi he'i hese kwéry
"Heta eterei voi oime kente kwéry ko'a-py" he'i.
Ha Hesu he'i:
—Nahániry, pembogwapy uka katu íxupe kwéry. Cinqüenta oĩ va'e ojoypy ypy-py
ogwapy hagwã, he'i gwemimondo kwéry-pe. —Ojogweroaty mirĩ mirĩ-vy pembogwapy
uka íxupe kwéry, he'i íxupe kwéry.
15 Ha'e kwéry omombe'u enterove ogwapy hagwã. Ha ogwapypa-ma hikwái.
16 Upéi Hesu oipyhy upe cinco mbojape. Mokõi pira ave oipyhy. Upéi hovayva
temi'urã-rehe omboete-vy. Hemime'erã-rehe Hesu otima porã Nhandejáry-pe. Upéi
ombopopóy temi'urã. Ome'ẽ me'ẽ gwemimbo'e kwéry-pe ombogwejy hagwã enterove
rovagwy-py.
17 Ha enterovete okaru. Hygwyatãmba-ma ave hikwái. Upéi ombohyru ho'u va'ekwe
rembyre. Doze ajaka jevy joty ombohyru hembyre kwéry. Hynyhẽmba.

---

* **9:6** Lc 10.1-12

“Nde ko Nhandejáry rembiporavokwe voi” he'i Hesu-pe Pedro (Mt 16.13-23; Mc 8.27-33)

18 Hesu omondo jevy onhe'ẽ Nhandejáry-pe. Ha'enho ombojeupi onhe'ẽ. Ha
hemimbo'e kwéry oĩ ave hendive. Upéi oporandu íxupe kwéry ojekwaa uka hagwã.
—Mbava'e tipo he'i ra'e kente kwéry xe-rehe? he'i oporandu-vy.
19 Ha'e kwéry he'i:
—Ne mombe'u joavy avypa kuri hikwái. “Yma myamyrĩ omano va'ekwe ojehexa uka
jevy kuri nhande-vy” he'i joa kuri nde-rehe entero kente kwéry, he'i íxupe. —“João Batista
amyrĩ voi ojehexa uka jevy nipo ra'e” oĩ he'i va'e nde-rehe. “Elias amyrĩ ojehexa uka jevy
nipo ra'e” oĩ ave he'i va'e nde-rehe. “Myamyrĩ Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety
ojehexa uka jevy nipo ra'e” oĩ he'i ave va'e nde-rehe, he'i íxupe.
20 —Ha nde katu, mbava'e ere xe-rehe? he'i ave oporandu-vy íxupe kwéry.
Ha Pedro katu he'i:
—Nde ko Cristo voi, he'i íxupe. —Nde ko Nhandejáry rembiporavokwe voi nde, he'i
íxupe Pedro.
21 —Ha'e voi xe. Ani ae katu xe mombe'u teĩ kuri avave-pe, he'i. —“Cristo nhane
remiha'arõ voi upe va'e” ani peje teĩ avave-pe xe mombe'u-vy, he'i íxupe kwéry.
22 —Xe Nhande Ryke'y tee va'e voi ko xe, he'i. —Tekotevẽ xe ahasa asy aiko-vy. Xe
mbojevy-ta judeu ruvixa kwéry, pa'i ruvixa kwéry ave, judeu rekombo'ehaty kwéry ave.
Upéi xe jukase-ta hikwái. Ha xe juka uka-ta joty hikwái. Xe juka-ma rire, mbohapy áry
rire aikove jevy-ma va'erã, he'i ojehegwa omotenonde-vy íxupe kwéry.

Hesu moirũse va'e rehegwa nhe'ẽ (Mt 10.38-39; 16.24-28; Mc 8.34-9.1; Lc 14.27)

23 —Xe moirũse ramo anive ne rakate'ỹ nde rekove-rehe. Okurusugwasu-rehe omano
va'erã-rami ae katu eiko nderejapovéi hagwã erejapose va'e. Xe reko-rupi ae ereiko
meme hagwã.
24 Gwekove-rehe hakate'ỹ va'e ndoikói va'erã voi Nhandejáry ndive. Ha xe-rehe ha-py
gwekove-rehe nopenái va'e oikove meme va'erã Nhandejáry ndive.
25 Ndovaléi va'erã nde-vy ko yvy apy gwive járy ramo ereiko hagwã, ne mba'e retave
tave erereko hagwã erepena e'ỹ Nhandejáry-rehe. Ndereiko porãi ramo Nhandejáry
ndive, ndovaléi arã nde-vy nde rekoha porã mo'ã. Ha'e nde joko-ta gwenda-gwi, he'i.
26 —Ha kente gwapixa renda-py ogwenotĩ he'i hagwã, “Ajerovia-ma Hesu-rehe” he'i
hagwã va'e, nohenduséi ave xe nhe'ẽ. Upéa-rehe xe ave, xe Nhande Ryke'y tee va'e
voi, napena mo'ãi ave hese, he'i. —Xe amano rire aju jevy va'erã. Xe pu'aka resakã
reheve agwahẽ jevy va'erã aju-vy. Xe Ru pu'aka resakã reheve agwahẽ jevy va'erã aju-
vy. Hembigwái marangatu va'e yváy gwigwa va'e ndive agwahẽ jevy va'erã aju-vy. Ha
upéixa aju ramo, napena pena mo'ãi hese kwéry xéhegwi otĩ va'ekwe-rehe, he'i voi.
27 —Anhete ko xe ha'e-ta nde-vy. Oĩ a-py gwĩ nhane pa'ũ mygwa ohexa ranhe-ta
mba'eixagwa pa oiko va'e Nhandejáry nhande ruvixarã. Ohexa e'ỹ reheve nomano
mo'ãi. Ohexa rire mate omano va'erã, he'i onhemombe'u-vy íxupe kwéry Hesu.

Hesu onhomongeta mokõi ojereropyahu jevy va'e ndive (Mt 17.1-8; Mc 9.2-8)

28 Peteĩ semana rire mbohapy ogweraha gwupive Hesu. Pedro, João, Tiago ave ogw-
eraha omondo hagwã onhe'ẽ Nhandejáry-pe. Ogwerojeupi yvyatyrusu-rehe heraha-vy.
29 Ha Nhandejáry ndive onhomongeta jave ojehekoviarõ-ma oiko-vy Hesu. Ijao
imorotĩgwasu ete va'e voi. Nhande resa mbojevy ete hesakã-gwi ijao.
30 Ha sapy'a mokõi va'e ojereropyahu jevy va'ekwe onhomongeta indive. Moisés, Elias
ave
31 ojereropyahu jevy ramo va'ekwe ojehexa uka jevy íxupe. Nhandejáry omoendy porã
ijere-rehe. Upe reheve ojehexa uka. Hesu ndive onhomongeta jave ojehexa uka. Mba'e

ojehu va'erã-rehe onhomongeta. Hesu ohasa asy va'erã Jerusalém-my. Ojuka-tama íxupe upe-py. Upéa-rehe onhomongeta-ma Hesu ndive upe mokõigwa.
32 Ha upe jave Pedro, inhirũ ndive hapehýi eterei-gwi oke hatã-ma oĩ-vy. Opáy-ma ramo, ohexa Hesu hendy ete reheve. Mokõi indive onhomongeta va'e ave ohexa-ma ave.
33 Ha upéi katu upe mokõigwa oje'ói-tama hikwái. Upe jave Pedro he'i Hesu-pe:
—Iporã voi japyta ko'a-py, mbo'eháry. Iporã arã orojapo-ta peẽ-my gwarã tapyirã. Peteĩ nde-vy gwarã, peteĩ Moisés pegwarã, peteĩ Elias pegwarã orojapo-ta, he'i Pedro. Onhemondýi eterei íxugwi ndoikwaáiry mba'e pa he'i.
34 Onhe'ẽ jave omo'ã-ma íxupe kwéry arai. Oiko jave arai-py onhemondyipa íxugwi hexa-vy.
35 Ohendu-ma arai pa'ũ-my onhe'ẽ va'e:
—Hesu xe ra'y tee, he'i. —Xe rembiporavo va'ekwe, he'i. —Ejeapysaka porã katu inhe'ẽ-rehe, he'i. —Inhe'ẽ-rupi eiko katu, he'i íxupe kwéry Nhandejáry.
36 Opa-ma ramo upe va'e nhe'ẽ, ohexa Hesu anho-ma opyta oĩ-vy. Mokõi indive onhomongeta va'ekwe-pe ndohexavéi-ma. Upéa-rehe Hesu remimbo'e okirirĩmba opyta-vy. Ohexa va'ekwe avave-pe ndoikwaa ukáiry.

Hesu omosẽ imondo-vy anháy (Mt 17.14-21; Mc 9.14-29)

37 Upéi áry ambue-ma ramo, ogwejy jevy hikwái yvyatyrusu ári-gwi. Ha heta eta ou ohogwaitĩ-vy Hesu-pe.
38 Upéi ojogweroaty va'e pa'ũ-my oĩ inhe'ẽ hatã va'e:
—Ajerure-ta nde-vy xe ra'y-rehe, mbo'eháry. Ha'e anhomi xe ra'y.
39 Ha anháy ojepota-ma hese. Ogwereko ramo sapy'a ombosapukái oity imondo-vy íxupe, he'i omombe'u Hesu-pe. —Onhembohete hatã ombojuruyjuipa-ma íxupe. Omboheteryrýi oiko-vy oityha óra. Ndopoi mo'ãi voi íxugwi, he'i.
40 —Ajerure rei ne remimbo'e-pe omosẽ hagwã mo'ã imondo-vy. Ndikatúi omosẽ, he'i Hesu-pe ojerure-vy gwa'ýry ombogwera hagwã.
41 Hesu katu he'i:
—Ãygwa katu ndojeroviái vyteri xe-rehe. Ndogwerovaséi gwekoha xe ndive oiko hagwã. Ndapyta are mo'ãi pene ndive. Ndoroipokwaa mo'ãvéi-tama.
Upéi he'i túvy-pe:
—Eru katu nde ra'y xe ha-py.
42 Ou-tama ramo nogwahẽ jepéiry ramo, anháy oity jevy-ma íxupe imondo-vy yvy-py, omboheteryrýi íxupe. Hesu ae oja'o-ma anháy-pe:
—Epoi íxugwi. Anive erejepota hese, he'i anháy-pe ombogwera hagwã kunumĩ-pe.
Ombogwera-ma rire he'i:
—Eraha jevy nde ra'y, he'i túvy-pe.
43 Ha entéro ohexa va'e opondera ndera oiko-vy:
—Ipu'aka tee va'e voi nipo Nhandejáry ra'e, he'i hikwái hese.

Gwenonde-rupi Hesu omombe'u ojejukaha (Mt 17.22-23; Mc 9.30-32)

Ha Hesu rembiapo porã ete-rehe opondera-vy oiko jave, Hesu he'i gwemimbo'e kwéry-pe:
44 —Pejeapysaka porã katu ko xe nhe'ẽ amombe'u va'erã-rehe peẽ-my. Ajekwaa uka-tama peẽ-my. Xe Nhande Ryke'y tee va'e xe mombe'u-ta voi xe pyhyharã-pe. Xe pyhy-ta xe reraha-ta kente kwéry xe juka hagwã, he'i.
45 Ha Hesu nhe'ẽ katu ndoikwaái voi. Ojeapysaka rei hikwái ndoikwaái inhe'ẽ. Onhenhomi íxugwi, upéa-gwi ndoikwaái. Ha mba'eve noporandúi íxupe. Otĩ eterei oporandu hagwã.

Kiva'e po Nhandejáry ombotuvixave-ta?
(Mt 18.1-5; Mc 9.33-37)

46 Ha onhomongeta onhondive hemimbo'e kwéry:
—Kiva'e opyta-ta onhembotuvixave hagwã —oporandu randu ojóupe. Onhembotuvixaseve mo'ã hikwái.
47 Hesu ae katu oikwaa-ma joty mba'e-rehe onhepy'amongeta hikwái. Upéa-rehe oipyhy mitã oyke-py omoĩ omombe'u hagwã íxupe kwéry hekorã.
48 —Eremogwahẽ ramo mitã xe réry-py, ererovy'a ramo íxupe, xe mogwahẽ ave arã. Xe mogwahẽ ramo katu, eremogwahẽ ave arã xe mbouhare-pe ave, he'i. —Nonhemboete ukái va'e-pe Nhandejáry ombotuvixa-ta joty imboete-vy, he'i.

"Nhande-rehe ndaija'eỹi va'e nhane pytygwõ va'e joty" he'i Hesu
(Mc 9.38-40)

49 Ha João katu he'i íxupe:
—Orohexa-ma kuri kwimba'e omosẽ ramo anháy-pe, mbo'eháry. Omosẽ imondo-vy nde réry-py. Ha upe va'e nanhane moirũi-gwi oro'e íxupe "Ani eremosẽ teĩ Hesu réry-py" oro'e kuri íxupe, he'i Hesu-pe João.
50 Ha Hesu katu he'i:
—Ani erejoko teĩ íxupe xe nhe'ẽ-py oiko va'e. Nhande-rehe ndaija'eỹi va'e nhane pytygwõ va'e joty, he'i íxupe.

Hesu ohose jevy Jerusalém tetã-my nhande-rehe ha-py ojejuka uka hagwã

51 Haimete ogwahẽ-ma hi'óra ojeupi jevy hagwã yváy-py. Upe-ma ramo he'i gwemimbo'e kwéry-pe:
—Taha jevy ranhe Jerusalém tetã-my, he'i.
Ohose eterei jevy Jerusalém-my.
52 Omondo gwenonderã gwĩ hendive okwa va'e. Osẽ-ma oho-vy ohexa hagwã Hesu rejupagwã. Jerusalém tetã rape ku'a-py rei Samaria yvy pygwa tetã'i-my ogwahẽse mo'ã.
53 Ha upe pygwa oikwaa-ma ramo Hesu ohose Jerusalém-my, nomogwahẽ mo'ãi henonderã-rupi oho va'e-pe gwetã-my.
54 Upéa-rehe hemimbo'e Tiago, João ave oporandu Hesu-pe:
—Mbo'eháry, ereipota tipo orohenói tata yváy-gwi ho'a hagwã ko tetã mygwa ári ohundipa hagwã íxupe kwéry, he'i oporandu-vy nomogwahẽ ukái-gwi íxupe upe pygwa kwéry.
55 Hesu ojere ha onhemonhe'ẽ íxupe kwéry:
—Naháni. Ndikatúi. Ani erejapo vai hese kwéry, he'i. —Ndereikwaái vyteri xe ae xe rekoha.
56 Xe Nhande Ryke'y tee va'e aju aresende hagwã kente kwéry. Nahundiséiry avave-pe, he'i onhemonhe'ẽ-vy íxupe kwéry.
Upéi ohasa oho-vy tetã'i ambue-py ogwahẽ oho-vy.

"Xe moirũ katu" he'i Hesu
(Mt 8.18-22; Lc 14.26-27)

57 Hesu ndive oje'ói hikwái. Ha peteĩ va'e he'i íxupe:
—Oromoirũ meme-ta mamo ereho ha-py.
58 Hesu ae he'i íxupe:
—Mba'eixagwa pa xe amombe'use peẽ-my. Agwara kwéry ogwereko okeha yvyrakwa, gwyra kwéry gwaity ogwereko. Ha xe, Nhande Ryke'y tee va'e, ndarekói xe rupagwã anhemokane'õgwa hagwã, he'i oikwaa hagwã gwekorã.
59 Peteĩ upe-py oĩ va'e-pe ae he'i:
—Xe moirũ katu, he'i.
Upe va'e he'i Hesu-pe:

—Xe reja ranhe aha'arõ hagwã xe ru omano. Upe rire ae-ma aha va'erã ne ndive oromoirũ hagwã, he'i íxupe.

60 Upéi:

—Nahániry. ãy voi aipota xe moĩru, he'i íxupe. —Xe moirũse e'ỹ va'e ae taimandu'a ranhe katu omano va'ekwe ojaty hagwã-rehe, he'i. —Nde xe moirũ meme katu, he'i. —Emoherakwã Nhandejáry nhande ruvixarã rehegwa nhe'ẽ, he'i.

61 Upéi peteĩ va'e he'i jevy íxupe:

—Oromoirũ-ta xe Járy. Taha ranhe tamombe'u xe róga ygwa-pe oromoirũ hagwã, he'i Hesu-pe.

62 Hesu ae he'i íxupe:

—Xe moirũ katu. Kavaju-py omba'apo va'e-rami ani erejapo. Kavaju omboasuru yvy jave ojeapa ramo, ojapo parĩ parĩ oho-vy. Gwapykwe-koty orepara-gwi ndohexái gwenonderã. Xe-rehe nderejerovia porãi ramo kavaju-py omba'apo va'e-rami upéixa nde rekoha karẽ karẽ arã ave. Upéixa ramo ou ramo Nhandejáry nhande ruvixarã nande py'a porãi va'erã ereiko hagwã indive, he'i íxupe. —Ani ererepara rei teĩ nde rekokwe-rehe. Xe moirũ ae katu, he'i íxupe.

10

Setenta gwemimbo'e kwéry-pe omondo Hesu

1 Upe rire oiporavo Hesu setenta kwimba'e omondo hagwã gwenonderã. Onhe'ẽ mombe'uharã omondo mokõ mokõi tetã tetã-rupi oho hagwã.

2 Arandu nhe'ẽ temitỹgwe kytĩháry rehegwa-rami oiporu omombe'u hagwã íxupe kwéry hekoharã. He'i íxupe kwéry:

—Tuvixa eterei voi kokwe ha temitỹgwe hi'aju va'ekwe heta eterei oĩ. Upéixa ave oĩ heta eterei nohendúi vyteri va'e Nhandejáry nhe'ẽ.

—Ha temitỹgwe kytĩháry ndahetáiry. Ndahetáiry-gwi ojerure kokwe járy-pe ombohetave hagwã ikytĩharã imondo-vy. Upéixa ete peẽ pejerure katu Nhandejáry-pe ombohetave hagwã onhe'ẽ mombe'uharã omosarambi hagwã onhe'ẽ.

3 —Tapeho, he'i ave íxupe kwéry. —Xe oromondo-ta ãy hembiapo vai va'ety ha-rupi, he'i. —Mymba ra'y jagwarete pa'ũ-my oiko va'e-rami peiko va'erã upe-py.

4 Ani ereraha mba'eve rei nde rupive. Ani ereraha ne mba'e ryru. Nde plata ryru ave, ani ereraha teĩ. Nde py rehegwa ave ani ereraha teĩ. Ne rogwaitĩ ramo tape-rupi, ani joty erepyta teĩ.

5 Eregwahẽ-ma ramo óga-py ereike-ma ramo, ere-ta óga pygwa-pe “Nhandejáry tane mbopy'agwapy porã katu” ere arã óga pygwa-pe.

6 Upe óga pygwa kwéry ojohayhu porã ramo, ipy'agwapy porã va'erã. Ha ndojohayhu porãi ramo upe pygwa kwéry, ojevypa jevy arã nde-vy ne nhe'ẽ.

7 Peteĩ va'e óga-py mate erepyta. Ani erembopopa óga ereho-vy. Ome'ẽ arã ne remi'urã, ne mboy'u ave arã. Ani nde py'amirĩ teĩ erekaru hagwã. Omba'apo va'e-pe ohembi'u me'ẽ voi.

8 —Tetã ambue-py eregwahẽ ereho-vy ramo, ne mogwahẽ porã ramo terepyta upe-py. Ne rembi'u me'ẽ rire tere'upa mani.

9 Terembogwera hasy va'e upe-py okwa va'e-pe ha teremombe'u mbe'u íxupe kwéry: “Hi'agwĩ-ma pendéhegwi hi'óra Nhandejáry oiko hagwã nhande ruvixarã” ere eremombe'u-vy, he'i Hesu gwemimondorã kwéry-pe.

10-11 Upéi:

—Eregwahẽ ramo tetã ambue-py ha nane mogwahẽ porãi ramo, hape heta-rupi teregwata gwata-vy eremombe'u-vy. Enhe'ẽ hatã atã eremombe'u-vy, “Oĩ xe py-rehe ne retã timbore. Ambovava-ta xe py xe py-gwi ho'apa hagwã ereikwaa tee hagwã Nhandejáry nhe'ẽ nerehenduséiha. Ne mo'agwĩ-ma ra'e ou-vy Nhandejáry nhande

ruvixarã, ha nerehenduséi upe xe remimombe'u hesegwa nhe'ẽ. Upéixa-gwi napene arandu porãiry pejejavy-vy" emombe'u íxupe kwéry, he'i.

12 —Anhetegwa ha'e-ta peẽ-my, Nhandejáry ojohu-ta enterovéa-pe hembiapokwe-rehe, ha ombohasa asy-ta ójehe ojerovia e'ỹ va'e-pe. Hekoha vai eterei va'ekwe Sodoma tetã mygwa kwéry. Upéixa-gwi Nhandejáry ombohasa asy va'ekwe íxupe kwéry. Ha ko'ãygwa nohenduséi ramo ne remimombe'u, nohenduséi-gwi ombohasa asy eterei va'erã íxupe kwéry. Sodoma tetã mygwa ohasa asy va'erã, ha upe ne nhe'ẽ xe rehegwa nohenduséi va'e ohasa asyve va'erã.*

Ovy'are'ỹ va'erã Hesu-rehe (Mt 11.20-24)

13 Upe rire Hesu omombe'u tetã ambue-rehe.

—Peẽ Corazim tetã mygwa kwéry apomboasy peẽ-my. Pehasa asy ete va'erã. Peẽ Betsaida tetã mygwa kwéry apomboasy peẽ-my. Pehasa asy va'erã. Hexapyrã-rupi xe rembiapo porã meme pene retã-my ajapo-ma pejerovia hagwã mo'ã xe-rehe. Ko'ãixagwa hexapyrã-rupi xe rembiapo porã ramo ra'e Tiro tetã-my, Sidom tetã-my, pya'e voi ojerovia arã araka'e xe-rehe upe pygwa kwéry. Omboasy arã araka'e gwembiapo vaikwe. Gwekohakwe-rupi ivy'are'ỹ va'e ao omonde arã araka'e, ivy'are'ỹ va'e renda-py ogwapy arã araka'e onhehapirõ-ma voi arã araka'e. Tanimbu oipixy arã ójehe araka'e ojekwaa-vy. Ogwerova arã araka'e gwekoha, oiko arã mo'ã araka'e Nhandejáry reko-rupi. Ndaxe rexái-gwi ndojeroviái xe-rehe. Ohexa ramo araka'e, pya'e ogwerova arã gwekoha araka'e.

14 Kente kwéry hembiapo apokwe-rehe ojerereko ramo, hembiapo vai va'e-pe ombohasa asy va'erã Nhandejáry. Upe áry ombohasa asy voi arã Tiro tetã mygwa-pe, Sidom tetã mygwa-pe ave. Ha peẽ-my ombohasa asyve syve va'erã íxugwi upe tetã mygwa kwéry-gwi.*

15 Peẽ Cafarnaum tetã mygwa napenhembojeupi mo'ãi Nhandejáry renda-py. Ndereho mo'ãi yváy-py. Peẽ-my pene mbogwejy va'erã tatagwasu ogwe e'ỹ va'e-py, anháy renda-py peho va'erã, he'i Hesu omotenonde-vy gwekoha vai-gwi ndogwerovái va'e-pe.*

16 Upéi he'i gwemimondorã kwéry-pe:

—Kente ohendu ramo ne nhe'ẽ, xe nhe'ẽ ave ohendu-ma va'erã. Ha nde-rehe ija'e'ỹ va'e, ija'e'ỹ ave arã xe-rehe. Ha xe-rehe ija'e'ỹ va'e, ija'e'ỹ ave arã Nhandejáry xe mbouhare-rehe ave arã. Tereho xe renonde-rupi xe nhe'ẽ eremombe'u hagwã tetã tetã-rupi, he'i.

Hesu ha-py ogwahẽ jevy hemimondo kwéry

17 Ha upéi katu omombe'u mbe'u Hesu nhe'ẽ rire, ou jevy upe setenta hemimondo va'ekwe, Hesu ha-py ogwahẽ jevy ou-vy. Ovy'a ete reheve ogwahẽ jevy omombe'u Hesu-pe:

—Mbo'eháry, ore nhe'ẽ-py osẽsẽmba oje'ói-vy anháy hese omenda va'ekwe-gwi. Nde réry orohenói ramo, ore nhe'ẽ-py osẽmba oje'ói-vy, he'i omombe'u Hesu-pe ovy'a voi.

18 Ha'e katu:

—Ha'e voi. Ahexa-ma kuri anhaygwasu Satanás ho'a-ma yváy-gwi. Overa va'e-rami ho'a va'ekwe.

19 —Pejeapysaka porã katu xe nhe'ẽ-rehe. Xe apombopu'aka-ma opamba'e vai-rehe, anháy-rehe jepe apombopu'aka-ma joty. Ndojehu mo'ãi peẽ-my mba'eve ivai va'e. Erepyrũ ramo mbói-rehe erepyrũ rei va'erã joty. Japeusa-rehe ave erepyrũ rei va'erã joty. Xe nhe'ẽ-py apombopu'aka-ma.

---

* **10:12** Gn 19.24-28 * **10:14** Is 23.1-18; Ez 26.1-28.26; Jl 3.4-8; Am 1.9-10; Zc 9.2-4 * **10:15** Is 14.13-15

20 —Anháy kwéry ohendu-ma jepe ne nhe'ẽ, ani erevy'a joty teĩ upéa-rehe. Oĩ iporãve
va'e nde-vy ne mbovy'a tee hagwã. Oiko-ma peteĩ teĩ pende réry yváy-py. Ohai uka
va'ekwe Nhandejáry kwatia-rehe. Peẽ he'ýi tee voi. Upéa-rehe ae voi peẽ pevy'a tee katu
peiko-vy.

Ovy'a voi oiko-vy Hesu
(Mt 11.25-27; 13.16-17)

21 Ha upéi katu Hesu-pe ombohory ete Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Ovy'a eterei-gwi he'i:
—Oromboete voi katu, oromomba'egwasu ave xe Ru, yváy-py ereiko va'e. Nde ko, yváy
Járy voi, nde. Nde ko, yvy Járy ave ko nde. Ne arandu, nde rekoha rehegwa ereikwaa
uka gwĩ ne arandu oikwaase va'e-pe. Ha onhemo'aranduseve va'e-pe nderejekwaa uka
mo'ãiry nde. Eremokanhy uka ne arandu porã íxugwi. Nonhemo'arandusevegwasúi
va'e-pe ae, gwĩ "Mitã-rami ne'írã aikwaapa" he'i ójehe onhemomixĩ-vy va'e-pe erejekwaa
uka. Ne remimbota porã-rupi erejapo upéa. Ne arandu tee va'e nde, he'i Nhandejáry-pe
omboete-vy.
22 Upéi he'i:
—Xe Ru omoĩ va'ekwe opa va'e xe pogwy-py. Xe mbopu'aka va'ekwe hese kwéry, he'i. —
Ha xe kwaapaha ndaipóri. Xe Ru mate xe kwaapaha. Ha ndaipóri ave xe Ru kwaapaha.
Xe ae, ta'ýry, xe anho mante aikwaapa íxupe. Aikwaa ukase ramo ambue va'e-pe, ha'e
ave oikwaapa va'erã xe Ru-pe, he'i Hesu ojekwaa uka-vy íxupe kwéry.
23 Upéi ojere onhe'ẽ mbegwe hagwã gwemimbo'e kwéry-pe.
—Ovy'a ete va'erã pene rembiexa exa ohexa va'e.
24 Ha'e-ta voi peẽ-my: Yma gware, Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety amyrĩ
kwéry, mburuvixagwasu amyrĩ kwéry ave oipota eterei mo'ã va'ekwe ohexa pene
rembiexa va'e ha ndohexáiry. Xe, Nhandejáry rembiporavo va'e xe rexase eterei mo'ã
va'ekwe. Ndaxe rexáiry. Ohenduse eterei mo'ã ave va'ekwe pene remiendu endu va'e ha
nohendúiry. Ha peẽ pehendu-gwi pevy'a ete voi peiko-vy, he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-
pe.

"Kiva'e tipo ahayhu-ta" oporandu Hesu-pe
(Mt 22.34-39; Mc 12.28-31)

25 Upéi peteĩ judeu rekombo'ehaty omonhe'ẽ avyse mo'ã Hesu-pe. Moisés amyrĩ
rembihaikwe-rehe omombe'u meme upe va'e ha he'i Hesu-pe:
—Mba'e tipo ajapo-ta opave e'ỹ hagwã xe rekove, mbo'eháry, he'i ombojejavy ukase
mo'ã-vy.
26 Ha Hesu katu he'i:
—Moisés amyrĩ ohai va'ekwe kwatia-rehe jaikwaa hagwã Nhandejáry
remimombe'ukwe. Nde, eremonhe'ẽ kwatia nhe'ẽ kwaa va'e ereikwaa-ma ra'e
eremombe'u jevy hagwã. Mba'e tipo eremonhe'ẽ upe-py? he'i Hesu mbo'eháry-pe
oporandu-vy.
27 Upéi upe mbo'eha he'i jevy Hesu-pe:
—"Ejerovia katu Tupã Nhandejáry-rehe. Ehayhu íxupe nde py'apy gwive. Nde koty
gwive ave ehayhu íxupe. Ne mandu'a meme hese hayhu-vy. Íxupe ehayhu mbaraete ete
porã katu." Ha "Ehayhu katu nde rapixa kwéry-pe. Nde ae nde rekoha erejehayhuha-
rami ehayhu rei katu íxupe kwéry" he'i oikwaa-vy.*
28 —Ere porã —Hesu he'i upe mbo'eha-pe. —Upéixa erejapo ramo nde rekove opave'ỹ
va'erã, he'i Hesu íxupe.
29 He'i-ma ramo upe Moisés remimombe'ukwe-rehe mbo'eha onhemboheko porãse
mo'ã. Upéixa-gwi oporandu jevy Hesu-pe.
—Kiva'e-rehe he'ise xéhegwi hi'agwĩ va'e? Kiva'e tipo ahayhu-ta? he'i.

* **10:27** Dt 6.5; Lv 19.18

30 Upéi Hesu omombe'u íxupe kiva'e jahayhu hagwã ojeporiahuvereko va'e rehegwa
nhe'ẽ-rami:
—Peteĩ kwimba'e ogwejy oho-vy Jerusalém tetã-gwi, he'i. —Ohose mo'ã Jericó tetã-my
upe judeu va'e. Tape ku'a-rupi hekoha vai va'e oipyhy íxupe. Oipe'a ijao, oinupã íxupe,
ogwerahapa imba'e kwéry omondapa íxugwi. Mba'eve ndohejái íxupe. Ogwerahapa
imba'e kwéry íxugwi. Ha oinupã eterei-gwi haimete ojuka íxupe. Omano-tama ramo
oheja íxupe tape yke-rehe.
31 —Upe rire, oime jave tape yke-rehe ou pa'i judeu kwéry ruvixa pa'i va'e. Ohexa-ma
ramo omano-tama va'e ohasa rei joty tape yke rovái-rupi oho-vy. Noipytygwõi hasy va'e-
pe.
32 —Upéixa ave ojapo pa'i pytygwõha ave. Noipytygwõi omano-tama va'e-pe. Ogwahẽ-
ma ramo henda-py, ohexa-ma ramo íxupe oikupe'o hasy va'e-pe oho-vy.
33 —Upéi peteĩ Samaria pygwa va'e ogwahẽ ou-vy tape-rupi. Samaria yvy pygwa judeu
kwéry-rehe ija'e'ỹ va'e jepe, ohexa-ma ramo omano-tama va'e-pe, oiporiahuvereko íxupe.
34 Ha'e ae jepe oipytygwõ judeu va'e-pe. Oipohano íxupe. Ikutu hagwe-py omoĩ óleo,
omoĩ ave vinho, ombogwera hagwã. Upéi ojokwa ave íxupe ikutu hagwe. Upe rire ohupi
gwenda ári ogweraha hagwã ombohupa róga-py. Upe-py onhangareko hese.
35 —Ko'ẽmba-ma ramo, oho mombyry e'ỹ ngatu, upe Samaria pygwa onhomongeta
mbohupa róga járy ndive. He'i: “Taha xe tape puku-rupi. Mombyryve aha-ta. Ko, mokõi
plata ame'ẽ-ta nde-vy. Enhangareko porã ko hasy va'e-rehe xe rekovia enhangareko
porã hese” he'i. “Ereiporupa ramo ko plata hese erenhangareko-gwi, hetave ame'ẽ-ta
nde-vy. Agwahẽ jevy ramo hepyve ramo ame'ẽ jevy-ta nde-vy. Enhangareko porã hese
xe rekovia” he'i mbohupa róga járy-pe, he'i Hesu arandu rehegwa nhe'ẽ mombe'u-vy.
36 Upéa omombe'u rire, Hesu oporandu mbo'eha-pe:
—Mbohapy ohexa upe haimete omano va'e-pe. Nde-vy ramo kiva'e tipo onhangareko
hese ohayhu va'e ramigwa? he'i oporandu íxupe onhemonhe'ẽ-vy.
37 —Upe oiporiahuvereko íxupe va'e, he'i Hesu-pe.
—Upéixa voi, he'i Hesu. —Ha nde, nde ave tekotevẽ ereiporiahuvereko kente kwéry-pe
ave, he'i Hesu upe oity vai ukase mo'ã va'e-pe.

Hesu oho Marta kwéry róga-py oipohu-vy

38-39 Hesu, gwemimbo'e kwéry ndive, ogwahẽ oike-vy tetã'i-my. Ogwahẽ-ma ramo
opyta Marta róga-py. Ha ikypy'y Maria oime ave hóga-py ogwapy oĩ-vy Hesu ha-py
ohendu hagwã inhe'ẽ. Ohenduse eterei inhe'ẽ naimandu'avéi mba'eve-rehe.
40 Ha tykéry katu ojapura pura omba'apo-vy. Hemi'urã heta ojapo-vy oho ou oho ou.
Upéi ou Hesu-pe ojapura-vy:
—Nerepena mo'ãi tipo xe-rehe, xe Járy? Xe kypy'y xe reja rei. Naxe pytygwõiry,
he'i. —Xe ae ajapopa hagwã nhane remi'urã xe reja ou-vy naxe pytygwõséi para'e, he'i
okypy'ýry-rehe. —Ere íxupe xe pytygwõ hagwã, he'i Hesu-pe.
41 Ha Hesu he'i:
—Nahániry, he'i íxupe. —Nde erejapura eterei opamba'e-rehe. Nande py'agwapyvéi-
ma, he'i íxupe.
42 —Nanhaikotevẽ mo'ãi heta mba'e-rehe. Peteĩ mate nhaikotevẽve va'e. Ha nde
kypy'y katu imandu'a upéa-rehe. Íxupe gwarã opa e'ỹ va'erã-rehe imandu'a, he'i Hesu
onhemonhe'ẽ-vy Marta-pe.

11

Koixagwa nhanhomongeta Nhandejáry ndive (Mt 6.9-15)

1 Gwemimbo'e kwéry ndive Hesu oime peteĩ henda-py. Upe jave Hesu omondo mondo
onhe'ẽ Nhandejáry-pe. Onhe'ẽmba-ma rire, peteĩ indive oĩ va'e he'i íxupe ojerure-vy:

—Ore Járy, emombe'u ore-vy orombojeupi kwaa hagwã ore nhe'ẽ Nhandejáry-pe, he'i.
—João araka'e omombe'u gwemimbo'e kwéry-pe. Upe va'e ramigwa ave, nde emombe'u orombojeupi kwaa hagwã ore nhe'ẽ Nhandejáry-pe, he'i ojerure-vy íxupe. Oporandu onhe'erã-rehe.
2 Aipo ramo Hesu he'i omombe'u-vy:
—Koixagwa nhane nhe'ẽ Nhandejáry ndive nhanhomongeta porã ramo:
"Ore Ru" ja'e-ta. "Tonhemomarangatu kena nde réry. Nde ko ore ruvixa voi. Xe ruvixa ete ko nde, te'i enterove nde-vy.
3 Ha ãy katu eme'ẽ meme ore-vy ãy gwarã ore remi'urã, ore remikotevẽ ave eme'ẽ ore-vy.
4 Ore poriahuvereko katu ore rembiapo vaikwe-rehe anive hagwã ne mandu'a hese. Ore-rehe hembiapo vai va'ekwe-pe oroiporiahuverekoha-rami, ore poriahuvereko katu. Ani teĩ ereheja ore rekombo'e vai anháy."
Aipo-rami voi nhanhomongeta Nhandejáry ndive, he'i íxupe kwéry.

Hemikotevẽ-rehe ojerure va'e-rami rehegwa nhe'ẽ (Mc 11.24-25; Lc 18.1; Rm 12.12; Ef 6.18; 1 Ts 5.17)

5-7 Upéi omombe'u íxupe kwéry arandu rehegwa nhe'ẽ. Hemikotevẽ-rehe ojerure rure va'e rehegwa nhe'ẽ-rami omombe'u:
—Nde, ne remikotevẽ-rehe ereho nde re'ýi róga-py. Pyhare mbyte-py ogwahẽ ramo ne mbohupa, ha ndaipóri ramo hemi'urã, ereho nde re'ýi róga-py erejerure-vy hemi'urã-rehe. "Eme'ẽ xe-vy xe mbohupa ho'u va'erã" ere erejerure-vy. "Mbohapy mbojape eme'ẽ xe-vy amongaru hagwã íxupe. Ogwahẽ kuri xe mbohupa. Ha xe, ndarekói hemi'urã ame'ẽ va'erã" ere nde re'ýi-pe. Oĩ ramo kóixa he'i va'e nde-vy: "Oronhenomba-ma. Mitã kwéry ndive oronheno-ma. Okepa-ma mitã. Ndikatúi apu'ã aipe'a hagwã ore rokẽ."
8 Oĩ ramo aipo-rami he'i va'e nde-vy, erejerure rure jevy va'erã. Nde re'ýi-gwi jepe nopu'ã mo'ãi joty. Erejerure eterei-gwi joty opu'ã va'erã ome'ẽ va'erã nde-vy ne remikotevẽ, he'i omombe'u-vy arandu rehegwa nhe'ẽ.

Hesu omombe'u gwemiendu kwéry ojapo hagwã oração (Mt 7.7-11)

9 —Ha xe katu, xe ha'e-ta peẽ-my: Upéixa va'e-rami tekotevẽ erejerure rure Nhandejáry-pe. Ejerure rure katu íxupe, ne rembijerure ome'ẽ va'erã nde-vy. Eheka eka katu ndejéupe gwarã. Ne rembieka katu erejohu va'erã. Okẽ onhemboty va'e oipe'a uka hagwã ombota mbota va'e-rami, pene kyre'ỹ katu pejapo hagwã oração. Nde-vy oipe'a-ma va'e-rami okẽ, ohendu va'erã Nhandejáry pene nhe'ẽ.
10 Gwĩ ojerure rure va'e-pe gwive ome'ẽ va'erã. Gwĩ oheka heka va'e gwive ojohu va'erã. Gwĩ ombota mbota va'e-rami oha'arõ oĩ-vy va'e-pe gwive ojepe'a va'erã.
11 —Nde, túvy kwéry, ereme'ẽ mba'e porã nde ra'y kwéry-pe. Pão-rehe ojerure ramo, pão rekoviarã avave nome'ẽi ita gwa'ýry-pe. Upéixa ave pira-rehe ojerure ramo, pira rekoviarã avave nome'ẽi mbói íxupe.
12 Yrygwasu rupi'a-rehe ojerure ramo, hekoviarã avave nome'ẽi japeusa íxupe.
13 Peẽ kwéry pende rekoha vai ramo jepe, peme'ẽ kwaa joty iporã porã va'e pene mitãgwe-pe. Ha pende Ru yváy pygwa katu hekoha porã tee va'e. Upéa-gwi ome'ẽ kwaa porãve voi peẽ pejerure va'e-pe. Omohynyhẽ-ta nde py'a Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Ojerure va'e py'a omohynyhẽ-ta.

"Ndaha'éi Belzebu nhe'ẽ-py amosẽ anháy kwéry" he'i Hesu (Mt 12.22-30; Mc 3.20-27)

14 Ha upéi katu Hesu omosẽ kwimba'e-gwi anháy imondo-vy. Anháy ojepota hese-gwi nainhe'ẽi, inhe'ẽnge'ỹ va'e. Anháy osẽ-ma ramo íxugwi, onhe'ẽ jevy-ma. Upéa-rehe,
—Mba'éixa po oporombogweraha? he'i ojóupe opondera-vy Hesu-rehe.
15 Ha gwĩ ipa'ũ-my oĩ va'e he'i rei Hesu-rehe:

—Belzebu ojepota ra'e hese, Hesu-rehe, he'i. —Belzebu anhá̃y ruvixa. Upéa-gwi Belzebu nhe'ẽ-py omosẽ anhá̃y imondo-vy, he'i rei Hesu-rehe.

16 Ha kente ambue he'i ave íxupe:

—Orohexase ne rembiapo porã voiha. Nderejapo kwaái para'e, erejapo kwaa para'e. Yváy-gwi hexapyrã-rupi orohexase erejapo ramo, he'i ave Hesu-pe.
Opu'akaha oiporu avy ukase mo'ã íxupe hikwái.

17 Ha Hesu katu oikwaa-ma ipy'a-py onhemongeta okwa-vy ramo. Upéa-rehe he'i íxupe kwéry:

—Ndaha'éi Belzebu nhe'ẽ-py amosẽ anhá̃y kwéry, he'i. —Mburuvixa reminhangareko kwéry ndaijojái ramo, onhorairõ ramo, ndikatuvéi arã oiko porã onhondive. Upéixa ave óga pygwa kwéry ndaijojái ramo, onhorairõ ramo, ndikatuvéi arã oiko porã onhondive.

18 Ha anhá̃y ruvixa Satanás re'ýi kwéry ave ndaijojái ramo ra'e, onhorairõ ramo ra'e ave, ndikatuvéi arã ra'e oiko porã ra'e anhaygwasu gwe'ýi ndive. Ndoikovéi arã ra'e gwe'ýi kwéry-pe mburuvixa. Aipo ramo omosẽ arã mo'ã ra'e avave-gwi anhaygwasu pe anhá̃y ruvixa va'e réry-py voi, he'i. —Ere rei kuri xe-rehe, "Belzebu nhe'ẽ-py omosẽ anhá̃y imondo-vy" ere rei kuri xe-rehe.

19 —Ha pende re'ýi kwéry omosẽ ave anhá̃y imondo-vy. Ma'erã-gwi nderéiry "Belzebu nhe'ẽ-py omosẽ anhá̃y imondo-vy nhande re'ýi kwéry"? Upéa ndere mo'ãi nde re'ýi-rehe. Nde re'ýi kwéry rembiapokwe-rehe enterove oikwaa ne akã tavyha, ne rembiapo vaiha ave.

20 —Ndaha'éi Belzebu nhe'ẽ-py xe rembiapo. Nhandejáry nhe'ẽ-py voi amosẽ mosẽ imondo-vy anhá̃y kwéry, he'i. —Aipo ramo, xe rekoha-rehe pehexa kwaa ramo ra'e, "Oiko-ma nipo Nhandejáry nhande ruvixa ramo ra'e" peje arã ra'e xe-rehe, he'i.

21 Imbaraete va'e rehegwa nhe'ẽ-rami omombe'u arandu nhe'ẽ. Anhá̃y-rehe opu'akaveha omombe'u.

—Omonda va'e ndoikéiry imbaraete va'e róga-py. Onhangareko voi omba'e-rehe.

22 Ogwahẽ-ma ramo imbaraeteve va'e ipu'aka va'erã hese, oipe'apa-ma va'erã íxugwi. Inhemombaraeteha, imba'e kwéry ogwerahapa arã íxugwi omboja'o ja'o arã gwapixa-pe ime'ẽ-vy.

23 —Xe ndive omba'apo e'ỹ va'e, ojoko xe rembiapo. Xe renda-py ogwenogwa'ẽ e'ỹ va'e, xe renda-gwi omondo mombyry omosarambi-vy, he'i Hesu onhemombe'u-vy.

Anhá̃y ou jevy gwendagwe-py (Mt 12.43-45)

24 Upéi he'i jevy:

—Ojepota va'ekwe hese osẽ rire, ogwata gwata jevy-ma oiko-vy anhá̃y. Opytu'u renda-py oheka eka-vy ojehasa asa y e'ỹha renda-rupi. Ha ndotopái gwenagwã. "Xe rendagwe-py jevy aha-ta, asẽ hagwe-py aha jevy-ta" he'i ojéupe.

25 Ogwahẽ jevy-ma ramo ohexa gwendagwe. Omoatyrõmba-ma opy'a kwimba'e. Ndaiporivéi anhá̃y ipy'a-py. Gwendagwe ohexa jevy: "Iporã voi xe rendagwe" he'i, "Opyta rei" he'i ojéupe kwimba'e py'a-rehe. "Óga járy oitypei porã rire, omoĩ porã jevy imba'e kwéry omopotĩ-vy. Upéixa upe óga járy-rami omopotĩ opy'a kwimba'e ra'e. Opyta rei xe rendagwe" he'i anhá̃y ojéupe.

26 Upe-ma ramo, oho oheka oirũrã kwéry. Sete anhá̃y ojohu ivaive va'e ojéhegwi. Ogweru, omoinge jevy gwendagwe-py. Oike rire pe kwimba'e reko ivai voi. Are va'ekwe pe kwimba'e peteĩ anhá̃y ojepota hese ramo, omboheko vai voi íxupe. Ha ãy katu ombohekoha vaive ive, he'i Hesu omombe'u-vy.

Ovy'a ete va'e

27 Upe he'i jave peteĩ kunha omboaty va'e pa'ũ-gwi osapukái:

—Tovy'a katu nde sy, he'i, —ne mokambuhare, ne moingohare. Tovy'a voi katu he'i omboete-vy íxupe.

28 Hesu katu:

—Tovy'ave katu Nhandejáry nhe'ẽ renduha inhe'ẽ-rupi ogwata va'e tovy'ave xe sy-gwi, he'i.

"Ipu'aka ete tee va'e Nhandejáry" he'i Hesu (Mt 12.38-42)

29 Ha upéi katu Hesu omombe'u jevy ojogweroaty va'e-pe:

—Ãygwa heko vai voi Nhandejáry-rehe. Inhe'ẽ ndojaposéi-gwi, ndojeroviaséi ave xe-rehe. "Ne rembiaporã avave ndohexái vyteri va'e ramigwa erejapo ramo, oroikwaa arã mba'exagwa nde" ere rei xe-vy. Upéa erehexa hagwã ndajapo mo'ãi.

—Pene mandu'a katu myamyrĩ Jonas rehegwa nhe'ẽ-rehe.

30 Yma va'ekwe Nhandejáry omondo myamyrĩ Jonas-pe oho hagwã Nínive tetã-my. Upe tetã mygwa kwéry oikwaa hagwã ipu'aka tee va'e voi Nhandejáry, Jonas oho upe-py. Ha xe ave, Jonas ramigwa xe mbou ave Nhandejáry pende ha-py. Xe Nhande Ryke'y tee va'e voi xe mbou ãygwa oikwaa porã hagwã ipu'aka teeha Nhandejáry.

31 —Ha'e-ta ave peẽ-my: Gwenonde-py Nhandejáry ombojogweroaty va'erã kente kwéry peteĩ teĩ ogwereko hagwã hembiapokwe-rehe. Upe-py ko'ãygwa onhembo'y ramo ojekwaa hagwã hembiapokwe. Ãygwa onhembo'y jave, yma gware kunha mburuvixa Sabá tetã mygwa onhembo'y ave omombe'u hagwã pene rembiapo vaiha.

—Upe kunha amyrĩ ou va'ekwe amo mombyry ete ko yvy apy gwive ou ohendu hagwã mburuvixagwasu Salomão amyrĩ. Ha xe aiko ko'a-py pene pa'ũ-my. Xe tuvixave myamyrĩ Salomão-gwi. Aikwaave íxugwi ha napehenduséi xe nhe'ẽ. Upe pene rembiapo vaiha-rehe omombe'u va'erã upe kunha.

32 Ha yma gware Nínive pygwa kwéry opu'ã va'erã onhembo'y. Ãygwa omombe'u-vy onhembo'y va'erã Nhandejáry renonde-py. Pene rembiapo vaiha omombe'u va'erã. Ha'e kwéry ohendu-ma va'ekwe Jonas remimbo'e. Inhe'ẽ ohendu-gwi ogwerova gwekoha va'ekwe. Ojerovia-ma va'ekwe Nhandejáry-rehe. Ha xe aiko ko'a-py. Xe tuvixave myamyrĩ Jonas-gwi, ha napehendu mo'ãi xe nhe'ẽ, he'i onhemombe'u-vy.

Tataendy rehegwa nhe'ẽ (Mt 5.15; 6.22-23)

33 Upeí he'i jevy ojogweroaty va'e-pe:

—Nanhamoendýi tataendy nhanhomi hagwã. Nanhamoĩry mba'e ryru gwy-py. Tataendy nhamoendy nhamoĩ hagwã hendaty-py ohesape porã hagwã oike va'e-pe.

34 —Upéixa ave nhande resa. Hesãi porã ramo nhande resa, jahexa porã. Hembipe porã-rupi jagwata porã. Upéixa nde py'a porã ramo, Nhandejáry arandu ohesape nde py'a-py hemimbota-rupi ereiko hagwã. Ha nde resa hasy ramo, nde resa ivai ramo katu, nande resapysovéi-ma. Ndereiko porãvéi-ma. Pytũ-my vérami rei ereiko. Opyta rei ndéhegwi Nhandejáry arandu.

35 —Erepara katu nde py'a reko-rehe. Nande py'a porãi ramo, pytũ-my rei vérami ereiko va'erã.

36 Nde py'a porã meme ramo, nde py'a vai e'ỹ reheve erehexa porã va'erã. Tataendy nde resape porãha-rami erehexa porã va'erã, he'i onhemonhe'ẽ-vy upe pygwa kwéry-pe.

Hesu onhemonhe'ẽ fariseu kwéry-pe, tekoha mbo'eha kwéry-pe ave (Mt 23.1-36; Mc 12.38-40)

37 Onhemonhe'ẽmba rire Hesu, peteĩ fariseu va'e he'i íxupe:

—Jaha katu xe róga-py jakaru hagwã, he'i Hesu-pe.

Upéixa-gwi oho indive. Ogwahẽ-ma ramo ogwapy okaru hagwã.

38 Ha Hesu ndojepohéiry okaru hagwã judeu kwéry ojapoha-rami. Upéa-rehe upe
fariseu he'i ojéupe: “Ma'erã-gwi ndojepohéiry Hesu? Nhande re'ýi kwéry ojapoha-rami
ndoikóiry” he'i opy'apy-py opondera-vy hese.
39-41 Upéi Hesu he'i íxupe:
—Peẽ fariseu kwéry erejohéi ramo copo, nha'ẽ ave, ijape meme rei mate erejohéi.
Nderejohéiry ipy. Jahexa ramo, “Omopotĩ porã poku” ja'e mo'ã. Ha neremopotĩ porãi
joty ra'e. Ipy iky'a vyteri. Upéixa ave peẽ, nde py'a ky'a meme ne rembiapo vai-gwi.
Pendejéupe gwarã peipotave tave. Upéixa ave eremonda monda-py ereiko, nane arandu
porãi. Ndereikwaái para'e ijapejapoha ipy'a ave ojapo va'ekwe. Ha'e-ta ko pe'ẽ-my:
Ejepy'a me'ẽ kena Nhandejáry-pe. Upe rire nde py'a potĩha rexa uka-vy eme'ẽ iporiahu
va'e-pe ne remime'ẽrã.
42 —Apomboasy voi peẽ-my, fariseu kwéry. Pehasa asy va'erã peẽ. Nhande re'ýi
ojapoha-rami pejapo meme ha Nhandejáry remimbota tee nderejapói. Pene mandu'a
porã peme'ẽ hagwã pene mba'e Nhandejáry-pe, ha napene mandu'ái ae peiko porã
hagwã indive, kente kwéry ndive ave. Ne rembiapo porã-rehe erejerovia eterei.
Eremboaty mirĩ mirĩ ne mba'e kwéry dez oĩ va'e meme eremboaty. Ha upe rire ereipe'a
dez-gwi peteĩ ereme'ẽ va'erã Nhandejáry-pe. Hembyre opyta va'erã nde-vy. Mixĩ
mixĩ va'e gwive ereme'ẽ Nhandejáry-pe. Ereme'ẽ itái va'e, pohã ka'agwy pygwa ave,
temitỹgwe nhane remimbojehe'a va'e ereme'ẽ ave. Upéa erejapo ramo iporã. Nhande
re'ýi ojapoha-rami erejapo upe va'e mba'e ereme'ẽ meme hagwã Nhandejáry-pe. Oĩve
joty erejapo va'erã íxupe. Tapejogwereko porã katu. Tapehayhu rei katu Nhandejáry-pe.
Upéixa mixĩve va'e-rehe pende resarái e'ỹha-rami ave, pepena katu tuvixave va'e-rehe,
he'i onhemboasy-vy fariseu kwéry-rehe.
43 —Apomboasy voi peẽ-my, fariseu kwéry. Pehasa asy va'erã peẽ penhemboetese
rei-gwi, he'i. —Ojeporahéi haty-rupi ereho penhemboetese rei hagwã. Upéixa-gwi
eregwapyse mburuvixa kwéry pa'ũ-my ha peho ramo mba'ejogwa haty-py ereipota
enterove ne mboete rei.
44 —Apomboasy voi peẽ-my, pemohembiapo vai uka kente kwéry-pe. Upéa-rehe
erehasa asy va'erã, he'i. —Peẽ peikwaa niporãi voi judeu kwéry ogwata hetekwe renda
ári. Ha oĩ omano va'ekwe retekwe omoĩ rei itagwy-py hendaty e'ỹ-py omoĩ. Upéi
oikwaa e'ỹ-gwi judeu ogwata arã hi'ári. Ndoikwaái-gwi ojapo vai arã. Ha peẽ fariseu
kwéry upéixa ave penhomi kente kwéry-gwi Nhandejáry nhe'ẽ hi'arandurãgwe ha upéixa
pemohembiapo vai uka íxupe kwéry, he'i Hesu onhemonhe'ẽ-vy.
45 Upéa-rehe he'i íxupe peteĩ teko mbo'eha:
—Mbo'eháry, upéixa ramo ere vai ore-rehe ave, erenhe'ẽngi arã mo'ã ore-rehe, he'i
Hesu-pe ndovy'áiry-gwi. Ndojohu porãi inhe'ẽgwe.
46 Ha Hesu katu he'i:
—Apomboasy voi peẽ-my peẽ Moisés remimombe'ukwe mbo'eha kwéry, pehasa asy-
ta ave. Pene rembiapo vai kente kwéry-rehe. Pemombe'u ramo Nhandejáry nhe'ẽ,
Moisés amyrĩ ohai va'ekwe, hasyve nhe'ẽ pemombe'u. “Tapeiko ko nhe'ẽ-rupi” peje
rei pene renduha kwéry-pe. Mba'e ipohýi eterei ogweraha mo'ã hagwãixa pene remi-
mombe'ukwe oiko íxupe kwéry. Ha, “Tapeiko ko nhe'ẽ-rupi” peje hese. Peẽ ae ndereiko
mo'ãi va'erã upe ne remimombe'ukwe-rupi.
47 —Pehasa asy-ta ave pene rembiapo vaikwe-rehe. Myamyrĩ kwéry pene ramoigwasu
kwéry ojuka meme va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety-pe. Ha peẽ katu
pemopu'ã ita'i pemoĩ porã hagwã ijukapyre rendagwe-py.
48 Upéa-rupi pemoĩru joty hembiapo vai va'e kwéry-pe. “Hembiapo porã oiko-vy
va'ekwe nhane ramoigwasu” peje joty pemombe'u-vy. Nhandejáry nhe'ẽ omombe'u
va'ety-pe ojuka va'ekwe, ha ãy katu peẽ pejohu porã upe hembiapo vaikwe.
49 —Upéa-rehe Nhandejáry, inharandu tee va'e, he'i va'ekwe:

“Amondo-ta íxupe kwéry xe nhe'ẽ-py omombe'u va'ety, xe nhe'ẽ mosarambihaty ave. Oĩ arã gwĩ pene rembijuka ukarã. Oĩ ave arã gwĩ pene remimbohasa asyrã”
he'i va'ekwe Nhandejáry omombe'u-vy, he'i Hesu onhemonhe'ẽ-vy íxupe kwéry.

50-51 —Ha ha'e-ta peẽ-my, he'i. —Upéa he'i va'ekwe Nhandejáry ombohasa asy hagwã ãygwa-pe ave. Ymagware inhe'ẽ-py omombe'u va'ety kwéry jukahare-rehe ombohasa asy-ta ãygwa-pe ave.

—Ymagware Abel amyrĩ gwive Zacarias amyrĩ peve ojuka meme va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ mombe'uhaty-pe. Zacarias amyrĩ-pe ojuka Nhandejáry roka-py. Mymba ohapy-haty renda ypy-py onhegwahẽ e'ỹ haty renonde-py ipa'ũ-my oime jave Zacarias amyrĩ, ojuka va'ekwe ave íxupe. Ha ãygwa, “Iporã rei” he'i mo'ã ymagware rembiapokwe-rehe. Upéixa-gwi, ymagware rembiapo vaikwe ojohu porã-gwi ombohasa asy-ta ave ãygwa kwéry-pe Nhandejáry.

52 —Apomboasy voi peẽ-my, peẽ Moisés remimombe'ukwe mbo'eha kwéry. Pevy'are'ỹ va'erã. Naiporãi pende rekoha. Pemonhe'ẽ rei rei meme Nhandejáry nhe'ẽ. Ndaperoviaséi íxupe. Ha hese ojeroviase va'e-pe ndapehejái ojerovia ave hese peiko-vy. Upéa-rehe pehasa asy-ta voi, he'i Hesu Moisés amyrĩ remimombe'ukwe omombe'u va'e kwéry-pe onhe'ẽ-vy.

53 He'i rire, Hesu osẽ oho-vy upe fariseu róga-gwi. Osẽ rire judeu rekombo'ehaty kwéry, fariseu kwéry ave opyta ipoxy hese. Ombojevy jevy inhe'ẽ. Oporandu opaixagwa-rehe omonhe'ẽ avy ukase mo'ã hagwã hikwái. Oheka heka rei ndotopái hembiapo vaikwe.

54 Inhe'ẽ-rehe, hembiapo-rehe hembiapo vai ombojase mo'ã hese. Ha ndikatúi omboja rei hese. Hembiapo porã meme mate Hesu.

12

“Pene mbotavyse fariseu kwéry” he'i Hesu kente kwéry-pe (Mt 10.26-33)

1 Upe jave ojogweroaty aty heta kente. Heta eterei-gwi onhomoanhamba, opyrũmba ojóehe. Ha Hesu katu gwemimbo'e kwéry-pe ranhe he'i:

—Ani kena ererovia rei fariseu nhe'ẽ. Pene mbotavyse. Mbojape mbovuha nhanhomiha-rami opy'a ky'aha omo'ã kwaa, he'i. —Ani katu upéixa ereiko teĩ.

2 Omokanhy va'ekwe gwive ojehexa uka jevy joty va'erã. Nhane reminhomigwe gwive ojekwaapa joty va'erã.

3 Opa ne remimombe'ukwe nhemi ha-py ere va'ekwe, atýra-py ohendu endu va'erã. Ere mbegwe mbegwe va'ekwe nde róga-py omombe'u hatã hatã jevy va'erã. Enterove remiendurã-rupi omombe'u hatã hatã va'erã. Fariseu rekoha-rami ani ereiko teĩ, he'i Hesu ohekombo'e-vy gwemimbo'e kwéry-pe.

4 He'i ave Hesu:

—Peẽ, xe rembiayhu va'e kwéry, ani erekyhyje rei teĩ. Oĩ nhande rete jukaharã. Nhane nhe'ẽgwe-rehe ae ndaipu'akáiry voi. Ani erekyhyje rei teĩ íxugwi.

5 Tupã Nhandejáry tee-gwi ae erenhemokirirĩ erenhemomirĩ va'erã. Ha'e oipe'a va'erã ndéhegwi nde rekove. Ha upe rire oikwaa mamo pa ogwahẽ-ta ne nhe'ẽgwe. Ha'e ipu'aka tee va'e voi. Oikwaa ne mondo hagwã anháy renda-py. Upe nde rekove oipe'a kwaa va'e-gwi mate erenhemomirĩ va'erã.

6-7 —Ani erekyhyje teĩ. Nhandejáry pene nhangarekoha voi. Ne mandu'a katu manimbe-rehe. Mixĩ eterei-gwi yvypóry nopenáiry hese. Nhavende ramo, mokõi-rehe mixĩmi nhagana arã. Ndovaléi voi yvypóry-pe. Nhandejáry ae onhangareko hese kwéry. Hymba tee voi manimbe. Omano ramo peteĩ, ha'e oikwaa gwymba omano ramoha hese kwéry opena-gwi. Ha nde-rehe openave gwembiayhu tee-gwi. Oikwaa voi nde rehegwa. Ne akã ragwe jepe peteĩ teĩ oipapapa-ma gwembiayhu tee-gwi. Upéixa-gwi ani erekyhyje teĩ va'erã avave-gwi.

8 —Ha xe katu, he'i ave —xe Nhande Ryke'y tee va'e. Ere ramo nde rapixa-pe: “Hesu reroviaha voi ko xe” xe ave ha'e arã Nhandejáry rembigwái yváy pygwa kwéry-pe: “Xe rembiayhu voi upe va'e” ha'e arã nde-rehe.
9 Ha ere ramo “Xe ndajerovia mo'ãi Hesu-rehe. Xe ndaiko mo'ãiry Hesu rembigwái ramo” ere ramo, xe ave ha'e arã Nhandejáry rembigwái yváy pygwa kwéry-pe: “Ndaha'éi voi xe re'ýi upe va'e” ha'e arã nde-rehe.
10 —Xe ko Nhande Ryke'y tee va'e. Ne rembiapo vai ramo, xe-rehe erenhe'ẽ rei rei ramo jepe, omboyke-ta joty ndéhegwi Nhandejáry ne rembiapo vaikwe. Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-rehe ae erenhe'ẽ vai vai ramo nomboyke mo'ãvéi-ta ndéhegwi ne rembiapo vaikwe Nhandejáry. Nande py'a potĩ mo'ãvéi opa e'ỹ reheve.
11 —Upéixa-gwi ou ramo ipoxy va'e nde pyhy nde reraha-vy, ani erejapura nde py'apy-py. Nde reraha ramo ojeporahéi haty-py, ani erejapura teĩ. Nde reraha ramo mburuvixa renonde-py, mburuvixagwasu renonde-py ave, ani erejapura teĩ ne nhe'ẽrã-rehe. “Mba'e tipo ha'e va'erã? Mba'éixa tipo anhe'ẽ-ta?” aipo-rami ani ere rei teĩ nde py'apy-py ereho-vy.
12 Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ae ne monhe'ẽ uka va'erã. Ipoxy va'e nde reraha jave, Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ome'ẽ va'erã nde-vy ne nhe'ẽrã, he'i Hesu gwemimondo kwéry-pe pono ikyhyje oho-vy.*

Hesu onhemonhe'ẽ omba'e reta-rehe opena eterei va'e-pe

13 Ha ojogweroaty va'e pa'ũ-gwi peteĩ he'i Hesu-pe:
—Mbo'eháry, emombe'u xe ryke'y-pe omboja'o ja'o hagwã ore ru amyrĩ mba'ekwe. Xe ave aipota xe mba'erã, he'i Hesu-pe.
14 Aipo ramo Hesu he'i íxupe:
—Nahániry. Ndajúiry mba'ekwe amboja'o hagwã. Mba'eve namboja'o ukáiry. Ndaha'éi upearã xe aju.
15 Upéi he'i ave íxupe kwéry:
—Pejeapysaka katu ko xe nhe'ẽ-rehe. Xáke, ani ereipota rei rei pende rapixa mba'e. Nhane mba'e reta reta rei ndaha'éi nhande rekoverã tee. Mba'eve ndererekói ramo jepe, nde py'a potĩ ramo ereiko porã va'erã, he'i onhemonhe'ẽ-vy íxupe kwéry.
16 Upéi arandu nhe'ẽ omombe'u ojogweroaty va'e kwéry-pe. Imba'e reta va'e rehegwa-rami omombe'u gwekorã:
—Oime araka'e peteĩ imba'e reta va'e, ijyvy porã va'e. Ijyvy porã-gwi nipo opu'ã porã íxupe hemitỹgwe ra'e. Heta eterei hemitỹgwe.
17 Upéixa-gwi he'i opy'apy-py: “Upe xe remitỹgwe ryrurã mixĩ eterei. Heta eterei xe remitỹgwe. Ndaijái arã xe remitỹgwe ryru-py. Mba'e tipo ajapo-ta?” he'i opy'apy-py.
18 Upéi he'i ave, “Aikwaa-ma ajapo va'erã. Aitypa uka-ta upe xe remitỹgwe ryru kwéry. Ambotuvixave-ta xe remitỹgwe ryrurã. Ipyahu va'e-py amboyru-ta xe remitỹgwe, xe mba'e reta ave” he'i opy'apy-py.
19 “Avy'a va'erã voi ko xe” he'i. “Xe mba'e reta reta xe mbovy'a va'erã” he'i. “Namba'apovéi arã aiko-vy, heta eterei-ma xe mba'e kwéry-gwi. Naxe kane'ovéi-ma va'erã” he'i. “Apytu'u-ta. Akaru-ta. Opaixagwa ajapo-ta anhembovy'a hagwã” he'i upe imba'e reta va'e opy'apy-py, he'i Hesu omombe'u-vy arandu rehegwa nhe'ẽ.
20 —Ha upéixa oiko jave upe imba'e reta va'e, Nhandejáry he'i íxupe: “Nde, nane arandu porãi voi. Ne rembiereko heta ndovalevéi va'erã nde-vy. Ko pyhare eremano ete-ma va'erã. Ne mba'ekwe opyta rei-ta. Nde rekoviare mate oiporu-ta. Ndovaléi voi arã nde-vy ne mba'e reta” he'i Nhandejáry upe omba'e reta-rehe opena eterei va'e-pe, he'i Hesu omombe'u-vy arandu rehegwa nhe'ẽ.
21 Upéi he'i ave omombe'u-vy íxupe kwéry:

* **12:12** Mt 10.19-20; Mc 13.11; Lc 21.14-15

—Upéixa voi omba'e reta-rehe opena eterei va'e. Omba'e reta reta ojéupe gwarã-rehe mate opena. Ha Nhandejáry remimbota-rehe nopenáiry. Ojéupe gwarã nonhongatu mo'aĩ yváy-py.

Nhandejáry onhangareko kente kwéry-rehe (Mt 6.25-34)

22 Upéi omombe'u gwemimbo'e kwéry-pe imba'e-rehe:
—Ani erejepy'apy teĩ ne remikotevẽrã-rehe. Anive ereporandu randu nde py'apy-py upéa-rehe. "Ma'erã tipo ajapo-ta xe remi'urã-rehe? Mba'éixa tipo ajapo-ta xe aorã-rehe?" niporãi aipo ere erejepy'apy eterei ereiko-vy.
23 Ndaha'éi nhane rembi'u-rehe, nhande ao-rehe jaiko porã Nhandejáry ndive.
24 —Ne mandu'a porã katu xopĩgwasu-rehe. Onhemitỹ e'ỹ va'e upéa, omono'õ e'ỹ va'e ave, ojapo e'ỹ va'e gwembi'u renagwã va'e ave, nomoĩngatúi gwemi'urã. Nhandejáry ae omongaru íxupe kwéry. Ha kente katu iporãve gwyra kwéry-gwi. Iporãve-gwi onhangareko porãve-ta hese kwéry Nhandejáry.
25-26 —Erejepy'apy eterei ne remikotevẽ-rehe. Nde ae nande pu'akái ndéjehe. Nde ae ni peteĩ áry nderehupity kwaáiry nde tujave hagwã. Nde ae nande pu'akái ndéjehe. Upéixa ramo anive erejepy'apy teĩ ne remikotevẽ-rehe, he'i Hesu omombe'u-vy.
27 Upéi he'i ave:
—Tapene mandu'a katu yvoty nhu mygwa-rehe, okakwaa rei va'e-rehe. Nomba'apói, noipogwãiry. Iporã rei oĩ-vy. Ha'e-ta katu xe, Mburuvixagwasu Salomão amyrĩ ao iporã ete voi va'ekwe. Ha ijao-gwi iporãve voi yvoty.
28 Ndahi'aréi va'e voi yvoty. Ãy katu oĩ, ko'ẽ ramo ipirupa jevy-ma va'erã, ohapy jevy-ma va'erã, ndaiporivéi jevy-ma va'erã. Nhandejáry mba'e voi yvoty. Onhangareko porã omba'e-rehe. Ha nde katu, nde ave Nhandejáry remimoingo va'e voi nde. Yvoty-gwi nde tuvixave íxupe. Upéixa-gwi onhangareko porãve ave nde-rehe Nhandejáry. Ma'erã nderejeroviái hese? Ejerovia ete katu hese nde py'agwapy hagwã.
29 —Ani erejapura teĩ ani erevy'are'ỹ teĩ ne remikotevẽ-rehe. Ere rei rei nde py'a-py, "Mba'e tipo ajapo-ta ajohu hagwã xe remi'urã, xe ay'u hagwã?" ere rei nde py'apy-py.
—Ani erejapura eterei teĩ ne remikotevẽ-rehe.
30 Entéro kente, Nhandejáry-rehe ojerovia e'ỹ va'e gwive upéa ojapo. Ha nde, ani erejapo ha'eixagwa. Nhandejáry, nde Ru yváy pygwa oikwaa-ma ne remikotevẽ.
31 Nde katu epena meme hese. Ha'e ne ruvixarã. Hemimbota-rehe mate epena. Upéixa erejapo meme ramo, ha'e nde rexakwaa porã-ta. Ome'ẽ-ta nde-vy ne remikotevẽ va'e.
32 —Upéixa-gwi peẽ, xe rembiayhu kwéry ani pejapura rei teĩ. Napende retái ramo jepe, ani pekyhyje rei teĩ. Nhandejáry Nhande Ru yváy pygwa pende poravo-ma va'ekwe peiko hagwã hendive. Pemoirũ-ma va'erã íxupe pene ruvixarã.
33-34 Upéixa-gwi anive ne rakate'ỹ eterei ne mba'e kwéry-rehe. Iporãve ne rakate'ỹ Nhandejáry remimbota-rehe nde rekoha porãrã hagwã. Upéa-rehe evendepa ne mba'e kwéry hepykwe ereme'ẽ hagwã iporiahu va'e kwéry-pe. Upéixa erejapo nde rekoha porãve hagwã yváy-py. Hyru-py eremono'õ va'e, ne mba'e, ndohói arã ne ndive yváy-py. Ndaha'éi upe pygwarã ne mba'e ko yvy pygwa va'e. Nhandejáry remimbota-rupi ereiko ramo ae, nde rekoha porãrã erehupity arã yváy-py. Nde rekoha porãrã hemimonda e'ỹ va'e, hembi'u e'ỹ va'e ave nde ao raso rembi'u e'ỹ va'e ave nde rekoha porãrã. Ne rakate'ỹha-rehe erepena pena va'erã. Erepytase arã indive. Upéixa-gwi iporãve nde-vy ne rakate'ỹ Nhandejáry remimbota-rehe, he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe.*

Mburuvixa-pe oha'arõ va'e rehegwa nhe'ẽ oiporu Hesu (Mt 24.43-44; 25.1-13; Mc 13.35-37; Lc 21.34-35)

35-37 Upéi he'i jevy Hesu:

---

* **12:33-34** Mt 6.19-21

—Xe ra'arõ katu xe Nhande Ryke'y tee va'e agwahẽha óra. Amombe'u-ta peẽ-my mba'éixa pa tekotevẽ xe ra'arõ mburuvixa-pe oha'arõ va'e rehegwa nhe'ẽ-rami.

—Oĩ va'ekwe imba'e reta va'e. Oho omenda va'e karugwasu ha-py. Ha hembigwái kwéry oha'arõ arõ íxupe ou jevy hagwã. Oku'a jopyha ndoipe'áiry. Tataendy nombogwéiry. Oha'arõ tee oiko-vy. Omonhenduha oha'arõ. Ogwahẽhaty oha'arõ sapy'a ogwahẽ ramogwarã oipe'a hagwã okẽ.

—Ha'e-ta katu peẽ-my: Ovy'a voi va'erã upe ijáry-rehe oha'arõ va'e kwéry. Ogwahẽ ramo ijáry, ogwereko porã va'erã gwĩ gwembigwái ndokéiry va'e-pe.

38-40 —Avave ndoikwaái igwahẽ hagwã áry. Pyhare pyte-py para'e ogwahẽ-ta, haimetema ko'ẽ jave para'e ogwahẽ-ta. Oha'arõ arõ joty oiko-vy hembigwái. Ogwahẽ ramo ijáry ndokéi va'e ovy'a va'erã. Ijáry joty ohexakwaa va'erã upe gwembigwái ha'arõha-pe.

—Upe hembigwái ha'arõháixa peẽ katu tapeiko xe ra'arõ-vy, he'i Hesu. —Xe Nhande Ryke'y tee va'e aju jevy-ta. Avave ndoikwaái agwahẽ hagwã áry. Xe ra'arõ arõ-vy katu peiko kena.

—Amombe'u jevy-ta mba'éixa pa tekotevẽ xe ra'arõ óga járy nhe'ẽ-rami, he'i Hesu.

—Óga járy oikwaa ramo ra'e imonda va'e ogwahẽ ramoha áry ndokéi arã ra'e ha'arõ oiko-vy pono oike imondase va'e.

—Upéixa ave peẽ xe ra'arõ-vy peiko katu. Ndereikwaái arã xe agwahẽ hagwã áry. Tane mandu'a meme katu xe-rehe. "Ogwahẽ-tama para'e" ere xe-rehe. Upéixa xe ra'arõ, he'i Hesu gwembiayhu kwéry-pe.*

Tembigwái gwerekwa rekovia opyta va'e rehegwa nhe'ẽ

41 Upéi Pedro he'i Hesu-pe oporandu-vy:

—Kiva'e-pe eremombe'u kuri arandu rehegwa nhe'ẽ, ore Járy? Ore-vy gwarã para'e, entéro va'e pegwarã para'e? he'i oporandu-vy. —Ore, ndoroikwaáiry, he'i.

42 —Amombe'u-ta peẽ-my tembigwái rekoha rehegwa nhe'ẽ-rami peha'arõ hagwã peiko-vy, he'i. —Kiva'e po hekoha porã va'e, kiva'e po hekoha vai ave amombe'u-ta peẽ-my, he'i.

—Oĩ va'ekwe kwimba'e heta hembigwái va'e. Mombyry ohose-gwi he'i gwembigwái hi'arandu va'e-pe: "Xe mba'e-rehe enhangareko katu. Xe rembigwái kwéry-rehe eremanda ave. Eremboja'o ja'o hagwã ereme'ẽ-vy hemi'urã kwéry íxupe gwarã" he'i. Upéa he'i rire oho oheja gwekoviarã ijáry.

43 —Ogwahẽ jevy-ma ramo otopa jevy gwembigwái-pe. Ovy'a voi arã upe ijáry nhe'ẽ-rupi omanda porã va'e ogwahẽ jevy-ma ramo herekwa.

44 —Anhetegwa amombe'u-ta peẽ-my: Upe herekwa va'e ovy'a eterei va'erã gwembigwái ndive. Ovy'a-gwi he'i va'erã íxupe: "Iporã voi ne rembiapokwe. Avy'a voi ne rembiapokwe-rehe. Upéixa-gwi xe areko va'e-rehe erenhangareko meme-ta." Aipo he'i arã ijáry gwembigwái porã va'e-pe.

45 —Ha ndovy'a mo'ãi va'erã upe ijáry nhe'ẽ-rupi ndoikói va'e, omanda vai va'e. Upéa, ndoúi jave ijáry, he'i rei arã nipo opy'apy-py "Hi'are-ta voi xe rerekwa." Ha upéa-rehe nahembiapo porãvéi-ma. Tembiapo vai vai ojapo. Onhembosarái hembigwái ambue kwéry-rehe, kwimba'e-pe kunha-pe ave oinupã nupã oiko-vy. Okaru karu oiko-vy. Oka'u ka'u ave oiko-vy.

46 —Ha hembiapo vai jave, ojáry-rehe naimandu'avéi jave, ogwahẽ jevy va'erã ijáry. Ogwereko asy asy ete uka va'erã gwembigwái hembiapo vaikwe-rehe. Omoĩ uka va'erã upe gwembigwái hembiapo vai va'e kwéry ha-py. Nhandejáry-rehe ndojeroviái va'e ha-py omondo arã íxupe.

47 —Ha'e-ta ave peẽ-my: Upe ijáry remimbota oikwaa-ma jave ojapo e'ỹ va'e ohasa asy asy va'erã. Gwembiapo porã e'ỹ-rehe ohasa asy va'erã. Ndojaposéi-gwi ndojapói.

---

* **12:38-40** Mt 24.42-44; Mc 13.32-37; Lc 21.34-36

48 Ha upe ijáry remimbota ndoikwaái va'e hembiapo vai-rehe jepe ndohasa asy etéiry
va'erã joty.
—Heta ome'ẽ me'ẽ rire nhande-vy, hekovia heta ojerure rure ave arã. Hetave tave
ome'ẽ rire, hetave tave ave ojerure rure arã nhande-vy.

“Tata-rami aru xe pu'aka kente kwéry-rehe” he'i Hesu (Mt 10.34-36)

49 Upéi he'i jevy Hesu:
—Aju va'ekwe ko yvy-py. Tata-rami aru xe pu'aka kente kwéry-rehe. Ambojepotase
eterei va'e vérami aiko-vy pya'e hendy porã hagwã.
50 Tekotevẽ ae ahasa asy xe aiko-vy ou e'ỹ mboyve. Ajepy'apy hese aha'arõ-vy. Ahasa
asy ha'arõ-vy.
51 —Pende py'a-py penhemongeta rei xe-rehe. “Ou ombopy'agwapy enterove-pe
peteĩxa oiko hagwã hikwái. Ou ponove ndaija'éi ojóehe ou-vy” peje rei xe-rehe peiko-
vy. Ndaha'éiry upéa-rehe xe aju. Aju kente kwéry amboja'o-vy. Ndaijojavéi voi va'erã
kente kwéry xe-rehe ha-py. Napeteĩxáiry voi va'erã.
52 Ãy gwive he'ýi kwéry, peteĩ óga gwigwa napeteĩxavéi va'erã xe moirũ va'e ipa'ũ-my
oĩ-gwi. Ndaijojavéiry arã gwe'ýi kwéry ndive upéixa-gwi.
53 Túvy ija'e'ỹ va'erã gwa'ýry-rehe ha ta'ýry gwu-rehe. Kunha ija'e'ỹ va'erã omemby
kunha-rehe ha imemby kunha osy-rehe. Kunha ija'e'ỹ va'erã ome sy-rehe. Imena sy
ija'e'ỹ va'erã omemby rembireko-rehe ave. Napeteĩxái ojohayhu va'erã xe-rehe ha-py,
he'i onhemombe'u-vy Hesu.

“Áry-rehe ne arandu voi” he'i Hesu (Mt 16.2-3; 5.25-26)

54 He'i ave gwenonde-py ijaty okwa va'e-pe:
—Ygwasu-gwi ou ramo arai oky hagwã, “Oky-tama nhande-vy” peje ramo, oky voi.
55 “Yvy aku-gwi ou yvytu haku vai hagwã nhande-vy” peje ave. Haku vai voi ave.
56 Arai erehexa ramo ereikwaa-ma oky hagwã. Yvytu aku nde pete ramo ereikwaa-
ma haku vai-ta ave. Áry-rehe ne arandu voi. Ma'erã-gwi nane arandu porãi Nhandejáry
rehegwa nhe'ẽ erehendu hagwã. Nde, nde py'a ky'aha eremo'ã kwaa, ma'erã-gwi nane
arandu porãi erehexa kwaa hagwã xe-rehe. Mbava'e-rehe po he'ise xe rembiapo porã
ndapeikwaái voi.
57 Ma'erã-gwi po nderejehexa kwaáiry nde rekoha-rehe ne arandu porã hagwã? he'i
onhemonhe'ẽ-vy.
58 —Oĩ ramo nde-vy ipoxy va'e, he'i ramo nde-vy: “Ne rembiapo vai va'ekwe xe-vy.
Nerembohekoviái xe-vy xe mba'e ne rembiporu va'ekwe. Upéa-rehe aha-ta mburuvixa-
pe oromombe'u-vy.” Aipo he'i ramo nde-vy, ani nde poxy teĩ joty. Enhe'ẽ mbegwe
mbegwe joty íxupe. Nde reraha ramo mburuvixa renda-py, tape-rupi erenhe'ẽ porã porã
joty íxupe ponove ipoxy ne ndive. Ereiko porã jevy hagwã indive embopy'a porã jevy
ndejéupe. Ipoxy reheve ogwahẽ ramo mburuvixa renda-py, niporãi arã voi nde-vy. Ne
rembiapo vai-rehe mburuvixa ne moĩ uka arã preso. Polícia-pe nde pyhy uka va'erã, nde
reraha uka va'erã.
59 Nde, neresẽvéi-ma va'erã ne moĩ hagwe-gwi. Erembohekoviapa ete-ma rire mate,
ne mosẽ jevy va'erã, he'i Hesu.

13

Ndererovái ramo nde rekoha, eremano va'erã

1 Upe jave ogwahẽ Hesu ha-py omombe'u íxupe:

—Mburuvixa Pilatos ojuka uka araka'e gwĩ galileu kwéry-pe. Oime jave Nhandejáry-pe ojeporahéi haty-py, ojuka íxupe kwéry. Nhandejáry-pe omboete jave gwymba ojuka uka-vy íxupe ave ojuka, he'i omombe'u-vy.

2-3 Upéa-rehe Hesu he'i íxupe kwéry:

—Ani ere teĩ nde py'apy-py: "Ojejavy eterei va'e-pe mate Nhandejáry ombohasa asy onhehundipa" ani ere teĩ upéa-rehe, he'i. —Anhete ha'e-ta nde-vy, ndererovái ramo nde rekoha, sapy'a ou va'erã Nhandejáry ne mbohasa asyharã, ne rembiapo vai-rehe eremano va'erã, he'i onhemonhe'ẽ-vy íxupe kwéry.

4-5 —Ho'a-ma ramo va'ekwe upe óga yvate vate va'e héry Siloé, dezoito omano va'ekwe. Hi'ári ho'a-gwi omano joa-ma hikwái. Kóxa ani peje teĩ hese kwéry: "Hembiapo vai eterei va'e voi nipo ra'e. Jerusalém mygwa kwéry-gwi nipo ra'e hembiapo vaive ra'e. Upéa-gwi nipo ra'e ombohasa asy íxupe Nhandejáry onhehundipa hagwã." Ani peje teĩ aipo-rami hese kwéry. Anhete ha'e-ta nde-vy. Ndererovái ramo nde rekoha, nderejeroviái ramo Nhandejáry-rehe, nde ave upeixa sapy'a eremano arã, erenhehundi arã, he'i Hesu onhemonhe'ẽ-vy íxupe kwéry.

Figo máta rehegwa nhe'ẽ

6 Ha upéi katu Hesu omombe'u arandu nhe'ẽ figo máta rehegwa nhe'ẽ-rami.

—Uvaty mbyte-py kwimba'e onhoty va'ekwe peteĩ figo yvyrarã. Upéi hi'are rire ou oheka mo'ã ijyva figo. Ha ndojohúi.

7 Upéixa-gwi he'i gwembigwái-pe uvaty-rehe onhangareko va'e-pe: "Ohasa-ma mbo-hapy ro'y upe figo máta anhoty hagwe. Hi'a-rehe aju meme mo'ã. Ndaipóri. Ndahi'áiry joty. Oĩ rei-ma. Eity íxupe" he'i gwembigwái-pe.

8 Ha hembigwái he'i íxupe: "Iporãve ereheja peteĩ ro'yve íxupe" he'i hembigwái gwerekwa-pe. "Ajo'o porã-ta ijerekwe-rehe. Amohu'ũ-ta amoporãve yvy ijerekwe-rehe.

9 Peteĩ ro'y rire jevy hi'a ramo iporã arã. Ha hi'a e'ỹ vyteri ramo katu, aity arã íxupe" he'i gwerekwa-pe.

Upe arandu rehegwa nhe'ẽ, figo yvyra rehegwa-rami omombe'u Hesu.

Kunha ikarapã va'e-pe ombogwera Hesu

10 Peteĩ pytu'uha áry-py Hesu oho jevy omombe'u ojeporahéi haty-py.

11 Ha ogwahẽ kunha ikarapã va'e. Ojapo-ma dezoito ro'y ikarapãha oiko-vy. Ndahi'yvi porãvéi-ma. Anháy ojepota hese-gwi omokarapã íxupe.

12 Ha ohexa-ma ramo íxupe, Hesu ohenói gwenda-py. Upéi he'i íxupe:

—Kunha, orombogwera-ma nde rasy vaikwe-gwi,

13 he'i hese opo omoĩ-vy. Upe jave opu'ã porã-ma kunha.

—Nhandejáry imarangatu tee va'e, he'i kunha omboete-vy. Nhandejáry ombogwerahare-pe omomba'egwasu.

14 Upéa-rehe ojeporahéi haty járy he'i ojogweroaty va'e kwéry-pe:

—Ani teĩ ereju pytu'uha áry-py ne mbogwera uka hagwã, he'i. —Áry rei-py katu ereju va'erã, he'i íxupe. —Seis áry meme-py nhamba'apo meme. Peteĩ áry-py japytu'u. Anive ereju pytu'uha áry-py ne mbogwera hagwã, he'i íxupe ipoxy-vy.

15 Hesu katu he'i íxupe:

—Nde, nde py'a ky'aha eremo'ã kwaa eterei. Erenhemboete rei ereiko-vy. Ndereikwaa porãi Nhandejáry nhe'ẽ, he'i. —Pytu'uha áry-py meme eremboy'u ne rymba kwéry. Erejora ne rymba vaka, ne rymba mburika ave eremboy'u hagwã ereraha-vy y rembe-py imboy'u-vy, he'i. —"Ndaha'éi tembiapo rei ajapo amboy'u-vy" ere ereho-vy. "Áry meme hoy'u hagwã ndaha'éi hembiapo rei" ere. "Amboy'u hagwã ae xe rymba" ere.

16 —Upéixa voi ave ambogwera arã pytu'uha áry-py. Kente iporãve voi mymba-gwi. Ha ko kunha Abraão remiarirõre voi. Ojapo-ma dezoito ro'y anhaygwasu Satanás ndopoíry íxugwi. Omokarapã-ma íxupe. Iporã voi pytu'uha áry-py imba'asy, anhaygwasu

remimoĩgwe ajorapa-ma kunha-gwi, he'i oikwaa ukase-vy huvixa kwéry-pe gwembiapo porã.
17 Inhe'ẽgwe ohendu-ma ramo, otĩ-ma hese ija'e'ỹ va'e kwéry. Ha enterove ojogweroaty aty va'e ogwerovy'a Hesu rembiapokwe.

Temitỹ mostarda rehegwa nhe'ẽ-rami arandu nhe'ẽ (Mt 13.31-32; Mc 4.30-32)

18 He'i íxupe kwéry Hesu:
—Mba'éixa aikwaa uka-ta peẽ-my Nhandejáry nhande ruvixaha? Mba'eixagwa nhe'ẽ aiporu-ta pene mo'arandu hagwã? he'i.
19 —Ne arandurã amombe'u-ta temitỹ mostarda rehegwa nhe'ẽ-rami aiporu-ta, he'i.
—Kwimba'e kokwe-py onhotỹ araka'e temitỹ. Héry va'e mostarda onhotỹ. Mixĩ ete va'e mostarda ra'ỹi. Okakwaa-ma rire ae oiko-ma tuvixa va'e yvyra. Hakãmby-py gwyra ojeaityvapo-ma, he'i Hesu Nhandejáry irũ hetave tave oĩ va'erã rehegwa kwaa uka-vy.

Mbojape mbovuha rehegwa nhe'ẽ-rami arandu nhe'ẽ (Mt 13.33-35)

20 Upéi he'i jevy:
—Mba'eixagwa nhe'ẽ aiporu-ta aikwaa uka hagwã peẽ-my Nhandejáry nhande ruvixaha? he'i.
21 —Mbojape mbovuha rehegwa nhe'ẽ-rami amombe'u-ta.
—Kunha oipyhy hu'i ojapo hagwã mbohapy mbojaperã. Ha hu'i-py omoĩ moĩ imbovuha. Ijavyte-rupi voi ojehe'apa hese. Indive ovu. Ombovupa-ma íxupe, he'i Hesu, Nhandejáry nhe'ẽ irũ hetave tave oĩ va'erã rehegwa kwaa uka-vy.

Okẽ po'i rehegwa nhe'ẽ (Mt 7.13-14,21-23; Jo 10.7)

22 Hesu ogwata gwata oho-vy Jerusalém-my. Tetã-rupi, tetã'i-rupi ohasa oho-vy. Ohasa ramo ombo'e mbo'e upe pygwa kwéry-pe.
23 Upe jave peteĩ oporandu íxupe:
—Mbo'eháry, ndahetái tipo onheresende va'erã? he'i.
24 Hesu katu arandu nhe'ẽ omombe'u íxupe, okẽ rehegwa nhe'ẽ-rami.
—Oĩ okẽ ereike hagwã yváy-py. Ipo'i va'e voi. Hasy peve ohasa va'erã. Heta va'e ohasase mo'ã pe okẽ-rupi. Anhetegwa ha'e-ta nde-vy. Ne kyre'ỹ re'ỹ katu erehasa porã hagwã pe okẽ-rupi, he'i Hesu ombojerovia ukase mo'ã-vy íxupe.
25 Upéi omombe'u jevy Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ óga járy rehegwa-rami.
—Óga járy opu'ã omboty hagwã gwokẽ. Omboty-ma ramo ndikatuvéi-ma ereike koty-py. Okẽ-my rei erenhe'ẽ-ta. "Eipe'a ne rokẽ oroike hagwã" ere rei arã óga járy-pe. Ha upéixa ave ere rei arã Nhandejáry-pe. Ereipota mo'ã okẽ oipe'a-gwi nde-vy. "Ndoroikwaái voi nde" he'i arã nde-vy. "Ndaikwaái xe" he'i arã nde-rehe.
26 Ha nde katu ere arã, "Nde karu rovái tee va'ekwe xe. Ne ndive hay'u va'ety tee va'ekwe xe. Xe retã-my xe mbo'e tee va'ekwe ave nde" ere arã íxupe.
27 Ha'e ae he'i arã nde-vy, "Xe katu, ndoroikwaái voi" he'i arã nde-vy. "Tereho mombyry xéhegwi. Nde ne rembiapo vai-gwi ndikatúi ereike ko'a-py. Nde-vy ndaipe'a mo'ãi ereike hagwã" he'i arã Nhandejáry nde-vy.
28 Upéa-rehe erejahe'o va'erã. Ndaikatúi ereike-gwi Nhandejáry nhande ruvixa oiko haty-py, nde vy'are'ỹ va'erã. Ne ramói amyrĩ Abraão oiko-ta Nhandejáry ndive. Ne ramói amyrĩ Isaque ave oiko-ta Nhandejáry ndive ave. Ne ramói amyrĩ Jacó ave oiko-ta Nhandejáry ndive ave. Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety amyrĩ kwéry ave oiko-ta indive. Ha'e kwéry meme Nhandejáry ndive oikopa va'erã. Ha nde, mombyry-gwi rei erehexa arã íxupe kwéry. "Ndikatúi ereike ko'a-py" he'i arã Nhandejáry nde-vy, he'i arandu nhe'ẽ oiporu-vy íxupe kwéry.

29 —Ha'e-ta peẽ-my heta heta judeu e'ỹ va'e omoirũ-ta Nhandejáry gwuvixarã-pe. Yvy
apy gwive opa yvy arigwa oho-ta ave oiko hagwã Nhandejáry nhande ruvixa oiko haty-
py. Upe-py ogwapy-ta indive yváy-py.
30 Ha heta oĩ ãy onhemboete uka e'ỹ va'e. Ha yváy-py tuvixa mba'e va'erã Nhandejáry-
pe. Heta oĩ ave ãy onhemboete ukaseve va'e. Ha natuvixa mba'éiry voi va'erã Nhan-
dejáry-pe, he'i íxupe kwéry Hesu omombe'u-vy.

Jerusalém tetã mygwa-pe ohayhu Hesu (Mt 23.37-39)

31 Ha upe jave gwĩ fariseu kwéry ogwahẽ ijukaharã omombe'u íxupe.
—Nde jukaharã ogwahẽ-tama, he'i íxupe. —Ekwa katu. Ekanhy mani íxugwi. Herodes,
nhande ruvixagwasu nde juka ukase-ma, he'i íxupe.
32 Hesu ae he'i:
—Xe areve-ta ko'a-py. Nakanhy mo'ãi voi íxugwi. Nhandejáry oipota-ma ramo
mate amano va'erã. Ndaha'éi mburuvixa nhe'ẽ-py amano va'erã, he'i Hesu. —
Mbarakajagwasu hembiapo nhemi nhemi ombotavy gwemi'urã-pe. Upéixa ete ne
mbotavy meme Herodes, he'i Hesu Herodes-rehe. —Tereho jevy emombe'u íxupe xe
nhe'ẽgwe, he'i. "Oĩve xe rembiaporã" ere íxupe. "Hetave anháy amosẽ-ta, hetave tave
ambogwera-ta vyteri" ere íxupe, he'i Hesu omombe'u uka-vy. —"Ko'ẽ mbue mbue ramo
mate ambopa-ta xe rembiaporã" ere íxupe kuri.
33 "Aikwaa-ma amanotaha óra" ere íxupe, he'i. —"Ãy katu, ko'ẽ ramo ave ahase ha-py
aha-ta" ere íxupe. "Ndaha'éi ko tetã-my amano va'erã. Aha ranhe-ta Jerusalém tetã-my
amano hagwã upe-py" ere íxupe. "Jerusalém tetã mygwa meme ojuka Nhandejáry nhe'ẽ-
py omombe'u va'ety-pe" ere íxupe, he'i Hesu omondo onhe'ẽgwe mburuvixagwasu-pe.
34 Upéi he'i Jerusalém tetã mygwa kwéry-rehe:
—Yma gware ãy peve erejuka meme Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety-pe. Om-
bou ramo nde ha-py, erejuka meme íxupe. Ita-py erejapi íxupe ijuka-vy. Upéixa pejapo
meme voi peẽ. Xe aipota voi xe-rehe erejerovia. Xe rembiayhurã amboatyse xe ndive
xe renda pygwarã. Ha nderejeroviaséi xe-rehe, he'i. —Yrygwasu ra'y kwéry ojerovia
osy-rehe. Ojohu-tama ramo ivai va'e ou, omboaty ipepogwy-py. Ha'e onhangareko porã
hese kwéry. Ohayhu porã gwa'y kwéry-pe. Xe ave, yrygwasu-rami, anhangareko porãse
mo'ã pende-rehe kwéry. Ha nderejeroviaséi xe-rehe.
35 —Pejeapysaka katu, anhete ha'e-ta nde-vy, aha-tama ko xe, oroheja-tama. Ava osẽ
va'e-rami hóga-gwi, aha ave ne renda-gwi. Ha ndaxe rexavéi-ma va'erã. Agwahẽ jevy-ma
ramo, xe rexa jevy-ma ramo, ere arã xe-vy: "Tande rovasa ete katu Nhandejáry. Ha'e ne
mbouha-rupi eregwahẽ ore-vy" ere arã xe-vy, he'i Hesu onhemombe'u-vy íxupe kwéry.*

14

Irurupa va'e-pe ombogwera Hesu

1-3 Peteĩ pytu'uha áry-py Hesu oho okaru fariseu róga-py. Fariseu kwéry ruvixa upe
va'e. Ha heta heta kente oĩ hóga-py. Orepara para Hesu-rehe oĩ-vy hikwái. Hi'ypa-ma
kwimba'e irurupa va'e oĩ ave upe-py. Hesu renonde-py oĩ. Ha fariseu kwéry, Moisés
remimombe'ukwe mbo'eha kwéry ave oha'arõ ohexa hagwã.
—Mbava'e nipo Hesu ojapo arã, he'i ojóupe hikwái. —Oporombogwera-ta para'e
pytu'uha áry-py. Ndopytu'u tee mo'ãi para'e gwembiapo-gwi, he'i ojóupe orepara para
jave Hesu-rehe.
Upéi Hesu he'i íxupe kwéry:

* **13:35** Sl 118.26

—Mbava'e tipo iporã Nhandejáry-pe jajapo hagwã pytu'uha áry-py? Oipota tipo nhaporombogwera? Oipota tipo ndajaiporiahuverekói hasy va'e-pe? Peẽ nipo pejohu vai ra'e nhaporombogwera ramo pytu'uha áry-py.

4 Ha okirirĩmba íxugwi.

Upe-ma ramo ombogwera hasy va'e-pe. Upéi he'i íxupe:

—Tereho jevy nde róga-py, he'i íxupe Hesu.

5 Upéi omombe'u jevy íxupe kwéry pytu'uha áry rehegwa nhe'ẽ.

—Peẽ kwéry, sapy'a pemba'apo ave pytu'uha áry-py, he'i íxupe kwéry. —Nde ra'y ho'a ramo ygwa-py, ne rymba ho'a ramo ave, sapy'a erenohẽ jevy arã upe ygwa-gwi. Nderéi va'erã "Nanohẽ mo'ãi pytu'uha áry-py" aipo ndere mo'ãi. Erenohẽ pya'e va'erã.

6 Ohendu-ma ramo upéa nhe'ẽ, ndikatúi ojohu vai.

Mba'éixa pa oiporavo gwenagwã ogwapy hagwã rehegwa nhe'ẽ

7 Ha gwĩ fariseu ohenói va'ekwe ou heta okaru porã hagwã. Ha ogwahẽ ramo peteĩ teĩ oiporavo gwenagwã ogwapy hagwã. Iporãve rãve va'e-py ogwapyse. Upéa-rehe Hesu omombe'u íxupe kwéry arandu rehegwa nhe'ẽ omenda va'e rehegwa nhe'ẽ-rami. He'i:

8-9 —Ne renói ramo erekaru hagwã omenda va'e ha-py, ani erenhembotuvixa eterei eregwapy hagwã. Ejehexa uka porã katu. Imbotuvixapyrã va'e renda-py ani eregwapy teĩ. Imbotuvixapyrã e'ỹ-rupi eiko pono ne mbova óga járy nde gwapy ha-gwi. "Niporãi eregwapy ko'a-py. Ko va'e mburuvixave renda ae ko. Ha'e ae ogwapy-ta ko'a-py. Nde, eregwapy mombyryve xéhegwi" pono he'i nde-vy. Aipo-rami ne mbova ramo nane mbovy'ái arã. Ne mopu'ã pu'ã ramo ne motĩ-ma arã.

10 Iporãve eregwapy imbotuvixapyrã e'ỹ hagwã-rami. Upe-py eregwapy jave óga járy ou arã nde ha-py: "Iporãve xe ypy pyve eregwapy ko'a-py erekaru porãve arã nde" he'i arã nde-vy ne mbotuvixave-vy va'erã. Upéixa ramo ohendu va'e ne mbotuvixave va'erã enterovéa-gwi.

11 Ha'e-ta peẽ-my, onhembotuvixaseve va'e-rehe avave nopenáiry, ha upe onhemomirĩve va'e-pe katu ombotuvixave va'erã.

12 Upéa omombe'u rire he'i gwenoihare-pe:

—Nde, ereporomongaru porãse ramo, ani erehenói nde-vy jevy ne mongaru va'erã kwéry-pe. Nde rapixa kwéry, nde ryvy kwéry, nde ryke'y kwéry, nde re'ýi kwéry, nde rapixa imba'e reta va'e kwéry ave ani erehenói upe va'e kwéry mante eremongaru porã hagwã. Ha'e kwéry ne renói jevy arã ne mohekoviarõ uka arã. Ha ko yvy-py mate iporã va'erã nde-vy.

13-14 —Iporãve ereporomongaru porãse ramo jepe ne mohekoviarõ e'ỹ va'erã-pe joty erehenói. Iporiahu va'e kwéry, ikarapã va'e kwéry, ogwata e'ỹ va'e kwéry, hesapyso e'ỹ va'e kwéry ave erehenói va'erã eremongaru porã hagwã íxupe kwéry. Upe va'e kwéry ndogwerekói mba'eve ne mongaru jevy hagwã. Upéa erejapo ramo Nhandejáry katu nde rovasa porã arã yváy-py, he'i íxupe. —Upe áry-py, entéro omano va'ekwe gwive omoingove jevy va'erã áry-py, nde rereko porã va'erã Nhandejáry ne rembiapo porãkwe-rehe, he'i Hesu ombo'e-vy.

Kente kwéry omongaru uka va'e rehegwa nhe'ẽ

15 Peteĩ indive okaru va'e ohendu-ma ramo he'i íxupe:

—Nhandejáry nhande ruvixa oiko haty-py, ovy'a ete va'erã indive okaru ramo.

16 —Néi, he'i Hesu. —Amombe'u-ta peẽ-my Nhandejáry ndive oiko va'erã rehegwa nhe'ẽ kente kwéry omongaru uka va'e rehegwa nhe'ẽ-rami.

—Kwimba'e ojapo uka heta temi'urã omongaru porã hagwã heta kente-pe. Ha omombe'u heta va'e-pe ou hagwã okarugwasu ha-py.

17 Ojapopa-ma rire omondo gwembigwái omombe'u hagwã okaru va'erã-pe. “Ejo
katu, jaha jakaru. Ojapopa-ma nhane remi'urã, ere xe remihenói-pe” he'i omondo-vy
íxupe kwéry.
18 —Ohenói-ma ramo avave ndouséi indive. Peteĩ va'e he'i uka íxupe: “Yvy ajogwa
va'ekwe ahexa ranhe-ta” he'i uka. “Ahexa ranhe-ta ndaha mo'ãi ranhe. Ani erejohu
vai teĩ aha e'ỹ ramo” he'i uka jevy íxupe.
19 —Upéi, hemienói ambue va'e ave he'i uka íxupe: “Heta xe rymba pyahu ajogwa
va'ekwe. Tekotevẽ aikwaa nomba'apo porãi para'e, omba'apo porã para'e. Upéa-rehe
ndaha mo'ãi akaru hagwã ne ndive. Ani erejohu vai teĩ, ndahái ramo” he'i uka jevy íxupe.
20 —Upéi, outro he'i uka ave íxupe: “Amenda-ma kuri. Ndikatúi aha” he'i uka ave.
21 —Ogwahẽ jevy-ma ramo hembigwái omombe'upa gwerekwa-pe. Oikwaa-ma ramo
ndovy'ái voi ijáry. Ima'eandu-gwi he'i gwembigwái-pe “Ekwa katu. Tereho hekoviarã
embou iporiahu va'e kwéry okaru hagwã” he'i. “Tetãgwasu-py ekwa ehexa íxupe kwéry.
Tapegwasu rupigwa, tape po'i rupigwa embou. Ikarapã va'e kwéry, hesapyso e'ỹ va'e
kwéry, ogwata e'ỹ va'e kwéry ave embou katu okaru hagwã” he'i gwembigwái-pe.
22 —Upéi oho jevy hembigwái. Ogwerupa ete rire-ma, he'i gwerekwa-pe: “Aha
ambovía va'ekwe kuri ogwahẽmba-ma” he'i. “Ajohu va'e kwéry gwive ogwahẽmba-ma”
he'i. “Nomboaty hetái joty. Hendarã kwéry ne'írã vyteri omohynyhẽmba” he'i.
23 —“Aipo ramo ekwa jevy tape tape-rupi tereho. Erejohu va'e gwive erembou hagwã
henagwã-rupi ogwapy hagwã. Oĩ rei tenda va'e nhamohynyhẽ hagwã.
24 Anhete ha'e-ta katu nde-vy: Tenonde-rupi ahenói uka va'ekwe ndo'u mo'ãvéi-ma xe
rembi'u” he'i ndovy'ái-gwi hese kwéry, he'i Hesu arandu nhe'ẽ omombe'u-vy.

Tekotevẽ omoirũ hagwã Hesu-pe
(Mt 10.37-38; Mc 8.34; Lc 9.23)

25 Ogwata ramo Hesu heta eterei oho ave hapykwéri. Upéi ojere he'i hagwã íxupe
kwéry:
26 —Xe moirũse ramo ndikatúi xéhegwi erehayhuve avave-pe. Nde ru-pe, nde sy-pe,
ne rembireko-pe, nde ra'y kwéry-pe, nde rajy kwéry-pe, nde ryke'y kwéry-pe, nde ryvy
kwéry-pe, ne reindy kwéry-pe, ne ména-pe, ne memby kwéry-pe, nde ryke kwéry-pe,
nde kypy'y kwéry-pe, nde kyvy kwéry-pe ave erehayhuve ramo xéhegwi ndikatúi arã xe
moirũ. Xe moirũse ramo ndikatuvéi ne rakate'ỹ nde rekove-rehe.
27 Tekotevẽ ereiko okurusugwasu ogweraha va'e-rami. Upéixa ijukapyrã-rami
ndereikoséi ramo ndikatúi xe moirũ xe re'ýi tee ramo.
28 —Amombe'u-ta peẽ-my xe moirũse va'e rehegwa nhe'ẽ gwogarã omopu'ãse va'e
rehegwa nhe'ẽ-rami.
—Kwimba'e omopu'ãse ramo gwogarã ijyvate vate va'e, opy'a ndive onhemongeta
porã arã. “Oĩ tipo heta xe plata ajapopa hagwã? Oĩ tipo xe pytygwõharã jajapo porã
hagwã? Arekopa tipo ajapopa hagwã xe rogarã?” oporandu arã opy'apy-py.
29 Nonhemongeta porãi ramo omopu'ã rei ramo gwóga mo'ãrã, entéro ohexa va'e
opuka va'erã hese hógarã-rehe mo'ã ohexa ramo.
30 “Omoĩ mo'ã gwóga renagwã. Omopu'ã ku'a ku'a rei henagwãrãgwe. Ndojapopái
oheja hagwã” he'i va'erã onhembohory va'erã hóga-rehe. “Ojapo-ta mo'ã óga oheja jevy
gwogarãgwe” he'i arã, he'i Hesu arandu nhe'ẽ omombe'u.
31 Upéi he'i jevy:
—Amombe'u jevy-ta peẽ-my xe moirũse va'e rehegwa nhe'ẽ mburuvixagwasu onho-
rairõ va'e rehegwa nhe'ẽ-rami.
—Mburuvixagwasu onhorairõ-tama ramo mburuvixagwasu ambue ndive, onhemon-
geta porã opy'apy ndive soldado kwéry-rehe. Dez mil mate ogwereko ramo, ha hese
ija'e'ỹ va'e hetave ogwereko ramo, vinte mil ogwereko ramo, oporandu arã opy'apy-py:

“Isoldado kwéry imbaraeteve tipo xe soldado kwéry-gwi?” he'i arã. “Ome'ẽ-ta tipo aipe'a imburuvixave ramo oikoha íxugwi?” oporandu arã opy'apy-py.

32 —Ha nome'ẽi-tama ramo, nonhorairõsevéi-ma va'erã. Gwenonde-rupi omondo arã onhomongeta va'e. Ojerure uka-ta upe ipu'akave va'e-pe oiko porã jevy hagwã onhondive, he'i omombe'u arandu nhe'ẽ.

33 —Upéixa ave, xe moirũse va'e tonhemongeta porã opy'a ndive. Nome'ẽi voi xe moirũ ku'a ku'a. Gwekove-rehe hakate'ỹ va'e, gwe'ýi kwéry-rehe hakate'ỹ va'e, omba'e-rehe hakate'ỹ va'e naxe moirũ etéi arã oiko-vy, he'i íxupe kwéry oiporavo uka hagwã.

Juky rehegwa nhe'ẽ
(Mt 5.13; Mc 9.50)

34 Upéi he'i jevy:

—Amombe'u jevy-ta peẽ-my xe moirũse va'e rehegwa nhe'ẽ juky rehegwa nhe'ẽ-rami.

—He porã juky. Ha ndahéi ramo katu, ndikatúi eremoatyrõ jevy.

35 Ndovalevéi-ma. Yvy pygwarã ndovaléiry. Ha ne remimomborã-ma voi va'erã upéa, he'i. —Ne aranduse ramo, ejeapysaka porã ko xe nhe'ẽ-rehe, he'i Hesu omombe'u-vy íxupe kwéry.

15

Hembiapo vai va'e ndive Hesu oiko

1 Onhemboja Hesu renda-py plata-py oporombopaga va'ety kwéry, gwĩ ojejavy va'e kwéry ave inhe'ẽ rendu-vy.

2 Ha upéa-rehe fariseu kwéry, judeu rekombo'ehaty kwéry ave onhe'ẽ rei rei hese:

—Kóa nahi'arandúiry voi, he'i rei hese. —Gwĩ ojejavy va'e kwéry ndive oiko meme okaru ave indive kwéry, he'i hese ojohu vai-vy hese.

Ovexa kanhygwe rehegwa nhe'ẽ
(Mt 18.12-14)

3 Upéa-rehe Hesu omombe'u gwĩ ójehe ojerovia va'erã rehegwa nhe'ẽ ovexa kanhygwe rehegwa nhe'ẽ-rami.

4 —Ne rymba ovexa heta ete erereko ramo, cem erereko ramo, erenhangareko hese. Peteĩ okanhy-ma ramo, ereheja upe okanhy e'ỹ va'e kwéry anho nhu porã-my ereheka heka hagwã íxupe.

5 Erejohu-ma ramo, “Ajohu-ma xe rymba” ere va'erã. Erehupi va'erã íxupe nde ati'y-rupi ereru hagwã ne rymba kanhygwe. Erevy'a eterei ne rymba erejohu jevy-ma ramo.

6 Eregwahẽ-ma ramo rire nde róga-py erehenói arã enterove-pe jevy ovy'a ave hagwã. Nde re'ýi kwéry, nde rapixa kwéry ave erehenói arã ovy'a ave hagwã. “Ajohu jevy xe rymba okanhy va'ekwe” aipo ere arã eremombe'u-vy íxupe kwéry erembovy'a-vy jevy, he'i.

7 —Upéixa ave yváy pygwa ovy'a joa arã. Hembiapo vaikwe va'e ogwerova-ma oiko-vy ramo gwekoha ovy'a joa-ma va'erã oiko-vy. Ojejavy va'e ojerovia-ma ramo xe-rehe ovy'a joa-ma va'erã yváy pygwa ave. Heta heko porã va'e ojerovia oiko-vy ramo xe-rehe ombovy'a arã yváy pygwa kwéry. Ha peteĩ hekoha vai va'ekwe ogwerova ramo gwekoha katu, ombovy'agwasuve arã íxupe kwéry, he'i Hesu.

Omba'e oheka oiko-vy kunha

8 Upéi omombe'u jevy arandu rehegwa nhe'ẽ omba'e oheka va'e rehegwa nhe'ẽ-rami.

—Kunha ogwereko araka'e dez plata, ovale voi va'e. Ha okanhy peteĩ íxugwi. Upéixa-gwi omohendy tataendy, oitypei porã koty-py. “Tajohu jevy xe mba'e kanhygwe” he'i. Ndohejái mba'eve gwendagwe-py oitypei oheka-vy.

9 Ojohu-ma ramo ohenói kunha kwéry-pe ogwerovy'a jevy va'erã. Hapixa kwéry,
he'ýi kwéry hóga ypy rupigwa kwéry ogwahẽ-ma ramo, omombe'u: “Ajohu-ma xe plata
okanhy va'ekwe. Pevy'a katu xe ndive ajohu jevy-ma xe plata” he'i íxupe kwéry.
10 —Upéixa ave ogwerovy'a arã Nhandejáry hekoha vai va'ekwe-pe ogwerova-ma
ramo gwekoha. Ovy'a arã gwembigwái kwéry yváy pygwa ndive.

Ta'ymirĩ okanhy va'ekwe rehegwa nhe'ẽ

11 Hesu omombe'u jevy arandu rehegwa nhe'ẽ ta'ymirĩ okanhy va'ekwe rehegwa
nhe'ẽ-rami.
—Oiko va'ekwe kwimba'e. Mokõi ta'ýry va'e upéa.
12 —Ha ta'ymirĩ he'i gwu-pe: “Eme'ẽ mani xe-vy xe mba'erã. Ãy voi eme'ẽ xe-vy.
Naha'arõséi eremano rire ae areko hagwã ne mba'ekwe” he'i gwu-pe. “Iporãve ereme'ẽ
xe-vy ereikove reheve” he'i gwu-pe ta'ymirĩ hereko asy-vy.
Upéixa-gwi túvy omboja'o ja'o opa omba'e. Heta voi omba'ekwe omboja'o ja'o gwa'y
kwéry-pe ome'ẽmba íxupe kwéry.
13 —Upéi, ndahi'aréi ta'ymirĩ oho-ma mombyry. Omboatypa omba'e gwu mba'ekwe
ome'ẽ kuri va'e ovendepa oho-vy. Hepykwe ae ogweraha. Mombyry ete oho. Ogwahẽ
ramo tetã ambue-py ojapo opaixagwa. Omokanhy rei rei omba'e repykwe.
14 Omokanhymba-gwi mba'eve ndogwerekói, ndaiporivéi-ma imba'e, ndaiporivéi-ma
ave imba'e repyrãrãgwe. Iporiahu ete jevy opyta-vy.
—Ha upe rire, iporiahu ete jave tetã ambue pygwa kwéry-pe nahenhóiry hemitỹgwe.
Upéixa-gwi ohasa asy upe tetã mygwa. Ndogwerekovéi gwemi'urã-gwi ivare'apa upe
pygwa. Ha ohasa asyve ta'ymirĩ. Ndaipóri tembi'u-gwi ohasa asy oiko-vy.
15 —Ivare'apa eterei-gwi oho upe-py oiko va'e-pe ojerure gwemi'urã-rehe. Ha upe
va'e omomba'apo íxupe. “Eremba'apose ramo, tereho xe yvy nhu-my enhangareko xe
rymba kure kwéry-rehe, xe rymba kure mongaruha ramo ereiko hagwã” he'i upe pygwa
ta'ymirĩ-pe. “Iporã. Apyta-ta ne rembigwái ramo” he'i.
16 —Ha hymba kwéry-rehe onhangareko jave, ta'ymirĩ ivare'a vyteri oiko-vy. “Xe
vare'a” he'i. “Akaruse eterei. Xe vare'a-gwi ha'use mo'ã kente rembi'u e'ỹ va'e, ko kure
rembi'u rei-ma ha'use. Pono xe juka xe vare'a ha'use mo'ã ko kure rembi'u.” He'i-ma
ramo ojéupe, avave ho'u va'erã nome'ẽséi ta'ymirĩ-pe.
17 —Upe rire ae imandu'a jevy gwu-rehe: “Oĩ heta xe ru rembigwái omba'apo va'e. Upe
xe ru róga pygwa kwéry okaru porã. Hembigwái kwéry ave okaru porã ave. Ndaivare'ái
voi xe ru ndive omba'apo va'e kwéry. Ha xe, amano-tama xe vare'a eterei-gwi ko xe yvy
e'ỹ-py aiko-vy” he'i ojéupe.
18 “Taha jevy xe ru róga-py. Ha'e-ta íxupe, Ajapo vai va'ekwe nde-rehe, aipo ha'e-ta
íxupe. Nhandejáry-rehe ave ajapo vai va'ekwe ave.
19 Ajapo vai eterei-gwi xe atĩ agwahẽ jevy hagwã. Xe rembiapo vai eterei nde-rehe,
anive, Xe ra'y, ere xe-rehe. Atĩ eterei, Xe ra'y, ere hagwã xe-vy. Aikose eterei ne
rembigwái ramo, aipo ha'e-ta xe ru-pe” he'i opy'apy-py.
20 —He'i-ma ramo osẽ upe yvy-gwi ojevy hagwã gwu renda-py. Mombyry-gwi ou
jevy. Ogwahẽ e'ỹ jave gwu róga-py, mombyry vyteri gwu róga-gwi ou-vy ohexa-ma íxupe
túvy. Ohexa-ma ramo, oiporiahuvereko gwa'ymirĩ-pe. Oripara oho-vy ohogwaitĩ hagwã
gwa'ýry-pe. Ohova pyte pyte íxupe. Oiporiahuvereko voi gwa'ýry-pe.
21 —Aipo ramo ta'ymirĩ he'i gwu-pe: “Xe rembiapo vai va'ekwe nde-rehe. Xe rembiapo
vai va'ekwe Nhandejáry-rehe ave. Xe rembiapo vai-gwi xe atĩ voi ndéhegwi. Anive, Xe
ra'y, ere teĩ xe-vy xe rembiapo vai eterei va'ekwe-gwi” he'i gwu-pe.
22-23 —“Ani eretĩ teĩ xéhegwi. Nde xe ra'y tee” he'i. “Orohayhu eterei. Avy'a orohexa-vy”
he'i túvy íxupe.

—Upéi he'i gwembigwái kwéry-pe omanda-vy: “Pekwa pya'e peru xe ra'y aorã. Eru ao porã ete omonde hagwã. Ikwãyrurã eru ikwã-rehe omoĩ hagwã. Ipy ryrurã eru ave omonde hagwã. Iporã porãve va'e eru xe ra'y pegwarã” he'i.

—“Peru ave vaka ra'y ikyrave va'e pejuka hagwã íxupe. Heta eta vaka ro'o ja'u-ta javy'a eterei-gwi.

24 Ko xe ra'y okanhy va'ekwe oiko-vy ha ko'ánga ogwahẽ jevy ou-vy. Omano vérami va'ekwe ha oikove jevy-ma nipo ra'e” he'i hese gwembigwái kwéry-pe.

—Upéi onhepyrũ ogwahẽ ramo ovy'a joa.

25 Upe jave ta'y rypykwe oime kokwe-py. Gwóga-py ogwahẽ-tama ramo ohendu ombopu va'e, ohendu ave ogwahu va'e.

26 Ohendu-ma ramo ohenói hembigwái oikwaa hagwã: “Mbava'e tipo aipo va'e?” he'i.

27 “Nde ryvy ogwahẽ kuri. Hesãi porã ogwahẽ ou-vy. Ovy'a eterei nde ru. Upéixa-gwi ojuka uka vaka ra'y ikyrave va'e hemi'urã.”

28 —Aipo ohendu-ma ramo ta'yrusu ipoxy gwyvýry-rehe, ndoikeséi gwóga-py. Upe-ma ramo túvy osẽ oho-vy ohogwaitĩ-vy íxupe. Ojerure rure gwa'y rypy-pe oike hagwã gwóga-py.

29 —Upe va'e ae he'i gwu-pe: “Xe katu, xe are-ma amba'apo ne ndive. Are-ma aiko ne nhe'ẽ-rupi. Ne remimbota mate ajapo aiko-vy. Ne'íra vyteri ereme'ẽ xe-vy ne rymba mixĩ va'e ha'u va'erã xe rapixa kwéry ndive.

30 Ha ko ne mba'e hundipahare katu ogwahẽ ramo, ne rymba ikyrave va'e erejuka íxupe. Hembiapo vai va'ekwe nde-rehe. Opa mba'e ojapo nipo oiko-vy ra'e kunha vai ndive nipo oiko ra'e ave ha ogwahẽ ramo, ne rymba ikyrave va'e erejuka nipo ra'e íxupe.”

31 —He'i-ma ramo, túvy he'i íxupe: “Xe ra'y, nde ko ereiko meme xe ndive. Entéro xe mba'e gwive ne mba'e voi.

32 Tekotevẽ javy'a ko'ánga onhondive. Ko nde ryvy, Omano, ha'e mo'ã va'ekwe hese, oikove teĩ nipo ra'e. Okanhy va'ekwe ha ko'ánga ogwahẽ jevy ou-vy. Tekotevẽ nhanhombovy'a jevy katu” he'i túvy gwa'yrusu-pe, he'i Hesu, gwĩ ojejavy rire ojehesa rerova uka va'e-rehe Nhandejáry ovy'aha kwaa uka-vy.

16

Tembigwái nonhangareko porãi gwerekwa mba'e-rehe rehegwa nhe'ẽ

1 Hesu omombe'u jevy doze gwemimbo'e kwéry-pe. Arandu nhe'ẽ omombe'u tembigwái rehegwa nhe'ẽ-rami.

—Kwimba'e onhangareko uka omba'e reta reta peteĩ gwembigwái-pe. Upe imba'e reta va'e oiporu uka meme omba'e kente kwéry-pe ombohekovia hetave hagwã íxupe. Ha ohekoviarõ-vy hembigwái-pe ogweru hikwái. Iják ete nonhangarekói voi hese, hembigwái mate ojapo.

—Upe jave gwĩ oikwaa va'e he'i imomba'apoha-pe: “Nonhangareko porãi voi ne rembigwái ne mba'e-rehe. Ndohekoviarõ porãi nde-vy oiporuruka hagwe” he'i omombe'u-vy.

2 —Ha upéi katu upe va'e ohenói uka gwembigwái-pe: “Ne rembiapo vai rerakwã ahendu kuri. Anhete pa erejapo. Nerembohekovia porãi nipo xe mba'e aheja nde-vy va'ekwe ereiporuruka hagwã. Upéixa ramo noromomba'apo mo'ãvéi” he'i gwembigwái-pe, hembiapo vai va'ekwe-rehe.

3 —Ha upéi katu hembigwái onhemongeta opy'apy-py: “Mbava'e tipo ajapo-ta? Xe momba'apoha xe mosẽ-ta. Namba'apo mo'ãvéi-ma íxupe. Xe kangy eterei amba'apo hatã hagwã. Ndikatúiry amba'apo mbaraete hagwã. Ndajo'o kwaái yvy. Atĩ eterei ajerure rure hagwã xe remikotevẽ-rehe. Mbava'e tipo ajapo-ta aiko porã hagwã namba'apovéi-ma ramo a-py?” he'i opy'a-py onhemongeta-vy.

4 —Upéi he'i jevy opy'a-py: “Aikwaa-ma mba'e ajapo-ta kente kwéry xe moirũ porã
hagwã, xe mogwahẽ hagwã gwóga-py” he'i opy'apy-py.
5 —Upéi omomba'apoha mba'e oiporu va'ekwe ohenói. Ogwahẽ ypy va'e-pe he'i:
“Mbovy tipo erereve vyteri xe momba'apoha-pe?” he'i oporandu-vy íxupe.
6 “Heta nhandy aiporu va'ekwe. Cem ryrugwasu-rehe areve voi íxupe.” “Ki, ehai nde
kwatia-py mixĩve ereve hagwã. Cinqüenta ryrugwasu-rehe erehai” he'i oreve va'e-pe.
Ome'ẽ íxupe ikwatia ohai mixĩve oreve hagwã.
7 —Upéi oporandu kwimba'e ambue-pe: “Ha nde tipo, mbovy tipo erereve ave nde?”
he'i. “Heta trigo aiporu va'ekwe. Cem ryrugwasu-rehe areve vyteri ne momba'apoha-
pe” he'i. “Ehai mixĩve nde kwatia-rehe. Oitenta ryrugwasu-rehe mate erehai” he'i
ome'ẽ-vy íxupe ikwatia ohai hagwã.
8 —Ha upéa oikwaa-ma ramo imomba'apohare he'i hese: “Hi'arandu nipo ra'e xe
rembigwaikwe xe mbotavy hagwã” he'i gwembigwaikwe-rehe, he'i Hesu arandu nhe'ẽ
tembigwái rehegwa nhe'ẽ-rami omombe'u-vy.
Ha Hesu he'i ave:
—Ha'e-ta katu peẽ-my ko'ãygwa pytũ mygwa-rami oiko va'e hi'arandu voi ombovia uka
hagwã gwapixa-pe. Ha oĩ arakatu pygwa-rami oiko va'e, Nhandejáry-rehe ojerovia va'e,
nahi'arandu porãi gwapixa ndive oiko porã hagwã.
9 —Ha'e-ta ave peẽ-my, ani ereiporu rei ne mba'e, nde pirapire ave ndejéupe gwarã
anho-rehe. Iporãve ereme'ẽ hemikotevẽ iporiahu va'e kwéry-pe. Upéixa nde py'a porã
reheve ereiporu ramo ne mba'e reta, gwĩ ereiporiahuvereko va'ekwe ovy'a jevy va'erã
ne ndive. Ha eregwahẽ-ma ramo yváy-py ne mogwahẽ porã arã.
10 Tereiporu porã ne mba'e ereiko porã hagwã. Ndahetái ramo ne mba'e, ereiporu
kwaa ramo, iporã arã nde-vy. Hetave tave erereko ramo ereiporu kwaa arã upe ne
mba'e reta voi ave. Nde py'a porã-gwi ereiporu kwaa ne mba'e. Ha ndahetái ramo
ne mba'e, ndereiporu porãi ramo upe ne mba'e mbovy, hetave tave erereko ramo,
ndereiporu kwaái arã upe hetave va'e ave. Nande reko porãi-gwi ndereiporu kwaái ne
mba'e.
11 —Ha nane arandu porãi-gwi ndereiporu porãi ne mba'e ko yvy pygwa. Mba'éixa po
ereiporu kwaa va'erã Nhandejáry remime'erã? he'i Hesu omombe'u-vy.
12 —Ha ndereiporu porãi ramo ko'a-py ereiporu va'e, avave nome'ẽi arã ne mba'e teerã
nde-vy.
13 —Ndaikatúi eremba'apo mokõive-pe. Peteĩ va'e-rehe nande a'e porãiry va'erã.
Ambue katu erehayhu tee va'erã. Peteĩ va'e-rehe ne rakate'ỹve arã. Ha outro-rehe
katu nerepenái arã. Peteĩ va'e nhe'ẽ-rupi mate ereiko arã, he'i omombe'u-vy. —Upéixa
ave ereiko ramo Nhandejáry nhe'ẽ-py, ndikatuvéi erepena eterei ko yvy-rehe oiko va'e
nde pirapire-rehe. Ne rakate'ỹ eterei ramo pirapire-rehe, ipu'aka va'erã nde-rehe.
Nerepenái va'erã Nhandejáry-rehe. Nde kupe-py rei oĩ va'e-rami erereko va'erã íxupe.

Fariseu kwéry-pe onhemonhe'ẽ Hesu

14 Ohendu-ma ramo upe nhe'ẽ fariseu kwéry, onhembohory hese. Plata rayhuha
ha'e kwéry. Omba'e reta rayhuha ave ha'e kwéry. Upéixa-gwi Hesu remimombe'u-rehe
ndovy'áiry.
15 Upéa-gwi Hesu he'i íxupe kwéry:
—Peẽ penhemboheko marangatu rei yvypóry renonde-py. Peje rei pendejéupe “Aiko
porã Nhandejáry nhe'ẽ-py” peje mo'ã, pende apu rei pendéjehe, pende rerovia rei
kente kwéry. Nhandejáry ae ohexa porã nde py'apy-py. Oikwaa-ma katu mbava'e-
rehe erejerovia ete. Oikwaa-ma ave mbava'e-rehe erenhemongeta nde py'apy-py, he'i
onhemonhe'ẽ-vy íxupe kwéry. —Oĩ heta mba'e, heta hembiapo ave ovale e'ỹ va'e voi katu

Nhandejáry-pe. Ha kente kwéry he'i rei upe mba'e-rehe, “Iporã katu” he'i rei hembiapo-rehe. “Ovale voi” he'i rei hese. Ndoikói peteĩxa Nhandejáry ndive-gwi, aipo he'i rei hese, he'i Hesu onhemonhe'ẽ-vy.

16 —Myamyrĩ ojerovia araka'e Nhandejáry-rehe. Upéixa-gwi oiko porã araka'e inhe'ẽ-py. Ohendu meme katu araka'e Moisés amyrĩ rembihaikwe. Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety amyrĩ kwéry rembihaikwe ave ohendu meme ave araka'e. Upéa-rehe oikwaa-ma araka'e Nhandejáry remimbota ojapo hagwã, he'i.

—Upe rire ou-ma va'ekwe João Batista. “Ou-tama Nhandejáry nhande ruvixarã” omombe'u meme. Upe rire ãy peve onhemosarambi rambi upe nhe'ẽ. Ha heta kente ikyre'ỹ voi omoirũ hagwã Nhandejáry-pe. Oikese ha-py pya'e a'e oike ha-rami ojapura-ma va'e-rami omoirũse eterei Nhandejáry-pe gwuvixarã, he'i.

17 —Ha'e-ta ave peẽ-my, áry opa va'erã. Yvy ave opa va'erã ave. Nhandejáry nhe'ẽ ae Moisés amyrĩ remimombe'ukwe ndopái va'erã. He'i hagwe-rami oikopa peve nonhehekoviarõ mo'ãi voi, he'i Hesu.

Mendare rehegwa nhe'ẽ
(Mt 19.1-12; 5.31-32; Mc 10.11-12)

18 He'i ave:

—Gwembireko-gwi opoi va'ekwe omenda jevy ramo ambue kunha-rehe, ojapo vai voi Nhandejáry renonde-py. Ha kunha ome oheja va'ekwe-rehe omenda va'e ojapo vai ave Nhandejáry renonde-py, he'i Hesu ombo'e-vy íxupe kwéry.

Mokõi kwimba'e rehegwa nhe'ẽ

19 Upéi Hesu omombe'u jevy arandu nhe'ẽ mokõi kwimba'e rehegwa nhe'ẽ-rami.

—Oiko va'ekwe peteĩ kwimba'e imba'e reta va'e. Hepyve pyve va'e ao meme voi katu ha'e omonde. Ha okaru porã porã meme ave.

20 Ha hokẽ-my ogweru omoĩ-vy kwimba'e iporiahu ete va'e. Héry va'e Lázaro. Hasy va'e voi Lázaro. Ipire aipa va'e voi. Ikangy voi hasy ete-gwi.

21 Ha ivare'a eterei-gwi ogwapy oĩ-vy upe-py. Oha'arõ ho'u va'erã mo'ã. Tembi'u sururukwe ho'a va'ekwe ho'u hagwã oĩ upe-py. Onhemohygwyatã-vy mo'ã ou oha'arõ oĩ-vy upe-py. Ha upéixa oĩ jave gwĩ jagwa ou ohere íxugwi ijai ai.

22 —Upe rire omano Lázaro. Omano ramo Nhandejáry rembigwái yváy pygwa ou ogweraha íxupe oiko hagwã Abraão amyrĩ ndive ogwenogwahẽ íxupe heraha-vy Nhandejáry renda-py.

—Upéi omano ave upe imba'e reta va'ekwe ave. Ha omoĩ hetekwe hetekwe rendaty-py.

23 Omano rire-ma oime jave nhane mbohasa asy va'e renda-py, ohasa asy-ma voi oiko-vy.

—Upéi oma'ẽ jave mombyry-kotypy ohexa Lázaro amyrĩ-pe oiko ramo Abraão amyrĩ ndive.

24 Upéi osapukái Abraão amyrĩ-pe. He'i “Xe poriahuvereko katu, xe ramoigwasu Abraão” he'i gwamoigwasu-pe. “Embou Lázaro xe pytygwõ uka-vy. Omoakỹmi hagwã jepe xe apekũ” he'i. “Okwã apy omoakỹ hagwã y-py omoro'ysã hagwã xe apekũ” he'i. “Aiko asy eterei ko tata rendy-py” he'i.

25 —Upéa-rehe Abraão amyrĩ he'i íxupe: “Namondo mo'ãi nde ha-py Lázaro” he'i íxupe. “Nde, tekotevẽ ne mandu'a nde rekohagwe-rehe. Eremano e'ỹ mboyve va'ekwe, ereiko ramo yvy ári ne mba'e reta-rehe mate erepena va'ekwe ereiko-vy. Ha upe-py nde rekoha porã va'ekwe. Ãy ae katu ereiko asy va'erã. Nde rekoha porãgwe ndovalevéi-ma va'erã nde-vy. Erehasa asy-ta voi katu ereiko-vy” he'i íxupe. “Ha Lázaro amyrĩ nde ramigwa e'ỹ va'ekwe. Ha'e oiko ramo va'ekwe yvy ári ohasa asy voi va'ekwe. Ãy katu ha'e oiko porã-ma” he'i Abraão amyrĩ imba'e reta va'ekwe-pe.

26 “Oĩ ave yvykwagwasu nhane mbyte-py. Ko'a pygwa ohasase mo'ã upe-py. Ndikatúi
ohasa yvykwagwasu-gwi” he'i. “Ha ndikatúi ave upe pygwa ohasa ou hagwã ore ha-py
ave” he'i Abraão amyrĩ upe imba'e reta va'ekwe-pe.
27 —“Aipo ramo” he'i Abraão amyrĩ-pe, “Emondo emogwahẽ uka Lázaro amyrĩ xe ru
róga-py” he'i.
28 “Oiko cinco xe ryvy kwéry oikove va'e. Emondo Lázaro amyrĩ omombe'u hagwã
íxupe kwéry Nhandejáry nhe'ẽ pono omano rire ha'e kwéry ave ou ko'a-py, ko ohasa asy
hagwã-py” he'i ojerure-vy íxupe.
29 —Upéi Abraão amyrĩ he'i íxupe: “Oĩ Nhandejáry nhe'ẽ ohai uka va'ekwe. Upéa ae
mate ha'e kwéry tohendu” he'i íxupe. “Nhandejáry nhe'ẽ Moisés amyrĩ rembihaikwe
ogwereko nipo ra'e. Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety rembihaikwe ogwereko ave
nipo ra'e. Upéa nhe'ẽ ae katu ha'e kwéry tohendu” he'i Abraão amyrĩ íxupe.
30 —Ha'e he'i “Nahániry” he'i jevy. “Nde, ereikwaa, upe hembihaikwe rehegwa nhe'ẽ
ha'e kwéry nohenduséi voi. Ohexa ramo peteĩ omano va'ekwe oikove jevy-ma ramo ae
ogwerovia arã inhe'ẽ. Ogwerova arã gwekoha ave” he'i ojerure rure-vy.
31 —“Ndojeroviaséi voi nipo ra'e hikwái” he'i Abraão amyrĩ íxupe. “Nohenduséi nipo
ra'e Moisés amyrĩ rembihaikwe. Nohenduséi nipo ra'e Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u
va'ety amyrĩ rembihaikwe ave. Omano va'ekwe oikove jevy-ma ramo nohenduséi
ave arã voi inhe'ẽ. Nohenduséi ete voi Nhandejáry nhe'ẽ” he'i íxupe Abraão amyrĩ.
“Namondo mo'ãi Lázaro amyrĩ upe-py” he'i ave Abraão amyrĩ, he'i Hesu omombe'u ramo
arandu rehegwa nhe'ẽ íxupe kwéry.

17

Kente-pe ombotavyse va'erã rehegwa nhe'ẽ (Mt 18.6-7; Mc 9.42)

1 Upéi Hesu he'i gwemimbo'e kwéry-pe:
—Oĩ heta kente-pe ombotavy va'erã. Ohesa rerova uka va'erã xéhegwi ombojejavy uka-
vy. Amboasy upe imbotavyharã-pe. Ohasa asy eterei va'erã.
2 Iporãve arã ra'e jajuka ombo'e vai e'ỹ ngatu. Iporãve arã ra'e nhanhapytĩ nhamoĩ-
vy ijaju'y-rupi itagwasu-rehe ipohyive hagwã. Iporãve arã ra'e nhamombo ygwasu-py
ombo'e vai e'ỹ ngatu omano pono xe-rehe ojeroviase va'e-pe ombotavy rei.

Nde-rehe hembiapo vai va'e ndive eiko porã

3 —Peẽ xe reroviaha va'e kwéry, penhangareko porã katu peteĩ teĩ pendéjehe. Oĩ ramo
nde rapixa xe reroviaha va'e jepe nde-rehe hembiapo vai va'e, enhemonhe'ẽ porã jevy
katu íxupe. Ha ohendu-ma ramo ne nhe'ẽ, “Arova-ta xe rekoha xe anhemboasy xe
rembiapo vaikwe-rehe nde-vy” he'i ramo eiporiahuvereko íxupe. Anive eremomandu'a
hembiapo vaikwe-rehe.
4 Nde-rehe hembiapo vai meme ramo, ha onhemboasy meme gwembiapo vaikwe-
rehe ramo, eiporiahuvereko meme katu íxupe. Eiko porã rei indive, he'i Hesu
omombe'u-vy hekoha kwéryrã.
5 Upéa-rehe hemimbo'e kwéry he'i íxupe:
—Ore pytygwõ katu orojerovia teeve hagwã Nhandejáry-rehe, he'i onhepytygwõ
ukaseve-vy ojerovia ete hagwã.*
6 —Erejerovia mixĩmi-ma ramo Nhandejáry-rehe, ome'ẽ-ta nde-vy ne rembijerure, he'i.
—Oĩ temitỹgwe héry va'e mostarda. Mixĩ eterei haimete nome'ẽi erehexa hagwã. Upe
mixĩgwe va'e-gwi osẽ tuvixa va'e. Yvyra-rami opyta. Upéixa ave mixĩmi jepe erejerovia
tee ramo Nhandejáry-rehe, “Ehapo'o ehekỹi ko yvyragwasu” ere ramo, ohapo'o joty
va'erã. “Erenhotỹ jevy ko yvyragwasu ygwasu-py” ere ramo íxupe, onhotỹ jevy va'erã

* **17:5** Mt 17.20; 21.21; Mc 11.23

y-py. Ne rembijerurekwe ojapo-ta Nhandejáry, he'i íxupe kwéry. —Nde-vy ikatu e'ỹ va'e ojapo va'erã nde-vy ne rembijerurekwe, he'i Hesu.

7-9 He'i ave íxupe kwéry:

—Eremomba'apo heta ne rembigwái kokwe-py omba'apo va'e. Mymba-rehe onhangareko va'e omba'apo heta. Omba'apo rire-ma ogwahẽ jevy nde róga-py. Upéi ere íxupe: "Ekwa katu ejapo xe remi'urã. Eru xe-vy ha'u va'erã, hay'u hagwã ave".

Erekaru porã rire ae-ma ere ne rembigwái-pe, "Ekaru katu". Avave nde'íry omba'apo va'e-pe: "Atima nde-vy ne rembiapo-rehe" nde'íry. Nde'íry ave, "Atima nde-vy xe nhe'ẽ-rupi eremba'apo-gwi" nde'íry.

10 —Peẽ ave, peiko ramo Nhandejáry nhe'ẽ-py, hemimbota meme peteĩ teĩ pejapo ramo, ani peje pendéjehe, "Xe rembiapo porã voi ko xe" ani peje teĩ pendéjehe. Iporãve ere "Hembigwái porã ete ndaikói Nhandejáry-pe. Hemimbotami mate ajapo íxupe" peje ae katu pendéjehe, he'i hekoharã omombe'u gwemimbo'e kwéry-pe.

Dez mba'asy vai ogwereko va'e-pe ombogwera Hesu

11 Hesu ogwata oho-vy Jerusalém tetã-my. Tape puku-rehe oho. Samaria pygwa yvy-rupi oho, Galiléia pygwa yvy-rupi ave oho.

12 Oike-tama peteĩ tetã'i-my ou ohogwaitĩ mo'ã íxupe dez aiai mba'asy vai ogwereko va'e. Ipire omboai mba'asy ani eremoagwĩ teĩ mba'asy vai ogwereko va'e-pe. Ogwahẽ mo'ã Hesu renda-py. Mombyry jave íxugwi opyta. Onhe'ẽ hatã he'i-vy:

13 —Mbo'eháry Hesu, ore poriahuvereko katu ore mbogwera katu, he'i onhe'ẽ hatã-vy.

14 Hesu ohexa-ma ramo íxupe kwéry he'i:

—Tapeho pejehexa uka pa'i kwéry-pe judeu kwéry rekoha-rupi, he'i íxupe kwéry.

Ha oho hikwái. Tape-rupi ogwata oho jave okwerapa-ma hikwái. Hesu nhe'ẽ-py okwerapa-ma.*

15 Oikwaa-ma ramo ikweraha peteĩ ou jevy ohogwaitĩ Hesu-pe:

—Xe mbogwera-ma hexapyrã-rupi xe mbogwera-ma, he'i. —Tonhemomarangatu katu Nhandejáry réry. Onhemomba'egwasu ete va'e Nhandejáry, he'i.

Omboete Nhandejáry-pe osapukái-vy ou jave tape-rupi ovy'a eterei-gwi.

16 Ogwahẽ-ma ramo Hesu-pe onhesũ henonde-py omboete íxupe-vy:

—Xe Járy, ne rembiapo porã eterei. Nde ko ne marangatu tee va'e. Atima voi nde-vy xe mbogwera-gwi. he'i íxupe.

Ovy'a eterei okwera-ma ramo upe Samaria pygwa va'e.

17-18 Upéi Hesu he'i íxupe:

—Ndaha'éi ne anho orombogwera kuri, he'i. —Enterovéa-pe voi ambogwera kuri, he'i. —Ha ne anho mate ereju xe mboete-vy, he'i okwera va'e-pe.

Ha ojogweroaty va'e-pe omombe'u.

—Ko samaritano va'e mate ou jevy xe mboete-vy. Nhande re'ýi e'ỹ va'e mate ovy'a para'e ambogwera-magwi íxupe, he'i. —Nove ndoúiry va'e kwéry-pe ambogwera ave kuri, he'i.

19 Upéi he'i samaritano va'e-pe:

—Epu'ã katu. Orombogwerapa-ma. Xe-rehe erejerovia-gwi ororesende-ma, he'i íxupe Hesu.

Kóixa Nhandejáry nhande ruvixa ramo (Mt 24.23-28,37-41)

20 Gwĩ fariseu kwéry oporandu Hesu-pe:

—Araka'e tipo ojekwaa-ta Nhandejáry nhande ruvixarã, he'i oporandu-vy.

—Ndaha'éi nhande resa-rupi jahexa Nhandejáry nhande ruvixa ramo, he'i omombe'u-vy íxupe kwéry.

---

* **17:14** Lv 14.1-32

21 —Upéa-rehe ndikatúi ere, “A-py ou-ma Nhandejáry. A-py ojekwaa-ma huvixarã”. Nde'íry ave “Upe-py ou-ma. Ojekwaa-ma huvixarã upe-py” nde'íry ave, he'i Hesu omombe'u-vy. —Avave ndohexái kipy po oiko. Nhande py'apy-py oiko nhande ruvixarã, he'i upe fariseu kwéry-pe ombo'e-vy.

22 Upéi he'i doze gwemimbo'e kwéry-pe:

—Ou va'erã peẽ-my peteĩ áry xe rexase eterei va'erã. Ha xe Nhande Ryke'y tee va'e-rehe peje-ta, “Ahexa nga'u íxupe. Peteĩ áry-rupi ahexa ramo íxupe avy'a va'erã” peje arã xe-rehe. Ha ndaxe rexa mo'ãi-ta vyteri.

23 “Ogwahẽ-ma ko'a-py” he'i rei va'erã xe-rehe. Ijapu rei va'erã xe-rehe. “Ogwahẽ-ma upe henda-py” he'i rei va'erã xe-rehe ijapu va'e. Ani erejerovia teĩ hese kwéry. Ani teĩ ereho xe reka-vy ave.

24 Agwahẽ ramo xe, Nhande Ryke'y tee va'e, enterove oikwaa-ta, ohexa-ta xe gwahẽ ramo. Ha'e-ta peẽ-my: Omohembipepa aragwaju-rami va'erã peẽ-my agwahẽ-ma ramo. Xe rexapa va'erã.

25 —Ahasa asy ranhe-ta. Ãygwa xe joko-ta ija'e'ỹ-ta xe-rehe.

26 Xe Nhande Ryke'y tee va'e agwahẽ jevy ramo, yma gware-pe ojehu hagwe-rami ave, ojehu jevy va'erã. Oikove vyteri jave Noé amyrĩ

27 gwĩ kente kwéry oiko rei araka'e. Okaru, oy'u, omenda ave, ome'ẽ gwajýry omenda hagwã ave. Upéixa rei okwa araka'e hikwái. Nhandejáry-rehe katu nopenáiry araka'e hikwái. Upéi Noé oike okanoagwasu-py. Oike rire-ma, pya'e oky araka'e. Tuvixa oky. Yvu mbovu-vy araka'e oky. Ha onhehundipa oike e'ỹ va'ekwe gwive.

28 —Upéixa ave ojehu araka'e myamyrĩ Sodoma tetã mygwa kwéry-pe. Oiko-ma jave Ló amyrĩ upe pygwa kwéry oiko rei ave araka'e. Okaru, oy'u rei, ojogwa omba'erã, ovende ave omba'ekwe, kokwe ojaty, gwogarã omopu'ã ave. Upéixa rei okwa araka'e.

29 Upéi Ló osẽ araka'e tetã-gwi oho-vy. Osẽha áry-py ho'a tata yváy-gwi ohapy hagwã araka'e tetã mygwa. Iku'i sa'yju va'e ho'a-ma araka'e ohapy hasyve hagwã tetã mygwa kwéry ohundipa hagwã.

30 —Upéixa oiko-ta ave agwahẽ jevy ramo. Xe, Nhande Ryke'y tee va'e agwahẽ jevy-ta.

31 Agwahẽha áry ramo xe-rehe mate pepena va'erã. Agwahẽ jave ereime ramo óga ári, ani teĩ ereike koty-py mba'eve ereraha hagwã. Ereime ramo kokwe-py, ani erejevy nde róga-py.

32 Ne mandu'a jevy katu Ló amyrĩ rembireko-rehe. Ojevyse mo'ã onhehundi-ma va'ekwe.

33 Gwekove-rehe hakate'ỹ va'e katu, onhehundipa ete va'erã. Ndohói va'erã Nhandejáry renda-py. Ha xéhegwi gwekove-rehe nopenái va'e, ohekoviarõ arã hekove íxupe. Oresende-ta íxupe Nhandejáry.

34 —Ha'e-ta ave peẽ-my: Pyhare-py agwahẽ jevy ramo, mokõi va'e oke jave koty-py. Peteĩ va'e-pe Nhandejáry ogweraha va'erã. Inhirũgwe-pe katu oheja va'erã.

35 Mokõi kunha hu'irã ojoso va'e oime jave agwahẽ ramo, peteĩ va'e-pe Nhandejáry ogweraha va'erã. Inhirũgwe-pe oheja va'erã.

36 Mokõi oime jave kokwe-py agwahẽ ramo, peteĩ va'e-pe ogweraha va'erã. Inhirũgwe-pe oheja va'erã, he'i ombo'e-vy doze gwemimbo'e kwéry-pe.

37 Upéa-rehe oporandu íxupe:

—Mamo tipo oiko va'erã upéa, ore Járy, he'i íxupe.

Upéi Hesu he'i íxupe kwéry:

—Anhete voi oĩ ramo hetekwe, yruvu kwéry ogwejy katu ete arã ho'u hagwã. Anheteve ha'e-ta nde-vy: Oikopa-ma ramo xe remimombe'u, aju jevy-ma va'erã, he'i Hesu omombe'u-vy gwemimbo'e kwéry-pe.

18

Tembirekokwe ojerure rure va'e rehegwa nhe'ẽ

1 Upéi Hesu he'i gwemimbo'e kwéry-pe:
—Tapembojeupi meme katu pene nhe'ẽ Nhandejáry-pe peiko-vy. Ani ne ate'ỹ teĩ ne nhe'ẽ erembojeupi-vy, he'i.
Upéi arandu nhe'ẽ omombe'u íxupe kwéry. Tembirekokwe rehegwa nhe'ẽ-rami omombe'u.
2 —Mburuvixa ipy'a vai va'e oĩ va'ekwe peteĩ tetã-my. Ndojeroviái Nhandejáry-rehe nopenái hese. Ojéupe gwarã mate ojapo. Ndojapóiry mba'eve avave pegwarã.
3 —Ha peteĩ tembirekokwe upe pygwa va'e oho meme mburuvixa renda-py. Ojerure rure rei íxupe ohepy hagwã imbohasa asyhare-pe. Ha ndojapói inhe'ẽ.
4-5 Ijerureha ndojapóiry íxupe. Are ohendu hendu rei kunha nhe'ẽ. Upéi he'i opy'apy-py: "Xe mokane'o eterei ko tembirekokwe nhe'ẽ. Upéa-gwi ajapo-ta inhe'ẽ. Ndaha'éi pono xe mbohasa asy Nhandejáry. Napenái hese. Ndaha'éi ave pono onhe'ẽ vai hagwã avave xe-rehe. Xe napenáiry avave-rehe aiko-vy. Pono xe toryvave ajapo-ta íxupe inhe'ẽ, aipytygwõ-ta íxupe" he'i mburuvixa kunha-rehe, he'i Hesu omombe'u ramo arandu nhe'ẽ.
6 Upéi he'ive íxupe kwéry:
—Ha'e-ta peẽ-my: Upe mburuvixa ipy'a vai jepe hembiapo porã nainhate'ỹi va'e-pe. Hembijerure ojapo voi íxupe.
7 Ha Nhandejáry katu ipy'a porã ete nhane ndive. Gwembiporavo-pe oiporiahuvereko meme. Oipytygwõ-ta íxupe, omondo mondo íxupe onhe'ẽ va'e-pe oipytygwõ. Ohendu voi inhe'ẽ. Ani ere teĩ, "Hi'are eterei Nhandejáry xe rembijerure ojapo hagwã". Omondo mondo íxupe onhe'ẽ va'e-pe oipytygwõ. Ani ave ere teĩ, "Xe nhe'ẽ nohendúi para'e ohendu para'e Nhandejáry" ani ere teĩ Nhandejáry-rehe, he'i Hesu omombe'u-vy. —Ereikokwe-vy joty ani ne ate'ỹ teĩ eremondo hagwã ne nhe'ẽ íxupe. Áry-py, pyhare-py ave eremondo mondo ne nhe'ẽ íxupe. Nde poriahuvereko-ta ne rembijerure ojapo-ta nde-vy.
8 Ndahi'aréi ne pytygwõ hagwã nde hese erejerovia va'e, he'i. —Xe ko Nhande Ryke'y tee va'e. Agwahẽ jevy ramo, ndahetái arã voi nipo ra'e upéixa ojerure rure va'e xe ra'arõ va'erã. Ani katu ne ate'ỹ eterei ereiko-vy. Emondo mondo katu ne nhe'ẽ Nhandejáry-pe, he'i Hesu omombe'u-vy.

Mokõi kwimba'e ombojeupi onhe'ẽ Nhandejáry-pe rehegwa nhe'ẽ

9 Upéi Hesu omombe'u jevy ojogweroaty va'e-pe. Upe-py oĩ onhemboete rei va'e kwéry. Oĩ ave gwapixa-rehe onhe'ẽ rei rei va'e kwéry. Upéa-rehe Hesu onhemonhe'ẽ íxupe kwéry. Arandu nhe'ẽ oiporu omombe'u hagwã mba'eixagwa py'a jareko nham-bojeupi ramo nhane nhe'ẽ Nhandejáry-pe. Mokõi kwimba'e rehegwa nhe'ẽ-rami omombe'u.
10 —Mokõi kwimba'e oho ojeporahéi haty-py ojapo hagwã oração. Peteĩ fariseu va'e, outro plata-py nhane mbopaga va'ety.
11 Ha omondo hagwã onhe'ẽ Nhandejáry-pe upe fariseu va'e onhembo'y. Ipy'apy-py ae onhemongeta. Onhembotuvixa eterei-gwi onhenohẽ porã mo'ã Nhandejáry-pe.
—"Tupã xe Járy" he'i onhemongeta-vy. "Avy'a ete xe rekoha-rehe" he'i mo'ã. "Ambue kwéry-rami ndaikói voi xe" he'i. "Imonda e'ỹ va'e xe. Hekoha vai e'ỹ va'e ave xe. Namenda mendái kunha ambue-rehe ave aiko-vy. Naxe rembiapo vaíry voi avave-rehe" he'i mo'ã. "Avy'a eterei. Xe ndaikói voi ko plata-py oporombopaga va'ety rekoha-rami" he'i onhembotuvixa-vy. "Xe rembiapo porã voi aiko-vy" he'i.
12 "Ha nde-rehe ajerovia-gwi peteĩ teĩ semana mokõi áry meme ahasa asy karu e'ỹ reheve aiko-vy" he'i. "Xe areko va'e aipapa meme dez-gwi aipe'a peteĩ ame'ẽ nde-vy

gwarã” he'i omondo-vy onhe'ẽ Nhandejáry-pe onhenohẽ porã hagwã mo'ã íxupe, he'i Hesu omombe'u-vy.

13 —Ha upe oporombopaga va'ety otĩ oike hagwã ojeporahéi haty-py. Mombyry-rupi rei oiko. Noma'ẽ ma'ẽi voi oiko-vy otĩ eterei-gwi. Ndojeesaupíry ojahe'o voi oĩ-vy onhemboasy-vy “Xe ko xe py'a vai voi aiko-vy” ho'e-vy hasẽ. “Tupã, xe Járy” he'i, “Xe poriahuvereko katu” he'i onhemboasy-vy íxupe. “Xe rembiapo vai eterei voi aiko-vy” he'i onhemboasy-vy, he'i Hesu omombe'u-vy.

14 Ha he'i ave Hesu:

—Ha'e-ta katu xe: Onhemboasy va'e-gwi omboyke voi-ma hembiapo vaikwe Nhandejáry. Ohendu voi inhe'ẽ. Ipy'a potĩ-vy oho jevy gwóga-py. Ha upe fariseu va'e-gwi hembiapo vaikwe nomboyke mo'ãi voi onhenohẽ porãse mo'ã íxupe-gwi, he'i Hesu arandu nhe'ẽ oiporu-vy.

Upéi he'i jevy.

—Anhete ha'e-ta peẽ-my: Onhemboeteseve va'e-rehe avave nopenái arã, ha onhemomirĩ va'e-pe ae katu omboete va'erã, he'i Hesu omombe'u-vy.

Mitãgwe-pe Hesu ohovasa (Mt 19.13-15; Mc 10.13-16)

15 Ogweru ave okwa-vy Hesu renda-py mitãgwe Hesu omoĩ hagwã opo mitã kwéry-rehe ohovasa hagwã. Ha hemimbo'e kwéry ohexa-ma ramo, hakate'ỹ Hesu-rehe.

—Ani ereru Hesu ha-py mitã mixĩ mixĩ va'e, he'i ojoko-vy.

16 Ha Hesu katu he'i:

—Eheja katu tou mitã'i gwive xe renda-py. Ani erejoko teĩ. Mitã'i reko mirĩ vérami va'e meme omoirũ-ta Nhandejáry gwuvixarã-pe, he'i omombe'u-vy.

17 —Anhete ko ha'e-ta peẽ-my. Nhandejáry oiko ha-rupi huvixa ramo ndaipóri-ta onhembotuvixave va'e. Onhemohekomirĩve va'e ae omoirũ-ta íxupe, he'i Hesu omombe'u-vy.

Imba'e reta va'e onhomongeta Hesu ndive (Mt 19.16-22; Mc 10.17-22)

18 Peteĩ mburuvixa oporandu Hesu-pe:

—Mbo'eháry, nde reko porã va'e. Mba'e tipo ajapo-ta xe aikove hagwã Nhandejáry ndive apave'ỹ reheve? he'i oporandu-vy Hesu-pe.

19 —Ne mandu'a porã katu ne nhe'ẽgwe-rehe, he'i íxupe Hesu. —“Nde reko porã va'e” ere kuri xe-rehe. Nhandejáry, ha'e anho mante heko porã tee va'e, he'i Hesu íxupe.

20 —Ereikwaa-ma Nhandejáry omombe'u va'ekwe nhande rekorã, he'i ave Hesu. —Ani ereiko teĩ ambue mbue ndive, he'i. —Ani ereporojuka teĩ. Ani eremonda teĩ. Ani nde apu teĩ avave-rehe. Emboete katu nde ru, nde sy ave. Upéixa omombe'u va'ekwe Nhandejáry nde rekorã, he'i íxupe Hesu.*

21 —Xe mitã ramogware ãy peve upéa nhe'ẽ namokanhỹi, he'i. —Ahendu vyteri aiko-vy xe, he'i Hesu-pe.

22 Ohendu-ma ramo, Hesu he'i íxupe:

—Peteĩ oĩ va'e nderejapói vyteri, he'i íxupe. —Erereko va'e gwive evendepa katu. Hepykwe ae eru eme'ẽmba iporiahu va'e kwéry-pe. Upéixa erejapo ramo, nde rekoha porãrã erereko arã yváy-py. Upe rire eju katu xe moirũ, he'i íxupe Hesu.

23 Ohendu-ma ramo inhe'ẽ ndovy'avéi-ma. Ipy'a reraha eterei omba'e reta reta-rehe.

Hasy eterei opamba'e ogwereko va'e oiko hagwã Nhandejáry mburuvixa ramo oiko ha-rupi (Mt 19.23-30; Mc 10.23-31)

* **18:20** Êx 20.12-16

24 Ha Hesu oma'ẽ hese. Oikwaa-ma ndovy'avéi-ma upe va'e. Upéixa-gwi he'i onhondive
oĩ va'e-pe:
—Hasy peve opamba'e ogwereko va'e omoirũ hagwã Nhandejáry gwuvixarã-pe, he'i.
25 —Hasy eterei nhambohasa ka'ijugwasu kwa-rupi mymbagwasu camelo, ndai-
jaséiry. Ha hasyve imba'e reta va'e omoirũ hagwã Nhandejáry gwuvixarã-pe, he'i.
26 Ha ohendu va'e kwéry he'i:
—Kiva'e onheresende-ta, aipo ramo? Hasy eterei nipo nhanheresende hagwã ra'e,
he'i.
27 Ha Hesu katu he'i:
—Peẽ-my hasy eterei va'e ndahasy mo'ãi Tupã Nhandejáry-pe. Ha'e anho mante ne
resende va'erã, he'i.
28 Ha upéi katu he'i íxupe Pedro:
—Ore niko orogwereko va'e gwive orohejapa oroju-vy oromoirũ hagwã, he'i Hesu-pe.
29 —Anhete ko xe ha'e-ta nde-vy, he'i íxupe Hesu. —Xe moirũ hagwã gwóga, gwóga
pygwa ave oheja va'e hetave ojohu va'erã gwembiejare rekoviarã. Gwembireko,
gwyke'ýry, gwyvýry, gweindýry, gwa'ýry, gwajýry, oména, omembýry, gwykéry, okypy'y
kwéry, okyvýry, gwu, osy oheja ramo omoirũ hagwã Nhandejáry gwuvixarã-pe,
30 hetave tave ome'ẽ va'erã íxupe Nhandejáry. Ohexakwaa rei va'erã íxupe ko'ãy, ha yvy
opa-ma rire oikove meme va'erã Nhandejáry ndive opave'ỹ reheve, he'i Hesu.

Omanotaha omombe'u Hesu (Mt 20.17-19; Mc 10.32-34)

31 Upéi ohenói jevy gwĩ doze gwemimbo'e íxupe kwéry anho omombe'u hagwã.
—Jaha jaiko-vy Jerusalém tetã-my. Ha xe Nhande Ryke'y tee va'e ahasa asy-ta upe-py,
he'i. —Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety kwéry omohenonde va'ekwe ihai-vy mba'e
pa ojehu-ta xe-vy. Upe ohai va'ekwe xe rehegwa ãy ojapopa-ta, he'i.
32 —Xe pyhy-ta xe reraha judeu e'ỹ va'e kwéry-pe. Onhembohory-ta xe-rehe, xe rereko
asy-ta ave, onygwõ-ta ave xe-rehe.
33 Xe mbopi rire xe juka-ta. Mbohapy áry-py anhemoingove jevy-ma va'erã, he'i
gwemimbo'e kwéry anho-pe onhemombe'u-vy Hesu.
34 Ha hemimbo'e kwéry nohendu kwaái voi Hesu nhe'ẽ. Ojeapysaka rei hikwái.
Onhenhomi voi íxugwi kwéry pono oikwaa he'ise va'e.

Jericó tetã mygwa hesapyso e'ỹ va'e-pe ombogwera Hesu (Mt 20.29-34; Mc 10.46-52)

35 Ogwahẽ-tama Jericó tetã-my. Hi'agwĩ-ma oĩ ramo tetã hesapyso e'ỹ va'e ogwapy oĩ-vy
tapegwasu rembe'y-py. Omba'e repyrã-rehe ojerure oĩ-vy.
36 Ha Hesu ndive ojogweroaty va'e ohasa oje'ói-vy tape-rupi. Ohendu ramo ijayvu,
oporandu ohexa va'e-pe:
—Mbava'e tipo ojapo oje'ói-vy? he'i hese.
37 —Hesu Nazaré pygwa ohasa oje'ói-vy, he'i íxupe.
38 Ohendu-ma ramo, onhe'ẽ hatã ohenói-vy:
—Hesu, Davi remiarirõre, xe poriahuvereko katu, he'i.
39 Henonde-rupi ohasa va'e inhe'ẽ ojoko mo'ã íxugwi:
—Ekirirĩ katu, he'i íxupe omongirirĩse mo'ã-vy íxupe.
Ha'e katu hatãve tãve joty osapukái oĩ-vy:
—Xe poriahuvereko katu, Davi remiarirõkwe, he'i joty.
40 Upéi opyta-ma Hesu.
—Eru íxupe, he'i.
Ou-ma ramo oporandu íxupe Hesu:
41 —Mbava'e tipo ereipota xe ajapo hagwã nde-rehe? he'i hesapyso e'ỹ va'e-pe
ijeroviaha ojekwaa uka hagwã.

—Eme'ẽ xe resarã xe-vy, mbo'eháry, he'i.
42 —Ema'ẽ. Nde resapyso-ma ngatu, he'i. —Xe-rehe erejerovia-gwi erekwera-ma, he'i.
43 Onhe'ẽ jave okwera-ma. Okwera-ma ramo, omoirũ-ma íxupe oho-vy. Omboete ete Nhandejáry-pe oho-vy Hesu rapykwéri.
Ha upe pygwa oĩ va'e gwive, upéa ohexa va'e gwive, Nhandejáry-pe omomba'egwasu ete voi.

19

Zaqueu rehegwa nhe'ẽ

1 Ogwahẽ-ma Hesu Jericó tetã-my. Ohasa oho-vy tetã-rupi.
2-3 Ha peteĩ mburuvixa ohexase eterei Hesu-pe. Pirapire-py nhane mbopaga va'ety kwéry-pe mburuvixa upéa. Imba'e reta va'e. Ikarape va'e. Héry va'e Zaqueu. Ikarape-gwi ndikatúi ohexa kente ári-rupi Hesu-pe. Heta eterei ojogweroaty va'e ogweroajere Hesu-pe omanha manha hese-vy.
4 Upéi Hesu oho hagwã-rupi oho yvyra-rehe ojeupi Zaqueu. Oripara oho-vy yvate ojeupi oĩ-vy ohexa hagwã Hesu-pe.
5 Ogwahẽ-ma ramo Hesu upe yvyra gwy-py, opyta. Orepara yvate-koty oma'ẽ Zaqueu-rehe.
—Zaqueu, egwejy. Pya'e egwejy. Aha-ta nde róga-py, he'i íxupe.
6 Pya'e ogwejy oho ohogwaitĩ Hesu-pe. Ovy'a eterei Zaqueu. He'i Hesu-pe:
—Jaha katu, he'i.
Pya'e oho indive.
7 Hexaháry ndojohu porãi. Ojohu vaipa voi. Onhe'ẽ vai vai Hesu-rehe.
—Hesu omoirũ rei opaixagwa va'e-pe. Ojejavy va'ety jepe, Hesu katu omoirũ joty íxupe, he'i hese ojohu vai-vy.
8 Ha upe rire, ogwahẽ-ma rire, hóga-py oĩ-ma rire, Zaqueu he'i:
—Xe Járy, arova katu xe rekoha, he'i íxupe. —Iporiahu va'e kwéry-pe ame'ẽ-ta heta xe mba'ekwe. Amboja'o ja'o-ta xe rembierekokwe. Ame'ẽ-ta iporiahu va'e kwéry-pe. Ha xe rembiapo vaikwe-gwi heta voi xe pirapire, he'i. —Peteĩ va'e-rehe areko ramo xe rembiapo vai-rupi ahekoviarõ-ta ame'ẽve-ta voi. Ijarykwe-pe irundy voi ame'ẽ-ta hekovia. Arova-ta ave xe rekoha, he'i Hesu-pe.
9 Upe-ma ramo Hesu he'i:
—Ãy eremoirũ-ma Nhandejáry nde ruvixa-pe. Omboyke-ma ndéhegwi ne rembiapo vaikwe. Ne resende-ma. AAraão remiarirõre voi ko nde.
10 Xe, Nhande Ryke'y tee va'e agwahẽ-ma aju-vy aheka Nhandejáry-gwi mombyry oiko va'e-pe aresende hagwã.

Mburuvixagwasu oplata oiporu uka va'e rehegwa nhe'ẽ (Mt 25.14-30)

11 Upe nhe'ẽ ohendu hikwái. Ha namombyry etéiry Jerusalém tetã-gwi. Upéixa-gwi ohendu-ma ramo upe nhe'ẽ ojogweroaty va'e he'i opy'a-py. “Ojekwaa-tama para'e Nhandejáry nhande ruvixarã. Ogwahẽ-tama Hesu Jerusalém-my” he'i. “Ojekwaa-tama para'e nhande ruvixarã.”
Upéa-rehe Hesu omombe'u jevy íxupe kwéry arandu nhe'ẽ mburuvixagwasu oplata oiporuruka va'e rehegwa nhe'ẽ-rami. He'i:
12 —Peteĩ mburuvixa oho mombyry. Yvy ambue-py oho onhemomburuvixagwasu hagwã. Oiko-ma ramo mburuvixagwasu, ou jevy va'erã oiko hagwe-py.
13 Oho e'ỹ ngatu ohenói gwĩ dez va'e gwembigwái. Peteĩ teĩ-pe ome'ẽ plata. Peteĩ meme ome'ẽ íxupe kwéry. Ome'ẽ jave he'i gwembigwái-pe. “Ko xe plata eiporu porã erembohe'ýi hagwã xe rapykwe-py. Agwahẽ jevy-ma aju-vy ramo, aporandu jevy arã nde-vy he'yiverã-rehe” he'i omanda-vy gwembigwái-pe.

14 —Ha heta he'ýi kwéry ndija'éi rei mburuvixa-rehe. Upéixa-gwi nhe'ẽ rei omondo
hapykwéri mburuvixave va'e-pe: “Upe va'e ore ndoroipotái ore ruvixarã. Ipogwy-py
ndoroikoséiry. Hekoha vai eterei” he'i rei hese.
15 —Oiko-ma ramo mburuvixagwasu ramo, ogwahẽ jevy oyvy-py. Upéi ohenói gwem-
bigwái kwéry oplata rehegwa oikwaa hagwã.
16 —Ogwahẽ ypy va'e omombe'u íxupe: “Xe ruvixa, aiporu va'ekwe nde plata” he'i
omombe'u-vy. “Ereme'ẽ peteĩ xe-vy va'ekwe amoĩve nde-vy. Ambohekovia nde-vy dez
jevy” he'i omombe'u-vy.
17 —Ovy'a hemimbohekoviakwe-rehe mburuvixa. “Iporã voi” he'i. “Xe rembigwái
porã voi, nde. Ndahetái mba'e jepe erenhangareko kwaa porã hese. Upéixa-gwi dez tetã
mygwa-pe ereiko-ta mburuvixa ramo” he'i íxupe.
18 —Upéa ogwahẽ rire, peteĩ jevy ogwahẽ: “Peteĩ nde plata aiporu-gwi amoĩve nde-vy
cinco jevy ave” he'i íxupe.
19 —“Aipo ramo erenhangareko kwaa ave nde. Upéixa-gwi ereiko-ta mburuvixa ramo.
Cinco tetã va'e-rehe erenhangareko-ta” he'i gwembigwái-pe.
20 —Upe rire ou peteĩ jevy hembigwái ave he'i gwerekwa-pe: “Ame'ẽ jevy-ta nde-
vy nde plata” he'i íxupe. “Upe peteĩ ereme'ẽ va'ekwe xe-vy anhangareko porã hagwã
anhugwã imoĩ-vy ao-py.
21 Xe ko, atĩ voi ndéhegwi” he'i íxupe. “Aikwaa voi ne rakate'ỹha. Ereme'ẽ e'ỹ va'ekwe
jepe, ereipe'a joty ijáry-gwi. Erenhemitỹ e'ỹ reheve, eremono'õ uka vai joty ne mba'erã
ijarykwe-gwi. Upéixa-gwi atĩ ndéhegwi” he'i.
22 —“Ne rembiapo vai voi ko nde xe-rehe” he'i herekwa íxupe. “Nderevaléi voi” he'i
ave. “Ma'erã-gwi ndereiporu porãi xe plata?” he'i íxupe. “Ere kuri xe-vy: Ne rakate'ỹha
aikwaa voi, ere” he'i íxupe. “Ereme'ẽ e'ỹ va'ekwe ereipe'a ijáry-gwi, ere xe-vy, Eremono'õ
uka vai ne mba'erã ijarykwe-gwi, ere ave kuri xe-vy.
23 Aipo ramo ma'erã-gwi nereme'ẽi va'ekwe xe plata pirapire oiporuruka va'e-pe?
Oiporuruka va'ekwe repy ohekoviarõ jevy hagwã xe-vy. Ne rembiapo vai voi xe-rehe”
he'i ovy'are'ỹ-vy inhate'ỹ va'e-pe.
24 —Upéi he'i gwembigwái ambue-pe: “Eipe'a jevy xe plata íxugwi. Upéa ave ereme'ẽ
jevy hagwã upe dez plata omono'õ va'e-pe” he'i.
25 —Upéa-rehe he'i gwerekwa-pe: “Ogwereko-ma dez. Naiporãi ereme'ẽve íxupe” he'i
jevy.
26 —“Iporã ereme'ẽve íxupe” he'i herekwa. “Nhande re'ýi he'i meme: Heta ogwereko
va'e-pe hetave ome'ẽ jevy va'erã. Ha inhate'ỹ va'e, naimba'e rexakwaái va'e-gwi oipe'apa
va'erã íxugwi. Mixĩ ogwereko ramo jepe, ogwereko va'e gwive oipe'apa jevy-ta íxugwi”
he'i.
27 “Ha'e-ta ave peẽ-my: Peru katu xe-rehe ija'e'ỹ va'ekwe. Ndaxe potáiry va'ekwe
gwuvixarã. Xe renonde-py jevy pejuka íxupe kwéry” he'i omanda-vy ijukaharã-pe, he'i
Hesu nhande ruvixa ramo ndojehexa uka pya'eséi-vy.

Jerusalém tetã-my ogwahẽ Hesu
(Mt 21.1-11; Mc 11.1-11; Jo 12.12-19)

28 Upe rire, upéa omombe'u rire, Hesu oho Jerusalém tetã-my. Gwemimbo'e kwéry
renonde-rupi oho tape-rupi oje'ói-vy.
29 Ha nogwahẽi vyteri, onhemoagwĩ ranhe Betfagé tetã mirĩ-gwi. Betânia tetã-gwi ave.
Yvyatyrusu Oliveiras ypy-py ogwahẽ gwahẽ ranhe oho-vy. Upe-gwi omondo gwenonde-
rupi mokõi gwemimbo'e:
30 —Tereho tetã mirĩ-my ore renonderã-rupi, he'i íxupe. —Ereike-ma ramo eretopa-ta
mburika'i onhenhapytĩ ha-py. Hi'ári ojejeupi e'ỹ va'e. Ejora heru-vy, he'i.
31 —Erejora ramo mburika, “Ma'erã tipo erejora mburika?” he'i va'erã nde-vy. Aipo
ramo ere íxupe, “Araha-ta. Oikotevẽ hese nhande ruvixa” ere kuri íxupe, he'i imondo-vy.

32 Ha upéi katu oho upe mokõi va'e ha otopa omombe'u hagwéixa.
33 Ojora jave mburika'i ijáry oporandu mokõi hemimbo'e-pe:
—Ma'erã tipo erejora xe rymba mburika'i? he'i.
34 —Nhande ruvixa oiporu-ta íxupe. Oiporu hagwã araha-ta, he'i.
—Aipo ramo eraha, he'i.
35 Ha upéi katu ogweru Hesu-pe. Omoĩ hi'ári oao. Ha Hesu-pe ohupi omoĩ mburika ári oho mombyryve hagwã.
36 Ha oho jave heta va'e omboi oao oipyso hagwã Hesu ogwata hagwã hi'ári. Haperã-rupi omoĩ omboete-vy. Hesu mboete-vy ha'e oipyso oao. Ogwejy oje'ói-vy hikwái.
37 Upéi ogwahẽ-tama ramo ogwejy tape-rupi yvyaty Oliveiras ári-gwi. Ogwejy oje'ói-vy jave, ogwahẽ-tama ramo Jerusalém tetã-my, hese ojerovia va'e kwéry ogwerohory Hesu-pe. Osapukái joa oporahéi ave omboete Nhandejáry-pe. Heta hembiapo porã hexapyrã-rupi ohexa va'ekwe-rehe omboete íxupe:
38 —Ereju-ma, he'i. —Iporã katu, he'i osapukái-vy íxupe. —Nhandejáry ombou-ma nhande-vy mburuvixagwasu. Tohovasa vasa katu Nhandejáry, he'i hese. —Toiko yváy-py py'agwapy porã. Nhandejáry yváy-py oĩ va'e-pe jaha nhamboete, he'i oporahéi-vy.*
39 Upéa-rehe gwĩ fariseu va'e oĩ jave ojogweroaty va'e pa'ũ-my he'i Hesu-pe:
—Mbo'eháry, ejoko katu íxupe kwéry pono aipo-rami he'i nde-rehe, he'i Hesu-pe.
40 —Tekotevẽ oiko xe mboete va'erã. Kente kwéry naxe mboetéi ramo ra'e Nhandejáry omonhe'ẽ uka va'erã ra'e ita kwéry-pe xe mboete hagwã. Kente rekoviarã xe mboete hagwã, he'i Hesu fariseu kwéry-pe.

Hesu ojahe'o Jerusalém tetã mygwa kwéry-rehe

41 Ogwahẽ-tama ramo, ohexa-ma ramo Jerusalém tetã Hesu ojahe'o upe pygwa kwéry-rehe.
42 —Apomboasy voi peẽ-my. Ndapeikwaái vyteri mba'eixagwa pa pene mbopy'agwapy, he'i. —Nhandejáry xe mbou va'ekwe pene mo'arandu hagwã mo'ã ha napehenduséi xe nhe'ẽ. Napehenduséi-gwi pene arandurãgwe okanhy-ma pendéhegwi.
43 Ogwahẽ-tama peẽ-my pehasa asy hagwã. Pende-rehe ija'e'ỹ va'e kwéry ou va'erã. Pene retã jerekwe-rehe ojo'o-ta yvykwa. Omopu'ã-ta ave ne mbotyhaty ponove avave osẽ pene retã-gwi, pende jopy-ta.
44 Pene hundipa-ta. Oity-ta pene retã. Ha peẽ kwéry upe-py oĩ va'e onhehundipa-ta. Ita-gwi pejapo va'ekwe pende róga kwéry. Ha upe ita kwéry oity-ta. Ndohejái arã ni peteĩ ita hendagwe-py. Oitypa ete arã. Upéixa pene mbohasa asy-ta. Nhandejáry xe mbou-ma ha "Nhane remiha'arõ ogwahẽ-ma ra'e" nderéiry xe-rehe. Ndapejeroviáiry joty xe-rehe. he'i. —Upéa-rehe pene hundipa-ta Nhandejáry, he'i Hesu Jerusalém mygwa kwéry-rehe.

Omba'evende va'e kwéry-pe omosẽmba Nhandejáry róga kakwaa-gwi Hesu (Mt 21.12-17; Mc 11.15-18; Jo 2.13-22)

45 Upe rire oike Hesu Nhandejáry róga kakwaa-py. Omba'evende va'e-pe omosẽmba.
46 He'i íxupe kwéry onhemonhe'ẽ-vy:
—Oĩ kwatia-rehe Nhandejáry nhe'ẽ he'i: "Héry-ta xe róga xe mboete haty inhe'ẽ mondo haty Nhandejáry-pe". Ha peẽ katu peiporu Nhandejáry róga oporosakea nhemi va'e róga-rami, he'i íxupe kwéry Hesu omosẽ-ma ramo imondo-vy.*
47 Ha Hesu oho meme Nhandejáry róga kakwaa-py ombo'e mbo'e oiko-vy. Iko'ẽmba ẽmba ombo'e meme-vy upe-py.
Ha pa'i ruvixa kwéry, judeu rekombo'ehaty kwéry, judeu ruvixa kwéry ave oheka heka ojuka hagwã Hesu-pe.
48 Ha ndotopái mba'e-rehe ojuka íxupe. Enterovéa kente kwéry ojeapysaka katu katu eterei ohendu hagwã inhe'ẽ.

---

* **19:38** Sl 118.26 * **19:46** Is 56.7; Jr 7.11

20

“Kiva'e nhe'ẽ-rupi ko'ã va'e erejapo?” oporandu Hesu-pe (Mt 21.23-27; Mc 11.27-33)

1 Ha peteĩ áry Hesu oime jevy Nhandejáry róga kakwaa-py omombe'u mbe'u hagwã Nhandejáry nhe'ẽ porã. Ha omombe'u jave ou henda-py pa'i ruvixa kwéry, judeu rekombo'ehaty kwéry, judeu ruvixa kwéry ave:

2 —Kiva'e nhe'ẽ-py ko'ã va'e erejapo? he'i. —Kiva'e tipo nde-vy a-rami oporombo'e uka ave nde-vy? he'i ave. Oporandu Hesu-pe hikwái.

3 —Xe ave aporandu-ta peẽ-my peteĩ mba'e, he'i. —Pemombe'u ranhe ramo xe-vy aporandu-ta va'e-rehe, amombe'u-ta ave nde-vy kiva'e nhe'ẽ-py xe rembiapo, he'i.

Upéi oporandu omokirirĩ hagwã íxupe kwéry:

4 —Kiva'e nhe'ẽ-py va'ekwe João Batista amyrĩ oporomongarai oiko-vy va'ekwe? Nhandejáry nhe'ẽ-py para'e, teko rei nhe'ẽ-py para'e oporomongarai oiko-vy ha'e ae ho'arandu-rupi rei para'e ojapo? he'i. —Emombe'u ranhe katu xe-vy, he'i íxupe kwéry Hesu. Ha'e katu oikwaa-ma.

5 Upéa-rehe oporandu randu ojóupe:

—“Nhandejáry nhe'ẽ-py katu oporomongarai va'ekwe” ja'e ramo “Ma'erã nderejoviái va'ekwe hese?” he'i arã nhande-vy, he'i ojóupe hikwái.

6 —Ha, “Teko rei nhe'ẽ-py oporomongarai va'ekwe” ja'e ramo, nhande api va'erã ita-py kente kwéry nhande juka hagwã, he'i ojóupe. “João niko Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety voi” he'i kente kwéry hese, he'i ojóupe hikwái. —Iporãve nhakirirĩ rei hese jaiko-vy, he'i ojóupe.

7 Upéa-rehe he'i Hesu-pe:

—Ndoroikwaáiry, he'i mo'ã.

8 —Aipo ramo, xe ave namombe'u mo'ãi peẽ-my kiva'e pa ojapo uka xe-vy ko'ã va'e, he'i íxupe kwéry Hesu.

Arandu rehegwa nhe'ẽ uvaty-py omba'apo va'e rehegwa nhe'ẽ-rami (Mt 21.33-46; Mc 12.1-12)

9 Ha upéi katu omombe'u upe pygwa-pe arandu rehegwa nhe'ẽ uvaty-py omba'apo va'e rehegwa-rami:

—Oĩ va'ekwe uva onhotỹ va'ekwe. Oho onhotỹ uvaty omoĩ hagwã. Ha omoĩ rire oheja omba'apo va'erã-pe yva aju omboja'o ja'o arã ime'ẽ-vy va'e-pe. Upéi oho mombyry. Tetã ambue-py hi'are voi oiko-vy.

10 Hi'aju ramo omondo va'erã ivía ramo gwembigwái omboja'o hagwã yva mbyte-rupi ogweruruka hagwã ojéupe. Ha uvaty-py omba'apo va'e katu hembigwái-pe oinupã jevy imbou-vy. Nome'ẽi íxupe ogweraha va'erã. Ombojevy oinupã-vy.

11 Ambue jevy omondo ivía ramo. Ha'e kwéry oinupã onhembosarái hese, ombojevy rei ave mba'eve e'ỹ ogweru hagwã íxupe nomboetéi-gwi.

12 Ambueve omondo jevy ombohugwypa, omonha imbojevy imbou-vy.

13 Upe rire uvaty járy he'i opy'a-py: “Mbava'e tipo ajapo-ta” he'i opy'a-py. “Amondo jevy-ta xe rembiayhu tee. Amondo-ta xe ra'y. Omboete-ta para'e xe ra'y ogwahẽ oho-vy ramo” he'i mo'ã. Upéa-rehe gwa'ýry omondo.

14 Ohexa-ma ramo ta'ýry omba'apo va'e he'i ojóupe:

—Upéa uvaty jaryrã. Jaha jajuka íxupe, he'i jevy hese. —Upéixa ramo opyta arã nhande-vy imba'erãgwe, he'i ojóupe.

15 Upéixa-gwi uvaty-gwi ogwenohẽ ojuka íxupe. Oikwaa-ma ramo uvaty járy, mba'e tipo ojapo-ta íxupe kwéry?

16 Ohepy joty va'erã íxupe kwéry. Ogwahẽ-ta voi ojuka uka upe hembiapo vai va'e-pe. Ohekoviarõ-ta omba'apo va'erã, he'i Hesu judeu ruvixa kwéry rekokwe oikwaa uka-vy.

Ohendu-ma ramo Hesu nhe'ẽ, upe uvaty rehegwa-rami hesegwa omombe'u va'e nhe'ẽ, he'i:
—Niporãi voi oiko ramo upéixa, he'i.
17 Upéi Hesu oma'ẽ hese kwéry ha he'i jevy:
—Pene mandu'a kena Nhandejáry nhe'ẽ ohai uka va'ekwe-rehe.
“Ndovaléi upe ita, he'i óga omopu'ã va'e imboyke-vy. Ha ojohu vai jepe, upe ita óga pytahoha ramo oiporu. Óga pytahoha voi ita.”*
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.
18 Ho'a-ma ramo upe ita-rehe opẽmba va'erã ho'a va'e. Ha ho'a-ma ramo upe ita kente ári omongu'ipa-ma va'erã íxupe, he'i jevy ita rehegwa nhe'ẽ-rami ojéhegwa nhe'ẽ henduháry rehegwa nhe'ẽ ave omombe'u-vy.

Iporã tipo japaga nhame'ẽ-vy mburuvixagwasu César-pe hemimbopaga uka? (Mt 22.15-22; Mc 12.13-17)

19 Ohendu ramo inhe'ẽ oikwaa pya'e ojéhegwa hikwái.
—Nhande rehegwa nhe'ẽ omombe'u Hesu arandu nhe'ẽ oiporu ramo, he'i ojóupe judeu rekombo'ehaty kwéry, pa'i ruvixa kwéry ave.
Upéa-gwi oipyhyse mo'ã íxupe. Ha ikyhyje-gwi ndoipyhýiry. Hesu reroviaha heta oĩ indive-gwi ikyhyje. Nombopoxyséiry íxupe kwéry.
20 Upéixa-gwi ome'ẽ plata gwembigwairã-pe:
—Peho meme Hesu ndive pemonhe'ẽ avy hagwã íxupe, he'i ome'ẽ-vy inhe'ẽ mbojejavy uka va'erã-pe mo'ã hepyrã. —Pejeapysaka porã katu inhe'ẽ-rehe. Pende rekoha porã va'erami peiko-vy pehendu hendu ra'anga inhe'ẽ. Peteĩ nhe'ẽ va'e ojavy ramo nhamombe'uta mburuvixa-pe oipyhy uka va'erã ojuka uka hagwã, he'i omonhe'ẽ avyse mo'ã-vy Hesupe.
Inhe'ẽ avy ramo ohendu hagwã mo'ã oiko indive.
21 Aipo ramo imonhe'ẽ avyharã mo'ã oho indive. Oporandu íxupe:
—Mbo'eháry, jaikwaa anhei-rupi erenhe'ẽ. Anhei-rupi ne remimombe'u mbe'u, he'i omonhe'ẽ avyse-vy. —Nerepenái avave-rehe neremo'ãi avave-pe. Nde-vy enterovéa peteĩxante. Anheigwa eremombe'u Nhandejáry rape porã-rehe ereporombo'e ramo, he'i.
22 —Iporã tipo nhande judeu reko-rupi jaiko va'e japaga nhame'ẽ-vy hemimbopaga uka mburuvixagwasu César-pe? Iporã tipo japaga e'ỹ íxupe? he'i oporandu-vy hikwái Hesu-pe.
23 Ha Hesu katu oikwaa voi hese. Ndogwerekói ramo gwova-py mba'eve, oikwaa joty ipy'a ky'aha.
24 —Eme'ẽ xe-vy plata atã mburuvixagwasu remimbopaga uka xe ahexa hagwã, he'i.
Ome'ẽ rire oporandu rei íxupe kwéry:
—Kiva'e ra'anga oĩ ko'a-py? Kiva'e ohai uka va'ekwe? oporandu rei íxupe kwéry.
—César ra'anga, he'i. —Hembihai uka ave, he'i íxupe.
25 —Aipo ramo, eme'ẽ César-pe imba'e. Ha Nhandejáry-pe katu eme'ẽ hemimbota ave, he'i íxupe kwéry Hesu.
26 Ndikatúi omonhe'ẽ avy íxupe ojogweroaty pa'ũ-rupi. “Hasy va'e-rehe jepe nhaporandu ramo íxupe, ombe'u porã joty” he'i hese opondera-vy. Ha mba'eve noporanduvéi íxupe.

Jaikove jevy va'e rehegwa nhe'ẽ (Mt 22.23-33; Mc 12.18-27)

27 Ha upéi ou henda-py gwĩ saduceu kwéry. “Ndoikovéi-ma va'erã omano va'ekwe” he'i rei va'e saduceu kwéry.
28 Ou oporandu Hesu-pe:

---

* **20:17** Sl 118.22

—Mbo'eháry, he'i íxupe hikwái, —Moisés amyrĩ omoĩ va'ekwe kwatia-rehe Nhandejáry remimbota ohai nhande-vy:
“Tyke'ýry omano ramo, oheja ramo gwembirekokwe naimemby jepéi ramo, tomenda katu tyvýry gwovajare-rehe. Upéixa ramo, Ke'y ra'y, he'i mo'ã va'erã imemby ypy-rehe.”*
Upéixa voi Moisés amyrĩ omoĩ va'ekwe nhande-vy kwatia-rehe, he'i.
29 —Oĩ va'ekwe peteĩ tyke'ýry seis tyvýry. Tyke'ýry omenda kunha-rehe. Upéi omano ramo, ndata'ýry jepéiry.
30 Tyvýry omenda gwovajare-rehe. Ndata'ýry jepéi ramo omano ave tyvýry. Upéi tyvýry ambue jevy omenda hese.
31 Peteĩ teĩ omenda hese, gwovajare-rehe. Peteĩ teĩ omano ramo ndaita'ýry jepéi hikwái.
32 Upe rire upe kunha ave omano-ma ave.
33 Oikove jevy ramo, kiva'e rembirekorã upe kunha? Gwĩ sete tyvýry kwéry omenda va'ekwe hese, he'i oporandu-vy Hesu-pe upe “Omano va'ekwe ndoikove jevýi” he'i va'e kwéry.
34-35 Ha upéa-rehe Hesu omombe'u íxupe kwéry:
—Amombe'u-ta peẽ-my omano va'ekwe oikove jevymaha. Tekoha-rupi porã oiko va'ekwe gwive onhemoingove jevy rire katu nomendavéi-ma va'erã ãygwa omendaha-rami, he'i íxupe. —Kwimba'e kwéry nomendavéi-ma va'erã. Kunhagwe ave nomendavéi-ma va'erã.
36 Oiko va'erã Nhandejáry rembigwái yváy pygwa reko-rami. Upéixa-gwi nomendavéi-ma va'erã. Nomanovéi-ma va'erã ave, he'i. —Ha'e kwéry Nhandejáry ra'y voi, Nhandejáry rajy ave. Oikove jevy-ma va'erã.
37 Upéixa ave Moisés amyrĩ omombe'u ave omano va'ekwe oikove jevy va'erã. Yvyra ra'y okái va'e rehegwa nhe'ẽ omombe'u ramo, omombe'u ave Nhandejáry nhe'ẽ. He'i Moisés:
“Nhandejáry a-rami he'i: Xe-ma Abraão Járy va'e xe. Isaque Járy va'e ave xe. Jacó Járy va'e ave xe”*
he'i Nhandejáry Moisés amyrĩ kwatia-rehe. Ha omanomba rire ae upe myamyrĩ, he'i va'ekwe upéixa, he'i Hesu.
Upéi he'i:
38 —Ha'e-ta katu xe: Nhandejáry ndaha'éi omano va'ekwe Járy. Oikove va'e Járy voi Nhandejáry. Íxupe oikovepa joty, he'i Hesu nhane moingove jevyha-rehe omombe'u-vy.
39 Upéa-rehe gwĩ judeu rekombo'ehaty he'i íxupe:
—Iporã voi ne nhe'ẽ. Hasy va'e-rehe jepe oroporandu ramo nde-vy, eremombe'u porã joty, he'i íxupe.
40 Ha upe rire ave ndaipy'agwasuvéi oporandu mba'eve-rehe Hesu-pe. Ndikatúi omonhe'ẽ avy íxupe.

Nhane remiha'arõ va'e Davi remiarirõre (Mt 22.41-46; Mc 12.35-37)

41 Ha upéi katu Hesu oporandu imonhe'ẽ avyse mo'ã va'e kwéry-pe.
—Mba'éixa tipo Cristo ymagware Davi remiarirõre?
42 Iporahéi kwéry-py kwatia-rehe omoĩ-vy omombe'u va'ekwe Davi Cristo rehegwa nhe'ẽ:
“Nhandejáry he'i xe Járy-pe: Egwapy katu xe yke-rehe, he'i.
43 Xe orombopu'aka-ta ne a'e'ỹha-rehe, he'i. Xe yke-rehe eregwapy ereha'arõ-vy nde pogwy-py amoingo hagwã ne a'e'ỹha kwéry, he'i Nhandejáry xe Járy-pe.”*
Upéixa ohai va'ekwe Davi amyrĩ Nhandejáry kwatia nhe'ẽ héry va'e Salmo-py.

* **20:28** Dt 25.5 * **20:37** Êx 3.6 * **20:43** Sl 110.1

44 Ha Davi amyrĩ katu “Xe Járy” he'i Cristo-rehe. Nhane remiarirõ-rehe “Xe Járy” ndaja'éiry. Aipo ramo hemiarirõ pa? he'i Hesu omokirirĩ-vy íxupe kwéry.

Judeu rekombo'ehaty kwéry reko-rehe Hesu onhemonhe'ẽ
(Mt 23.1-37; Mc 12.38-40)

45 Enterovete va'e ohendu jave Hesu he'i gwĩ doze gwemimbo'e kwéry-pe:

46 —Xáke, onhemboetese rei judeu rekombo'ehaty kwéry. Oao puku reheve ogwatase voi. Kente kwéry-pe omboete uka onhembotuvixa vixa oho-vy mba'e jogwa haty-py. Ojeporahéi haty-py ogwapyse mburuvixa pa'ũ-my. Mburuvixa gwapy haty-rupi ogwapyse onhembovía ramo jekarugwasu haty-py.

47 Ha tembirekokwe rembiporu omonda heraha-vy. Upe rire temiexagwã rei omondo mondo ra'anga rei Nhandejáry-pe heta onhe'ẽ enterove ohendu hagwã. Ombohasa asyve-ta íxupe kwéry Nhandejáry, he'i judeu rekombo'ehaty-rehe omombe'u-vy.

21

Tembirekokwe iporiahu va'e rehegwa nhe'ẽ
(Mc 12.41-44)

1 Ohexa Hesu kente kwéry Nhandejáry roga kakwaa-py. Oma'ẽ oĩ-vy plata mboyru haty-rehe Hesu. Ogwahẽ imba'e heta va'e kwéry omoĩ heta jepe hetave tave omombyta joty ojéupe gwarã.

2 Ohexa ave kunha tembirekokwe okwerĩ ome'ẽ va'e mokõi plata atã, omoĩ hyru-py.

3 Upe-ma ramo Hesu he'i:

—Anhete ha'e-ta peẽ-my, he'i. —Ko kunha tembirekokwe iporiahu va'e ome'ẽ hetave enterove-gwi.

4 Ha'e kwéry katu ome'ẽ heta jepe hetave tave omohemby ojéupe gwarã kwéry. Ko kunha katu imboriahu-gwi ome'ẽmba-ma gwembi'u repyrãgwe, he'i Hesu.

Hesu he'i Nhandejáry róga kakwaa opa va'erã
(Mt 24.1-2; Mc 13.1-2)

5 Oĩ Nhandejáry róga kakwaa-rehe omombe'u mbe'u ojóupe. Iporã eterei omoĩ hese ombojegwa-vy. Hemime'ẽgwe ẽgwe-rehe ita porã porã va'e-rehe onhomongeta hikwái.

6 Ha Hesu he'i:

—Ogwahẽ va'erã áry gwĩ pehexa va'e gwive ho'apa va'erã. Ndopytái va'erã peteĩ ita ojo'ári, he'i.

Nhandejáry rogagwasu opa va'erã rexa ukaha
(Mt 24.3-14; Mc 13.3-13)

7 Ha oporandu hikwái Hesu-pe:

—Mbo'eháry, araka'e tipo oiko va'erã upéa? Mbava'e tipo oiko-ta oroikwaa hagwã ojehu-ta ramo ne remimombe'ukwe gwive? he'i oporandu-vy hikwái.

8 Ha Hesu he'i:

—Aníke penhembotavy teĩ. Heta he'i rei va'erã, “Xe ko Cristo, pene remiha'arõ va'e” he'i arã ijapu-vy. Ani ererovia teĩ íxupe. He'i rei arã ave, “Ogwahẽ-ma hi'óra oiko hagwã Nhandejáry nhande ruvixarã” he'i arã oapu rei-vy. Ani ererovia teĩ íxupe.

9-10 Nhorairõ rerakwã erehendu ramo ani erekyhyje teĩ. Nhorairõ-py ohekoviarõ arã mburuvixa. Upéa oiko va'erã voi. Upe jave jepe ne'írã vyteri ogwahẽ inhe'ẽ ijapy-py, he'i.

Upéi he'i jevy íxupe kwéry:

—Ojehu va'erã pene mongyhyje va'erã. Yvypóry onhorairõmba va'erã onhondive. Tetã mygwa kwéry onhorairõ va'erã tetã ambue mygwa kwéry ndive. Mburuvixagwasu gwembigwái soldado kwéry-pe omonhorairõ uka ave arã ambue mburuvixagwasu rembigwái soldado kwéry ndive.

11 Heta tetã-rupi oiko va'erã yvyryrýi hatã, nhembyahýi ave, ha mba'asy ave oiko
va'erã. Oĩ va'erã heta pene mongyhyjeharã. Yváy-rehe ave ojehexa va'erã hexapyrã.
12 —Ojehu e'ỹ mboyve upéixa pehasa asy ete va'erã. Nde pyhy arã nde reraha ne
mbohasa asy-vy, ojeporahéi haty-py ne monhe'ẽ uka hagwã. “Ẽrenhemonhandejáry rei
Hesu-rehe” he'i arã nde-vy. Upéi katu ne mombo va'erã preso ojepyta haty-py. Xe-rehe
ha-py nde reraha va'erã mburuvixa renda-py, mburuvixagwasu renda-py ave.
13 Upéixa nde rereko asy va'erã xe rehegwa nhe'ẽ eremombe'u hagwã íxupe kwéry.
Emombe'u porã katu xe rehegwa nhe'ẽ.
14 Ani nde py'a nhemondýi teĩ ere va'erã-rehe. Xe oromoarandu va'erã.
15 Ne nhe'ẽrã ame'ẽ va'erã nde-vy, ne arandurã ave ame'ẽ va'erã nde-vy ndikatúi
hagwã gwĩ nde-rehe ija'e'ỹ va'e ne mboapu. Onhe'ẽ poxy rei rei va'e nane nhe'ẽ mbojevy
kwaái va'erã.*
16 Nde re'ýi ete va'e kwéry ave pende rereko asy va'erã. Nde ru, nde sy, nde ryke'y, nde
ryvy, ne reindy, nde kyvy, nde kypy'y, nde ryke enterovete nde reraha uka va'erã nde
rereko asy-vy, ne irũ kwéry ave xe-rehe ha-py pende rereko asy asy va'erã. Ija'e'ỹ va'erã
pende-rehe. Oĩ gwĩ pene pa'ũ mygwa-pe ojuka va'erã ave.
17 Xe-rehe ha-py enterove ija'e'ỹ va'erã pende-rehe.
18 Upéixa ramo jepe ne mbaraete katu. Xe ororesende jevy va'erã. Peteĩ jepe nde ávy
nokanhýi va'erã.
19 Xe nhe'ẽ-py meme katu eiko erenheresende hagwã, he'i Hesu omotenonde-vy íxupe
kwéry hekorã.

Onhehundi-ta Jerusalém tetã (Mt 24.15-21; Mc 13.14-19)

20 Hesu he'i jevy:
—Pehexa ramo Jerusalém tetã-my ogweroajere ramo soldado kwéry mburuvixa ndive
peikwaa-ma va'erã onhehunditamaha.
21 Upe-ma ramo Judéia-py oĩ va'e tokanhymba katu yvyatyrusu-rupi tokanhymba
oje'ói-vy. Tetã-my oĩ va'e tosẽ katu pya'e okanhy-vy. Nhu-my oĩ va'e ani oike teĩ tetã-my.
Tokanhymba katu.
22 Upe áry-py Nhandejáry nhe'ẽ he'i va'ekwe gwive oiko va'erã. Judeu kwéry ohasa asy
asy va'erã hembiapo apokwe-rehe.
23 Ombovy'are'ỹ va'erã íxupe kwéry. Ivy'are'ỹve va'erã gwĩ kunha imemby va'erã, gwĩ
imemby mixĩ va'e ave. Ohasa asy eterei va'erã hikwái. Judeu kwéry-pe ijyvy reheve
Nhandejáry ombohasa asy-ta voi.
24 Oĩ va'e kysepuku-py omano va'erã. Oĩ va'e omboja'o heraha-vy tetã ambue-py oiko
hagwã tembigwái ramo. Oĩ ave opyta va'e Jerusalém tetã-my judeu e'ỹ va'e pogwy-
py. Hi'are va'erã upéixa. Judeu e'ỹ va'e kwéry ojapopa upe Nhandejáry omotenonde
hesegwa peve, opyta va'erã ipogwy-py Jerusalém tetã upe-py oĩ va'e gwive.

Nhande Ryke'y tee va'e ou jevymaha rehegwa nhe'ẽ (Mt 24.29-31; Mc 13.24-27)

25 Hesu he'i jevy:
—Gwĩ yváy rehegwa ojei va'erã gwape-gwi. Yváy-gwi kwarahy oje'o va'erã. Jasy ave
hendy'ã va'erã, jasytata ave ojei va'erã gwape-gwi. Kente kwéry tetã tetã mygwa katu
onhemondýi va'erã ygwasu ryapu rendu ramo.
26 Kwimba'e kwéry katu ikyhyje ete-gwi omano va'e-rami oiko va'erã. Ova ova va'erã
gwendagwe-gwi entéro yváy rehegwa imbaraete va'e. Upéa-gwi onhepy'a mondýi va'erã
oha'arõ-vy ou va'erã-rehe.

* **21:15** Mt 10.18-19; Lc 12.11-12; Jo 16.2-3

27 Upéi katu xe Nhande Ryke'y tee va'e ajehexa uka va'erã agwejy ramo arai-rehe. Xe
pu'aka reheve, xe rendy marangatu pende resa mbojevy va'e reheve xe rexa va'erã aju-
vy.*
28 Upe va'e ojehu-ma ramo, tane mbaraete katu. Ani katu ne kyre'ỹ e'ỹ teĩ, hi'agwĩ ne
resende va'erã.

"Aju jevymaha óra eha'arõ eiko-vy" he'i Hesu
(Mt 24.32-35; Mc 13.28-31)

29 Upéi omombe'u jevy Hesu arandu rehegwa nhe'ẽ figo máta rehegwa-rami:
—Pema'ẽ katu figo máta-rehe, opa yvyra rakã-rehe.
30 Henhói-ma ramo hogwe pyahu-ma ramo peikwaa-ma voi ogwahẽ-tama áry hakuha.
Pehexa ramo peikwaa.
31 Upéixa ave xe remimombe'ukwe. Pehexa ramo oikomaha xe remimombe'ukwe,
peikwaa va'erã Nhandejáry oiko-tama entéro va'e ruvixarã.
32 Anhete ko ha'e-ta peẽ-my: Ãygwa omano e'ỹ mboyve ojehu va'erã ko va'e.
33 Áry opa va'erã, ko yvy gwive opa va'erã. Xe nhe'ẽ, xe remimombe'ukwe ae ndopái
va'erã. Opyta va'erã opa e'ỹ reheve.
34-35 —Xáke! Perepara porã katu pende rekoha-rehe. Peiko porã katu xe ra'arõ-vy. Ani
pene mandu'a eterei teĩ pene monga'uharã-rehe. Ani pene mandu'a eterei teĩ ave pene
mbohoryharã-rehe. Ani ave pejepy'apy eterei teĩ pene remikotevẽ ko'a pygwa-rehe. Xe
aju jevy hagwã-rehe ae tapene mandu'a ndu'a katu peiko-vy. Sapy'a, ndorepara porãiha
óra-py ombo'a nhuhã mymba. Upéixa ave sapy'a naxe ra'arõ porãiha óra-py ojekwaa
va'erã entéro ko yvy rupigwa kwéry-pe xe aju jevyha áry.
36 Upéa-rehe perepara katu ha'arõ-vy xe agwahẽ hagwã-rehe. Pejerure rure katu
Nhandejáry-pe mba'eve rei ndoikói hagwã peẽ-my. Xe Nhande Ryke'y tee va'e aju jevy
va'erã. Pejerure íxupe pene mbopy'a porã hagwã pono penotĩ pende rekoha xe renonde-
py.*

Enterove ohenduse Hesu oiko-vy

37 Nhandejáry róga kakwaa-py Hesu oporombo'e áry jave. Pyhare ramo osẽ oho-vy
yvyatyrusu Oliveiraty-py.
38 Ha pyharevete meme ou jevy Nhandejáry róga kakwaa-py. Entéro tetã mygwa oho-
ma ohendu hagwã Hesu remimombe'u.

22

"Mba'éixa pa jajuka-ta Hesu-pe?" oporandu ojóupe
(Mt 26.1-5; Mc 14.1-2; Jo 11.45-53)

1 Ogwahẽ-tama aretegwasu. Upe-ma ramo gwĩ ija'e'ỹha ojukase eterei Hesu-pe. Judeu
kwéry-pe mate upe aretegwasu. Héry va'e páscoa. Oime jave páscoa mbojape imbovuha
e'ỹ va'e ho'u judeu kwéry.
2 Ha ogwahẽ-tama ramo aretegwasu, gwĩ judeu va'e ojukase voi Hesu-pe. Pa'i ruvixa
kwéry, hekombo'ehaty kwéry ndive ija'e'ỹha kwéry ojukase íxupe.
—Mba'éixa pa jajuka-ta upe va'e, he'i meme ojóupe hikwái. —Iporãve jajuka uka nhemi
íxupe ani hagwã nhambopoxy ija'eha kwéry-pe.
Upéixa he'i meme ojóupe ojukase eterei-gwi Hesu-pe. Ijaty jaty va'e-gwi ikyhyje eterei-
gwi hikwái.

Judas onhomongeta pa'i ruvixa kwéry ndive Hesu oipyhy uka hagwã
(Mt 26.14-16; Mc 14.10-11; Jo 13.2,27)

* **21:27** Dn 7.13 * **21:36** Mt 24.42-44; Mc 13.35-37; Lc 12.35-40; Rm 13.12-13

3 Upe jave anhaygwasu Satanás oike-ma gwembigwairã py'a-py. Judas Iscariotes héry
ete. Peteĩ doze Hesu remimbo'e kwéry va'e Judas. Ha anhaygwasu ogwapy ijyke-rehe
ojokwái hagwã.
4 Upéi Judas oho onhomongeta pa'i ruvixa kwéry ndive. Anhaygwasu nhe'ẽ-rupi oho.
Oho otopa hagwã Hesu-rehe ija'e'ỹha kwéry. Pa'i ruvixa kwéry ndive Nhandejáry róga
kakwaa-rehe onhangareko va'e kwéry ndive ave ojotopa he'i hagwã mba'e-rami po
oipyhy arã Hesu-pe.
5 Upéa-rehe ovy'a eterei okwa-vy.
—Nde, ereme'ẽ ramo Hesu ore-vy, orome'ẽ-ta nde-vy nde platarã. Hesu-rehe orome'ẽ-
ta nde platarã, he'i Judas-pe ovy'a-vy hikwái.
6 —Iporã ereme'ẽ kuri xe-vy xe platarã, he'i íxupe kwéry.
Upéixa-ma ramo, Judas orepara oiko-vy Hesu-rehe ipyhyharã-pe omombe'uha óra
ra'arõ-vy. Ijaty aty e'ỹha óra-rehe oha'arõ arõ oiko-vy.

Aretegwasu remi'urã ojapo Hesu remimondo va'e
(Mt 26.17-19; Mc 14.12-16)

7-8 Ogwahẽ-ma ramo aretegwasu, Hesu omondo Pedro, João ndive ojapo hagwã
tembi'u aretegwasu-py ho'u va'erã. Páscoa áry-gwi judeu kwéry ojuka ovexa ho'u va'erã
Nhandejáry-pe omboete-vy. Ojapo ave mbojape ombovu e'ỹ va'e ho'u va'erã. Upéixa
ojapo hagwã Hesu omondo Pedro-pe, João-pe ave gwenonde.
—Tapeho tetã-my, he'i. —Pejuka peteĩ mymba ovexa ja'u va'erã nhande ave
aretegwasu-py so'o mbixy, he'i imondo-vy.
9 —Kipy tipo orojapo-ta? he'i oporandu-vy hikwái íxupe.
10 —Peike jave ramo upe tetã-my, pehexa-ta peteĩ y ogweraha va'e. Kwimba'e y
ryru ogweraha va'e pehexa-ta. Tapeho hapykwéri. Oike-ma ramo óga-py, pegwahẽ
penhomongeta óga járy ndive.
11 A-rami penhe'ẽ kuri íxupe, he'i. —"Mbo'eháry ore mbou oroporandu hagwã nde-vy:
Kiva'e koty-py ha'u-ta páscoa remi'urã xe remimbo'e kwéry ndive? Aiporuse nde koty
ore mandu'a hagwã páscoa-rehe" ere íxupe.
12 Ohexa uka-ta peẽ-my peteĩ koty jaiporu-ta va'e. Kotygwasu, ijyvate va'e oĩmba-ma
va'e ohexa uka-ta peẽ-my. Upe koty-py ja'u-ta nhane remi'urã, páscoa-rehe imandu'a va'e
pegwarã. Ore mohenonde pejuka mymba vexa nhande-vy gwarã, he'i Hesu omondo-vy
gwenonde.
13 Upéi oho-ma okwa-vy. Mokõive oho tetã-my. Ha Hesu he'i hagwe-rami ojohu. Upéi
ojapo tembi'u aretegwasu páscoa-rehe imandu'a-vy ho'u va'erã.

Aretegwasu áry ramo okaru paha-ma Hesu

14 Upéi okaru hagwã óra-py Hesu ogwapy doze gwemimondo kwéry ndive.
15 Okaru-tama ramo he'i íxupe kwéry:
—Ha'use eterei pene ndive ko aretegwasu-py tembi'u. Xe rereko asy amano hagwã e'ỹ
mboyve akaruse pene ndive, he'i.
16 —Ha'e-ta katu peẽ-my: Ko'a-py nda'uvéi-ma ãy-rami aretegwasu-py tembi'u. Xe are-
ta ha'u jevy hagwã. Oikopa-ma rire, ha'u jevy va'erã, he'i íxupe kwéry. —Nhandejáry
nhande ruvixa oiko haty-py mate ha'u jevy va'erã, he'i gwemimondo kwéry-pe.
17 Upe-ma ramo Hesu oipyhy uva rykwere ryru. Omboete Tupã Nhandejáry-pe. Upéi
ho'u uka gwemimondo kwéry-pe:
—Pe'upa katu, he'i.
18 —Anhete ha'e-ta peẽ-my. Nda'uvéi-ma voi uva rykwere. Nhandejáry nhande
ruvixarã ojekwaa rire ae ha'u jevy va'erã, he'i onhemohekotenonde-vy.

Hesu-rehe nhane mandu'a va'erã
(Mt 26.20-30; Mc 14.17-26; Jo 13.21-30; 1 Co 11.23-25)

19 Oipyhy ave mbojape páscoa áry pegwa. Upéi otima rire Nhandejáry-pe ombopo
mbopóy ome'ẽ-vy gwemimbo'e kwéry-pe ho'u hagwã. Ha he'i:
—Ko mbojape-rehe ha'e "Xe rete" he'i. —Pende-rehe ha-py anheme'ẽ va'erã peẽ-my
amano hagwã, he'i. —Kóa ere'u ramo ne mandu'a kena xe-rehe, he'i.
20 Upéixa ojapo ave okarupa-ma rire. Ome'ẽ íxupe kwéry ho'u uka-vy uva rykwere:
—Ko va'e pe'u katu, he'i. —Ko va'e-rehe ha'e "Xe rugwy" voi, he'i. —Osyry va'erã xe
rugwy kente kwéry rekove-rehe. Tupã Nhandejáry he'i hagwã kente kwéry-rehe, "Ipy'a
potĩ-ma. Hesu-rehe ojerovia-gwi omopotĩ-ma ipy'a" he'i hagwã Tupã Nhandejáry osyry
va'erã xe rugwy, he'i íxupe kwéry.
21-22 —Xe Nhande Ryke'y tee va'e amano-ta. Xe ndive ogwapy oĩ-vy xe juka uka nhemi
va'erã, he'i Hesu. —Tekotevẽ amano kente kwéry aresende hagwã. Amboasy upe xe juka
ukaharã. Ohasa asy eterei va'erã, he'i Hesu.
23 Upe-ma ramo oporandu randu ojóupe hikwái:
—Kiva'e pa ojuka uka nhemi-ta Hesu-pe, he'i ojóupe.

Tuvixaseve va'e tekotevẽ onhemomixĩve (Mt 20.25-27; Mc 10.42-45)

24 Ha hemimbo'e kwéry katu onhomongeta ngeta onhondive:
—Kiva'e pa tuvixave nhane pa'ũ-my, he'i ojóupe.
25 Upe-ma ramo Hesu he'i:
—Mburuvixa kwéry, ko yvy pygwa ogwereko pu'aka yvypóry kwéry-rehe. Onhe'ẽ-py
omanda manda íxupe kwéry. Ha oĩ gwĩ mburuvixa katu onhembotuvixave kente kwéry
renonde-py.
26 Peẽ onhopa'ũ-my ndaikatúi upéixa peiko. Peẽ onhopa'ũ-my pende tuvixave ramo
jepe penhemohekomirĩve katu peiko-vy onhopa'ũ-my. Mburuvixa katu toiko tem-
bigwái-ramo.
27 Ha'e-ta ave peẽ-my: Tuvixave va'e-pe hembigwái ogweru hemi'urã. Ha xe katu
tembigwái-rami voi aiko pene pa'ũ-my, he'i.
28 —Peẽ katu xe moirũ meme peiko-vy. Ambue kwéry xe mbojejavyse mo'ã meme jave
xe moirũ-ma peẽ.
29 Yma va'ekwe Nhandejáry he'i xe-vy: "Xe ra'y, nde ereiko-ta mburuvixa ramo xe
moirũ va'erã-pe". Upe va'e-rehe, pe xe Ru ome'ẽ hagwéixa xe-vy, xe ame'ẽ va'erã peẽ-
my ave. Peiko-ta ave mburuvixa ramo.
30 Nhandejáry ha-py xe aiko-ma ramo nhande ruvixarã, peiko-ta xe ndive. Pekaru
ha pey'u-ta xe ndive. Pegwapy-ta ave mburuvixa gwapy haty-rupi pejohu hagwã Israel
re'ýi kwéry-rehe hembiapokwe.

Ndojerovia teéi va'erã

Hesu-rehe Pedro (Mt 26.31-35; Mc 14.27-31)

31 He'i ave Hesu:
—Ejeapysaka porã kena xe nhe'ẽ-rehe, Simão. Anhaygwasu ojerure-ma kuri pende-
rehe. Oikwaase kiva'e-rehe pa pejerovia ete. Ipirekwe osẽsẽ hagwã ovale va'e-
gwi nhambovava trigo-pe. Upéixa ave anháy ruvixa Satanás pende rerekose. Pene
mbotavyse ponove peiko xe nhe'ẽ-rupi.
32 Xe katu ambojeupi kuri xe nhe'ẽ Nhandejáry-pe nde-rehe, Simão, erejerovia tee
hagwã xe-rehe pono inhe'ẽ-rupi ereiko. Erejerovia ete jevy ramo xe-rehe, emokyre'ỹ
katu nde rapixa kwéry-pe oiko porãve hagwã xe nhe'ẽ-rupi.
33 Upe-ma ramo Pedro he'i:
—Aháni, oromoirũ-ta xe. Nde erepyta ramo preso, xe apyta ave arã ne ndive preso,
he'i íxupe. —Eremano ramo amano ave va'erã ne ndive, he'i.

34 Hesu katu he'i íxupe:
—Anhetegwa ha'e-ta nde-vy, he'i íxupe: —Etería gáju ndosapukái vyteri ramo jepe, mbohapy-ma ere-ta xe-rehe, "Upéa Hesu xe ndaikwaái" ere-ta xe-rehe, he'i íxupe.

"Nde kysepuku reheve ereho eremombe'u hagwã xe nhe'ẽ" he'i Hesu

35 Upéi he'i íxupe kwéry:
—Apomondo mondo ramogware, peho nandi voi. Ndaperahái voi va'ekwe mba'eve. Pene mba'e ryru ndaperahái va'ekwe. Pende pirapire ryru ndaperahái ave va'ekwe. Upéixa nandi peho va'ekwe ramo mba'e tipo pene remikotevẽ? he'i joty Hesu oporandu-vy.
—Mba'eve-rehe noroikotevẽi upe jave, he'i íxupe hikwái.
36 —Ãy katu ha'e-ta peẽ-my: Ogwereko va'e opirapire ryru omba'e ryru ave, oipyhy-ta. Kysepuku ogwereko e'ỹ va'e kyse repyrã-rehe ome'ẽ-ta oao jo'a.
37 —Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe ohai va'ekwe xe-rehe he'i: "Hembiapo vai va'e-rami ojerereko va'erã". Anhete ha'e-ta: Ojehu-tama xe-rehe ojehai va'ekwe, he'i íxupe gwekoharã omotenonde-vy.*
38 Upe-ma ramo hemimbo'e kwéry he'i:
—Ko'a-py niko oĩ mokõi kysepuku, ore Járy.
Ha ha'e he'i:
—Iporã, he'i joty.

Yvyaty-gwi Hesu ombojeupi onhe'ẽ Nhandejáry-pe (Mt 26.36-46; Mc 14.32-42)

39 Oho meme ha-py oho jevy Hesu. Yvyatyrusu héry va'e Oliveiras ha-py oho. Gwemimbo'e kwéry ndive oho.
40 Ogwahẽ-ma jave oho-ta ha-py oiporavo hagwe-py, ha'e he'i:
—Pejerure Nhandejáry-pe pono eremondo nde resa ne mbojejavy uka va'e-rehe, he'i.
41 Upe rire ojei íxugwi kwéry mombyrymive ojei. Gwetymy'ã-rehe onhesũ ha onhepyrũ onhomongeta-vy Nhandejáry ndive:
42 —Ereipota ramo, xe Ru, eipe'a xéhegwi xe reko asyha. Ani oiko teĩ xe remimbota, ne remimbota ae toiko, he'i.
43 Upe jave Nhandejáry rembigwái yváy pygwa ojehexa uka omombaraeteve hagwã íxupe.
44 Ojepy'ajopy jave Hesu imbaraete pyve onhomongetave Nhandejáry ndive. Omboje-upi jave onhe'ẽ Nhandejáry-pe mba'e rugwy-rami otyky yvy-py hy'aikwe ojepy'ajopy-vy.
45 Upéi opa-ma ramo hi'oração opu'ã jevy ou-vy gwemimbo'e kwéry renda-py, oke okwa-vy va'e ojohu. Tuvixa ima'emboasy omonge íxupe kwéry.
46 Ha Hesu he'i:
—Ma'erã tipo peke? Pepu'ã katu pejerure Nhandejáry-pe pene mombaraete hagwã, pono ne mbojehesa rerova uka íxugwi mba'eve nembojejavy uka-vy, he'i onhemonhe'ẽ-vy.

Preso ogweraha Hesu-pe (Mt 26.47-56; Mc 14.43-50; Jo 18.3-11)

47 Hesu onhe'ẽ vyteri oĩ-vy, ogwahẽ heta kente kwéry. Peteĩ doze hemimbo'e kwéry va'e, héry va'e Judas ogweru íxupe kwéry. Judas katu ogwahẽ Hesu ypy-py ohovapyte hagwã íxupe.
48 Upe-ma ramo Hesu he'i:
—Judas, peteĩgwe xe rovapyte mo'ã xe pyhy uka hagwã, xe Nhande Ryke'y tee va'e xe pyhy uka-ma, he'i.

---

* **22:37** Is 53.12

49 Upe jave hemimbo'e kwéry oĩ va'e Hesu ndive, ohexa-ma ramo ojehu va'erã he'i hikwái:
—Mba'e tipo jajapo-ta, ore Járy? Oroipyhy-ta para'e ore kysepuku, orojoko hagwã íxupe kwéry? he'i.
50 Peteĩ hemimbo'e katu oinambi'o-ma pa'i ruvixa rembigwái. Ijakatúa-koty oĩ va'e inambikwe oipe'a-ma.
51 Ha Hesu katu:
—Iporãvete peheja, he'i-vy opoko inambikwe-rehe imbogwera-vy.
52 Upe-ma rire he'i pa'i ruvixa kwéry-pe, porahéi haty pygwa ruvixa kwéry-pe ave, judeu ruvixa kwéry-pe ave gwĩ ou oipyhy hagwã Hesu va'e gwive-pe, he'i Hesu:
—Niporãi katu peju pende kysepuku reheve, ha pende yvyra reheve, xe pyhy hagwã. Xe ndaikói oporosake'a va'e-rami kysepuku reheve xe reraha hagwã.
53 Heta áry-ma aiko pene ndive. Nhandejáry róga kakwaa-py aime meme ramo napemopu'ãiry pende po xe pyhy hagwã. Ãy mate xe pyhy-ta. Kóa pende óra pene remimbota pejapo hagwã xe-rehe. Gwĩ pytũgwy-rupi ipu'aka va'e nhe'ẽ-rupi peiko-ma pene rembiaporã pejapo hagwã.

"Upéa ndaikwaái xe" he'i Pedro Hesu-rehe (Mt 26.57-58,69-75; Mc 14.53-54,66-72; Jo 18.12-18,25-27)

54 Oipyhy-ma ramo Hesu-pe ogweraha íxupe pa'i ruvixagwasu róga kakwaa-py. Ha Pedro katu oho Hesu rapykwéri puku.
55 Omoendy-ma ramo tata, upe-py Pedro oho ave ojepe'e hagwã. Tata ypy-py ogwapy oĩ-vy va'e ndive ogwapy ave Pedro.
56 Ohexa-ma ramo íxupe tata rendy-py Pedro-pe tembigwái kunha va'e, ohexa katu porã porã íxupe ha he'i:
—Ko kwimba'e Hesu ndivegwa va'e ave ra'e, he'i.
57 Upe-ma ramo Pedro he'i:
—Upéa ndaikwaái voi xe, kunha, he'i íxupe Pedro.
58 Upe riremi ohexa jevy íxupe peteĩ kwimba'e.
—Nde ave ra'e ha'e kwéry va'e, he'i.
Pedro he'i jevy:
—Upéa xe ndaikwaái. Ndaha'éi hesegwa kwéry xe, he'i rei.
59 Upe rire peteĩ óra-rupi, he'i jevy Pedro-pe ambue va'e:
—Anhete voi ra'e nde ave ereiko va'e indive. Nde ave ha'e Galiléia yvy pygwa ra'e, he'i íxupe.
60 He'i jevy Pedro:
—Upéa xe ndaikwaái, mba'e-rehe tipo aipo-rami ere xe-vy? he'i rei.
Upéixa onhe'ẽ oĩ-vy jave ete, gáju osapukái.
61 Upe-ma ramo ojere Hesu oma'ẽ porã porã Pedro-rehe. Ha Pedro katu imandu'a Hesu he'i va'ekwe-rehe íxupe, "Ko'ánga gáju ndosapukái vyteri jepe, mbohapy-ma nde ere-ta xe-rehe: Upéa xe ndaikwaái, ere-ta".
62 Upéa-gwi hasẽ-ma Pedro. Onhemboasy eterei-gwi ojahe'o oho-vy.

Onhenupã ramogware Hesu (Mt 26.67-68; Mc 14.65)

63 Gwĩ kwimba'e Hesu-rehe onhangareko va'e onhembohory hese. Ogwerohasa asy eterei Hesu-pe. Oinupã eterei íxupe.
64 Ohesamboty íxupe ha he'i:
—Kiva'e pa ne nupã? Emombe'u katu, he'i íxupe.
65 Heta mba'e he'i rei rei íxupe onhembohory-vy hese.

Hesu pa'i ruvixa renonde-py
(Mt 26.59-66; Mc 14.55-64; Jo 18.19-24)

66 Ko'ẽ jave ramo ojogweroaty jevy judeu ruvixa kwéry, pa'i ruvixa kwéry, judeu rekombo'ehaty kwéry ndive ave, onhomongeta geta okwa-vy. Upéi katu oipyhy heruvy Hesu-pe mburuvixa kwéry renonde-py. Ogwahẽ-ma ramo oporandu íxupe:
67 —Nde tipo Cristo judeu kwéry remiha'arõ va'e? Emombe'u katu ore-vy, he'i íxupe.
Upe ramo Hesu he'i:
—"Xe Cristo judeu kwéry remiha'arõ va'e voi" ha'e ramo, ndaperoviái joty arã.
68 Anhetegwa ha'e-ta peẽ-my: Aporandu ramo peẽ-my, napemombe'u mo'ãi xe-vy.
69 Xe Nhande Ryke'y tee va'e ãy gwive agwapy-ta yváy-py Tupã Nhandejáry yke-rehe. Upe ipu'aka ete va'e ndive xe agwapy-ta, he'i íxupe kwéry Hesu.
70 Upe-ma ramo enterove oĩ va'e oporandu íxupe:
—Aipo ramo Nhandejáry ra'y tee voi va'e tipo nde? he'i íxupe.
—"Nde ha'e voi" peje kuri xe-vy, he'i íxupe kwéry Hesu.
71 Upe-ma ramo he'i ojóupe:
—Nanhaikotevẽvéi-ma imombe'uharã-rehe. Nhande katu nhahendu-ma voi ha'e inhe'ẽ tee voi. Onhemonhandejáry rei Hesu, he'i ojohu vai-vy Hesu nhe'ẽ.

23

Hesu ojereraha mburuvixa héry va'e Pilatos renonde-py
(Mt 27.1-2,11-14; Mc 15.1-5; Jo 18.28-38)

1 Upe jave kente kwéry ijaty va'e opu'ãmba ojereraha hagwã Hesu ndive mburuvixagwasu Pilatos renda-py.
2 —Oroipyhy-ma katu ko kwimba'e. Ohekombo'e va'ekwe-gwi ore re'ýi kwéry ndoikosevéi-ma mburuvixagwasu César nhe'ẽ-rupi, he'i hese. —Ha'e katu omombe'u kente kwéry-pe pono ome'ẽ mburuvixagwasu César-pe mba'eve, he'i rei ave hese. —"Xe Cristo Nhandejáry remimbou va'e pene ruvixarã" he'i ójehe, he'i omoĩ vai-vy Hesu-pe.
3 Upe-ma ramo Pilatos oporandu Hesu-pe:
—Nde tipo judeu kwéry ruvixagwasu? he'i íxupe.
—Nde voi katu aipo ere kuri, he'i joty íxupe Hesu.
4 Upéi Pilatos he'i pa'i ruvixa kwéry-pe, ojogweroaty va'e kente kwéry-pe ave:
—Ko kwimba'e katu nahembiapo vaíry va'e voi. Aipo ramo niporãi ajuka uka íxupe, he'i.
5 Kente kwéry katu he'i jevy jevy:
—Hese ha-py hemimombe'u-gwi voi Judéia yvy pygwa kwéry ndogwerojojái onhonhe'ẽ onhomboja'o ja'o upéixa-gwi. Galiléia-gwi ko'a peve ndaija'evéi ojóehe íxugwi. Ãy katu ogwahẽ-ma ko'a-py.
6 Aipo va'e rendu-vy Pilatos oporandu:
—Ko kwimba'e tipo Galiléia yvy pygwa? he'i oporandu-vy.
7 Oikwaa-ma ramo Pilatos Hesu upe pygwaha, omondo Hesu-pe upe pygwa ruvixa héry va'e Herodes-pe. Upe va'e oiko ave Jerusalém tetã-my ombohupa-vy. Upéixa-gwi omondo Hesu Herodes renda-py oporandu hagwã hembiapokwe-rehe. Ojohuse mo'ã Hesu-rehe hembiapo vaikwe.

Hesu ojereraha mburuvixa héry va'e Herodes renonde-py

8 Ovy'a mburuvixa Herodes ohexa-ma ramo Hesu-pe. Ohendu va'e voi ave Hesu rerakwã porã. Yma-ma upéa-gwi ohexase eterei íxupe. Ohexase ave Hesu ojapo ramo hembiapo porã va'e hexapyrã-rupi jahexa e'ỹ vyteri va'e.
9 Oporandu heta Hesu-pe. Ha Hesu katu nonhe'ẽiry íxupe.

10 Upe-ma ramo pa'i ruvixa, judeu rekombo'ehaty kwéry ndive ijapu hese
hembiapokwe-rehe omboja hagwã mo'ã hembiapo vai Hesu-rehe.
11 Soldado kwéry, huvixa ndive, omoingo asy-ma Hesu-pe. Omoingo vai-ma voi íxupe.
Omoĩ hese ijahoja porã va'e omomburuvixa a'ã hagwã íxupe, onhembohory hory hese,
ha upe rire omondo jevy Pilatos oĩ ha-py.
12 Upe mboyve Herodes, Pilatos ndive ndaija'éiry ojóehe. Upe áry gwive oiko porã
onhondive.

"Tojuka kena íxupe" osapukái Hesu-rehe (Mt 27.15-26; Mc 15.6-15; Jo 18.39-19.16; At 3.13-14)

13 Omboaty uka Pilatos pa'i ruvixa kwéry, judeu ruvixa kwéry, judeu kwéry ave.
14 Upéi he'i:
—Ma'erã tipo peru xe-vy ko kwimba'e pemombe'u hagwã hese hembiapo vaiha.
"Ohekombo'e va'ekwe-gwi ore re'ýi kwéry ndoikosevéi-ma mburuvixagwasu nhe'ẽ-rupi"
peje rei kuri hese. Upéa-rehe xe ajohu-ma kuri hese pene renonde-py. Ndoikói ra'e hese
ivai va'e penhe'ẽ vai hagwã hese.
15 Herodes ave ndotopái hese mba'eve. Upéa-gwi ombou jevy nhande-vy. Upéixa ramo
ko kwimba'e ndojapói ko ra'e mba'eve pejuka uka hagwã.
16 Ambopi uka-ta mante íxupe upéi apoi-ta íxugwi oho jevy hagwã, he'i íxupe kwéry.
17 Aretegwasu ramo mburuvixagwasu rekoha-rupi opoi peteĩ onhemoĩ preso
va'ekwe. Upéa-rehe, "Apoi-ta íxugwi" he'i.
18 Upéa ohendu-ma ramo entéro kente kwéry osapukái:
—Tojuka kena ko kwimba'e, he'i osapukái-vy. —Epoi Barrabás-gwi ore-vy gwarã, he'i
osapukái-vy.
19 Barrabás katu onhemoĩ araka'e preso. Upe tetã-my onhorairõ araka'e ohekoviarõ
hagwã mo'ã mburuvixagwasu. Oporojuka ave. Upéa-gwi onhemoĩ preso araka'e. Ha
"Epoi Barrabás-gwi" he'iri iri hikwái.
20 Mburuvixa ae katu opoise mo'ã Hesu-gwi. Upéa-rehe onhe'ẽ jevy kente kwéry ndive.
21 Ha'e kwéry ae katu osapukái hatãve tãve.
—Ejuka uka katu íxupe ehupi uka kurusugwasu-rehe ijuka-vy, he'i hese.
22 Mbohapyha-ma Pilatos he'i hese:
—Mba'eixagwa ivai va'e tipo ojapo? Ndahexái mba'eve ivai va'e hembiapokwe ajuka
uka rei hagwã íxupe, he'i. —Ambopi uka rei-ta íxupe oho jevy hagwã, he'i.
23 Aipo ramo ha'e kwéry osapukái joty:
—Tojuka katu, he'i osapuka pukái okwa-vy hese. —Kurusugwasu-rehe tojuka kena.
he'i hese hikwái
Isapukái katu imbaraeteve ojapo uka hagwã gwemimbota. Upéa-rupi isapukái-rupi
ipoxyha-rupi ojapo joty íxupe kwéry.
24 Ijaty va'e nhe'ẽ rendu-vy, mburuvixa Pilatos ojapo uka hemimbota.
25 Upe kwimba'e onhorairõ va'ekwe, oporojuka va'ekwe ave, kente kwéry oipota
va'ekwe osẽ preso onhemoĩ ha-gwi, upe kwimba'e-gwi opoi uka. Hesu rekovia opoi
hembiapo vai va'e-gwi. Ha ome'ẽ Hesu ijukaharã-pe onhemboaty va'e remimbota rei-
rupi ogwereko hagwã íxupe.

Hesu onhemoĩ ramogware kurusugwasu-rehe (Mt 27.32-44; Mc 15.21-32; Jo 19.17-27)

26 Ha upéi katu soldado kwéry ogweraha Hesu-pe ojuka hagwã. Ogweraha jave
ohogwaitĩ Cirene pygwa, héry va'e Simão. Ou oiko-vy tetã jerekwe-gwi. Oipyhy ave
Simão:
—Nde, eraha ko kurusugwasu Hesu rapykwéri, he'i-vy omoĩ kurusugwasu Simão ape-
rehe ogweraha hagwã Hesu rapykwéri.

27 Heta oho va'e hapykwerigwa. Ipa'ũ-my kwéry oĩ ave kunha ojahe'o Hesu-pe
ombyasy va'e.
28 Upe-ma ramo Hesu ojere ha oma'ẽ hese kwéry. He'i:
—Ani xe mboasy, peẽ kunha. Peẽ ha pene memby ae kuri pemboasy, he'i Jerusalém
mygwa-pe.
29 —Ogwahẽ va'erã áry oporombohasa asy va'erã, entéro he'i va'erã: "Ovy'a ete gwĩ
kunha imemby e'ỹ va'e. Ikatu e'ỹ imemby va'e ave. Oporomokambu e'ỹ va'ekwe ave.
Naimembýi-gwi ovy'a" he'i va'erã oporombohasa asy-gwi.
30 Upe ramo he'i arã ave: "To'a yvyatyrusu nhande ári. Tanhande jatypa yvyatyrusu
oitypa-vy. Nhande rekove reheve tanhande aty" he'i arã ohasa asy eterei-gwi.*
31 —Ha ko'ánga koixagwa ojapo xe-rehe. Vaive ojapo arã pende-rehe. Xe, yvyra aky-
rami heko porã va'e ko xe, ha xe-rehe hembiapo vai joty. Hembiapo vaive ive arã pende-
rehe. Peẽ yvyra pirukwe-rami pende reko porã e'ỹ va'e. Hembiapo vaive ive arã pende-
rehe, he'i Hesu kunhagwe-pe omboasy-vy.
32 Ha soldado kwéry ogweraha ave mokõi hembiapo vai va'e-pe Hesu ndive ojuka
va'erã ogweraha.
33 Akãgwe renda héry va'e-py ogweraha. Ogwahẽ-ma ramo upe-py omoĩ íxupe
kurusugwasu-rehe ohupi-vy. Upe mokõi hembiapo vai va'e ohupi ave hendive. Hesu
kurusugwasu yke-rehe omoĩ kurusugwasu mokõi. Hesu oĩ hembiapo vai va'e mbyte-py.
Ijakatúa-koty oĩ peteĩ, ijasu-koty oĩ ave peteĩ. Kurusugwasu-rehe meme ohupi ojuka-vy.
34 Oime jave kurusugwasu-rehe Hesu ombojeupi onhe'ẽ Nhandejáry-pe:
—Eiporiahuvereko íxupe kwéry, xe Ru. Ndoikwaái-gwi kóixa ojapo hikwái, he'i.
Upéi onhomboja'o ja'o Hesu aokwe-rehe hikwái. Onhomboja'o hagwã ohuga soldado
kwéry.
35 Ha entéro ojogweroaty va'e oma'ẽ ma'ẽ oiko-vy. Ohexapa hikwái.
Ha huvixa kwéry ave onhembohory ave Hesu-rehe. He'i rei rei-vy:
—Kóa opororesende araka'e, he'i onhembohory hese. —Ãy katu tonheresende kena.
Heta he'i hese araka'e: "Hesu ko Cristo nhane remiha'arõ va'e. Nhandejáry rem-
biporavo va'e voi Hesu" heta va'e he'i va'ekwe Hesu-rehe. Ha ãy tipo ndoikwaái
para'e onheresende hagwã. Tonheresende kena, he'i huvixa kwéry onhe'ẽ rei rei
onhembohory hese.
36 Ha soldado kwéry ave onhembohory hese. Onhemoagwĩ íxugwi ome'ẽ íxupe uva
rykwere ndahepýi va'e ho'u hagwã mo'ã. Onhe'ẽ rei rei íxupe:
37 —Nde para'e judeu kwéry ruvixagwasu va'e. Aipo ramo enheresende kena, he'i
onhembohory-vy hese.
38 Ha ohai omoĩ hagwã Hesu akã ári. "Kóa judeu kwéry ruvixagwasu" he'i ohai omoĩ-
vy. Mbohapy nhe'ẽ-py ohai. Grécia pygwa nhe'ẽ-py ohai. Roma pygwa nhe'ẽ-py ohai.
Hebreu kwéry nhe'ẽ-py ohai ave. "Kóa judeu kwéry ruvixagwasu" he'i. Mbohapy nhe'ẽ-
py ohai rire omoĩ inhakã ári.
39 Ha peteĩ hembiapo vai va'e ave onhe'ẽ rei rei íxupe. Oime jave okurusugwasu-rehe,
onhe'ẽ rei rei Hesu-pe he'i-vy:
—"Xe Cristo, Nhandejáry rembiporavo va'e" ere kuri ndéjehe. Aipo ramo enheresende
katu. Ore ave ore resende katu.
40 He'i-ma ramo, upe outro kurusugwasu-rehe oĩ va'e onhemonhe'ẽ oirũ-me:
—Nde tipo, ma'erã-gwi nderekyhyjéi Tupã Nhandejáry-gwi? he'i. —Nhande ave
nhamano-tama nhande kurusugwasu-rehe.
41 Nhane rembiapo vaikwe-rehe jahasa asy jaiko-vy. Ha'e ae rei ohasa asy. Mba'eve
ndojapói, he'i gwembiapo vaikwe-gwi okurusugwasu-rehe oĩ va'e-pe.*
42 Upéi he'i ave:

* **23:30** Os 10.8 * **23:41** Sl 31.5

—Nde, Hesu, xe poriahuvereko erejehexa uka ramo nde ore ruvixa ramo, xe poriahuvereko katu.
43 Aipo ramo Hesu he'i íxupe:
—Anhete ko'ánga ereiko-ta xe ndive yváy-py, he'i Hesu upe ójehe ojerovia va'e-pe.

Hesu omano ramogware
(Mt 27.45-56; Mc 15.33-41; Jo 19.28-30)

44-46 Kwarahy mbyte-py pytũmba-ma upe yvy ári. Upe tetã pytũmba ete-ma. Opyta pytũ mbohapy óra-rupi. Ka'arugwasu peve opyta. Kwarahy ndohesapevéi-ma. Ka'arugwasu ramo onhe'ẽ hatã Hesu. Upéi he'i Nhandejáry-pe:
—Xe Ru, xe mogwahẽ katu nde ha-py.
He'i-ma ramo omano ete-ma Hesu.
Ha upéi oĩ Nhandejáry róga kakwaa pygwa okẽgwasu nhugwãha tuvixa ete va'e. Omano-ma ramo Hesu, pya'e osoropa.
47 Ha omano ramo soldado ruvixa ohexapa. Upéixa-gwi omboete Nhandejáry-pe:
—Péa ha'e voínte hembiapo vai e'ỹ va'e, he'i hese.
48 Ha heta heta ojogweroaty aty va'e ou va'ekwe oma'ẽ hagwã ikurusu-rehe ojejuka va'e kwéry-rehe. Ha entéro ojehu va'ekwe gwive ohexa-ma ramo, onhemboasy oiko-vy. "Xe ko, xe py'a vai voi aiko-vy" he'i. "Upe kwimba'e-rami ndaikói voi-ma xe" he'i onhemboasy-vy.
49 Ha heta hese ojerovia va'e oĩ ave upe-py. Gwĩ kunhagwe Hesu rapykwéri ou va'ekwe Galiléia-gwi oĩ ave ijaty va'e pa'ũ-my. Mombyry-gwi oma'ẽ Hesu-rehe hikwái.

Itakwa-py omoĩ ramogware Hesu retekwe
(Mt 27.57-61; Mc 15.42-47; Jo 19.38-42)

50-51 Ha upéi katu José oho Pilatos renda-py. Arimatéia pygwa José. Judeu kwéry retã Arimatéia. Ha José judeu ruvixa va'e, hembiapo porã va'e. Onhemboete va'e voi. Judeu ruvixa ambue kwéry ojukase ramo Hesu-pe, José ndojohu porãi hembiaporã. Ha'e oha'arõ arõ voi Nhandejáry nhande ruvixa-pe omoirũ hagwã.
52 Ha José oho Pilatos renda-py ojerure Hesu retekwe-rehe.
53 Upéi ombogwejy kurusugwasu-gwi hetekwe. Onhugwã ao morotĩ iporã va'e-py. Upéi omoĩ itakwa-py hetekwe. Ita-gwi ojo'o va'ekwe-py omoĩ. Ipyahu itakwa. Ne'írã onhemoĩ tetekwe upe itakwa-py. Hesu retekwe omoĩ upe-py.
54 Ka'aru-tama, haimete-ma pytu'uha áry. Ha upe áry-py judeu kwéry omoĩmba-ma nga'u pono omba'apo pytu'uha áry-py.
55 Ha kunha kwéry Hesu ndive ou va'ekwe Galiléia-gwi va'e oho José rapykwéri. Ohexa itakwa. Ohexa ave omoĩ ramo hetekwe hyepy-py.
56 Upe rire oho jevy gwóga-py omongu'i ngu'i hyakwã porã va'e hykwere omona hagwã Hesu retekwe-rehe omohyakwã hagwã hetekwe.
Ha pytu'uha áry-py Nhandejáry remimombe'ukwe-py opytu'u oiko-vy.

24

Oikove jevy-ma Hesu
(Mt 28.1-10; Mc 16.1-8; Jo 20.1-16)

1 Domingo kwarahy osẽ-ma ramo, voi oho kunha kwéry ogwata. Hyakwã porã va'e omongu'i ngu'i va'ekwe ogweraha omona hagwã Hesu retekwe-rehe. Itakwa-py oho.
2 Ogwahẽ-ma ramo ohexa-ma itagwasu ojepe'a va'ekwe.
3 Oike voi itakwa rye py-py. Oike-ma ramo ndotopavéi-ma hetekwe.
4 Ha upéa-rehe mba'eve ndoikwaái.
—Mbava'e tipo jajapo-ta, he'i.

Opondera-vy oiko jave mokõi karia'y ohexa, yváy pygwa rembihexa uka ra'e. Ao
hesakã ete hemimonde ohexa.
5 Ohexa jave onhemondýi-ma, ojeayvy oma'ẽ yvy-rehe.
Upéi karia'y he'i:
—Ma'erã-gwi ereheka oikove va'e omano va'e renda-py? he'i.
6 —Hesu ndaipóri a-py. Opu'ã jevy-ma kuri oho-vy, he'i Hesu-rehe. —Nane mandu'avéi
tipo inhe'ẽgwe-rehe? Oime-ma ramo pene ndive Galiléia-py omombe'u-ma voi va'ekwe
oikove jevymaha hagwã-rehe.
7 He'i va'ekwe nde-vy: "Xe Nhande Ryke'y tee va'e. Tekotevẽ xe pyhy xe reraha-vy
hembiapo vai va'e kwéry-pe. Xe juka-ta kurusugwasu-rehe. Mbohapy áry-py katu aikove
jevy-ta" he'i voi va'ekwe. Upe va'e he'i va'ekwe-rehe napene mandu'áiry nipo ra'e, he'i.
8 Ohendu-ma jave imandu'a jevy inhe'ẽgwe-rehe.
9 Upéi oho jevy itakwa-gwi kunha kwéry. Oho ohexa Hesu remimbo'e kwéry-pe. Gwĩ
onze hemimbo'ekwe-pe omombe'u. Hendive oĩ va'e-pe omombe'u ave.
—Hesu oikove jevy-ma katu, he'i.
10 Heta kunha ohexa kuri omombe'u hagwã íxupe kwéry. Maria Madalena ohexa kuri.
Joana ave ohexa kuri. Tiago sy héry Maria ave ohexa kuri ave. Hapixa kwéry, indive
oiko-ma ave itakwa-py ohexa kuri ave. Ha enterove omombe'u peteĩxa nhe'ẽ Hesu
remimondo kwéry-pe.
11 Ohendu-ma ramo,
—Itavy kunha kwéry, he'i mo'ã.
Ndogweroviái Hesu oikove jevymaha.
12 Pedro ae opu'ã oripara oho-vy itakwa-py. Ojeayvy ohovapyexa hagwã. Inhugwã
hagwe mate ohexa. Ijaokwe morotĩ va'e anho oime. Ohexa rire oho jevy gwóga-py.
Opondera eterei-ma oiko-vy.

Emaús tetã rape-rupi Hesu onhomongeta mokõi gwemimondo ndive (Mc 16.12-13)

13 Upe áry-py mokõi inhirũgwe ogwata oho-vy Emaús tetã'i-my. Namombyrýi
Jerusalém-gwi upe tetã'i. Dez quilômetro mate oĩ.
14 Tape-rupi ogwata jave onhomongeta Hesu rehegwa nhe'ẽ-rehe. Hetekwe okanhy
hagwe rehegwa nhe'ẽ-rehe onhomongeta hese oje'ói-vy.
15 Onhomongeta jave ogwahẽ-ma Hesu omoirũ íxupe kwéry ogwata-vy.
16 Ha'e katu ohexa teĩ Hesu-pe. "Ndoikovéi" he'i mo'ã hese-gwi ndoikwaái íxupe.
17 —Mbava'e-rehe penhomongeta peho-vy? Penhemboasyha-rehe para'e penhomon-
geta peho-vy, he'i Hesu íxupe kwéry, ogwahẽ-ma jepe íxupe.
Upéi opyta rei onhemboasy-vy hikwái.
18 Ha peteĩ, héry va'e Cléopas he'i íxupe:
—Nde tipo, ne anho nipo ndereikwaái ra'e mba'e pa oiko kuri Jerusalém-my? Enterove
upe pygwa kwéry oikwaa-ma. Nde tipo upe-py ereiko rei nipo herakwã erehendu e'ỹ
reheve ra'e? he'i oporandu Hesu-pe jevy.
Ndohexa kwaáiry Hesu-pe Hesu voiha.
19 —Mba'e tipo oiko upe-py? he'i oporandu rei-vy Hesu.
Upéi omombe'u hikwái:
—Hesu rehegwa nhe'ẽ ndereikwaái nipo ra'e. Ha'e Nazaré pygwa. Nhandejáry nhe'ẽ-
py omombe'u va'etykwe. Ipu'aka va'ekwe. Hexapyrã-rupi hembiapokwe. Nhandejáry
nhe'ẽ-py oiko porã va'ekwe. Hemimombe'ukwe, hembiapokwe kente kwéry ojohu porã
voi va'ekwe, he'i omombe'u-vy.
20 —Upéi mburuvixa kwéry ojuka uka va'ekwe íxupe. Pa'i ruvixa kwéry, nhande ruvixa
kwéry ave íxupe ogweraha uka-ma judeu e'ỹ va'e-pe ojuka uka hagwã Hesu-pe. Ha

ojuka-ma íxupe. Kurusugwasu-rehe ojejuka-ma va'ekwe, he'i Hesu-pe jevy omombe'u-vy hesegwa.
He'i ave:
21 —Ha ore katu, oro'e mo'ã va'ekwe hese, “Israel remiarirõre judeu kwéry resende-harã” oro'e mo'ã hese. Ohasa-ma mbohapy áry omano hagwe rire, he'i omombe'u-vy.
22 —Gwĩ ore ndive oiko meme va'e, kunha kwéry, ore mondýi kuri hesegwa nhe'ẽ omombe'u-vy. Kwarahy osẽ-ma ramo oho ra'e itakwa-py. Hetekwe rexa-vy mo'ã oho kuri.
23 Ndaiporivéi itakwa-py. Ogwahẽ jevy ore ha-py omombe'u kuri: “Nhandejáry rembigwái yváy pygwa ojehexa uka-ma kuri ore-vy” he'i omombe'u-vy ore-vy. “Oikove jevy-ma, he'i ojehexa uka va'e” kunha kwéry he'i ore-vy omombe'u-vy, he'i Hesu-pe inhirũgwe.
24 —Ha gwĩ ore irũ oho ohexa, he'i. —Kwimba'e oho itakwa-py kunha rapykwéri oho. Kunha omombe'u ha-rami voi omombe'u. Ndohexáiry ae Hesu-pe, he'i omombe'u-vy Hesu-pe jevy.
25 Upe-ma ramo Hesu he'i íxupe kwéry:
—Peẽ napene arandúi voi ra'e. Ndapeikwaái voi Nhandejáry nhe'ẽ, he'i íxupe kwéry. —Nde are eterei erejerovia tee hagwã inhe'ẽ-py omombe'u va'ety remimombe'ukwe-rehe, he'i.
26 —Nhandejáry nhe'ẽ-rupi tekotevẽ oiko upéixa. Tekotevẽ hembiporavo va'e ohasa asy, omano ave kente kwéry oresende hagwã. Tekotevẽ oho yváy-py onhemomba'egwasu hagwã. Nhandejáry remimombe'ukwe ojehu-ma íxupe, he'i omombe'u-vy.
27 Upéixa ojéhegwa nhe'ẽ omombe'u Hesu íxupe kwéry. Nhandejáry nhe'ẽ ohai uka va'ekwe Moisés amyrĩ-pe, onhe'ẽ-py omombe'u va'ety amyrĩ kwéry-pe ave. Upéa omombe'u jevy Hesu íxupe kwéry. Nhandejáry remimombe'ukwe ojéhegwa nhe'ẽ omombe'u mbe'u ogwata-vy.
28 Upéi ogwahẽ oho ha-py, tetã'i Emaús-py ogwahẽ. Ha Hesu mombyryve oho-ta mo'ã.
29 —Epyta ore ndive. Ka'aru ete-ma. Oike-tama kwarahy, he'i Hesu-pe hikwái.
Aipo ramo oho omoirũ íxupe kwéry. Oike hóga-py.
30 Ho'u-tama ramo Hesu oipyhy mbojape. Ha gwemi'urã-rehe omboete Nhandejáry-pe. Íxupe omondo onhe'ẽ rire omboja'o ja'o mbojape ome'ẽ íxupe kwéry ho'u hagwã.
31 Upe jave ae oikwaa-ma hikwái Hesu-pe Hesuha. Oikwaa-ma jave ndohexavéi jevy-ma íxupe. Okanhy-ma Hesu hesa kwéry-gwi.
32 —Nhane mbovy'agwasu kuri nhanhomongeta ramo tape-rehe. Nhandejáry nhe'ẽ, kwatia-rehe oĩ va'e omombe'u kuri tape-rehe. Oikwaa uka-ma kuri nhande-vy nhane mo'aranduve hagwã, nhane mbopy'agwapy voi kuri, he'i Hesu-rehe ojóupe.
33 Pya'e opu'ã jevy oho jevy Jerusalém-my. Ogwahẽ-ma ramo ojohu gwĩ onze Hesu remimondokwe. Indive hetave oiko ojogweroaty-vy.
34 —Oikove jevy-ma Nhandejáry Hesu, he'i omombe'u-vy. —Simão ohexa-ma íxupe, he'i hikwái upe mokõi ogwahẽ va'e-pe.
35 Ha upéi katu ou va'e omombe'u ave Hesu rexahare.
—Ore ave orohexa íxupe kuri, he'i omombe'u-ma. —Ore moirũ kuri tape-rehe Hesu, he'i omombe'u-ma. —Ore mbo'e jevy kuri tape-rehe. Orokaru-tama ramo ae orohexa kwaa hese, he'i. —Hembiapo-vy voi ojapo-ma Hesu. Omondo onhe'ẽ Nhandejáry-pe omboete-vy. Ha upe rire omboja'o ja'o mbojape. Upe ojapo jave oroikwaa-ma hese, he'i omombe'u-vy Hesu irũgwe-pe. —Oroikwaa-ma Hesu voi ra'e, he'i.

Gwemimbo'e kwéry-pe ojehexa uka jevy Hesu (Mt 28.16-20; Mc 16.14-18; Jo 20.19-23; At 1.6-8)

36 Upéa omombe'u jave Hesu ogwahẽ íxupe kwéry. Ipa'ũ-my ojekwaa-ma:
—Pende py'agwapy tapeiko-vy, he'i íxupe kwéry.

37 Onhemondýi voi íxugwi hikwái. Ndaipy'agwapyvéi-ma hikwái. Ikyhyje hexa-vy.
—Aragwypóry, he'i mo'ã hese ikyhyje va'e onhemondýi íxugwi.
38 —Ani penhemondýi rei teĩ xéhegwi, he'i. —Ma'erã-gwi nde py'a-py ereporandu randu xe-rehe, "Oikove para'e Hesu, ndoikovéi para'e" anive upéixa peje teĩ xe-rehe. Ejerovia katu, he'i íxupe kwéry Hesu.
39 —Pema'ẽ katu xe-rehe, he'i. —Xe po-rehe pema'ẽ, xe py-rehe ave pema'ẽ, he'i. —Epoko katu xe rete-rehe ereikwaa porã hagwã. "Aragwypóry rei-ma oiko" peje mo'ã xe-rehe kuri. Ha'e-ta peẽ-my: Aragwypóry ndaipiréi naikãgwéi ave. Ha xe ndaha'éiry. Xe rete renogwahẽ jevy peẽ-my, he'i.
40 Ho'e-vy ohexa uka íxupe kwéry opo, opy ave:
—Pehexa katu xe kutu hagwe ave, he'i.
41 Ha ohexa jepe ndogweroviái joty íxupe. Ovy'a eterei-gwi opondera ndera eterei-gwi mba'eve-rehe ndojeroviái hikwái.
Aipo ramo Hesu oporandu:
—Oime tipo temi'urã, he'i ohexa ukave hagwã gwekoha.
42 Upéi ome'ẽ íxupe hemi'urã, piky mbixypyre eíra ave ome'ẽ íxupe.
43 Ha ha'e kwéry hesa-py ho'u.
44 Ho'u-ma rire he'i jevy:
—Oiko-ma xe remimombe'ukwe xe rehegwa amombe'u mbe'u va'ekwe peẽ-my. Aiko ramo va'ekwe pene pa'ũ-my amombe'u mbe'u va'ekwe upe nhe'ẽ peẽ-my. Xe rehegwa nhe'ẽ Nhandejáry ohai uka va'ekwe kwatia-rehe. Ymagware-pe Moisés amyrĩ-pe ohai uka va'ekwe, onhe'ẽ-py omombe'u va'ety amyrĩ kwéry-pe ave ohai uka va'ekwe. Davi amyrĩ-pe ave ohai uka va'ekwe porahéi kwéry héry va'e Salmo. Xe rehegwa nhe'ẽ meme ohai uka va'ekwe íxupe kwéry. Omotenonde xe rehegwa nhe'ẽ gwemimombe'ukwe ohai hagwã. Ha tekotevẽ oikopa Nhandejáry remimombe'ukwe, he'i.
45 Upe-ma ramo oikwaa uka íxupe kwéry Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe omoĩ uka va'ekwe.
46 He'i íxupe kwéry:
—Yma va'ekwe Cristo rekorã omoĩ va'ekwe kwatia-rehe Nhandejáry nhe'e. "Xe rembiporavo va'e pene remiha'arõ ojerereko asy va'erã. Omano tee rire oikove jevy-ta. Mbohapy áry-py oikove jevy-ta.
47 Héry-py omombe'u mbe'u va'erã: Perova katu pende rekoha Nhandejáry omboyke hagwã pendéhegwi pene rembiapo vaikwe. Gwembiporavo réry-py omopotĩ va'erã pende py'a ky'akwe, he'i va'erã omombe'u-vy opa rupigwa ohendu hagwã Cristo rehegwa nhe'ẽ. Jerusalém mygwa-pe omombe'u ranhe-ta. Upe rire oho omombe'u entéro tetã tetã mygwa kwéry-pe." Upéixa omombe'u Nhandejáry kwatia nhe'ẽ, he'i Hesu onhemombe'u-vy.
48 —Upéa pehendu va'ekwe, pemoherakwã pemombe'u mbe'u opa-rupi xe aikove jevymaha, he'i.
49 —Xe Ru nhe'ẽ amombe'u va'ekwe peẽ-my. "Ambou-ta Nhe'ẽ Marangatu tee va'e" he'i xe-vy va'ekwe xe Ru. Upe xe Ru remimbou ambogwejy-ta. Upéa-rehe peha'arõ Jerusalém tetã-my. Pene mbopu'aka tee rire-ma ae eresẽ upe-gwi, he'i íxupe kwéry Hesu.

Hesu ojereraha yváy-py ramogware (Mc 16.19-20; At 1.9-11)

50 Upe rire ogweraha íxupe kwéry Betânia ypy-py. Ohupi opo omondo onhe'ẽ Nhandejáry-pe.
—Enhangareko porã xe irũgwe-rehe, he'i ohovasa hagwã íxupe kwéry.
51 Omondo jave onhe'ẽ Nhandejáry-pe ojei oirũgwe-gwi ojereraha yváy-py.
52 Aipo ramo inhirũgwe omondo ave onhe'ẽ Nhandejáry-pe omboete-vy.
—Ore Ru, nde tuvixa voi. Nde pu'aka tee va'e voi katu, he'i omboete-vy.

Upe rire oho jevy Jerusalém tetã-my. Ovy'a eterei hikwái oje'ói-vy.
53 Ha opyta meme Nhandejáry róga kakwaa-py. Omboete ete Nhandejáry-pe oiko-vy hikwái upe-py.

Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ porã
Joãо remimombe'ukwe
o evangelho de Joãо

Hesu Cristo Nhandejáry reko kwaa ukaha voi

1 Ko'yvy nhepyrũ e'ỹ vyteri ramo, oiko-ma va'ekwe Nhandejáry reko kwaa ukaha. Upe
heko kwaa ukaha Nhandejáry ndive oiko. Upe heko kwaa ukaha Nhandejáry va'e ave voi
ko.
2 Ko'yvy nhepyrũ e'ỹ vyteri ramo, ha'e oiko va'ekwe Nhandejáry ndive.
3 Entéro mba'e rereko kwaaharã voi ha'e oiko va'ekwe. Ojapo e'ỹ ramo mba'eve
ndoikói. Ha'e anho mba'e apoharã oiko.
4 Ha'e nhane moingoharã voi. Nhane moingo rire, nhande py'a-py nhande resape
va'e-rami nhane mo'arandu porã va'ekwe.*
5 Pytũ-my oiko vérami va'e-pe ohesape. Ha ndaipóri imbogweharã.*
6 Ha upéi katu ojekwaa va'ekwe kwimba'e héry va'e Joãо. Ha'e Nhandejáry remimoĩ
omombe'u hagwã.*
7 Ojekwaa ou-vy Joãо anhetegwa mombe'uharã, hembiexagwe hemiendukwe
mombe'uharã ave. He'i Joãо: “Nhande resapeha va'e ko upe va'e nhane mo'arandu-vy”
he'i ou-vy Nhandejáry reko kwaa ukaha-rehe. Ou omombe'u ogwerovia uka porã porã
hagwã enterove va'e-pe.
8 Ha Joãо katu ndaha'éi nhande resape teeharã. Nhande resapeharã mombe'uharã ae
ojekwaa ou-vy.
9 Ha upe Nhandejáry reko kwaa ukaha katu nhande resape teeharã va'e voi. Upe ramo
ogwahẽ-ma va'ekwe nhande-vy ou-vy ko yvy ári upe heko kwaa ukaha. Peteĩ teĩ nhande
resapepa hagwã nhane mo'arandu-vy ou va'ekwe. Ha'e nhande resape teeharã va'e voi.
10 Ha'e oiko va'ekwe nhane pa'ũ-rupi. Nhande kwéry-pe nhane moingo ramo jepe
va'ekwe, ndajaikwaáiry joty va'ekwe voi íxupe.
11 Ogwahẽ ou-vy ramo jepe va'ekwe gwe'ýi kwéry retã-my, ndogwerovy'áiry joty íxupe.
Ombojevy ae íxupe he'ýi judeu kwéry va'e.
12 Ha inhe'ẽ renduha-pe gwive he'i: “Eiko katu xe nhe'ẽ-py Nhandejáry ra'y ramo” he'i
peteĩ teĩ-me. Ojerovia héry-rehe va'e-pe gwive: “Eiko katu Nhandejáry ra'y ramo” he'i.
13 Jaiko ramo nhande sy-gwi, ndajaikói vyteri Nhandejáry ra'y ramo. Jaiko ramo nhande
ru gwa'yryrã oipota-gwi, ndajaikói vyteri Nhandejáry ra'y ramo. Ojereropyahu nhande
rekoha rire ae, oiko Nhande Ru tee ramo Nhandejáry. Nhandejáry ra'y ramo jaiko. Teko
rei remimbota-rupi ndajaikói Nhandejáry ra'y ramo. Nhandejáry remimbota-rupi ae
jaiko Nhandejáry ra'y ramo.*
14 Ha Nhandejáry reko kwaa ukaha nhande rete poru-ma va'ekwe. Nhande-rami oiko-
ma va'ekwe. Nhane pa'ũ-rupima oiko. Oroma'ẽ ma'ẽ va'ekwe hese. Ore resa-rupi oiko
va'e. Hekoha porã tee va'e ra'e. Orohexa porã ramo: “Ha'eixagwa ndaipóri” oro'e hese.
“Nhande Ru ra'y tee ha'e anho oiko va'e rekoha-rami voi upéa” oro'e orohexa-vy. Ha'e
nhande rereko porã porã meme va'ety nhande rexakwaa rei-vy. Ha'e anhetegwa meme
va'e mombe'uha ave.*
15 Ha Joãо katu omombe'u va'ekwe hesegwa. He'i:
—Upe va'e xe remimombe'ukwe kuri, he'i. —Ha'e kuri hese amombe'u-vy, “Ha'e
ipyahuve ramo jepe xéhegwi, xe renondegwa joty” ha'e hese. “Upe va'e onhemboeteve

* **1:4** Gn 1.1; Jo 1.14; 10.30; 17.5; Hb 1.2-3; Ap 19.13 * **1:5** Jo 8.12; 1 Jo 1.5 * **1:6** Mt 3.1; Mc 1.4; Lc 3.1-2 * **1:13** Rm 8.14-17; Gl 3.26; Ef 1.5 * **1:14** Fp 2.7-8; Cl 2.9

va'e xéhegwi, hi'aranduve va'e xéhegwi. Xe rekove e'ỹ ramo vyteri, ha'e oiko va'ekwe yváy-py" ha'e kuri hese amombe'u-vy, he'i va'ekwe omombe'u-vy onhe'ẽ hatã-vy.
16 Ha ha'e katu ojehegwigwa-py nhande rovasapa porã rei kuri. Iporãve rãve va'e-py nhande rexakwaa rei oiko-vy.
17 Yma va'ekwe omombe'u nhande-vy va'ekwe tekoharã myamyrĩ Moisés omombe'u va'ekwe. Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u nhane rekoharã. Ha upéi katu Hesu Cristo nhande rovasa kuri nhande rexakwaa rei-vy. Anhetegwa tee va'e omombe'u kuri nhande-vy.
18 Ha Nhandejáry katu nhane rembiexa e'ỹ va'e voi. Ha ta'ýry katu peteĩmi oiko va'e, Nhandejáry rembiayhu tee va'e voi, oikwaa uka nhande-vy Nhandejáry rehegwa.

João oikwaa uka Hesu Cristo rehegwa (Mt 3.1-12; Mc 1.1-8; Lc 3.1-18)

19 Ha judeu ruvixa kwéry katu ombou va'ekwe João renda-py Jerusalém pygwa ombou. Hemimbou pa'i levita héry va'e ave. Ogwahẽ ramo ha'e-py, oporandu João-pe:
—Mbava'e tipo ere ndéjehe? he'i íxupe.
20 Ha João katu omombe'upa Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ. "Mbava'e tipo ere ndéjehe?" he'i ramo íxupe, nokirirĩry omombe'upa voi:
—Xe ndaha'éi Cristo. Xe katu nhane resende ou-vy va'erã e'ỹ va'e voi. Pene remiha'arõ e'ỹ xe, he'i ójehe íxupe kwéry.
21 Upe-ma ramo Jerusalém-gwi ou va'ekwe oporandu jevy íxupe:
—Aipo ramo, mbava'e tipo eremombe'u ndejehegwigwa? he'i íxupe. —Nde Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety héry va'e Elias ymagware remimoherakwãkwe pa nde ra'e? he'i oporandu íxupe.
Ha João katu he'i:
—Upe va'e e'ỹ ave xe, he'i íxupe kwéry.
Upéi oporandu jevy íxupe hikwái:
—Nde Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety nhane remiha'arõ va'e ymagware remimoherakwãkwe pa nde ra'e, he'i íxupe.
—Ndaha'éiry. Upéa e'ỹ ave xe, he'i íxupe kwéry.
22 —Aipo ramo, mbava'e tipo eremombe'u ndejehegwigwa? he'i íxupe. —Emombe'u katu ore-vy orogweraha hagwã ne nhe'ẽgwe ore mbouhare-pe, he'i. —Mbava'e tipo ere ndéjehe? he'i íxupe hikwái.
23 Upéixa he'i-ma ramo, ha'e oiporu yma gware nhe'ẽ. Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety héry va'e Isaías nhe'ẽ oiporu oikwaa uka hagwã mba'éixa hembiapo:
—Xe ko tekwaty e'ỹ-my gwĩ ou va'e-pe anhe'ẽ hatã va'e: "Pemoatyrõ katu Nhandejáry raperã" ha'e va'e voi kente kwéry-pe. Amombe'u íxupe tape ramigwarã-rami ambojehesa rerova uka hagwã hese, he'i ójehe oporandu va'e-pe.*
24 Upe ramo he'i íxupe hikwái. Upéa onhembou va'ekwe fariseu kwéry va'e he'i:
25 —Aipo ramo mbava'e-gwi po ereporomongarai ereiko-vy? he'i íxupe. —Cristo ou va'erã e'ỹ nde. Elias héry va'e e'ỹ ave nde. Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety, nhane remiha'arõ va'e e'ỹ ave nde. Upéa-gwi ma'erã po ereporomongarai ereiko-vy? he'i oporandu íxupe.
26 Upe ramo he'i:
—Xe, he'i —y-py mante aporomongarai va'e. Ha pene pa'ũ-my katu oĩ peikwaa e'ỹ va'e.
27 Ha'e ipyahuve ramo jepe xéhegwi, xe rekove e'ỹ ramo, oiko va'ekwe yváy-py, he'i. —Amboete eterei íxupe. Upéa-gwi, xe mirĩve-gwi, xe atĩ-gwi ave, ni hembigwái ramo jepe ndikatúi aiko, he'i íxupe kwéry oporandu va'e-pe.

---

* **1:23** Is 40.3

28 Upéixa oporandu randu ojóupe Betânia tetã-my, Jordão ysyry rovái. João oporomongarai ha-py onhomongeta hikwái.

Nhandejáry gwigwa ovexa ra'y ijukapyrã ramigwa voi Hesu

29 Iko'ẽmba-ma ramo ohexa Hesu-pe ogwahẽ ou-vy ramo henda-py. Ohexa ramo, he'i íxupe:
—Upe va'e ko Nhandejáry gwigwa ovexa ra'y ijukapyrã ramigwa ou upéa. Nhane rembiapo vaikwe omboyke va'erã nhandéhegwi, he'i hese.
30 —Upe va'e xe remimombe'u kuri, "Xe rapykwerigwa jepe ha'e. Xe aiko e'ỹ ramo, oiko-ma voi ha'e. Upe va'e onhemboeteve va'e xéhegwi. Xe aiko e'ỹ ramo, oiko-ma voi va'ekwe ha'e" ha'e kuri hese amombe'u-vy.
31 Xejéhegwi rei ramo ndahexa kwaái hese hekoha. Ha Nhandejáry nhe'ẽ-py xe agwahẽ va'ekwe aju-vy aporomongarai hagwã y-py. Ojehexa uka hagwã myamyrĩ Israel remiarirõ kwéry-pe upe nhane remiha'arõ va'e aporomongarai aiko-vy, he'i Hesu-rehe.
32-33 Upéi João omombe'u gwembiexagwe, gwemiendukwe omombe'u ave:
—Upe va'e, nhane remiha'arõ va'e ahexa ramo jepe, xejéhegwi rei ramo ndahexa kwaái hese hekoha. Nhandejáry oikwaa uka ramo xe-vy ae, aikwaa-ma hekoha. He'i va'ekwe xe-vy Nhandejáry: "Eporomongarai katu y-py" he'i. Upéi he'i jevy: "Erehexa-ta Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ogwejy ou-vy ramo pykasu-rami. Ogwapy hese oĩ-vy ramo erehexa-ta ave. Upe va'e hese ogwejy va'erã voi omoingo va'erã pende py'a-py Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-pe" he'i kuri xe-vy Nhandejáry. Ha upe rire katu ahexa Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-pe pykasu-rami ogwejy ou-vy ramo. Yváy-gwi ogwejy ogwapy hese. Upe va'e ahexa voi.
34 Ahexapa-ma voi. Upéa-gwi amombe'u peẽ-my ahexa va'ekwe. Upe va'e katu Nhandejáry ra'y voi, he'i João omombe'u-vy.*
35 Iko'ẽ jevy-ma ramo, João onhembo'y jevy oĩ-vy mokõi hemimbo'e ndive.
36 Ha Hesu katu ohasa oho-vy. Ohexa ramo Hesu-pe:
—Upe va'e ko Nhandejáry gwigwa ovexa ra'y ijukapyrã ramigwa upéa, he'i Hesu-rehe.
37 Ha mokõi hemimbo'e katu ohendu ramo inhe'ẽ, oho Hesu
38 Ha Hesu ojeapa hese ohexa ou ramo gwapykwéri:
—Mbava'e tipo ereipota? he'i mokõive va'e-pe.
—Kipy tipo ereiko va'e nde, porombo'eháry? he'i Hesu-pe.
39 —Peju katu pehexa, he'i íxupe.
Upe-ma ramo oho ohexa oiko ha-py. Ka'arugwasu-ma. Upéa-gwi opyta Hesu ndive. Ka'aru ete peve indive opyta.
40 Upe mokõi va'e ohendu rire João nhe'ẽ oho ra'e Hesu rapykwéri. Peteĩ héry va'e André. Ha'e Simão Pedro ryvy va'e.
41 Pya'e oho gwyke'ýry reka-vy. Otopa rire he'i íxupe:
—Orotopa-ma Messias héry va'e, he'i íxupe.
Cristo nhane remiha'arõ va'e-pe he'i Messias.
42 Ogweru gwyke'ýry-pe Hesu renda-py. Ogwahẽ rire, ohexa katu katu íxupe Hesu:
—Nde katu João ra'y. Nde réry Simão. Ha ahekoviarõ-ta nde réry. Erenhehenói-ta Cefas-py, he'i tyke'ýry-pe.
Ha inhe'ẽ ambue-py ohenói Pedro-pe. Pedro he'ise ita.

"Eju xe moirũ katu" he'i Filipe-pe Hesu

43 Iko'ẽ jevy-ma ramo:
—Jaha katu Galiléia yvy-koty, he'i Hesu.
Upéi otopa Filipe-pe:

---

* **1:34** Mt 3.13-17; Mc 1.9-11; Lc 3.21-22

—Eju, xe moirũ katu, he'i íxupe.
44 Ha Filipe katu Betsaida tetã mygwa. André tyke'ýry ndive upe tetã mygwa ave.
45 Ha upéi katu Filipe oho otopa Natanael-pe. Ha omombe'u íxupe:
—Orotopa-ma voi José ra'y Hesu-pe, Nazaré pygwa va'e. Upe va'e-rehe yma ohai va'ekwe kwatia-rehe Moisés amyrĩ, nhane rekorã omombe'u jave nhande kwéry-pe. Ohai va'ekwe hese myamyrĩ Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety kwéry ave, he'i Natanael-pe.
46 —"Nazaré pygwa" ere kuri xe-vy, he'i. —Upéa tetã-gwi xe ndaikwaái osẽ porã va'e, he'i Filipe-pe imombe'u-vy.
—Nde katu eju terehexa, he'i Natanael-pe.
47 Upéi Hesu ohexa Natanael-pe ogwahẽ ou-vy ramo henda-py:
—Upéa ko Israel re'ýi tee va'e. Nhane mbotavy e'ỹ va'e voi, he'i hese.
48 Ohendu ramo inhe'ẽ, he'i:
—Mba'éixa po xe kwaa? he'i Hesu-pe.
—Eregwapy ereĩ-vy ramo vyteri figo máta gwy-py, orohexa-ma voi. Orohexa-ma voi kuri eregwapy ramo ha upe rire katu ne renói-ma Filipe, he'i Natanael-pe Hesu.
49 —Nde katu Nhandejáry ra'y tee voi, porombo'eháry. Myamyrĩ Israel remiarirõ ruvixagwasu ave nde, he'i Hesu-pe.
50 Upe-ma ramo Hesu he'i íxupe:
—Ha'e-ma kuri nde-vy, "Eregwapy ereĩ-vy ramo figo máta gwy-py orohexa-ma" ha'e nde-vy. Upe va'e-gwi mante xe rerovia-ma tipo? he'i. —Ha ko'ánga katu tuvixa mba'e va'e erehexa va'erã iporãve va'e ave, he'i Natanael-pe Hesu.
51 Upéi he'i upe-py oĩ va'e-pe gwive:
—Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my. Pehexa va'erã ojekwaa ramo yváy-py, Nhandejáry rembigwái ojeupi ramo xéhegwi. Ogwejy jevy ou-vy ramo ave xe renda-py pehexa va'erã. Pehexa ramo, pehexa kwaa va'erã xe-rehe. "Ha'e ko Nhande Ryke'y tee va'e voi nipo ra'e" peje va'erã xe-rehe, he'i íxupe kwéry Hesu.

2

Omenda-ma omenda va'erã
1 Mokõi áry rire omenda-ta Hesu re'ýi omenda va'erã. Caná tetã-my omenda-tama. Upe Caná Galiléia yvy pygwa. Upe-py omenda ha-py Hesu sy oĩ ave.
2 Onhehenói Hesu oho hagwã gwe'ýi menda hagwã-py:
—Eju katu, he'i. —Ne remimbo'e kwéry ndive eju katu, he'i íxupe.
Upe-ma ramo ohopa hikwái omenda va'erã ha-py.
3 Upéi katu omendaha óra ndoikovéi-ma uva rykwere. Ho'upa-ma ra'e hikwái. Opa ramo, oho Hesu ha-py isy:
—Ndogwerekovéi-ma uva rykwere, he'i omombe'u-vy.
4 —Ma'erã tipo eremombe'u xe-vy xe rembiaporã, he'i osy-pe. —Hi'óra-pyma voi xe xe rembiapo-ma va'erã, he'i osy-pe.
5 Upéi he'i hembigwái kwéry-pe isy:
—Peẽ-my he'i va'erã gwive pejapo katu, he'i.
6 Upe-py oĩ seis y ryrugwasu. Ita gwigwa ijapopyre y ryru. Ojoha'e-rami meme. Hynyhẽ ramo, peteĩ teĩ ogwereko oitenta litro para'e, cem litro para'e ogwereko. Upe y ryru-gwi judeu kwéry reko-rupi ogwenohẽ va'e y onhemopotĩ hagwã.
7 Ha upéi katu Hesu he'i íxupe kwéry:
—Pemohynyhẽ katu upe y ryru y-gwi, he'i hembigwái kwéry-pe.
Omohynyhẽmba-ma. Ijuru gwive omoĩ omohynyhẽ-vy.
8 Upéi he'i íxupe kwéry:

—Ãy pejara mixĩ mixĩ peraha temi'urã rerojaha-pe otantea hagwã, he'i. Upe-ma ramo ojara ogweraha.

9 Upéi pe huvixa otantea hembierukwe. Y omondo ra'e uva rykwere ramo. Hesu nhe'ẽ-py y ojere uva rykwere ramo ra'e. Otantea ramo ohendu:

—Uva rykwere tee va'e, he'i ho'u-vy. —Kigwigwa po ojara ra'e? he'i.

Ndoikwaái. Ha ijarahare ae oikwaa voi. Upéa-gwi pe huvixa ohenói ou hagwã omenda va'erã-pe. Osapukái ou hagwã:

—Eju katu a-py, he'i íxupe.

10 Ogwahẽ ramo, he'i íxupe:

—Nhande kwéry uva rykwere tenonde nhame'ẽ va'e iporãve. Upe rire katu heta ho'u rire nhane remienoigwe, nhame'ẽ jevy va'e naiporãvéi-ma, he'i. —Ha nde katu nderejapo kwaáiry upéixa. Iporãve va'e eremoĩ ngatu-ma. Ko'ánga ete peve eremoĩ ngatu, he'i omenda va'erã-pe.

11 Upéixa onhepyrũ Hesu heroviapyrã-rupi hembiapo porã. Caná, Galiléia tetã-my hembiapo porã. Ohexa uka gwemimbo'e kwéry-pe gwekoha porãha. Ohexa kwaa ramo hese hekoha porã, ojerovia-ma hese hikwái.

12 Upe rire oho Hesu Cafarnaum tetã-my. Omoirũ íxupe isy, tyvy kwéry hemimbo'e kwéry ave. Upe-py ndahi'aréiry opyta hikwái.

Hesu oho oike Nhandejáry róga kakwaa-py (Mt 21.12-13; Mc 11.15-17; Lc 19.45-46)

13 Ha upéi katu hi'agwĩ-ma ogwahẽ hagwã aretegwasu áry héry va'e páscoa. Judeu kwéry remimboete upe arete. Upe-ma ramo Hesu oho Jerusalém tetã-my.*

14 Nhandejáry róga kakwaa-py oike ramo, otopa heta oma'e vende va'e. Upe-py oĩ vaka vendeha ovexa vendeha pykasu vendeha ave. Upe-py ogwapy oĩ-vy plata kambiaha. Okambiaseha-pe okambia.

15 Upe-ma ramo Hesu omosã ombopi hagwã. Omosẽmba Nhandejáry róga-gwi ovexa reheve. Vaka reheve omosẽmba íxupe kwéry imondo-vy. Ombohekovia va'e apyka ombovayva. Ombojerepa. Iplata oitypa yvy-py. Omosarambipa iplata.

16 Ha pykasu járy-pe katu he'i:

—Penohẽmba katu pykasu peraha-vy ko'a-gwi, he'i ijáry-pe. —Ani pereko teĩ xe Ru róga gwy-py pevende va'erã, imondopa hagwã he'i íxupe.

17 Upe va'e ohexa ramo, imandu'a hemimbo'e kwéry Nhandejáry kwatia nhe'ẽ-rehe oĩ va'e-rehe:

“Xe rakate'ỹ eterei nde róga-rehe. Upéa-gwi xe juka va'erã”*

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ Hesu-rehe.

18 Ha judeu ruvixa kwéry katu ogwahẽ ou-vy iha-py:

—Kiva'e nhe'ẽ-py erejapo-ma upéa? he'i íxupe. —Ejapo katu tuvixa mba'e oroikwaa hagwã Nhandejáry nhe'ẽ-py para'e erejapo hagwe, ne nhe'ẽ-py para'e, he'i íxupe judeu ruvixa kwéry.

19 —Néi, ajapo-ta. Pemboai ramo ko óga, mbohapy áry rire amopu'ã jevy arã, he'i judeu ruvixa kwéry-pe.

Ha ndoikwaáiry inhe'ẽ hikwái.

20 —Imopu'ã hagwe Nhandejáry róga kakwaa quarenta e seis ro'y-ma ojapo, he'i íxupe. —Ma'erã ere kuri ore-vy, “Amopu'ã jevy-ta mbohapy áry rire” he'i oporandu-vy íxupe judeu ruvixa kwéry.

21 Ha, “ko óga” he'i ramo, nde'íry óga tee-rehe. Gwete-rehe ae he'i Hesu.

---

* **2:13** Êx 12.1-27 * **2:17** Sl 69.9

22 Upéa ohendu-ma ramo, ndoikwaáiry Hesu nhe'ẽ hemimbo'e kwéry. Ha omano rire
onhemoingove jevy ramo katu, imandu'a hemimbo'e kwéry inhe'ẽgwe-rehe. Imandu'a
ramo, ogwerovia-ma Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. Hesu nhe'ẽgwe ogwerovia-ma ave.

Nhande py'apóry oikwaapa Hesu (Jo 5.41)

23 Oiko jave aretegwasu héry va'e páscoa, oĩ Hesu Jerusalém-my. Heta hembiapo porã
voi heroviapyrã-rupi. Upe-ma ramo Hesu rembiapo ohexa-ma ramo, heta oĩ ojerovia
va'e hese:
—Jajerovia-ma hese. Hesu réry-rehe jajerovia-ma, he'i hese hikwái.
24 Ha Hesu katu ndojeroviái vyteri hese kwéry. Ndojerovia teéi vyteri ojeheha-gwi
oikwaa voi. Upéa-gwi ndojeroviái vyteri hese kwéry.
25 Nhande kwéry-pe peteĩ teĩ nhande kwaa porã-ma voi. Avave omombe'u e'ỹ reheve
íxupe, nhande rekoha ohexa kwaapa-ma voi nhande-rehe. Oikwaapa voi nhande py'a-
py oĩ va'e. Nhande py'apóry oikwaapa voi. Ndaipóri íxugwi okanhy va'e.

3

Peteĩ mburuvixa onhomongeta Hesu ndive

1-2 Ha upéi katu ogwahẽ ou-vy Hesu ha-py mburuvixa héry va'e Nicodemos. Pyhare-
ma ou. Upe va'e fariseu kwéry va'e. Judeu kwéry ruvixa ave. Ogwahẽ rire he'i Hesu-pe:
—Avave onhe'ẽ-py rei nahembiapo porãiry ne rembiapoha-rami, porombo'eháry.
Nhandejáry nhe'ẽ-py ae hembiapo porã arã ne rembiapo porãha-rami. Upéa-gwi ne
mbou-ma nipo ra'e Nhandejáry ore mbo'e hagwã, he'i Hesu-pe.
3 Upe ramo Hesu he'i íxupe:
—Ejeapysaka porã katu. Anhetegwa va'e amombe'u-ta nde-vy. Ndikatúi avave
ojohu Nhandejáry-pe gwuvixarã. Onhembopyahu jevy ramo ae oikwaa va'erã, he'i
mburuvixa-pe.
4 Ha mburuvixa he'i íxupe:
—Mba'éixa po nhanhembopyahu-ta nhande tuja ramo? he'i. —Ndikatuvéi-ma jaike
nhande sy rye py-py jaiko jevy hagwã, he'i íxupe mburuvixa.
5 He'i jevy mburuvixa-pe:
—Ejeapysaka porã katu. Anhetegwa va'e amombe'u-ta nde-vy, he'i. —Ojéhegwi rei
avave nomoirũ mo'ãi Nhandejáry-pe gwuvixarã. Onhemopotĩ rire, onhembopyahu
jevy-ma rire Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oiko-magwi ipy'a-py ae, ojohu va'erã íxupe, he'i.
6 —Jaiko ramo nhande sy-gwi jaiko rei. Ha nhanhembopyahu jevy ramo katu, Nhe'ẽ
Marangatu tee va'e-rupi jaiko va'erã.
7 Ha'e kuri nde-vy, "Nhandejáry oipota erenhembopyahu jevy" ha'e nde-vy. Ma'erã po
erepondera xe nhe'ẽ-rehe? he'i.
8 —Oho yvytu. Ohose ha-koty rei oho. Nhahendu ou ramo hyapu va'e. Nhahendu ramo
jepe, ndajaikwaái joty ki-gwi po ou. Ki-koty po iho hagwã ndajaikwaáiry ave. Upéixa ete
voi Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-rupi nhanhembopyahu jevy va'e gwive. Yvytu-rami rei ou
Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Ndajaikwaái ki-gwi po ou. Ki-koty po iho hagwã ndajaikwaái
ave, he'i upe mburuvixa-pe.
9 —Mba'éixa po oiko upéa? he'i Hesu-pe.
10 —Nde ko Israel remiarirõre judeu kwéry mbo'eháry voi. Imbo'eháry jepe, ndereik-
waái joty voi xe nhe'ẽ. Ne arandu teĩ, he'i.
11 —Amombe'u-ta nde-vy anhetegwa va'e. Oroikwaa-gwi oronhe'ẽ va'e. Oromombe'u
va'e ore rembiexagwe. Ha ndaperoviái voi joty ore nhe'ẽ, he'i íxupe Hesu.
12 —Ndaxe reroviáiry-ma kuri amombe'u ramo peẽ-my yvy arigwa rehegwa. Aipo
ramo, mba'éixa po xe rerovia-ta amombe'u ramo peẽ-my yváy pygwa rehegwa?

13 Upéa rehegwa avave ndoikwaái yváy-py ndojeupíry-gwi oho-vy. Ha xe ae katu
Nhande Ryke'y tee va'e aiko upe-py. Upe-gwi aju kuri. Upéa-gwi xe aikwaa voi upéa
rehegwa, he'i mburuvixa-pe.
14 —Amombe'u-ta nde-vy myamyrĩ Moisés rehegwa nhe'ẽ. Yma va'ekwe Moisés
ohupi va'ekwe mbói ra'anga imoĩ-vy yvate yvyra-rehe. Tekwaty e'ỹ-my oiko jave ohupi
va'ekwe. Upéixa voi Nhandejáry nhe'ẽ-py xe rupi-ta. Xe Nhande Ryke'y tee va'e-pe xe
rupi-ta yvyra-rehe.*
15 Xe moĩ-ta kurusugwasu-rehe entéro ojerovia va'erã gwive xe-rehe oiko porã meme
ete hagwã Nhandejáry ndive. Opa e'ỹ va'erã voi, he'i mburuvixa-pe.
16 —Nhande kwéry va'e-pe nhande rayhu tee rei-ma va'ekwe Nhandejáry. Upéa-gwi
nhande rayhu-gwi, ombou ime'ẽ-vy va'ekwe nhande-vy gwa'ýry ha'e anho oiko va'e.
Upéixa ramo jajerovia va'e gwive hese, nanhane mondói va'erã mombyry ojéhegwi. Jaiko
meme ete va'erã ae Nhandejáry ndive. Japave e'ỹ reheve jaikove joty va'erã voi.*
17 Nhande kwéry va'e-pe ombou va'ekwe gwa'ýry. Nomboúi íxupe nhane mbohasa asy
hagwã. “Pene rembiapo vai ko” nde'íry nhande-vy ou-vy. Ombou rei ae va'ekwe nhande
kwéry va'e-pe. Nhane resendeharã rei ombou va'ekwe.
18 —Upéixa ramo jajerovia va'e gwive hese nhasẽ rei-ma nhane monhe'ẽ e'ỹ reheve. Ha
jajerovia e'ỹ va'e gwive hese katu nhane mbohasa asy hagwã-ma voi. Ndajajeroviái-gwi
Nhandejáry ra'y réry anho-rehe, nhane mbohasa asy va'erã.
19 Ogwahẽ-ma va'ekwe ou-vy ko yvy ári nhande py'apy-py nhande resapeharã. Ha
hembiapo vai va'e gwive katu ndojohu porãi nhande resapeha. Pytũ ae ha'e kwéry ojohu
porã va'ekwe. Upéa-gwi Nhandejáry, “Ambohasa asy va'erã” he'i imandu'a hese kwéry
ombohasa asy hagwã.
20 Ha hembiapo vai va'e gwive ndaija'éi nhande resape va'e-rehe. Ndoipotái ojekwaa
hembiapo vaikwe. Upéa-gwi ndohói nhande resape va'e ha-py. Hembiapo vaikwe
ojekwaa hagwã-my ndohoséiry voi.
21 Ha anhetegwa ojapo va'e gwive hembiapo ojekwaa porã hagwã-my oho va'e. Upe-
py oho entéro ohexa porã hagwã hembiapo porãkwe. “Nhandejáry reko-rupi hembiapo
porã” oipota he'i ójehe, he'i pe mburuvixa-pe Hesu.

Joãо omombe'u Hesu rehegwa, ojehegwa omombe'u ave

22 Onhomongeta rire mburuvixa ndive, oho oje'ói-vy Hesu hemimbo'e kwéry ndive
Judéia yvy-py. Upe-py hendive kwéry opyta oporomongarai uka oiko-vy.
23 Upe jave Joãо oporomongarai oiko-vy ave. Enom tetã-my Salim ypy-py oporomon-
garai. Upe-py heta oĩ y. Heta oĩ va'e henda-py oje'ói. Onhemongarai uka-vy oje'ói.
24 Oĩ e'ỹ ngatu preso omongarai joty entéro va'e-pe.
25 Ha upéi katu onhonhe'ẽ mbojevy jevy-ma Joãо remimbo'e kwéry judeu kwéry va'e
ndive:
—Nhanhemongarai hagwã a-rami tekoha, he'i.
—Ndaha'éi. Ndaikoséi nde reko-rupi. A-rami ae aikose, he'i outro.
Nohenduséi onhonhe'ẽ.
26 Upe-ma ramo oje'oipa Joãо renda-py:
—Naiporãi voi, porombo'eháry, he'i João-pe hikwái. —Oĩ va'ekwe kwimba'e ne ndive
Jordão ysyry rovái. Hesegwa eremombe'u va'ekwe. Ha ko'ánga katu ogwahẽ ko'a-py
upe va'e. Oporomongarai ko oiko-vy ko'a-py ave. Enterove ete oho henda-py, he'i íxupe
hikwái.
27 Ha Joãо he'i:
—Nhande-vy Nhandejáry remime'ẽgwe mante jareko, he'i.

* **3:14** Nm 21.9 * **3:16** Jo 3.36; 6.40; 11.25-26; 20.31; Rm 5.8; 1 Jo 5.11-12

28 —Ha'e kuri hese: “Xe ko ndaha'éi Cristo héry va'e. Pene remira'arõ e'ỹ xe. Cristo
renonde-rupi mante xe mbou-ma” ha'e hese. Pehendu-ma voi xe nhe'ẽ anhemombe'u
ramo, he'i.
29 Upéi omombe'u íxupe kwéry peteĩ nhe'ẽ.
—Kunha-rehe nhamenda-tama ramo, nhane rembirekorã voi pe kunha. Ndaha'éi
nhane irũ rembirekorã. Ha nhane irũ katu, nomendái ramo jepe, ovy'a joty. Nhande
ayvu ohendu ramo, ogwerohory joty nhande ayvu. Upéixa ete xe avy'a Hesu-rehe. Heta
ojehesa rerova kuri hese oiko-vy. Ha xe irũ katu ndahetái. Ndahetái ramo jepe, xe avy'a
joty Hesu-rehe. Xe avy'a eterei ko'ánga, he'i ójehe.
30 —Nhandejáry nhe'ẽ-py ha'e onhembotuvixave xave oho-vy va'erã. Ha xe katu aiko
kirirĩve rĩve aiko-vy va'erã, he'i ójehe João.

Yváy-gwi ogwejy va'ekwe

31 Yváy-gwi ogwejy va'ekwe entéro va'e-gwi heko porãve va'e. Ha yvy pygwa katu oiko
rei yvy ári ojehegwigwa mante omombe'u. Ha yváy gwigwa ou va'ekwe katu enterove
va'e-gwi hekoha porãve va'e.
32 Ha'e omombe'u gwembiexagwe ha gwemiendukwe mate. Ha avave joty ndog-
weroviái joty íxupe.
33 Inhe'ẽ ogwerovia va'e ae: “Nhandejáry ijapu e'ỹ va'e. Anhetegwa voíte omombe'u
va'e ae” he'i ete hese.
34 Ha'e ko Nhandejáry remimbou va'e. Nhandejáry nhe'ẽ tee omombe'u va'e voi. Ha
Nhandejáry katu nahakate'ỹiry ime'ẽ-vy íxupe Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Ome'ẽ me'ẽ rei
íxupe. Upéa-gwi ha'e Nhandejáry nhe'ẽ tee omombe'u va'e voi.
35 Ha Nhandejáry katu Nhande Ru va'e ohayhu va'e gwa'ýry. Enterove va'e járy-ma voi
oiko ta'ýry.
36 Jajerovia ramo Nhandejáry ra'y-rehe, jaiko-ma opa e'ỹ reheve va'erã Nhandejáry
ndive. Ha nhahendu e'ỹ ramo katu inhe'ẽ, ndajaiko mo'ãvéi-ma va'erã Nhandejáry
ndive. Ha'e nhande rereko asy va'erã.

4

Hesu onhomongeta kunha Samaria pygwa ndive

1-3 Upe ramo omombe'u fariseu kwéry-pe:
—Are-ma omoirũ heta João-pe. Ha ko'ánga katu hetave Hesu-rehe ojehesa rerovapa.
Hesu-pe háma omoirũ heta. Omongarai-ma íxupe kwéry Hesu gwemimbo'erã, he'i
omombe'u-vy.
Upéa oikwaa-ma ramo, osẽ oho-vy Hesu Judéia yvy-gwi. Oho jevy Galiléia yvy-koty. Ha
Hesu katu oporomongarai e'ỹ va'e. Hemimbo'e kwéry mante ae oporomongarai va'e.
4 Ha upéi katu ohasa oho-vy Samaria yvy-rupi. Upe-rupi ndoho reíry.
5 Upéixa ramo ogwahẽ oho-vy Samaria pygwa tetã héry va'e Sicar-py. Ha Sicar katu
hi'agwĩ oĩ myamyrĩ Jacó yvykwe-gwi pe ome'ẽ gwa'ýry José-pe va'ekwe-gwi.*
6 Upe-py oĩ Jacó ygwa. Ha upéi katu Hesu ogwahẽ rire ogwapy ygwa ypy-py. Ogwata
puku ou-vy rire ikane'o. Upéa-gwi okane'o ramo ogwapy otongea-vy. Larose-ma ramo
ogwapy oĩ-vy onhemokane'õgwa hagwã.
7 Upe-ma ramo ogwahẽ ou-vy kunha Samaria pygwa va'e. Ogwenohẽ hagwã y ou. He'i
íxupe Hesu:
—Hay'u-ta, he'i.
8 Ha ndaipóri inhirũ. Hemimbo'e kwéry oje'ói kuri tetã-my oho ojogwa hagwã
gwemi'urã kwéry.
9 Ha upéi he'i íxupe pe kunha:

---

* **4:5** Gn 33.19; Js 24.32

—Nde ko judeu kwéry va'e. Xe katu Samaria pygwa va'e. Pende a'e'ỹha ore, he'i. —Aipo ramo ma'erã po erejerure xe-vy y-rehe. Judeu kwéry katu ndore rerohorýi va'e. Ndoiporúi ore mba'e, he'i íxupe.

10 Upéi Hesu he'i pe kunha-pe:

—Ndereikwaái voi Nhandejáry remime'ẽrã. "Hay'u-ta" ha'e ramo nde-vy, ndaxe kwaái ave. Ha xe kwaa rire ra'e, erejerure arã xe-vy ra'e. Ame'ẽ arã nde-vy ra'e y. Yvu ramigwa va'e ame'ẽ arã nde-vy nde rekoverã, he'i kunha-pe.

11 Upéi he'i íxupe pe kunha:

—Hypy voi ygwa, porombo'eháry, he'i. —Ndererekói henohẽha. Mamo-gwi nipo erenohẽ-ta y yvu ramigwa va'e, he'i íxupe kunha.

12 —Ore ramói ypykwe Jacó ome'ẽ va'ekwe ore-vy upéa ygwa. Hoy'u ave íxugwi. Ta'ýry hoy'u ave íxugwi va'ekwe. Omboy'u ave íxugwi va'ekwe gwymba, he'i. —Ha nde nerenhembotuvixa mba'éi tipo íxupe? he'i íxupe kunha.

13 Upéi he'i kunha-pe:

—Ko va'e y ja'u ramo, jay'u jevy jevy va'erã, nhande y'uhéi jevy va'erã.

14 Ha xe remime'ẽrã ere'u ramo, nande y'uhéi mo'ãvéi-ma va'erã, he'i. —Xe mba'e y ame'ẽ va'erã nde-vy nde py'a-py ndopái va'erã. Yvu-rami opupu va'erã. Yvu-rami oĩ va'erã nde py'a-py nde rekoverã. Ndopái-gwi ereiko va'erã opa e'ỹ reheve Nhandejáry ndive, he'i kunha-pe.

15 Upe-ma ramo he'i íxupe kunha:

—Eme'ẽ mani katu xe-vy, porombo'eháry, aipo erereko va'e y. Ndaxe y'uheivéi-ma va'erã. Ndajuvéi-ma va'erã y-rehe ko'a-py, he'i íxupe.

16 Upéi he'i kunha-pe:

—Ekwa emombe'u ne ména-pe ou ave hagwã a-py. Upe rire peju katu ko'a-py, he'i.

Ha kunha he'i íxupe:

17 —Naxe ménai voi, he'i.

Ha Hesu he'i íxupe:

—"Naxe ménai" ere-ma ramo, anhetegwa voi eremombe'u xe-vy.

18 Eremenda menda voi ereiko-vy va'ekwe. Cinco voi oiko ne menakwe. Indive ãy ereiko va'e ndaha'éi ne ména tee. "Naxe ménai" ere ramo, anhetegwa voi eremombe'u xe-vy, he'i kunha-pe Hesu.

19 Ohendu ramo inhe'ẽ: "Xe kwaa-ma ra'e" he'i ójehe.

Upéa-gwi he'i íxupe kunha:

—Nde ko, porombo'eháry, Nhandejáry nhe'ẽ-py eremombe'u va'ety nipo ra'e. Ahexa kwaa-ma nde-rehe, he'i oikwaa-gwi íxupe Hesu.

20 —Upe va'e yvyaty ári ojeupi meme va'ekwe ore ramói kwéry. Nhandejáry nhamboete haty-py oho meme. Ha peẽ, judeu kwéry va'e katu ndapejohu porãi upe-py oroho ramo. Jerusalém tetã-my mante oipota jaha Nhandejáry mboete-vy. "Upe-py ae tekoha" he'i judeu kwéry, he'i kunha omombe'u-vy.

21 Upéi he'i kunha-pe:

—Xe rerovia katu, kunha. Ogwahẽ-tama Nhandejáry óra, nhamboete tee hagwã íxupe óra. Ogwahẽ-ma rire, upe yvyaty ári napemboete mo'ãvéi-ma Nhandejáry Nhande Ru-pe. Napemboete mo'ãvéi-ma ave íxupe Jerusalém-my, upe oromboete haty-py.

22 Ha pende kwéry niko peikwaa e'ỹ va'e pemboete va'e. Ha ore kwéry katu oroikwaa va'e oromboete voi. Nhane resendeharã ko judeu kwéry va'e. Upéa-gwi oromboete va'e oroikwaa voi.

23 Ogwahẽ-ta hi'óra, he'i. —Ãy ogwahẽ pota-ma voi hi'óra. Ko'ánga katu Nhandejáry-pe omboete tee va'e gwive, omboete va'erã íxupe opy'a gwive. Nomboete ra'anga anga rei mo'ãvéi-ma íxupe. Upéa rehegwa omboete teeharã Nhandejáry oipota, he'i.

24 —Ha Nhandejáry katu hete e'ỹ va'e jahexa e'ỹ va'e ha'e. Upéa-gwi jahexa e'ỹ ramo jepe, tanhamboete tee joty íxupe nhande py'a gwive. Ndikatuvéi-ma nhamboete ra'anga anga rei íxupe, he'i kunha-pe.
25 Upe ramo he'i íxupe kunha:
—Nhane remiha'arõ ko ou va'erã, he'i.
Nhane remiha'arõ va'e héry va'e Cristo.
Upéi he'i:
—Ogwahẽ rire ou-vy, opamba'e jaikwaa e'ỹ va'e gwive oikwaa uka va'erã nhande-vy, he'i íxupe.
26 —Xe voi niko ha'e. Xe Cristo-ma voi. Xe ne ndive anhomongeta va'e ha'e-ma voi, he'i kunha-pe Hesu.
27 Upéa he'i-ma ramo, ogwahẽ ou-vy hemimbo'e kwéry. Opondera hese:
—Mbava'e-gwi po onhomongeta kunha ndive oĩ-vy, he'i ojéupe.
Ha Hesu-pe katu nomongetáiry: "Mbava'e tipo ereipota?" nde'íry. "Ma'erã tipo erenhomongeta kunha ndive ereĩ-vy?" nde'íry íxupe. Opondera rei hese. Noporandúiry.
28 Upe ramo pe kunha oheja omba'e y ryru oho jevy pe tetã-my:
29 —Pekwa mani. Oĩ kwimba'e opamba'e xe rembiapokwe gwive omombe'u-ma va'e xe-vy. Peju katu jaha pehexa hagwã íxupe. Nhane remiha'arõ va'e para'e ha'e, he'i omombe'u-vy pe tetã mygwa-pe.
30 Osẽmba-ma upe tetã-gwi hikwái. Oime ou-ma hikwái. Hesu renda-koty ogwa'ẽ. Ne'írã vyteri ogwahẽ Hesu-pe.
31 Upe-ma ramo ou jave hikwái:
—Ekaru mani, ekaru mani, porombo'eháry, he'i íxupe hikwái.
Ojapura okaru hagwã mo'ã.
32 —Nda'u mo'ãi, he'i. —Xe areko ha'u va'erã peikwaa e'ỹ va'e, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.
33 Upe-ma ramo he'i ojóupe hikwái:
—Ndogwerúi tipo avave Hesu-pe hemi'urã ra'e? he'i ojóupe.
34 Upéi he'i gwemimbo'e kwéry-pe:
—Xe ajapo meme xe mbouhare remimbota ajapopa peve xe rembiaporã. Peẽ pe-japura pene remi'urã-rehe. Ha xe ajapurave xe rembiaporã-rehe. Upéa ajapo ramo, ndakarúi ramo jepe, xe rygwyatã vérami joty voi. Akaru-ma va'e-rami xe, he'i ójehe.
35 Upéi he'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe:
—"Irundy jasy rire ijagwyje-ma" ja'e va'e voi. Ha xe katu ha'e-ma peẽ-my. Pema'ẽ katu pehexa hagwã. Hi'aju-ma nipo ra'e temitỹgwe, he'i Hesu gweroviaharã-rehe temitỹgwe rehegwa-rami.
Upéi he'i:
36-37 —Peteĩ onhemitỹ va'e, outro kwéry oikytĩ va'e. Pe temitỹ omosarambi va'e-rami, peteĩ omombe'u mbe'u Nhandejáry nhe'ẽ. Pe oikytĩ va'e-rami, outro kwéry oporogwerovia uka va'e. Ko'ánga oĩ inhe'ẽ rerovia ukaha oikove opa e'ỹ reheve hagwã Nhandejáry ndive heroviaha. Hembiapo porã-rehe ohekoviarõ va'erã íxupe Nhandejáry. Peteĩ onhemitỹ, outro kwéry oikytĩ. Ovy'a onhondive hikwái. Peteĩxa hembiapo. Upéixa ete inhe'ẽ mombe'uhaty inhe'ẽ rerovia ukaha ndive ovy'a. Peteĩxa hembiapo.
38 Oromondo kuri peporogwerovia uka hagwã pemombe'u ranhe e'ỹ reheve. Outro kwéry oho pene renonde va'ekwe omombe'u hagwã Nhandejáry nhe'ẽ. Ha ko'ánga katu outro kwéry rembiapo porã porã-gwi, peporogwerovia uka-ma, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.
39 Ha heta oĩ Samaria pygwa va'e ojerovia va'e Hesu-rehe. Pe kunha, "Entéro xe rembiapokwe gwive omombe'u-ma kuri xe-vy" he'i ramo tetã mygwa-pe omombe'u-vy, ojerovia-ma hese hikwái.

40 Ha upéi katu ogwahẽ ou-vy Hesu renda-py hikwái:
—Epyta katu ore ndive, epyta katu ore ndive, he'i íxupe.
Upéa-gwi mokõi áry opyta hendive kwéry.
41 Inhe'ẽ ohendu ramo hetave-ma ogwerovia va'e oĩ.
42 He'i kunha-pe hikwái:
—Eremombe'u ramo kuri ore-vy orogwerovia-ma íxupe. Ha ko'ánga katu ore-vy tee-ma onhe'ẽ. Ore apysa-rupima orohendu inhe'ẽ. Upéa-gwi orogwerovia tee-ma voi íxupe, he'i. —Upe va'e entéro ko yvy ári oiko va'e gwive resendeharã nipo ra'e, he'i hese kunha-pe hikwái.

Hesu ombogwera mburuvixa ra'y-pe

43 Mokõi áry rire upe-gwi oho jevy-ma Hesu. Ogwahẽ oho-vy Galiléia yvy-py:
44 —Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety ko nomboetéi íxupe hetã mygwa, he'i Hesu.
45 Ha upéi katu ogwahẽ rire Galiléia yvy-py, ogwerohory íxupe upe pygwa kwéry. Oje'ói va'ekwe upe pygwa Jerusalém-my. Oiko jave aretegwasu héry va'e páscoa, upe-py ohopa. Upe-py ohexa va'ekwe entéro Hesu rembiapo porãgwe. Upéa-gwi ogwerohory voi íxupe hikwái.
46 Ha upéi katu Hesu ogwahẽ jevy oho-vy Caná tetã-my, Galiléia yvy pygwa-py ogwahẽ oho-vy. Upe-py ykwe omondo va'ekwe uva rykwere ramo. Ha outro tetã-my héry va'e Cafarnaum mburuvixa ramo oĩ va'e upe-py. Hasy voi ta'ýry.*
47 —Ou-ma kuri Hesu Judéia yvy-gwi. Ogwahẽ-ma ko'a-py, he'i-ma ramo mburuvixa-pe, oho ogwahẽ Hesu renda-py.
He'i Hesu-pe:
—Jaha mani katu embogwera xe-vy xe ra'y-pe, he'i íxupe. —Omano hagwã rami-ma oĩ. Embogwera mani íxupe, he'i íxupe mburuvixa.
48 Upe-ma ramo he'i íxupe Hesu:
—Ndaxe rerovia mo'ãi nde xe rembiapo erehexa e'ỹ reheve. Heroviapyrã-rupi xe rembiapo ramo, jahexa e'ỹ va'e ajapo ramo ae, xe rerovia va'erã, he'i mburuvixa-pe.
49 Upe-ma ramo he'i íxupe mburuvixa:
—Eju mani, porombo'eháry. Ani ne ate'ỹ teĩ ereju hagwã pono omano xe ra'y, he'i íxupe.
50 —Tereho katu. Oikove jevy-ma nde ra'y, he'i mburuvixa-pe.
Ogwerovia-ma inhe'ẽ oho-ma.
51 Oho jave, ohogwaitĩ íxupe hembigwái ou-vy:
—Oikove jevy-ma nde ra'y, he'i íxupe omombe'u.
52 Upéi oporandu hembigwái-pe:
—Mbovy óra-py oikove jevy-ma xe ra'y? he'i oporandu-vy gwembigwái-pe.
—Kwehe larose rire nahete rakuvéi-ma, he'i túvy-pe hembigwái.
53 "Upéa óra-py ete voi Hesu omombe'u kuri xe-vy nipo ra'e, Oikove jevy-ma nde ra'y, he'i voi xe-vy" he'i ojéupe. Upe-ma ramo ojerovia tee voi hese. Hóga pygwa gwive ave ojerovia tee ave hese.
54 Upéixa imokõiha-rehe hembiapo porã heroviapyrã-rupi ogwahẽ rire Galiléia-py Judéia yvy-gwi.

5

Hesu ombogwera hasy va'e-pe ygwa ypy-py

1 Ha upe rire hi'agwĩ-ma ogwahẽ hagwã Judeu kwéry-pe arete áry hagwã. Upéa-rehe oho Hesu Jerusalém tetã-my.
2 Upe-py oĩ ygwa héry va'e Betesda hebreu nhe'ẽ-my. Ovexa rokẽ ypy-py oĩ. Ygwa ypy-py oĩ cinco ogapy onhemboty e'ỹ va'e.

* **4:46** Jo 2.1-11

3 Upe-py heta eterei oĩ hasy va'e. Onheno joa okwa-vy. Heta oĩ hesapyso e'ỹ va'e, heta oĩ ndogwata porãi va'e. Heta oĩ ijapa va'e ave.
4 Ha Nhandejáry rembigwái yváy-py oiko va'e ogwejy ou-vy va'e. Ndogwejy meméiry. Hi'óra-py ae ogwejy ou-vy y-py. Omomýi hagwã mante y ou ogwejy. Omýi rire y, ha'e ranhe oike va'e y-py, okwera-ma. Oime raẽ va'e mba'asy opoi-ma íxugwi. Upéa oha'arõ oĩ-vy entéro hasy va'e gwive.
5 Upe-py oĩ kwimba'e. Are-ma hasy. Ojapo trinta e oito ánho hasy hagwe.
6 Ha upéi katu ohexa íxupe Hesu. Ohexa kwaa hese are hasyha. "Are-ma onheno-vy rei oiko upe-py" he'i ojéupe. Upe-ma ramo ha'e he'i:
—Erekwerase tipo? he'i hasy va'e-pe oporandu-vy.
7 —Ndaipóri omýi jave xe moĩ va'erã y-py. Aikese mo'ã y-py, porombo'eháry. Ndaikatúi aike y-py. Oike xe renonde-rupi voive va'e, he'i Hesu-pe hasy va'e.
Upe-ma ramo he'i íxupe:
8 —Epu'ã katu, ehupi nde rupa. Upéi egwata, he'i íxupe Hesu.
9 Upe-ma ramo okwera-ma Hesu nhe'ẽ-py. Ohupi gwupa ogwata-ma voi. Japytu'uha áry-py okwera.
10 Upéa-gwi omombe'u mbe'u okwera va'ekwe-pe judeu ruvixa kwéry:
—Etería ko japytu'uha áry. Nde rupa ereraha ramo, eremba'apo voi. Ha naiporãi eremba'apo pytu'uha áry-py, he'i omombe'u-vy hasy va'ekwe-pe.
11 Upéi he'i judeu ruvixa kwéry-pe:
—He'i kuri xe-vy, "Ehupi nde rupa egwata katu" he'i xe-vy xe mbogwerahare, he'i omombe'u-vy.
12 —Kiva'e tipo, "Ehupi nde rupa egwata katu" he'i nde-vy, he'i oporandu-vy íxupe hikwái.
13 Ha okwera va'ekwe katu ndoikwaáiry ombogwerahare réry. Upe-py oĩ heta ojogweroaty va'e. Ha Hesu katu ndojehexa ukavéi-ma oho-vy.
14 Ha upe rire katu Hesu otopa okwera va'ekwe-pe. Nhandejáry róga kakawaa-py otopa íxupe:
—Nde ko erekwera-ma. Anive erejejavy teĩ pono ojehu jevy nde-vy ivaive va'e, he'i íxupe Hesu.
15 Upe ramo oho jevy omombe'u judeu ruvixa kwéry-pe:
—Hesu ko xe mbogwerahare ra'e, he'i omombe'u-vy.
16 Upéa-gwi ojukase voi Hesu-pe judeu ruvixa kwéry:
—Hesu ko omba'apo va'e japytu'uha áry-py, he'i ojóupe hese hikwái.
17 Upéi he'i íxupe kwéry Hesu:
—Ko'ánga ete peve xe Ru ndopytu'úi omba'apo-vy. Omba'apo meme ha'e oiko-vy. Ha'e-rami xe amba'apo ave aiko-vy, he'i ójehe Hesu.
18 Upéa ohendu ramo, ojukaseve voi íxupe hikwái. He'i ojóupe:
—Upe va'e ojapo meme va'e jajapo e'ỹ va'e japytu'uha áry-py, he'i hese. —Ha ko'ánga katu, "xe Ru tee" he'i Nhandejáry-rehe. "Nhandejáry ko xe-rami" he'i. "Xe tuvixa mba'e Nhandejáry-rami" he'i Hesu ójehe. Upe va'e onhemonhandejáry ra'anga anga rei oiko-vy, he'i mo'ã Hesu-rehe onhombo'e mbo'e-vy judeu ruvixa kwéry.
Upéa-gwi ojukase voi Hesu-pe hikwái.

Nhandejáry nhe'ẽ-py Hesu omonhe'ẽ ranhe enterove va'e-pe

19 Upéi he'i jevy judeu ruvixa kwéry-pe Hesu:
—Anhetegwa voi amombe'u-ta peẽ-my. Xe ko Nhandejáry ra'y tee ramo jepe, xejéhegwi rei mba'eve ndajapói. Xe Ru xe-vy ohexa uka va'e gwive ae ajapo. Xe Ru rembiapo gwive katu ajapo ave xe. Xe Ru-rami ave ajapo, he'i.
20 —Xe ko xe Ru rembiayhu va'e. Entéro hembiapo gwive ohexa uka va'e xe-vy. Ha tuvixave va'e katu ohexa uka va'erã xe-vy pepondera va'erã hese.

21 Xe Ru ko ombotekove jevy va'e omano va'ekwe omoingove jevy íxupe. Ha'e-rami voi
xe amoingove va'e amoingove va'erã-pe gwive.
22 Ha xe Ru nomonhe'ẽi va'e avave-pe. He'i va'ekwe xe-vy xe Ru xe amonhe'ẽ ranhe
hagwã enterove va'e-pe hembiapo apokwe-rami ajapo hagwã hese.
23 He'i va'ekwe xe-vy xe Ru aporomonhe'ẽ hagwã entéro xe mboete hagwã
omboeteha-rami xe Ru-pe. Avave xe mboete e'ỹ ramo, nomboetéi ave xe mbouhare-pe.
Xe Ru-pe nomboetéi.
24 —Anhetegwa va'e amombe'u-ta nde-vy. Peteĩ teĩ xe nhe'ẽ rendu va'e, xe mbouhare-
pe ogwerovia va'e gwive, oikove-ma va'erã opa e'ỹ reheve Nhandejáry ndive. Ha'e
nomondovéi-ma va'erã íxupe ojéhegwi ohasa asy hagwã. Oiko-ma va'erã opa e'ỹ reheve
Nhandejáry ndive, he'i judeu ruvixa kwéry-pe Hesu.
25 Upéi he'i jevy omombe'u-vy:
—Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my. Ogwahẽ-tama omano va'ekweha áry, he'i. —Ãy
ogwahẽ-ma voi. Ohendu-ta xe nhe'ẽ omano va'ekwe. Xe ko Nhandejáry ra'y tee voi. Xe
nhe'ẽ rendu va'e oikove jevy-ta.
26 Ojéhegwi rei voínte oiko xe Ru. Upéixa ete ome'ẽ xe-vy xejéhegwi reínte aiko hagwã
ave.
27 Xe ko Nhande Ryke'y tee va'e voi. Upéa-gwi Nhandejáry nhe'ẽ-py amonhe'ẽ ranhe
va'erã enterovéa-pe ajapo hagwã hese hembiapo apokwe-rami.
28 —Ani pepondera teĩ xe nhe'ẽ-rehe. Ogwahẽ va'erã omano va'ekweha áry. Ohendu
va'erã xe nhe'ẽ entéro ijyta-py oĩ va'e gwive.
29 Osẽ va'erã ojejaty hagwe-gwi gwĩ hembiapo porã va'ekwe. Oikove jevy va'erã oiko
meme hagwã Nhandejáry ndive. Ha gwĩ hembiapo vai va'ekwe oikove jevy va'erã
amondo mombyry hagwã xejéhegwi, he'i omombe'u-vy judeu ruvixa kwéry-pe Hesu.

“Oĩ xe mombe'u va'e” he'i ójehe Hesu

30 Upéi he'i jevy omombe'u-vy Hesu:
—Xejéhegwinte mba'eve ndajapói. Nhandejáry remimombe'u xe-vy va'e ae xe ajapo. Xe
ajapose va'e mante ndajapói ave. Xe mbouhare remimbota ae ajapose meme voi. Upéa-
gwi “Ko va'e heko porã va'e. Upe va'e heko vai va'e” xe ha'e ramo, anhetegwa amombe'u
va'e voi.
31 —Xe amombe'u ramo xejehegwigwa mante: “Ijapu-ma” peje arã xe-rehe.*
32 Oĩ outro xe rekoha omombe'u va'e. Hemimombe'u va'e xe-rehe anhetegwa voi. Xe
aikwaa ijapu e'ỹha.
33 Ha pene remimondokwe oho kuri João renda-py. Oporandu ramo xe-rehe, ha'e
omombe'u-ma íxupe kwéry anhetegwa va'e.
34 Teko rei remimombe'u xéjehe napenáiry. Xe mombe'u joty Nhandejáry. Ha
amombe'u peẽ-my xe-rehe teko rei he'i va'e, xe rerovia hagwã, pene resende hagwã
Nhandejáry.
35 —Ha João katu omombe'u porã va'ekwe xe rehegwa. Sapy'a perohory inhe'ẽ
va'ekwe. Nhande resape sapy'aha-rami omombe'u. Ha tataendy hendy porã nhande
resape-vy. Nhande resape jave javy'a voi. Upéixa ete voi sapy'a perohory inhe'ẽ.
36 Xe mombe'u porã va'ekwe João. Ha ko'ánga katu xe rembiapo porã porã rexa-vy,
pehexa kwaa-ma va'erã xe-rehe xe rekoha. Ome'ẽ va'ekwe xe-vy xe Ru xe rembiaporã.
Upe va'e xe ajapo voi. Ereikwaa porã ramo xe rembiapo, ere arã xe-rehe, “Upe va'e
Nhandejáry Nhande Ru va'e remimbou voi nipo nhande-vy ra'e” ere arã xe-rehe.
37 Ha xe mbouhare katu ha'e nga'u xe mombe'u-ma va'ekwe. Ha peẽ katu napehendúi
va'e onhe'ẽ jave.
38 Mba'eixagwa po Nhandejáry ndapehexái va'e. Nhandejáry remimbou ndaperoviái
va'e. Upéa-gwi ndopytái voi pende py'a-py inhe'ẽ.

---

* **5:31** Jo 8.14-18

39 Peje ojóupe, “Jaikwaa porã ramo Nhandejáry kwatia nhe'ẽ, jaikwaa va'erã mba'éixa
po jaiko opa e'ỹ reheve va'erã Nhandejáry ndive” peje pendéjehe. Upéa-gwi pemonhe'ẽ
nhe'ẽ mo'ã peiko-vy Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. Ha ndapeikwaái voi he'ise va'e. Upe va'e
nhe'ẽ pemonhe'ẽ nhe'ẽ va'e xe mombe'u voi.
40 Xe mombe'u ramo jepe inhe'ẽ, peẽ naxe moirũséiry joty peikove meme hagwã
Nhandejáry ndive.
41 —Naxe mboetéi ramo teko rei, apyta akirirĩ joty. Napenái joty hese. Xe Ru ae katu
xe mboete va'e.
42 Ha peẽ katu peipota va'e pende rapixa ne mboete. Pende py'apy-py ndapehayhúi
va'e Nhandejáry-pe. Aikwaa voi xe upe va'e.
43 Nhandejáry nhe'ẽ-py aju amombe'u-vy va'ekwe ha naxe rerovy'áiry joty-ma peẽ. Ha
xe e'ỹ va'e katu onhe'ẽ-py rei ou ramo jepe, upe va'e perovy'a joty arã.
44 Peipota pende rapixa pene mboete. Ha Nhandejáry ha'e anho va'e katu napenhem-
boete ukáiry voi íxupe. Napepenái hese. Upéa-gwi ndikatúi xe rerovia.
45 Ani “Hesu ko omombe'u va'erã Nhandejáry-pe nhande rekoha vai” ani peje teĩ
pendejéupe. Myamyrĩ Moisés remimombe'ukwe-gwi ae ojekwaa-ma va'erã pende-
rehe pende rekoha. “Nhande kwéry Moisés nhe'ẽgwe renduha va'e voi. Upéa-gwi
nanhane mboykéi va'erã ojéhegwi Nhandejáry” peje mo'ã pendéjehe. Ha Moisés nhe'ẽgwe
napehenduséi-gwi ae, ojekwaa-ma va'erã pende-rehe pende reko vaiha.
46 Moisés omoĩ va'ekwe kwatia-rehe xe rehegwarã. Upéa-gwi perovia ramo íxupe ra'e,
xe rerovia arã ra'e ave.
47 Ha mba'éixa po xe rerovia-ta? Naperoviavéi-ma kwatia-rehe omoĩ va'ekwe. Upéixa
ramo mba'éixa po xe rerovia-ta? he'i judeu ruvixa kwéry-pe Hesu.

6

Hesu omongaru cinco mil kwimba'e-pe
(Mt 14.13-21; Mc 6.30-44; Lc 9.10-17)

1 Ha upe rire Hesu ohasa oho-vy yugwarusu rovái. Upe yugwarusu mokõi héry va'e.
Héry Galiléia yugwa. Héry va'e ave Tiberíades yugwa.
2 Ha upéi katu heta eterei oĩ kente kwéry. Ohexa okwa-vy Hesu-pe omogwera gwera
ramo hasy va'e-pe. Jahexa e'ỹ va'e hexapyrã-rupi ojapo ramo, ohexa. Upéa-gwi oho Hesu
piári hikwái.
3 Upe ramo ha'e ojeupi oho-vy yvyaty-rehe. Upe-py ogwapy-ma oĩ-vy gwemimbo'e
kwéry ndive.
4 Oiko-tama judeu kwéry aretegwasu va'e áry héry va'e páscoa.
5 Ha upéi katu ha'e oma'ẽ ohexa heta eterei kente ogwa'ẽ ou-vy ramo henda-py ohexa.
Upe-ma ramo he'i Filipe-pe:
—Mba'e-rami po jajogwa-ta hemi'urã ho'u va'erã mbojape? he'i oporandu Filipe-pe.
6 Upéa he'i oikwaa hagwã Filipe nhe'ẽ. Ha'e katu oikwaa-ma voi mbava'e tipo ojapo-ta.
7 He'i íxupe Filipe:
—Jajogwa ramo seis jasy omba'apo va'ekwe repy-rehe mbojape hemi'urã kwéry,
nome'ẽi arã peteĩ teĩ ho'u mixĩmi hagwã, he'i íxupe kente kwéry-rehe.
8 Upe-ma ramo he'i íxupe hemimbo'e Simão Pedro ryke'y, héry va'e André:
9 —Ko va'e karia'y ogwereko cinco mbojape cevada-gwi ojejapo va'ekwe. Mokõi pira
ka'ẽ ogwereko ave. Ha upe va'e ndaha'éi heta kente remi'urã, he'i íxupe André.
10 —Pembogwapy katu íxupe kwéry yvy-rupi, he'i gwemimbo'e-pe. Upe-py heta oĩ
kapi'ipety. Ha upéi katu ogwapy-ma hikwái kapi'ipety-py. Cinco mil kwimba'e nunga-
rupi ogwapy hikwái. Ndoipapái mitã-pe kunha-pe ave.
11 Upéi ha'e oipyhy mbojape, otima porã Nhandejáry-pe ome'ẽ me'ẽ ogwapy va'e
kwéry-pe. Pira ome'ẽ ave ho'useha-rami.

12 Okaru porã hikwái, hygwyatãmba-ma hikwái. Okaru porã rire, he'i gwemimbo'e
kwéry-pe:
—Pemono'õ no'õ pembohyru tembi'u rembyre pono onhehundi rei ho'a va'ekwe
gwive, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.
13 Upe-ma ramo omono'õmba cinco mbojape rembyre. Okaru va'e ho'u porã rire oheja
ra'e. Upéa omono'õ no'õ omohynyhẽ nyhẽ doze ajaka jevy hembyre kwéry.
14 Upéi hexapyrã-rupi Hesu rembiapo porã ohexa ramo, he'i ojóupe hikwái:
—Upe va'e ko Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety ojekwaa va'erã voi va'ekwe ko yvy
ári, he'i ojóupe Hesu-rehe upe pygwa kwéry.
15 Upe-ma ramo he'i opy'a-py Hesu: "A pygwa voi ou-tama xe jopyse mo'ã xe pyhy-vy
xe moingo hagwã huvixagwasu ramo" he'i ójehe. Upéa oikwaa ramo okanhy jevy ha'e
anho yvyaty-rehe oho-vy.

Y ári ogwata Hesu
(Mt 14.22-33; Mc 6.45-52)

16 Ka'aru ete-ma. Ha hemimbo'e kwéry katu ogwejy oho-vy yugwarusu rembe-py.
17 Upéi onhemboyru kanóa-py. Oho y-rupi hikwái. Cafarnaum tetã-ngoty oho. Pytũ-ma
voi ha Hesu katu ne'írã vyteri ogwahẽ ou-vy gwemimbo'e kwéry renda-py.
18 Yvytu eterei-ma ramo opu'ã y.
19 Oipykúi oho-vy cinco quilômetro para'e, seis quilômetro para'e. Ne'írã ogwahẽ
ogwahẽse ha-py. Upe-ma ramo ohexa Hesu-pe hikwái y ári ogwata ou-vy ramo ohexa.
Ohexa-ma ramo íxupe, onhemondýi voi hikwái.
20 Ha Hesu onhe'ẽ íxupe:
—Xe ae ko, he'i. —Ani pekyhyje teĩ, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.
21 Inhe'ẽ ohendu ramo, ovy'a joa ogwerohory íxupe:
—Eike katu kanóa-py, he'i Hesu-pe hikwái.
Upe-ma ramo pya'e ogwahẽ kanóa ogwahẽse ha-py yvy ete-py oho-vy.

Hesu piári oho kente kwéry

22 Ko'ẽmba-ma ramo, kente kwéry opyta va'e y rovái oho e'ỹ va'e he'i ojóupe:
—Mamo po oho ra'e Hesu? he'i ojóupe.
Oĩ ra'e peteĩ kanóa. Upe va'e-py onhemboyru jave hemimbo'e kwéry nonhemboyrúi ra'e
Hesu. Hemimbo'e kwéry ae ha'e kwéry anho osẽ oje'ói-vy ra'e Hesu e'ỹ reheve. Upéa-gwi
he'i ojóupe: "Mamo po oho ra'e Hesu?" he'i.
23 Upe jave ogwahẽ ou-vy outro kanóa Tiberíades tetã-gwi. Ogwahẽ-ma ou-vy yvy ete-
py. Upe tetã-my Nhandejáry Hesu otima porã kuri Nhandejáry-pe upe va'e mbojape-rehe.
Upe-py ho'u kuri upe va'e mbojape kente kwéry.
24 Ha upéi katu gwĩ ogwahẽ ramo va'e he'i ojóupe:
—Ko'a-gwi oho nipo ra'e Hesu. Hemimbo'e kwéry oho ave nipo ra'e, he'i ojóupe.
Upéa-gwi onhemboyru-ma kanóa-py hikwái oho y-rupi Cafarnaum-my. Hesu piári oho.

"Mbojape tee-rami pene moingovehaty voi ko xe" he'i ójehe Hesu

25 Ogwahẽ rire oho-vy y rovái otopa Hesu-pe hikwái:
—Araka'e po ereju ra'e ko'a-py, porombo'eháry, he'i íxupe hikwái.
26 Upe-ma ramo he'i íxupe kwéry Hesu:
—Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my. Pe'u kuri upe va'e mbojape pene rygwy-
atãmba-ma voi kuri. Upéa-gwi peju-ma xe piári. Heroviapyrã-rupi xe rembiapo ramo,
ndapeikwaái voi mbava'e-rehe xe rembiapo porã.
27 Ani pepena eterei teĩ pene remi'urã-rehe. Pemoĩ porã ramo jepe, opa arã
pendéhegwi. Pemba'apo ae katu pene rembi'u teerã-rehe peiko hagwã opa e'ỹ reheve
Nhandejáry ndive. Pene rembi'u teerã ko xe Nhande Ryke'y tee va'e remime'ẽrã peẽ-my.

Nhandejáry nhe'ẽ-py xe rembiapo. Upe va'e oikwaa uka-ma kuri peẽ-my Nhandejáry,
he'i judeu kwéry-pe.
28 Upéi he'i íxupe hikwái:
—Orojapose voi oipota va'e Nhandejáry orojapo va'erã. Mba'éixa tipo orojapo-ta
hemimbota, he'i oporandu-vy íxupe hikwái.
29 —No'ã-rami pene rembiaporã. Xe ko Nhandejáry remimbou. Pejerovia katu xe-rehe,
he'i íxupe kwéry.
30 Upéi judeu kwéry:
—Néi, he'i, —Mba'éixa ne rembiapo porã-ta heroviapyrã-rupi, orohexa va'erã orog-
werovia hagwã. Ehexa uka ore-vy nde pu'akaha-rupi ne rembiaporã oropondera
hagwã hese.
31 Yma va'ekwe nhane ramoigwasu amyrĩ kwéry tekwaty e'ỹ-my oime jave va'ekwe ho'u
va'ekwe tembi'u héry va'e maná:
"Ome'ẽ va'ekwe íxupe kwéry yváy gwigwa mbojape ho'u va'erã."*
Upéixa omoĩ va'ekwe kwatia-rehe Nhandejáry nhe'ẽ, he'i íxupe omombe'u-vy.
32 Upéi he'i Hesu:
—Anhetegwa amombe'u-ta peẽ-my. Ndaha'éi Moisés ome'ẽ va'ekwe nhane ramói
kwéry-pe upe va'e yváy gwigwa mbojape. Nhandejáry remime'ẽgwe ae upe va'e. Ko'ánga
katu Nhandejáry ome'ẽ peẽ-my yváy gwigwa mbojape tee va'e.
33 Upe mbojape tee Nhandejáry mba'e voi yváy gwigwa ogwejy va'ekwe pene moin-
gove va'erã, he'i judeu kwéry-pe.
34 —Eme'ẽ me'ẽ katu ore-vy upe va'e mbojape, porombo'eháry, he'i íxupe hikwái.
35 —Xe ko mbojape tee ramigwa pene moingove va'e. Peteĩ teĩ xe moirũ va'e gwive
ivare'a e'ỹ va'e-rami oiko va'erã. Ojerovia va'e gwive xe-rehe ijy'uhéi e'ỹ va'e-rami oiko
va'erã, he'i.
36 —Ha'e kuri peẽ-my, Peẽ ko xe rexa ramo jepe, ndapejeroviái joty xe-rehe.
37 Entéro xe rerovia uka va'e gwive xe Ru, xe moirũ va'erã. Xe-vy ou va'erã gwive,
namboyke mo'ãvéi-ma va'erã íxupe.
38 Ndaha'éi ajapose va'e mante ajapo hagwã agwejy va'ekwe aju-vy yváy-gwi. Xe
mbouhare remimbota ae mante ajapo va'erã agwejy aju-vy.
39 Ha xe mbouhare remimbota no'ã-rami. Ndoipotái xe amokanhy ni peteĩ xe moirũ
uka va'ekwe gwive. Oipota xe amoingove jevy íxupe kwéry. Gwĩ omano va'ekwe opu'ã
jevyha áry-py, oipota xe amoingove jevy enterove va'e xe moirũ uka va'ekwe gwive.
40 Xe Ru remimbota no'ã-rami. Oipota xe rexa va'e gwive, xe rerovia va'e gwive ave
oiko opa e'ỹ reheve hendive. Upe va'e amoingove jevy va'erã gwĩ omano va'ekwe oikove
jevyha áry-py, he'i judeu kwéry-pe Hesu.
41 Upe-ma ramo judeu kwéry ndojohu porãi inhe'ẽ:
—"Xe ko Nhandejáry gwigwa. Mbojape-rami aju pene moingove hagwã" he'i kuri
Hesu, he'i ojóupe hikwái.
Hesu nhe'ẽ ndojohu porãi voi. Upéi he'i jevy hikwái:
42 —Upe va'e ko José ra'y voi. Ha'e Hesu voi. Túvy isy ndive ikwaapy voi-ma upe va'e.
Aipo-rami, ma'erã po, "Xe ko yváy-gwi agwejy va'ekwe" he'i kuri nhande-vy, he'i ojóupe
hikwái. Ndojohu porãiry Hesu nhe'ẽ.
43 Upe-ma ramo ha'e he'i:
—Anive penhe'ẽ poxy xe-rehe, he'i.
44 —Ndou mo'ãi xe-vy avave ojéhegwite. Xe Ru xe mbouhare xe moirũ uka ramo ae,
xe moirũ va'erã. Gwĩ omano va'ekwe oikove jevyha áry-py, amoingove jevy va'erã xe
reroviaha-pe.

* **6:31** Êx 16.4; Sl 78.24

45 Yma va'ekwe omoĩ va'ekwe kwatia-rehe Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety nhe'ẽ.
A-rami omoĩ va'ekwe: “Enterove va'e-pe ombo'e-ta Nhandejáry” he'i. Upéixa ramo
entéro Nhandejáry nhe'ẽ ohendu va'e, Nhandejáry ombo'e íxupe va'e gwive, upe va'e
gwive ou xe-vy.*
46 Xe Ru-pe katu avave ndohexái va'e. Ha xe katu Nhandejáry-gwi aju va'ekwe ahexa va'e
íxupe.
47 —Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my. Xe rerovia va'e gwive oikove-ma va'erã opa
e'ỹ reheve Nhandejáry ndive.
48 Xe ko mbojape tee-rami pene moingove va'e.
49 Yma va'ekwe pene ramói kwéry ho'u va'ekwe maná héry va'e. Tekwaty e'ỹ-my ho'u
hikwái. Ho'u ramo jepe, omano joty va'ekwe.
50 Ãy katu ko va'e yváy gwigwa va'e mbojape tee ramigwa ndaha'éi upe maná héry
va'e ramigwa. Ko mbojape tee ramigwa ho'u va'e gwive ae nomano mo'ãvéi-ma va'erã.
Oikove meme va'erã Nhandejáry ndive.
51 Xe katu yváy-gwi agwejy va'ekwe aju-vy pene moingoveharã. Mbojape tee-rami xe
ko pene moingove va'e. Upe mbojape tee ho'u va'e gwive oikove meme va'erã. Upe
mbojape tee ame'ẽ va'erã kente kwéry-pe oikove hagwã. Upe mbojape tee xe rete voi,
he'i ójehe judeu kwéry-pe.
52 Upéa nhe'ẽ ohendu ramo, onhe'ẽ poxy-ma ojóupe:
—Hesu he'i kuri ja'u hagwã hete, he'i mo'ã ojóupe. —Mba'éixa po Hesu ome'ẽ-ta nhande-
vy gwete ja'u va'erã, he'i.
Upéa-gwi ogweropoxy Hesu nhe'ẽ hikwái.
53 Upe-ma ramo he'i judeu kwéry-pe:
—Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my. Xe ko Nhande Ryke'y tee va'e. Xe rete ndape'úi
ramo, xe rugwy ndape'úi ramo, pemano va'erã, ndapeikovéi va'erã, name'ẽi va'erã peẽ-
my pende rekoverã.
54 Xe rete ho'u va'e gwive, xe rugwy ho'u va'e gwive, ame'ẽ-ta íxupe hekoverã. Gwĩ
omano va'ekwe oikove jevyha áry-py, amoingove jevy va'erã íxupe kwéry.
55 Xe rete ko pene rembi'u teerã voi. Xe rugwy pene rembi'u teerã voi.
56 Xe rete ho'u va'e, xe rugwy ho'u va'e, xe moirũ tee va'e. Xe py'apy-py areko íxupe
va'e voi. Opy'apy-py xe rereko voi ave.
57 Nhandejáry Nhande Ru nhane moingove va'e xe mbou va'ekwe. Ome'ẽ va'ekwe-
gwi xe-vy xe rekoverã, xe aiko ave. Upéixa ete voi xéhegwi okaru va'e ame'ẽ va'erã íxupe
hekoverã.
58 Ko va'e mbojape tee ramigwa yváy-gwi ogwejy va'ekwe kuri he'i xe-rehe. Ndaha'éi
nhane ramói kwéry ho'u hagwe-rami. Ho'u ramo jepe, omano joty va'ekwe hikwái. Ko
va'e mbojape tee ramigwa ae ho'u va'e gwive oiko meme va'erã, he'i judeu kwéry-pe
Hesu.
59 Upe va'e he'i Cafarnaum tetã-my, ombo'e mbo'e jave Hesu judeu kwéry oporahéi
haty-py. Oipota ojerovia tee ójehe gwete rehegwa nhe'ẽ, gwugwy rehegwa nhe'ẽ ave
omombe'u-vy íxupe kwéry.

“Ne nhe'ẽ ae mante orohendu ramo, oroiko meme-ma va'erã Nhandejáry ndive”

he'i Hesu-pe Pedro

60 Upéa nhe'ẽ ohendu ramo, heta oĩ hemimbo'e kwéry va'e ndojohu porãi inhe'ẽ:
—Ipohýi voi upe va'e nhe'ẽ. Ndikatúi nhahendu. Kiva'e po ohendu-ta, he'i ojóupe
hikwái.
61 Ha Hesu katu opy'a-py oikwaa-ma gwemimbo'e kwéry he'i va'e: “Ndojohu porãi xe
nhe'ẽ” he'i ojéupe.

---

* **6:45** Is 54.13

Upéi he'i gwemimbo'e kwéry-pe:
—Xe reja-ta tipo peẽ, he'i. —ndapejohu porãi-gwi xe nhe'ẽ? he'i.
62 —Peẽ ko xe rexa va'erã para'e Nhande Ryke'y tee va'e xe ajeupi jevy aha-vy ramo xe rekwagwe-py. Upéixa xe rexa ramo, xe reja joty arã joty tipo, he'i.
63 —Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ko nhane moingove va'e. Ha nhande kwéry katu nhandejéhegwi mba'eve ndajajapói va'e. Ha xe nhe'ẽ katu pehendu ramo opyta pende py'a py'apy-rupi nhe'ẽ marangatu ramo. Pene moingove va'e ave xe nhe'ẽ.
64 Xe nhe'ẽ pehendu ramo jepe, oĩ joty pene pa'ũ-my xe rerovia e'ỹ va'e, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.
Oikwaa voi ra'e kiva'e va'e po ndogweroviái voínte va'erã ra'e íxupe. Kiva'e po omombe'u hesegwa va'erã ra'e ija'e'ỹha-pe oikwaa-ma ra'e ave.
65 He'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe:
—Oĩ pene pa'ũ-my xe rerovia e'ỹ va'e. Upe va'e-gwi ete ha'e kuri peẽ-my, "Ndou mo'ãi avave xe-vy ojéhegwi. Xe Ru, Tou, he'i ramo ae, ou va'erã" ha'e kuri peẽ-my, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.
66 Inhe'ẽ ohendu ramo, heta oĩ íxupe omoirũ va'e ojere íxugwi. Nomoirũsevéi íxupe.
67 Upe ramo he'i upe doze gwemimbo'e kwéry-pe:
—Ha xe rejase tipo peẽ ave, he'i.
68 Ha Simão Pedro katu:
—Oroheja ramo, ndaipóri ore mbo'eharã oroho hagwã ha'e-py, ore Járy. Ne nhe'ẽ ae mante orohendu ramo, oroiko-ma va'erã opa e'ỹ reheve Nhandejáry ndive.
69 Ko'ánga katu orogwerovia tee-ma. Ne mbou tee va'ekwe nipo ra'e Nhandejáry. Nde reko marangatu tee nipo ra'e, he'i íxupe Pedro.
70 Upe ramo Hesu:
—Xe apoporavo va'ekwe pepyta hagwã doze. Oroporavo ramo jepe, peteĩ pene pa'ũ-my oĩ joty anháy nhe'ẽngenduha, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.
71 Upéa he'i ramo omombe'u Simão Iscariotes ra'y Judas-rehe. Hese gwarã nhe'ẽ omombe'u. Ha Judas katu doze hemimbo'e kwéry va'e voi. Indivegwa jepe, omombe'u joty va'erã ija'e'ỹha-pe Hesu rehegwa.

7

Hesu ryvy kwéry rehegwa nhe'ẽ

1 Ha upe rire katu ndogwatavéi-ma Hesu Judéia yvy-rupi. Upe pygwa judeu kwéry va'e ojukase íxupe. Upéa-gwi ndogwatavéi upe-rupi. Galiléia yvy-rupi ae ogwata oiko-vy.
2 Ha upéi katu hi'agwĩ-ma oĩ ogwahẽ hagwã judeu kwéry arete áry, héry va'e Festa dos Tabernáculos, kwarahy ãy-my jaiko ramo peteĩ semana.
3 Upe ramo he'i íxupe Hesu ryvy:
—Tereho katu Judéia yvy-py, ne nhe'ẽ renduha ohexa hagwã ne rembiapo, he'i.
4 —Erejehexa ukase ramo, ani erejapo nhemi ne rembiapo. Nde pu'akaha-rupi, hexapyrã-rupi ne rembiapose ramo, atýra-py katu ejehexa uka, he'i íxupe tyvýry.
5 Tyvýry jepe ndojeroviáiry joty hese: "Ha'e Cristo voi" nde'íry vyteri gwyke'y-rehe.
6 Upéi he'i gwyvýry-pe:
—Nogwahẽi vyteri xe óra aha hagwã. Ha peẽ katu napende órai peho hagwã. Pehose ramo, tapeho mani katu, he'i.
7 —Ha teko rei ndaija'e'ỹi pende-rehe. Ha xe katu aikwaa uka íxupe kwéry hembiapo vaikwe-gwi, ndaija'e porãi voi xe-rehe teko rei.
8 Tapeho katu Jerusalém-my aretegwasu mboete-vy. Ha xe katu nogwahẽi vyteri xe óra aha hagwã. Upéa-gwi ndaha mo'ãi joty, he'i gwyvýry-pe.
9 Upe rire katu ndohói opyta joty Galiléia-py.

Hesu oho aretegwasu mboete hagwã-py

10 Ha tyvýry oho-ma tenonderã. Aretegwasu mboete hagwã-py oho-ma. Oho rire hikwái, oho ave Hesu. Ha hexapyrã-rupi katu ndohói. Onhemo'ã ha-rupi ae oho.
11 Ogwahẽ e'ỹ ngatu oheka Hesu-pe judeu ruvixa kwéry aretegwasu mboete haty-py:
—Ne'írã vyteri tipo ogwahẽ, he'i oporandu Hesu-rehe.
12 Ha kente kwéry omombe'u joavy avy hese:
—Hekoha porã va'e ha'e, he'i hese.
Outro he'i:
—Ndaha'éi hekoha porã va'e. Nhane mbotavy rei oiko-vy va'e ae, he'i mo'ã hese.
13 Ha atýra-py katu Hesu rehegwa nhe'ẽ nomombe'úiry. Hevovo rei onhe'ẽ-vy, judeu ruvixa kwéry-gwi ikyhyje-gwi hikwái.
14 Ha upéi katu oho Hesu upe-py. Aretegwasu mbyte-py oike oho-vy Nhandejáry róga kakwaa-py. Ombo'e upe pygwa-pe.
15 Inhe'ẽ ohendu ramo, opondera hese hikwái:
—Mba'éixa po hi'arandu? he'i hese. —Onhembo'e e'ỹ reheve, oikwaa rei onhe'ẽrã, he'i judeu ruvixa kwéry hese.
16 Onhe'ẽ íxupe kwéry Hesu:
—Ndaha'éi xejéhegwi xe ambo'e. Xe mbouhare rembigwaa uka xe-vy ae amombe'u. Nhandejáry rembiexa uka-py xe-vy ambo'e.
17 Hemimbota ojapose va'e gwive oikwaa va'erã ki-gwi po ou ra'e xe nhe'ẽ, Nhandejáry gwigwa para'e, xejéhegwigwa rei para'e. Nhandejáry gwigwa voínte xe nhe'ẽrã.
18 Ojéhegwi onhe'ẽ va'e onhembotuvixase mba'e. Ha imbouhare-pe ombotuvixase mba'e va'e katu, anhetegwa omombe'u. Ijapu e'ỹ va'e.
19 Pene rembypy Moisés omombe'u va'ekwe ramo jepe pende rekoharã, pene pa'ũ-my ndaipóri tekoha-rupi oiko va'e, he'i. —Upéa-gwi xe jukase voi. Ha naiporãi xe juka, he'i judeu ruvixa kwéry-pe Hesu.
20 —Anháy ojepota nde-rehe ra'e, he'i. —Kiva'e nipo nde jukase? he'i íxupe ijaty va'e kwéry.
21 Upéi Hesu he'i:
—Peteĩ mba'e ajapo va'ekwe hexapyrã-rupi ajapo. Pehexa ramo pepondera joa hese.
22 Ha peẽ katu ndapepytu'u teéiry japytu'uha áry-py. Japytu'uha áry-py ereikytĩ mixĩmi joty nde ra'y pire. Moisés nhe'ẽ-py ereikytĩ ipire. Ha Moisés nomombe'u ranhéi va'ekwe nhande-vy ko'a-rami nhande rekorã. Nhane rembypy ae omombe'u va'ekwe nhane rekorã.
23 Upéixa ramo japytu'uha áry-py jepe ereikytĩ joty arã ipire Moisés nhe'ẽgwe apo-vy. Upéa erejapo ramo, eremba'apo joty voi, he'i. —Nderepytu'u teéiry, eremba'apo ave nde. Ha ko'ánga katu xe amohesãimba kuri peteĩ hasy va'e. Japytu'uha áry-py amohesãimba-ma íxupe. Ma'erã po pende poxy xe-vy ra'e upeakwe-rehe? he'i íxupe kwéry. —Peẽ kwéry ave ndapepytu'u teéiry japytu'uha áry-py, he'i íxupe kwéry.
24 —Ani ere rei teĩ nde rapixa-rehe, "Hembiapo vai ra'e". Erehexa porã rire mante ae hembiapo vaikwe, "Hembiapo vai-ma" ere arã hese ra'e, he'i judeu kwéry-pe Hesu.

Judeu ruvixa kwéry oipyhyse mo'ã Hesu-pe

25 Upéixa ramo oĩ Jerusalém pygwa he'i va'e Hesu-rehe:
—Upe va'e hembijukase voi, he'i ojóupe Hesu-rehe.
26 —Ha'e ko atýra-py omombe'u. Ha mburuvixa kwéry nombojevýi joty inhe'ẽ. Ohexa kwaa para'e hese hekoha hikwái. "Ha'e Cristo nhane remiha'arõ va'e" he'i para'e hese hikwái, he'i ojóupe.
27 Ha oĩ he'i va'e, "Ojekwaa ramo Cristo, ki-gwi po ojekwaa uka ou-vy va'erã avave ndoikwaái" he'i Cristo, hemiha'arõ va'e-rehe he'i. Upéa-gwi he'i ojóupe:

—Ha upe va'e ae katu, ki-gwi po ou ra'e jaikwaa voi ogwahẽha. Upe va'e ndaha'éi nipo Cristo ra'e, he'i mo'ã hese Jerusalém pygwa kwéry.
28 Ha upe-ma ramo Nhandejáry róga kakwaa-py oporombo'e jave, onhe'ẽ hatã Hesu:
—"Jaikwaa voi íxupe. Ki-gwi po ou ra'e jaikwaa voi ogwahẽha" peje mo'ã xe-rehe, he'i. —Xe katu ndajúi va'ekwe xe nhe'ẽ-py. Oime voi xe mbouhare. Ha'e Nhandejáry tee va'e. Peẽ katu ndapeikwaái íxupe.
29 Xe ae aikwaa íxupe. Íxugwi-ma aju va'ekwe. Ha'e xe mbou va'ekwe. Upéa-gwi aikwaa voi íxupe, he'i ójehe íxupe kwéry Hesu.
30 Inhe'ẽ ohendu ramo, oipyhyse mo'ã íxupe hikwái. Ha nogwahẽi vyteri oipyhy hagwã óra. Upéa-gwi ndoipyhýi vyteri íxupe.
31 Heta oĩ jepe ojerovia va'e hese:
—Heta hembiapo porã va'ekwe Hesu. Opu'akaha-py, hexapyrã-rupi hembiapo, he'i. —Ojehexa uka ramo Cristo nhane remiha'arõ va'e, hetave íxugwi ndojapo mo'ãi va'erã voi. Ha'e nipo Cristo voi ra'e, he'i ojóupe ojerovia va'e hese.

Mburuvixa kwéry he'i oipyhy hagwã Hesu-pe

32 Upe ramo kente kwéry omombe'u joavy avy Hesu-rehe. Inhe'ẽ ohendu ramo he'i oipyhy hagwã íxupe pa'i ruvixa kwéry ndive fariseu kwéry. Oipyhy uka gwĩ Nhandejáry róga kakwaa-rehe onhangareko va'e polícia kwéry-pe mo'ã.
33 Upe-ma ramo Hesu he'i:
—Ndaxe are mo'ãi ne ndive aiko-vy. Upe rire katu aha jevy-ta xe mbouhare ha-py.
34 Peẽ xe reka va'erã ha ndaxe topa mo'ãi. Ndikatúi peju va'erã xe aha hagwã-py, he'i ójehe judeu ruvixa kwéry-pe.
35 Upéi oporandu ojóupe hese hikwái:
—Upe va'e mamo-py po oho-ta jatopa e'ỹ hagwã-py íxupe? Oho-ta para'e oiko hagwã judeu kwéry pa'ũ-my grego yvy-py oiko va'e pa'ũ-my? Ombo'e-ta para'e nhande kwéry e'ỹ va'e, grego kwéry va'e-pe? he'i.
36 —He'i kuri nhande-vy: "Peẽ xe reka reka-ta ha ndaxe topa mo'ãi" he'i. Upéi he'i, "Ndikatúi peju va'erã xe aha hagwã-py" he'i. Upéa he'i ramo, mbava'e-pe po he'i, he'i oporandu-vy ojóupe.

"Xe reroviaha py'apy gwive osẽ oho-vy va'erã yvu ramigwa" he'i Hesu

37 Aretegwasu áry paha-py, iporã ete va'e-py, onhembo'y-ma Hesu. Hatã onhe'ẽ. Enterove ohendu hagwã-rami onhe'ẽ:
—Ijy'uhéi va'e gwive tou katu xe ha-py hoy'u hagwã, he'i. —Ijy'uhéi va'e ouse va'e-rami y-py hoy'u hagwã, taxe moirũ katu xe moirũse va'e gwive, he'i.
38 —Xe-rehe ojerovia va'e gwive, ipy'apy gwive osẽ oho-vy va'erã yvu ramigwa hapixa pegwarã. Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ, he'i ójehe omombe'u-vy Hesu.*
39 Yvu ramigwa he'i ramo, Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-pe ae he'i. Entéro jajerovia hese va'e-pe gwive Nhe'ẽ Marangatu tee va'e hemime'ẽrã ae. Ne'írã omano Hesu oikove jevy hagwã onhembotuvixa mba'e hagwã. Upéa-gwi nome'ẽi vyteri Nhe'ẽ Marangatu tee va'e nhande-vy gwarã.

Kente kwéry omombe'u joavy avypa Hesu rehegwa nhe'ẽ. Ndogwerojojái inhe'ẽ

40 Hesu nhe'ẽ ohendu ramo, oĩ he'i va'e hese:
—Upe va'e ko Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety ou va'erã va'ekwe voi, he'i Hesu-rehe.
41 Oĩ outro he'i va'e:
—Upe va'e ko Cristo nhane remiha'arõ va'e voi, he'i.
Oĩ ave outro he'i va'e:
—Cristo ndaha'éi ou va'erã va'ekwe Galiléia-gwi, he'i mo'ã.

* **7:38** Ez 47.1; Zc 14.8

42 —Ha'e ae ko myamyrĩ Davi remiarirõ voi, he'i. —Belém-gwi ou va'erã va'ekwe. Davi
oiko hagwe-gwi ou va'erã va'ekwe. Upéixa voi he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ, he'i hese
hikwái.*
43 Upéixa ramo omombe'u joavy avypa hesegwa nhe'ẽ. Ndogwerojojái inhe'ẽ hikwái.
44 Oĩ oipyhyse va'e mo'ã íxupe. Ha ndoipyhýi joty íxupe.

Mburuvixa kwéry ndojeroviái Hesu-rehe

45 Ha upéi katu ou jevy imondohare-pe gwĩ Nhandejáry róga kakwaa-rehe on-
hangareko va'e polícia. Ha pa'i ruvixa kwéry fariseu kwéry ndive oporandu polícia-pe:
—Ma'erã po ndereipyhýi íxupe heru-vy? he'i oporandu-vy.
46 Ha polícia katu he'i:
—Ha'eixagwa ndoikói onhe'ẽ porã va'e. Onhe'ẽ porã tee voi, he'i mburuvixa-pe.
47 He'i fariseu kwéry polícia-pe:
—Penhembotavy nipo ra'e peẽ ave, he'i.
48 —Ndojeroviái hese mburuvixave. Fariseuve ndojeroviái hese ave.
49 Teko rei katu nhande rekoha-rupi oiko e'ỹ va'e, ha'e kwéry anho ojerovia-ma hese.
Ha gwĩ teko rei-rehe he'i vai-ma Nhandejáry, he'i mo'ã hese fariseu kwéry.
50 Ha peteĩ ipa'ũ-my oĩ va'e ndojohu porãi inhe'ẽ. Héry va'e Nicodemos. Pyhare
onhomongeta ra'e Hesu ndive. Ãy katu he'i hese:
51 —"Hembiapo vai ra'e" ja'e ramo hese nhamonhe'ẽ ranhe e'ỹ reheve íxupe nda-
jaikóiry tekoha-rupi. Jaikwaa e'ỹ reheve hembiapokwe, "Hembiapo vai ra'e" ja'e ramo
ave, tekoha-rupi ndajaikói voi ave, he'i mburuvixa kwéry-pe Nicodemos.
52 —Nde Galiléia gwigwa para'e, he'i íxupe. —Emonhe'ẽ nhe'ẽ katu Nhandejáry kwatia
nhe'ẽ. Ndaipóri Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety Galiléia-gwi ou va'erã. Upéa
ereikwaa porã hagwã emonhe'ẽ katu, he'i Nicodemos-pe hikwái.
53 Upe ramo mburuvixa kwéry ohopa jevy oje'ói-vy. Peteĩ teĩ jevy oje'ói hikwái. Gwóga
gwóga-rupi oje'oipa jevy hikwái.

8

"Ko va'e kunha orojohu íxupe kuri oména e'ỹ ndive oiko jave" he'i

1 Ha Hesu katu osẽ oho-vy Oliveiras yvyaty-py. Upe-py oke.
2 Iko'ẽ-my oike jevy Jerusalém tetã-my. Nhandejáry róga kakwaa-py oike. Oike rire upe-
py, enterove va'e ou henda-py. Upe-ma ramo ogwapy-ma ombo'e hagwã íxupe kwéry.
3 Ha escriba kwéry fariseu kwéry ndive ogwenogwahẽ heru-vy kunha-pe. Upéi entéro
va'e pa'ũ-my omoĩ íxupe hikwái.
4 He'i Hesu-pe hikwái:
—Porombo'eháry, ko va'e kunha orojohu íxupe kuri oména e'ỹ ndive oiko jave, he'i.
5 —Koixagwa kunha-pe gwive iporã ita-py jajapi jajuka hagwã he'i va'ekwe Moisés
amyrĩ nhane rekorã mombe'u-vy, he'i Hesu-pe. —Ha ãy emombe'u katu ore-vy ne nhe'ẽ,
he'i. —Mbava'e tipo ere-ta hese? he'i íxupe kunha-rehe.
6 Upéa he'i oipota-gwi mo'ã Hesu ojavy onhe'ẽ kunha-rehe. Ombojase mo'ã hese
hikwái, "Ojejavy-ma Hesu" he'i hagwã mo'ã hese hikwái. Ha ha'e katu okirirĩ joty íxugwi.
Ojeayvy ohai rei joty yvy oĩ-vy. Okwã-my ohai yvy oĩ-vy.
7 —Mbava'e tipo erejapo uka-ta hese? he'i jevy jevy oporandu-vy íxupe.
Upe-ma ramo onhembo'y-ma oĩ-vy. He'i:
—Pene pa'ũ-my ojejavy e'ỹ va'e tojapi ranhe katu íxupe, he'i íxupe kwéry Hesu.
8 Upéa he'i rire ojeayvy jevy. Ohai jevy ikwã-my yvy.
9 Itujave va'e ranhe osẽ oho-vy ojóupe, tenonderã voi ha'e osẽ oho-vy. Upéixa-gwi Hesu
anho jevy-ma opyta. Ha upe kunha katu onhembo'y oĩ-vy hendive.

* **7:42** Mq 5.2

10 Upe ramo hovayva-ma Hesu. He'i:
—Mamo tipo oje'oipa hikwái? he'i. —Ndopytái tipo peteĩ jepe he'i hagwã "Iporã ojejuka ko kunha" he'i hagwã nde-rehe? he'i kunha-pe.
11 —Peteĩ jepe ndopytáiry, porombo'eháry, he'i íxupe kunha.
Upéi he'i kunha-pe:
—Xe nda'e mo'ãi ave nde-rehe, "Iporã ojejuka ko kunha" nda'e mo'ãi nde-rehe, he'i íxupe Hesu. —Ha tereho katu. Anive katu erejejavy teĩ, he'i ae kunha-pe Hesu.

"Xe ko yvypóry kwéry-pe pytũ-rupi oiko va'e-rami va'e-pe ahesape va'e" he'i

12 Ha upéi katu Hesu he'i jevy upe pygwa-pe:
—Xe ko gwĩ pytũ-my oiko vérami va'e-pe ahesape va'e, he'i. —Xe moirũ va'e gwive ndoikói va'erã pytũ-rupi. Arakatu-rupi ae meme oiko va'erã Nhandejáry ndive, he'i upe pygwa-pe Hesu.
13 Ha fariseu kwéry katu he'i íxupe:
—Ndejehegwigwa rei mante eremombe'u-ma. Nde apu rei eremombe'u-vy, he'i íxupe mo'ã.
14 Ha Hesu he'i:
—Ndaxe apúi voi, he'i. —Ha peẽ katu ndapeikwaái voi ki-gwi po aju ra'e. Kipy po aha jevy va'erã peẽ ndapeikwaái voi ave. Ha xe katu aikwaa voi xe aju hagwe. Xe aha hagwã aikwaa voi ave. Upéa-gwi xejehegwigwa amombe'u ramo jepe, anhetegwa joty amombe'u. Naxe apúi voi, he'i.
15 —Ha peẽ pene akã gwigwa rei pemombe'u. "Ko va'e hembiapo porã va'e. Upe va'e hembiapo vai va'e" peje mo'ã ramo, peje rei-ma peẽ. Pene akã gwigwa rei mante pemombe'u. Peiporavo vérami mo'ã. Ha xe pene nhe'ẽ-rami namombe'úiry voi. Xe nda'e reíry pende rekoha-rehe, he'i.
16 —Amombe'u ramo ae peẽ-my, anhetegwa tee voi amombe'u joty. Naxe anho reíry amombe'u. Xe Ru xe mbouhare ave omombe'u, he'i.
17 —Pejeapysaka katu myamyrĩ Moisés he'i va'ekwe-rehe, kwatia-rehe omoĩ va'ekwe-rehe. He'i va'ekwe peẽ-my:
"Mokõive ogwerojoja voi onhe'ẽ ramo, mba'e tee voi omombe'u"
he'i pene rekorã mombe'u-vy.
18 Xe amombe'u va'e xejehegwigwa. Ha xe Ru xe mbouhare xe mombe'u va'e ave. Ha ijoja voi ore nhe'ẽ. Upéa-gwi mba'e tee voi oromombe'u va'e, he'i fariseu kwéry-pe Hesu.
19 Upe va'e he'i-gwi:
—Kipy oĩ nde Ru? Kipy oĩ nde Ru? he'i íxupe hikwái oporandu-vy.
He'i fariseu kwéry-pe:
—Naxe kwaái voi peẽ. Ndapeikwaái xe ae xe rekoha. Xe Ru ndapeikwaái ave. Ha xe kwaa ramo ra'e katu, xe Ru-pe ave peikwaa arã ra'e, he'i fariseu kwéry-pe Hesu.
20 Upéa he'i omombe'u, Nhandejáry róga kakwaa-py ombo'e jave. Pirapire omboyru haty-py ombo'e jave, he'i upéa. Ha nogwahẽi vyteri ojuka hagwã áry. Upéa-gwi ndoipyhýi íxupe heraha-vy avave.

"Napegwahẽi va'erã peho-vy xe aha hagwã-py" he'i

21 Ha upéi katu he'i judeu kwéry-pe:
—Xe aha va'erã pendéhegwi. Aha rire xe reka rei va'erã peiko-vy. Xe reka ramo jepe, pemano joty va'erã. Pende py'a ky'a reheve pemano va'erã. Napegwahẽi va'erã xe ho ha-py, he'i judeu kwéry-pe Hesu.
22 Upe ramo he'i ojóupe hikwái:
—"Napegwahẽi va'erã peho-vy xe aha hagwã-py" he'i kuri ore-vy. Ha'e voi ojeahéi-tapa ójehe ra'e? he'i mo'ã hese ojóupe hikwái.
23 Upéi ha'e voi he'i:

—Peẽ yvy pygwa voi. Ha xe katu yváy pygwa. Peẽ teko rei rekoha-rupi peiko va'e. Ha xe katu hemimbota-rupi ndaikói va'e, he'i.
24 —Pende py'a ky'a reheve pemano va'erã, ha'e kuri peẽ-my. Xéjehe ha'e va'e ndaperoviái ramo, pemano va'erã voi pende py'a ky'a reheve, he'i judeu kwéry-pe.
25 Upe ramo he'i íxupe hikwái:
—Nde ko ma'erã tipo upéixa ere? Kigwigwa po nde? he'i oporandu-vy íxupe.
—Upéa amombe'u meme va'e peẽ-my, he'i.
26 —Heta pende rehegwa nhe'ẽ xe amombe'u va'erã. Heta pende rekoha vai rehegwa nhe'ẽ xe amombe'u va'erã. Napehendúi ramo jepe xe nhe'ẽ, anhetegwa va'e joty amombe'u. Ha xe mbouhare anhetegwa va'e omombe'u va'e. Xe Ru nhe'ẽ ahendu va'e gwive amombe'u entéro yvypóry-pe gwive, he'i judeu kwéry-pe.
27 Upéa he'i ramo, Gwu rehegwa nhe'ẽ omombe'u. Ha judeu kwéry katu ndoikwaái voi inhe'ẽ. Naimba'ereroviái voi.
—Kiva'e po imbouhare, he'i ojóupe.
28 Upéixa ramo he'i jevy judeu kwéry-pe:
—Xe ko Nhande Ryke'y tee va'e. Xe rupi rire xe moĩ-vy kurusugwasu-rehe xe juka hagwã, "Anhetegwa nipo ra'e he'i va'e ójehe" peje va'erã xe-rehe. "Ojehegwínte mba'eve ndojapói nipo ra'e. Túvy ombo'e íxupe va'ekwe mante omombe'u nipo nhande-vy ra'e" peje va'erã xe-rehe, he'i.
29 —Xe mbouhare remimbota ajapo meme va'e. Upéa-gwi xe mbouhare naxe rejái xe anho. Xe moirũ meme voi oiko-vy, he'i judeu kwéry-pe.
30 Ha henduha heta oĩ hese ojerovia va'e.

"Xe oromoingo ramo Nhandejáry ra'y ramo, ndapeikói va'erã anháy rembigwái-rami" he'i

31 Upéa-gwi he'i judeu kwéry-pe gwĩ hese ojerovia va'e-pe:
—Xe nhe'ẽ pehendu ramo peiko-vy, xe remimbo'e tee ramo peiko, he'i.
32 —Upéixa xe remimbo'e ramo peiko ramo, peikwaa va'erã anhetegwa va'e. Upe ramo peẽnte-ma pemanda va'erã pendéjehe, he'i judeu kwéry-pe, hese ojerovia va'e-pe.
33 He'i íxupe hikwái:
—Myamyrĩ Abraão ko nhane rembypy voi. Avave nomandái va'e nhande-rehe, he'i. —Ma'erã ere kuri ore-vy, "Pendejehénte-ma pemanda va'erã" he'i íxupe.
34 Upéi he'i jevy judeu kwéry-pe:
—Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa va'e. Ojejavy va'e gwive hekoha porã hagwã ndaipu'akái ójehe. Anháy rembigwái-rupi oiko-gwi, nomandái ójehe. Ha naiporãi jaiko anháy rembigwái ramo. Iporãve jaiko Nhandejáry re'ýi ramo.
35 Nhane irũ memerã voi nhande re'ýi ha nhane rembigwái katu ndaha'éi nhande re'ýi-rami. Nhamosẽse ramo, nhamosẽ íxupe oho hagwã.
36 Ha xe ko Nhandejáry ra'y voi. Upéa-gwi xe oromoingo ramo Nhandejáry ra'y ramo, ndapeikói va'erã anháy rembigwái-rami, hembiapose e'ỹ va'e vérami. Nomandavéi va'erã pende-rehe anháy. Pende pu'aka va'erã pendéjehe ani pejejavy hagwã. Nhandejáry ra'y ramo peiko meme va'erã. Nomandavéi va'erã avave pende-rehe, he'i.
37 —Ha Abraão katu pene rembypy voi. Aikwaa upéa. Ha hemiarirõkwe ramo jepe, ndapeikói heko-rupi. Xe jukase joty voi peiko-vy, napehenduséi xe nhe'ẽ-gwi. Upéa-gwi xe jukase joty peẽ peiko-vy, he'i íxupe kwéry.
38 Xe ko amombe'u va'e xe-vy ohexa uka va'ekwe xe Ru. Ha peẽ katu pejapo va'e peẽ-my he'i va'ekwe pende ru, he'i judeu kwéry-pe.
39 Upéi he'i hikwái:
—Abraão ko ore ru tee voi, he'i íxupe.
He'i jevy judeu kwéry-pe:

—“Abraão ore ru tee voi” peje kuri xe-vy. Aipo ramo ma'erã ndapeikói Abraão reko-rupi? he'i.
40 —Nhandejáry remimombe'ukwe xe-vy, anhetegwa tee va'e, amombe'u ramo jepe peẽ-my, xe jukase joty peẽ peiko-vy. Ha pende reko-rupi ndoikói va'ekwe Abraão, he'i.
41 —Pende ru reko-rupi ae peiko peẽ, he'i judeu kwéry-pe.
Upéi ha'e kwéry he'i:
—Ore sy naimemby reíry va'ekwe. Nhandejáry ha'e anho ore Ru va'e. Ore kwéry ta'ýry tee, he'i íxupe.
42 Upéi ha'e he'i:
—Nhandejáry-gwi aju va'ekwe. Nhandejáry gwigwa voi xe. Xe ae xe nhe'ẽ-py ndajúi va'ekwe. Nhandejáry nhe'ẽ-py ae aju va'ekwe. Upéa-gwi Nhandejáry pende Ru ramo oiko ramo ra'e, xe rayhu arã peẽ ra'e.
43 Ma'erã po ndapeikwaái xe nhe'ẽ. Napehenduséi voi xe nhe'ẽ. Upéa-gwi ndapeikwaái voi xe nhe'ẽ, he'i.
44 —Anháy ruvixa ra'y voi peẽ, he'i. —Pende ru voi anháy. Peiko voi katu hemimbota-rupi. Yma ete gwive ko'ánga ete peve nhande jukase va'e voi. Anhetegwa tee va'e-rehe nopenái voi. Upéa-gwi anhetegwa va'e omombe'u e'ỹ va'e voi. Ha'e ijapu va'e. Ijapu va'e gwive ru ave. Upéa-gwi ojehegwínte ijapu. Gweko-rupi meme oiko. Ijapuse-gwite ijapu, he'i.
45 —Xe katu anhetegwa tee va'e amombe'u va'e. Upéa-gwi xe remimombe'u ndaper-oviái peiko-vy. Ha peẽ katu anháy reko-rupi peiko-gwi ndaperoviái xe remimombe'u, he'i.
46 —Kiva'e po pene pa'ũ-gwi he'i-ta xe-rehe, “Ipy'a ky'a nipo Hesu ra'e ojejavy-gwi?” Ha “Ojejavy ko ra'e” he'i va'erã xe-rehe, ndoikóiry. Upéixa ramo peikwaa ramo xe remimombe'u anhetegwa tee ramo, ma'erã katu ndaxe reroviaséiry, he'i.
47 —Nhandejáry re'ýi gwive ohendu inhe'ẽ. Ha peẽ katu ndaha'éi Nhandejáry re'ýi. Upéa-gwi napehenduséi voi inhe'ẽ, he'i judeu kwéry-pe Hesu.

Ne'írã vyteri myamyrĩ Abraão oiko ramo, xe Nhandejáry ramo aiko-ma voi va'ekwe

48 Upe-ma ramo he'i íxupe judeu kwéry:
—Nde ko ore kwéry e'ỹ va'e, Samaria pygwa va'e nipo ra'e. Anháy nipo ra'e ojepota nde-rehe oro'e hagwe-rupi ra'e, he'i mo'ã íxupe.
49 —Ndojepotáiry voi teĩ kuri xe-rehe anháy, he'i judeu kwéry-pe. —Xe Ru-pe amboete va'e. Ha peẽ xe mboete e'ỹ ramo, napemboetéi íxupe.
50 Nanhemboete ukái voi teko rei-pe. Ha peẽ xe mboete e'ỹ ramo jepe oĩ joty xe mboeteseharã. Anhetegwa va'e xe amombe'uha oikwaa voi.
51 Anhetegwa va'e amombe'u-ta peẽ-my. Xe nhe'ẽ renduha gwive nomano mo'ãvéi-ma. Oiko va'erã opa e'ỹ reheve Nhandejáry ndive, he'i judeu kwéry-pe.
52 Upe ramo he'i íxupe hikwái:
—Anháy ojepota-ma nipo nde-rehe oiko-vy ra'e. Anhete teegwa-ma, he'i mo'ã. —Ojepota-ma nde-rehe anháy. Oroikwaa-ma voi ojepotaha nde-rehe anháy. Omano va'ekwe Abraão. Omano va'ekwe ave Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety kwéry. Omano ramo jepe, “Xe nhe'ẽ renduha gwive nomano mo'ãvéi-ma” ere kuri ore-vy. Ojepota-ma voi nde-rehe oiko-vy ra'e anháy, he'i mo'ã Hesu-pe.
53 —Omano-ma voi va'ekwe nhane ramói myamyrĩ Abraão. Ha Abraão enterove remimboete voi. Ha nde erenhemboete ukaseve mo'ã tipo ereiko-vy? Myamyrĩ Nhan-dejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety omano-ma voi va'ekwe ave. Erenhemonhandejáry ra'anga anga rei nipo ra'e, he'i íxupe judeu kwéry.
54 Upéi Hesu he'i judeu kwéry-pe:
—“Tuvixave va'e mba'e voi xe” ha'e ramo xéjehe, nanhemboete teéiry arã ra'e. Ha xe mboete va'e xe Ru. Upe va'e, “Ore Járy” peje mo'ã hese, he'i.

55 —Nhandejáry kwaa e'ỹha peẽ. Xe katu aikwaa voi íxupe. “Xe ndaikwaáiry íxupe” ha'e ramo, xe apu-tama xe ave. Pende reko-rupima xe aiko arã ra'e. Ha Nhandejáry kwaaha xe. Aikwaa voi íxupe. Ahendu va'e inhe'ẽ, he'i.
56 —“Nhandejáry ra'y áry ahexa va'erã” he'i ojéupe myamyrĩ Abraão xe-rehe va'ekwe. Upéa-gwi ovy'a eterei va'ekwe. Upéi xe ajehexa ukaha áry ohexa rire, ogwerohory hembiexagwe, he'i judeu kwéry-pe.
57 Ha'e kwéry he'i:
—Ne'írã eremboty cinqüenta ro'y. Ma'erã po ere kuri ore-vy, “Myamyrĩ Abraão-pe ahexa va'ekwe” ere kuri? he'i íxupe hikwái.
58 —Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa va'e, he'i. —Ne'írã vyteri myamyrĩ Abraão oiko ramo imitã ramo, xe Nhandejáry ramo aiko-ma voi va'ekwe, he'i judeu kwéry-pe.
59 Upe-ma ramo ojapi hagwã mo'ã íxupe oheka heka-ma ita. Oipyhy pyhy ojuka hagwã mo'ã íxupe. Ha Hesu okanhy onhemo'ã íxugwi kwéry. Upéi osẽ oho-vy íxugwi kwéry Nhandejáry róga kakwaa-gwi.

9

Hesu ombohesa hesapyso e'ỹ va'e-pe

1 Ha upéi katu oho ogwata-vy Hesu. Ogwata jave ohexa peteĩ hesapyso e'ỹ va'e-pe. Imitã gwive ndahesapysóiry va'e.
2 Ohexa ramo, oporandu Hesu-pe hemimbo'e:
—Mba'e-gwi upe va'e ndahesapysóiry va'e imitã gwive, porombo'eháry? Ha'e ojejavy-gwi para'e. Ojejavy-gwi para'e túvy isy ave? he'i íxupe oporandu-vy.
3 Upéi Hesu he'i íxupe:
—“Upe va'e hesa e'ỹ va'e ojejavy-gwi para'e, túvy isy ave ojejavy-gwi para'e, onase hesa e'ỹ reheve” peje mo'ã. Ha ndaupéixairy, he'i. —Hesapyso e'ỹ va'e ae hembiapo porã hagwã íxupe Nhandejáry hexapyrã-rupi.
4 Áry ramo jajapo katu xe mbouhare rembiapo. Ou va'erã pyhare. Pytũ jave ndikatúi omba'apo avave. Ãy ome'ẽ nhamba'apo. Ha nhamba'apo e'ỹ va'erã óra-py, nanhamba'apo mo'ãvéi-ma va'erã, he'i ójehe.
5 —Xe aime jave ko yvy ári, yvypóry kwéry-pe, pytũ-rupi oiko va'e-rami va'e-pe ahesape va'e, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.
6 Upéa he'i rire, onygwõ yvy-py ombotuju hagwã gwendy-py. Ombotuju rire katu omona-ma hesa e'ỹ va'e resa-rehe.
7 —Tereho katu Siloé ykwa-py ejehesahéi, he'i hesa e'ỹ va'e-pe.
Y ojereru va'ekwe-pe he'i Siloé.
Ha upéi katu oho ojehesahéi. Hesapyso porã-ma oukwe-vy.
8 Ha hapixa kwéry, imba'ejerure oĩ-vy ramo hexaháry ave he'i ojóupe:
—Kiva'e tipo upéa? he'i. —Ogwapy va'evy va'ekwe ko upéa kwimba'e. Omba'e repyrã-rehe ojerure rure va'ekwe. Ha ãy hesapyso-ma nipo ra'e, he'i ojóupe hese hikwái.
9 —Ha'e voi —oĩ he'i va'e hese. —Imba'ejerure va'ekwe hesapyso voi ra'e ãy, he'i.
Outro kwéry he'i hese:
—Ndaha'éi. Ijogwaha rei upe va'e, he'i mo'ã hese.
Ha ha'e voi katu he'i:
—Xe mba'ejerure va'ekwe voi xe, he'i ójehe.
10 Upe ramo he'i íxupe hikwái:
—Mbava'e tipo erejapo nde resa-rehe erehexa porã hagwã? he'i oporandu-vy.
Ha ha'e he'i:
11 —Hesu héry va'e ombotuju kuri yvy omoĩ xe resa-rehe. Upéi, “Tereho katu Siloé ykwa-py ejehesahéi” he'i xe-vy. Upe ramo aha ajehesahéi xe resapyso-ma, he'i íxupe kwéry.

12 —Kipy oime Hesu? he'i íxupe hikwái.
—Ndaikwaáiry kipy po oĩ, he'i íxupe kwéry.

"Mba'éixa ne mbohesa ra'e?" he'i íxupe judeu ruvixa kwéry

13-14 Ha upéi katu hesapyso e'ỹ va'ekwe ojereru fariseu kwéry renda-py. Ndojohu porãi ra'e Hesu rembiapo fariseu kwéry:
—Japytu'uha áry-pyte ombotuju Hesu hesapyso hagwã, he'i ojóupe fariseu kwéry.
15 Upéa-gwi oporandu íxupe:
—Mba'éixa pa nde resapyso jevy-ma? he'i íxupe fariseu kwéry.
—Xe resa-rehe omoĩ kuri tuju. Upéi aha ajehesahéi xe resapyso-ma, he'i fariseu kwéry-pe.
16 Upe ramo omombe'u joavy avy ojóupe fariseu kwéry:
—Hesu ko japytu'uha áry reko-rupi ndoikóiry. Upéa-gwi Nhandejáry nhe'ẽ e'ỹ-py hembiapo, oĩ he'i va'e hese.
Ha outro fariseu he'i:
—Hesu hexapyrã-rupi hembiapo porã va'e. Ma'erã, "Ojejavy ra'e" peje hese mo'ã? he'i ojóupe hese hikwái.
Upéixa ramo omombe'u joavy avy ojóupe Hesu-rehe.
17 Upéa-gwi oporandu jevy hesapyso e'ỹ va'ekwe-pe:
—Mba'eixagwa hekoha va'e tipo nde resa apohare? he'i. —Emombe'u katu ore-vy hesegwa, he'i íxupe fariseu kwéry.
—Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety voi upe va'e, he'i fariseu kwéry-pe.
18 "Xe resapyso-ma" he'i ramo, ndogweroviái inhe'ẽ judeu ruvixa kwéry. Upéa-gwi ohenói uka hesapyso e'ỹ va'ekwe ru-pe. Isy-pe ohenói uka ave ou hagwã.
19 Ogwahẽ ramo, oporandu túvy-pe isy-pe ave:
—Nde ra'y tipo upe va'e, he'i túvy-pe. —Imitã gwive ndahesapysóiry va'e peje hese va'e? Mba'éixa tipo ohexa oiko-vy? oporandu túvy-pe isy-pe ave.
20 He'i judeu ruvixa kwéry-pe:
—Ko va'e katu aikwaa voi xe ra'y teeha. Imitã gwive hesapyso e'ỹha aikwaa voi, he'i.
21 —Ha ndoroikwaái mba'éixa po ohexa ãy. Kiva'e po ombohesa ra'e íxupe ndoroikwaái ave. Ha xe ra'y-pe katu peporandu peikwaa hagwã. Naimitãvéiry-ma voi xe ra'y. Ójehe gware omombe'u va'erã peẽ-my, he'i judeu ruvixa kwéry-pe.
22 Upéa he'i ikyhyje-gwi judeu ruvixa-gwi. Onhombo'e ra'e ojóupe judeu ruvixa kwéry:
—"Cristo, nhane remiha'arõ va'e voi Hesu" he'i va'e gwive, nhamosẽ katu ojeporahéi haty haty-gwi, he'i ojóupe.
Upéa-gwi ikyhyje voi túvy isy ave. Upéa-gwi he'i:
23 "Naimitãvéiry-ma voi xe ra'y. Ójehe gware omombe'u va'erã peẽ-my" he'i judeu kwéry-pe túvy isy ave.
24 Upéa he'i-gwi:
—Eju katu, he'i jevy hesapyso e'ỹ va'ekwe-pe judeu ruvixa kwéry. —Ore kwéry ko oroikwaa voi pe kwimba'e Hesu héry va'e ojejavy javyha. Upéa-gwi etima porã katu Nhandejáry-pe nde resapyso jevymaha-rehe, he'i íxupe judeu ruvixa kwéry.
25 —Ojejavy va'e para'e pe kwimba'e. Tapa ojejavy e'ỹ va'e. Xe ndaikwaáiry. Ha peteĩ mba'e xe aikwaa. Kwehe ndaxe resáiry va'e xe. Ãy katu xe resa-ma voi. Ãy katu ahexa porã-ma, he'i judeu ruvixa kwéry-pe.
26 Upe ramo he'i íxupe hikwái:
—Mbava'e tipo ojapo nde-vy ra'e ne mbohesa hagwã? he'i. —Mba'éixa tipo ne mbohesa hagwã ra'e? he'i jevy íxupe judeu ruvixa kwéry.
27 —Ma'erã po pehenduse jevy? Napehenduséi kuri xe remimombe'u peẽ-my. Peikose para'e Hesu remimbo'e ramo peẽ ave, he'i judeu ruvixa kwéry-pe.

28 Upe-ma ramo ipoxy-ma íxupe. Onhe'ẽ rei rei-ma íxupe:
—Hesu remimbo'e voi nde. Ha ore kwéry katu Moisés remimbo'e voi, he'i.
29 —Nhandejáry remimombe'ukwe nipo araka'e Moisés-pe. Ha ki-gwi po ou Hesu ra'e ndoroikwaáiry, he'i íxupe judeu ruvixa kwéry.
30 Upe ramo ha'e he'i:
—Apondera voi pende-rehe. Hesu xe mbohesa ramo jepe, ki-gwi po ou ra'e ndapeikwaái joty, he'i.
31 —Nhandejáry rekoha jaikwaa voi. Ojejavy va'e-pe gwive ndohexa mo'ãi. Ha imboeteha gwive katu hemimbota apoha ave, upe va'e-pe ohexa va'erã, he'i.
32 —Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Ko yvy nhepyrũ gwive ãy ete peve, "Hesapyso-ma imitã gwive hesa e'ỹ va'e" nde'íry va'e, he'i.
33 —Ojéhegwi mba'eve ndojapói va'e Hesu. Xe mbohesa-ma kuri. Nhandejáry remimbou voi nipo ra'e Hesu, he'i judeu ruvixa-pe.
34 Upe nhe'ẽ ohendu-ma ramo ipoxy-ma hikwái:
—Nde py'a ky'apa-ma reheve ereiko va'ekwe. Upéa-gwi naiporãi voi nde ore mbo'e, he'i hesapyso e'ỹ va'ekwe-pe judeu ruvixa.
Upe rire omosẽ íxupe:
—Anive ereike teĩ ojeporahéi haty haty-rupi, he'i íxupe judeu ruvixa kwéry.

"Hi'arandu e'ỹ va'e aipota hesapysomaha va'e-rami oiko" he'i Hesu

35 Ha upéi katu:
—Omosẽ ra'e hesapyso va'ekwe-pe judeu ruvixa, he'i Hesu-pe.
Upéa-gwi oho oheka íxupe Hesu. Otopa ramo, he'i:
—Erejerovia-ma tipo nde ereiko-vy Nhande ryke'y tee va'e-rehe, he'i oporandu-vy íxupe.
36 —Kiva'e po ndaikwaái, porombo'eháry, ajerovia-ma hagwã hese, he'i Hesu-pe.
37 —Erehexa-ma ereĩ-vy íxupe. Xe voi, he'i ójehe. —Pende ryke'y tee va'e xe voi nde-vy anhe'ẽ va'e, he'i íxupe Hesu.
38 —Ajerovia-ma nde-rehe, xe Járy, he'i íxupe.
Gwetypy'ã-rehe onhesũ omboete-vy íxupe.
39 Ha upéi katu he'i upe pygwa-pe Hesu:
—Ko yvy-py aju va'ekwe ojekwaa hagwã yvypóry kwéry rekoha, ipy'a-py oĩ va'e ojekwaa hagwã. Hesapyso e'ỹ va'e-rami voi oiko hi'arandu e'ỹ va'e. Aipota hesapyso-ma va'e-rami oiko hikwái. Ha, "Nhane arandu va'e" he'i ra'anga anga rei va'e katu, aipota hi'arandu e'ỹha enterove ohexa. Upéa-gwi aju va'ekwe ko yvy ári, he'i upe pygwa-pe Hesu.
40 Oĩ fariseu kwéry va'e hendive oĩ va'e, upéa ohendu va'e:
—"Pene arandu e'ỹ peẽ ave" ere tipo ra'e kuri ore-vy ave, he'i oporandu-vy íxupe.
41 —Pende resapyso e'ỹ va'e-rami peiko ramo ra'e, ndaiky'ái arã ra'e pende py'a. Ãy katu, "Ore resapyso va'e-rami ore arandu porã va'e" peje mo'ã pendéjehe. Upéa-gwi pende apu-gwi, iky'a-ma voi oĩ-vy pende py'a, he'i fariseu kwéry-pe Hesu.

10

Arandu rehegwa nhe'ẽ omombe'u Hesu ovexa rehegwa nhe'ẽ-rami

1 Ha upéi katu he'i jevy upe pygwa-pe Hesu:
—Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa va'e. Jaike ramo xikéro-py ovexa oĩ ha-my, okẽ-rupi jaike va'e. Ha imondaháry oporosakeahaty va'e ave katu okẽ-rupi ndoikéiry. Ojeupi ae ohasa xikéro ári-rupi oike hagwã ovexa oĩ ha-my, he'i.
2 —Ha okẽ-rupi oike va'e katu ovexa rerekwa voi, he'i.

3 —Ogwahẽ ou-vy ramo, imbotyhaty járy onhokendavo íxupe. Upéi ohenói gwymba.
Peteĩ teĩ héry-py ohenói. Ohenói ramo, ohendu inhe'ẽ hymba. Upéi oka-py ogweraha.
4 Ogwenohẽ rire gwymba gwive, oho henonde-rupi. Oikwaa inhe'ẽ. Upéa-gwi oho
hupive hikwái, he'i.
5 —Ha herekwa e'ỹ va'e-pe katu nomoirũséi voi. Ndohoséi hupive. Herekwa e'ỹ va'e
nhe'ẽ ndoikwaái voi. Upéa-gwi okanhy oje'ói-vy íxugwi, he'i upe pygwa-pe Hesu.
6 Arandu rehegwa nhe'ẽ omombe'u íxupe kwéry ovexa rehegwa nhe'ẽ-rami. Ha
henduha katu mbava'e-rehe po he'ise Hesu ndoikwaái voi hikwái.

"Pe herekwa heko porã tee va'e xe-rehe voi he'i" he'i Hesu

7 Upéixa ramo he'i jevy íxupe kwéry Hesu:
—Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa va'e. Ovexa rokẽ he'ise xe-rehe.
8 Xe renonde-py ou va'ekwe-rehe gwive he'ise imondaháry oporosakeahaty ave. Ha
nohendúiry íxupe ovexa. Xe nhe'ẽ renduha-pe he'ise ovexa.
9 Okẽ, ha'e ramo xéjehe voínte ha'e. Okẽ-rupi oike va'e gwive xe-rehe ojerovia va'e
aresende va'erã íxupe. Ndaikyhyjéi va'erã oike ike-vy. Ikyhyje e'ỹ reheve osẽ osẽ va'erã.
Oĩ hese onhangareko va'e. Oheka va'erã ho'u va'erã, he'i gwĩ hese ojerovia va'e-rehe.
10 —Ha imondaháry katu nopenái ovexa-rehe. Omonda hagwã mante íxupe ou va'e.
Ijukapyrã voi ovexa. Ohundi hagwã mante íxupe ou. Ha xe katu aju va'ekwe amoingove
hagwã ovexa-pe. Amoingove porãve rãve va'erã íxupe, he'i.
11 —Herekwa heko porã tee va'e gwymba ndive ojejuka uka hagwãixa opyta. Pe
herekwa heko porã tee va'e xe-rehe voi he'i, he'i.*
12-13 —Hembigwái ae katu ogana hagwã mante omba'apo va'e ndaha'éi herekwa tee.
Ijáry e'ỹ voi upéa. Upe va'e nopenái mymba-rehe. Ogana hagwã mante omba'apo.
Upéa-gwi ogwahẽ ou ramo jagwarete, nonhangareko porãi hymba-rehe. Oripara mante
íxugwi. Upe-ma ramo oipyhy mymba-pe jagwarete omosarambipa hagwã.
14-15 Pe ovexa rerekwa hekoha porã tee va'e, ha'e ramo, xéjehe voínte ha'e. Xe Ru
rekoha aikwaapa voi. Xe kwaa ave xe Ru. Upéixa ete aikwaa xe rymba. Ha xe rymba
xe kwaa ave. Xe rymba rekovía ajejuka ukase va'erã voi. Naxe rakate'ỹiry xe rekove-
rehe xe rymba aresende hagwã, he'i.
16 —Mombyry mbyry oĩ va'e xe rymba xe areko va'e ave. Ndaha'éi a pygwa, ko xikéro
pygwa. Mombyrygwa-pe ajererovia uka va'erã. Xe nhe'ẽ ohendu va'erã. Henda henda-
rupi peteĩxa oiko va'erã. Peteĩ mante oĩ va'erã herekwa.
17 Xe rymba rekovía ajejuka uka va'erã voi, xe aikove jevy hagwã. Upéa-gwi xe rayhu
voi xe Ru.
18 Xe rekove-rehe ipu'akave va'e ndaipóri. Xe jukase-gwi mante naxe jukái va'erã
avave. Xe nhe'ẽ-rupi mante xe juka va'erã. Xe nhe'ẽ-py joty ajejuka uka va'erã. Xe nhe'ẽ-
py joty aikove jevy va'erã. Upe va'e ajapo hagwã he'i va'ekwe xe-vy xe Ru omanda-vy,
he'i judeu kwéry-pe Hesu.
19 Upe va'e nhe'ẽ ohendu ramo, omombe'u joavy avy judeu kwéry:
20 —Ojepota-ma ra'e hese anháy, he'i. —Itavy voi. Ma'erã po pehenduse inhe'ẽ? he'i
hese heta oĩ va'e.
21 Outro kwéry he'i:
—Anháy ojepota hese va'e nonhe'ẽi ha'e-rami. Anháy rerekoha ndikatúi ombohesa
jevy hesapyso e'ỹ va'e-pe, he'i ojóupe hese.

"Erenhemonhandejáry ra'anga anga rei ereiko-vy" he'i mo'ã Hesu-pe

22 Ha upéi katu oiko-ma Jerusalém tetã-my judeu kwéry arete. Nhandejáry róga
kakwaa nhamoatyrõmba hagwe áry arete héry va'e. Upe ramo ro'y eterei voi.

---

* **10:11** Hb 13.20; 1 Pe 5.4; Ap 7.17

23 Ha Hesu katu ogwata oiko-vy Nhandejáry róga kakwaa-py. Ogapy onhemboty e'ỹ
va'e gwy-py, Salomão onhehenói va'e gwy-py ogwata oiko-vy.
24 Upe-ma ramo ogwahẽ ou-vy judeu ruvixa kwéry. Ogwata jave Hesu, ogweroajere
íxupe hikwái:
—Are gwive ko'ánga ete peve orojapura eremombe'u hagwã ore-vy kiva'e tipo nde
oroikwaa porã hagwã. Emombe'u porã katu ore-vy, he'i. —Nde tipo Cristo voi ore
remiha'arõ va'e? he'i oporandu-vy íxupe hikwái.
25 Upéi Hesu he'i íxupe kwéry:
—Xe jehegwigwa nhe'ẽ amombe'u kuri peẽ-my. Ha ndaperoviái voi xe nhe'ẽ. Xe Ru
réry-py xe rembiapo porã va'e. Pende rexapyrã-rupi xe rembiapo. Upe va'e pehexa ramo,
ma'erã peje xe-rehe, "Hesu nipo ndaha'éi Cristo ra'e" peje kuri xe-rehe, he'i.
26 —Xe rymba kwéry e'ỹ va'e-rami peiko va'e xe-vy. Xe re'ýi e'ỹ va'e peẽ. Upéa-gwi
ndaperoviáiry xe nhe'ẽ.
27 Xe rymba kwéry xe nhe'ẽ renduha va'e voi. Peteĩ teĩ va'e-pe aikwaa. Xe rupive oje'ói
va'erã.
28 Xe rymba gwive amoingove va'e Nhandejáry ndive opa e'ỹ reheve opyta hagwã.
Mombyry oréhegwi noĩry va'erã. Xe po pyte-py xe rembiereko meme voi. Ha ndikatúi
ogweraha avave xe po pyte-gwi.
29 Upéa xe Ru remimonhangareko uka xe-vy ime'ẽ-vy. Ha'eixagwa ndaipóri. Ipo pyte-
py xe Ru rembiereko voi. Ha ndikatúi ogweraha avave ipo pyte-gwi, he'i.
30 —Xe xe Ru ave peteĩxa, he'i judeu ruvixa kwéry-pe.
31 Upéa he'i-ma ramo, ojapi hagwã íxupe, ita oipyhy hikwái. Ojukase íxupe mo'ã hikwái.
32 Ha Hesu he'i:
—Pene pa'ũ-rupi heta xe rembiapo porã. Xe Ru nhe'ẽ-py ahexa uka peẽ-my xe ajapo
porãha. Kiva'eixagwa-rehe po xe api apise peẽ? he'i judeu ruvixa kwéry-pe.
33 —Ndorojapi mo'ãi ne rembiapo porã-rehe. Nhandejáry-rehe erenhe'ẽ rei hagwe-rehe
ae orojapi-ta. Teko rei jepe erenhemonhandejáry ra'anga anga rei ereiko-vy. Upéa-rehe
orojapise, he'i mo'ã íxupe judeu ruvixa kwéry.
34 Upe-ma ramo omombe'u judeu ruvixa kwéry-pe Nhandejáry nhe'ẽ:
—Nhandejáry kwatia nhe'ẽ, pehendu va'e he'i no'ã-rami:
"Tupã kwéry voi peẽ, ha'e-ma peẽ-my"*
he'i Nhandejáry.
35 Ha Nhandejáry nhe'ẽ anhetegwa tee va'e he'i meme. Upéa jaikwaa voi. Pejeapysaka
katu xe nhe'ẽ-rehe. Gwĩ inhe'ẽ renduha-pe tupã kwéry-py ohenói va'ekwe Nhandejáry.
36 Xe katu Nhandejáry rembiporavo ko yvy-py hemimbou voi xe. Ha, Nhandejáry ra'y
voi xe, ha'e ramo xéjehe, ndapejohu porãi va'erã voi xe nhe'ẽ. Teko rei-pe tupã kwéry-
py ohenói rei va'ekwe Nhandejáry. Aipo ramo, ma'erã po, "Erenhe'ẽ rei rei ereiko-vy
Nhandejáry-rehe" peje joty xe-vy, "Nhandejáry ra'y voi xe, ere ramo". Ma'erã aipo peje
joty xe-vy? he'i.
37 —Xe Ru rembiapo ajapo e'ỹ ramo, ani xe rerovia teĩ peẽ, he'i.
38 —Ha hembiapo voi katu ajapo ramo, xe rerovia katu peẽ. Ha naxe reroviái ramo jepe
peẽ, pejerovia joty katu xe rembiapo porã-rehe. Aipo ramo peikwaa porã-ma arã voi ore
rekoha peiko-vy. Peteĩxa xe moirũ xe Ru oiko-vy. Ha xe katu amoirũ peteĩxa xe Ru aiko-
vy. Upe va'e peikwaa porã arã, he'i judeu kwéry-pe.
39 Upéa he'i-gwi, oipyhyse jevy mo'ã íxupe hikwái. Ha judeu kwéry ndaipu'akái hese
oipyhy hagwã. Osẽ oho-vy íxugwi kwéry.
40 Ha upéi katu oho jevy Jordão ysyry rovái. João Batista oporomongarai hagwe-py
oho. Upe-py opyta.
41 Oiko jave upe-py, heta ou oheka-vy:

* **10:34** Sl 82.6

—Jahexa e'ỹ va'e ndojapói va'ekwe João. Ha Hesu-rehe hemimombe'u gwive anhetegwa nipo ra'e, he'i João-rehe hikwái.
42 Upéa-gwi upe-py heta oĩ ojerovia-ma va'e Hesu-rehe hikwái.

11

“Omano ete-ma Lázaro” he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe

1 Ha upéi katu oĩ hasy va'e Lázaro héry va'e. Oiko Betânia tetã'i-my. Upe-py oiko ave heindýry Maria, heindýry Marta ave.
2 Upéa Maria Nhandejáry Hesu py omohyakwã va'erã. Ho'a vuku apy-py oikyty va'erã ipy omokã hagwã.
3 Upe va'e Maria tykéry Marta ndive omomarandu uka Hesu-pe:
—Porombo'eháry, ha'e ko ne rembiayhu va'e hasy-ma, he'i Hesu-pe.
4 Upéa ohendu ramo:
—Omano hagwã-rami ndahasýi. Hasy-ma ae oĩ-vy Nhandejáry ohexa uka hagwã gwembiapo porãha. Hasy-gwi xe Nhandejáry ra'y va'e ahexa uka va'erã ave xe rembiapo porãha anhembotuvixa mba'e hagwã, he'i hasy va'e-rehe Hesu.
5 Ha Marta Hesu rembiayhu voi. Ikypy'ýry ikyvy ave hembiayhu ave.
6 Ha upéixa ramo jepe oikwaa-ma ramo Lázaro hasymaha, opyta joty upe oĩ ha-py. Mokõi áry opyta joty upe-py.
7 Upe rire ae he'i gwemimbo'e kwéry-pe:
—Jaha jevy katu Judéia yvy-py, he'i íxupe kwéry.
8 —Nde api apise kuri mo'ã ita-py judeu ruvixa kwéry, porombo'eháry. Ma'erã po erehose jevy joty ha'e kwéry oĩ ha-my? he'i íxupe hemimbo'e.
9 Upéi he'i ha'e:
—Áry ramo hesakã meme voi. Jahexa nhande resapeha. Upéa-gwi jagwata porã nhanhepysanga e'ỹ reheve.
10 Ha pyhare katu nhande resapeha e'ỹ reheve jaiko. Upéa-gwi jagwata ramo, nhanhepysanga ramo, ja'a arã, he'i ójehe omanotaha áry-rehe.
11 Upéa he'i rire, Lázaro rehegwa omombe'u gwemimbo'e kwéry-pe:
—Oke oĩ-vy nhande rapixa Lázaro. Aha-ta amombáy íxupe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.
12 —Oke oĩ-vy ramo, okwera arã, ore Járy, he'i íxupe hemimbo'e kwéry.
13 Ha Hesu omombe'u Lázaro omanoha rehegwa nhe'ẽ okeha rehegwa nhe'ẽ-rami. Ha hemimbo'e kwéry katu mbava'e-pe po he'ise Hesu nhe'ẽ ndoikwaái voi:
“Lázaro oiko porã oke jave” he'i mo'ã ojóupe.
14 Upéa-gwi omombe'u porã íxupe kwéry omano hagwe:
—Omano ete-ma Lázaro, he'i.
15 —Naiméi-gwi omano jave, avy'a joty xe. Naiméi-gwi pejerovia va'erã xe-rehe. Upéa-rehe avy'a. Omano jepe jaha katu jahexa íxupe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.
16 —Jaha katu nhande ave nhamano hagwã indive, he'i hapixa kwéry-pe Hesu-rehe Tomé. Dídimo héry ave Tomé.

“Xe ko apomoingove jevy va'ety” he'i Hesu

17 Upe ramo oho oje'ói-vy Betânia tetã'i-my. Upe-py ogwahẽ ramo Hesu, Lázaro retekwe omoĩ-ma ra'e oheja-vy itakwa-py. Ojapo irundy áry oheja hagwe upe-py.
18 Ha Jerusalém hi'agwĩ oĩ Betânia tetã'i-gwi. Mbohapy quilômetro para'e.
19 Upéa-gwi heta judeu kwéry ou Jerusalém-gwi omoirũ hagwã Marta-pe ikypy'ýry ndive. Ou pono omboasy eterei okyvýry-pe.
20 Ha upéi katu ogwahẽ-tama Hesu Marta renda-py. Oikwaa-ma ramo Hesu ogwahẽtaha ou-vy, oho ohogwaitĩ íxupe. Ha ikypy'ýry katu opyta hóga-py. Ha upéi Marta ogwahẽ ohogwaitĩ-vy Hesu-pe.

21 —Ereime ramo ra'e a-py, xe Járy, nomanói arã ra'e xe kyvy, he'i Hesu-pe.
22 —Omano jepe, erejerure va'e-rehe gwive, ome'ẽ arã voi nde-vy Nhandejáry. Upéa aikwaa voi, he'i íxupe Marta.
23 —Oikove jevy va'erã nde kyvy, he'i Marta-pe.
24 —Ha'e voi. Aikwaa voi upéa. Jaikove jevy va'eha áry-py oikove jevy va'erã, he'i íxupe Marta.
25 Upéi Hesu he'i:
—Xe ko apomoingove jevy va'ety. Apomoingove meme va'ety voi xe. Xe-rehe ojerovia va'e gwive omano ramo jepe, xe ndive oikove meme va'erã, he'i.
26 —Xe ndive oikove va'e gwive, xe-rehe ojerovia va'e gwive nomano mo'ãvéi-ma. Ha omano ramo katu, namombyry mo'ãi voi opyta xéhegwi. Xe moirũ va'erã voi opa e'ỹ reheve. Ererovia tipo ko xe nhe'ẽ? he'i Marta-pe Hesu.
27 —Ha'e. Arovia-ma, xe Járy, he'i. —Cristo voi nde nipo ra'e. Nhandejáry ra'y voi nde ra'e. Ko yvy-py ou va'erã va'ekwe voi nde nipo ra'e, he'i Hesu-pe Marta.

Hesa'y-ma Hesu

28 Upéa he'i rire oho ohenói okypy'ýry. Íxupe anho he'i:
—Ogwahẽ-ma ou-vy porombo'eháry. Ne renói-ma, he'i nhemi okypy'ýry-pe.
29 Inhe'ẽ ohendu-ma ramo, pya'e opu'ã oho-ma Hesu ha-py.
30 Ha Hesu nogwahẽi vyteri tetã'i-my. Oĩ joty Hesu Marta ohogwaitĩ íxupe hagwe-py.
31 Ha upéi katu ikypy'ýry Maria opu'ã osẽ pya'e oho iha-py.
Ohexa ramo hupive oho ave judeu kwéry hóga-py oĩ va'e, omoirũ hagwã íxupe ou va'ekwe:
—Oho-tama ijyta-py Maria ojahe'o hagwã upe-py, he'i mo'ã hese hikwái. Upéixa ramo oho hupive hikwái.
32 Upéi ogwahẽ oho-vy Hesu renda-py. Ogwahẽ-ma ramo, ojeity Maria Hesu rovagwy-py:
—Ereime ramo ra'e a-py, xe Járy, nomanói arã ra'e xe kyvy, he'i íxupe.
33 Upe ramo ha'e ohexa Maria hasẽ ramo. Indive oĩ va'e judeu hasẽ ramo ohexa ave. Ohexa ramo, ndovy'avéi-ma. Ndaipy'agwapyvéi-ma voi Hesu:
34 —Kipy pemoĩ ra'e omano va'ekwe-pe, he'i oporandu-vy upe pygwa-pe.
—Eju katu erehexa hagwã, porombo'eháry, he'i íxupe hikwái.
35 Hesa'y-ma Hesu.
36 Aipo ramo:
—Hembiayhu tee voi nipo ra'e, he'i omano va'ekwe-rehe hikwái.
37 Outro he'i:
—Hesapyso e'ỹ va'ekwe-pe ombohesa kuri. Mba'éixa Hesu ndojapói Lázaro-rehe ombogwera hagwã? he'i Hesu-rehe hikwái.

Hesu omoingove jevy omano va'ekwe-pe

38 Upe ramo ndaipy'agwapy etéi jevy-ma Hesu oho Lázaro retekwe ombosuru hagwe-py. Omoĩ araka'e itagwasu omboty hagwã.
39 —Peipe'a katu imbotyha, he'i Hesu.
—Ani ereipe'a teĩ. Ine-ma voi ra'e, xe Járy, he'i íxupe. —Xáke ine-ma voi. Ojapo irundy áry ombosuru hagwe, he'i íxupe Marta, omano va'ekwe reindykwe.
40 Upéi Hesu he'i:
—Ha'e-ma kuri nde-vy, Xe rerovia ramo ojehexa uka va'erã nde-vy Nhandejáry. Tuvixa mba'eha-rupi ojehexa uka va'erã nde-vy, he'i Marta-pe.
41 Upe ramo oipe'a ita imboty hagwe hikwái. Ha Hesu hovayva-ma oĩ-vy yvate-koty:
—Erehendu-ma kuri xe nhe'ẽ, xe Ru, he'i Nhandejáry-pe. —Upéa-gwi atima porã nde-vy, he'i.

42 —Xe rendu meme va'e nde. Aikwaa. Upéa ha'e-ma a-py ijaty va'e ohendu hagwã, he'i hagwã xe-rehe, “Nhandejáry remimbou nipo ra'e ha'e” he'i hagwã xe-rehe, he'i Nhandejáry-pe oração apo-vy.
43 Upéa he'i rire, he'i:
—Lázaro, esẽ katu, he'i onhe'ẽ hatã-vy.
44 Upe-ma ramo osẽ ou-vy omano va'ekwe. Onhenhugwãmba-ma ipy ipo ave ou-vy. Ohovami ra'e ao-py íxupe:
—Pejora katu íxugwi oho hagwã, he'i upe pygwa-pe Hesu.

Onhombo'e mbo'e-ma okwa-vy mburuvixa kwéry ojuka hagwã Hesu-pe (Mt 26.1-5; Mc 14.1-2; Lc 22.1-2)

45 Ha heta oĩ judeu Marta pohuháry ou va'ekwe. Hesu rembiapo ohexa ramo, ojerovia tee-ma hese oiko-vy.
46 Ha ojerovia e'ỹ va'e katu oho jevy fariseu kwéry-pe omombe'u Hesu rembiapokwe.
47 Upe-ma ramo ojogweroaty fariseu kwéry pa'i ruvixa kwéry ndive:
—Jahexa e'ỹ va'e heta ojapo va'e Hesu. Mbava'e po jajapo-ta hese?
48 Anive erejapo teĩ koixagwa, ndaja'éi ramo íxupe, enterove ojerovia tee arã hese, he'i. —Aipo ramo, mburuvixa kwéry romano va'e omanda pohýi arã nhande-rehe kwéry. Ohundi arã Nhandejáry róga kakwaa nhamboete haty-py. Nhane retã ave ogwereko asy arã. Omosẽmba va'erã nhande ruvixa kwéry hekovia omanda mbaraeteve hagwã nhande-rehe, he'i ojóupe hikwái.
49 Upe ramo he'i íxupe kwéry Caifás. Upe ánho-py pa'i ruvixagwasu voi Caifás. Ha upéi he'i:
—Mba'eve ndapeikwaáiry voi peẽ, he'i.
50 —Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Nhane retã retã gwive ogwereko asy ramo, naiporãi arã nhande-vy. Nhande-vy iporãve arã nhande rekovía peteĩ va'e omano ramo, he'i Hesu-rehe ojogweroaty va'e-pe.
51 Upéa he'i-ma ramo nomombe'úi ojehegwigwa. Upe ánho-py oiko pa'i ruvixagwasu ramo. Upéa-gwi Hesu rekorã-rehe omotenonde uka íxupe Nhandejáry: “Judeu kwéry rekovia omano va'erã Hesu” he'i ojehegwigwa e'ỹ va'e omombe'u-vy.
52 Ndaha'éi judeu kwéry rekovia mante omano va'erã Hesu. Entéro Nhandejáry re'ýi kwéry opa-rupi osarambi va'ekwe rekovia ave omano va'erã. Henda henda-rupi peteĩxa ijoja hagwã oiko-vy omano va'erã Hesu.
53 Upéa-gwi upe va'e áry gwive onhombo'e mbo'e-ma okwa-vy mburuvixa kwéry judeu va'e ojuka hagwã íxupe.
54 Upéa-gwi ndogwatavéi-ma judeu kwéry oĩ ha-rupi. Oho oje'ói-vy tekwaty e'ỹ-koty. Efraim tetã-my oho. Upe-py gwemimbo'e kwéry ndive opyta.
55 Ha upéi katu oiko-tama aretegwasu páscoa héry va'e, Egito yvy-gwi judeu rembypy osẽ hagwe áry arete héry va'e. Ne'írã oiko jave arete, heta judeu oho Jerusalém-my. Gweko-py oho. Tenondeve oho onhemopotĩ uka hagwã Nhandejáry róga kakwaa-py.
56 Ogwahẽ ramo upe-py osareko reko Hesu-rehe hikwái:
—Emombe'u katu ore-vy Hesu rehegwa nhe'ẽ. Ou-ta para'e. Tapa ndou mo'ãi katu Nhandejáry róga kakwaa-py, peteĩ teĩ he'i ojóupe Nhandejáry róga-py.
57 Pa'i ruvixa kwéry fariseu ndive oipyhyse íxupe. Upéa-gwi he'i:
—Ereikwaa ramo oimeha, emombe'u katu ore-vy, he'i Hesu-rehe omanda-vy hikwái.

12

Maria omohyakwã Hesu py (Mt 26.6-13; Mc 14.3-9)

1 Ha upéi katu oiko-ta aretegwasu páscoa héry va'e. Seis áry rire oiko-ta. Upe ramo Hesu ogwahẽ oho-vy Betânia tetã'i-my. Upe-py oiko Lázaro Hesu remimoingovekwe.

2 Upe-py ogwahẽ rire Hesu, omongaru porã íxupe. Ha Marta ogweroja íxupe hemi'urã
oiko-vy. Heta Hesu karu irũ. Ipa'ũ-my ave okaru Lázaro.
3 Upe ramo Lázaro reindy Maria ogweru hyakwã porã tee va'e, nardo héry va'e. Hyru
reheve peteĩ litro ogweru. Upe va'e hyakwã porã va'e hepy va'e. Upéi Maria onhohẽ
Hesu py-rehe, omohyakwã-vy ipy. Upe rire ho'avuku-py oikyty ipy omokã hagwã. Ha
ohasapa hyakwã. Ojohupa koty hyakwã.
4 Upe-ma ramo he'i Judas Iscariotes, Hesu mombe'uharã ipyhyharã-pe:
5 —Hepy eterei hyakwã va'e. Ma'erã nome'ẽi hepy-rehe ra'e? he'i. —Doze jasy
omba'apo va'ekwe repy upe va'e. Ma'erã po nome'ẽi ra'e iporiahu va'e-pe hyakwã va'e
repy? he'i mo'ã Judas hyakwã va'e-rehe.
6 Ndaha'éiry ome'ẽse-gwi iporiahu va'e-pe. Imondaháry voi Judas. Pirapire ryru-rehe
onhangareko va'e. Ha hyru-py oĩ va'e omonda monda oiko-vy va'e.
7 Upe ramo he'i Hesu:
—Ani nde poxy teĩ Maria-rehe. Eheja taxe mohyakwã. Heko-rupi ha'e ou. Xe
mohyakwãse rei amano e'ỹ ngatu. Upéa-gwi gweminhongatu omoĩ xe-rehe, he'i judeu
rekoha-rehe.
8 —Oiko meme pene pa'ũ-rupi iporiahu va'e kwéry. Peme'ẽse ramo, peme'ẽ va'erã íxupe
kwéry. Xe ae ndaiko are mo'ãi pene pa'ũ-rupi, he'i upe pygwa-pe Hesu.

Judeu kwéry onhombo'e mbo'e-ma Lázaro-pe ave ojuka hagwã

9 Ha upéi katu heta ijaty va'e, judeu kwéry va'e, ohendu Hesu oimeha Betânia tetã'i-my.
Upéa-gwi oje'ói ohexa-vy. Lázaro-pe, Hesu remimoingovekwe rexa-vy ave oje'ói.
10-11 Ha pa'i ruvixa kwéry katu oje'ói ohexa va'e ndojohu porãi:
—Heta judeu ko nanhane moirũvéi-ma, he'i. —Hemimoingovekwe-gwi ojehesa rerova-
ma oiko-vy Hesu-rehe. Ojerovia-magwi, ojehesa rerova-ma hese, he'i Hesu-rehe Lázaro-
rehe ave.
Upéa-gwi onhombo'e mbo'e-ma Lázaro-pe ave ojuka hagwã hikwái.

Ogwahẽ ou-vy Jerusalém tetã-my Hesu; mburika ári ogwahẽ ou-vy (Mt 21.1-11; Mc 11.1-11; Lc 19.28-40)

12 (y 17-18) Iko'ẽ-my heta oĩ ijaty va'e Jerusalém-my oho va'ekwe, páscoa aretegwasu-py
oho va'ekwe. Upe ramo ohendu-ma Hesu rerakwã hikwái:
—Ogwahẽ-tama ou-vy Hesu, he'i ijaty va'e-pe Hesu rerakwã omombe'u-vy.
Upe-py oĩ Hesu rembiapo porã rexahare. Omoirũ ra'e Hesu-pe ohenói ramo Lázaro-
pe oyta-gwi osẽ jevy hagwã. Omoingove jevy jave Lázaro-pe, omoirũ ra'e íxupe hikwái.
Upéa-gwi omombe'u mbe'u herakwã. Ha upéi katu henduhare oho ohogwaitĩ-vy íxupe:
—Jahexa e'ỹ va'e opu'akaha-py ojapo kuri Hesu, he'i hese omombe'u-vy.
Upéa-gwi oho ohogwaitĩ-vy íxupe.
13 Upe-ma ramo gwĩ henduhare oikytĩ heraha-vy pindo rogwe hakã reheve. Ohog-
waitĩ-vy oho. He'i:
—Tonhemomba'egwasu katu Nhandejáry, he'i onhe'ẽ hatã-vy hikwái. —Nhandejáry
réry-py ou va'e-pe tohovasa katu, he'i. —Nhande ruvixarã-pe tohovasa katu. Nhande
Israel kwéry ruvixagwasurã-pe tohovasa, he'i Hesu-rehe onhe'ẽ hatã hatã-vy hikwái.*
14 Ha upéi katu Hesu ojohu gwenagwã mburika ra'y ojeupi hagwã hi'ári. Upéixa ete
omombe'u va'ekwe Nhandejáry kwatia nhe'ẽ Hesu rehegwarã nhe'ẽ:
15 "Ani pekyhyje teĩ, he'i Sião mygwa-pe, Pene ruvixagwasurã ko ogwahẽ-ma ou-vy
mburika ári ou. Upéa-gwi ani pekyhyje teĩ"*
he'i Nhandejáry nhe'ẽ Jerusalém pygwa-rehe.
16 Upéixa voi he'i va'ekwe Nhandejáry kwatia nhe'ẽ Hesu rekorã omombe'u-vy. Ha
hemimbo'e ndoikwaái voi ra'e Hesu rekorã rehegwa nhe'ẽ. Mburika ári oho ramo,

* **12:13** Sl 118.25-26 * **12:15** Zc 9.9

mbava'e-pe po he'ise upe va'e ndoikwaáiry voi. Ha onhembotuvixa mba'e rire katu Hesu, oikove jevy rire katu, imandu'a jevy Nhandejáry kwatia nhe'ẽ-rehe hikwái. Hesu rekorã rehegwa nhe'ẽ-rehe imandu'a jevy hikwái. Upe ramo:

—Nhandejáry kwatia he'i hagwe-rami oiko nipo ra'e Hesu-pe. Hesu-pe jajapo va'ekwe, Nhandejáry nhe'ẽ-rupi jajapo nipo ra'e íxupe, he'i omombe'u ojóupe hemimbo'e kwéry.

Ha mburika ra'y ári ou jave omboete ete Hesu-pe ijaty aty va'e kwéry.

17-18 (-)

19 Ha fariseu kwéry:

—Erehexa pa? Enterove va'e ko ojehesa rerovapa-ma hese hikwái. Ha ojehesa rerova hagwã hese ndikatúi jajoko, he'i ojóupe fariseu kwéry.

"Orohexase Hesu-pe" he'i judeu e'ỹ va'e grego-py onhe'ẽ va'e

20 Ha Jerusalém-py ogwahẽ ogwa'ẽ-vy heta eta va'ekwe aretegwasu mboeteha. Ipa'ũ-my oĩ ave gwĩ judeu e'ỹ va'e grego-py onhe'ẽ va'e.

21 Upe ramo ou Filipe oĩ ha-py. Filipe Galiléia yvy pygwa voi. Betsaida tetã mygwa voi. Ha upéi:

—Mba'ejáry, orohexase Hesu-pe, he'i Filipe-pe.

Oporandu jevy jevy oho hagwã-rehe.

22 Upe ramo oho omombe'u André-pe. Upéi mokõive oho omombe'u Hesu-pe.

23 Inhe'ẽ ohendu ramo, he'i Hesu:

—Xe Nhande Ryke'y tee va'e. Ogwahẽ-ma anhemomba'egwasu ukaha óra, he'i.

24 —Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa tee va'e. Xejehegwa amombe'u-ta trigo ra'ỹi rehegwa nhe'ẽ-rami. Trigo ra'ỹi nhanhotỹ va'e yvy-py henhói hagwã. Henhói e'ỹ ramo trigo ra'ỹi mante oĩ. Peteĩ mante oiko. Ha henhói ramo katu ndoikovéi-ma ha'ỹigwe. Ndoikovéi ójehe. Henhói ijagwyje hagwã, onhembohetave hagwã, he'i.

25 —Upéixa ete gwekove-rehe hakate'ỹ va'e, ojehéte oiko va'e, onhehundipa rei va'erã hekove. Ndotopái va'erã gwekove repyrã. Ha gwakate'ỹ hagwã gwekove-rehe nopenái va'e katu ko yvy ári, omoĩ ngatu va'erã gwekove Nhandejáry ndive oiko opa e'ỹ reheve hagwã, he'i.

26 —Xe rembigwái ramo oikose va'e gwive taxe moirũ katu, he'i. —Upéixa ramo xe aime ha-rupi, xe ndive oiko va'erã ave xe rembigwái. Xe rembigwái va'e gwive omboete va'erã íxupe xe Ru, he'i upe pygwa-pe Hesu.

Kurusu-rehe omanotaha omombe'u Hesu

27 Ha upéi katu he'i jevy upe pygwa-pe Hesu:

—Ko'ánga katu ajepy'apy-ma xéjehe, he'i. —Ndaxe py'agwapyvéi-ma xéjehe. Mbava'e po ha'e-ta xe Ru-pe, ndaikwaái. Ha'e-ta para'e, Xe resende katu xe áry-py. Xe amano hagwã áry-py xe resende katu, ha'e-ta para'e. Nahániry. Xe resende katu, aipo nda'e mo'ãiry. Amano hagwã-ma agwahẽ aju-vy xe óra-py, he'i.

28 —Tomomba'egwasu uka nde réry, he'i Gwu-pe.

Upe-ma ramo ohendu yváy-gwi onhe'ẽ va'e:

—Xe réry amomba'egwasu-ma kuri. Ãy amomba'egwasu jevy-ta, he'i upe pygwa-pe Túvy.

29 Ha ijaty va'e ohendu ave onhe'ẽ va'e. Hyapu va'e-rami ae ohendu inhe'ẽ:

—Hyapu-ma. Osunu-ma, he'i mo'ã yváy pygwa nhe'ẽ rendu-vy hikwái.

Outro he'i:

—Nhandejáry rembigwái yváy pygwa omombe'u íxupe, he'i mo'ã onhe'ẽ va'ekwe-rehe.

30 Upéixa ramo he'i Hesu:

—Ndaha'éiry xe-vy anho omombe'u va'ekwe. Peẽ-my ave omombe'u onhe'ẽ va'e, he'i.

31 —Ãy ogwahẽ-ma ãygwa óra. Yvypóry-pe ahexa uka-tama hekoha vaiha. Ha yvypóry ruvixa-pe amosẽ-tama imondo-vy, he'i anháy ruvixa-rehe.

32 —Ha xe ko, ko yvy-gwi xe rupi rire kurusu-rehe, anhemoirũ uka-ta entéro kente
kwéry-pe, he'i ijaty va'e-pe Hesu.
33 Upéa he'i kurusu-rehe omanotaha omombe'u-vy.
34 Ha upéi he'i íxupe ijaty va'e kwéry:
—Nhandejáry kwatia nhe'ẽ, orohendu va'e, he'i no'ã-rami, "Nomanói va'erã Cristo.
Oiko meme va'erã opa e'ỹ-rehe" he'i. Upéixa ramo ma'erã, "Ohupi va'erã omoĩ-vy ko yvy-
gwi Nhande Ryke'y tee va'e-pe" ere kuri ore-vy? Kiva'e po ko Nhande Ryke'y tee va'e,
ndoroikwaái, he'i íxupe hikwái.*
35 Upéi he'i Hesu:
—Sapy'a apombo'eve-ta ohesape va'e-rami. Ha upe rire katu, aha jevy-ma va'erã, he'i.
—Pene pa'ũ-rupi xe aime jave, arakatu-rupi oiko va'e-rami tapeiko kena. Arakatu-rupi
peiko ramo, ndapeikói va'erã hesapyso e'ỹ oiko va'e-rami. Pytũ-rupi oiko va'e gwive
ndohexáiry gwaperã.
36 Apohesape jave pejerovia katu xe-rehe. Upéixa peiko-ma va'erã arakatu-rupi meme
oiko va'e-rami, he'i ijaty va'e-pe Hesu.*

Judeu kwéry ndogweroviáiry Hesu nhe'ẽ

Onhe'ẽ oĩ-vy rire onhemo'ã-ma oho-vy Hesu. Ijaty va'e-gwi okanhy-ma oho-vy.
37 Heta jahexa e'ỹ va'e gwive hexapyrã-rupi voi ojapo-ma. Ohexa jepe, ndojerovia etéi
voi hese hikwái.
38 Yma va'ekwe omoĩ kwatia-rehe. Hesu rekorã omoĩ va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ-py
omombe'u va'ety héry va'e Isaías. Ohai va'ekwe no'ã-rami:
"Kiva'e po ogwerovia nhane remimombe'u, xe Járy? Kiva'e-pe po ohexa uka Nhandejáry
ipu'akaha?"*
he'i Nhandejáry nhe'ẽ.
39 Upéa-gwi hembihaikwe-rami ndogweroviáiry ave Hesu nhe'ẽ hikwái.
Ohai jevy va'ekwe Isaías no'ã-rami:
40 "Ogwerovia e'ỹ va'e-pe omoingo Nhandejáry pytũ-rupi. Inharandu porãrãgwe oipe'apa
íxugwi. Upéa-rehe hesapyso e'ỹ va'e-rami oiko. Nahi'arandu porãi voi. Ndo-
jeréi Nhandejáry-rehe omoirũ hagwã íxupe, Nhandejáry ombogwera hagwã íxupe
kwéry"*
he'i Nhandejáry nhe'ẽ. Upéixa ete ohai va'ekwe judeu rekorã Isaías amyrĩ. Upéa-gwi ohai
hagwe-rami ndikatúi ojerovia Hesu-rehe hikwái.
41 Ha Isaías upéte ojehexa uka va'ekwe Hesu rekoha. "Tuvixa mba'e" he'i Hesu rexa-vy.
Upéa-gwi omoĩ va'ekwe kwatia-rehe Hesu rehegwarã.
42 Judeu kwéry ndogweroviái ramo jepe, heta oĩ mburuvixa judeu va'e ojerovia
joty hese. Ha atýra-py katu nomombe'úiry ojeroviaha. Ikyhyje fariseu kwéry-gwi.
Nonhemosẽ ukaséi ojeporahéi haty haty-gwi.
43 Onhemboete ukase ramo jepe Nhandejáry-pe, ojehexa uka porãse ave oiko-vy teko
rei-pe. Upéa-gwi nomombe'úiry ojeroviaha atýra-py.

"Xe nhe'ẽ mbojevy va'e gwive, hekoha vai mombe'uharã oĩ ave íxupe" he'i Hesu

44 Ha upéi katu onhe'ẽ hatã Hesu:
—Xe-rehe ojerovia tee va'e gwive ojerovia xe mbouhare-rehe ave. Ndaha'éiry xe-
rehete anho ojerovia va'e, he'i.
45 —Xe reko ohexa kwaa va'e gwive, xe mbouhare reko ohexa kwaa ave.
46 Yvypóry kwéry-pe ahesape hagwã aju va'ekwe xe-rehe ojerovia tee va'e gwive oiko
e'ỹ hagwã pytũ-rupi.

---

* **12:34** Sl 110.4; Is 9.7; Ez 37.25; Dn 7.14 * **12:36** Jo 1.4-5; 3.19,21; 8.12; Ef 5.8-13; 1 Ts 5.4-5; 1 Jo 1.5-7 * **12:38** Is 53.1 * **12:40** Is 6.10

47 Xe remimombe'u renduse e'ỹ va'e gwive, namombe'u mo'ãi íxupe hekoha vaiha.
Ndajúi va'ekwe yvypóry rekoha vai mombe'u-vy. Aresende-vy ae aju va'ekwe, he'i.
48 —Ha xe nhe'ẽ mbojevy va'e gwive, xe nhe'ẽ nohenduséi va'e gwive, oikwaa va'erã
gwekoha vaiha. Xe aju jevytaha áry-py oikwaa va'erã gwembiapo vaikwe. Ãy xe
remimombe'u nohenduséi-gwi ombohasa asy va'erã íxupe kwéry Nhandejáry, he'i.
49 —Xe jehegwigwa namombe'úi va'e. Xe Ru nhe'ẽ ae amombe'u. Xe Ru xe mbouhare
omombe'u xe-vy xe nhe'ẽrã. Xe remimombe'urã ave omombe'u xe-vy. Upéa-gwi xe aju
jevytaha áry-py xe nhe'ẽ nohenduséi-gwi ojekwaapa va'erã íxupe hembiapo vaikwe.
50 Ha xe Ru omombe'u va'e xe-vy xe nhe'ẽ katu ohendu va'e gwive amoingove va'erã
íxupe Nhandejáry ndive opa e'ỹ reheve oiko hagwã. Xe jehegwigwa nhe'ẽ namombe'úi.
Xe nhe'ẽrã xe Ru omombe'u va'ekwe ae amombe'u voi xe, he'i Hesu upe pygwa-pe.

13

Hesu oipyhéi peteĩ teĩ gwemimbo'e kwéry-pe

1 Ha upéi katu ogwahẽ-tama aretegwasu héry va'e páscoa. Ogwahẽ-ma Hesu omanoha
óra oheja hagwã ko yvy oho-vy. Ojeupi jevy-tama oho-vy Gwu oiko ha-py. Upéa oikwaa
voi Hesu. Ko yvy pygwa he'ýi va'e hembiayhu meme voi. Meme ete ohayhu íxupe kwéry.
Omano peve ohayhu.
2 Okaru jave gwemimbo'e kwéry ndive, anháy ruvixa anhaygwasu ombo'e ra'e Simão
ra'y Judas Iscariotes-pe. Omomandu'a uka ra'e Hesu pyhyharã-rehe:
—Emombe'u katu Hesu oimeha a-py. Ipyhyharã-pe emombe'u katu, he'i ra'e íxupe
anhaygwasu.
3 Ha Nhandejáry omoingo ra'e Hesu-pe enterove va'e ruvixarã. Upéa oikwaa voi Hesu.
Nhandejáry-gwi voi ou ra'e. Ko'ánga oho jevy-tama Nhandejáry oiko ha-py. Upéa oikwaa
voi ave Hesu.
4 Upe-ma ramo opu'ã omboi oao jo'a. Oipyhy jepykytyhaty. Gwumby-rupi omoĩ oku'a
jopy hagwã.
5 Upéi hyrurã-py y onhohẽ oipyhéi-ma peteĩ teĩ gwemimbo'e kwéry-pe oipyhéi. Peteĩ
teĩ oipyhéi rire omokã jepykytyhaty-py.
6 Ogwahẽ ramo Simão Pedro renda-py:
—Nde ko xe pyhéi-ta tipo, xe Járy? he'i íxupe oporandu-vy.
7 —Ko'ánga ndereikwaái voi mbava'e po xe ajapo-ta nde-rehe. Ha nde-vy oikwaa
ukataha óra-py ereikwaa va'erã, he'i Simão Pedro-pe.
Upe ramo he'i:
8 —Xe ko apa e'ỹ ngatu nde ndaxe pyhéiry va'erã, he'i íxupe Pedro.
—Ndoropyhéiry ramo, naxe moirũ mo'ãvéi-ma voi nde, he'i Pedro-pe Hesu.
9 —Aipo ramo, he'i —xe pyhéi katu, xe Járy. Upéi xe pohéi mani ave, he'i. —Xe akãhéi
mani ave, he'i íxupe Pedro.
10 Upe ramo Hesu he'i:
—Ne nhe'ẽ katu ndajapo mo'ãi. Jajahu rire, nhane potĩ-ma voi, he'i. —Nhande jajahu
rire, nhande rete gwive ipotĩ. Upéixa ramo nhande py mante jaikyty. Upéixa ete peteĩ teĩ
pende py'a onhemopotĩ-ma ãy. Ha peteĩ va'e katu opyta ipy'a ky'a reheve.
11 Upéa he'i kiva'e po oikwaa uka-ta ipyhyharã-pe oikwaa-gwi voi.
12 Ha upéi katu oipyhéi rire omonde jevy oao jo'a omoirũ jevy hagwã íxupe kwéry:
—Peikwaa tipo mbava'e ajapo kuri pende-rehe, he'i.
13 —Peẽ, “Ore mbo'eháry” peje voi xe-rehe. “Ore járy” peje xe-rehe. Peje porã voi, he'i.
—Pene mbo'eháry voi xe. Pende járy ave voi xe, he'i. —Peje porã voi, he'i.
14 —Pende járy jepe, pene mbo'eháry jepe apopyhéi joty kuri, he'i. —Upéa-gwi iporã
pejopyhéi.

15 Oropyhéi ranhe xe reko ra'ã hagwã peẽ, peiko hagwã-ma xe rekoha-rupi, penhopy-tygwõ hagwã tembigwái-rami.
16 Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa tee va'e. Ani, “Hembigwái voi xe jepe, xe járy-gwi tuvixave va'e voi xe” peje mo'ã pende py'apy-py. “Hemimondo voi xe jepe, xe mondohare-gwi tuvixave va'e voi xe” ani aipo peje mo'ã pende py'apy-py.*
17 Pene rembiaporã peikwaa voi. Upéa pejapo ramo pevy'a va'erã, he'i.
18 —Xe rembiporavo voi peẽ apokwaa voi. Ha pene pa'ũ-rupi oĩ peteĩ hembiapo porã e'ỹ va'e. Ovy'a va'erã, nda'éiry hese. Yma gwive he'i va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ upe va'e-rehe:
“Xe karu irũ omoirũ-ma xe a'e e'ỹha-pe omoirũ”
he'i Nhandejáry nhe'ẽ. Upéa-gwi Nhandejáry nhe'ẽ he'i hagwe-rami omoirũ-ma kuri xe a'e e'ỹha-pe xe irũ, he'i Judas Iscariotes-rehe.
19 —Upéa ãy ha'e-ma peẽ-my peje hagwã xe-rehe, “Nhandejáry voi Hesu nipo ra'e” peje hagwã xe-rehe. Ne'írã ojehu xe-vy mba'eve. Ha ojehu rire katu, peje va'erã xe-rehe, “Hesu oikwaa ra'e ojehegwa nhe'ẽ ra'e. Nhandejáry voi Hesu nipo ra'e” peje va'erã xe-rehe, he'i.*
20 —Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa tee va'e. Xe remimondo omogwahẽ va'e, xe mogwahẽ ave. Ha xe mogwahẽ va'e xe mbouhare-pe omogwahẽ ave, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

“Pene pa'ũ-rupi peteĩ va'e xe mombe'u va'erã xe pyhyharã-pe” he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu

21 Upéa he'i rire, ndaipy'agwapyvéi-ma Hesu oiko-vy. Omombe'u porã gwemimbo'e kwéry-pe:
—Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa tee va'e. Pene pa'ũ-rupi peteĩ va'e xe mombe'u va'erã xe pyhyharã-pe, he'i íxupe kwéry.
22 Upe ramo osareko ojóehe hikwái. Kiva'e-rehe po he'i Hesu ndoikwaáiry.
23 Ha xe katu Hesu remimbo'e, ijyke-rehe agwapy va'e. Xe Hesu rembiayhu voi.
24 Upe ramo Simão Pedro xe renói arepara hagwã hese. Upéi he'i:
—Kiva'e-rehe tipo ere kuri, eporandu katu íxupe, he'i xe-vy Pedro.
25 Upe ramo ojoyke reheve aĩ ramo, ha'e Hesu-pe:
—Kiva'e-rehe tipo ere kuri, xe Járy —ha'e Hesu-pe anho aporandu-vy.
Ha Hesu he'i:
26 —Upe ame'ẽ-ta va'e íxupe mbojape pehẽgwe amoakỹ rire. Upe va'e-pe ame'ẽ-ta, he'i xe-vy Hesu.
Upe-ma ramo oipyhy-ma mbojape. Hyru-py omoakỹ rire ome'ẽ Simão Iscariotes ra'y Judas-pe.
27 Upe-ma ramo Judas oipyhy rire íxugwi mbojape, oheko me'ẽ-ma íxupe anháy ruvixa anhaygwasu. He'i íxupe Hesu:
—Ejapo pya'e katu erejapose va'e, he'i Judas-pe.
28 Ikaru irũ mbava'e-pe po he'ise Hesu ndoikwaái voi.
29 Ha Judas katu pirapire ryru-rehe onhangareko va'e. Upéa-gwi he'i rei hese opy'apy-py hikwái: “Ojogwa-ta para'e nhane remi'urã” he'i rei hese. “Ome'ẽ-ta para'e iporiahu va'e-pe” he'i rei hese opy'apy-py.
30 Ha Judas mbojape oipyhy rire-ma íxugwi, pya'e osẽ oho-vy. Pytũ-ma ramo osẽ oho-vy.

“Xe apohayhuha-rami, pejohayhu katu peẽ ave” he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe

31 Osẽ rire, he'i jevy Hesu gwemimbo'e kwéry-pe:
—Ko'ánga xe Nhande Ryke'y tee va'e, aikwaa uka-ta peẽ-my xe rekoha porã tee. Xe-rehe ohexa kwaa va'e, ohexa kwaa ave Nhandejáry-rehe hekoha porã tee va'e.

---

* **13:16** Mt 20.24-28; 23.8-12; Mc 9.35; Fp 2.3-7; 1 Pe 5.3 * **13:19** Sl 41.9; Mt 26.20-25; Mc 14.17-21; Lc 22.21-23

32 Nhandejáry rekoha porã tee aikwaa-gwi, Nhandejáry oiko ha-rupi ohexa uka-ta
enterove ohexapa va'erã xe rekoha porã tee. Ãy katu xe rekoha porã tee ohexa uka-
tama, he'i.
33 —Naxe are mo'ãi pene pa'ũ-rupi, xe ra'y kwéry. Aha rire, xe reka va'erã. Ko'ánga xe
ha'e hagwe-rami judeu kwéry-pe, amombe'u-ta peẽ-my. Xe aha hagwã-py ndikatúi peho
ave, he'i.
34 —Ãy ame'ẽ-ta peẽ-my pende reko pyahurã: Pejohayhu rei katu. Xe apohayhuha-rami,
pejohayhu katu peẽ ave.
35 Pejohayhu peiko-vy ramo, "Hesu nhe'ẽ renduha tee voi nipo ra'e" entéro he'i va'erã
pende-rehe.*

"Ne'írã osapukái ramo gáju, ere-ta xe-rehe mbohapyha, Ndaikwaái voi íxupe, ere-tama xe-rehe" he'i Pedro-pe Hesu

36 Ha upéi katu oporandu íxupe Simão Pedro:
—Kipy tipo ereho-ta, xe Járy? he'i Hesu-pe.
—Xe aha hagwã-py ndikatúi ereho ãy. Ha upe rire katu ereho va'erã xe rapykwéri, he'i
Pedro-pe.
37 —Ma'erã tipo, xe Járy, ãy voi nderehejái aha nde rapykwéri, he'i íxupe. —Nde rekovía
amano hagwã-rami aĩ, he'i íxupe Pedro.
38 —Upéa ere ramo, anhetegwa tipo ere xe-vy? he'i. —Amombe'u-ta nde-vy anhetegwa
tee va'e. Ne'írã osapukái ramo gáju, ere mo'ã va'erã xe-rehe mbohapyha, "Ndaikwaái voi
íxupe" ere mo'ã va'erã xe-rehe, he'i Pedro-pe Hesu.*

14

"Xe ko Nhandejáry rape rexa ukaha voi" onhe'ẽ paha-vyma he'i ójehe Hesu

1 Upe ramo Hesu he'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe:
—Ndikatuvéi xe moirũ ramo jepe, anive pende py'agwapy e'ỹ peiko-vy. Pejerovia katu
peiko-vy Nhandejáry-rehe. Pejerovia katu peiko-vy xe-rehe ave, he'i.
2 —Xe Ru oiko ha-py heta oĩ jaiko hagwã. Ha ndaipóri ramo ra'e pene renagwã katu,
amombe'u ave arã ra'e peẽ-my ra'e. Ha aha-tama amoĩ porã porã hagwã pene renagwã,
he'i.
3 —Amoĩ porãmba rire katu, aju jevy arã pende-rehe apogweraha hagwã xe aiko ha-py
peẽ ave peiko hagwã xe ndive.*
4 Xe agwahẽ hagwã-py peikwaa voi. Xe raperã peikwaa ave, he'i gwemimbo'e kwéry-pe
Hesu.
5 Upéi Tomé he'i:
—Kipy po eregwahẽ-ta, ndoroikwaái voi, ore Járy. Upéa-gwi ndikatúi oroikwaa nde
raperã, he'i íxupe Tomé.
6 Upéi Hesu he'i:
—Xe ko Nhandejáry rape rexa ukaha voi, he'i ójehe. —Xe apu e'ỹ va'e. Anhetegwa
mante mombe'uha voi xe, he'i ójehe. —Apomoingove va'e xe. Pene moingoveha voi xe,
he'i ójehe Hesu. —Ojéhegwi rei nogwahẽi va'erã oho-vy xe Ru oiko ha-py avave. Ha xe ae
araha ramo katu íxupe, ogwahẽ va'erã oho-vy xe Ru ha-py.*
7 Xe-rehe pehexa kwaa ramo ra'e, xe Ru-rehe pehexa kwaa ave arã ra'e. Ha ko'ánga
katu pehexa kwaa-ma hese. Peikwaa-ma hekoha, he'i Tomé-pe.
8 Upéi he'i Filipe:
—Ehexa uka katu ore-vy nde Ru, ore Járy. Xe remiporandu va'e orohexa-ma ramo,
orovy'a arã. Naporanduvéi-ma arã nde-vy, he'i íxupe Filipe.

* **13:35** Mt 22.39; Jo 15.12; Gl 5.14; 1 Pe 1.22; 1 Jo 3.11; 4.7 * **13:38** Mt 26.31-35; Mc 14.27-31; Lc 22.31-34 * **14:3** 2 Co 5.1; Ap 21.1-4 * **14:6** At 4.12; Ef 2.18; 3.12

9 Upe ramo Hesu he'i:
—Xe are-ma voi pene pa'ũ-rupi aiko-vy. Ma'erã nderehexa kwaái vyteri xe-rehe, Filipe? Xe-rehe ohexa kwaa va'e, xe Ru-rehe ohexa kwaa-ma ave. Oikwaa-ma ave xe Ru-pe. Upéa-gwi ma'erã, "Ehexa uka katu ore-vy nde Ru" ere joty xe-vy. Ma'erã xe Ru erehexase joty? he'i.
10 —Xe reja e'ỹha voi xe Ru. Hembieja e'ỹ voi xe. Peteĩxa oronhomoirũ va'e voi, he'i.
—Ma'erã po ndereroviái xe nhe'ẽ, he'i Filipe-pe.
Upéi he'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe:
—Ndaha'éi xe jehegwigwa xe remimombe'u va'e peẽ-my. Xe Ru ae peteĩxa xe moirũ va'e. Xe Ru ae ojapo uka xe-vy xe rembiaporã.
11 Peteĩxa xe moirũ va'e xe Ru. Ha peteĩxa amoirũ va'e íxupe. Perovia katu xe nhe'ẽ. Ha ndaperoviaséi ramo jepe, pehexa-ma niko xe rembiapo porã. Upéa-rehe xe rerovia katu, he'i.*
12 —Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa tee va'e. Aha jevy-ta xe xe Ru oiko ha-py. Upéa-gwi xe-rehe ojerovia-ma oiko-vy va'e gwive, aipytygwõ va'erã íxupe kwéry. Xe rembiapo-rami hembiapo porã va'erã. Hembiapo porãve rãve va'erã katu aipytygwõ ramo íxupe, he'i.
13 —Oime raẽ va'e-rehe xe réry-py pejerure ramo, xe réry pehenói ramo, ajapo va'erã peẽ-my, aikwaa uka hagwã xe Ru rekoha porã tee peẽ-my.
14 Oime raẽ va'e-rehe pejerure ramo xe réry-py, xe-rehe pejerovia-gwi, ajapo va'erã peẽ-my, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.*

"Xe rekovia ome'ẽ va'erã peẽ-my pene pytygwõharã pene ndive oiko meme va'erã" he'i Hesu
(Jo 7.38-39; 16.5,7,13; At 2.2-4; Rm 5.5)
15 Upéi he'i jevy Hesu:
—"Xe rembiayhu va'e voi Hesu" peje ramo xe-rehe, xe nhe'ẽ pejapo-ma va'erã, he'i.
16 —Xe nhe'ẽ pejapo ramo, xe ko ajerure va'erã xe Ru-pe pende-rehe. Xe rekovía ome'ẽ va'erã peẽ-my pene pytygwõharã. Pene ndive oiko meme hagwã ome'ẽ va'erã peẽ-my.
17 Upe va'e hemime'ẽrã Nhe'ẽ Marangatu tee va'e voi, anhetegwa tee va'e mombe'uha voi ha'e. Ha teko rei-pe katu nogwahẽ mo'ãiry ou-vy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Ndohexa kwaái hese teko rei. Ndoikwaáiry íxupe. Ha peẽ katu peikwaa voi íxupe. Pene ndive oiko Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Pende py'apy-py oiko va'erã, he'i.
18 —Pene tyre'ỹ hagwã ndapoheja mo'ãi. Pene renda-py aju jevy va'erã, he'i.
19 —Ãy ndaxe rexa are mo'ãi ko yvypóry kwéry. Upe rire ndaxe rexa mo'ãvéi jevy-ma. Ndaxe rexái ramo jepe teko rei, peẽ katu xe rexa joty va'erã. Xe aikove jevy-ma va'erã. Upéa-gwi xe jave peikove ave va'erã peẽ.
20 Xe aikove jevytaha áry-py peje va'erã xe-rehe, "Peteĩxa omoirũ nipo ra'e Gwu-pe. Peteĩxa nhamoirũ nipo ra'e Hesu-pe. Peteĩxa nhane moirũ nipo ra'e Hesu" peje va'erã xe-rehe, he'i. —Nhanhomoirũha peẽ peikwaa porã va'erã voi, he'i.
21 —Xe nhe'ẽ renduha, xe nhe'ẽ apoha, xe rayhuha voi upe va'e. Ha xe rayhu va'e, ohayhu ave va'erã íxupe xe Ru ave. Xe ave ahayhu ave va'erã íxupe. Ajekwaa uka ave va'erã íxupe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.
22 Upe-ma ramo oporandu íxupe Judas, ndaha'éi upe Judas ipyhy ukaharã:
—Ma'erã po nderejekwaa uka mo'ãi entéro yvypóry-pe, he'i íxupe. —Ma'erã po ore-vy anho erejekwaa uka-ta, ore Járy? he'i íxupe Judas oporandu-vy.
23 Upéi Hesu he'i íxupe kwéry:
—Xe rayhu va'e gwive ohendu va'erã xe nhe'ẽ. Ohayhu va'erã íxupe xe Ru ave. Upéa-gwi orogwahẽ va'erã íxupe oroju-vy. Hendive oroiko va'erã, he'i Gwu-rehe, ójehe ave.

* **14:11** Jo 10.30; Cl 2.9 * **14:14** Mt 18.19-20; Mc 11.24; Lc 11.9-10; Jo 15.7; 16.23; 1 Jo 5.14-15

24 —Ha xe rayhu e'ỹ va'e gwive, nohendu mo'ãi xe nhe'ẽ. Ha xe remimombe'u peẽ-my
ndaha'éi xe jehegwigwa. Xe Ru xe mbouhare remimombe'u ae amombe'u peẽ-my, he'i.
25 —Upe va'e peẽ-my xe remimombe'u voi pene pa'ũ-rupi aime jave.
26 Ha ndaikovéi ramo, pene mbo'e va'erã pene pytygwõharã. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e
voi upe va'e. Upe va'e xe Ru remimbourã xe réry-py voi. Entéro xe-rehe omombe'u
va'ekwe-rehe gwive, entéro xe remimombe'ukwe-rehe ave pene momandu'a uka va'erã,
he'i.*
27 —"Tereho katu nde py'agwapy reheve" he'i rei teko rei. Ha xe katu nda'e reíry
upéixa. Orombopy'agwapy-ta. Xe py'agwapyha-rami orombopy'agwapy-ta. Upéa-gwi
anive pene py'agwapy e'ỹ teĩ. Anive pekyhyje teĩ, he'i.*
28 —"Aha jevy-ta. Ha upe rire katu aju jevy-ta pene ndive apyta hagwã" ha'e kuri peẽ-
my. Upéa pehendu voi. Ãy xe rayhu tee ramo, pevy'a arã ra'e. Xe Ru ko tuvixave va'e
xéhegwi. Aha-ta xe Ru-pe agwahẽ. Upéa-gwi aha jevy ramo jepe, pevy'a arã ra'e.
29 Aha e'ỹ reheve amombe'u-ma peẽ-my xe aha hagwã. Aha rire-ma katu, aipota,
"Anhetegwa voi nipo ra'e hemimombe'u" peje va'erã xe-rehe pene mandu'a-vy. Upéa-
gwi amombe'u ãy xe aha hagwã peẽ-my.
30 Ãy ogwahẽ-ta ou-vy anhaygwasu gwĩ Nhandejáry-rehe ija'e'ỹha-rehe omanda va'e
voi. Upéa-gwi nanhomongeta puku mo'ãi pene ndive. Ndaipu'akái xe-rehe anhaygwasu.
Xe ndaikóiry inhe'ẽ-rupi. Xe Ru nhe'ẽ-py ae aiko.
31 Aipota teko rei oikwaa xe ahayhuha xe Ru-pe. Upéa-gwi xe Ru he'i va'e gwive ajapo-
ta inhe'ẽ, he'i. —Nhapu'ã katu ko'a-gwi jaha, he'i.

15

"Uva máta tee va'e he'ise xe-rehe" he'i ójehe Hesu

1 Upéi he'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe Hesu:
—Amombe'u-ta peẽ-my xe rehegwa nhe'ẽ uva máta rehegwa nhe'ẽ-rami. Uva máta tee
va'e he'ise xe-rehe. Uva máta járy he'ise xe Ru-rehe.
2 Hakã hi'a e'ỹ va'erã gwive oipe'a. Uva máta-gwi oipe'a. Ha hakã hi'a porã va'erã katu
oheja íxupe. Hakã gwyre mante oipe'a íxugwi. Hi'a porãve hagwã omopotĩ íxupe, he'i.
3 —Upéixa pene potĩ-ma pende py'a-py. Xe remimombe'u pehendu va'e gwive pene
potĩ-ma voi pende py'a-py.
4 Xe moirũ katu peiko-vy peteĩxa. Ha xe ave peteĩxa oromoirũ-ta. Imáta-gwi oipe'a hakã
va'e-rami upe va'e hakã ndahi'áiry. Upéixa ete naxe moirũvéi-ma ramo, napene rembiapo
porãvéi-ma va'erã. Mba'eve ndapejapovéi-ma va'erã, he'i.
5 —Ha uva máta he'ise xe-rehe. Pende-rehe he'ise uva rakã. Peteĩxa xe moirũ va'e, xe
ave amoirũ íxupe va'e, upe va'e heta hembiapo porã porã va'erã hi'a porã porã oĩ va'e-
rami. Xe e'ỹ reheve mba'eve ete voi ndapejapo mo'ãvéi-ma va'erã, he'i.
6 —Ha peteĩxa xe moirũ e'ỹ va'e katu hi'a e'ỹ va'e rakã-rami onhemombo va'erã. Ipiru
va'erã. Ipiru rire omboaty va'erã ohapy hagwã-py, he'i.
7 —Peteĩxa xe moirũ ramo, pende py'a-py oiko ramo xe nhe'ẽ, oime raẽ va'e-rehe
pejerure ramo katu, ome'ẽ va'erã peẽ-my.
8 Pene rembiapo porã porã ramo, ohexa kwaa va'erã xe Ru-rehe hekoha porã tee.
Upéixa ramo pene rembiapo porã ramo, xe remimbo'e ramo peiko va'erã.
9 Xe Ru xe rayhuha-rami, xe ave apohayhu peẽ-my. Pene mandu'a meme katu
apohayhuha-rehe.
10 Xe nhe'ẽ pehendu peiko-vy ramo, pene mandu'a meme va'erã apohayhuha-rehe.
Upéixa voi xe Ru nhe'ẽ ahendu-gwi xe mandu'a meme xe rayhuha-rehe, he'i.

* **14:26** 1 Co 2.12 * **14:27** Fp 4.7; Cl 3.15

11 —Upéa ha'e-ma peẽ-my pevy'a hagwã. Xe avy'aha-rami aipota pevy'a ave. Pevy'apa
hagwã peiko-vy ha'e-ma peẽ-my.
12 Ãy ha'e-ta peẽ-my: Pejohayhu katu peiko-vy. Apohayhuha-rami pejohayhu katu, he'i.*
13 —Oirũ rekovia ojejuka uka va'e, ohayhu tee rei oirũ-pe. Ndoikói ohayhuve va'e, he'i.
14 —Ha xe irũ voi peẽ. Xe nhe'ẽ pehendu ramo xe irũ tee voi peẽ.
15 Xe rembigwái, nda'evéi-ma pende-rehe. Mbava'e po ojapo ijáry ndoikwaái voi
hembigwái. Ha xe Ru nhe'ẽ ahendu va'ekwe gwive, amombe'u-ma peẽ-my. Upéa-gwi,
Xe rembigwái, nda'evéi-ma pende-rehe. Xe irũ tee-py ae apohenói.
16 Ndaxe poravóiry va'ekwe pene mbo'eharã. Apoporavo va'ekwe ae xe irũrã. Ame'ẽ
va'ekwe peẽ-my pene rembiaporã hetave hi'a va'e-rami peiko hagwã. Aipota pende
rekoha porã porã meme opa e'ỹ-rehe hi'a meme va'e-rami. Ndaipotái hesarái rei pende
rekoha porã-rehe. Upéixa ramo oime raẽ va'e-rehe pejerure ramo xe réry-py ome'ẽ va'erã
peẽ-my.*
17 Ha'e jevy-ta peẽ-my, Pejohayhu katu peiko-vy, ha'e, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

"Ndaija'éi pende-rehe teko rei" he'i Hesu gwemimbo'e kwéry-pe

18 Upe ramo he'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe Hesu:
—Ha teko rei katu ndaija'éi xe-rehe. Ãy ndaija'e mo'ãi pende-rehe. Ndaija'éi ramo
pende-rehe, pene mandu'a katu xe-rehe ija'e'ỹ hagwe-rehe.
19 Teko rei reko-rupi peiko ramo ra'e, gwe'ýi-rami pende rayhu arã ra'e. Ha apoporavo
va'ekwe ndapeikovéi-ma hagwã teko rei reko-rupi. Ndapeikói teko rei re'ýi va'e-rami.
Upéa-gwi ndaija'éi pende-rehe teko rei, he'i.
20 —Ha'e kuri peẽ-my, Ani, "Hembigwái jepe xe, xe járy-gwi tuvixave va'e voi xe" peje
mo'ã pende py'apy-py pendéjehe. Ani pende resarái ha'e va'ekwe-rehe. Xe rereko asy
hagwe-rami, pende rereko asy ave va'erã. Xe rendu hagwe-rami, pene nhe'ẽ ave ohendu
va'erã.
21 Teko rei ndoikwaái xe mbouhare-pe. Upéa-gwi koixagwa gwive ojapose va'e ojapo
va'erã pende-rehe.
22 Ndajúi ramo ra'e, namombe'úi ramo yvypóry-pe ra'e, ndojekwaái arã ra'e ipy'a
ky'aha. Ha ko'ánga katu, "Ndajaikwaái voi nhande py'a ky'aha" ndikatuvéiry he'i ójehe.
Hekoha vaiha amombe'u teko rei-pe.
23 Xe-rehe ndaija'éi va'e xe Ru-rehe ndaija'éi ave.
24 Ipa'ũ-rupi xe rembiapo porã porã xeixagwa ojapo va'e ndaipóri. Upéa rehegwa
ndajapói ramo ra'e, ndaipy'a ky'ái arã ra'e hikwái. Ha ko'ánga katu xe-rehe ohexa kwaa
ramo jepe, ndaija'éiry rei xe-rehe. Xe-rehe ndaija'éiry jave xe Ru-rehe ndaija'éiry ave,
he'i.
25 —Yma va'ekwe he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ judeu kwéry ohendu va'e. Ãygwa rekorã
omombe'u-ma voi va'ekwe: "Ija'e'ỹ rei xe-rehe" he'i Nhandejáry nhe'ẽ ãygwa rekorã
mombe'u-vy. Upéa-gwi hembihaikwe-ramima ija'e'ỹ rei xe-rehe hikwái, he'i.*
26 —Ha pene pytygwoharã Nhe'ẽ Marangatu tee va'e xe Ru gwigwa voi, anhetegwa tee
va'e mombe'uha voi. Peẽ-my xe remimbourã voi upe va'e. Xe Ru-gwi xe remimbourã
voi. Ou ramo xe mombe'u va'erã. "Anhetegwa voi" he'i xe-rehe.
27 Ha peẽ katu xe anhepyrũ xe rembiapo gwive ãy peve xe moirũ-ma peiko-vy. Upéa-
gwi xe mombe'u va'erã peẽ ave, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

16

1 Upe ramo he'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe Hesu:

---

* **15:12** Mt 22.39; Jo 13.34; Gl 5.14; 1 Pe 1.22; 1 Jo 3.11; 4.7 * **15:16** Rm 8.29; Ef 1.4; 1 Ts 1.4; 1 Pe 1.2; 2.9 * **15:25** Sl 35.19; 69.4

—Pende rereko asyharã amombe'u-ma peẽ-my. Xe aha rire pende rereko asy va'erã gwĩ pende-rehe ija'e'ỹ va'e. Pende rereko asy ramo, ndaipotái penhemondýi. Ndaipotái, "Ma'erã po nhande rereko asy oiko-vy" peje pendéjehe, he'i.
2 —Pene mosẽ va'erã imondo-vy ojeporahéi haty haty-gwi. "Anive peike teĩ" he'i arã peẽ-my gwĩ pende-rehe ija'e'ỹ va'e. Upéi ogwahẽ va'erã peẽ-my pemano hagwã áry. Upe-ma ramo pende jukaharã: "Nhandejáry remimbota-rupi jajuka íxupe" he'i mo'ã va'erã pende-rehe.
3 Upéixa voi pene moingo asy va'erã hikwái, ndoikwaái-gwi xe Ru rekoha, xe rekoha ndoikwaái-gwi ave.
4 Upéixa amombe'u-ma peẽ-my pende-rehe ija'e'ỹ va'e rekorã. Ha upe rire katu pene moingo asy ramo, pene mandu'a va'erã xe remimombe'ukwe-rehe peẽ-my, he'i íxupe kwéry.

Hesu omombe'u Nhe'ẽ Marangatu tee va'e rehegwa nhe'ẽ (Jo 14.16)

Upéi he'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe Hesu:
—Yma gwive ko'ánga ete peve xe aiko pene pa'ũ-rupi. Upéa-gwi namombe'úi peẽ-my pende-rehe ija'e'ỹ va'e rekorã, he'i.
5 —Ha ko'ánga katu aha jevy-ta xe xe mbouhare oiko ha-py. Aha-tama jepe aiko-vy, "Kipy tipo ereho-ta?" ndapejéiry xe-vy.
6 Ha xe aha hagwã amombe'u-gwi katu ndapevy'avéi-ma voi.
7 Ha anhetegwa tee va'e amombe'u-ta peẽ-my. Xe apytave ramo pene ndive, naiporãi arã peẽ-my. Ha aha ramo katu iporãve va'erã peẽ-my. Ndahái ramo, nogwahẽi arã ou-vy peẽ-my pene pytygwõharã. Ha aha ramo katu, ambou va'erã peẽ-my pene pytygwõharã.
8-11 Ogwahẽ ou-vy ramo pene pytygwõharã Nhe'ẽ Marangatu tee va'e, oikwaa uka va'erã yvypóry kwéry-pe ijapuha, "Jajejavy e'ỹ va'e voi nhande" he'i ramo mo'ã ójehe. Ndojeroviái voi xe-rehe oiko-vy. Upéa-gwi oikwaa uka va'erã íxupe kwéry hembiapo vaikwe. Ha Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oikwaa uka ave va'erã íxupe kwéry ijapuha "Onhemonhandejáry rei voi Hesu" he'i ramo mo'ã xe-rehe. Ha aha ramo xe Ru oiko ha-py, peẽ ndaxe rexavéi-ma ramo katu, oikwaa uka va'erã íxupe kwéry xe-rehe ijapuha. Ha Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oikwaa uka ave va'erã yvypóry kwéry-pe ijapuha, "Nhande rexakwaa rei va'erã voi Nhandejáry. Nhane rembiapo vaikwe-rehe katu nanhane rereko asy mo'ãi" he'i rei ramo ójehe. Ha ohexa kwaa-ma ramo anháy ruvixa-rehe gwĩ teko rei-pe ombo'e mbo'eha-rehe ndaipu'akaveimaha nhande-rehe katu, Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oikwaa uka va'erã íxupe Nhandejáry-rehe ijapuha, he'i.
12 —Hetave voi oĩ xe remimombe'use peẽ-my. Ha ãy amombe'u pukuve ramo katu, ipohýive arã peẽ-my.
13 Ha upe rire katu Nhe'ẽ Marangatu tee va'e, anhetegwa tee mombe'uha ou ramo, oikwaa uka va'erã peẽ-my anhetegwa va'e gwive. Ojehegwigwa va'e nomombe'u mo'ãi. Ha hemiendu katu omombe'u va'erã. Oiko-ta va'erã pene renonderã omombe'u va'erã.
14 Xe rehegwa omombe'u va'erã peẽ-my. Upéa-gwi xe rekoha porã tee oikwaa uka va'erã.
15 Ha xe rehegwa katu xe Ru rehegwa ave voi. Upéa-gwi ha'e kuri peẽ-my, Xe rehegwa omombe'u va'erã ave peẽ-my Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ou ramo, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

"Xe rexa jevy ramo, pevy'agwasu ete jevy-ma va'erã" he'i Hesu

16 Upéi he'i jevy íxupe kwéry:
—Ãy ndaxe rexa are mo'ãi peẽ, he'i. —Ha upe rire katu xe rexa jevy va'erã, he'i íxupe kwéry Hesu.
17 Ha hemimbo'e kwéry ndoikwaáiry inhe'ẽ. He'i ojóupe:

—“Ãy ndaxe rexa are mo'ãi peẽ. Ha upe rire katu xe rexa jevy-ta” he'i kuri nhande-vy. “Aha-gwi xe Ru oiko ha-py” he'i kuri nhande-vy, he'i ojóupe.
18 —Ma'erã po, “Ha upe rire katu xe rexa jevy-ta” he'i kuri nhande-vy. Mbava'e-rehe nipo he'i nhande-vy, ndajaikwaáiry aipo he'i ramo, he'i ojóupe hikwái Hesu nhe'ẽ-rehe.
19 Ha Hesu oikwaa-ma oporanduseha ojéupe. Upéa-gwi he'i íxupe kwéry:

—Ha'e kuri peẽ-my, “Ãy ndaxe rexa are mo'ãi peẽ. Ha upe rire katu xe rexa jevy va'erã” ha'e kuri peẽ-my. Úpe va'e xe nhe'ẽ-rehe peporandu randu tipo ojóupe peiko-vy? he'i íxupe kwéry.
20 —Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa tee va'e. Pene rasẽ va'erã pejahe'o-vy. Ha teko rei katu ovy'a va'erã. Pevy'a e'ỹ va'erã. Ha upe rire katu ndapevy'avéi rire, pevy'a jevy-ma va'erã peiko-vy.
21 Imemby-ta va'e-rami peiko va'erã. Imemby-tama ramo kunha ndovy'avéi-ma. Imembytamaha óra-py ohendu-ma ramo gwasy, ndovy'avéi-ma. Ha imemby rire-ma katu, ovy'a jevy omemby-rehe: “Oiko-ma mitã'i. Kunumi ra'e” he'i ojéupe. Upéa-gwi gwasy hagwe-rehe naimandu'avéi-ma, he'i.
22 —Upéixa ete peiko ãy. Imemby-tama va'e-rami peiko. Ãy ndapevy'avéi-ma. Ha upe rire katu apohexa jevy-ta. Xe rexa jevy ramo pevy'agwasu ete jevy-ma va'erã, he'i. —Upe ramo pene mbovy'are'ỹ va'e ndoikovéi-ma va'erã. Pevy'a meme ete va'erã, he'i.
23 —Upe áry-py napeporanduvéi-ma va'erã xe-vy. Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa tee va'e. Oime raẽ va'e-rehe pejerure ramo xe Ru-pe xe réry-py, ome'ẽ va'erã peẽ-my xe Ru.
24 Ko'ánga ete peve ndapejeruréiry xe réry-py. Ãy pejerure rure katu xe réry-py. Ome'ẽ va'erã peẽ-my. Hemime'ẽgwe-rehe pevy'apa-ma va'erã, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.*

“Xe ko xe pu'akave-ma aiko-vy yvypóry kwéry-rehe” he'i Hesu

25 Upe ramo he'i jevy gwemimbo'e kwéry-pe Hesu:

—Amombe'u-ma kuri peẽ-my xe Ru rehegwa nhe'ẽ ambue-py orombo'eha-rami. Ha ogwahẽ va'erã xe amombe'u porãha áry. Upe áry-py xe Ru rehegwa nhe'ẽ ambue va'e orombo'eha-rami namombe'uvéi-ma va'erã.
26 Upe áry-py pejerure va'erã xe Ru-pe. Xe réry-py pejerure va'erã íxupe. Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Pende rekovía ndajerure mo'ãi íxupe. Xe Ru-pe voi katu pejerure va'erã xe réry-py.
27 Xe rayhu-gwi peẽ ha'e katu pende rayhu ave. “Nhandejáry-gwi ou va'ekwe nipo ra'e Hesu” peje-gwi xe-rehe, pende rayhu ave ha'e. Upéa-gwi xe Ru-pe voi katu pejerure va'erã.
28 Xe ko asẽ va'ekwe xe Ru oiko ha-gwi aju-vy. Ko yvy-py aju va'ekwe. Ha ko'ánga katu aheja jevy-ta ko yvy aha-vy. Xe Ru oiko ha-py aha jevy-ta, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.
29 Upe ramo he'i íxupe hikwái:

—Ãy katu eremombe'u porã-ma ore-vy. Nde rehegwa nhe'ẽ neremombe'uvéi-ma ambue-py ore mbo'eha-rami, he'i.
30 —Opamba'e kwaaha voi nipo nde ra'e, he'i. —Oroikwaase va'e ereikwaa uka ore-vy. Ãy noroporandu mo'ãvéi-ma nde-vy. Upéa-gwi Nhandejáry-gwi ereju va'ekwe nipo ra'e, he'i íxupe hemimbo'e kwéry.
31 Ha Hesu he'i:

—Ne'írã pejerovia tee xe-rehe peiko-vy, he'i.
32 —Ogwahẽ-tama ou-vy xe áry. Upe áry-py pesarambipa-ta peteĩ teĩ pende róga-rupi peho-vy. Upéixa xe anho xe rejapa-ta peho-vy. Xe rejapa ramo jepe, naxe anhói joty apyta va'erã. Xe moirũ joty arã xe Ru, he'i.*

---

* **16:24** Jo 14.13-14 * **16:32** Mc 14.27

33 —Koixagwa peẽ-my xe remimombe'u voi. Aipota xe moirũ pende py'agwapy hagwã.
Pene moingo asy va'erã teko rei. Pene moingo asy ramo jepe, ani joty pekyhyje teĩ.
Ndaipu'akái va'erã pende-rehe teko rei. Xe ko xe pu'akave-ma aiko-vy xe rendu e'ỹha-
rehe. Upéa-gwi ani pekyhyje teĩ teko rei-gwi, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

17

"Xe irũ-rehe ajerure-ma nde-vy" he'i Nhandejáry-pe Hesu gwemimbo'e-rehe

1 Upéa he'i rire, hovayva Hesu ombojeupi onhe'ẽ Nhandejáry-pe:
—Ogwahẽ-ma ou-vy xe aha hagwã óra, xe Ru, he'i íxupe. —Nde ra'y voi xe, he'i Gwu-pe.
—Xe reko porãha ehexa uka katu ahexa uka hagwã nde reko porãha.
2 Yma va'ekwe nde katu xe moingo entéro yvypóry gwive jaryrã, xe amoingove hagwã
ne rembiporavo va'e gwive ne ndive oiko hagwã opa e'ỹ reheve.
3 Ha xe remimoingove katu ohexa kwaa porã nde-rehe nde rekoha. Ne anho Tupã tee
voi. Ne ramigwa ndaipóri. Ha xe ne remimbou voi. Xe rekoha ohexa kwaa porã ave
xe-rehe xe remimoingove. Upéa-gwi ehexa uka katu xe reko porãha.
4 Yvypóry-pe ahexa uka-ma nde reko porãha. Ereme'ẽ va'ekwe xe rembiaporã gwive
ajapo-ma katu.
5 Ko yvy oiko e'ỹ mboyve xe tuvixa mba'e-ma aiko ne ndive va'ekwe. Ko'ánga ne ndive
aiko hagwe-rami, xe moingo jevy katu, xe Ru. Xe mbotuvixa mba'e jevy katu.
6 —Yvypóry pa'ũ-gwi ereiporavo va'ekwe xe irũrã ereme'ẽ hagwã xe-vy. Íxupe aikwaa
uka-ma nde rekoha. Ne rembiporavo nde re'ýi voi. Upéi ereme'ẽ va'ekwe xe-vy xe
re'yirã. Ne nhe'ẽ ohendu hikwái.
7 Ko'ánga katu, "Nhandejáry remime'ẽgwe voi íxupe nipo ra'e" he'i ereme'ẽ va'ekwe-
rehe xe-vy.
8 Xe-vy ne remimombe'u amombe'u íxupe. Ha xe remimombe'u katu ohendu voi
hikwái. "Nhandejáry-gwi ou nipo ra'e Hesu. Ombou nipo ra'e íxupe Nhandejáry" he'i
nhande-rehe hikwái.
9 —Ha teko rei-rehe katu ndajerure mo'ãi nde-vy. Xe-vy ne remime'ẽgwe-rehe ae
ajerure-ta nde-vy. Nde re'ýi voi. Upéa-gwi ajerure-ta nde-vy hese.
10 Xe areko va'e gwive ne mba'e ave. Ha nde erereko va'e gwive xe mba'e ave. Ha xe
remimbo'e katu xe-vy ne remime'ẽgwe xe irũrã ohexa uka-ma xe reko porã teeha.
11 Ãy katu aha-ta xe nde ereiko ha-py. Ndaiko mo'ãvéi-ma ko yvy ári. Ha xe remimbo'e
katu oiko joty va'erã ko yvy ári. Nde reko marangatu voi, xe Ru. Ne nhe'ẽ-rupi aikwaa
uka-ma kuri íxupe kwéry nde rekoha. Ãy nde réry-py enhangareko porã katu hese ijoja
meme oiko-vy hagwã. Peteĩxa nhande, nhande jojaha-rami, aipota ijoja ave onhondive
hikwái.
12 Hendive xe aime jave ko yvy ári, anhangareko hese aiko-vy nde réry-py, ahexa uka
íxupe va'ekwe-py. Anhangareko porã hese aiko-vy. Avave ndaxe rejái oho-vy. Peteĩ va'e
mo'ã xe reja kuri oho-vy. Xe irũ tee e'ỹ va'e upéa anhaygwasu rembieraha. Yma hekorã
omoĩ va'ekwe kwatia-rehe. Upéa-gwi hembihaikwe-rami naxe moirũvéi-ma ãy.*
13 —Ko'ánga aheja-tama ko yvy aha-vy nde ereiko ha-py. Ha aime jave katu kóa xe nhe'ẽ
amombe'u íxupe kwéry ovy'a hagwã. Xe avy'aha-rami aipota ovy'apa hikwái.
14 Ne nhe'ẽ amombe'u-ma kuri íxupe ha teko rei katu ndaija'éi-ma hese. Teko rei reko-
rupi aiko e'ỹha-rami, xe irũ ave ndoikovéi-ma heko-rupi. Upéa-gwi ndaija'evéi-ma hese
teko rei.
15 "Eipe'a katu íxupe heraha-vy ko yvy-gwi" nda'e mo'ãi nde-vy. Ha'e-ta ae, "Eresende
katu íxupe. Anháy reko e'ỹ-rupi oiko hagwã eresende katu" ha'e-ta ae nde-vy hese kwéry.
16 Teko rei reko-rupi xe aiko e'ỹha-rami xe irũ ave ndoikovéi-ma heko-rupi.

* **17:12** Sl 41.9

17 Teko rei reko-rupi ndoikovéi-gwi, ipotĩ-magwi eheja katu toiko ne irũ tee ramo.
Anhetegwa tee va'e ne nhe'ẽ. Ne nhe'ẽ rendu ramo emoingo katu ne irũ tee ramo.
18 Yvypóry kwéry-pe amombe'u hagwã xe mbou va'ekwe. Upéixa ete, "Tapeho opa-rupi
xe mombe'u-vy" ha'e kuri xe irũ-pe.
19 Ãy apena hese-gwi, napenavéi-ma xéjehe. Hekovia ae amano hagwã-rami aĩ. Nde-vy
anheme'ẽ-ta ne irũ tee ramo oiko hagwã xe irũ.
20 —Xe irũ-rehe ajerure-ma nde-vy. Ha ko'ánga katu xe irũ nhe'ẽ renduharã-rehe ave
ajerure-ta ave. Inhe'ẽ rendu-gwi ojerovia-ma va'erã xe-rehe.
21 Xe-rehe ojerovia va'erã-rehe ajerure-ta nde-vy peteĩxa ijoja tee hagwã xe-rehe
ojerovia va'e gwive. Nde ko xe moirũha-rami, xe Ru, xe oromoirũha-rami ave, aipota
peteĩxa nhane moirũ hikwái, "Nhandejáry remimbou voi nipo ra'e Hesu" he'i hagwã xe-
rehe yvypóry.
22 Nde rekoha erehexa uka xe-vy va'ekwe-rami, ahexa uka ave kuri íxupe xe rekoha
peteĩxa ijoja tee hagwã oiko-vy. Nhande nhande jojaha-rami aipota ijoja ave hikwái.
23 Peteĩxa amoirũ íxupe. Peteĩxa ave xe moirũ nde. Upéixa jaiko ha'e kwéry ijoja porã
tee hagwã. Ijoja porã tee ramo, "Nhandejáry remimbou voi nipo ra'e Hesu" aipota
he'i va'erã xe-rehe teko rei. Aipota he'i va'erã, "Hesu-pe ohayhuha-rami Nhandejáry,
Nhandejáry reroviaha ave hembiayhu voi nipo ra'e" he'i va'erã.
24 —Ãy, xe Ru, ko va'e xe-vy ne remime'ẽgwe voi xe irũrã. Xe aiko ha-rupi, aipota
xe moirũ ave. Ndoikói výteri ramo ko yvy xe rayhu va'ekwe ereiko-vy. Upéa-gwi xe
momba'egwasu va'ekwe xe rereko-vy. Ãy aipota xe moirũ xe momba'egwasuha ohexa
hagwã hikwái.
25 Nde ko erejejavy e'ỹ va'e, xe Ru. Teko rei katu nde kwaa e'ỹha voi. Xe ko ae nde
kwaaha voi. Ha xe irũ katu oikwaa-ma nde xe mbouhare.
26 Aikwaa uka va'ekwe íxupe nde rekoha aiko-vy. Ãy aikwaa uka jevy-ta aiko-vy, xe
rayhuha-rami ereiko-vy, ojohayhu porãve rãve hagwã ave. Peteĩxa amoirũse ave íxupe
kwéry, he'i Nhandejáry-pe onhe'ẽ ombojeupi-vy.

18

Soldado kwéry polícia ndive oipyhy Hesu-pe (Mt 26.47-56; Mc 14.43-50; Lc 22.47-53)

1 Upe oração ojapo rire, Hesu osẽ oho-vy gwemimbo'e kwéry ndive. Cedrom y
rupagwe-rupi ohasa oje'ói-vy. Upe-py oĩ yvotyty. Upe-py oike oho-vy hikwái.
2 Upe va'e yvotyty-py onhomboaty aty va'e gwemimbo'e kwéry ndive. Upéa-gwi Judas,
Hesu pyhyharã-pe omombe'u va'erã oikwaa voi yvotyty.
3 Upéixa ramo Judas Hesu piári oho upe-py. Hendive oho soldado kwéry. Polícia pa'i
ruvixa remimondo va'e, fariseu remimondo va'e ave indive oho. Gwesapeharã ave
ogweraha. Gwataendyrã ave ogweraha. Ikutu hagwã reheve oho.
4 Ha Hesu oikotaha gwive oikwaapa voi. Upéa-gwi oho ohogwaitĩ joty íxupe:
—Kiva'e-pe tipo peheka peiko-vy? he'i oporandu-vy soldado kwéry-pe Hesu.
Ha soldado kwéry he'i íxupe:
5 —Oroheka Nazaré pygwa Hesu-pe, he'i íxupe hikwái.
—Xe voi ko ha'e, he'i onhemombe'u-vy soldado kwéry-pe.
Ha Judas katu Hesu pyhyharã-pe omombe'uhare ou ave Hesu pyhyharã ndive. On-
hembo'y ave oĩ-vy upe-py.
6 "Xe voi ko ha'e" he'i-ma ramo Hesu, onhemondýi hikwái. Ogwevi mo'ã ramo ho'a
oje'ói-vy yvy-py soldado kwéry.
7 Ha Hesu oporandu jevy íxupe kwéry:
—Kiva'e-pe tipo peheka? he'i jevy íxupe kwéry.
—Nazaré pygwa Hesu oroheka va'e, he'i jevy íxupe.

8 —Xe voi ko ha'e, ha'e-ma kuri peẽ-my. Néi. Xe voi xe reka peiko-vy ramo, peheja katu
toho xe irũ gwéry, he'i soldado kwéry-pe.
9 Upéa he'i oiko hagwã he'i hagwe-rami. He'i-ma kuri Gwu-pe: “Ne remime'ẽgwe-
rehe anhangareko porã porã aiko-vy. Ndojehesa reroväi xéhegwi avave” he'i kuri
gwemimbo'e kwéry-rehe. Upéa-gwi ãy he'i: “Peheja katu toho xe irũ gwéry” he'i.
10 Upe-ma ramo Simão Pedro ohekýi hyru-gwi okyse. Omopu'ã-vy oikytĩ-ma pa'i
ruvixagwasu rembigwái-pe, Malco héry va'e-pe. Oinambijo-ma íxupe. Ijakatúa kotygwa
oikytĩ íxugwi inambi.
11 Upéi he'i Pedro-pe Hesu:
—Emoĩ jevy katu hyru-py nde kyse, he'i. —Nhandejáry nhe'ẽ-py ahasa asy va'erã. Ani,
“Ndohasa asy mo'ãi Hesu” ere erenhemongeta-vy teĩ nde py'apy-py, he'i Pedro-pe.

Ogweraha Hesu-pe Anás róga-py hikwái

12 Upe rire soldado kwéry huvixa ndive, judeu remimbou polícia ave oipyhy Hesu-pe
oipokwa-ma heraha-vy.
13 Ogweraha ranhe Anás róga-py. Ha Anás katu Caifás ratyu. Ha Caifás upe va'e ro'y-py
pa'i ruvixagwasu ramo opyta.
14 Upe va'e he'i-ma kuri judeu ruvixa kwéry-pe: “Peẽ-my iporãve arã nhande rekovia
peteĩ va'e omano ramo” he'i kuri Hesu-rehe. Ha upéi katu ogweraha íxupe Anás róga-py.

“Ndaha'éi xe hemimbo'e” he'i mo'ã Hesu-rehe Pedro (Mt 26.57-58,69-70; Mc 14.53-54,66-68; Lc 22.54-57)

15 Ha Simão Pedro outro Hesu remimbo'e ndive oho hapykwéri. Pe outro hemimbo'e
katu pa'i ruvixagwasu kwaaha. Upéa-gwi oike pa'i ruvixa róga kakwaa-py Hesu
rapykwéri.
16 Ha Pedro katu opyta oka-py. Okẽ-my rei oĩ. Upéi pe outro hemimbo'e pa'i ruvixag-
wasu kwaaha osẽ jevy ou-vy omombe'u pa'i rembigwái-pe okẽ-rehe onhangareko va'e-
pe. Upe-ma ramo oheja Pedro oike:
—Eike katu, he'i íxupe pa'i rembigwái.
17 Oike rire he'i jevy Pedro-pe pa'i rembigwái:
—Nde tipo ndaha'éi Hesu remimbo'e, he'i oporandu-vy íxupe.
—Ndaha'éi xe, he'i mo'ã.
18 Ro'y eterei voi. Upéa-rehe pa'i rembigwái kwéry polícia ndive ohatapy ra'e ojepe'e
hagwã. Ãy onhembo'y tata ypy-py ojepope okwa-vy. Ipa'ũ-my ave Pedro ojepope oĩ-vy.

Pa'i ruvixagwasu oporandu Hesu-pe (Mt 26.59-66; Mc 14.55-64; Lc 22.66-71)

19 Ha upéi katu pa'i ruvixagwasu oporandu Hesu-pe hemimbo'e kwéry-rehe.
—Mbava'e eremombe'u ijaty va'e-pe? he'i íxupe oporandu-vy.
20 Ha Hesu he'i:
—Xe ko atýra-py meme amombe'u-ma enterove va'e-pe aiko-vy. Ojeporahéi haty haty-
rupi xe ambo'e-ma aiko-vy. Nhandejáry róga kakwaa-py ave ambo'e-ma aiko-vy. Judeu
kwéry ojogweroaty aty ha-rupi ambo'e aiko-vy. Nhemi ha-rupi ae namombe'úiry aiko-
vy, he'i. —Ambue mbue va'e katu namombe'úi nhemi ha-rupi aiko-vy, he'i.
21 —Ani xe-vy ereporandu teĩ, he'i. —Xe renduhare-pe ae katu eporandu. Xe
renduhare oikwaa porã va'e xe remimombe'ukwe, he'i pa'i ruvixagwasu-pe.
22 Upe-ma ramo peteĩ polícia upe-py oĩ va'e ohovapete íxupe:
—Ma'erã po nde py'agwasu-ma upéixa ere hagwã pa'i ruvixagwasu-pe, he'i íxupe pe
polícia.
Upéi Hesu he'i:
23 —Ereikwaa ramo xe nhe'ẽ porã e'ỹha, emombe'u katu a pygwa-pe xe apuha. Ha xe
nhe'ẽ porã ramo jepe, ma'erã katu xe rovapete rei? he'i polícia-pe.

24 Upe-ma ramo Anás omondo Hesu-pe. Pa'i ruvixagwasu Caifás oiko ha-py omondo.
Ipokwaha reheve oho Hesu upe-py.

"Ndaha'éi xe hemimbo'e" he'i jevy mo'ã Hesu-rehe Pedro (Mt 26.71-75; Mc 14.69-72; Lc 22.58-62)

25 Upe ramo Pedro opu'ã joty ojepe'e oĩ-vy tata ypy-py. Ha oporandu íxupe upe pygwa:
—Nde tipo ndaha'éi Hesu remimbo'e? he'i íxupe.
—Nahániry xe, he'i joty mo'ã. —Ndaha'éiry Hesu remimbo'e xe, he'i mo'ã upe pygwa kwéry-pe.
26 Upéi oporandu íxupe pa'i ruvixagwasu rembigwái va'e. Inambikytĩpyre re'ýi voi. Ha upéi katu oporandu íxupe:
—Nde tipo Hesu irũ? he'i. —Yvotyty-py nde orohexa voi kuri, he'i íxupe hembigwái.
27 —Xe ndaikói kuri, he'i jevy mo'ã Pedro.
Upe-ma ramo osapukái-ma gáju.

Mburuvixagwasu róga kakwaa-py ogweraha Hesu-pe (Mt 27.1-2,11-14; Mc 15.1-5; Lc 23.1-5)

28 Ha upéi katu oipyhy jevy-ma Hesu-pe heraha-vy hikwái. Osẽ Caifás róga-gwi oje'ói hagwã mburuvixagwasu róga kakwaa-py. Voi ogwahẽ oje'ói-vy upe-py. Ha judeu ruvixa kwéry ndoikéiry mburuvixa róga-py. Pe mburuvixa ndaha'éi judeu kwéry va'e. Heko-rupi oiko e'ỹ-gwi ndoikéiry koty-py. Judeu kwéry e'ỹ va'e koty-py ndoikéiry. He'i judeu ruvixa kwéry:
—Jaike ramo nhande kwéry e'ỹ va'e róga-py nhanhemongy'a arã. Aipo ramo, nhan-hemongy'a ramo, ndikatúi arã jakaru aretegwasu-py, he'i ójehe kwéry.
Ha judeu ruvixa kwéry okaruse voi aretegwasu-py. Upéa-gwi ndoikéiry voi mburuvix-agwasu róga-py.
29 Upéixa ramo mburuvixagwasu Pilatos osẽ ou-vy koty-gwi:
—Mbava'e tipo ojapo vai ra'e peru hagwã, he'i oporandu-vy judeu ruvixa kwéry-pe.
30 —Nahembiapo vaíry ramo ra'e, ndorogwerúi arã ra'e íxupe nde ha-py, he'i joty hese mburuvixa-pe.
31 —Néi, he'i Pilatos. —Peẽ ko peraha katu íxupe pende reko-rupi pejapo hagwã hese, he'i íxupe kwéry.
Upéi he'i judeu ruvixa kwéry:
—Nderejuka ukaséiry joty ore-vy hembiapo vai va'e, he'i. —Ne nhe'ẽ-py mante ojuka va'erã hembiapo vai va'e, he'i mburuvixa-pe.
32 Ha Hesu katu onhemombe'u-ma kuri mba'éixa omano-ta. Ãy onhemombe'u hagwe-ramima oiko-tama voi. Onhemombe'u hagwe-ramima onhe'ẽ-ma ãy judeu ruvixa kwéry.
33 Ha upéi katu mburuvixa oike jevy koty-py ohenói tou Hesu. Ou ramo, oporandu íxupe:
—Nde tipo judeu kwéry ruvixagwasu va'e? he'i íxupe mburuvixa Pilatos.
34 Ha Hesu he'i:
—Ndejehegwi rei para'e ereporandu xe-vy xe kwaa hagwã. Xe mombe'u para'e nde-vy, he'i mburuvixa-pe.
35 —Ndaha'éiry xe judeu kwéry va'e. Nde re'ýi ae pa'i ruvixa kwéry ave nde reru-ma ne moĩ xe po-py. Mbava'e tipo erejapo ra'e? he'i íxupe Pilatos.
36 Upéi Hesu he'i:
—Xe ko mburuvixagwasu jepe, namandái va'e yvypóry-rehe, he'i. —Amanda ramo hese kwéry ra'e, aheja arã ra'e xe irũ onhorairõ xe-rehe. Aheja arã ra'e xe resende judeu kwéry-gwi. Ko yvy arigwa-rami katu namandái va'e voi, he'i mburuvixa-pe.
37 —Aipo ramo, nde mburuvixagwasu voi ra'e, he'i íxupe Pilatos.
Upéi he'i Hesu:

—Mburuvixagwasu-py xe renói-ma kuri, he'i. —Xe ko ndaju reíry va'ekwe ko yvy ári. Anhetegwa tee va'e mombe'uharã xe aiko-ma va'ekwe ko yvy-rehe. Ha anhetegwa reroviaha gwive katu xe nhe'ẽ ohendu ave arã, he'i mburuvixa-pe.
38 —Mbava'e nipo anhetegwa va'e, he'i Hesu-pe Pilatos.

"Emboja katu kurusu-rehe" he'i Hesu-rehe
(Mt 27.15-31; Mc 15.6-20; Lc 23.13-25)
Upéa he'i rire osẽ jevy koty-gwi omombe'u hagwã judeu kwéry-pe:
—Nahembiapo vaíry ra'e, he'i Hesu-rehe.
39 —Páscoa aretegwasu-py peteĩ preso oĩ va'e apoi-ta va'e íxugwi. Pende reko-rupi apoi íxugwi, he'i. —Aipo ramo, peipota tipo xe apoi pende ruvixagwasu Hesu-gwi, he'i judeu kwéry-pe.
40 Upe-ma ramo entéro judeu kwéry va'e gwive onhe'ẽ hatã-ma osapukái-vy hikwái:
—Nahániry, he'i. —Hesu-pe katu ndoroipotáiry erepoi. Barrabás ae oroipota erepoi, he'i mburuvixa-pe judeu kwéry.
Ha Barrabás katu oporasakeahaty voi.

19

1 Ha upéi katu Pilatos omanda Hesu-rehe:
—Peipyhy katu Hesu-pe peraha-vy. Pembopi mbopi katu íxupe heraha-vy, he'i omanda-vy Hesu-rehe.
2 Upe ramo soldado kwéry oipyhy ombopi íxupe. Upéi nhuatĩ-gwi ojapo íxupe inhakã rehegwarã. Ijegwaka ra'anga ojapo omoĩ hagwã inhakã-rehe hikwái. Omonde hese ao pytã va'e, mburuvixa omonde va'e.
3 Upéi peteĩ teĩ ogwahẽ ou-vy hovagwy-py. Imboete ra'anga anga-vy ou hovagwy-py.
—Toiko are katu, toiko are katu, judeu ruvixagwasu, he'i onhembohory-vy Hesu-rehe. Ohovapete pete íxupe.
4 Upe-ma ramo Pilatos osẽ jevy koty-gwi oho-vy he'i judeu kwéry-pe:
—Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Anohẽ jevy-ta íxupe xe ha'e va'e hese peikwaa porã hagwã. Hesu rembiapo vaikwe ndajohúiry voi, he'i judeu kwéry-pe Hesu-rehe.
5 He'i rire-ma osẽ jevy-ma ou-vy koty-gwi Hesu. Inhakã-rehe oĩ nhuatĩ-gwi ijegwaka ra'anga. Ao puku pytã va'e-py onhemonde-ma ou-vy. Osẽ-ma ramo:
—Pehexa katu íxupe. Ou-ma katu. Pema'ẽ katu hese, he'i Hesu-rehe Pilatos.
6 Ohexa-ma ramo íxupe pa'i ruvixa kwéry polícia kwéry ave onhe'ẽ hatã-ma osapukái-vy:
—Ejuka katu íxupe. Kurusugwasu-rehe ejuka katu íxupe, he'i Hesu-rehe osapukái joa joa-vy hikwái.
—Nahembiapo vaíry vérami ko xe-vy, he'i. —Upéa-gwi peẽ perahase ramo katu, peraha katu íxupe pehupi hagwã imoĩ-vy kurusu-rehe omano hagwã, he'i judeu kwéry-pe.
7 Upéi ha'e kwéry he'i: "Xe ko Nhandejáry ra'y" he'i mo'ã ójehe. Ha ore katu ore rembypy Moisés remimombe'ukwe tekoha-rupi joty oroiko va'e. Hesu ae nainhe'ẽ rendúi. Upéa-gwi iporã katu ejuka íxupe, he'i mo'ã mburuvixa-pe Hesu-rehe hikwái.
8 "Hesu Nhandejáry ra'y" he'i-ma ramo, omongyhyjeve íxupe judeu kwéry nhe'ẽ.
9 Oike jevy koty-py oporandu Hesu-pe:
—Ki-gwi tipo ereju ra'e? he'i íxupe.
Ha Hesu okirirĩ íxugwi. Mba'eve nde'íry mburuvixa-pe.
10 Upéa-rehe oporandu jevy íxupe:
—Ma'erã po neremombe'úi ra'e xe-vy? he'i. —Ejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe, he'i. —Xe ko amanda va'e nde-rehe, he'i. —Apoi-ta para'e ndéhegwi. Orojuka uka-ta para'e kurusu-rehe, he'i íxupe Pilatos.
11 Upe ramo Hesu he'i:

—Nhandejáry nhe'ẽ-py mante eremanda xe-rehe ereiko-vy, he'i íxupe. —Ne rembiapo vai-ma xe-rehe. Ha judeu ruvixa nde-vy xe juka ukase va'e katu hembiapo vaivete-ma xe-rehe, he'i mburuvixa-pe Hesu.

12 Upéa ohendu ramo opoise ise mo'ã íxugwi. Ha judeu kwéry onhe'ẽ hatã jevy-ma íxupe:

—Mburuvixagwasu César katu ndojohu porãi onhemomburuvixa va'e-pe gwive. Upéa-gwi erepoi ramo íxugwi, ndojohu porãi va'erã erejapose va'e Hesu-rehe, he'i Pilatos-pe hikwái.

13 Upéa ohendu ramo, he'i ogwenohẽ jevy hagwã Hesu-pe koty-gwi. Osẽ rire-ma, ogwapy-ma Pilatos oĩ-vy mburuvixa ogwapy haty-py. Upe opu'ã oĩ va'e ita-gwi ojapo va'ekwe ári ogwapy. Ha hebreu nhe'ẽ-py katu ohenói Gabatá-py.

14 Ha upéi katu haimete-ma larose. Oiko-tama páscoa aretegwasu. Upe-ma ramo he'i judeu kwéry-pe Pilatos:

—Pende ruvixagwasu ko ou-ma, he'i Hesu-rehe.

15 Ha ha'e kwéry katu:

—Emboja katu, emboja katu imoĩ-vy kurusu-rehe omano hagwã, he'i joa onhe'ẽ hatã-vy hese.

—Pende ruvixagwasu ko peipota tipo xe ajuka íxupe, he'i oporandu-vy judeu kwéry-pe.

Upe ramo he'i pa'i ruvixa kwéry:

—Mburuvixagwasu César anho voi ko ore ruvixa va'e, he'i mo'ã Pilatos-pe hikwái.

16 Upe-ma ramo Pilatos ojapo ha'e kwéry hemimbota. He'i omboja hagwã Hesu-pe imoĩ-vy kurusugwasu-rehe.

Omboja Hesu-pe imoĩ-vy kurusugwasu-rehe (Mt 27.32-44; Mc 15.21-32; Lc 23.26-43)

Upéi ogweraha-ma íxupe omboja hagwã-py hikwái.

17 Ha upéi katu Hesu osẽ oho-vy. Onhemboja hagwã kurusu-rehe oĩ-vy hagwã-py oho. Kurusugwasu ogweraha ho'yrã ojave oho-vy. Akã rendaty-py oje'e ha-py ogweraha íxupe. Ha hebreu nhe'ẽ-py katu ohenói Gólgota-py.

18 Ha upéi katu ogwahẽ rire oho-vy upe-py, omboja íxupe imoĩ-vy kurusugwasu-rehe. Mokõi hembiapo vai va'e katu ave ohupi yvate. Hesu yke-rehe joja omoĩ íxupe kurusugwasu-rehe. Imbyte-py oĩ Hesu.

19 Ha Pilatos katu ohai imombe'u hagwã:

—Emoĩ katu kurusu-rehe Hesu akã ári, he'i omanda-vy. —“Ko va'e Hesu Nazaré pygwa judeu kwéry ruvixagwasu voi” he'i hagwã hese, he'i omanda-vy Pilatos.

20 Peteĩ nhe'ẽ ambue mbue-py ohai imoĩ-vy. Ohai hebreu nhe'ẽ-py, ohai latim nhe'ẽ-py. Grego nhe'ẽ-py ohai ave. Ha upéi katu heta judeu ou omonhe'ẽ ohai va'ekwe. Hi'agwĩ oĩ pe tetã-gwi Hesu rupi hagwe-py.

21 Upéa-gwi pa'i ruvixagwasu oje'ói Pilatos oiko ha-py:

—“Judeu ruvixagwasu” ani erehai teĩ. “Xe judeu ruvixa voi ko, he'i mo'ã ójehe” ehai ae katu, he'i íxupe judeu ruvixa kwéry.

22 Ha Pilatos nohendúiry joty inhe'ẽ:

—Upéixa ahai-ma kuri. Ndaipe'a mo'ãvéi-ma xe ahai va'ekwe, he'i judeu ruvixa kwéry-pe.

23 Ha irundy soldado katu omboja rire Hesu-pe imoĩ-vy kurusu-rehe, oipyhy ijaokwe omboja'o ja'o peteĩ teĩ ojóupe. Ha ikamisa pukukwe katu oipyhy ave. Onhembovyvy e'ỹ va'e.

24 Upéixa ramo he'i soldado:

—Ani eremondoro teĩ kamisa puku. Jahuga katu hese. Aipo ramo, ogana va'e togweraha katu, he'i ojóupe Hesu aokwe-rehe onhemogana-vy.

Yma va'ekwe he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:

“Xe aokwe omboja'o peteĩ teĩ ojóupe. Ohuga xe kamisa-rehe hikwái”*
he'i Hesu rehegwarã omombe'u-vy. Upéa-gwi hembihaikwe-rami voi ãy ojapo Hesu
aokwe-rehe.
25 Ha upéi katu oĩ irundy kunha kurusu rovagwy-py. Oĩ Hesu sy. Upéi ikypy'ýry ave.
Upéi Maria Madalena ave, Clopas rembireko Maria ndive.
26 Upe ramo Hesu ohexa-ma osy-pe. Ijyke-rehe xe anhembo'y aĩ-vy. Xe hemimbo'e
hembiayhu va'e. Xe rexa-ma ave. Ore rexa ramo, he'i osy-pe:
—Ne memby voi upe va'e, he'i osy-pe xe-rehe.
27 Upéi he'i xe-vy:
—Nde sy voi upe va'e, he'i xe-vy osy-rehe.
Ha upe rire katu xe róga-py araha Hesu sy oiko hagwã xe ha-py.

Omano-ma Hesu
(Mt 27.45-56; Mc 15.33-41; Lc 23.44-49)

28 Ha upéi katu Hesu: “Ajapo va'erã gwive ajapopa-ma voi” he'i ojéupe. Ha Nhandejáry
kwatia nhe'ẽ kwaaha voi Hesu. He'i va'ekwe Nhandejáry kwatia nhe'ẽ, “Xe y'uhéi-ma”
he'i Hesu rekorã omombe'u-vy. Upéa-gwi hembihaikwe-rami:
—Xe y'uhéi-ma, he'i ójehe.
29 Upe-py oĩ uva rykwere hepy e'ỹ va'e ryru. Upéi bucha omoakỹ. Yvyra apy-rehe,
hissopo héry va'e apy-rehe omoĩ imondo-vy íxupe. Oipyte uka ho'u uka-vy íxupe.*
30 Ho'u rire-ma:
—Ajapo va'erã gwive, ajapopa-ma voi, he'i ójehe.
He'i rire, onhakã reity-ma omano-ma.

Oikutu kyse puku-py Hesu arokã-my

31 Vierne omano Hesu. Iko'ẽ-my, sábado, oiko-ta aretegwasu. Omboete eterei upe va'e
arete judeu kwéry. Upéa-gwi oipota omano pya'e:
—Naiporãi oĩ arete-py omano hagwã-rami joty, he'i ojóupe judeu ruvixa kwéry.
Upéa-gwi oho oje'ói-vy mburuvixa Pilatos oiko ha-py:
—Ere katu omopẽ hagwã kurusu-rehe oĩ va'e retyma omano pya'e hagwã, he'i. —Ha
upe rire katu eipe'a uka mani kurusu-gwi, he'i íxupe judeu ruvixa kwéry.
32 Upe ramo oho soldado omopẽ hetyma. Hesu yke-rehe ohupi va'ekwe-pe omopẽ
hetyma. Upéi outro ijyke-rehe ohupi va'ekwe-pe omopẽ ave hetyma.
33 Ha ogwahẽ ramo katu oho-vy Hesu oĩ ha-py:
—Omano-ma oĩ-vy, he'i hese soldado.
Upéa-gwi nomopẽiry hetyma.
34 Nomopẽiry ramo jepe hetyma, oikutu joty kyse puku-py Hesu arokã-my. Upéi oikutu
rire Hesu arokã-my osyry-ma hugwy y ndive.
35 Xe ko hexahare voi. Amombe'u-ma ojehu va'ekwe perovia hagwã peẽ ave. An-
hetegwa tee va'e amombe'uha peikwaa voi. Anhetegwa teeha xe aikwaa ave.
36-37 Ha upéi katu yma he'i va'ekwe Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:
“Ikãgwe ni peteĩ nonhemopẽi va'erã”
he'i. Ha upéi he'i jevy outro Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:
“Kysepuku-py oikutu va'ekwe-rehe oma'ẽ va'erã hikwái”*
he'i va'ekwe Nhandejáry kwatia nhe'ẽ Hesu rekorã omombe'u-vy. Upéa-gwi
hembihaikwe-rami katu ojapo-ma hese hikwái.

Omoĩ itakwa-py Hesu retekwe
(Mt 27.57-61; Mc 15.42-47; Lc 23.50-56)

38 Ha upe rire katu Arimatéia tetã mygwa José héry va'e ogwahẽ oho-vy Pilatos oiko
ha-py. Upe-py oho ojerure hagwã Hesu retekwe-rehe:

* **19:24** Sl 22.18 * **19:29** Sl 69.21 * **19:36-37** Êx 12.46; Nm 9.12; Sl 34.20; Zc 12.10; Ap 1.7

—Arahase amoĩ hagwã itakwa-py hetekwe, he'i Hesu-rehe oporandu-vy íxupe.
—Eraha katu hetekwe, he'i íxupe Pilatos.
Ha José katu Hesu nhe'ẽ renduha voi. Henduha jepe ikyhyje judeu ruvixa kwéry-gwi. Upéa-gwi teta-py nomoirũiry voi va'ekwe Hesu-pe. Ãy katu José oho-ma ogweraha-vy Hesu retekwe.
39 Hendive oho ave Nicodemos héry va'e. Upe va'e Hesu rexa-vy oho va'ekwe. Pyhare oho va'ekwe. Ãy oho ha'e José ndive. Heta ogweraha hyakwã va'e babosa mirra ndive héry va'e. Quarenta e cinco kilo ogweraha.
40 Mokõive oipyhy hetekwe. Omohyakwã rire ae ao, onhugwã hetekwe ao-py. Upéa ojapo va'e judeu kwéry omano va'ekwe-pe heko-rupi ojaty rekovia omoĩ hagwã hetekwe itakwa-py.
41 Hesu rupi hagwe-py oĩ yvotytygwasu. Upe-py oĩ itagwasu ikwa pyahu va'e. Ha'e-py nomoĩry vyteri hetekwe.
42 Hi'agwĩ voi oĩ upe yvotytygwasu. Ha sábado, judeu kwéry opytu'uha áry katu oikotama ave. Upéa-gwi pya'e omoĩ hetekwe itakwa-py. Ha itagwasu-pe ave omboty.

20

"Oipe'a ra'e Nhandejáry Hesu retekwe-pe itakwa-gwi" he'i (Mt 28.1-8; Mc 16.1-8; Lc 24.1-12)

1 Ha upéi domingo voi ramo, pyharevete kwarahy hembipe rei vyteri ramo, pytũ para para vyteri jave oho. Oho ohexa hagwã Hesu retekwe Maria Madalena. Upe-py ogwahẽ oho-vy ramo, ohexa-ma itagwasu imbotyhare.
2 Ojepe'a-ma oĩ-vy. Upéa ohexa-ma ramo, oripara jevy imombe'u ou-vy. Ogwahẽ ou-vy Pedro oiko ha-py. Xe Hesu remimbo'e inhirũ tee va'e aiko ha-py ave ou omombe'u:
—Oipe'a ra'e hikwái Nhandejáry Hesu retekwe-pe. Kipy po ogweraha omoĩ hagwã ra'e íxupe? he'i ore-vy ou-vy Hesu rehegwa omombe'u-vy.
3 Upe-ma ramo ore mokõive va'e oroho orohexa hagwã hetekwe rendagwe-py. Pedro ndive xe aha.
4 Ororipara oroho-vy. Ha xe hatãve aripara. Xe ranhe agwahẽ aha-vy upe-py.
5 Agwahẽ-ma ramo ajeayvy hetekwe rendagwe ahovapyexa hagwã. Ijaokwe imorotĩ porã va'e ahexa inhugwã hagwe mate oĩ ramo. Ha ndaikéiry.
6 Xe rapykwéri ogwahẽ ou-vy Simão Pedro ave. Ou-ma oike-ma itakwa rye py-py. Ijaokwe imorotĩ va'e mante ave ohexa. Inhugwã hagwe mo'ã oĩ.
7 Upe hovaho'i hagwe noĩry ijaokwe imorotĩ va'e ndive. Upe va'e anho oĩ.
8 Upéi xe agwahẽ ranhe va'ekwe, aike ave va'ekwe itakwa rye py-py. Ahexa-ma ramo, arovia-ma.
9 Ha Nhandejáry kwatia nhe'ẽ, Hesu oikove jevy va'erã, he'i va'ekwe katu, ne'írã oroikwaa he'ise va'e.
10 Ha upéi katu oroho jevy ore róga-py.

Hesu ojekwaa uka jevy Maria Madalena-pe (Mt 28.9-10; Mc 16.9-11)

11 Ha Maria Madalena katu ndoikéiry itakwa rye py-py. Ita yke-rehe opyta hasẽ oĩ-vy. Gwasẽ reheve ojeayvy ohovapyexa hagwã.
12 Upéi ohexa-ma mokõi Nhandejáry rembigwái yváy pygwa va'e. Ao morotĩ va'e omonde ramo ohexa. Hesu rupagwe ári ogwapy oĩ-vy. Peteĩ inhakã rupagwe-py, outro ikupy rendagwe-py. Mokõive oporandu íxupe:
13 —Ma'erã tipo ne rasẽ, he'i kunha-pe.
Kunha he'i íxupe:
—Ogweraha ra'e xe Járy retekwe, he'i íxupe kunha. —Kipy po omoĩ ra'e íxupe, xe ndaikwaáiry, he'i mokõive va'e-pe kunha.

14 Upéa he'i rire, ojerova ramo ohexa Hesu-pe onhembo'y oĩ-vy ramo. Hesu teĩ nipo
ra'e ohexa, ha kunha ndoikwaáiry íxupe.
15 —Ma'erã tipo ne rasẽ ereĩ-vy? he'i. —Kiva'e-pe tipo ereheka ereiko-vy, kunha, he'i
kunha-pe Hesu.
"Yvotyty-rehe onhangarekoha voi upéa" he'i mo'ã opy'apy-py kunha Hesu-rehe.
Upéa-gwi he'i Hesu-pe:
—Ereraha ramo ra'e íxupe, eremoĩ ambue henda-koty emombe'u katu xe-vy, xe araha
hagwã íxupe, he'i mo'ã Hesu-pe ndoikwaái-gwi.
16 —Nde Maria, he'i íxupe Hesu.
Upe-ma ramo oikwaa-ma íxupe ojerova Hesu ha-koty:
—Nde Raboni, he'i íxupe onhe'ẽ-py hebreu nhe'ẽ-py.
Raboni he'ise xe mbo'eháry-pe.
17 Ha upéi katu he'i íxupe Hesu:
—Ndajeupíry vyteri aha-vy xe Ru oiko ha-py, he'i. —Upéa-gwi anive xe kwavã teĩ.
Tereho mani katu nde xe re'ýi oiko ha-py emombe'u xe nhe'ẽ: "Ajeupi-ta aha-vy xe Ru
ha-py. Xe Ru ko ha'e kwéry Túvy ave. Xe Járy ijáry kwéry ave. Upe va'e ha-py ajeupi-ta
aha-vy" he'i. —Ko va'e nhe'ẽ eraha emombe'u katu íxupe kwéry, he'i kunha-pe Hesu.
18 Upe-ma ramo Maria Madalena oho jevy omombe'u Hesu remimbo'e kwéry-pe:
—Ahexa-ma kuri Nhandejáry Hesu-pe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.
Upéi omombe'u íxupe Hesu nhe'ẽgwe.

Hesu ojekwaa uka jevy gwemimbo'e kwéry-pe (Lc 24.36-43)

19 Upe áry-py domingo ka'aru ete ojogweroaty oĩ-vy koty-py Hesu remimbo'e kwéry.
Ikyhyje voi judeu ruvixa-gwi hikwái. Upéa-gwi hatã omboty hikwái okẽ. Upe-ma ramo
ogwahẽ-ma ou-vy Hesu. Ipa'ũ-my ojekwaa-ma oĩ-vy:
—Tapende py'agwapy katu xe-rehe, he'i-ma íxupe kwéry.
20 Upéa he'i rire, ohexa uka íxupe kwéry opo oikutu hagwe. Oarokã oikutu hagwe
ohexa uka ave. Ojáry-pe ohexa ramo, ovy'a eterei-ma hikwái.
21 Upe ramo he'i jevy íxupe kwéry:
—Tapende py'agwapy katu xe-rehe, he'i. —Xe Ru nhe'ẽ-py aju va'ekwe-rami, ãy xe
nhe'ẽ-py apomondo-ta ave pemba'apo apo hagwã-rupi, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.
22 Upéa he'i rire, oipeju peju íxupe kwéry:
—Toike katu pende py'a-py Nhe'ẽ Marangatu tee va'e, he'i opytu-py oipejukwe-vy.
23 —Peje ramo, "Tomboyke katu ne rembiapo vaikwe Nhandejáry" peje ramo, om-
boyke va'erã Nhandejáry íxugwi hembiapo vaikwe. Ha peje ramo katu, "Ani Nhandejáry
omboyke ne rembiapo vaikwe" peje ramo, nomboykéi ave va'erã íxugwi hembiapo
vaikwe, he'i gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

Tomé rehegwa nhe'ẽ

24 Ogwahẽ ramo Hesu, ndoikóiry koty-py hemimbo'e héry va'e Tomé. Dídimo-py ohenói
íxupe ave.
25 Upe rire ogwahẽ ramo Tomé, omombe'u íxupe outro hemimbo'e kwéry:
—Orohexa-ma kuri Nhandejáry Hesu-pe, he'i Tomé-pe omombe'u-vy.
Upéi he'i íxupe kwéry Tomé:
—Xe ndaroviáiry, he'i Tomé. —Xe ahexa e'ỹ reheve ipo ikutu hagwe, ndarovia mo'ãi,
he'i. —Amoĩ e'ỹ reheve xe po inharokã-rehe ikutu hagwe-py, ndarovia mo'ãi voi xe, he'i
oirũ kwéry-pe Tomé.
26 Peteĩ semana rire hemimbo'e kwéry ojogweroaty jevy-ma koty-py oĩ-vy. Hendive oĩ-
ma Tomé. Onhemboty hatã hokẽ gwive. Onhemboty hatã ramo jepe, ogwahẽ-ma ou-vy
Hesu ipa'ũ-my onhembo'y-ma oĩ-vy:

—Tapende py'agwapy katu xe-rehe, he'i íxupe kwéry.
27 Upe-ma ramo he'i Tomé-pe:
—Emoĩ a-py ne kwã erehexa hagwã xe po, he'i. —Eipyso katu nde po emoĩ katu ne kwã xe arokã-rehe xe kutu hagwe-py ereikwaa hagwã, he'i. —Ani ne mba'e rerovia e'ỹ teĩ. Erovia tee katu, he'i Tomé-pe Hesu.
28 —Xe Ruvixa voi ko nde ra'e, he'i. —Xe Járy voi ra'e, he'i íxupe Tomé.
29 Upéi Hesu he'i íxupe:
—Néi, he'i. —Xe rexa-gwi xe rerovia-ma, Tomé, he'i. —Ha gwĩ xe rexa e'ỹ reheve xe rerovia joty ramo, arovy'a voi íxupe. Oiko porã porã tee rei va'erã upéa, he'i Tomé-pe Hesu.

João omombe'u ma'erã pa omoĩ kwatia-rehe Hesu rehegwa nhe'ẽ

30 Ha Hesu katu heta hembiapo porã porã voi opu'akaha-rupi oiko-vy. Heroviapyrã-rupi ojapo gwemimbo'e kwéry remiexagwã. Ha namoĩmbáiry ko va'e kwatia-py. Heta kwatia-rehe amoĩ e'ỹ va'e oĩ.
31 Ha ko va'e katu kwatia-rehe amoĩ va'ekwe. Peẽ-my gwarã amoĩ-ma peje hagwã Hesu-rehe: “Cristo nhane remiha'arõ va'e voi Hesu nipo ra'e. Nhandejáry ra'y tee voi nipo ra'e” peje hagwã Hesu-rehe amoĩ-ma. Aipota pejerovia-ma hese peiko-vy Hesu réry-py peiko meme hagwã Nhandejáry ndive.

21

Hesu ojehexa uka jevy sete gwemimbo'e-pe

1 Ha upe rire katu Hesu ojehexa uka jevy gwemimbo'e kwéry-pe. Tiberíades ygwasu rembe-rehe a-rami ojehexa uka.
2 Upe-py ojogweroaty oĩ-vy Simão Pedro Tomé ndive. Dídimo-py onhehenói ave Tomé. Hendive oĩ ave Caná da Galiléia pygwa Natanael. Omoirũ ave íxupe Zebedeu ra'y. Outro mokõi Hesu remimbo'e omoirũ ave íxupe.
3 Upe ramo Simão Pedro he'i oirũ-pe:
—Aha-ta ajopói pira, he'i oirũ-pe.
—Ne ndive oroho-ta ave pirapói-vy, he'i Pedro-pe hikwái.
Upe ramo ohopa onhemboyru kanóa-py oje'ói-vy. Pyhare-rupi oho ojopói pira mo'ã ha nogwenohẽiry mba'eve.
4 Iko'ẽ-my hembipe rei vyteri jave kwarahy, ohexa-ma Hesu-pe oĩ-vy ramo y rembe-py ojekwaa oĩ-vy. Hesu ohexa ramo jepe, ndoikwaáiry íxupe.
5 Upe ramo oporandu Hesu:
—Napenohẽi tipo pira, xe ra'y? he'i íxupe kwéry.
—Mba'eve norogwenohẽiry, he'i íxupe hikwái.
6 —Aipo ramo, pemombo katu kyha kanóa akatúa-koty. Penohẽ va'erã pira, he'i íxupe kwéry Hesu.
Inhe'ẽ-py omombo ramo ogwenohẽ. Upéi ndikatuvéi-ma ogwenohẽ jevy kyha ipohýi-gwi. Ndikatúi omboyru kanóa-py. Heta eterei pira ojepyhy ra'e kyha-rehe.
7 Upe-ma ramo xe Hesu irũ tee va'e ha'e Pedro-pe:
—Nhandejáry Hesu voi upe va'e —ha'e amombe'u-vy.
Upéa ohendu ramo, omboi va'ekwe oao jo'a omonde jevy ho'a hagwã y-py.
8 Ha outro hemimbo'e kwéry katu ogwahẽ ou-vy kanóa-py. Hi'agwĩ oĩ y rembe-gwi. Cem metro-rupi ogwahẽ hagwã. Upéa-gwi ou kanóa-py ombotyryry heru-vy kyha pira reheve.
9 Osẽ rire kanóa-gwi ohexa tata. Tata ári omoka'ẽ-ta pira. Mbojape ohexa ave.
10 Upéi he'i Hesu:
—Penohẽ va'ekwe-gwi pira, eruve nhamoka'ẽve va'erã pira, he'i gwemimbo'e kwéry-pe.

11 Upe ramo Simão Pedro onhemboyru jevy kanóa-py kyha otira hagwã heru-vy. Upéi ombotyryry heru-vy yvy ete-py. Pira omohynyhẽ voi kyha. Kyha py-py oĩ cento e cinqüenta e três pira tuvixagwe va'e. Heta jepe pira, nomondoróiry joty kyha.

12 Ha upéi he'i Hesu:

—Peju katu jakaru, he'i íxupe kwéry.

Ha ha'e kwéry katu oikwaa Nhandejáry Hesuha voi upe va'e. Upéa-gwi noporandúi íxupe onhemombe'u hagwã. Ndaipy'agwasúi oporandu hagwã. Upéa-gwi noporandu jepéiry.

13 Ha upéi katu Hesu oho ome'ẽ me'ẽ va'erã oipyhy. Mbojape ome'ẽ íxupe kwéry. Upe rire ome'ẽ me'ẽ pira ka'ẽ ave íxupe kwéry.

14 Upéixa voi oikove jevy rire, mbohapyha-rehema ojehexa uka jevy gwemimbo'e kwéry-pe Hesu.

Pedro rehegwa nhe'ẽ

15 Okaru rire, oporandu Simão Pedro-pe Hesu:

—Xe rayhu tee tipo nde, João ra'y Simão? he'i. —Xe rayhu-ma voi ne irũ. Nde tipo xe rayhuve joty tipo nde? he'i Pedro-pe.

—Ha'e katu. Ereikwaa voi xe orohayhuha, xe Járy, he'i Hesu-pe.

—Aipo ramo, enhangareko katu xe re'ýi-rehe ereiko-vy. Ovexa-rehe onhangareko va'e-rami, enhangareko hese, he'i Pedro-pe.

16 Upéi oporandu jevy íxupe:

—Nde tipo xe rayhu, João ra'y Simão, he'i.

—Ha'e katu, he'i. —Ereikwaa voi xe orohayhuha, xe Járy, he'i Hesu-pe.

—Aipo ramo, enhangareko katu xe re'ýi kwéry-rehe. Ovexa rerekwa-rami eiko íxupe kwéry, he'i Pedro-pe.

17 Upéi mbohapyha-rehema oporandu jevy íxupe:

—Xe rayhu tipo nde, João ra'y Simão, he'i íxupe.

Upe-ma ramo ndovy'avéi Pedro. Mbohapyha-rehe oporandu íxupe-gwi ndovy'avéi-ma. He'i Hesu-pe:

—Opamba'e ereikwaa va'e, xe Járy. Xe orohayhuha ereikwaa ave, he'i Pedro.

—Aipo ramo, he'i —enhangareko katu hereko-vy xe re'ýi kwéry-rehe. Ovexa rerekwa-rami enhangareko hese, he'i.

18 —Ne mitã ramo katu, nde ku'a jopyha eremoĩ ndéjehe eremboty eregwata hagwã. Erehose ha-koty ereho voi va'ekwe. Ha amombe'u-ta nde-vy anhetegwa tee va'e. Nde tuja ramo, ereipyso va'erã nde po nde pokwa hagwã. Upéi nde reraha va'erã erehose e'ỹ ha-koty. Nde pokwaha-rehe ereho va'erã, he'i Pedro-pe Hesu.

19 Upéa he'i oikwaa uka hagwã Pedro-pe, mba'éixa po Pedro omano hagwã:

—Xe moirũ meme-gwi ojejuka uka ramo, omano ramo, ohexa uka va'erã enterove va'e-pe Nhandejáry rekoha porã, he'i Pedro omano-taha áry omombe'u-vy.

Ha upéi katu he'i Pedro-pe:

—Xe moirũ katu ereiko-vy, he'i íxupe Hesu.

Xe rehegwa nhe'ẽ

20 Upe rire ojerova Pedro xe rexa gwapykwe-gwi, xe Hesu irũ tee va'e aju ramo. Kwehe arete-py orokaru ramo, ha'e va'ekwe Hesu-pe ojoyke reheve aĩ-gwi: “Kiva'e tipo ne mombe'u-ta nde pyhyrã-pe” ha'e va'ekwe Hesu-pe. Ãy xe agwata aju-vy Pedro rapykwéri-gwi.

21 Ha Pedro katu ojerova ramo xe-rehe xe rexa ramo, gwapykwéri aju ramo, oporandu xe-rehe Hesu-pe:

—Mbava'e tipo oiko-ta ou xe rapykwéri va'e-pe? he'i Hesu-pe xe-rehe.

22 —Xe aipota nomanói xe aju jevy peve ramo ra'e, namombe'úi arã nde-vy ra'e. Nde
katu xe moirũ ereiko-vy, he'i Pedro-pe Hesu.
23 Upéa-gwi Hesu remimbo'e kwéry he'i mo'ã ojóupe xe-rehe: “Nomano mo'ãvéi-ma
upe va'e”. Ha upéa nde'íry Hesu. He'i ae: “Xe aipota nomanói xe aju peve ramo ra'e,
namombe'úi arã nde-vy ra'e” he'i hese Pedro-pe.
24 Ko va'e Hesu rehegwa nhe'ẽ gwive katu xe remimombe'u voi. Xe rembihaikwe ave
voi. Anhetegwa tee va'e amombe'uha jaikwaa voi.

Hesu rehegwa nhe'ẽ paha

25 Heta Hesu rembiapo apo xe remimombe'u. Heta xe remimombe'u e'ỹ ave. Peteĩ teĩ
omoĩ meme ramo Hesu rembiapo gwive, kwatia-rehe omoĩmba ramo, heta eterei arã oĩ
kwatia. Ko yvy ári ndaiporivéi-ma arã vérami henagwã. Heta verei-gwi, ndaijavéi-tama
vérami xe-vy.

Hesu remimondo rembiapokwe
atos dos apóstolos

Hesu ome'ẽ gwemimondo kwéry-pe hembiaporã
(Mt 28.16-18; Mc 16.14,19; Lc 24.36,50)

1 Are-ma xe Lucas amondo va'ekwe nde-vy, Teófilo, xe nhe'ẽ kwatia-rehe. Hesu rehegwa nhe'ẽ gwive amoĩ va'ekwe kwatia-rehe. Hesu ojapo va'ekwe gwive rehegwa nhe'ẽ amoĩ va'ekwe. Omombe'u va'ekwe gwive rehegwa nhe'ẽ amoĩ ave.*

2 Onhypyrũ ombo'e mbo'e ojererojeupi oho peve yváy-py rehegwa nhe'ẽ amoĩ ave. Ohenói va'ekwe gwemimondo va'e, gwembiporavõpyre-pe ome'ẽ hagwã hembiaporã. Ha Nhe'ẽ Marangatu tee va'e katu oikwaa uka porãve íxupe kwéry hembiaporã. Hesu ome'ẽ ranhe íxupe kwéry hembiaporã. Ome'ẽ rire katu ha'e ojererojeupi jevy oho-vy.

3 Ko'ãy amondo jevy-ta xe nhe'ẽ nde-vy, Teófilo. Hesu omano rire ha'e onhemoingove jevy va'ekwe voi. Oikove jevy ramo, ojehexa uka porã porã va'ekwe voi oiko-vy gwemimondo kwéry-pe. Quarenta áry ojehexa uka uka jevy oiko-vy va'ekwe íxupe kwéry. Nhandejáry nhande ruvixarã rehegwa nhe'ẽ omombe'u oiko-vy. Ohexa ramo íxupe: "Ereikove jevy-ma nipo ra'e" he'i íxupe hemimondo kwéry.

4 Ijave kwéry opyta ramo Jerusalém-my:

—Ani pesẽ teĩ ko tetã-gwi, he'i. —Pepyta katu pekwa-vy a-py, he'i Hesu íxupe kwéry. —Xe Ru nhe'ẽ amombe'u va'ekwe peẽ-my: "Ambou va'erã Nhe'ẽ Marangatu tee va'e" he'i va'ekwe xe-vy xe Ru.

5 Upéa-gwi peha'arõ katu xe Ru remimbourã peẽ-my. Ha João Batista katu pene mongarai va'ekwe y-py. Ha ãy ae katu Nhandejáry omoĩ-tama kuri pende py'apy-py Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Pene mongarai jevy-ta vérami xe Ru, he'i íxupe kwéry Hesu.*

6 Upéixa ramo Hesu ndive onhomboaty hemimondo kwéry:

—Eremosẽ-ta tipo imondo-vy Israel re'ýi e'ỹ, mbo'eháry, he'i íxupe hikwái. —Eremosẽ-ta tipo íxupe kwéry Israel kwéry ae omanda jevy hagwã ojóehe, he'i oporandu-vy íxupe.

7 Ha he'i Hesu:

—Nhandejáry omoĩ va'ekwe onhe'ẽ peteĩ áry-py omosẽ hagwã imondo-vy Israel re'ýi e'ỹ kwéry-pe. Nhandejáry nhe'ẽ-py ogwahẽ va'erã hi'áry. Ha ndoikwaa ukái peẽ-my araka'e pa omosẽ-ta íxupe kwéry.

8 Ha pene rembiaporã katu amombe'u-ta peẽ-my. Nhandejáry ombogwejy-ta peẽ-my Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oiko hagwã pende py'apy-py. Ombogwejy-ta ne mbopu'aka tee hagwã. Ne mbopu'aka tee rire, ereho va'erã eremombe'u mbe'u opa-rupi xe aikove jevymaha rehegwa nhe'ẽ. Xe mombe'u mbe'u va'erã Jerusalém tetã-my okwa va'e-pe. Judéia yvy-rupi oiko va'e-pe gwive xe mombe'u mbe'u va'erã, he'i. —Samaria yvy-rupi oiko va'e-pe gwive xe mombe'u mbe'u va'erã ave. Yvy apy gwive xe rehegwa nhe'ẽ ereraha va'erã xe mombe'u mbe'u-vy, he'i íxupe kwéry Hesu.

9 Upéa omombe'u rire, oho. Ha'e kwéry hesa-rupi ojereroyvate jevy-ma oho-vy áry-rehe. Yvateve teve oho. Arai kupe-rupima oho jevy, ndohexavéi-ma íxupe hikwái.

10 Hesu rapykwere-rehe joty oma'ẽ oĩ-vy hikwái. Upe jave onhembo'y oĩ ramo ijyke-rehe mokõi ijao morotĩ va'e. Kwimba'e nipo upe va'e ra'e.

11 He'i Hesu remimondo kwéry-pe,

—Ore rapixa kwéry, Galiléia pygwa va'e, ma'erã tipo pende rovayva yva yvate-koty peĩ-vy, he'i. —Ko va'e Hesu, a-rami jevy ogwejy va'erã ou-vy. Pehexa-ma íxupe kuri

* **1:1** Lc 1.1-4 * **1:5** Mt 3.11; Mc 1.8; Lc 3.16; Jo 1.33; At 11.16

ojereroyvate ramo oho-vy pendéhegwi. Ojereroyvate hagwe-rami jevy ogwejy va'erã ou-vy, he'i Hesu remimondo kwéry-pe.

Matias omoirũ Hesu remimondo kwéry-pe opyta hagwã doze jevy

12 Upe ramo hemimondo kwéry oje'oipa jevy gwetakwe reheve. Oliveiras yvyaty-gwi ogwejy oje'oipa hagwã Jerusalém tetã-my. Namombyry etéi opyta upe-gwi. Hi'agwĩ voi opyta. Upéa-gwi ogwahẽ pya'e oje'ói-vy Jerusalém tetã-my.

13 Upe-py oike rire ojeupi okoty yvate-py opyta haty-py. Oikepa upe-py hemimondo kwéry, Pedro, João, Tiago, André ndive. Oike ave Filipe, Tomé ndive. Oike ave Bartolomeu, Mateus ndive. Oike ave Tiago, Alfeu ra'y va'e, Simão Zelote va'e, Judas, Tiago ra'y va'e ndive oike.

14 Ha'e kwéry meme oikepa upe-py. Gweta kwéry reheve peteĩxa omondo mondo Nhandejáry-pe onhe'ẽ. Oração apo-vy hetea'e voi. Nainhate'ỹiry voi. Hendive kwéry onhomboaty kunhagwe. Hesu sy héry Maria omoirũ ave íxupe kwéry. Tyvýry omoirũ ave íxupe kwéry.

15 Oração ojapo meme hikwái. Ha peteĩ áry-py heta ojogweroaty jave, cento e vinte-rupi oĩ ramo upe-py, Pedro opu'ã omombe'u hagwã. Entéro va'e rovagwy-gwi opu'ã. Upéi he'i íxupe kwéry:

16 —Amombe'u-ta peẽ-my, xe re'ýi kwéry. Yma voi Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ome'ẽ va'ekwe myamyrĩ Davi-pe inhe'ẽrã omombe'u hagwã Judas amyrĩ rekorã, omotenonde hagwã oiko hagwã. Anhetegwa voi ra'e. Upéa-gwi yma omombe'u hagwe-rami, ãy oikopa voi kuri, he'i Pedro.

17 —Judas amyrĩ katu Hesu remimbo'ekwe, nhande javegwa voi. Hembiaporã ome'ẽ íxupe va'ekwe Hesu. Nhande-vy ome'ẽha-rami ome'ẽ ave íxupe va'ekwe.

18 Upéa oho va'ekwe omombe'u Hesu pyhyharã-pe. Kipy oime omombe'u ipyhyharã-pe. Ha upe rire katu ipyhy-vy Hesu-pe ogweraha-ma. Ojapo vai voi. Hesu mombe'uhare repykwe ogweraha Judas ojogwa hagwã yvy. Upe rire yvate-gwi ho'a upe-py yvy-py. Osoro ramo hye, ho'apa hyekwe po'ikwe yvy-py omano.

19 Omosarambi herakwã heraha-vy enterove Jerusalém tetã-rupi oiko va'e-pe. Omano va'ekwe ha-py ha'e ae onhe'ẽ-py ohenói Aceldama. Upéa he'ise, Tugwy reheve yvy va'e oĩ ha-py.*

20 Ha Judas rehegwa omoĩ uka va'ekwe Nhandejáry kwatia-rehe. Upe kwatia nham-bohéry Salmo. A-rami hesegwarã omotenonde va'ekwe:

"Topyta nandi hekwagwe. Ani oiko teĩ avave upe-py. Hekoviare ae tojapo hembi-apokwe."*

Upéixa voi omoĩ uka va'ekwe kwatia-rehe Nhandejáry, he'i Pedro imombe'u-vy.

21 Upéi he'i jevy íxupe kwéry Pedro:

—Upéa-rehe ae tanhane moirũ hekoviare japyta jevy hagwã doze, he'i. —Jaiporavo katu Hesu nhe'ẽ renduha va'e voi, nhane ndive oiko va'ety.

22 Hesu ndive oiko va'ekwe, João oporomongarai joty ramo. Ojereroyvate peve Hesu ndive oiko meme va'e. Upeixagwa nhande jaipota nhane moirũ omombe'u hagwã nhane ndive Hesu oikove jevymaha, he'i íxupe kwéry Pedro.

23 Upéa he'i rire mokõi oiporavo hikwái. Omonhembo'y ha'e kwéry gwovái imoĩ-vy. Oiporavo mokõi kwimba'e. Peteĩ héry va'e José Justo. Héry joapy Barsabás. Oiporavo ave Matias.

24 Upe ramo ombojeupi onhe'ẽ Nhandejáry-pe hikwái:

—Nde ko opamba'e ereikwaa va'e, ore Járy. Ore py'a-py ndaipóri okanhy va'e ndéhegwi. Kiva'e po ne rembiporavo ehexa uka ore-vy oroikwaa hagwã ore irurã, he'i.

---

* **1:19** Mt 27.6-8 * **1:20** Sl 69.25; 109.8

25 —Ha Judas katu ne remimondokwe ave. Ha oheja va'ekwe gwembiaporãgwe. Oheja
oho hagwã anháy ndive oiko, he'i Nhandejáry-pe hikwái.
26 Upéixa ramo mokõi téry omoĩ hyru-py. Omboveve peteĩ ho'a hagwã. Ho'a ramo
peteĩ, ohexa ojohu héry:
—Matias ra'e, he'i ojóupe.
Upéa-gwi omoirũ íxupe kwéry opyta hagwã doze jevy.

2

Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ipy'a omohynyhẽ joa Hesu nhe'ẽ renduha-pe gwive (At 4.31; 8.15; 10.44; 19.2)

1 Oiko-ma aretegwasu héry va'e Pentecostes. Upéa áry-py Hesu nhe'ẽ renduha gwive
peteĩ henda-py ojogweroaty okwa-vy.*
2 Upe-ma ramo áry gwigwa ogwejy ou-vy. Yvytugwasu-rami ou: "Tyryryry" he'i ou-vy.
Oike koty-py ogwapy okwa-vy ha-py. Ojohupa koty.
3 Peteĩ teĩ va'e akã ári ohexa tata rendy po'i ramigwa.
4 Upe-ma ramo ipy'a omohynyhẽ joa íxupe kwéry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Omo-
hynyhẽmba rire nhe'ẽ ambue-py onhe'ẽ-ma hikwái. Omonhe'ẽ-ma íxupe kwéry Nhe'ẽ
Marangatu tee va'e. Upéa-gwi nhe'ẽ ambue-py onhe'ẽ peteĩ teĩ hikwái.
5 Upe ramo heta judeu kwéry oĩ Jerusalém tetã-my. Opa opa-rupigwi ou va'ekwe oĩ
upe-py. Nhandejáry-pe omboete hagwã ou va'ekwe.
6 Yvytugwasu ramigwa ohendu ramo ojogweroatypa hikwái:
—Xe nhe'ẽ-py voi onhe'ẽ aipo va'e. Xe nhe'ẽ voi aipo va'e, he'i peteĩ teĩ henduha. —
Mba'éixa po onhe'ẽ xe nhe'ẽ-py? Mba'éixa po oikwaa hagwã? oporandu randu-vy ojóupe
hikwái.
7 Upéa-gwi opondera joa hese hikwái:
—Ma'erã tipo gwĩ-rami? Galiléia pygwa meme gwĩ va'e ra'e, onhe'ẽ okwa-vy va'e, he'i.
8 —Mba'éixa oikwaa nhane nhe'ẽ? Peteĩ teĩ nhane nhe'ẽ-py onhe'ẽ hikwái ra'e, he'i
ojóupe opondera-vy hese.
9 —Nhande jaju va'ekwe a-py opa-rupigwi jaju va'ekwe. Nhande ko Pártia yvy pygwa,
Média yvy pygwa, Elão yvy pygwa, Mesopotâmia yvy pygwa, Judéia yvy pygwa, Capadócia
yvy pygwa, Ponto yvy pygwa, Ásia yvy pygwa,
10 Frígia yvy pygwa, Panfília yvy pygwa, Egito yvy pygwa. Cirene de Líbia yvy pygwa
ave. Nhande ko Roma tetã mygwa,
11 judeu va'e, judeu reko-rupi jaikose va'e ave. Nhande Creta yvy pygwa, Arábia yvy
pygwa ave. Opa-rupigwi voi jaju va'ekwe nhande kwéry. Ha peteĩ teĩ nhane nhe'ẽ-
py katu onhe'ẽ ramo, nhahendu-ma. Nhandejáry rembiapo porã porã ipu'aka reheve
omombe'u ramo, nhahendu, he'i judeu kwéry opa-rupigwi ou va'ekwe.
12 Upéixa ramo opondera ndera Hesu nhe'ẽ renduha va'e-rehe gwive. Ha nainhe'ẽ jojái
judeu kwéry:
—Mbava'e po oiko-ta? Mbava'e po oiko-ta? oĩ he'i va'e ojóupe.
13 —Oka'u randai upe va'e, oĩ he'i va'e mo'ã opuka-vy hese.

Pedro omombe'u judeu kwéry-pe Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ porã

14 Upéixa ramo Pedro opu'ã onhembo'y oĩ-vy. Onze inhirũ ijave opu'ã. Hatã onhe'ẽ
enterove ohendu hagwã:
—Pejeapysaka katu pehendu porã hagwã xe nhe'ẽ, xe re'ýi kwéry, Jerusalém-my oiko
va'e gwive ave. Upeixagwa ore nhe'ẽ va'e voi.

---

* **2:1** Lv 23.15-21; Dt 16.9-11

15 Ndoroka'úiry teĩ, he'i íxupe kwéry. —“Oka'u” ere mo'ã kuri ore-rehe. Ndayvate etéi
vyteri kwarahy. A-rami ha-py ndajaka'uha órai vyteri, he'i íxupe kwéry. —Avave voi
ndoka'úiry kóa óra.
16 Ha ãy ojehu va'e katu amombe'u-ta peẽ-my. Aipo va'e rehegwa yma omoĩ va'ekwe
kwatia-rehe. Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety héry va'e Joel omoĩ va'ekwe. Yma
omohenonde va'ekwe ãy oiko hagwã:
17 “He'i Nhandejáry: Enterove va'e pegwarã ambogwejy-ta ime'ẽ-vy Nhe'ẽ Marangatu
tee va'e. Haimete opa-tama ko yvy oiko-ta, he'i. Xe nhe'ẽ-py nde ra'y kwéry xe
mombe'u va'erã, nde rajy kwéry xe mombe'u ave va'erã. Peẽ karia'y kwéry va'e,
peteĩ va'e upéte ajehexa uka-ta. Xe rehegwa ohexa-ta ikéra-py peẽ tuja kwéry va'e.
18 Xe rembigwái kwéry-pe kwimba'e va'e, kunha va'e ave ambogwejy-ta ime'ẽ-vy Nhe'ẽ
Marangatu tee va'e. Xe nhe'ẽ-py xe mombe'u va'erã.
19 Hexapyrã-rupi xe rembiapo-ta áry-rehe. Yvy-py ave xe rembiapo-ta enterove opondera
hagwã ahexa uka-ta, he'i. Ambojekwaa-ta ko yvy-rehe tugwy. Tata ambojekwaa-ta ave.
Yvytu-rupi oho jave tatatĩ ahexa uka-ta.
20 Ha kwarahy katu onhepytũ-ta. Hugwy-ta jasy. Upe rire ae agwejy jevy-ta aju-vy ko
yvy-py, he'i Nhandejáry. Xe pu'akaha reheve aju va'erã upe áry-py. Ndaipóri avave xe
rexa e'ỹ va'erã. Entéro va'e oĩ va'e gwive ko yvy ári xe rexa-ta aju ramo, he'i.
21 Upéixa ramo opa-rupi xe réry renoiha gwive onheresende-ta. Aresende-ta íxupe, he'i
Nhandejáry.”*
Upéixa voi Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e, he'i Pedro omombe'u-vy.
22 Upe rire he'i jevy íxupe kwéry:
—Pejeapysaka porã katu ko xe nhe'ẽ-rehe, xe re'ýi kwéry. Amombe'u-ta peẽ-my Hesu
rehegwa nhe'ẽ. Hesu Nazaré pygwa va'e ko Nhandejáry rembiporavopyre voi, hemim-
bojekwaa ave. Hexapyrã-rupi hembiapo porã hagwã he'i va'ekwe íxupe Nhandejáry.
Ojapo uka va'ekwe íxupe hembiaporã. Nhane rembiexa e'ỹ ave ojapo uka va'ekwe íxupe.
Upéixa ojapo uka va'ekwe íxupe pene pa'ũ-my. Enterove hexapyrã-rupi hembiapo ojapo
uka. He'i hese kente kwéry: “Hesu ko Nhandejáry rembiporavo nipo ra'e” he'i heko rexa-
vy. Upéa peẽ peikwaa voi.
23 —Ha peẽ katu pehupi uka va'ekwe kurusugwasu-rehe imoĩ-vy pejuka hagwã Hesu-
pe. Iporayhu e'ỹ va'e po-py pejuka uka va'ekwe íxupe. Ha Nhandejáry omohenonde voi
va'ekwe Hesu rekorã. Ojehu va'erã oikwaa voi va'ekwe. Hembiayhu ramo jepe, oipota
voi omano. Upéa-gwi oheja omoĩ íxupe kurusugwasu-rehe.
24 Ha ojejuka rire, omoingove jevy íxupe Nhandejáry. Ha'e ae katu omano ete jepe
ndikatúi omano are oĩ-vy onhemoĩ asy reheve. Ndaipu'akái hese manoha. Upéa-gwi
pya'e omoingove jevy íxupe Nhandejáry.
25 Yma ete myamyrĩ Davi omohenonde va'ekwe Hesu rekorã hese. Hesegwarã omoĩ
va'ekwe kwatia-rehe kóa he'i-vy:
“Ahexa Nhandejáry-pe xe yke-rehe meme oĩ ramo. Xe akatúa-koty meme oĩ xe mbopy'a
ryrýi e'ỹ hagwã.
26 Upéa-gwi avy'a xe py'agwapy-gwi. Avy'a etereiha amombe'u. Ndaxe rete kyhyje
mo'ãvéi-ma aiko-vy. Naxe mytu'e'ỹ mo'ãvéi-ma.
27 Amano ramo, ndereheja mo'ãiry xe nhe'ẽgwe oiko hagwã onhemondo haty-py. Ndere-
heja mo'ãiry ine nde ra'y marangatu va'e retekwe.
28 Erehexa uka voi xe-vy tape porã amano e'ỹ hagwã. Xe mbovy'a eterei-ta ne ndive
aime meme ramo.”*
Upéixa voi omoĩ va'ekwe kwatia-rehe myamyrĩ Davi, he'i Pedro omombe'u-vy.
29 Upéi he'i jevy íxupe kwéry:

---

* **2:21** Jl 2.28-32 * **2:28** Sl 16.8-11

—Pejeapysaka porã katu xe nhe'ẽ-rehe, xe re'ýi kwéry. Nhane ramói Davi katu omano va'ekwe. Hetekwe omoĩ va'ekwe itakwa-py. Ha ãy ete peve oĩ ijyta.
30 —Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ekwe oiko-vy. Ko va'e jaikwaa voi. Yma ete he'i va'ekwe Davi-pe Nhandejáry: "Amombe'u-ta nde-vy hupigwa va'e. Ndaxe apu mo'ãi nde-vy" he'i. "Peteĩ ne remiarirõ amoingo-ta mburuvixarã nde rekovía ramo" he'i íxupe Nhandejáry. Ohendu ramo: "Hupigwa va'e voi Nhandejáry nhe'ẽ" he'i va'ekwe Davi.*
31 —Ogwerovia-gwi Hesu rekorã omotenonde va'ekwe: "Amano ramo, ndereheja mo'ãiry ine xe retekwe" he'i ramo, omotenonde va'ekwe Hesu rekorã. Hesu Cristo oikove jevymaha va'e rehegwa nhe'ẽ omombe'u va'ekwe. Hesu rekorã omohenonde va'ekwe Davi, he'i Pedro imombe'u-vy.
32 Upéi he'i jevy íxupe kwéry:
—Pehendu katu. Ko va'e Hesu, omoingove jevy kuri íxupe Nhandejáry. Ore kwéry katu hexahare. Orohexa voi oikove jevy rire íxupe.
33 Onhemoingove jevy rire, onhemomba'egwasu ete-ma Nhandejáry yke-rehe. Are-ma he'i va'ekwe Hesu-pe Túvy: "Ambogwejy uka-ta nde-vy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e" he'i íxupe Nhandejáry, he'i Pedro imombe'u-vy.
Upéi he'i jevy judeu kwéry-pe:
—Ãy ae ombogwejy-ma kuri Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-pe. Ha peẽ katu pehexa-ma. Hemimbogwejy va'e pehendu-ma ave. Pene rembiexa gwive, pene remiendu gwive ave Nhandejáry remimbogwejy voi, he'i.
34 —Ha myamyrĩ Davi katu ndojereroyvatéi voi va'ekwe yváy-py. A-rami ae he'i va'ekwe Davi:
"Nhandejáry he'i xe Járy-pe: Egwapy katu xe yke-rehe.
35 Xe orombopu'aka-ta ne a'e'ỹha-rehe. Orombopu'akapa peve eregwapy-ta ereĩ-vy xe akatúa koty, he'i."*
Upéixa Davi omombe'u va'ekwe Hesu rekorã, he'i Pedro imombe'u-vy.
36 Upéi he'i jevy judeu kwéry-pe:
—Davi he'i va'ekwe gwive anhetegwa voi. Toikwaapa katu Israel remiarirõre judeu kwéry va'e. Upe va'e Hesu pehupi uka va'ekwe kurusugwasu-rehe pejuka uka hagwã, omomba'egwasu ete-ma joty íxupe Nhandejáry. Omomba'egwasu joty íxupe, nhane ruvixarã omoingo-vy. "Xe rembiporavo va'e joty voi katu" he'i Hesu-rehe Nhandejáry, he'i Pedro judeu kwéry-pe Nhandejáry nhe'ẽ omombe'u-vy.
37 Upéa nhe'ẽ ohendu ramo ojepy'ajopy joa hikwái:
—Mbava'e po orojapo-ta ãy, ore re'ýi kwéry? he'i Pedro-pe. Outro Hesu remimondo va'e kwéry-pe oporandu ave gwembiaporã-rehe.
Upe ramo he'i íxupe kwéry Pedro:
38 —Perova katu pende rekoha, he'i. —Penhemongarai peteĩ teĩ Hesu Cristo réry-py, omboyke hagwã pendéhegwi pene rembiapo vai va'ekwe. Upe rire ae ombogwejy-ta ime'ẽ-vy peẽ-my Nhe'ẽ Marangatu tee va'e.
39 Yma Nhandejáry he'i va'ekwe: "Ambogwejy-ta ime'ẽ-vy peẽ-my pende ra'y kwéry-pe ave. Mombyry rupigwa-pe gwive ave ambogwejy-ta Nhe'ẽ marangatu tee va'e. Entéro xe remienói-pe gwive ou hagwã xe ha-py ambogwejy-ta ime'ẽ-vy" he'i va'ekwe Nhandejáry, he'i Pedro imombe'u-vy.
40 Upéi onhemonhe'ẽve ẽve íxupe kwéry:
—Tekoha-rami e'ỹ pende rekoha. Perova katu pende rekoha, he'i. —Ani pemoirũ teĩ pende rapixa hekoha vai va'e, he'iri iri judeu kwéry-pe Pedro.
Oĩ hetave tave omombe'u va'e.
41 Upe ramo inhe'ẽ renduha va'e onhemongarai-ma. Upe va'e áry-py heta-ma oĩ inhe'ẽ renduha. Mbohapy mil-rupi oĩ. Ha Pedro kwéry-pe omoirũ-ma hikwái.

* **2:30** Sl 89.3-4; 132.11 * **2:35** Sl 110.1

42 Hesu remimondo kwéry ndive oiko meme ohendu hagwã inhe'ẽ. Onhemoirũ meme. Hendive mante oiko. Onhondive okaru. Onhondive omondo mondo Nhandejáry-pe onhe'ẽ.
43 Upe-py oĩ va'e gwive opondera hese:
—Mbava'e tipo ko va'e? Mbava'e tipo ko va'e? he'i ojóupe.
Ha hemimondo kwéry heta hembiapo porã hexapyrã-rupi. Heta ojapo nhane rembiexa e'ỹ. Upéa-gwi enterove va'e opondera hese.

Hesu reroviaha gwive onhondive oiko (At 4.32-35)

44 Ha Hesu reroviaha gwive onhondive oiko: “Kóva ko va'e xe mba'e” peteĩ teĩ nde'ivéima ojóupe.
45 Ogwereko va'e ovende ome'ẽ hagwã hepykwe. Peteĩ teĩ va'e-pe ome'ẽ hemikotevẽ.
46 Ko'ẽmba ẽmba oho meme oje'ói-vy Nhandejáry róga kakwaa-py. Peteĩ teĩ va'e róga-py omboja'o ja'o ojóupe onhondive okaru hagwã. Ovy'a joa okaru-vy. Naima'e rakate'ỹiry.
47 Nhandejáry-pe omboete ete oiko-vy va'e. Upéixa ramo ogwerovy'a joa íxupe kwéry kente kwéry. Ha'e kwéry hetave tave oho-vy. Ogwerovia rovia va'e omoirũ íxupe kwéry. Nhandejáry nhe'ẽ-py ogwerovia.

3

Ogwata e'ỹ va'e ogwata jevy-ma

1 Peteĩ áry-py ka'arugwasu-ma ramo, Pedro João ndive, Hesu remimondo va'e, ogwata oho-vy. Nhandejáry róga kakwaa-py oho. Upéa óra-py oração jajapo va'e upe-py.
2 Ha óga kakwaa renonde-py oĩ ogwata e'ỹ va'e. Imitã gwive ãy peve ndogwatái. Ogweraha meme omoĩ íxupe upe-py okẽgwasu renonde-py, héry okẽndusu porã. Oike va'e-pe gwive ojerure hagwã omoĩ upe-py.
3 Ha upéi katu oho upe-py Pedro João ndive. Oho oike hagwã upe-py. Ha ogwata e'ỹ va'e katu ohexa íxupe. Oike ramo Pedro João ndive, ojerure íxupe imba'erã-rehe.
4 Ha'e kwéry, mokõive va'e, ohexa katu íxupe. Ogwata e'ỹ va'e-pe ohexa katu:
—Ema'ẽ katu ore-rehe, he'i íxupe.
5 Upe ramo oma'ẽ mokõive va'e-rehe: “Omba'e me'ẽ-tama xe-vy” he'i mo'ã ojéupe.
6 —Ndaxe pirapiréi ame'ẽ hagwã nde-vy. Ndaxe platavéi, he'i íxupe Pedro. —Ko va'e areko va'e ame'ẽ-ta nde-vy. Epu'ã katu egwata Hesu Cristo Nazaré pygwa réry-py. Epu'ã katu egwata, he'i íxupe Pedro.
7 Upe rire ijakatúa-rehe oipopyhy imopu'ã-vy íxupe. Upe-ma ramo ipynhu'ã ipy reheve imbaraete-ma voi íxupe.
8 Opo voi opu'ã-ma. Ogwata-ma. Ogwata reheve-ma voi oike óga kakwaa-py. Onhondive oike. Opo opo omboete eterei-vy Nhandejáry-pe.
9 Enterove ohexa íxupe ogwata-ma ramo, omboete-ma ramo Nhandejáry-pe:
10 —Imba'e jerure va'evy ko upe va'e, he'i ohexa-vy íxupe. —Okẽndusu porã renonde-py ogwapy va'evy ko upe va'e, he'i. —Mbava'e po ojehu upe va'e-pe? he'i oporandu randu-vy ojóupe hikwái.
Ohexa ramo ogwata-ma ramo, opondera eterei hese,
—Mba'éixa po ombogwata rei hajy jeapa va'e-pe, he'i opondera-vy hese.

Pedro omombe'u judeu kwéry-pe Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ

11 Ha upe ogwata e'ỹ tuja va'e ãy katu ogwata-ma. Omoirũ-ma Pedro João ndive. Mokõive va'e-pe oipyhy jovái ramo, oriparapa ou-vy upe-py oĩ va'e gwive ohexa hagwã íxupe. Opondera eterei hese hikwái. Oupa Nhandejáry róga kakwaa mopekwã pekwãpyre-py hikwái. Upéa imopekwãpyre ohenói Salomão. Upe-py oupa hikwái.
12 Ohexa ramo, onhe'ẽ íxupe kwéry Pedro:

—Ma'erã tipo pepondera hese, xe re'ýi kwéry? he'i Israel remiarirõre judeu kwéry-pe. —Ma'erã tipo ore rexa katu katu pekwa-vy? oporandu íxupe kwéry. —Ore nhe'ẽ-py katu norombogwatáiry íxupe. Noromopu'ãiry imbogwata-vy íxupe ore rekoha porã-gwi: "Pedro ombogwata" peje mo'ã hese. Upéa-gwi ore rexa katu katu pekwa-vy, he'i íxupe kwéry.

13 —Hesu nhe'ẽ-py ae voi ogwata. Ha'e Nhandejáry remimomba'egwasu voi. Nhandejáry Abraão Járy, Isaque Járy, Jacó Járy, nhane ramói kwéry Járy ave. Ãy omomba'egwasu voi gwembigwái Hesu-pe. Ha peẽ katu pembojevy asy voi va'ekwe: "Iporã ojejuka" peje va'ekwe hese mburuvixagwasu Pilatos-pe. Ha mburuvixa opoise jevy mo'ã íxugwi.

14 Upe ramo pembojevy íxupe. Ha'e heko marangatu ramo jepe, ojejavy e'ỹ ramo jepe ave, pembojevy asy joty voi íxupe. Pejerure mburuvixa-pe opoi hagwã imondo-vy peteĩ oporojuka va'ekwe-gwi.

15 Ha nhane moingove va'ety katu pejuka. Ha Nhandejáry omopu'ã jevy íxupe. Oikove jevy ramo, ore kwéry hexahare.

16 Ko va'e kwimba'e peẽ pehexa va'e, peikwaa va'e ave, ogwata e'ỹ tuja va'e, ãy katu Hesu réry-py imbaraete jevy. Hesu-rehe ojerovia-gwi okwerapa-ma voi. Upéa rexaha peẽ, he'i íxupe kwéry.

17 —Peikwaa e'ỹ reheve pene rembiapo vai va'ekwe, peẽ, xe re'ýi kwéry. Oikwaa e'ỹ reheve pende ruvixa kwéry rembiapo vai va'ekwe ave. Upéa aikwaa voi xe, he'i Pedro imombe'u-vy.

18 Upéi he'i jevy judeu kwéry-pe:

—Yma ete Hesu rekorã omoĩ va'ekwe kwatia-rehe Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety gwive: "Nhandejáry rembiporavo va'e oiko asy va'erã" he'i va'ekwe, imohenonde-vy hekorã. Ãy katu oiko-ma voi Nhandejáry nhe'ẽ-py, he'i.

19-20 —Upéa-gwi pemboasy katu pene rembiapo vaikwe. Perova katu pende rekoha peiko hagwã Nhandejáry reko-rupi, omboyke hagwã pendéhegwi pene rembiapo vaikwe, pene mbopy'agwapy jevy hagwã, ombou hagwã ime'ẽ-vy peẽ-my hembiporavo va'e Hesu Cristo.

21 Ha'e oiko va'erã Nhandejáry ndive yváy-py. Upe-py Hesu Cristo oiko va'erã entéro Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety imarangatu va'e he'i va'ekwe gwive oiko hagwã: "Nhandejáry omoatyrõmba ranhe va'erã voi" he'i va'ekwe. "Omoatyrõmba rire ae, ombou jevy va'erã Hesu-pe" he'i va'ekwe, he'i Pedro imombe'u-vy.

22 Upéi he'i jevy judeu kwéry-pe:

—Ha myamyrĩ Moisés omombe'u va'ekwe Hesu rekorã:

"Xe ramigwa omoingo va'erã Nhandejáry inhe'ẽ-py omombe'u va'erã. Pene pa'ũ-gwi omoingo va'erã peteĩ va'e omombe'u va'erã Nhandejáry nhe'ẽ-py. Xe moingo hagwe-rami omoingo va'erã. Pehendupa ete va'erã hemimombe'urã gwive peẽ-my.*

23 Entéro íxupe ohendu e'ỹ va'e gwive, omboyke va'erã Nhandejáry gwe'ýi kwéry-gwi, opa hagwã-pyma imondo-vy"*

he'i va'ekwe Moisés, he'i Pedro omombe'u-vy.

24 Upéi he'i jevy Pedro:

—Upéixa ave Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety gwive omombe'u va'ekwe Hesu rekorã. Samuel amyrĩ omombe'u va'ekwe. Upéi Samuel amyrĩ nhe'ẽgwe omombe'u mbe'u joty ãy peve. Peteĩxa omombe'u va'ekwe. Ogwerojoja joa onhe'ẽ ãy oiko va'erã mombe'u-vy, Hesu rekorã mombe'u-vy.

* **3:22** Dt 18.15-16 * **3:23** Dt 18.19

25 Upe va'e Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety pende re'ýi kwéry va'e voi. Upéa-gwi inhe'ẽ peẽ-my gwarã voi ave. Yma ete onhe'ẽ va'ekwe Nhandejáry myamyrĩ pene ramói kwéry-pe:
“Peteĩ ne remiarirõ joapyri pyri-rehe ha-py ahovasa va'erã enterove ko yvy ári oĩ va'e-pe gwive”*
he'i va'ekwe Abraão amyrĩ-pe, Hesu rekorã mombe'u-vy. Ohendu ramo upe inhe'ẽ, omoporã. Abraão pegwarã voi inhe'ẽ. Ha Abraão pene ramói voi. Upéa-gwi upe inhe'ẽ peẽ-my gwarã voi ave, he'i imombe'u-vy Pedro.
26 Upéi he'ive Pedro:
—Ha ko'ánga katu oiporavo Nhandejáry gwembigwairã Hesu-pe. Omoingove jevy-ma rire íxupe, peẽ-my ranhe ombou pende rovasa hagwã, omboyke hagwã peteĩ teĩ pendéhegwi pene rembiapo vai va'ekwe, he'i judeu kwéry-pe Pedro.

4

Pedro João ndive onhemoĩ preso

1 Ha upéi katu Pedro João ndive onhe'ẽ oĩ-vy Nhandejáry róga py-py, óga kakwaa va'e py-py. Ne'írã omombe'upa vyteri ramo, ogwahẽ ou-vy pa'i ruvixa kwéry. Ogwahẽ ave polícia ruvixa. Upe va'e polícia onhangareko va'e Nhandejáry róga kakwaa-rehe. Ogwahẽ ave saduceu kwéry.
2 Mokõive va'e nhe'ẽ ogweropoxy: “Hesu oikove jevy-gwi, nhande kwéry jaikove jevy va'erã voi ave” he'i ra'e omombe'u-vy kente kwéry-pe gwive Pedro João ndive. Upéa nhe'ẽ ombopoxy saduceu kwéry-pe.
3 Upéa-gwi mokõive va'e-pe oipyhy hikwái oapresa hagwã íxupe. Ka'aru ete-ma. Ko'ẽmba peve oapresa imoĩ-vy.
4 Ha heta voi oĩ inhe'ẽ reroviaha. Cinco mil kwimba'e va'e-rupi oĩ inhe'ẽ renduha.
5 Ko'ẽmba-ma ojogweroaty Jerusalém-my judeu ruvixa kwéry. Ojogweroaty ave gwĩ judeu kwéry remimboete. Judeu rekombo'ehaty kwéry ojogweroatypa ave.
6 Hendive kwéry oĩ pa'i ruvixagwasu héry va'e Anás. He'ýi oĩ ave, héry va'e Caifás, João, Alexandre. He'ýi gwive oĩ ave.
7 Upe ramo ohenói uka onhemoĩ preso va'ekwe ou hagwã. Ou ramo gwovagwy-py omonhembo'y imoĩ-vy íxupe kwéry. Upéi omonhe'ẽ íxupe:
—Kiva'e nhe'ẽ-py tipo pejapo koixagwa ra'e? Kiva'e réry-py pejapo koixagwa ra'e? he'i íxupe kwéry oporandu randu-vy.
8 Upe-ma ramo ipy'a omohynyhẽmba íxupe onhe'ẽ hagwã Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Upéi omombe'u judeu ruvixa kwéry-pe Pedro:
9 —Ãy katu xe monhe'ẽ voi ogwata e'ỹ va'e-rehe. Okwera porãmaha-rehe xe monhe'ẽ: “Mba'éixa tipo okwera?” ere kuri xe-vy ereporandu-vy.
10 Néi, amombe'u-ta peẽ-my peikwaa hagwã, peẽ kwéry mburuvixa kwéry va'e. Entéro Israel remiarirõre judeu ruvixa kwéry-pe amombe'u-ta ave. Ko va'e kwimba'e, Hesu Cristo Nazaré pygwa réry-py voíte opu'ã okwera porã. Ha peẽ katu pehupi va'ekwe Hesu-pe imoĩ-vy kurusugwasu-rehe ijuka-vy. Ha pene rembiupikwe-pe katu omoingove jevy-ma voi Nhandejáry. Ha'e héry-py voi onhembo'y jevy-ma ko va'e kwimba'e, ogwata e'ỹ tuja va'e. Pende rovagwy-py opu'ã-ma oĩ-vy.
11 Yma omoĩ va'ekwe kwatia-rehe he'i-vy:
“Ndovaléi, he'i ogapoha ita-rehe. Ha upe ita katu ojeporu ojepytahoha ramo. Óga jepytahoha voi ita”*
he'i va'ekwe, he'i Pedro omombe'u-vy.
Upéi he'i jevy Pedro:

* **3:25** Gn 22.18 * **4:11** Sl 118.22

—“Ita” he'i ramo, Hesu rekorã omombe'u. “Ogapoha” he'i ramo, pene rekorã omombe'u va'ekwe.
12 Ãy katu ko yvy-rupi ndaipóri ha'e héry ramigwa. Ambue va'e réry nomoĩry nhandevy Nhandejáry nhane resende hagwã. Hesu réry mante ae nhahenói ramo, nhane resende va'erã, he'i judeu ruvixa kwéry-pe Pedro.
13 Upe ramo mburuvixa kwéry ohendu joa inhe'ẽ. Onhembopy'agwasu reheve mokõive va'e remimombe'u ohendu joa hikwái. He'i ojóupe:
—Ndoikéi ramo jepe escola-py, oikwaa porã voi onhe'ẽrã. Imbo'eháry ndoikói ramo jepe, hi'arandu porã voi, he'i ojóupe hese kwéry. Oikwaa porã onhe'ẽrã-gwi, opondera hese hikwái: —Hesu ndivegwa voíte ra'e upe va'e, he'i ojóupe hese hikwái.
14 Upéi oma'ẽ upe ogwata e'ỹ tuja va'e-rehe Pedro yke-rehe onhembo'y oĩ-vy ramo. Okwera porã-gwi nonhe'ẽ mbojevy mo'ãi íxupe hikwái. Mba'eve nde'íry íxupe.
15 Upéixa ramo, ombojevy imondo-vy opa'ũ-gwi hikwái.
16 Osẽ rire he'i ojóupe:
—Mbava'e tipo jajapo-ta hese? he'i oporandu randu-vy ojóupe hikwái. —Hexapyrã-rupi voi hembiapo porã, he'i hese. —A pygwa, Jerusalém-my oiko va'e gwive oikwaapa voi. Upéa-gwi ndikatúi nhande apu hese.
17 Ha ndajaipotavéi herakwã oho mombyry-rupi: “Anive katu erenhe'ẽve teĩ Hesu réry-py ereiko-vy. Upéixa erejapo ramo orogwereko asy arã” ja'e katu mokõive va'e-pe, he'i ojóupe judeu ruvixa kwéry.
18 Upéi ohenói jevy oike hagwã. Oike rire, he'i íxupe:
—Anive katu erenhe'ẽve teĩ ereiko-vy Hesu réry-py. Ani ereporombo'eve teĩ heko-rupi, he'i onhe'ẽ poxy-vy íxupe onhemonhe'ẽ-vy.
19 Ohendu ramo inhe'ẽ, he'i mburuvixa kwéry-pe Pedro João ndive:
—Iporã tipo orohendu pene nhe'ẽ orohendu e'ỹ hagwã Nhandejáry nhe'ẽ? he'i. —Aipo ramo mbava'e tipo he'i-ta Nhandejáry orohendu ramo pene nhe'ẽ? Pemombe'u katu ore-vy, he'i íxupe.
20 —Ore rembiexagwe, ore remiendukwe oromombe'u meme va'erã. Norokiririĩ mo'ãiry voi, he'i mburuvixa kwéry-pe.
21 Upe rire he'i íxupe:
—Anive eremombe'u Hesu réry-py. Upéixa erejapo ramo orogwereko asy arã, he'iri iri onhe'ẽ poxy-vy íxupe hikwái.
Upéi katu opoi íxugwi oho hagwã:
—Tereho katu, he'i íxupe ombohasa asyse mo'ã rire íxupe.
Nombohasa asy jepéiry íxupe. Ha upe pygwa onhomboaty va'e gwive omboete okwa-vy va'e Nhandejáry-pe. Ojehu va'ekwe-rehe omboete. Upéa-gwi mburuvixa kwéry omosẽ rei imondo-vy.
22 Ha ogwata e'ỹ tuja va'e katu hexapyrã-rupi okwera va'e ituja-ma va'e voi. Quarenta-gwi ogwerekove va'e ro'y. Upéa-gwi kente kwéry omboete tee voi Nhandejáry-pe.

Hesu reroviaha gwive peteĩxa omondo Nhandejáry-pe onhe'ẽ

23 Upe-ma ramo Pedro João ndive oho jevy gwe'ýi kwéry ha-py. Pa'i ruvixa he'i va'ekwe omombe'u. Judeu ruvixa he'i va'ekwe omombe'u ave.
24 Ohendu ramo, peteĩxa omondo mondo joa hikwái Nhandejáry-pe onhe'ẽ:
—Nde ko, ore Járy, nde pu'aka va'e voi enterove va'e-rehe, he'i omboete-vy. —Nde áry yvy ygwasu ave apoha. Hesegwa gwive ijapoha voi nde, he'i omboete-vy.*
25 —Yma ete nhane ramói Davi amyrĩ-pe ne rembigwái-pe ereme'ẽ va'ekwe inhe'ẽrã. Ombo'e va'ekwe íxupe onhe'ẽ hagwã Nhe'ẽ Marangatu tee va'e:

* **4:24** Gn 1.1–2.22; Êx 20.11; Sl 146.6

"He'i Nhandejáry: Mba'e-gwi po judeu re'ýi e'ỹ kwéry ipoxypa hikwái? Ma'erã po he'i
mo'ã xe-rehe: Nhande kwéry nhande pu'aka va'e voi Nhandejáry-rehe, he'i.
26 Ha yvypóry ruvixagwasu kwéry ojogweroatypa hikwái. Onhesyrũ syrũ okwa-vy. Ou
orairõ xe-vy, xe rembiporavo-pe ave, he'i Nhandejáry."*
Yma upéixa he'i va'ekwe Davi.
27 Ha ko'ánga katu a-py voi ojogweroaty-ma mburuvixagwasu orairõ hagwã ne rembigwái marangatu-pe, ne rembiporavo Hesu-pe. Upéa mburuvixa héry Herodes, upéa mburuvixagwasu héry Pôncio Pilatos ave, Israel remiarirõre judeu kwéry, judeu re'ýi e'ỹ kwéry ave ojogweroatypa orairõ hagwã ne rembiporavo Hesu-pe.*
28 Ne nhe'ẽ-rupi ojapo hagwã hese yma ere va'ekwe gwive ojapo va'erã.
29 Ãy katu onhe'ẽ poxy hikwái. Ehexa katu ipoxyha, ore Járy. Ore ne rembigwái va'e. Ore mbopy'agwasu katu ore kyhyje e'ỹ hagwã ne nhe'ẽ mombe'u-vy.
30 Ehexa uka katu nde pu'akaha erembogwera hagwã hasy va'e-pe. Mba'asy-rehe nde pu'aka va'e. Ne rembigwái marangatu Hesu réry-py ejapo uka katu nhane rembiexa e'ỹ. Ehexa uka katu ne rembiapo porã. Hexapyrã-rupi ejapo uka katu, he'i joa hikwái.
31 Upéixa omondo mondo Nhandejáry-pe onhe'ẽ. Upe-ma ramo ojogweroaty haty-py oryrýi-ma. Ipy'a omohynyhẽmba-ma íxupe kwéry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Upéixa ramo okyhyje e'ỹ reheve peteĩ teĩ omombe'u Nhandejáry nhe'ẽ.

Peteĩ teĩ va'e-pe ome'ẽ me'ẽ hemikotevẽ

32 Upe ramo Hesu reroviaha gwive ogwerojoja okyre'ỹ oiko-vy hikwái: "Kóa xe mba'e, kóa xe mba'e" he'i va'e ndoikói. "Nhane mba'e meme voi ko'ã va'e" he'i omba'e kwéry-rehe ojóupe.
33 Ha upe doze Hesu remimondo va'e heroviapyrã-rupi omombe'u mbe'u oiko-vy Hesu oikove jevymaha rehegwa nhe'ẽ. Nhandejáry ipytygwõ-vy íxupe omombaraete omombe'u hagwã. Upéa-gwi ohendu va'e gwive inhe'ẽ ojohu porã voi.
34 Ogwerohory joa hikwái. Ha ndaiporivéi-ma ipa'ũ kwéry-py oikotevẽ va'e. Heta ijyvy va'e, heta óga ogwereko va'e ave ovende oiko-vy.
35 Upéi ovende va'ekwe repykwe ogweru, ome'ẽ hagwã Hesu remimondo kwéry-pe, omboja'o ja'o va'erã-pe. Upéixa ramo omboja'o ja'o ime'ẽ me'ẽ-vy oikotevẽ va'e-pe, peteĩ teĩ va'e-pe ome'ẽ hagwã hemikotevẽ.
36 Upe ramo oĩ Hesu nhe'ẽ renduha héry va'e José. Ha Hesu remimondo kwéry ombohéry jo'a Barnabé. Barnabé réry he'ise: "Nhane mongyre'ỹ va'ety". Barnabé Levita va'e, Chipre yvy pygwa va'e ave.
37 Ha'e oho peteĩ oyvy ovende. Ogweru hepykwe Hesu remimondo kwéry-pe ome'ẽ hagwã.

5

Ananias rehegwa nhe'ẽ

1 Oĩ ave kwimba'e héry va'e Ananias, hembireko héry Safira. Barnabé rekoha-rami teĩ oiko va'e.
2 Ha'e oho ovende ave oyvy. Ha hepykwe ndogwerahapái ime'ẽ-vy Hesu remimondo kwéry-pe. Omohemby joty ojéupe gwarã ndogwerahapaséiry. Ogweraha va'erãte ogweraha. Ha hembireko oikwaa porã upéa.
3 Upéa-rehe Pedro he'i Ananias-pe:
—Ma'erã anháy ruvixa Satanás nde rekome'ẽ nde apu hagwã Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-pe? he'i. —Ma'erã nde rekome'ẽ ndererupáiry hagwã, Ananias? he'i oporandu-vy íxupe.

---

* **4:26** Sl 2.1-2 * **4:27** Lc 23.7-11; Mt 27.1-2; Mc 15.1; Lc 23.1; Jo 18.28-29

4 —Kwehe ne'írã erevende vyteri ramo ne mba'e vyteri. Upéa yvy ne mba'e voi ra'e. Ha upéi erevende rire, hepykwe ne mba'e ete vyteri voi. Ereme'ẽse ramo, ereme'ẽmba arã voi ra'e. Nereme'ẽséi ramo, nereme'ẽi arã ave ra'e. Upéixa iporã arã ra'e nde-vy. Ha ko'ánga katu nde apu ereiko-vy. Ma'erã nde apu? he'i íxupe. —Ma'erã nde apu hagwã erenhemongeta ereiko-vy nde py'a-py? Teko rei-pe mante nande apúi. Nhandejáry-pe voi nde apu ereiko-vy, he'i íxupe Pedro.

5 Ohendu-ma ramo inhe'ẽ, ho'a omano-ma. Ha henduhare gwive onhemondyipa-ma hikwái.

6 Upe rire ou karia'y ojaho'i ho'i heraha-vy hetekwe. Ogwenohẽ koty-gwi ogweraha ojaty hagwã.

7 Ndahi'are etéiry ogwahẽ hembireko oike koty-py. Iména-pe ojehu va'ekwe ndoikwaáiry.

8 Ha Pedro katu oporandu íxupe:

—Ko va'e-rehe anho tipo ereme'ẽ ra'e nde yvy? he'i íxupe.

—Ha'e voi, he'i. —Ko va'e-rehema ngatu orome'ẽ ore yvy, he'i Pedro-pe ijapu-vy.

9 —Ma'erã tipo erenhombo'e mbo'e ne ména ndive nde apu hagwã Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-pe, he'i íxupe. —Nde apu ramo, nande apúi xe-vy. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-pe ae nde apu, he'i íxupe. —Ma'erã tipo erenhembopy'agwasu teĩ nde apu hagwã íxupe? Ma'erã ere mo'ã kuri, "Nhandejáry nopenái arã xe apuha-rehe?" he'i. —Ejeapysaka katu ogwata ou-vy va'e-rehe. Ne ména atyhare ogwahẽ jevy-ma ou-vy, he'i íxupe. —Nde reraha-ta nde ave, he'i íxupe Pedro.

10 Upe-ma ramo Pedro rovagwy-rupi ho'a omano ete reheve-ma ave hembirekokwe. Ha karia'y ogwahẽ-vy oike. Oike ramo otopa-ma ave he'õgwe. Ogweraha he'õgwe ijaty-vy. Ombojoyvy imoĩ-vy yvykwa-py iména retekwe ndive.

11 Upe-ma ramo onhemondýi joa-ma Hesu reroviaha gwive. Herakwã renduhare gwive onhemondyipa-ma hikwái.

Hesu remimondo ombogwera hasy va'e-pe

12 Ha hemimondo kwéry heta hembiapo porã porã. Upe tetã mygwa pa'ũ-my hexapyrã-rupi hembiapo, heroviapyrã-rupi hembiapo ave. Nhandejáry róga mopekwã pekwãpyre-py opyta joa hikwái. Upe va'e imopekwãpyre ohenói Salomão.

13 Ha Hesu-rehe ojerovia e'ỹ va'e gwive ndaipy'agwasúi imoirũ-vy íxupe kwéry. Omoirũ e'ỹ ramo jepe, omboete tee joty íxupe.

14 Upe ramo onhembohetave tave oho-vy Hesu reroviaha kwéry. Onhemboheta kwimba'e. Kunha va'e ave onhembohetave tave oho-vy hikwái.

15 Upéixa ramo hasy va'e ogwenohẽ óga-gwi omoĩ tape yke-rehe. Hasy va'e ogwenohẽ hupa reheve. Hupa reheve ogwenohẽ. Pedro ohasa hagwã-rupi omoĩ, hi'ãygwe rei jepe ho'a hagwã hese hasy va'e-rehe.

16 Ogwahẽ ou-vy ave Jerusalém jerekwe-rehe okwa va'e. Ojereru hasy va'e. Anháy rerekoha va'e gwive ogweru íxupe. Ojereru va'e gwive okwerapa-ma voi.

Judeu ruvixa kwéry ombohasa asy Hesu remimondo kwéry-pe

17 Ha Hesu remimondo kwéry enterove kente kwéry remimboete. Upéa-gwi ndaija'éiry eterei hese kwéry pa'i ruvixagwasu ijavegwa kwéry ave:

—Ma'erã kente kwéry nhane mboyke ojererova hagwã Hesu remimondo kwéry-rehe. Nanhane mboetevéiry, he'i ojóupe.

Ndaija'evéi ete voi hese.

18 Upéa-gwi pa'i ruvixagwasu hendivegwa kwéry, saduceu kwéry va'e ave oho oipyhy íxupe kwéry oapresa hagwã. Hembiapo vai va'e rendaty-py omoĩ íxupe.

19 Ha upéi katu pyhare pyte-ma ramo yváy-gwi ogwejy ou-vy Nhandejáry rembigwái. Oipe'a okẽ ogwenohẽ hagwã.

20 Ogwenohẽ rire:
—Tereho katu, he'i íxupe. —Tereho enhembo'y Nhandejáry róga kakwaa gwy-py erenhe'ẽ hagwã ohendu va'erã-pe gwive, he'i íxupe. —Ko va'e teko porã pyahu rehegwa nhe'ẽ emombe'upa katu, he'i íxupe Nhandejáry rembigwái.
21 Ohendu ramo inhe'ẽ oje'ói. Ko'ẽmba-ma jave Nhandejáry koty-py oike omombe'u hagwã Nhandejáry nhe'ẽ.
Upe jave pa'i ruvixagwasu hendivegwa ave ojogweroaty ou-vy. Ojoavisapa ojogweroaty hagwã Israel remiarirõre judeu kwéry ruvixa. Entéro judeu kwéry ruvixa va'e gwive ombojogweroatypa. Ogwahẽ-ma henda-py. Upéi omondo hembiapresakwe ogweru hagwã.
22 Upéixa ramo oho polícia kwéry heru-vy mo'ã. Ogwahẽ ramo preso onhemoĩ haty-py, ndojohuvéi-ma íxupe. Oho-ma ra'e. Ha upéi ou jevy imombe'u-vy:
23 —Orotopa onhembotypa typa ramo okẽ. Onhangareko va'e oĩ okẽ-my. Ha oroipe'a ramo okẽ, ndorotopavéi-ma preso oĩ va'e-pe. Ndorojohuvéi-ma koty-py. Osẽ-ma ra'e, he'i mburuvixa kwéry-pe imombe'u-vy.
24 Ohendu ramo inhe'ẽ:
—Mba'e-rami po osẽ oho-vy ra'e? Mbava'e po oiko-ta ãy, ndajaikwaáiry, he'i ojóupe pa'i ruvixa kwéry, polícia ruvixa ave.
25 Upéixa ramo ou imombe'u-vy:
—Upe pene remimoĩgwe preso katu onhembo'y oĩ-vy Nhandejáry róga gwy-py. Oporombo'e mbo'e oĩ-vy, he'i mburuvixa kwéry-pe.
26 Ohendu ramo inhe'ẽ oho heru-vy polícia kwéry huvixa ndive. Ha ndoipyhy poxýiry íxupe kwéry. Enterovéa resa-py oipyhy porã rei íxupe heraha-vy. Ikyhyje-gwi kente kwéry-gwi oipyhy porã rei íxupe:
—Poxy reheve jaipyhy ramo íxupe, nhande api va'erã ita-py, he'i ojóupe polícia kwéry.
27 Ogweru rire omoĩ hovagwy-py. Mburuvixa rovagwy-py omoĩ omonhe'ẽ hagwã. Ha pa'i ruvixagwasu katu he'i imonhe'ẽ-vy:
28 —Ore oro'eri eri kuri nde-vy: “Anive erenhe'ẽ kuri Hesu réry-py” oro'e. Ha oro'e ramo jepe, nderejapói voi kuri ore nhe'ẽ, he'i íxupe. —Opa-rupi oho ne nhe'ẽ. Jerusalém pygwa gwive ohendu hagwã eremosarambi kuri ne nhe'ẽ imombe'u-vy. Upéixa ramo ereipota enterove va'e he'i ore-rehe: “Gwĩ va'e ojuka kuri Hesu-pe. Hepy-vy jajuka katu íxupe kwéry” ereipota he'i ore-rehe, he'i imonhe'ẽ-vy pa'i ruvixagwasu.
29 Ha upéi katu he'i íxupe Pedro Hesu remimondo kwéry ndive:
—Nhandejáry nhe'ẽ ndaijojái ramo teko rei nhe'ẽ ndive, iporãve jajapo Nhandejáry nhe'ẽ, he'i.
30 —Nhandejáry, nhane ramoigwasu Járy omoingove jevy va'ekwe Hesu-pe. Yvyra-rehe ne rembijukakwe ombotekove jevy va'ekwe.
31 Upéi omomba'egwasu ete-ma voi íxupe. Oyke-rehe imoĩ-vy omomba'egwasu. Omoĩ íxupe nhane ruvixarã. Nhane resendeharã ave omoĩ. Israel remiarirõre judeu kwéry oheja ramo gwekoha vai, ha'e omboyke-ta íxugwi hembiapo vaikwe.
32 Ko'ã va'e ore oromombe'u voi orohexa-gwi. Ko'ã va'e Nhe'ẽ Marangatu tee va'e remimombe'u ave. Ha'e katu inhe'ẽ renduha-pe Nhandejáry remime'ẽgwe, he'i íxupe kwéry Pedro.
33 Ohendu ramo Pedro nhe'ẽ, ipoxy eterei voi hese. Ojukase voi íxupe hikwái: “Jajuka katu íxupe, jajuka katu íxupe” he'i joa hese hikwái.
34 Ha peteĩ oĩ ndaipoxýi va'e. Opu'ã-ma onhembo'y. He'i omosẽ hagwã Hesu remimondo kwéry-pe pono ojuka:
—Emosẽ sapy'a ete imondo-vy oka-py, he'i.
Héry Gamaliel, fariseu va'e, judeu ruvixa va'e, Moisés amyrĩ he'i va'ekwe-py imbo'eha. Omboete joa íxupe.

35 Ha'e he'i mburuvixa kwéry-pe:
—Xáke, xe rapixa kwéry, he'i, —Ma'erã pene rembiapo vai-ta Hesu remimondo kwéry-rehe?
36 Are-ma ojekwaa va'ekwe kwimba'e héry va'e Teudas. Onhembotuvixase ra'anga rei oiko-vy va'e. Quatrocentos oiko imoirũha íxupe. Upéi ojuka íxupe. Ojuka rire ohasãimba íxugwi inhirũ gwéry. Nonhemboatyvéi-ma.
37 Upe rire hapykwerigwa ojekwaa va'ekwe Galiléia pygwa, kwimba'e héry va'e Judas. Yma mburuvixagwasu nhe'ẽ-py kente kwéry omoĩ moĩ va'ekwe héry kwatia-rehe. Omoĩ jave ojekwaa va'ekwe Judas. Oiko va'ekwe imoirũháry. Upéi soldado kwéry ojuka íxupe Judas-pe. Ojuka rire, opa isarambipa íxugwi inhirũ gwéry.
38 Upéa-gwi ha'e-ta peẽ-my: Ani erepenave hese Hesu remimondo kwéry-rehe. Eheja katu toiko ha'e oikoseha-rami, he'i íxupe. —Teko rei omombe'u ramo hembiaporã, nosẽ porã mo'ãi, opa rei arã.
39 Ha Nhandejáry ae omombe'u ramo hembiaporã, napende pu'aka mo'ãi hese kwéry Nhandejáry nhe'ẽ pokatu-gwi, he'i íxupe kwéry. —Peẽ pemboyke ramo ha'e kwéry inhe'ẽ, Nhandejáry-pe pemboyke-ta para'e ave, he'i íxupe kwéry Gamaliel. Teudas-pe Judas-pe ave ojehu va'ekwe omombe'u íxupe kwéry pono ojuka Hesu remimondo kwéry-pe.
40 Ha upéi katu ohendu inhe'ẽ hikwái. Gamaliel nhe'ẽ ohendu-gwi, ndojukasevéi Hesu remimondo kwéry-pe. Upe ramo omoingepa jevy gwemimosẽgwe-pe koty-py. Ndaipoxy etevéi-ma. Oinupã nupã rei-ma íxupe kwéry. Ojuka hagwã-rami noinupãvéiry. Upéi oinupã rire, he'iri iri íxupe onhemonhe'ẽ-vy:
—Anive ereiporu Hesu rehegwa nhe'ẽ. Hesu réry-py anive erenhe'ẽ, he'i hemimondo kwéry-pe.
41 Upe rire opoi íxugwi imondo-vy. Ha upéi katu ojoatýra-gwi osẽ oho-vy. Oinupã ramo jepe íxupe, ndojohu vaíry voi. Ogwerovy'a joty osẽ-vy hikwái:
—Hesu rereko asy hagwe-rami nhande rereko asy ave. Hesu-pe omboete e'ỹ hagwe-rami, nhande-vy nanhane mboetéi ave, he'i ojóupe.
Upéixa ramo Hesu reko-py oiko-gwi, ovy'a joty osẽ-vy hikwái.
42 Iko'ẽ ko'ẽmba Nhandejáry nhe'ẽ omombe'u meme oiko-vy va'e Nhandejáry róga kakwaa-py. Óga óga-rupi omombe'u oiko-vy va'e ave:
—Hesu ko Nhandejáry remimboupyrã va'ekwe voi, he'i omombe'u-vy.

6

Oiporavo sete kwimba'e-pe Hesu remimondo pytygwõharã

1 Upe ramo onhembohetave tave oho-vy Hesu rehegwa nhe'ẽ renduha. Ha iko'ẽ ko'ẽmba ome'ẽ me'ẽ oiko-vy tembirekokwe-pe hemi'urã. Ha grego nhe'ẽ-py onhe'ẽ va'e ima'eandu-gwi he'i ojóupe:
—Nhande-vy mixĩ ome'ẽ. Upéa-pe, hebreu nhe'ẽ-py onhe'ẽ va'e-pe katu hetave ome'ẽ, he'i. —Ome'ẽ joavy avypa ime'ẽ-vy, he'i ojóupe ndojohu porãi-gwi.
2 Upe-ma ramo gwĩ doze hemimondo kwéry va'e ohenói uka ojogweroatypa hagwã Hesu nhe'ẽ renduha gwive. He'i íxupe kwéry:
—Gwĩ ome'ẽ me'ẽ va'e tembirekokwe-pe hemi'urã, ome'ẽ joavy avypa nipo ra'e ime'ẽ-vy, he'i. —Ha ore katu oromboja'o ja'o ramo ime'ẽ-vy hemi'urã, ndikatuvéi-ma arã oromombe'u Nhandejáry nhe'ẽ. Naiporãi va'erã kóixa.
3 Upéa-gwi, ore re'ýi kwéry, peiporavo katu sete kwimba'e. Ore nhe'ẽ-py onhangareko hagwã ome'ẽ va'e-rehe peiporavo nome'ẽ joavy avyvéi hagwã. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ipy'a omohynyhẽ va'e íxupe, hi'arandu porã va'e, nhane mandu'a porã hese va'e, upéa rehegwa peiporavo katu.

4 Ha ore katu oromondo meme-ta Nhandejáry-pe ore nhe'ẽ. Hesu rehegwa nhe'ẽ
oromombe'u meme-ta. Gwĩ va'e apo-vy nore ate'ỹiry. Ndaijái outro tembiapo ore-vy
orojapo va'erã, he'i íxupe kwéry Hesu remimondo.
5 Ha ojohu porã joa inhe'ẽ ijaty va'e gwive. Upe ramo oiporavo peteĩ kwimba'e-pe
hikwái, Hesu-rehe ojerovia tee va'e, Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ipy'a omohynyhẽ va'e
íxupe, héry va'e Estêvão. Upéi oiporavove ave seis kwimba'e, héry va'e Filipe, Prócoro,
Nicanor, Timão, Pármenas, Nicolau ave. Nicolau Antioquia pygwa judeu e'ỹ va'e upe va'e.
Ne'írã vyteri ojerovia ramo Hesu-rehe, judeu kwéry reko-rupi oiko va'ekwe.
6 Upéa sete va'e oiporavo onhangareko hagwã ome'ẽ va'e-rehe. Oiporavo rire, ogweru
henda-py Hesu remimondo renda-py. Upéi hemimondo ombojeupi Nhandejáry-pe
onhe'ẽ, inhakã akã-rehe omoĩ opo, inhe'ẽ-py ome'ẽ me'ẽ porã hagwã tembirekokwe-pe
hemi'urã.
7 Mombyryve ryve ogweraha imombe'u-vy Nhandejáry nhe'ẽ. Onhembohetave tave
oho-vy Hesu nhe'ẽ renduha, Jerusalém tetã mygwa. Ha pa'i kwéry, Hesu nhe'ẽ apoha,
heta eterei oĩ.

Judeu ruvixa kwéry ndaija'éi Estêvão-rehe

8 Ha Estêvão katu, imbaraete inhe'ẽ, opa va'e rembiayhu. Kente kwéry pa'ũ-my
hembiapo porã hexapyrã-rupi.
9 Oĩ ave hese ija'e'ỹ va'e, judeu porahéi haty-gwi ou va'e. Upe-py ojeporahéi haty-py oĩ
Cireneu tetã mygwa, oĩ Alexandria tetã mygwa, oĩ Cilícia yvy pygwa, oĩ Ásia yvy pygwa
ave. Upe-py ojogweroaty va'e gwive héry Liberto kwéry. Upéi ogwahẽ ou-vy Estêvão
renda-py onhe'ẽ mbojevy hagwã íxupe hikwái.
10 Ha ndikatúi onhe'ẽ mbojevy íxupe arandu rehegwa omombe'u-gwi, Nhe'ẽ
Marangatu tee va'e oipy'a mohynyhẽ-gwi íxupe.
11 Upéi oho jevy nhemi ha-py opaga hagwã ijapu japu va'erã-pe Estêvão-rehe. Ome'ẽ
íxupe inhe'ẽrã. Upe ramo:
—Orohendu voi Estêvão-pe onhe'ẽ vai vai ramo Moisés-rehe. Nhandejáry-rehe onhe'ẽ
vai vai ramo orohendu ave, he'i mo'ã hese enterove va'e-pe.
12 Upéixa he'i ramo, ombopoxy enterove va'e-pe gwive. Judeu ruvixa kwéry, judeu
rekombo'ehaty-pe ave ombopoxypa. Upéa-gwi oupa jevy henda-py oipyhy hagwã íxupe.
Mburuvixa kwéry ojogweroaty haty-py oipyhy heraha-vy.
13 Ha gwĩ ijapu hese va'erã-pe ohenói ogwahẽ hagwã. Ogwahẽ ramo, he'i ijapu apu-vy
hese:
—Upe va'e onhe'ẽ vai vai meme va'e voi ko va'e Nhandejáry róga kakwaa marangatu-
rehe. Moisés amyrĩ remimombe'ukwe jajapo va'erã-rehe onhe'ẽ vai.
14 "Upe Hesu Nazaré pygwa omohãimba-ta ko va'e Nhandejáry róga kakwaa.
Ohekoviarõ-ta nhande reko Moisés remimombe'ukwe" he'i Estêvão, he'i omombe'u
ijapu va'e. —Ore henduháry voi, he'i mo'ã hese ijapu-vy.
15 Ha ojogweroaty va'e gwive ohexa katu katu íxupe. Oma'ẽ Estêvão rova-rehe oma'ẽ:
—Hendypa voi hova ra'e, he'i ojóupe. —Ojogwa ete Nhandejáry rembigwái rova-pe, he'i
ojóupe judeu ruvixa kwéry.

7

Estêvão omombe'u judeu ruvixa kwéry-pe Abraão rehegwa nhe'ẽ

1 Ha pa'i ruvixagwasu katu ohendu ijapu va'e nhe'ẽ. Ohendu ramo oporandu Estêvão-
pe:
—Upéixa voi pa? he'i íxupe.
2 Upe ramo Estêvão onhe'ẽ judeu ruvixa kwéry-pe:

—Xe re'ýi kwéry, xe ruvixa kwéry ave, pejeapysaka porã katu xe nhe'ẽ-rehe. Yma ete ojehexa uka va'ekwe nhane ramoigwasu myamyrĩ Abraão-pe. Nhandejáry onhemomba'egwasu ete va'e ojehexa uka va'ekwe íxupe. Mesopotâmia yvy-py gwetã tee-my joty oiko ramo, ojehexa uka-ma voi va'ekwe íxupe. Ndovái joty Harã tetã-my.
3 He'i Abraão-pe Nhandejáry: "Eva katu ne retã-gwi" he'i. "Ehejapa nde re'ýi kwéry ehovy. Tereho nde-vy ahexa uka va'erã nde yvyrã hagwã-py tereho" he'i íxupe Nhandejáry.
4 Upe-ma ramo Nhandejáry nhe'ẽ-py osẽ gwetã-gwi oho-vy. Caldeu yvy-gwi oho. Tetã ambue-py ae oiko jevy hagwã osẽ oho-vy. Harã tetã-my ogwahẽ ramo, oiko va'ekwe upe-py. Hi'are rire omano túvy. Upéi túvy omano rire ome'ẽ ogwata puku jevy. "Tereho katu nde yvyrã-py" he'i ogwerova uka-vy ta'ýry-pe Nhandejáry. Upéixa voi ogweru va'ekwe íxupe ko'a-py. Ãy peiko ha-py ogweru íxupe.
5 Ha ogweru rire ae, nome'ẽséi voi íxupe ijyvyrã, ni hóga renagwã jepe nome'ẽséiry íxupe. Ni mixĩmi nome'ẽséi voi. Ndata'ýryiry ramo jepe, he'i íxupe Nhandejáry: "Ãy name'ẽséi vyteri nde-vy nde yvyrã. Ha ne remiarirõ kwéry pegwarã katu ame'ẽ va'erã ko yvy ijyvyrã" he'i íxupe Nhandejáry.
6 —Upe rire a-rami he'i Nhandejáry: "Ne remiarirõ kwéry katu yvy ambue-py oiko va'erã, gwe'ýi e'ỹ ha-py oiko-ta va'erã. Upe va'e yvy pygwa omomba'apo eterei va'erã voi íxupe kwéry. Hi'are eterei va'erã voi ombohasa asy. Quatrocentos ro'y omoingo asy va'erã íxupe kwéry.
7 Upe rire ae ahepy va'erã íxupe kwéry. Imoingo asyhare-pe areko asy va'erã ave. Ahepy rire, yvy akéno-gwi osẽmba va'erã oje'ói-vy ne remiarirõ kwéry. Xe mboete hagwã a-py osẽmba va'erã" he'i Abraão-pe Nhandejáry.
8 Ha upéi katu he'i jevy íxupe Nhandejáry: "Eipirekytĩ uka mixĩ katu kwimba'e gwive. Upéa erejapo ramo, erepyta va'erã xe re'ýi tee va'erã voi" he'i Abraão-pe. Upe rire oiko-ma ta'ýry. Isaquerã oiko-ma. Upe rire, oito áry rire mixĩ oikytĩ ipire, gwa'ýry pire. Ha Isaque okakwaa rire, omenda. Upe rire, Isaque omenda rire, ta'ýry-ma oiko-ma Jacorã. Upéi okakwaa ave Jacó. Ta'ýry-ma ave Jacó. Oiko-ma doze ta'ýry nhane ramoigwasu va'e, tetã ambue mbue-py oiko va'erã, he'i Estêvão omombe'u-vy.*

Estêvão omombe'u myamyrĩ José rehegwa nhe'ẽ

9 Upéi Estêvão omombe'u jevy judeu ruvixa kwéry-pe:
—Ha Jacó ra'y kwéry doze oĩ va'e. Oĩ tyvýry héry va'e José, túvy rembiayhu tee va'e José. Upéa-gwi ndaija'éiry va'ekwe hese tyke'y kwéry. Ndaija'éi-gwi hese, tembigwairã ovende va'ekwe gwyvýry ojereraha hagwã Egito yvy-py. Ha Nhandejáry omoirũ joty íxupe, ndohejái íxupe ha'e anho.
10 Ohasa asy reheve oresende sende íxupe. Ome'ẽ ave íxupe inharandurã. Upéa-gwi ohayhu íxupe mburuvixagwasu, héry va'e Faraó, Egito yvy pygwa ruvixa va'e. Ohayhu-gwi íxupe, omonhangareko uka íxupe mburuvixa. Egito yvy-py oĩ va'e-rehe gwive, hóga-py oĩ va'e-rehe gwive ave omonhangareko uka.
11 —Ha upéi katu ndoikovéi hi'upy Egito yvy-py gwive. Canaã yvy-py gwive ave opa hi'upy. Upéa-gwi upe pygwa kwéry oiko asy eterei hikwái. Ha nhane ramoigwasu kwéry katu ndotopavéi gwemi'urã.
12 Ha nhane ramoigwasu ru ohendu oimeha trigo rope. Egito-py oimeha ohendu. Upéi omondo gwa'ýry kwéry tembi'u-rehe. Nhane ramoigwasu omondo.
13 Upe rire omondo jevy tembi'u-rehe ogweru hagwã. Ogwahẽ jevy ramo upe-py tyvýry oĩ ha-py, ojekwaa uka gwyke'ýry-pe: "Nde ko ore ryvy nipo ra'e" he'i gwyvýry-pe hikwái. Ha mburuvixa oikwaa-ma José ryke'y rekoha, he'ýi rekoha ave.
14 Upéi José ohenói uka ou hagwã túvy. He'ýi kwéry ohenói uka ave. He'ýi kwéry reta va'e setenta e cinco voí oĩ.

---

* **7:8** Gn 11; 12; 17

15 Ha upéi ova ou-vy Egito-py túvy gwe'ýi ndive. Upe-py omano túvy. Omano ave he'ýi
kwéry, nhane ramoigwasu va'e.
16 Upe rire ogweraha jevy Siquém tetã-my hetekwe. Omoĩ hagwã yvykwa py-py
ogweraha. Upéa yvykwa Abraão rembijogware, Emor ra'y kwéry ovende va'ekwe íxupe
plata-rehe.
17 —Ha upéi katu oiko-tama voi Nhandejáry he'i va'ekwe, Abraão-pe he'i va'ekwe.
Ipokatu-ta inhe'ẽ. Oiko-ta he'i va'ekwe ha ndoikói vyteri. Upe ramo nhane ramoigwasu
kwéry katu onhembohetave tave hikwái.
18 Upe rire oiko hekoviare mburuvixagwasu pyahu Egito pygwa kwéry ruvixa ramo.
Ha mburuvixa pyahu katu nohenduvéi-ma nhane ramoigwasu rerakwã, José rerakwã.
19 Upéixa ramo mburuvixa ogwereko asy nhande re'ýi kwéry myamyrĩ-pe. Ipy'a vai
reheve ogwereko: "Anive erehupi oiko ramo mitã. Omano hagwã-py eheja" he'i íxupe
kwéry mburuvixa omanda-vy, he'i Estêvão omombe'u-vy.*

Estêvão omombe'u myamyrĩ Moisés rehegwa nhe'ẽ

20 Upéi Estêvão omombe'u jevy judeu ruvixa kwéry-pe:
—Upe ramo, mburuvixa ogwereko asy ramo va'ekwe nhande re'ýi kwéry, oiko-ma
va'ekwe Moisés Nhandejáry rembierohory voi. Iporã ete voi oiko-vy. Mbohapy jasy
ombouvixa íxupe isy. Túvy róga-py ombouvixa.
21 Upe rire mburuvixa nhe'ẽ-py oheja rei ha'e anho omemby. Ha mburuvixa rajy katu
ohupi heraha-vy ombouvixa hagwã: "Ajohu-ma xe membyrã araha-ta xe" he'i hese.
Upéi ogweraha íxupe.
22 Oarandu-py ombo'e íxupe. Egito pygwa arandu-py ombo'e hereko-vy. Hi'arandu
porã-ma Moisés onhe'ẽ-vy. Hembiapo porã-ma ave inharandu-gwi.
23 Okakwaa rire, omboty rire quarenta ro'y, imandu'a gwe'ýi kwéry-rehe: "Aha-ta
aipohu xe re'ýi kwéry, Israel amyrĩ remiarirõre kwéry" he'i ojéupe Moisés.
24 —Upéi oho gwe'ýi kwéry ha-py. Upe-py ohexa peteĩ gwe'ýi. Oinupã-ma íxupe Egito
pygwa: "Xe re'ýi upéa onhenupã va'e" he'i Moisés ojéupe. Upéa-gwi oresende íxupe. Ha
Egito pygwa oinupã va'e-pe, ojuka voi gwe'ýi repy-vy:
25 "Nhandejáry nhe'ẽ-py aresende-ta íxupe" he'i ojéupe ra'e. Upéa-gwi: "Xe hepyhare, xe
kwaa-ta" he'i mo'ã Moisés ójehe. Ha avave joty íxupe ndoikwaáiry.
26 Ko'ẽmba ramo ojehexa uka jevy Moisés gwe'ýi kwéry-pe. Ohexa mokõi gwe'ýi
onhorairõ ramo. Ndoipotái onhorairõve: "Ma'erã po pejogwereko asy, xe re'ýi?" he'i.
"Peẽ ko ojoe'ýi voi" he'i. "Ma'erã po penhorairõ?" he'i mokõive va'e-pe.
27 —Ha gwapixa-pe ogwereko asy va'e ombojevy Moisés-pe imondo-vy: "Kiva'e po ne
moingo ore-vy ore ruvixarã" he'i. "Kiva'e po he'i nde-vy ore reko johu hagwã?
28 Nde para'e xe jukase. Upe Egito pygwa-pe erejuka hagwe-rami ave xe jukase" he'i
Moisés-pe.
29 Ohendu-ma ramo inhe'ẽ: "Xe ajapo va'ekwe oikwaa-ma ra'e" he'i ojéupe Moisés.
Upéa-gwi okanhy-ma oho-vy. Tetã ambue-py oho oiko hagwã. Midiã yvy-py oiko. Upe-py
mokõi-ma ta'ýry.
30 —Hi'are voi oiko upe-py Moisés. Quarenta ro'y rire ojehexa uka íxupe Nhandejáry
rembigwái yváy gwigwa. Ojehexa uka íxupe tekwaty e'ỹ-my oiko ramo yvyaty gwy-py
héry va'e Sinai. Upe-py ohexa yvyra'i rete-rehe tata rendy. Hendy pa'ũ-my ojehexa uka
íxupe Nhandejáry rembigwái.
31 Opu'ã ramo hese tata, ndopáiry. Ohexa ramo, opondera hese Moisés. Onhemoagwĩ
íxugwi ohexa porãve hagwã. Onhemoagwĩ jave ohendu-ma Nhandejáry nhe'ẽ:

* **7:19** Gn 39-50; Êx 1.1-11

32 “Ne ramoijusu Járy voi xe” he'i íxupe. “Xe ko Abraão Járy, Isaque Járy, Jacó
Járy. Xe ijáry meme” he'i Moisés-pe Nhandejáry. Ohendu ramo inhe'ẽ, onhemondýi
ndaipy'agwasúi oma'ẽ-vy.
33 —Upéi he'i íxupe Nhandejáry: “Upe erenhembo'y ha-py imarangatu voi yvy. Upéa-
gwi eipe'a katu nde py-gwi nde pyryru xe mboete-vy” he'i íxupe.
34 “Xe re'ýi kwéry Egito-py oiko va'e, ohasa asy va'e. Ogwereko asy ramo ahexa voi.
Ipyahẽ joa oĩ-vy ramo ahendu. Upéa-gwi agwejy-ma aju-vy aresende hagwã íxupe kwéry”
he'i íxupe. “Upe ramo tereho katu” he'i. “Egito yvy-py oromondo-ta” he'i Moisés-pe
Nhandejáry.
35 —Upe Moisés he'ýi kwéry ombojevy va'ekwe íxupe. Yma oho ramo gwe'ýi kwéry ha-
py, ombojevy íxupe va'ekwe: “Kiva'e po ne moingo ore-vy ore ruvixarã. Kiva'e po he'i
araka'e nde-vy ore reko johu hagwã ore rembiapokwe-rehe” he'i araka'e Moisés-pe. Upe
rire ae Nhandejáry omondo jevy íxupe upe he'ýi kwéry remimbojevykwe. Mburuvixarã,
heresendeharã ave omondo. Hembigwái nhe'ẽ-py omondo íxupe. Upe tata rendy-rami
yvyra'i rete-rehe ojehexa uka íxupe va'ekwe nhe'ẽ-py omondo-vy íxupe. Upe-ma ramo
Moisés oho Egito-py.
36 Upe-py hembiapo porã hexapyrã-rupi. Upéi ogwenohẽ heraha-vy upe-gwi gwe'ýi
kwéry. Ogwahẽ oje'ói-vy ygwasu-py, héry Y pytã. Oja'o y yvytu jave tape ojekwaa
hagwã. Upéi quarenta ro'y hexapyrã-rupi Moisés hembiapo porã oiko-vy. Tekwaty e'ỹ-
my hembiapo porã porã, he'i Estêvão omombe'u-vy.
Upéi Estêvão omombe'u jevy judeu ruvixa kwéry-pe:
37 —He'i va'ekwe Moisés Israel kwéry-pe: “Pene pa'ũ-gwi oipe'a va'erã Nhandejáry
hi'arandu va'e. Inhe'ẽ-py omombe'u va'ety oipe'a va'erã. Xe pe'a hagwe-rami oipe'a
va'erã” he'i íxupe kwéry Moisés.
38 Ha upéi katu ha'e omoirũ irũ gwe'ýi kwéry-pe. Ojogweroaty ha-py, tekwaty e'ỹ-
my omoirũ íxupe kwéry, nhane ramoigwasu-pe. Upéi ojeupi oho-vy yvyatyrusu ári,
héry Sinai va'e ári. Onhomongeta hagwã Nhandejáry rembigwái yváy gwigwa ndive
oho. Ohendu hagwã inhe'ẽ ojeupi. Nhane moingove va'e nhe'ẽ ohendu Nhandejáry
rembigwái-gwi ome'ẽ hagwã nhande-vy.
39 —Ha nhane ramoigwasu kwéry katu nohenduséi voi Moisés nhe'ẽ. Omboyke
imondo-vy. Ohose-vy ohexanga'u Egito yvy hikwái.
40 Upéa-rehe he'i Moisés ryke'y-pe hikwái. Héry va'e Arão: “Ejapo katu ore-vy tupã
ra'anga ore renonderã oho hagwã” he'i. “Nde ryvy katu okanhy ra'e orépegwi. Upe ore
reru va'ekwe Egito yvy-gwi okanhy ra'e. Ndoroikwaavéi ki-koty po oho” he'i Moisés
ryke'y Arão-pe.
41 —Upéi ojapo gwemimboete ra'anga angarã hikwái. Vaka ra'y ra'anga-rami ojapo
tupã ra'anga. Ojapo rire omoka'ẽ mymba ijukapy tupã ra'anga ramigwa imboete-vy.
Gwembiapokwe ogwerovy'a hikwái: “Iporã poku” he'i mo'ã herovy'a-vy.
42 Ha upéi Nhandejáry ojere íxugwi kwéry. Oheja íxupe kwéry anho. Omondo íxupe
kwéry tape porã e'ỹ-rupi omboete hagwã kwarahy-pe, jasy, jasytata-pe gwive hekovía.
A-rami ohai va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety:
“Tekwaty e'ỹ-my ereiko ramo, xe re'ýi kwéry, nereme'ẽi xe-vy mymba ijukapyre.
Quarenta ro'y eremoka'ẽ ka'ẽ ereiko-vy xe mboete-vy mo'ã.
43 Xe mboete e'ỹ-vy katu eremoka'ẽ. Ha tupã ambue ra'anga héry Moloque eremboete
voi ereiko-vy. Hyru ao gwigwa óga erehupi meme heraha-vy. Erehupi ave jasytata
ra'anga erejapo va'ekwe. Tupã ambue mboete-vy héry va'e Renfã erehupi heraha-vy
jasytata ra'anga. Upéa ra'anga gwive erejapo va'ekwe imboete-vy erehupi heraha-vy.
Naxe mboetevéi-ma. Upéa-gwi orogwerova-ta orogweraha-vy mombyry. Pende yvy-gwi
orogwerova-ta. Tetã ambue kupe-py, Babilônia kupe-py jevy orogwerova-ta”*

* **7:43** Am 5.25-27

he'i va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ-py, he'i Estêvão imombe'u-vy.
44 Upéi he'i jevy judeu ruvixa kwéry-pe:
—Ha nhane ramoigwasu kwéry katu oiko va'ekwe tekwaty e'ỹ-my. Upe-py oiko jave oĩ hendive kwéry upe ao gwigwa óga. Upe óga ohexa ramo: "Nhandejáry kwaaha" he'i. Oikwaa-ma Nhandejáryha: "Nhandejáry nhane ndive oime" he'i ohexa ramo. Upe ao gwigwa óga Nhandejáry ohexa uka ranhe va'ekwe íxupe. Moisés-pe ha'anga rei ohexa uka. Ohexa uka rire: "Ejapo katu ha'e ramigwa" he'i íxupe. Upéi ojapo.*
45 —Ha upéi katu opyta are upe ao gwigwa óga. Hemiarirõ kwéry-pe opyta. Ha upéi ohupi jevy heraha-vy. Gwetãrã ambue reka-vy oje'ói hikwái. Huvixa ndive, Josué ndive oho. Ogwahẽ ramo outro tetã-my, omosẽ imondo-vy upe-py oĩ va'e, gwetãrã-my oiko va'e. Henonde-gwi Nhandejáry omosẽ rire, gwekwagwã-pyma ogwahẽ. Omosẽ va'ekwe yvy-py opyta hikwái. Upe-py opyta upe Nhandejáry róga ao gwigwa. Opyta oiko peve mburuvixa ramo héry va'e Davi, he'i Estêvão omombe'u-vy.**

"Nhandejáry teko rei rembiapokwe-py ndoikói" he'i Estêvão imombe'u-vy

46 Upéi omombe'u jevy judeu ruvixa kwéry-pe:
—Ha Nhandejáry ogwerovy'a va'ekwe myamyrĩ Davi-pe. Upéixa ramo Davi ojerure Nhandejáry-pe: "Iporã tipo ajapo nde-vy nde rogarã" he'i Nhandejáry Jacó Járy-pe.*
47 Ha nome'ẽi ojapo hagwã. Ha ta'ýry katu ojapo, héry Salomão. Nhandejáry rogarã ojapo.*
48 Ha Nhandejáry katu, Tupãgwasu va'e, teko rei rembiapokwe-py ndoikói. A-rami ohai va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety:
49 "He'i Nhandejáry: Yváy-py xe gwapy haty oĩ. Yvy xe pyrũ haty, he'i. Mba'eixagwa óga
erejapo-ta xe-vy? Kipy eremoĩ-ta xe pytu'u haty? Xe-vy gwarã ndikatúi erejapo.
50 Entero mba'e ae xe rembiapokwe. Áry yvy ave xe ajapo voi va'ekwe, he'i Nhandejáry."*
Upéixa ohai va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety, he'i Estêvão imombe'u-vy.
51 Upe rire he'i jevy mburuvixa kwéry-pe:
—Pene akã hatã voi peiko-vy peẽ, he'i. —Pehendusere'ỹ va'e Nhandejáry nhe'ẽ. Napene akã porãi voi. Pembojevy meme peiko-vy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Myamyrĩ pene ramoigwasu kwéry rembiapokwe-rami pene rembiapo ave.*
52 Hembiapo vai va'ekwe pene ramoigwasu kwéry. Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety peteĩ teĩ va'e-pe omoingo asypa va'ekwe hikwái. Ndaipóri ojerereko asy e'ỹ va'ekwe. Gwĩ, "Ou-ta Nhandejáry rembigwái imarangatu va'e" he'i va'ekwe-pe ojuka ave hikwái. Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ekwe-pe ojuka va'ekwe. Ha ko'ánga katu upe yma gware remimombe'u Nhandejáry rembigwái Hesu ou ramo jepe, pemombe'u nhemi joty kuri hese ija'eỹha-pe. Pemombe'u rire, pejuka uka íxupe.
53 Nhandejáry rembigwái yváy gwigwa ome'ẽ va'ekwe peẽ-my pende rekorã. Ha ndapejapói voíte inhe'ẽ, he'i judeu ruvixa kwéry-pe Estêvão.
54 Upéa nhe'ẽ ohendu rire gwĩ mburuvixa kwéry ipoxy hikwái. Onhemohãimbiri jagwa-rami opoxy-vy Estêvão-rehe.
55 Ha'e-ma ngatu Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ipy'a omohynyhẽ-gwi íxupe, oma'ẽ áry-rehe. Ohexa hendy ete va'e Nhandejáry oĩ ha-py. Hesu-pe ohexa yváy-py. Nhandejáry yke-rehe onhembo'y ramo oĩ-vy ohexa. Hendy reheve onhemomba'egwasu ramo ohexa íxupe:
56 —Pema'ẽ katu, he'i. —Ojepe'a ramo áry ahexa voíte. Ahexa Nhande Ryke'y tee va'e-pe. Nhandejáry yke-rehe onhembo'y oĩ-vy ramo ahexa íxupe, he'i mburuvixa kwéry-pe.
57 Ha ha'e kwéry katu osapukái hatã opoxy-vy. Omboty oapysa ohendusere'ỹ-gwi. Onhemoĩ hagwã hese oriparapa ogwa'ẽ ou-vy hikwái.

---

* **7:44** Êx 25.9-40 * **7:45** Êx 2.2-32.6; Nm 14.33; Dt 18.15-18; 5.1-33; Js 3.14-17 * **7:45** Js 3.14-17 * **7:46** 2 Sm 7.1-16; 1 Cr 17.1-14 * **7:47** 1 Rs 6.1-38; 2 Cr 3.1-17 * **7:50** Is 66.1-2 * **7:51** Is 63.10

58 Upe rire ogwenohẽ imondo-vy tetã-gwi. Ita-py ojapi japi hagwã íxupe ojuka
hagwã ogwenohẽ hikwái. Ha ijukaharã oao jo'a omboi. Omboi rire oheja karia'y-pe
onhangareko hagwã hese. Upéa karia'y héry va'e Saulo. Ha upéi katu ojapi japi ita-py
omano peve.
59 Ha ojapi jave íxupe hikwái, ha'e omondo onhe'ẽ Nhandejáry-pe:
—Togwahẽ katu nde ha-py, xe Járy Hesu, xe nhe'ẽgwe, he'i.
60 Upe rire onhesũ gwetypy'ã-rehe oĩ-vy hatã onhe'ẽ:
—A-rami xe-rehe hembiapo vai rire, ani erembohasa asy uka teĩ hembiapo vaikwe-
rehe, ore Járy. Eiporiahuvereko katu íxupe kwéry, he'i. Upe va'e he'ipa-vy, omano-ma.

8

1 Ojuka ramo íxupe hikwái, ojohu porã Saulo onhembysaraiha: “Iporã voi pejuka
íxupe” he'i.

Ohasa asy voi Hesu reroviaha va'e gwive

Upe áry-py mburuvixa kwéry ombohasa asyse voi hereko-vy Hesu reroviaha va'e-pe
gwive. Jerusalém-my oĩ va'e-pe gwive ogwereko asy eterei. Upéa-gwi osarambipa oje'ói-
vy Judéia yvy-rupi. Samaria yvy-rupi ave osarambipa oje'ói-vy. Ndohopa etéiry. Opyta
joty Jerusalém-my Hesu remimondo. Oje'ói e'ỹ va'e doze joty oĩ.
2 Ha gwĩ Nhandejáry-pe omboete oiko-vy va'e ogweraha ijaty-vy Estêvão retekwe.
Hetekwe ogweraha. Omboasy eterei íxupe. Ojahe'o hatã ohapirõ pirõ-vy íxupe.
3 Ha Saulo katu ogwereko asy asy Hesu reroviaha gwive. Onhembosarái hese kwéry.
Oike ike koty akéno-rupi. Ogwenohẽ vai kwimba'e-pe, kunha-pe ave oapresa uka hagwã.
Omoatã heraha-vy omoĩ uka hagwã preso.
4 Upéa-gwi oje'oipa osarambi-vy. Nhandejáry nhe'ẽ omombe'u joty oje'ói-vy hikwái.

Filipe oho omombe'u-vy Cristo rehegwa nhe'ẽ

5 Ha Filipe katu oho tetã ambue-py héry va'e Samaria-py. Cristo rehegwa nhe'ẽ oho
omombe'u hagwã: “Hesu ko Cristo, Nhandejáry remimbou voi” he'i omombe'u-vy.
6 Ha upe pygwa ojogweroatypa hendu-vy hikwái. Ijoja hendu-vy. Filipe rembiapo
porã hexapyrã-rupi heroviapyrã-rupi ave ohexa ramo hikwái, ohendu ramo inhe'ẽ porã,
ojeapysaka porã porã joa inhe'ẽ-rehe hikwái.
7 Heta oĩ upe-py anháy rerekoha. Anháy rerekoha-gwi omosẽ mosẽ imondo-vy. Osẽ
jave hatã osapukái. Heta oĩ hajy jeapa va'e, heta oĩ ogwata e'ỹ va'e. Okwerapa-ma
ogwata porã-ma.
8 Upéixa ramo gwĩ tetã mygwa ovy'a joa-ma voi hikwái.
9 Ha upe-py oĩ kwimba'e héry va'e Simão, anháy arandu-rupi hi'arandu va'e. Pedro-
rami teĩ héry va'e. Hexapyrã-rupi mo'ã hembiapo oiko-vy ramo, omopondera uka ójehe
entéro Samaria pygwa kwéry-pe gwive. “Opamba'e-rehe xe pu'akave xe” he'i mo'ã ójehe.
10 Upéa-gwi ohendupa inhe'ẽ hikwái. Mburuvixa kwéry ohendupa íxupe. Heko'ive va'e
kwéry ohendu ave íxupe. Upe-py oĩ va'e gwive ohendupa íxupe:
—Nhandejáry ko omombaraeteve ra'e íxupe, he'i joa mo'ã hese.
11 Are-ma hembiapo mo'ã oiko-vy ramo hexapyrã-rupi, omopondera ukapa ójehe.
Upéa-rehe ojeapysaka porã joa hese.
12 Ha upéi katu Filipe ou omombe'u. Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ porã ou omombe'u-
vy: “Nhandejáry nhande ruvixarã voi. Pemoirũ katu íxupe” he'i omombe'u-vy. Hesu
Cristo réry rehegwa nhe'ẽ omombe'u ave. Ohendu ramo ogwerovia-ma hemimombe'u
hikwái onhemongarai uka ave. Kwimba'e kwéry kunhagwe ave onhemongarai uka.
13 Ha Simão katu ogwerovia ave hemimombe'u. Onhemongarai uka ave. Onhemon-
garai uka rire, omoirũ-ma Filipe-pe. Ohexa heta hembiapo porã ramo hexapyrã-rupi.
Tuvixa mba'egwasu ohexa. Ohexa ramo, opondera hembiapo-rehe.

Pedro João ave ogwahẽ ou-vy Samaria tetã-my

14 Oho omombe'u: “Samaria pygwa gwive ohendupa Nhandejáry nhe'ẽ” he'i
imombe'uháry oho-vy Jerusalém tetã-my. Ha Hesu remimondo upe-py oĩ va'e ohendu
ramo, ombou mokõi imborepara-vy. Pedro João ave ombou.
15 Mokõive ogwahẽ ou-vy Samaria tetã-my. Ogwahẽ rire omondo onhe'ẽ Nhandejáry-
pe ombogwejy hagwã Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ipy'apy-py kwéry.
16 Ne'írã ogwejy ou-vy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e Samaria pygwa-pe. Hesu Cristo réry-
py ae onhemongarai uka hikwái.
17 Ha upéi katu upe mokõi hemimondo omoĩ opo inhakã akã ári ogwejy-ma hagwã
Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Ogwejy-ma ou-vy opyta hagwã Samaria pygwa py'apy-py.
18 Ha Simão katu ohexa Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ogwejy ou-vy ramo, omoĩ ramo
mokõi hemimondo opo inhakã akã ári. Ohexa ramo, ome'ẽse pirapire íxupe mokõive va'e-
pe:
19 —Xe mbopu'aka katu xe-vy ave ambogwejy hagwã Nhe'ẽ Marangatu tee va'e, amoĩ
ramo xe po xe rapixa akã akã ári, he'i mokõive va'e-pe.
20 Ha Pedro katu he'i:
—Ndaipotái nde pirapire, he'i. —“Nhandejáry xe mbopu'aka-ta ame'ẽ ramo pirapire”
ere mo'ã kuri, he'i íxupe. —Eheja. Tove terenhehundi. Tonhehundi nde pirapire ave.
21 Nde ko nane akã porãiry. Nane akã porãi-gwi, ndikatúi erejapo Nhandejáry rembi-
apo. Nhandejáry rembiapo e'ỹ-rami ae nde ne rembiapo va'e, he'i íxupe.
22 —Erova katu nde py'a vaiha. Emondo ne nhe'ẽ Nhandejáry-pe ikatu hagwãixa
omboyke ndéhegwi nde py'a vaiha, he'i íxupe.
23 —Ahexa voi nde py'a vaiha. Hái vai va'e-rami nde py'a vaiha. Ndikatúi erejere tape
vai-gwi, he'i íxupe Pedro.
24 —Emondo katu Nhandejáry-pe ne nhe'ẽ pono ojehu xe-vy upe ere va'ekwe, he'i íxupe
Simão ikyhyje-gwi.
25 Upéixa ramo, Pedro João ndive omombe'u Nhandejáry nhe'ẽ. Hesu rembiapokwe
ohexa va'ekwe omombe'u ave. Upe rire ojevy oho-vy Jerusalém tetã-my. Samaria pygwa-
pe tetã mirĩ mirĩ rupigwa-pe omombe'u. Hesu rehegwa nhe'ẽ porã omombe'u oho-vy.

Filipe omongarai mburuvixa-pe

26 Ha Filipe katu oime oiko-vy Samaria tetã-my. Ha upéi katu ojekwaa ou-vy Nhan-
dejáry rembigwái yváy gwigwa:
—Ekwa tereho, peteĩ arapopy-koty jevy ekwa, he'i. —Tereho katu eregwahẽ hagwã
tapegwasu-py, Jerusalém-gwi Gaza-py oho va'e-py, he'i Filipe-pe. Nhu-rupi oho va'e upe
va'e tape.
27 Ohendu ramo inhe'ẽ, opu'ã ogwata oho-vy. Ogwata jave: “Mburuvixa nipo ra'e
kúi ou-ma ra'e tapegwasu-rupi” he'i ojéupe. Upéa mburuvixa Etiópia pygwa, eunuco
va'e omenda e'ỹ va'e. Ha'e Candace rembigwái. Ha Candace katu mburuvixagwasu
kunha va'e. Etiópia pygwa-rehe gwive omanda oiko-vy. Heta mba'e ogwereko va'e. Ha
upéa hembigwái onhangareko va'e imba'e reta-rehe. Ha'e ou va'ekwe Jerusalém tetã-my
Nhandejáry-pe imboete-vy. Ãy katu oho jevy-ma.
28 Omba'e ndururu-py oho jevy. Kavaju ogweroripara heraha-vy íxupe. Ohokwe-
vy ogwapy ha-py omonhe'ẽ oho-vy kwatia nhe'ẽ marangatu va'e. Isaías remimoĩgwe
kwatia-rehe, Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ekwe omonhe'ẽ.
29 Ha upéi katu he'i Filipe-pe Nhe'ẽ Marangatu tee va'e:
—Ekwa katu imba'e ndururu-py eremoirũ hagwã ereho-vy, he'i íxupe.
30 Ha upéi onha oho-vy ogwahẽ hagwã ha'e-py. Ogwahẽ ramo, ohendu-ma omonhe'ẽ
ramo kwatia nhe'ẽ, Isaías omoĩ va'ekwe kwatia-rehe:
—Ereikwaa tipo mbava'e-pe po he'i ko va'e nhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e, he'i oporandu-vy
mburuvixa-pe.

31 Ha mburuvixa katu he'i íxupe:
—Mbava'e-pe po he'i ko va'e nhe'ẽ, he'i. —Xe-vy omombe'u e'ỹ reheve xe ndaikwaái, he'i.
Upe-ma ramo:
—Ejeupi egwapy katu xe yke-rehe, he'i Filipe-pe.
32 A-rami joty omonhe'ẽ heraha-vy upéa mburuvixa:
"Ijuka hagwã-my heraha-vy nonhe'ẽi joty ovexa. Onhapĩ-tama ramo ovexa ra'y ragwe nonhe'ẽi joty ave. Upéixa voi ogwereko asy ramo Nhandejáry rembigwái-pe, nonhe'ẽi ete voi. Okirirĩ ete voi oiko-vy. Ovexa hasẽ e'ỹ va'e-rami ave Nhandejáry rembigwái nahasẽiry voi.
33 Ogwereko asy ramo íxupe, onhembysarái ramo hese, ndaipóri hepyha. Ojapose va'e mante ojapo hese hikwái. Ko yvy-gwi omokanhyngatu íxupe. Ndaipóri omombe'u va'erã he'ýi kwéry rehegwa."*
Upéixa voi Isaías remimoĩgwe kwatia-rehe Hesu rehegwa nhe'ẽ.
34 Ha upéi katu he'i íxupe upe mburuvixa:
—Kiva'e-rehe po omombe'u araka'e Isaías? he'i. —Ojehegwa para'e omombe'u, hapixa rehegwa para'e omombe'u, he'i. —Emombe'u katu xe-vy, he'i Filipe-pe.
35 Upe-ma ramo omombe'u mburuvixa-pe. Oikwaa uka ranhe íxupe ovexa rehegwa nhe'ẽ ramigwa. Hesu rehegwa nhe'ẽ porã omombe'u ave.
36 Upéi mokõive oje'ói-ma tape-rupi hikwái. Ogwahẽ-ma y-py ramo:
—Y ko ra'e, he'i íxupe mburuvixa, —Iporã tipo xe mongarai ko'ãy, he'i íxupe mburuvixa.
37 —Nde ko erejerovia tee-ma ramo ae Hesu-rehe, iporã-ma va'erã erenhemongarai uka, he'i mburuvixa-pe.
—Ajerovia tee-ma voi ko xe, he'i joty. —Hesu Cristo katu Nhandejáry ra'y tee va'e voi. Upéa arovia voi, he'i íxupe.
38 Upéi mburuvixa he'i omombyta hagwã omba'e ndururu. Ogwejy mokõive imba'e ndururu-gwi. Ogwejy oĩ-vy y-py. Omongarai íxupe mburuvixa-pe.
39 Upe-ma ramo ogwerokanhy-ma heraha-vy Filipe-pe Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Ha mburuvixa katu oma'ẽ jevy mo'ã hese, ha ndohexavéiry-ma. Oho-ma ra'e. Upe-ma ramo oho jevy-ma mburuvixa tape-rupi. Ovy'a eterei oho-vy.
40 Ha Filipe ojererokanhy rire ojehexa uka jevy outro tetã-my héry va'e Azoto-py. Ohasa hasa ohokwe-vyte omombe'u mbe'u Hesu rehegwa oho-vy. Tetã ambue mbue-py omombe'u mbe'u oho-vy. Cesaréia tetã-my ogwahẽ-ma ramo, opyta upe-py.

9

Saulo ogwerova gwekoha
(At 22.3,6-16; 26.9,12-18)

1 Ha Saulo katu ipy'agwasu voi joty. Ipoxy eterei joty Hesu nhe'ẽ renduha kwéry-rehe: "Ajuka-ta íxupe kwéry" he'iri iri opy'a-py. Upéa-gwi oho pa'i ruvixagwasu renda-py ojerure hagwã kwatia nhe'ẽ-rehe:
2 —Emoĩ katu ne nhe'ẽ kwatia-rehe xe araha hagwã Damasco tetã-my. Judeu kwéry oporahéi haty haty-rupi arahase, he'i. —Upe-py atopa ramo Hesu rape pyhyha, ajohu va'e gwive kwimba'e kunha va'e gwive aru-ta ko'a-py. Ne nhe'ẽ-rupi aru-ta. Nde kwatia nhe'ẽ-rupi aru-ta ijokwaha reheve, he'i pa'i ruvixagwasu-pe.
3 Upéi ogwata oho-vy. Ogwata ramo hi'agwĩ opyta íxugwi Damasco tetã. Ogwahẽ pota-ma jave, upe-ma ramo sapy'a hendy mbaraete eterei íxupe. Áry-gwi omohendy ijerekwe-rehe.
4 Omondýi-gwi ho'a-ma oho-vy yvy-py. Ohendu onhe'ẽ va'e íxupe. Héry ohenói ramo:
—Saulo, Saulo, he'i henói-vy. —Ma'erã po xe rereko asy? he'i íxupe oporandu-vy.

* **8:33** Is 53.7-8

5 —Kiva'e tipo nde erenhe'ẽ va'e xe-vy, xe Járy, he'i íxupe Saulo.
—Xe voi Hesu ne rembiereko asy voi xe, he'i íxupe.
6 —Ha epu'ã katu upe tetã-my tereho. Upe-py omombe'u-ta nde-vy ne rembiaporã, he'i
íxupe Hesu.
7 Ha hendivegwa opyta okirirĩmba ete ikyhyje-gwi. Inhe'ẽ rei ohendu ha avave-pe
ndohexáiry. Upéa-gwi opyta okirirĩmba ete hikwái.
8 Upéi ha'e onhembo'y jevy-ma oipe'a gwesa osareko jevy-ma ha mba'eve ndohexáiry.
Upéa-gwi ojepopyhy uka ojereraha uka-vy Damasco-py.
9 Mbohapy áry mba'eve ndohexáiry. Mbohapy áry ndokarúi ave oiko-vy. Mbohapy áry
ndoy'úi ave oiko-vy.
10 Upe-py oĩ Hesu nhe'ẽ renduha héry va'e Ananias. Ikepe'ỹ ojehexa uka ixupéte
Nhandejáry Hesu:
—Ananias, he'i Hesu ohenói-vy íxupe.
—Mbava'e tipo ere-ta xe-vy? he'i Ananias Nhandejáry Hesu-pe.
11 He'i íxupe Hesu:
—Ekwa tereho ko tetã mbyte-rupi oho va'e tape-rupi, tape karẽ e'ỹ héry va'e-rupi.
Eheka katu Tarso pygwa héry va'e Saulo. Judas róga-py eheka íxupe. Upe-py oiko va'e.
Ãy voi ko ombojeupi xe-vy onhe'ẽ oiko-vy.
12 Ikéry pygwa vérami nde rexa kuri. He'i nde-rehe: "Ahexa-ma kwimba'e héry va'e
Ananias. Oike ramo xe koty-py, omoĩ ramo opo xe-rehe xe resapyso jevy hagwã ahexa"
he'i kuri nde-rehe Saulo ikéra-py, he'i Ananias-pe Nhandejáry Hesu imombe'u-vy.
13 Ha upéi katu he'i Ananias Nhandejáry Hesu-pe:
—Ha ore rereko asy va'ety niko upéa, xe Járy, he'i íxupe. —Ahendu hendu herakwã aiko-
vy. Heta-ma ogwereko asy nde re'ýi kwéry-pe, Jerusalém-my oiko va'e-pe.
14 Ãy ogwahẽ Saulo ou-vy ko'a-py. Pa'i ruvixa kwéry nhe'ẽ-rupi ou. Nde réry renoiha
gwive onhapytĩ hagwã ou, he'i Hesu-pe.
15 Ha Hesu katu he'i íxupe:
—Ekwa katu tereho joty henda-py, he'i. —Saulo ko xe rembiporavo xe mombe'u mbe'u
hagwã judeu e'ỹ va'e kwéry-pe, huvixagwasu-pe ave. Israel remiarirõre judeu kwéry-pe
ave xe mombe'u hagwã aiporavo-ma íxupe.
16 Tereho ere íxupe "Heta erehasa asy-ta xéhegwi. Nde ko xe mombe'u-tagwi nde rereko
asy-ta" ere íxupe, he'i Ananias-pe Nhandejáry Hesu.
17 Upe ramo oho oike Judas róga gwy-py Saulo oĩ ha-py. Opo omoĩ hese:
—Aju-ma ngatu ãy, xe ryvy, Saulo, he'i íxupe. —Ãy katu xe mbou Nhandejáry Hesu, upe
ojehexa uka va'ekwe kuri nde-vy ereju jave tape-rupi. Orombohesapyso jevy hagwã xe
mbou kuri ãy, he'i. —Nde py'a omohynyhẽ hagwã Nhe'ẽ Marangatu tee va'e xe mbou
ave, he'i íxupe Ananias.
18 Upe-ma ramo ho'a hesa-gwi pira pekwe ramigwa. Hesapyso jevy-ma Saulo. Upe
rire onhembo'y onhemongarai uka hagwã.
19 Okaru-ma. Okaru ramo, omombaraete jevy-ma íxupe tembi'u.
Ha Saulo katu ndahi'aréiry oiko Hesu nhe'ẽ renduha upe tetã-my oiko va'e ndive.

Saulo omombe'u Hesu rehegwa

20 Upe-ma ramo omombe'u judeu oporahéi haty haty-rupi. Hesu rehegwa omombe'u:
—Hesu ko Nhandejáry ra'y tee voi, he'i omombe'u-vy.
21 Henduha gwive opondera hese. Mbava'e po ojehu íxupe ha'e kwéry ndoikwaáiry:
—Upe va'e voi ogwereko asy va'ekwe Hesu réry renoiha-pe gwive. Jerusalém-my
oiko va'e ogwereko asy va'ekwe, he'i ojóupe. —Ãy kuri upe va'e ou a-py. Gwĩ Hesu
réry renoiha-pe oipyhy hagwã mo'ã heraha-vy ou. Ou kuri onhapytĩ reheve ogweraha
hagwã pa'i ruvixa kwéry renda-py. Ma'erã po ndogwerahái íxupe kwéry, he'i ojóupe.

22 Upéa-gwi opondera hese hikwái. Ha ha'e katu ipy'agwasuve suve oho-vy. Omongirirĩmba judeu kwéry upe pygwa-pe: “Hesu ko Cristo, Nhandejáry remimbou tee voi” he'i oikwaa uka-vy íxupe kwéry.
23 Are-ma omombe'u oiko-vy. Upe rire judeu kwéry onhombo'e mbo'e hese ijuka hagwã.
—Jajuka katu Saulo-pe, he'i ojóupe.
24 Áry ramo oha'arõ oĩ-vy. Pyhare ave oha'arõ oĩ-vy upe tetã rokẽ. Osẽ jave ojuka hagwã mo'ã íxupe oha'arõ arõ voi oĩ-vy. Onhombo'e mbo'e ramo hese hikwái oĩ omomarandu va'e Saulo-pe.
25 Upe ramo peteĩ pyhare oresende íxupe inhe'ẽ renduha. Koty-gwi ohupi ombogwejy hagwã okupe-koty. Hi'ári-gwi ombogwejy íxupe. Yvate-gwi ombogwejy yvy-py. Ajakagwasu-py ombogwejy íxupe.*

Saulo ogwahẽ oho-vy Jerusalém tetã-my

26 Ha upéi katu Saulo oho jevy Jerusalém tetã-my. Ogwahẽ rire omoirũse mo'ã Hesu nhe'ẽ renduha-pe gwive. Ha ikyhyje joa íxugwi hikwái: “Saulo ko ndaha'éi Hesu nhe'ẽ renduha va'e” he'i mo'ã hese herovia e'ỹha.
27 Upe ramo Hesu nhe'ẽ renduha va'e héry va'e Barnabé oho ogweru oheja oike Hesu remimondo renda-py. Ogwerovia uka íxupe kwéry Saulo rehegwa nhe'ẽ. He'i Barnabé:
—Saulo ko ohexa ra'e Nhandejáry Hesu-pe tape-rupi, he'i omombe'u-vy. —Onhe'ẽ ra'e íxupe Nhandejáry Hesu. Upe rire Saulo ogwahẽ Damasco tetã-my. Upe-py ipy'agwasu omombe'u-vy Hesu réry-py, he'i hese omombe'u-vy.
28 Upéixa ramo Saulo omoirũ-ma Hesu nhe'ẽ renduha-pe. Hendive ogwata oiko-vy Jerusalém tetã-rupi. Ipy'agwasu omombe'u-vy Nhandejáry Hesu réry-py.
29 Omombe'u ramo gwĩ judeu kwéry-pe, grego-py onhe'ẽ va'e-pe, onhe'ẽ mbojevy jevy oiko-vy inhe'ẽ. Ojukase mo'ã íxupe oiko-vy.
30 Upéa ohendu ramo, iresende-vy ogwerova íxupe he'ýi kwéry. Cesaréia tetã-my ogwerova íxupe:
—Iporãve ereho Tarso tetã-my nde re'ýi renda-py, he'i íxupe hikwái.
31 Ha Hesu reroviaha gwive ipy'agwapy oiko-vy. Judéia yvy rupigwa gwive, Galiléia yvy rupigwa gwive, Samaria yvy rupigwa gwive ave oiko porã meme-ma, ndoiko asyvéi-ma. Hi'aranduve nduve oiko-vy herovia-vy. Omboete meme oiko-vy Nhandejáry Hesu-pe. Ha Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oipytygwõ mbaraete íxupe kwéry. Upéa-gwi onhembohetave tave oho-vy hikwái.

Pedro ogwahẽ oho-vy Lida tetã-my

32 Ha Pedro katu ogwata oho-vy. Opa-rupi oho. Tetã tetã-rupi Hesu reroviaha gwive pohu-vy oho. Lida tetã mygwa-pe ave oho oipohu-vy.
33 Upe-py oho otopa hasy va'e héry va'e Enéias. Ha Enéias onheno mante oiko-vy va'e. Hajy jeapa va'e voi. Hajy jeapa-gwi oito ro'y-ma onheno oĩ-vy gwupa-py.
34 Ha upéi katu he'i hasy va'e-pe:
—Ãy voi katu Hesu Cristo ne mbogwera-tama, Enéias. Epu'ã katu, he'i íxupe. —Emboapu'a nde rupa ereraha hagwã, he'i hasy va'ekwe-pe. Upe-ma ramo pya'e opu'ã okwera-ma.
35 Ha Lida pygwa gwive, Sarona pygwa gwive ave ojeroviapa-ma Nhandejáry Hesu-rehe. Ohexa-ma nga'u íxupe ogwata ramo. Upéa-gwi ogwerovapa gwekoha Hesu-rehe. Ha naimombyrýi oĩ ojóhugwi outro tetã héry va'e Jope.
36 Upe-py oiko ave Hesu nhe'ẽ renduha kunha va'e héry va'e Tabita. Ha grego nhe'ẽ-py héry va'e Dorcas. Upéa hembiapo porã porã meme-ma voi oiko-vy. Iporiahu va'e-pe ome'ẽ va'erã ojapo oiko-vy.

---

* **9:25** At 11.32-33

37 Upe ramo hasy omano reheve-ma. Ombojahu hetekwe omoĩ koty yvate-py.
38 Upéi onhemombe'u Pedro oimeha:
—Pedro ko oime Lida-py, he'i hese.
Ha Lida hi'agwĩ oĩ Jope-gwi. Upéa-gwi Pedro piári omondo mokõi kente. Oho omombe'u íxupe omano va'ekwe. Ojapura pura íxupe ou pya'e hagwã:
—Ejapura pura katu eju-vy, he'i íxupe.
39 Upéa-gwi opu'ã ou-vy hendive. Ogwahẽ rire ou-vy, ogwerojeupi heraha-vy íxupe koty yvate-py. Upe-py tembirekokwe gwive onhembo'y Dorcas retekwe yke-rehe ohapirõ-vy. Ohexa uka Pedro-pe hembiapokwe, oiko joty ramogware onhondive. Hembiapokwe kamisa ao ro'y pygwa ave ohexa uka íxupe.
40 Ha Pedro katu omosẽmba imondo-vy íxupe kwéry. Ha upéi ha'e gwetypy'ã-rehe onhesũ omondo onhe'ẽ Nhandejáry-pe. Upe rire ojerova oma'ẽ hetekwe-rehe:
—Epu'ã katu, Tabita, he'i.
Omanoha-gwi upe kunha oipe'a gwesa ohexa íxupe. Ohexa ramo ovy-ma oĩ-vy.
41 Upéi oipopyhy imopu'ã-vy kunha-pe. Upe rire ohenói omoingepa jevy hagwã koty-py gwĩ Hesu reroviaha. Tembirekokwe omoingepa jevy ave. Oike jevy rire ohexa uka íxupe kwéry oikove jevyha:
—Nugwĩ oikove jevy-ma, he'i.
42 Ha Jope pygwa gwive ohendu herakwã. Heta-ma ojerovia Nhandejáry Hesu-rehe.
43 Ha Pedro opyta upe-py. Simão róga-py opyta. Upe Simão vakapi-gwi ojapo opaixagwa. Ha Pedro katu are opyta hendive oiko-vy hóga-py.

10

Pedro omombe'u judeu e'ỹ kwéry-pe Hesu rehegwa nhe'ẽ (At 11.5-17)

1 Oĩ va'ekwe Cesaréia tetã-my capitão héry va'e Cornélio judeu e'ỹ va'e. Cem soldado ruvixa va'e. Gwĩ va'e soldado kwéry Itália yvy pygwa.
2 Upe va'e capitão Nhandejáry remimbota ojapose pose va'e voi. Nhandejáry-pe omboete va'e hóga pygwa ndive omboete. He'ýi e'ỹ remikotevẽ ome'ẽ me'ẽ va'e. Omondo mondo va'e Nhandejáry-pe onhe'ẽ.
3 Ha upéi katu peteĩ áry ka'arugwasu-ma ramo, íxupe mante ojehexa uka jahexa e'ỹ va'e. Ojehexa uka íxupe Nhandejáry rembigwái yváy gwigwa va'e. Oike ramo ou-vy koty-py ohexa:
—Cornélio, he'i íxupe.
4 Onhemondýi voi. Upéa-gwi ohexa katu katu íxupe:
—Ma'erã po ereju a-py, xe Járy? he'i oporandu-vy Nhandejáry rembigwái-pe.
Upéi he'i íxupe Nhandejáry rembigwái:
—Nhandejáry ko imandu'a porã va'e nde-rehe. Ne nhe'ẽ eremondo-gwi íxupe, nane ma'e rakate'ỹi-gwi ave imandu'a porã nde-rehe, he'i íxupe. —Nde johu porã Nhandejáry.
5 Ãy katu emondo ne rembigwái Simão piári. Pedro-py ohenói va'e ave. Emondo Jope tetã-my.
6 Upe-py oiko Simão héry va'e ndive. Upe Simão vakapi-rehe omba'apo. Simão róga oĩ ygwasu rembe-rehe, he'i íxupe Nhandejáry rembigwái.
7 Upe rire ojeupi jevy oho-vy yvate-koty Nhandejáry rembigwái yváy gwigwa. Upe ramo upe capitão heta hembigwái va'e, mokõi va'e-pe ohenói ou hagwã. Peteĩ soldado Nhandejáry-pe omboete va'e ohenói ave.
8 Upéi omombe'upa ete mbohapygwa-pe gwembiexagwe. Upe rire mbohapyve va'e-pe omondo Jope tetã-my. Pedro piári omondo. Upéi ogwata oho-vy.
9 Iko'ẽ-my omoagwĩ-ma Jope ojéupe oho-vy ha ne'írã ogwahẽ oho-vy upe-py.

Upe-ma ramo ogwahẽ e'ỹ jave, áry pyte-rupi, ojeupi-ma yvate Pedro. Hóga apotaha apesỹi va'e ári ojeupi oĩ-vy onhomongeta hagwã Nhandejáry ndive.
10 Ivare'a okaruse-ma. Gwemi'urã ra'arõ-vy íxupe mante ojehexa uka jahexa e'ỹ va'e.
11 Ohexa ojekwaa pya'e yváy-gwi. Ohexa ogwejy tupa arigwa ramigwa. Tuvixa va'e voi. Irundy joapy joja reheve oipyhy joja imbogwejy-vy. Yvate-gwi yvy-py ombogwejy.
12 Hye py-py oĩ opaixagwa mymba gwive, opaixagwa mbói gwive ave, gwye-rehe osyryry va'e gwive, opaixagwa gwyra gwive ave.
13 Upe-ma ramo ohendu íxupe onhe'ẽ va'e:
—Epu'ã katu, Pedro. Ejuka ere'u va'erã, he'i íxupe.
14 —Ndajuka mo'ãiry, xe Járy, he'i. —Nda'u mo'ãiry. Ãy peve ne'írã vyteri ha'u so'o vai. Hi'upy e'ỹ nda'úi vyteri voi yma gware nhe'ẽgwe-rupi aiko-gwi, he'i Nhandejáry-pe.
15 Upe rire ohendu jevy íxupe onhe'ẽ va'e:
—Nhandejáry he'i-ma ramo, "Iporã ja'u", "Hi'upy e'ỹ" ani ere teĩ, he'i íxupe.
16 Mbohapy vése ohexa hemimbogwejy. Mbohapy vése ohendu íxupe onhe'ẽ va'e. Upe rire ogwerojeupi jevy áry-rehe heraha-vy.
17 Ha Pedro omondo oiko-vy gwesa gwembiexagwe-rehe. "Ma'erã po ahexa ra'e upéa" he'i ojéupe. Upe ramo capitão remimbou ko ogwahẽ-ma ou-vy.
—Kipy tipo oime Simão róga? aje'i-ma oporandu ra'e.
18 Ãy onhembo'y oĩ-vy okẽ rovái. Oporandu hese:
—Oiko tipo a-py upe Simão héry va'e Pedro? he'i onhe'ẽ hatã-vy.
19 Ha Pedro omondo joty oiko-vy gwesa gwembiexagwe-rehe. Upe ramo ogwahẽ-ma ou-vy capitão remimbou. Ogwahẽ-ma ramo, he'i íxupe Pedro-pe Nhe'ẽ Marangatu tee va'e:
—Mbohapyve ko'ãy ogwahẽ-ma ou-vy nde reka-vy.
20 Ekwa katu egwejy, he'i íxupe. —Ani ne ate'ỹ teĩ, he'i íxupe. —Tereho katu hendive. Gwĩ mbohapy ou va'e xe remimbou voi, he'i íxupe Nhe'ẽ Marangatu tee va'e.
21 Upéi ogwejy ou-vy:
—Xe ko ne rembieka, he'i. —Mbava'e-rehe tipo ereju ra'e? he'i mbohapyve ou va'e-pe.
22 —Ore ko capitão Cornélio remimbou, he'i íxupe. —Ha'e heko porã ete va'e. Nhandejáry-pe omboete oiko-vy va'e. Judeu kwéry gwive imandu'a porã hese. Kwehe he'i íxupe nde-rehe Nhandejáry rembigwái imarangatu va'e yváy gwigwa: "Ere kuri Pedro-pe tou nde róga-py erehendu hagwã hemimombe'urã" he'i Nhandejáry rembigwái, he'i íxupe omombe'u-vy.
Ha Pedro katu:
23 —Néi, he'i. —Peike katu peju-vy. Iporã peke a-py, he'i mbohapyve va'e-pe.
Iko'ẽ-my osẽ oho-vy oho-ma hendive. Oĩ oho va'e Pedro ndive Jope pygwa Hesu reroviaha. Omoirũ íxupe oho-vy.
24 Upéi iko'ẽ-my jevy ae katu ogwahẽ-ma oje'ói-vy hikwái Cesaréia tetã-my. Ha capitão oha'arõ oĩ-vy íxupe kwéry. Oha'arõ ave capitão ndive hemienói. He'ýi kwéry hembiayhu va'e ave oha'arõ hendive.
25 Ha Pedro oike-tama ramo capitão róga-py ohogwaitĩ ou-vy íxupe capitão. Ojeity imboete-vy yvy-rupi.
26 Ha Pedro omonhembo'y jevy íxupe:
—Epu'ã katu, he'i. —Xe ko ne ramigwa voi. Xe ndaha'éi Nhandejáry. Teko rei ave xe, he'i Pedro capitão-pe.
27 Upéixa onhomongeta-vy hendive oike koty-py. Upe-py oike ramo, heta-ma oĩ ojogweroaty va'e.
28 Upe ramo he'i íxupe kwéry imombe'u-vy:
—Judeu kwéry ko yma gware nhe'ẽgwe-rupi oiko ramo, ndoipotái omoirũ judeu e'ỹ kwéry-pe. Ndoipotái ni oipohu íxupe. Ko va'e peikwaa voi peẽ, he'i. —Ãy ae katu he'i

xe-vy oikwaa uka-vy Nhandejáry: “Oĩ nhamoirũ e'ỹ va'e, oĩ jaipohu e'ỹ va'e ave, ani ere teĩ” he'i xe-vy.
29 Upéa-gwi erembou ramo xe piári, naxe ate'ỹiry aju-vy. Mbava'e-rehe tipo erembou xe piári ra'e? he'i íxupe kwéry Pedro.
30 Upéi he'i íxupe capitão:
—Kwehe ojapo-ma mbohapy áry ka'arugwasu-ma ramo a-rami, amondo xe nhe'ẽ Nhandejáry-pe aiko-vy. Amondo jave xe nhe'ẽ, ojehexa uka xe-vyte. Xe-vyte ojehexa uka sapy'a ijao rendypa va'e. Onhembo'y oĩ-vy xe rovái.
31 He'i xe-vy: “Nhandejáry ohendu-ma ra'e ne nhe'ẽ, capitão Cornélio. Nane ma'e rakate'ỹi va'evy-gwi imandu'a porã nde-rehe” he'i xe-vy.
32 “Ãy katu emondo Jope tetã-my Simão piári, héry va'e ave Pedro. Oĩ pe vakapi-rehe omba'apo va'ety róga-py. Héry ave Simão upe va'e. Ygwasu rembe-rehe oiko va'e” he'i xe-vy ojehexa uka va'ekwe.
33 Upéa-gwi naxe ate'ỹiry amondo-vy nde piári. Ha nde nane ate'ỹiry voi oromomarandu ramo. Ereju voi. Ha ãy katu ore kwéry oronhomboheta ko'a-py. Nhandejáry resa-py ne nhe'ẽ rendu-vy oroha'arõ. Nhandejáry nde-vy he'i va'ekwe, emombe'u katu ore-vy. Orohenduse voi, he'i íxupe capitão Cornélio.
34-35 Ha upéi Pedro he'i íxupe kwéry omombe'u-vy:
—Nhandejáry ko nhande rayhu va'e. Enterovéa-pe yvypóry gwive kente kwéry peteĩxa ohayhu va'e. Nipo anhei ete voi katu ra'e, he'i. —Íxupe omboete va'e-pe gwive ojohu porã Nhandejáry. Nombojevýi oĩ-vy. Ojohu porã ave tape porã pyhyha gwive. “Ore kwéry anho mante judeu kwéry va'e Nhandejáry rembiayhu” oro'e mo'ã ha ndaupéixairy ra'e. Yvypóry va'e gwive Nhandejáry rembiayhu.
36 Are-ma va'ekwe Nhandejáry ombou va'ekwe ore-vy Israel kwéry va'e-pe onhe'ẽ porã: “Hesu Cristo ko pene mbopy'agwapy va'erã, pende kwéry Járy ave” he'i Nhandejáry omombe'u-vy, he'i Pedro imombe'u-vy.
Upéi he'i jevy íxupe kwéry:
37 —Ha João Batista katu omombe'u ranhe oiko-vy Nhandejáry nhe'ẽ oporomongarai ave. Upe rire Hesu onhepyrũ omombe'u. Galiléia yvy-rupi oho omombe'u. Upe rire Judéia yvy-rupi gwive oho omombe'u oiko-vy Nhandejáry nhe'ẽ. Upe va'e peikwaa voi, he'i
38 —Upe Nazaré pygwa Hesu rehegwa nhe'ẽ ave peikwaa voi ave. Nhandejáry nhe'ẽ-py oipy'apyhy mbaraete íxupe Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Ha upéi katu opa-rupi oho oiko-vy Hesu. Hembiapo porã porã meme. Oipytygwõ mbaraete íxupe Nhandejáry. Upéa-gwi anháy rerekoha gwive ombogwera.
39 Ha ore ko Hesu rembiapo apo rexahare. Upéa-gwi judeu kwéry yvy-py tetã mirĩ mirĩ-rupi, Jerusalém tetã-my ave ojapo oiko-vy va'ekwe oromombe'u oroiko-vy. Ha gwĩ judeu kwéry katu ojuka íxupe va'ekwe. Kurusugwasu-rehe ohupi va'ekwe ojuka-vy.
40 Ha Nhandejáry omopu'ã jevy íxupe. Mbohapy áry rire, omoingove jevy-ma íxupe. Ombojekwaa jevy íxupe ave.
41 Ha enterovéa niko ndohexáiry. Ore ae orohexa va'ekwe. Are-ma va'ekwe ore poravo Nhandejáry hexaharã. Upéa-gwi oikove jevy rire, ore-vyte ojehexa uka. Orokaru hendive. Oroy'u ave hendive.
42 Upéi he'i ore-vy Hesu: “Pemombe'u katu entéro va'e-pe xe rehegwa nhe'ẽ porã. Peje katu íxupe kwéry: Omoĩ voi ra'e Nhandejáry gwa'ýry Hesu ogwereko hagwã hembiapokwe pokwe-rami oikove va'e gwive omano va'ekwe-pe gwive ave, peje katu xe mombe'u-vy. Ha hembiapo porã va'e katu Hesu omogwahẽ va'erã oha-py ha hembiapo vai va'e katu omboyke va'erã imondo-vy, peje íxupe kwéry” he'i ore-vy Hesu, he'i Pedro imombe'u-vy.
Upéi he'i jevy íxupe kwéry:

43 —Ha Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety gwive omombe'u va'ekwe Hesu re-
hegwarã nhe'ẽ: “Ojekwaa va'erã ou-vy” he'i. “Ha ojerovia hese va'e gwive omboyke
va'erã íxugwi hembiapo vaikwe Nhandejáry. Hesu-rehe, Hesu réry-rehe ojerovia va'e-gwi
omboyke va'erã hembiapo vai va'ekwe” he'i va'ekwe hese hikwái, he'i íxupe kwéry Pedro
omombe'u-vy.
44 Onhe'ẽ jave, ogwahẽ ou-vy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Omohynyhẽmba ipy'a upe
pygwa kwéry-pe ogwejy-vy. Entéro ohendu va'e-pe gwive inhe'ẽ, ogwereko.
45-46 Upéa rexa-vy opondera hese kwéry gwĩ judeu va'e, Hesu reroviaha Jope-gwi ou
va'ekwe Pedro ndive. Ohendu nhe'ẽ ambue-py oikwaa e'ỹ reheve onhe'ẽ ramo judeu e'ỹ
va'e, Nhandejáry-pe ombotuvixa mba'e ramo, ohendu inhe'ẽ ave. Upéa-gwi he'i ojóupe:
—Ma'erã ogwahẽ íxupe Nhe'ẽ Marangatu tee va'e? he'i opondera-vy hese. —Nugwĩ
judeu e'ỹ kwéry-pe ave ohexakwaa rei nipo ra'e Nhandejáry inhe'ẽrã-my. Ome'ẽ rei nipo
ra'e íxupe Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oiko hagwã ipy'a-py kwéry, he'i ojóupe opondera-vy
hese.
Upe-ma ramo he'i Pedro gwe'ýi kwéry-pe:
47 —Ãy katu omohynyhẽmba-ma ipy'a kwéry judeu e'ỹ va'e-pe Nhe'ẽ Marangatu tee
va'e, nhande py'a omohynyhẽmba va'ekwe-rami, he'i. —Upéixa ramo nhamongarai íxupe.
“Nhamongarai e'ỹ teĩ íxupe kwéry” ani ja'e teĩ íxupe kwéry, he'i gwe'ýi kwéry-pe Pedro.
48 Upéixa ramo Pedro he'i omongarai hagwã Hesu Cristo réry-py. Ha upéi katu he'i
íxupe judeu e'ỹ va'e:
—Nderepyta mo'ãi tipo ra'e ore ndive. Epyta katu kuri ore ndive, he'i íxupe.

11

Pedro omombe'u Cornélio rehegwa nhe'ẽ (At 10.9-48)

1 Ha upéi katu Cornélio kwéry rerakwã osarambi oho-vy. Ha Hesu remimondo, Judéia
yvy rupigwa oĩ va'e gwive ave Hesu reroviaha va'e, ohendu herakwã:
—Judeu e'ỹ kwéry ko ohendu ra'e Nhandejáry nhe'ẽ nhande kwéry-rami, he'i ojóupe
imombe'u-vy.
2 Upéixa ramo Pedro ogwata ou-vy Jerusalém tetã-my. Upe-py ogwahẽ ramo, onhe'ẽ
poxy íxupe upe pygwa judeu va'e:
3 —Judeu e'ỹ kwéry ko ndojapói va'e Moisés amyrĩ he'i va'ekwe gwive. Tojapo katu, he'i.
—Gwĩ judeu e'ỹ va'e katu onhekytĩ uka e'ỹ va'e voi. Nanhande reko ramíry oiko. Upéa-
gwi ma'erã ereho ereiko ra'e hendive? Ma'erã po erekaru ra'e hendive? he'i oporandu
poxy-vy íxupe.
4 Ha Pedro katu ojeapysaka porã ranhe inhe'ẽ-rehe. Upe rire ae omombe'upa íxupe
kwéry. Ojehu va'ekwe gwive omombe'u:
5 —Kweheve kuri aime Jope tetã-my. Nhandejáry ndive anhomongeta jave ojehexa uka
xe-vy. Xe-vyte ojehexa uka, he'i. —Ahexa ombogwejy ramo tupa arigwa ramigwa tuvixa
va'e. Irundy joapy joja reheve oipyhy joja imbogwejy-vy. Yvate-gwi ombogwejy. Opyta
oĩ-vy xe yke-rehe.
6 Ama'ẽ hese. Ipy-rehe ama'ẽ aĩ-vy. Upe-py ahexa mymba gwive, ka'agwy rupigwa
mymba gwive ave. Gwye-rehe osyryry va'e gwive, gwyra gwive ave ahexa.
7 Upéi ahendu xe-vy onhe'ẽ va'e: “Ekwa katu, Pedro. Ejuka ere'u va'erã” he'i xe-vy.
8 “Nda'u mo'ãi, xe Járy” ha'e íxupe. “Ãy peve ne'írã vyteri ha'u so'o vai. Yma gware
nhe'ẽgwe-rupi nda'úi hi'upy e'ỹ” ha'e íxupe.
9 He'i jevy xe-vy yváy-gwi onhe'ẽ va'e: “Nhandejáry ko he'i-ma ramo, Iporã ja'u, Hi'upy
e'ỹ, ani ere teĩ” he'i xe-vy.
10 Mbohapy vése ahendu xe-vy onhe'ẽ va'e. Upe rire ogwerojeupi jevy yváy-koty
heraha-vy, he'i Pedro omombe'u-vy.

11 —Upe-ma ramo katu ogwahẽ ou-vy mbohapyve va'e, Cesaréia-gwi xe piári ombou va'ekwe. Xe aime ha-py ogwahẽ ou-vy.
12 Upéi he'i xe-vy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e: “Ani ne ate'ỹ teĩ ereho hagwã” he'i. “Tereho katu hendive” he'i xe-vy. Upe-ma ramo xe aha-ma. Ko va'e xe jave oho va'e ave, seis Hesu renduha va'e. Orogwahẽ ramo upe-py oroikepa oroho-vy capitão Cornélio róga-py.
13 He'i ore-vy: “Ahexa kuri Nhandejáry rembigwái yváy gwigwa. A-py xe róga-py onhembo'y oĩ-vy ramo ahexa voi. Upéi he'i xe-vy Nhandejáry rembigwái: Emondo katu Jope-py Simão piári héry va'e ave Pedro.
14 Upe va'e omombe'u-ta nde-vy nhe'ẽ porã. Upéa nhe'ẽ ererovia ramo, ne resende-ta Nhandejáry. Nde re'ýi kwéry ave oresende-ta, he'i xe-vy Nhandejáry rembigwái” he'i ore-vy omombe'u-vy. Upe ramo anhe'ẽ capitão Cornélio-pe hendivegwa-pe ave anhe'ẽ.
15 Ne'írã vyteri anhe'ẽ heta, omohynyhẽmba-ma ipy'a kwéry ogwejy-vy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Yma-ma nhande py'a omohynyhẽmba va'ekwe-rami voi omo-hynyhẽ ipy'a íxupe.
16 Upe ramo xe mandu'a Nhandejáry Hesu he'i va'ekwe-rehe: “João ko y-py oporomon-garai va'ety. Ha ndaha'éi y pygwa va'e-rami pene mongarai va'erã Nhandejáry. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ae pende py'a omohynyhẽmba va'erã ne mongarai-vy” he'i va'ekwe nhande-vy Hesu, he'i Pedro omombe'u-vy.
17 —Upéixa ramo Nhandejáry ome'ẽ-ma voi ra'e judeu e'ỹ kwéry-pe Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Yma jajerovia-ma ramo Nhandejáry Hesu Cristo-rehe nhande-vy ome'ẽ va'ekwe-rami, ko'ãy íxupe kwéry háma ave ome'ẽ. Upéa-rehe, “Aníke erejapo upéa” xe nda'e mo'ãi voi Nhandejáry-pe, he'i íxupe kwéry Pedro omombe'u-vy.
18 Ohendu rire inhe'ẽ, nainhe'ẽ poxyvéi-ma. Omomba'egwasu-ma Nhandejáry-pe:
—Nipo anhei ete voi katu ra'e: “Perova katu pende rekoha, peipyhy katu tape porã” he'i judeu e'ỹ kwéry-pe ra'e. Nhande-vy he'i hagwe-rami, he'i voi nhande re'ýi e'ỹ-pe ave ra'e Nhandejáry, he'i ojóupe hikwái.

Judeu e'ỹ va'e-pe omombe'u Hesu rehegwa nhe'ẽ

19 Ko'ánga katu Hesu reroviaha gwive ndoikovéiry peteĩ henda-py. Osarambipa va'ekwe oje'ói-vy hikwái. Ha mburuvixa kwéry katu ojuka va'ekwe Hesu reroviaha héry va'e Estêvão-pe. Ojuka rire, ipy'agwasuve suve ogwereko asy hagwã Hesu reroviaha-pe gwive. Ojerereko asy-gwi opa isarambipa oje'ói-vy. Oĩ oho va'ekwe Fenícia yvy-py peve, Chipre ykõi meve ave, Antioquia tetã meve ave. Upe va'e nomombe'u jojái Nhandejáry nhe'ẽ. Judeu kwéry anho-pe mante omombe'u mbe'u. Judeu e'ỹ va'e-pe ae nomombe'úi Nhandejáry nhe'ẽ.
20 Oĩ ave Chipre pygwa, Cirene pygwa ave. Gwĩ va'e oho va'ekwe Antioquia tetã-my, Nhandejáry nhe'ẽ omombe'u-vy. Ogwerojoja imombe'u-vy íxupe kwéry. Judeu e'ỹ va'e grego va'e-pe ave, omombe'u va'ekwe Nhandejáry Hesu rehegwa nhe'ẽ porã.
21 Ha Nhandejáry oipytygwõ mbaraete íxupe kwéry omombe'u hagwã. Upéa-gwi ohendu ramo inhe'ẽ, heta-ma ojerovia-ma Hesu-rehe. Ogwerova-ma gwekoha hese.
22 Ha upéi katu ohendu-ma herakwã Hesu reroviaha Jerusalém pygwa va'e. Upéa-rehe ipa'ũ-gwi kwéry omondo kwimba'e héry va'e Barnabé. Antioquia-py omondo.
23 Upe-py ogwahẽ ramo, ohexa voi Nhandejáry rembihovasa. Ohexa ramo ovy'a:
—Peipyhy katu tape porã, he'i íxupe kwéry. —Upe va'e-rupi meme tapeho. Peteĩxa peraha pene renonde-rupi pene arandu. Anive teĩ peva Nhandejáry Hesu rape-gwi, he'i íxupe kwéry Barnabé.
24 Hekoha porã va'e Barnabé. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ipy'a omohynyhẽmba íxupe va'e, ojerovia tee va'e Hesu-rehe. Upéa-rupi onhembohetave tave oho-vy Nhandejáry Hesu reroviaha.
25 Ha upéi katu Barnabé oho Tarso tetã-my. Saulo reka-vy oho.

26 Otopa ramo ogweru. Peteĩ ro'y opyta upe-py Antioquia-py. Omboheta hagwã Hesu reroviaha-pe opyta. Ombo'e mbo'e oiko-vy mokõi va'e. Heta voi hemimbo'e. Upe pygwa ombohéry ranhe va'e Hesu nhe'ẽ renduha-pe: "Cristo kwéry va'e" he'i ombohéry-vy.
27 Upe-py ombo'e mbo'e jave ogwahẽ ou-vy Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety Jerusalém-gwi ou va'ekwe.
28 Ogwahẽ rire onhembo'y-ma héry va'e Ágabo:
—Yvy apy gwive-rehe opa va'erã tembi'u, he'i. —Ohasa asy eterei va'erã yvypóry gwive, he'i henonderã omombe'u-vy.
Upéa oikwaa, Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ome'ẽ íxupe-gwi inhe'ẽrã. Ha upéa áry-py ndojehúiry. Cláudio oiko ramo mburuvixagwasu ramo ae, ojehu-ma he'i va'ekwe.
29 Upéa-rehe Ágabo nhe'ẽ rendu-vy, Hesu nhe'ẽ renduha he'i ojóupe:
—Nhamboaty aty katu plata jaraha uka hagwã, he'i, —nhaipytygwõ hagwã nhande re'ýi kwéry, Judéia yvy rupigwa va'e. Jareko rekomi va'ete nhame'ẽ, he'i ojóupe.
30 Upe rire ogweraha uka Barnabé-pe Saulo ndive plata ome'ẽ hagwã Hesu reroviaha rerekwa-pe.

12

Mburuvixagwasu Herodes omoĩ preso Pedro-pe

1 Upe ramo mburuvixagwasu héry va'e Herodes ogwereko asy-ma Hesu reroviaha-pe.
2 Ogwereko asy héry va'e Tiago-pe. Upéa João ryke'y va'e. Ojuka uka kysepuku hãi jovái va'e-py.
3 Upéa ohexa ramo, ovy'a joa-ma judeu kwéry. Upéa-gwi mburuvixagwasu ipy'agwasuve suve oho-vy. He'i omoĩ hagwã preso Pedro-pe ave. Aretegwasu-py omoĩ preso íxupe. Upe va'e áry-py mbojape onhembovu e'ỹ va'ekwe ho'u judeu kwéry.
4 Ha upéi oipyhy rire, omoĩ íxupe preso. Omonhangareko uka hese dezesseis soldado-pe. Irundy rundy omonhangareko uka oĩ-vy hese. Ha mburuvixagwasu he'i opy'a-py: "Aretegwasu opa rire, anohẽ-ta judeu kwéry ohexa hagwã íxupe ajuka hagwã íxupe anohẽ-ta" he'i mo'ã hese.
5 Upéixa ramo opyta preso Pedro. Ha Hesu reroviaha kwéry nainhate'ỹiry omondo meme hagwã Nhandejáry-pe onhe'ẽ hese.
6 Ha mburuvixagwasu he'i: "Ko'ẽ ramo anohẽ-ta enterove va'e ohexa hagwã íxupe" he'i mo'ã ojéupe. Pyhare ramo oke oĩ-vy Pedro, mokõi soldado pa'ũgwe-rupi oke. Ojepokwa oĩ-vy mokõi isã-rehe. Oĩ soldado ave okẽ ra'arõha.
7 Upe-ma ramo pya'e ojehexa uka onhembo'y-vy Nhandejáry rembigwái yváy gwigwa. Hendy ramo koty-py, omohembipepa. Omokanái íxupe ijati'y-rehe omombáy hagwã. Opáy jave he'i íxupe:
—Epu'ã pya'e ereho hagwã, he'i íxupe.
Upéixa he'i-ma ramo, pya'e ojerapa rei isã íxugwi. Ho'a rei ipoapy-gwi isã.
8 Upe rire he'i íxupe Nhandejáry rembigwái:
—Emonde katu nde ku'a jopyha. Emoĩ ave nde pyryru nde py-rehe, he'i íxupe.
Omonde-ma. Omoĩ-ma opyryru opy-rehe. Upéi he'i jevy íxupe:
—Emonde katu nde ao ro'y-py eremonde va'ety ereho hagwã xe rupive, he'i Pedro-pe.
9 Upe-ma ramo Pedro osẽ koty-gwi oho hagwã hupive. Mbava'e po ojehu ra'e, ha'e ndoikwaáiry: "Xe páy-py pa ahexa ra'e Nhandejáry rembigwái. Xe kéra-py pa ahexa ra'e" he'i ojéupe, ndoikwaáiry-gwi.
10 Upéi mokõi okẽ-rupi osẽ ha ndohexái íxupe soldado okẽ ra'arõha. Upe rire ogwahẽ oho-vy okẽ pahagwe-py, kwarepoti-gwi ojejapo va'ekwe. Upe-py oime tape tetã-my oho va'e. Upéa okẽ onhembotypa voi. Ha ogwahẽ ramo ha'e-py ojepe'a rei íxupe oho-vy. Upe rire osẽmba oho-vy. Henonde-rupi oho tape-rupi oje'ói-vy. Upe-ma ramo pya'e onhemo'ã-ma íxugwi Nhandejáry rembigwái.

11 Onhemo'ã-ma rire oikwaa-ma osẽha. He'i ojéupe: “Nipo anhei ete voi katu ra'e” he'i. “Ndojehexa uka reíry voi ra'e xe-vy. Ombou nipo ra'e Nhandejáry gwembigwái xe renohẽ-vy. Ãy katu ndaipu'akavéi-ta xe-rehe mburuvixagwasu” he'i. “Gwĩ judeu kwéry naxe rexa mo'ãi xe juka ramo hikwái. Xe resende nipo ra'e Nhandejáry” he'i ojéupe.
12 Inharandu porã rire, oho gwe'ýi kwéry róga-py, Maria róga-py oho. Upéa Maria João Marcos sy va'e. Upe-py aje'i-ma kuri heta ojogweroaty ombojeupi upi hagwã Nhandejáry-pe onhe'ẽ.
13 Ha upéi katu ogwahẽ oho-vy ramo, ombota mbota okẽ-rehe. Ohendu ramo, ou ohexa tembigwái héry va'e Rode kunha va'e.
14 Inhe'ẽ ohendu ramo, oikwaa-ma: “Ou-ma ra'e Pedro” he'i ojéupe. Ovy'a eterei. Ovy'a eterei-gwi hesarái-vy ndoipe'ái okẽ. Oripara jevy koty-py oho-vy omombe'u hagwã:
—Pedro ko okẽ rovái onhembo'y-ma oĩ-vy, he'i omombe'u-vy.
15 Ha ndogweroviái voi he'ýi kwéry:
—Nde tavy, he'i hembigwái-pe hikwái.
—Anhetegwa tegwa tee va'e, he'iri iri íxupe kwéry. Ha ndogwerovia etéi voi:
—Ndaha'éi Pedro, he'i. —Nhandejáry rembigwái hese onhangareko va'e ra'e ae. Oheko a'ã rei ra'e Pedro-pe, he'i rei hembigwái-pe.
16 Onhomongeta hikwái jave koty-py, ombota mbota jevy-ma oiko-vy. Ipaha-py oho onhokendavo okẽ ohexa-ma íxupe. Ohexa ramo: “Mba'éixa ereju ra'e” he'i Pedro-rehe opondera-vy.
—Ereju-ma ra'e. Eregwahẽ-ma nipo ra'e, he'i íxupe.
17 Upéi omopu'ã opo omongirirĩmba koty pygwa-pe gwive he'i hagwã:
—Aje'i-ma kuri xe renohẽ Nhandejáry rembigwái preso aĩ ha-gwi, he'i Pedro omombe'u-vy. —Emombe'u katu xe rerakwã Hesu reroviaha-pe gwive, huvixa Tiago-pe emombe'u ave, he'i íxupe kwéry Pedro.
Upe rire ndopytái upe-py osẽ oho-vy.
18 Ko'ẽmba ramo ojapura eterei soldado kwéry hese:
—Okanhy-ma nipo ra'e Pedro, he'i joa hikwái. —Mamo-ngoty po oho Pedro? he'i ojóupe.
19 —Eheka heka katu íxupe, he'i soldado-pe mburuvixagwasu.
Ha ndotopái íxupe. Upe-ma ramo mburuvixagwasu ohenói soldado-pe okẽ ra'arõha-pe ou hagwã hovagwy-py. Omonhe'ẽ íxupe oporandu-vy:
—Mba'éixa tipo Pedro pemokanhy uka hagwã ra'e? he'i.
—Ndoroikwaái ore, he'i.
Ndoikwaái-gwi Pedro okanhy hagwe, he'i ojuka hagwã okẽ ra'arohare-pe. Upe rire mburuvixagwasu Herodes osẽ oho-vy Judéia yvy-gwi. Opyta are Cesaréia tetã-my.

Mburuvixagwasu Herodes omano

20 Ha upéi katu Herodes ipoxy eterei-ma Tiro tetã mygwa-pe. Sidom tetã mygwa-pe ave ipoxy. He'i ojóupe upe pygwa:
—Ipoxy-ma ra'e nhande-vy mburuvixagwasu. Ãy katu nombou mo'ãvéi nhande-vy nhane remi'urã. Mba'eve novendevéi arã nhande-vy, he'i ojóupe.
Upéa-gwi onhomono'õ no'õ ou-vy Herodes renda-py hikwái. Ou ranhe hembigwái renda-py. Hembigwái héry va'e Blasto. Herodes róga kakwaa-rehe onhangareko va'e. Upéi he'i:
—Oroipota ereraha ore nhe'ẽ eremombe'u hagwã mburuvixa-pe, he'i hembigwái-pe.
Upe rire ohopa mburuvixa renda-py. Ojerure íxupe omoporã hagwã inhe'ẽ kwéry ndaipoxyvéiry hagwã ójehe kwéry.
21 Ha upéi katu ogwahẽ-ma ou-vy mburuvixa onhemonhe'ẽ hagwã áry ijatýra va'e-pe. Upe pygwa kwéry va'e-pe onhemonhe'ẽ. Omonde ao porã va'e. Mburuvixa remimonde

va'e omonde. Onhe'ẽ hagwã-ma mburuvixa gwapy haty-rehe ogwapy. Upe ramo onhe'ẽ-ma.
22 Onhe'ẽ ramo íxupe kwéry:
—Ndaha'éi teko rei onhe'ẽ va'e. Tupã ae onhe'ẽ, he'i hese onhe'ẽ hatã-vy hikwái.
23 Ha mburuvixa katu ohendu rei. Omotupã ramo íxupe hikwái, ojohu porã voi: "Xe ko ndaha'éi tupã" nde'íry. Onhemotupã ra'anga anga rei voi. Nhandejáry tee-pe ae nomboetéiry. Upéa-gwi pya'e omoĩ mba'erasy hese Nhandejáry rembigwái yváy gwigwa. Heta mba'eraso ho'u-ma hyekwe. Ho'u-gwi omano.
24 Ha Hesu reroviaha onhembohetave tave joty oho-vy.
25 Ha Barnabé Saulo ndive oheja Jerusalém-my upe plata ombojehe'a he'a va'ekwe heru-vy. Hembieru oheja upe-py. Oheja rire oho jevy-ma. João Marcos ogweraha ave ondive.

13

Barnabé Saulo ndive osẽ oho-vy omombe'u hagwã Nhandejáry nhe'ẽ

1 Oĩ va'ekwe Antioquia tetã-my Hesu reroviaha onhomboaty aty va'e. Ipa'ũ-my oĩ ave Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety, imbo'eháry ave. Oĩ Barnabé, oĩ Simeão héry va'e Kamba ave. Upéi Cirene pygwa héry va'e Lúcio. Upéi Manaém mburuvixagwasu Herodes tyvyranga. Upéi Saulo ave. Entéro imbo'e mbo'eha kwéry.
2 Ha upéi ojogweroaty hikwái Nhandejáry mboete-vy. Ohasa ave okaru e'ỹ reheve hikwái. Upe-ma ramo he'i íxupe kwéry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e:
—Eipe'a katu xe-vy Barnabé Saulo ndive, he'i. —Upéa xe rembiporavo ojapo hagwã xe remimbota. Eipe'a katu ojapo va'erã xe aipota va'e, he'i Nhe'ẽ Marangatu tee va'e.
3 Upe rire ohasa rire hikwái okaru e'ỹ reheve, omondo rire Nhandejáry-pe onhe'ẽ hikwái, omoĩ inhakã ári opo imondo-vy gwekovía.
4 Upéixa ramo osẽ oho-vy. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e omondo ha-rupi oho. Oho ygwasu rembe'y-py, Selêucia tetã-my oho. Ogwahẽ ramo upe-py kanoagwasu-py ogwejy onhemboyru oho-vy. Oho kanóa-py ogwahẽ ykõigwasu-py héry va'e Chipre.
5 Upe-py ogwahẽ rire, ogwahẽ tetã-my. Tetã héry va'e Salamina. Upe-py judeu kwéry porahéi haty haty-rupi omombe'u meme Nhandejáry nhe'ẽ. Omoirũ íxupe oiko-vy karia'y héry va'e João Marcos oipytygwõ hagwã íxupe.

Oje'opa-ma Elimas resa

6 Ha upéi katu ohasa oho-vy Chipre ykõi-rupi. Yvy-rupi oho. Ykõi apy peve oho. Pafos tetã-my ogwahẽ oho-vy. Upe-py otopa anháy arandu-py hi'arandu va'e, judeu va'e héry va'e Barjesus: "Xe ko Nhandejáry nhe'ẽ-py amombe'u tee va'ety" he'i rei ójehe. Ha Nhandejáry nhe'ẽ mombe'uha ra'anga anga rei va'e voi upe va'e. Mburuvixa irũ voi upe va'e.
7 Ha mburuvixa ykõi járy va'e, hi'arandu va'e voi, héry va'e Sérgio Paulo. Nhandejáry nhe'ẽ ohenduse va'e. Upéa-gwi Barnabé-pe Saulo ndive ohenói ou hagwã omombe'u hagwã Nhandejáry nhe'ẽ.
8 Ha upe va'e anháy arandu-py ojapo va'e, ombojevyse mo'ã imondo-vy inhe'ẽ. Elimas-py ave ombohéry va'e íxupe grego nhe'ẽ-py. He'i Elimas mburuvixa-pe:
—Hesu rehegwa nhe'ẽ-rehe ko ani erejeapysaka teĩ. Ani ererovia teĩ Hesu-pe, he'i mo'ã mburuvixa-pe.
9 Upe-ma ramo Nhe'ẽ Marangatu tee va'e omohynyhẽmba-ma ipy'a íxupe Saulo-pe. Paulo-py ave ombohéry va'e íxupe. Ãy peteĩ opyta heryrã. Saulo-py ndaheryvéiry. Upéi ohexa katu Elimas-pe Paulo:
10 —Anháy rerekoha ko nde, he'i íxupe. —Hekoha porã va'e gwive erembojevy jevy meme va'e imondo-vy. Nde apu ereiko-vy va'e. Nde py'a vai va'e ereiko-vy. Tape porã-rupi oho va'e erejoko. Tape vai-rupi ae eremondose mo'ã íxupe kwéry.

11 Ma'erã erejapo upéixa? Ánga ete-ma katu Nhandejáry ne mbohasa asy-ta he'i íxupe.
Nande resapysovéi-ma arã. Kwarahy rendy nderehexavéi-ma arã. Are'i voi upéixa ereiko
va'erã, he'i Elimas-pe Paulo.
Upe-ma ramo oje'opa-ma hesa. Omohatatĩmba-ma hesa. Pytũmba rei íxupe. Ogwata
oheka-vy ipopyhyharã.
12 Ha mburuvixa he'i: "Anhei nipo ra'e" he'i. Ogwerovia tee voi, ohexa ramo ojehu
va'ekwe. Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ-rehe opondera eterei-ma oiko-vy.

Paulo omombe'u Nhandejáry nhe'ẽ Antioquia pygwa-pe

13 Ha upéi katu Paulo inhirũ gwéry ave osẽ Pafos-gwi oje'ói-vy. Oike jevy kanoagwasu-
py oje'ói jevy. Oho kanóa-py ogwahẽ Perge tetã-my. Perge Panfília yvy-py oĩ. Upe-py João
Marcos oheja íxupe kwéry. Ojevy ou-vy. Jerusalém tetã-my ou.
14 Ha'e kwéry ae ohasa oje'ói-vy. Ogwahẽ outro tetã héry va'e Antioquia-py. Pisídia yvy
rembe'y-rehe oĩ. Upe-py pytu'uha áry-py oho judeu porahéi haty-py. Oike ogwapy.
15 Upéi upe pygwa hatã okwatia omonhe'ẽ oĩ-vy ramo, enterove ojeapysaka inhe'ẽ-
rehe. Moisés amyrĩ remimombe'ukwe, Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety remi-
mombe'ukwe ave omonhe'ẽ nhe'ẽ. Omonhe'ẽmba rire, omanha Barnabé ndive Paulo-
rehe gwĩ ojeporahéi haty pygwa ruvixa. Oma'ẽ ramo hese, onhe'ẽ ogweruruka íxupe.
He'i:
—Erenhemonhe'ẽse ramo, enhemonhe'ẽ katu ore kwéry-pe, ore re'ýi, he'i Barnabé
ndive Paulo-pe.
16 Upe ramo Paulo onhembo'y-ma. Omokirirĩ hagwã omopu'ã opo ojeapysaka porã
hagwã inhe'ẽ-rehe. Upéi he'i judeu kwéry-pe:
—Pejeapysaka joa katu, xe re'ýi kwéry, Israel remiarirõre kwéry. Xe re'ýi e'ỹ va'e gwive
ave Nhandejáry pemboete va'e, pejeapysaka porã katu pehendu porã hagwã xe nhe'ẽ.
17 —Nhandejáry ko, nhande re'ýi Járy oiporavo va'ekwe nhane ramói amyrĩ-pe. Entéro
yvypóry oĩ va'e gwive ojoavyte-gwi oipe'a va'ekwe nhane ramói amyrĩ-pe. Upe rire
oiko oyvy e'ỹ-my nhane ramói kwéry. Egito yvy-py oiko hikwái. Upe-py onhemboe'ýi
eterei, ohovasa íxupe-gwi Nhandejáry. Upe rire ogwenohẽ heraha-vy íxupe kwéry upe
yvy-gwi. Upe pygwa ndoipotái mo'ã ogweraha. Ha Nhandejáry oresendepa joty heraha-
vy. Imbaraete voi Nhandejáry.*
18 Ha upéi katu quarenta ro'y onhangareko hese kwéry heraha-vy tekwaty e'ỹ-rupi.
Nohenduséi ramo jepe inhe'ẽ, onhangareko porã joty hese kwéry.*
19 Gwa'ýry-rami joty ogwereko íxupe kwéry. Ogwahẽ ramo oyvyrã héry va'e Canaã-py,
upe pygwa heta-ma oĩ. Hetãe tãe va'e. Sete ijyvye vye va'e. Gwĩa kwéry-pe ohundipa
Nhandejáry. Nhane ramói kwéry-pe ae ogweroike jevy hekovía. Ome'ẽ ijyvyrã íxupe
kwéry, omano ramo hikwái opyta hagwã ta'yre-pe.*
20 —Upe rire quatrocentos e cinqüenta ro'y-rupi Nhandejáry ombopyahu ahu nhane
ramói kwéry ruvixa. Heta ombopyahu rire omoingo jevy inhe'ẽ-py omombe'u va'ety-pe
héry va'e Samuel.*
21 Upe rire ndoipotavéi gwuvixarã yma gware ramigwa hikwái. Mburuvixagwasu ete
ramigwa ae oipota. Upéa-gwi Nhandejáry ome'ẽ íxupe kwéry huvixagwasu eterã héry
va'e Saul. Túvy ko héry va'e Quis. Tamoigwasu ko héry va'e Benjamim. Upe ramo oiko-
ma Saul mburuvixa ramo. Quarenta ro'y rire ae omosẽ íxupe Nhandejáry.*
22 Mburuvixagwasu ramo oikoha-gwi omosẽ imondo-vy. Opyta hekovía Davi huvixag-
wasurã. Nhandejáry nhe'ẽ-py opyta. Mburuvixa Davi-rehe Nhandejáry onhe'ẽ va'ekwe
a-rami: "Ko va'e kwimba'e Jessé ra'y héry va'e Davi xe arovy'a íxupe va'e. Xe remimbota
gwive ojapopa va'erã" he'i va'ekwe hese, he'i Paulo imombe'u-vy.*

* **13:17** Êx 12.51 * **13:18** Nm 14.34; Dt 1.31 * **13:19** Dt 7.1; Js 14.1 * **13:20** Jz 2.16; 1 Sm 3.20 * **13:21** 1 Sm 8.5; 10.21 * **13:22** 1 Sm 16.12; Sl 89.20

23 Upéi he'i jevy judeu kwéry-pe:
—Ãy katu ogwahẽ-ma ou-vy Hesu, Davi amyrĩ remiarirõre va'e, Israel remiarirõre voi.
Hesu ko Nhandejáry remimbou nhande-vy. Nhane resende hagwã ou, he'i. —Upe he'i
hagwe-rami ombou.
24 Ha Hesu ne'írã vyteri onhepyrũ omombe'u mbe'u. Upe ramo oĩ héry va'e João
Batista. Onhemonhe'ẽ oiko-vy nhande kwéry va'e-pe: "Peheja katu pene rembiapo
vaikwe. Penhemongarai uka katu" he'i nhande-vy João onhemonhe'ẽ-vy.
25 —Upéi mixĩ vyteri oĩ hembiaporã. Onhemonhe'ẽ apy-ma. Upe ramo he'i nhande
kwéry-pe: "Ha'e ko Cristo, nhane remiha'arõ va'e, ere mo'ã kuri xe-rehe. Xe ndaha'éi
voi upe Cristo" he'i. "Nhane remiha'arõ arõ va'e ndaha'éi xe. Xe rapykwerigwa ae ou-ta
kuri. Heko porãve va'e xéhegwi. Upéa-gwi amboete-gwi íxupe xe atĩ voi amoirũ hagwã
íxupe. Ni hembigwái ramo jepe aiko" he'i Hesu-rehe João Batista, he'i Paulo imombe'u-
vy.
26 Upéi he'i jevy judeu kwéry-pe:
—Ãy katu amombe'u-ta peẽ-my, xe re'ýi kwéry, Abraão remiarirõre kwéry. Nhandejáry-
pe pemboete peiko-vy va'e, xe re'ýi kwéry e'ỹ va'e-pe, amombe'u-ta ave. Ombou ra'e
nhande-vy Nhandejáry ko va'e nhe'ẽ. Nhane resendeha rehegwa nhe'ẽ ombou.
27 Ha Jerusalém-my oiko va'e gwive huvixa kwéry ave ndoikwaái íxupe. Oha'arõ arõ
ramo jepe Hesu-pe hikwái, ndoikwaái íxupe ogwahẽ ramo. Ndoikwaái ave Nhandejáry
nhe'ẽ-py omombe'u va'ety he'i va'ekwe. Upe va'e omonhe'ẽ meme ojeporahéi haty haty-
rupi. Pytu'u tu'uha áry-py omonhe'ẽ ha ndoikwaáiry voi hikwái. Upéi ogwahẽ-ma Hesu-
rehe yma gware remimombe'ukwe-py. Hesu rehegwarã omoĩ kwatia-rehe va'ekwe-py
ogwahẽ-ma: "Iporã katu jajuka Hesu-pe" he'i jave hese mburuvixa kwéry, ogwahẽ-ma
voi yma gware remimombe'ukwe-py.
28 Ha upéi katu ndikatúi omboja hese ivai va'e. Hembiapo vai e'ỹ reheve ojerure joty
voi mburuvixa-pe héry va'e Pilatos ojuka hagwã íxupe.
29 Upéixa ogwahẽmba-ma voi yma gware remimombe'ukwe-py. He'i va'ekwe gwive
ojapopa-ma voi hese. Ohupi uka kurusugwasu-rehe imoĩ-vy ojuka hagwã íxupe. Upe
rire, omano rire, ombogwejy kurusugwasu-gwi tetekwe omoĩ hetekwe rendaty-py
itakwagwasu-py opyta hagwã mo'ã.
30 Ha Nhandejáry katu omoingove jevy íxupe.
31 Are-ma ojehexa uka uka oiko-vy oirũgwe, Galiléia-gwi Jerusalém peve hendive ou
va'ekwe-pe. Ãy katu upe va'e hexahare va'e omombe'u mbe'u Hesu rekoha nhande
kwéry-pe.
32 —Upéixa ramo ore ave oroju kuri ko'a-py oromombe'u hagwã peẽ-my nhe'ẽ porã.
Hesu ko Nhandejáry remimoingove jevy va'e. Yma ete voi Nhandejáry omombe'u
va'ekwe nhane ramoigwasu amyrĩ kwéry-pe gwembiaporã.
33 Ãy katu ogwahẽmba-ma hemimombe'ukwe-py. Ãygwa-pe hemiarirõ kwéry-pe
ojapopa-ma. He'i va'ekwe gwive ojapopa ãy. Yma Nhandejáry remimoĩgwe va'ekwe
kwatia-rehe héry va'e Salmo inúmero mokõi va'e. A-rami hemimoĩgwe:
"Nde ko xe ra'y tee voi. Ko'ãy katu amombe'u-ta enterovéa-pe: Ko va'e xe ra'y tee voi"*
he'i va'ekwe Nhandejáry Hesu oikove jevytamaha va'erã-rehe.
34 Upe rire Nhandejáry omoĩ uka jevy va'ekwe hese kwatia-rehe onhe'ẽ. A-rami
hemimoĩgwe:
"Orohovasa va'erã ime'ẽ-vy nde-vy gwĩ iporã marangatu va'e gwive ha'e tee va'ekwe
ame'ẽ va'erã va'ekwe Davi-pe"
he'i Nhandejáry. Omotenonde Hesu-rehe omoingove jevytaha, hetekwe ine e'ỹtaha ave.*
35 Upéi Davi omoĩ jevy va'ekwe hese kwatia-rehe onhe'ẽ. A-rami hemimoĩgwe:

* **13:33** Sl 2.7 * **13:34** Is 55.3

“Ndereheja mo'ãi teĩ ijyta-py nde ra'y imarangatu va'e ine hagwã hetekwe”*
he'i omoĩ-vy kwatia-rehe inhe'ẽ. Kwatia héry va'e Salmo. Upéixa voi Davi he'i va'ekwe
Hesu-rehe, Nhandejáry omoingove jevy-tagwi íxupe pono ine hetekwe, he'i Paulo
imombe'u-vy.
36 Upéi he'i jevy judeu kwéry-pe:
—Ha myamyrĩ Davi katu ojapo oiko-vy va'ekwe Nhandejáry remimbota oikove re-
heve. Upe rire, ojapopa rire omano va'ekwe. He'ýi kwéry retekwe pa'ũ-my omoĩ va'ekwe
itakwagwasu-py. Upéi inemba Davi retekwe. Ojeroaigwepa-ma.
37 Ãy katu nainembáiry voi Hesu retekwe. Nhandejáry ae omoingove jevy-ma íxupe.
Upéa-gwi nainemba jepéiry hetekwe. Oikove jevy-ma voi Hesu.
38-39 —Upéixa ramo amombe'u-ta peẽ-my, xe re'ýi kwéry, peikwaa porã hagwã. Hesu
ko omano rire oikove jevy-gwi, Nhandejáry omboyke-ma pendéhegwi pene rembiapo
vaikwe. Pejerovia tee ramo hese, Hesu-rehe, napene mbohasa asy mo'ãiry. Pende reja
rei-ta. Ha pejerovia e'ỹ ramo katu hese, pepyta va'erã pende py'a ky'a reheve joty. Gwĩa
Moisés he'i va'ekwe erehendu ramo jepe, nane mbopy'a potĩ mo'ãi voíte. Nde py'a ky'a
joty va'erã, he'i Paulo imombe'u-vy.
Upéi he'i jevy judeu kwéry-pe:
40-41 —Yma ete omoĩ va'ekwe kwatia-rehe onhe'ẽ Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u
va'ety. A-rami hemimoĩgwe:
“Pejeapysaka katu peẽ Nhandejáry nhe'ẽ-rehe, penhembohory peiko-vy va'e. Peiko
reheve xe rembiapo porã-ta. Pene rembiexapyrã-rupi ajapo-ta. Ha peẽ katu
ndaperoviái arã voi. Onhemombe'u ramo jepe, ndaperovia mo'ãi voíte. Upéa-
gwi pepondera rei va'erã peiko-vy Nhandejáry rembiapo-rehe perovia e'ỹ-vy. Upe
rire pemanomba va'erã”*
he'i Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety. Upéixa voi omoĩ va'ekwe kwatia-rehe
onhe'ẽ. Ãy katu xáke. Ani pepyrũ Nhandejáry nhe'ẽ-rehe. Ho'a arã pende-rehe myamyrĩ
he'i va'ekwe, he'i Paulo imombe'u-vy judeu kwéry-pe.

“Ore katu orojere-ta pendéhegwi” he'i judeu kwéry-pe Paulo

42 Omombe'upa rire, osẽ oho-vy Paulo Barnabé ndive. Osẽ jave ojerure íxupe ou jevy
hagwã:
—Ãy pytu'uha óra oiko jevy ramo, eju jevy katu, he'i. —Emombe'u mbe'uve katu ore-vy
ko'ã va'e rehegwa nhe'ẽ, he'i íxupe.
43 Ha upéi katu osẽmba oje'ói-vy ojeporahéi haty-gwi. Heta-ma oĩ imoirũháry. Heta
judeu omoirũ va'e íxupe. Heta judeu reko-rupi oiko va'e omoirũ va'e ave. Upe va'e-pe
he'i onhemonhe'ẽ-vy:
—Pende rexakwaa rei-ma kuri Nhandejáry. Tape porã-rupi ereho meme ramo, pende
rexakwaa porãve rei-ta vyteri. Upéa-gwi anive ereva teĩ tape porã-gwi, he'i íxupe kwéry.
44 Upéi ogwahẽ jevy ramo pytu'uha áry, ouparãgwe voi hikwái. Ojogweroatyparãgwe
voi upe tetã mygwa gwive ohendu hagwã Nhandejáry nhe'ẽ.
45 Ha judeu kwéry katu ohexa ramo ojogweroatypa ramo, upéa mokõigwa-rehe
ndaija'evéi-ma: “Ijapu Paulo” he'i hese. Onhe'ẽ vai rei hese hikwái.
46 Ha Paulo Barnabé ndive ndaikyhyjéi voi onhe'ẽ-vy. Nokiririĩry voi. Ipy'agwasu voi
he'i-vy:
—“Emombe'u ranhe katu judeu kwéry-pe xe nhe'ẽ” he'i kuri ore-vy Nhandejáry. Ha
peẽ katu Nhandejáry nhe'ẽ pehenduse e'ỹ va'e. Pembojevy va'e voi. Nhandejáry ndive
ndapeikoséi nipo ra'e opa e'ỹ reheve. Aipo ramo peikoseha-rami katu peiko katu,
he'i íxupe kwéry. —Ore katu orojere-ta pendéhegwi. Nhande re'ýi e'ỹ ha-py oroho-ta
Nhandejáry nhe'ẽ oromombe'u hagwã.

---

* **13:35** Sl 16.10 * **13:40-41** Hc 1.5

47 —Upe va'e orojapo va'erã, he'i kuri ore-vy Nhandejáry: “Nde ko xe rembiporavo
eremo'arandu hagwã judeu e'ỹ-pe pytũ mygwa-rami rei oiko va'e-pe, arakatu pygwa-
rami ae oiko hagwã. Ko yvy apy gwive oiko va'e gwive, emo'arandu katu onheresende
hagwã” he'i kuri ore-vy Nhandejáry. Upéixa omoĩ uka va'ekwe kwatia-rehe onhe'ẽ
Nhandejáry, he'i judeu kwéry-pe Paulo imombe'u-vy.*
48 Ohendu ramo inhe'ẽ ovy'a eterei judeu e'ỹ kwéry:
—Iporã ete voi Nhandejáry nhe'ẽ, he'i omomba'egwasu-vy íxupe.
Gwĩa ojave opa e'ỹ reheve gwarã voi Nhandejáry oiporavo va'ekwe ogwerovia-ma
inhe'ẽ.
49 Hesu reroviaha ramo oiko-ma. Opa-rupi ohasa Nhandejáry nhe'ẽ. Entéro upe yvy
pygwa gwive ohendupa inhe'ẽ.
50 Ha judeu kwéry katu ndojohu porãi upéa nhe'ẽ. Upéa-gwi onhe'ẽ apo eterei mokõi
va'e-pe hikwái. Ombopoxy-ma hese hereko-vy gwĩ onhembotuvixa mba'e va'e-pe,
Nhandejáry-pe omboete va'e, onhembotuvixa kunha va'e. Upe tetã mygwa ruvixa
kwéry-pe ave ombopoxy: “Pemosẽ katu imondo-vy Paulo Barnabé ndive” he'i onhe'ẽ
apo-vy hese. Ndoipotavéi ojerovia hese. Ogwerovia apu-gwi omosẽ imondo-vy íxupe
kwéry gwetã-gwi hikwái.
51 Ha Hesu remimondo mokõi va'e katu ombovava opy ho'apa hagwã yvy ipy-gwi.
Upéixa omombe'u enterovéa-pe mburuvixa rembiapo vaikwe.
52 Upe rire oho ete. Ha upe pygwa Hesu nhe'ẽ renduha va'e ovy'a eterei. Omo-
hynyhẽmba oiko-vy ipy'apy íxupe kwéry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e.

14

Paulo Barnabé ndive oho Icônio tetã-my

1 Ha upéi katu Paulo Barnabé ndive oho outro tetã-my. Icônio-py ogwahẽ oho-vy. Upe-
py ojehu jevy íxupe Antioquia tetã-my ojehu va'ekwe. Ogwahẽ rire oike judeu porahéi
haty-py. Nhandejáry nhe'ẽ omombe'u hagwã oike. Ohendu ramo inhe'ẽ heta eterei
ogwerovia va'e. Omombe'u tee rei voi ra'e. Oĩ judeu ogwerovia va'e, oĩ judeu e'ỹ va'e
ogwerovia va'e ave.
2 Ha judeu ogwerovia e'ỹ va'e katu ombopoxy judeu e'ỹ-pe inhe'ẽ apo-vy Hesu
reroviaha-rehe. Onhe'ẽ vai rei Cristo kwéry-rehe. Upéa-gwi upe pygwa ndaija'evéi-ma
Cristo kwéry-rehe.
3 Ha Hesu remimondo mokõi va'e are joty opyta upe-py oiko-vy. Ipy'agwasu reheve
omombe'u Nhandejáry nhe'ẽ oiko-vy. Nhandejáry-rehe ojerovia-gwi ndaikyhyjéiry voi:
“Nhandejáry ko nhande rexakwaa rei va'e” he'i ikyhyje e'ỹ reheve. Ha Nhandejáry
oipytygwõ voi íxupe. Nhandejáry nhe'ẽ-py hembiapo porã hexapyrã-rupi. Inhe'ẽ-py
nhane rembiexa e'ỹ va'e ojapo. Upéa-gwi:
—Anhetegwa nipo ra'e inhe'ẽ, he'i upe pygwa.
4 Ha upe tetã mygwa napeteĩxairy ipy'a kwéry. Ipy'a ambue mbue voi hikwái. Oĩ judeu-
pe omoirũ va'e, oĩ Hesu remimondo-pe omoirũ va'e ave. Napeteĩxairy omoirũ va'e.
5 Upéi ogwereko asy-ta mo'ã Hesu remimondo-pe judeu e'ỹ kwéry. Judeu kwéry
huvixa kwéry ndive ogwereko asy-ta mo'ã íxupe ave. Ojapi-ta mo'ã íxupe ita-py ojuka
hagwã.
6 Upe-ma ramo oikwaa-ma ojehegwa. Osẽmba oho-vy. Outro tetã-my okanhy oho-vy
íxugwi. Licaônia yvy-py oho. Upe-py Listra tetã-my, Derbe tetã-my ave oho. Tetã jerekwe-
rupi oho ave.
7 Upe-py omombe'u mbe'u oho-vy Hesu rehegwa nhe'ẽ porã.

Paulo ombogwera ogwata e'ỹ va'e-pe

* **13:47** Is 42.6; 49.6

8 Ha upéi katu ogwahẽ oho-vy Listra tetã-my. Upe-py oĩ kwimba'e ogwapy oĩ-vy va'e,
ndogwatái va'e. Imitã gwive voi ndogwatái va'e. Ogwata e'ỹ tuja va'e voi.
9 Onhe'ẽ ramo Paulo, ojeapysaka inhe'ẽ-rehe. Upe jave oma'ẽ porã ogwata e'ỹ va'e-
rehe: “Ko va'e ojerovia porã-ma Nhandejáry-rehe okwera hagwã” he'i ojéupe.
10 Upe ramo:

—Enhembo'y katu, he'i íxupe onhe'ẽ hatã-vy.

Inhe'ẽ-py opo voi. Opu'ã-ma, ogwata-ma voi.

11 Ha upe pygwa ohexa joa ramo Paulo rembiapo:

—Ogwejy-ma ra'e tupã, he'i. —Heko-py ndoúi. Nhande rete-rami rei ae ogwejy ou-vy,
he'i mo'ã onhe'ẽ hatã-vy. Upe tetã mygwa nhe'ẽ-py onhe'ẽ va'e.

12 Ha Barnabé-pe ombohéry hikwái Júpiter-py. Ha Paulo-pe katu ombohéry Mercúrio-
py. Upéixa ombohéry Paulo-pe heta inhe'ẽ ogwereko-gwi.
13 Ha upéi katu ogwahẽ ou-vy tupã héry va'e Júpiter rembigwái, ipa'i va'e. Upe tetã
renonde-py oĩ Júpiter róga kakwaa va'e. Upe-gwi ogweru vaka. Tetã rokẽ-my ogweru.
Onhemboyvotypa reheve ogweru. Omoka'ẽ-ta mo'ã hereko-vy omboete hagwã Barnabé
ndive Paulo-pe ave. Upe pygwa ndive omoka'ẽ-ta mo'ã imboete-vy:

—Upe va'e, mokõive va'e tupã, he'i mo'ã hese.

14 Upe va'e ohendu ramo, Hesu remimondo, mokõi va'e, onhemondýi. Omondoro
ndoropa okamisa py'a. Kente mbyte-rupi oripara oho-vy. Onhe'ẽ hatã oje'ói-vy:
15 —Ani pejapo teĩ upéixa, ore rapixa kwéry, he'i Paulo íxupe kwéry. —Ore ko ndaha'éi
teĩ tupã. Teko rei ae ore, he'i. —Peẽ ramigwa katu ave ore, he'i Paulo Barnabé ndive
onhe'ẽ hatã-vy íxupe kwéry. —A-rami pejapo ramo, pejapo rei-ta. Ha oromombe'u-ta pee-
my nhe'ẽ porã heru-vy. Pene rembiapo rei va'ekwe rekovía, perova katu pende rekoha
Nhandejáry-rehe, he'i íxupe kwéry. —Nhandejáry ko oikove va'e. Ha'e áry apohare, yvy
apohare ave, ygwasu apohare ave. Entéro mba'e apohare voi ko Nhandejáry, he'i íxupe
kwéry.
16 —Entéro myamyrĩ yma gware-pe gwive oheja oiko rei araka'e Nhandejáry. Áry
porukwe-py rei oiko araka'e.
17 Ha nhande kwéry-pe katu hembiapo porã porã-ma oiko-vy. Omongy nhande-vy,
ombohi'a porã hi'óra-py. Nhane mohygwyatãmba Nhandejáry. Nhane mbopy'a rory
ave. Upéixa voi Nhandejáry ohexa uka va'ekwe nhande kwéry-pe nhande rayhuha, he'i
omombe'u-vy Paulo.
18 Upéixa onhe'ẽ ramo jepe, omoka'ẽse joty imboete-vy íxupe hikwái. Hasy-py ojoko
íxupe kwéry.
19 Ha upéi katu ogwahẽ ou-vy judeu kwéry. Antioquia pygwa ou, Icônio pygwa ou ave.
Ogwahẽ rire, onhe'ẽ apo Paulo-pe hikwái. Ombopoxy uka upe pygwa hese. Upe ramo
ojapi japi ita-py íxupe hereko-vy ojuka hagwã mo'ã. Upéi: “Omano-ma” he'i mo'ã hese
hikwái. Upéa-gwi ombotyryry heraha-vy íxupe. Tetã pa'ũ-gwi ogwenohẽ heraha-vy.
20 Upéi ogwahẽmba Hesu nhe'ẽ renduha ogweroajere íxupe. Oma'ẽ ma'ẽ ójehe jave,
opu'ã jevy-ma. Oike jevy upéa tetã-my. Iko'ẽ-my ohasave oho-vy outro tetã-my. Barnabé
ndive oho. Derbe-py ogwahẽ oho-vy.
21 Upéa tetã mygwa-pe omombe'u Hesu rehegwa nhe'ẽ porã. Ohendu-gwi inhe'ẽ, heta-
ma oiko Hesu rehegwa nhe'ẽ renduharã.

Paulo Barnabé ndive ojevy jevy ou-vy gwekwa-py

Upe rire ojevy jevy ou-vy Paulo Barnabé ndive. Ogwahẽ jevy Listra tetã-my. Icônio
tetã-my ogwahẽ jevy ave. Antioquia Pisídia yvy jave oĩ va'e-py ogwahẽ jevy ave ou-vy.
22 Upe tetã tetã-rupi onhemonhe'ẽ jevy Hesu rehegwa nhe'ẽ renduha-pe:

—Peiko meme katu tape porã-rupi. Ani pejere teĩ Hesu rekoha-gwi. Nhandejáry nhande ruvixa oiko haty-py nhagwahẽ peve, heta jajerereko asy va'erã. Nhagwahẽ-ma rire ae ndajahasa asy mo'ãvéi-ma, he'i Paulo Barnabé ndive onhemonhe'ẽ-vy.

23 Upéi Hesu reroviaha onhomboaty aty ha-rupi oiporavo onhopa'ũ-gwi. Herekwarã kwarã oiporavo onhangareko hagwã hese kwéry. Okaru e'ỹ reheve, heta ombojeupi Nhandejáry-pe onhe'ẽ. Upe rire he'i íxupe kwéry:

—Ãy Nhandejáry-rehe pejerovia va'e. Tonhangareko katu Nhandejáry peteĩ teĩ va'e-rehe pende-rehe kwéry, he'i íxupe kwéry Paulo Barnabé ndive.

24 Ha upéi katu ohasa jevy ou-vy Pisídia yvy-rupi. Ogwahẽ ou-vy Panfília yvy-py.

25 Nhandejáry nhe'ẽ omombe'u rire Perge tetã-my, ou jevy-ma Atália tetã-my.

26 Upe-py ogwejy jevy onhemboyru kanoagwasu-py ou hagwã. Y-rupima ou. Antioquia tetã-my jevy ogwahẽ ou-vy. Hemimondo mokõi va'e ogwahẽ jevy-ma ou-vy. Are-ma he'i va'ekwe íxupe upe pygwa oho hagwã: "Nhandejáry ko nhande rovasa va'e nhande rexakwaa rei-vy. Tande rovasa katu ne rembiaporã erejapo porã hagwã" he'i va'ekwe íxupe imondo-vy. Ãy ojapopa rire ogwahẽ jevy-ma ou-vy.

27 Upe-py ogwahẽ ramo, ombojogweroatypa Hesu reroviaha gwive. Omboaty omombe'upa hagwã gwembiapokwe. Nhandejáry oipytygwõha íxupe omombe'u:

—Ãy ogwerovia-ma judeu e'ỹ kwéry ave Nhandejáry nhe'ẽ. Ogwerovia uka-gwi íxupe Nhandejáry, ogwerovia-ma, he'i omombe'u-vy.

28 Upe-py are-ma opyta. Hesu nhe'ẽ renduha ndive opyta.

15

"Naiporãi nhanhemonhe'ẽ hatã hatã judeu e'ỹ kwéry-pe" he'i Hesu reroviaha rerekwa

1 Ha upéi katu ogwahẽ ou-vy, Judéia yvy-gwi ou va'e. Ombo'e mbo'e oiko-vy Hesu reroviaha-pe:

—Iporã katu erenhepirekytĩ uka upe Moisés amyrĩ he'i hagwe-rupi. Nerenhepirekytĩ ukái ramo, nane resende mo'ãi Nhandejáry, he'i mo'ã imbo'e-vy.

2 Ohendu ramo inhe'ẽ Paulo Barnabé ndive:

—Ndaha'éiry upéixa, he'i.

—Upéixa voínte nhande reko, he'i Paulo-pe onhe'ẽ mbojevy jevy-vy.

—Ndaupéixairy, he'iri iri onhonhe'ẽ mbojevy jevy-vy.

Omombe'u joavy avy-gwi, he'i ojóupe:

—Nhamondo katu Paulo Barnabé ndive. A pygwa ave nhamondo Jerusalém tetã-my jaikwaa porãve hagwã, he'i. —Upe-py oĩ Hesu remimondo, Hesu reroviaha rerekwa ave. Nhamondo katu upe-py, "Iporã-ta pa judeu e'ỹ kwéry onhepirekytĩ uka, tapa naiporãi" oporandu hagwã, he'i.

3 Upéa-gwi omondo íxupe Hesu reroviaha upe-py oĩ va'e. Upéi oho. Ohasa oho-vy Fenícia yvy-rupi, Samaria yvy-rupi ave:

—Gwĩ judeu e'ỹ kwéry ko ogwerova-ma gwekoha Nhandejáry-rehe, he'i omombe'u mbe'u oiko-vy.

Upéa omombe'u ramo, ombovy'a eterei entéro Hesu reroviaha gwive.

4 Ogwahẽ ramo Jerusalém-my ogwerohory íxupe Hesu reroviaha, herekwa kwéry ave, Hesu remimondo ave. Nhandejáry ojapo uka uka íxupe va'ekwe omombe'upa íxupe kwéry.

5 Ha oĩ ave Hesu reroviaha, fariseu kwéry moirũhaty. Mokõi va'e reko-rupi oikose va'e. Ohendu ramo Paulo nhe'ẽ, onhembo'y-ma inhe'ẽ mbojevy hagwã:

—Tonhepirekytĩ uka voi katu judeu e'ỹ kwéry. Tohendu katu ave myamyrĩ Moisés he'i va'ekwe nhande rekorã, he'i mo'ã imombe'u-vy.

6 Upéixa-gwi ojogweroaty onhomongeta-vy Hesu remimondo, Hesu reroviaha
rerekwa ave. Ojogweroaty ojohu hagwã mbava'e tipo Nhandejáry oipota jajapo jaiko
porã hagwã.
7 Heta omombe'u joavy avy rire, opu'ã-ma oĩ-vy Pedro. He'i Hesu reroviaha kwéry-pe
omombe'u-vy:
—Are-ma voi xe poravo va'ekwe pene pa'ũ-gwi Nhandejáry, xe re'ýi kwéry. Xe poravo
va'ekwe amombe'u hagwã Hesu rehegwa nhe'ẽ porã. Xe nhe'ẽ ohendu ramo, judeu e'ỹ
kwéry ogwerovia hagwã hikwái, xe poravo.
8 Ha Nhandejáry nhande py'a pygwa va'e rexaha voi. Judeu e'ỹ kwéry ogwerovia
tee ramo, ojohu porã. Upéa-gwi nhande py'a omohynyhẽmba hagwe-rami ipy'a
omohynyhẽmba ave íxupe kwéry. Ome'ẽ íxupe kwéry ave Nhe'ẽ Marangatu tee va'e
ipy'apyhyharã íxupe.
9 Peteĩxa ogwereko va'ekwe enterove va'e gwive imopotĩ-vy. Nhande py'a mopotĩ
hagwe-rami, omopotĩ ave judeu e'ỹ kwéry py'a ogwerovia-gwi íxupe.
10 —Ma'erã peje íxupe kwéry ojapo hagwã Nhandejáry remimbota e'ỹ? Ma'erã
pembopoxy-ta teĩ Nhandejáry-pe? Judeu reko-rupi jaiko ramo, ipohýi va'e oatúa-rehe
ogwerahaha-rami jaiko. Upe va'e reko-rupi ndikatúi jaiko. Nhane ramói amyrĩ ave
ndikatúi oiko araka'e upéa reko-rupi. Ãy katu ma'erã penhemonhe'ẽ hatã hatã íxupe
kwéry oiko hagwã judeu reko-rupi? Ani pejapo teĩ upéixa. Judeu reko-rupi anho ngatu
rei peiko meme ramo jepe, napene resende mo'ãi joty Nhandejáry.
11 Jajerovia-ma ramo ae Nhandejáry Hesu-rehe, nhane resende-ta. Nhane resendese-
gwi, nhane resende-ta. Nhane resendeha-rami ave, oresende-ta judeu e'ỹ va'e-pe, he'i
Hesu reroviaha kwéry-pe Pedro imombe'u-vy.
12 Onhe'ẽ rire okirirĩmba hikwái. Upéi Paulo, Barnabé ndive omombe'upa Nhandejáry
ojapo uka uka va'ekwe íxupe. Omombe'u hexapyrã-rupi ojapo uka va'ekwe. Judeu e'ỹ
remiexarã ojapo uka va'ekwe omombe'upa:
—Nhandejáry rembiapo porã-rehe oponderapa joa hikwái ojohu porã-vy, he'i
omombe'u-vy.
Omombe'u jave, ndoikwaái onhe'ẽ mbojevy hagwã.
13 Omombe'upa rire, onhe'ẽ-ma Hesu reroviaha rerekwa héry va'e Tiago:
—Pejeapysaka porã xe-rehe, xe re'ýi kwéry.
14 Simão Pedro ko omombe'upa kuri nhande-vy judeu e'ỹ kwéry rehegwa nhe'ẽ: “Yma
Nhandejáry ndohovasái va'ekwe íxupe kwéry, judeu kwéry-rami. Upe rire ae ohovasa
va'ekwe íxupe kwéry. Oipe'a va'ekwe onhopa'ũ-gwi hese ojerovia va'e gwe'yirã” he'i
nhande-vy Pedro omombe'u-vy.
15 Yma ete Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety omoĩ va'ekwe kwatia-rehe onhe'ẽ.
Yma hemimoĩgwe-rami kwatia-rehe ãy katu onhe'ẽ Pedro. Ijoja inhe'ẽ. No'ã-rami
hemimoĩgwe:
16 “Heta mba'e ojehu va'ekwe myamyrĩ Davi ra'yre-pe. Heta mba'e ojehu ramo íxupe,
ndopytavéi mburuvixa ramo. Upéi he'i Nhandejáry: Ánga ete-ma ae aheja jevy-ta
Davi remiarirõre-pe mburuvixagwasurã.
17 Aheja jevy-ta xe reka reka hagwã entéro yvypóry kente kwéry gwive. Xe reka-ta xe
moirũ hagwã. Judeu e'ỹ kwéry, xe re'yirã gwive xe reka-ta gwuvixarã, he'i.
18 Yma gwive ãy peve aikwaa uka peẽ-my ko va'e nhe'ẽ, he'i Nhandejáry”*
he'i Tiago imombe'u-vy. Upéi omombe'u jevy upe Hesu reroviaha rerekwa:
—Upéixa hemimoĩgwe kwatia-rehe. Upéixa voi judeu e'ỹ kwéry katu Nhandejáry re'ýi
ave.

* **15:18** Am 9.11-12

19 Upéa-gwi ha'e-ta peẽ-my: Xe-vy naiporãi nhanhemonhe'ẽ hatã hatã judeu e'ỹ kwéry-pe. Ogwerova ramo gwekoha Nhandejáry-rehe naiporãi nhamoakãrasy íxupe kwéry. “Entéro Moisés he'i va'ekwe gwive ejapo katu” naiporãi ja'e íxupe.
20 Nhamondo katu íxupe kwéry nhande kwatia nhe'ẽ no'ã-rami: “Ani penhemongy'a teĩ pe'u-vy upe tembi'u tupã ra'anga rovagwy-py onhemoĩ va'e hemi'urã. Pemenda e'ỹ reheve, ani ae peiko rei onhondive. Ani pe'u teĩ ijuka-vy ohumbiri va'ekwe. Ani pe'u teĩ so'o rugwykwe.” Ko va'e nhe'ẽ mante nhamondo íxupe kwéry. Ko va'e nhe'ẽ ojapo va'e judeu kwéry.*
21 Yma gwive ãy peve oiko enterove tetã-my meme myamyrĩ Moisés he'i va'ekwe mombe'uha. Pytu'u tu'uha áry-py meme omonhe'ẽ nhe'ẽ he'i va'ekwe. Judeu kwéry porahéi haty haty-rupi omonhe'ẽ. Oĩ joty judeu reko-py oiko va'e. Upéa-gwi naiporãi nhambopoxy rei íxupe kwéry, he'i onhemonhe'ẽ-vy Tiago.
Upéixa onhonhe'ẽ mbojevy jevy rire, onhonhe'ẽ mbohory jevy oiko-vy.

Hesu reroviaha rerekwa kwéry omondo onhe'ẽ kwatia-rehe entéro Hesu reroviaha-pe gwive

22 Ohendu ramo inhe'ẽ, ogwerovy'a hikwái. Upéa-gwi he'i Hesu remimondo, Hesu reroviaha gwive ave, herekwa kwéry ave:
—Nhane pa'ũ-gwi jaiporavo katu nhane remimondorã. Antioquia tetã-my nhamondo katu. Paulo Barnabé ave nhamondo katu inhirũrã, he'i ojóupe hikwái.
Ko va'e nhe'ẽ ojohu porã hikwái. Upéa-gwi mokõi omondo. Judas ombohéry va'e Barsabás Silas ndive omondo. Ko mokõi Hesu reroviaha rerekwa va'e.
23 Upe oho jave voi ogweraha uka ipo-py íxupe kwéry kwatia nhe'ẽ. No'ã-rami he'i hembieraha va'e kwatia nhe'ẽ. “Ore kwéry, Hesu remimondo va'e, Hesu reroviaha rerekwa va'e, pende re'ýi ave oromondo-ta ore nhe'ẽ peẽ-my, Hesu reroviaha va'e, judeu e'ỹ va'e, Antioquia tetã mygwa va'e, Síria yvy pygwa va'e, Cilícia yvy pygwa va'e ave. Peẽ kwéry va'e-pe oromondo-ta ore kwatia nhe'ẽ. Mba'éixa tipo peiko? Peiko porã pa?
24 “Pene moakãrasy jeko ra'e ko'a gwigwa. Omombe'u ambue ramo peẽ-my pene moakãrasy. Oromombe'u uka e'ỹ reheve, omombe'u.
25 Upéa-gwi orojogweroaty rire oro'e: Iporã katu jaiporavo nhane remimondorã, oro'e. Hendive oho-ta Barnabé Paulo ave, nhane rembiayhu va'e, naimytu'e'ỹ etéiry ójehe va'e.
26 Hapixa kwéry ojukase ramo jepe íxupe, ha'e ojapo joty va'e Nhandejáry Hesu Cristo remimbota, oro'e kuri orejéupe Barnabé ndive Paulo-rehe.
27 Upéa-gwi oromondo-ta Judas Silas ndive omombe'u hagwã ore remimoĩgwe kwatia-rehe, peikwaapa porã hagwã omombe'u va'e.
28 Ha oro'e, Íxupe kwéry katu naiporãiry nhanhemonhe'ẽ hatã hatã, oro'e kuri orejéupe pende-rehe kwéry. Tekoha porã ae nhamombe'u va'erã kwatia nhe'ẽ-rupi íxupe kwéry, oro'e kuri pende-rehe kwéry. Koixagwa nhe'ẽ ojohu porã ave Nhe'ẽ Marangatu tee va'e.
29 Upéa-gwi ani penhemongy'a teĩ pe'u-vy tembi'u tupã ra'anga rovagwy-py onhemoĩ va'ekwe. Ani pe'u teĩ so'o hugwy reheve. Ani pe'u teĩ ijuka-vy ohumbiri va'ekwe. Pemenda e'ỹ reheve, ani ae peiko rei onhondive. Upéa ndapejapói ramo peiko porã va'erã. Nhandejáry tapende rovasa katu. Opa-ma oronhe'ẽmba.”
Upéixa voi omoĩ kwatia-rehe onhe'ẽ omondo va'erã.

Hesu reroviaha gwive ogwerovy'a kwatia nhe'ẽ

30 Ha upéi katu hemimondo osẽ oho-vy. Antioquia tetã-my ogwahẽ oho-vy. Upe-py ogwahẽ ramo, ombojogweroatypa Hesu reroviaha gwive. Omboaty ome'ẽ hagwã Hesu reroviaha-pe upéa kwatia nhe'ẽ.
31 Omonhe'ẽmba rire, upe pygwa ogwerovy'a eterei inhe'ẽ hikwái:

---

* **15:20** Êx 34.15-17; Lv 18.6-23; 17.10-16

—Onhemonhe'ẽ porã nipo ra'e, he'i ojóupe.
32 Upéi Judas Silas ndive Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety, heta-ma onhe'ẽ onhemonhe'ẽ-vy:
—Eiko meme katu tape porã-rupi, he'i Hesu reroviaha-pe.
33 Upe-py are-ma opyta. Upe rire:
—Oroho jevy-tama ore mbouhare ha-py, he'i Hesu reroviaha-pe.
—Néi, tapeho porã katu Nhandejáry ndive, he'i íxupe.
34 Ha Silas katu ndohóiry. Opyta joty upe-py.
35 Ha Paulo Barnabé ndive opyta upe-py ombo'e mbo'e-vy. Nhandejáry nhe'ẽ omombe'u oĩ-vy. Heta-ma omoirũ íxupe ave Nhandejáry nhe'ẽ omombe'u-vy.

Paulo oiporavo Silas-pe omoirũ hagwã íxupe

Heta omombe'u Nhandejáry nhe'ẽ Paulo Barnabé ndive oiko-vy.
36 Upe rire he'i Barnabé-pe Paulo:
—Jaha jahexa jevy Nhandejáry nhe'ẽ nhamombe'u mbe'u hagwe-rupi. Tetã tetã-rupi jaha, he'i. —Jaha jaikwaa hagwã mba'éixa pa oiko Hesu reroviaha, he'i íxupe Paulo.
37 —Jaraha katu nhane ndive João Marcos, he'i íxupe Barnabé.
38 —Naiporãi jaraha íxupe, he'i. —Nhande reja-ma va'ekwe oho-vy upe va'e. Panfília yvy-py nhande reja va'ekwe oho-vy. Nanhane moirũvéiry, jaha ramo nhamombe'u Nhandejáry nhe'ẽ. Naiporãvéi-ma jaraha íxupe, he'i íxupe Paulo.*
39 Upéixa ramo mokõive va'e onhonhe'ẽ mbojevy jevy hikwái. Ndaijoja etéiry voi inhe'ẽ kwéry. Upéa-gwi ojoheja-ma. Barnabé oho, Marcos rerahaha ramo oho. Onhemboyru kanoagwasu-py oho hagwã Chipre ykõi-my.
40 Ha Paulo katu oiporavo Silas-pe omoirũ hagwã íxupe:
—Nhandejáry ko nhande rexakwaa rei va'e. Tande rovasa katu, he'i íxupe imondo-vy Hesu reroviaha.
41 Upe rire osẽ oho-vy. Síria yvy-rupi, Cilícia yvy-rupi ave oho onhemonhe'ẽ-vy:
—Ani erejere teĩ Hesu rekoha-gwi, he'i Hesu reroviaha-pe onhomboaty aty ha-rupi.

16

Heta oinupã rire, omoĩ preso Paulo-pe Silas ndive

1 Upéixa ramo Paulo Silas ndive ogwahẽ oho-vy Derbe tetã-my. Listra tetã-my ogwahẽ ave oho-vy. Upe-py oiko Hesu rehegwa nhe'ẽ renduha, héry va'e Timóteo. Isy judeu va'e voi, Hesu reroviaha va'e. Ha túvy katu ndaha'éi judeu va'e. Grego kwéry va'e ae ha'e.
2 "Timóteo ko hekoha porã va'e" he'i hese upe pygwa Hesu reroviaha va'e. Imandu'a porã hese.
3 Upéa-gwi Paulo oipota omoirũ íxupe. Ha heta oĩ upe-py judeu kwéry: "Timóteo ru ndaha'éi judeu va'e. Grego kwéry va'e ae ha'e" he'i hese hikwái.
Upéa-gwi Paulo oho ojapo judeu remimbota. Ogweraha oipirekytĩ hagwã íxupe judeu kwéry-rami. Hekoha-rami ojapo íxupe pono ipoxy hikwái.
4 Upéi omoirũ íxupe, oho upe tetã tetã-rupi. Hesu reroviaha onhomboaty aty ha-rupi oho. Omombe'u mbe'u oho-vy hembiaporã. Hesu remimondo he'i va'ekwe, Hesu reroviaha rerekwa va'e, Jerusalém pygwa va'e he'i va'ekwe ave, ombojoja rire inhe'ẽ hikwái, kwatia-rehe omoĩ va'ekwe, omombe'u.
5 Hembiaporã omombe'u. Upéixa-gwi ojerovia porãve rãve Nhandejáry Hesu-rehe hikwái. Onhembohetave tave oho-vy Hesu reroviaha kwéry.
6 Ha upéi katu Paulo inhirũ ndive ohasa hasa oiko-vy Frígia yvy-rupi. Galácia yvy-rupi ave ohasa. Ogwahẽ ramo Ásia yvy-py nomombe'u ukái íxupe: "Ani eremombe'u teĩ Ásia pygwa-pe Nhandejáry nhe'ẽ ani eremombe'u" he'i íxupe Nhe'ẽ Marangatu tee va'e.

---

* **15:38** At 13.13

7 Upéi ogwahẽ ramo Mísia yvy rovái, oho-ta mo'ã Bitínia yvy-py. Ha ndohejái oho Hesu
Nhe'ẽ Marangatu.
8 Upéixa ramo Mísia yvy yke-rehe ohasa rei oho-vy. Ohasa rire ogwahẽ oho-vy Trôade
tetã-my.
9 Ha upéi katu pyhare ojehexa uka sapy'a Paulo-pe. Ixupéte ojehexa uka Macedônia
pygwa. Ohembo'y ramo ohexa. Onhe'ẽ ramo ohendu:
—Eju katu y rovái. Eju katu. Xe yvy héry va'e Macedônia-py eju katu ore pytygwõ
hagwã, he'i ojapura-vy.
10 Ojehexa uka rire-ma orohasase oroho-vy Macedônia yvy-py. Upe-py Trôade tetã-my
xe Lucas amoirũ-ma íxupe. Ha upéi katu:
—Nhandejáry ko nhane renói kuri nhamombe'u hagwã Macedônia pygwa-pe, Hesu
rehegwa nhe'ẽ porã, oro'e ojóupe.
11 Upéa-gwi oronhemboyru kanoagwasu-py y-rupi oroho hagwã. Oroheja Trôade tetã
oroho-vy. Oroho pya'e a'e Samotrácia ykõi-my. Iko'ẽ-my orohasa jevy yvy yke-rehe.
Orohasa orogwahẽ Neápolis tetã-my. Upe-py yvy ete-py orosẽ kanóa-gwi.
12 Upe-gwi yvy-rupi oroho jevy orogwahẽ Filipos tetã-my, Macedônia yvy-py oĩ va'e-py
orogwahẽ. Ha Filipos tetã tuvixa. Ndaipóri upe tetã jerekwe-rehe íxugwi tuvixave va'e.
Yma Roma pygwa onhemomba'e hese va'ekwe. Ha upéi katu orogwahẽ ramo upe-py,
are oropyta.
13 Upéi pytu'uha áry-py orosẽ tetã rokẽ-rupi. Ysyry rembe-py oroho: “Upe-py oime ra'e
jajapo oração haty” oro'e orejéupe. Upéa-gwi oroho upe-py orogwapy. Oronhe'ẽ kunha
kwéry-pe, ojogweroaty okwa va'e-pe.
14 Ore nhe'ẽ ohendu va'e apyte-py oĩ kunha héry va'e Lídia, Tiatira tetã mygwa. Upe
kunha aorã pytã porã va'e vendeha. Nhandejáry-pe omboeteha ave. Ha upéi katu Paulo
onhe'ẽ ramo, Nhandejáry oikwaa uka íxupe Paulo nhe'ẽ ohendu porã hagwã.
15 Ohendu rire, oromongarai íxupe. Hóga pygwa oromongarai ave. Upe jave:
—Peju katu peiko xe róga-py. Peikwaa ramo xe ajerovia teeha Nhandejáry-rehe, peju
katu, he'iri iri ore-vy. Upe-ma ramo oroho. Oipota hagwe-rami oroho.
16 Upéi ore oroho jave jajapo oração haty-py, ore rogwaitĩ hembigwái kunhataĩ. Upe
kunhataĩ anháy rerekoha. Upe anháy arandu-rupi oikwaa-ma oikotaha. Oikwaa va'e
oikwaa uka imombe'u-vy. Omombe'u ramo, heta ome'ẽ ijáry-pe ohendu va'e. Ogana
porã ijáry.
17 Upe kunhataĩ oho Paulo rapykwéri. Ore rapykwéri oho ave. Hatã onhe'ẽ oho-vy:
—Kóa kwimba'e Tupãgwasu rembigwái omombe'u va'e peẽ-my tape porã Nhandejáry
pene resende hagwã, he'i omombe'u-vy.
18 Ko'ẽmba ẽmba oho va'e ore rupive. Upéa-gwi ipoxy íxupe Paulo. Ojeapa hese. He'i
anháy-pe:
—Ekwa katu íxugwi. Hesu Cristo réry-py esẽ katu íxugwi, he'i anháy-pe.
Upe-ma ramo anháy osẽ-ma oho-vy íxugwi.
19 Ha ijáry katu ohexa ramo, he'i:
—Upe kunhataĩ ko ndoikwaa uka mo'ãvéi-ma oiko-ta va'e nhande-vy, he'i. —Nome'ẽ
mo'ãvéi-ma nhande-vy hemimombe'u repy.
Upéa-gwi oipyhy Paulo-pe Silas ndive oipyhy heraha-vy. Ipotĩ ha-my ogweraha íxupe.
Ombotyryry heraha-vy. Ogweraha mburuvixa oĩ ha-py.
20 Ogweraha rire polícia ruvixa renonde-py, he'i:
—Ko va'e kwimba'e ko judeu va'e, he'i. —Ko tetã mygwa kwéry-pe ombopoxy va'e, he'i
hese.
21 —Teko ambue omombe'u mbe'u va'e. Ha nhande katu ndaha'éi judeu va'e. Romano
kwéry va'e ae nhande, he'i. —Upéa-gwi teko ambue va'e nhe'ẽ nanhahendu mo'ãi, he'i
mburuvixa-pe hikwái.

22 Ha ojogweroaty va'e gwive ohendu ramo inhe'ẽ, ipoxy íxupe. Oinupãse ave. Ha upéi
mburuvixa kwéry oipe'a uka íxugwi ijao oinupã uka hagwã yvyra-py.
23 Heta oinupã rire, omoĩ preso:
—Enhangareko porã katu hese pono okanhy, he'i preso-rehe onhangareko va'e-pe.
24 Ohendu rire inhe'ẽ, omoĩ koty mbyte-py omoĩ. Omoĩ yvyra pa'ũ-my ipy pono
ogwata.
25 Haimete-ma ramo pyhare pyte Paulo Silas ndive omondo oiko-vy Nhandejáry-pe
onhe'ẽ. Oporahéi oiko-vy ave. Ha ijypy-rupi oĩ va'e gwive preso va'e, ohendu oporahéi
ramo.
26 Upe-ma ramo hi'apỹ apỹ eterei yvy. Oku'e óga rokyta. Pya'e ojepe'a okẽ oĩ va'e gwive.
Upéixa-gwi ojei ramo inhapytĩha, nonhenhapytĩvéiry preso oĩ va'e gwive.
27 Upe-ma ramo opáy preso-rehe onhangareko va'e. Ohexa okẽ ojepe'a ramo. Ohexa
ramo,
—Onhemoĩ preso va'e osẽmba ra'e, he'i mo'ã.
Upéa-gwi ohekýi kyse ojekutu hagwã mo'ã.
28 Ha Paulo onhe'ẽ hatã íxupe:
—Ani erejejuka teĩ. Ore kwéry oroĩ vyteri a-py, he'i íxupe.
29 —Perúke tataendy, he'i preso-rehe onhangareko va'e.
Oripara oho-vy oike hagwã koty-py. Ipy'a ryrýi ramo ojeity ha'e kwéry hovagwy-py
imboete-vy.
30 Upéi ogwenohẽ heru-vy koty-gwi:
—Mba'éixa xe aiko-ta, mbo'eháry, Nhandejáry xe resende hagwã, he'i íxupe oporandu-
vy preso-rehe onhangareko va'e.
31 —Ejerovia katu Nhandejáry Hesu-rehe. Ne resende-ta. Oresende-ta nde róga pygwa
ave, he'i preso-rehe onhangareko va'e-pe hikwái.
32 Upéi omombe'u íxupe, preso-rehe onhangareko va'e-pe Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ.
Hóga pygwa-pe omombe'u ave.
33 Upéixa ramo ogweraha ombojahu preso onhemoĩ va'ekwe-pe. Oipire joka hagwe-
gwi oipe'a hugwy. Upe-ma ramo omongarai íxupe preso-rehe onhangareko va'e-pe, hóga
pygwa-pe omongarai ave.
34 Upe rire upe onhemongarai va'e ogwenogwahẽ heru-vy gwóga-py omongaru íxupe
kwéry. Nhandejáry-rehe ojerovia-gwi ovy'a eterei-ma. Hóga pygwa ovy'a ave.
35 Ko'ẽmba ramo mburuvixa kwéry ombou polícia he'i hagwã: “Tove toho upéa
kwimba'e” he'i Paulo-rehe, Silas-rehe ave.
36 Upéi omombe'u Paulo-pe inhe'ẽgwe preso-rehe onhangareko va'e:
—“Tove toho upéa kwimba'e” ombou he'i hagwã mburuvixa kwéry. Upéa-gwi esẽ, he'i.
—Tereho katu. Nande rereko asy mo'ãvéiry avave ãy, he'i íxupe.
37 Ha Paulo katu:
—Ndaha mo'ãi, he'i. —Ore ko romano va'e. Nanhainupãi romano va'e nhamonhe'ẽ
e'ỹ reheve, he'i. —Ha ore nupã kuri enterovéa rovagwy-py hikwái. Ore monhe'ẽ e'ỹ
reheve, ore-vy oporandu e'ỹ reheve ore nupã nupã kuri, he'i. Upe rire ore moanha ore
mondo koty mbyte-py ore moĩ hagwã preso. Ãy katu ore mosẽ nhemise ore mondo-vy.
Ha ndaha mo'ãi. Tou katu mburuvixa ore renohẽ hagwã, he'i polícia kwéry-pe.
38 Upéi Paulo nhe'ẽ omombe'u mburuvixa-pe. Ohendu ramo inhe'ẽ, ikyhyje íxugwi:
—Paulo ko romano va'e nipo ra'e, he'i ojóupe hese.
Upéa-gwi ikyhyje voi.
39 Upéixa-gwi ou iha-py mburuvixa:
—Ore oroporonupã uka-gwi oronhemboasy, he'i íxupe.
Upéi ogwenohẽ heraha-vy preso oĩ ha-gwi:
—Iporã katu ereho a-gwi ko tetã-gwi, he'i íxupe mburuvixa.

40 Upéa-gwi osẽ oho-vy onhemoĩ preso ha-gwi. Oho Lídia róga-py. Upe-py ohexa Hesu reroviaha. Ohexa ramo onhemonhe'ẽ íxupe kwéry:
—Peiko meme katu tape porã-rupi, he'i Hesu reroviaha-pe.
Upe rire osẽ oho-vy upe-gwi hikwái.

17

Paulo Silas ndive oho Tessalônica tetã-my

1 Ha upéi tetã tetã-rupi ohasa oho-vy Paulo Silas ndive. Ohasa Anfípolis tetã-rupi, Apolônia tetã-rupi ohasa ave hikwái. Ohasa rire, ogwahẽ oho-vy Tessalônica tetã-my. Upe-py oĩ judeu oporahéi haty.
2 Tetã tetã-my ogwahẽ-vy oike ike judeu oporahéi haty haty-rupi. Upéixa ramo ogwahẽ-ma ramo Tessalônica tetã-my, oike ojeporahéi haty-py. Upe-py mbohapy pytu'uha áry-py onhombo'e mbo'e oikwaa uka porã-vy Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e.
3 He'i íxupe kwéry:
—Yma va'ekwe Nhandejáry omoĩ uka kwatia-rehe Hesu rehegwarã: "Cristo, Nhandejáry rembiporavo va'e ojerereko asy va'erã. Omano rire, oikove jevy va'erã" he'i kwatia nhe'ẽ-rupi. Yma Nhandejáry he'i hese va'ekwe-gwi ojehu íxupe. Omano hagwã-ma ou va'ekwe. Ha ko'ánga ha'e-ta peẽ-my: Ko Hesu xe remimombe'u va'e Cristo voi, Nhandejáry rembiporavo va'e voi, nhane remiha'arõ va'e ave, he'i íxupe kwéry Paulo.
4 Oĩ ohendu va'e inhe'ẽ. Omoirũ mokõive va'e-pe. Heta eterei grego va'e, Nhandejáry mboeteha omoirũ ave íxupe. Heta kunha onhemboete va'e omoirũ ave íxupe.
5 Ha judeu kwéry katu ndaija'éi mokõive-rehe. Silas-rehe, Paulo-rehe ave ndaija'éi hikwái. Oho ojogweroaty oporombopoxy-vy heta ndovaléi va'e. Hekoha vai va'e kwéry, tape-rehe oiko rei va'e kwéry ndive oporombopoxy poxy. Oje'ói ija'e'ỹha reraha-vy. Opoxy reheve ogwerahapa upe tetã mygwa Jasom róga-py. Ogwenohẽse mo'ã upe Hesu reroviaha róga-gwi mokõive va'e.
6 Ha ndotopái Paulo-pe upe-py. Ndotopái-gwi ombotyryry heraha-vy Jasom-pe hikwái. Hesu reroviaha upe-py oĩ va'e ogweraha ave. Mburuvixa kwéry renonde-py ogweraha. Ogwahẽ rire, omombe'u hesegwa hikwái:
—Ko va'e kwimba'e opa-rupi onhemonhe'ẽ nhe'ẽ oiko-vy va'e enterove va'e ndaijoja porãvéi hagwã. Ou ra'e a-py ave onhemonhe'ẽ-vy.
7 Ogwahẽ ramo, omogwahẽ ra'e íxupe kwéry Jasom. Ko kwimba'e nohendúi va'e voi nhande ruvixagwasu nhe'ẽ. No'ã-rami he'i: "César katu ndaha'éi nhande ruvixagwasu tee. Hesu ae nhande ruvixagwasu tee" he'i Paulo kwéry, he'i mo'ã omombe'u-vy.
8 Ohendu ramo inhe'ẽ, onhemondýi-ma mburuvixa kwéry. Kente kwéry upe tetã-my oĩ va'e onhemondýi ave. Oipota Paulo oho upe-gwi hikwái.
9 Upéixa ramo Jasom-pe indive kwéry-pe ave oheja uka plata hikwái. Oirũ kwéry rekovía oheja plata mburuvixa-pe, Paulo-gwi opoi hagwã imondo-vy. Oheja rire:
—Toho katu, he'i íxupe mburuvixa.
Opoi íxugwi oho hagwã.
10 Upe-ma ramo Hesu reroviaha kwéry omondo Paulo-pe Silas ndive. Pytũ ramo omondo. Outro tetã-my pya'e omondo. Upéixa ramo oho Beréia tetã-my. Ogwahẽ ramo upe-py oike judeu oporahéi haty-py.
11 Ha upe pygwa, Beréia pygwa va'e hi'arandu porã va'e. Ha gwĩ judeu kwéry Tessalônica pygwa va'e nahi'arandu porãi. Ha Beréia pygwa katu hi'aranduve va'e voi. Ha upéi nainhate'ỹi ohendu hagwã Paulo nhe'ẽ. Ohenduse voi hikwái:
—Anhetegwa para'e, tapa ndaha'éiry anhetegwa, he'i ojóupe.
Upéa-gwi omonhe'ẽri ẽri Nhandejáry nhe'ẽ oĩ va'ekwe kwatia-rehe. Peteĩ teĩ áry-py omonhe'ẽ oikwaa hagwã. Oikwaa rire:
—Anhetegwa voi ra'e Paulo nhe'ẽ, he'i ojóupe.

12 Upéa-gwi heta oĩ ogwerovia va'e. Ogwerovia ave heta kunha, grego va'e, nhamboete
va'e, imandu'a porã hese va'e.
13 Heta kwimba'e ogwerovia ave. Ha gwĩ judeu kwéry Tessalônica pygwa va'e
ohendu ramo herakwã osẽ ogwa'ẽ-vy. Beréia tetã-my ogwahẽ ou-vy. Upe-py ombopoxy
ojogweroaty va'e-pe:
—Ou-ma Paulo nhane moakãrasy-vy, he'i mo'ã. —Pereko asy katu íxupe, he'i
oporombopoxy-vy.
14 Upe-ma ramo Hesu reroviaha omondo pya'e íxupe. Ygwasu-koty omondo. Ha Silas
Timóteo ndive ndohói. Opyta upe-py.
15 Ha Paulo irũ ogweraha íxupe. Atenas tetã-my ogweraha íxupe. Ogwahẽ ramo upe-py:
—Pya'e tou xe ha-py Silas Timóteo ndive, he'i oirũ-pe.
Inhe'ẽ ohendu rire, oho jevy. Ojevy-ma oje'ói-vy.

Ipy'a reraha oiko-vy Paulo Atenas tetã-my

16 Ha upéi Paulo oha'arõ oiko-vy oirũ ou hagwã. Oha'arõ jave heta eterei ohexa tupã
ra'anga. Upe pygwa Atenas pygwa va'e gwive nomboetéiry va'e Nhandejáry-pe. Tupã
ra'anga anga rei ae omboete va'e hikwái. Upéa ohexa ramo, ipy'areraha oiko-vy Paulo.
17 Upéa-gwi oike judeu oporahéi haty-py onhombo'e mbo'e hagwã oikwaa uka porã-vy
judeu kwéry. Judeu e'ỹ va'e-pe Nhandejáry mboeteha va'e ave onhemonhe'ẽ onhombo'e
mbo'e-vy. Ko'ẽmba ẽmba onhombo'e ave ipotĩ ha-my praça-py ojogweroaty haty-py oĩ va'e
ndive.
18 Ha upe-py ohogwaitĩ íxupe hi'arandu va'e. Gwĩ Epicuro remimombe'u renduha, gwĩ
Estóico remimombe'u renduha ave ohogwaitĩ íxupe:
—Upéa ko onhe'ẽ eterei va'e. Mbava'e po omombe'use, oĩ he'i va'e hese.
—Oiméne omombe'u tupã pyahu rehegwa, oĩ he'i va'e mo'ã hese. Ohendu hikwái
Paulo omombe'u ramo Hesu rehegwa. Oikove jevymaha rehegwa ave ohendu hikwái.
Ohendu ramo:
—Paulo ko omombe'u para'e tupã pyahu rehegwa, oĩ he'i va'e hese.
19 Upe ramo ogwerojeupi heraha-vy íxupe yvyaty-rehe, héry va'e Areópago. Mburuvixa
kwéry ojogweroaty haty-py ogwerojeupi heraha-vy. Upéi he'i íxupe:
—Mba'e pyahu-py ore mbo'e ramo ndoroikwaái, he'i.
20 —Ha oroikwaase. Oroikwaa e'ỹ va'e ne remimombe'u. Upéa-gwi emombe'u katu
ore-vy erese va'e, he'i íxupe gwĩ hi'arandu va'e.
21 Ha Atenas pygwa gwive, outro tetã gwigwa upe-py oiko va'e ave, mba'eve ndojapói
va'e. Imba'e pyahu ohendu-ma ramo, omombe'u mbe'u va'e ojóupe. Mba'evete ndojapói.

Paulo omombe'u Nhandejáry nhe'ẽ Atenas tetã mygwa-pe

22 Upéixa ramo Paulo onhembo'y oĩ-vy Areópago yvyaty ári. Atenas tetã mygwa mbyte-
py opu'ã oĩ-vy. Onhe'ẽ hagwã onhembo'y:
—Pejeapysaka katu, xe rapixa kwéry, xe nhe'ẽ-rehe. Peẽ ko pemboete eterei va'e ra'e
tupã kwéry, he'i Atenas tetã mygwa-pe.
23 —Ahexa kuri ahasa-vy pene remimboete. Tupã ra'anga apyka ahexa ave ha
ndaipóri tupã ra'anga. Apyka anho rei oĩ. Nandi rei oĩ. Tupã ra'anga rekovía, ahexa
imombe'uha rei: "A-py nhamboete tupã jaikwaa e'ỹ va'e" he'i ita-rehe ohai va'e. Ha
ko'ánga katu amombe'u-ta, kiva'e tupã po upe va'e, xe amombe'u-ta peẽ-my. Pemboete
va'e peikwaa e'ỹ reheve, amombe'u-ta peẽ-my.
24 —Upe va'e Nhandejáry voi. Ha'e ko yvy apohare, ko yvy-py oĩ va'e gwive apohare
ave. Ha'e yváy Járy, yvy Járy ave. Teko rei ojapo va'ekwe-py ndoikóiry va'e.
25 Nhane moingopa va'e ae, nhane mopytuhẽhare. Opamba'e ome'ẽ va'ety nhande-vy.
Upéa-gwi ndikatúi nhaipytygwõ íxupe. Mba'eve-rehe noikotẽvéiry nhandéhegwi.*

---

* **17:25** Is 42.5

26 —Yma ete va'ekwe ojapo va'ekwe peteĩ kwimba'e ypy-pe. Íxupe ranhe ojapo va'ekwe. Upe kwimba'e-gwi enterove va'e onhepyrũ hagwã. Ojapo oiko hagwã íxugwi entéro yvy-py oĩ va'e gwive oiko hagwã he'ýi he'ýi e'ỹ ave. Oiko e'ỹ jave yvypóry, Nhandejáry omoĩ va'ekwe peteĩ áry peteĩ teĩ oiko hagwã. Nhandejáry omombe'uha áry-py oiko va'ekwe. Upéi peteĩ teĩ-pe omombe'u va'ekwe hekwagwã kwéry.
27 Oipota va'ekwe jaheka heka íxupe jaikwaa hagwã íxupe, jaiko hagwã hendive. Ha mombyry oiko e'ỹ va'e nhandéhegwi. Peteĩ teĩ va'e-gwi ae hi'agwĩ oiko.
28 Nhandejáry e'ỹ ramo ndikatúi jaiko, ndikatúi jagwata, nanhande rekoháiry voi. No'ã-rami he'i araka'e pende re'ýi ikwaaháry va'e. Kwatia-rehe omoĩ araka'e: "Nhande ko Nhandejáry re'ýi voi" he'i araka'e.
29 —Upéa-gwi naiporãi ja'e: "Nhandejáry ko tupã ra'anga ramigwa, ouro-gwi jajapo va'e". Naiporãi ja'e upéixa hese. Nhandejáry ndaha'éi teko rei rembiapokwe, nhane rembiapokwe. "Kóixa Nhandejáry" he'i mo'ã teko rei tupã ra'anga apo-vy.
30-31 Ha ndaha'éiry voi upéixa. Yma jaikwaa e'ỹ jave íxupe, Nhandejáry nhande reja rei va'ekwe. Nanhane mbohasa asýiry jajejavy ramo. Ha ko'ánga katu omoĩ-ma peteĩ áry. Nhande kwéry nhanhembo'y hagwã Nhandejáry renonde-py peteĩ áry omoĩ. Omoĩ-ma ave kwimba'e héry va'e Hesu-pe nhane monhe'ẽ hagwã. Hesu ko anhetegwa mante omombe'u va'e. Oikwaa va'e nhane rembiapo vaikwe. Nhane rembiapo vai e'ỹ ramo oikwaa ave. Upéa-gwi omoĩ-ma íxupe Nhandejáry nhande rereko hagwã nhane rembiapo apokwe-rehe. Upéa peikwaa hagwã omombe'u nhande kwéry-pe Hesu oikove jevymaha. Omano rire Hesu omoingove jevy íxupe va'ekwe Nhandejáry. Upéixa ramo, omoingove jevy-gwi íxupe, nhande kwéry jaikwaa upe áry-py nhane monhembo'ytaha gwenonde-py. Upéa-gwi ko'ánga he'i nhande-vy: "Perova katu pende rekoha" he'i Nhandejáry, he'i Paulo omombe'u-vy.

Oĩ omoirũ va'e Paulo-pe

32 Jaikove jevyha rehegwa nhe'ẽ ohendu ramo hikwái, oĩ onhembohory va'e hese. Oĩ ohendu va'e ave. Ndogwerojojái hendu-vy:
—Ko'ẽ ramo, ko'ẽ mbue ramo eremombe'u jevy ramo ko va'e nhe'ẽ, orohendu jevy-ta, he'i.
33-34 Upe ramo ha'e osẽ imbyte kwéry-gwi. Ha oĩ omoirũ va'e íxupe. Ogwerovia inhe'ẽ Dionísio, mburuvixa va'e. Upe va'e inhomboatyhaty outro mburuvixa ndive Areópago yvyaty ári. Ogwerovia ave kunha héry va'e Dâmaris. Oĩ ambue va'e ave ogwerovia va'e.

18

Paulo ogwahẽ oho-vy Corinto tetã-my

1 Upe rire Paulo osẽ oho-vy Atenas tetã-gwi. Corinto tetã-my ogwahẽ oho-vy.
2 Upe-py otopa judeu héry va'e Áqüila, Ponto yvy gwigwa. Kwehe ambue ou va'ekwe Itália yvy-gwi. Omosẽ-gwi íxupe, ou. Roma pygwa ruvixagwasu héry va'e Cláudio omosẽ va'ekwe judeu va'e gwive. Roma tetã-gwi omosẽ. Omosẽ ramo, ou upe tetã-gwi Áqüila hembireko ave, héry va'e Priscila. Ha upéi katu Paulo oho ohexa mokõive va'e-pe opyta hóga-py.
3 Upe kwimba'e héry va'e Áqüila hembireko ave ao gwigwa óga apoha ave. Upéa-gwi hendive opyta ijave omba'apo.
4 Pytu'u tu'uha áry-py oike judeu oporahéi haty-py. Oike rire omombe'u mbe'u íxupe kwéry oikwaa uka porãve rãve hagwã judeu-pe. Judeu reko-rupi oikose va'e-pe ave oikwaa uka porãve omombe'u-vy:
—Anhetegwa voi ko va'e nhe'ẽ, he'iri iri íxupe kwéry.
5 Ha upéi ogwahẽ ou-vy Silas Timóteo ndive. Macedônia-gwi ou. Ogwahẽ ramo hikwái, Paulo ndopytu'úiry voi omombe'u-vy. Omombe'u meme ete voi Nhandejáry nhe'ẽ:

—Hesu ko Cristo voi, Nhandejáry rembiporavopyre voi, nhane remiha'arõ va'e voi. Upéa xe aikwaa voi, he'i judeu kwéry-pe.
6 Ha gwĩ judeu kwéry katu onhe'ẽ mbojevy jevy íxupe. Onhe'ẽ rei rei hese. Upe ramo Paulo omotygwõ tygwõ oao oikwaa uka-vy íxupe kwéry hekoha vaiha. He'i íxupe kwéry:
—Aipota mo'ã kuri perova pende rekoha. Amombe'u-ma peẽ-my pende py'a ky'aha. Ha napehendúi voi xe nhe'ẽ. Upéa-gwi pendejéhegwi voi pemano va'erã. Ãy aha-ta pendéhegwi. Judeu e'ỹ va'e-pe ae aha-ta Nhandejáry nhe'ẽ amombe'u-vy, he'i judeu kwéry-pe.
7 Ha upéi upe-gwi osẽ oho-vy. Oike óga-py ijáry héry va'e Tício Justo, Nhandejáry mboeteha. Judeu oporahéi haty ypy-py oĩ hóga.
8 Ha upéi ojeporahéi va'e ruvixa héry va'e Crispo ojerovia-ma voi Nhandejáry Hesu-rehe. Hóga pygwa ojerovia-ma ave. Ohendu ramo Paulo nhe'ẽ, heta upe tetã mygwa ogwerovia-ma. Onhemongarai uka ave íxupe.
9-10 Ha upéi pyhare ramo Paulo ohendu Nhandejáry Hesu nhe'ẽ. Ikepe'ỹ ohendu:
—Heta oĩ ko tetã mygwa xe rerovia va'erã. Upéa-gwi aníke erekyhyje. Erekirirĩ e'ỹ reheve ere katu íxupe kwéry. Ndou mo'ãi avave nde rereko asy-vy. Ne ndive xe aiko voi. Upéa-gwi emombe'u katu xe nhe'ẽ eiko-vy, he'i íxupe Nhandejáry Hesu.
11 Upéixa ramo opyta upe-py peteĩ ro'y. Peteĩ ro'y rire seis jasy jevy opyta. Ombo'e mbo'e Nhandejáry nhe'ẽ omombe'u-vy hendive kwéry opyta ramo.
12 Ha upéi katu oiko mburuvixa ramo héry va'e Gálio, Acaia yvy pygwa-rehe omanda va'erã. Oiko jave, judeu kwéry onhombo'e mbo'e Paulo-pe oipyhy hagwã hikwái. Upéi oipyhy heraha-vy mburuvixa renonde-py omoĩ hagwã íxupe.
13 Ogwahẽ rire, inhe'ẽgwe omombe'u:
—“Ani pemboete teĩ Nhandejáry-pe nhane ramói kwéry he'i hagwe-rami. Ani pejapo teĩ Moisés amyrĩ remimombe'ukwe” he'i Paulo. Orohendu-ma omombe'u ramo upéa, he'i mo'ã Paulo-rehe omombe'u-vy hikwái.
14 Ha ha'e katu omombe'use mo'ã mburuvixa-pe anhetegwa va'e. Ne'írã onhepyrũ onhe'ẽ ramo, he'i judeu kwéry-pe mburuvixa:
—Xe ko nahenduséi, judeu kwéry, pene nhe'ẽ. Paulo ojejavy ramo ae, hembiapo vai eterei ramo, ahendu arã pene nhe'ẽ.
15 Ha Paulo katu nahembiapo vaíry ra'e. Ha peẽ katu hemimombe'ukwe-rehe rei pende poxy. Pende re'ýi he'i va'ekwe katu, pende re'ýi réry, pende re'ýi rekorã-rehe nomombe'u porãiry voi ra'e Paulo. Ambue va'e réry ae omombe'u. Upéa-gwi nipo ra'e pende poxy ra'e hese. Xe nahendu mo'ãi pene nhe'ẽ. Anive peru xe-vy a ramigwa nhe'ẽ. Iporã para'e pende re'ýi he'i va'ekwe, tapa naiporãi. Ndaikwaáiry xe. Upéa nhe'ẽ peẽ-my gwarã. Aipo ramo peẽ katu pepena ae katu hese peiko-vy. Xe katu napena mo'ãi voi pende re'ýi he'i va'ekwe-rehe, he'i íxupe kwéry mburuvixa.
16 Upéi henonde-gwi omosẽ imondo-vy íxupe kwéry ombopoxy-vy.
17 Upe ramo onhembopoxy va'e oipyhy judeu ruvixa-pe. Gwĩ judeu oporahéi haty va'e ruvixa héry va'e Sóstenes-pe oipyhy. Oinupã nupã íxupe hikwái. Mburuvixa renonde-py oinupã íxupe. Ha mburuvixa katu ohexa katu rei oĩ-vy íxupe. Nopenái hese onhenupã va'e-rehe.
18 Upe rire Paulo hi'are-ma opyta-vy upe-py.

Paulo ogwahẽ jevy Antioquia tetã-my

Opyta are rire, he'i Hesu reroviaha-pe:
—Aha jevy-tama xe, he'i.
Hendive oho ave Priscila iména ave. Ogwahẽ ramo Cencréia tetã-my, oakãmoperõ uka Paulo. Oity ukapa ho'ávy judeu reko poru-vy. He'i va'ekwe-rami Nhandejáry-pe oakãmoperõ uka. Upe rire onhemboyru kanoagwasu-py oho hagwã y-rupi, Síria yvy-koty.

19 Upéi ogwahẽ oho-vy Éfeso tetã-my. Upe-py oheja oirũ-pe. Oheja rire Paulo oike judeu
oporahéi haty-py. Omombe'u mbe'u oikwaa uka porãve rãve hagwã.
20 —Epyta areve ore ndive, he'i íxupe hikwái.
—Ndapyta mo'ãi, he'i íxupe kwéry.
21 Upéi:
—Aha jevy-tama xe, he'i. —Nhandejáry oipota ramo xe aju jevy a-py, aju jevy va'erã,
he'i Éfeso tetã mygwa-pe.
Upéi onhemboyru jevy kanoagwasu-py oho jevy upe-gwi y-rupi.
22 Ogwahẽ oho-vy Cesaréia tetã-my. Y rembe-py omboja kanoagwasu osẽ hagwã yvy
ete-py oho-vy. Oho Jerusalém tetã-my. Upe-py ogwahẽ ramo Hesu reroviaha ha-py
ojogwerovy'a. Upe-gwi osẽ jevy oho-vy. Ogwahẽ Antioquia tetã-my.
23 Upe-py opyta are oiko-vy. Upe rire osẽ jevy oho-vy. Ohasa hasa oho-vy Galácia yvy-
rupi, Frígia yvy-rupi ave. Hesu nhe'ẽ renduha ojogweroaty haty haty-rupi onhemonhe'ẽ
nhe'ẽ íxupe kwéry ojerovia porãve rãve hagwã.

Apolo rehegwa nhe'ẽ

24 Ha upéi katu peteĩ judeu héry va'e Apolo, Alexandria gwigwa ogwahẽ ou-vy Éfeso
tetã-my. Ha'e inhe'ẽ porã porã va'e voi. Nhandejáry kwatia nhe'ẽ kwaa porãha voi ha'e.
25 Nainhate'ỹi omombe'u hagwã Hesu rehegwa nhe'ẽ. Omombe'u porã voi. Ndo-
javýiry imombe'u-vy. Anhetegwa meme voi he'i. Omombe'u porã íxupe ra'e Nhandejáry
Hesu rape ha nomombe'úi íxupe Hesu reroviaha onhemongarai va'ekwe. João omon-
garai va'ekwe rerakwã ohendu mante.
26 Ha upéi katu oike judeu oporahéi haty-py onhe'ẽ hagwã. Ikyhyje e'ỹ reheve onhe'ẽ.
Ha Priscila iména ndive, ohendu ramo inhe'ẽ, ogwenohẽ heraha-vy atýra-gwi íxupe. Upéi
íxupe anho omombe'u oikwaa porãve rãve hagwã Nhandejáry Hesu rape.
27 Ha upéi katu ohose y rovái. Acaia yvy-py ohose y-rupi. Ohose ramo:
—Iporã katu ereho, he'i íxupe Hesu reroviaha.
Upéixa ramo ome'ẽ íxupe kwatia nhe'ẽ ogweraha hagwã, amo etegwa Hesu reroviaha
va'e omonhe'ẽ rire, omogwahẽ hagwã íxupe. Upéi osẽ oho-vy. Ohasa oho-vy. Upéi
ogwahẽ oho-vy Acaia yvy-py. Ogwahẽ ramo, omoirũ-ma upe pygwa, Hesu reroviaha
va'e-pe. Nhandejáry ohexakwaa rei-gwi íxupe kwéry, ojerovia-ma ra'e hese upe pygwa.
Upéa-gwi Apolo ogwerovia uka porãve rãve upe pygwa Hesu reroviaha va'e-pe gwive.
28 Ha gwĩ judeu kwéry-pe katu ha'e onhe'ẽ mbojevy jevy atýra-py ohendu hagwã:
—Hesu ko Cristo voi, Nhandejáry rembiporavopyre voi, he'i. —Nhane remiha'arõ arõ
va'e ogwahẽ-ma ra'e, he'i.
Upéa ohexa uka íxupe kwéry. Nhandejáry kwatia nhe'ẽ-rupi oikwaa uka íxupe kwéry.

19

Paulo ogwahẽ oho-vy Éfeso tetã-my

1 Ha Apolo katu opyta Corinto tetã-my. Oime jave upe-py, ohasa hasa Paulo. Yvyaty
aty pa'ũ-rupi, tetã mirĩ-rupi, ohasa oho-vy. Upe rire ogwahẽ oho-vy Éfeso tetã-my. Upe-py
oĩ Hesu nhe'ẽ renduha.
2 Ogwahẽ ramo, otopa íxupe kwéry. Upéi oporandu íxupe kwéry Paulo:
—Peroviamaha áry-py, upéa áry-py ogwahẽ-ma tipo peẽ-my Nhe'ẽ Marangatu tee va'e?
he'i íxupe kwéry.
Ha'e kwéry he'i:
—Nogwahẽi vyteri, he'i. —Gwĩ Nhe'ẽ Marangatu tee va'e rehegwa nhe'ẽ norohendúi
vyteri voi, he'i íxupe hikwái.
3 —Kiva'e réry-py penhemongarai uka va'ekwe, he'i jevy oporandu-vy íxupe kwéry.

—Oronhemongarai va'ekwe João Batista oporomongarai hagwe-rami, he'i íxupe hikwái.
4 Upe ramo he'i íxupe kwéry Paulo:
—Ha João Batista katu, ogwerova rova gwekoha va'e-pe omongarai. Omongarai jave, he'i va'ekwe henda-py ou va'ekwe-pe: “Xe ranhe ko aju tenonde-rupi. Ha xe rapykwerigwa katu ou-ta ave. Ou ramo, pejerovia katu hese” he'i íxupe kwéry João Batista, he'i. —Hapykwerigwa ko Hesu voi, he'i Paulo imombe'u-vy.
5 Ohendu ramo inhe'ẽ, onhemongarai uka-ma Nhandejáry Hesu réry-py.
6 Upéi omoĩ inhakã akã ári opo. Omoĩ-ma ramo, omohynyhẽmba ipy'a kwéry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Omohynyhẽmba-gwi, onhe'ẽ nhe'ẽ ambue-py hikwái. Nhandejáry rehegwa omombe'u ave. Ha'e oikwaa e'ỹ va'e oikwaa uka imombe'u-vy íxupe.
7 Upe ramo doze kwimba'e-rupi ipy'a rynyhẽmba Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-gwi.
8 Ha upéi katu Paulo oike judeu oporahéi haty-py. Mbohapy jasy-rupi onhemonhe'ẽ nhe'ẽ oiko-vy. Notĩry omombe'u hagwã Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ: “Pemoirũ katu Hesu Nhandejáry nhande ruvixarã-pe” he'i omombe'u mbe'u-vy oikwaa uka porãve rãve hagwã.
9 Ha upe-py oĩ nohenduséi va'e. Gwĩ ogwerovia e'ỹ va'e, onhe'ẽ rei rei va'e Nhandejáry Hesu-rehe enterovéa rovagwy-py. Upéixa ramo Paulo osẽ oho-vy. Kente kwéry pa'ũ-gwi osẽ oho-vy. Ogweraha ojave Hesu nhe'ẽ renduha. Oike oho-vy imbo'eháry nhe'ẽrendu haty-py. Imbo'eháry héry va'e Tirano. Ha upéi oike rire upe-py, peteĩ teĩ áry-py omombe'u mbe'u oikwaa uka porãve rãve hagwã Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ.
10 Mokõi ro'y omombe'u oiko-vy upe-py. Upéixa-gwi ohendupa Nhandejáry Hesu rehegwa nhe'ẽ hikwái. Ásia yvy pygwa gwive, judeu va'e, judeu e'ỹ va'e ave ohendupa inhe'ẽ.
11 Ha Nhandejáry ojapo uka íxupe hexapyrã-rupi, heroviapyrã-rupi ave ojapo uka. Upéixa ramo jahexa e'ỹ va'e ohexa hikwái.
12 Ou Paulo renda-py. Ogweraha íxugwi inhakã jokwaha oiporu va'ekwe. Hambeo oiporu va'ekwe oipe'a ave íxugwi heraha-vy. Hasy va'e ha-py ogweraha. Omboja ramo hese okwera-ma hasy va'e. Osẽ-ma anháy oho-vy íxugwi kwéry.
13 Upe-py oĩ ave judeu ogwata oiko-vy va'e. He'i onhemombe'u-vy: “Ore oromosẽ kwaa va'e imondo-vy anháy” he'i rei onhemombe'u-vy. Ha upéi katu Hesu réry oiporu rei omosẽ hagwã mo'ã anháy rerekoha-gwi:
—Esẽ katu Hesu réry-py. Upe Paulo remimombe'u va'e réry-py esẽ katu, he'i mo'ã anháy rerekoha-pe.
14 Upéixa voi hembiapo sete kwimba'e, Ceva ra'y kwéry. Ha Ceva judeu va'e, pa'i ruvixa va'e ave. Ta'y kwéry oiporu rei va'e Hesu réry imosẽ-vy.
15 Ha anháy katu he'i íxupe kwéry:
—Hesu ko aikwaa xe. Paulo ave aikwaa. Ha peẽ katu ndapokwaáiry voi, he'i íxupe kwéry anháy.
16 Upe-ma ramo upe anháy rerekoha opo hese. Ipu'aka hese kwéry oinupã nupã-vy. Upéa-gwi osẽ oho-vy hóga-gwi. Opi-vy oripara oho-vy. Onhemaxukapa ave oho-vy hikwái.
17 Ha upéi katu opa tetã-rupi oho herakwã. Gwĩ Éfeso pygwa gwive, judeu va'e, judeu e'ỹ va'e ave ohendupa herakwã. Ohendu ramo ikyhyje eterei voi. Ipy'amirĩmba upe-py oĩ va'e gwive. Ha Nhandejáry Hesu réry katu: “Iporãmba ete voi” he'i imboete-vy hikwái.
18 Upéixa ramo ogwahẽ ou-vy heta ogwerovia va'e. Hembiapo vaikwe ne'írã ogwerovia reheve ojapo va'ekwe omombe'u atýra-py.
19 Yma oiko va'ekwe imoháy va'e. Oiko ave va'ekwe onhembo'e va'e ombohasy hagwã gwapixa-pe. Oiko ave va'ekwe omoheonde vai va'e ojéupe. Upéa rehegwa kwatia nhe'ẽ ha'e kwéry hembiporukwe ogweru gweru omboaty aty hagwã. Omboaty ramo ohapypa

pono oiporu jevy ivai va'e. Enterovéa rovagwy-py ohapy voi. Upéi mbovy repy po oĩ upéa kwatia oipapa oikwaa hagwã. Oipapa rire:

—Heta eterei ra'e. Cinqüenta mil moeda tuvixa va'e repy ra'e, he'i.

20 Upéixa ramo opa-rupi oho Nhandejáry nhe'ẽ imbaraeteve teve oho-vy.

21 Upe rire Paulo he'i ojéupe: "Ahasa hasa-ta Macedônia yvy-rupi. Hesu reroviaha va'e rexa-vy aha-ta" he'i. "Acaia yvy-rupi ave ahasa-ta agwahẽ hagwã Jerusalém tetã-my. Upe-py naxe are mo'ãi. Upe rire aha-ta Roma tetã-my. Xe kyre'ỹ eterei aha hagwã upe-py" he'i ojéupe.

22 Upéi gwenonderã omondo mokõi oirũ. Timóteo Erasto ndive omondo. Macedônia yvy-py omondo íxupe. Ha'e katu opyta joty Ásia yvy-py.

Ojogweroaty Éfeso tetã mygwa onhombopoxy-vy

23 Upe ramo Éfeso tetã mygwa ipoxy voi Nhandejáry Hesu nhe'ẽ rendusere'ỹ-vy. Peteĩ henda-py ojogweroaty onhombopoxy-vy hikwái.

24 Oĩ kwimba'e héry va'e Demétrio. Prata-gwi opaixagwa apoha. Ha'e ranhe ipoxy. Upe tetã-my oĩ óga kakwaa. Upe óga gwy-py onhemboete tupã ra'anga héry va'e Diana. Ha'e ramigwa teĩ óga ra'anga ojapo Demétrio. Diana róga ramigwa teĩ óga ra'anga mixĩ va'e ojapo ovende va'erã. Upéa-rehe ogana porã oiko-vy. Ipytygwõháry ogana porã ave.

25 Upe va'e ombojogweroaty oha-py. Ha'e-rami omba'apo va'e ohenói ave ogwahẽ hagwã oha-py. Upéi he'i íxupe kwéry:

—Xe irũ gwéry, he'i, —kóixa nhane rembiapo ramo, nhavende ramo, nhagana porã voi. Mba'éixa nhagana peẽ peikwaa voi, he'i.

26 —Ha upe Paulo no'ã-rami he'i va'e: "Gwĩ tupã ra'anga erejapo va'e ndaha'éi tupã" he'i. Upéa-gwi Paulo nhe'ẽ-rupi ndogweroviavéi tupã ra'anga-pe. Inhe'ẽ-rupi heta-ma oĩ ogwerovia e'ỹ va'e. Oĩ a pygwa, mombyry rupigwa ave ndogweroviavéiry va'e. Ásia yvy-rupi heta-ma ogwerovia e'ỹ va'e oĩ. Ha upe va'e katu pehexa-ma, pehendu-ma ave, he'i.

27 —Naiporãi upéa. Ivai voi. Oiméne nogwahẽvéi-ma ijogwaharã. Nogwahẽvéi ramo, nanhagana porã mo'ãvéi-ma arã, he'i. —Oiméne nogwahẽvéi-ma óga kakwaa-py imboete-vy. Upéa gwy-py oĩ Diana ra'anga, nhane remimboete va'e. Tuvixa mba'e voi Diana, he'i. —Ha Ásia pygwa gwive, opa rupigwa gwive ave omboete ete íxupe va'e. Ha nogwahẽvéi ramo katu iha-py, nomboete mo'ãvei-ma íxupe hikwái. Nomomba'egwasu mo'ãvéi-ma. Naimandu'avéi arã hese, he'i íxupe kwéry Demétrio.

28 Inhe'ẽ ohendu ramo, ipoxypa hikwái Paulo-rehe. Nogana porã mo'ãvéi-gwi ipoxypa Diana-rehe hakate'ỹ-vy.

—Tuvixa mba'e Diana, nhande kwéry Éfeso pygwa va'e járy, he'i onhe'ẽ hatã hatã-vy.

29 Ha upe tetã mygwa ndaipy'agwapyvéi-ma. Osẽmba ohendu-vy oripara oho-vy ojogweroaty heta heta haty-py. Omoatã heraha-vy mokõi Macedônia pygwa héry va'e Gaio Aristarco ave. Paulo ogwata ramo, omoirũ va'e íxupe. Upe mokõi oipyhy heraha-vy hikwái.

30 Ha upéi katu Paulo osẽ-ta mo'ã ijayvu va'e kwéry pa'ũ-my onhe'ẽ hagwã. Ha Hesu nhe'ẽ renduha ndohejái osẽ.

31 Oĩ Ásia pygwa ruvixa va'e Paulo-pe ohayhu va'e. Ndohejái ave osẽ. Ombou íxupe onhe'ẽ ani hagwã osẽ teĩ: "Ani erenhembopy'agwasu teĩ eresẽ hagwã" he'i uka íxupe.

32 Ha upe pygwa oikwaa e'ỹ reheve mba'eve ijayvu yvu rei voi okwa-vy ojogweroaty heta heta haty-py.

—Ma'erã po jaju rei a-py ndajaikwaái, heta oĩ he'i va'e ojóupe.

33 Omombe'u joavy avypa rei hikwái. Ha judeu kwéry ogwenohẽ heraha-vy kwimba'e-pe héry va'e Alexandre. Kente kwéry pa'ũ-gwi ogwenohẽ íxupe. Omoanha anha

gwenonde-rupi onhe'ẽ hagwã íxupe kwéry. Ombovava íxupe kwéry opo. Omongirirĩmbase mo'ã. Onhe'ẽse mo'ã ani hagwã omboja rei judeu kwéry-rehe hikwái: "Ore ko judeu kwéry va'e ndaha'éi Paulo rehegwa" he'ise mo'ã.

34 Ha ohexa ramo íxupe hikwái:

—Upe va'e ndaha'éi nhande re'ýi, he'i. —Judeu kwéry va'e rehegwa voi upe va'e, he'i hikwái.

Nokirirĩséi voi. Are are eterei ijayvu okwa-vy. Ára pyte-py ka'arugwasu peve onhe'ẽ hatã hatã. Peteĩxa onhe'ẽ hatã okwa-vy:

—Tuvixa mba'e Diana, nhande kwéry Éfeso pygwa va'e járy, he'i.

35 Ha upéi katu mburuvixa Éfeso pygwa ruvixa va'e opu'ã-ma omongirirĩ hagwã ijayvu va'e kwéry-pe. Omongirirĩmba rire, onhemonhe'ẽ íxupe kwéry:

—Xe rapixa kwéry, Éfeso pygwa va'e, he'i. —Nhande kwéry ko Diana róga kakwaarehe nhanhangareko va'e. Tuvixa mba'e Diana, nhande kwéry Éfeso pygwa járy voi, he'i. —Yvate-gwi ho'a araka'e ha'anga ita-gwi ijapopyre. Upe ita marangatu-rehe nhanhangareko va'e ave. Ndaipóri avave oikwaa e'ỹ va'e nhande nhanhangarekoha.

36 Upéixa ja'e ramo, enterove oikwaa anhetegwaha, he'i. —Ndaipóri "Nde apu" he'i va'erã nhande-vy. Upéa-gwi pekirirĩ katu. Peikwaa porã e'ỹ reheve, ani mba'eve pejapo teĩ, he'i íxupe kwéry.

37 —Ko va'e kwimba'e ndoikéiry va'e jepe Diana róga-py imba'e marangatu omonda-vy, nonhe'ẽ rei reíry va'e jepe Diana-rehe nhande kwéry járy-rehe, peru joty ko'a-py. Ma'erã tipo peru rei joty íxupe? he'i.

38 —Ha'e-ta peẽ-my: Oime mburuvixa nhane monhe'ẽhaty va'e. Nhane monhe'ẽ va'e oikwaa hagwã nhane rembiapokwe. "Iporã para'e, tapa naiporãi" he'i nhane monhe'ẽ-vy. Upéixa ramo oĩ ramo omombe'use va'e Paulo-rehe hembiapo vai va'ekwe, toho katu imombe'u-vy mburuvixa renda-py. Toho katu imombe'u-vy Demétrio, ha'e-rami omba'apo va'e ave. Oime ave mburuvixagwasu imbaraeteve va'e. Peteĩ teĩ tomombe'u íxupe hese hembiapo vai va'ekwe.

39 Neremombe'uséi ramo mburuvixa-pe, emombe'u katu kente kwéry-pe. Mburuvixa nhe'ẽ-py ombojogweroatypa rire-ma, emombe'u katu íxupe kwéry kuri.

40 Oiméne mburuvixa kwéry he'i va'erã nhande-vy: "Ma'erã po pende ayvu rei etería? Ma'erã penhombopoxy rei ave?" Upéixa he'i ramo nhande-vy, ndaipóri nhane remimombe'urã. Nhanhomboaty rei-gwi, ndajarekói nhane remimombe'urã. Nhande poxy rei voi kuri, he'i íxupe kwéry mburuvixa.

41 Upéa he'i rire:

—Tapeho jevy katu, he'i íxupe kwéry.

20

Paulo ojapura oho-vy ogwahẽ pya'e hagwã Jerusalém-my

1 Upe ramo gwĩ ijayvu va'e kwéry osarambipa jevy ohopa gwóga gwóga-rupi hikwái. Upe rire Paulo ohenói uka íxupe ogwahẽmba jevy hagwã gwóga-py. Hesu nhe'ẽ renduha va'e kwéry gwive ohenói. Ogwahẽ ramo:

—Peiko meme katu Hesu rape-rupi, he'i íxupe kwéry.

Upe rire:

—Aha jevy-tama xe, he'i.

Upéi oho jevy Macedônia yvy-py.

2 Ohasa hasa amo ete rupigwa-rupi. Hesu reroviaha va'e oĩ ha-rupi onhemonhe'ẽ nhe'ẽ imombaraete-vy. Upe rire ogwahẽ oho-vy Grécia yvy-py.

3 Upe-py mbohapy jasy opyta. Ha upéi katu onhemboyru-ta mo'ã kanoagwasu-py
ogwejy hagwã y-rupi oho-vy Síria yvy-koty. Ha ohendu ramo ojukaseha íxupe judeu
kwéry, nonhemboyru jepéiry.
—Aha jevy-ta Macedônia yvy-rupi, he'i.
4 Upéi oho. Omoirũ íxupe Beréia pygwa héry va'e Sópatro, Pirro ra'y oho hagwã Ásia
yvy-py. Omoirũ íxupe ave Tessalônica pygwa héry va'e Aristarco Secundo ndive. Omoirũ
ave íxupe Derbe-py oiko va'e héry va'e Gaio. Omoirũ ave íxupe Timóteo. Ásia yvy pygwa
héry va'e Tíquico Trófimo ndive omoirũ ave íxupe. Upe va'e kwéry omoirũ íxupe. Ogwahẽ
oho-vy Filipos tetã-my. Upe-py opyta xe ndive Paulo xe rekwa-py opyta.
5 Ha inhirũ kwéry katu ohasa meme oho-vy. Ore renonderã oho Trôade tetã-my.
6 Upe-py opyta ore ra'arõ-vy. Ha ore katu oropyta Filipos tetã-my. Oiko-ma aretegwasu.
Upe aretegwasu-py ja'u meme va'e mbojape ovu e'ỹ va'e. Aretegwasu opa rire mante
oroho jevy. Upe-gwi ygwasu rembe-py orogwahẽ ramo, oronhemboyru kanoagwasu-
py oroho hagwã y-rupi. Upéi cinco áry jave orogwahẽ oroho-vy Trôade tetã-my. Upe-py
peteĩ semana oropyta.
7 Domingo-py orojogweroaty onhondive orokaru hagwã. Orokaru jave ore mandu'a
Hesu-rehe omano va'ekwe-rehe. Ha Paulo omondo mondo gwesa ko'ẽ ramogwarã-rehe,
gwaperã-rehe. Upéa-gwi onhemonhe'ẽ ijaty va'e-pe. Pyhare mbyte peve onhemonhe'ẽ
nhe'ẽ oiko-vy.
8 Koty joapy apy-py orojogweroaty haty-py heta oĩ tataendy.
9 Upe-py oĩ karia'y héry va'e Êutico. Ogwapy oĩ-vy okẽ'i-my. Gwenda-py oke-ma oĩ-vy
gwapehýi ramo. Paulo nhe'ẽ omonge íxupe, onhe'ẽ joty oĩ-vy ramo. Upéixa-gwi oke oke oĩ
ha-gwi ho'a oho-vy. Yvate-gwi mbohapy koty oĩ ha-gwi ho'a. Ogwejy hese ohupi he'õgwe
reraha-vy hikwái.
—Omano ete-ma voi nipo ra'e, he'i mo'ã hese hikwái.
10 Ha upéi katu ogwejy ave Paulo henda-py ojeayvy upe karia'y-rehe oikwavã he'õgwe-
pe:
—Ani penhemondýi teĩ. Nomano etéi ko ra'e. Oikove joty ko ra'e, he'i íxupe kwéry.
Oikove jevy voi.
11 Upe rire ojeupi jevy oho-vy. Omboja'o ja'o ojóupe onhondive okaru. Okaru rire
omongeta jevy íxupe kwéry. Ko'ẽmba peve ombo'e mbo'e. Ko'ẽmba-ma ramo oho jevy-ma.
12 Ha upe pygwa ogweraha hóga-py upe karia'y onhemoingove jevy va'ekwe-pe.
Oikove jevy-gwi, ovy'a eterei voi hikwái.

Paulo oho y-rupi. Ogwahẽ oho-vy Mileto tetã-my

13 Ha upéi katu:
—Aha-ta yvy-rupi, Assôs tetã-my aha-ta, he'i. —Upe-py anhemboyru-ta xe
kanoagwasu-py, he'i ha'e ore-vy.
Upéa-gwi xe Lucas Paulo irũ ave oroho henonderã. Oronhemboyru kanoagwasu-py
oroho hagwã y-rupi. Henonderã oroho. Assôs tetã-my oroho y-rupi.
14 Orogwahẽ ramo upe-py, Paulo oĩ-ma upe-py ra'e. Orogweroike kanoagwasu-py
oromboyru íxupe. Upe-gwi oroho Mitilene tetã-my.
15 Upe-gwi orosẽ jevy y-rupi oroho-vy. Iko'ẽ-my orohasa Quios ykõi yke-rehe. Iko'ẽ-my
jevy orogwahẽ Samos ykõi-my. Iko'ẽ-my jevy orogwahẽ oroho Mileto tetã-my.
16 Ndorohói Éfeso tetã-my orohasa rei oroho-vy. Paulo are ndopytaséi Ásia yvy-py. Upéa-
gwi orohasa meme oroho-vy. Ojapura oho-vy ogwahẽ pya'e hagwã Jerusalém tetã-my,
aretegwasu áry-py ogwahẽ hagwã oho-vy. Upéa aretegwasu héry va'e Pentecostes.

Paulo onhemonhe'ẽ Éfeso tetã mygwa, Hesu reroviaha rerekwa-pe

17 Ha upéi katu orogwahẽ oroho-vy Mileto tetã-my. Orogwahẽ ramo upe-py, Paulo
omomarandu uka Éfeso pygwa-pe ou hagwã ore ha-py. Upe Hesu nhe'ẽ renduha
rerekwa-pe ohenói uka ou hagwã.
18 Ogwahẽ ou-vy ramo, gwemienoigwe-pe he'i onhemonhe'ẽ-vy:

—Peẽ katu xe reko rexapa-ma va'e. Xe agwahẽ gwive xe asẽha peve Ásia yvy-gwi
ndajapo nhemĩry mba'eve. Mba'éixa po aiko va'ekwe pene pa'ũ-rupi peikwaa voi peẽ.
19 Ha Nhandejáry Hesu remimbota ajapo meme va'ekwe aiko-vy. Onhe'ẽ rei rei ramo
jepe xe-rehe aiko kirirĩ joty va'ekwe. Nanhembotuvixa mba'éiry voi joty. Hi'arandu e'ỹ
va'e ahekomboasy eterei ahapirõ-vy. Ha gwĩ judeu kwéry xe jukase mo'ã ramo jepe,
xe mbohasa asy ramo jepe va'ekwe, xe ajapo meme joty va'ekwe Nhandejáry Hesu
remimbota anhemonhe'ẽ-vy.
20 Ha xe mbohasa asy jepe va'ekwe naxe py'amirĩry joty va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ
amombe'u-vy. Mba'e porã gwive amombe'u peẽ-my. Anhemonhe'ẽ peẽ-my enterove va'e
ohendu hagwã. Peteĩ teĩ pende róga-rupi anhemonhe'ẽ ave.
21 Judeu kwéry-pe, judeu e'ỹ va'e-pe ave anhemonhe'ẽ aiko-vy: "Perova katu pende
rekoha. Peiko katu Nhandejáry reko-rupi. Pejerovia katu Nhandejáry Hesu-rehe.
Anhetegwa voi ko nhe'ẽ" ha'e va'ekwe peẽ-my. Mba'éixa po va'ekwe pene pa'ũ-my xe
rekoha peikwaa voi peẽ, he'i.

22 —Ha ko'ánga katu aha-ta Jerusalém tetã-my. Ndahaitaha-gwi ae aha-ta. Nhe'ẽ
Marangatu tee va'e ae xe reraha-ta, he'i. —Mbava'e po ojehu-ta xe-vy upe-py xe
ndaikwaáiry.
23 Ahasa asy va'erã ae aikwaa. Ha Nhe'ẽ Marangatu tee va'e katu oikwaa uka va'e xe-
vy xe moĩ ukataha preso, xe rereko asytaha ave. Peteĩ teĩ tetã-my oikwaa uka xe-vy.
24 Ha naxe rakate'ỹiry voi xéjehe. Xéjehe anho rei ndaiko pukuséi. Xe rembiaporã
Nhandejáry remime'ẽ ae ajapopase aiko-vy. Amombe'use joty Nhandejáry Hesu re-
hegwa nhe'ẽ. Mba'éixa nhande rexakwaa rei nhande-vy Nhandejáry, amombe'u joty
va'erã aiko-vy, he'i. —Xe rembiaporã xe ajapopa peve, xe aikose. Ajapopa rire, tamano
jepe xe, he'i.

25 —Are-ma xe aiko va'ekwe pene pa'ũ-rupi Nhandejáry nhe'ẽ amombe'u-vy. Nhan-
dejáry nhande ruvixarã rehegwa nhe'ẽ amombe'u mbe'u peẽ-my. Ha ko'ánga katu ndaxe
rexa mo'ãvéiry ko yvy-rupi. Upéa xe aikwaa voi.
26-27 Ha Nhandejáry remimbota rehegwa nhe'ẽ gwive amombe'upa va'ekwe. Peẽ-my
gwarã va'e amombe'upa. Mba'eve nanhomĩry imombe'u-vy pendéhegwi. Amombe'upa
voi. Napehenduséi ramo jepe, amombe'u joty va'ekwe peẽ-my. Upéa-gwi pemano ramo
pende py'a ky'a reheve, pendejéhegwi rei pemano va'erã. Ndaxe reroviái-gwi, eremano-
ta. "Nomombe'úiry ra'e xe-vy Paulo" ndaipóri he'i va'erã xe-rehe.
28 Upéa-gwi penhangareko porã katu pendéjehe ani hagwã pejere teĩ peẽ Nhandejáry
rape-gwi. Penhangareko porã katu ave Hesu reroviaha va'e-rehe gwive. Pemom-
baraeteve teve peho-vy íxupe. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ko omonhangareko uka va'e
peẽ-my hese kwéry. Ha'e kwéry Nhandejáry Hesu re'ýi tee-ma voi. Hekovía omano ramo
gwugwy reheve, opyta he'yirã Hesu-pe hikwái, he'i.

29 —Ãy aha-tama xe. Aha rire, ogwahẽ va'erã ijapu va'e ou-vy pende ha-py. Og-
wahẽtaha aikwaa voi xe. Ogwahẽ va'erã pende rerova hagwã. Ou jagwarete ogweraha
hagwã ovexa. Upéixa ete voi ijapu va'e ou va'erã pene pa'ũ-my, pende rerova hagwã
Hesu rape-gwi ou va'erã.
30 Ha pene pa'ũ-gwi katu ojekwaa va'erã inhe'ẽ rei rei va'e omoingo hagwã gweko-rupi
Hesu nhe'ẽ renduha.
31 Upéa-rehe pesareko reko katu peiko-vy ani hagwã pene mbotavy rei. Pene mandu'a
meme katu xe rekokwe-rehe. Mbohapy ro'y-ma anhemonhe'ẽ nhe'ẽ aiko-vy va'ekwe

peẽ-my. Pytũ ramo, áry ramo ave anhemonhe'ẽ. Peteĩ teĩ va'e-pe anhemonhe'ẽ. Oroiporiahuvereko-gwi xe rasẽ anhemonhe'ẽ-vy va'ekwe, he'i.

32 —Ha ko'ánga katu tonhangareko porã katu Nhandejáry pende-rehe. Inhe'ẽ rendu-vy peiko meme katu. Iporã ete inhe'ẽ, pende rexakwaa rei va'erã he'i va'e. Inhe'ẽ rendu-vy peiko ramo, pene mombaraeteve teve va'erã voi Nhandejáry. Pende reraha va'erã ave oha-py. Ojepy'a mopotĩ va'e gwive oĩ ha-py pende reraha va'erã peẽ-my ave, he'i.

33 —Ha xe katu namondo reíry xe rapixa mba'e-rehe rei xe resa. Ipirapire-rehe, ijao-rehe ave namondo reíry xe resa.

34 Ko xe po-rehe amba'apo. Aipota va'e-rehe xe amba'apo. Xe irũ oipota va'e-rehe amba'apo ave. Pene rembiereko-rehe katu ndajeruréiry. Xe amba'apoha peikwaa voi.

35 Iporã katu nhamba'apo nhaipytygwõ hagwã gwĩ ogwereko e'ỹ va'e-pe. Upéixa ete voi xe amba'apo va'ekwe xe amba'apo hagwe-rami peẽ pemba'apo hagwã ave. Iporã katu nhane mandu'a Nhandejáry Hesu nhe'ẽ-rehe: “Nhande-vy ome'ẽ ramo, javy'a va'e. Ha nhame'ẽ ramo katu nhande rapixa-pe, javy'a eteve voi” he'i va'ekwe Hesu, he'i omombe'u-vy Paulo.

Upéixa voi he'i Éfeso pygwa-pe onhemonhe'ẽ-vy.

36 Onhe'ẽ rire, onhesũ gwetypy'ã-rehe. Hendive kwéry ombojeupi Nhandejáry-pe onhe'ẽ.

37 Upéi ohapirõ íxupe hikwái, oho-ta ramo. Oikwavã kwavã íxupe hereko-vy. Oho-vapyte ave íxupe:

38 “Ndaxe rexa mo'ãvéi-ma” he'i-gwi, ohapirõ eterei íxupe hikwái. Omboasy eterei ohoha. Upe ramo omboyru íxupe heraha-vy kanoagwasu-py.

21

Paulo ogwahẽ oho-vy Tiro tetã-my

1 Ha upéi katu:

—Oroho jevy-tama, oro'e íxupe kwéry, Éfeso pygwa-pe.

Upéi oronhemboyru kanoagwasu-py y-rupi oroho hagwã. Pya'e oroho ykõi-my orogwahẽ hagwã, ykõi héry va'e Cós-py. Iko'ẽ-my oroho ramo orogwahẽ jevy oroho-vy ykõi ambue héry va'e Rodes-py. Upe-gwi oroho jevy yvy ete-py, Pátara tetã-my.

2 Upe-py orogwahẽ ramo, orotopa outro kanoagwasu. Oho va'erã voi Fenícia yvy-py orotopa. Orohekoviarõ ore ryru oroho jevy-ma.

3 Oroho jave ojekwaa ykõi renda héry va'e Chipre. Ore asu-koty opyta ha orohasa meme joty oroho-vy, orogwahẽ hagwã oroho-vy Síria yvy-py. Tiro tetã-my orogwahẽ. Yvy ete-rehema oroho. Upe-py ogwenohẽmba gwembierahakwe.

4 Ogwenohẽmba jave, oroheka upe tetã-rupi Hesu nhe'ẽ renduha va'e-pe. Orotopa ramo, oropyta sapy'a hendive kwéry. Peteĩ semana oropyta: “Ani ereho teĩ Jerusalém-my” he'i Paulo-pe. Oiko asytamaha ohendu uka íxupe kwéry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Upéa-gwi omombe'u íxupe ani hagwã oho.

5 Peteĩ semana rire, oroho jevy joty-ma. Ha Hesu nhe'ẽ renduha gwive ore reraha hagwã osẽmba upe tetã-gwi. Hembireko kwéry reheve, mitãgwe reheve osẽmba ore reraha hagwã. Orogwahẽ ramo ygwasu rembe-py, ore kwéry oronhesũ ore retypy'ã-rehe. Orombojeupi Nhandejáry-pe ore nhe'ẽ.

6 Upe rire:

—Oroho jevy-ma, oro'e íxupe kwéry.

—Tapeho katu Nhandejáry ndive, he'i ore-vy.

Ha upe rire ha'e kwéry oje'ói jevy-ma gwóga-py hikwái.

Paulo ogwahẽ oho-vy Cesaréia tetã-my

Upéi ore oronhemboyru jevy-ma kanoagwasu-py.

7 Oroho jevy-ma orogwahẽ jevy oroho-vy Ptolemaida tetã-my. Upe-py oroho orohexa
Hesu reroviaha. Peteĩ áry-py oropyta hendive.
8 Iko'ẽ-my oroho jevy-ma. Orogwahẽ jevy-ma oroho-vy Cesaréia tetã-my. Upe-py
orogwahẽ oroho-vy héry Filipe va'e róga-py. Oropyta hendive. Filipe ko Hesu rehegwa
nhe'ẽ porã mombe'uhaty. Ha'e seis kwimba'e Jerusalém pygwa ndive oiko va'ekwe Hesu
remimondo nhe'ẽ-py tembi'u me'ẽha ramo. Ome'ẽ me'ẽ va'ekwe Hesu reroviaha-pe
hemi'urã.
9 Ãy irundy tajýry va'e, omenda e'ỹ va'e. Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety voi.
10 Upe-py oropyta jave, ogwahẽ ou-vy Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety, Judéia
yvy gwigwa, héry va'e Ágabo.
11 Ogwahẽ ramo ore ha-py, Paulo xumbe oipyhy. Upe rire Paulo xumbe-py ojepokwa,
ojepykwa ave. Upe rire omombe'u ore-vy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e nhe'ẽ:
—A-rami oipokwa-ta hereko-vy ko xumbe járy-pe. Judeu kwéry, Jerusalém pygwa va'e
oipokwa-ta hereko-vy íxupe, he'i. —Oipokwa rire, judeu e'ỹ va'e po-py ome'ẽ-ta, he'i ore-
vy omombe'u-vy.
12 Inhe'ẽ orohendu ramo, oro'eri eri íxupe:
—Ani ani ereho teĩ Jerusalém tetã-my, oro'e Paulo-pe. Ha upe-py oĩ va'e ave he'iri iri
íxupe ani hagwã oho.
13 Ha'e katu he'i ore-vy:
—Ma'erã peje upéixa xe-vy? Aha-ta joty xe. Ma'erã tipo xe rapirõ? Pene rasẽ ramo,
naxe py'a ratãvéi-ma va'erã. Xe rasẽse-ma ave xe ave. Ndaxe pu'akavéi-ma va'erã xéjehe.
Xe py'a-py pekwa va'e voi. Upe Jerusalém pygwa kwéry xe pokwase ramo, xe pykwase
ramo ave, taxe jokwa katu, he'i. —Upe-py Nhandejáry Hesu ahayhu-gwi xe jukase ramo,
taxe juka katu ave, he'i. —Ojapose va'e, tojapo katu xe-rehe, he'i ore-vy.
14 Upéixa ramo, ndikatúi orojoko íxupe. Noronhe'ẽngivéi-ma íxupe:
—Tereho katu. Ejapo katu Nhandejáry remimbota eiko-vy, oro'e rei-ma íxupe.

Paulo ogwahẽ oho-vy Jerusalém tetã-my

15 Upe rire oromboaty aty ore ma'etirõ oronhembosako'i oroho hagwã. Upéi oroho-
ma Jerusalém tetã-my.
16 Oroho-ma jave, ore moirũ-ma ave ore-vy Cesaréia pygwa, Hesu nhe'ẽ renduha
kwéry. Orogwahẽ oroho-vy Jerusalém-my. Ore moirũ ave peteĩ Hesu reroviaha héry va'e
Menasom. Ha'e are etereive-ma ojerovia va'e. Chipre pygwa va'e. Ha'e gwóga-py ore
renogwahẽ ore reraha-vy oropyta hagwã upe-py hendive.
17 Upe-py orogwahẽ oroho-vy ramo, ore rerovy'a Hesu reroviaha kwéry ore rexa
ramo.
18 Ha iko'ẽ-my Paulo ndive oroho herekwa héry va'e Tiago va'e renda-py. Upe-py
orogwahẽ jave ra'e ojogweroaty ra'e Hesu reroviaha rerekwa kwéry.
19 Ha Paulo katu oporandu íxupe kwéry oiko porãha-rehe. Upéi omombe'u íxupe kwéry.
Peteĩ teĩ omombe'u gwembiapokwe judeu e'ỹ va'e pa'ũ-my ojapo va'ekwe. Nhandejáry
nhe'ẽ-py ojapo japo va'ekwe gwive omombe'upa.
20 Inhe'ẽ ohendu ramo, omomba'egwasu Nhandejáry-pe hikwái. Upéi he'i íxupe Hesu
reroviaha rerekwa va'e:
—Ore ko orojohu porã voi mombyry-gwi ne rembiapokwe. Ha a pygwa katu judeu
kwéry va'e, ojerovia va'e, nde rapykwe pygwa ndojohu porãi. Ojohu porã e'ỹha ereikwaa
voi, ore ryvy. Heta eterei judeu ojerovia va'e oĩ. Moisés he'i va'ekwe nhane rekorã
ojapose joty voi hikwái. Ikyre'ỹha ereikwaa voi.
21 Ha oĩ he'i va'e nde-rehe: “Upe Paulo he'i judeu kwéry-pe, judeu e'ỹ va'e pa'ũ-my oiko
va'e-pe: Anive pejapo Moisés he'i va'ekwe. Anive peipirekytĩ pene mitã kwimba'e-pe.
Anive pehendu pene ramói he'i va'ekwe, he'i voi ko Paulo” he'i íxupe mo'ã nde-rehe, he'i
íxupe omombe'u-vy.

22 —Ha ko'ánga katu ojogweroaty-ta judeu ojerovia va'e gwive. Ohendu ramo eregwahẽha, ojogweroaty-ta voi.
23 Upéixa-gwi iporã katu erejapo a-rami, he'i íxupe. Irundy kwimba'e oĩ ore jave. Judeu reko-rupi oiko va'e. Oho-tama Nhandejáry róga kakwaa-py onhemopotĩ uka hagwã Moisés he'i va'ekwe-rami. Upéi onheapiperõ uka-ta hemimombe'ukwe-rupi omboete hagwã Nhandejáry-pe.
24 Ha ko'ánga katu emoirũ íxupe. Ha'e-rami enhemopotĩ ave ijave ereiko-vy. Eme'ẽ katu íxupe pirapire onheapiperõ hagwã. Upéixa erejapo ramo, gwĩ judeu kwéry nde rexa-ta. Nde rexa ramo he'i-ta: "Ijapu nipo ra'e Paulo-rehe onhe'ẽ va'e" he'i-ta nde-rehe. "Ha'e katu judeu kwéry reko-rupi oiko ave. Ojapo voi nhande-vy Moisés he'i va'ekwe" he'i-ta nde-rehe hikwái, he'i íxupe omombe'u-vy.
25 —Ha judeu e'ỹ va'e ojerovia va'e katu, are-ma voi oromondo va'ekwe íxupe kwéry ore kwatia nhe'ẽ: "Ani penhemongy'a teĩ pe'u-vy tembi'u tupã ra'anga rovagwy-py onhemoĩ va'ekwe. Ani peiko rei teĩ kunha kwimba'e ndive. Ani pe'u teĩ ijuka-vy ohumbiri va'ekwe. Ani pe'u teĩ so'o hugwy reheve." Kóa nhe'ẽ oromondo va'ekwe íxupe kwéry, he'i íxupe Hesu reroviaha rerekwa va'e omombe'u-vy.
26 Ha upéi katu Paulo oho. Upe irundy kwimba'e jave oho. Iko'ẽ-my ojapo myamyrĩ Moisés he'i va'ekwe. Onhemopotĩ oiko-vy óga kakwaa-py hikwái. Upéi Nhandejáry róga kakwaa-py oike jevy omombe'u hagwã mbovy áry po ohasa-ta onhemopotĩ porãmba peve. Upéi he'i pa'i-pe: —Oronhemopotĩmba rire, peteĩ teĩ orome'ẽ-ta nde-vy ne rembijukapyrã, he'i íxupe omombe'u-vy.

Coronel oipyhy Paulo-pe

27 Paulo onhemopotĩ hagwe peteĩ semana ojapo. Ndopái vyteri ramo, gwĩ judeu kwéry, Ásia gwigwa va'e ohexa íxupe Nhandejáry róga kakwaa-py. Ohexa ramo ombopoxypa kente kwéry oipyhy hagwã íxupe:
28 —Nhande re'ýi kwéry, Israel remiarirõre kwéry, ore pytygwõ katu, he'i onhe'ẽ hatãvy judeu kwéry. —Ko va'e kwimba'e ko nhane moakãrasy va'e. Opa va'e rupigwa-pe he'i va'e nhane rendu e'ỹ hagwã. Inhe'ẽ rei rei va'e nhande kwéry-rehe. Moisés he'i va'ekwe nhane rekorã-rehe onhe'ẽ rei rei. Inhe'ẽ rei rei ave Nhandejáry róga kakwaa-rehe. Ha ko'ánga katu judeu e'ỹ va'e-pe ogwenogwahẽ-ma Nhandejáry róga-py. Ogwenogwahẽ-vy omongy'a koty marangatu kuri, he'i mo'ã hese onhe'ẽ hatã-vy.
29 Ohexa ra'e hikwái Éfeso gwigwa héry va'e Trófimo, judeu e'ỹ va'e. Paulo ndive ohexa ogwata ramo upe tetã-rupi. Ohexa ramo: "Ogwenogwahẽ nipo ra'e Nhandejáry róga-py" he'i mo'ã hese. Upéa-gwi: "Omongy'a koty marangatu" he'i mo'ã hese hikwái.
30 Inhe'ẽ ohendu ramo, ipoxypa hikwái. Upe tetã mygwa gwive ojogweroaty aty hikwái oipyhy hagwã Paulo-pe ombotyryry-vy. Koty-gwi ogwenohẽ heraha-vy. Upe-ma ramo omboty-ma Nhandejáry róga rokẽ. Hapykwere okẽ omboty-ma.
31 Ojukase mo'ã íxupe hikwái. Ojukase jave, coronel-pe ogwahẽ ipoxyha rerakwã:
—Ipoxy okwa-vy Jerusalém pygwa gwive, he'i omombe'u-vy.
32 Upe-ma ramo oripara ogwejy ou-vy. Ojave ogweru soldado kwéry, capitão ave. Ohexa ramo coronel-pe soldado-pe ave hikwái, noinupãvéiry-ma íxupe.
33 Upe rire coronel ogwahẽ ou-vy oipyhy Paulo-pe. He'i oipokwa hagwã íxupe mokõi ipo-rehe. Upéi oporandu upe-py oĩ va'e kwéry-pe:
—Kiva'e tipo kóa? Mba'éixa tipo héry? Mbava'e tipo ojapo ko va'e? he'i upe pygwa-pe.
34 Ha omombe'u joavy avypa hikwái. Upéa-gwi ndoikwaáiry voi soldado ruvixa. Ijayvu eterei voi hikwái. Upéa-gwi nohendúi mba'eve. Upéixa ramo he'i ogweraha hagwã koty-py, soldado kwéry renda-py.
35 Ogwahẽ ramo ijeupi haty-py, ogwerojeupi íxupe heraha-vy ani hagwã ojuka íxupe, Paulo-pe ipoxy va'e:

36 —Peraha katu pejuka. Peraha katu pejuka, he'i onhe'ẽ hatã hatã-vy Paulo-rehe gwĩ
hupive kwéry ogwa'ẽ va'e.
37 Ha upéi katu nogwenogwahẽi vyteri íxupe koty-py. Oĩ joty ijeupi haty-py:
—Amombe'use voi nde-vy peteĩ mba'e, he'i Paulo coronel-pe.
Onhe'ẽ ramo, ohexa katu íxupe. He'i íxupe:
—Erenhe'ẽ kwaa nipo ra'e grego nhe'ẽ-py, he'i.
38 —Aipo ramo ndaha'éi nipo nde ra'e upe Egito gwigwa erembopoxy va'ekwe kente
kwéry-pe. Ndererahái nipo tekwaty e'ỹ-my irundy mil kwimba'e oporojuka va'ekwe, he'i
Paulo-pe coronel.
39 Upéi he'i coronel-pe:
—Ndaha'éiry xe upe va'e, he'i. —Xe ae judeu kwéry va'e, Tarso tetã mygwa xe, he'i.
—Tarso tetãgwasu voi. Cilícia yvy-py oĩ va'e. Ãy anhe'ẽse voi hendive kwéry, eheja katu
tanhe'ẽ hendive kwéry, he'i coronel-pe.
40 —Aipo ramo, enhe'ẽ katu, he'i íxupe coronel.
Upéixa ramo onhembo'y oĩ-vy ijeupi haty-rehe. Ombovava opo íxupe kwéry omokirirĩ
hagwã. Okirirĩmba rire-ma onhe'ẽ íxupe kwéry. Hebreu nhe'ẽ-py onhe'ẽ íxupe kwéry.

22

"Anhe'ẽ-ta xéjehe" he'i Paulo Judeu kwéry-pe

1 Ha Paulo he'i judeu kwéry-pe:
—Xe ryvy kwéry, xe ru kwéry ave, pehendu katu xe rehegwa nhe'ẽ. Anhe'ẽ-ta xéjehe,
he'i.
2 Ohendu ramo inhe'ẽ hikwái:
—Nhane nhe'ẽ-py onhe'ẽ ra'e, he'i ojóupe hikwái.
Upéa-rehe ni peteĩ jepe nonhe'ẽiry. Okirirĩmbaete voi ojeapysaka-vy hese.
3 Ha ha'e katu he'i íxupe kwéry:
—Xe voi judeu kwéry va'e, Tarso tetã mygwa. Upe tetã Cilícia yvy pygwa. Ha ko'a-py
xe mbo'e mbo'e oiko-vy va'ekwe. Xe mbo'eháry héry Gamaliel. Nhande ru kwéry he'i
va'ekwe gwive, upéa ahendu porãmba va'ekwe voi, he'i. —Aikwaapa porã peve xe aiko
va'ekwe. Ko'ẽmba ẽmba ajapose voi Nhandejáry remimbota gwive. Ãy pejaposeha-rami
voi Nhandejáry remimbota, ajapose mo'ã voi va'ekwe xe ave. Peteĩ teĩ áry-py ajapo aiko-
vy, he'i íxupe kwéry.
4 —Yma va'ekwe areko asy aiko-vy Hesu rape pyhyha ajuka uka hagwã. Aha va'ekwe
aipokwa-vy amoĩ uka hagwã preso. Kunha kwimba'e ave amoĩ uka va'ekwe preso, he'i.
5 —Anhetegwa voi xe amombe'u xe rembiapokwe. Ndaxe apúi ramo, oikwaa voi pa'i
ruvixagwasu. Judeu ruvixa kwéry gwive oikwaa ave. Gwĩ mburuvixa kwéry ome'ẽ xe-
vy va'ekwe kwatia nhe'ẽ xe araha hagwã nhande ryvy kwéry, Damasco tetã-my oiko va'e-
pe. Upéixa ramo ndaxe ae reíry aha. Pa'i ruvixagwasu nhe'ẽ-rupi ae aha amoingo asy
hagwã Hesu reroviaha-pe. Ha upéi katu aha Damasco tetã-my. Upe-py aipyhy-ta mo'ã
aipokwa hagwã heru-vy. Ko'a-py aru jevy-ta mo'ã ambohasa asy uka hagwã.
6 —Upéi laróse-rupima agwata jave aha-vy, namombyry etevéi-ma xe agwahẽ hagwã
upe-py. Upe-ma ramo ho'a-ma xe-rehe hendy mbaraete va'e. Yvate-gwi hendy va'e.
7 Ha'a-ma aha-vy yvy-py. Ahendu-ma he'i va'e xe-vy: "Saulo, Saulo" he'i xe-vy xe renói
ramo. "Ma'erã tipo xe mbohasa asy?" he'i xe-vy.
8 "Kiva'e tipo nde, xe Járy" ha'e íxupe. "Xe ko Hesu Nazaré pygwa. Xe-vy voi xe mbohasa
asy" he'i xe-vy, he'i omombe'u-vy.
9 —Ha xe ndivegwa hendy mbaraete ramo ohexa ha xe-vy onhe'ẽ va'e nhe'ẽ katu
nohendúiry.

10 “Mbava'e tipo xe ajapo-ta ãy, xe Járy” aporandu íxupe. “Epu'ã katu tereho Damasco
tetã-my. Upe-py omombe'u-ta nde-vy opaixagwa ne rembiaporã, Nhandejáry remimb-
ota” he'i xe-vy Hesu.
11 Ha xe nama'ẽvéi-ma. Xe resaka eterei-gwi nama'ẽvéi-ma. Upéa-gwi xe popyhy rei-ma
xe reraha-vy xe ndivegwa. Upe rire orogwahẽ ore oroho ha-py.
12 —Ha upéi katu ogwahẽ ou-vy xe ha-py kwimba'e héry va'e Ananias. Moisés he'i
va'ekwe apoha va'e: “Upe va'e hekoha porã va'e” he'i hese upe-py oiko va'e judeu va'e
gwive. Imandu'a porã hese.
13 Ha upéi katu ogwahẽ ramo ou-vy, onhembo'y xe ypy-py oĩ-vy: “Ema'ẽ jevy mani
katu, xe ryvy Saulo” he'i xe-vy. Upe-ma ramo xe resa jevy-ma ahexa-ma íxupe.
14 —Ha he'i xe-vy: “Nhandejáry ko, nhande ramoigwasu kwéry Járy va'e, nde poravo
araka'e ereikwaa hagwã hemimbota. Erehexa hagwã upe hekoha porã va'e Hesu-
pe nde poravo araka'e” he'i xe-vy. “Ha ko'ánga katu erehexa-ma íxupe kuri. Ãy kuri
erenhomongeta hagwã hendive nde poravo araka'e. Ãy katu erenhomongeta-ma kuri
hendive” he'i xe-vy.
15 “Upéixa ramo eremombe'u mbe'u-ta kente kwéry va'e-pe gwive Hesu rehegwa nhe'ẽ.
Ne rembiexakwe, ne remiendukwe ave eremombe'u-ta imosarambi-vy.
16 Ãy voi epu'ã mani katu enhemongarai uka Nhandejáry Hesu réry renói-vy”, he'i xe-
vy. “Ere katu: Xe ajerovia-ma Nhandejáry Hesu-rehe, ere katu. Upéixa ramo omopotĩ-ta
nde py'a iky'a va'e Nhandejáry” he'i xe-vy Ananias.*
17 —Upe rire aha jevy Jerusalém teta-my aike Nhandejáry róga kakwaa-py. Upe-py
ambojeupi Nhandejáry-pe xe nhe'ẽ aĩ-vy. Upe jave, ojehexa uka xe-vy Nhandejáry Hesu.
Xe-vy anhóte ojehexa uka.
18 Ahexa íxupe xe-vy onhe'ẽ ramo: “Tereho katu ejapura pura ekwa-vy, ko tetã-gwi
ereho-vy. Xe rehegwa eremombe'u ramo jepe nohendu mo'ãiry voi” he'i xe-vy Hesu.
19 Upe ramo ha'e íxupe: “Ojeporahéi haty haty-rupi aike ike va'ekwe, Xe Járy. Xe amoĩ
uka va'ekwe preso nde-rehe ojerovia va'e.
20 Ainupã uka va'ekwe ave. Ojuka jave hikwái nde rehegwa mombe'uhare héry va'e
Estêvão, ijave ave xe aime va'ekwe. Hembiapokwe ajohu porã va'ekwe. Ijukaharã ao-
rehe xe anhangareko hese va'ekwe. Upe va'e xe rembiapokwe gwive oikwaapa judeu
kwéry. Xe kwaapa voi, xe Járy” ha'e íxupe.*
21 —Ha he'i joty xe-vy Nhandejáry Hesu: “Tereho katu. Oromondo-ta mombyry judeu
e'ỹ va'e oiko ha-py oromondo-ta nde-vy” he'i xe-vy Hesu, he'i íxupe kwéry omombe'u-vy
Paulo.

Coronel he'i ombopi hagwã Paulo-pe

22 Ha ha'e kwéry ohendu porã meme inhe'ẽ. Ha, “Aha-ta judeu e'ỹ va'e oiko ha-py”
he'i-ma ramo katu, ojohu vai. Upe va'e nhe'ẽ ombopoxypa íxupe kwéry. Hatã hatã voi
onhe'ẽ:
—Upéa kwimba'e pejuka katu. Iporãve ndoikovéiry nhane pa'ũ rupi, he'i Paulo-rehe.
23 Onhe'ẽ hatã jave, oipe'a ojéhegwi ao ombovava hagwã. Ojara yvy ku'i opo-py
omombo hagwã yvate-koty. Omotimbo yvy ku'i opoxy-gwi.
24 Upéixa ramo coronel he'i ogweroike hagwã Paulo-pe koty-py:
—Embopi mbopi íxupe eremonhe'ẽ hagwã, he'i. —Omombe'u ramo jaikwaa hagwã,
Mbava'e po ojapo ra'e, mbava'e-gwi ijayvupa hese ra'e ipoxy-vy hikwái. Embopi íxupe
omombe'u hagwã gwembiapokwe, he'i soldado-pe.
25 Upéi ou oipokwa-vy íxupe okyta-rehe imoĩ-vy. Upéa-gwi Paulo he'i capitão-pe ijyke-
rehe onhembo'y oĩ-vy ramo:

---

* **22:16** At 9.1-19; 26.12-18; Fp 3.4-6 * **22:20** At 7.58

—Xe mbopi rei-ta. Xe ko romano kwéry va'e. Ne'írã xe monhe'ẽ, ne'írã ereikwaa vyteri xe rembiapokwe. Nanhambopíry va'e romano kwéry-pe nhamonhe'ẽ e'ỹ reheve, he'i. —Upéixa ramo ivai va'erã xe mbopi rei ramo, he'i capitão-pe.

26 Ohendu ramo inhe'ẽ oho omombe'u coronel-pe:

—Ma'erã tipo erembopi uka-ta ko kwimba'e? Ha'e katu romano kwéry va'e voi. Xáke, erembopi ramo, ne rembiapo vai-ta, he'i coronel-pe.

27 Upe ramo ou coronel. Paulo renda-py ou oporandu-vy íxupe:

—Nde tipo romano kwéry va'e. Emombe'u katu xe-vy, he'i oporandu-vy íxupe.

—Xe voi, he'i coronel-pe.

28 Upéi he'i íxupe:

—Heta va'ekwe xe ame'ẽ pirapire apyta hagwã romano ramo, he'i Paulo-pe.

Upe ramo he'i coronel-pe:

—Romano kwéry va'e teĩ xe. Ndapagáiry. Name'ẽi mba'eve. Xe ru katu romano kwéry va'e. Ha'e hesegwa teĩ ave xe. Name'ẽi mba'eve, he'i coronel-pe.

29 Upe-ma ramo opa osẽmba oje'ói-vy imbopiharãgwe mo'ã ikyhyje-gwi. Ikyhyje ave coronel. “Paulo romano kwéry va'e ae nipo ra'e” he'i ojéupe hikwái. Onhe'ẽ-py rei oipokwa-gwi, ikyhyje.

30 Iko'ẽ-my he'i coronel: “Mbava'e-gwi tipo ipoxy Paulo-rehe judeu kwéry?” he'i ojéupe. Upéa-gwi he'i ojogweroaty hagwã iha-py pa'i ruvixa kwéry, judeu ruvixa kwéry gwive ave. He'i ave opoi hagwã Paulo-gwi. Upéi ogwerogwejy heraha-vy. Hovagwy-py kwéry omonhembo'y íxupe imoĩ-vy.

23

Paulo onhe'ẽ judeu ruvixa kwéry-pe

1 Upe ramo Paulo ohexa katu katu ojogweroaty va'e-pe, judeu ruvixa gwive. He'i íxupe kwéry:

—Yma gwive ko'ánga ete peve, xe re'ýi kwéry, aiko meme Nhandejáry ndive. Ajapose meme va'e Nhandejáry remimbota. Upéa oikwaa Nhandejáry. Xe apu ramo, ha'e oikwaa, he'i. —Hesa-gwi nokanhýi mba'eve. Oikwaapa voi, he'i íxupe kwéry Paulo.

2 Ha upéa nhe'ẽ ohendu-ma ramo ogweropoxy pa'i ruvixagwasu héry va'e Ananias. He'i Paulo yke rehegwa-pe ojurupete hagwã íxupe.

3 Ha ha'e he'i pa'i ruvixagwasu-pe:

—Nde rova-py ipotĩ. Nde py'apy-py katu iky'a. Nde rereko asy-ta ave Nhandejáry, he'i íxupe. —Eregwapy ereĩ-vy xe monhe'ẽ hagwã. Moisés he'i va'ekwe-rami xe monhe'ẽ hagwã ereiko. Ma'erã xe nupã uka xe monhe'ẽ e'ỹ reheve? he'i. —Upéixa nde'íry va'ekwe Moisés nhande-vy va'ekwe, he'i pa'i ruvixagwasu-pe.

4 Upe ramo ijyke-rehe onhembo'y oĩ va'e:

—Ani erenhe'ẽ vai teĩ pa'i ruvixagwasu, Nhandejáry rembigwái va'e-rehe, he'i íxupe hikwái.

5 Ha'e katu he'i:

—Néi, he'i. —Naiporãi teĩ nhanhe'ẽ vai teĩ pa'i ruvixagwasu-rehe. “Ani erenhe'ẽ vai teĩ nde re'ýi ruvixa-rehe.” Upéixa omoĩ va'ekwe kwatia-rehe Nhandejáry nhe'ẽ, he'i omombe'u-vy. —Ha ndaikwaáiry voi xe íxupe, xe re'ýi kwéry. Pa'i ruvixagwasu oĩ ramo ndaikwaáiry xe íxupe, he'i upe-py oĩ va'e-pe.*

6 Upe rire oma'ẽ katu katu judeu ruvixa kwéry-rehe. Oma'ẽ ramo, ohexa jopara katu. Oĩ saduceu va'e, oĩ fariseu va'e ave. Ohexa ramo ambue mbue, onhe'ẽ hatã:

—Xe re'ýi kwéry, xe ko fariseu kwéry va'e, fariseu ra'y ave. “Omano va'ekwe gwive oikove jevy va'erã” xe ha'e va'e amombe'u-vy. Upéa nhe'ẽ-gwi xe reru a-py xe monhe'ẽ, he'i huvixa kwéry-pe.

---

* **23:5** Êx 22.28

7 Upéa he'i-ma ramo, onhonhe'ẽ mbojevy jevypa hikwái, ndogwerojojáiry onhonhe'ẽ.
8 Ha saduceu kwéry he'i va'e no'ã-rami: “Ndoikove jevýi va'erã omano va'ekwe. Nhamano rire, nhane nhe'ẽ ndoikovéi-ma va'erã” he'i mo'ã. “Ndoikói va'e Nhandejáry rembigwái yváy pygwa” he'i mo'ã ave.

Ha fariseu kwéry katu ndogweroviáiry inhe'ẽ: “Oĩ voi Nhandejáry rembigwái yváy pygwa. Oikove jevy-ma va'erã ave omano va'ekwe. Oikove jevy-ma va'erã voi ko nhane nhe'ẽgwe” he'i va'e.

9 Upéixa ramo ijayvu eterei. Upe rire onhembo'y-ma gwĩ judeu rekombo'ehaty va'e, fariseu va'e. Onhe'ẽ hese:

—Nahembiapo vaíry nipo ra'e. “Orojohu porã hembiapokwe. Nhe'ẽte ohendu para'e. Nhandejáry rembigwái nhe'ẽ ohendu para'e. Koixagwa nhe'ẽ Paulo ohendu ramo, ndikatúi nhapyrũ Nhandejáry nhe'ẽ-rehe” he'i judeu ruvixa kwéry-pe.

10 Upéixa ramo onhonhe'ẽ mbojevy jevy hikwái. Hatãve tãve onhe'ẽ. Ipoxyve xyve voi hikwái. Ha coronel katu oma'ẽ ma'ẽ rei hese kwéry: “Ojuka-tama Paulo-pe hereko-vy hikwái” he'i ojéupe coronel ikyhyje-vy. Upéa-gwi he'i soldado-pe ogwejy hagwã oipe'a heru-vy ojóhugwi kwéry:

—Eru ne renda-py, he'i.

Upéi oho ogweru íxupe.

Nhandejáry Hesu ojehexa uka Paulo-pe

11 Ha upéi katu pyhare Nhandejáry Hesu onhembo'y ijyke-rehe. Ikéra-py onhembo'y oĩ-vy ijyke-rehe:

—Ani erekyhyje teĩ, he'i. —Enhembopy'agwasu katu. A-py xe mombe'u mbe'uha-rami, xe mombe'u va'erã ave Roma tetã-my, he'i íxupe Nhandejáry Hesu.

Judeu kwéry onhombo'e mbo'e Paulo-rehe ojuka hagwã

12 Ko'ẽmba-ma ramo ojogweroaty judeu kwéry:

—Jajuka Paulo, he'i onhombo'e mbo'e okwa-vy hese. Omoporã porã onhonhe'ẽ hikwái: —Ndajakaru mo'ãvéi, ndajay'u mo'ãvéi ave. Jajuka rire ae Paulo-pe, jakaru jevy va'erã, jay'u jevy va'erã, he'i hikwái ojóupe. —Tanhane mbohasa asy Nhandejáry jajuka e'ỹ mboyve jakaru ramo, he'i omoporã porã-vy ojóupe onhonhe'ẽ.

13-14 Upéa he'i va'e quarenta-gwi oĩve vyteri. Upéi oho pa'i ruvixa kwéry renda-py, judeu ruvixa renda-py ave. Oho omombe'u-vy:

—“Ndikatu mo'ãvéi orokaru Paulo orojuka e'ỹ mboyve” oro'e kuri aje'i Nhandejáry-pe. Ore apu ramo oikwaa arã Nhandejáry, he'i.

15 —Ãy katu pemondo mani coronel-pe pene nhe'ẽ mombe'u uka-vy. Tomondo ave onhe'ẽ judeu ruvixa kwéry gwive: “Togwejy katu Paulo tou-vy ore renda-py. Oromonhe'ẽse íxupe orohendu hagwã inhe'ẽ, oroikwaa porãve hagwã hembiapokwe” peje mo'ã íxupe imbotavy-vy, he'i. —Ogwahẽ e'ỹ mbove Paulo, oroha'arõ-ta íxupe orojuka hagwã, he'i mburuvixa kwéry-pe.

16 Ha Paulo reindy memby kwimba'e katu ohendupa hesegwa nhe'ẽ. Oha'arõ oĩ-vy va'e nhe'ẽ ohendu. Upéa-gwi oho omombe'u. Paulo renda-py oike omombe'u hagwã íxupe.

17 Ha Paulo katu he'i capitão-pe:

—Ko va'e eraha katu coronel-pe. Oĩ hemimombe'urã, he'i capitão-pe.

18 Upéixa ramo ogweraha íxupe coronel renda-py. Ogwahẽ ramo henda-py, he'i coronel-pe:

—Upe onhemoĩ va'e preso héry va'e Paulo xe renói-ma kuri: “Eraha katu ko karia'y coronel renda-py. Oĩ hemimombe'urã” he'i xe-vy imombe'u-vy, he'i coronel-pe.

19 Ohendu ramo inhe'ẽ, oipopyhy-ma heraha-vy upe karia'y-pe. Ogwenohẽ ha'e anho heraha-vy. Oporandu íxupe ha'e anho ha-py:

—Mbava'e tipo eremombe'use? he'i íxupe.
20 Ha Paulo reindy memby omombe'u coronel-pe judeu nhe'ẽgwe:
—He'i kuri judeu kwéry: "Ja'e-ta coronel-pe: Togwejy katu ko'ẽ ramo Paulo tou-vy. Togwejy orojogweroaty haty-py. Oromonhe'ẽse íxupe orohendu hagwã inhe'ẽ oroikwaa porãve hagwã hembiapokwe, ja'e-ta coronel-pe" he'i judeu kwéry.
21 Ha nde ani erejapo teĩ kuri inhe'ẽ. Ijapu voi hikwái. Ãy ohapera'arõ arõ-ta íxupe okwa-vy ojuka hagwã. Heta oĩ oha'arõháry quarenta-gwi oĩve vyteri. "Ndorokaru mo'ãvéi, ndoroy'u mo'ãvéi ave Paulo orojuka e'ỹ mboyve" he'i kuri Nhandejáry-pe. Ánga ete-ma voi oha'arõ íxupe ne nhe'ẽ-rupi ogwejy ramo, ojuka hagwã íxupe. Ogwejy-ma ramo, oha'arõmba-ma ijukaharã, he'i coronel-pe imombe'u-vy.
22 Ohendu ramo inhe'ẽ:
—Ani avave-pe eremombe'u mbe'u teĩ xe aikwaaha, he'i. —Xe aikwaa ramo hembiaporã, ani xe mombe'u mbe'u. Tereho katu, he'i íxupe coronel.
23 Upe-ma ramo mokõi capitão-me ohenói ou hagwã. Ou ramo, he'i íxupe upe coronel omanda-vy:
—Pyhare pytũmba-ma ramo, emonhembosako'i uka katu duzentos soldado, setenta kavaju arigwa reheve, he'i. —Emoangekói uka mani katu oje'ói hagwã mombyry Cesaréia tetã-my, he'i. —Outro soldado mba'e jukaha hu'y puku joa ogwereko va'e duzentos oĩ va'e, emonhembosako'i uka ave.
24 Eiporu uka katu ave Paulo renagwã, he'i. —Eraha íxupe ojehu e'ỹ reheve mba'eve íxupe. Mburuvixagwasu héry va'e Félix renda-py eraha íxupe, he'i capitão-pe coronel.

Coronel omoĩ kwatia-rehe onhe'ẽ

25 Upéi coronel ogweraha uka ave kwatia-rehe onhe'ẽ mburuvixagwasu-pe.
26 No'ã-rami omoĩ kwatia-rehe: "Xe Cláudio Lísias amondo-ta xe nhe'ẽ nde-vy xe ruvixa Félix. Enterovete va'e ne mboete va'e. Mba'éixa tipo ereiko? Ne resãi ave pa ereiko-vy?
27 Ko'ánga oromondo-ta ko kwimba'e héry va'e Paulo. Kwehe aresende íxupe ijukaharãgwe-gwi. Judeu kwéry oipyhy rire íxupe, ojuka-tama ra'e ogwereko íxupe. Upe jave xe agwahẽ soldado kwéry ndive aresende íxupe. Ha'e romano kwéry. Ha aikwaa-ramo íxupe romano gwigwa voi aresende íxupe heraha-vy.
28 Upéi araha jevy íxupe judeu ruvixa kwéry ojogweroaty haty-py. Upe-py aporandu hembiapo vaikwe-rehe: Mbava'e tipo ojapo ra'e ko kwimba'e Paulo? ha'e aporandu-vy.
29 Ha mba'eve nomombe'úi xe-vy. Mba'eve ndojapóiry ra'e. Ipoxy rei ra'e judeu kwéry hese. Paulo nohendúi ramo judeu he'i va'e, ipoxy hese hikwái. Judeu reko-rupi mate ndogwatái ra'e Paulo. Upéa-rehe rei ndaikatúi amoĩ preso, ndaikatúi ave ajuka uka íxupe.
30 Preso oĩ vyteri jave ogwahẽ xe-vy imombe'uháry: Oĩ judeu Paulo ra'arõha, he'i xe-vy. Ãy voi oha'arõ ojuka hagwã íxupe, he'i kuri xe-vy omombe'u-vy. Aipo ramo ha'e xejéupe: Amondo-ta mburuvixagwasu ha-py Paulo, ha'e. Upéi ha'e judeu kwéry-pe: Tapeho katu mburuvixagwasu renda-py. Pemombe'u íxupe Paulo rembiapokwe. Paulo ko hembiapo vai, peje hese. Upéa-gwi tapeho katu pemombe'u, ha'e íxupe kwéry." Upéixa voi coronel omoĩ kwatia-rehe onhe'ẽ.

Paulo ogwahẽ oho-vy Cesaréia tetã-my

31 Upéixa ramo soldado kwéry ojapo inhe'ẽ. Coronel he'i va'ekwe ojapo. Ogweraha oho-vy Paulo-pe. Pyhare ogweraha íxupe Antipátride tetã-my.
32 Ko'ẽmba-ma ramo, oheja íxupe soldado yvy rupigwa. Oheja-ma ramo, ou jevy íxugwi henda-py. Ha kavaju arigwa katu oho mombyryve joty hendive hikwái.
33 Ogwenogwahẽ heraha-vy Cesaréia tetã-my. Upe-py ogwahẽ ramo oho-vy, ome'ẽ kwatia nhe'ẽ mburuvixagwasu-pe:
—Ko va'e Paulo, he'i mburuvixa-pe hexa uka-vy.
34 Omonhe'ẽ rire kwatia nhe'ẽ:

—Kiva'e yvy pygwa tipo nde? he'i Paulo-pe oporandu-vy.
—Cilícia yvy pygwa xe, he'i Paulo.
35 Ohendu ramo inhe'ẽ:
—Néi, he'i. —Ne rembiapokwe mombe'uharã ogwahẽ ramo, oromonhe'ẽ-ta ave ahendu hagwã ndejehegwigwa nhe'ẽ, he'i íxupe.
Upe rire he'i soldado-pe:
—Enhangareko katu hese Herodes róga kakwaa-py, he'i.

24

Judeu kwéry omombe'u Paulo rembiapokwe

1 Cinco áry rire ogwahẽ ou-vy Cesaréia tetã-my pa'i ruvixagwasu héry va'e Ananias. Indive ou ave ndahetái judeu ruvixa. Ogwahẽ ave ou-vy onhe'ẽ kwaa va'e héry va'e Tértulo. Ogwahẽ ramo omombe'u mburuvixagwasu-pe héry va'e Félix, Paulo rembiapokwe.
2-3 Upéi mburuvixagwasu he'i ogweru hagwã Paulo. Ou ramo, onhembo'y Tértulo omombe'u hagwã Paulo rembiapokwe:
—Ore ko oromomba'egwasu ete voi nde-vy, Félix. Orotima porã nde-vy erejapo japo va'ekwe-rehe ore-vy. Nde ereĩ-gwi ore jojapa enterove va'e oroiko-vy. Ore kwéry-rehe erenhangareko porã porã. Upéa-gwi ore kwéry oroiko porãve rãve. Upéa-rehe orotima porã nde-vy.
4 —Noromoakãrasyséi-gwi nanhe'ẽ hetaséiry. Ndahetái ramo jepe xe nhe'ẽ, xe mboete joty katu. Ejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe.
5 Upéa kwimba'e héry va'e Paulo ndorojohu porãi íxupe. Upe va'e ko nhane moakãrasy va'e. Judeu kwéry-pe opa-rupi oiko va'e-pe gwive ombopoxy poxy va'evy voi upéa, he'i. —Hesu Nazaré pygwa nhe'ẽ renduha ruvixa upe va'e, he'i.
6 —Kweheve omongy'a-ta mo'ã Nhandejáry róga kakwaa koty marangatu omongy'a-ta mo'ã. Ha orojoko íxupe oroipyhy-vy. Orogwereko-ta mo'ã íxupe judeu kwéry he'i hagwerami.
7 Upe-ma ramo ogwahẽ ou-vy coronel héry va'e Lísias. Ore moanha anha ramo, hatã eterei oipe'a íxupe orérehegwi heraha-vy.
8 Upéi he'i ore-vy: "Paulo rembiapokwe omombe'use va'e toho katu mburuvixagwasu renda-py" he'i ore-vy. Ore remimombe'u va'e hese anhetegwa voi. Nde eremonhe'ẽ ramo ave íxupe, ereikwaa ave va'erã anhete va'e, he'i mburuvixagwasu-pe Tértulo.
9 —Upéixa voi, he'i joa judeu kwéry, omoporã-vy onhonhe'ẽ. —Anhetegwa voi Paulo-rehe hemimombe'ukwe, he'i joa hese.

Paulo omombe'u mburuvixagwasu-pe ojehegwigwa nhe'ẽ

10 Ha upéi katu mburuvixagwasu opo-py omombe'u íxupe onhe'ẽ hagwã. Upe-ma ramo, Paulo he'i mburuvixagwasu-pe:
—Judeu kwéry onhonhe'ẽ mbojevy jevy okwa-vy ramo, are-ma erembohory íxupe kwéry. Upéa-gwi iporã amombe'u-ta nde-vy xe rembiapokwe. Xejehegwigwa nhe'ẽ amombe'u-ta nde-vy.
11 —Ojapo doze áry mante xe aha hagwe Jerusalém tetã-my, he'i. —Upe-py aha amboete-vy Nhandejáry-pe. Oĩ xe rexahare. Ereikwaa porãse ramo, omombe'u va'erã nde-vy xe rexa ramo.
12 Avave-pe nanhe'ẽ mbojevy jevýiry. Xe rexa e'ỹ reheve xe mombe'u rei. Nambopoxýiry xe rapixa kwéry-pe. Xe rexa e'ỹ reheve xe mombe'u rei judeu kwéry. Naxe rembiapo vaíry aiko-vy Nhandejáry róga kakwaa-py. Ojeporahéi haty haty-rupi, upe tetã-rupi ave naxe rembiapo vaíry aiko-vy.
13 Ãy katu ndaipóri a-py xe rexahare eremonhe'ẽ hagwã ereikwaa porãve hagwã hemimombe'u kwéry.

14 Ha peteĩ va'e hemimombe'u ndaijapúi va'e. “Hesu rape Paulo oipyhy voi” he'i xe-
rehe, he'i omombe'u-vy. —Xe ko amboete aiko-vy va'e voíte Nhandejáry-pe, ore ramói
Járy va'e. Ha judeu kwéry he'i mo'ã xe-rehe: “Hesu rape oipyhy ramo Paulo, ndoikovéi
Nhandejáry reko-rupi. Ojere-ma íxugwi” he'i mo'ã xe-rehe hikwái, he'i omombe'u-vy.
—Ha ndaha'éi upéixa. Amboete aiko-vy va'e Nhandejáry-pe. Hesu nhe'ẽ ahendu ramo,
amboete aiko-vy Nhandejáry-pe. Ha'e kwéry-rami ave xe arovia Moisés ohai va'ekwe
kwatia-rehe gwive. Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety ohai va'ekwe kwatia-rehe
ave arovía voi.
15 Ha'e kwéry-rami ajerovia Nhandejáry-rehe. Upe omoingove jevy va'erã-rehe ajerovia.
Entéro omano va'ekwe gwive omoingove jevy va'erã. Hekoha porã va'e gwive, hekoha
vai va'e gwive ave opu'ã jevy va'erã. Upéa nhe'ẽ xe arovia.
16 Upéa nhe'ẽ ha'e kwéry ogwerovia ave. Xe rekoha oikwaa porã Nhandejáry. Hesa-
gwi nokanhýi mba'eve. Teko rei-rupi aiko ramo xe rexa ave. Upéa-gwi ndajejavyséiry.
Xe py'a potĩ porãse meme voi aiko-vy, he'i.
17 —Are-ma aha va'ekwe mombyry. Ãy ae aju jevy ramo. Xe re'ýi kwéry-pe agwahẽ
aju-vy. Aru aju-vy iporiahu va'e kwéry-pe amboja'o ja'o va'erã ime'ẽ-vy pirapire.
Nhandejáry-pe xe remime'ẽrã aru aju-vy ave.
18 Upéa ame'ẽ jave, Nhandejáry róga kakwaa-py xe topa hikwái. Anhemopotĩ Moisés
remimombe'ukwe-rupi aĩ-vy ramo xe topa. Xe topa ramo, ndaipóri ijaty va'e. Onhom-
bopoxy va'e ndoikói ave.
19 Ásia pygwa judeu va'e mante xe topa va'ekwe. Ma'erã ndoúi ne renda-py xe
mombe'u hagwã? “Paulo hembiapo vai voi oiko-vy” he'i hagwã xe-rehe, ndoúiry nde
ha-py. Ma'erã ndoúi xe mombe'u porã hagwã nde-vy?
20 Ha ndoúi va'e rekovía ou va'e, taxe mombe'u katu. A-py ou va'e taxe mombe'u kuri,
he'i. —Kwehe xe monhembo'y xe monhe'ẽ uka-vy. Judeu ruvixa kwéry rovagwy-py xe
monhe'ẽ kuri. Upéixa ramo xe rembiapo vai ramo, taxe mombe'u katu.
21 Anhembo'y jave hovagwy-py kwéry, mba'eve ndajapóiry. A-rami ae voi anhe'ẽ hatã
kuri: “Etería peẽ xe monhe'ẽ voi. Xe arovía voi jaikove jevymaha rehegwa nhe'ẽ. Omano
va'ekwe oikove jevy va'erã va'e rehegwa nhe'ẽ xe arovia voi. Upéa-gwi xe monhe'ẽ
etería” ha'e xe monhe'ẽháry-pe, he'i mburuvixagwasu-pe Paulo onhemombe'u-vy.

Mburuvixagwasu oheja preso Paulo-pe

22 Ha mburuvixagwasu katu ohendu ramo inhe'ẽ, hembiapokwe-rehe mba'eve
nde'íry íxupe. Hesu rape pyhyháry rekoha oikwaa porã va'e. Upéi he'i:
—Ãy nda'e mo'ãiry ne rembiapokwe-rehe. Kóa ndaha'éi etería gwarã, he'i. —Ko'ẽ
ramogwarã jaheja-ta nhane nhe'ẽrã. Ogwahẽ ou-vy ramo ae coronel Lísias ha'e-ta ne
rembiapokwe-rehe, he'i íxupe mburuvixagwasu.
23 Upéi he'i capitão-me:
—Emoĩ katu íxupe preso. Ani erereko asy teĩ íxupe, he'i. —Ogwahẽ ramo hemikotevẽ
reruha, ani erejoko teĩ. “Egwahẽ katu” ere íxupe, he'i omanda-vy.
24 Ndahetái áry rire, ogwahẽ jevy ou-vy mburuvixagwasu héry va'e Félix hembireko
ndive. Hembireko judeu kwéry va'e héry Drusila. Ogwahẽ rire:
—Eru xe ha-py tamonhe'ẽ Paulo aikwaa porã hagwã inhe'ẽ, he'i.
Upéi ou ogwahẽ ha'e-py. Omombe'u Hesu rehegwa nhe'ẽ. Hesu Cristo-rehe jajerovi-
aha va'e rehegwa omombe'u:
25 —Nhandejáry ko hekoha porã va'e, he'i. —Nhane mbotavy e'ỹ va'e. Hekoha-
rupi oipota jaiko. Oipota nhande pu'aka nhandéjehe. Ivai va'erã erejapo-ta ramo,
ani ne mandu'a ne rembiapo vairã-rehe. Ne rembiapo porãha-rehe ae katu ne
mandu'a. Ombopapa ramo, Nhandejáry ombojogweroaty va'erã oha-py kente kwéry
gwive omombe'u hagwã peteĩ teĩ-pe hembiapokwe. Hembiapo porã para'e, hembiapo

vai para'e. Gwĩ hembiapo vai va'e ombohasa asy va'erã íxupe Nhandejáry, he'i onhemonhe'ẽ-vy mburuvixagwasu-pe.

Ohendu ramo inhe'ẽ, onhemondýi tee-ma:

—Ãy tereho katu, he'i. —Ko'ẽ ramo, ko'ẽ mbue ramo ija ramo, orombovia uka-ta ereju jevy hagwã nhanhomongeta hagwã, he'i íxupe mburuvixagwasu.

26 Ha ipy'a-py katu oipota Paulo ome'ẽ gwepy opoi hagwã íxugwi. Upéa-gwi ogweruruka ruka onhomongeta jevy hagwã.

27 Ha upéi katu mokõi ro'y rire onhehekoviarõ mburuvixagwasu. Ogwahẽ mburuvixagwasu pyahu héry va'e Pórcio Festo. Ha Félix osẽ oho. Oho ramo, oheja preso Paulo-pe. Judeu kwéry-pe ombovy'ase voi. Oipota-gwi imandu'a porã hese, ohejave joty íxupe preso.

25

"Aipota xe monhe'ẽ mburuvixagwasu César" he'i Paulo

1 Ha upéi katu Festo mburuvixagwasu pyahu va'e, ogwahẽ ou-vy Cesaréia tetã-my. Upe-py oiko mburuvixagwasu ramo. Mbohapy áry rire upe-gwi oho. Ogwahẽ oho-vy Jerusalém tetã-my.

2 Upe-py ogwahẽ ramo ou henda-py pa'i ruvixa kwéry judeu ruvixa kwéry ave. Omombe'u íxupe Paulo rehegwa nhe'ẽ. Upéi he'i íxupe hikwái:

3 —Oroipota eterei ou Paulo ko'a-py. Ne nhe'ẽ-rupi tou katu Paulo ore mbovy'a hagwã, he'i mburuvixagwasu-pe.

Ha ojukase mo'ã Paulo-pe judeu kwéry: "Ou ramo ko'a-py, nhaha'arõ nhemi katu Paulo tape-rehe jajuka hagwã" he'i ojóupe ra'e hese hikwái.

4 Ha mburuvixagwasu ndojohu porãi inhe'ẽ:

—Paulo onhemoĩ preso oĩ-vy Cesaréia-py. Aha-ta upe-py, he'i. —Ko'ẽ mbue ramo xe aha-ta upe-py, he'i.

5 —Upéixa ramo toho ave xe ndive pende ruvixa kwéry. Oĩ ramo Paulo rembiapo vaikwe, tomombe'u katu xe-vy upe-py, he'i judeu kwéry-pe.

6 Upéi opyta indive kwéry peteĩ semana, mokõi semanarãgwe-rupi. Upe rire oho jevy Cesaréia tetã-my. Iko'ẽ-my oho ojogweroaty haty-py. Mburuvixa gwapy haty-py ogwapy. He'i ogweru hagwã Paulo-pe.

7 Ou ramo, onhembo'y ijere-rehe judeu kwéry Jerusalém-gwi ou va'ekwe. Omombe'u hagwã hembiapokwe onhembo'y. Heta oĩ hembiapo vaikwe mombe'uha ha hexahare katu ndogwerúi.

8 Omombe'upa rire hesegwa, Paulo omombe'u ave ojehegwigwa:

—Judeu kwéry reko-rupi aiko joty. Nhandejáry róga kakwaa namongy'ái joty. Mburuvixagwasu César nhe'ẽ-rupi aiko joty ave, he'i ojehegwa omombe'u-vy.

9 Ha upéi katu oporandu íxupe mburuvixagwasu Festo:

—Nderehoséi tipo Jerusalém-my xe oromonhe'ẽ hagwã. Upe-py oromonhe'ẽ-ta nderehe he'i va'ekwe-rehe, he'i íxupe.

Upe va'e he'i ombovy'a hagwã mo'ã judeu kwéry-pe.

10 Ha Paulo katu he'i:

—Ndaha mo'ãi, he'i. —Iporã katu xe monhe'ẽ a-py. A-py César rembigwái omonhe'ẽ haty-py. Iporã katu xe monhe'ẽ a-py voi ave, he'i. —Ha judeu kwéry-pe naxe rembiapo vaíry. Upéa ereikwaa voi.

11 Hembiapo vai va'e jajuka va'e. Upéixa ramo xe rembiapo vai ramo, iporã ave hembiapo vai va'e-rami xe juka, he'i. —Ha xe rembiapo vai e'ỹ ramo katu, avave ndikatúi xe me'ẽ judeu kwéry-pe, he'i. —Aipota xe monhe'ẽ mburuvixagwasu César, he'i mburuvixa Festo-pe.

12 Upe ramo mburuvixa onhomongeta oirũ ndive oikwaa hagwã hembiaporã. Oikwaa ramo, he'i:
—“Aipota xe monhe'ẽ mburuvixagwasu César” ere kuri xe-vy. Néi, oromondo-ta César renda-py, he'i íxupe mburuvixa.

Mburuvixagwasu Agripa ohenduse Paulo nhe'ẽ

13 Upe rire ndahetái áry rire outro mburuvixagwasu héry va'e Agripa ogwahẽ ou-vy Cesaréia tetã-my. Indive ou ave heindýry héry va'e Berenice. Ou ohexa mburuvixa Festo-pe. Ogwahẽ ramo va'e-pe ohexa.
14 Upe-py opyta are. Upéa-gwi omombe'u íxupe Paulo rehegwa nhe'ẽ:
—A-py oĩ kwimba'e ojeheja va'ekwe preso, he'i. —Osẽ ramo Félix oheja íxupe va'ekwe preso.
15 Xe aime ramo Jerusalém-my ou xe renda-py pa'i ruvixa kwéry, judeu ruvixa kwéry ave. Ou omombe'u hesegwa: “Ejuka katu íxupe” he'i xe-vy.
16 —Upe ramo ha'e judeu kwéry-pe: “Ore katu romano kwéry va'e a-rami ndorojapóiry va'e voi. Onhombováke e'ỹ reheve hembiapokwe mombe'uha ndive, avave-pe ndorogwerekói va'e katu ore orojuka hagwã-rami voi. Oromonhe'ẽ e'ỹ reheve, omombe'u e'ỹ reheve ojehegwa nhe'ẽ, ndorojukáiry. Oroikwaa porã hembiapokwe rire ae, hembiapo vai tee rei ramo ae, orojuka va'erã” ha'e judeu kwéry-pe, he'i omombe'u-vy.
17 —Ha upéi katu ko'a-py onhomboaty hikwái. Upéa-gwi ko'ẽmba-ma ramo pya'e agwapy mburuvixa gwapy haty-py. Preso onhemoingo va'e ha'e-ma ogweru hagwã.
18 Xe nhe'ẽ-py ou. Upéi onhembo'y hikwái hembiapokwe mombe'uharã: “Paulo ko hembiapo vai eterei ra'e” he'i mo'ã hese. Ha ha'e katu nahembiapo vaíry ra'e.
19 Ha gwĩ judeu kwéry ndojohu porãi ra'e inhe'ẽ: “Paulo ko omombe'u ramo nhane ramói nhe'ẽgwe, nomombe'u porãi myamyrĩ Moisés omombe'u hagwe-rami” he'i hese. Ha Paulo ohendu ramo inhe'ẽ: “Ndaha'éiry upéixa” he'i hese hikwái. Ha ha'e kwéry ndojohu porãi ra'e ave Hesu rehegwa nhe'ẽ hikwái. “Hesu ko omano va'ekwe” he'i judeu kwéry. Ha Paulo katu he'i: “Hesu oikove jevy-ma” he'i. Upéixa onhonhe'ẽ mbojevy jevy ramo, ndikatuvéi ombohory onhonhe'ẽ.
20 —Upéixa onhe'ẽ ramo hikwái, ndaikwaavéi-ma xe nhe'ẽrã ha'e va'erã íxupe kwéry. Upéa-gwi: “Nderehoséi Jerusalém-my?” ha'e aporandu-vy íxupe. “Upe-py hemimombe'ukwe-rehe aporandu-ta nde-vy” ha'e íxupe.
21 “Ndahaséi” he'i xe-vy. “Ndaha mo'ãi upe-py” he'i. “A-py apyta-ta vyteri preso. Enhangareko katu xe-rehe a-py. Mburuvixagwasu héry va'e César ndive anhe'ẽse. Aipota xe monhe'ẽ César. Aha'arõ-ta íxupe xe monhe'ẽ hagwã” he'i xe-vy. Upéixa ramo aha'arõ herahaharã araha uka hagwã César renda-py: “Epyta vyteri preso” ha'e íxupe. “Ogwahẽ ramo nde rerahaharã, oromondo-ta” ha'e íxupe, he'i Agripa-pe mburuvixa Festo.
22 Ha upéi katu Agripa ohenduse Paulo nhe'ẽ:
—Ahenduse inhe'ẽ, he'i Festo-pe.
—Néi, ko'ẽ ramo erehendu-ta, he'i íxupe.

Mburuvixagwasu Festo he'i ogwenogwahẽ hagwã heru-vy Paulo

23 Ha upéi katu ko'ẽmba-ma ramo ogwahẽ jevy ou-vy Agripa heindýry ndive. Hemimonde porã reheve, gwembigwái kwéry pa'ũ-my ogwahẽ ou-vy. Oike ojogweroaty haty va'e koty-py coronel kwéry ndive. Upe tetã mygwa ruvixa ndive ave oike. Upe ramo Festo he'i ogwenogwahẽ hagwã heru-vy Paulo. Inhe'ẽ-py ogwahẽ ou-vy.
24 Upe-ma ramo he'i Festo mburuvixa Agripa-pe:
—Erepara katu ko ou va'e-rehe, he'i. —Peẽ pegwahẽ ramo va'e pehexa katu ave. Ko kwimba'e-rehe judeu kwéry ou meme va'e xe-vy inhe'ẽgwe apo-vy. Ojerure rure va'e xe-vy ajuka hagwã íxupe. “Naiporãi oikove joty” he'i xe-vy hatã hatã onhe'ẽ-vy enterovéa judeu kwéry va'e gwive, Jerusalém pygwa, a pygwa ave.

25 —Ha ndikatúiry xe ajuka rei íxupe. Ndajohúi hembiapo vaikwe. Ndajohúiry-gwi hembiapo vaikwe, ndikatúi ajuka rei íxupe, he'i. —Upéixa ramo: "Xe aipota xe monhe'ẽ mburuvixagwasu César" he'i ramo xe-vy, "Néi, oromondo-ta" ha'e íxupe, he'i omombe'u-vy.

26-27 —Ha ndaipóri xe amoĩ va'erã kwatia-rehe hembiapokwe. Ndajohúiry voi hembiapo vaikwe. "Naiporãi nhamondo César renda-py preso oĩ va'e nhamoĩ e'ỹ reheve kwatia-rehe hembiapo vaikwe" ha'e xejéupe. Upéa-gwi aruruka kuri nde rovagwy-py, Agripa. Pene renonde-py ave aruruka nhamonhe'ẽ ranhe hagwã íxupe, he'i. —Upe rire, nhaporandu rire ae, jareko-ma va'erã kwatia-rehe nhamoĩ va'erã, he'i íxupe kwéry Festo.

26

"Amombe'u-ta xejehegwigwa nhe'ẽ" he'i Paulo Agripa-pe

1 Ha upéi katu he'i Paulo-pe mburuvixagwasu héry va'e Agripa:

—Ãy eremombe'use ramo, emombe'u katu ore-vy ndejehegwigwa nhe'ẽ, he'i íxupe.

Aipo he'i-ma ramo, omopu'ã Paulo opo íxupe omboete-vy omombe'u hagwã. No'ã-rami he'i ha'e omombe'u-vy:

2 —Xe avy'a aiko-vy, xe ruvixa Agripa. Heta omombe'u mbe'u mo'ã xe rehegwa nhe'ẽ judeu kwéry. Xe renohẽ vaise mo'ã xe-rehe ijapu-gwi. Ha etería nde xe monhe'ẽ-ta. Amombe'u-ta xejehegwigwa nhe'ẽ, he'i. —Xe monhe'ẽ ramo, ereikwaa porã-ta xe-rehe ijapu reiha. Upéa-gwi xe avy'a.

3 Ha nde ereikwaa porã katu judeu kwéry rekoha gwive. Ndorogweroviái oronhonhe'ẽha ereikwaa porã ave. Upe va'e nhe'ẽ ereikwaa porã-gwi xe avy'a. Ajerure nde-vy erejeapysaka porã hagwã xe nhe'ẽ-rehe, he'i mburuvixagwasu-pe.

4 —Xe mitã ramogware ãy peve xe rekokwe oikwaa porãmba judeu kwéry gwive. Ni peteĩ ndoikwaa e'ỹiry. Xe mitã ramo aiko va'ekwe xe re'ýi kwéry pa'ũ-rupi. Upe-py Jerusalém-my aiko ave va'ekwe.

5 Nhandejáry he'i va'ekwe gwive ahendu porãmba va'ekwe voi. Ndaipóri mba'e okanhy va'e xéhegwi. Fariseu kwéry ohendu porãve va'e outro judeu kwéry-gwi. Fariseu-rami aiko va'ekwe. Ahendupa porã ete. Are gware-ma voi oikwaa judeu kwéry xe rekokwe. "Upéixa voi Paulo rekoha" he'ise ramo, he'i arã xe-rehe.

6 —Yma ete-ma ore ramói kwéry-pe he'i va'ekwe Nhandejáry: "Oikove jevy va'erã omano va'ekwe gwive" he'i. Upéa he'i va'ekwe arovia voi aiko-vy.

7 Ogwerovia ave ore re'ýi kwéry gwive peteĩ teĩ tetã-rupi oiko va'e, doze tetã-rupi oiko va'e. Áry ramo, pyhare ave omboete Nhandejáry-pe hikwái. Oha'arõ arõ imboete-vy omoingove jevy hagwã Nhandejáry he'ýi kwéry omano va'ekwe. Xe aha'arõ ave oikove jevy hagwã. Upéixa ramo jepe: "Hembiapo vai voi Paulo" he'i joty mo'ã xe-rehe gwĩ judeu kwéry. Ma'erã he'i joty upéixa xe-rehe hikwái? he'i mburuvixagwasu-pe.

8 —"Nhandejáry nomoingove kwaái omano va'ekwe" ma'erã peje Nhandejáry-rehe upéixa? he'i upe pygwa-pe.

9 Upéi he'i jevy mburuvixagwasu-pe:

—Yma va'ekwe heta xe ambohasa asy Hesu Nazaré pygwa réry-py oiko va'e-pe. Heta nipo areko asy ra'e íxupe kwéry. Iporã mo'ã xejéupe, he'i.

10 —Jerusalém tetã mygwa ambohasa asy voi va'ekwe. Pa'i ruvixa kwéry nhe'ẽ-py heta amoĩ preso va'ekwe gwĩ Hesu re'ýi kwéry-pe. Upe rire ojuka-ta ramo, arovy'a va'ekwe. Ajohu porã-gwi: "Tojuka katu" ha'e va'ekwe.

11 Areko asy asy va'ekwe íxupe kwéry. Ojeporahéi haty haty-rupi amoingo asy va'ekwe íxupe kwéry. Xe pu'aka hese areko asy-vy ojererova hagwã mo'ã Hesu-gwi. Xe poxy eterei voi. Xe poxy-gwi aha va'ekwe ipiári. Mombyry outro tetã-my aha va'ekwe, he'i.

12 —Upéixa ramo agwata aha-vy Damasco tetã-my. Aha pa'i ruvixa réry-py. Inhe'ẽ-rupi aha.

13 Áry mbyte-py oĩ jave kwarahy, xe ruvixa, agwata aha-vy. Agwata ramo tape-
rupi, ahexa-ma áry-gwi hendy va'e, kwarahy rendy ramigwa. Hendy mbaraeteve va'e
kwarahy-gwi. Hendy xe-rehe, xendive ogwata va'e-rehe ave hendy.
14 Oro'apa-ma oroho-vy yvy-py. Upe-ma ramo ahendu onhe'ẽ va'e. Hebreu nhe'ẽ-
py onhe'ẽ: "Saulo, Saulo" he'i, "Ma'erã xe mbohasa asy?" he'i onhe'ẽ-py. "Gwéi opy
voi ramo, ogwerokwa ojekutu ave. Gwéi-rami erereko asy nde rekove. Ma'erã po nde
erereko asy nde rekove? Nde poxy ramo xe-rehe, nde rekove ae erereko asy" he'i xe-vy
onhe'ẽ va'e, he'i omombe'u-vy.
15 —"Kiva'e nde, xe Járy" aporandu íxupe. "Xe ko Hesu" he'i xe-vy. "Xe ko nde a'e'ỹha
ave xe. Xe rereko asy va'e ave nde.
16 Ha epu'ã katu, enhembo'y jevy. Ánga ete ajehexa uka-ma nde-vy oromoĩ hagwã xe
pytygwõharã. Aipota eremombe'u mbe'u xe-rehe erehexa va'e. Ajehexa uka jevy ramo
nde-vy, erehexa va'erã aipota eremombe'u mbe'u.
17 Ororesende-ta heru-vy judeu kwéry-gwi. Ipo-gwi kwéry oroipe'a-ta heru-vy. Judeu
e'ỹ va'e ave ororesende-ta ave íxugwi kwéry. Oromondo-ta judeu e'ỹ va'e kwéry-pe.
18 Oromondo-ta xe rehegwa nhe'ẽ eremombe'u mbe'u hagwã hi'arandu porã hagwã.
Pytũ-my rei oiko va'e-pe oromondo-ta arakatu-py eremoingo hagwã. Oromondo-ta
ereipe'a hagwã heru-vy anháy ruvixa Satanás-gwi, Nhandejáry ndive oiko porã-ma
hagwã. Oromondo-ta ave xe-rehe ojerovia hagwã, omboyke hagwã Nhandejáry íxugwi
kwéry hembiapo vaikwe, ipy'a omopotĩ hagwã, xe irũ gwéry-pe omoirũ-ma hagwã
oromondo-ta" he'i xe-vy Hesu ojehexa uka-vy, he'i omombe'u-vy.*
19 —Upéa nhe'ẽ xe ahendu voi, xe ruvixa Agripa, he'i Paulo íxupe. —Xe moĩ inhe'ẽ
mombe'uha ramo, ahendu voi inhe'ẽ.
20 Amombe'u ranhe Damasco tetã mygwa-pe Nhandejáry nhe'ẽ. Upe rire ae
amombe'u mbe'u Jerusalém tetã mygwa-pe. Judéia yvy rupigwa-pe gwive ave
amombe'u mbe'u imosarambi-vy Nhandejáry nhe'ẽ. Amombe'u ave judeu e'ỹ va'e-pe:
"Perova katu pende rekoha. Pejere katu Nhandejáry ha-koty ojehexa porã hagwã pene
rembiapo porãha" ha'e imombe'u-vy judeu e'ỹ va'e-pe.*
21 —Ha judeu kwéry katu xe juka-ta mo'ã ramo, xe pyhy. Xe aime ramo Nhandejáry
róga kakwaa-py, xe pyhy. Judeu e'ỹ va'e-pe amombe'u-gwi, xe pyhy hikwái.
22 Are-ma ãy ete peve xe pytygwõ tygwõ Nhandejáry. Upéa-gwi ko'a-py anhembo'y
imombe'u-vy. Mburuvixa-pe, mburuvixa e'ỹ va'e-pe gwive amombe'u mbe'u. Moisés
he'i va'ekwe oiko hagwã xe amombe'u va'e. Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety he'i
va'ekwe oiko hagwã xe amombe'u va'e ave. Nanhe'ẽ pyahúiry amombe'u. Yma gware
nhe'ẽ mante amombe'u.
23 Yma gware nhe'ẽ no'ã-rami: "Ohasa asy va'erã Cristo, Nhandejáry rembiporavo va'e.
Upe rire ha'e katu ranhe oikove jevy va'erã. Upéa-gwi ha'e ranhe omombe'u va'erã
arandu judeu kwéry-pe, judeu e'ỹ va'e-pe ave oikwaa hagwã omano va'ekwe oikove
jevymaha" he'i. Upéixa voi he'i va'ekwe yma gware nhe'ẽ, he'i mburuvixagwasu-pe
Paulo imombe'u-vy.*
24 Upéixa voi omombe'u ojehegwa nhe'ẽ. Omombe'u jave upéixa, Festo onhe'ẽ hatã
íxupe:
—Nde tavy ra'e, Paulo, he'i. —Heta eterei eremonhe'ẽ-gwi kwatia, nde tavy-ma ra'e,
he'i mo'ã íxupe.
25 Ha'e katu he'i:
—Naháni, naxe tavýi voi katu, xe ruvixa Festo, he'i joty Paulo. —Anhetegwa meme
amombe'u.
26 Upéi he'i jevy mburuvixagwasu Agripa-pe:

* **26:18** At 9.1-19; 22.6-16 * **26:20** At 9.20-22,28-29 * **26:23** Is 42.6; 49.6

—Ko va'e rehegwa Hesu rehegwa ereikwaa porã voi, xe ruvixa Agripa. Oiko ramo, nokanhỹiry ndéhegwi ni peteĩ ra'e. Erehendupa voi ra'e, he'i. —Nanhemíry-py oiko va'ekwe. Ereikwaapa voi nipo ra'e. Upéa-gwi natĩry voi, he'i. —Anhembopy'agwasu anhe'ẽ hagwã nde-vy, xe ruvixa.

27 Ma'erã ndereroviái Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e? Ererovia nipo ra'e. Aikwaa voi ereroviaha, he'i mburuvixagwasu-pe.

28 Upe-ma ramo he'i íxupe:

—Ereipota pya'e xe aiko Hesu reroviaha ramo. Ha ndaiko pya'e mo'ãi, he'i.

29 Upe ramo he'i mburuvixagwasu-pe:

—Ãy erepytase ramo Hesu reroviaha va'e ramo, iporã. Are rire erepytase ramo, iporã ave va'erã. Tane mbojerovia katu ójehe Nhandejáry xe-rami ave, he'i. —Etería xe rendu va'e gwive tombojeroviapa katu ójehe Nhandejáry. Aipota erejerovia xe-rami ha ndaipotái erepyta ipokwaha reheve opyta va'e-rami, he'i Paulo mburuvixagwasu-pe.

"Naiporãi nhamoĩ preso" he'i Paulo-rehe

30 Upe ramo mburuvixagwasu opu'ã onhembo'y. Opu'ã ave heindýry. Opu'ã ave Festo.

31 Indive ogwapy va'e opu'ã ave. Oho ha'e anho oĩ ha-py onhomongeta-vy:

—Ko kwimba'e nahembiapo vaíry va'e nipo ra'e. Naiporãi nhamoĩ preso, naiporãi jajuka ave íxupe, he'i ojóupe.

32 Upéi mburuvixagwasu he'i Festo-pe:

—"Aipota xe monhe'ẽ César" he'i kuri nde-vy Paulo. Upe va'e nde'íry ramo ra'e, jaheja arã íxupe toho ra'e. Japoi jevy arã ra'e íxugwi, he'i Festo-pe mburuvixagwasu.

27

Paulo oho y-rupi ogwahẽ hagwã Roma tetã-my hikwái

1 Upe rire he'i mburuvixa kwéry:

—Jaha nhamondo íxupe Itália yvy-py, he'i Paulo-rehe.

Upe-ma ramo ome'ẽ capitão-pe héry va'e Júlio mburuvixagwasu rembigwái va'e, onhangareko hagwã hese. Oĩ va'e preso va'e ave oho hendive. Xe Lucas aha ave hendive.

2 Upéixa ramo oronhemboyru oroho-vy kanoagwasu-py. Adramítio tetã mygwa-py oronhemboyru oroho-vy. Upe kanóa oho-tama Ásia yvy retã retã-rupi. Ore moirũ ave Tessalônica tetã mygwa, héry va'e Aristarco, Macedônia yvy pygwa va'e. Ha upéi katu oroho-ma y-rupi. Ndorohói y mbyte-rupi. Hembe'y-rupi ae orohasa oroho-vy.

3 Iko'ẽ-my orogwahẽ oroho-vy Sidon tetã-my. Orogwahẽ rire, he'i Paulo-pe ore capitão:

—Tereho katu erehexa hagwã ne irũgwe-pe. Tome'ẽ nde-vy ne remi'urã, he'i íxupe ore capitão ogwereko porã hagwã.

Upéa-gwi oho ohexa oirũgwe-pe.

4 Upe rire orohasa jevy oroho-vy y-rupi. Henonde-gwi ou ramo yvytu, ojejapi japi kanoagwasu-rehe y. Upéa-gwi orogweroajere ykõi yvytu ete e'ỹ ha-rupi oroho. Upe va'e ykõi héry Chipre.

5 Upe rire orohasa meme oroho-vy Cilícia yvy, Panfília yvy ave orohasa. Upe rire orogwahẽ oroho-vy Mirra tetã-my, Lícia yvy pygwa.

6 Upe-py ore capitão otopa kanoagwasu mombyry oho va'ety, Alexandria tetã mygwa, Itália yvy-py oho va'erã. Upéixa ramo ore rerova upéa kanóa-py. Orosẽmba ore ryru-gwi orova hagwã upéa kanóa-py.

7 Upe rire oroho jevy y-rupi. Ndaheta áry jepéi mbegwe oroho. Hasy-py orogwahẽ Cnido rovái. Norogwahẽ jepéi. Ndohejái orohove yvytu. Upéa-gwi ykõi orogweroajere oroho-vy. Yvytu ete e'ỹ ha-rupi oroho. Upe va'e ykõi héry Creta. Salmona ypy-rupi orohasa.

8 Hasy-py hembe'y reheve oroho. Mbegwe mbegwe oroho orogwahẽ tetã-my héry
Kanóa Opyta Porã Haty-py. Upe-gwi hi'agwĩ-ma oĩ tetã héry va'e Laséia.
9 Upéixa ramo ore are-ma orogwahẽ hagwã upe-py. Nome'ẽi orohove hagwã. Judeu
kwéry aretegwasu ohasa-ma. Upéa jasy-rehe ama yvytu reheve. Upéa-gwi ore mytu'eỹ
orohove hagwã. He'i Paulo:
10 —Anive ereho teĩ, xe irũ. Erehove joty ramo, ojehu va'erã nhande-vy mba'e.
Onhehundi va'erã voi randai kanóa. Hye py pygwa ave onhehundipa-ta randai ave.
Nhanheapymi-ta randai ko nhande ave, he'i Paulo capitão-pe hendivegwa-pe ave.
11 Ha ore capitão katu nohendúi inhe'ẽ. “Jahave katu” he'i ramo kanóa ombogwataha
kanóa járy ave, ohendu upe mokõi va'e nhe'ẽ.
12 Ha Paulo nhe'ẽ katu nohendúi. Ha he'i hetave ohoseve va'e:
—A-py nome'ẽi japyta are, he'i. —Ama yvytu reheve eterei, he'i. —Jaha vyteve y-rupi
ikatu hagwãixa jatopa yvytu e'ỹ ha-py, japyta are hagwã upe-py, ro'y jave japyta hagwã.
Oiméne nhagwahẽ-tama Fenice tetã-my, kanóa opyta porã haty-py, Creta yvy pygwa.
Upe-py ojapyraha yvytu. Ndo'ái hese. Kwarahy resẽ gwigwa ndo'ái yvytu, he'i hetave
ohoseve va'e.
13 Ha upéi katu yryete-gwi ou va'e yvytu. Yvytu porã ha-rupi rei nahatã etéi yvytu.
Mbegwe nunga yvytu oĩ:
—Ome'ẽ-ma jaha vyteri, he'i ojóupe hikwái.
Upéixa ramo omboyru jevy heraha-vy inhapytĩha kanóa-py oroho jevy hagwã y-rupi.
Hembe'y-rehe ete orohasa oroho-vy.
14 Ykõi rembe'y-rehe ete oroho. Ndoroho mombyrýi vyteri. Upe-ma ramo ou
yvytugwasu. Kanóa-rehe ojejapi. Yvy ete-gwi ou va'e yvytu. Upe yvytugwasu héry
Nordeste.
15 Ha kanóa ndogwatavéi-ma henonde-gwi ou-gwi yvytu. Upéa-gwi orogwerova yvytu
rupive oho hagwã kanóa.
16 Oripara ore ryru ykõi'i yke-rehe. Upe-py ojapyraha yvytu ore ári-rupi. Ykõi héry
Clauda. Orohasa jave kanoagwasu ári orohupi kanoa'i. Hasy-py orohupi.
17 Upéi gwĩ imbogwataha kwéry omoĩ igwy-rupi ojokwa hagwã. Pono ojepe'a yvyra,
kanóa rehegwa, omoĩ. Ikyhyje ave itaypa-gwi. Ikyhyje ojeka ramogwarã ikanóa itaypa-
rupi. Itaypa héry Sirte. Upéa-gwi ombogwejypa lóna. Lóna kanóa rerahaha oipe'a kanóa
ári-gwi.
18 Yvytugwasu ramo omoapỹ apỹ kanóa-pe. Upéa-gwi iko'ẽ-my omombo y-py omboyru
va'ekwe ivevuive hagwã kanóa. Ko'ẽ ko'ẽmba omombo. Omombo ranhe y-py omboyru
va'ekwe.
19 Iko'ẽ-my oipyhy opo-py omombo jevy hagwã y-py kanoagwasu rehegwa.
20 Ou ramo marány yvytugwasu reheve, ndopái yvytugwasu. Are ndojekwaa voíry
kwarahy jasytata ave. Upéixa ramo:
—Ndaiporivéi-ma nhane resendeharã, he'i joa ojóupe.
21 Are-ma ndokaruvéi ave. Upe-ma ramo oho Paulo kanóa pygwa oĩ ha-py. He'i íxupe
kwéry:
—Ma'erã nerehendúi ra'e xe nhe'ẽ, xe irũ kwéry? he'i. —Ma'erã peju joty kwehe ra'e
Creta ykõi-gwi? Ndapejúi ramo ndojehúiry arã nhande-vy mba'e, he'i. —Nanhamombo
reíry arã ra'e nhamboyru va'ekwe, he'i íxupe kwéry.
22 Aỹ penhembopy'agwapy joa katu. Ojere-ta kanoagwasu. Ha nhande kwéry katu ni
peteĩ nanhanheapymi mo'ãiry, he'i.
23 Ko pyhare xe yke-rehe onhembo'y-ma kuri Tupã Nhandejáry rembigwái. Tupã
Nhandejáry xe Járy voi.
24 Amboete íxupe va'ety. “Ani ne mytu'e'ỹ, Paulo” he'i xe-vy. “Nerenheapymi mo'ãi.
Eregwahẽ-ta yvy ete-py erenhembo'y hagwã César rovagwy-py. Ha ne ndive oho va'e
gwive katu aresendepa-ta ave” he'i kuri xe-vy, he'i omombe'u-vy.

25 —Upéixa ramo penhembopy'agwapy katu peẽ, xe irũ kwéry, he'i Paulo. —Ha'e he'i ha-rami oiko-ta.
26 Xe arovía oikotaha he'i ha-rami. Ha omoanha-ta kanoagwasu nhande reheve yvytugwasu. Peteĩ ykõi-koty omoanha-ta imondo-vy, he'i kanóa pygwa-pe gwive Paulo.
27 Ha upéi katu oho rei kanóa. Ojererosyry uka oiko-vy y-pe. Ygwasu héry Ádria. Mokõi semana rire, pyhare mbyte-py, ojererosyry uka ramo:
—Nhagwahẽ-tama para'e yvy ete-py, he'i ojóupe imbogwataha kwéry.
28 Upéa-gwi oikutu y rye py imbogwejy-vy oikwaa hagwã hypyha: Trinta e sete metro nipo ra'e, he'i oikwaa ramo. Oho vyteve. Otantea jevy hypyha: Vinte e oito metro nipo ra'e, he'i oikwaa jevy ramo.
29 —Jaha vyteve ramo, oiméne ojejapi-ta ita-rehe kanóa, he'i ojóupe hikwái.
Upéa-gwi kanóa revi-gwi omombo y-py imbogwejy-vy irundy kanóa mombytaha. Oha'arõ oiko-vy ko'ẽ. Ojapura ko'ẽmba voi hagwã.
30 Ha upéi katu imbogwataha kwéry okanhyse mo'ã kanoagwasu-gwi. Ombogwejy kanoa'i y-py:
—Oromombo-ta itĩ-gwi kanóa mombytaha, he'i mo'ã.
31 Okanhyse-vy ae ra'e. Upe-ma ramo Paulo he'i ore capitão-pe, soldado kwéry-pe ave:
—Ko va'e ndopytái ramo kanoagwasu-py, nanhane resende mo'ãiry, he'i. —Nhamanomba-ta para'e, he'i capitão-pe.
32 Ohendu ramo inhe'ẽ, soldado kwéry omondohóy ikytĩ-vy opoi hagwã oho-vy y-rehe, ogwerosyry hagwã heraha-vy kanoa'i-pe y.
33 Hembipe jave ko'ẽ, he'i íxupe kwéry Paulo:
—Pekaru mani katu. Mokõi semana ne mytu'e'ỹ reheve ereiko ra'e, mba'eve ere'u e'ỹ reheve.
34 Pekaru mani katu, pekaru mani katu, he'i. —Pekaru ramo, pene mbaraete jevy-ta. Ani erejapura teĩ, he'i. —Ni peteĩ va'e-pe ndojehu mo'ãi mba'eve nhande-vy, he'i íxupe kwéry Paulo.
35 He'i rire oipyhy mbojape omboete Nhandejáry-pe. Enterove pa'ũ-my otima porã. Ombopóy-ma hi'u-vy.
36 Ohexa okaru ramo ipy'agwapy-ma hikwái. Ipy'agwapypa rire, okaru ave.
37 Ha ore kwéry, kanóa pygwa gwive ko duzentos e setenta e seis.
38 Okaru porã rire, omombo y-py gwembyre kwéry trigo ombovevúi porãve hagwã kanoagwasu.
39 Ko'ẽmba-ma ramo ndoikwaái yvy. Ohexa hembe'y-py yugwa porã. Upe-py ndaipoxýi y. Hembe'y-rehe oĩ yvyku'i morotĩ:
—Jaha katu upe-py. Nhatantea. Jaha-ta para'e upe-py, he'i ojóupe hikwái.
40 Upéa-rehe nomboyruvéi inhapytĩha. Oheja y-py oho-vy. Upéi ojora isã kanóa mbogwata porãha ojokwa va'ekwe. Upéi itĩ arigwa lóna omoĩ jevy yvyra-rehe kanóa tĩ ári yvytu omoanha hagwã heraha-vy yvy ete-py.
41 Ha ogweraha itaypa-rupi kanóa-pe yvytugwasu. Ndaysyry jojái-gwi itakuruvi ári oho opyta kanóa tĩ. Ndogwatavéi. Ha kanóa revi-rehe katu ojejapi japi y. Upéixa ramo ojoka voi kanóa-pe y.
He'i soldado kwéry:
42 —Preso oĩ va'e gwive ranhe jajukapa, he'i. —Pono o'yta okanhy oje'ói-vy, he'i. —Okanhy e'ỹ reheve jajuka mani, he'i ojóupe soldado kwéry.
43 Ha ore capitão ndohejái ojuka. Oresendese íxupe, Paulo-pe. Upéa-gwi ndohejái ojuka. He'i ore capitão:
—Pepo ranhe katu y-py. He'yta ranhe katu eresẽ hagwã yvy ete-py, he'i o'yta kwaa va'e-pe.
44 Ha o'yta kwaa e'ỹ va'e-pe katu he'i:

—Tapeho katu, he'i. —Ejepyhy katu yvyra ojeka va'ekwe-rehe ereho-vy eresẽ hagwã. Kanóa ojeka va'ekwe pehẽgwe-rehe ejepyhy ereho-vy, he'i íxupe kwéry.

Ha upéixa ramo osẽ va'ekwe gwive yvy ete-py onheresendepa-ma voi hikwái.

28

Paulo ogwahẽ oho-vy Malta ykõi-my

1 Oronheresendepa rire, omombe'u ore-vy ykõi réry. Malta héry.

2 Upéi oky-ma. Ama ramo ho'ysã eterei. Ha upe pygwa ore rereko porã-vy ou ohatapy ore-vy:

—Pegwahẽ katu. Orohatapy-ta peẽ-my, he'i ore-vy.

3 Íxupe kwéry gwarã oho jape'a-rehe Paulo. Omboaty heru-vy omoĩ hagwã tata-py. Ijape'a pa'ũ-my ou mbói. Omoĩ tata-py. “Syryry” he'i osẽ-vy mbói. Opo-ma ipo apy-rehe mbói. Osagwygwyu oĩ-vy ipo-rehe mbói.

4 Ha upe pygwa ohexa ramo, he'i ojóupe:

—Upe va'e kwimba'e oporojuka nipo araka'e, he'i hese. —Ygwasu-gwi onheresende kuri. Ha mbói-gwi katu nonheresendevéi-ma. Tupã ojuka uka-tama mbói-py, he'i hese. —Hembiapo vai-gwi ndohejáiry oikove puku íxupe, he'i mo'ã hese hikwái.

5 Ha'e ae katu ojéhegwi ombovava rei heity-vy mbói tata-py. Mba'eve ndojehúiry íxupe.

6 Ha ha'e kwéry katu ohexa katu katu íxupe: “Irurupa-ta ipo” he'i mo'ã ojéupe. “Ho'a-tama hetekwe” he'i mo'ã ojéupe. Ohexa katu katu are rire íxupe:

—Mba'eve teĩ ndojehúi ra'e íxupe. Ndaipu'akái hese ra'e mbói rãi. Tupã voi ra'e upéa, he'i jevy mo'ã hese.

7 Pepete oĩ ykõi mygwa ruvixa yvy. Huvixa héry Públio. Upe va'e ore rereko porã ore mogwahẽ-vy. Mbohapy áry ore mongaru porã ojave.

8 Ha mburuvixa ru oime hasy. Nopu'ãvéi voi. Gwupa-py voi oĩ. Gwye rasy-gwi heteraku. Ha Paulo oho ohexa hasy va'e ha-py. Omondo mondo Nhandejáry-pe onhe'ẽ okwera hagwã. Upéi omoĩ hete ári opo ombogwera hasy va'e-pe.

9 Upéi ojekwaa-ma herakwã. Upéa-gwi ykõi mygwa, hasy va'e gwive ou iha-py. Ha ha'e ombogwerapa-ma.

10-11 Heta ore mboete ore rexakwaa kwaa rei-vy hikwái. Oroikotevẽ-ma ramo ome'ẽ me'ẽ ore-vy.

Paulo ogwahẽ oho-vy Roma tetã-my

Mbohapy jasy rire orohopa jevy-ta y-rupi. Oroho jevy-tama ramo, omboyru kanoag-wasu ohekoviarõ va'ekwe-py ore rembiporurã va'e gwive. Upe kanoagwasu opyta va'ekwe upe-py ho'a ramo ro'y. Ro'ypa rire, ykõi-my orogwahẽ va'ekwe gwive orohopa jevy. Upe kanóa Alexandria tetã mygwa. Hi'ári oĩ mokõi ta'anga, tyvýry mokõi va'e. Oroike jevy oroho-vy kanoagwasu-py.

12 Orogwahẽ oroho-vy outro tetã-my héry va'e Siracusa. Upe-py oropyta mbohapy áry. Upe rire oroho jevy y-rupi.

13 Yry akwã akwã-rupi oroho. Orogwahẽ oroho-vy Régio tetã-my. Peteĩ áry-py ndaijerekwái yvytu. Iko'ẽ-my ore rapykwe-gwi ae ou yvytu. Ou-ma ramo yvytu katu oroho jevy-ma y-rupi. Iko'ẽ-my orogwahẽ oroho-vy outro tetã-my héry Potéoli. Upe-py orosẽmba kanóa-gwi orogwata oroho-vy yvy ete-rupi.

14 Upe-py orojotopa Hesu nhe'ẽ renduha ndive.

—Pepyta ranhe a-py, he'i ore-vy.

Upéixa ramo peteĩ semana oroiko upe-py. Upe rire oroho jevy. Orogwata oroho-vy Roma tetã-koty.

15 Ha Hesu nhe'ẽ renduha Roma pygwa va'e ohendu-ma ramo ore rerakwã, ou ore rogwaitĩ. Ou voi ore rape ra'arõha ore rogwaitĩ-vy. Oĩ ou va'e ore rape ra'arõha Praça de

Ápio-py. Oĩ ave ou va'e Três Vendas peve. Orohogwaitĩ-ma ore rape ra'arõha-pe. Ha Paulo ohexa ramo:

—Atima porã nde-vy, xe Járy, he'i imboete-vy. Ipy'agwapy jevy-ma.

16 Upe rire oroike oroho-vy Roma tetãgwasu-py. Upe-py preso rerekoha e'ỹ-rami ogwereko Paulo-pe ore capitão. Oiko hóga pygwa-rami. Peteĩ soldado mante oiko hendive.

17 Mbohapy áry rire, ombovia uka upe pygwa judeu ruvixa va'e onhomboaty hagwã hese. Onhomboaty rire he'i íxupe kwéry:

—Naxe rembiapo vaíry va'ekwe, xe re'ýi kwéry, he'i Paulo. —Ndajapo vaíry va'ekwe nhande re'ýi kwéry-rehe. Judeu amyrĩ reko-rupi aiko meme va'ekwe. Ndajapo vaíry jepe xe moĩ rei preso joty. Jerusalém tetã-my xe moĩ preso. Upe rire xe me'ẽ va'ekwe romano kwéry-pe.

18 Ha romano kwéry xe monhe'ẽ rire hikwái: "Ndaipóri hembiapo vaikwe" he'i xe-rehe. "Upéixa ramo naiporãi jajuka íxupe. Japoi íxugwi toho" he'i xe-rehe hikwái.

19 Ha judeu kwéry katu ndojohu porãi upe va'e nhe'ẽ: "Ani erepoi íxugwi. Ejuka ranhe katu" he'i va'ekwe xe-rehe. Upéixa he'i-ma ramo, ha'e-ma xe mburuvixa-pe: "Aipota xe monhe'ẽ mburuvixagwasu César" ha'e mburuvixa-pe, he'i omombe'u-vy. —Ha namombe'u mo'ãi mburuvixagwasu-pe judeu kwéry hembiapo vaikwe. Xejehegwa mante amombe'u-ta, he'i.

20 —Ha ko'ánga katu amombe'u-ta peẽ-my Nhandejáry nhe'ẽ. Yma va'ekwe nhane ramói kwéry-pe he'i va'ekwe Nhandejáry. "Oikove jevy va'erã omano va'ekwe gwive" he'i va'ekwe, he'i. —Upéa he'i va'ekwe ogwerovia va'ekwe hikwái. Ha xe arovia ave. Upéa nhe'ẽ arovia-gwi, xe pokwaha-rehe xe rereko. Upéa-gwi xe apombovia uka kuri anhomongeta hagwã pene ndive, he'i ou va'ekwe-pe.

21 Upe rire he'i íxupe ou va'e:

—Nogwahẽi vyteri ore-vy nde rehegwa kwatia nhe'ẽ. Judéia yvy-gwi ndoúi vyteri. Nhande re'ýi kwéry ko'a-py ou va'e nane mombe'úiry. Nomombe'u vaíry nde rehegwa.

22 Ha gwĩ opa-rupi oiko va'e onhe'ẽ vai vai Hesu nhe'ẽ-rehe. Upéa oroikwaa. Upéa-gwi orohenduse voi ndehegwigwa, he'i. —Mba'eixagwa ne nhe'ẽ pa orohenduse ndéhegwi, he'i íxupe judeu kwéry.

23 Ha upéi katu omopeteĩ áry ou jevy hagwã hikwái.

Upe áry-py ou jevy henda-py. Hóga-py ou heta eterei. Pyharevete ka'aru ete peve oikwaa uka íxupe kwéry Hesu rehegwa nhe'ẽ. He'i íxupe kwéry:

—Anhetegwa voi Nhandejáry nhande ruvixarã rehegwa nhe'ẽ. Anhetegwa voi Hesu rehegwa nhe'ẽ, he'i ogwerovia uka etese-vy. —Hesu renonde rupigwa ndaijapúi voi. Upéixa he'i va'ekwe myamyrĩ Moisés, Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety kwéry ave, he'i omombe'u-vy ou va'ekwe-pe.

24 Ohendu ramo inhe'ẽ, oĩ ogwerovia va'e, oĩ ndogweroviái va'e ave.

25 Upéixa ramo oje'oipa jevy-ma hikwái. Onhonhe'ẽ mbojevy jevy oje'ói-vy. Oje'ói e'ỹ mboyve omombe'u íxupe kwéry Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety he'i va'ekwe. Héry va'e Isaías.

—Ndojavýi nipo ra'e onhe'ẽ Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ome'ẽ-vy Isaías-pe inhe'ẽrã. Pene ramói amyrĩ kwéry pegwarã ome'ẽ íxupe. Anhetegwa voi ra'e onhe'ẽ omombe'u. A-rami he'i va'ekwe Isaías:

26 "Tereho katu judeu kwéry renda-py. A-rami emombe'u ko va'e nhe'ẽ: Erehendu-ta voi
ha erehendu va'e ndopytáiry va'erã nde apysa-py. Erehexa-ta voi ha erehexa va'e
ndereikwaáiry va'erã. Aipo-rami ere kuri íxupe kwéry.

27 Nainhakã porãvéi-ma judeu kwéry. Ohendu e'ỹ va'e-rami ohendu. Ohexa e'ỹ va'e-rami ave, ohexa. Upéa-gwi ndohexaséi voi, nohenduséi voi. Ndopytáiry ipy'a-py

hemiendukwe hi'arandu porã hagwã. Ndogwerovaséi gweko Nhandejáry omopotĩ hagwã ipy'a iky'a va'e”*
he'i va'ekwe Isaías judeu kwéry-rehe, he'i Paulo imombe'u-vy.
28 —Pejeapysaka porã katu ko va'e nhe'ẽ-rehe. Are-ma ne'írã joty omosarambi ranhe. Kwehe nomosarambíry judeu e'ỹ va'e-pe. Judeu kwéry-pe mante omosarambi. Ãy ae omosarambi-ta Nhandejáry íxupe kwéry judeu e'ỹ va'e-pe nhane resendeharã rehegwa nhe'ẽ. Ohendu va'erã voíte hikwái, he'i ou va'ekwe-pe Paulo.
29 Ohendu ramo inhe'ẽ, oje'oipa judeu kwéry. Onhonhe'ẽ mbojevy jevy oje'ói-vy.
30 Ha ha'e katu opyta upe-py. Oiko mokõi ro'y opaga-vy ójehe. Oiporu hagwe-py joty oiko. Ou va'e-pe gwive omogwahẽ meme: “Nhagwahẽ katu jagwapy” he'i meme.
31 Omombe'u mbe'u Nhandejáry nhande ruvixarã rehegwa nhe'ẽ. Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ-py oporombo'e mbo'e. Ndaipóri ojoko va'erã íxupe. Notĩry imombe'u-vy.

* **28:27** Is 6.9-10

Roma tetã mygwa pegwarã
epistola de Paulo aos romanos

1 (v1,7) Nhandejáry rembiayhu peiko va'e, hemienói he'yirã, Roma tetã-my peiko va'e. Xe Paulo amondo-ta peẽ-my xe nhe'ẽ. Tapende rovasa katu Nhandejáry, Nhande Ru va'e pende rexakwaa rei-vy. Tapende rexakwaa katu Nhandejáry Hesu Cristo ave. Tapene mbopy'agwapy katu ave. Xe Paulo Hesu Cristo rembigwái voi. Ha Nhandejáry xe renói va'ekwe gwemimondorã. Inhe'ẽ porã mombe'uharã xe poravo va'ekwe.
2-4 Yma va'ekwe Nhandejáry omombe'u nhe'ẽ porã. Hesu ne'írã ojekwaa ramo va'ekwe, hesegwa nhe'ẽ porã omombe'u-ma. Inhe'ẽ-py omombe'u va'ety-pe omombe'u. Ohai uka íxupe kwéry kwatia marangatu-rehe omoĩ hagwã inhe'ẽ porã. Kwatia nhe'ẽ-py omombe'u Nhandejáry ra'y rekorã. Ha'e Nhandejáry Hesu Cristo voi. Upéi ogwejy ou-vy ko yvy-rehe oiko-ma hagwã kwimba'e ramo. Myamyrĩ Davi remiarirõ voi upéa. Ha upéa ojejuka rire oikove jevy va'erã voi, ojekwaa hagwã hese Nhandejáry ra'y teeha hese, inhe'ẽ marangatu-gwi enterove va'e-rehe ipu'akaha ojehexa uka hagwã hese.
5 Ha'e katu xe rexakwaa rei va'ekwe. Xe moĩ va'ekwe gwemimondorã xe arovia uka hagwã inhe'ẽ entéro tetã tetã mygwa kente kwéry-pe. Ha'e oipota gwéry-py enterove va'e omboete íxupe.
6 Ha peẽ ave Roma-py peiko va'e, Nhandejáry pende pe'a Hesu Cristo re'yirã.
7 (-)

Paulo otima porã Nhandejáry-pe Roma tetã mygwa-rehe

8 Ko'ánga atima porã ranhe-ta Nhandejáry-pe pende-rehe kwéry. Hesu Cristo réry-py atima porã-ta. Nhandejáry perovia tee-magwi peiko-vy, pene rerakwã porã opa-rupi oho. Upéa-gwi atima porã Nhandejáry-pe.
9-10 Oração ajapo jave, xe mandu'a meme pende-rehe. Oikwaa Nhandejáry xe mandu'a ndu'aha pende-rehe. Oikwaa xe apu e'ỹha voi xe. Xe py'a ete gwive amba'apo va'e íxupe, ta'ýry Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ porã amombe'u-vy. Are-ma ahase mo'ã pende ha-py. Ajerure rure Nhandejáry-pe ãy aha hagwã apopohu. Xe aha va'erã ha'e oipotaha áry-py aha va'erã.
11 Apohexase eterei amombe'u hagwã peẽ-my Nhe'ẽ Marangatu tee va'e remime'ẽgwe rehegwa nhe'ẽ pejehesa rerova e'ỹ hagwã Hesu-gwi, perovia porãve rãve hagwã íxupe.
12 Upéixa ramo nhanhopytygwõ va'erã. Xe arovia teeha xe-rehe pehexa kwaa ramo, perovy'a va'erã. Ha perovia teeha pende-rehe ahexa kwaa ramo katu, arovy'a ave va'erã.
13 Ahase rei aiko-vy, xe re'ýi kwéry, apopohu-vy. Ha xe jokoha katu ndohejáiry aha. Nhande kwéry e'ỹ va'e, judeu e'ỹ va'e outro tetã tetã-rupi oiko va'e-pe namombe'u reíry hagwe-rami, peẽ aipota katu pehendu ave nhe'ẽ porã.
14 Xe areko amombe'u va'erã voi. Tekotevẽ amombe'u voi Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ porã enterovéa-pe. Aha-ta katu amombe'u karai-pe, karai e'ỹ-pe ave. Aha-ta katu amombe'u imbo'epyre va'e-pe, imbo'epyre e'ỹ va'e-pe ave.
15 Upéixa ramo amombe'uséte voi peẽ-my hesegwa nhe'ẽ porã Roma-py peiko va'e-pe.

Nainhe'ẽ reíry va'e Nhandejáry. Nhane resende kwaa voi

16 Xe natĩry Hesu rehegwa nhe'ẽ porã amombe'u-vy. Xe arovia voi inhe'ẽ. Xe natĩry voi hesegwa amombe'u hagwã. Nainhe'ẽ reíry va'e Nhandejáry. Onhe'ẽ reroviaha gwive oresende kwaa va'erã íxupe Nhandejáry. Nhande kwéry, judeu va'e-pe oresendese ranhe. Upéi oresendese ave nhande kwéry e'ỹ va'e-pe, judeu e'ỹ va'e-pe. Upéa-gwi xe natĩry voi, nhe'ẽ porã mombe'u-vy.*

* **1:16** 2 Tm 1.8-9

17 Upéa nhahendu ramo, oikwaa uka nhande-vy Nhandejáry mba'éixa pa nhane
mopotĩ. Jarovia-ma ramo íxupe, omopotĩ nhande py'a. Nhane rembiapo porã-rehe rei
nanhane mopotĩry. Jarovia-gwi íxupe ae nhane mopotĩ.
"Ogwerovia-gwi íxupe, Nhandejáry remimopotĩ oikove va'erã Nhandejáry ndive."*
Upéixa voi he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.

Ndoikóiry ko yvy-rupi ipy'a ky'a e'ỹ va'e

18 Ha upéi katu Nhandejáry oikwaa uka-ma oiko-vy gwembiaporã. Ogwereko asy
va'erã gwĩ ojéupe omboete e'ỹ va'e-pe gwive. Hembiapo vai va'e-pe gwive ogwereko asy
va'erã. Hembiapo vai meme-gwi, Nhandejáry ndohejái ojekwaa hese anhetegwa va'e
rekoha.
19 Ha Nhandejáry rekoha opa-rupi ojekwaa porã yvypóry-pe. Oikwaa uka íxupe kwéry
gwekoha porã. Ha ndoikwaaséi-gwi íxupe ogwereko asy joty va'erã íxupe kwéry.
20 Yma va'ekwe omoingo ko yvy Nhandejáry. Ha upe rire katu Nhandejáry rexa e'ỹ
ramo jepe, gwĩ yma gware ohexa kwaa joty hese hekoha: "Opa e'ỹ reheve ipu'akaha
va'e nipo ra'e" he'i hese. "Heko marangatu va'e voi nipo ra'e" he'i Nhandejáry-rehe
hikwái. Nhandejáry rembiapokwe rexa-vy ohexa kwaa porã tee voi hese. Oikwaa teĩ
jepe, ndojapóiry heko-rupi. Upéa-gwi ndikatúiry he'i "Xe ndaikwaáiry íxupe. Xe ndaheko
kwaáiry vyteri íxupe. Ndaheko kwaái-gwi, ajapose va'e rei-ma xe ajapo" ndikatúiry he'i.
Ohexa kwaa voi hekoha. Oikwaa teĩ jepe ndojapóiry heko-rupi.
21 Nhandejáry-pe oikwaa ramo jepe: "Nde ko Nhandejáry voi ra'e" nde'íry joty íxupe.
Nomboeteséi íxupe, notima porãi íxupe. Nomboeteséi-gwi íxupe, onhembotavy-ma oiko-
vy hikwái. Opy'apy-py onhe'ẽ rei rei oiko-vy. Nahi'arandúi-gwi pytũ-my rei oiko va'e-
rami oiko hikwái.
22 "Ore ore arandu voi" he'i mo'ã ójehe kwéry. Ha nahi'arandúiry voi hikwái.
23 Nomboeteséi-ma Nhandejáry omano e'ỹ va'e-pe. Hekovia omboete ta'anga anga
Nhandejáry e'ỹ va'e-pe rei. Omboete e'ỹ va'erãgwe-pe katu omboete hikwái. Teko rei-pe
ae omonhandejáry imboete-vy. Omboete gwyra ra'anga-pe, víxu ra'anga-pe ave. Gwye-
rehe oiko va'e ra'anga-pe ave omboete hikwái.
24 Nahi'aranduvéi-magwi, ta-pe porã e'ỹ-rupi Nhandejáry oheja íxupe kwéry oho: "To-
japo katu oiko-vy ha'e ae gwembiapo" he'i hese kwéry. "Gweko ky'a-rupi ae toiko katu"
he'i hese. Oheja íxupe kwéry oho onhomongy'a hagwã-rupi, otĩ kwaa e'ỹ reheve ae oiko
hagwã.
25 Ombohekovia anhetegwa va'e Nhandejáry rehegwa. Ijapu va'e-pe katu ogwerovia.
Nomboeteséi-ma nhane moingohare-pe. Hekovia ombotuvixa mba'e Nhandejáry rem-
biapokwe imboete-vy. Íxupe ae katu nomboete teéiry. Ha'e ae katu tonhemboete opa e'ỹ
reheve. Amém.
26 Nomboetéi-gwi íxupe, oheja íxupe kwéry Nhandejáry tape vai-rupi oho hagwã. "Toiko
otĩ kwaa e'ỹ reheve" he'i hese kwéry. Upéixa kunha notĩvéi-ma. Ohasa verei-ma oiko-vy
tekoha. Teko ky'a-rupi oiko.
27 Ha kwimba'e ave ohasa verei-ma ave oiko-vy tekoha. Nonhenotĩ kwaavéi-ma oiko-
vy. Upéa-gwi omoingo íxupe kwéry tape vai-rupi Nhandejáry hembiapo apokwe-rehe
hereko-vy.
28 Upéixa ramo anhetegwa va'e Nhandejáry rehegwa ndoikwaasevéi. Upéa-gwi
omoakã vai íxupe kwéry Nhandejáry. Upéixa ramo ivai ramo jepe, ojohu porã joty hikwái:
"Tohasa katu tekoha" he'i hese. Omohembiapo vai joty íxupe kwéry.
29 Upéa-gwi opaixagwa ojapo. Hembiapo vai, opamba'e rei oipota ojéupe gwarã, ipy'a
vai. Gwapixa oiko porãha ave ndojohu porãi. Ha ha'e kwéry oporojuka, onhorairõ,
oporombotavy ave. Gwapixa-pe ndohayhúi. Onhe'ẽ rei rei oiko-vy ojóehe.

---

* **1:17** Hc 2.4

30 Onhogwenohẽ vai vai rei ave. Ndaija'éiry Nhandejáry-rehe. Nonhomboetéiry-gwi
onhe'ẽgwasu gwasu rei ojóehe. Onhembotuvixaseve mo'ã hikwái. “Xe tuvixa mba'e, xe
tuvixa mba'e” he'i mo'ã oiko-vy ójehe. Ha imandu'a ndu'a gwembiapo vairã-rehe ojapo
vaive ive hagwã. Gwu nhe'ẽ-rehe opyrũ. Osy nhe'ẽ-rehe ave opyrũ.
31 Hi'arandu e'ỹ va'e, hese ndojeroviái va'e. Gwe'ýi-pe ndohayhúi, ndojohayhúi va'e.
He'i hagwe-rami ndojapói va'e. Ndoporoporiahuverekóiry ave.
32 Upeixagwa apoha “Mombyry amondo va'erã íxupe xejéhegwi” he'i Nhandejáry
kwatia nhe'ẽ. Ogwereko va'erã hembiapo vaikwe-rami. Omano hagwã-py oho va'erã.
Upéa oikwaa ramo jepe, ojaposéte katu oiko-vy. Ha outro kwéry katu upeixagwa ojapo
va'e ogwerohory joty hembiapo. “Iporã” he'i mo'ã joty hembiapo vai rexa-vy.

2

Nhandejáry ogwereko enterovéa-pe hembiapo apokwe-rehe

1 Ma'erã po, xe re'ýi, “Ne rembiapo vai-ma” peje rei pende rapixa-rehe? Nde rapixa
rembiapo nderejohu porãi ramo jepe, ha'e-rami ave nde. Upéixa ramo ojekwaa nde-
rehe nde rekoha vai. Upéa-gwi nhande kwéry ramo jepe, nhande kwéry e'ỹ ramo jepe,
“Xe ko xe py'a potĩ aiko-vy” ndikatúi ere ndéjehe.*
2 Upeixagwa apoha-pe ogwereko va'erã Nhandejáry hembiapo apokwe-rehe imoingo
asy-vy. Oheko kwaapa voi Nhandejáry.
3 Nde rapixa rembiapo nderejohu porãi va'e, ne rembiapo hembiapo ramigwa voi ave.
Ma'erã po, xe re'ýi, “Nhandejáry ndaxe mbohasa asy mo'ãi xe rembiapo apokwe-rehe”
ere rei ndéjehe?
4 Nerepenái para'e Nhandejáry rekoha-rehe. Ha'e nhande poriahuvereko reko va'e.
Nanhane mbohasa asy pya'éi va'e nhane rembiapo vaikwe-rehe. Ipoxy rei rei e'ỹ va'e
ha'e. Hekoha porã-gwi, nerepenái para'e hese. Ha Nhandejáry oipota ererova nde
rekoha. Upéa-gwi nde poriahuvereko reko oiko-vy ererova hagwã hese nde rekoha. Upe
va'e peikwaa teĩ voi peiko-vy.*
5-6 Ha peẽ katu pende apysa e'ỹ va'e-rami joty peiko. Penhembopy'a ratã-gwi, nape-
henduséi voi inhe'ẽ. Pepyrũ inhe'ẽ-rehe. Upéa-gwi Nhandejáry ojehexa uka jevyha áry-py,
ogwereko asy va'erã yvypóry-pe. Hembiapo apokwe-rami ojapo va'erã hese. Inhe'ẽ-rehe
pepyrũ-gwi, pene moingo asyve syve va'erã. Upe áry-py ojohu tee va'erã enterovéa-rehe
hembiapo apokwe.*
7 Oĩ hembiapo porã meme va'e. Oipota ojéupe omomba'egwasu Nhandejáry. Oipota
ojéupe omboete. Onhemoingove ukase Nhandejáry-pe. Upe va'e-pe omoingove va'erã
ondive Nhandejáry opa e'ỹ reheve.
8 Ha hembiapo porã e'ỹ va'e katu ójehe anhóte oiko. Tekoha-rupi ndoikoséi-gwi,
ojeheko rerova ivai va'e-rehe. Upe va'e-pe ogwereko asy va'erã voi Nhandejáry.
9 Hembiapo vai va'e-pe gwive omoingo asy va'erã Nhandejáry. Ombohasa asy ranhe
va'erã nhande kwéry judeu va'e-pe. Upéi nhande kwéry e'ỹ va'e judeu e'ỹ va'e-pe ave
omoingo asy va'erã.
10 Ha hembiapo porã va'e-pe gwive omomba'egwasu va'erã Nhandejáry. Omboete
va'erã íxupe kwéry. Ombopy'agwapy va'erã ave. Ohovasa ranhe va'erã nhande kwéry
va'e-pe. Upéi nhande kwéry e'ỹ va'e-pe ave ohovasa va'erã.
11 Enterove va'e-pe peteĩxa ogwereko Nhandejáry. Judeu kwéry, judeu e'ỹ kwéry ave
hembiapo apokwe-rehe peteĩxa ogwereko.*
12 Ha nhande kwéry e'ỹ va'e katu ndoikói myamyrĩ Moisés remimombe'ukwe-rupi.
Hemimombe'ukwe tekoha porã-rupi ndoikóiry. Ha'e ae gweko-rupi joty oiko. Moisés

* **2:1** Mt 7.1-2; Lc 6.37; Mt 6.14 * **2:4** Êx 34.6-7; 1 Pe 3.20 * **2:5-6** Sl 62.12; Mt 16.27; 1 Co 3.8; Ap 22.12 * **2:11** Dt 10.17; At 10.34-35

remimombe'ukwe-rupi ndoikói-gwi ojejavy. Ojejavy-gwi, oheja íxupe Nhandejáry. Ha nhande kwéry katu jaikose mo'ã Moisés remimombe'ukwe-rupi. Upe tekoha porã omombe'u va'ekwe nhande-vy teko porã-rupi jaiko hagwã. Ha jajejavy joty jaiko-vy ramo, Moisés nhe'ẽgwe-rupi ndajaikói ramo, ndojohu porãi nhane rembiapokwe Nhandejáry.

13 Upe tekoha porã ohendu rei va'e-pe, "Nde py'a potĩ-ma nde" nde'íry va'erã íxupe Nhandejáry. Ohendu tee va'e-pe ae katu, "Nde py'a potĩ-ma nde" he'i va'erã íxupe Nhandejáry.

14 Upe tekoha porã-rupi ndoikói nhande kwéry e'ỹ va'e. Moisés nhe'ẽgwe ndoikwaái voi. Ha oikwaa e'ỹ ramo jepe, Nhandejáry remimbota-rupi joty oiko. Ojéhegwi rei vérami oikwaa hemimbota.

15 Nhandejáry remimbota ojapo-gwi, oĩ vérami joty he'i va'e íxupe ipy'apy-py, oikwaa uka va'e íxupe. Hembiapo porã ramo, oĩ vérami joty he'i va'e íxupe, "Iporã erejapo upe va'e" he'i va'e. Ha hembiapo vai ramo katu, oĩ vérami joty íxupe, "Ne rembiapo vai-ma" he'i vérami joty voi ave íxupe. Ojéhegwi rei vérami oikwaa ra'e Nhandejáry remimbota.

16 Upéixa ete oiko va'erã. Nhandejáry ojehexa uka jevyha áry-py oiko va'erã. Xe remimombe'ukwe-rami oiko va'erã. Upe áry-py enterovéa-pe omonhe'ẽ va'erã Nhandejáry hembiapo apokwe-rehe. Inhe'ẽ-py Cristo omombe'u va'erã íxupe kwéry ipy'a-py onhemi oĩ va'e. "Iporã" he'i va'erã para'e, "Ivai" he'i va'erã para'e petẽi teĩ-pe.

Moisés remimombe'ukwe tekoha porã-rupi ndajaiko porã teéiry nhande kwéry

17 Ha ko'ánga katu amondo-ta xe nhe'ẽ peẽ-my, xe re'ýi kwéry. Nhande kwéry va'e-pema amonda-ta xe nhe'ẽ. "Xe ko judeu kwéry va'e" peje pendéjehe. Tekoha porã Moisés remimombe'ukwe perovia va'e. "Nhandejáry ko ore Jaryve voi" peje pendéjehe gwĩ nhande kwéry e'ỹ va'e-pe penhemboete uka reise-vy. "Ndaha'éiry pende Járy tee" peje íxupe onhomba'ejáry-rehe pepondera-vy.

18 Nhandejáry remimbota peikwaa va'e voi. Upe tekoha porã-py pene mbo'e va'ekwe peikwaa porã hagwã jajapo va'erã, jajapo e'ỹ va'erã ave.

19 "Xe ko gwaperã oikwaa e'ỹ va'e-pe ahexa uka va'e voi" peje rei pendéjehe. "Xe ko pytũ-my rei oiko va'e-pe ahesape va'e voi" peje pendéjehe.

20 "Xe ko hi'arandu e'ỹ va'e-pe amo'arandu va'e. Oikwaa e'ỹ va'e-pe ahekombo'e va'e" peje pendéjehe. "Upe tekoha porã-rupi aiko-gwi, xe arandupa voi xe. Anhetegwa va'e gwive aikwaapa xe" peje rei mo'ã pendéjehe.

21 Kente mbo'eháry voi nde. Ma'erã po ndapejéi ojóupe "Aníke eremonda teĩ" peje hagwã pende rapixa-pe penhemonhe'ẽ-vy. Aipo ramo, ma'erã nde voi gwĩ-rami ne monda?

22 "Aníke peiko teĩ nde rapixa rembireko ndive penhomongy'a-vy" peje penhemonhe'ẽ-vy. Aipo ramo, ma'erã nde voi ereiko nde rapixa rembireko ndive. Tupã kwéry ra'anga pejohu vai voi. "Aníke peike teĩ ha'e kwéry oĩ ha-py" peje ojóupe. Aipo ramo, ma'erã nde voi ereho upe-py pemonda hagwã.

23 "Nhandejáry remimombe'u ukakwe nhande rekoharã voi ore rekoha" peje mo'ã pendéjehe peponderase-vy ojóehe. Penhemboeteseve mo'ã. Aipo ramo ma'erã pemotĩ Nhandejáry-pe hemimombe'ukwe pejapo e'ỹ-vy?

24 "Nhandejáry rekoha vérami mo'ã pereko-gwi, xe re'ýi kwéry, nhande kwéry e'ỹ va'e
nomboetéi Nhandejáry-pe. Onhe'ẽ rei rei hese"*
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.

25 Gwĩ Moisés remimombe'ukwe tekoha porã va'e gwive rendu-vy, peẽ kwéry penhepirekytĩ uka va'ekwe. Ha upe tekoha-rupi peiko e'ỹ ramo katu penhepirekytĩ uka rei araka'e. Penhepirekytĩ uka hagwe ndovaléi peẽ-my.

---

* **2:24** Is 52.5

26 Ha nhande kwéry e'ỹ va'e, judeu e'ỹ va'e katu onhepirekytĩ uka e'ỹ va'e voi. Ha upe
tekoha-rupi oiko-ma ramo, “Xe re'ýi e'ỹ ramo jepe, onhepirekytĩ uka e'ỹ ramo jepe, xe
re'ýi tee-rami joty oiko” he'i va'erã Nhandejáry nhande kwéry e'ỹ va'e-rehe.
27 Aipo ramo, “Gwĩ nhande kwéry e'ỹ va'e hekoha porãve pendéhegwi” he'i va'erã
Nhandejáry peẽ-my. Ha peẽ katu upe tekoha porã-rupi ndapeikói voi. Upe tekoha pende
rehegwa nhe'ẽ kwatia-rehe onhemoĩ va'ekwe. Penhepirekytĩ uka va'ekwe. Ha upe
tekoha-rupi katu ndapeiko teéiry voi. Ha nhande kwéry e'ỹ va'e katu onhepirekytĩ uka
e'ỹ ramo jepe, upe tekoha-rupi joty voi oiko. Upéa-gwi “Judeu kwéry e'ỹ va'e hekoha
porãve pendéhegwi” he'i va'erã peẽ-my Nhandejáry.
28 Aipo ramo, entéro judeu kwéry he'i va'e, oipirekytĩ va'e gwive, ndaha'éiry ha'e tee
meme. Judeu kwéry oipirekytĩ-gwi mante ndoikóiry judeu tee ramo.
29 Ndaha'éiry upéixa. Ha judeu tee va'e katu ipy'a potĩ va'e, Nhandejáry remimopotĩ
ipy'a. “Xe re'ýi tee voi nde” he'i íxupe va'e Nhandejáry. “Upe tekoha porã kwatia-rehe
nhe'ẽ nhamonhe'ẽ-gwi, jaiko judeu tee ramo” ja'e mo'ã nhandéjehe. Nhe'ẽ Marangatu
tee va'e oĩ-ma ramo ae nhande py'a-py, jaiko judeu tee ramo. “Xe pirekytĩ-gwi, aiko judeu
tee va'e-rami” ja'e mo'ã nhandéjehe. Ndaha'éi upéa-gwi. Nhande py'a potĩ-gwi ae jaiko
Nhandejáry re'ýi ramo judeu tee va'e-rami. Judeu tee va'e katu nomboetéi íxupe teko rei.
Nhandejáry ae omboete íxupe.*

3

1 Upéixa ramo, “Nhande pe'a rei araka'e nhande kwéry e'ỹ va'e pa'ũ-gwi” oĩ he'i va'e
mo'ã upéixa. “Nhanhepirekytĩ rei araka'e” oĩ upéixa he'i va'e mo'ã. “Judeu kwéry va'e teĩ
nhande kwéry” oĩ upéixa he'i va'e mo'ã.
2 Nahániry. Nanhande pe'a reíry va'ekwe Nhandejáry. Nanhanhepirekytĩ uka reíry
va'ekwe. Ãy amombe'u ranhe-ta peẽ-my mba'éixa Nhandejáry nhande rovasa va'ekwe.
Nhande kwéry-pete omonhangareko uka nhe'ẽ porã-rehe omombe'u hagwã.
3 Ha oĩ va'ekwe nhande kwéry judeu va'e ndojapói inhe'ẽgwe-rupi: Aipo ramo he'i
va'ekwe ndojapóiry voi para'e Nhandejáry, he'i va'e oĩ.
4 Ndaha'éiry upéixa. Ndaijapu mo'ãi Nhandejáry. Onhe'ẽ-gwi ova e'ỹ va'e voi ko
ha'e. Enterovéa va'e teko rei va'e ijapu ramo jepe, ojapo va'erã katu onhe'ẽgwe-rupi
Nhandejáry. Ndikatúiry ha'e ijapu ójehe. Upéa-rehe he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:

“Erenhe'ẽ jave, ojekwaa-ta katu nde-rehe nde apu e'ỹha. Ne monhe'ẽ uka ramo, Ojejavy
e'ỹ va'e voi, he'i va'erã katu nde-rehe. Mba'eve ndojapóiry, he'i joty va'erã nde-
rehe.”*

Upéixa he'i voi Nhandejáry-rehe Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.

5 Oĩ he'i va'e mo'ã: “Nhane rembiapo vai ramo, ojekwaa porãve Nhandejáry-rehe ijapu
e'ỹha” he'i mo'ã. “Upéixa ramo, nhane rembiapo vaikwe repy-rehe nhane moingo asy
ramo, ndaha'éi hembiapo porã va'e Nhandejáry” oĩ onhe'ẽ va'e mo'ã Nhandejáry rekoha-
rehe. Upéixa he'i mo'ã teko rei, ijapu rei-vy hese.
6 Ha ndaha'éiry voi upéixa. Ha Nhandejáry katu ndaheko porãi ramo ra'e, ndikatúi
ogwereko arã ra'e enterovéa-pe hembiapo apokwe-rehe. Ha hekoha porã meme va'e
voi ha'e. Ijapu e'ỹ va'e voi ha'e.
7 Oĩ he'i va'e mo'ã: “Xe nhe'ẽgwe-rupi ndajapói ramo, ojekwaa porãve rãve Nhandejáry-
rehe hekoha apu e'ỹha. Ha'e anho mante tuvixa mba'e, he'i va'erã Nhandejáry-rehe
omboeteve-vy. Onhemboete ukave Nhandejáry. Onhemboete ukave-gwi, Mbava'e-rehe
po xe moingo asy rei va'erã. Mbava'e-rehe po xe rereko rei va'erã xe rembiapokwe repy-
rehe?” oĩ he'i va'e mo'ã.

* **2:29** Fp 3.3 * **3:4** Sl 51.4

8 “Jajapo vai katu onhemomba'egwasuve hagwã Nhandejáry” he'i mo'ã. “Upe va'e
Paulo nhe'ẽgwe voi” he'i mo'ã xe-rehe. Xe renohẽ vai uka rei xe-rehe onhe'ẽ rei rei-
vy. Upéixa xe-rehe ijapu-gwi, iporã katu Nhandejáry omoingo asy íxupe hembiapo vai
va'ekwe repy-rehe.

Ndoikói ojejavy e'ỹ va'e
(Rm 3.23; Gl 3.22)

9 Upe ramo, “Nhande kwéry rekoha ojohu porãve para'e Nhandejáry nhande kwéry
e'ỹ rekoha-gwi” oĩ he'i va'e. Nahániry. Enterovéa-rehe peteĩxa ojohu hese. Xe ha'e
hagwe-rami, nhande judeu kwéry va'e, judeu kwéry e'ỹ va'e ave nanhande pu'akavéi-
ma nhandéjehe jajejavy-vy. Ipu'akave nhande kwéry-rehe mba'evai nhane mohembiapo
vai uka hagwã.

10 Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:
“Ndaipóri ni peteĩ va'e ojejavy e'ỹ va'e.
11 Hi'arandu va'e ndoikóiry. Nhandejáry-pe omoirũse va'e ndoikói ave.
12 Enterovéa tekoha vai-rupi rei-ma oiko ramo, omboyke-ma Nhandejáry-pe oho-vy.
Ndoikovéi-ma ni peteĩ va'e hembiapo porã va'e.*
13 Hetekwe ojejaty e'ỹ va'e ivai ine ramo. Nanhagwahẽséiry ha'e-py. Upéixa ete
ijuru vai vai-gwi, nanhamoirũséi íxupe. Oporombotavy tavy onhe'ẽ vai-vy. Onhe'ẽ-py
oporomomytu'e'ỹ rei nhande jukase-vy. Mbói nhande su'u-ta va'e-rami, ivai nhande-
vy.*
14 Naiporãi voi inhe'ẽ. Tomano mani, he'i nhande-rehe. Onhe'ẽgwasu gwasu vai rei
ojóehe.*
15 Pya'e a'e voi oiko ojapo vai hagwã gwapixa-rehe. Ndojejokóiry voi íxupe ojuka hagwã-
rehe.
16 Oho ha-rupi ojohu va'e-pe ogwereko asy asy, hese ndaija'éi-gwi.
17 Tape porã-rupi ndohóiry. Gwapixa kwéry-pe nombopy'agwapy kwaáiry. Ogwereko
asyséte.*
18 Nomboetéi voi Nhandejáry-pe oiko-vygwi, upeixa hembiapo.”*
Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.
19 Entéro Nhandejáry kwatia nhe'ẽ gwive gwĩ Moisés nhe'ẽgwe-rupi oikose va'e pegwarã.
Upéa jaikwaa voi. Nhandejáry remimombe'ukwe-gwi hembiaporã enterove oikwaa.
Upéa-gwi Nhandejáry ojohu va'erã enterovéa-rehe hembiapokwe. Hovagwy-py oĩ va'e
ndojohúi va'erã onhe'ẽrã.
20 Gwĩ Moisés nhe'ẽgwe renduha-pe, “Nde py'a potĩ-ma nde” nde'íry joty Nhandejáry.
Ndojapopái-gwi inhe'ẽgwe nomopotĩry joty íxupe Nhandejáry. Upéa nhe'ẽ jajapose ramo
mo'ã, oikwaa uka nhande-vy nhane rembiapo vaikwe.*

“Kiva'e-pe Nhandejáry, Nde py'a potĩ-ma nde, he'i?” oĩ oporandu va'e
(Gl 2.15-16; 3.11; Fp 3.9)

21 Yma va'ekwe Nhandejáry kwatia nhe'ẽ omombe'u nhande-vy va'ekwe Nhandejáry
rembiaporã. Ha ko'ánga katu oikwaa uka-ma nhande-vy mbava'e-rehe “Nde py'a potĩ-
ma nde” he'i nhande-vy. Nhande nhanhemopotĩ uka reise ramo upe tekoha porã-rupi rei
jaiko-vy, nanhane mopotĩry voi Nhandejáry.
22 Hesu Cristo-rehe jajerovia-gwi ae, “Nde py'a potĩ-ma” he'i nhande-vy. Entéro Hesu
Cristo reroviaha-pe gwive, nhande kwéry va'e, nhande kwéry e'ỹ va'e ave, peteĩxa
ogwereko Nhandejáry. Peteĩxa ójehe ojerovia va'e-pe omopotĩ.
23 Ndoikói ojejavy e'ỹ va'e. Enterove ojejavy. Nhandejáry-rami ndoikóiry. Ha'e-rami
oikose jepe, ha'e-rami ndikatúi oiko hikwái.

* **3:12** Sl 14.1-3; 53.1-3 * **3:13** Sl 5.9; 140.3 * **3:14** Sl 10.7 * **3:17** Is 59.7-8 * **3:18** Sl 36.1 * **3:20** Sl 143.2; Gl 2.16

24 Ha jajejavy ramo jepe, nhande rexakwaa rei-ma oiko-vy Nhandejáry. “Ne resende-
ma nde Hesu Cristo. Héry-py nde py'a potĩ-ma nde” he'i nhande-vy Nhandejáry.
25 Omoingo va'ekwe íxupe nhane resendeharã. Nhande-rehe ojejuka-gwi, omboykese
va'ekwe nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe. Hesu Cristo-rehe jajerovia-ma ramo ae,
omboyke va'erã nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe nhande rereko poxy e'ỹ reheve.
Upéa ojapo Nhandejáry ojekwaa hagwã hese hekoha apu e'ỹha. Yma araka'e kente kwéry
hembiapo vai ramo jepe, oha'arõ joty íxupe. Ndogwereko asy pya'éiry.
26 Ha ko'ánga katu ojohupa oiko-vy enterovéa-rehe hembiapo vai va'ekwe, ojekwaa
hagwã hese hekoha apu e'ỹha, hekoha porã teeha ojekwaa hagwã hese. Upéixa voi
ojekwaa voi hese hekoha potĩha. Mbava'e-rehe Hesu reroviaha va'e-pe gwive omopotĩ
ojekwaa-ma ave hese.
27 Ha ko'ánga katu ndikatuvéi-ma nhapondera ojóehe: “Tekoha-rupi aiko-gwi aiko
porãve ndéhegwi” ndaja'evéi-ma ojóupe, tekoha-rupi rei jaiko ramo. “Ne potĩ-ma nde”
nde'íry nhande-vy Nhandejáry tekoha-rupi jaiko-gwi. Jarovia-ma ramo Hesu Cristo-pe
ae, aipo he'i nhande-rehe.
28 “Jarovia-ma íxupe. Upéa-gwi nhane mopotĩ nipo ra'e” ja'e nhandéjehe. “Nhande
nhanhemopotĩ uka reise ramo upe tekoha porã-rupi rei jaiko-vy, nanhane mopotĩry voi
Nhandejáry” ja'e nhandéjehe.
29 Nhandejáry ndaha'éi judeu kwéry Járy mate. Ha'e ae enterove va'e Járy. Ha'e judeu
kwéry Járy, judeu e'ỹ Járy ave.
30 Enterove va'e-pe nhande rereko peteĩxa Nhandejáry. Nhane mopotĩ nhande kwéry
va'e-pe jajerovia-gwi hese. Ogwerovia-gwi íxupe, omopotĩ ave nhande kwéry e'ỹ va'e-pe.
31 Upe ramo oĩ he'i va'e mo'ã: “Hesu Cristo-pe jarovia-gwi, ndajaikovéi-ma Moisés
remimombe'ukwe tekoha porã-rupi” he'i mo'ã ójehe kwéry. Upéixa ave he'i mo'ã nhande-
rehe kwéry. Ha upe tekoha porã-rupi ae katu jaiko joty.*

4

Nhandejáry reroviaha Abraão amyrĩ rehegwa nhe'ẽ (Gl 3.6-18; Tg 2.23)

1 Ko'ánga amombe'u-ta peẽ-my myamyrĩ nhane ramoigwasu Abraão rehegwa nhe'ẽ.
Mba'éixa araka'e ipy'a onhemopotĩ va'ekwe amombe'u-ta.
2 Hembiapo porã-gwi onhemopotĩ ramo ra'e, “Xejéhegwi rei anhemopotĩ-ma” he'i arã
araka'e ójehe. Ha Nhandejáry rovagwy-py katu ndikatúiry he'i upéixa.
3 Ha Nhandejáry kwatia nhe'ẽ he'i:
“Ogwerovia-ma va'ekwe Nhandejáry-pe Abraão. Upéa-gwi Nde py'a potĩ-ma nde, he'i
íxupe va'ekwe Nhandejáry.”*
Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. Upéa-gwi, “Xejéhegwi rei anhemopotĩ-ma”
ndikatúiry he'i. Ogwerovia-gwi íxupe ae omopotĩ-ma araka'e íxupe ipy'a.
4 Omba'apo va'e-pe hembiapokwe repy nhame'ẽ íxupe. Nanhame'ẽ reíry íxupe. Hemi-
gana ae nhame'ẽ íxupe. Ha hembiapo porã-rehe rei nomopotĩry Abraão-pe Nhandejáry.
Ha teko rei katu gwembiapo porã-rehe rei onhemopotĩ ukase mo'ã Nhandejáry-pe.
5 Ha Nhandejáry reroviaha katu nonhemopotĩ ukaséiry gwembiapo porã-rehe rei.
Ndoipotái Nhandejáry nhamba'apo nhanhemopotĩ hagwã-rehe. Ha ipy'a ky'a va'e-pe,
onhe'ẽ reroviaha-pe katu, “Ne potĩ-ma nde” he'i íxupe Nhandejáry. Onhe'ẽ reroviaha-pe
ojohu porã-gwi, omopotĩ-ma íxupe Nhandejáry gweko irũrã.
6 Upéixa voi he'i araka'e myamyrĩ Davi gwĩ Nhandejáry remimbovy'a-rehe:
“Nhandejáry remimopotĩ ovy'a oiko-vy. Nonhemopotĩry ojehegwínte hembiapo porã-
gwi. Nhandejáry ae omopotĩ íxupe”

---

* **3:31** Gl 2.15-21 * **4:3** Gn 15.6

he'i araka'e Nhandejáry remimopotĩ-rehe.
7 “Hembiapo vai va'ekwe-rehe ndogwerekói íxupe Nhandejáry. Upe va'e-rehe ovy'a
eterei oiko-vy. Hembiapo vaikwe omboyke íxugwi va'e-rehe ovy'a oiko-vy.
8 Hembiapo vai va'ekwe-rehe naimandu'avéi-ma Nhandejáry. Omboyke-ma voi íxugwi.
Upe va'e-rehe ovy'a ete voi oiko-vy.”*
Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ Davi amyrĩ remimombe'ukwe.
9 Gwĩ yma gware reko-rupi ojepirekytĩ va'ekwe, judeu kwéry ovy'aha anho para'e
omombe'u Davi upéixa. Nahániry. Gwĩ ojepirekytĩ e'ỹ va'ekwe, judeu e'ỹ kwéry ovy'aha
ave omombe'u upéixa. Amombe'u kuri peẽ-my Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:
“Ogwerovia-gwi íxupe Abraão amyrĩ: Nde py'a potĩ-ma nde, he'i íxupe va'ekwe Nhan-
dejáry”*
Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.
10 Araka'e po Nhandejáry he'i upéixa? Abraão ojepirekytĩ rire-ma para'e he'i araka'e
íxupe Nhandejáry. Nahániry. Upéa he'i ramo íxupe, ndojepirekytĩry vyteri va'ekwe.
11 Onhemopotĩ rire-ma ojepirekytĩ va'ekwe. Ha ojepirekytĩ e'ỹ ramo ogwerovia rei-gwi
Nhandejáry-pe, omopotĩ-ma va'ekwe íxupe. Ha upe rire katu Nhandejáry oipirekytĩ uka
íxupe ojekwaa hagwã hese ogwerovia-gwi Nhandejáry-pe. Omopotĩ-ma araka'e íxupe.
“Ogwerovia-gwi Nhandejáry-pe omboheko potĩ-ma íxupe” he'i arã Abraão-rehe. Upéixa-
gwi Nhandejáry reroviaha va'e gwive, “Myamyrĩ Abraão nhane ramoigwasu voi ra'e”
he'i hese hikwái. Ojepirekytĩ e'ỹ ramo jepe, Nhandejáry omopotĩ joty íxupe va'ekwe.*
12 Ha gwĩ ojepirekytĩ va'e judeu kwéry va'e gwive katu túvy kwéry-rami ave voi ra'e
Abraão. Ojepirekytĩ ramo jepe, oiko ave Abraão reko-rupi hikwái. Ha'e ojepirekytĩ e'ỹ
ramo vyteri Nhandejáry-pe ogwerovia-ma voi araka'e oiko-vy. Ha'e ogwerovia hagwe-
rami ãy ogwerovia-ma ave Nhandejáry-pe oiko-vy hikwái. Abraão reko-rupima oiko ave
hikwái. Upéixa-gwi túvy kwéry-rami voi ave Abraão.

Nhandejáry he'i tee va'ekwe Abraão-pe gwembiaporã mombe'u-vy

13 He'i tee araka'e Nhandejáry: “Norombotavy mo'ãi xe rembiaporã-rehe” he'i. “Ko
yvy ame'ẽ va'erã nde-vy ne ma'erã” he'i. “Ne remiarirõ kwéry onhemomba'e ave va'erã
hese” he'i tee Abraão amyrĩ-pe gwembiaporã-rehe.*

Upéixa he'i tee ramo íxupe Nhandejáry, Moisés amyrĩ remimombe'ukwe tekoha porã-
rupi anho ndoikói araka'e Abraão onhemopotĩ hagwã mo'ã. Upe tekoha-rupi rei-vyte
oiko ramo, nde'íry íxupe. Ogwerovia-gwi íxupe ae araka'e, Nhandejáry omopotĩ-gwi íxupe
ae araka'e, he'i tee araka'e íxupe upéixa.

14 Nhandejáry reroviaha e'ỹ reheve Moisés remimombe'ukwe tekoha-rupi rei-vyte
oiko va'e-pe, “Penhemomba'e va'erã ko yvy-rehe” he'i ramo Nhandejáry ra'e, jarovia rei
arã ra'e íxupe. Onhe'ẽ rei arã araka'e Abraão amyrĩ-pe.*

15 Ha upe tekoha-rupi oiko va'e gwive, upe tekoha-rupi ndoikovéi-ma ramo, upe
tekoha ohasa-ma ramo, ogwereko asy va'erã íxupe Nhandejáry. Ha upe tekoha kwaa e'ỹ
va'e-pe katu ja'e rei arã: “Petekoha rasa-ma peiko-vy. Peiko katu upe tekoha-rupi” ja'e
rei arã íxupe.*

16-17 Upe ramo ogwerovia-magwi íxupe omombe'u araka'e Abraão amyrĩ-pe hekoharã
he'i tee-vy araka'e íxupe. Hemiarirõ kwéry-pe gwive ave he'i tee araka'e Nhandejáry.
Ohexakwaase rei íxupe kwéry. Entéro heroviaha-pe ohovasa va'erã. Gwĩ Moisés amyrĩ
remimombe'ukwe tekoha-rupi oiko va'e-pe, upe tekoha kwaa e'ỹ va'e-pe ave ohovasa
va'erã. Abraão ogwerovia hagwe-rami ave ogwerovia-gwi, ohovasa va'erã ohexakwaa
rei-vy hemiarirõ joapyri pyri-pe gwive. Upéa-rehe he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:*

---

* **4:8** Sl 32.1-2 * **4:9** Gn 15.6 * **4:11** Gn 17.10 * **4:13** Gn 17.4-6; 18.18; 22.17-18 * **4:14** Gl 3.18 * **4:15** Rm 7.7,10-25 * **4:16-17** Gl 3.16,29

“Heta tetã tetã-rupi oiko va'e, Nhane ramói, he'i va'erã nde-rehe. Erejerovia hagwe-rami
ave, ojerovia-ma va'erã xe-rehe, he'i Abraão-pe Nhandejáry.”*
Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. Upéa-gwi nhande ramói-rami ave voi ra'e Abraão.
Nhandejáry rekoha apu e'ỹ va'e-gwi, hese ojerovia-gwi, omoangeri ngeri inhe'ẽgwe
Abraão. Ha Nhandejáry, Abraão ojerovia hese va'e katu, omano va'ekwe-pe omoingove
jevy va'e voi. Gwĩ oiko e'ỹ va'e-pe mba'eve-gwi omoingo joty onhe'ẽ-rupi.
18 Ha Abraão katu: “Oiko-ta nde ra'y” he'i ojéupe ramo, ogwerovia-ma Nhandejáry-
pe. Ituja ramo jepe oha'arõ arõ ojéupe omombe'u va'ekwe Nhandejáry. Upéa-gwi
onhemboheta-ma onhemboe'ýi-vy hemiarirõ tetã tetã-rupi oiko va'e. Upéixa voi oiko
va'ekwe Nhandejáry kwatia nhe'ẽ he'i hagwe-rami:
“Upéixa onhemboe'ýi e'ýi va'erã ne remiarirõ kwéry”*
he'i araka'e Nhandejáry kwatia nhe'ẽ Abraão-rehe.
19 Ha'e omboty-tama cem ánho. Ituja eterei ramo jepe ndogwerovia ku'a ku'ái ojéupe he'i
va'ekwe Nhandejáry. Gwete-rehe imandu'a oiko-vy. Haimete-ma ndaipu'akavéi gwete-
rehe. Omano hagwã-ramima oiko. Ójehe ndaipu'akavéi-ma. Igwaigwĩ-ma hembireko
Sara. Naimembýi va'e voi ha'e oiko-vy. Ogwenogwaigwĩ-ma omemby e'ỹha. Upéa-
rehe imandu'a jave, ndogwerovia ku'a ku'áiry joty ojéupe he'i va'ekwe Nhandejáry. “Ãy
ndahexa mo'ãvéi-ma xe ra'yrã” nde'íry joty ójehe. Ogwerovia tee joty.*
20 “Mba'éixa po oiko-ta xe ra'y?” nde'íry joty. Ojéupe he'i va'ekwe Nhandejáry ndog-
werovia ku'a ku'ái joty. Ogwerovia tee-gwi, ojerovia teeve eve joty hese. “Nde ko nde
tuvixa mba'e va'e voi” he'i Nhandejáry-pe omboete-vy.
21 “Nhandejáry he'i tee ramo, ojapo nhande-vy” he'i. “He'i hagwe-ramima ojapo va'e
voi nhande-vy. Ojapo kwaa voi xe-vy gwarã. Hekoha apu e'ỹha aikwaa voi xe” he'i
Nhandejáry-rehe ogwerovia tee-vy.
22 Upéixa-gwi ogwerovia tee-gwi, “Ha'e ipy'a potĩ-ma” he'i hese Nhandejáry.
23 Upéa Nhandejáry kwatia nhe'ẽ he'i ranhe Abraão-rehe.
24 Ha upe rire katu he'i-ma nhande-rehe ave. Nhandejáry Hesu moingove jevyha-rehe
jajerovia-ma ramo “Nde py'a potĩ-ma nde” he'i ave va'erã nhande-vy Nhandejáry. Upéixa
voi upéa Nhandejáry kwatia nhe'ẽ he'i-ma nhande-rehe ave.*
25 Nhandejáry nhe'ẽ-py ojejuka va'ekwe Hesu. Jajejavy-gwi omano. Upéi omoingove
jevy va'ekwe íxupe, nhande py'a potĩ reheve onhemoirũ uka hagwã nhande-vy.

5

Nhande py'a omopotĩ-ma Nhandejáry

1 Upe ramo Nhandejáry-pe jarovia-magwi, nhande py'a potĩ reheve jaiko. Nanhande
rereko asyvéi-ma va'erã Nhandejáry. Nhane mbojoja va'e ojéupe Nhandejáry Hesu Cristo.
Heko-rupi mante jaiko.
2 Hese jajerovia-gwi, Cristo nhande reru va'e, nhande rovasa nhande rexakwaa rei-
vy hagwã-py nhande reru. Ha ko'ánga Nhandejáry reko irũ ramo-ma jaiko. Ojehexa uka
ramo Nhandejáry reko porã teeha, onhembotuvixa mba'e ramo ave, jaiko va'erã katu
heko-rupi. Upéa jaikwaa voi. Upéa-rehe javy'a ete voi jaiko-vy.*
3 Gwĩ nhande rereko asyha-pe ae nanhanheme'ẽi. Nhande rereko asy jave, javy'a joty
nhande, nhane mbaraeteve teve joty jaiko-vy, jajehesa rerova e'ỹ hagwã Nhandejáry-
gwi. Upéa jaikwaa-gwi, javy'a joty jaiko-vy.
4 Jajehesa rerova e'ỹ ramo íxugwi, “Xe rerovia tee nipo ra'e” he'i arã nhande-rehe
Nhandejáry nhande johu porã-vy.

---

* **4:16-17** Gn 17.5 * **4:18** Gn 15.5 * **4:19** Gn 17.17; Hb 11.12 * **4:24** Rm 15.4; 1 Co 9.10; 10.11 * **5:2** Mt 5.11-12

5 Nhande johu porã-gwi, jaikwaa voi jaiko porã hagwã Nhandejáry ndive. “Nhandejáry
ndive jaiko porã va'erã” ndaja'e reíry voi nhandéjehe. Ha Nhe'ẽ Marangatu tee va'e,
nhande-vy Nhandejáry remime'ẽgwe, oikwaa uka nhande-vy Nhandejáry nhande rayhu
tee reiha nhande py'a ete gwive jajohayhu hagwã. Upéixa-gwi, “Nhandejáry ndive jaiko
porã va'erã” ndaja'e reíry voi nhandéjehe.*
6 Nhandéjehe nanhande pu'akái vyteri ramo, nhande rekoha vai ramo, upe jave Cristo
ojejuka-ma va'ekwe nhande-rehe. Nhandejáry omboypy hagwe-py omano.*
7 Ojejavy e'ỹ va'e-rehe hasy peve voi nhamano va'e, nhande rekove-rehe nhane
rakate'ỹ-gwi. Ha nhande poriahuvereko reko va'e-rehe katu, “Naxe rakate'ỹiry xe
rekove-rehe. Hese amano hagwã-rami aĩ” oĩ para'e upéixa he'i hese. “Hese amano
hagwã-rami joty” he'i para'e hese.
8 Ha Nhandejáry katu oikwaa uka-ma va'ekwe oiko-vy nhande rayhu tee reiharã
oikwaa uka-ma va'ekwe nhande-vy. Jajejavy vyteri jaiko-vy ramo, Cristo nahakate'ỹiry
gwekove-rehe. Nhande rekovia omano va'ekwe nhande-rehe.
9 Nhande rekovia gwugwy avyte-py ojejuka-gwi va'ekwe, ãy ipotĩ-ma Nhandejáry-pe
nhande py'a. Upéa-gwi Cristo nhane resende va'erã voi. Ogwahẽ va'erã Nhandejáry
áry enterove-pe ohekojohupa hagwã, hembiapo vaikwe-rehe ogwereko asy hagwã íxupe
kwéry. Upeha áry-py nhane resende va'erã katu Cristo. Nanhane mondói va'erã nhane
mbohasa asy hagwã-py.
10 Yma va'ekwe nanhande a'éiry va'ekwe Nhandejáry-rehe. Ha Ta'ýry nhande-rehe
omano-gwi gweko irũrã nhane moingo va'ekwe Nhandejáry. Ãy Nhandejáry nhamoirũ-
ma jaiko-vy. Ha Cristo nomanovéi hagwã-ma oikove jevy-gwi, nhane resende sende
meme va'erã katu oiko-vy.
11 Areko joty amombe'uve va'erã peẽ-my. Ãy Nhandejáry Hesu Cristo nhane moingo-
ma Nhandejáry irũ ramo nhande rereko asy e'ỹ reheve. Upéa-gwi nhane mbovy'a vy'a
oiko-vy Nhandejáry.

Adão amyrĩ rembiapokwe ndaha'éi Cristo rembiapo-rami (1 Co 15.21-22)

12 Yma va'ekwe ojejavy-ma nhande ypy héry va'e Adão. Ha'e ojejavy ranhe-gwi,
ombojejavy va'ekwe yma gware yvypóry kwéry-pe. Ojejavy-gwi mombyrypa oiko
Nhandejáry-gwi omano hagwã-rami voi hikwái. Upéa-gwi ojejavy-ma va'ekwe entéro
yvypóry gwive. Upéa-gwi mombyrypa oiko Nhandejáry-gwi omano hagwã-rami voi oiko
hikwái.*
13 Ne'írã omombe'u va'ekwe Nhandejáry yvypóry kwéry-pe tekoha porãrã. Áry
porukwe-rupi rei oiko hikwái. Ha'e kwéry hekorã ne'írã omombe'u ramo jepe, ojejavy
joty oiko-vy hikwái. Ha gweko hagwã oikwaa e'ỹ va'e oiko ha-py, “Amoingo asy
va'erã íxupe” nde'íry Nhandejáry. Hembiapo vai va'ekwe-rehe ne'írã imandu'a hese
Nhandejáry.
14 Ha hembiapokwe-rehe ne'írã imandu'a ramo jepe Nhandejáry, ojejavy joty oiko-vy
va'ekwe hikwái. Adão amyrĩ rire Moisés amyrĩ oiko peve, Nhandejáry nomombe'úi íxupe
ha'e kwéry hekorã. Tekoha porã ndoikwaái-gwi, “Nohendúi voi xe remimombe'ukwe”
nde'íry hese Nhandejáry. Ha ndoikói-gwi Nhandejáry reko-rupi, ojejavy joty oiko-vy
va'ekwe. Ójehe ndaipu'akavéi-ma. Mombyrypa oiko Nhandejáry-gwi omano va'erã-rami
rei hikwái. Ha Adão katu nohendúi-ma va'ekwe ojéupe he'i va'ekwe Nhandejáry. Ha he'ýi
kwéry-pe katu nomombe'úi Nhandejáry hekorã kwéry. Upéa-gwi Adão ojejavy hagwe-
ramima ha'e kwéry ndojejavýiry. Ha'e-rami ojejavy e'ỹ ramo jepe, mombyrypa oiko
araka'e Nhandejáry-gwi. Omano va'erã-rami rei oiko hikwái.

---

* **5:5** Tg 1.2-3,12; 1 Pe 1.5-7; 4.13 * **5:6** 1 Tm 1.15; 1 Pe 3.18 * **5:12** Gn 2.17; 3.6,19

Adãɔ rehegwa nhe'ẽ he'i Cristo ou va'erã-rehe.
15 Ha Cristo rembiapo ndaha'éi Adãɔ rembiapokwe-rami. Nhande ypy Adãɔ gwĩ
ojejavy va'e gwive ypy voi. Ha Cristo katu enterovéa-pe omopotĩ hagwã oikwaa. Ojejavy-
ma va'ekwe Adãɔ. Ha Nhandejáry katu nhande rovasa va'ekwe nhande rexakwaa rei-
vy. Adãɔ ojejavy-magwi, mombyrypa oiko araka'e Nhandejáry-gwi hikwái. Omano
va'erã-rami rei oiko yma gware yvypóry kwéry. Ha Nhandejáry katu nhande rexakwaa
porã rei voi va'ekwe. Nhande kwéry gwive nhande rovasa vasa va'ekwe peteĩ héry va'e
Cristo, ha'e ramigwa ndoikóiry va'e. Upéa-gwi opamba'e-py nhande rexakwaa porãve
rãve katu Nhandejáry.
16 Ha ndaha'éi Adãɔ rembiapokwe-rami Nhandejáry rembiapo. Nhande ypy Adãɔ
ojejavy rire-ma, “Ha'e onhembopy'a ky'a-ma” he'i hese Nhandejáry. Upéixa he'i ave
nhande-rehe Nhandejáry. Ha nhande kwéry katu heta jajejavy javy rire-ma jepe “Nde
py'a potĩ-ma nde” he'i joty nhande-vy nhande rexakwaa rei-vy.
17 Oĩ peteĩ va'e nhande ypy ojejavy va'ekwe. Peteĩ jepe ojejavy ramo, ndaipu'akavéi-
ma ójehe enterovéa. Omano va'erã-rami rei hikwái. Ha outro peteĩ va'e, Hesu Cristo
jaroviaha ypy va'e rembiapo iporã eteve voi. Nhandejáry rembiexakwaa rei va'e gwive,
“Nde py'a potĩ-ma nde” he'i íxupe va'e gwive, upeixagwa Nhandejáry rekoha-rupita ae
oiko, peteĩ oiko va'e Cristo omoingove íxupe-gwi.
18 Upéixa ramo peteĩ va'e ojejavy-gwi iky'a-ma nhande py'a. Ha upe rire katu peteĩ
va'e ojejavy e'ỹ-gwi, “Nde py'a potĩ-ma nde” he'i nhande kwéry-pe Nhandejáry nhane
moingove-vy.
19 Nhandejáry nhe'ẽ peteĩ va'e nhande ypy nohendúi va'ekwe. Upéa-gwi nhande kwéry
gwive jajejavy va'ekwe. Ha upe rire katu peteĩ va'e ohendu va'ekwe ojéupe he'i va'ekwe
Nhandejáry. Upéa-gwi, “Nde py'a potĩ-ma nde” he'i va'erã heta heta va'e-pe Nhandejáry.
20 Upe ramo omombe'u va'ekwe Nhandejáry nhande rekoha porãrã rehegwa nhe'ẽ.
Upéixa teko rei ndoikói ramo upe tekoha porã-rupi, Nhandejáry oipota ojekwaapave hese
upe tekoha-rupi oikose e'ỹ etereiha. Ha teko rei ivaive ive va'e ojapo-ma ramo, upe jave
nhande rexakwaa porãve rãve joty Nhandejáry nhande rovasa-vy.
21 Yma va'ekwe jajejavy-gwi, ipu'aka nhande-rehe tekoha vai. Nanhande pu'akavéi-
ma nhandéjehe. Nhamano va'erã va'e-rami jaiko rei va'ekwe jajejavy-gwi. Ha upe
rire katu nhande rovasa-ma va'ekwe nhande rexakwaa rei-vy ndaipu'akavéi-ma hagwã
nhande-rehe tekoha vai. Nhandejáry Hesu Cristo omano-gwi nhande-rehe, nhane
mopotĩ-ma va'ekwe Nhandejáry. Nhande py'a potĩ-gwi, nhane moingove opa e'ỹ reheve
jaiko hagwã he'ýi tee ramo.

6

Cristo-pe peteĩxa nhamoirũ ramo, jaiko voi nhande
(2 Co 5.17; Gl 2.20; 5.24)

1 Oĩ he'i va'e mo'ã oiko-vy: “Jajejavy ramo jepe, nhande poriahuvereko reko joty arã
Nhandejáry” he'i mo'ã. “Aipo ramo, iporã jajejavyve, nhande poriahuverekove hagwã”
he'i mo'ã.
2 Ndaha'éi upéa-rehe. Nhande-rehe ndaipu'akavéi-ma ae tekoha vai. Mba'e vai-rupi
ndajaikovéi-ma nhande. Nhamano va'e-ramima jaiko íxupe. Omano va'ekwe-rami jaiko
mba'evai-pe. Upéixa-gwi ndikatuvéi-ma jajejavy jaiko-vy.
3 Nhanhemongarai ramo va'ekwe, jajehexa uka va'ekwe Cristo Hesu-pe peteĩxa
nhamoirũmaha íxupe. Ha'e omano va'ekwe. Peteĩxa nhamoirũ-ma ramo íxupe, omano
va'ekwe-rami ave jaiko-ma indive. Upéa peikwaa voi.
4 Nhane mongarai ramo va'ekwe, peteĩxa nhamoirũmaha íxupe jahexa uka va'ekwe.
Ha'e omano va'ekwe. Peteĩxa nhamoirũ-ma ramo íxupe, omano va'ekwe-rami ave jaiko
hendive. Ndajajejavyvéi-ma voi. Upéi Cristo-pe omoingove jevy ramo Nhande Ru,

ojekwaa voi hese heko mbaraeteha. Cristo oikove jevy hagwe-rami oipota nhande ave nhande rekoha pyahu jaiko-vy. Oipota nhambopyahu nhande reko jaiko-vy.*

5 Cristo omano va'ekwe. Peteĩxa nhamoirũ-ma ramo íxupe va'ekwe, omano va'ekwe vérami jaiko indive. Upéixa ete ha'e vérami nhane moingove jevy ramo, peteĩxa nhamoirũ va'erã íxupe.

6 Nhandejáry rembiaporã jaikwaa voi. Kurusugwasu-rehe omano ramo va'ekwe Cristo, hendive nhande reko tujakwe ave omano va'ekwe. Oipe'ase nhandéhegwi nhande rekoha vaikwe nhande jajapose va'e rei ndajajapovéi-ma hagwã, ndaipu'akavéi-ma hagwã nhande-rehe tekoha vai.

7 Nhamano ramo ndaipu'akavéi-ma nhande-rehe tekoha vai. Upéa jaikwaa voi.

8 "Cristo ndive omano va'ekwe-rami jaiko-ma ramo, indive gwarã nipo ra'e nhande" ja'e nhandéjehe jarovia-vy íxupe.

9 Cristo omano rire oikove jevymaha jaikwaa voi. Nomanovéi-ma va'erã. Ójehe ipu'aka-magwi, nomano hagwãvéi-ma voi ha'e oiko-vy.

10 Ojejuka-ma ramo, omano va'ekwe nhande-rehe ndaipu'akavéi-ma hagwã tekoha vai nhande-rehe. Peteĩgwe mante omano va'ekwe. Ha upe rire katu nomano manovéi-ma va'ekwe oiko-vy. Ko'ánga katu oikove jevy-gwi Nhandejáry pegwarã-ma voi ha'e oiko.

11 Upéixa ete iporã katu: "Ndaipu'akavéi-ma xe-rehe tekoha vai. Amano va'ekwe-rami aĩ joty. Cristo Hesu-pe peteĩxa amoirũ-gwi, ãy Nhandejáry pegwarã-ma voi aiko" ja'e nhandéjehe. Nanhanheme'ẽvéi-ma tekoha vai-pe.*

12 Anive penheme'ẽ tekoha vai-pe ipu'aka hagwã pende py'a-rehe, pejapose va'e rei pejapo hagwã.

13 Naiporãi katu penheme'ẽ íxupe. Pende rete poru-ma ramo, ojapo vai uka va'erã peẽ-my. Hekovia Nhandejáry-pe ae katu penheme'ẽ. Pemano va'ekwe-rami pene moingove jevy va'ekwe. Upéa-gwi peheja katu Nhandejáry po-py pende py'a gwive pende rete gwive pende rete poru hagwã pene moembiapo porã uka hagwã.*

14 Naiporãi katu pende-rehe ipu'aka tekoha vai. Yma va'ekwe Moisés remimombe'ukwe tekoha porã-rupi peikose mo'ã. Pendejéhegwi peiko va'ekwe. Ha ko'ánga katu Nhandejáry pende rovasa vasa va'e-rupi peiko. Pende rexakwaa kwaa rei-gwi peiko porã voi. Upéa-gwi naiporãi katu pende-rehe ipu'aka tekoha vai.

Peiko-ma Nhandejáry rembigwái ramo pejejavy e'ỹ hagwã

15 Oĩ he'i va'e mo'ã oiko-vy: "Iporã para'e jajejavy" he'i. "Yma Moisés remimombe'ukwe tekoha-rupi mo'ã jaikose va'ekwe nhanhemopotĩ hagwã mo'ã. Ha ko'ánga katu Nhandejáry rembiporiahuvereko ramo jaiko-gwi, nhane potĩ-ma jaiko-vy. Upéa-gwi jajejavy ramo jepe, nanhane moingo asy mo'ãi para'e Nhandejáry" he'i mo'ã oiko-vy hikwái. Ndaha'éi voi upéixa.

16 Erenheme'ẽ ramo ijokwaiha-pe inhe'ẽ rendu ramo, nde ruvixa ramo oiko arã nde-vy. Hembigwái ramo ereiko va'erã íxupe. Mba'e vai-pe erenheme'ẽ ramo, eremano va'erã. Aipo ramo mombyry erepyta arã Nhandejáry-gwi. Ha Nhandejáry po-py katu erenheme'ẽ ramo, inhe'ẽ erehendu ramo, "Nde py'a potĩ-ta nde" he'i va'erã nde-vy. Upéa peikwaa voi.

17 Ha atima porã katu Nhandejáry-pe pende-rehe. Yma mba'e vai ipu'aka araka'e pende-rehe. Ha upe rire katu pehendu-ma va'ekwe peẽ-my hemimombe'ukwe heko-rupi peiko hagwã. Pende py'a gwive pehendu-ma va'ekwe inhe'ẽ.

18 Pende-rehe ndaipu'akavéi-ma mba'e vai. Peiko-ma Nhandejáry rembigwái ramo pejejavyve e'ỹ hagwã.*

---

* **6:4** Cl 2.12 * **6:11** 2 Co 5.15; Gl 2.19-20 * **6:13** Cl 3.5; 2 Co 5.14-15 * **6:18** Gl 5.1

19 Napene arandupáiry vyteri. Upéixa-gwi apomo'arandu-ta tembigwái rehegwa
nhe'ẽ-rami. Yma penheme'ẽmba va'ekwe pende py'a gwive mba'e vai-pe hembigwairã
penhemongy'a hagwã pejapo vaive ive hagwã. Ha ko'ánga iporã katu penheme'ẽmba
Nhandejáry-pe hembigwairã pejejavyve e'ỹ hagwã, peiko marangatu hagwã peiko-vy.
20 Yma araka'e peiko mba'evai rembigwái ramo peiko. "Pejapo katu Nhandejáry
remimbota" nde'íry araka'e peẽ-my nde rerekwa.
21 Ãy katu petĩ pene rembiapokwe-gwi. Yma pene rembiapo vai jave, pene rembiapokwe ndovaléi araka'e. Napende rovasái voi araka'e Nhandejáry. Upéixa pejapo
ramo, mombyry rei pemano arã Nhandejáry-gwi.
22 Ha ko'ánga katu pende-rehe ndaipu'akavéi-ma mba'e vai, Nhandejáry rembigwái
ramo peiko-magwi. Penheme'ẽ-ma íxupe peiko marangatu hagwã hendive peikove opa
e'ỹ reheve hagwã. Upéixa íxupe penheme'ẽ ramo, entéro ne rembiapo ovale voi.
23 Ha jajejavy ramo nhande rembiapo apokwe-rami nhande rereko arã. Mombyry rei
nhamano arã Nhandejáry-gwi. Ha Nhandejáry Cristo Hesu-pe peteĩxa nhamoirũ ramo,
ondive nhane moingove meme va'erã voi Nhandejáry nhande rexakwaa rei-vy.*

7

Omenda va'e rehegwa nhe'ẽ

1 Peẽ xe re'ýi kwéry, tekoha rehegwa nhe'ẽ kwaaha voi. Upéixa-gwi peẽ-my amombe'u-
tama va'e peikwaa voi. Tekoha rehegwa nhe'ẽ jaikove va'e pegwarã. Ndaha'éi nhamano
va'ekwe pegwarã tekoha.
2 Upéixa voi kunha ime va'e tekoha-rupi oiko jave, oikove vyteri ramo iména, ndikatúi
oheja oho-vy. Ha omano ramo katu ndaipu'akavéi hese imenakwe.
3 Upéixa ramo iména oikove vyteri ramo, outro kwimba'e ndive oiko ramo, "Teko ky'a-
rupi oiko" ja'e arã hese. Ha iména omano ramo katu ndaipu'akavéi hese. Omenda pyahu
jevy ramo outro kwimba'e-rehe, tekoha-rupi joty oiko va'erã. Omano va'ekwe rereko
asyhaty e'ỹ upéa. Ndoikovéi omano va'ekwe pogwy-py, ojei-ma íxugwi. Ndaixupe gwarãi
inhe'ẽ.
4 Upéixa ete pende rekoha, xe re'ýi kwéry. Cristo omano va'ekwe. Cristo-pe peteĩxa
pemoirũ-gwi, omano va'ekwe-rami ave peiko va'ekwe. Yma va'ekwe he'i va'ekwe
Moisés: "Nderejapopái ramo upe tekoha porã nhe'ẽ gwive, eremano arã mombyry
Nhandejáry-gwi ereiko hagwã" he'i va'ekwe Moisés Nhandejáry nhe'ẽ ohai-vy. Ãy
jajerovia-magwi Cristo-rehe, upéa nhe'ẽ ndaha'evéi nhande-vy gwarã. Ha'e kuri peẽ-
my: Imenakwe nomandavéi-ma gwembirekokwe-rehe. Ndoikovéi-ma omano va'ekwe
pogwy-py, ojei-ma íxugwi. Upéixa ete Hesu Cristo-pe nhamoirũ-gwi, omano va'ekwe-
rami jaiko-gwi, ndaha'éi nhande-vy gwarã Moisés rembihaikwe. Ha Cristo omano rire,
omoingove jevy íxupe Nhandejáry. Upéa-gwi ãy peiko-ma he'ýi ramo yva'a porã va'e-
rami, pene rembiapo porã porã hagwã íxupe.
5 Yma jajapose va'e rei jajapo va'ekwe. Upe-ma ramo, "Ani erejapo teĩ upéa" he'i ramo
Moisés remimombe'ukwe nhande rekoharã, ivaive ive va'e joty jajapose va'ekwe. Yvyra
hi'upy e'ỹ vaive va'e-rami nhane rembiapo vai vai jaiko-vy va'ekwe. Nhane rembiapo
vai vyteri ramo ra'e, mombyry Nhandejáry-gwi jaiko arã ra'e. Nhamano hagwãixa jaiko
va'ekwe.
6 Upéa yma gware tekoha porã nhe'ẽ ipokatu joty. Ha peteĩxa nhamoirũ-ma ramo
Cristo-pe, ãy upéa kwatia nhe'ẽ ndaha'evéi nhande-vy gwarã. Ãy omano va'ekwe-rami
jaiko íxupe. Ndaipokatuvéi-ma nhande-rehe upéa yma gware nhe'ẽ. Nhe'ẽ Marangatu
tee va'e reko-rupi ae nhamba'apo Nhandejáry-pe jaiko-vy.

---

* **6:23** Gl 6.7-8

Upe tekoha porã nhe'ẽ amonhe'ẽ ramo, aikwaa-ma xe rekoha vai (Rm 3.20)

7 Oĩ he'i va'erã para'e: “Naiporãi ra'e Moisés amyrĩ remimombe'ukwe tekoha” he'i mo'ã. Ndaha'éiry upéixa. Upe tekoha rehegwa nhe'ẽ ahendu-ma ramo, xe rembiapo vaikwe aikwaa-ma voi. “Aníke peipota teĩ pende rapixa mba'e” nde'íry ramo ra'e upe tekoha rehegwa nhe'ẽ, ndaikwaái arã ra'e xe rekoha vai.*
8 “Ani ne mba'e jerure rure teĩ” he'i Moisés amyrĩ rembihaikwe tekoha porã mombe'u-vy. Upéa nhe'ẽ amonhe'ẽ ramo jepe, ajejavy joty. Aipota eterei xe rapixa mba'e. Upéa-gwi ajejavyve vyve aiko-vy. Upe tekoha ndaikwaái ramo ra'e, ndaikwaái arã ra'e xe rekoha vai. Naxe mbojejavýi arã ra'e.
9 Yma upe tekoha rehegwa nhe'ẽ kwaa e'ỹ-vy aiko va'ekwe. Ha upe rire katu: “Ani erejapo teĩ upeixagwa” he'i pykatu upe tekoha rehegwa nhe'ẽ, ajaposeve seve joty.
10 Upéi mombyry aiko va'ekwe Nhandejáry-gwi amano va'ekwe-rami. Upe tekoha porã-rupi meme mo'ã oipota va'ekwe xe aiko hendive Nhandejáry. Ha xe katu mombyry-ma aha va'ekwe aiko-vy Nhandejáry-gwi. Aiko teĩ. Omano va'ekwe-rami aiko va'ekwe íxugwi.
11 Upe tekoha nhe'ẽ amonhe'ẽ ramo jepe “Aníke erejapo teĩ upeixagwa” he'i pykatu, xe ajaposeve seve joty. Upe tekoha-rupi aikose mo'ã ramo jepe, anhembotavy-ma joty. Upe tekoha nhe'ẽ xe mbojejavyve joty. Ajejavyseve joty. Upéixa ramo ajejavy javy-gwi, omano va'ekwe-rami aiko va'ekwe.
12 Upéixa ramo Nhandejáry rekoha marangatu voi upe tekoha. Nhande rekorã rehegwa nhe'ẽ, Nhandejáry rekoha marangatu voi ave. Nhandejáry remimbota omombe'u upéa nhe'ẽ. Nhane mo'arandu porã, nhane moingo tape porã-rupi ave.
13 Oĩ he'i va'erã para'e: “Upe tekoha Nhandejáry rembijohu porã va'e xe mbojejavy ra'e. Xe jukaharã vérami” he'i mo'ã. Ndaha'éiry upéixa. “Ani erejapo teĩ upeixagwa” he'i va'e-rehe xe mandu'a ramo, ajejavyseve joty aiko-vy. Omano va'ekwe-rami aiko. Upéixa ramo ojekwaa xe-rehe xe rekoha vaiha. Jajejavy e'ỹ hagwã pe tekoha he'i-gwi, ojekwaa porãve nhande-rehe nhande rekoha vaiha. “Ivai eterei voi” ja'e nhandéjehe.

“Aikose e'ỹha-rupi aiko joty” he'i Paulo

14 Nhane nhe'ẽ marangatu pegwarã voi Moisés remimombe'ukwe tekoha porã. Ha ndaxe reko marangatu meméiry. Xe-rehe ipu'aka joty tekoha vai va'e.
15 Xe aikose ha-rupi ndaikói. Ndajaposéi va'e ajapo joty. Upéixa-gwi xe ndaikwaavéi-ma voi xe rekoha.
16 Xe remimbota e'ỹ-rupi aiko ramo, upe tekoha-rupi aikose ramo mo'ã, “Anhetegwa voi ra'e” ha'e joty upe tekoha-rehe.
17 Upéixa-gwi xejéhegwi ndajapo vaíry. Xe py'a-py oĩ va'e, mba'e vai xe mbojejavy ukaha ae ojapo uka xe-vy.
18 Xejéhegwi ndajapo porã kwaái. Ajapose va'e rei ajapo. Ajapose ramo mo'ã iporã va'e, ndajapóiry joty.
19 Xe remimbota-rupi ndaikói joty. Iporã va'e ndajapói. Hekovia ajapo ae ivai va'e joty. Ndajapo mo'ãi ramo jepe, ajapo joty.
20 Xe remimbota e'ỹ-rupi joty aiko. Ajapo vai ramo vyteri, xejéhegwi katu ndajapo vaíry joty. Xe aiko porãse mo'ã. Oĩ ave xe mbojejavy ukaseha, pe tekoha vai va'e, xe py'a-py oĩ va'e. Xe-rehe ipu'aka joty.
21 Upéixa-gwi xe-vy ojehu va'ekwe ãy aikwaa-ma. Ajapo porãse ramo mo'ã, nome'ẽi xe-vy ajapo porã hagwã. Ivai va'e mante ajapo joty aiko-vy.
22 Xe ae xejehegwíte arovy'a Nhandejáry remimombe'u ukakwe nhande rekoharã.

---

* **7:7** Êx 20.17; Dt 5.21

23 Ha xe py'a-py oĩ ave pe tekoha vai va'e vyteri. Ha xe remimbota, xe ajohu porã
va'e, ndaijojái pe tekoha vai va'e ndive. Ndaijojái ramo, ndaxe pu'akavéi-ma xéjehe xe
mbojejavy uka-gwi pe tekoha vai va'e.*
24 Upéixa ramo, xe py'a-py ijoja e'ỹ-gwi, xe poriahu ete voi, ndavy'avéi-ma. Kiva'e-pa xe
resendeharã. Omano-tama va'e-rami aiko pe tekoha vai va'e-gwi.
25 Xe resende-ta katu Nhandejáry. Upéa-rehe atima porã íxupe. Xe resende-ta ave
Nhandejáry Hesu Cristo.
Upéixa amombe'u jevy-ta peẽ-my xe rekoha. Xe katu Nhandejáry rembigwái ramo
jepe, xe rekoha ku'a ku'a joty. Xe py'a rekoha-rupi aiko ramo, upe jave Nhandejáry
remimombe'ukwe-rupi aiko. Ha pe tekoha vai nhe'ẽ-rupi aiko ramo, ndaxe pu'akái
xéjehe. Ojapo vai ukase joty xe-vy.*

8

Nhe'ẽ Marangatu tee va'e nhande py'a-py oiko ramo, jaiko porã voi (Gl 5.16-18)

1 Upe ramo Cristo Hesu-pe peteĩxa nhamoirũ va'e gwive, “Ojejavy-ma” ãy nde'i mo'ãi
nhande-rehe Nhandejáry.
2 Nhe'ẽ Marangatu tee va'e reko-rupi jaiko ramo, nhane moingove. Jaikove meme voi
Cristo Hesu-pe peteĩxa nhamoirũ va'e. Upéixa ete xe jukaharã jepe, ndaipu'akavéi-ma
xe-rehe tekoha vai. Ndaikovéi igwy-py, asẽ-ma íxugwi. Hi'arive-ma xe aiko. Cristo nhane
moingove-gwi, “Ojejavy-ma” nde'i mo'ãvéi nhande-rehe Nhandejáry.
3 Yma jajapose va'e rei jajapo va'ekwe. Upéa-gwi Moisés remimombe'ukwe tekoha-
rupi ndajaikóiry va'ekwe. Nhande rekoha vai imbaraeteve va'ekwe nhande-rehe. Ha
Nhandejáry katu ipu'akave-ma nhande-rehe. Oikwaa uka ranhe nhande-vy nhande
rekoha tujakwe. “Pejejavy-ma” he'i nhande-vy. Upe ramo nhande-rehe ombou va'ekwe
gwa'ýry. Nhande reko-rami ave ha'e hekoha. Nhande rekoha-rami ave ou va'ekwe
oipe'a hagwã nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe.
4 Upéixa upe tekoha porã-rupi gwive Nhandejáry oipota jaiko. Ãy ndajajapovéi-ma
jajapose rei va'e. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e reko-rupi ae jaiko. Upéixa ramo upe tekoha,
Iporã katu pejapo upéa, he'i va'e gwive oipota voi nhahendu.
5 Ha nhande jajapose rei va'e jajapo va'e mate nanhande pu'akái nhandéjehe. Ja-
japose va'e rei-rehe mate nhane mandu'a jaiko-vy jajapo hagwã-rehe. Ha nhande
Nhe'ẽ Marangatu tee va'e reko-rupi jaiko va'e katu nhande pu'aka nhandéjehe. Nhe'ẽ
Marangatu tee va'e remimbota-rehe nhane mandu'a jaiko-vy va'e nhande pu'aka voi
nhandéjehe.*
6 Erejapose va'e anho-rehe rei ne mandu'a meme ramo, mombyry ereiko arã Nhan-
dejáry-gwi. Omano va'ekwe-rami rei ereiko va'erã. Ha Nhe'ẽ Marangatu tee va'e
remimbota anho-rehe ne mandu'a meme ramo katu, ereikove arã nde py'agwapy
reheve ereikove va'erã.
7 Upéixa erejapose va'e anho-rehe rei ne mandu'a ereiko-vy ramo, Nhandejáry nhe'ẽ-
rehe erepyrũ meme ereiko-vy. Nhandejáry remimombe'u ukakwe nhande rekoharã-rupi
ndereikói voi. Ereikose teĩ. Nande pu'akáiry ereiko hagwã.
8 Erejapose va'e anho rei erejapo ramo, Nhandejáry remimbota apo e'ỹha voi nde.
Nerembovy'ái voi íxupe.
9 Ha ko'ánga pejapose va'e anho rei ndapejapovéi-ma. Oiko ramo pende py'a-py Nhe'ẽ
Marangatu tee va'e, heko-rupima peiko. Ha ndoikóiry ramo ra'e katu pende py'a-py
Cristo nhe'ẽ marangatu, Cristo re'ýi ramo ndapeikói ave arã ra'e.

* **7:23** Gl 5.17 * **7:25** Gl 5.16-26 * **8:5** Gl 5.19-25

10 Cristo pene moirũ ramo, pene moingove va'erã Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Pejejavy-
gwi pemano va'erã. Omano va'erã voi pende rete. Ha omano ramo jepe, peikove jevy
joty va'erã. Pende py'a potĩ-gwi, Cristo nhane moingove jevy va'erã Nhandejáry ndive
opa e'ỹ reheve jaiko hagwã.
11 Ha Nhandejáry katu omoingove jevy va'ekwe Hesu-pe. Omano rire omoingove
jevy va'ekwe íxupe. Hemimoingove jevy voi Cristo. Upéa-gwi pende py'a-py oiko ramo
Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu, pene moingove jevy va'erã ave. Omano va'erã pende
rete. Ha omano ramo jepe pende retekwe, omoingove jevy va'erã peẽ-my pende rete.
Pene ndive oiko-gwi inhe'ẽ Marangatu pene moingove jevy va'erã voi Nhandejáry ndive
peiko meme hagwã.
12 Upéixa-gwi, xe re'ýi kwéry, iporã katu jaiko Nhe'ẽ Marangatu tee va'e reko-rupi. Ha
nhande reko tujakwe-rupi rei katu ndikatúiry jaiko.
13 Pende reko tujakwe remimbota-rupi peiko ramo, mombyry peiko arã Nhandejáry-
gwi. Omano va'ekwe-rami rei peiko arã. Ha Nhe'ẽ Marangatu tee va'e remimbota-
rupi peiko ramo katu, anive peiko teĩ pende reko tujakwe-rupi. Ereheja-ma va'erã nde
rekoha tujakwe. Ani penheme'ẽve teĩ pende reko tujakwe-pe. Yma gware pende reko-
rupi ani peikove teĩ. Upéixa ramo peikove va'erã Nhandejáry ndive.
14 Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-rupi jaiko-ma ramo, Nhandejáry ra'y ramo-
ma jaiko voi.
15 Peẽ-my Nhandejáry remime'ẽgwe Nhe'ẽ Marangatu tee va'e voi. Ha'e ndoúi voi
pene mopy'amirĩ hagwã, ndoúi ave pende jokwái hagwã. Napene mytu'e'ỹvéi-ma hagwã
pendéjehe ae ou. Ãy katu Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oiko-gwi pende py'a-py, Nhandejáry
ra'y ramo-ma peiko. Nhanhemopeteĩ teĩ, "Xe Ru" ja'e-vy. Jarovy'a ja'e-vy Nhandejáry-pe.
16 Nhande py'a-py, "Nhandejáry ra'y voi xe" peteĩ teĩ ja'e nhandéjehe nhanhemombe'u-
vy. Upéixa ave he'i nhande py'a-py Nhe'ẽ Marangatu tee va'e.
17 Nhande ta'ýry-gwi, gwe'ýi pegwarã iporã va'e ome'ẽ ave va'erã nhande-vy. Cristo
re'ýi pegwarã iporã va'e ome'ẽ ave va'erã nhande-vy. Cristo rereko asy hagwe-rami,
nhande rereko asy ave va'erã. Ha upe rire katu Cristo-rehe heko porã teeha ojekwaa
ramo, hekoha-ramima nhanheheko viarõ va'erã.**

Nhandejáry nhane mopotĩ rire, nhane moingo va'ekwe gweko porã tee-rupi, ha'e-rami nhane momba'egwasu hagwã

18 Ãy jahasa asy voi jaiko-vy. Ha ojehexa uka ramo hese Nhandejáry reko porã teeha,
nhande rereko asy hagwe-rehe nanhane mandu'avéi-ma va'erã. Nhane momba'egwasu
porãve rãve va'erã.
19 Ãy entéro Nhandejáry rembiapokwe gwive ojapura oha'arõ-vy Nhandejáry ra'y
kwéry ojekwaa hagwã. "Araka'e po ou-ta ojehexa uka-vy" he'i ojapura-vy hese.
20 Yma entéro Nhandejáry rembiapokwe gwive oiko teĩ araka'e. Omano hagwãixa oiko
araka'e hikwái. Ojéhegwi rei ndoikóiry araka'e. Nhandejáry nhe'ẽ-py teĩ oiko araka'e.
Nhandejáry remimbota-rupi oiko upéixa.
21 "Ha ndojehu meméi va'erã íxupe kwéry upéixa" he'i ojéupe Nhandejáry. "Ãy entéro
va'e ndaipu'akái ójehe. Upéa-gwi enterovéa-pe amoatyrõmba va'erã itujave jave e'ỹ
hagwã, omano mano e'ỹ hagwã, xe ra'y kwéry ndive ipu'aka jevy hagwã ójehe, Cristo
Hesu ndive onhemomba'egwasu hagwã hikwái" he'i ojéupe Nhandejáry.
22 Ko'ánga ete peve entéro Nhandejáry rembiapokwe va'e gwive hasy va'e-rami hasẽ.
Ne'írã onhemoatyrõ enterove va'e. Upéa-gwi hasẽ. Kunha imemby-tama va'e-rami ave
hasẽ. Upéa jaikwaa voi.
23 Na Nhandejáry rembiapokwe anhóiry hasẽ. Nhande ave, nhane rasẽ. Nhande py'a-
py oiko Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Nhandejáry remime'ẽgwe ranhe peẽ-my ha'e. Upéa-gwi

* **8:17** Gl 4.1-7 * **8:17** Gl 3.29; 4.6-7; 2 Tm 2.11-12

nhande py'a-py nhane rasẽ nhande Nhandejáry ra'arõ-vy. Ha upe rire katu gwa'ýry tee-rami nhande rereko va'erã, nhane resendepa va'erã. Nhande rete gwive nhane resende va'erã.
24 "Jajerovia ypyha áry gwive nhane resende-ma va'ekwe. Ha upe rire katu ou jevy ramo, nhande rete gwive-ma nhane resendepa ete-ma va'erã" ja'e nhandéjehe jarovia-vy. Nhaha'arõ va'e jahexa ramo, ogwahẽ-ma ramo, nanhaha'arõvéi-ma. Jahexa va'e nanhaha'arõi joty jaiko-vy.
25 Ha jahexa e'ỹ vyteri va'e katu nhaha'arõ ramo, "Ndoiko mo'ãi para'e" ndaja'éi joty hese. Nanhaha'arõ ku'a ku'ái jaiko-vy va'e. Nhaha'arõ tee ae jaiko-vy va'e. Upéixa Cristo ou jevytaha áry-rehe nhaha'arõ tee voi nhanhemoatyrõmba hagwã.
26 Ha Nhe'ẽ Marangatu tee va'e nhane pytygwõharã voi ave. Nanhane mbaraetéi ramo nhane pytygwõ-vy ou. Nhandejéhegwi rei ndajajapo porã kwaáiry oração. Ha Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ae katu nhande réry-py ojerure Nhandejáry-pe nhande-rehe. Nhane nhe'ẽ e'ỹ-my hasẽ va'e-rami onhe'ẽ ojerure asy-vy.*
27 Ha Nhandejáry-gwi ndaipóri okanhy va'e. Nhande py'apygwa jepe oikwaapa voi ha'e. Upéa-gwi Nhe'ẽ Marangatu tee va'e he'ise va'e oikwaapa voi. Ha Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ojerure asy Nhandejáry-pe he'ýi kwéry-rehe. Héry-py ojerure rure hese. Nhandejáry remimbota-rupi ojerure hese. Upéa-gwi he'ise va'e oikwaapa voi.
28 Nhande, Nhandejáry oipota pota ojéupe nhamoirũ va'e, hemienói voi. Nhandejáry-pe jahayhu ramo, opamba'e oiko va'erã nhande-vy nhande rereko porã hagwã. Mba'e ojehu ramo nhande-vy, omba'apo porã joty nhande-rehe Nhandejáry. Upe va'e jaikwaa voi.
29 Yma va'ekwe nhande-rehe he'i va'ekwe Nhandejáry: "Xe rembiporavorã voi aipe'a va'erã íxupe xe ra'y Hesu reko-rupi oiko hagwã" he'i. "Xe ra'y Hesu aipota oiko tyke'yrusu ramo, tyvýry reta va'e-rami oiko hagwã Hesu" he'i va'ekwe nhande-rehe Nhandejáry.
30 Ha upe rire katu, nhande pe'a rire, nhane renói va'ekwe ave. Upéi nhane renói rire, "Ha'e ipy'a potĩ-ma" he'i va'ekwe nhande-rehe. Upéi nhane mopotĩ rire, nhane moingo va'ekwe gweko porã tee-rupi, ha'e gweko-rami nhane momba'egwasu hagwã.

Cristo po pyte pygwa voi nhande. Ndaipóri ipo pyte-gwi nhande pe'a va'erã

31 Nhande rovasa vasa-gwi Nhandejáry, amombe'u-ta peẽ-my hekoha porã. Ha'e nhane pytygwõ tygwõ-gwi, ndaipóri nhande-rehe ipu'aka va'erã.
32 Peteĩ oiko va'e gwa'ýry-rehe jepe nahakate'ỹiry va'ekwe. Nhande kwéry rekovia ijukaharã-pe ome'ẽ va'ekwe nhande-rehe. Gwa'ýry-rehe nahakate'ỹiry-gwi ome'ẽ va'ekwe nhande-rehe ijukaharã-pe, opamba'e-py nhande rexakwaa rei va'erã voi katu.
33 Nhandejáry rembiporavo va'e-rehe, "Ojejavy-ma ra'e" he'i va'erã ndoikói va'erã. "Ha'e ipy'a potĩ-ma" he'i hese Nhandejáry.
34 Upéa-gwi, "Ha'e ipy'a ky'a-ma" he'i va'erã hese ndaipóri. Nhande-rehe ha-py omano va'ekwe Hesu Cristo. Omano rire katu ha'e onhemoingove jevy-ma va'ekwe. Ha ko'ánga nhande réry-py ojerure Nhandejáry-pe nhande-rehe ijyke-rehe oiko-vy.
35 Cristo po pyte-gwi ndaipóri nhande pe'a va'erã. Jahasa asy ramo jepe, jajepy'apy jaiko-vy ramo jepe, nhande rereko asy ramo jepe, nhande vare'a ramo jepe, nhande ao e'ỹ ramo jepe, nhane mongyhyje ramo jepe, nhande juka ramo jepe, Cristo po pyte-gwi nanhande pe'ái va'erã voi.
36 Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:

"Nde réry-py oroiko va'e. Upéa-gwi ore jukase meme va'e-rami oroiko. Ore rereko asy voi. Ovexa ijukapyrã-rami ore rereko"*

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.
37 Mba'e ojehu ramo jepe, nanhane mytu'e'ỹiry joty nhandéjehe. Cristo nhande rayhu-magwi, nanhanheme'ẽ mo'ãi nhande jukase va'e-pe. Cristo rembiayhu voi nhande.

* **8:26** Jo 14.16 * **8:36** Sl 44.22

Ndaipu'akavéi-ma voíte nhande-rehe nhande rereko asyharã. Nhande py'agwasu joty jaiko-vy.

38 Hembiayhu voi nhande. Upéa-gwi ipo pyte-gwi ndaipóri nhande pe'a va'erã. Nhamano va'erã para'e, jaikove va'erã para'e. Ipo pyte pygwa meme joty nhande. Oĩ yváy pygwa, Nhandejáry rembigwái va'e para'e, mburuvixa va'e para'e, imbaraeteve va'e para'e. Upeixagwa jepe ndikatúiry nhande pe'a ipo pyte-gwi. Ndaipóri Nhandejáry jokoharã nhande rayhu e'ỹ hagwã. Ãy ojehu va'e gwive, ko'ẽ mbue ramo ojehu va'erã gwive ndaipóri ipo pyte-gwi nhande pe'a va'erã.

39 Ipo pyte-gwi nanhande pe'ái va'erã yvate rupigwa, yvygwy rupigwa ave. Áry-rupi oiko va'e, okwa rei va'e ave, aragwy-rupi oiko va'e gwive nanhande pe'ái va'erã voíte íxugwi. Ndaipóri Nhandejáry ojokoharã nhande rayhu e'ỹ hagwã. Nanhande rayhu ku'a ku'a reíry va'e. Ndopoi reíry nhandéhegwi. Nhandejáry po pyte pygwa-ramoma jaiko va'erã voi Nhandejáry Hesu Cristo nhande rayhu-gwi. Ndaipóri voíte íxugwi nhande pe'aharã.

9

Nhandejáry rembiporavokwe gwe'yirã rehegwa nhe'ẽ

1 Amombe'u-ta peẽ-my anhetegwa va'e. Cristo irũ voi xe. Upéa-gwi naxe apu mo'ãi voi xe. Ha Nhe'ẽ Marangatu tee va'e xe mbo'e-gwi, xe py'a-py oĩ he'i va'e xe-vy "Anhetegwa va'e" he'i va'e xe-vy. Upéa-gwi aikwaa voi xe apu e'ỹha.

2-3 Amombe'u-ta peẽ-my xe vy'are'ỹ. Xe ndavy'aveiha amombe'u-ta peẽ-my. Xe mbopy'a rasy meme xe re'ýi kwéry Israel re'ýi va'e. Ha'e kwéry xe rugwy re'ýi voi. Aipota eterei mo'ã ha'e kwéry ogwerovia ave. Hekovia jepe tamano xe, ha'e-ta para'e Nhandejáry-pe. Tove taiko Nhandejáry ojuka va'erã-rami xe ave. Xe kente kwéry-rehe ha-py tove jepe taxe mondo Cristo ojéhegwi mombyry, ha'e-ta para'e Nhandejáry-pe.

4 Ha'e kwéry katu Nhandejáry rembiporavokwe gwe'yirã. Gwa'yryrã ave oiporavo va'ekwe. Ohexa uka uka va'ekwe íxupe kwéry Nhandejáry gwekoha tee. Ha'e tuvixa mba'e ohexa uka va'ekwe gwekoha. "Xe reko-rupi peiko ramo, xe orohovasa meme va'erã" he'iri iri íxupe kwéry va'ekwe Nhandejáry. Ohendu ramo, ojohu porã onhonhe'ẽ. Hekorã omombe'u va'ekwe íxupe Nhandejáry. Íxupe kwéry anho omombe'u mba'éixa pa va'erã ojapo omboete hagwã ojéupe. Íxupe kwéry anho: "Peẽ-my katu orohovasa va'erã voi" he'iri iri Nhandejáry.

5 Yma myamyrĩ Jacó ra'y kwéry-rehe imandu'a porã meme. Ha'e kwéry judeu kwéry rembypy. Ha Cristo katu nhande-rami oiko ramo kuri, ha'e kwéry rugwy re'ýi ave. Isy judeu kwéry va'e voi. Ha'e ko Nhandejáry voi. Enterove va'e ruvixa voi. Ndaipóri ha'e ramigwa. Ha'e ko tuvixa mba'e opa e'ỹ reheve oiko va'e voi. Amém.

6 Oĩ he'i va'e mo'ã: "Nhandejáry he'i hagwe-rami ndojapóiry" he'i mo'ã. Ndaha'éiry upéa-gwi. Israel re'ýi judeu kwéry Nhandejáry rembiporavokwe va'e voi. Ha hese ojerovia va'e ndahetáiry oĩ. Upéa-gwi entéro judeu kwéry va'e-pe ndoiporavói va'ekwe Nhandejáry gwe'yirã.

7 Ha Abraão remiarirõ kwéry katu, oĩ Nhandejáry ra'y, oĩ Nhandejáry ra'y e'ỹ ave. "Nde ra'y Isaque ra'y kwéry ne remiarirõ kwéry tee voi" he'i va'ekwe Abraão amyrĩ-pe Nhandejáry.*

8 Upéixa ramo entéro Abraão remiarirõ kwéry ndaha'éi Nhandejáry ra'y ave. "Upe va'e xe ra'y voi" he'i hese va'e katu, Nhandejáry ra'y kwéry voi. Ndoiporavopái.

9 Nhandejáry he'i va'ekwe a-rami: "Anhetegwa amombe'u-ta nde-vy. Outro ro'y-py hi'áry-py aju jevy-ta" he'i. "Ne rembireko Sara héry va'e imemby-ta" he'i Abraão-pe. Upéixa voi, "Upe va'e xe ra'y voi" he'i hese va'e, Nhandejáry re'ýi voi.*

* **9:7** Gn 21.12; Hb 11.18 * **9:9** Gn 18.10

10 Ãy amombe'u-ta peẽ-my outro nhe'ẽ peikwaa hagwã mba'éixa Nhandejáry oiporavo
gwe'yirã. Mokõi mitã rehegwa nhe'ẽ amombe'u-ta. Isy héry Rebeca. Mokõi omembyrã-
gwi hyegwasu. Ha nhane rembypy Isaque mokõi mitã va'e ru voi.*
11-12 Mokõi mitã ne'írã oiko ramo, peteĩ-pe oiporavo Nhandejáry, outro-pe ndoiporavói.
Gwembiporavose-pe ae oiporavo Nhandejáry. Upéa-gwi he'i va'ekwe isyrã-pe: "Tyvýry
rembigwairã voi tyke'ýry" he'i. Ne'írã hembiapo porã, ne'írã hembiapo vai ave, ne'írã
vyteri oiko ave. Upe-ma ramo: "Tyvýry rembigwairã voi tyke'ýry" he'i isyrã-pe. Upéixa
ramo, mba'eve ojapo e'ỹ reheve, mba'eve oikwaa e'ỹ reheve, oiporavo araka'e tyvýry-pe
Nhandejáry.*
13 Upéixa voi he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:
"Ha Jacó katu xe rembiayhu va'e. Ha tyke'ýry katu xe rembiayhu e'ỹ va'e"*
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.
14 Upéixa ramo oĩ he'i va'e mo'ã: "Ndaheko porãi Nhandejáry. Peteĩ va'e-rami
ndogwerekóiry. Peteĩ ohayhu outro ndohayhúi" he'i mo'ã. Ha ndaupéixairy.
15 Moisés-pe Nhandejáry remimombe'ukwe amombe'u-ta:
"Xe rembiporiahuverekose aéte aiporiahuvereko va'erã. Xe rembiereko porãse aéte
areko porã va'erã"*
he'i va'ekwe Moisés-pe Nhandejáry.
16 Upéixa ramo, ndaipóri nhane rembiaporã-rehe nhande poriahuvereko arã. Nhande
ae jajehovasa ukase mo'ã ramo jepe, nanhande rovasái joty upéa-gwi. Ha'e ae nhande
poriahuverekose va'e-pe gwive nhande poriahuvereko.
17 Upe va'e peikwaa hagwã he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ mburuvixa Faraó-pe:
"Xe oromoingo va'ekwe mburuvixagwasu ramo ojekwaa kwaa hagwã opa-rupi xe
pu'akaha. Yvy apy gwive xe réry ojekwaa hagwã oromoingo va'ekwe. Xe nhe'ẽ
rendu e'ỹ ramo jepe, xe mbojevy ramo jepe, ndéhegwi ojehexa uka va'ekwe xe
pu'akaha"*
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.
18 Upéixa ramo, gwembiporiahuverekose va'e-pe gwive oiporiahuvereko Nhandejáry.
Ha gwĩ gwerovia e'ỹha onhembopy'a ratãse va'e gwive, omoingo íxupe Nhandejáry
ijapysa e'ỹ va'e-rami.

Oĩ Nhandejáry rembiereko asyrã, oĩ ave hembiporiahuverekorã

19 Upéixa-gwi oĩ pene pa'ũ-my he'i va'e mo'ã: "Xe mbopy'a ratã ramo Nhandejáry,
ma'erã po xe monhe'ẽ va'erã? Ma'erã po, Erejejavy-ma, he'i va'erã xe-vy?" he'i mo'ã.
"Kiva'e po ojoko-ta oipota va'e. Avave ndikatúi ojoko Nhandejáry ojapose va'e" he'i mo'ã
Nhandejáry-rehe.
20 Naiporãi upéa. Nde ndaha'éi Nhandejáry. Nde, teko rei voi. "Nde ae eren-
hemonhe'ẽse joty xe-vy" ma'erã ere Nhandejáry-pe? Amombe'u-ta peẽ-my peteĩ nhe'ẽ.
Oĩ tuju gwigwa nha'ẽ. "Ma'erã tipo a-rami xe apo nde?" naiporãi he'i oapohare-pe.*
21 Ha tuju-gwi mba'e ryru apohaty ojaposeha-rami ojapo. Peteĩ tuju-gwi ojapo mokõi
mba'e ryrurã. Peteĩ katu sapy'a rei oiporu va'erã ojapo. Ojehexase hagwã-rami ojapo
porã voi. Outro katu pya'e a'e oiporu va'erã ojapo. Upe va'e imombopyrã ojeka rire.
22 Upéixa voi nhande rereko Nhandejáry. Oikwaa ukase va'ekwe nhande rereko asyha.
Opu'akaha oikwaa ukase ave. Gwĩ gwembiereko asyrã oha'arõ joty. Ndaipoxy pya'éi. Ãy
ndogwereko poxýiry vyteri hekoha vai va'e-pe. Oha'arõ joty oiko-vy.
23 Ha gwekoha porã ete voi katu ohexa ukase va'ekwe ave. Nhande kwéry hembipori-
ahuvereko va'e nhande rexakwaa rei-ma voi. Gweko-rami ete-ma jaiko hagwã nhande
poravo-ma.

---

* **9:10** Gn 25.21 * **9:11-12** Gn 25.23 * **9:13** Ml 1.2-3 * **9:15** Êx 33.19 * **9:17** Êx 9.16 * **9:20** Is 45.9

24 Nhandejáry remimbovia voi nhande kwéry. Ndaha'éi judeu kwéry anho. Judeu
kwéry e'ỹ ave Nhandejáry remimbovia.
25 Ha Nhandejáry kwatia nhe'ẽ ohai va'ekwe héry va'e Oséias he'i a-rami:
"Ha xe re'ýi e'ỹ-pe, Xe re'ýi, ha'e joty va'erã. Xe rembiayhu e'ỹ va'e-pe, Xe rembiayhu,
ha'e joty va'erã.*
26 Peẽ ko xe re'ýi e'ỹ voi, Nhandejáry he'i hagwe-py, upe-py ete ohenói va'erã íxupe kwéry
gwa'ýry Nhandejáry nhane moingovehaty."*
Upéixa voi he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ oikwaa uka-vy nhande-vy mba'éixa Nhandejáry
oiporavo gwe'yirã, judeu kwéry va'e, judeu kwéry e'ỹ va'e ave.
27 Ha upéi he'i jevy Nhandejáry kwatia nhe'ẽ ohai va'ekwe héry va'e Isaías. Nhane
mbotee tee he'i-vy a-rami:
"Ygwasu apy e'ỹ rembe'y-rehe heta eterei oĩ yvy ku'itĩ. Yvy ku'itĩgwasu-rami onhembo-
hetave tave rei ramo Israel kwéry, hembiepyrã ndahetáiry joty va'erã.
28 Nhandejáry ha'e he'i hagwe-ramima pya'e ojapo-ta yvy apy gwive oĩ va'e-rehe.
Noha'arõ mo'ãvéi-ma. Enterove va'e rembiapokwe-rami ojapo-tama hese kwéry"*
he'i Isaías Israel kwéry-rehe omombe'u-vy.
29 Upéixa ete omombe'u jevy va'ekwe Isaías judeu kwéry oikotaha. He'i va'ekwe a-
rami:
"Entéro mba'e-rehe ipu'akave va'e Nhandejáry. Ndopytái ramo ra'e inhe'ẽ-py nhane
remiarirõ kwéry, japa va'erã ra'e. Myamyrĩ Sodoma pygwa-rami japyta va'erã
ra'e. Myamyrĩ Gomorra pygwa-rami nhamanomba va'erã ra'e".*
Upéixa voi omombe'u va'ekwe Isaías kwatia-rehe nhande-vy oikwaa uka-vy ndahetái
judeu kwéry onheresende va'e.

"Aipota nga'u Nhandejáry oresende xe rugwy re'ýi kwéry-pe" he'i Paulo

30 "Ha mba'éixa po ojapo Nhandejáry?" oĩ he'i va'e onhomongeta opy'a ndive.
Amombe'u-ta nde-vy ereikwaa hagwã. Ha nhande kwéry e'ỹ va'e katu ndoikói araka'e
Nhandejáry reko-rupi, "Ipy'a potĩ-ma" he'i hese hagwã-rami ndoikóiry araka'e. Ha upéi
katu Nhandejáry-rehe ojerovia-ma ramo, ombopy'a potĩ-ma va'ekwe íxupe.
31 Ha nhande kwéry va'e, Israel remiarirõre va'e, judeu va'e katu Nhandejáry rembi-
poravo va'e voi, oikose mo'ã va'ekwe Nhandejáry reko-rupi. "Ipy'a potĩ-ma" he'i hagwã
mo'ã hese va'ekwe oiko. Ha nombopy'a potĩry joty íxupe.
32 "Ma'erã po nombopy'a potĩry íxupe" oĩ onhomongeta va'e opy'a ndive. Ojerovia e'ỹ
reheve ojapose mo'ã Nhandejáry nhe'ẽ. Upéa-gwi, "Ipy'a potĩ-ma" nde'íry hese kwéry.
Ogwerovia e'ỹ-gwi ita-rehe onhepysanga sanga va'e-rami oiko va'ekwe.
33 Upéixa ete voi he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:
"Pejeapysaka katu. Sião tetã-my, judeu kwéry pa'ũ-my amoĩ-ta onhepysanga hagwã voi
heity hagwã voi amoĩ-ta henonde. Onhepysanga va'e-rami amoingo asy va'erã
íxupe. Heityharã omoĩ henonde va'e-rami, amoingo va'erã íxupe. Ha hese ojerovia
va'e gwive, ndojerovia reíry va'erã hese. Nomotĩry va'erã ogweroviaha-pe."*
Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ heroviaha-rehe herovia e'ỹha-rehe ave.

10

1 Ha'e-ta peẽ-my, xe re'ýi kwéry, Hesu-rehe pejerovia va'e. Aipota nga'u Nhandejáry
oresende xe rugwy re'ýi kwéry-pe, Israel remiarirõre kwéry-pe. Xe py'a gwive aipota
nga'u oresende. Amboete ete Nhandejáry-pe hese kwéry oração apo-vy.
2 Nhandejáry-pe omboetese eterei ave mo'ã hikwái. Xe hexahare-gwi xe aikwaa
omboeteha. Ha ndoikwaa teéi-gwi Nhandejáry rekoha, omboete va'e-rami mo'ã oiko.

---

* **9:25** Os 2.23 * **9:26** Os 1.10 * **9:28** Is 10.22-23 * **9:29** Is 1.9 * **9:33** Is 28.16

3 Ha Nhandejáry katu ojerovia hese va'e-pe, “Nde py'a potĩ-ma” he'i íxupe. Ha
Nhandejáry reko kwaa e'ỹha onhemopotĩse mo'ã ha'e ae gweko-rupi oiko va'e. Upéixa
ndoikói voi Nhandejáry reko-rupi onhemopotĩ hagwã. Heko-pe nonheme'ẽi voi va'ekwe
heko-rupi oiko hagwã.
4 Ha ko'ánga katu ojekwaa ou-vy Cristo. Upéa-gwi ijapy-ma voi Moisés amyrĩ remi-
mombe'ukwe judeu kwéry ha'e kwéry hekoha. Ãy ogweroviaha gwive: “Ha'e kwéry
ipy'a potĩ-ma” he'i hese Nhandejáry.

Nhandejáry réry renoiha gwive oresende-ta íxupe kwéry Nhandejáry

5 “Gwĩ onhemopotĩ uka hagwã mo'ã upe tekoha-rupi oiko va'e gwive, Nhandejáry he'i
va'e gwive ojapopa ramo omopotĩ va'erã íxupe Nhandejáry”*
he'i omombe'u-vy Moisés amyrĩ kwatia-rehe.
6 Ha gwĩ onhemopotĩ uka hagwã ojerovia-ma voi oiko-vy va'e hese, Nhandejáry
kwatia nhe'ẽ a-rami he'i hese:
“Kiva'e po ojeupi-ta yváy-py, ani upéixa erenhomongeta teĩ nde py'a ndive.”*
Upéixa ere ramo, nde ko erembogwejyse va'e mo'ã yváy-gwi Cristo. Ani ere teĩ upéa.
7 “Kiva'e po ogwejy-ta ko yvygwy-py, ani upéixa erenhomongeta teĩ nde py'a ndive.”
Upéixa ere ramo, nde eremoingoseve jevy va'erã Cristo-pe omano rire. Ani ere teĩ upéa.
8 Ha Nhandejáry kwatia nhe'ẽ he'i a-rami:
“Ha Nhandejáry remimombe'u noĩry mombyry ndéhegwi. Hi'agwĩ ae oĩ ndéhegwi. Upéa
ereikwaa voi. Upéa eremombe'u-ta ramo, oĩ-ma Nhandejáry nhe'ẽrã nde juru-py.
Ererovia-ma ramo, oĩ-ma ave nde py'a-py”
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. Upeixagwa nhe'ẽ ore remimombe'u voi ave. Perovia
hagwã oromombe'u peẽ-my.
9 “Hesu Nhandejáry voi” ere eremombe'u-vy ramo, “Nhandejáry omoingove jevy íxupe
nipo ra'e” erenhomongeta ramo nde py'a ndive, ne resende-ta voi Nhandejáry.
10 Nhande py'a gwive jajerovia-ma ramo hese, nhane mopotĩ-ma va'erã. “Hesu Nhan-
dejáry voi” ja'e ramo nhamombe'u-vy, nhane resende-ma va'erã Nhandejáry.
11 He'i ave Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:
“Ha hese ojerovia va'e gwive, ndogwerovia reíry va'erã. Nomotĩry va'erã ogweroviaha-
pe”*
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.
12 Ha judeu va'e, judeu e'ỹ va'e ave katu enterove ogwereko peteĩxa Nhandejáry. Upéa-
gwi peteĩ va'e pegwarã anho e'ỹ va'e voi Nhandejáry kwatia nhe'ẽ he'i va'e. Nhandejáry
ko enterove va'e Járy voi. Gwenóiha gwive ohovasa porã va'e íxupe ohexakwaa rei-vy.
13 Upéixa ete he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:
“Nhandejáry réry renoiha gwive oresende-ta íxupe kwéry Nhandejáry”*
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.
14 Mba'éixa po ojerure-ta Nhandejáry-pe ne'írã vyteri ojerovia ramo hese reheve.
Mba'éixa po ojerovia-ta hese ne'írã ohendu reheve Nhandejáry remimombe'u. Mba'éixa
po ohendu-ta ndaipóri ramo imombe'uharã.
15 Mba'éixa po omombe'u-ta íxupe, omondo e'ỹ reheve imombe'uharã:
“Jarovy'a Nhandejáry nhe'ẽ porã mombe'uharã ogwahẽ ou-vy ramo. Ogwahẽ ou-vy
ramo jarohory voi íxupe jarovy'a-vy”*
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.
16 Ha nohendu jojái inhe'ẽ porã. Upéixa voi omombe'u Isaías kwatia-rehe:
“Kiva'e-pe rei po anhe'ẽ kuri. Avave nohenduséiry nhane remimombe'u. Anhe'ẽ ramo
íxupe, íxupe kwéry e'ỹ vérami anhe'ẽ”*

* **10:5** Lv 18.5 * **10:6** Dt 30.12-14 * **10:11** Is 28.16 * **10:13** Jl 2.32 * **10:15** Is 52.7 * **10:16** Is 53.1

he'i va'ekwe Isaías Nhandejáry kwatia-rehe.

17 Upéixa-gwi Cristo rehegwa nhe'ẽ nhamombe'u ramo, nhahendu Nhandejáry remimombe'u. Hemimombe'u nhahendu ramo, jarovia-ma voi íxupe.

18 Oĩ he'i va'e mo'ã: "Nanhahendúi va'ekwe Nhandejáry remimombe'u" he'i mo'ã. Ha ijapu voi. Oĩ nhahendu va'e:

"Omombe'u mbe'u ojóupe hikwái. Inhe'ẽgwe opa-rupi oho. Yvy apy gwive ohupity inhe'ẽgwe"*

he'i Nhandejáry remimombe'u-rehe Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.

19 Oĩ he'i jevy va'e mo'ã: "Ndoikwaái voi Israel remiarirõre judeu kwéry Nhandejáry remimombe'u" he'i mo'ã hese. "Oikwaa" he'i ranhe hese Moisés. Upéi he'i judeu kwéry-rehe:

"Teko rei-pe ahovasa-ma ramo, oromohakate'ỹ uka va'erã xéjehe. Orombopoxy uka va'erã, inharandu e'ỹ ete va'e-pe ahovasa-ma ramo, he'i Nhandejáry".*

Upéixa he'i va'ekwe Moisés kwatia-rehe oĩ va'e.

20 Upéi Isaías omoĩ jevy va'ekwe kwatia-rehe onhe'ẽ. Ipy'agwasuve imombe'u-vy judeu kwéry-pe:

"Xe reka e'ỹ va'e xe johu voi. Xe-rehe oporandu e'ỹ va'e-pe ajehexa uka íxupe"
he'i va'ekwe nhande kwéry e'ỹ va'e-rehe.

21 Ha Israel remiarirõre judeu kwéry rehegwa nhe'ẽ omombe'u va'ekwe a-rami:

"Ko'ẽmba ramo meme ome'ẽ opo va'e-rami, xe aha'arõ íxupe, xe nhe'ẽ renduse e'ỹha-pe. Xe nhe'ẽ mbojevyha-pe ave aha'arõ, he'i Nhandejáry judeu kwéry-rehe"*

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ Isaías ohai va'ekwe.

11

Ohovasa va'ekwe ohexakwaa rei-vy Israel re'ýi kwéry-pe Nhandejáry

1 Ha'e-ta peẽ-my: Judeu kwéry Nhandejáry re'ýi katu ndaha'éiry hemimboyke. Gwe'ýi e'ỹ ramo, ojapo e'ỹ va'e. Gwe'ýi ramo meme ogwereko. Xe ave Israel rugwy re'ýi kwéry va'e. Myamyrĩ Abraão katu xe rembypy voi. Myamyrĩ Benjamim remiarirõ kwéry va'e voi katu xe.*

2 Yma ete va'ekwe oiporavo va'ekwe Israel rugwy re'ýi kwéry va'e gwe'yirã. Ãy katu nhande kwéry, Israel re'ýi kwéry va'e, Nhandejáry remimboyke e'ỹ va'e voi. Nhande rereko joty gwe'ýi ramo. Yma va'ekwe myamyrĩ Elias ombotee va'ekwe oiko-vy Nhandejáry-pe ohendu hagwã íxupe. He'i Nhandejáry-pe:

3 "Ha gwĩ ne nhe'ẽ-py omombe'u va'ety-pe katu ojuka-ma voi hikwái, he'i. Ne mboete haty apyka ramigwa ita-gwi ijapopyre altar héry va'e, omohaimba-ma voi oity-vy hikwái, he'i. Ha xe katu xe anho rei aiko, he'i. Xe jukase voi okwa-vy,*

he'i ójehe Nhandejáry-pe.

4 Upéi he'i íxupe Nhandejáry:

Nane anho reíry erepyta, he'i íxupe. Oĩ joty sete mil kwimba'e. Nomboetéi vyteri tupã ra'anga-pe héry va'e Baal. Upéa kwéry xe ndahejái ojehesa rerova outro-rehe. Xe rakate'ỹha voi upéa, he'i Elias-pe Nhandejáry."*

Upéixa voi he'i va'ekwe Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. Peikwaa-ma voi upéa nhe'ẽ. Peikwaa ramo jepe, amombe'u jevy-ta joty nde-vy.

5 Yma Nhandejáry ojapo hagwe-ramima, ãy ojapo-ma ave. Enterove va'e-pe ndoiporavói va'e. Nhande poriahuvereko-gwi oĩ hembiporavo va'e. Ndahetáiry joty.

---

* **10:18** Sl 19.4 * **10:19** Dt 32.21 * **10:21** Is 65.1-2 * **11:1** Fp 3.5 * **11:3** 1 Rs 19.10,14 * **11:4** 1 Rs 19.18

6 Hembiapo-rehe rei ndoiporavói íxupe. Oiporiahuvereko-gwi ae oiporavo íxupe araka'e.
Hembiapo-rehe rei oiporavo ramo ra'e, ndoiporiahuvereko teevéi arã ra'e íxupe Nhandejáry. Hembiapo porã va'e-pe oiporavo arã ra'e.
7 Mba'eixagwa nhe'ẽ-pa xe amombe'u-ta. Israel re'ýi kwéry katu ndohupitýi va'ekwe
gwembieka onhemopotĩ uka hagwã. Ha Nhandejáry rembiporavo katu ndahetáiry
oheka ojohu-ma. Nhandejáry ogwerovy'a-ma íxupe. Ha outro kwéry katu heta oĩ va'e
Nhandejáry gwenói ramo, nohenduséi-ma. Ijapysa e'ỹ va'e-rami oiko-ma hikwái.
8 Upéixa he'i va'ekwe Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:
"Ha gwĩ ohenduse e'ỹ va'e katu Nhandejáry omoingo araka'e íxupe kwéry ijapysa e'ỹ
va'e-rami. Ko'ánga ete peve ndikatuvéi-ma mba'e oikwaa, ndikatuvéi-ma mba'e
ohendu. Hesa pyso e'ỹ va'e-rami oiko. Ndaijapysái va'e-rami ave oiko hikwái"*
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.
9 Oĩ ave Nhandejáry kwatia nhe'ẽ Davi amyrĩ ohai va'ekwe:
"Karugwasu-py ou ramo, tonhembotavy toipyhy íxupe. Monde gwy-py ho'a va'e-rami,
tove to'a katu. Tove toiko onhepysanga va'e-rami ave. Tomoingo asy íxupe kwéry
Nhandejáry.
10 Tove tonhemboty katu hesa ohexa e'ỹ hagwã. Tojeayvy rei oiko-vy oiko asy-gwi"*
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.
11 Ha'e-ta peẽ-my: He'ýi tee judeu kwéry va'e onhepysanga sanga va'e-rami rei oiko
va'ekwe ojejavy-gwi. Ho'a tee va'erã-rami teĩ oiko. Ha he'ýi kwéry ndo'a teéiry. Ojejavy-
gwi Nhandejáry nhe'ẽ nohenduséi-gwi, ãy hekovia gwĩ he'ýi e'ỹ va'e oikwaa-ma voi
Nhandejáry-pe. Hesendeharã oikwaa-ma. Upéa-gwi ójehe omohakate'ỹ uka hagwã-pyma
oheja gwe'ýi tee Nhandejáry.
12 Ojejavy javy rire he'ýi tee, ohovasa vasa va'ekwe outro gwe'ýi e'ỹ va'e Nhandejáry
ohexakwaa rei-vy. Gwe'ýi tee-pe nomogwahẽi íxupe gwarã. Upéa-gwi outro-pe ohovasa
vasa va'ekwe Nhandejáry. Gwe'ýi e'ỹ va'e-pe ohexakwaa kwaa rei. Ha gwe'ýi tee
omogwahẽmba jevy joty va'erã ojéupe. Omogwahẽmba rire nhande kwéry-pe nhande
rovasa porãve rãve va'erã voi Nhandejáry.

Gwe'ýi e'ỹ-pe oresende Nhandejáry

13 Ãy ha'e-ta peẽ-my, judeu e'ỹ va'e, he'ýi e'ỹ va'e kwéry-pe. Hesu remimondo voi xe
ojehegwa amombe'u hagwã peẽ-my. Upéa-gwi tuvixa mba'e xe-vy xe rembiapo.
14 Heta xe rembiapo pene pa'ũ-my amohakate'ỹ uka hagwã mo'ã xejéhegwi xe rugwy
re'ýi tee va'e kwéry-pe. Ohexa ramo outro kwéry ojeroviaha: "Hesu nipo ra'e Nhandejáry
ave" upéixa xe aipota xe rugwy re'ýi he'i. Upéa-gwi ikatu arã oĩ va'erã xe jave oresende
hagwã íxupe.
15 Ha he'ýi tee onhemboyke íxugwi va'ekwe. Upe-ma ramo outro kwéry-pe oirũ tee-
ramima ogwereko Nhandejáry. He'ýi tee-rami Nhandejáry-pe hikwái. Ogwerojoja íxupe
gwekoha hikwái. Ha gwe'ýi tee katu omogwahẽ jevy-ma ramo íxupe kwéry ojéupe, iporã
tee rei va'erã voi nhande-vy. Onhemoingove uka jevy va'e-rami oiko porã jevy va'erã
hikwái.

Ha Nhandejáry re'ýi tee, judeu kwéry va'e hembiporavo meme joty

16 Nhambopóy ramo mbojape Nhandejáry pegwarã, hembi'u re'ýi Nhandejáry mba'e
joty. Yvyra máta rapo Nhandejáry mba'e ramo, hakãgwe gwive imba'e meme. Upéixa he'i
Nhandejáry kwatia nhe'ẽ gwe'ýi tee ojéupe omogwahẽ jevytaha omombe'u-vy.
17 Amombe'u-ta ave peẽ-my oliveira máta rehegwa nhe'ẽ. Oĩ va'ekwe oliveira máta
imbo'a porã ukapyre. Upéi ojepe'a va'ekwe hakã. Upéi hakãgwe rendagwe-py omoĩ
outro rakãgwe. Oliveira máta opu'ã rei va'e rakãgwe omoĩ hese. Yvyra máta opu'ã
rei va'ekwe-rami voi pende rekoha, peẽ judeu kwéry e'ỹ va'e. Opu'ã rei va'e rakãgwe

* **11:8** Is 29.10 * **11:10** Sl 69.22-23

onhemoĩ imbo'a porã ukapyre rakã rendagwe-py. Upéixa peiko porã ãy. Ohovasa porã hagwe-rami Nhandejáry gwe'ýi tee judeu kwéry-pe, ohexakwaa kwaa rei-vy, ãy pende rovasa porã-ma ave. Hapo e'ỹ reheve ndahete'yvéi-ma hakã. Hapo-gwi ae ou hokyrã. Upéixa voi nhande kwéry judeu kwéry va'e-gwima peiko porã-ma ãy.

18 Upéixa ani penhembohory teĩ hese, Nhandejáry re'ýi tee-rehe. Yvyra rakãgwe-rami ojepe'a va'ekwe ha'e kwéry. Ani penhemomba'egwasu teĩ peẽ peiko-vy. Mba'eixagwa tipo peẽ. Yvyra máta rakãgwe-rami rei peẽ. Hakã-gwi ndoúi haporã. Hapo-gwi ae ou hokyrã. Upéa-gwi ani penhembohory teĩ hese kwéry.

19 Pene pa'ũ-my oĩ para'e he'i va'erã: "Ore moĩ hagwã-ma hendagwe-py ojepe'a va'ekwe ha'e hakã" he'i va'erã.

20 Ha'e voi. Ojepe'a va'ekwe upéa-gwi. Ha'e kwéry ndogweroviái-gwi ojepe'a va'ekwe. Ha peẽ katu pepyta peiko-vy hendagwe-py perovia-gwi. Upéa-gwi ani penhemomba'egwasu teĩ peẽ. Ani pejeapo teĩ hakã teeve ramo. Peiko arandu ae katu.

21 Ha he'ýi tee judeu kwéry va'e ha'e hakã-rami voi ha omopẽ va'ekwe ojéhegwi. Ma'erã, "Nanhande pe'a mo'ãi Nhandejáry" peje pendéjehe. Upeixagwa ani peje teĩ. Peiko arandu ae katu.

22 Pejeapysaka porã katu xe nhe'ẽ-rehe. Nhande rovasa porã ramo jepe, nhane mbohasa asy joty ave Nhandejáry. Gwĩ ojejavy va'ekwe-pe ogwereko asy voi. Ha peẽ katu pende rereko porã voi. Pemoirũ irũ íxupe ramo, pende rereko porã va'erã. Ha pemoirũ e'ỹ ramo katu íxupe, gwakã ojéhegwi oipe'a va'ekwe-rami pende pe'a jevy va'erã.

23 Ha'e kwéry katu ogwerova ramo gwekoha ogwerovia jevy hagwã íxupe, ha'e hendagwe-py omoĩ jevy va'erã íxupe Nhandejáry. Hakã roky-rami jevy oĩ hagwã. Omoĩ jevy kwaa va'e voi Nhandejáry íxupe kwéry.

24 Ha peẽ he'ýi e'ỹ va'e katu yvyra máta opu'ã rei va'e rakã-rami. Ojepe'a va'ekwe hakã. Upéi heko e'ỹ-rupi onhemoĩ outro rakã rendagwe-py. Ha he'ýi tee judeu kwéry va'e katu imbo'a porã ukapyre-rami voi. Ndaheko rasýiry Nhandejáry-pe omoĩ jevy íxupe ha'ekwe-py. Ha ha'e hagwe-py onhemoĩ jevy va'ekwe katu ha'e heko-rupima oiko jevy voi. Upéixa ramo ndaheko rasýi Nhandejáry-pe omogwahẽ jevy hagwã íxupe kwéry ójehe.

Enterove va'e-pe ohayhu Nhandejáry

25 Aipota peikwaa porã xe ha'e-ta va'e, xe re'ýi kwéry. Oĩ Nhandejáry anhetegwa nhe'ẽ. Ore-vyte Nhandejáry remimbojekwaa uka ojekwaa kuri. Upéa nhe'ẽ aipota peikwaa porã. Peikwaa porã ramo, "Nhandejéhegwi nhane aranduve voi nhande" ndapejéi va'erã pendéjehe. Ore-vy ohexa uka kuri Nhandejáry onhe'ẽ a-rami: "Ndoiko meméi va'erã heta xe re'ýi kwéry xe nhe'ẽ rendu e'ỹ-vy. Ijapysa e'ỹ va'e-rami ndoiko meméiry va'erã. Ha xe re'ýi e'ỹ va'e, judeu e'ỹ va'e katu xe aipota ou va'e gwive amogwahẽmba ranhe va'erã xejéupe. Ha upe rire katu ndoikovéi va'erã xe re'ýi, judeu kwéry va'e ijapysa e'ỹ va'e-rami.

26 Ha Israel re'ýi kwéry, xe re'ýi tee va'e, peteĩ teĩ xe aipota ogwahẽ ou-vy va'e gwive aresendepa va'erã" he'i Nhandejáry gwembiaporã rexa uka-vy. Upéixa voi he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:

"Jerusalém tetã-gwi ou va'erã nhane resendeharã. Ha Jacó remiarirõ joapyri pyri kwéry-gwi katu omboyke va'erã hembiapo vaikwe gwive.*

27 Ha upe rire katu amboyke rire hembiapo vaikwe, Nhandejáry he'i ete hagwe-rami, ojapo-ma voi hese kwéry, he'i va'erã xe-rehe, he'i Nhandejáry ójehe".*

Upéixa voi he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.

28 Ha he'ýi tee, judeu kwéry va'e katu Hesu rehegwa nhe'ẽ porã nohendusséi-gwi, ogwereko íxupe kwéry Nhandejáry gwembiayhu e'ỹ ramo. Ha upéixa ojapo ramo gwe'ýi kwéry-rehe, iporã joty peẽ, he'ýi e'ỹ va'e-pe. Ãy gwembiayhu e'ỹ-rami jepe ogwereko

* **11:26** Is 59.20-21 * **11:27** Jr 31.33-34

ramo, ohayhu joty íxupe kwéry. Ha'e kwéry hembiporavo joty. “Ahovasa va'erã íxupe” he'i ete va'ekwe ore rembypy-pe gwe'yirã-rehe. Upéa-gwi ohayhu joty íxupe oiko-vy.
29 Nhandejáry rembiporavo hembihovasa vasa meme voi judeu kwéry. “Aiporavo va'ekwe xe re'ýi-pe. Ahovasa porã va'erã íxupe” nde'i reíry Nhandejáry gwemienói-rehe. Ogwerova rova e'ỹ va'e onhe'ẽ Nhandejáry.
30 Ha peẽ he'ýi e'ỹ va'e katu napehendúi araka'e Nhandejáry nhe'ẽ. Ha ko'ánga katu he'ýi tee nohenduséi-gwi inhe'ẽ, pende rayhu-ma Nhandejáry pende poriahuvereko-vy.
31 Upéixa ãy pende rayhu jave Nhandejáry, ha'e kwéry nohendusevéi-ma inhe'ẽ. Upéa-gwi nohenduséi-gwi inhe'ẽ, iporiahu Nhandejáry-pe. “Aiporiahuvereko-ta joty íxupe kwéry” he'i joty hese kwéry.
32 Nhandejáry nhe'ẽ ojapo meme va'e ndaipóri. Upéa-gwi ko yvy apy-rehe oiko va'e-pe gwive ogwereko inhe'ẽ renduse e'ỹ va'e-rami. Preso onhemoĩ va'e-rami ogwereko enterovéa-pe. Upéixa ojapo hese kwéry peteĩ teĩ oiporiahuvereko hagwã joty íxupe kwéry.

Paulo omomba'egwasu Nhandejáry-pe

33 Ha Nhandejáry katu hekoha porãve tee rei va'e voi katu. Ha'e heko-rami oiko va'e ndoikóiry. Ha'e hi'arandu tee va'e. Opamba'e oheko kwaave va'e. Heta ipy'apóry jaikwaa e'ỹ ete va'e. Mbava'e-gwi nipo he'i ko va'e, Ma'erã nipo he'i upéa, avave ndoikwaái. Mba'e-gwi nipo ojapo ko va'e, ma'erã nipo ojapo upéa, teko rei va'e ndoikwaái voi ipy'a. Imbaraeteve va'e voi ha'e.
34 Ha Nhandejáry kwatia nhe'ẽ he'i a-rami:
“Nhandejáry imandu'a ramo, ndoikwaáiry voi avave. Ndaipóri ombo'e va'erã íxupe hembiaporã-rehe.*
35 Avave nome'ẽi mba'eve Nhandejáry-pe ha'e hemime'ẽgwe rekovia ome'ẽ jevy hagwã. Avave-pe ndorevéi”.*
Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.
36 Ha entéro mba'e moingohaty voi ha'e. Ha'e entéro nhangarekoha voi. Ha'e ojéupe gwarã ave omoingo va'ekwe entéro mba'e. Tonhemomba'e tuvixa meme ete katu. Opa e'ỹ reheve tonhemboete ete. Upéa aipota voi. Amém.

12

Nhandejáry reroviaha onheme'ẽ íxupe hembigwairã (1 Co 6.20; 1 Ts 4.1)

1 Nhande poriahuvereko-ma oiko-vy Nhandejáry, xe re'ýi kwéry. Upéa-gwi aipota eterei penheme'ẽ pende py'a gwive íxupe imba'erã. Peiko jave imba'e voi peẽ. Penheme'ẽ katu íxupe hembigwairã pende rerohory porã hagwã. Penheme'ẽ tee ramo íxupe, napemboete ra'anga anga rei mo'ãi íxupe. Pemboete tee va'erã íxupe.
2 Teko rei rekoha-rami ani peiko teĩ peẽ. Peheja katu Nhandejáry tapene moatyrõmba pene akã porã hagwã ogwerova hagwã pende rekoha pende py'a gwive. Upe-ma ramo Nhandejáry remimbota peikwaa va'erã. Mbava'e tipo oipota Nhandejáry? Oipota iporã va'e. Ojéupe ombovy'aharã oipota. Imarã e'ỹ va'e, ndaipóri ha'eixagwa iporãve va'e oipota.
3 Nhandejáry rembihovasa voi xe. Xe rexakwaa rei voi. Upéa-gwi inhe'ẽ-py aporanduta peẽ kwéry-pe: Ani erenhemomba'egwasu teĩ nde. Ani erejeapo tuvixave va'e ramo mo'ã. Ani nde rapixa reko-rupi ereiko teĩ. Nde ae nde reko-rupi voi eiko. Peẽ-my ogwerovia uka hagwe-rami Nhandejáry, peiko. Ani penhemomba'egwasu teĩ peẽ peiko-vy.
4 Heta nhande rete-rehe oĩ va'e. Hekoha ambue ambue jepe ijoja joty oiko-vy.

* **11:34** Is 40.13 * **11:35** Jó 41.11

5 Upéixa ete nhande reta. Nhande reta jepe, Cristo nhamoirũ-gwi peteĩxa joty jaiko.
Nhande rekoha ambue mbue ramo jepe, nhande joja joty. Nhande rete ijojaha-rami
joty jaiko.
6 Peteĩ teĩ va'e-pe nhande rovasa-gwi Nhandejáry nhande rexakwaa rei-vy, nhanhopy-
tygwõ rei katu. Ome'ẽ me'ẽ nhande-vy nhande rekoha ambue mbuerã. Peteĩ teĩ va'e-
pe hemime'ẽgwe ẽgwe-py nhanhopytygwõ tygwõ rei ojóupe. Nhande reko me'ẽ ramo
onhe'ẽ-py omba'e kwaa uka ramo nhande-vy nhamombe'u hagwã, nhane kyre'ỹre'ỹ
katu imombe'u-vy. Jarovia porãháixa jarosapuka pukái katu inhe'ẽ jaiko-vy.
7 Nhande reko me'ẽ ramo nhaipytygwõ hagwã nhande rapixa-pe, iporã katu nhaipy-
tygwõ voi íxupe. Nhande reko me'ẽ ramo nhambo'e hagwã nhande rapixa-pe, iporã katu
nhambo'e ave íxupe.
8 Nhande reko me'ẽ ramo nhamokyre'ỹ hagwã nhande rapixa-pe, iporã katu
nhamokyre'ỹ voi íxupe. Nhame'ẽ-taramo nhane mba'e, iporã katu nhane rakate'ỹ e'ỹ
reheve nhame'ẽ. Nhande, Hesu reroviaha rerekwa va'e, nhanhangareko porã katu
nhande re'ýi kwéry-rehe. Nhande rapixa-pe jaiporiahuvereko-ta ramo, nhane kyre'ỹ
ramo nhaipytygwõ íxupe.*
9 Ani pejohayhu ra'anga anga rei teĩ. Pejohayhu tee katu. Ivai va'e pemboyke katu
pendéhegwi. Ha iporã va'e-gwi katu ani pepoi teĩ. Eraha ne renonde-rupi joty. Pesegi
porã joty katu.
10 Pejohayhu katu pejogwerovy'a rei-vy pende ryvy-rami pejogwereko hagwã. Ani
pene ate'ỹ penhomboete-vy.*
11 Ipituva va'e-rami ani peiko teĩ. Pemba'apo mbaraete ae katu peiko-vy. Pene kyre'ỹ
pende py'a ete gwive pejapo Nhandejáry nhe'ẽ.
12 Peha'arõ tee Nhandejáry pende reraha hagwã. Upéa-gwi pevy'a meme joty peiko-vy.
Peiko asy ramo jepe ani pejapura. Ani pejapo ku'a ku'a rei oraçãо. Pembojeupi meme
katu Nhandejáry-pe pene nhe'ẽ.
13 Ha Hesu reroviaha katu pende ryvy-rami. Iporiahu va'e-pe ehexakwaa katu
ereme'ẽ-vy. Ani pene rakate'ỹ pene mba'e-rehe peme'ẽ hagwã íxupe. Ehexakwaa joty
íxupe. Ne mba'e eiporu uka meme joty íxupe. Ogwahẽ ou-vy ramo pende ha-py peikwaa
e'ỹ va'e pemogwahẽ katu íxupe pene ndive opyta hagwã.
14 Peporandu Nhandejáry-pe ohovasa hagwã pende rereko asyha-pe. “Ehovasa katu
íxupe” peje. “Ehundi mani íxupe” ani peje teĩ Nhandejáry-pe hese.*
15 Ovy'a ramo nde rapixa evy'a joty indive. Ha hasẽ ramo katu ne rasẽ joty ave
hendive.
16 Peteĩxa pejogwereko. Pende joja katu peiko-vy onhondive. Ani pen-
hemomba'egwasu rei teĩ. Nomomba'e gwasúi va'e-pe pemoirũ joty. Ani, “Xe aranduve
ko” peje rei pendéjehe.*
17 Aníke pejapo vai peẽ-my ojapo vai va'e-pe. Pejapo porã meme. Ani, “Hembiapo vai-
ma” he'i pende-rehe hagwã-rami peiko.*
18 Ani katu pene a'e'ỹ ojóehe. Ikatu ramo, pejoporiahuvereko rei enterovéa ndive.
19 Ani erejepy teĩ nde rapixa-rehe. Nhandejáry ae nde repy arã! Ombohasa asy va'erã
íxupe.
“Xe ae orohepy va'erã. Nde-rehe hembiapo vaikwe-rehe xe ae orohepy va'erã, he'i
Nhandejáry.” Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.*
20 Pende rereko asyha-pe pereko porã joty:

---

* **12:8** 1 Co 12.7-31, Ef 4.11-12,16; 1 Pe 4.10-11 * **12:10** Hb 13.1; 1 Pe 1.22 * **12:14** Lc 6.28 * **12:16** Pv 3.7
* **12:17** 1 Pe 3.9 * **12:19** Dt 32.35

“Ivare'a ramo pemongaru joty íxupe. Ijy'uhéi ramo, pembo'y'u joty íxupe. Upéixa pereko ramo íxupe, pemotĩ va'erã íxupe. Pereko porã ramo íxupe, pejehexa uka porã joty va'erã íxupe onhemotĩ hagwã”.*
Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.
21 Ani peheja ivai va'e ipu'akave pende-rehe. Pejapo katu iporã va'e penheme'ẽ e'ỹ hagwã ivai va'e-pe, pende pu'akave hagwã ivai va'e-rehe.

13

Iporã katu jajapo nhande ruvixa nhe'ẽ
(Mt 22.21; Mc 12.17; Lc 20.25; Tt 3.1; 1 Pe 2.13-17)

1 Enterove tojapo nhande ruvixa nhe'ẽ. Ojéhegwi rei ndoikói nhande ruvixarã. Nhandejáry nhe'ẽ-py ae nhande ruvixa ramo oiko. Oiko ramo nhande ruvixa ramo, Nhandejáry remimoingo upe va'e.
2 Nhande ruvixa nhe'ẽ ojapo e'ỹ va'e gwive, Nhandejáry nhe'ẽ ndojapói ave va'erã. Upéa ojapo e'ỹ va'e-pe gwive ombohasa asy uka va'erã Nhandejáry.
3 Hembiapo porã va'e gwive ndaikyhyjéiry voi katu nhane ruvixa-gwi. Ha hembiapo vai va'e katu ikyhyje. Nhande ruvixa-gwi pende kyhyje e'ỹ reheve peiko porãse tipo? Pejapo porã. Upéa-rehe pende rerohory va'erã.
4 Nhandejáry rembigwái voi nhande ruvixa. Pende-rehe omba'apo va'e voi. Ha ne rembiapo vai ramo katu, pene mytu'e'ỹ pendéjehe. Ndogwereko asy uka reíry nhande ruvixa-pe Nhandejáry. Nhandejáry rembigwái voi nhande ruvixa. Inhe'ẽ-py hembiapo vai va'e-pe gwive ogwereko poxy va'erã.
5 Upéa-gwi aníke erehasa tekoha nhande ruvixa nhe'ẽ rendu e'ỹ-vy. Pehasa ramo tekoha pende rereko poxy arã. “Pehendu katu” he'i ave nde py'a-py onhe'ẽ va'e. Upéa-gwi pejapo katu nhande ruvixa nhe'ẽ.
6 Nhande ruvixa kwéry Nhandejáry remimomba'apo voi. Nainhate'ỹi omba'apo-vy. Upéa-gwi imposto okovra ramo, eme'ẽ íxupe ojerure va'e.
7 Peme'ẽmba porã katu pereve va'e-pe. Oime raẽ va'e imposto okovra va'e, taxa okovra va'e peme'ẽ katu ave íxupe. Nhamboete va'erã gwive pemboete katu. Peteĩ teĩ va'e-pe pemomba'egwasúke pemboete-vy.*

Jajogwereko porã jaiko-vy
(Mt 22.39-40; Gl 5.14; 1 Jo 3.11)

8 Pereve va'e gwive pepaga mani katu íxupe. Iporã “Jajohayhu voi” peje katu pendéjehe. Ha ha'e-ta ave peẽ-my, Pejohayhu porãve rãve katu peiko-vy. Ne'írã pejohayhu porã tee rei. Gwapixa rayhuha oiko Moisés amyrĩ remimombe'ukwe tekoha-rupi.
9 Upe tekoha a-rami he'i:
“Ani peiko onhoembireko ndive onhome ndive ave. Ani peporojuka. Ani pemonda. Ani pene mba'e pota pota rei teĩ peiko-vy”.
Upéixa voi upe tekoha.
Oĩ ave tuvixave va'e. Ha upe tekoha he'i va'e gwive peteĩ nhe'ẽ-py ogwenohẽmba:
“Ehayhu katu nde rapixa-pe nde rekove erehayhuha-rami”
he'i. Upe va'e nhe'ẽ-py omombe'upa Moisés amyrĩ he'ise va'ekwe.
10 Gwapixa rayhuha ndojapo vaíry hese. Upéa-gwi jajohayhu ramo, upe tekoha tee va'e gwive-rupi jaiko.*
11 Ãy peikwaa voi ogwahẽmaha ou-vy pende óra, oke va'ekwe opáy jevy-ma va'e-rami peiko hagwã. Upéa-gwi peiko katu tekoha-rupi. Hesu-rehe jajerovia ypy hagwe are-ma

* **12:20** Pv 25.21-22; Mt 5.44; Lc 6.27-28 * **13:7** Mt 22.21; Mc 12.17; Lc 20.25; Tt 3.1; 1 Pe 2.13-17 * **13:10** Êx 20.13-17; Dt 5.17-21; Lv 19.18; Mt 22.39-40; Gl 5.14; 1 Jo 3.11

voi. Ãy hi'agwĩve-ma oĩ nhandéhegwi nhane resendeharã áry. Upéa-gwi ogwahẽ-ma ou-vy pende óra anive peiko hagwã oke va'e-rami. Oke va'e-rami peikove teĩ. Ãy tapeiko porã katu. Opáy porã va'e-rami jevy katu tapeiko.

12 Pytũ-rupi oiko va'e-rami peẽ. Ha ko'ánga katu pyhare-rupi rei ereiko va'ekwe nde-vy opa-tama. Ko'ẽ ou va'e-rami nde-vy ereiko porã-tama. Upéa-rehe anive peiko pytũ-my oiko va'e reko-rupi. Arakatu-py oiko va'e reko-rupi ae peiko. Pono pende reity gweko-rupi anháy, nhande rete jokoha jaiporu vérami peiporu porã katu pene arandu arakatu pygwa peiko porã hagwã.

13 Arakatu pygwa-rami jaiko. Ani nhanhemotĩ hagwã-rami jaiko teĩ. Anive peka'u teĩ. Ani ave pemoirũ oka'u va'e-pe. Peiko ae katu arakatu pygwa-rami. Pejohu va'e rei-pe ani ave pemoirũ teĩ. Ani otĩ kwaa e'ỹ va'e-rami peiko teĩ. Arakatu pygwa-rami ae katu peiko. Ani ave pejoteta teĩ. Ani ave pejohu vai teĩ pende rapixa oiko porãha.

14 Ha pemoirũ katu peteĩxa Nhandejáry Hesu Cristo. Penhembojáry katu hese peiko hagwã hekoha-rupi. Anive peiko pendejéhegwi anho rei pejapose va'e rei-ma pejapo hagwã.

14

Ani "Tekoha-rupi ndoikóiry" peje mo'ã Hesu reroviaha va'e-rehe (Mt 7.1-2; Rm 2.1-3; 15.7; 1 Co 10.25-33)

1 Oĩ pene pa'ũ-my ne'írã ogwerovia tee va'e. Perohory joty íxupe pemogwahẽ-vy. Ha pemogwahẽ rire íxupe katu, ani pembovyte teĩ íxupe penhombo'e vai-vy. Ani "Ndatekoháiry nde rekoha. A-rami ae tekoha" peje rei teĩ íxupe.

2 Ogwerovia porã va'e, ojohu va'e ho'u. Ha ogwerovia miximi va'e katu ndo'u katúi so'o.

3 Ha ojohu va'e ho'u va'e, tonhe'ẽ rei e'ỹ katu ndo'u katúi va'e-rehe. Ha so'o ho'u katu e'ỹ va'e katu, Ani "Ndikatúi ere'u so'o" he'i teĩ gwapixa-pe, ojohu va'e ho'u va'e-pe. Hembiapo ojohu porã ave Nhandejáry. Upéa-gwi, Ani "Tekoha e'ỹ-rupi ereiko" he'i hese.

4 Ndikatúiry ere rei nde rapixa rembigwái-rehe, "Upéa ndoikói tekoha-rupi". Ani eremombe'u teĩ hembiapo. Ijáry ae omombe'u va'erã íxupe hembiapo-rehe. Ojohu porã para'e, ojohu vai para'e. Ijáry ae omombe'u va'erã íxupe. Ha Nhandejáry katu ojohu porã voi hembiapo. Upéa-gwi ojohu porã va'erã hese Nhandejáry. Cristo rape-gwi ndovái va'erã.

5 Ha arete rehegwa katu pemombe'u joavy avy. "Oĩ nhamboeteve va'e áry" oĩ he'i va'e. "Áry meme peteĩxa" oĩ he'i va'e. Ani, "Mba'eixagwa po tekoha" ere teĩ ndejéupe. "A-rami voi xe rekoha" peteĩ teĩ he'i ae ojéupe. Peteĩ teĩ toikwaa porã ha'e ae gwekoha hapixa rembiapo ojohu vai e'ỹ reheve. Ojoekoha ojohu vai e'ỹ reheve, peteĩ teĩ tojapo ipy'a oipotaha-rupi.

6 Pejeapysaka porã katu xe nhe'ẽ-rehe. "Etería arete tuvixave va'e" oĩ he'i va'e, Nhandejáry-pe omboeteha-rami omboete ave arete-pe. Ha so'o ho'u va'e katu Nhandejáry-pe omboeteha-rami ho'u ave so'o. So'o ho'uha-rehe otima porã ave Nhandejáry-pe. Ha so'o ho'u e'ỹ va'e katu Nhandejáry omboeteha-rami, ndo'úi ave so'o. Ndo'úi ramo jepe, otima porã joty Nhandejáry-pe.

7 Nhandéjehe anho rei ndajaikóiry. Nhandéjehe anho rei nanhamanói ave.

8 Jaiko jave Nhandejáry mba'e voi nhande. Ha nhamano rire Nhandejáry mba'e teerã voi jaha arã. Upéixa ramo jaikove ramo jepe, nhamano ramo jepe imba'e tee voi nhande.

9 Upéa-rehe omano-ma va'ekwe Cristo. Upéi oikove jevy-ma va'ekwe nhande jaiko va'e jaryrã nhamano va'ekwe jaryrã ave.

10 Upéixa ramo, nde ko ma'erã tipo nde erejohu vai Hesu reroviaha va'e rembiapo? Ma'erã tipo erenhe'ẽ mbojevy nde rapixa-pe, nde reko-rupi ndoikói-gwi. Nde katu

ma'erã erenhe'ẽ rei ereiko-vy nde rapixa-rehe? Ha nhande kwéry katu nhanhembo'y-
ma va'erã nhaĩ-vy Nhandejáry rovagwy-py omombe'u hagwã nhande-vy nhane rembi-
apokwe. Iporã para'e, naiporãi para'e he'i va'erã nhande-vy.*
11 A-rami he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:
"Ha'e ete-ma peẽ-my. Xe rekoha apu e'ỹ va'e xe. Xe rovagwy-py enterove onhesũ va'erã
peteĩxa. Peteĩxa ogwerosapukái va'erã xe Nhandejáry voiha".*
Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.
12 Upéa-gwi peteĩ teĩ nhanhemombe'u va'erã Nhandejáry-pe nhane rembiapo apokwe-
rehe.

Aníke erembojejavy uka nde rapixa-pe (1 Co 8.9-13)

13 Ja'u ramo so'o, ndaja'u katúi ramo so'o ave, peteĩxa. Upéixa ramo, Anive "Tekoha
e'ỹ-rupi ereiko" ja'e nhande rapixa-pe. Anive nhanhombo'e vai hese. Ja'e ae katu
nhande re'ýi-rehe "Xe re'ýi-pe ambojejavy uka ramo, hesa-py ndaiko mo'ãi xe rekoha-
rupi. Ndajapo mo'ãi xe ajaposeha-rami. Nambojejavy ukaséi íxupe" ja'e nhandejéupe.
14 Tekoha xe aikwaa porã voi Cristo xe mo'arandu-gwi. Oĩ he'i va'e mo'ã "Kóa
ja'u va'erã, upéa ja'u e'ỹ va'erã" he'i mo'ã. Ha upe va'e-rehe "Ja'u e'ỹ va'erã" nde'íry
Nhandejáry. Ha "Ja'u e'ỹ va'erã nipo ra'e upéa" he'i va'e katu ndoikwaáiry tekoha. Ha'e
ae gwekoha-rupi oiko. Upéixa ho'u ramo gwembi'u e'ỹ, "Ajejavy-ma" he'i va'erã ójehe.
15 Ha, "Ne rembi'u e'ỹ katu iporã ja'u" ere ramo nde rapixa-pe, nerembovy'avéi-ma
va'erã íxupe. Nderehayhuvéi-ma va'erã hereko-vy. Nde rapixa-rehe omano-ma va'ekwe
Cristo. Tuvixa mba'e nde rapixa Cristo-pe upéa-gwi. Upéa-gwi ani pe'u teĩ hembi'u e'ỹ
nde rapixa resa-py. Erembojejavy uka arã íxupe. Ojehesa rerova arã Cristo-gwi.
16 Peiko arandu katu. Ani ojohu vai teĩ pene remimoporã.
17 Nhande ruvixa ramo oiko ramo Nhandejáry, "Kóa nhane rembi'u, upéa nhane
rembi'u e'ỹ" nde'íry nhande-vy. He'i ae nhande-vy: "Pene potĩ-ma" he'i. "Tekoha-rupi
peiko. Pejejavy e'ỹ reheve peiko" he'i. "Pende joja porã katu onhondive" he'i. "Tapene
mbovy'a katu Nhe'ẽ Marangatu tee va'e" he'i ae nhande-vy.
18 Upéixa Cristo rembigwái va'e ombovy'a ave Nhandejáry-pe. Imandu'a porã ave hese
teko rei.
19 Upéixa-gwi nhane renonde-rupi meme jaraha katu nhande joja hagwã. Nhanho-
mombaraete katu jaiko porã hagwã.
20 Aníke erembyai teĩ Nhandejáry remimoingo hembi'u e'ỹ ere'u-gwi nhande rapixa
resa-py. Hi'upy gwive iporã ja'u ramo jepe, naiporãi joty nhambojejavy uka nhande
rapixa-pe. Hembi'u e'ỹ ja'u-vy nhambojejavy uka ramo ave íxupe, naiporãi katu ojehesa
rerova va'erã Cristo-gwi.
21 Hembi'u e'ỹ ere'u-vy erembojejavy uka ramo ave nde rapixa-pe, anive ere'u so'o,
anive ere'u uva rykwere ave. Oime raẽ va'e-py erembojejavy uka va'erã íxupe, anive
erejapo teĩ.
22 Upéixa-gwi ne rembijohu porã ani eremombe'u teĩ avave-pe. Nhandejáry anhóte
toikwaa. Ha gwembijohu porã ojapo va'e katu, "Iporã para'e xe rembiapo, naiporãi
para'e xe rembiapo" he'i rei ramo ójehe, ndovy'áiry. Ndogwerovy'apái gwembiapo. Ha
ojerovia tee ramo ójehe, ogwerovy'a gwembiapo.
23 Ha ndojeroviapáiry va'e ho'u va'erã-rehe katu gwembi'u e'ỹ ho'u ramo, gwembijohu
vai ho'u joty ramo, ndojohu porãi íxupe Nhandejáry. Jajerovia ku'a ku'a nhandejeheha
ndojohu porãi voi Nhandejáry. Ha'e-ta peẽ-my. Nhane rembiaporã-rehe ndajajerovi-
apáiry ramo, jajejavy joty voi jajapo-vy.

---

* **14:10** 2 Co 5.10 * **14:11** Is 45.23

15

Ani nhandéjehe anho rei jaiko. Nhande rapixa-pe nhambovy'a ave
(1 Co 10.24; Fp 2.3-5; 2 Tm 3.15-17)

1 Ha nhande nhandéjehe jajeroviapa va'e katu ani jajere teĩ gwĩ ogwerovia mixĩ mixĩ
va'e kwéry-gwi. Túvy-rami ae jareko íxupe. Ani nhambovy'are'ỹ íxupe nhandéjehe anho
rei jaiko-vy.
2 Nhande kwéry nhambovy'a ae katu nhande rapixa-pe oiko porãve hagwã ogwerovia
porãve hagwã.
3 Ha Cristo katu ha'e jepe ójehe anho rei ndoikói va'ekwe. Hekovia ohasa asy va'ekwe.
Upéixa he'i hese Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:
"Nde-rehe onhe'ẽ rei rei hagwe-rami, ãy onhe'ẽ rei rei-ma xe-rehe ave".*
Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ Cristo-rehe.
4 Yma va'ekwe entéro Nhandejáry kwatia nhe'ẽ gwive ohai va'ekwe nhane renonderã
nhane mbo'e hagwã. Upe va'e nhe'ẽ-py gwive nhane mbo'e jajapura e'ỹ hagwã, nhane
kyre'ỹ hagwã pono jajehesa rerova íxugwi, nhaha'arõ tee hagwã Nhandejáry-pe, jaiko
meme hagwã hendive nhande reraha hagwã.
5-6 Ojéhegwi nanhande rerova ukái va'e Nhandejáry. Nhane mbopy'agwasu ae ojéupe,
nhane mokyre'ỹ ave ojéupe. Tapene moingo Cristo reko-rupi penhe'ẽ joavy avy e'ỹ
hagwã ojóupe, pende joja hagwã, peteĩxa pemomba'egwasu joa hagwã íxupe ojojurupypa
penhe'ẽ-vy. Ha'e ko Nhandejáry Hesu Cristo Ru voi.

Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ porã nhande kwéry e'ỹ pegwarã nhe'ẽ ave

7 Upéixa-gwi pende rerohory hagwe-rami Cristo, peẽ ave pejogwerohory porã katu
ojóupe, Nhandejáry-pe pemomba'egwasu hagwã.
8 Are-ma oiko va'ekwe Cristo judeu kwéry pytygwõharã, "He'i hagwe-rupima
ojapo" ja'e hagwã Nhandejáry-rehe. "Jahexa-ma katu ãy nhane rembypy-pe hemi-
mombe'ukwe" ja'e hagwã hese.
9 Cristo oiko-ma va'ekwe nhande kwéry e'ỹ va'e ave, judeu e'ỹ va'e, omomba'egwasu
hagwã Nhandejáry-pe, "Nhande reko poriahuvereko-ma" he'i hagwã hese. Upéixa he'i
Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:
"Upéa-gwi nhande kwéry e'ỹ pa'ũ-my atima porã-ta nde-vy. Nde réry-pe amomba'egwasu-
ta aporahéi-vy nde-vy."*
Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ Nhandejáry-pe omboeteha-rehe Cristo.
10 "He'ýi e'ỹ tovy'a katu Nhandejáry re'ýi ndive"*
he'i jevy Nhandejáry kwatia nhe'ẽ judeu kwéry e'ỹ va'e-rehe.
11 "Entéro nhande kwéry e'ỹ va'e gwive tomomba'egwasu Nhandejáry-pe. Judeu kwéry
e'ỹ va'e gwive peteĩxa tomboete ave íxupe"*
he'i jevy Nhandejáry kwatia nhe'ẽ judeu kwéry e'ỹ-rehe.
12 "Ojekwaa va'erã ou-vy myamyrĩ Jessé remiarirõ joapyri pyrirã. Omoingo va'erã íxupe
nhande kwéry e'ỹ ruvixarã. Oha'arõ tee va'erã íxupe hikwái."*
Upéixa he'i Cristo-rehe Nhandejáry kwatia nhe'ẽ Isaías rembihaikwe.
13 Ha Nhandejáry onheha'arõ tee uka va'e nhande-vy voi. Perovia-gwi íxupe, tapene
mbovy'a vy'apa katu. Tapene mbopy'agwapy gwapypa katu ave. Upéixa-gwi pene
mombaraete ete-gwi Nhe'ẽ Marangatu tee va'e peha'arõ teeve eve va'erã Nhandejáry-
pe.

Amondo-vy peẽ-my xe kwatia nhe'ẽ, ha'ese va'e gwive atĩ e'ỹ reheve ha'epa ete-ma voi peẽ-my

---

* **15:3** Sl 69.9 * **15:9** 2 Sm 22.50; Sl 18.49 * **15:10** Dt 32.43 * **15:11** Sl 117.1 * **15:12** Is 11.10

14 Ha xe katu, xe re'ýi kwéry, pende rekoha porãha aikwaa porã voi xe. Pene arandu
porãha xe aikwaa voi. Penhomo'arandu porã kwaa voi. Pende rekoha kwaaha voi xe.
15-16 Ha oĩ Nhandejáry nhe'ẽ aipota pende resarái e'ỹ va'e íxugwi. Upéa rehegwa
amombe'upa-ma peẽ-my. Natĩry amombe'u-vy. Are-ma xe rexakwaa rei-ma va'ekwe
Nhandejáry. Xe moĩ-ma va'ekwe Hesu Cristo rembigwairã amba'apo hagwã judeu kwéry
e'ỹ va'e-rehe. Upéa-gwi natĩry Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ amombe'upa-vy peẽ-my. Ha
pa'i kwéry katu ome'ẽ me'ẽ Nhandejáry-pe oipota va'e ombovy'a hagwã íxupe. Upéixa
pa'i-rami xe ave ambovy'ase Nhandejáry-pe. Upéa-gwi amombe'u mbe'u Nhandejáry
gwigwa nhe'ẽ porã. Aipota Nhe'ẽ Marangatu tee va'e omomarangatu judeu kwéry e'ỹ
va'e-pe. Aipota Nhandejáry ogwerovy'a íxupe kwéry, aipota omogwahẽ íxupe kwéry oha-
py.
17 Cristo Hesu xe rereko ha-py amba'apo-gwi Nhandejáry-pe, xe rembiapo ambotuvixa
mba'e.
18 Outro-pe Cristo rembiapo uka namombe'u mo'ãi. Xe-vy hembiapo uka mante
amombe'u-ta, natĩry amombe'u-vy. Cristo rekovia ahendu uka-ma va'ekwe judeu kwéry
e'ỹ va'e-pe Nhandejáry nhe'ẽ. Amombe'u ramo, xe rembiapo porã ramo ave, ahendu uka
íxupe kwéry inhe'ẽ.
19 Xe mombaraete-ma va'ekwe Nhe'ẽ Marangatu tee va'e hexapyrã-rupi xe rembiapo
porã hagwã xe ajapo hagwã jahexa e'ỹ va'e. Upéixa-gwi Cristo rehegwa nhe'ẽ porã
arosapukaipa. Jerusalém tetã-my amombe'upa va'ekwe. Upe-gwi aroajere jere aha-vy
va'ekwe. Ilíria yvy peve aha va'ekwe amombe'u-vy. Opa-rupi amombe'upa va'ekwe
nhe'ẽ porã.
20 Peteĩxa xe ajapose. Cristo réry rendu e'ỹha-rupi arosapukaise nhe'ẽ porã imombe'u-
vy. Cristo réry rendu ha-rupi ndarosapukaiséi. Outro kwéry hembiapo ranhe ha-rupi
ndahaséiry xe ave xe rembiapo hagwã upe-rupi. Ndahaséiry outro nhe'ẽ rapykwéri
anhe'ẽ-vy. Nambojo'aséi outro rembiapokwe ári xe rembiapo.
21 Upéixa voi he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:
"Gwĩ ohendu e'ỹ va'e hesegwa nhe'ẽ ohexa kwaa va'erã hese hekoha. Gwĩ herakwã
rendu e'ỹ va'e oikwaa va'erã íxupe"*
he'i Nhandejáry-rehe.

"Ahase Roma tetã-my" he'i Paulo kwatia-rehe

22 Are-ma ahase rei aiko-vy pene renda-py. Outro tetã tetã-rupi nhe'ẽ porã amombe'u-
vy aiko. Upéa-gwi ndahái pende ha-py.*
23 Ha ko'ánga katu xe aiko ha-rupi opa-ma xe rembiaporã. Heta ro'y-ma ojapo
orohexase hagwe.
24 Ãy katu ikatu ramo, orohexa-ta. Aha ramo Espanha yvy-koty nde ha-rupi ahasa-
ta aha-vy pende ha-py. Ha ndaxe are mo'ãi pene ndive apyta-vy. Ha upe rire katu, xe
mbovy'a rire, aipota xe pytygwõ ahave hagwã mombyryve Espanha yvy-py.
25 Ãy ete katu aha ranhe-ta Jerusalém tetã-my Nhandejáry re'ýi pegwarã araha va'erã.
26-27 Ha Hesu reroviaha gwive Macedônia yvy-rupi, Grécia yvy-rupi ave onhomboaty
aty va'e he'i kuri Nhandejáry re'ýi-rehe Jerusalém pygwa-rehe. Ha'e ae onhe'ẽ-py he'i:
"Nhamono'õ jaraha uka va'erã nhame'ẽ va'erã upe-py iporiahu va'e pegwarã" he'i
Nhandejáry re'ýi-rehe.* "Nhamboaty jaraha uka va'erã" he'i ojéhegwi rei. Ha ha'e-ta
peẽ-my: Oreveha ome'ẽ gwĩ iporiahu va'e-pe. Nhande-vy ime'ẽpyre nhame'ẽ jevy ave
va'ekwe judeu kwéry e'ỹ va'e-pe hi'arandurã. Upéixa-gwi nhame'ẽ va'ekwe rekovia iporã
ome'ẽ jevy nhande-vy nhane remikotevẽ.*
28 Ha upe rire katu ajapopa rire ame'ẽmba rire íxupe omono'õ va'ekwe, Espanha yvy-
koty aha-ta. Tape ku'a-gwi agwahẽ arã nde ha-py.

* **15:21** Is 52.15 * **15:22** Rm 1.13 * **15:26-27** 1 Co 16.1-4 * **15:26-27** 1 Co 9.11

29 Pende ha-py agwahẽ aha-vy ramo, apohovasa uka porã va'erã Cristo-pe. Cristo
remime'ẽrã gwive ame'ẽmba va'erã peẽ-my. Anhetegwa voi amombe'u peẽ-my.
30 Ãy xe re'ýi kwéry, Nhandejáry Hesu Cristo-rehe jajerovia-gwi, nhane mbojohayhu
uka-gwi Nhe'ẽ Marangatu, aporandu-ta peẽ-my: Ani pene ate'ỹ teĩ oração apo-vy xe-
rehe. Xe ndive katu pembojeupi upi pene nhe'ẽ Nhandejáry-pe.
31 Peje Nhandejáry-pe: "Eresende katu Paulo-pe Judéia pygwa po-gwi heroviaha e'ỹ
va'e-gwi eresende íxupe" peje. "Ani omotĩ teĩ Paulo-pe ome'ẽ-ta va'e-rehe Nhandejáry
re'ýi Jerusalém pygwa-pe" peje Nhandejáry-pe xe-rehe oração apo-vy.
32 Upéixa ramo Nhandejáry xe mogwahẽ-ta ramo, xe py'a rory-gwi rei agwahẽ-ma
va'erã pende ha-py. Xa avy'a-ma va'erã atongea-ma va'erã apytu'u-vy pende ha-py.
33 Nhane mbopy'agwapy va'e voi Nhandejáry. Tapene moirũ oiko-vy. Amém.

16

Paulo omombe'u Hesu reroviaha Roma pygwa-rehe omandu'a porãha

1 Amombe'u-ta peẽ-my nhande re'ýi Febe héry va'e rehegwa nhe'ẽ. Hekoha porã pe
kunha. Hesu reroviaha Cencréia tetã-my onhomboaty va'e pytygwõha voi pe kunha.
2 Ha'e Cristo irũ voi. Upéa-gwi pemogwahẽ katu íxupe. Nhande kwéry jarovia va'e
nhanhomogwahẽ porã katu. Upéa-gwi pemogwahẽ porã katu íxupe ave. Heta oĩ
hemipytygwõ. Ha xe-vy xe pytygwõ ave. Upéa-gwi, pendéhegwi ha'e oikotevẽ ramo,
peme'ẽ katu íxupe.
3 Amombe'u-ta xe mandu'a porãha ave Priscila-pe Áqüila ndive. Xe ndive omba'apo
Hesu Cristo-pe.
4 Xe-rehe ha-py nahakate'ỹiry va'ekwe gwekove-rehe. Xe-rehe ha-py ojejuka hagwã-
rami joty oiko va'ekwe. Xe rayhu tee hagwe-rehe, xe atima porã íxupe. Naxe anhóiry
atima porã íxupe. Entéro Hesu reroviaha gwive judeu kwéry e'ỹ va'e, onhomboaty aty
ha-rupi, otima porã ave íxupe.
5 Ha'e uka-ta ave xe mandu'a porãha Hesu reroviaha-pe gwive upe mokõi va'e róga-py
onhomboaty va'e. Ha'e uka-ta ave xe mandu'a porãha Epêneto-pe. Ha'e xe rembiayhu
voi. Ásia yvy-py ha'e anho ranhe ojerovia ypy-ma va'ekwe Cristo-rehe.
6 Ha'e uka-ta ave Maria-pe xe mandu'a porãha. Heta omba'apo pende-rehe.
7 Amombe'u uka-ta ave Andrônico-pe Júnias ndive. Ha'e xe rugwy re'ýi tee voi. Preso
aĩ ramo xe moirũ-ma va'ekwe upe-py. Hesu remimondo upéa. Enterove mandu'a
porãha. Voive ogwerovia-ma va'ekwe Cristo-pe xe renonde-py. Hapykwéri-ma xe
ajerovia va'ekwe Hesu-rehe.
8 Ha'e uka-ta ave Amplíato-pe. Xe rembiayhu voi. Cristo irũ va'e.
9 Ha'e uka-ta ave Urbano-pe. Cristo-pe oromba'apo ramo ore irũ voi. Xe rembiayhu
Estáquis-pe ave ha'e uka-ta xe mandu'a porãha.
10 Ha'e uka-ta ave Apeles-pe. "Cristo-rehe ojerovia tee-ma nipo ra'e" he'i hese
imandu'a porã-vy. Aristóbulo róga pygwa-pe ave ha'e uka-ta.
11 Ha'e uka-ta ave Herodião-pe. Ha'e xe rugwy re'ýi tee voi. Hesu reroviaha Narciso
róga pygwa-pe ha'e uka-ta ave.
12 Amondo-ta ave xe mandu'a porãha Trifena-pe Trifosa ndive. Pe kunha omba'apo
Cristo-pe. Pérside-pe amondo-ta ave. Pe kunha ave heta omba'apo Cristo-pe.
13 Amondo-ta Rufo-pe xe mandu'a porãha. Cristo-pe omba'apo ramo imandu'a porã
hese. Isy-pe ave amondo-ta. Omemby-rami hembiereko ave xe.
14 Amondo-ta Asíncrito-pe, Flegonte-pe ave xe mandu'aha. Amondo-ta ave Hermes-pe,
Pátrobas ndive Hermas-pe ave. Indive kwéry Hesu reroviaha-pe gwive ha'e uka-ta.
15 Ha'e uka-ta Filólogo-pe Júlia ndive. Heindýry ndive Nereu-pe, Olimpas-pe ave, indive
kwéry Nhandejáry re'ýi oĩ va'e-pe gwive ha'e uka-ta xe mandu'a porãha.

16 Pejohayhu-gwi, penhokwavã kwavã katu peiko-vy onhondive. Entéro Cristo rerovi-
aha gwive onhomboaty aty ha-rupi omondo-ta peẽ-my omandu'a porãha.

"Ani pene mitã arandu teĩ. Peiko arandúke" he'i Paulo
(Mt 7.15-20; Ef 5.6-7; Cl 2.8; 1 Jo 4.1-6)

17 Oĩ onhe'ẽ rei rei va'erã nhande joja e'ỹ hagwã. Nhande rerovase Cristo-gwi.
Aporandu randu-ta peẽ-my, xe re'ýi kwéry: Perepara kena hese hekoha rexa-vy. Peiko
arandu kena. Ani pemoirũ teĩ íxupe. Orombo'e hagwe-rami, napene mbo'éi va'erã.
Pende rerovase-vy omombe'u a'ã a'ã va'erã peẽ-my Cristo nhe'ẽ.

18 Upéa rehegwa apoha Nhandejáry Hesu Cristo-pe noipytygwõiry. Ójehe anho rei
omba'apo oiko va'e. Cristo pytygwõha e'ỹ voi gwĩa. Ojapose va'e rei-ma ojapo. Onhe'ẽ
porã va'e vérami rei-ma oiko-vy. Onhe'ẽ-py oporombotavy. Inhe'ẽ reroviaha-pe, mitã
arandu-rami itavy rei rei va'e-pe ave ombotavy. Ndohexa kwaái ha nohendu kwaáiry.
Upéa-gwi ogwerovia mo'ã.

19 Pende-rehe ae enterove imandu'a porã: "Ogwerovia tee voi íxupe, Cristo-gwi
ojehesa rerova e'ỹ va'e" he'i pende-rehe. Upéa-gwi avy'a pende-rehe. Aipota pene
arandu. Pejapo porã kwaa katu. Ani erejapo vai kwaa teĩ.

20 Ha Nhandejáry nhane mbopy'agwapy voi ani hagwã nhande joja e'ỹ teĩ onhondive.
Ndahi'are mo'ãi, pene pytygwõ-ta kuri. Mbói ijukapyre-rehe nhapyrũha-ramima, pene
mbopu'aka uka-ta kuri anháy ruvixa Satanás-rehe.

Tapende rovasa katu Nhandejáry Hesu pende rexakwaa rei-vy

21 Ha Timóteo katu xe rembiapoha irũ va'e omondo-ta peẽ-my omandu'aha. Omondo-
ta ave xe rugwy re'ýi Lúcio, Jasão, Sosípatro ave.

22 Ha xe Tércio, Paulo nhe'ẽ raiha, Hesu reroviaha va'e ave, amondo-ta ave peẽ-my xe
mandu'aha.

23 Omondo-ta ave omandu'aha Gaio. Hóga-py aime. A-py ave ojogweroaty haty Hesu
reroviaha. Omondo-ta ave omandu'aha Erasto, ko tetã mygwa ome'ẽ va'ekwe pirapire
nhongatuha. Quarto, nhande re'ýi omondo-ta ave omandu'aha.

24 Tapende rovasa vasa Nhandejáry Hesu Cristo pende rexakwaa rei-vy. Amém.

Ipaha-ma omboete Nhandejáry-pe Paulo

25 Nhamomba'egwasúke Nhandejáry-pe. Hesu rehegwa nhe'ẽ porã xe remimombe'u
pehendu ramo, pene moingo kwaa Nhandejáry tape porã-rupi pejehesa rerova e'ỹ
reheve. Yma gwembiaporã nhongatu araka'e avave-pe nomombe'úi araka'e gwembi-
aporã. Ha upe rire katu nhande-vy omombe'u oikwaa uka-vy gweminhongatugwe.
Anhetegwa va'e omombe'u va'e. Upéa rehegwa nhe'ẽ pehendu ramo, pene moingo
kwaa Nhandejáry tape porã-rupi pejehesa rerova e'ỹ reheve.

26 Ha ko'ánga katu heminhongatu omombe'u atýra-py Nhandejáry nhe'ẽ
omombe'uhaty kwatia-rehe oikwaa uka-vy nhande-vy. Ha Nhandejáry opa e'ỹ va'e
ha'e ae ave oikwaa uka. Nhandejáry nhe'ẽ-py ojekwaa-ma entéro tetã tetã mygwa-pe
gwive, hembiaporã enterove va'e ogwerovia ramo ojapo hagwã inhe'ẽ.

27 Nhande rexakwaa porã rei va'ekwe Hesu Cristo. Upéa-gwi tomomba'egwasu meme
katu Nhandejáry-pe. Ha'eixagwa hi'aranduve va'e ndoikóiry. Upéa-gwi tomboete katu
íxupe opa e'ỹ reheve. Amém.

Paulo remimombe'ukwe
Corinto tetã mygwa pegwarã 1
primeira epístola de Paulo aos coríntios

Paulo ohai kwatia nhe'ẽ Corinto tetã mygwa kwéry-pe

1-3 Hesu Cristo reroviaha, Nhandejáry remienói gwe'ýi kweryrã, gwemimo-marangaturã, Corinto tetã-my peiko va'e, opa-rupi Hesu Cristo réry renoiha gwive va'e ave. Xe, Paulo amondo uka-ta peẽ-my xe nhe'ẽ. Xe, nhande re'ýi Sóstenes ndive, oromondo uka-ta ore nhe'ẽ peẽ-my gwarã. Kwatia-rehe oromoimba-ta ore nhe'ẽ peẽ-my. Tapende rovasa katu Nhandejáry Nhande Ru va'e pende rexakwaa rei hagwã, pene mbopy'agwapy hagwã. Tapende rexakwaa katu Nhandejáry Hesu Cristo ave. Xe, Paulo, Hesu Cristo remimondo voi xe. Nhandejáry xe renói va'ekwe aiko hagwã hemimondorã. Hemimbota-rupi aiko Hesu Cristo remimondorã.

4 Ha xe mandu'a meme pende-rehe anhomongeta jave Nhandejáry ndive. "Atima porã nde-vy" ha'e Nhandejáry-pe. "Erehovasa porã-ma Corinto pygwa kwéry-pe. Upéa-rehe atima porã nde-vy" ha'e Nhandejáry-pe pende-rehe.

Hesu reroviaha va'e-rehe Nhandejáry onhangareko porã

5 Peẽ peteĩ teĩ pejerovia-ma Hesu Cristo-rehe. Upéa-gwi onhangareko porã porã pende-rehe Nhandejáry. Peiko-ma peteĩxa Hesu Cristo ndive. Indive meme-ma peiko. Upéa-gwi ome'ẽ meme-ma peẽ-my opa pene remikotevẽ. Pene mbopy'a kyre'ỹ. Peteĩ teĩ-pe pene arandurã ome'ẽ-ma peẽ-my, pene nhe'ẽ ngatu porãrã ave ome'ẽ peẽ-my pemombe'u porã hagwã anhetegwa nhe'ẽ, Nhandejáry Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ pemombe'u porãve rãve hagwã.

6 Peikwaa porã-ma Cristo rehegwa nhe'ẽ. Pejerovia-ma hese-gwi inhe'ẽ-rupi peiko-ma ra'e.

7 Upéa-gwi Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ome'ẽ-ma peẽ-my entéro mba'e ha'e ogwereko ome'ẽ hagwã nhande-vy. Perekopa-ma ra'e hemime'ẽgwe kwéry. Ha upe jave peha'arõ Nhandejáry Hesu Cristo ou jevy hagwã óra.

8 Upe va'e áry-py peha'arõ jave pene mombaraete meme va'erã Nhandejáry. Upéa-gwi Hesu Cristo ogwahẽ-ma ramo ojehexa uka-vy "Nde py'a potĩ-ma" he'i va'erã peteĩ teĩ-pe peẽ-my.

9 He'i hagwe meme Nhandejáry ojapo. Onhe'ẽ-gwi ova e'ỹ va'e voi Nhandejáry. Ha'e pene renói va'ekwe peiko hagwã peteĩ heko porã-rupi ta'ýry Hesu Cristo ndive. Nhandejáry tee voi Hesu Cristo.

Peteĩxa tapeiko
(Rm 15.5; Ef 4.3)

10-11 Tapehendu porã mani xe nhe'ẽ, xe re'ýi kwéry Hesu reroviaha va'e kwéry. Pene rerakwã vai nipo ra'e. Ogwahẽ-ma xe-vy pene mombe'uha. Pejoavy avy-ma nipo ra'e onhondive. Cloe re'ýi kwéry omombe'u kuri xe-vy: "Corinto tetã-my oiko va'e kwéry Hesu reroviaha va'e ndoiko porãiry onhondive". Aipo he'i kuri pene rerakwã mombe'u-vy. Pene rerakwã ahendu-gwi ajerure-ta peẽ-my pejohayhu rei hagwã peiko porã meme hagwã onhondive. Nhandejáry Hesu Cristo réry-py ajerure peẽ-my anive hagwã penhonhe'ẽ mbojevy jevy. Taperojoja kena onhondive pene nhe'ẽ. Peteĩxa pereko porã kena pende reko porã onhondive. Penhomongeta ramo ojojurupypa kena peĩ. Peteĩ-rupi meme pereko kena pene nhe'ẽ porã.

12 Amombe'u jevy-ta peẽ-my pene rerakwã ahendu kuri. Penhe'ẽ rei ra'e pene
mbo'eha kwéry-rehe. Gwĩ onhe'ẽ rei va'e xe-rehe he'i “Ore orohenduse Paulo remi-
mombe'u mante” he'i. Gwĩ outro “Ore orohenduse Apolo remimombe'u mante” he'i
Apolo-rehe. Gwĩ outro “Ore orohenduse Pedro remimombe'u mante” he'i Pedro-
rehe. Gwĩ outro “Ore orohenduse Cristo remimombe'u mante” he'i Cristo-rehe. Upéixa
penhonhe'ẽ mbojevy jevy rei ra'e ore-rehe.
13 Naiporãi voi upe pene nhe'ẽ pene mbo'eha kwéry-rehe. Pemopeteĩ katu pene nhe'ẽ
peiko porã hagwã.
Okurusu-rehe omano va'e ndaha'éi xe. Hesu Cristo mate omano okurusu-rehe
nhande resende hagwã. Ndaha'éi xe réry-py araka'e penhemongarai uka. Hesu Cristo
réry-py ae araka'e penhemongarai uka. Anive inhe'ẽ mombe'uha-rehe aipo-rami peje.
Niporãi penhe'ẽ ore-rehe.
14-15 “Paulo xe mongarai va'ekwe ajerovia hagwã hese.” Ani upéixa peje xe-rehe.
Ndahetái xe remimongarai va'e oĩ pene pa'ũ-my. Upéa-rehe avy'a ndaikatúi avave he'i
“Xe Paulo rehegwa”. Crispo-pe amongarai va'ekwe, Gaio-pe ave amongarai va'ekwe.
16 Xe mandu'a ave Estéfanas-rehe. Amongarai va'ekwe íxupe, hóga pygwa ndive.
Upe rire ndaipóri para'e ambue amongarai va'ekwe. Naxe mandu'avéiry mbovy nipo
amongarai va'ekwe.
17 Ndaha'éi aporomongarai hagwã xe mondo va'ekwe Hesu Cristo. “Inharandu
eterei va'e nhe'ẽ xe rehegwa nhe'ẽ ani ereiporu rei teĩ xe mombe'u-vy” he'i xe-vy.
“Iporãve kóixa ere arã xe-rehe: Hesu Cristo omano okurusugwasu-rehe nhane resende
hagwã. Upéixa ere-ta xe mombe'u-vy enterove-pe” he'i xe-vy. “Ha inharandu eterei va'e
nhe'ẽ ereiporu ramo ne rendu va'e kwéry naimandu'avéi arã ne nhe'ẽgwe-rehe. He'i
joty arã nde-rehe, ha'e inharanduve voi, he'i arã nde-rehe, ha xe rehegwa nhe'ẽ-rehe
naimandu'avéi arã.” Upéixa he'i xe mondo-vy Hesu Cristo.

Paulo omombe'u ma'erã-gwi Hesu omano va'ekwe

18 Nhahendu-ma ramo Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ, ja'e nhande py'apy-py: “Hesu
Cristo omano xe resende hagwã. Nhandejáry omboyke-ma xéhegwi xe rembiapo
vaikwe. Ta'ýry Hesu Cristo ombou-ma omano hagwã xe resende hagwã.” Aipo niko hese
jajerovia va'e ja'e. Ipu'aka voi nhande-vy Hesu rehegwa nhe'ẽ.
Oĩ ae heta Hesu rehegwa nhe'ẽ nohendu kwaái va'e. Umi ohasa asy va'e renda-py oho
va'erã. Ohendu-ma ramo Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ, ndopo he'i: “Ma'erã-gwi omano?
Omano rei nipo ra'e. Ndoikovéi voi” he'i mo'ã va'erã Hesu Cristo-rehe.
19 Nhandejáry ohai uka va'ekwe:
“Inhakã porã-gwi inharandu va'e, nahi'arandu teéi voi. Amokanhy-ta íxugwi
hi'arandukwe. Ha yvy arigwa-rehe oikwaa porã va'e, nahi'arandu teéi vyteri.
Hembigwaakwe ambohesarái-ta íxupe. Ndovaléi arã íxupe.”*
Upéixa he'i Nhandejáry.
20 Nhane arandu mbyky nhande kwéry. Ndaha'éi Nhandejáry-rami. Nhandejáry
arandu ipukuve nhane arandu-gwi. Ha nhane arandu mbyky-rehe ndajeheko arupitýi
Nhandejáry-pe. Ko'a pygwa hekomombe'uhaty ndikatúi omombe'u Nhandejáry-pe ha'e
oikwaave hagwã mo'ã. Ndaipóri Nhandejáry yke-rehe hi'aranduve va'e. Inharandu
mbyky va'e meme mate oĩ. Ndaipóri ave Nhandejáry renonde-py nhe'ẽ oiporu porã
va'e.*
21 Ha'e anho mate voi inharandu tee va'e. Hi'arandu tee-gwi ndohejái ko yvy arigwa
arandu anho ogwereko va'e ohekoarupity hagwã íxupe. Ha'e ojekwaa ukase mate onhe'ẽ
mombe'uha renduhaty kwéry-pe. Omombe'u uka ramo, itavy va'e nhe'ẽ-rami ramo jepe,
heroviaha kwéry-pe mate oresende va'erã Nhandejáry.

---

* **1:19** Is 29.14 * **1:20** Is 44.25

22-23 Ha ore ae katu oromombe'u meme inhe'ẽ. Oĩ umi ohendu va'e ogwerovia va'e ave
íxupe. Oĩ ave umi ndogweroviái va'e inhe'ẽ. “Itavy voi” he'i mo'ã ore-rehe.
Upéixa voi judeu kwéry ndogweroviaséi voi íxupe. “Yváy-gwi hexapyrã-rupi
eremba'apo ramo arovia-ma voi” he'i rei. Ha umi judeu e'ỹ kwéry ave ndogweroviaséi
ave. Ho'arandurã oikwaa seve seve hikwái.
Ha ore katu, Hesu rehegwa nhe'ẽ mate oromombe'u. “Hesu Cristo omano va'ekwe
kurusugwasu-rehe nhane rembiapo vaikwe omboyke hagwã nhandéhegwi” ore oro'e
meme oromombe'u-vy.
Ohendu-ma ramo judeu kwéry umi ndogweroviái va'e he'i ore-vy: “Penhemonhan-
dejáry rei Hesu Cristo-rehe. Ndovaléi ne nhe'ẽ” he'i mo'ã ore-vy.
Ha ohendu-ma ramo judeu e'ỹ va'e umi ndogweroviái va'e he'i rei ave ore-vy: “Peẽ ko
ndapeikwaáiry voi mba'eve” he'i rei ave ore-vy.
24 Nhandejáry rembiporavo va'e ae ohendu kwaa inhe'ẽ. Judeu kwéry gwigwa oĩ gwĩ
oiporavo va'e. Judeu e'ỹ va'e kwéry gwigwa ave oĩ gwĩ oiporavo va'e. Hembiporavo va'e
ohendu ramo ogwerovia. “Anhetegwa voi nipo ra'e” he'i ogwerovia-vy. Ha upéixa, Cristo
reko-rupi Nhandejáry ohexa uka gwembiporavo va'e kwéry-pe ha'e huvixaha voi. Ha'e
oaranduha ave ohexa uka Hesu Cristo reko-rupi. Ha'e opu'akaha ave ohexa uka Hesu
Cristo reko-rupi hese ojerovia va'e-pe.
25 Ha ogwerovia e'ỹ va'e aipo he'i rei hese: “Ko'ánga ikangy Nhandejáry” onhe'ẽ rei
hese. Ha'e ae imbaraeteve yvypóry kwéry-gwi. Ipu'aka tee va'e voi ko Nhandejáry. Ha
ogwerovia e'ỹ va'e ae onhe'ẽ rei hese. “Nhandejáry ndoikwaái” aipo he'i onhe'ẽ rei-vy
hese. Oikwaave ha'e yvypóry kwéry-gwi. Oikwaa paete va'e voi Nhandejáry.
26 Tapene mandu'a porã kena xe re'ýi kwéry, Hesu reroviaha va'e kwéry, pende
rekohakwe-rehe, Nhandejáry pene renói hagwe-rehe. Ndahetái pene pa'ũ mygwa-pe
omomba'egwasu araka'e yvypóry kwéry. Ndahetái-rehe he'i araka'e “Inharandu porã
upe va'e.” Ndahetái-rehe ave he'i araka'e “Oiporu kwaa porã omba'e reta reta upe va'e.”
Ndahetái ave oĩ yvypóry ruvixa re'ýi pene pa'ũ-my. “Iporã voi” nonhe'ẽiry pende-rehe
hikwái Nhandejáry pene renói e'ỹ mboyve.
27 Ha upéixa meme Nhandejáry rembiporavo kwéry. Ha'e oiporavo araka'e inharandu
e'ỹ va'e-pe gwe'ýi kwéryrã araka'e. Ha upéa-rehe ombohekogwypyve va'erã inharanduve
va'e-pe. Oiporavo ave araka'e ikangy va'e-pe gwe'ýi kwéryrã. Ha upéa-rehe otĩ va'erã
opyta-vy imbaraete va'e.
28 Oiporavo ave yvypóry nopenái-rehe va'e-pe gwe'ýi kwéryrã. Oiporavo ave onhe'ẽ
rei rei-rehe va'e-pe gwe'ýi kweryrã ave. Oiporavo ave iporiahu va'e-pe gwe'ýi kweryrã.
“Ndovaléi voi upe va'e” he'i meme kente kwéry Nhandejáry rembiporavo va'ekwe-rehe.
Ha upéixa-gwi oiporavo íxupe kwéry gwe'ýi kweryrã omotĩ hagwã onhemoaranduve va'e
kwéry-pe. Upéixa oikwaa uka enterovéa-pe avave ojéhegwi rei ndovaléi voi.
29 Ndaikatúi avave onhemomba'egwasu Nhandejáry renonde-py.*
30 Ha peẽ katu, Nhandejáry pene mopeteĩ araka'e Hesu Cristo ndive. Ha'e oiko jepe-
ma nhane arandu me'ẽha. Hesu Cristo-rehe nhane mopotĩmba Nhandejáry. Hesu-rehe
nhane resende voi ko Nhandejáry. Ijavegwa voi nhande. Upéa-gwi nhane momarangatu.
31 Nanhande py'agwasuvéiry nhandejéhegwi Nhandejáry yke-rehe nhaĩ-vy. Upéa-rehe
he'i:
“Oime ramo onhemomba'egwasuse va'e, tonhemomba'egwasu Nhandejáry Hesu Cristo-
rehe”*
he'i Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e.

2

Hesu omano ramogware rehegwa nhe'ẽ

* **1:29** Gl 6.14 * **1:31** Jr 9.24

1-5 “Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ anho mante amombe'u-ta íxupe kwéry” ha'e va'ekwe xejéupe pende-rehe. “Mba'eve-rehe namombe'u mo'ãiry upe-py” ha'e ave. “Nhande-rehe ha-py Hesu Cristo omano va'ekwe okurusugwasu-rehe. Hesegwa nhe'ẽ meme mante xe amombe'use íxupe kwéry.” Aipo ha'e-vy xejéupe agwahẽ va'ekwe pene renda-py.

Ha pene ndive aime jave anhemomirĩve va'ekwe pejeroviave hagwã Hesu Cristo-rehe. Aime ramo upe-py anhemokangy ajepy'apy-vy pende-rehe. Napombojerovia ukaséi xe arandu-rupi rei. Hesu Cristo anho-rehe mate apombojerovia ukase. Upéixa-gwi ndaiporúi ko'ãygwa arandu nhe'ẽ amombe'u hagwã Hesu rehegwa nhe'ẽ peẽ-my.

Ha hesegwa nhe'ẽ amombe'u jave Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oiko ave xe ndive. Ohexa uka peẽ-my opu'akaha. Ha upéixa ipu'akaha-rupi peteĩ teĩ pejerovia-ma Hesu Cristo-rehe. Ndaha'éi ko'ãy rupigwa arandu-rupi erejerovia hese. Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e pu'akaha-rupi erejerovia-ma hese.

Nhandejáry ojekwaa uka va'erã nhande-vy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-rupi (Jo 14.26; 16.13)

6-9 Ha Nhe'ẽ Marangatu tee va'e reko-rupi oiko porã va'e-pe ambo'e ramo ae aiporu arã hi'arandu tee va'e nhe'ẽ. Upéa ndaha'éi ko'ãygwa arandu. Ndaiporu mo'ãi peẽ-my upéa arandu. Ndaiporu mo'ãi ave mburuvixa arandukwe. Ha'e kwéry opa-tama. Hi'arandu reheve opa va'erã. Ha ndovaléi arã ko'ãygwa-pe mburuvixa-pe ave hi'arandu hagwe. Ha'e kwéry ndoikwaái ave Nhandejáry arandu. Oikwaa e'ỹ-gwi ohupi uka va'ekwe kurusugwasu-rehe imoĩ-vy ojuka Hesu-pe. Ha'eixagwa ndaipóri. Ipu'aka marangatu tee va'e voi Hesu.

Ha xe katu Nhandejáry arandu-rupi amombe'u aiko-vy.

Yma araka'e Nhandejáry onhongatu araka'e hi'arandu. Nomombe'úi gwembiaporã avave-pe. Ãy ae katu gwembiporavo-pe omombe'u oaranduha Nhandejáry. Ko yvy nhepyrũ e'ỹ mboyve Nhandejáry oikwaa ukase araka'e nhande-vy.

“Kurusu-rehe omano-ta xe ra'y. Hese ojerovia va'e-pe aresenda-ta xe. Xe ra'y Hesu-rami opyta hagwã ipotĩ. Upe xe rembiporavorã-me aikwaa uka-ta xe arandu.”

Upéixa he'i araka'e Nhandejáry gwemimombe'urã-rehe. Upéa-rehe omoĩ uka ave va'ekwe kwatia-rehe ko nhe'ẽ:

“Avave ndohexái va'ekwe, nohendúi va'ekwe, mba'e ndojepy'a mongetái vyteri joty ave Nhandejáry rembiapo porã íxupe ohayhu va'e kwéry pegwarã.”*

10 Upe Nhandejáry oarandu onhongatu va'ekwe ko'ãy nhande jaikwaa-ma. Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oikwaa uka-ma nhande-vy. Ha'e oikwaapa-ma Nhandejáry py'apy ete-py oĩ va'e jepe ave Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oikwaapa-ma joty.

11 Nhande yvypóry, nhande py'apy pygwa avave ndoikwaáiry. Nhande ae peteĩ teĩ jaikwaa mba'e-rehe nhande py'apy-py nhanhemongeta. Avave ndoikwaáiry. Upéixa ave Nhandejáry. Avave ndoikwaái mba'e oĩ ipy'apy ete-py. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e mante oikwaa.

12 Ha Nhandejáry ome'ẽ-ma nhande-vy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e opyta hagwã nhande py'apy-py. Ha'e katu oikwaa uka nhande-vy mba'eixagwa pa gwemime'ẽgwe. Ndaha'éi teko rei nhe'ẽ ko'ãygwa ome'ẽ nhande-vy. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e katu Nhandejáry ome'ẽ-ma nhande-vy nhane mbo'e hagwã.

13-15 Ore ae rei orejéhegwi ore arandu noromombe'úiry. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ore mbo'e va'ekwe mante oromombe'u jevy. Oromombe'u ramo oĩ ohendu kwaa va'e. Oĩ ave ohendu kwaa e'ỹ va'e. Ohendu kwaa va'e ogwereko-ma Nhe'ẽ Marangatu tee va'e opy'apy-py. Ha'e oikwaa uka íxupe hi'arandurã ohendu porã hagwã, oikwaa hagwã ave anhetegwa nhe'ẽ. “Iporã voi kóa” he'i hagwã. “Mixĩ mate ovale upéa” he'i ave hagwã.

* **2:6-9** Is 64.4

“Niporãi voi upéa” he'i ave hagwã ipy'apy-py Nhe'ẽ Marangatu tee va'e omoarandu va'erã íxupe.

Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ nohendu kwaái va'e katu ndogwerekói joty Nhe'ẽ Marangatu tee va'e opy'apy-py. Ndogwerekói ave hemime'ẽgwe kwéry. Ndaixupe gwarãi, ndoikwaái ave mba'eixagwa pa upe va'e. Upéixa-gwi Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ogwereko e'ỹ va'e ndohekojohu kwaáiry Hesu reroviaha rembiapo-rehe. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ogwereko va'e ae ohekojohu kwaa opaixagwa.

16 A-rami he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:

“Avave ndoikwaáiry Nhandejáry py'a-py oĩ va'e. Ndaipóri ombo'e va'erã íxupe mba'eve-rehe.”*

Upéixa he'i kwatia-rehe. Ha nhande katu, Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oime-ma nhande py'apy-py. Oiko-ma Cristo py'a nhande py'apy-py.

3

“Nhandejáry remimbota erejapo ku'a ku'a-gwi nerehendu kwaái inhe'ẽ” he'i Paulo onhemonhe'ẽ-vy

(Hb 5.11-13)

1 Nhandejáry arandu nhe'ẽ aiporuse mo'ã va'ekwe pene ndive, xe re'ýi kwéry. Ha ndaikatúi. Napehendu kwaái vyteri inharandu ete va'e. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ndogwerekói va'e-rami peiko. Erejapose va'e rei erejapo. Nerehendu kwaái vyteri inharandu tee va'e nhe'ẽ.

2 Are-ma erejerovia Cristo-rehe ereiko-vy ha mitã okambu ramo va'e vérami ereiko vyteri. Ndereikwaáiry vyteri Nhe'ẽ Marangatu tee va'e nhe'ẽ. Upéixa-gwi ndikatúi amombe'u porã va'ekwe peẽ-my Nhandejáry nhe'ẽ. Nhandejáry remimbota erejapo ku'a ku'a-gwi nerehendu kwaáiry inhe'ẽ. Ndaikatúi amombe'u vyteri peẽ-my heta hesegwa nhe'ẽ.

3 Pejapose va'e rei pejapo meme vyteri. Pene rakate'ỹ eterei peẽ-my gwarã-rehe, ha pende rapixa oiko porãha-rehe pevy'are'ỹ. Pende a'e e'ỹ ojóehe. Pejoja'o ja'o rei peiko-vy. Upéixa peiko-gwi oroikwaa nde rekoha vai. Erejapose va'e rei erejapo-gwi.

4 Ha pene mbo'eha kwéry-rehe ndaperojojáiry pene nhe'ẽ. Oĩ xe-rehe onhe'ẽ rei va'e “Paulo nhe'ẽ mante ahenduse” he'i rei. Oĩ ave Apolo-rehe onhe'ẽ rei va'e. “Xe Apolo nhe'ẽ mante ahenduse” he'i rei jevy. Upéixa penhe'ẽ rei-gwi pejapose va'e rei pejapo peiko-vy.

5-6 Ore remimombe'u-rupi ae pejerovia-ma Nhandejáry-rehe. Inhe'ẽ oromombe'u va'ekwe peẽ-my. Xe, Paulo, Apolo ave, oroiko Nhandejáry rembigwái ramo. Ãy aiporu-ta kokwe rehegwa nhe'ẽ ne moarandu hagwã mba'éixa pa oroiko.

Nhandejáry kokwe járy-rami onhangareko okokwe-rehe. Omohe'õ gwemitỹ onhotỹ va'ekwe. Peẽ peiko ikokwe-rami. Ore oroiko hembigwái ramo. Ikokwe-py vérami ore oromba'apo oromombe'u peẽ-my Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ. Temitỹ onhenhotỹ va'ekwe-rami ave amombe'u va'ekwe Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ peẽ-my. Temitỹgwe omohe'õ va'ekwe-rami ave Apolo omombe'u araka'e Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ peẽ-my. Ha Tupã Nhandejáry katu omongakwaa temitỹgwe. Upeixagwa ave peẽ. Nhandejáry ae katu pene moarandu araka'e pejerovia hagwã Hesu Cristo-rehe.

7 Upéixa-rupi jaikwaa-ma onhotỹ va'e ndaha'éi mba'eve. Omohe'õ va'e ave ndaha'éi mba'eve. Tupã Nhandejáry mante omoingo kwaa va'e.

8 Onhotỹ va'e, omohe'õ va'e ndive oiko peteĩxa. Hembigwái meme. Hepyrã-rehe mate omba'apo. Ha peteĩ teĩ-pe ome'ẽ arã hembiapo repykwe. Omba'apo porã va'e-pe hetave ome'ẽ arã hembiapo repykwe. Ha omba'apo ate'ỹ va'e-pe mixĩmi mate ome'ẽ arã hembiapo repykwe.

---

* **2:16** Is 40.13

9 Ore niko “Xe irũ” oro'e ojóehe. Nhandejáry rembigwái meme ko ore. Ha peẽ peiko
ikokwe-rami. Hóga-rami ave peiko íxupe. Ha'e nhande rereko porã.
10-11 Óga omopu'ã va'erã rehegwa nhe'ẽ aiporu-ta apohekombo'e hagwã peẽ-my,
peikwaa hagwã mba'eixagwa pa nhande.

Óga omopu'ã kwaa va'e onhepyrũ hembiapo. Upéixa ijekoha hagwã okyta. Ha'e-rami
anhepyrũ va'ekwe Nhandejáry rogarã amombe'u ramo peẽ-my Hesu Cristo rehegwa
nhe'ẽ. Amombe'u ramo va'ekwe pejerovia-ma hese. Nhandejáry xe moarandu-gwi
apombojerovia uka va'ekwe Hesu Cristo-rehe. Óga jepytahoha-rami Hesu Cristo opyta.
Ha'e mate Nhandejáry omoĩ uka va'ekwe nhande resendeharã. Outro-rehe jajerovia
ramo nanhane resende mo'ãi. Hesu Cristo mate nhane resende tee va'erã.

Okyta omoĩ rire outro kwéry omopu'ãmba.
12 Mbava'e oiporu-ta omoĩ hagwã óga omopu'ã va'e oiporavo. Oĩ opa e'ỹ va'erã oiporu
meme óga omopu'ã-vy. Oĩ ouro ramigwa oiporu va'e. Oĩ prata ramigwa oiporu va'e. Oĩ
ita hepy va'e oiporu va'e. Opa e'ỹ va'e meme oiporu óga porãrã omopu'ã hagwã.

Oĩ ave pya'e ogweru va'e oiporu va'e. Pya'e opa jevy va'e oiporu meme óga omopu'ã-vy.
Oĩ yvyra oiporu va'e. Oĩ ave hogwe piru va'e oiporu va'e. Oĩ ave kapi'i oiporu va'e. Pya'e
opa jevy va'e meme oiporu óga hi'are e'ỹ va'e omopu'ã-vy.
13 Tatagwasu ou ramo ojekwaa arã óga omopu'ã va'e rembiapokwe. Ohapy va'erã
para'e tapa ndohapýi va'erã para'e gwoga ojapo va'ekwe araka'e. Upéixa ave Hesu
ou jevyha áry-py ojekwaa arã peteĩ teĩ-pe mba'eixagwa voi pa ojapo araka'e gwembi-
apokwe.
14 Tata ombogwe rire upe óga ohapy e'ỹ va'e ndokái-gwi opyta va'erã ijáry-pe. Upéixa
ave entéro Hesu Cristo remimbota ojapo porã porã va'e. Nhandejáry ome'ẽ-ta íxupe
hembiapokwe repy.
15 Ha ombogwe rire tata, ndaiporivéi-ma ramo ógakwe, okaipa-ma ramo hembi-
apokwe, ijáry mba'eve ndogwerekovéi-ma va'erã. Upéixa ave Hesu Cristo remimbota
ojapo ku'a ku'a va'e. Tata-rupi ohasa va'e-rami okanhymba va'erã íxugwi hembiapo
repyrãgwe. Íxupe mate oresende va'erã.
16 Pene mandu'a kena pende reko-rehe. Peẽ, Hesu reroviaha kwéry reko-rehe pene
mandu'a kena. Oiko-ma pende py'apy-py Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Upéixa-gwi he'i
pende-rehe “Nhandejáry róga upe va'e” he'i. Imarangatu voi Nhandejáry róga. Upéixa-
gwi Nhandejáry róga pende rekoha-rehe tapenhangareko porã katu pendéjehe.
17 Nhandejáry ombohasa asy arã gwóga omongy'a va'e-pe, gwóga ohundi va'e-pe. Ha
peẽ peiko-ma Nhandejáry róga-rami. Ha Nhandejáry róga ipotĩ marangatu va'e voi.*

Nhane arandu mbyky eterei ramogware

18-19 Ani teĩ erenhembotavy ndejéupe. Ani erenhembotuvixa rei teĩ. Oĩ ramo pene
pa'ũ-my he'i va'e “Xe xe arandu voi, aikwaa porã opaixagwa”, gwĩ-rami oiko va'e-ma
onhemoarandu tee ra'anga rei oiko-vy. Teko rei reko-rupi anho hi'arandu. Upéixa-
gwi omomba'egwasu rei oaranduha. Iporãve íxupe nopenái oaranduha-rehe oheka
hagwã Nhandejáry remime'ẽgwe arandu. Teko rei arandu mate ogwereko va'e-rehe
“Nahi'arandu porãi” he'i Nhandejáry. Yma omoĩ araka'e kwatia-rehe he'i-vy:

“Teko rei arandu ogwereko-gwima onhemomba'egwasu eterei mo'ã onhembotavy rei.
Oarandu-rehe ojerovia eterei-gwi hi'arandu omokanhy arã íxugwi Nhandejáry.”*

20 He'i ave araka'e kwatia-rehe:

“Nhandejáry oikwaa inharandu va'e ipy'apyete pygwa. Omomba'egwasu rei oarandu,
he'i hese.”*

* **3:17** 1 Co 6.19; 2 Co 6.16 * **3:18-19** Jó 5.13 * **3:20** Sl 94.11

21-23 Upéixa-gwi ani penhemomba'egwasu teĩ avave-rehe. Oiko-ma opamba'e nhane pytygwõ hagwã. Ani teĩ penhemomba'egwasu mba'eve kente kwéry rembiapokwe-rehe. Nhandejáry onhangareko porã hagwã nhande-rehe ojapo araka'e opamba'e nhane pytygwõharã. Héry-py aiko-ma xe ave pene pytygwõharã voi ave niko xe. Apolo ave, Pedro ave oiko-ma ave pene pytygwõharã. Onhangareko porã meme pende-rehe Nhandejáry. Peikove va'erã para'e pemano va'erã para'e ha'e onhangareko porã ave pende-rehe. Pende reko renonderã-py ave onhangareko porã ave pende-rehe. Ha'e omoingo opaixagwa pende reko porãrã-rehe. Ha Cristo pende rereko opogwy-py. Ha Nhandejáry ogwereko jevy Cristo-pe opogwy-py.

4

Nhandejáry rembigwái porã nosẽ mo'ãi inhe'ẽ-gwi

1 Pene mandu'a ramo ore-rehe, peje ae katu kuri: "Ha'e Cristo rembigwái. Omombe'u va'ekwe nhande-vy Nhandejáry nhe'ẽ. Cristo rehegwa nhe'ẽ Nhandejáry reminhon-gatukwe ojekwaa-ma nhande-vy. Upéa omombe'u-vy oiko tembigwái ramo" peje ae katu kuri ore-rehe. Cristo rembigwái voi ore.

2 Ha tembigwái katu tekotevẽ oiko ojáry nhe'ẽ-py. Tembigwái porã ramo nosẽ mo'ãi inhe'ẽ-gwi. Oiko meme gwerekoha ojohu porã hagwã hembiapokwe-rehe. Ijáry anho mante ojohu kwaa hese.

3-4 Upéixa-gwi oĩ ramo kente "Ma'erã ojapo upéixa? Niporãi para'e" he'i va'e xe rembiapokwe-rehe, ndajepy'apy mo'ãi upe va'e-rehe. Peẽ, "Ma'erã Paulo ojapo upéixa? Hembiapo porã e'ỹ para'e" peje ramo, mburuvixa kente rembiapokwe-rehe omonhe'ẽ va'ety jepe aipo-rami oikwaase ramo xe-rehe, ndajepy'apy mo'ãiry. Kente kwéry ndaxe johu kwaái arã. Xe-ma, xe py'apy-py ahendu kwaa jepe, ndaikwaái joty arã xe py'a ete pygwa. Ndaikwaa teéiry xe rembiapo-rehe "Iporã tee" "Naiporãi para'e" ha'e hagwã hese. Nhandejáry anho mante ojohu kwaa xe py'apy ete pygwa-rehe xe reko rehegwarã. Hese anho mante xe mandu'a va'erã.

5 Upéixa ramo ani peporandu rei avave rembiapokwe-rehe pejohu hagwã hembiapo vaikwe. Nhandejáry ogwejy jevy e'ỹ peve ani peporandu rei upe va'e-rehe. Ha'e mante ou-vy ombojekwaa va'erã nhande py'a ete-py oĩ va'e gwive, nhande py'a pota va'e gwive, nanhane mandu'avéi va'e gwive, pytũ gwy-py nhande rembiapo nhanhomi va'ekwe gwive, nhande py'a-py onhemi oĩ va'e gwive ombojekwaa-ma va'erã Nhandejáry. Upe áry-py enterovéa-pe omombe'u arã hekokwe-rehe hembiapokwe-rehe. Cristo reko-rupi oiko porã va'ekwe-pe he'i arã Nhandejáry: "Ereiko porã xe renonde-py" he'i arã upe va'e-pe.

Eiko katu Nhandejáry nhe'ẽ-rupi

6 Ahai kuri xéjehe, Apolo-rehe ave. Upéa ajapo, xe re'ýi kwéry, pene pytygwõ hagwã. Tapene mandu'a katu ko xe nhe'ẽ-rehe anive hagwã pene mbo'eháry-rehe penhe'ẽ rei. Ha'ese nde-vy, Ani erehasa Nhandejáry nhe'ẽ. Eiko meme katu inhe'ẽ-rupi. Upe ohai uka va'ekwe nhe'ẽ-rupi eiko katu. Inhe'ẽ-rupi peiko ramo napenhembotuvixavéiry avave-pe. Ani peje avave-rehe "Iporãve ko va'e xe-vy". Ani ave peje outro-rehe "Ndovaléi upe va'e". Ani pembojoavy teĩ pene nhe'ẽ íxupe. Naiporãi voi upéa pende rekoha. Pembojoja katu peteĩxa pene nhe'ẽ.

7 Nhande kwéry jaiko Nhandejáry renonde-py. Hemimoingokwe meme nhande. Ha peẽ, penhembotuvixa rei meme pene mba'e-rehe, pende rekoha-rehe. Ma'erã-gwi tipo? Niporãi voi upéixa. Nhandejáry remime'ẽgwe meme pereko. Ma'erã-gwi penhembotuvixa rei hemime'ẽgwe-rehe? Anive teĩ upéixa peiko.

8 "Nhandejáry nhe'ẽ mombe'uha-rehe nanhaikotevẽi-ma nhande" peje rei ojóupe. "Jaikwaapa-ma hesegwa jaiko porã hagwã" peje rei. "Nhandejáry remime'ẽ heta heta voi jareko-ma" peje rei ave. "Nanhaikotevẽvéi-ma Paulo-rehe" peje rei-ma peẽ.

“Nanhaikotevẽvéi-ma” peje rei-ma ave Apolo-rehe. “Nhandejáry nhande Ruvixagwasu ndive nhande jaiko-ma mburuvixagwasu ramo” peje rei ave. Ma'erã-gwi tipo upéixa penhembotuvixa? Ore, pene mbo'eha jepe, ne'írã vyteri oroiko mburuvixa ramo indive. Peiko-ma ramo ra'e mburuvixagwasu ramo, ore ave oroiko-ma arã ra'e. Upéixa ramo ra'e ore orovy'a voi arã ra'e.

9 Pende rekoha niporãi reheve penhembotuvixase mo'ã: “Cristo réry-py oroiko-gwi oroiko porãve enterovéa-gwi” peje rei jave pendéjehe, ore katu oroiko asy Cristo réry-py oroiko-gwi. Ore rereko asy meme Hesu reroviaha e'ỹ va'e kwéry. Nhandejáry remimbota-rupi para'e ore mbohasa asy ha'e kwéry. Nhandejáry ore moingo enterovéa rekogwypyve. Enterovéa oma'ẽ ma'ẽ ore-rehe. “Mbava'e nipo ojehu arã íxupe kwéry?” he'i-vy ohexase va'e oma'ẽ ma'ẽ ore-rehe. Kente kwéry oma'ẽ ore-rehe ore rexa hagwã. Yváy gwigwa Nhandejáry rembigwái kwéry ave oma'ẽ ore-rehe. Heko vai eterei va'e ojuka hagwã hexaharã omboaty hikwái. Upéixa ave randai oroiko enterove ohexase mbava'e nipo ojehu arã ore-vy.

10 “Cristo-rehe orojerovia-gwi ore arandu porã” peje rei jave “Itavy voi” he'i meme ore-rehe. “Nahi'aranduvéi-gwi ogwerova gwekoha Cristo-rehe. Itavy voi” he'i ore-rehe. “Naimbaraetéi” he'i ave ore-rehe ore rereko asy-vy. Ha peẽ katu “Ore mombaraete porã Nhandejáry opamba'e-rehe” peje rei pendéjehe.

11 Ore ae yma ete gwive orohasa asy voi. Ore vare'a meme. Ore y'uhéi ave. Ituja-ma ave ore ao. Ore nupã nupã oroiko-vy. Orova rova va'e ore. Ore róga e'ỹ va'e voi ore.

12 Ore mokane'õ ne'õ ore rembiapo ore rembi'urã-rehe. Onhe'ẽ rei rei ore-rehe ore joko-vy. “Tapenderovasa katu Nhandejáry” oro'e jepe ore joko va'e-pe. Ore mbohasa asy ramo jepe ore orokirirĩ oroiko-vy.*

13 Ore rogwaitĩ va'e onhe'ẽ vai vai rei ramo ore-vy, nhe'ẽ porã jepe oroiporu oron-homongeta hagwã hendive. Hesu reroviaha e'ỹ va'e ndaija'éi ore-rehe. Ore rereko mba'e rembyre ky'akwe ramo. Ore rereko mba'e yty ramo upe va'e kwéry. Ha peẽ katu pene mbotuvixase rei. Niporãi voi upe pende rekoha.

Túvy-rami Paulo onhemonhe'ẽ

14 Kóa ahai-ma peẽ-my peẽ xe ra'y kwéry ramigwa-gwi. Anhemonhe'ẽ-ta peẽ-my. Xe a'e voi pende-rehe. Upéixa-gwi napomotĩséiry. Anhemonhe'ẽse peẽ-my peiko porãve hagwã.

15 Pehendu arã para'e heta eta Cristo rape rexa ukaha va'e pene mbo'eha kwéry. Oime joty peẽ-my peteĩ anho pende ru ramigwa pene mbo'eha. Xe apyta peẽ-my pende ru-rami pene mbo'eha. Yma va'ekwe amombe'u-ma ramo peẽ-my Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ pejerovia nipo Hesu-rehe ra'e. Upéixa-gwi apyta pende ru-rami peẽ-my. Ha pende ru-rami anhemonhe'ẽ-ta peẽ-my.

16 Tekoha porã-rupi, xe-rami, tapeiko.*

17 Pende rekoha porãrã hagwã amondo kuri Timóteo oiko hagwã pene pa'ũ-my. Ha'e opyta xe-vy xe ra'y vérami Nhandejáry Hesu Cristo reko-rupi oiko porã-gwi. Ahayhu voi íxupe. Ogwahẽ-ma ramo pene renda-py omombe'u va'erã peẽ-my xe rekoha-rehe mba'éixa pa aiko Hesu Cristo reko-rupi. No'ã he'i arã xe-rehe: “Anhetegwa voi omombe'u meme Paulo” he'i arã xe-rehe. “Opa-rupi oho-vy Paulo omombe'u meme Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ” he'i arã xe-rehe.

18 Anive penhembotuvixa teĩ. “A-py ete ndou mo'ãi Paulo” peje rei.

19 Aha'arõ mixĩ aha hagwã pene renda-py. Hi'agwĩ-ma agwahẽ hagwã pende ha-py. Nhandejáry oipota ha'áry agwahẽ-ta upe-py. Ndaxe aréi-ta.

Ogwahẽ-ma a-py onhembotuvixa va'e rerakwã. Agwahẽ-ma ramo pende ha-py ahexa va'erã teko rei-rupi oiko para'e terã Nhandejáry omombaraete íxupe para'e.

---

* **4:12** At 18.3 * **4:16** 1 Co 11.1; Fp 3.17

20 Oiko-ma ramo Nhandejáry nhande ruvixa ndaha'éiry va'erã nhande juru-rupi rei
nhanhe'ẽ jaiko-vy. Nhandejáry ae nhane mombaraete va'erã gwekoha-rupi nhande ave
jaiko hagwã.
21 Ndaxe rexaséi-ry para'e. Ma'erã tipo? Petĩ tipo xéhegwi? Peiporavo katu mba'éixa
katu anhe'ẽ-ta pene ndive. Ndaperova mo'ãi ramo pende rekoha anhemonhe'ẽ pohýi
va'erã peẽ-my. Ha perova ramo pende rekoha agwahẽ va'erã pende ha-py xe reko
kirirĩ reheve apohayhu-vy. Peiporavo katu mba'éixa katu anhe'ẽ-ta. Perova katu pende
rekoha.

5

Hembiapovai eterei kwimba'e ramogware
(2 Co 2.5-11)

1 Ahendu kuri pende rerakwã vai. "Teko vai-gwi onhomongy'a rei peteĩ Corinto
pygwa" he'i. "Hesu reroviaha va'e jepe omenda ambue mbue joty oiko-vy gwu
rembirekokwe-rehe" he'i omombe'u-vy. Ivai eterei voi upéa. Nhandejáry-rehe ojerovia
e'ỹ va'e kwéry jepe upéixa ndojapo mo'ãi.*
2 Ha peẽ katu, ma'erã-gwi penhembotuvixa ra'anga rei? Iporãve penhemboasy pende
rapixa rekoha vai-rehe. Tapemboyke pene pa'ũ-gwi upe hembiapo vai eterei va'e anive
ojogweroaty hagwã Hesu reroviaha kwéry ndive, anive hagwã pemoirũ íxupe.
3 Hesu Cristo réry-py ha'e peẽ-my "Pemosẽ katu upe va'e pene pa'ũ-gwi. Hembiapo vai
eterei. Ndikatuvéi opyta Hesu rerovia va'e kwéry pa'ũ-my" ha'e-ma hese ko'a-gwi.
4 Hesu réry-rupi pejogweroaty ramo upe-py, Hesu oiko pene ndive, ipu'akaha reheve
oiko pene ndive. Xe ave amondo xe resa pejogweroaty ha-py peime ramo upe-py.
5 Pemosẽ katu imondo-vy upe hembiapo vai ete va'e pene pa'ũ-gwi. "Satanás anhayg-
wasu nde rerekoseha-rami tande rereko" peje katu íxupe. "Ha'e nde rete ogweroasy
va'erã para'e terã nde juka va'erã para'e ne rembiapo vai eterei-rehe" peje pemondo-
vy. Hekove onheresende hagwã upe Hesu Cristo ou jevyha áry-py.
6-7 Ha peẽ katu niporãi voi penhembotuvixaseha. Mba'e tipo? Napene mandu'ái tipo
nhande re'ýi kwéry he'i va'ekwe-rehe? "Miximi ramo jepe mbojape mbovuha, pya'e
joty ojehe'apa hese." Upe mbojape mbovuha-rami oiko hembiapo vai va'e pene pa'ũ-
my. Upéixa ramo pene rembiapo vai ave va'erã. Tapenhemopotĩ katu. Tapemopotĩ
katu pende rekoha. Upeixa ramo aretegwasu mbojape pyahu imbovuha e'ỹpyre-rami
peiko arã. Ndaipóri arã nde py'a-py ne mongy'aharã. Pende rekoha porã reheve mate
peiko va'erã. Hesu-rehe pejerovia-magwi pende rekoha pyahu-ma. Yma aretegwasu
ypy páscoa-py ovexa ra'y omanoha-rami Hesu omano-ma okurusu-rehe. Nhane rekovia
omano nhane rembiapo vaikwe omboyke hagwã nhandéhegwi.*
8 Upéixa ramo nhane rembiapo vaikwe e'ỹ reheve tekotevẽ nhane mandu'a hese.
Nhande py'a porã reheve mante ja'u va'erã mbojape'i uva rykwere ndive nhane
mandu'a hagwã Hesu-rehe. Upéixa-gwi ani pene mandu'a teĩ Hesu-rehe pende poxy
reheve pende rapixa-rehe. Ani ave pende py'a vai teĩ ojóehe. Anhetegwa nhe'ẽ mate
pereko ave. Tapende py'a potĩ rei katu peiko-vy.*
9 Kwatia-rehe ahai va'ekwe xe remimondo peẽ-my. Upe-py amombe'u peẽ-my ani
hagwã pemoirũ teko vai-rupi oiko va'e-pe.
10 Ndaha'éi Hesu rerovia e'ỹha va'e kwéry-rehe ahai va'ekwe. Hesu reroviaha va'ekwe-
rehe ae ahai va'ekwe anive pemoirũ íxupe. Hesu-rehe ndojeroviái va'e kwéry pa'ũ-rupi
oĩ opáixa rei oiko va'e. Oĩ teko vai-rupi oiko va'e. Oĩ ave imba'e reta reta ojéupe gwarã
oipotave tave eterei va'e kwéry, oĩ ave oporomonda rei va'e, tupã ra'anga anga-rehe

* **5:1** Dt 22.30 * **5:6-7** Êx 12.19 * **5:8** Êx 13.7; Dt 16.3

ojerovia va'e kwéry ave. Ndaha'éi upe va'e kwéry-rehe ha'e va'ekwe ani hagwã peiko indive. Hesu rerovia e'ỹha va'e pa'ũ-gwi pesẽse ramo tekotevẽ pesẽ ko yvy-gwi.

11 Hesu reroviaha-rehe Hesu re'ýi-rehe ae ahai va'ekwe teko vai-rupi oiko ramo ani eremoirũ íxupe. Oĩ ramo pene pa'ũ-my hembiapo vai va'e, ani teĩ pemoirũ íxupe. Oĩ para'e teko vai-rupi oiko va'e. Anive teĩ pemoirũ íxupe. Oĩ para'e imba'e reta reta oipota eterei va'e. Oĩ para'e tupã ra'anga-pe omboete vyteri va'e. Oĩ para'e onhe'ẽ vai va'e gwapixa-pe ojoko va'e ave. Oĩ para'e oka'u va'e ave. Oĩ para'e omonda va'e ave. Anive teĩ pemoirũ íxupe kwéry. Anive ave pekaru teĩ indive.*

12-13 Namonhe'ẽ mo'ãi Hesu reroviaha e'ỹ va'e-pe hembiapo vaikwe-rehe. Niporãi voi upéa jajapo ramo. Nhandejáry ae ojohu arã hese. Ha'e ae oikwaa “Ne rembiapo vai eterei” he'i hagwã nhande-vy. Iporã voi katu nhande yke-rehe oĩ va'e-pe nhamonhe'ẽ ramo. Hesu reroviaha va'e, nhane ndive ojogweroaty ramo omboete hagwã Nhandejáry-pe va'e-pe, iporã ja'e ramo “Niporãi voi upe ne rembiapo vaikwe. Anive teĩ erejapo” ja'e nhamonhe'ẽ-vy. Kwatia-rehe Nhandejáry omoĩ uka va'ekwe he'i-vy: “Emosẽ katu pene pa'ũ-gwi hembiapo vai va'ekwe”. Iporã jajapo upéa Nhandejáry nhe'ẽ.

6

Pene vy'are'ỹha-rehe ani pejohu uka Hesu reroviaha e'ỹ va'e-pe

1-2 Nhande kwéry Hesu reroviaha va'e. Upéa-rehe Hesu re'ýi kwéry jaiko-ma. Ojoe'ýi meme nhande. Tekotevẽ jajohayhupa rei jaiko-vy. Ha peẽ katu ndapejohayhúiry peiko-vy. Oĩ ramo pene pa'ũ mygwa ojoavy gwapixa ndive va'e peraha íxupe mburuvixa kente rembiapokwe-rehe oporandu va'ety-pe pemombe'u hagwã hembiapo vaikwe. Mburuvixa renda-py peraha íxupe. Niporãi voi upéa pejapo. Hesu reroviaha e'ỹ va'e-pe anive pemombe'u teĩ pene rembiapo vaikwe. Hesu reroviaha va'e-pe ae peporandu ojohu hagwã pende-rehe “Iporã para'e, ivai para'e” he'i hagwã pende johu-vy. Nhandejáry pegwa voi ko nhande. Jaikwaa uka va'erã Hesu rerovia e'ỹha va'e-pe hembiapo porã va'ekwe para'e tapa hembiapo vai va'ekwe para'e. Upéixa ramo ndahasýiry va'erã nhande re'ýi Hesu reroviaha va'e-pe jaikwaa uka hagwã ojejavyha.

3 Ko yvy opa-ma ramo jaikwaa uka va'erã Nhandejáry rembigwái yváy pygwa-pe hembiapo porã para'e tapa hembiapo vai para'e. Tapene mandu'a porã kena upéa-rehe. Nhandejáry rembigwái-pe jepe jaikwaa uka va'erã. Upéixa ramo ndahasyive arã nhande re'ýi Hesu reroviaha va'e-pe jaikwaa uka hagwã.

4 Oĩ ramo ojoavy gwapixa ndive va'e, ani peho pemombe'u pene pa'ũ-my oĩ e'ỹ va'e-pe nde rapixa-pe erehepy hagwã. Ani peho Hesu rerovia e'ỹha-pe.

5 Petĩ katu pemombe'u hagwã. Anive teĩ pejapo upéa. Oĩ ra'e pene pa'ũ mygwa inharandu porã va'e. Oikwaa porã hembiapokwe-rehe ohepy hagwã. Iporãve upéa-pe pemombe'u pene vy'are'ỹha. Ne vy'are'ỹ ramo nde rapixa-rehe emombe'u Hesu reroviaha va'e-pe.

6 Peẽ ae, peho Hesu rerovia e'ỹ ha-py oikwaa hagwã Hesu reroviaha va'e rembiapo vaikwe. Niporãi voi upéa.

7 Ndapeiko porãi, xe re'ýi kwéry Hesu reroviaha kwéry. Peho jave pemombe'u hagwã mburuvixa kente rembiapokwe-rehe oporandu va'ety-pe nde rapixa Hesu reroviaha va'e rembiapokwe-rehe, peiko teko rei-rupi. Niporãi voi. Iporãve pekirirĩ peiko-vy. Ani ne mandu'ave teĩ hembiapo hagwe-rehe nde-rehe. Ani ave ne mandu'ave ne mba'e monda hagwe-rehe.

8 Ha'e-rami ave peẽ. Peẽ penhomonda peiko-vy. Ha Hesu re'ýi-rehe pene rembiapo vai. Naiporãi voi pende rekoha.

9 Pehendu porã-ma para'e nhande rekorã-rehe. Oiko-ma ramo Nhandejáry nhande ruvixa ramo, hembiapo vai va'ekwe kwéry ndoikói arã hendive. Aníke penhembotavy

* **5:11** 2 Ts 3.6

teĩ upéa-rehe. Teko vai-rupi oiko va'e ndoikói arã Nhandejáry ndive. Tupã ra'anga-pe omboete va'e ave, omenda menda rei rei va'e ave, onhemotĩ e'ỹ gwapixa-pe va'e ave,
10 omonda va'e ave, imba'e reta reta ojéupe gwarã oipota eterei va'e ave, oka'u va'e ave, onhe'ẽ vai vai gwapixa-rehe oiko-vy va'e ave, oporosakea va'e ave ndoikói arã Nhandejáry nhande ruvixa ndive.
11 Ha peẽ katu oĩ pene pa'ũ-my upeixagware. Nhandejáry omboyke-ma ae pendéhegwi pene rembiapo vaikwe Nhandejáry Hesu Cristo-rehe pejerovia-magwi. Pene mbopy'a potĩ-ma pene momarangatu-ma ave. He'i ave pende-rehe "Ipy'a potĩ-ma." Upéa ojapo Nhandejáry Hesu Cristo réry-rupi peiko-gwi. Pejerovia-ma Hesu Cristo-rehe. Upéixa-gwi ome'ẽ-ma peẽ-my Nhe'ẽ Marangatu tee va'e.

Nhande rete Nhandejáry mba'e (Rm 13.13-14; Ef 5.3)

12 Nhande Hesu Cristo re'ýi tee va'e. Upéixa-gwi ndaipóri ikatu e'ỹ va'e nhande-vy. Oĩ ae heta mba'e nhane pytygwõ e'ỹ va'e. Ha upe nhane pytygwõ e'ỹ va'e pogwy-py xe, Paulo, ndaiko mo'ãi.*
13 Oĩ ave gwĩ oiko rei va'e he'i va'e: "Tembi'u nhande rye pegwarã voi" he'i mo'ã. "Nhande rye oiko voi tembi'u pegwarã" he'i mo'ã ave. Tapene mandu'a joty opa-ma ramo ko yvy, tye, tembi'u ave opa va'erã. Ndaha'éi teko vai-rupi jaiko hagwã Nhandejáry nhane moingo araka'e. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oiko hagwã nhande py'apy ete-py nhane moingo araka'e.
14 Ha Hesu Cristo omano ete rire Nhandejáry omoingove jevy va'ekwe íxupe. Upéixa ave nhamano ete rire nhane moingove jevy va'erã Nhandejáry. Ipu'akaha-rupi nhane moingove jevy va'erã.
15 Ndapeikwaáiry tipo mba'eixagwa nhande rete? Hesu-rehe jajerovia-gwi nhande rete kwéry oiko-ma Hesu rete mbojojaha ramo. Niporãi voi jaipe'a ramo Hesu rete rehegwa oiko hagwã teko vai-rupi kunha ndive. Ani upéixa pejapo teĩ.
16 Pereko jave kunha ikwimba'ese va'e-pe, nde rete, hete ndive oiko ave peteĩ. Oĩ kwatia-rehe Nhandejáry nhe'ẽ:
"Mokõi oiko va'e peteĩ mate oiko va'erã. Ndoikovéi va'erã mokõi. Peteĩ va'e-rami ha'e oiko-ma."*
Ani upéixa-gwi pereko teĩ kunha ikwimba'ese va'e-pe.
17 Jaiko ramo Hesu Cristo reko-rupi, peteĩxa jaiko-ma indive. Nhande py'apy peteĩxa ipy'apy ndive. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oĩ nhande py'apy-py.
18 Ani teĩ peikove teko vai-rupi. Upéixa pejapo ramo pembyai pende rete. Heta nhane rembiapo vai ndaha'éi nhande rete-rehe. Teko vai-rupi jaiko ramo ae nhambyai nhande rete. Ivai eterei upéa.
19-20 Nhande rete oiko-ma Nhandejáry róga ramo. Ha'e ome'ẽ va'ekwe nhande-vy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Oiko-ma nhande py'apy-py. Upe-ma ramo nhande rete oiko-ma Nhandejáry róga ramo. Nhandéjehe anho ndoikovéi-ma nhande rete. Hesu rete ramo-ma oiko. Ha'e omano nhane mopotĩ hagwã nhane rembiapo vai-gwi. Tupã Nhandejáry oiko-ma nhande ruvixa. Ha'e omboyke-ma nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe teko porã-rupi jaiko hagwã. Upéa-gwi tapembotuvixa kena Nhandejáry-pe. Tapeiko teko porã-rupi nde reko rexa va'e omboete hagwã Nhandejáry-pe.*

7

Iporã arã tipo nhamenda ramo?

* **6:12** 1 Co 10.23 * **6:16** Gn 2.24 * **6:19-20** 1 Co 3.16; 2 Co 6.16

1 Pene nhe'ẽ pemondo va'ekwe kwatia-rehe xe-vy. Upe kwatia nhe'ẽ-rehe peporandu va'ekwe xe-vy "Iporã arã tipo nhamenda ramo?" peporandu xe-vy. Ãy katu amombe'u-ta upéa-rehe peẽ-my.

Kwimba'e omenda e'ỹ ramo oiko porã.

2 Oĩ jepe omenda e'ỹ va'e teko vai-rupi rei oiko joty. Ani upéixa rei rei ereiko teĩ. Emenda katu. Peẽ, kwimba'e pene rembireko tee ae pereko katu. Ha peẽ kunha kwéry pene ména tee ae pereko.

3-4 Kwimba'e, ne rembireko pejogwerekose ramo pejogwereko-ta hendive. Kunha, ne ména pejogwerekose ramo pejogwereko-ta hendive. Nde rete ndaha'éi ne mba'e ete. Tembireko ndaha'éi gwete járy, iména mba'e. Upéixa ave iména ndaha'éi ave gwete járy, hembireko mba'e tee.

5 Nderejogwerekoséi ramo ani erejejoko teĩ íxugwi. Ani erejoko joko ojóupe teĩ. Ere ramo ojóupe "Iporãve ndajajogwerekóiry nhaha'arõ nhambojeupi upi hagwã nhane nhe'ẽ Nhandejáry-pe." Aipo ere ramo ndapejogwerekói hagwã, ani nde are teĩ pen-hoha'arõ-vy. Are eterei ramo anhaygwasu Satanás ne momba'e avy va'erã nde reity-vy. Iporãve pejogwereko tee jevy ne ména tee ndive jevy, ne rembireko tee ndive jevy.

6 Ko nhe'ẽ xe remimombe'u ndaha'éi amanda hagwã pende-rehe. Iporãve peiko ko'ã-rami ha'e-ta ae peẽ-my.

7 Amenda e'ỹ va'e voi ko xe. Avave nomendái ramo, "Iporã" ha'e arã ra'e hese. Nhandejáry oipytygwõ gwĩ omenda e'ỹ va'e-pe ani hagwã ojejavy. Gwĩ ambue kwéry ndikatúi oiko omenda e'ỹ reheve. Ojejavyse. Ani hagwã ojejavy ha'e kwéry tomenda. Nhandejáry remimbota-rupi omenda. Nhandejáry nhe'ẽ-py oĩ omenda va'e, oĩ ave omenda e'ỹ va'e. Ome'ẽ peteĩ teĩ-pe hekoharã. Ombopu'aka ave íxupe pono ojejavy.

8 Iporãve neremendái ha'ese omenda e'ỹ va'e-pe. Xe-rami erepyta. Ha tembirekokwe-pe katu ha'ese Iporãve neremenda jevýi.

9 Eremendase eterei ramo, emenda katu. Iporãve eremenda. Naiporãi voi nde reko vai-rupi rei ereiko.

10-11 Ha omenda va'e-pe ha'e-ta: Ani teĩ erepoi ojóhugwi. Kwimba'e katu, ani teĩ erepoi ne rembireko-gwi. Ani ave eremoĩ kwatia-rehe erepoi ete hagwã ne rembireko-gwi. Ha kunha katu, ani ereheja teĩ ne ména. Íxupe ereheja ramo jepe, ani teĩ eremenda ambue-rehe. Eiko omenda e'ỹ va'e-rami. Iporãve ereiko porã jevy ne menakwe ndive. Nhandejáry réry-py kóa amanda peẽ-my. Ndaha'éi xéhegwi rei nhe'ẽ. Namombe'u reíry peẽ-my. Héry-py ha'e upéixa.*

12 Ãy katu ha'e-ta xe ae xe arandu-gwi. Nahániry. Ndaha'éi xe ha'e rei va'e. Nhandejáry manda-rupi ae amombe'u kóa peẽ-my, peẽ Hesu reroviaha va'e kwéry-pe. Iporã voi pejapo ko va'e. Ne rembireko Hesu reroviaha e'ỹ jepe, ani ereheja teĩ íxupe. Oikose vyteri ramo ne ndive, ani erepoi íxugwi.

13 Nde, ne ména Hesu reroviaha e'ỹ jepe, ani ereheja rei teĩ íxupe. Oikose ramo ne ndive, ani joty erepoi íxugwi.

14 Ereiko jave ne ména ndive, Nhandejáry ohovasa va'erã íxupe. Hesu-rehe ojerovia e'ỹ va'e jepe Nhandejáry ohovasa joty arã íxupe. Hese ojerovia va'e ndive oiko-gwi gwembireko tee ndive oiko-gwi ohovasa arã ave íxupe.

Upéixa ave kwimba'e kwéry. Nderepoíry ramo ne rembireko-gwi Nhandejáry ohovasa arã íxupe. Hese ojerovia e'ỹ va'e-pe jepe Nhandejáry ohovasa joty arã íxupe. Hesu reroviaha ndive oiko-gwi, oména tee ndive oiko-gwi, ohovasa ave íxupe. Ani hagwã nde ra'y kwéry, nde rajy kwéry, ne memby kwéry oiko Hesu reroviaha e'ỹ ra'y-rami ohovasa arã íxupe. Hesu reroviaha ndive oiko va'e-pe Nhandejáry ohovasa ave arã íxupe.

---

* **7:10-11** Mt 5.31-32; 19.1-9; Mc 10.2-12; Lc 16.18

15 Hesu reroviaha e'ỹ va'e opoise ramo jepe ndéhegwi eheja katu toho. Ndéhegwi opoita ramo jepe ne ména, ne rembireko tekoha porã-py jepe ereiko. Ani erenhembyasy eterei. Nhandejáry katu nhande poravo nhande py'agwapy hagwã ojóehe.
16 Ndereikwaái, kunha, mba'exa-rami ne ména erembojerovia hagwã Hesu-rehe onheresende hagwã. Nderekwaái ave, kwimba'e, mba'exa-rami ne rembireko erembojerovia hagwã ave Hesu-rehe onheresende hagwã.
17 Nhandejáry-pe omboete va'erã-pe meme anhemonhe'ẽ peẽ-my. Nhandejáry remimbota-rupi ejapo katu ne rembiapo. Ha'e nhane mombaraete nhamba'apo hagwã. Hembiapo ambue mbue peteĩ teĩ pejapose va'e pejapo katu. Nhandejáry-rehe erejerovia-ma ramo eremba'apo joty va'ekwe. Ani erepoi ne rembiapo porãkwe-gwi. Upe eremba'apo hagwe-rami eremba'apo joty. Upéixa ha'e xe Hesu reroviaha kwéry-pe peteĩ teĩ tetã-rupi oĩ va'e-pe.
18 Nde judeu ra'y-gwi ne pirekytĩ rire ne renói ramo Nhandejáry, ani ereipe'ase ne kytĩ hagwe. Nde rete ereheja judeu rete-rami. Ha judeu e'ỹ-rami nane pirekytĩry vyteri ramo ne renói ramo Nhandejáry, ani ereheja ne pirekytĩ uka teĩ.
19 Ipirekytĩ uka va'e, ipirekytĩ uka e'ỹ va'e peteĩxa oiko Nhandejáry renonde-py. Ndaha'éi nhane pirekytĩ-rehe Nhandejáry opena. Hemimbota-rupi jaiko mate oipota.
20 Ne renói hagwe-rami epyta katu. Eremba'apo joty ereiko-vy va'ekwe erejerovia-ma ramo Hesu-rehe. Upe eremba'apo hagwe-rami emba'apo katu.
21 Nde, ne rembiapo repy e'ỹ-rehe nde jokwaiha pogwy-py ereiko va'e, erejerovia ramo Hesu Cristo-rehe ereiko joty nde jokwaiha pogwy-py. Ani erejapura eterei erepoi hagwã íxugwi. Ome'ẽ ramo erejei nde rerekoha-gwi eheja porã íxupe nde rerekohare-pe.
22 Nde jokwaiha pogwy-py ereiko vyteri va'e ojejokwái e'ỹ va'e-rami ereiko-ma nde py'apy ete-py. Nde jokwái teeha Nhandejáry voi. Ha nde ndejehénte eremba'apo va'e, ereiko jave ne renói ramo Nhandejáry, erepyta va'erã Cristo rembigwái ramo.
23 Nhande repy-vy Cristo omano va'ekwe. Upéixa-gwi anive erejerovia teĩ teko rei-rehe. Anive erembopu'aka teĩ ndéjehe.
24 Ne renói ramo eremba'apo hagwe-rami ereiko joty Cristo rekoha-rupi, xe re'ýi kwéry, Hesu reroviaha va'e kwéry. Nhandejáry ne pytygwõ va'erã ereiko hagwã upéixa.

Omenda e'ỹ va'e-pe, tembirekokwe va'e-pe ave hekoharã omombe'u Paulo

25 Ha kwatia-rehe peporandu va'ekwe xe-vy "Mbava'e tipo oro'e-ta kunhataĩ omenda e'ỹ va'e kwéry-pe oromanda-vy?" peporandu-ma xe-vy. Nhandejáry naxe mombe'úi vyteri upéa-rehe. Ha'e xe poriahuvereko meme xe arandurã ome'ẽ-vy. Upéixa-gwi iporã peiko ramo ko xe nhe'ẽ-rupi.
26 Ãy katu nhande, Hesu reroviaha va'e, jahasa asy asy jaiko-vy. Upéa-gwi ha'e-ta xe, iporãve neremendái ramo. Erepyta nde rekoha ãygwa-rupi.
27 Oĩ ramo ne rembireko ani erepoi teĩ íxugwi. Neremendái vyteri ramo ani ereheka ne rembirekorã.
28 Eremenda ramo jepe, iporã. Upéixa ramo nderejejavýiry. Kunhataĩ omenda ramo jepe iporã ave. Upéixa ramo ndojejavýiry.
Omenda va'e ojapura eterei gwemikotevẽ-rehe. Ko'a pygwa-rehe imandu'a ndu'a. Ha xe-vy iporãve erejapura e'ỹ reheve ereiko ramo.
29-31 Xe re'ýi kwéry, niporãi nhane mandu'a eterei ramo ko yvy arigwa-rehe. Hi'agwĩ para'e Hesu ou jevy hagwã áry. Ko ãygwa ohasa-tama oho-vy. Upéixa-gwi iporãve peẽ pemenda va'e kwéry tapeiko omenda e'ỹ va'e reko-rami. Peẽ pejahe'o va'e kwéry tapeiko ovy'a va'e reko-rami. Peẽ pevy'a va'e kwéry, tapeiko imytu'e'ỹ va'e reko-rami. Peẽ pene mba'erã pejogwa va'e ojogwa e'ỹ va'e reko-rami peẽ tapeiko. Peẽ pene mba'e reta reta va'e mba'eve ndogwerekói va'e-rami joty tapeiko.
32 Xe-vy iporãve ndojapurái va'e-rami jaiko hagwã nanhane mandu'ái eterei ko yvy arigwa-rehe rei, jajapurave'ỹ hagwã.

Omenda e'ỹ va'e imandu'a ndu'a Nhandejáry-rehe hemimbota-rupi oiko hagwã.
33 Kwimba'e omenda va'e ae imandu'a ndu'a ko'ãygwa-rehe, ombovy'ase gwembireko-
pe.
34 Upéa-gwi mokõi va'e remimbota-rehe imandu'a meme. Nhandejáry nhe'ẽ ohenduse
jave gwembireko nhe'ẽ ohenduse ave.
Kunha ave, kunhataĩ, tembirekokwe ave, naiménairy-gwi imandu'a ndu'a Nhandejáry
anho-rehe íxupe gwarã mate oiko hagwã. Kunha omenda va'e ae imandu'a ndu'a mokõi
va'e-rehe. Nhandejáry-rehe imandu'a jave, imandu'a ave oména-pe ombovy'a hagwã-
rehe.
35 Upéa ha'e-ta peẽ-my pene pytygwõ hagwã Nhandejáry reko tee-rupi peiko hagwã.
Nda'ese mo'ãiry nde-vy, Ani eremenda teĩ. Nda'e mo'ãi upéixa peẽ-my. Eiko katu
Nhandejáry remimbota-rupi. Inhe'ẽ rendu-vy eregwata. Tapene mandu'a ndu'a meme
katu hese, upéa ha'ese peẽ-my.
36 Oĩ ramo pene pa'ũ-my túvy tajýry omenda e'ỹ va'e, ha'e-ta ko nhe'ẽ peẽ-my: Ere
para'e nde rajy-rehe “Namomenda mo'ãi xe rajy. Omenda e'ỹ-rehe opyta arã imandu'a
meme hagwã Nhandejáry-rehe”. Ha ãy katu nderevy'avéi para'e ne nhe'ẽgwe-rehe.
“Kunhataĩ rei-tama. Tekotevẽ amomenda xe rajy-pe.” “Mba'e tipo ajapo-ta?” ere
tipo ra'e. “Amomenda-ta para'e, namomenda mo'ãi para'e” ere tipo ra'e. Upéixa
erenhemongeta ramo nde py'apy-py, ani erejapurave upéa-rehe. Erejapo nde-vy iporãve
va'e. Emomenda katu nde rajy. Upéa ndaha'éi hembiapo vai.
37 Erejapo nde-vy iporãve va'e. Ereikwaa nde py'apy ete nhe'ẽ. Nde-vy iporãve
nomendái ramo nde rajy, natekotevẽi omenda ramo, ejapo katu upéixa. Neremomenda
mo'ãi íxupe. Erejapo porã. Opyta-ta kunhataĩ omenda e'ỹ va'e.
38 Upe gwajýry omomenda va'e hembiapo porã. Ha upe gwajýry nomomendái va'e
hembiapo porãve.
39 Ãy katu anhemonhe'ẽ-ta kunha omenda va'e-pe. Oikove vyteri ramo ne ména epyta
indive. Ani erepoi teĩ íxugwi. Eiko porã rei katu. Ereheja ramo íxupe niporãi voi.
Omano rire jepe ne menakwe ipogwy-py ndereikovéi va'erã. Eremenda jevy arã. Hesu
reroviaha va'e-rehe mate iporã eremenda.
40 Ha neremendavéi ramo iporã ave. Xe-vy iporãve nomendavéiry. Ovy'ave arã para'e
nomenda jevýi va'e omenda jevy va'e-gwi.
Pejeapysaka porã ko xe nhe'ẽ-rehe. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e xe py'a mohynyhẽ-ma xe
moarandu hagwã. Upéa-gwi pehendu porã katu kóa xe nhe'ẽ.

8

Tupã ra'anga rovagwy-py gware so'o rehegwa nhe'ẽ

1 “Iporã para'e naiporãi para'e ja'u ramo tupã ra'anga rovagwy-py gware so'o?” Upéixa
peporandu va'ekwe xe-vy. Ãy upéa-rehe amombe'u-ta peẽ-my.
Pejohayhu porã rei katu. Pene mandu'a katu pejohayhu hagwã-rehe penhopytygwõ
hagwã rei-rehe ave. Ani erejapo teĩ penhopytygwõ e'ỹ va'e. “Nhane arandu-ma. An-
hetegwa jaikwaa-ma tupã-rehe” peje pendejéupe. Niporãi upéixa penhemomba'egwasu
ani hagwã penhopytygwõ peiko-vy. “Nhane arandu-ma” ja'e ramo nhandéjehe nhan-
hemomba'egwasu uka rei. Nanhaipytygwõ mo'ãi avave-pe. Upéixa naiporãiry. Ha
jajohayhu rei ramo ae nhanhopytygwõ porã va'erã.
2 Oĩ nipo ra'e pene pa'ũ-my onhembotuvixase rei va'e mo'ã. “Xe aranduve ko xe”
he'i mo'ã ójehe. “Napopytygwõ mo'ãiry xe” he'i rei ójehe. Hi'aranduse mo'ã va'e.
Ne'írã oikwaa porã. Ja'e ramo nhandéjehe “Xe aikwaapa” nhane aranduseve mo'ã
nhandejéupe. Ndajaikwaa porãi vyteri.
3 Tupã Nhandejáry-pe jahayhu tee ramo, ha'e nhande kwaa porã voi. He'ýi tee ramo
jaiko.

4 Ãy katu amombe'u-ta peẽ-my tupã ra'anga rovagwy-py gware-rehe. Jaikwaa-ma
tupã ra'anga ndaha'éi Tupã tee. Anhetegwa e'ỹ nipo ra'e. Oiko e'ỹ va'e voi. Tupã tee
peteĩ anho Nhandejáry mate. Upéa jaikwaa-ma.
5 Oĩ tupã kwéry áry-rehe oiko va'e he'i mo'ã ave. Ijapu rei voi upéa-rehe. Ndoikwaái
mba'eve tupã tee-rehe. Upéixa-gwi omombe'u rei rei tupã-rehe.
6 Nhandejáry ae peteĩ anho mate Tupã. Nhande Ru tee va'e upe va'e. Ha'e ohekokwaa
va'e-rupi ae oiko entéro mba'e. Íxupe gwarã nhande ave jaiko. Ha'e ojéupe gwarã voi
opamba'e omoingo va'ekwe. Peteĩ anho mate Nhandejáry Hesu Cristo. Ha'e omoingo
va'ekwe opamba'e. Nhane moingo ave ha'e.
7 Oĩ ave Hesu-rehe gwĩ ojerovia mixĩ mixĩ va'e ave. Tupã kwéry oiko e'ỹ va'e-rehe
ojerovia araka'e. Ha ne'írã oikwaa porã Tupã Nhandejáry peteĩ anho mate oikoha. Tupã
ra'anga rovagwy-py gware so'o ho'u meme araka'e íxupe omboete-vy. Ha ãy katu, ho'u-
ma ramo, imandu'a va'erã vyteri tupã ra'anga ogwerovia hagwe-rehe. Imboete ha-py
vérami ho'u joty arã. Upéa-rehe ojejavy rei arã nahi'arandúi-gwi. Nhandejáry rehegwa
ndoikwaa porãiry. Ipy'a porãse mo'ã omongy'aharã rei ho'u. "Peteĩ anho mate Tupã
Nhandejáry" nde'ikwaái vyteri hese.
8 Peteĩ anho katu Tupã Nhandejáry. Ndaha'éi nhane rembi'u ja'u va'e-rehe ja'u e'ỹ va'e-
rehe jaiko porã hendive.
9 Upéa jaikwaa-ma. Oĩ ave nipo ra'e upéa oikwaa e'ỹ va'e pene pa'ũ-my. Ani pende
rapixa-pe pembojejavy teĩ. Ha'e ne'írã ogwerovia porã. Ha'e he'i ramo "Ndikatúi ha'u
tupã ra'anga rovagwy-py oĩ va'ekwe" he'i ramo, pemoirũ katu íxupe.
10-11 "Xe, aikwaa-ma, ndaipóri tupã ambue. Tupã ra'anga oiko e'ỹ va'e voi aikwaa-
ma xe" peje. Ha upéa peje jave peho tupã ra'anga omboete va'e renda-py, pekaru rei
upe-py. "Ndaha'éi tupã" peje jave pekaru henonde-py. Ha Hesu-rehe ne'írã oikwaa porã
va'e pende rexa-ma ramo no'ã-rami he'i arã opy'apy-py: "Iporã nipo ra'e nhamboete
tupã ra'anga-pe ave" he'i arã avei. "Upe Hesu-rehe ojerovia tee va'e okaru ko'a-py tupã
ra'anga nipo omboete ra'e. Xe ave amboete-ta íxupe" he'i rei arã ra'e. Ha upéa-rehe
pembojejavy arã pende rapixa-pe. Upe va'e ndoikwaa porãi vyteri tupã rehegwa nhe'ẽ.
Upéa-gwi ndikatúi ho'u tupã ra'anga rovagwy-py omoĩ va'ekwe. Ha pende rexa-gwi ho'u
ave va'erã ojejavy-vy. Upéixa-gwi pembojejavy arã íxupe. Hesu omano va'ekwe ipy'a
omopotĩ hagwã. Ha ãy katu pembojejavy jevy íxupe ojepy'a mongy'a jevy-vy. Naiporãi
voi upéa.
12 Upéixa pende rekoha-rupi pembojejavy ramo pende rapixa kwéry, Cristo-rehe
ndojeroviapa gwasúiry va'e, peẽ ave pejejavy. Upéa-rehe pene rembiapo vai voi Hesu-pe.
13 Xe katu upéixa naxe rembiapo vaiséiry xe rapixa-rehe. No'ã-rami he'i ramo tupã
ra'anga rovagwy-py omoĩ ramogware-rehe "Ja'u e'ỹ va'e kóa. Nhanhemongy'a arã ja'u
ramo." Aipo he'i ramo xe-vy xe rapixa, xe ave nda'u mo'ãi ani hagwã ambojejavy rei
íxupe. Aipytygwõse íxupe. Ahayhu rei íxupe. Upéixa-gwi nda'u mo'ãi ho'u e'ỹ va'e.*

9

Hesu remimondo rekoha rehegwa nhe'ẽ

1 Xe ko Nhandejáry Hesu remimondo va'e voi. Upéa-gwi avave yvypóry nomombe'úiry
xe rekorã xe-vy. Hesu remimondo voi ko xe. Ahexa-ma va'ekwe íxupe. Ahexa rire
amombe'u-ma peẽ-my hesegwa nhe'ẽ. Upéixa-gwi voi pejerovia-ma Hesu Cristo-rehe.
Upéa-gwi peikwaa-ma voi xe-rehe xe ko Hesu remimondo va'e voi.
2 Oĩ para'e xe-rehe he'i rei va'e "Ndaha'éi Hesu remimondo va'e Paulo". Oĩ ramo upéixa
he'i rei va'e, ndaha'éi nipo pende Corinto pygwa kwéry ra'e. Peẽ niko ndaikatúi peje
upéixa. Peikwaa porã-ma xe rekoha. Hesu remimondo va'e voi ko xe. Oĩ-ma heta he'i
pende-rehe "Corinto pygwa kwéry ojerovia-ma nipo Hesu Cristo-rehe ra'e. Paulo nhe'ẽ

* **8:13** Rm 14.13-23

ohendu-gwi nipo ra'e oiko-ma Hesu rape-rupi. Hesu remimondo va'e nipo ra'e Paulo”
pende rexa va'ekwe he'i xe-rehe.
3 Ha xe-rehe onhe'ẽ rei va'e-pe ha'ese voi xe “Hesu Cristo remimondo va'e voi ko xe”
ha'ese ixupe kwéry.
4 Upéa-gwi “Iporã voi xe remimbo'e kwéry ome'ẽ xe-vy xe remikotevẽ akaru hagwã
hay'u ave hagwã. Iporã voi ome'ẽ xe-vy xe remi'urã xe remimbo'e repy rekovia” ha'ese
ixupe kwéry.
5 Ha'ese ave “Kwimba'e ambue, Hesu remimondo va'e, ogweraha meme gwembireko
ondive, Hesu reroviaha va'e hembireko. Hesu ryvy kwéry ogweraha meme ave
gwembireko. Pedro ave ogweraha gwembireko hendive. Ovale ave xe ajapo ha'e
ramigwa” ha'ese ave.
6 Hesu remimondo ambue kwéry opoi-ma gwembiapokwe-gwi ombo'e mbo'e hagwã
Hesu rehegwa nhe'ẽ. Aipo ramo, ma'erã-gwi peje ore-rehe “Iporãve omba'apo Barnabé,
Paulo ave opo-rupi.” Naiporãi voi upéa pene nhe'ẽ. Ore ave Hesu remimondo va'e.
7 Pene mandu'a katu soldado kwéry-rehe. Ndojogwái gwemi'urã, ndojogwái ave
oaorã. Hepyrã-rehe oiko soldado ramo. Pene mandu'a ave onhotỹ va'e-rehe. Ndo-
jogwái gwemi'urã. Okokwe-gwi ho'u hi'akwe. Gwembiapokwe-rehe ae ha'e okaru.
Pene mandu'a ave hymba va'e omongakwaa va'ekwe-rehe. Gwemimbokakwaa repy
okamby'u porã upe va'e. Ha'e ramigwa ave ore. Iporã ave orohekombo'e ramo ore
remikotevẽ-rehe. Ore rembiapo repy-vy oroiko va'erã upéixa.
8 Ko xe nhe'ẽ ndaha'éi xejéhegwi reíte. Ymagware myamyrĩ Moisés ave omombe'u ave
araka'e gwembiapo repy-rehe okaru va'e rekoha rehegwa nhe'ẽ ave.
9 Yma araka'e Moisés ohai Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe. He'i ohai-vy:
“Ereiporu ramo ne rymba erejykýi ramo nde trigo ra'ỹi, ani erejuru jokwa ixupe. Eheja
katu to'u omba'apo jave.”*
Nhande rehegwa nhe'ẽ voi upe va'e. Ndaha'éi hymba anho-rehe opena araka'e Nhan-
dejáry ohai uka hagwã onhe'ẽ.
10 Nhande-rehe ave ha'e opena araka'e ohai uka-vy. Nhane rembiapo-rehe jakaru
hagwã omombe'u upéa araka'e Nhandejáry. Onhemitỹ va'e omba'apo kokwe-py
gwemitỹgwe ha'arõ-vy. “Anhemitỹ-ta ha'u hagwã xe remitỹgwe” he'i ojéupe onhemitỹ-
vy. Onhembiso va'e he'i ave omba'apo-vy “Ajoso-ta xe remi'urã” he'i ojéupe onhembiso
jave. Enterove omba'apo hepyrã ra'aro-vy.
11 Ore ave, orombo'e mbo'e oroiko-vy peikwaa hagwã Nhandejáry nhe'ẽ. Inhe'ẽ
pehendu-gwi peiko porã-ma hendive. Pende rovasa-ma Nhandejáry ore remimbo'e-gwi.
Iporã voi upéa. Ore remimbo'e rekoviarã iporã ave peme'ẽ ore-vy ore remikotevẽ. Iporã
voi peje ramo pendejéupe “Paulo Barnabé ave omombe'u va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ xe-
vy. Upéixa-gwi ame'ẽ-ta ixupe hemikotevẽ”.*
12 Ambue kwéry-pe pehexakwaa peme'ẽ hagwã ixupe imba'erã hemikotevẽ. Iporã
upéa. Ha ore tipo? Ixugwi oromombe'uve peẽ-my Nhandejáry nhe'ẽ. Hetave ore remi-
mombe'u pehendu-ma. Iporãve ore-vy ore rexakwaa ave peme'ẽ hagwã ore remikotevẽ.
Upe jave jepe ore orojerure e'ỹ-vy oroiko pende ha-py orohekombo'e-vy. Upéixa oroiko
ani hagwã avave onhe'ẽ rei ore-rehe. Orohasa asy voi upe-py orombo'e oroiko-vy ramo.
Ore rembiapo repy-rehe orojogwa va'ekwe ore remikotevẽ. “Xe mba'erã aipota ereme'ẽ
xe-vy gwarã” nda'e mo'ãi avave-pe. Upéa-gwi ndaikatúi avave he'i xe-rehe “Nahenduséi
Paulo nhe'ẽ. Omba'erã-rehe mate ombo'e Nhandejáry nhe'ẽ Paulo” ndikatúi ave xe-rehe.
13 Pene mandu'a katu Nhandejáry róga kakwaa-py omba'apo va'e-rehe. Ome'ẽ meme
ixupe kwéry hemi'urã hembiapo repy-rehe. Nhandejáry-pe hymba ohapy va'e ndo-
hapypáiry. Oheja gwemi'urã.*

* **9:9** Dt 25.4 * **9:11** Rm 15.27 * **9:13** Dt 18.1

14 Upéixa ave Nhandejáry he'i va'ekwe
"Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ porã omombe'u mbe'u va'e-pe pembohekovia porã katu
hemikotevẽ peme'ẽ-vy".*
15 Upéixa ramo xe remimombe'ukwe-rehe jepe pereve heta-ma xe-vy. Xe ae katu
ndaipotái xe remimombe'u repykwe. Ndaha'éi hepy-rehe amombe'u Nhandejáry nhe'ẽ.
Ndahaíry ave ko kwatia peme'ẽ hagwã xe-vy xe mba'erã. Xe remimombe'u repyrã-
rehe napena mo'ãi pono avave he'i xe-rehe "Omba'erã oipota eterei-gwi nipo Paulo
omombe'u ra'e Nhandejáry nhe'ẽ ore-vy". Xe-vy iporãve joty amano upéa-gwi.
16 Nhandejáry katu xe mondo va'ekwe. He'i xe-vy "Tereho Hesu Cristo rehegwa
nhe'ẽ porã eremombe'u hagwã. Emoherakwã hesegwa nhe'ẽ" he'i va'ekwe xe-
vy. Hemimondo-rupi aiko ramo, Hesu Cristo rehegwa amombe'u. Ndikatúiry an-
hemomba'egwasu amombe'u va'e-rehe. Amombe'u mbe'u inhe'ẽ imondo-vy. Ha
namombe'úiry ramo ra'e amosarambi-vy inhe'ẽ xe vy'are'ỹ eterei arã ra'e.
17 Xe remimombe'use amombe'u-gwi avy'a. Xe remimombe'u repy rekoviarõha oiko
xe mbovy'aha. Ha xe mbovy'a rei hagwã-rehe namombe'úi ramo jepe hesegwa nhe'ẽ
amombe'u joty va'erã. Ndaha'éi xejéhegwi rei amombe'u. Nhandejáry ae katu he'i
va'ekwe xe-vy "Emombe'u katu Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ". Upéa-gwi apombo'e.
Apombo'e va'e-rehe xe avy'a.
18 Xe remimombe'u repy ndaipotáiry. "Eme'ẽ xe-vy xe remimombe'u repy" nda'e mo'ãi
avave-pe. Amombe'u jave Nhandejáry nhe'ẽ avy'a eterei. Upéa-rehe ha'e xejéupe
"Nhandejáry xe mbovy'a-ma. Inhe'ẽ amombe'u-gwi xe mbovy'a-ma. Xe remimombe'u
repykwe ombohekovia-ma xe-vy Nhandejáry."
19 Xe ko ajejokwái e'ỹ va'e voi. Xe-vy ae katu nomombe'úiry voi avave ko yvy pygwa
mba'éixa po amombe'u va'erã Nhandejáry nhe'ẽ. Inharandu-rupi amombe'u inhe'ẽ.
Ndaipóri jepe xe jokwaiha anheme'ẽ-ma joty xe enterovéa rembigwairã ramo hetave
ojerovia hagwã Hesu Cristo-rehe.
20 Upéixa ramo aiko ymagware myamyrĩ Moisés remimombe'ukwe-rupi ha Hesu
Cristo remimombe'ukwe-rupi ave.

Aime jave judeu kwéry apyte-py anhemoingo ha'e kwéry-rami ave. Ndaikói jepe
myamyrĩ Moisés remimombe'ukwe-rupi, hemimombe'ukwe-rupi oiko va'e apyte-py
aime jave heko-ramima aiko, ha'e kwéry ohenduse hagwã Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ
ojerovia hagwã hese.
21 Aime jave judeu e'ỹ apyte-py anhemoĩ ha'e kwéry-rami ave xe. Ndaikói myamyrĩ
Moisés remimombe'ukwe-rupi ani hagwã ajoko íxupe kwéry Hesu Cristo-gwi. Ijapyte-
py aiko voi Nhandejáry remimombe'ukwe-rupi, Hesu Cristo remimbota ajapo-vy ha'e
kwéry ohenduse hagwã Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ ojerovia hagwã hese.
22 Aime ramo Hesu Cristo-rehe ojerovia kangy vyteri va'e apyte-py anhemoĩ
hemimbota-rehe. Aipytygwõse íxupe kwéry ojerovia ete hagwã Hesu-rehe. Upéixa
anhemoĩ meme xe ndive oiko va'e yke-rehe amombe'u mbe'u hagwã Hesu Cristo
rehegwa nhe'ẽ enterove va'e-pe. Upéixa ikatu oĩ va'erã hetave onheresende va'erã.
23 Upeixagwa ambo'e ramo inhe'ẽ, aiko porã arã hendive xe rovasa meme hagwã
Nhandejáry.*

24-27 Peikwaa-ma nipo ra'e oripara va'e-rehe. Heta heta oĩ oripara va'e kwéry.
Enterove hatã jepe oripara, peteĩ mate ogwahẽ henonde-rupi. Upe va'e-pe mate ome'ẽ
arã imba'erã. Oripara va'ety hembiapo kwaa voi. Oripara para hatãve tãve oho-vy.
Ndopoi mo'ãi tape oripara oho ha-gwi. Ohupityse imba'erã. Ojegwakarã yvyra rogwe
gwigwa oganase-vy. Upéa peteĩ áry-rupi iporã. Upe rire ipirupa-ma.

* **9:14** Mt 10.10; Lc 10.7; 1 Tm 5.17-18 * **9:23** 1 Co 10.32-33

Oripara va'ety va'e vérami tajaiko jahupity hagwã nhande rekoha porãrã. Upéa ndaha'éi peteĩ áry-py opa va'erã. Opa e'ỹ va'e gwive iporã va'erã jaiko ramo Nhandejáry ndive.

Ha ohuga ramo ojosokea va'e peteĩ va'e ndo'ái. Ohuga kwaave va'e ndo'áiry.

Upe hembiapo kwaave va'e-rami aikose ave xe. Nhandejáry rape pokwaaha ramo aikose pono mba'eve xe mbojejavy. Ndaxe rembiapo vaiséiry. Anhemonhe'ẽ nhe'ẽ ambue kwéry-pe "Egwata porã Hesu rape-rupi" ha'e anhemonhe'ẽ-vy. Naiporãi voi arã xe-vy ajejavy ramo upéixa anhemonhe'ẽ rire. Xe atĩ eterei xe rembiapo vairã ajapo hagwã. Upéa-gwi tembiapo vai ajoko xejéhegwi aiko porã hagwã Hesu renonde-py. Xe rembiapo vaise ajoko xejéhegwi ani hagwã Hesu he'i xe-vy "Ne rembiapo vaikwe-rehe xe ndavy'ái ne ndive. Ani ereju xe renda-py" pono he'i xe-vy Hesu.*

10

Ani jajapo nhane ramoigwasu rembiapo vaikwe ramigwa

1 Xe re'ýi kwéry, Hesu reroviaha va'e kwéry, tapene mandu'a kena, myamyrĩ nhane ramoigwasu kwéry-rehe. Yma araka'e ha'e kwéry ojerovia nhane ramoigwasu Moisés-rehe. Hendive tekwaty e'ỹ-rupi oiko va'ekwe hikwái araka'e. Upe-py oje'ói jave peteĩ araigwegwasu oho henonderã-rupi kwéry haperã rexa uka-vy íxupe kwéry. Ygwasu Pytã pa'ũ-rupi ave ohasapa oje'ói-vy hikwái. Inhakỹ e'ỹ reheve voi ohasapa hikwái y pa'ũ-rupi oje'ói-vy.*

2 Ha oĩ jave íxupe kwéry upe araigwegwasu, ha'e kwéry ohasa jave ygwasu mbyte-rupi onhemopeteĩ Moisés ndive. "Oroiko-ta ne nhe'ẽ-rupi" he'i ra'e Moisés-pe hikwái.

3 Ha tekwaty e'ỹ-rupi oiko jave araka'e enterove ho'u meme tembi'u yváy-gwi ombou va'e.*

4 Hoy'u ave yváy gwigwa y hikwái. Nhandejáry réry-py Moisés oinupã peteĩ ita íxugwi osẽ hagwã y íxupe kwéry. Upe ita omombe'use Cristo-rehe. Upéa-rehe ja'e "Cristo omoirũ íxupe kwéry araka'e". Nhandejáry ohovasa meme íxupe kwéry.*

5 Ohovasa ramo jepe ndahetái oĩ ombovy'a va'e araka'e Nhandejáry-pe. Hetave tave oĩ ombovy'are'ỹ va'e Nhandejáry-pe. Hembiapo vaikwe-rehe omano va'ekwe araka'e ha'e kwéry. Tekwaty e'ỹ-gwi nosẽ mo'ãi araka'e hikwái. Nhandejáry ndovy'ái hendive kwéry. Upéixa-gwi nomogwahẽi íxupe kwéry ijyvyrã-my.*

6 Upéa Nhandejáry ojapo araka'e nhane moarandu hagwã, nhane ramoigwasu amyrĩ-rami ani hagwã jaiko. "Xe rembiapo vairã ajapose va'e ndajapo mo'ãi" ja'e hagwã nhane mandu'a ramo hembiapo vaikwe-rehe. Nhande katu, niporãi jajapo ha'e kwéry-rami.*

7 Oĩ araka'e umi ipa'ũ mygwa omboete araka'e Nhandejáry e'ỹ va'e-pe, tupã ra'anga anga ojapo va'ekwe-pe. Upéa-rehe Nhandejáry ndovy'ái. Ohai uka araka'e kwatia-rehe:

"Okaru ogwapy-vy tupã ra'anga renonde-py. Oka'u ave upe-py. Okotyhu ave upe-py.
Ojeroky ave tupã ra'anga renonde-py."*

Ha nhande ave niporãi jajerovia ramo Nhandejáry e'ỹ va'e-rehe. Ndovy'ái arã Nhandejáry upéa jajapo ramo.

8 Oĩ ave araka'e gwĩ ipa'ũ mygwa teko ky'a-rupi okwa va'e. Ani ha'e-rami ereiko teĩ. Hembiapo vai eterei-rehe omano vinte e três mil kente peteĩ áry-py. Upéixa oiko-gwi Nhandejáry ombohasa asy íxupe kwéry omano hagwã hikwái. Ani ha'e-rami ereiko teĩ.*

9 Oĩ ave araka'e gwĩ ipa'ũ mygwa he'i rei va'e "Nhandejáry oheja rei arã xe rembiapo vaikwe" he'i rei va'e ójehe. Ani teĩ erejapo ha'e-rami. Upéixa ojapo va'e-pe araka'e mbói

* **9:24-27** Fp 3.14; 2 Tm 4.7; Hb 12.1-2 * **10:1** Êx 13.21-22; 14.22-29 * **10:3** Êx 16.35 * **10:4** Êx 17.6; Nm 20.11
* **10:5** Nm 14.29-30 * **10:6** Nm 11.4 * **10:7** Êx 32.6 * **10:8** Nm 25.1-18

oisu'u. Nhandejáry-pe ombovyte vyte-gwi omano va'ekwe hikwái. Mbói oisu'u-gwi omano.*
10 Oĩ ave araka'e gwĩ ipa'ũ mygwa Nhandejáry-pe onhe'ẽ vai gwekoha-rehe. "Ndavy'ái kóa ndive" he'i. "Kóa niporãi xe-vy" he'i. "Mba'e ambue aipota" he'i ave. "Ma'erã-gwi nome'ẽi xe-vy xe mba'erã iporãve va'e?" he'i ave. Upéixa ndovy'ái Nhandejáry remime'ẽgwe-rehe. Nhandejáry indive ndovy'ái-gwi omondo ijukaharã íxupe kwéry ohundipa hagwã. Ani erejapo teĩ ha'e kwéry-rami. Ani erenhe'ẽ vai teĩ Nhandejáry-pe nde rekoha-rehe.*
11 Nhandejáry ombohasa asy va'ekwe myamyrĩ nhane ramoigwasu kwéry-pe hendive oiko va'e omoarandu hagwã. "Hembiapo vai-rehe nipo ogwereko asy ra'e Nhandejáry" he'i hagwã ójehe ombohasa asy íxupe kwéry. Ha upéa-rehe nhane moarandu ave Nhandejáry. Kwatia-rehe ohai uka va'ekwe nhande-vy gwarã nhane renonde nhane mbo'e hagwã. Jaikwaa-ma ramo mba'éixa pa ojohu vai nhane ramói amyrĩ kwéry, gwĩ hembiapo vai va'e jaikwaa-ma arã ave "Ani erejapo teĩ upéixa" omombe'use nhande-vy. Hi'agwĩ-ma yvy opa hagwã óra. Upéa-rehe niporãi voi jaiko upe myamyrĩ hembiapo vai va'e kwéry-rami.
12 Ani ere teĩ nde rekorã-rehe "Xe naxe rembiapo vaíry va'e xe. Xe mbaraete-gwi ndajejavýi" aníke ere teĩ. Tekotevẽ jajerure Nhandejáry-pe nhane pytygwõ hagwã anive hagwã jajapo vai.
13 Nhane mbojejavyse va'e oiko nhande yke-rehe nhane mbotavy hagwã. Enterovéa-pe oity ukase. Nhandejáry ae katu onhe'ẽ-gwi ova e'ỹ va'e, onhe'ẽ-gwi ova e'ỹ va'e voi Nhandejáry. He'i hagwe-rami ojapo va'e voi. "Oropytygwõ-ta" he'i nhande-vy. "Ou ramo ne mbojejavyseha oromombaraete-ta, oromo'arandu-ta ave ereikwaa hagwã mba'éixa pa ereiko hagwã ani hagwã ipu'aka nde-rehe" he'i nhande-vy.*
14 Xe re'ýi kwéry Hesu reroviaha va'e ani eremotupã ra'anga Nhandejáry e'ỹ va'e-pe.
15 Peẽ pekakwaa-ma nipo ra'e, pene arandu-ma nipo ra'e. Tapejeapysaka porã katu xe nhe'ẽ-rehe. Tapenhemongeta pende py'a-py xe nhe'ẽgwe-rehe "Anhetegwa nhe'ẽ para'e, teko rei nhe'ẽ para'e" peje katu peporandu-vy pende py'a-py. Anhetegwa voi xe nhe'ẽ. Tapejeapysaka porã katu ko xe nhe'ẽrã-rehe.
16 Hesu mano hagwe-rehe nhane mandu'a ramo Nhandejáry renonde-py ha'e nhande rovasa-ma ave. Jay'u jave nhane momandu'a uka Hesu rugwykwe-rehe. Nhaime-ma Hesu ndive peteĩxa. Mbojape nhambopóy ja'u va'erã. Ja'u jave nhane momandu'a uka Hesu retekwe-rehe. Nhaime-ma Hesu ndive peteĩxa.*
17 Peteĩ mbojape-gwi enterove ho'u. Nhande reta reta va'e jaiko peteĩxa peteĩ va'e-rehe nhane mandu'a-gwi.
18 Tapene mandu'a ave Israel re'ýi judeu kwéry reko-rehe. Pa'i kwéry ohapy meme hemime'ẽrã Nhandejáry-pe. Nhandejáry omboete haty-py ohapy. Ha ohapy e'ỹ va'e ho'u pa'i kwéry. Ho'u jave imandu'a "Xe katu Nhandejáry re'ýi voi ko xe" he'i ojéupe.*
19 Kóa-rehe amombe'u peikwaa porãve hagwã. Tembi'u-rehe, Nhandejáry e'ỹ va'e-rehe ave amombe'u-ta peẽ-my. Tupã ra'anga oiko e'ỹ va'e voi. Jaikwaa-ma voi ha'e kwéry ndoikoiryha. Anhetegwa ave ko xe nhe'ẽ.
20 Gwĩ tupã ra'anga-rehe ojerovia va'e omoĩ rei so'o hovagwy-py. "Xe járy rovagwy-py amoĩ hemi'urã" he'i rei hese. Oiko e'ỹ va'e-rehe he'i upéa. Ha ha'e ko xe, omoĩ ramo so'o tupã ra'anga rovagwy-py, ome'ẽ upe so'o anháy kwéry-pe. Anháy réry-py omoĩ upe-py. Ani eremoirũ teĩ anháy-pe.*
21 Nhane mandu'a hagwã Hesu omano hagwe-rehe ja'u uva rykwere Nhandejáry renonde-py. "Nhande katu Nhandejáry re'ýi tee voi" ja'e nhane mandu'a-vy hese. Upéa-gwi naiporãi jay'u anháy pegwarãgwe. Nhandejáry renonde-py ja'u mbojape nhane

* **10:9** Nm 21.5-6 * **10:10** Nm 16.41,49 * **10:13** 2 Pe 2.9 * **10:16** Mt 26.27-28; Mc 14.22-24; Lc 22.19-20 * **10:18** Lv 7.6 * **10:20** Dt 32.17

mandu'a hagwã Hesu retekwe-rehe. “Nhande katu Nhandejáry re'ýi tee” ja'e nhane mandu'a-vy hese. Upéa-gwi naiporãi ja'u ave so'o anháy pegwarãgwe. Anháy réry-py ome'ẽ va'ekwe naiporãi ja'u nhande.

22 Hakate'ỹ voi nhande-rehe Nhandejáry. Ani erembovy'are'ỹ teĩ íxupe. Na pene mbaraeteve íxugwi. Ani erembovy'are'ỹ teĩ íxupe.*

Cristo reroviaha va'e tekotevẽ ojohayhu (Rm 15.1-3; Fp 2.4)

23 Nhande Hesu Cristo re'ýi tee va'e nhande. Upéa-gwi ndaipóri ikatu e'ỹ va'e nhande-vy. Heta mba'e oĩ jepe nanhane pytygwõi va'e. Ndaha'éi nhane moporã hagwã-rehe jajapo upe va'e.*

24 Ani peteĩ teĩ pendejéupe gwarã mate pepena teĩ. “Mba'e tipo iporãve ambue kwéry-pe” tere ndejéupe erejapose va'e-rehe. Pejohayhu-rupi erepena ambue kwéry-rehe.

25-26 “Tupã Nhanderjáry ko yvy járy voi. Upéixa-gwi entéro oiko ve'e gwive járy ave” he'i Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e. Upéixa-gwi ndoikói ikatu e'ỹ va'e jakaru hagwã. Ome'ẽ pejogwa hagwã so'o pene remi'urã. Erejogwa mboyve natekotevẽi ereporandu upe so'o-rehe. “Tupã ra'anga rovagwy-py gware tipo ko so'o? Ha'u ramo upe so'o ajejavy para'e?” ani ereporandu nde py'a-py. He'u rei katu. Nhandejáry remimoingokwe voi upe so'o.*

27 Nhandejáry-rehe ojerovia e'ỹ va'e ne renói ramo indive erekaru hagwã, iporã. Erehose ramo, tereho katu. Ne remi'urã ome'ẽ ramo he'u rei joty. Ani ereporandu ne rembi'u me'ẽ ha-pe “Ko va'e tipo tupã ra'anga rovagwy-py gware?” Ani upéixa ere.

28-30 Oĩ ramo imombe'uha “Ko va'e so'o tupã ra'anga rovagwy-py gware” he'i ramo, ani ere'u pono erembovy'are'ỹ íxupe peteĩxa pevy'a hagwã. Jaikwaa upe so'o ikatu porã ere'u va'erã jepe ndere'u mo'ãi joty. Upe Nhandejáry-rehe ojerovia mirĩ va'e he'i ra'e “Niporãi nhande Nhandejáry-rehe jajerovia va'e ja'u ramo so'o tupã ra'anga-pe gware.” Upe so'o ndere'úi ramo “Iporã” he'i arã nde-rehe. Ha erejejohu porã ave arã. Pevy'a arã onhondive. Gwĩ ndovy'ái va'e he'i arã “Xe-vy iporã ha'u. Ma'erã-gwi he'i apena hagwã xe rapixa-rehe? Akaru e'ỹ mboyve amboete Nhandejáry-pe. Atima íxupe xe remi'urã-rehe. Xe ndaikwaái ma'erã he'i xe-vy pono ha'u upe so'o” he'i arã ndory'áiry.

31 Ha'e-ta voi peẽ-my teko porã-rupi katu peiko. Penhopytygwõ katu. Pekaru ramo, pey'u ramo, tapeiko porã. Tembiapo porã mate pejapo penhopytygwõ-vy. Upéixa iporã ramo pende rekoha pemomba'egwasu arã Nhandejáry-pe. “Iporã voi Tupã Nhandejáry” he'i arã nde rekoha rexa va'e.

32 Judeu kwéry renonde-py judeu e'ỹ renonde-py ave, Tupã Nhandejáry-rehe ojerovia va'e renonde-py ave tapeiko porã katu ani hagwã avave he'i nde causa-gwi “Xe nda-jeroviaséi Hesu Cristo-rehe.”

33 Xe rekoha-rami katu peẽ peiko katu. Xe aiko meme teko porã-rupi ambojerovia hagwã enterove va'e-pe Hesu-rehe. Xéjehe anho rei ndajekóiry. “Mba'e tipo iporãve ambue kwéry-pe?” ha'e xejéupe ajapose va'e-rehe. Upéa ajapo ha'e kwéry ojerovia hagwã Hesu-rehe onheresende-vy.*

11

1 Cristo reko-rupi aiko. Upéa-gwi iporã peiko ramo xe reko-rupi.*

Mba'eixagwa pa kunhagwe rekoha Nhandejáry-pe ojeporahéi haty-py

2 Pene mandu'a meme nipo xe-rehe ra'e. Xe remimombe'u-rupi nipo peiko meme va'e ra'e. Xe mbovy'a voi upe va'e.

---

* **10:22** Dt 32.21 * **10:23** 1 Co 6.12 * **10:25-26** Sl 24.1 * **10:33** 1 Co 9.19-23; Fp 2.4 * **11:1** 1 Co 4.16; Fp 3.17

3 Oĩve xe nhe'ẽ amombe'uve va'erã peẽ-my. Pejeapysaka porã katu peikwaa porãve hagwã Hesu rehegwa nhe'ẽ. Cristo pogwy-py oiko kwimba'e. Ha kunha oiko jevy kwimba'e pogwy-py. Ha Cristo katu oiko joty Nhandejáry pogwy-py.

4-5 Pene mandu'a katu upéa-rehe peiko porã hagwã Nhandejáry-pe omboete ojogweroaty haty-py. Peẽ, Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety, peẽ Nhandejáry-pe ombojeupi onhe'ẽ va'e ave pejogweroaty ramo Nhandejáry-pe pemboete hagwã tapeiko porã katu.

Niporãi voi kwimba'e inhakã rehegwa reheve oime upe-py. Upéixa oime ramo nomboete teéiry Cristo-pe. Niporãi ave kunha inhakã rehegwa e'ỹ reheve oime upe-py. Upéixa inhakã rehegwa nomondéi ramo nomboete teéiry oména-pe. Onhemoakãperõ uka va'e ramigwa omotĩ arã oména-pe.

6 Ha nomondeséi ramo inhakã rehegwa, peje íxupe "Eikytĩ uka ne akã ragwe". Ha otĩ eterei-gwi noikytĩséi inhakã ragwe ramo nonhemoakãperõ ukaséi ramo ave, tomonde oakã rehegwa.

7 Kwimba'e katu Tupã Nhandejáry omoingo va'ekwe ha'e ramigwarã. Inhe'ẽ-rupi oiko hagwã omoingo va'ekwe. Ohexa uka mba'eixagwa Nhandejáry remimoingo porã ipu'aka marangatu tee-gwi kwimba'e-pe ojapo va'ekwe. Upéixa-gwi niporãi voi oime ramo oakã rehegwa reheve Nhandejáry-pe omboete haty-py. Ha kunha katu ohexa uka mba'éixa pa Nhandejáry rembiapo porãgwe ojapo-ma ramo kwimba'e kãgwe-gwi kunha ypyrã.*

8 Kwimba'e ypy omoingose ramo, Nhandejáry ndojapo mo'ãi kunha-gwi kwimba'e ypyrã. Kwimba'e ypy-gwi ae jepe oipe'a va'ekwe upe kunha ypyrã.

9 Kwimba'e ypyrã nomoingói ave va'ekwe kunha ypy-rehe ha-py. Kunha ypyrã ae ojapo va'ekwe kwimba'e ypy-rehe ha-py.*

10 Upéa-rehe onhomboaty ramo Hesu reroviaha va'e kwéry, kunha kwéry omonde oakã rehegwa va'e. Upéa omonde jave ohexa uka arã omboete teeha oména-pe. Nhandejáry rembigwái yváy pygwa va'e kwéry ave oikwaa hagwã omboete oména-pe oiko-vy.

11 Hesu reko-rupi jaiko-ma ramo nhane akã-gwi rei ndikatúi jajapo. Kunha kwéry oikotevẽ kwimba'e kwéry-rehe ha kwimba'e kwéry oikotevẽ kunha kwéry-rehe ave.

12 Yma va'ekwe Nhandejáry ojapo kunha kwimba'e kãgwe-gwi. Ãy katu kwimba'e oiko kunha-gwi. Ha Nhandejáry katu omoingo enterovéte.

13 Pene mandu'a katu Nhandejáry-pe ombojeupi ramo onhe'ẽ va'e-rehe. Kunha oakã nandi reheve ombojeupi ramo onhe'ẽ pene pa'ũ-my ndapejohu porãiry.

14 Nhane akã gwigwa rei arandu oikwaa uka kwimba'e rekoha nhande-vy. Inhakã ragwe puku rei ramo naiporãi voi nhande-vy. Otĩ arã oiko hagwã nhane pa'ũ-my.

15 Kunha ae katu, inhakã ragwe puku va'e iporã voi nhande-vy. Nhandejáry ome'ẽ íxupe omoĩ porã rei hagwã.

16 Upéa-rehe ha'ese jevy peẽ-my niporãi voi kunha oakã nandi reheve ombojeupi onhe'ẽ Nhandejáry-pe nhane pa'ũ-my.

Ha oĩ-ma ramo pene pa'ũ mygwa onhonhe'ẽ mbojevy jevyse va'e, kóa mate ha'e-ta íxupe. Opa-rupi Nhandejáry-pe omboete hagwã ojogweroaty va'e hekoha upéixa.

Mba'eixagwa pa nhane mandu'a Hesu omano hagwe-rehe?

17 Avy'are'ỹ katu pende rekoha-rehe. Pejogweroaty ramo ojeporahéi haty-py napende rekoha porãiry ra'e upe-py. Upéixa-gwi ndavy'áiry.

Jajogweroaty ramo Nhandejáry réry-py tekotevẽ nhanhopytygwõ enterove oiko porãve hagwã Nhandejáry rape-rupi. Ha peẽ katu, napenhopytygwõiry ra'e. Ndapeikói nipo ra'e tape porã-rupi.

---

* **11:7** Gn 1.26 * **11:9** Gn 2.18-23

18 Pejogweroaty ramo Hesu réry-py ndapeiko porãi nipo ra'e onhondive. “Ojog-
weroaty ramo Corinto pygwa kwéry Hesu reroviaha va'e ndogwerojojái onhe'ẽ. Ndoikói
peteĩxa upe va'e kwéry.” Aipo pene rerakwã ahendu kuri. Haimete kuri arovia. Upéixa
peiko vai nipo ra'e.
19 Oĩ va'erã pene pa'ũ-my ambue mbue ndive ndogwerojojaséi va'e. Upéixa peteĩxa
ndapejogwerekói ramo ae ojekwaa arã voi ra'e kiva'e pa oiko tekoha porã-my.
20 Pejogweroaty Nhandejáry réry-py pekaru hagwã ramo ndaha'evéi-ma Hesu Cristo
omano hagwe-rehe pene mandu'a hagwã nipo ra'e. Pekaru rei hagwã nipo ra'e.
21 Peteĩ teĩ nipo ra'e pekaru upe-py. Onhemotenonde va'e kwéry heta voi ho'u.
Nonhoha'arõiry. Hapykwéri ou va'e tembyre mate ho'u. Upéixa pekaru-gwi oĩ vyteri
ivare'a va'e, oĩ jave hygwỹatã va'e, oĩ ave oka'u va'e.
22 Niporãi voi upe pende rekoha. Pekaruse ramo pende róga tee-py pekaru. Anive
peraha heta pene remi'urã Hesu reroviaha va'e ojogweroaty haty-py pe'u va'erã. Anive
upéixa pemotĩ iporiahu va'e-pe. Ndavy'ái upe pende rekoha vaikwe-rehe. Anive teĩ
upéixa pende rekoha vai pejogweroaty porahéi haty-py.
23 Apombo'e va'ekwe mba'éixa pa jajapo-ta Hesu omano hagwe-rehe nhane mandu'a
hagwã. Nhandejáry oikwaa uka va'ekwe xe-vy onhe'ẽ porã. Ha upe inhe'ẽgwe porã-rehe
apombo'e jevy va'ekwe. Ãy apombo'e jevy-ta upe inhe'e porã-rehe jevy. Nhandejáry
oikwaa uka va'ekwe xe-vy nhane mandu'a hagwã Hesu omano hagwe-rehe. Upe
apombo'e jevy-ta. Hesu omano e'ỹ mboyve, inhirũgwerã omombe'u nhemi-tama jave
ipyhy ukaharã-pe, a-rami ojapo Hesu. Pyhare ramo Hesu oipyhy mbojape,
24 otima Nhandejáry-pe, ha upe rire ombopo mbopóy ome'ẽ-vy gwemimbo'e kwéry-
pe. “Ko mbojape-rehe ha'e-ta xe rete tee va'e” he'i. “Pende-rehe ha-py anheme'ẽ va'erã
ajejuka uka va'erã pene resende hagwã” he'i. “Kóa ere'u ramo ne mandu'a kena xe-rehe”
he'i.
25 Upéixa ave okaru rire oipyhy uva rykwere ryru. “Ko uva rykwere-rupi Tupã
Nhandejáry oikwaa uka arã yvypóry-pe xe manoha rehegwa nhe'ẽ” he'i. “Kente kwéry-
rehe ha-py onheresende hagwã osyry va'erã xe rugwy. Pe'u jave pene mandu'a kena
xe-rehe” he'i. “Omano xe resende hagwã, peje pene mandu'a-vy xe-rehe” he'i va'ekwe
Hesu gwemimbo'e kwéry-pe.*
26 Ha upéixa-gwi ja'u ramo upe mbojape, upe uva rykwere ave, jahexa uka enterove-pe
Hesu omanoha. Upéa tekotevẽ jajapo Hesu ou jevytaha ra'arõ-vy.*
27 Upéa-gwi nhande reko porã e'ỹ reheve ja'u ramo pe mbojape pe uva rykwere ave,
Nhandejáry-pe niporãi voi. Nhande reko porã e'ỹ reheve ja'u ramo upe uva rykwere
mbojape ave jajuka uka rei vérami Cristo-pe. Naiporãi voi upéa.
28 Upéa-rehe tanhanhemongeta nhandejéupe nhande reko ete-rehe. “Iporã tipo xe
reko Nhandejáry rovagwy-py?” tanhaporandu nhandéjehe. “Aiko porã para'e terã
aiko ku'a ku'a para'e Nhandejáry reko-rupi?” Upéixa ramo iporã nhaporandu randu
nhandejéupe ja'u hagwã.
29 Ho'u rei va'e onhembohasa asy uka ojóehe. Naimandu'ái Hesu omano hagwe rehe-
gwi ho'u rei. Ha upéa-rehe Nhandejáry ombohasa asy va'erã íxupe.
30 Heta pene pa'ũ-my oĩ va'e ho'u rei nipo araka'e. Upéa-rehe ra'e oime heta ikangy va'e,
hasy va'e ave. Ha upe va'e-rehe ave heta omano va'ekwe.
31 Ja'u-tama ramo mbojape nhane mandu'a hagwã Hesu mano hagwe-rehe tanhapo-
randu katu nhandéjehe nhande rekoha-rehe, nhane rembiapokwe-rehe. “Iporã para'e
niporãi para'e Nhandejáry rovagwy-py xe rekoha?” nhaporandu katu nhande py'apy-py
nhandejéupe nhamboyke uka hagwã nhane rembiapo porã e'ỹkwe nhandejéhegwi “Ipy'a
potĩ-ma” he'i hagwã Nhandejáry nhande-rehe. Nanhane mbohasa asyvéi-ma hagwã.

* **11:25** Jr 31.31-34; Êx 24.6-8 * **11:26** Mt 26.26-28; Mc 14.22-24; Lc 22.19-20

32 Ha nanhaporandúi ramo upéixa nhande py'apy pygwa-rehe nhane moingo porã
jevy hagwã Nhandejáry rape-rupi, ha'e ae “Ipy'a ky'a reheve ho'u Hesu-rehe oporo-
momandu'aha” he'i arã nhande-rehe. Ha upéa-rehe katu nhane mbohasa asy arã
nhanhemboasy kwaa hagwã nhane rembiapo vaikwe-rehe ani hagwã nhande ave
ko'ãgwa hekoha vai va'e hese ojerovia e'ỹ va'e ndive nhande ave jaha ombohasa asy ha-
py.
33 Upéa-rehe, xe re'ýi kwéry, Hesu reroviaha va'e kwéry, penhoha'arõ katu pe'u ramo
Hesu mandu'aha rembi'u.
34 Ani peju pene rygwỹatã hagwã-rami. Ivare'a va'e tokaru katu gwóga-py pono
Nhandejáry pene mbohasa asy hagwã.

Oĩve pene remiporandukwe kwatia-rehe pemoĩ va'ekwe. Ãy katu namombe'u mo'ãi
upe va'e-rehe. Agwahẽ ramo pende ha-py amombe'u arã peẽ-my upéa-rehe.

12

Nhe'ẽ Marangatu tee va'e remime'ẽgwe nhande-vy gwarã
(Rm 12.6-8; 1 Pe 4.10-11)

1 “Mba'e tipo Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ome'ẽ nhande-vy, nhande Hesu reroviaha va'e-
pe?” peporandu va'ekwe kwatia-rehe. Upéa-rehe apombo'e-ta, xe re'ýi kwéry.

Peteĩ teĩ-pe ome'ẽ gwemime'ẽgwe.

2 Tapene mandu'a porã peiko hagwe-rehe. Yma pejerovia e'ỹ reheve Hesu-rehe, heta
tupã ra'anga-rehe pejerovia ra'e. Ta'anga rei upe va'e. Nonhe'ẽi, ojehexa uka e'ỹ va'e,
hekove e'ỹ va'e. Pene mbotavy tavy voi araka'e.
3 Upéixa-gwi amombe'u-ta peẽ-my mba'eixagwa pa peikwaa-ta anhetegwa nhe'ẽ.
“Hesu Tupã tee” he'i va'e anhetegwa he'i. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oĩ ipy'apy-py.
Upéixa-gwi onhe'ẽ porã Hesu-rehe. Ha Hesu-rehe “Tomano katu” he'i va'e ndogwerekói
Nhe'ẽ Marangatu tee va'e opy'apy-py. Upéixa-gwi onhe'ẽ rei rei Hesu-rehe.
4 Nhe'ẽ Marangatu tee va'e peteĩ anho mate. Hemime'ẽgwe nhande-vy gwarã jepe
heta.
5 Nhande rerekwa tee va'e Tupã Nhandejáry. Ha'e omombe'u peteĩ teĩ-pe hembiapo
ambue mbuerã nhande-vy gwarã.
6 Heta nhane rembiaporã jajapo kwaa va'e. Peteĩ teĩ va'e-pe ae katu Nhandejáry nhane
moarandu nhamba'apo hagwã hembigwairã.
7 Nhe'ẽ Marangatu tee va'e nhande rexakwaa rei, peteĩ teĩ va'e-pe ome'ẽ me'ẽ
gwemime'ẽ. Hemime'ẽrã ome'ẽ nhande-vy nhanhopytygwõ rei hagwã.
8 Upéixa oĩ Nhandejáry omoarandu va'e kwéry. Arandu nhe'ẽ oiporu va'erã. Nhe'ẽ
Marangatu tee va'e remime'ẽgwe-rupi arandu nhe'ẽ oiporu va'erã. Ha ambue va'e kwéry-
pe oikwaa uka onhe'ẽ rei mo'ã hagwã nhande-vy oikwaa vérami voi nhande py'apóry.
Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oikwaa ukaha-rupi voi ha'e onhe'ẽ rei mo'ã anhetegwa voi
upe-va'e.
9 Ha ambue kwéry-pe Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oikwaa uka ogwerovia tee hagwã
Hesu-rehe. Ha ambue kwéry-pe ome'ẽ ombogwera hagwã hasy va'e-pe. Nhe'ẽ
Marangatu tee va'e remime'ẽgwe-rupi ombogwera íxupe kwéry.
10 Ha ambue kwéry-pe ome'ẽ hexapyrã-rupi omba'apo hagwã. Nhe'ẽ Marangatu tee
va'e remime'ẽgwe-rupi nhande-vy ikatu e'ỹ va'e hexapyrã-rupi ojapo. Ha ambue kwéry-
pe Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oikwaa uka oiko hagwã Nhandejáry nhe'ẽ mombe'uhaty
ramo. Hembigwaa e'ỹgwe oikwaa uka íxupe onhe'ẽ hagwã. Ha ambue kwéry-pe
omo'arandu Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ojohu hagwã kiva'e nhe'ẽ-py po omombe'u am-
bue kwéry, Nhe'ẽ Marangatu tee va'e remimo'arandu tipo ambue va'e remimo'arandu
tipo ojohu kwaa hagwã. Ha ambue kwéry-pe omonhe'ẽ Nhe'ẽ Marangatu tee va'e.
Upéa-gwi nhe'ẽ ambue mbue-py oiporu kwaa e'ỹ reheve onhe'ẽ. Ha ambue kwéry-pe

omo'arandu Nhe'ẽ Marangatu tee va'e omombe'u jevy hagwã upe nhe'ẽ ambue. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e remime'ẽgwe-rupi ohendu upe nhe'ẽ ambue omombe'u jevy hagwã onhe'ẽ-py. Oiporu kwaa e'ỹ reheve jepe omombe'u jevy onhe'ẽ-py.
11 Nhe'ẽ Marangatu tee va'e peteĩ anho tee. Hemime'ẽgwe nhande-vy gwarã ae katu heta. Ome'ẽse-gwi ome'ẽ peteĩ teĩ-pe gwemime'ẽrã.

Cristo reroviaha va'e kwéry ndive ha'e peteĩ oiko (Rm 12.4-5; Ef 1.22-23; 4.15-16)

12 Nhande rete katu peteĩ mate, heta ae hesegwa oĩ va'e. Ha nhande rete rehegwa, heta oĩ ramo jepe ave, peteĩ anho joty oĩ hete. Upéixa ave Cristo gweroviaha kwéry ndive oiko peteĩ mante.
13 Oĩ-ma heta Hesu reroviaha va'e. Opaixagwa va'e ojerovia-ma hese. Oĩ judeu va'e, oĩ ave judeu e'ỹ va'e. Oĩ onhemomba'apo va'e. Oĩ ave ojejokwái e'ỹ va'e. Heta-ma voi ojerovia-ma Cristo-rehe. Ha peteĩxa nhane mongarai va'ekwe. Peteĩxa onhemoingo nhande py'apy-py Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Nhande reta reta-gwi ha'e nhane moingo peteĩxa mate ondive.
14 Upéixa ave nhande rete rehegwa heta oĩ. Ndaha'éi peteĩ anho mate hesegwa oĩ. Oĩ nhande po, oĩ nhande py, oĩ nhande jyva, oĩ ave nhane kwã. Upe va'e nhande rete rehegwa voi. Peteĩ teĩ nhane rembiporu nhande rete-rehe oĩ va'e.
Upéixa ave nhande, Hesu reroviaha va'e kwéry. Peteĩ teĩ nhane rembiapo jajapo. Heta voi nhamba'apo va'e. Peteĩ réry-rupi ae nhamba'apo. Hesu réry-py mate voi jaiko peteĩxa.
15 Ha nhande rete rehegwa katu onhe'ẽ kwaa ramo ra'e onhe'ẽ rei arã mo'ã ra'e nhande rete-pe. Onhe'ẽ rei arã nhande py “Xe ndaha'éi po-gwi ndaikói tete-rehe” he'i arã mo'ã. Oiko joty nhande rete rehegwa ramo.
16 Ha nhande apysa katu onhe'ẽ rei ramo ra'e nhande rete-pe: “Xe, ndaha'éi tesa, upéa-gwi ndaikói tete rehegwa ramo” onhe'ẽ rei arã ra'e. Ha onhe'ẽ ramo jepe oiko joty nhande rete rehegwa ramo.
17 Nhande resa anho noĩry. Upéixa ramo ra'e nanhahendúi arã ra'e. Ha nhande apysa anho noĩry ave. Upéixa ramo ra'e nanhahetũi arã ra'e mba'eve. Peteĩ anho noĩry nhande rete rehegwa.
18 Yma araka'e Nhandejáry omoĩ nhande rete rehegwarã voi araka'e. Peteĩ teĩ omoĩ meme nhande rete-rehe. Gwemimbota-rupi omoĩ nhande rete rehegwarã araka'e.
19 Peteĩ ramigwa meme nomoĩ ukái Nhandejáry. Upéixa ramo ra'e nanhande retéiry arã ra'e.
20 Nhande rete rehegwa heta oĩ. Heta oĩ ramo jepe peteĩ joty nhande rete.
Upéixa ave nhande. Jaiko peteĩxa Hesu-rehe jajerovia-gwi. Peteĩ reko-rupi jaikopa.
21 Ndaipóri nhande rete-py oĩ rei va'e. Nhaikotevẽ entéro nhande rete rehegwa-rehe. Jaiporu íxupe kwéry. Nhande resa-rupi jahexa. Nhande po-rupi nhamba'apo. Nhande py-rehe jagwata. Onhopytygwõ nhande rete rehegwa. Upéixa ave Hesu Cristo reroviaha va'e gwive nhanhopytygwõ va'erã jaiko-vy.
22 Nhandejáry katu nhane moingo va'ekwe. Nhande rete omoingo va'ekwe. Nhande rete-rehe oĩ jaiporuve va'e nhaikotevẽ tee va'e. Upéa ndoikói ramo ra'e nhamano rei arã ra'e.
23 Nhande rete-rehe oĩ ave nhane rembihexa uka rei rei e'ỹ va'e. Upéa-rehe nhanhangareko porã. Oĩ ave nhanotĩ va'e nhanhangareko porãve va'e-rehe.
24 Oĩ ave nanhanotĩry va'e iporãve nhande-vy. Nanhapenáiry hese. Upéixa oiko nhande-vy nhande rete. Nhandejáry katu omoingopa va'ekwe. Ha'e omomba'egwasuve upe nhanotĩ va'e-pe.
25 Upéixa-gwi ndaipóri iporãve va'e ojóhugwi. Onhopytygwõ va'erã meme omoingo Nhandejáry nhande rete-rehe.

26 Hasy ramo peteĩ nhande rete-rehe oĩ va'e nhahendu kwaa nhande rete-rehe. Okwera jevy ramo iporãmba nhande rete-py. Nhamboete ramo nhande rete rehegwa, nhande rete tee nhamboete ave.
27 Upéixa jaiko-ma nhande, Hesu reroviaha va'e kwéry. Cristo rete ramigwa nhande. Upéixa-gwi jaiko peteĩ teĩ hete rehegwa-rami.
28 Nhandejáry remimbota-rupi katu nhanhopytygwõ jaiko-vy. Oĩ va'e nhane pa'ũ-gwi oiporavo araka'e gwembigwairã. Ha'e kwéry oiko nhande-vy nhande pytygwõharã. Tenonde va'e oiporavo gwemimondorã. Upe rire oiporavo onhe'ẽ-py omombe'u va'erã. Upe rire oiporavo oporombo'e va'erã onhe'ẽ omombe'u mbe'uharã. Oiporavo ave hexapyrã-rupi omba'apo va'erã. Oiporavo ave hasy va'e-pe ombogwera va'erã. Oiporavo ave oporopytygwõ va'erã. Oiporavo ave Hesu reroviaha nhangarekoharã. Oiporavo ave nhe'ẽ ambue mbue-py oiporu kwaa e'ỹ reheve onhe'ẽ va'erã.*
29 Ndoiporavói oime raẽ va'e-pe oiko hagwã gwemimondo ramo. Ndoiporavói ave opavave oiko hagwã onhe'ẽ mombe'uhaty ramo kente hembigwaa e'ỹgwe omombe'u hagwã. Ndoiporavói ave opavave oiko hagwã oporombo'e va'erã. Ndaha'éi enterove va'e omba'apo hexapyrã-rupi.
30 Ndaha'éi enterove va'e ombogwera hasy va'e-pe hemime'ẽgwe-rupi. Ndaha'éi enterove va'e nhe'ẽ ambue oiporu kwaa e'ỹ reheve onhe'ẽ va'erã. Ndaha'éi enterove va'e gwemihendukwe nhe'ẽ ambue ohendu kwaa e'ỹ reheve va'e omombe'u jevy onhe'ẽ-py.
31 Peẽ katu pejerure katu Nhandejáry-pe ome'ẽ hagwã peẽ-my gwemime'ẽrã iporãve rãve va'e. Xe ae ahexa uka-ta peẽ-my pene rekorã iporãve va'e.

13

Jajohayhu-rupi nhambovy'a Nhandejáry-pe

1 Tajajohayhu rei katu jaiko-vy. Ndaha'éi nhane nhe'ẽ-rehe nhambovy'a Nhandejáry-pe. Jajohayhu rei-rehe ae nhambovy'a íxupe. Nhanhe'ẽ ramo opa nhe'ẽ, ko yvy pygwa ambue mbue va'e nhe'ẽ, Nhandejáry rembigwái yváy pygwa va'e nhe'ẽ ave nhanhe'ẽ ramo jajohayhu e'ỹ reheve, nanhambovy'ái arã Nhandejáry-pe. No'ã ra'e he'i arã nhane nhe'ẽ-rehe: "Mba'e ombopu rei va'e-rami voi" he'i arã ndajajohayhúi-gwi.
2 Ndaha'éi ave nhane arandu-rehe nhambovy'a Nhandejáry-pe. Jajohayhu rei ramo ae nhambovy'a íxupe. Inhe'ẽ-py nhamombe'u jevy ramo ha'e omba'e kwaa ukaha nhande-vy, Nhandejáry reminhongatukwe jaikwaa-ma ramo, opaixagwa-rehe jaikwaa porã ramo ndajajohayhúi reheve, ndovaléi arã nhande-vy nhane arandu. Nanhambovy'ái arã Nhandejáry-pe. Hesu-rehe jajerovia tee-gwi héry-py nhambova uka yvyatygwasu-pe jajohayhu e'ỹ reheve, ndovaléi arã nhande-vy. Nanhambovy'ái arã Nhandejáry-pe.
3 Ndaha'éi ave nhane rakate'ỹ e'ỹ mba'e-rehe jaiko-vy nhambovy'a Nhandejáry-pe. Jajohayhu ramo ae nhambovy'a íxupe. Nhame'ẽmba ramo nhane mba'e iporiahu va'e pegwarã jajohayhu e'ỹ reheve, ndovaléi arã nhande-vy nhane rakate'ỹ e'ỹha. Nanham-bovy'ái arã Nhandejáry-pe. Hesu Cristo-rehe jajerovia-gwi kente kwéry nhane mbohasa asy ete ramo jepe, nhande rete rapy ramo jepe jajohayhu e'ỹ reheve, ndovaléi joty arã nhande-vy upéixa jahasa asy ramo. Nanhambovy'ái arã Nhandejáry-pe upéa-rupi. Jajohayhu ramo ae nhambovy'a va'erã íxupe.
4 Jajohayhu ramo jaiporiahuvereko rei nhande rapixa-pe, nhande py'a porã íxupe. Jajohayhu ramo nhanhoha'arõ kwaa. Nhande py'a porã nhande rapixa ndive. Nanhane a'e e'ỹiry nhande rapixa rembiapo porã-rehe. Nanhanhemomba'egwasúiry. Nanhan-hemboete reíry.
5 Jajohayhu ramo ndajaiko hatã hatãiry. Nanhane rakate'ỹ e'ỹ rei mba'eve-rehe nhane mba'erã nhande-vy gwarã mate ndajahekáiry. Nhande rapixa reko porãrã-rehe ave

* **12:28** Ef 4.11

nhane mandu'a. Nanhande rova asy kwaáiry nhande rapixa ndive. Nanhane mandu'ái tembiapo porã e'ỹgwe-rehe nharoyrõ-vy.
6 Nhande py'a rory ae ojóehe. Anhetegwa-rehe mate nhambovy'a. Nhande rapixa
rekoha porã e'ỹ-rehe nhane mbovy'are'ỹ, nhane mboasy.
7 Jajohayhu ramo nhaha'arõ joty. Nhane mbovy'a e'ỹ va'e ndive jajogwereko kirirĩ
joty. Nhande py'agwapy reheve nhaha'arõ Nhandejáry rembiapo porãrã nhande-vy
gwarã-rehe. “Nhandejáry ipokatu va'e voi nhande rexakwaa nhane poriahuvereko ave”
ja'e meme nhande py'apy-py nhaha'arõ-vy.*
8 Mborayhu opa e'ỹ va'e. Oiko-ma ramo Nhandejáry nhande ruvixa, yváy-py nhaime-
ma ramo avave nomombe'uvéi va'erã inhe'ẽ-py ha'e omba'e kwaa ukaha nhande-vy,
avave nonhe'ẽvéi va'erã nhe'ẽ oiporu kwaa e'ỹ reheve. Ko'a-py arandu ndoiporuvéi
va'erã ave.
9 Jaikwaapa va'erã. Ãy ndajaikwaapái voi mba'eve-rehe. Nhandejáry nhe'ẽ-py
nhamombe'u hagwã mba'e ha'e oikwaa uka nhande-vy ndajaikwaapáiry.
10 Oiko ramo Nhandejáry nhande ruvixa, nhagwahẽ ramo ae henda-py jaikwaapa
va'erã opamba'e, enterove va'e-rehe ave. Ndaiporivéi-ma va'erã oikwaa ku'a ku'a va'e.
Ndaipóri va'erã oikwaa e'ỹ va'e mba'eve-rehe. Jaikwaapa va'erã.
11 Yma xe mitã ramo, mitãixa aiko va'ekwe, mitãixa anhe'ẽ va'ekwe. Xe py'apy-py
anhemongeta ramo, mitãixa ave aiko. Opáixa aiko va'ekwe xe mitã ramo. Ãy ae katu
akakwaapa-ma. Ndaiko mo'ãvéi-ma mitã reko-rami.
12 Ha upéixa ave ko yvy-py jaiko ramo jaikwaa mirĩ mirĩ Nhandejáry rekoha. Espéko
tuja-py jahexaha-rami nhande rova ko'ãy nhane arandu Nhandejáry-rehe. Ndajaikwaa
porãi. Ha'e ae oikwaapa nhande rehegwa. Jaiko ramo indive, yváy-py nhaime ramo
jajohexa va'erã, jaikwaapa va'erã ave hesegwa ave. Ha'e nhande kwaaháixa jaikwaa
arã íxupe.
13 Ha ko'ánga mbohapy jajapo va'e opa e'ỹ reheve ovale va'erã nhande-vy. Hesu-rehe
jajerovia, nhaha'arõ Nhandejáry-pe he'i hagwe-rami ojapopa hagwã, jajohayhu rei ave
jaiko-vy. Upe mbohapy jajapo va'e-rehe Nhandejáry ovy'a-ma voi oiko-vy. Ha jajohayhu
rei ramo nhambovy'ave arã Nhandejáry-pe.

14

Mba'éixa pa jaiporu va'erã Nhe'ẽ Marangatu tee va'e remime'ẽgwe

1 Tapejohayhu katu peiko-vy. Pejerure katu Nhandejáry-pe ome'ẽ hagwã peẽ-my Nhe'ẽ
Marangatu tee va'e hemime'ẽrã iporãve rãve va'e. No'ã-rami pejerure íxupe: “Eme'ẽ xe-
vy ne remime'ẽrã nde re'ýi pegwarã. Aipota eterei ne nhe'ẽ-py amombe'u jevy nde
eremba'e kwaa uka xe-vy.”
2 Oiporu kwaa e'ỹ va'e onhe'ẽ va'e onhomongeta Nhandejáry ndive mante. Nonhe'ẽi
ko yvy rehegwa ndive. Nohendu kwaái inhe'ẽ. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e reko-rupi
onhe'ẽ oiporu kwaa e'ỹ va'e. Anhetegwa he'i. Hapixa kwéry ae nohendu kwaáiry inhe'ẽ.
3 Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'e ae katu onhe'ẽ enterovéa ohendu hagwã. Nhane
pytygwõ jaroviave hagwã Hesu-pe, nhande reko porãrã omombe'u nhande-vy, nhane
mbopy'agwapy Hesu rape-rupi jaiko porã hagwã.
4 Ha upe oiporu kwaa e'ỹ va'e onhe'ẽ va'e ae onhepytygwõ ojéupe. Nhandejáry nhe'ẽ-py
omombe'u va'e ae oipytygwõ Hesu reroviaha kwéry-pe.
5 Nhandejáry tane mbopu'aka erenhe'ẽ hagwã ereiporu kwaa e'ỹ va'e. Upéixa
erenhe'ẽ ramo xe mbovy'a arã. Nhandejáry tane mbopu'aka ave eremombe'u mbe'u
hagwã inhe'ẽ. Upéa eremombe'u ramo avy'ave arã. Oiporu kwaa e'ỹ va'e onhe'ẽ nhe'ẽ
va'e ojapo porã. Nhandejáry rembiapo-rupi onhe'ẽ. Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u
va'e ha'e oikwaa uka va'e ojapo porãve íxugwi henduha-pe oipytygwõ-gwi. Ha ndaipóri

* **13:7** Gl 5.22

ramo imombe'u jevyha hendu háry nhe'ẽ-py noipytygwõi arã Hesu reroviaha kwéry-pe upe oiporu kwaa e'ỹ nhe'ẽ-py onhe'ẽ va'e.

6 Agwahẽ-tama upe-py, xe re'ýi kwéry. Agwahẽ rire anhemonhe'ẽ ramo ereiporu kwaa e'ỹ nhe'ẽ-py napopytygwõi arã. Napehendu kwaái-gwi napopytygwõi arã. Jaiporu kwaa nhe'ẽ-py ae amombe'u ramo Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ peẽ-my apopytygwõ arã. Nhandejáry nhe'ẽ jaikwaa e'ỹ va'ekwe ha'e oikwaa uka xe-vy amombe'u jevy ramo peẽ-my apopytygwõ ave arã. Arandu nhe'ẽ amombe'u ramo peẽ-my apopytygwõ ave arã. Nhandejáry nhe'ẽ-py amombe'u ramo peẽ-my apopytygywõ ave arã. Anhe'ẽ ramo ae jaiporu kwaa e'ỹ va'e xejéupe mate anhepytygwõ arã.

7 Nhande rekove va'e nhanhe'ẽ voi. Nhambopu va'e kwéry hekove e'ỹ va'e ipu ave. Upéixa mimby onhe'ẽ, harpa ipu ave. Nombopu kwaái va'e ae ombopu rei ramo niporãi arã nhande-vy. Nanhahendu kwaái arã.

8 Ha upéixa ave capitão rembigwái nomonhe'ẽ porãi ramo gwemimbygwasu, soldado kwéry nohendu kwaái va'erã. Nohendu kwaái-gwi ndoikwaái arã ave onhorairõ hagwã óra.

9 Upéixa ave pende kwéry. Erenhe'ẽ ramo ereiporu kwaa e'ỹ va'e avave nohendu kwaái arã. Nhandejáry mate ohendu kwaa va'erã. A pygwa erenhe'ẽ e'ỹ va'e-rami oiko va'erã ne renduha kwéry.

10 Oĩ heta eta nhe'ẽ ko yvy pygwa onhe'ẽ va'e. Nhe'ẽ ambue mbue kente kwéry oiporu. Upe nhe'ẽ oiporu va'e ohendu kwaa ave onhe'ẽ.

11 Ha oiporu e'ỹ va'e nohendu kwaái. Nhahendu ramo nhe'ẽ ambue, nanhahendu kwaái voi. "Nhande re'ýi e'ỹ nipo ra'e" ja'e ojóehe. "Nanhahendu kwaái ete inhe'ẽ" ja'e ojóehe.

12 Ha peẽ katu, aikwaa-ma ra'e pende rekoha. Pejerure rure ra'e peiko-vy Nhandejáry-pe Nhe'ẽ Marangatu tee va'e remime'ẽrã peipota eterei-gwi ra'e. Upéa-rehe ha'e-ta peẽ-my, tapejerure katu hemime'ẽrã iporãve va'e ome'ẽ hagwã peẽ-my peipytygwõ porã hagwã Hesu reroviaha va'e kwéry-pe.

13 Upéixa ave nde, nhe'ẽ ereiporu kwaa e'ỹ erenhe'ẽ va'e, ejerure katu Nhandejáry-pe eremombe'u jevy hagwã upe ne nhe'ẽgwe ne renduha nhe'ẽ-py ave eremombe'u hagwã.

14 Xe ambojeupi upi xe nhe'ẽ Nhandejáry-pe. Aiporu kwaa e'ỹ nhe'ẽ-py ambojeupi jave xe nhe'ẽ xe py'apy-py mate aikwaa Nhandejáry ndive anhomongetaha, xe arandu reheve nanhe'ẽiry. Ndaikwaái xe upe anhe'ẽ va'e.

15 "Mbava'e tipo ajapo-ta upéixa ramo?" aporandu xejéupe. Tanhomongeta Nhandejáry ndive xe py'apy ete anho reheve, tanhomongeta ave xe arandu reheve ave. Taporahéi Nhandejáry-pe. Xe py'apy ete anho reheve taporahéi íxupe nhe'ẽ aiporu kwaa e'ỹ reheve. Taporahéi ave íxupe xe arandu reheve ave nhe'ẽ aiporu kwaa reheve.

16 Eremomba'egwasu ramo Nhandejáry-pe nde py'apy ete reheve nhe'ẽ ereiporu kwaa e'ỹ reheve erenhe'ẽ ramo nohendu kwaái va'e nomoĩ porã peteĩ kwaái va'erã onhe'ẽ ne nhe'ẽ ndive. No'ã-rami ndikatúi arã he'i: "Upéixa voi xe ave atimase ave nde-vy oromomba'egwasu hagwã" nde'íry va'erã Nhandejáry-pe. Nohendu kwaái-gwi nomopeteĩry onhe'ẽ ne ndive.

17 Nhe'ẽ ereiporu kwaa e'ỹ-py erenhe'ẽ ramo eremomba'egwasu porã Nhandejáry-pe. Nde rapixa-pe ae nderepytygwõiry, ne ndive ojogweroaty va'e kwéry-pe nderepytygwõi arã. Nohendu kwaáiry upe va'e nhe'ẽ-gwi ne ndive nomomba'egwasu joái arã Nhandejáry-pe.

18 Xe katu aiporu kwaa e'ỹ va'e-py anhe'ẽ nhe'ẽ voi. Hetave tave pendéhegwi anhe'ẽ upéixa. Upéa-rehe atima porã Nhandejáry-pe.

19 Upéixa anhe'ẽ ramo jepe Hesu reroviaha va'e kwéry ojeporahéi haty-py ohendu kwaa nhe'ẽ aiporuse joty amombe'u hagwã íxupe Nhandejáry nhe'ẽ. Anhe'ẽ mbuku

ramo aiporu kwaa e'ỹ va'e nhe'ẽ-py nohendu kwaái arã xe nhe'ẽ. Iporãve anhe'ẽ mixĩve ohendu kwaa nhe'ẽ-py oikwaa porã hagwã xe remimombe'ukwe.

20 Xe re'ýi kwéry, ani peiko mitã reko-rami penhemongeta ramo pende py'apy-py. Pekakwaapa-ma. Pene arandupa-ma. Arandu porã-rupi peiko katu. Hembiapo vai ndojapo kwaái mitã-rami, peẽ ave, ani erejapo vai kwaa teĩ. Pejapo porã kwaa ae katu.

21 Yma omoĩ araka'e Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe judeu kwéry rehegwa.

“Amombe'u-ta ko tetã mygwa-pe, he'i Nhandejáry. He'ýi e'ỹ va'e ave ambou-ta
omombe'u hagwã íxupe kwéry. Nhe'ẽ ambue-py omombe'u-ta. Ha nohendu mo'ãi
va'erã nohenduséi-gwi. Na xe renduséiry ha'e kwéry, he'i Nhandejáry.”*

22 Upéixa-gwi nhanhe'ẽ ramo jaiporu kwaa e'ỹ nhe'ẽ-py heroviaha e'ỹ va'e oikwaa hagwã Nhandejáry pu'aka-rupi nhanhe'ẽ. Ndaha'éi ohendu hagwã nhane nhe'ẽ Hesu reroviaha va'e. Nhamombe'u ramo ae Nhandejáry nhe'ẽ-py ha'e omba'e kwaa ukaha nhande-vy, heroviaha kwéry oikwaa porãve hagwã joty nhamombe'u upéa. Ndaha'éi heroviaha e'ỹ va'e pegwarã.

23 Tapene mandu'a porã kena Hesu reroviaha kwéry ojogweroaty ramo-rehe. Penhe'ẽmba joa ramo peiporu kwaa e'ỹ va'e ambue mbue-py, mbava'e tipo he'i arã pende-rehe umi upeixagwa nohendukwáai va'e? Umi Hesu-rehe ojerovia va'e, umi Hesu-rehe ndojeroviái va'e? Mbava'e tipo he'i va'erã pende-rehe? “Itavy nipo ra'e” he'i va'erã para'e pende-rehe.

24-25 Ha Nhandejáry nhe'ẽ-py peteĩ teĩ omombe'u ramo mba'e ha'e oikwaa uka íxupe, ou ramo nhe'ẽ ambue-rehe ndoikwaái va'e, umi Hesu-rehe ojerovia va'e, umi Hesu-rehe ndojeroviái va'e, ohendu kwaa arã pene remimombe'u. Ipy'a ete-py onhemi oĩ va'e gwive Nhandejáry ombojekwaa arã para'e íxupe. “Xe py'apy pygwa oikwaapa nipo Nhandejáry ra'e. Ne'írã aikwaa porã hesegwa nhe'ẽ” he'i va'erã para'e pene rendu-vy. Upe he'i-vy onhesũ arã para'e omomba'egwasu hagwã Nhandejáry-pe “Nhandejáry oiko nipo ko pene pa'ũ-my ra'e” he'i arã para'e ojogweroaty va'e kwéry-pe.

Mba'éixa pa jaiko jajogweroaty ramo Nhandejáry réry-py

26 Amombe'u-ta peẽ-my, xe re'ýi kwéry, mba'éixa peiko hagwã pejogweroaty ramo Nhandejáry réry-py. Tapenhopytygwõ kena peiko porãve hagwã Nhandejáry reko-rupi. Oĩ va'erã porahéi ogwereko va'e oporahéi va'erã omboete hagwã Nhandejáry-pe. Oĩ va'erã ombo'e va'e, oĩ va'erã mba'e Nhandejáry oikwaa uka íxupe, gwembigwaa e'ỹgwe omombe'u va'e. Oĩ va'erã oiporu kwaa e'ỹ reheve onhe'ẽ va'e. Oĩ va'erã omombe'u kwaa va'e upe oiporu kwaa e'ỹ va'e nhe'ẽ-py pehendu hagwe omombe'u jevy va'erã. Upéixa pejogweroaty ramo penhopytygwõ kena peiko-vy.

27-28 Oĩ ramo oiporu kwaa e'ỹ va'e nhe'ẽ-py onhe'ẽse va'e, tonhe'ẽ mokõi mate, terã mbohapy. Peteĩ teĩ tonhe'ẽ. Ha peteĩ onhe'ẽ rire peha'arõ omombe'u kwaa va'e omombe'u jevy hagwã upéa nhe'ẽ. Omombe'u rire ae tonhe'ẽ ambue va'e oiporu kwaa e'ỹ va'e nhe'ẽ-py. Ha ndaipóri ramo omombe'u kwaa va'e, nde, erenhe'ẽse va'e ekirirĩ eiko-vy pejogweroaty haty-py. Nde py'apy-py mate erenhe'ẽ, Nhandejáry ndive mate erenhe'ẽ upe nhe'ẽ ambue-py.

29 Oĩ ramo mba'e Nhandejáry oikwaa uka íxupe omombe'use va'e, tomombe'u mokõi va'e mate, terã mbohapy. Peteĩ teĩ tonhe'ẽ. Omombe'u jave tapejeapysaka porã tapeporandu randu pende py'apy-py hemimombe'ukwe-rehe: “Anhetegwa para'e terã nainhetegwái para'e” peporandu pehendu jave. Tapejeapysaka porã anhetegwa nhe'ẽ-rehe mate perovia hagwã.

30 Nhandejáry oikwaa uka ramo onhe'ẽ ambue va'e-pe tokirirĩ henonde va'e gwapixa omombe'u hagwã.

---

* **14:21** Is 28.11-12

31 Heta va'e-pe Nhandejáry oikwaa uka va'erã onhe'ẽ-py omombe'u hagwã. Upéixa
ramo peteĩ teĩ tomombe'u enterove ohendu hagwã. Upéixa penhopytygwõ va'erã
penhomokyre'ỹ va'erã peikwaa porãve hagwã Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ.
32 Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety oha'arõ kwaa va'e. Onhe'ẽse ramo onhe'ẽ,
nonhe'ẽséi ramo, nonhe'ẽi ave. Oha'arõ kwaa.
33 Nhandejáry nhane renói jaiko porã hagwã. Héry-py jajogweroaty ramo upéixa
oipota ave. Ndaha'éi jajogweroaty nhanhe'ẽmba rei hagwã héry-py. Jaiko porã hagwã
nhane renói va'ekwe.
34 Hesu reroviaha va'e ojogweroaty ramo tokirirĩ katu kunha kwéry. Ani penhe'ẽmba
rei teĩ. Opa tetã-rupi oiko upéixa. Upéixa voi ave Moisés amyrĩ remimombe'ukwe judeu
kwéry rekoharã. Niporãi kunha onhemonhe'ẽ ojogweroaty haty-py.
35 Oikwaase va'e toporandu oména-pe. Gwóga-py ae oporandu íxupe. Niporãi opo-
randu ojogweroaty ha-py ijayvu hagwã.
36 Ndapevy'ái para'e ko xe remimombe'ukwe-rehe. Ndaha'éi pendehegwigwa oiko
Nhandejáry nhe'ẽ. Ixugwigwa voi oiko. Ndaha'éi ave peẽ-my gwarã mate omombe'u
uka onhe'ẽ. Opa-rupi oiko va'e kwéry pegwarã ave Nhandejáry nhe'ẽ.
37 Oĩ ramo hi'arandu porã va'e, Nhe'ẽ Marangatu tee va'e nhe'ẽ-rupi oiko meme va'e
pene pa'ũ-my no'ã-rami he'i arã xe-rehe: “Nhandejáry nhe'ẽ tee voi omombe'u Paulo.
Nhandejáry réry-py voi ohai araka'e ko kwatia jaiko hagwã Nhandejáry remimbota-
rupi” he'i arã xe-rehe. Oĩ ave Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety upe-py upéixa ave
he'i arã xe-rehe, ko kwatia-rehe ave.
38 Oĩ ramo gwĩ a-rami he'i va'e “Xe-vy niporãi upe Paulo nhe'ẽ. Ndaha'éi para'e
Nhandejáry nhe'ẽ tee” upéixa he'i ramo xe nhe'ẽ-rehe ani teĩ pejerovia hese. Ani ave
pepena teĩ hese.
39 Xe re'ýi kwéry, Hesu reroviaha va'e kwéry, tapejerure katu Nhandejáry-pe
hemime'ẽrã peẽ-my gwarã-rehe pemombe'u hagwã inhe'ẽ-py mba'e ha'e oikwaa uka peẽ-
my. Ha ani teĩ peje avave-pe pejoko-vy “Ani erenhe'ẽ ereiporu kwaa e'ỹ va'e nhe'ẽ-py”.
Upéixa ani teĩ peje ojóupe.
40 Pejogweroaty ramo Nhandejáry réry-py, peiko porã heko-rupi. Ani teĩ pende ayvu
rei rei upe-py.

15

Cristo oikove jevy va'ekwe

1-2 Tapene mandu'a katu, xe re'ýi kwéry, Hesu reroviaha va'e, Hesu Cristo rehegwa
nhe'ẽ porã amombe'u va'ekwe-rehe. Pehendu-ma va'ekwe, pejerovia-ma Hesu-rehe.
Pene mbopy'a potĩ-ma araka'e. Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ perovia-magwi omboyke-ma
pendéhegwi pene rembiapo vaikwe Nhandejáry. Pejerovia rei ramo napene resendéi arã
araka'e. Ãy peve ndapeikói arã ra'e inhe'ẽ-py.
3 Ko nhe'ẽ Nhandejáry omombe'u va'ekwe xe-vy, amombe'u jevy va'ekwe peẽ-my ha
ãy katu amombe'u jevy-ta peẽ-my. Amombe'u ranhe-ma va'ekwe Cristo rehegwa nhe'ẽ
porã. Ha'e omano va'ekwe omboyke hagwã nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe. Yma
araka'e Nhandejáry omotenonde Hesu rehegwa nhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e. Omombe'u
hagwéixa Hesu omano.*
4 Omano rire omoĩ itakwa-py hetekwe. Ita-gwi ojo'o va'ekwe-py omoĩ rire hetekwe
omboty itakwa rokẽ. Upéi mokõi pyhare rire omopu'ã jevy íxupe Nhandejáry omoingove
jevy íxupe. Tenonde-rupi inhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e oiko hagwã omoingove jevy íxupe
Nhandejáry.*
5 Ha oikove jevy-ma ramo ojehexa uka jevy Pedro-pe. Upe rire ojehexa uka jevy doze
gwemimondo kwéry-pe.

* **15:3** Is 53.5-12 * **15:4** Sl 16.8-10; Os 6.2

6 Upe rire katu ojehexa uka jevy gweroviaha va'e kwéry-pe. Quinhentos onhomboaty
jave ojehexa uka jevy íxupe kwéry. Ãy peve heta vyteri oĩ hexahare. Ha heta ave
hexahare omano-ma va'e ave.
7 Ha upe quinhentos-pe ojehexa uka jevy rire, ojehexa uka jevy Tiago-pe. Upéi
gwemimondo kwéry onhomboaty-ma jave ojehexa uka jevy íxupe kwéry.
8 Ha ipaha ete-py ojehexa uka jevy xe-vy ave. Are oikove jevy rire ojehexa uka jevy
xe-vy. Upéa-gwi mitã ohasa hi'áry oiko hagwã va'e-rami xe anhembopyahu.
9 Upéixa-gwi ave Hesu remimondo ambue kwéry imba'egwasuve voi xéhegwi. Yma
va'ekwe xe areko asy asy Hesu Nhandejáry reroviaha va'e kwéry-pe. Upéa-rehe ãy peve
apyta atĩ. "Xe ave Hesu remimondo va'e" ha'e ramo xe mandu'a jevy xe rekokwe-rehe
ha xe motĩ jevy.
10 Nhandejáry ae xe poriahuvereko ha xe rexakwaa rei-ma. Héry-py xe aiko Hesu
remimondo ramo. Ha ndareíry xe poriahuvereko Nhandejáry. Hemimondo tee voi
ko xe. Amba'apo hetave tave enterovéa-gwi. Hemimondo va'e ambue kwéry-gwi
amba'apove xe. Ndaha'éiry xe ae rei xejéhegwi xe mbaraete amba'apo-vy. Cristo xe
mombaraete xe momba'apo hagwã. Upéixa-gwi xe rapixa kwéry-gwi xe amba'apove.
11 Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ porã mate amombe'u mbe'u peẽ-my va'ekwe. Hesu
remimondo va'e kwéry ave hesegwa nhe'ẽ mate omombe'u araka'e ave peẽ-my. Upéixa
voi ore, Hesu remimondo va'e kwéry hesegwa nhe'ẽ tee mate oromombe'u. Ha peẽ katu
Hesu-rehe pejerovia araka'e. Ore remimombe'u-rupi pejerovia hese.

Cristo oikove jevy-gwi kente kwéry oikove jevy ave va'erã

12 "Cristo omano ete rire Nhandejáry omoingove jevy íxupe" oro'e meme oromombe'u-
vy. Upe oro'e jave oĩ umi pene pa'ũ mygwa outro nhe'ẽ omombe'u rei. He'i "Ndoikove
jevýi omano hagwe rire" he'i rei. Anhetegwa e'ỹ omombe'u peẽ-my.
13-15 Tapene mandu'a porã katu. "Omano va'ekwe ndoikove jevýi" peje rei ramo
"Ndoikove jevýi nipo ra'e Hesu" peje va'erã mo'ã Hesu-rehe. Ha pemombe'u joavy avypa
hesegwa nhe'ẽ. Hesu Cristo ko oikove jevy-ma voi katu. Pende tavy-ma voi. Peje ramo
ra'e "Ndoikove jevýi nipo ra'e Hesu" pende tavy voi. "Nhandejáry omoingove jevy-
ma Cristo-pe" oromombe'u meme katu peẽ-my. Omano va'ekwe oikove jevy e'ỹ ramo
ra'e, Cristo ndoikove jevýi-ma va'ekwe ra'e. Upéixa ramo ra'e Nhandejáry nomoingove
jevýi-ma va'ekwe íxupe ra'e. Ha ore remimombe'u Cristo rehegwa nhe'ẽ anhetegwa
e'ỹ ra'e. Nhandejáry-rehe oro'e rei rei ra'e ore apu ra'e hese. Ore ko ndore apúi va'e
voi. Anhetegwa nhe'ẽ voi oromombe'u peẽ-my Hesu rehegwa nhe'ẽ. Nhandejáry ko
omoingove jevy joty-ma íxupe. Anhetegwa voi upéa.
16-18 Omano va'ekwe ndoikove jevýi ramo ra'e Cristo ave ndoikove jevýi va'ekwe ave
ra'e. Ha ha'e-ta peẽ-my Cristo ndoikove jevýi ramo ra'e pejerovia rei araka'e Hesu-rehe
ra'e. Peiko vyteri ra'e pene rembiapo vai reheve, pende py'a ky'a vyteri ra'e peiko-vy. Ha
upe Hesu reroviaha kwéry omano araka'e va'e onhehundipa-ma ave ra'e.
19 Ko yvy-py mate ovale ramo ra'e nhande-vy Hesu-rehe jajeroviaha, javy'are'ỹve
va'erã ra'e enterovéa-gwi. Ndoikove jevýi ramo ra'e Cristo, nhamano ramo oikove jevy
e'ỹ-gwi ra'e, nanhande poriahuverekói arã voi ra'e Cristo. Upéixa ramo ra'e ko yvy-py
mate javy'a arã jaiko-vy ra'e. Nhande tavy tee-ma arã ra'e jaiko-vy. Nhande vy'are'ỹ
eterei-gwi ra'e avave nanhande poriahuvereko kwaái arã ra'e.
20 Oikove jevy-ma joty Hesu. Anhetegwa voi hesegwa nhe'ẽ. Nhandejáry omoingove
jevy va'ekwe íxupe. Nhane renonde va'e voi oiko-ma Hesu Cristo. Nhandejáry omoin-
gove jevy va'ekwe íxupe. Ha upéa-rehe oikwaa uka nhande rekorã nhande-vy. Hesu
reroviaha va'e omano va'ekwe omoingove jevy-ta ave Nhandejáry.*
21 Enterove ko yvy pygwa omano-ta peteĩ kwimba'e rembiapo vaikwe-rupi. Upéixa
ave enterove oikove jevy-ta peteĩ kwimba'e rembiapo porãkwe-rupi.

* **15:20** 2 Co 4.14

22 Nhande ko yvy arigwa myamyrĩ Adão remiarirõre kwéry voi nhande. Upéa-gwi ha'éixa nhamano jevy va'erã. Upéixa ave Cristo-rami jaikove jevy va'erã. Hese jajeroviagwi nhane moingove jevy-ta Nhandejáry.
23 Peteĩ teĩ omoingove jevy-ta Nhandejáry ipy'a potĩ va'e kwéry-pe. Tenonde-rupi omoingove va'ekwe Hesu Cristo-pe. Hesu ogwejy jevy ou-vy ramo omoingove jevy-ta gweroviaha kwéry-pe.
24-25 Upéi katu Hesu-rehe ndaija'éi va'ekwe mbaraetekwe Nhandejáry oipe'apa jevy-ta íxugwi kwéry. Ndaipu'akavéi-ma va'erã teko vai rehegwa járy, pytũmbóry járy ave, yvy arigwa járy ave, áry járy ave, ko mundo járy ave, mburuvixa kwéry ave. Ndaipu'akavéi-ma upéixa ramo ha'e kwéry. Mba'eve-rehe ndaipu'akavéi-ma va'erã hikwái. Oimbaraetepe'apa-ma va'erã íxugwi kwéry. Avave ndoikovéi-ma va'erã ipogwy-py. Hesu nhe'ẽ-py mate oiko va'erã hikwái. Ha upéi katu Hesu omoĩ mbaete va'erã Nhandejáry pogwy-py. Mburuvixa tee ramo-ma oiko va'erã Nhandejáry. "Nde ae Tupã Nhandejáry tee" enterove he'i va'erã íxupe. "Ne nhe'ẽ-rupi mate oroiko-ta" he'i va'erã ave íxupe. Ha upe mboyve Nhandejáry omoĩ ranhe va'erã opaixagwa Hesu pogwy-py, ipu'aka-rupi omanda hagwã hese kwéry. Hese ija'e'ỹ va'ekwe gwive jepe, íxupe ohayhu e'ỹ va'ekwe jepe ipogwy-py joty oiko va'erã. Inhe'ẽ-py joty voi oiko va'erã.*
26 Ha nhande katu, yvy arigwa kwéry jakyhyje hyje jaiko-vy nhemano-gwi. Nhande jukaharã-gwi jakyhyje voi. Nhandejáry mburuvixa tee ramo oĩ ramo opa-tama nhandéhegwi nhemano. Hesu oiko ramo mburuvixa ramo avave nomano mo'ãvéi-ma va'erã.
27 Upéa-rehe Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e he'i:
"Hesu pogwy-py Nhandejáry omoĩ-ma opaixagwa ko yvy pygwa, yváy pygwa, yvy arigwa ave, pytũgwy pygwa járy gwive opyta Hesu pogwy-py. Nhandejáry oipe'a-ta ipu'akakwe íxugwi kwéry enterove oiko hagwã Hesu nhe'ẽ-py"*
he'i Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe. Tupã Nhandejáry ae katu nonhemoingói arã Hesu pogwy-py.
28 Tupã Nhandejáry omoingo-ma rire enterove Hesu pogwy-py, Hesu nhe'ẽ-py oiko-ma rire enterovéa, Hesu onhemoingo jevy va'erã Tupã Nhandejáry pogwy-py. Tupã Nhandejáry omoĩ ranhe-ta enterove Hesu pogwy-py. Upe rire Hesu he'i arã gwu-pe "Xe aiko-ta nde pogwy-py. Eremoĩ-ma enterove xe pogwy-py. Ha xe katu anhemoĩ jevy nde pogwy-py". Upe-ma ramo Tupã Nhandejáry oiko va'erã mburuvixa ete ramo. Inhe'ẽ tee-rupi ipu'aka tee-rupi oiko va'erã enterove. Tupã Nhandejáry tee mburuvixa-ma va'erã. Opa e'ỹ va'erã Tupã Nhandejáry mburuvixa teeha.
29 Gwĩ pene pa'ũ mygwa onhemongarai uka gwe'ýi omano va'ekwe rekovia. Upe jave oĩ ave pene pa'ũ-my "Omano va'ekwe nomoingove mo'ãi Nhandejáry" he'i rei va'e. Ma'erã napembojojáiry pende reko pene nhe'ẽ-rehe? Ndoikove jevýi ramo ra'e omano va'ekwe onhemongarai uka rei arã araka'e omano va'ekwe rekovia.
30-31 Ha ore katu, orohasa asy meme katu. "Hesu oikove jevy-ma" oromombe'u-gwi ore mbohasa asy hikwái. Ndoikove jevýi ramo ra'e omano va'ekwe, ahasa asy rei arã ra'e aiko-vy. Omano va'ekwe omoingove jevy joty Nhandejáry. Upéixa-gwi ndahasa asy reíry aiko-vy. Cada ko'ẽ ko'ẽ xe mbohasa asy. "Xe juka-tama" ha'e jave xe py'agwapy-ma, avy'a vyteri. Xe re'ýi kwéry, Hesu reroviaha va'e, pejerovia-gwi xe remimombe'ukwe-rehe xe mandu'a ramo pende-rehe xe avy'a voi. Peteĩxa jajerovia Nhandejáry Hesu Cristo-rehe upéa xe mbovy'a joty ahasa asy jave.
32 Ha ko'a-py ave Éfeso tetã-my haimete-ma xe juka va'ekwe hikwái. Mymba poxy nhande jukaharã-gwi nhane renohẽ va'e-rami aiko ko'a-py. Xe ndive onhe'ẽ poxy poxy va'e pa'ũ-my aiko ramo "Xe juka-tama" ha'e mo'ã jevy xéjehe. Tekoha rei-rupi aiko ramo ra'e upéixa, xe tavy rei arã ra'e. Hesu oikoveha-rupi ae aiko katu. Omano va'ekwe

* **15:24-25** Sl 110.1 * **15:27** Sl 8.6

ndoikove jevýi ramo ra'e iporãve arã ra'e jaiko ramo ra'e teko rei nhe'ẽ-rupi. “Ko'ẽ ramo nhamano-ta para'e. Jakaru katu, jaka'u katu” he'i rei Hesu reroviaha e'ỹha. Ha omano va'ekwe ndoikove jevýi ramo ra'e anhetegwa ra'e inhe'ẽ.*

33 Ani pejejavy teĩ. Ani ereheja avave pene mbotavy rei teĩ. “Hapixa tavy ndive oiko va'e oipe'a gwapixa rekoha ha'e ave” jaikwaa meme. Ani penhembotavy rei teĩ.

34 Taperova katu pende rekoha. Anive pene rembiapo vai reheve peiko teĩ. Oĩ pene pa'ũ mygwa Nhandejáry reko kwaa e'ỹ va'e. Pemombe'u e'ỹ va'e íxupe. Ma'erã-gwi napetĩry upéa-rehe? Pende rekoha porã ramo pembojerovia va'erã Hesu-rehe pene pa'ũ mygwa kwéry-pe. Taperova katu pende rekoha.

Mba'eixagwa pa oikove jevy va'e rekorã? (Rm 8.10-11; Fp 3.21)

35 Gwĩ pene pa'u mygwa a-rami oporandu va'erã “Mba'éixa oikove jevy-ta? Mba'eixagwa oiko va'erã heterã omoingove jevy ramo?” oporandu va'erã.

36 Upéixa peporandu ramo, napene arandu porãi, xe re'ýi kwéry. Mba'e ra'ỹi nhanhoty. Ndaha'éi mba'e ra'ỹi jevy jahexa va'erã. Ojeka ranhe arã henhói hagwã.

37 Tuvixa va'e nanhanhotỹ mo'ãiry. Mba'e ra'ỹi meme nhanhotỹ. Ha ndaha'éi peteĩxa mba'e ra'ỹi. Oĩ trigo ra'ỹi. Oĩ kumanda ra'ỹi. Ha'ỹi ambue mbue va'e nhanhoty.

38 Nhandejáry ae katu omohenhói kwaa mba'e ra'ỹi-gwi temitỹrã henhói hagwã. Hemimbota-rupi peteĩ teĩ-pe ome'ẽ imáta teerã.

39 Ndapeteĩxai ave to'o. Oĩ nhande ro'o. Oĩ ave mymba ro'o, gwyra ro'o, pira ro'o. Opamba'e ro'o oĩ.

40 Upéixa ave ndaha'éi peteĩxa oiko va'e oikove va'e ndive. Oĩ yváy pygwa va'e. Oĩ ave ko yvy arigwa va'e ave.

41 Ndapeteĩxairy ave hembipe va'e kwéry. Oĩ kwarahy resakã. Oĩ jasy rembipe. Oĩ ave jasytata rembipe. Peteĩ teĩ jasytata rendy oiko ambue mbue onhoendy-gwi.

42-43 Upéixa ave Nhandejáry omoingove va'erã omano va'ekwe-pe. Nhamano ramo nhane retekwe inemba va'erã voi. Nhane moingove jevy-ma ramo nhande reterã ine e'ỹ va'erã. Jahexase e'ỹ va'e voi nhande retekwe, nhanhotỹ va'e íxupe. Ndovalevéi va'e. Hu'ũmba-ma nhande retekwe. “Ivai eterei” ja'e-ma hese. Jaikove jevy-ma ramo iporã va'erã nhande reterã. Nhandejáry opu'akaha reheve nhane moingove-gwi iporã porã va'erã nhande reterã.

44 Yvy pygwa voi nhande retekwe. Nhanhotỹ íxupe. Oikove jevy-ma ramo yváy pygwa oiko jepe nhande reterã. Nhaime jave ko yvy-py, nhande rete yvy arigwa voi. Nhane moingove jevy-ma ramo Nhandejáry, Nhe'ẽ Marangatu tee va'e omoingo-ta nhande-vy nhande reterã yváy pygwarã.

45 Nhandejáry kwatia nhe'ẽ ko'a-rami he'i:

“Nhandejáry ojapo va'ekwe kwimba'e ypyrã. Hekove va'e kwimba'e ypy. Héry va'e Adão.”*

Ko'ãygwa kwimba'e héry va'e Hesu ndaha'éi Adão-rami. Imarangatu ete va'e. Omoĩ uka kwaa va'e opamba'e. Ou va'ekwe kwimba'e reko oiporu-vy. Yváy pygwa voi Hesu.

46 Upe mokõi kwimba'eixagwa ave nhande. Oiko ranhe nhande rete ko yvy arigwa. Upe rire ae katu oiko arã nhande reterã yváy pygwarã.

47 Ha kwimba'e ypy ko yvy ári gware voi. Yvy ku'i-gwi Nhandejáry ojapo íxupe araka'e. Ko'ãygwa kwimba'e ae, Hesu yváy pygwa voi.

48 Ha'e-ta ave peẽ-my entéro ko yvy arigwa va'e kwimba'e ypy oiko hagwe-rami. Hete yvy ku'i rei. Hesu reroviaha Hesu-rami voi oiko va'erã. Yváy pygwarã meme. Hesu rete-rami yváy pygwa meme heterã.

---

* **15:32** Is 22.13 * **15:45** Gn 2.7

49 Ko'ãy nhande rete kwimba'e ypy rete-rami. Yvy ku'i gwigwa ave nhande rete. Upéixa ave nhane moingove jevy ramo Hesu rete-rami nhande reterã oiko va'erã. Yváy pygwa voi jaiko va'erã.
50 Pene mandu'a porã kena ko xe remimombe'u-rehe, xe re'ýi kwéry, Hesu reroviaha va'e kwéry. Tupã Nhandejáry renda-py nhande ruvixa va'e oĩ ha-py nogwahẽ mo'ãi ine va'erã. Upéixa-gwi nhande rete ko yvy arigwa, nhande ro'o, nhande rugwy gwive nogwahẽ mo'ãi henda-py. Ine e'ỹ va'e mate ogwahẽ va'erã upe-py. Onhembopyahu jevy-ta nhande-vy nhande rete.
51 Pejeapysaka porã katu xe nhe'ẽ-rehe. Nhandejáry reminhongatukwe-rehe apombo'e-ta kuri. Nhande, Hesu reroviaha kwéry Nhandejáry ohekoviarõ jevy va'erã nhande rete kwéry. Oĩ arã Hesu reroviaha va'e ndohupitýi va'erã jepe omanoha. Hete ohekoviarõ va'erã ave íxupe kwéry.
52 Sapy'a ete, nhande rekoviarõ-ta. Tesa pirĩ-rami ndahi'are mo'ãiry. Hemimbygwasu paha omonhe'ẽ jave nhande rekoviarõ-ta Nhandejáry. Omonhe'ẽ-ta hemimbygwasu. Ha upéi katu entéro Hesu reroviaha omano va'ekwe gwive oikove jevy va'erã. Omoingove jevy-ta Nhandejáry íxupe kwéry. Omoingove jevy-gwi Hesu reroviaha rete gwive ine e'ỹ va'erã. Ha upe jave jaikove vyteri ramo, nhande rete rekoviarõ-ta. Nanhamanovéi-ma va'erã. Ine e'ỹ-ma va'erã nhande reterã.
53 Upéixa voi tekotevẽ ohekoviarõ ko nhande rete ine va'erã. Nhande reterã yváy pygwa ine e'ỹ va'erã ome'ẽ-ta nhande-vy Nhandejáry. Ko nhande reko yvy arigwa ohekoviarõ-ta ave nhande-vy. Yváy pygwa reko nhande rekorã opa e'ỹ va'e ome'ẽ-ta nhande-vy Nhandejáry.*
54 "Nhande rete ine va'erã oiko-ma arã ine e'ỹ va'erã, ha nhande reko yvy arigwa oiko-ma arã yváy pygwarã. Upe jave oiko va'erã Nhandejáry kwatia nhe'ẽ he'i va'ekwe:
Tupã Nhandejáry oiko-ma ramo nhande ruvixa enterove omanove e'ỹ va'erã.
Ojoko-ta nhandéhegwi nhane manoharãgwe.
Nanhane mbohasa asyvéi va'erã nhane manoharãgwe."*
55 "Nhande jopi va'e-rami oiko nhande-vy nhemano. Nhandejáry ae nhane moingove jevy va'erã. Upe ramo opa va'erã nhandéhegwi nhemano."*
56 Ãy ae katu nhane rembiapo vaikwe-rehe nhemano oiko nhande-vy. Nhandejáry nhe'ẽ Moisés remimombe'ukwe nhahendu-gwi jaikwaa upe va'e.
57 Nhandejáry ae omboyke-ma nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe. Nhane mombaraete pono jakyhyje nhemano-gwi. Tanhatima porã porã katu íxupe. Hesu Cristo oiko-ma nhane resendeha-gwi nhane mbopu'aka nhane mombaraete-gwi heko porã-rupi jaiko porã hagwã.
58 Ha'e-ta jevy peẽ-my xe re'ýi kwéry, Hesu reroviaha va'e kwéry, xe rembiayhu va'e kwéry, tapeiko porã katu. Pepyta katu Hesu rape-rupi. Ani pejere tape porã-gwi. Tapende kyre'ỹ Nhandejáry rembiapo apo-vy. Ani pene ate'ỹ Nhandejáry rembiapo pejapo hagwã. Opa hembiapo pejapo va'e gwive ndaha'éi pejapo rei va'e. Íxupe gwarã ae pejapo. Upéa nipo peikwaa porã ra'e.**

16

Pemono'o plata peipytygwõ hagwã Hesu reroviaha va'e kwéry, judeu yvy rupigwa kwéry (2 Co 8.1-5)

1 Ha kwatia-rehe pehai va'ekwe xe-vy no'ã peje xe-vy: "Ore ave oroipytygwõse Hesu reroviaha va'e kwéry, Judéia yvy rupigwa kwéry. Upéa-rehe oromono'õse ore plata

* **15:53** 1 Co 15.24-26 * **15:54** Is 25.8 * **15:55** Os 13.14 * **15:58** 1 Ts 4.13-18 * **15:58** Gl 6.9

hesegwarã” peje xe-vy kwatia-rehe. Iporã, pemono'õ katu. Galácia yvy pygwa, Hesu reroviaha va'e-pe amombe'u va'ekwe omono'õ kwaa hagwã oplata. Upéixa ave pejapo.
2 Domingo meme, pemono'õ plata. Heta ogwereko va'e tomono'õ heta. Ha mixĩ ogwereko va'e mixĩ mate tomono'õ. Upéixa pejapo pono aju-ma ramo peheka heka pene remime'ẽrã.
3 Agwahẽ rire amondo-ta pene remime'ẽgwe kwéry Jerusalém tetã-my. Peiporavo pene pa'ũ mygwa ogweraha hagwã. Ahai-ta ave ikwatiarã ondive ogweraha hagwã.
4 Ha pejohu porã ramo, xe ave aha arã pene remime'ẽrã heraha-vy. Xe ndive oho arã pene rembiporavokwe.

Mbava'e tipo ojapo-ta Paulo

5 Ahasa-ta aha-vy Macedônia yvy-rupi. Upe rire ae apyta-ta pene ndive.
6 Xe arese pene ndive. Ikatu ramo apyta va'erã arapyahu ahasa hagwã pene ndive. Upe rire xe pytygwõ va'erã ahasave hagwã mamo ahase ha-py mombyryve aha hagwã.
7 Nagwahẽ mo'ãi vyteri pende ha-py pya'e aha hagwã. Ajukwe-vy katu xe are-ta pende ha-py. Upéa-gwi aha'arõ aha hagwã upe-py. Nhandejáry oipota ramo xe are-ta pene ndive.
8 Ãy ae katu aha'arõ-ta ko'a-py, Éfeso tetã-my. Aretegwasu pentecostes ahasase ko'a-py.
9 Oĩ heta ko'a pygwa Nhandejáry nhe'ẽ ohenduse va'e. Amombe'u mbe'u íxupe kwéry aiko-vy. Aikwaa uka porãve rãve íxupe Nhandejáry Hesu rehegwa nhe'ẽ. Oĩ ave heta xe-rehe ija'e'ỹ va'e, “Hesu nhe'ẽ pene mbotavy va'erã” he'i ipoxy-vy xe remimombe'u-rehe hikwái.

“Pemogwahẽ porã kena Timóteo, Apolo ave” he'i Paulo

10 Xe ramigwa Timóteo ave omombe'u mbe'u Hesu rehegwa nhe'ẽ. Upéixa-gwi ogwahẽ-ma ramo pende ha-py Timóteo, pepytygwõ katu íxupe. Pembovy'a íxupe opyta porã hagwã pene ndive.
11 “Ipyahu eterei-gwi nahendu mo'ãi inhe'ẽ” ani peje teĩ hese. Ani pepyrũ teĩ inhe'ẽ-rehe. Pepytygwõ íxupe ave pembopy'agwapy íxupe ogwahẽ jevy porã hagwã ko xe ha-py. Ahexa nga'u íxupe. Nhande re'ýi kwéry ndive ou va'erã. Aha'arõ aiko-vy íxupe kwéry ko'a-py.
12 Ha nhande ryke'y ramigwa Apolo ave. Ajerure meme íxupe oho hagwã pende ha-py. “Tereho katu Corinto tetã-my, Hesu reroviaha va'e kwéry erehexa hagwã. Tereho nhande ryvy kwéry ndive” ha'e meme íxupe. Ha “Ko'ãy ndikatúi aha upe-py” he'i xe-vy. Ome'ẽha óra-py oho-ta pende ha-py.

Kwatia nhe'ẽpaharã ohai Paulo

13 Penhangareko katu pendéjehe pono pene mbojere Cristo rape-gwi. Pejepyhy katu Nhandejáry-rehe. Tapenhembopy'agwasu katu. Tapenhemombaraeteve katu peiko porã hagwã Hesu reko-rupi.
14 Tapejohayhu porã rei katu peiko-vy.
15 Ha Estéfanas, Grécia pygwa peikwaa ave para'e. Hesu-rehe ha'e ojerovia rire ae, hetã mygwa kwéry ave ojerovia ave. Hóga pygwa ave peikwaa para'e. Hesu reroviaha va'e kwéry-pe oipytygwõ tygwõ oiko-vy hikwái.
16 Pehendu kena Estéfanas nhe'ẽ, xe re'ýi kwéry, Hesu reroviaha va'e kwéry. Indive oĩ va'e nhe'ẽ ave pehendu katu. Ha'e kwéry omombe'u porã Hesu rehegwa nhe'ẽ. Tapeiko ave inhe'ẽ-py.
17 Ogwahẽ-ma xe renda-py Estéfanas. Ogwahẽ-ma ave Fortunato, Acaico ave ogwahẽ-ma. Upe mbohapy va'e rexa-vy avy'a eterei. Ha'e kwéry xe pytygwõ porã ko'a-py. Peẽ peime mombyry eterei xéhegwi xe pytygwõ hagwã. Ha'e kwéry pende rekovia oĩ ko'a-py xe pytygwõ va'e.

18 Xe mbovy'a xe mokyre'ỹ eterei aiko porãve hagwã Nhandejáry rape-rupi. Peẽ ave pene mokyre'ỹ ave araka'e ha'e kwéry peiko porãve hagwã Hesu rape-rupi. Pehexakwaa rei katu íxupe kwéry hemikotevẽ-rehe. Tapejeapysaka katu ave inhe'ẽ-rehe.

19 Hesu reroviaha va'e kwéry Ásia pygwa imandu'a va'ety omondo uka pende ha-py. Áqüila, hembireko Priscila ave imandu'a va'ety omondo uka-ta ave pende ha-py. Áqüila róga-py ojogweroaty va'e Hesu reroviaha imandu'a va'ety omondo uka-ta ave pende ha-py. Hesu réry-py omondo uka peẽ-my.

20 Hesu reroviaha ko'a-py oĩ va'e ave omondo uka-ta peẽ-my imandu'a va'ety. Penhoanhukwavã kwavã rei katu pehexa uka hagwã pene mandu'aha Hesu reroviaha va'erehe.

21 Ãy xe ave xe mandu'a va'ety amondo-ta ave pende ha-py. Xe voi ajapo xe réry xe po-rupi.

22 Oĩ ramo Nhandejáry Hesu Cristo-pe ndohayhúi va'e tombohasa asy katu íxupe mombyry ojéhegwi omondo-vy Nhandejáry. Ha Hesu-pe ae xe ha'e “Eju kena, xe Járy.”

23 Nhandejáry Hesu Cristo tapende rovasa porã katu pende rexakwaa rei-vy.

24 Apohayhu voi Hesu Cristo réry-py. Amém. Opa xe nhe'ẽ.

Paulo remimombe'ukwe Corínto tetã mygwa pegwarã 2
segunda epistola de Paulo aos coríntios

1 Xe Paulo Hesu Cristo remimondo va'e. Nhandejáry remimbota-rupi aiko-ma hemimondo ramo. Xe nhande re'ýi Timóteo ndive oromondo-ta kwatia-rehe ore nhe'ẽ peẽ-my gwarã. Peẽ Corinto tetã mygwa Nhandejáry nhe'ẽ-rupi penhomboaty aty va'e pegwarã orohai peẽ-my. Hesu-rehe ojerovia va'e gwive opa Grécia yvy rupigwa pegwarã orohai ave peẽ-my.

2 Tapende rovasa porã katu Nhandejáry Nhande Ru tee va'e. Tapene mbopy'agwapy porã ave pende rexakwaa rei-vy. Hesegwa voi nhande. Nhandejáry Hesu Cristo rehegwa voi ave nhande.

Paulo ombotuvixa mba'e imboete-vy Tupã Nhandejáry-pe

3 Tupã Nhandejáry Hesu Cristo Ru-pe tanhambotuvixa mba'e voi katu. Nhande Rugwasu voi ha'e. Nhande poriahuvereko voi va'e ha'e. Nhande rexakwaa rei va'e voi ha'e. Nhane mbopy'agwapy va'e voi ha'e.

4 Jahasa asy asy ramo jepe nhane mbopy'agwapy ave va'e voi ha'e. Ha nhane mbopy'agwapy meme-gwi nhande ave jaikwaa nhande rapixa-pe ohasa asy va'e-pe nhambopy'agwapy jevy hagwã. "Xe upéixa voi ave ahasa asy va'ekwe" ja'e arã nhande rapixa-pe ohasa asy ramo imbopy'agwapy jevy hagwã íxupe. "Upe jave voi va'ekwe Nhandejáry xe mbopy'agwapy-ma va'ekwe. Xe mbopy'agwapy hagwe-rami ne mbopy'agwapy ave va'erã Nhandejáry" ja'e arã íxupe imbopy'agwapy-vy.

5 Cristo oiko hagwe-ramima ore ave oroiko-ma. Ohasa asy asy hagwe-rami ave orohasa asy ko'ánga ore oroiko-vy. Upe jave ore mbopy'agwapy joty Cristo. Ore mbopy'agwapy hagwe-rami ave oronhombopy'agwapy ave oroiko-vy.

6 Ore mbohasa asy ore momytu'eỹ hagwã mo'ã. Nhandejáry ae ore pytygwõ meme ore py'a mombaraete jevy hagwã. Upéixa oroiko ramo peikwaa va'erã penhembopy'agwapy hagwã. Ore-rami pehasa asy ramo penhembopy'agwasu kwaa arã. "Paulo-rami ahasa asy ra'e" peje arã pendejéupe pendéjehe. "Upe jave Nhandejáry oipytygwõ íxupe ra'e, ombopy'agwapy-ma ave íxupe ra'e. Nhandejáry aipo ramo xe pytygwõ arã xe mbopy'agwasu hagwã ave" peje arã. "Aha'arõ-ta xe resende hagwã Nhandejáry" peje kwaa va'erã penhembopy'agwapy-vy.

7 Aikwaa-ma voi ra'e pejeroviaha Hesu-rehe. Oroiko hagwe-rami upéixa ave peẽ peiko arã. Hesu-pe ogwerovia e'ỹ va'e pene mbohasa asy ave va'erã. Upe jave pejeroviave arã Hesu-rehe ha pene mbopy'agwapy va'erã Nhandejáry. Upe pende reko porãrã-rehe orojerovia-ma.

8 Xe re'ýi kwéry, Hesu reroviaha va'e kwéry, amombe'u porãse peẽ-my, mba'e ojehu va'ekwe ore-vy. Ásia yvy-py oroiko ramo ojehu va'ekwe ore-vy. Oroiko asyha ipohýi eterei va'ekwe ore-vy. Haimete va'ekwe ndore pu'akavéi oréjehe. "Nasẽvéi-ma va'erã ko'a-gwi" ha'e mo'ã va'ekwe. "Amano-tama xe" ha'e mo'ã va'ekwe xéjehe.

9 Orojejuka uka hagwã-ramima oroiko va'ekwe Nhandejáry-rehe anho mante orojerovia hagwã. Omano va'ekwe gwive omoingove jevy va'e voi Nhandejáry Hesu Cristo. Ore orejéhegwi rei nore mbaraetéiry. Ha'e anho mate ore mombaraeteha.

10 Ha'e ore resende ore pytygwõ-vy va'ekwe. Ndohejái va'ekwe oromano. Ahasa asy jevy ramo jepe, Hesu ndohejái voi va'erã amano hagwã ha'e va'erã xejéupe. Xe resendehaty voi Hesu. Xe ajerovia tee-ma hese.

11 Peẽ ave pembojeupi kuri pene nhe'ẽ ore-rehe Nhandejáry-pe ore pytygwõ hagwã.
Upéixa ramo heta va'e ombojeupi ramo onhe'ẽ Nhandejáry-pe ohendu va'erã ore rovasa
hagwã. Upe va'e-rehe onhangareko porã va'erã ore-rehe. Ore rovasa rire petima porã
kuri Nhandejáry-pe. Upéixa ramo he'i va'erã "Heta voi nipo ra'e xe mboeteha" he'i va'erã
Nhandejáry.

Paulo omombe'u mbava'e-gwi po hi'are oho hagwã Corinto tetã-my

12 Ko va'e xe mbovy'a voi. Xe py'apy gwive aikwaa xe reko porãha. Hesu reroviaha
e'ỹ mbyte-py, pende apyte-py, mombyrykwe-py, hi'ãgwikwe-py ave peteĩxa voi xe aiko
Nhandejáry nhe'ẽ marangatu-rupi. Ndaha'éi yvypóry arandukwe-rupi aiko upéixa.
Nhandejáry ae xe rexakwaa rei-magwi xe mo'arandu-vy, upéixa aiko. Íxupe amboete-vy
apogwereko porãse.
13 Ndaha'éi apombotavy hagwã xe nhe'ẽ amoĩ kwatia-rehe. Amombe'u porã hagwã ae
peẽ-my amoĩ kwatia-rehe pemonhe'ẽ hagwã. Xe ko peteĩxa voi xe nhe'ẽ. Aipota peikwaa
porã voi xe rehegwa nhe'ẽ.
14 Ore rekoha rehegwa peikwaa ku'a ku'a rei joty. Apombojerovia ukaseve-gwi aipota
peikwaa xe rehegwa nhe'ẽ. Nhandejáry Hesu ou jevy hagwã áry-py, avy'a arã pende-
rehe. Upe áry-py peẽ ave aipota pevy'a ave arã ore-rehe.
15-16 "Ovy'a arã xe rexa-vy" ha'e mo'ã-ma xe pende-rehe. Macedônia rape-rehe aha
ramo agwahẽse ranhe mo'ã pende ha-py. "Upéi agwahẽ jevy-ta ajukwe-vy iha-py" ha'e
xejéupe. "Upéixa ramo imokõiha agwahẽ jevy va'erã ambovy'ave hagwã íxupe kwéry"
ha'e mo'ã va'ekwe pende-rehe. "Xe pytygwõ hagwã ahave hagwã mombyryve Judéia
yvy-py aha hagwã" ha'e mo'ã ave va'ekwe pende-rehe.
17 Ajapose va'ekwe ndajapói vyteri-gwi pene nhe'ẽ rei rei ra'e xe-rehe. "Nonhemon-
geta porãiry nipo ra'e opy'a ndive" peje mo'ã araka'e xe-rehe. "Ojéhegwi rei nipo ojapo
araka'e" peje mo'ã araka'e xe-rehe. "Teko rei reko-rupi voi nipo ra'e oiko Paulo" peje
mo'ã xe-rehe. "Ajapo-ta he'i mo'ã ójehe Paulo, upéi ndojapói he'i hagwe-rami" peje mo'ã
araka'e xe-rehe.
18 Heroviapyrã voi xe remimombe'u. Nhandejáry onhe'ẽ-gwi ova e'ỹ teeháixa peteĩ-
rupi voi xe remimombe'u.
19 Ore katu, Silvano, Timóteo, xe ave, ore oromombe'u mbe'u peẽ-my va'ekwe Hesu
Cristo rehegwa nhe'ẽ. Ha'e Tupã Nhandejáry ra'y tee voi. Petẽixa voi inhe'ẽ. Anhetegwa
meme voi hemimombe'u. He'i hagwe-rami oiko meme-ta voi.
20 Tupã Nhandejáry omombe'u mbe'u va'ekwe gwemime'ẽrã kwéry-rehe. "Apohovasa
va'erã. Nde re'ýi kwéry gwive ave ahovasa va'erã" he'i voi meme va'ekwe Nhandejáry
nhane ramoigwasu kwéry-pe. Hesu Cristo-rehe jajerovia tee ramo, Nhandejáry he'i
hagwe-rami nhande rovasa voi va'erã. Ha'e he'i va'ekwe gwive ojapopa-ma va'erã
Cristo. Upéa-rehe ja'e "Amém. Upéixa ete toiko" ja'e nhamomba'egwasu-vy Nhandejáry-
pe.
21 Nhandejáry voi ore mombaraete, peẽ-my ave pene mombaraete pono jajere eterei
Cristo-gwi. Nhande poravo va'ekwe gwe'yirã.
22 Omoĩ-ma nhande-vy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e nhande py'apy pygwarã kwéry.
Oime-magwi nhande py'apy-py jaikwaa-ma, nhande rereko-ma gwe'yirã Nhandejáry.
Hemime'ẽrã-rehe nhaha'arõ kwaa-ma ave.*
23 Mbava'e-gwi po ndahái va'ekwe pende ha-py. Nhandejáry oikwaa porã voi. Pono
apombovy'are'ỹ rei ndaháiry. Nhandejáry oikwaa xe apu e'ỹ va'e voi xe.
24 Ndaha'éiry voi pende-rehe amanda hagwã ahase pende ha-py. Perovia hagwã ae
agwahẽse upe-py. Aikwaa porã-ma Hesu-rehe pejerovia porãmaha. Upéixa apopytygwõse
ae pevy'a hagwã. Kwehe ae aha ramo ra'e pende ha-py, orombovy'are'ỹ arã ra'e. Upéa-
gwi ndahái va'ekwe pende ha-py.

* **1:22** Rm 8.14-15; Ef 1.13-14

2

1 Upéa-rehe ha'e xejéupe: “Ndaha mo'ãvéi-ma xe vy'are'ỹ reheve pono ambovy'are'ỹ rei íxupe kwéry” ha'e xejéupe pende-rehe.
2 Apombovy'are'ỹ ramo kiva'e po xe mbovy'a jevy arã. Peẽ mate xe mbovy'a jevy va'erã apombovy'are'ỹ rire.
3 Upéixa-gwi ahai va'ekwe peẽ-my kwatia ani hagwã agwahẽ ramo pende ha-py xe mbovy'are'ỹ jevy. Aipota xe rerohory voi xe agwahẽ ramo pende ha-py. Ajerovia-ma voi xe pende-rehe kwéry. Xe avy'a ramo peẽ ave pevy'a arã.
4 Ahai ramo va'ekwe upéa kwatia peẽ-my gwarã xe anhemboasy eterei ajahe'o ahai-vy avy'are'ỹ-gwi. Ndaha'éi pene mbovy'are'ỹ hagwã ahai va'ekwe peẽ-my kwatia-rehe. Xe apohayhu etereiha aikwaa ukase peẽ-my.

Mba'eixa jareko hembiapo vai va'e imytu'e'ỹ va'e ójehe (Lc 17.3; Gl 6.1)

5 Gwĩ nhane mbovy'are'ỹ va'e oĩ ra'e pene pa'ũ-my. Pono xe nhe'ẽ asy eterei peẽ-my ha'e-ta: Xe naxe anhóiry avy'are'ỹ va'ekwe hese. Peẽ ave nipo pereko ave nhembyasy ra'e xe-rami ave.
6 Ko'ánga ha'e-ta peẽ-my: Ha'eve-ma. Anive pereko asy íxupe hembiapo vaikwe-rehe.
7 Peiporiahuvereko rei ae katu kuri íxupe. Pemohembiapo porã uka ae katu íxupe. Pembohory hory joty íxupe. Ani pemomytu'e'ỹ teĩ íxupe pono ojeahéi rei ójehe.
8 Upéa pejapo hagwã ajerure peẽ-my pene rembihayhu-rami joty pereko hagwã íxupe. Anive pemomandu'a teĩ íxupe hembiapo vaikwe-rehe.
9 Ndaha'éi ae upéa-rehe mante ahai va'ekwe peẽ-my upéa kwatia. Aikwaase va'ekwe ave pende rekorã-rehe. Pejapopa-ta para'e ndapejapo mo'ãi para'e xe nhe'ẽ, xe remimombe'u gwive peẽ-my, xe ndaikwaáiry joty va'ekwe. Upéa-rehe ahai va'ekwe peẽ-my aikwaase-gwi.
10 Peiporiahuvereko ramo íxupe aiporiahuvereko ave arã xe anive hagwã nhane mandu'a hembiapo vaikwe-rehe. Oĩ-ma ramo va'ekwe xe aiporiahuvereko hagwã, Hesu Cristo réry-py aiporiahuvereko-ma voi íxupe. Nhandejáry Hesu Cristo oikwaa voi xe apohayhuha enterovéa-pe.
11 Aiporiahuvereko-ma íxupe nhande joja jevy hagwã ani hagwã anhaygwasu Satanás ipu'aka nhande-rehe. Jaikwaa-ma voi nhane mbotavy va'e anhaygwasu.

Otopase mo'ã oĩru Tito-pe Paulo

12 Agwahẽ-ma ramo va'ekwe Trôade tetã-my amombe'u mbe'use mo'ã va'ekwe Hesu rehegwa nhe'ẽ upe pygwa kwéry-pe. Xe renduharã Nhandejáry omoĩ porã-ma jepe ndaxe py'agwapýi joty xe are hagwã upe-py.
13 Ndaxe py'agwapýiry ndatopái-gwi xe irũ Tito-pe. “Ma'erã po nogwahẽi a-py” ha'e xejéupe hese. “Aha-ta Macedônia yvy-py. Upe-py para'e atopa va'erã Tito-pe” ha'e xe renduharãgwe-pe. Upéi aha jevy mombyryve Tito piari.

Cristo nhane mombaraete meme

14-15 Atima porã-ta Nhandejáry-pe. Ha'e nhane moingo-ma peteĩxa Cristo ndive. Opa-rupi nhane moirũ nhande reraha-vy. Nhane mombaraete jaiko porã meme hagwã. “Ipu'aka voi ra'e Nhandejáry ra'e” he'i hagwã nhande rexaháry. Opa-rupi omohyakwã porã va'e-rami omoherakwã uka porã nhande-vy nhande rexaháry oikwaa porã hagwã Cristo rehegwa. Upéixa ramo nhane rerakwã oiko va'erã hyakwã porã va'e-rami Nhandejáry Hesu Ru-pe. Cristo nhane mbohekoha porã. Upéi nhande rekoha pyahu rerakwã mombyry-rupi oho va'erã enterove oikwaa hagwã hesegwa nhe'ẽ. Nhandejáry ndive oiko va'erã, Nhandejáry ndive oiko e'ỹ va'erã ave oikwaa arã Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ.

16 Ohenduse e'ỹ va'e ojere arã Cristo-gwi. Nhande jegwaru va'e nanhahetũseiha-rami,
nohendusé-i va'erã Nhandejáry rerakwã. Oikwaa Nhandejáry omondo hagwã mombyry
ojéhegwi. Upéa-rehe ndogwerovy'áiry inhe'ẽ. Ha gwĩ Hesu-rehe ojerovia va'e, hyakwã
porã jarovy'aha-rami, ohenduse va'erã Nhandejáry rerakwã. Ogwerovy'a va'erã inhe'ẽ.
Onhemboheko pyahuve huve va'erã oho-vy. Kiva'e po omoherakwã porã kwaa Cristo
rehegwa nhe'ẽ? Ojéhegwi rei ndoikóiry voi omoherakwã porã kwaa va'e Cristo nhe'ẽ.
17 Nhandejáry réry-py omombe'u va'e mate omoherakwã porã kwaa va'erã. Ore
niko Nhandejáry remimondo va'e voi ore. Anhete teegwa voi ore remimombe'u. Oĩ
ojéupe gwarã-rehe ombojopara rei gwemimombe'u Nhandejáry nhe'ẽ mo'ã. Ore ae katu
ndaha'éi upeixagwa inhe'ẽ va'e. Ore ore py'a porã reheve ae Cristo réry-py ore oroiko
va'e. Hesegwa nhe'ẽ tee voi ore oromombe'u va'ekwe oroiko-vy.

3

Iporãve rãve Hesu rehegwa nhe'ẽ Moisés amyrĩ remimombe'ukwe-gwi

1 Oĩ nipo ra'e gwĩ va'e ogwahẽ ramo pende ha-py perovia hagwã íxupe ogweraha
kwatia opo-py ojekwaa hagwã hese. Ore ae katu natekotevẽiry voi orogweru kwatia.
Peikwaa voi peẽ ore rehegwa. Ha ore rehegwa peikwaa porã ramo jepe oĩ joty nipo ra'e
ore-rehe onhe'ẽ rei va'e ra'e. "Kwatia nhe'ẽ-rehe Paulo ogwerovia ukase mo'ã ójehe" he'i
rei voi ra'e xe-rehe. Anive upéixa erenhe'ẽ rei xe-rehe.
2 Ore rembihayhu voi ko peẽ. Kwatia rekovía peẽ peiko. Ore nhe'ẽ renduhaty
kwéry peẽ. Pende rekoha pyahu porã rexaha oikwaa va'erã ore rekoha. "Aipo ramo
Nhandejáry réry-py voi nipo ra'e omombe'u inhe'ẽ Paulo kwéry" he'i va'erã voi ore-rehe
pende rexaha kwéry.
3 Ojehai va'ekwe-rami voi omoĩ pende py'a-py onhe'ẽ. Pende py'a potĩ porã-ma
enterovéa-pe peẽ. Kwatia-rehe jahai ramo tinta-py, pya'e opa va'erã. Hierro-py ojo'o
ramo ita-rehe ohai-vy, upe ave pya'e opa va'erã. Nde py'a-py oĩ-ma ramo katu Nhan-
dejáry nhe'ẽ, nde rekoha pyahu ndopái va'erã. Cristo rehegwa nhe'ẽ amombe'u peẽ-
my va'ekwe-gwi Nhe'ẽ Marangatu tee va'e pene mo'arandu-ma va'ekwe. Upe Tupã
Nhandejáry oikove va'e pene mo'arandu-gwi pejerovia-ma va'ekwe hese. Pende rekoha
pyahu opa e'ỹ va'e omombe'u va'erã nde rexaha-pe ore reko porãha.*
4 Ndaha'éiry voi-ma xejehegwi rei aipo ha'e peẽ-my. Cristo rembiapo apo oroikwaa
porã-gwi ae aipo ha'e peẽ-my.
5 Ndaha'éiry orejéhegwi rei ore ore mbaraete oromombe'u mbe'u hagwã Hesu re-
hegwa nhe'ẽ ore renduháry ogwerovia hagwã Hesu-rehe. Ndaha'éi ave ore ae rei
orejéhegwi rei ore arandu-gwi oromombe'u mbe'u hesegwa nhe'ẽ. Nhandejáry ae voi
ore mombaraeteha-rupi oromombe'u mbe'u hesegwa nhe'ẽ.
6 Ha'e ae ore mo'arandu-ma va'ekwe ore mombaraete-ma va'ekwe inhe'ẽ
mombe'uharã ore oroiko hagwã íxupe. Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ mombe'uharã ore
moingo-ma va'ekwe. Nhane rembypy Moisés amyrĩ remimombe'ukwe rehegwa katu
ore noromombe'úi va'e ore. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ae ore mo'arandu Hesu Cristo
rehegwa oromombe'u mbe'u hagwã. "Moisés amyrĩ remimombe'ukwe ndojapói va'e
nogwahẽ mo'ãi Nhandejáry renda-py" noromombe'uvéi. Iporãve ore remimombe'u.
"Nhe'ẽ Marangatu tee va'e pende py'apyhy ete-ma ramo pejerovia va'erã Hesu Cristo-
rehe. Peiko meme va'erã Nhandejáry ndive" oro'e meme oromombe'u-vy.*
7 Nhandejáry ohai uka va'ekwe Moisés amyrĩ-pe hemimombe'urã tekoha porã jareko
hagwã. Ita-rehe ojo'o ohai-vy va'ekwe. Upéi Moisés ogweraha upe ita Israel re'ýi
kwéry-pe. Ohexa uka-ma ramo íxupe kwéry tekoha rehegwa nhe'ẽ Nhandejáry nhe'ẽ ita-
rehe oĩ va'e, Moisés rova ohesakapa íxupe kwéry. Upéa-gwi ndikatúi omanha va'ekwe
Moisés rova-rehe hikwái. Ogwe hagwã-ramima jepe hendy mbaraete vérami joty íxupe

* **3:3** Êx 24.12 * **3:6** Jr 31.31-34

kwéry ohesaka-vy. Upéa-rupi Nhandejáry ohexa uka va'ekwe nhande-vy omba'egwasu marangatuha ombou jave nhande-vy tekoha porã rehegwa nhe'ẽ ita-rehe oĩ va'e. Ha avave ndojapopáiry hemimombe'ukwe. Upe tekoha tuja-rupi ndajaiko meméiry voi. Upéixa-gwi nhane mogwahẽ ukase mo'ã Nhandejáry oĩ ha-py Moisés remimombe'ukwe tekoha.*

8 Ko'ãy katu Nhandejáry ombou uka Nhe'ẽ Marangatu tee va'e nhane mo'arandu hagwã nhane moagwĩ uka hagwã ojéhegwi nhande rekoverã opa e'ỹ va'e ome'ẽ-vy nhande-vy. Aipo ramo upéa-rupi Nhe'ẽ Marangatu tee va'e rembiapo-rupi onhemomba'egwasuve va'erã voi Nhandejáry.

9 Iporã teĩ voi-ma Moisés amyrĩ remimombe'ukwe. Nhande reko porã va'erãha ohexa uka teĩ va'ekwe nhande-vy. Ndajajapo porãi-gwi ae omopotĩ ukase mo'ã nhande py'a. Iporãve íxugwi Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ. Nhande py'a omopotĩ va'e ohexa porã uka nhande-vy. Omboyke nhandéhegwi nhande py'a vaikwe. Iporã ete voi hesegwa nhe'ẽ.

10 Upéa-rehe nhande jaikwaa porãve Nhandejáry ipu'akaha. Upéixa ramo Hesu rehegwa nhe'ẽ yke-rehe oĩ ramo Moisés remimombe'ukwe tekoha, iporãve rãve vérami teĩ íxugwi.

11 Upe nhe'ẽ tuja omomba'egwasu porã voi jepe "Ijapy rei va'erã kóa nhe'ẽ peẽ-my" he'i va'ekwe Nhandejáry nhande-vy. Ha "Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ katu ndopái va'erã peẽ-my" he'i ae hesegwa nhe'ẽ porã-rehe omomba'egwasuve-vy.

Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oĩ ha-py mba'eve ndaipu'akavéi-ma va'erã nhande-rehe

12 Upéixa-gwi ore oronhembopy'agwasu oromombe'u mbe'u hagwã Nhandejáry Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ. "Nhandejáry ndive jaiko va'erã voi. Cristo-rehe ha-py omboyke nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe" oro'e orejéupe. Oroha'arõ tee voi arã indive oroiko hagwã.

13 Ndorojapói Moisés amyrĩ ojapo hagwe-rami. Ha'e omonde va'ekwe oakã rehegwa ojehovaomi-vy. Ndoipotái-gwi he'ýi kwéry, Israel remiarirõre oikwaa nahendyveimaha hova.*

14 Ha'e kwéry ndoikwaái va'ekwe mba'e po he'ise upe va'e. Nhandu kyha-py ojeavoaha-rami voi oĩ va'ekwe inhakã-rehe ojopia va'e. Ohendu teĩ. Ko'ãy peve nhandu kyha-py ojeavoapa va'e-rami voi joty okwa hikwái. Oarandu porãrã-rehe ndoikwaáiry vyteri hikwái. Oikwaa jokupepa rei. Yma gware Nhandejáry nhe'ẽ omonhe'ẽ ramo ohendu teĩ. Ha ohendu e'ỹ va'e-rami joty voi oiko hikwái. Ndoikwaái mba'e pa he'ise. Peteĩxa oiko-ma ramo Hesu Cristo ndive rire ae oikwaa-ma va'erã.

15 Ãy peve Moisés amyrĩ remimombe'ukwe omonhe'ẽ jave oĩ ipy'a jeavoaha va'e. Ndoikwaa porãi anhetegwa va'e-gwi ipy'a jeavoaha vyteri hikwái.

16 Hesu Cristo-rehe ojerovia ramo ae katu ojepe'a paete arã íxugwi ipy'a jeavoaha vérami oĩ va'e.

17 Upe kwatia-py "Nhandejáry" he'i ramo, "Nhe'ẽ Marangatu tee va'e" he'ise. Ha Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oĩ ha-py mba'eve ndaipu'akavéi-ma va'erã nhande-rehe. Nhane mo'arandu meme arã jaiko meme hagwã inhe'ẽ-py.

18 Cristo-rehe jajerovia-magwi peteĩ teĩ nhande rova avoaha e'ỹ va'e-ramima jaiko. Ndaiporivéi-ma nhande-vy nhandu kyha ramigwa nhande py'a jeavoaha. Espéko-py jajehexaha-rami Nhandejáry mba'egwasuha ipu'akaha ave ohexa uka nhande-rehe. Ojehexa jave, nhande reko ojehe'ave ave oho-vy Cristo-rehe. Hekoha-ramima jaiko porãve rãve jaha-vy. Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e rembiapo voi upe nhande reko pyahu-ma.*

---

* **3:7** Êx 34.29 * **3:13** Êx 34.32 * **3:18** Rm 8.29; 1 Jo 3.2-3

4

Hetea'e reheve Paulo omombe'u Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ

1 Nhandejáry ore poriahuvereko-magwi Hesu rehegwa nhe'ẽ mombe'uha ramo ore
moingo-ma va'ekwe. Upéa-gwi ore retea'e reheve oromombe'u Hesu Cristo rehegwa
nhe'ẽ.
2 Nore rembiapo vaíry. Norogwenotĩry ore rembiapokwe. Nhandejáry nhe'ẽ ra'anga
noromombe'u mo'ãi. Norombojopara reíry va'ekwe imombe'u-vy inhe'ẽgwe. Oporom-
botavy e'ỹ va'e voi ore. Nhandejáry oikwaa voi ore rekoha. Nokanhýi mba'eve íxugwi.
Anhetegwa mante ore remimombe'u va'e voi. Upéixa orojekwaa uka enterove va'e-upe.
3 Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ enterove ohendu hagwã oromombe'u mbe'u oroiko-vy.
Ohenduse e'ỹ va'e-gwi mate onhemi rei oiko-vy ore remimombe'u. Ipy'a jeavoaha va'e-
rami voi oiko gwĩ Nhandejáry-gwi mombyry oikose va'e kwéry. Ohasa asy hagwã-py oho
va'erã hikwái.
4 Anhaygwasu-pe ae ogwereko gweko járy ramo hikwái. Ha'e omopytũmba íxupe kwéry
pono ojerovia Hesu-rehe. Omohesakãmba porã mo'ã íxupe kwéry Cristo rehegwa nhe'ẽ.
Nhane remimomba'egwasu va'e voi Cristo. Ha'e hekoha peteĩxa Nhandejáry rekoha
ndive.
5 Ha ore katu hesegwa nhe'ẽ meme ore remimombe'u. Noromombe'úi ore orejéhegwi
rei. Hesu Cristo Nhandejáry voiha mante ore remimombe'u. Ore niko oroiko pene
rembigwái-rami rei Hesu Cristo nhande rayhuha-gwi.
6 “Tahembipe” he'i va'ekwe Nhandejáry. Pytũ rei va'ekwe omohembipe hagwe-
rami, ãy omohembipe ave Nhandejáry nhande py'apy-py nhane mo'arandu hagwã
ójehe. Hesu Cristo-rehe hekoha porã tee jahexakwaa ramo jaikwaa-ma ave Nhandejáry
imba'egwasuha.*

Nhandejáry mate oĩ Paulo mombaraeteha

7 Upéixa voi hyru yvyjygwe gwigwa-py omoĩ iporãve va'e. Upéixa ete ave mba'e
ryru-rami rei ore oroiko. Nhandejáry omoĩ va'ekwe ore py'apy-py onhe'ẽ marangatu
porã ete va'e. Upéa-rehe oroikwaa-ma voi Hesu Cristo Nhandejáry tee voiha. Ipu'aka
teeveha oroikwaa-ma voi. Ore mo'arandu porã enterove oikwaa hagwã. Ndaha'éiry voi
orejéhegwi rei ore mbaraeteha. Nhandejáry ore mombaraeteha va'e ae ojekwaa hagwã
ore reko-rehe.
8 Ore-vy katu, gwĩ Hesu rehegwa nhe'ẽ nohenduséi va'e ore jopyve pyve va'ekwe
ore moingo asy-vy. Ore rereko asy vai ramo jepe oronherenohẽ jevy joty íxugwi.
Ndorojepy'apýiry voi oroiko-vy orójehe. Ore py'a rerovase va'e oĩ ramo jepe ore-vy
ndorojepy'a rerova ukáiry joty íxupe. Akói joty voi ore orojerovia Hesu-rehe.
9 Oĩ heta voi ore-rehe ija'e'ỹ va'e ore rereko asy va'e. Nhandejáry ae ore pytygwõ voi. Ore-
rehe ija'e'ỹ va'e ore reity jepe teĩ oropu'ã jevy joty oroho-vy orojerovia-gwi Nhandejáry-
rehe.
10 Ore jukase meme ore-rehe ija'e'ỹ va'e. Hesu rereko hagwe-rami ave ore rerekose
mo'ã. Hesu ae ore mombaraete. Upéa-gwi ore rexaháry ohexa kwaa ore-rehe he'i hagwã
“Hesu nipo oikove tee va'e voi ra'e” he'i hagwã.
11 Oroikove peve gwive ore mbohasa asy meme ore jukase-vy oroiko-gwi Hesu rem-
bigwái ramo. Upéixa oroiko jave ojehexa uka ore reko-rehe Hesu oikove jevymaha.
“Hesu voi nipo ra'e oipytygwõ Paulo kwéry-pe. Hesu voi nipo ra'e oikove jevy-ma” he'i
hagwã ore rexaháry.
12 Hesegwa nhe'ẽ oromombe'u-gwi oromano va'erã-ramima ore oroiko. Ha peẽ ae katu
inhe'ẽ oromombe'u-gwi pene moingove porã-ma Hesu.

---

* **4:6** Gn 1.3

13 Yma va'ekwe hese ojerovia va'e ohai Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe “Aroviagwi amombe'u” he'i. Ore ave, orogwerovia-gwi oromombe'u mbe'u ave Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ.*
14 Omano rire Hesu Cristo, Nhandejáry omoingove jevy íxupe. Oroikwaa-ma ave nhamano rire Nhandejáry nhane moingove jevy va'erã Hesu ndive. Pene ndive ore reraha va'erã gwenda-py.
15 Orohasa asy pende-rehe ha-py oroikwaa uka hagwã peẽ-my Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ pende retave tave hagwã pejerovia-vy Hesu-rehe. Upéixa ramo oĩ arã hetave tave ojerovia va'e Hesu-rehe. “Atima xe Járy” he'i meme arã hikwái. Hetave tave oĩ va'erã omomba'egwasu va'e Nhandejáry-pe.

Nhande rereko asy ramo jepe nhamondo mondo nhande resa yváy-py oĩ va'e-rehe (Rm 8.17-18)

16 Upéixa-gwi ndore py'a rerahái oroiko asy ramo jepe. Ore rete-pe ore mokãgwe rasypa jepe, ore py'a katu onhemoatyrõve rõve oho-vy.
17 Ore-rehe ija'e'ỹ va'e ore rereko asy tee jepe ndorojohu vaíry joty ore. “Ndahi'are etéiry” oro'e joty orejéupe. Yváy-py ore momba'egwasu porãve rãve va'erã ore rereko porã-vy opa e'ỹ reheve.
18 Upéixa-gwi ndaha'éi niko jahexa va'e-rehe oromondo ore resa oroiko-vy. Jahexa e'ỹ va'e-rehe ae oromondo mondo ore resa. Jahexa va'e ndahi'aréi va'erã. Jahexa e'ỹ va'e katu opa e'ỹ va'erã.

5

Nhandejáry ndive jaiko va'erã-rehe javy'a ha'arõ-vy

1 Ko nhande rete nhande tapýi rei voi. Ho'a rei arã nhamano ramo. Jaikwaa-ma niko ho'a-ma ramo, ombohekovia arã nhande-vy yváy-py Nhandejáry Hesu Cristo renda-py. Ndaha'éi nhane rembiaporã upe nhande róga teerã. Nhandejáry rembiapo ae ijapopyre opa e'ỹ va'e ome'ẽ arã nhande-vy nhande rete pyahurã jevy.
2 Ore ao pyahu-py oronhemondese etereiha-ramima oroiko-ma ore. Ore rete pyahurã oroiporuse eterei ore. Ndaha'éi ore py'a kane'õ-gwi, iporãve va'e orohexaséi-gwi ae.
3 Nhane nhe'ẽ reko katukwe ombohete jevy ave va'erã yváy-py. Ndoiko reivéi-ma va'erã nhane nhe'ẽgwe upe-py. Nhanhemonde va'erã-rami nhande rete pyahupa-ma va'erã upe-py.
4 Nhande tapýi rei vérami jaiporu va'e nhande rete rasypa rei nhahendu. Ha ore katu haimete noroha'arõ kwaáiry ore rete resakã-rehe. Ndaha'éi teĩ jepe oromanose-gwi. Oronhemondese eterei-ma ae ore rete pyahurã-py. Iporã eterei ore-vy omano e'ỹ va'erã.
5 Nhandejáry voi ojapo va'ekwe nhande reterã. Omoingo-ma nhande py'apy-py Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Pe Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ome'ẽ ranhe va'ekwe nhande-vy Nhandejáry yváy pygwarã-rehe nhaha'arõ kwaa hagwã.
6 Upéa-rehe ore mbaraete reheve oroiko ko'a-py. Nhande rete jaiporu ramo ae mombyry jaiko joty Nhandejáry renda-gwi. Indive jaiko va'erã-rehe javy'a ha'arõ-vy.
7 Ndaha'éiry jahexa va'e-rehe orovy'a. Orogwerovia-gwi ae orovy'a ha'arõ-vy orogwahẽ hagwã íxupe.
8 Ore py'agwapy porã oroiko-vy. Ndorokyhyjéi oromano hagwã-rehe. Ore-vy iporãve ore retekwe oroheja Nhandejáry róga pygwa ramo oroiko hagwã.
9 Upéa-rehe orombovy'ase eterei Nhandejáry-pe hemimbota orojapo-vy. Ore rete-py oroime reheve, oroime e'ỹ ramo ave, íxupe mate orombovy'ase oroiko-vy.
10 Nhande kwéry enterove gwive jajehexa uka-ma va'erã Hesu Cristo-pe. Imburuvixagwasu ramo nhaĩ-ma va'erã hovagwy-py. Nhande rete jaiporu aja ramo iporã para'e

* **4:13** Sl 116.10

naiporãi para'e nhane rembiapo oikwaa uka va'erã peteĩ teĩ-pe. Ome'ẽ va'erã nhande-vy peteĩ teĩ-pe nhane rembiapokwe repy.

Hesu remimbota mante ojapose Paulo rehegwa nhe'ẽ

11 Upe va'e oroikwaa-gwi, Cristo rovagwy-py nhane monhembo'ytaha oroikwaa-gwi, orojapo japo inhe'ẽ oroiko-vy. Oromombe'u anhetegwa nhe'ẽ enterovéa-pe, hetave tave va'e orombojerovia tee uka hagwã hese. Ore rekoha ore py'a gwive oikwaapa voi Nhandejáry. Ha peẽ ave aipota peikwaa pende py'a gwive ore ore rekoha porãha. Anhetegwa mate voi ore remimombe'u.

12 Upéa ha'e ramo ndaha'éi anhemboete-gwi rei. “Xe reko porã” nda'éiry xe anhembotuvixa mba'e hagwã. Aipota peikwaa xe rekoha pejoko kwaa hagwã ore-rehe onhe'ẽ rei rei va'e. Ha'e kwéry onhembotuvixase rei nipo ra'e peẽ-my. Hekoha porã vérami ojehexa uka porãse rei peẽ-my. Nopenáiry voi nipo ra'e opy'apygwa-rehe ra'e. Ore ae anhei teerupi mante oroiko.

13 Ndopo ha'e-gwi “Itavy rei-ma Paulo” peje arã para'e xe-rehe. Aipo ramo itavy va'erami jepe xe taiko, Nhandejáry-pe katu xe amomba'egwasu aiko-vy. “Hi'arandu voi Paulo” peje arã para'e xe-rehe. Aipo ramo pejerovia porãve rãve hagwã Hesu-rehe, xe ae taiko xe arandu ramo.

14 Hesu xe rayhu eterei-gwi ndajaposéi xe ae xe remimbota. Hemimbota ae mante ajapose. Xe retea'e reheve ajapose Hesu remimbota. Aikwaa-ma peteĩ va'e omano va'ekwe enterove rekovía. Upéixa-gwi enterove opyta-ma omano va'ekwe-rami.

15 Hesu omano va'ekwe nhande-rehe ha-py. Ndaha'éi nhandéjehe anho rei jaiko hagwã omano va'ekwe. Hese mante jaiko hagwã yma omano va'ekwe ha'e nhande-rehe ha-py. Omano ete rire oikove jevy va'ekwe hese ha-py ae ãy jaiko porã hagwã ponove jajapose va'e rei jajapo.

16 Upéa-gwi ko'ánga gwive xe akã gwigwa rei nanhe'ẽ reisevéi avave-rehe. Yma va'ekwe xe akã-gwi rei anhe'ẽ va'ekwe Hesu-rehe. Ãy katu xe nanhe'ẽ reivéi-ma arã upéixa hese. Ahexa kwaa-ma hese hekoha-rehe.

17 Upéixa-gwi jajerovia-ma ramo Hesu-rehe nhane mbohekoha pyahupa-ma peteĩxa ondive gwarã voi. Nhande rekoha tujakwe jahejapa-ma. Ãy katu nhanhypyrũ-ma nhande rekoha pyahu reheve jajapo meme hagwã inhe'ẽ.

Nhandejáry nhane mbojerovia ukase Cristo-rehe (Rm 5.10; Ef 6.20; Cl 1.20)

18 Nhande rekovía Cristo omano va'ekwe. Upéa-rupi Nhandejáry ombopyahu-ma va'ekwe nhande py'a nhande-vy. Yma va'ekwe nanhande a'éi Nhandejáry-rehe. Nhande a'e e'ỹha ramo jepe jareko va'ekwe íxupe, ha'e ae joty nhane mboheko pyahu va'ekwe jaiko hagwã he'ýi ramo jaroja hagwã íxupe nhande rekoha. Nhane rembiaporã ome'ẽ-ma ave nhande-vy enterove-pe nhambojerovia uka hagwã hese he'ýi kwéry ramo oiko hagwã ogwerojoja hagwã íxupe gwekoha hikwái.

19 “Nhande rekovía Cristo omano va'ekwe nhande repy-vy. Omboyke voi va'ekwe nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe. Upéixa-gwi Nhandejáry naimandu'avéi nhane rembiapo vaikwe-rehe. Hese ojerovia va'e Nhandejáry ogwereko gwe'ýi tee ramo. Oa'e e'ỹha ramo rei ndogwerekovéiry.” A-rami voi ore mbo'e uka va'ekwe ore remimombe'urã ome'ẽ-vy ore-vy. Oipota enterove va'e oikwaa upe va'e.

20 Upéixa-gwi Cristo réry-py apomo'arandu peẽ-my. Nhandejáry ore mbou uka va'ekwe peẽ-my oromombe'u hagwã inhe'ẽ. Cristo réry-py, hekovía, orojerure meme peẽ-my apombojerovia tee ukase Cristo-rehe. Penhemoĩ uka katu Nhandejáry-pe he'ýi ramo pejeheko mbojoja-vy.

21 Ojejavy e'ỹ va'e tee jepe Cristo, nhane rembiapo vaikwe omoĩmba joty va'ekwe
hese Nhandejáry. Nhande rekovía ojuka va'ekwe íxupe. Upéa-rupi nhane mopotĩse
Nhandejáry hekoha porã-ramima jaiko hagwã, Cristo ndive peteĩxa jaiko hagwã.

6

1 Ore katu Nhandejáry rembigwái ramo oroiko hembiapo orojapo-vy. Upéixa-gwi ore
orojerure peẽ-my ani hagwã pende resarái Nhandejáry-gwi. Ha'e pende rexakwaa rei
araka'e pende rovasa-vy. Pende rovasa rire ani pejere teĩ íxugwi. Perova tee katu pende
rekoha hekoha-rupi.
2 Nhandejáry kwatia-rehe oĩ va'e nhe'ẽ kóixa he'i:
“Orohendu-ma va'ekwe aporohovasaseha óra-py orohendu-ma va'ekwe oroipytygwõ
hagwã. Ororesendeseha óra-py oroipytygwõ-ma va'ekwe”*
he'i Nhandejáry kwatia-rehe oĩ va'e. Ãy nhande rexakwaa reiha óra voi, nhane resende
hagwã óra voi ko'ánga.

Gweko-rehe Paulo ojehexa uka Nhandejáry rembigwaiha

3 Enterovéa-pe orombojerovia ukase oroiko-vy Hesu-rehe. Ore reko porã meme voi
ore “Paulo-rehe ha-py rei ndajeroviaséi Hesu-rehe” pono he'i ore-rehe.
4 Ore ae katu ore reko jejavy e'ỹ-rupi orojehexa ukase ore Nhandejáry rembigwái
teeha. Upéa-rehe ore rereko asy ramo jepe Hesu-rehe ija'e'ỹ va'e kwéry, noronhe'ẽi joty
voi ore. Oroikotevẽ eterei ramo jepe, ndorojerure ruréi joty oroiko-vy. Oronhemboasy
ramo jepe, norogweronhe'ẽi joty ore ore nhemboasyha orokirirĩ rei oroiko-vy.
5 Ore nupã nupã va'ekwe, ore moĩ moĩ va'ekwe preso. Ore-rehe ipoxypa-gwi ojog-
weroaty aty va'ekwe ore-rehe. Ore kane'o teĩ-ma ore rembiapo eterei-gwi. Oroke e'ỹ
reheve, ore rembi'u e'ỹ reheve ave oroiko oromba'apo apo oroiko-vy. Upéixa jepe ore
reko orokirirĩ rei joty ore orojehexa uka porã hagwã Nhandejáry rembigwái voiha ramo
ore.
6 Ore reko potĩ va'e voi ore. Oroikwaa porã Hesu rehegwa nhe'ẽ oromombe'u mbe'u
jevy hagwã. Ore re'ýi e'ỹ va'e-pe gwive túvy-rami orogwereko enterove va'e-pe. Oro-
porohayhu va'e voi ave ore. Upéixa ore reko porã-rehe orojehexa uka ore Nhandejáry
rembigwaiha. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ore py'apyhy paite-ma. Oromombe'u jave
Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ Inhe'ẽ Marangatu tee va'e omo'arandu-ma henduháry-pe.
7 Anhete voi ore nhe'ẽ. Nhandejáry remimbopu'aka voi ore. Heko porã tee-rupi
oroiko-gwi oromokirirĩ uka ore-rehe ija'e'ỹ va'e-pe. Ore reko porãrã ome'ẽ me'ẽ ore-vy
Nhandejáry. Hembigwái voi ko ore.
8 Oĩ ore mboete ore momba'egwasu va'e. Oĩ ave ore momba'e rei rei va'e. Oĩ ore
moherakwã vaise mo'ã va'e. Oĩ ave ore moherakwã porã porã va'e. Oĩ ave “Ijapu
eterei Paulo oirũ ndive” he'i rei va'e ave ore-rehe. Ore ae katu anhei teegwa voi ore
remimombe'u.
9 Ndahexa pytýiry-rami po ore. Heta-ma jepe ore kwaa porãha ore. Oromano mano
hagwã-rami jepe oroĩ ramo, ãy peve joty oroiko. Ore rereko asy meme va'ekwe, ndore
jukáiry joty.
10 Ore mbovy'are'ỹ ramo jepe, orovy'a meme joty oroiko-vy. Ore poriahu ete
jepe, orombohekoha porã joty heta va'e-pe oromo'arandu-vy íxupe kwéry Hesu re-
hegwa nhe'ẽ-py. Ore renduha kwéry oiko porã katu Hesu rehegwa nhe'ẽ rendu-vy.
Mba'eve ndorogwerekói ramo jepe, ore niko opamba'e orogwereko va'e voi Nhandejáry
renonde-py.
11-13 Xe py'apy gwive anhemombe'u kuri peẽ-my, peẽ Corinto tetã mygwa kwéry-pe.
Mba'eve nanhomĩ nhomĩry pendéhegwi. Ndapeikói jepe xe reko-rami. Xe apohayhu voi

* **6:2** Is 49.8

joty. Peẽ ae naxe rayhúiry. Gwa'y kwéry-pe túvy ojerureha-rami xe ave ajerure peẽ-my xe apogwerekoha-rami xe rereko hagwã ave peẽ.

Ndikatúi Hesu reroviaha omoirũ rei herovia e'ỹha-pe
(1 Co 10.20-21; 1 Jo 1.6)

14 Ani eremoirũ eterei teĩ ereiko-vy Hesu rerovia e'ỹha-pe pono pene mbojehe'a jevy ójehe. Peteĩxa ani pembojehe'a teĩ pende rekoha hekoha kwéry-rehe. Mba'éixa po ojopohu pohu-ta hekoha porã va'e hekoha vai va'eha-rupi? Pytũ hesakã va'e jaikwaa voi, ndojehe'áiry voi ojóehe. Upéixa ave ndikatúi Hesu reroviaha omoirũ meme herovia e'ỹha-pe. Ani eremoirũ eterei teĩ Hesu-rehe ojerovia e'ỹ va'e-pe.

15 Mba'éixa po oiko porã va'erã anhaygwasu Cristo ndive? Ndikatúi voi. Ndaha'éiry hesegwa-gwi. Upéixa ave ndikatúi Hesu reroviaha omoirũ meme herovia e'ỹha-pe. Ani eremoirũ irũ teĩ Hesu-rehe ojerovia e'ỹ va'e-pe.

16 Mba'éixa po opyta-ta Nhandejáry róga-py tupã ra'anga rei? Naiporã vóiry oiko upe-py. Nhande, Hesu Cristo-rehe jajerovia va'e kwéry, jaiko-ma Nhandejáry róga tee ramo. Ha'e Tupã tee. Hekove porã tee va'e voi Nhandejáry. Ha opyta nhande py'apy-py, nhande koty-py oiko. Ha'e he'i va'ekwe:

“Xe aiko-ta ipy'apy-py. Ijapyte-rupi agwata-ta. Aiko-ta íxupe kwéry heko járy ramo. Ha'e kwéry oiko-ta xe re'ýi kwéry ramo.*

17 Upéixa-gwi ani erepena anho ngatu rei ivai va'e-rehe. Ndikatúi erereko ne irũ tee-rami xe-rehe ojerovia e'ỹ va'e kwéry-pe. Erenhemomombyry ae arã mba'e ky'a-gwi. Upéixa erejapo ramo oromogwahẽ porã va'erã xe ha-py.*

18 Aiko arã nde ru ramo. Nde ave ereiko arã xe ra'y ramo, xe rajy ramo ave”*
he'i va'ekwe Nhandejáry ipu'aka tee va'e.

7

1 Upe nhe'ẽ jaikwaa-gwi xe rembihayhu kwéry, tanhanhemopotĩ kena opa ivai va'e-gwi. Nhande rete-py ivai va'e-gwi, nhande py'apy-py ivai va'e-gwi tanhanhemopotĩ katu jaiko porã hagwã Nhandejáry-pe, ha'e he'i hagwã peteĩ teĩ nhande-rehe: “Onhemo-marangatu xe mboete-vy. Opy'apy gwive onhemopotĩ xe-rehe ojerovia ete-gwi” he'i hagwã nhande-rehe Nhandejáry.

“Xe rembiayhu va'e voi peẽ” he'i Paulo Corinto pygwa kwéry-pe

2 Ha xe ko ajerure-ta peẽ-my ore rayhu hagwã-rehe. Pende py'a gwive pehendu hagwã xe nhe'ẽ. Xe py'a gwive xe rembiayhu va'e voi peẽ. Naxe rembiapo vaíry avave-pe xe. Oĩ onhembohekoha vai va'e. Xe ae avave-pe nambohekoha vaíry. Xe ko nambotavýiry voi avave-pe.

3 Upéixa ha'e ramo jepe, “Pene rembiapo vai ko” nda'éi joty va'erã peẽ-my. Ha'e jevy-ta joty peẽ-my “Peẽ ko xe py'a gwive xe rembiayhu va'e voi peẽ. Jaiko gwive onhondive nhamano peve onhondive xe py'a ete gwive apohayhu. Xe re'ýi ramigwa voi peẽ.”

4 Ajerovia porã pende-rehe. Apomoherakwã porã opa-rupi. Xe py'agwapy jevy-ma pende-rehe. Opamba'e ahasa asy ramo jepe pende reko arovy'a joty.

Tito omoirũ jevy-ma Paulo-pe

5 Macedônia yvy-py orogwahẽ ramo va'ekwe ndikatúi oropytu'u porã. Ndore py'agwapýi voi va'ekwe oropytu'u e'ỹ-vy. Ore jerekwe-rupi ore mbohasa asy va'ekwe-gwi ore py'a kyhyje va'ekwe voi oroiko-vy.

6 Nhandejáry ae katu ore mbopy'agwapy jevy-ma. Ojepy'apy va'e-pe ombopy'agwapy kwaa voi Nhandejáry. Ha ore mbopy'agwapy-ma. Tito ogwahẽ ore-vygwi ore mbopy'agwapy jevy-ma Nhandejáry.

* **6:16** Lv 26.12; Ez 37.27 * **6:17** Is 52.11 * **6:18** 2 Sm 7.14; 1 Cr 17.13

7 Ndaha'éiry igwahẽha-rehe rei ore py'agwapy. Omombe'u kuri xe-vy pende rekoha:
“Corinto pygwa kwéry nde rexa nga'u voi kuri. Ojepy'apy nipo ra'e nde-rehe” he'i pende-
rehe. “Ha'e kwéry omboasy gwembiapokwe ra'e” he'i. “Nde ereipota va'e ojapose voi”
he'i xe-vy pende reko mombe'u-vy. Upéa ahendu ramo xe mbovy'a jevy-ma.

8 Perovy'are'ỹ voi ra'e xe nhe'ẽ araha uka va'ekwe peẽ-my kwatia-rehe. Upéa-rehe
“Ma'erã po ra'e araha uka íxupe kwéry upe kwatia?” nda'éi ramo jepe, haimete aipo-
rami ha'e va'ekwe pende vy'are'ỹha rerakwã rendu-vy. “Corinto pygwa ndovy'avéi ne
rembihaikwe-rehe” omombe'u jevy-ma ramo xe-vy, ndahi'aréi upéixa peiko ramo jepe,
haimete-ma anhemboasy peẽ-my ahai hagwe-rehe.

9 Ãy ae avy'a jevy. Ndaha'éi pevy'are'ỹ hagwe-rehe avy'a. “Iporã jarova nhande
rekoha” peje ra'e-gwi ae xe mbovy'a jevy peẽ. Nhandejáry pene mbovy'are'ỹ uka
va'ekwe pene mo'arandu hagwã. Pevy'a e'ỹ-rupi ojapo porã pende-rehe Nhandejáry.
Upéa-rehe ndorojapo vaíry va'ekwe joty pende-rehe.

10 Nhandejáry nhane mbovy'are'ỹ uka jarova hagwã nhande rekoha nhane rembiapo
vaikwe omboyke hagwã nhandéhegwi. Teko rei reko rupi oiko va'e ae ndaha'éi upéixa.
Ivy'are'ỹ ramo jepe nonhemohi'agwĩry Nhandejáry-gwi. Onhemomombyryve ryve joty
íxugwi.

11 Pemondo porã katu pende resa pende rekokwe-rehe pene mandu'a porã hagwã
mba'éixa pa Nhandejáry pende rovasa pene mbovy'are'ỹ-gwi. Pene vy'are'ỹha-gwi pene
mboetea'e nipo ra'e pejapo hagwã hemimbota. Pene mokyre'ỹ ra'e pende reko porãha
pehexa uka hagwã xe-vy ra'e. Hembiapo vai va'ekwe-pe pereko asy nipo ra'e. Peẽ
pekyhyje nipo ra'e. Xe rexa nga'u voi nipo ra'e. Pene rakate'ỹ ave nipo ra'e xe-rehe.
Pya'e pereko asy nipo upe mba'e vai apohare-pe ra'e. Upéixa peiko-gwi, ojekwaa pende-
rehe xe nhe'ẽ pehenduha. Ndapeikói voi ra'e upe va'e reko-rupi.

12 Araha uka-ma ramo va'ekwe peẽ-my upe kwatia nhe'ẽ ndaha'éiry hembiapo vai
va'ekwe-rehe mate ahai va'ekwe peẽ-my. Ndaha'éiry ave hese hembiapo vai va'ekwe-
rehe ave. Pende rehegwa voi upe va'e kwatia. Aipota eterei voi pene momandu'a xe-
rehe Nhandejáry “Nhane rembihayhu voi Paulo” peje hagwã xe-rehe. Upéa-rehe voi ahai
va'ekwe peẽ-my upéa kwatia.

13 Upéixa ramo aikwaa-ma xe rayhu teeha voi ra'e. Upéa-rehe xe py'agwapy jevy-ma
ãy arovy'a jevy-ma. Tito ave xe mbovy'a-ma ave. Ha'e ovy'a eterei-gwi xe avy'a ave.
“Corinto pygwa xe mogwahẽ porã kuri” he'i Tito pende rekoha omombe'u-vy xe-vy.
“Omoro'ysã jevy-ma xe py'apy-py” he'i ave Tito pende-rehe. Upéixa-gwi avy'a jevy xe
ave.

14 Yma va'ekwe apomoherakwã porã va'ekwe Tito-pe. “Ne mogwahẽ porã arã Corinto
pygwa kwéry” ha'e va'ekwe íxupe pende-rehe. “Oromondo-gwi ohendu arã ne nhe'ẽ”
ha'e ave pende-rehe. Ha nanhemotĩry xe ha'e hagwe-rehe. Anhetegwa meme mate ha'e
peẽ-my. Upéixa ave apomoherakwã porã ramo va'ekwe Tito-pe anhete tee voi upe xe
nhe'ẽ.

15 Ha'e pende rayhuve huve ra'e imandu'a ramo pende-rehe. “Xe mogwahẽ porã kuri.
Xe nhe'ẽ ohendu porã” he'i pende-rehe. Pene kyre'ỹ nipo ra'e hemimombe'u pejapo-vy.
Xe remimondo va'e-gwi para'e penhemoĩ nipo ra'e ipogwy-py xe mboete-vy nipo ra'e.
Upéixa araka'e perohory íxupe imogwahẽ-vy.

16 Xe katu avy'a pende-rehe. Ajerovia pende reko-rehe xe.

8

Nhame'ẽ katu opamba'e nhane rakate'ỹ e'ỹ reheve
(At 11.29; Rm 15.25-27; 2 Co 9.7-8)

1 Xe re'ýi kwéry, Hesu reroviaha kwéry, amombe'use peẽ-my mba'éixa pa Nhandejáry
oheko mbo'e Macedônia pygwa-pe, ójehe ojerovia va'e-pe. Oheko mbo'e íxupe kwéry
ohexakwaa porã rei hagwã gwapixa kwéry-pe.
2 Ha'e kwéry ohasa asy eterei ramo jepe ovy'a joty. Iporiahu ramo jepe ha'e kwéry
ome'ẽ heta voi iporiahuve va'e-pe. Ndahetái jepe ogwereko nahakate'ỹiry gwemime'ẽrã-
rehe.
3-5 "Ore ave orome'ẽse Judéia pygwa kwéry Hesu reroviaha va'e kwéry-pe. Orome'ẽ-
ta nde-vy ore pirapire ereraha hagwã íxupe kwéry ipirapirerã" he'i va'ekwe ore-vy.
Oikotevẽ jepe ohexakwaa rei joty gwapixa-pe. "Hetave tave orogweraha ukase nde-
vy íxupe kwéry, iporiahu va'e kwéry pegwarã" he'i ore-vy. "Ndaha'éiry eremanda-gwi
ore-vy orome'ẽ. Ore ae voi orome'ẽse-gwi orome'ẽ" he'i va'ekwe ome'ẽ-vy. Ore ae oro'e:
"Iporiahu-gwi ra'e ndahetái opirapire ogweraha uka va'erã" oro'e rei va'ekwe hese
kwéry. Heta voi ore-vy ogweraha uka opirapire. Onheme'ẽ ete ranhe ra'e Nhandejáry-
pe. Upéi ojapose eterei voi ra'e inhe'ẽ. Xe nhe'ẽ ave ojapose voi ave ra'e.
6 Upéixa ha'e kwéry ojapo ramo xe mandu'a jevy pende-rehe peẽ Corinto tetã mygwa
kwéry-rehe. Upe jave anhomongeta Tito ndive. "Ereime ramo araka'e Corinto tetã-my er-
emombe'u íxupe para'e pirapire omboaty hagwã iporiahu va'e-pe ome'ẽ hagwã. Upéixa-
gwi iporã ereho jevy Corinto tetã-my" ha'e kuri Tito-pe. "Ereime jave araka'e onhypyrũ-
ma ra'e omboaty hagwã gwemime'ẽ me'ẽrã. Aipo ramo tereho jevy teremokyre'ỹ jevy
íxupe kwéry heta heta omono'õ hagwã gwemime'ẽrã. Upéixa ramo ha'e kwéry ohexa
uka va'erã Hesu re'ýi ojohayhuha gwembiapo porã ojapo-vy" ha'e ave íxupe oho hagwã
pende ha-py.
7 Peẽ pende rekoha porãve rãve ra'e ambue kwéry reko-gwi. Pejerovia teeve ra'e
Nhandejáry Hesu-rehe. Hesegwa nhe'ẽ pemombe'u porãve ra'e, peikwaa porãve ave
ra'e. Ambue kwéry-gwi pene kyre'ỹve ra'e ambue kwéry-pe peipytygwõ-vy. Ore rayhuve
ave voi ra'e. Aipo ramo ha'e-ta peẽ-my "Enterove va'e reko pehasave-gwi tapeme'ẽve
katu pende pirapire iporiahu va'e kwéry pegwarã. Oporohayhu va'e rembiapo voi upe
va'e".
8 Namandáiry peẽ-my peme'ẽ hagwã pende pirapire íxupe kwéry. Amombe'u ramo
peẽ-my Macedônia pygwa kyre'ỹha aipota ojekwaa ave pende-rehe pejohayhuha. Heta
voi pende pirapire peme'ẽ ramo "Corinto pygwa ore rayhu voi ra'e" he'i va'erã pende-
rehe.
9 Pene mandu'a katu Nhandejáry Hesu Cristo nhande rayhuha-rehe. Yma va'ekwe
opamba'e ogwereko yváy-py. Ha upéi ogwejy ou-vy ko yvy-rehe jave katu iporiahu-ma
opyta-vy. Upéixa onhemboheko poriahu va'ekwe pende-rehe ha-py pende rovasa porã
porã hagwã.*
10 Amombe'u-tama peẽ-my pene remime'ẽrã-rehe. "Nhamboaty-ta iporiahu va'e peg-
warã" peje araka'e. Ojapo-ma peteĩ ro'y aipo peje hagwe. Yma tenonderã penhypyrũ-ma
peme'ẽ. Pevy'a reheve pehayhu eterei-gwi peme'ẽse íxupe kwéry araka'e. "Nhame'ẽ-ta
jaiporiahuvereko-gwi íxupe kwéry" peje araka'e penhypyrũ-vy araka'e hese kwéry.
11 Ko'ánga katu iporã pejapopa upe pene rembiapo porã. Ani peha'arõve peme'ẽ me'ẽ
va'erã-rehe. Peteĩ teĩ pereko va'e-gwi pemono'õ peme'ẽ va'erã íxupe kwéry. Pevy'a reheve
pene kyre'ỹ reheve pende aja-rupi peme'ẽ iporiahu va'e kwéry-pe.
12 Anhete voi ome'ẽse va'e ogwereko háixa ome'ẽ ramo ombovy'a arã Nhandejáry-pe.
Ndahetái ramo jepe Nhandejáry-pe ombovy'a joty ome'ẽ-vy. Ha'e ndojeruréiry jareko e'ỹ
va'e-rehe.
13-14 Nda'éiry peẽ-my peme'ẽ me'ẽ hagwã íxupe kwéry peikotevẽ jevy hagwã. Ãy heta
pene mba'e. Iporiahu joty ha'e kwéry. Aipo ramo iporã pemboja'o ime'ẽ-vy íxupe kwéry.
Ogwahẽ ramo ndaperekoiha óra pende rexakwaa jevy va'erã ave ha'e kwéry peẽ-my.
Upéixa ramo ha'e-rami ave meme penhopytygwõ arã onhondive avave ndoikói hagwã

* **8:9** Fp 2.4-8

iporiahu va'e-rami. Ndoikói ave arã imba'e retave va'e-rami ojóhugwi. Pejogwereko rei arã peteĩxa penhopytygwõ-vy.
15 Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e he'i:
“Hetave omono'õ va'e nahembýi joty íxupe.
Mixĩ jepe omono'õ va'e omohygwyatã joty íxupe”*
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ peteĩxa ogwereko íxupe kwéry-gwi.

Tito, oirũ kwéry ndive oho oipytygwõ hagwã Corinto tetã mygwa Hesu reroviaha kwéry-pe

16-17 Ore-rami ave pene pytygwõse ave Tito. Ikyre'ỹ xe nhe'ẽ rendu-vy oho hagwã. Pende rereko opy'apy-py. Nhandejáry voi omoĩ ipy'a-py ohose hagwã pene pytygwõ-vy. Upéa-rehe atima porã Nhandejáry-pe hese.
18 Indive oromondo ave peteĩ nhande re'ýi va'e. Opa rupigwa Hesu réry-py onhomboaty va'e kwéry remimboete upe xe remimondo. Omombe'u porã kwaa Hesu rehegwa nhe'ẽ. Upéixa-gwi omboete íxupe henduha kwéry.
19 Ha'e Hesu reroviaha va'e, ha Hesu reroviaha kwéry oiporavo va'ekwe íxupe ore irũrã ore ndive ogweraha hagwã pirapire Judéia tetã-my gwarã. Jahexakwaa rei ramo upe pygwa kwéry oikwaa arã jahayhuha íxupe kwéry. “Hesu-rehe ojerovia va'e onhopytygwõ voi ra'e okwa-vy” he'i arã nhande-rehe hikwái nhande rexaháry. “Nhandejáry nipo omboheko pyahu ra'e íxupe kwéry” he'i ave arã omomba'egwasu-vy Nhandejáry-pe nhande rexaháry kwéry.
20 Heta voi pirapire orogweraha va'erã. Pono onhe'ẽ rei xe-rehe, heta oho va'e ndive orogweraha va'erã pirapire. Upéixa ramo “Oiporu rei nipo ra'e ojéupe gwarã oipe'a” ndikatúi he'i va'erã ore-rehe.
21 Nhandejáry oikwaa ore rekoha porã tee voi. Entéro va'e renonde-py ave ore rekoha porã ore rembiapo ave oroipota ojekwaa porã ore-rehe.*
22 Upéixa-gwi peteĩ jevy oho-ta Tito ndive inhirurã ave imbohapyha ramo oromondo-ta. Aheko rexa meme va'ekwe íxupe. Hesu reroviaha va'e ha'e. Ikyre'ỹ voi ha'e onhopytygwõ hagwã. Ha ko'ánga ojerovia-ma ave pende-rehe pene pytygwõse ave peme'ẽ porã hagwã pende pirapire iporiahu va'e kwéry-pe. Upéixa-gwi oromondo-ta imbohapyha ramo pende ha-py.
23 Tito xe irũ voi. Xe ndive omba'apo va'e voi pene pytygwõ-vy. Oho-ta xe rekovía. Oho ave arã gwĩ Cristo-pe omomba'egwasu gwasu va'e. Hesu réry-py onhomboaty aty va'e rembigwái ramo ha'e kwéry hekovia oho va'erã upe inhirũrã kwéry.
24 Upéixa-gwi pemogwahẽ porã katu íxupe kwéry igwahẽ ihovy-ramo. Hesu réry-py onhomboaty aty va'e-kwéry opa rupigwa oikwaa hagwã pende reko porãha. “Omogwahẽ ohayhu porã reheve Hesu reroviaha va'e Corinto pygwa” he'i va'erã pende-rehe. Upéa-rupi ojekwaa porã va'erã pende rekoha. “Ndaha'e ae reíry omoherakwã porã-ma va'ekwe Corinto pygwa rekoha-rehe” he'i va'erã xe-rehe.

9

Paulo omombe'u mba'eixagwa omboaty gwemime'ẽrã Hesu reroviaha kwéry pegwarã

1 Judéia yvy pygwa Hesu reroviaha va'e kwéry iporiahu va'e kwéry pegwarã-rehe natekotevẽvéi ahaive peẽ-my kwatia-rehe nhane remime'ẽrã-rehe.
2 Aikwaa-ma voi xe peipytygwõse voi íxupe kwéry. “Ojapo-ma peteĩ ro'y Grécia yvy pygwa onhypyrũ va'ekwe omboaty-vy gwemime'ẽrã. Oipytygwõ-ta nhande re'ýi Judéia yvy pygwa kwéry-pe. Upéixa-gwi omono'õ gwemime'ẽrã íxupe kwéry” ha'e va'ekwe pende reko-rehe amombe'u-vy va'ekwe Macedônia yvy pygwa kwéry-pe. Upéa-rehe heta upe pygwa onhemokyre'ỹ ave pejapoha-rami ha'e kwéry ave ojapo hagwã.

---

* **8:15** Êx 16.18 * **8:21** Pv 3.4

3 “Omboaty aty voi opirapire Corinto pygwa kwéry ogweraha uka hagwã ore-vy Judéia
yvy pygwa kwéry pegwarã” ha'e meme pende-rehe. Aipo ramo pemboaty e'ỹ ramo, xe
mboapu rei arã. Pono upéixa xe mboapu, amondo-tama xe renonde-rupi nhane irũ pene
mongyre'ỹharã.
4 Xe ndive ogwahẽ ramo Macedônia pygwa pende ha-py nhatĩ va'erã napemboatýi joty
ramo iporiahu va'e pegwarã. Apomoherakwã porã rire katu anhemotĩ arã xe. Peẽ ave
penhemotĩve arã pejapo e'ỹ va'ekwe-gwi orojerovia rei-gwi pende-rehe.
5 Upéixa-gwi amondo xe renonderã-rupi nhane irũ kwéry pene pytygwõ hagwã
pemboaty-vy pene remime'ẽrã. Peje hagwe-rami pejapo hagwã amotenonde-ta íxupe
agwahẽ e'ỹ ngatu pemboaty hagwã pende pirapire iporiahu va'e kwéry pegwarã. Upéixa
ramo pende rexaháry “Ome'ẽse voi ra'e” he'i arã pende-rehe. “Ndaha'éi Paulo ojerure-
gwi ome'ẽ. Ome'ẽse eterei-gwi ome'ẽ ra'e” he'i arã pende-rehe kwéry.
6 Pene mandu'a katu kokwe járy-rehe. Ojaty mixĩ va'e mixĩ ave omono'õ. Ojaty heta
va'e, heta voi ave omono'õ. Upéixa ave nhane rembiapo porã.
7 Kokwe járy-rehe pene mandu'a jave, peme'ẽse ẽse va'e peteĩ teĩ tapeme'ẽ íxupe kwéry.
Ani ereme'ẽ nde py'a vy'a e'ỹ reheve. Nereme'ẽséi ramo ani ereme'ẽ. Nde py'a ovy'a
ete reheve ae ereme'ẽ va'erã ereme'ẽse va'e. Nhandejáry ohayhu voi ipy'a kyre'ỹ reheve
omba'e me'ẽ me'ẽ va'e-pe.
8 Ha'e meme-ma ome'ẽ opa iporã va'e nde-vy. Ne remikotevẽ-gwi hetave tave ome'ẽ
me'ẽ va'erã nde-vy. Ne remimbota-gwi ave hetave tave ome'ẽ meme va'erã nde-vy. Ne
ryvyatã eterei va'eha-rami heta voi erereko va'erã ne rembiapo porãrã erejapo hagwã.
9 Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e he'i:
“Ipy'a porã voi omba'e me'ẽ meme hagwã iporiahu va'e-pe” he'i. “Hembiapo porã opa
e'ỹ va'erã”*
he'i Nhandejáry nhe'ẽ.
10 Temitỹ ra'ỹi ambue mbue va'e ome'ẽ va'ekwe nhande-vy Nhandejáry, omohenhói
hetave tave ave hagwã nhande-vy nhane remi'urã. Upéixa hetave tave omba'e me'ẽ
meme va'erã peẽ-my Nhandejáry. Upéixa ave heta pende rexakwaa reiha-rami ave,
oipota peẽ peme'ẽve ẽve peiko-vy iporiahu va'e kwéry-pe. Upéixa ave peẽ, peme'ẽ me'ẽ
ramo pehexakwaa rei-vy iporiahu va'e kwéry-pe, hetave tave Nhandejáry ome'ẽ va'erã
peẽ-my pene remime'ẽgwe rekovía.*
11 Pende-rehe onhangareko porã voi Nhandejáry. Ha'e pende rexakwaa rei-gwi heta
voi pereko va'erã pene remime'ẽrã jevy. “Atima porã nde-vy” he'i arã iporiahu va'ekwe
pene remime'ẽgwe-rehe ovy'a-gwi. “Heta voi ore remikotevẽ repyrã ogweruruka Paulo-
pe” he'i arã ave. “Corinto pygwa kwéry ogweruruka ore-vy” he'i va'erã Nhandejáry-pe
omboete-vy.
12-13 Iporiahu va'e Hesu reroviaha va'e-pe peme'ẽ ramo hemikotevẽ ha'e kwéry otima
porã va'erã omboete-vy Nhandejáry-pe. Peipytygwõ jave íxupe kwéry pemboete uka ave
va'erã íxupe kwéry Nhandejáry. “Atima porã xe Járy” he'i va'erã Nhandejáry-pe hikwái.
“Erembopy'a porã nipo ra'e Corinto pygwa kwéry-pe” he'i va'erã. “Upéixa-gwi ome'ẽ
kuri ore-vy ore pirapirerã” he'i va'erã pende reko porã-rehe. “Ambue kwéry-pe ave ra'e
ohexakwaa rei ave nipo ra'e Hesu-rehe ojerovia-gwi ra'e. Erembopy'a porã íxupe kwéry
nipo ra'e” he'i va'erã Nhandejáry-pe omboete-vy.
14 Upéa-rehe ombojeupi meme ave arã onhe'ẽ Nhandejáry-pe hikwái. Pende rayhu-gwi
ojerure rure arã íxupe pende rovasa hagwã. “Ehovasa katu íxupe kwéry ne rembihayhu
ave” he'i va'erã pende-rehe. “Erehexakwaa rei araka'e íxupe kwéry. Upéa-rehe ra'e
ha'e kwéry ave ore rexakwaa rei ave” omombe'u va'erã gwexakwaa hagwe Nhandejáry
nhande rayhuha-pe.

* **9:9** Sl 112.9 * **9:10** Is 55.10

15 Nhamboete tee anhetegwa-rupi voi Nhandejáry. Nhatima porã voi íxupe. Avave ohayhu e'ỹha-rami nhande rayhu eterei Nhandejáry. Nhande rayhu tee-gwi nhande rexakwaa rei va'ekwe ome'ẽ-vy va'ekwe gwa'ýry nhane resendeharã.

10

"Xe katu Nhandejáry remimondo va'e voi" he'i Paulo

1 Ha xe katu, xe Paulo Hesu remimondo va'e xe. Cristo nhande rayhu-gwi nhande ru-rami nhande rereko opy'a porã reheve. Xe ave, Cristo-rami ave apogwerekose xe ra'y-rami, xe rajy-rami ave. Aime ramo va'ekwe pene ndive apogwereko kirirĩ meme. Mombyry aime ramo, upéixa joty apogwerekose mo'ã. Xe py'agwasu reheve ae aiporu ko kwatia nhe'ẽ ipohýi va'e peẽ-my gwarã.

2 Nanhemonhe'ẽséi jepe peẽ-my, tekotevẽ ramo ae anhembopy'agwasu tee va'erã anhemonhe'ẽ pohýi hagwã ahovaitĩ-vy xe-rehe onhe'ẽ rei rei va'e kwéry-pe. "Teko rei-rupi oiko va'e-rami Paulo kwéry. Oakã-gwi rei ojapo va'e Paulo" he'i rei rei ra'e ore-rehe ore moherakwã vai rei-vy peẽ-my.

3-5 Ko yvy-rupi oroiko jepe, ndoroikóiry voi yvy rupigwa reko-rupi. Mba'e vai-gwi orojejoko hagwã teko rei rembiporu ndoroiporúiry. Soldado kwéry rembiporu ave ndoroiporúiry. Nhandejáry pu'akaha reheve ae ore oroiko. Ha'e ome'ẽ ore-vy ore arandurã opu'akaha ave orojejoko joko kwaa hagwã, orejéhegwi opa ivai vai va'e-gwi orojejoko hagwã. Gwĩ Nhandejáry-rehe ijapu va'e-pe gwive, gwĩ onhembotuvixaseve va'e-pe, gwĩ Nhandejáry nhe'ẽ nohenduséi va'e-pe gwive oromokirirĩ katu íxupe inhe'ẽ mbojevy-vy Nhandejáry-pe oroikwaa-gwi. Opa ore py'a ndive oronhemongeta va'e oromoĩ ave Cristo pogwy-py. Ipogwy-py opyta ramo, iporãmba va'erã voi.

6 Upéixa oroiko-gwi oroiporu Nhandejáry pu'aka apombohekoha porã hagwã penhemoĩ tee hagwã Hesu Cristo pogwy-py. Ipogwy-py penhemoĩ tee rire, inhe'ẽ napehenduséi ramo vyteri, apogwereko asy joty arã.*

7 Hova pygwa rei jahexa ipy'apygwa jaikwaa e'ỹ reheve. Ani pejerovia tee teĩ ojehexa va'e anho-rehe. Ndajaikwaái voi ojopy'apóry. Oĩ ae ra'e pene pa'ũ-my: "Cristo réry-py ae xe aikove Paulo-gwi" he'i mo'ã va'e ójehe. "Paulo kwéry-gwi amombe'u porãve Hesu nhe'ẽ-py" he'i mo'ã va'e ójehe peẽ-my. Xe katu, xe Paulo, ha'e-ta upe va'e-pe: Terejepy'amongeta jevy katu. Nde-rami ore ave oroiko Cristo réry-py, ha'e-ta íxupe.

8 Ojehexa va'e peikwaase ra'e. Aipo ramo nanhembotuvixaséi jepe xejehegwa amombe'uve-ta joty peẽ-my. Ha'e va'ekwe peẽ-my: "Nhandejáry ore poravo va'ekwe oromombe'u hagwã peẽ-my Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ". Ãy katu aipo ha'e jevy-ta peẽ-my xe reko amombe'u-vy. Xe katu Nhandejáry remimondo va'e voi. Héry-py aiko peẽ-my inhe'ẽ mombe'u-vy. Ndaha'éi pende reity uka rei hagwã xe poravo va'ekwe. Pene pytygwõ hagwã peikwaa porãve hagwã inhe'ẽ xe poravo va'ekwe xe mondo-vy.

9 Ndaipotái peje xe-rehe, "Paulo ombou nhande-vy kwatia nhe'ẽ nhane mongyhyje hagwã". Niporãi upéixa peje xe-rehe.

10 Xe-rehe ija'e'ỹ va'e he'i rei araka'e xe rekoha-rehe. "Ani pepena Paulo nhe'ẽ-rehe" he'i rei araka'e. "Onhemonhe'ẽ hatã hatã nhande-vy okwatia ohai-vy. Nhane ndive oime ramo ae ipy'amirĩ va'erã. Nonhe'ẽ kwaái arã" he'i rei xe rekoha oikwaa e'ỹ va'e.

11 Upe he'i va'ekwe toikwaa katu: Mombyry aime ramo pendéhegwi araha uka arã xe kwatia nhe'ẽ. Upe xe kwatia nhe'ẽ-rami joty agwahẽ ramo pende ha-py apogwereko arã.

12 Gwekoha porã ete mo'ã-rehe onhembotuvixa uka rei va'e kwéry ojéhegwi rei onhemombe'u porãse mo'ã va'e. Ndaxe py'agwasu mo'ãiry ijyke-rehe anhemoĩ hagwã anhemboete-vy. Ha'e kwéry onhembotavy voi. Onhemboheko porã ra'anga anga rei okwa-vy. Gwapixa reko-rupi rei oiko "Heko-rami ave xe reko porã" he'i mo'ã. Hekoha

* **10:6** 2 Co 6.7; Ef 6.10-13

porã tee va'e reko-rehe ha'e kwéry nopenáiry hikwái. Ha'e kwéry ae ho'arandu-rupi hikwái. Nhandejáry rekoha-rupi e'ỹ okwa hikwái. Onhembotavy rei okwa-vy.

Hesu rehegwa nhe'ẽ nohendúiry vyteri va'e-pe oho-ta omombe'u Paulo

13 "Nhandejáry ore mbou oromombe'u hagwã inhe'ẽ" oro'e ramo ndaha'éi oronhembotuvixase rei-vy. Anhetegwa voi ore nhe'ẽ. Ha'e ore mondo e'ỹ ha-py ndorohói ave. Nhandejáry réry-py voi orogwahẽ va'ekwe pende ha-py. Héry-py voi oromombe'u mbe'u va'ekwe peẽ-my inhe'ẽ.

14 Ore mondo e'ỹ ha-py ndorohói voi ore. Ha'e ore mondo va'ekwe peiko ha-py. Upéixa-gwi hemimbota-rupi Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ mombe'u-vy orogwahẽ va'ekwe upe-py. Ore ranhe voi va'ekwe oromombe'u hesegwa peẽ-my.

15 Oĩ ave ambue kwéry hesegwa nhe'ẽ omombe'u mbe'u va'e. Hembiapokwe-rehe ore noronhembotuvixa mo'ãi. "Xe remimombe'ukwe ohendu-gwi ojerovia-ma Hesu-rehe" ndoro'e mo'ãi hemiendukwe kwéry-rehe. Ore ae Hesu rehegwa nhe'ẽ ne'írã vyteri ohendu va'e ha-py meme oroho. Upéa orojapo-gwi peẽ ave pehendu oréhegwi hesegwa nhe'ẽ. Ha upéa-rehe oroha'arõ pejerovia porãve rãve hagwã-rehe. Upéa-rehe oroho jevy va'erã pende ha-py hetave tave hagwã Nhandejáry nhe'ẽ oromombe'u hagwã peẽ-my. Nhandejáry ore mondo ha-py ae mate ore oroho va'erã.

16 Peẽ-my oromombe'u heta rire oroho jevy-ta mombyryve. Mombyryve ryve tetã ambue mbue-py ore orohose jevy. Hesu rehegwa nhe'ẽ porã nohendúi vyteri va'e ha-py oroho jevy-ta oromombe'u hagwã hesegwa nhe'ẽ. Upéixa ramo ndikatúi avave he'i ore-rehe "Hesu rehegwa nhe'ẽ oikwaa va'e-pe omombe'u jevy Paulo heta gwenduhare-rehe rei onhemomba'egwasu hagwã" ndikatúi he'i ore-rehe hikwái.

17 Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e he'i:

"Oime ramo onhemomba'egwasuse va'e, tonhemomba'egwasu Nhandejáry Hesu Cristo-rehe"*

he'i Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e.

18 Nhanhemboete ramo, nhane rembiapo-rehe nhanhemomba'egwasu ramo, nhane akã-gwi rei ae nhanhemboete rei jaiko-vy. Ha "Hekoha porã-ma voi" he'i ramo katu nhande-rehe Nhandejáry, nhande rekoha porã-ma voi.

11

Paulo ndaha'éi gwĩ Nhandejáry nhe'ẽ omombe'u ra'anga va'e kwéry-rami

1 Itavy va'e-rami voi para'e aiko peẽ-my anhemonhe'ẽ eterei-gwi. Ndapotoryvaséi jepe aipota peikwaa porãve xe reko-rehe.

2 Ajepy'apy voi pende-rehe kwéry. Nhandejáry hakate'ỹ nhande-rehe ha-rami ave xe rakate'ỹ voi pende-rehe kwéry. Pende ru-rami ave ajepy'apy pende-rehe. Túvy gwajýry kunhataĩ ime e'ỹ va'e-rehe hakate'ỹ-vy, oipe'a íxupe gwarã imerã. Upéixa ramo ha'e ae omerã gwembiahyhu-pe anho ohayhu hagwã. Upéixa ave xe apogwereko xe rajy-rami. Pene rembiayhurã aipe'a-ma peẽ-my héry va'e Cristo. Aipota eterei peha'arõ íxupe pende ky'a e'ỹ reheve. Upéa-gwi xe rakate'ỹ pende-rehe.

3 Pejerovia porã va'ekwe Cristo-rehe. Pende py'apyhy-ma Cristo. Pende py'apy gwive pegwata-ma va'ekwe indive. Ãy ae ajepy'apy pende-rehe Cristo-gwi pene mbojere jevyse va'e-rehe. Oĩ-ma pene mbotavyse va'e, pene monhomongeta rei va'e pende py'apy-py ogwerova uka-vy pende resa Nhandejáry-gwi. Upéixa-gwi ajepy'apy-ma pende-rehe. Ouse va'erã pende resa rerova ukase jevy va'e pene mbotavyse va'erã. Ani penhembotavy uka íxupe. Ani Eva amyrĩ-rami penhembotavy uka teĩ íxupe. Eva oikwaa teĩ jepe va'ekwe. Onhembotavy uka joty va'ekwe onhembói ou-vy va'e-pe.

* **10:17** Jr 9.24

Gweko-rupima oity va'ekwe Eva-pe anhaygwasu. Ani penhembotavy uka avave-pe. Ani pejehesa rerova Hesu-gwi hese.*

4 Amombe'u porã-ma va'ekwe peẽ-my Hesu rehegwa nhe'ẽ tee. Ha'e anho voi nhane resende teeharã. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-rehe amombe'u porã-ma ave va'ekwe peẽ-my. Upe anhete nhe'ẽ pehendu va'ekwe jepe, perohory joty gwĩ arandu rehegwa nhe'ẽ ra'anga omombe'u va'e kwéry-pe. Ogwahẽ ramo pende ha-py, pehenduse voi hemimombe'u. Ha'e kwéry katu pene mbotavy jevy va'erã voi. Hesu aikwaa e'ỹ va'e rehegwa nhe'ẽ omombe'u ramo peẽ-my pejeapysaka teese voi hese. Nhe'ẽ Marangatu tee e'ỹ va'e aikwaa e'ỹ va'e rehegwa nhe'ẽ omombe'u ramo peẽ-my pejeapysaka teese ave hese. Pende rerovase jevy Cristo tee-gwi. Ha peẽ katu pembovy'ase íxupe kwéry. Niporãi voi upe pende rekoha.*

5 "Ore katu Hesu remimbo'e hemimondo tee va'e" he'i mo'ã ójehe peẽ-my. "Ore ramigwa ndaipóri oikwaa va'e" he'i mo'ã ave peẽ-my onhembotuvixase-vy. Xe ae katu nda'éiry upeixagwa. Nanhembotuvixaséi ramo jepe ndaha'éi hekoha porãve va'e xéhegwi ha'e kwéry. Ha peẽ katu Hesu rembigwái e'ỹ-rehe pejeroviaseve.

6 "Inhe'ẽ ngatu porãve va'e-rami nomombe'úi nhande-vy Paulo" peje para'e xe-rehe. Naxe nhe'ẽ ngatu kwaái ramo jepe ndaijapýi voi xe remimombe'urã. Aikwaa porãve rãve xe nhe'ẽrã. Anhetegwa mate voi xe remimombe'u. Hesu Cristo rehegwa aikwaa porã tee voi xe. Upéa ahexa uka meme va'ekwe peẽ-my. Hesu rehegwa nhe'ẽ amosarambi va'ekwe amombe'u-vy peẽ-my.

7 Ndaxe reko johu porãi voi nipo araka'e. Hepy e'ỹ reheve voi amombe'u va'ekwe peẽ-my Nhandejáry nhe'ẽ. "Hembigwaa tee ramo ra'e hepy-rehe mante ra'e oporomo'arandu arã ra'e" peje rei nipo ra'e xe-rehe ndaxe reko johu porãi-vy. Apo-hexakwaa rei-gwi ae aiko va'ekwe pene pa'ũ-rupi amombe'u mbe'u peẽ-my Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ. Upéa-rehe anhemomirĩve va'ekwe peẽ-my pejeroviave hagwã Hesu Cristo-rehe peiko porã hagwã indive. Upe xe rembiapo porãkwe-rehe "Hembiapo vai" peje rei joty xe-rehe ra'e. Ndapejohu porãiry nipo ra'e xe reko.

8 Amombe'u jave va'ekwe peẽ-my Hesu rehegwa nhe'ẽ, tetã ambue-gwi Hesu rerovi-aha ombou va'ekwe xe-vy xe mba'e repyrã. Mombyry jepe aiko ramo íxugwi kwéry íxupe amba'apo va'e-rami xe rereko ha'e kwéry. Upéixa oroiko va'ekwe pehendu porã hagwã Hesu rehegwa nhe'ẽ.

9 Pene pa'ũ-rupi aime ramo va'ekwe xe mba'e repyrã ndarekói jepe pendéhegwigwa-rehe ndajeruréi joty va'ekwe peẽ-my. Upéixa aikotevẽ jepe aĩ-vy va'ekwe jave ou-ma Macedônia yvy-gwi Hesu reroviaha va'ekwe. Ome'ẽmba xe-vy xe remikotevẽ repyrã. Peẽ-my ndajeruréiry voi va'ekwe xe remikotevẽ. Mba'eve-rehe voi katu ndajerure mo'ãi ave peẽ-my pono peẽ-my ipohýi xe remikotevẽ repyrã-rehe.

10 Acaia yvy jerekwe-rupi aiko ramo hepyrã nda'éiry joty aiko-vy Hesu rehegwa nhe'ẽ mombe'u-vy. Anhete voi upe xe nhe'ẽ. Hesu-rehe ajerovia-gwi naxe nhe'ẽ apúi va'e voi xe.

11 "Ma'erã-gwi gwemimombe'u repyrã-rehe noporandúiry" peje araka'e peporandu-vy araka'e xe-rehe. "Nanhande rayhúi-gwi para'e nopenái nhande-rehe oporandu hagwã nhande-vy opirapirerã-rehe" peje nipo araka'e xe-rehe. Ma'erã-gwi upéixa peje araka'e xe-rehe? Xe katu apohayhu voi. Tupã Nhandejáry oikwaa voi xe apohayhuha.

12 Oĩ gwĩ "Paulo reko-rami ave xe reko porã" he'i ra'anga rei va'e ójehe. Xe katu hepyrã e'ỹ-rehe amombe'u Hesu rehegwa nhe'ẽ. Ha'e kwéry ae katu hepyrã-rehe mante omombe'u ra'anga anga rei oiko-vy. Upéixa-gwi "Paulo reko-rami ave xe reko" he'i mo'ã ójehe. Ha'e gwekoha ombojojase mo'ã oiko-vy xe rekoha-rehe ha xe katu xe remimombe'ukwe repy-rehe ndajeruréi peẽ-my.

* **11:3** Gn 3.4-13 * **11:4** Mt 7.15; Rm 16.17; Gl 1.8; Ef 5.6-7; Cl 2.8; 2 Pe 2.1-2; 1 Jo 4.1

13 Nhandejáry remimondo tee-rami ojehexa ukase mo'ã hikwái. Onhemboheko porã
ra'anga mo'ã oiko-vy. “Cristo réry-py oromombe'u inhe'ẽ” he'i rei rei ójehe ijapu-vy.
Oporombotavy va'e voi ha'e kwéry oiko-vy.
14 Upéixa voi anhaygwasu Satanás ave oiko. Oporoheko a'ã kwaa ou-vy. Nhandejáry
rembigwái yváy pygwa tee ramo mo'ã ojehexa uka ou-vy. Onhembohesakã a'ã anhayg-
wasu. “Nhandejáry rembigwái tee voi nipo xe mo'arandu ra'e” nhane mbo'e ukase voi
ójehe.
15 Ha'e-rami ave inharandu-rupi oiko va'e oporoheko a'ã kwaa voi. Heko porã
va'e-rami ojehexa uka nhande-vy. Nhane mbotavyse-gwi omombe'u ra'anga anga rei
Nhandejáry nhe'ẽ nhande-vy. Opa-ma ramo ko yvy hembiapo apokwe-rehe ombohasa
asy va'erã íxupe kwéry Nhandejáry.
16 Xe Paulo ha'e jevy-ta peẽ-my. Ani xe rereko teĩ itavy rei va'e-rami. Oĩ ramo
jepe “Itavy rei ko Paulo” he'i va'e xe-rehe, tojeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Gwĩ
Nhandejáry nhe'ẽ omombe'u ra'anga va'e kwéry onhembotuvixa hagwe-rami, xe ave
anhembotuvixa-ta peẽ-my. Itavy va'e-rami jevy anhemombe'u-ta peẽ-my.
17 Nhandejáry nde'íry jepe xe-vy aipo ha'e hagwã peẽ-my anhemombe'u-ta itavy va'e-
rami. Upéixa anhemombe'u jepe xe reko porã-rehe mate joty aikwaa uka va'erã kuri
peẽ-my.
18 Oĩ heta va'e ojéhegwi rei onhembotuvixa ukase peẽ-my. Xe ave anhemboetese va'e-
rami aiko-ta kuri ave peẽ-my.
19 “Nhane arandu porã ra'e” peje rei pendéjehe. Pene arandu porã ramo ma'erã po
pemogwahẽ porã upe oakã-gwi rei inharandu va'e pene mbotavyha kwéry?
20 Pende-rehe omanda rei va'e-rehe pejerovia tee ra'e. Gwembigwái ramo pende
rereko rei ramo jepe pemboete joty ra'e íxupe. Pene rembiporu oipe'a rei pendéhegwi
ramo jepe, pene mboporiahu ramo jepe pemboete joty ra'e íxupe. Pene mbotavy ramo
jepe, pene momirĩ ramo jepe onhembotuvixa ete-vy peẽ-my, pende rova pete ramo jepe
pemboete joty ra'e íxupe. “Xe arandu voi” peje rei joty pendéjehe.
21 “Ndaipy'agwasúi Paulo” peje ra'e xe-rehe. Peje porã voi. Néi. Ndaxe py'agwasúi
apogwereko asy hagwã. Gwĩ onhembotuvixa rei va'e ipy'agwasu he'i hagwã “Kóxa aiko-
gwi xe reko porã”. Upe va'e reko porã-gwi xe ae xe reko porãve katu. Xe ave, xe Paulo,
itavy va'e reko vérami aiporu-ta peẽ-my. Anhembopy'agwasu xe reko porãha amombe'u
hagwã peẽ-my.
22 “Xe rugwy re'ýi voi hebreu kwéry. Hebreu tee va'e voi ko xe” he'i ójehe upe Hesu
remimondo ra'anga va'e kwéry pene mboa'e'ỹ uka hagwã rei xe-rehe. Xe katu hebreu
tee ave xe. “Myamyrĩ Israel remiarirõ Nhandejáry rembiporavokwe voi ko xe” upéixa
ave ha'e kwéry he'i ave ójehe. Upéixa ave xe. “Abraão amyrĩ xe ramoigwasu tee voi” he'i
ave ójehe onhemomba'egwasu rei-vy. Xe ave, xe ramoigwasu tee Abraão amyrĩ ave xe.
23 “Ore Hesu rembigwái” he'i onhemombe'u mo'ã penhemboa'e'ỹ uka hagwã xe-rehe.
Xe hembigwái porãve voi íxugwi kwéry. Amba'apo porãve íxugwi kwéry xe. Itavy va'e
vérami tanhemombe'u jevy peẽ-my xejehegwigwa. Hesu-rehe ija'e'ỹ va'e ogwereko asy
meme Hesu nhe'ẽ mombe'uhaty kwéry-pe. Upéixa-gwi xe-vy ave xe rereko asy. Xe rereko
asyve syve upe pene mbo'e a'ã a'ã rei va'e kwéry-gwi. Xe moĩ moĩ va'ekwe preso. Hetave
xe moĩ preso íxugwi kwéry. Ha hetave va'ekwe xe nupã ave. Xe nupã nupã meme voi
va'ekwe. Haimete mete xe juka ave va'ekwe. Ahasa asyve voi íxugwi kwéry.
24 Hesu rehegwa nhe'ẽ amombe'u mbe'u-gwi va'ekwe xe nupã uka vakapi ojepogwã
va'ekwe-py. Cinco vése xe nupã uka upéixa judeu kwéry mburuvixa va'e. Xe nupã jave,
xe nupã jevy jevy. Trinta e nove vése peve xe nupã jevy jevy voi va'ekwe.
25 Mbohapykwe jevy xe nupã va'ekwe yvyra-py Roma yvy pygwa kwéry. Oĩ ave
ojogweroaty voi va'ekwe xe-rehe xe api api-vy ita-py. Mbohapykwe onheapymĩ pymĩ
va'ekwe xe ryru kanoagwasu ygwasu mbyte-rupi ahasa mo'ã ramo. Ygwasu mbyte-py

rei ajepyhy rei va'ekwe aĩ-vy. Xe ryru kanoagwasu ho'ypy-ma ramo ygwasu mbyte-py rei apyta va'ekwe aĩ-vy. Peteĩ áry pyhare peve aĩ va'ekwe upe-py amano hagwã mo'ã.*
26 Hesu rehegwa nhe'ẽ amombe'u hagwã agwata puku puku meme voi aiko-vy. Upéixa-gwi heta-ma xe jukaharãgwe-gwi aha jepe jepe aiko-vy. Ysyry-rupi agwata jave haimete xe juka va'ekwe. Mondaha oiko va'e haimete ave xe juka va'ekwe. Xe ra'arõ porã va'ekwe xe re'ýi kwéry judeu kwéry xe juka hagwã mo'ã. Judeu kwéry e'ỹ va'e gwive xe jukase mo'ã. Tetã-rupi agwata ramo, tekwaty e'ỹ-rupi ahasa ramo, yugwarusu roväi-rehe ahasa ramo heta jevy ahasa asy haimete amano hagwã mo'ã. Hesu rerovia ra'angaha xe rereko asy meme. Ãy peve xe rereko asy. Hesu rehegwa nhe'ẽ amombe'u-gwi xe rereko asy meme joty voi.*
27 Tetã tetã-rupi amombe'u hagwã Hesu rehegwa nhe'ẽ aha meme. Aha jave amba'apo aha-vy. Xe rembiapo eterei-gwi xe mokane'õ ne'õ. Heta ndakéiry. Heta ave xe vare'a va'ekwe aha-vy. Xe y'uhéi jepe va'ekwe aha joty. Akaru e'ỹ e'ỹ reheve aha ave va'ekwe. Peteĩmi ao reheve aha va'ekwe.*
28 Hesu reroviaha kwéry opa rupigwa-rehe ajepy'apy aiko-vy va'ekwe, ãy peve. “Oiko porã para'e tapa ndoiko porãi Hesu ndive” ha'e voi aiko-vy.
29 Oĩ ramo oiko porã hagwã-rehe ikangy va'e ijyke-rehe aĩse aipytygwõ hagwã íxupe. Oĩ ramo íxupe oity ramo gweko-rupi hekoha vai va'e, avy'are'ỹ-ma voi hese ajepy'apy-vy.
30 Nanhembotuvixaséi teĩ jepe, tekotevẽ ramo, anhembotuvixa va'erã peẽ-my. Xe mbaraete tee e'ỹ rehegwa mate ae tanhembombe'u peẽ-my anhembotuvixa-vy.
31 Ndaxe apúi peẽ-my. Nhandejáry Hesu Cristo Ru, upe onhemboete opa e'ỹ reheve va'e, oikwaa nda xe apúi va'e voi ko xe.
32-33 Aime ramo va'ekwe Damasco tetã-my xe pyhy ukase mo'ã va'ekwe mburuvixa. Aretas mburuvixave réry-py oiko pe mburuvixa upe-py. Tetã jere jokoha-rupi omoĩ heta soldado xe pyhy uka hagwã mo'ã. Xe irũ kwéry xe resende joty. Ajakagwasu-py xe moĩ xe monhemi-vy. Okẽ'i-rupi xe mosẽ va'ekwe. Xe mbogwejy xe reraha-vy xe pyhyharãgwe-gwi, aha jepe joty íxugwi kwéry. Upéixa-gwi Damasco tetã mygwa mburuvixagwasu xe pyhy uka mo'ã va'ekwe.*

12

Nhandejáry ojehexa uka va'ekwe Paulo-pe ikéry-py e'ỹ va'ekwe

1 Naiporãi nhanhembotuvixase rei ramo jepe, tanhemombe'u xe reko porã-rehe peẽ-my. Jahexa e'ỹ va'e xe kéry-py e'ỹ ahexa va'ekwe. Upéa-rehe amombe'u-ta peẽ-my. Xe-vy voi va'ekwe ojehexa uka porã Nhandejáry ohendu uka porã ave xe-vy onhe'ẽ va'ekwe. Upe xe voi aikwaa va'e-rehe amombe'u-ta peẽ-my peikwaa porãve hagwã peẽ.
2 Yma va'ekwe Cristo-rehe ajerovia rire xe reko nandi jepe Nhandejáry xe rerojeupi rei xe reraha-vy gwenda-py. Yváy mbohapyha peve gwenda iporã ete va'e-py xe renog-wahẽ va'ekwe xe reraha-vy. Ojapo-ma quatorze ro'y xe reraha hagwe. Ndaikwaái xe rete reheve para'e xe rete e'ỹ reheve para'e xe reraha-ma va'ekwe oha-py. Nhandejáry ae katu oikwaa.
3 Aikwaa joty xe reraha hagwe. Xe rerojeupi va'ekwe xe reraha-vy. Xe reko nandi reheve tapa xe rete e'ỹ reheve ndaikwaa porãi. Nhandejáry ae oikwaa.
4 Upe-py yváy-py ahendu nhe'ẽ porã eterei. Ndikatúiry nhande yvy pygwa nhamombe'u jevy upéa nhe'ẽ. Iporã eterei-gwi nhande ndajaiporu kwaái upéa nhe'ẽ.
5 Upe xe reko iporã eterei hagwe-rehe anhemomba'egwasuse ramo ra'e iporã arã ra'e. Xe reko porã-rehe ajehexa ukase porã ramo ra'e anhemomba'egwasu va'erã ra'e peẽ-my. Xéjehe katu nanhemomba'egwasuséiry. Xe mbaraete e'ỹ rehegwa nhe'ẽ mante aikwaa uka va'erã peẽ-my.

---

* **11:25** At 16.22; 14.19 * **11:26** At 9.23; 14.5 * **11:27** 1 Co 4.11-13; 2 Co 4.8-10; 6.4-5 * **11:32-33** At 9.23-25

6 “Cristo reko-rupi aiko porã” ha'e ramo ra'e hupigwa-rupi voi amombe'u arã ra'e jepe xéjehe, naxe arandu porãi arã ra'e joty upéixa anhemomba'egwasu ramo ra'e. Iporãve namombe'úiry peẽ-my. Xe reko peikwaa-ma voi. Xe remimombe'u peikwaa-ma ave. Ko'ánga xe rereko porãve hagwã ndajekwaa ukaséi peẽ-my. Iporãve akirirĩ tee aiko-vy.

7 “Iporã eterei va'e avave ndohexái va'e xe ae ahexa-ma” niporãi amombe'u anhemomba'egwasu-vy. Upéa-gwi Nhandejáry omoĩ va'ekwe xe-rehe ju ramigwa xe mbohasa asy hagwã. Nhande rete kutu kutuha vérami, anhaygwasu rembigwái ramigwa Nhandejáry ombou xe-vy. Pono anhemomba'egwasu upéa omoĩ xe-rehe.

8 “Ko xe mbohasa asyha eipe'a emboyke xéhegwi” ha'e va'ekwe Nhandejáry-pe ajerure-vy. Mbohapy jevy ajerure va'ekwe oipe'apa hagwã mo'ã xéhegwi.

9 Ha ndoipe'a mo'ãi voi va'ekwe xéhegwi. “Oroporiahuvereko reko-ta, oromombaraete meme va'erã ereikotevẽ jave” he'i va'ekwe xe-vy. “Naimbaraetéi va'e-pe amombaraete porã tee joty” he'i va'ekwe xe-vy. Xe mombaraete hagwã he'i ramo xe-vy xe mbovy'a. Ãy peve naxe mbaraetéi ramo jave avy'a. Aipota Cristo pu'aka ojehexa uka xe-rehe xe mombaraete jevy hagwã.

10 Naxe mbaraetéi ramo jepe avy'a joty aiko-vy. Xe-rehe ija'e'ỹ va'e onhe'ẽ rei rei ramo jepe xe-rehe, aikotevẽ eterei ramo jepe, Hesu-rehe ojerovia e'ỹ va'e xe rereko asy ramo jepe, Cristo rape-rupi aiko-gwi anhemboasy ramo jepe, avy'a joty aiko xe. Naxe mbaraetéi jave Nhandejáry ae xe mombaraete jevy.

Corinto tetã mygwa Hesu-rehe ojerovia va'e-rehe Paulo ojepy'apy

11 Itavy va'e vérami voi anhemomba'egwasu kuri ahai-vy. Pende-rehe ha-py voi itavy va'e vérami anhe'ẽ porã porã xéjehe. Peẽ napepenáiry xe-rehe. Nhandejáry remimondo a'ã a'ã-rehe mate pepena peiko-vy. Mbava'e-py tipo ha'e kwéry hembiapo porãve xéhegwi? Mba'eve-py. Xe xe rembiapo porãve meme íxugwi kwéry. Xe reko mirĩ jave jepe, xe xe rekoha porã teeve íxugwi kwéry.

12 Aime jave va'ekwe pene pa'ũ-my ohexa uka peẽ-my opu'aka teeha Nhandejáry. Hemimbo'e hemimondo tee aiko-gwi amombe'u jave va'ekwe inhe'ẽ ha'e ojehexa uka va'ekwe hexapyrã-rupi peẽ-my. Gwembiapo porã ojapo Nhandejáry. Nhane rembiexa e'ỹ va'e ojapo meme ave hesegwa nhe'ẽ amombe'u jave va'ekwe peẽ-my. Xe hemimbou tee ajekwaa meme-ma va'ekwe pene pa'ũ-my.

13 Tetã tetã-rupi Hesu réry-py onhomboaty aty va'e-pe areko va'ekwe-rami apogwereko ave va'ekwe. Peteĩ mba'emi mate ndajapói ndapogwerekói peteĩxa tetã ambue pygwa ndive. Upe pygwa kwéry ome'ẽ meme va'ekwe xe-vy ãy peve xe remikotevẽ. Ha peẽ katu mba'eve napeme'ẽiry xe-vy. Ndajeruréi va'ekwe peẽ-my xe remikotevẽ-rehe. Upéa-rehe “Hembiapo vai nhande-vy Paulo” peje rei nipo ra'e xe-rehe. Aipo ramo ajerure kuri peẽ-my xe poriahuvereko rei hagwã. Peẽ-my pende rereko asy va'e-rami apogwereko-ma ramo ra'e, xe poriahuvereko rei va'e-rami joty taxe moingo mani, ha'e-ta peẽ-my.

14 Mokõi jevy aha va'ekwe pende ha-py apopohu-vy. Ko'ãy ahase jevy pende ha-py. Aiko hagwe-rami aiko hagwã pende ha-rupi jevy. Naporandu mo'ãi peẽ-my xe rekotevẽ-rehe. Ndaha'éi pene mba'e-rehe apena-gwi ahase pende ha-rupi. Aipota ae peẽ xe rerovia nhande joja porã hagwã onhondive. Mitãygwe nome'ẽi omongakwaahare-pe mba'eve hemikotevẽ. Túvy ae ome'ẽ me'ẽ hemikotevẽ gwa'y kwéry-pe gwajy kwéry-pe ave. Ha xe katu pende ru-rami aiko peẽ-my. Apombojerovia va'ekwe Hesu-rehe. Xe ra'y kwéry, xe rajy kwéry-rami peiko xe-vy.

15 Upéa-rehe xe py'a gwive apopytygwõse aiko-vy. Opa xe mba'e kwéry ame'ẽ va'erã pende-rehe ha-py. Amano hagwã-rami aĩ arã ave peiko porã tee hagwã Cristo reko-rupi. Ha peẽ nipo naxe rayhu porãi voi ra'e apohayhu eterei-gwi.

16 “Upéixa voi Paulo” peje para'e. “Gwemikotevẽ-rehe ndojeruréi jepe nhane mbotavy rei nipo ra'e” peje mo'ã nipo ra'e xe-rehe.

17 Mba'eixagwa pa xe apombotavy va'e? Xe irũ amondo ramo pende ha-py apombotavy tipo? Nahániry. Xe aporombotavy e'ỹ va'e voi xe.
18 Ajerure rure va'ekwe Tito-pe oho hagwã va'ekwe pende ha-py. Peteĩ nhande re'ýi Cristo-rehe ojerovia va'e ave amondo ave Tito ndive oho hagwã va'ekwe pende ha-py. Pene mbotavy para'e Tito? Napene mbotavýi mba'eve-rehe upe xe remimondo kwéry. Peteĩxa oroiko indive. Peteĩxa ore py'a. Ore reko porã tee va'e voi ore. Oporombotavy e'ỹ va'e voi ore.
19 "Ojehexa uka porãse jevy nhande-vy Paulo" are-ma peje rei araka'e xe-rehe. Ndaha'éi upéa-rehe anhemonhe'ẽ peẽ-my. Nhandejáry oikwaa Cristo réry-py ae anhemonhe'ẽ peẽ-my. Peẽ xe rembihayhu kwéry voi. Apopytygwõha ramo xe aiko peẽ-my.
20 Ajepy'apy voi pende-rehe. Agwahẽ ramo pende ha-py ndajohu porãi arã voi para'e pende rekoha, Nhandejáry rape-rehe ndapeiko porãi-gwi. Ha peẽ ave ndapejohu porãi arã para'e ave xe rekoha, apogwereko asy va'e-rami, apogwereko ramo. Upe va'e-rehe ajepy'apy pende-rehe. Oĩ para'e pene pa'ũ-my onhonhe'ẽ mbojevy jevy oiko va'e. Oĩ ave para'e gwapixa oiko porãha ndojohu porãi va'e ave. Oĩ ave para'e onhemoyrõ rei rei va'e ojóupe. Oĩ ave para'e ojéupe gwarã anho rei oipota va'e. Oĩ ave para'e ndoiko porãi va'e gwapixa ndive. Oĩ ave para'e onhe'ẽ rei va'e gwapixa-rehe. Oĩ ave para'e onhembotuvixase rei va'e. Peteĩxa voi nipo ra'e ndapeikovéi ra'e pende rapixa kwéry ndive. Pende reko porã e'ỹ ajohu ramo pende-rehe amboasy va'erã pende rekoha. Anhemonhe'ẽ pohýi arã peẽ-my. Pende rekoha vai-rehe anhemonhe'ẽ ramo pemboasy ave arã.
21 Ajepy'apy pende rekoha-rehe, xe re'ýi kwéry. Agwahẽ ramo pende ha-py anhemboasy va'erã para'e pende reko vaikwe-rehe. Nhandejáry xe motĩ arã voi pene pa'ũ-my aime jave napehendu porãi-gwi xe remimombe'ukwe perova hagwã pende rekoha vaikwe peiko porã hagwã indive. Gwĩ onhemboasy e'ỹ va'e gwembiapo vaikwe-rehe xe monhemboasy arã ave. Oĩ nipo heta pene pa'ũ mygwa gwembiapo vaikwe-rehe onhemboasy e'ỹ va'e ra'e. Teko vai-rupi oiko jepe, menda'ỹ-rehe ojogwereko jepe, inhakã vai jepe, nonhemboasýiry joty okwa-vy. Nogwenotĩry joty gwekoha-gwi ndogwerovái gwekoha vaikwe. Upéa-rehe atĩ va'erã Nhandejáry-gwi pendehegwi ave atĩ va'erã, pehendu rei-gwi xe remimombe'ukwe.

13

Agwahẽ ramo pende ha-py apomonhe'ẽ va'erã pene rembiapo vaikwe-rehe

1 Agwahẽ-tama pende ha-py. Mokõi jevy agwahẽ va'ekwe upe-py. Aha jevy ramo amombohapy-ma va'erã xe ho hagwe pende ha-py. Agwahẽ ramo upe-py apomonhe'ẽ va'erã pene rembiapo vaikwe-rehe. "Hembiapo vai-ma upe va'e" omombe'u ramo xe-vy mokõi, mbohapy-ma imombe'uháry arovia-ma va'erã areko asy-ma hagwã upe hembiapo vai va'e-pe.
2 Aime jave upe-py mokõiha hatã-ma voi va'ekwe xe anhemonhe'ẽ va'ekwe hembiapo vai va'ety-pe, ambue kwéry-pe ave anhemonhe'ẽ va'ekwe. Ko'ánga katu mombyry aime ramo jepe ha'e jevy-ta xe: Ndaiporiahuvereko mo'ãiry avave-pe ajohu ramo hembiapo vaikwe hese kwéry, areko asy-ta voi íxupe kwéry.
3 Oĩ ra'e gwĩ "Tojehexa uka porã katu nhande-vy Cristo Paulo omombe'u ramo" he'i rei ra'e xe-rehe. Pehexase para'e Cristo pu'akaha anhemonhe'ẽ ramo peẽ-my. Agwahẽ jevy ramo peikwaa voi arã "Paulo Cristo remimondo va'e voi" peje hagwã xe-rehe. Ohexa uka marangatu ete voi Cristo pene pa'ũ-my imbaraeteha.
4 Ha'e ae yma va'ekwe okurusugwasu-rehe omano ramo ndaipu'akái vérami ójehe. Ãy ae katu Nhandejáry pu'akaha-rupi oikove jevy-ma. Ore ave Cristo ndive peteĩxa oroikogwi heko-rami oroiko. Ore rete kangy hete-rami ave. Nhandejáry pu'akaha-rupi ae ore mombaraete jevy, Cristo reko-rami ave oroikove hagwã.

5 Peẽ katu, peteĩ teĩ penhemongeta katu pende py'apy-py peikwaa porã hagwã pende jeroviaha-rehe. “Ajerovia rei para'e ajerovia porã-ma para'e Hesu Cristo-rehe” peje ae katu pendéjehe penhemongeta-vy pende py'a ndive. Peẽ ae peikwaa pende py'apóry. Pejerovia tee ramo Hesu-rehe, inhe'ẽ marangatu onhemoĩ pende py'apy-py pende py'apóry kwaaha pejerovia teemaha hese peikwaa hagwã. Ha ndapejerovia teéi ramo hese nomoĩry. Penhemongeta katu pende py'apy-py peikwaa porã hagwã pende jeroviaha-rehe.

6 Aipota voi peikwaa porã ore rekoha ore-rehe peje hagwã “Õi ave nipo ra'e Paulo py'apy-py ipy'apóry kwaaha ave” peje hagwã xe-rehe. Aipota voi peikwaa porã upe va'e.

7 Orombojeupi ore nhe'ẽ Nhandejáry-pe pende reko porãrã-rehe: “Enhangareko porã Corinto pygwa kwéry-rehe ponove ojejavy” oro'e pende reko porãrã-rehe orojerure-vy Nhandejáry-pe. Upéixa ajerure ramo íxupe ndaha'éiry xe rereko porã hagwã-rehe. Pende reko porãrã-rehe ae xe ajerure. Ndaha'éi ave he'i hagwã pende rexaháry: “Paulo renduhare oikwaa porã nipo Cristo rape rehegwa nhe'ẽ. Omombe'u porã nipo ra'e Paulo” nde'i ukaséi avave-pe. Pende reko porãrã Cristo reko-rami hagwã-rehe mate ajerure Nhandejáry-pe pende-rehe. Oĩ ramo jepe ore momba'e rei rei va'e, xe ae katu aipota pende reko porã meme ae joty peiko-vy.

8 Anhetegwa va'e meme amombe'u-ta. Ajehexa uka porãse-vy rei, ndikatúi xe apu. Anhetegwa va'e ndikatúi xe amboyke.

9 Upéa-gwi pene mbaraete ramo Hesu-rehe pejerovia tee-gwi orovy'a-ma va'erã pende-rehe kwéry. Nore mbaraetéi ramo jepe orovy'a arã joty pende-rehe. Orojerure rure Nhandejáry-pe pene mombaraeteve teve hagwã peiko hagwã heko tee-rupi.

10 Upe va'e-rehe ahai peẽ-my kwatia. Agwahẽ e'ỹ mboyve anhemonhe'ẽ teese peẽ-my arova uka hagwã pende reko peẽ-my. Upéixa ramo ndapogwereko asýi va'erã pende ha-py aime jave. Nhandejáry réry-py inhe'ẽ mombe'uha ramo aiko peẽ-my. Ndaha'éi anhemonhe'ẽ asyse-gwi rei aiko upéixa peẽ-my. Pene pytygwõ hagwã peikwaa porãve hagwã inhe'ẽ aiko peẽ-my inhe'ẽ mombe'u-vy.

Paulo omondo omandu'aha

11 Opa-tama xe nhe'ẽ ahaise va'e. Mixĩve mate ahai-ta peẽ-my xe re'ýi kwéry. Tapeiko katu Cristo reko tee-rupi. Tapehendu porã katu xe remimombe'ukwe. Tapeiko peteĩxa onhondive. Pende py'agwapy reheve tapeiko onhondive. Upéixa peiko ramo Nhandejáry oĩ arã pene ndive. Ha'e nhande rayhuha, nhane mbopy'agwapy va'e voi ave.

12 Pejotopa ramo, penhoanhuvã nhuvã pejohayhupa rei-vy.

Hesu reroviaha ko'a pygwa omandu'aha omondo uka-ta kwatia peẽ-my.

13-14 Nhandejáry Hesu Cristo tapende rovasa porã katu pende rexakwaa rei-vy. Tapene mandu'a meme katu Tupã Nhandejáry pende rayhuha-rehe. Tapene moirũ irũ katu Nhe'ẽ Marangatu tee va'e.

Paulo remimombe'ukwe
Galácia yvy pygwa pegwarã
epístola de Paulo aos gálatas

Paulo omondo Galácia yvy pygwa-pe onhe'ẽ. Kwatia-rehe omondo

1-2 Hesu reroviaha Galácia yvy-py oiko va'e onhomboaty aty ha-rupi. Xe Paulo amondo-ta peẽ-my xe nhe'ẽ. Xe katu Hesu Cristo remimondo va'e. Ndaikói va'ekwe Hesu Cristo remimondo ramo teko rei nhe'ẽ-py. Ndoikói xe moingo va'ekwe Hesu Cristo remimondo ramo. Hesu Cristo ae xe moingo va'ekwe gwemimondorã. Xe moingo va'ekwe Nhandejáry ave Nhande ru gwemimondorã. Gwa'ýry Hesu Cristo omano rire, túvy omoingove jevy va'ekwe íxupe. Ha ko'ánga xe re'ýi kwéry, Hesu reroviaha va'e, entéro xe ndive oiko va'e gwive omondo-ta peẽ-my omandu'aha.

3 Tapende rovasa katu Nhandejáry Nhande Ru va'e pende rexakwaa rei-vy. Tapende rexakwaa rei katu Nhandejáry Hesu Cristo ave. Tapene mbopy'agwapy ave.

4 Ha Hesu Cristo onheme'ẽ va'ekwe ijukaharã-pe. Ojejuka uka rei va'ekwe omboyke hagwã nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe, nhane resende hagwã, ndajaikovéi-ma hagwã ãygwa hekoha vai va'e reko-rupi. Nhandejáry Nhande Ru va'e remimbota-rupi ojapo upéa.

5 Upéa-gwi hembiapo porã-gwi, tonhemomba'egwasu meme ete katu Nhandejáry opa e'ỹ reheve. Aipota upéa. Amém.

Cristo rehegwa nhe'ẽ porã peteĩxa
(Mt 7.15; Rm 16.17; 2 Co 11.2-4; Ef 5.6; Cl 2.8; 1 Ts 2.4; 2 Pe 2.1-3; 1 Jo 4.1)

6 Pene renói va'ekwe Nhandejáry pemoirũ hagwã íxupe, Cristo pende rexakwaa rei hagwã. Ha ko'ánga katu oĩ he'i va'e pende-rehe: "Sapy'a ojerovia-ma Nhandejáry-rehe. Ha ko'ánga katu pya'e oheja jevy-tama Nhandejáry-pe. Ojehesa rerova-tama outro kwéry-rehe, Cristo rehegwa nhe'ẽ porã omombe'u ambue va'e-rehe" he'i pende-rehe.

Upéa ahendu ramo, xe mondýi voi.

7 Upe va'e peẽ-my omombe'u ambue va'e: "Cristo rehegwa nhe'ẽ porã voi ore remimombe'u" he'i mo'ã omombe'u-vy. Ha ndaha'éi inhe'ẽ tee omombe'u va'e peẽ-my. Omombe'u joavy avy peẽ-my pene akã ombotarova rei-vy. Inhe'ẽ porã tee va'e ohekoviarõse mo'ã peẽ-my.

8 Ha pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Cristo rehegwa nhe'ẽ porã peteĩxa. Oromombe'u va'ekwe peẽ-my Cristo rehegwa nhe'ẽ porã. Ha ko'ánga katu: "Ijapu ra'e ore remimombe'ukwe" oro'e jevy ramo peẽ-my, ivai arã. Oromombe'u ambue ramo peẽ-my, tore mondo katu ojéhegwi Nhandejáry ore mbohasa asy hagwã-py. Nhandejáry rembigwái yváy pygwa ave omombe'u ambue ramo peẽ-my, ivai arã. Omombe'u ambue ramo peẽ-my, tomondo katu íxupe ojéhegwi Nhandejáry ombohasa asy hagwã-py.

9 Oro'e hagwe-rami, ko'ánga ha'e jevy-ta peẽ-my. Oime ramo Cristo rehegwa nhe'ẽ porã pehendu e'ỹ hagwe-rami omombe'u va'e, tomondo katu íxupe ojéhegwi Nhandejáry ombohasa asy hagwã-py.

10 Upéixa anhe'ẽ pohýi ramo, ma'erã he'i xe-rehe: "Paulo he'i upéa oipota hapixa kwéry omboete íxupe-gwi" he'i mo'ã xe-rehe. Ha anhetegwa va'e katu nomombe'úi. Anhemboete ukase ae Nhandejáry-pe. "Teko rei remimbota-rupi oiko Paulo" he'i mo'ã xe-rehe. Nomombe'u porãi xe rehegwa. Teko rei remimbota-rupi aiko vyteri ramo ra'e, ndaikói arã Cristo remimbota-rupi ra'e. Ndaikói arã ra'e a-rami Cristo rembigwái ramo.

Paulo oiko-ma Hesu Cristo remimondo ramo
(1 Ts 2.4)

11 Xe re'ýi kwéry ha'e-ta peẽ-my. Cristo rehegwa nhe'ẽ porã, xe remimombe'u va'e,
ndaha'éi voi teko rei akã gwigwa rei. Aipota peikwaa upéa.
12 Cristo rehegwa nhe'ẽ porã ndoikóiry xe-vy omombe'u va'ekwe. Inhe'ẽ-py xe mbo'e
va'ekwe ndoikóiry. Hesu Cristo ae oikwaa uka xe-vy va'ekwe onhe'ẽ porã omombe'u
va'ekwe xe-vy. Upéa-gwi xe nhe'ẽ ndaha'éi teko rei akã gwigwa rei amombe'u.
13 Ha peẽ peikwaa voi xe rekokwe. Judeu kwéry xe rugwy re'ýi voi. Xe rekokwe
judeu reko-rupi aiko ramo va'ekwe peikwaa voi. Xe ko areko asy va'ekwe aiko-vy
Hesu reroviaha kwéry-pe, Nhandejáry rembiporavo va'e-pe. Xe poxy-vy voi areko asy
va'ekwe íxupe kwéry. Ajukase mo'ã va'ekwe aiko-vy íxupe kwéry.*
14 Ha ore rembypy ore ramói kwéry remimombe'ukwe gwive, ore rekoha, upéa
ahendu porãmbaseve seve va'ekwe. Upéa-gwi heta xe re'ýi rugwy kwéry, xe jave ikaria'y
va'e ohendu porã ramo ore ru he'i va'ekwe gwive, xe katu ahendu porãve voi. Judeu
reko-rupi aikose voi va'ekwe.
15 Ha Nhandejáry katu omoĩ va'ekwe xe-vy xe rembiaporã xe reko e'ỹ ramo. Ha upéi
katu xe renói va'ekwe xe rexakwaa rei-vy amoirũ hagwã íxupe.
16 Hemimbota-rupi ohexa uka va'ekwe xe-vy gwa'ýry amombe'u hagwã ta'ýry re-
hegwa nhe'ẽ judeu e'ỹ pa'ũ-rupi. Upe-ma ramo nanhombo'e mbo'éi xe rapixa kwéry
ndive.*
17 Ndahái va'ekwe Jerusalém tetã-my anhombo'e hagwã Hesu remimondo va'e ndive.
Upe-py Pedro oirũ ndive Hesu remimondo ramo oiko-ma xe renonderã. Ha ndahái joty
va'ekwe anhombo'e hagwã hendive kwéry. Ha upéi katu aha pya'e ae íxugwi kwéry yvy
akéno-py. Arábia yvy-py aha va'ekwe. Upe-gwi aju jevy ramo aha Damasco tetã-my. Upéa-
gwi xe nhe'ẽ ndaha'éi teko rei akã gwigwa rei amombe'u.
18 Upe rire mbohapy ro'y rire aha Jerusalém-my. Pedro pohu-vy aha. Upe-py apyta.
Quinze áry apyta hendive.
19 Ha outro kwéry Hesu remimondo va'e, avave-pe ndahexái. Tiago Nhandejáry Hesu
ryvy mante ahexa.
20 Ko va'e kwatia-rehe amoĩ va'e anhetegwa voi. Nhandejáry resa-py amoĩ anhetegwa
voi. Ndaxe apúi voi.
21 Ha upéi katu asẽ Jerusalém-gwi. Aha Síria yvy-rupi. Cilícia yvy-rupi aha ave.
22 Ha Judéia yvy-rupi katu Hesu reroviaha onhomboaty aty va'e ndaxe rexái voi.
23 Ndaxe rexái ramo jepe, ohendu xe rerakwã: “Nhande kwéry Hesu reroviaha va'e
gwive, Paulo nhane moingo asy va'ekwe jajehesa rerova e'ỹ hagwã mo'ã Hesu-gwi,
jarovia e'ỹ hagwã mo'ã Hesu rehegwa nhe'ẽ porã. Ha ko'ánga katu ha'e ae Hesu rehegwa
nhe'ẽ porã tee omombe'u oiko-vy” he'i xe mombe'u-vy hikwái.
24 Upéixa ramo xe rerakwã rendu-vy omomba'egwasu Nhandejáry-pe hikwái.

2

Paulo oho Hesu reroviaha ruvixa ha-py

1 Upe rire, quatorze ro'y rire aha jevy va'ekwe Jerusalém tetã-my. Barnabé ndive aha
va'ekwe. Ha Tito katu oho ave xe ndive.*
2 Ha Nhandejáry xe-vyte oikwaa uka ra'e xe raperã. Upéa-gwi aha va'ekwe Jerusalém
tetã-my. Orogwahẽ-ma ramo upe-py, aha Hesu reroviaha ruvixa ha-py. Ha'e kwéry
anho ha-py aha amombe'u-vy. Hesu rehegwa nhe'ẽ xe remimombe'u judeu e'ỹ kwéry
pegwarã, amombe'upa porã íxupe kwéry aikwaa uka-vy: “Ndopo-rami amombe'u judeu
e'ỹ kwéry-pe” ha'e Hesu reroviaha ruvixa-pe. Ndaipotái he'i xe remimombe'u-rehe, xe
remimombe'urã-rehe ave: “Ndaha'éi Hesu rehegwa nhe'ẽ tee va'e Paulo remimombe'u”
ndaipotáiry he'i mo'ã xe-rehe upéa.

* **1:13** At 8.3; 26.9-11 * **1:16** At 9.3-6 * **2:1** At 15

3 Oime ave xe ndive Tito xe ndive ou va'ekwe. Upéa ndaha'éi judeu kwéry va'e ore
kwéry-rami. Grego va'e ae ha'e. Ha: “Iporã ereiko ore reko-rupi judeu kwéry reko-rupi.
Iporã erenhepirekytĩ uka ore kwéry-rami” nde'íry joty íxupe.
4 Ha ndaipóri va'ekwe ore pa'ũ-rupi upe va'e he'i va'erã. Oike nhemi voi ra'e ore
pa'ũ-my upéa he'i va'e. Upéa he'i va'e ndaha'éi Hesu reroviaha tee va'e. Omombe'u
ra'anga anga rei va'e ae Hesu rehegwa nhe'ẽ porombotavyse-vy. Oike nhemi voi ra'e
ore rekoha rexa hagwã-rehe: “Hesu Cristo-rehe pejerovia-magwi, ma'erã ndapeikovéi-
ma judeu kwéry reko-rupi?” he'ise ore-vy. “Judeu kwéry reko Nhandejáry rekoha voi”
he'i ore-vy. “Ipokatu joty voi judeu kwéry nhe'ẽ nhande-vy. Ndaijapýiry, anhetegwa
joty” he'i. “Naiporãi peheja judeu kwéry rekoha peiko hagwã Hesu reko-rupi. Iporã katu
Hesu reroviaha ohendu joty entéro yma gware Moisés remimombe'ukwe onhemopotĩ
hagwã” he'i mo'ã ore-vy.
5 Upe-ma ramo pya'e oronhe'ẽ joko upéa he'i va'e-pe: “Iporã para'e ne nhe'ẽ” ndoro'éi
voi íxupe kwéry. Oroipota pehendu meme Cristo rehegwa nhe'ẽ tee va'e penhemopotĩ
tee hagwã. Onhe'ẽ ambue va'e peẽ-my ndoroipotáiry.
6 Ha Hesu reroviaha ruvixa va'e imandu'a porã hese va'e, ohendu xe nhe'ẽ. Ohendu-
ma rire nonhemonhe'ẽi xe-vy: “A-rami ko erejapo va'erã. Upéixa ani erejapo teĩ” nde'íry
xe-vy. Upe va'e huvixa oĩ hese imandu'a porã va'e. Oĩ omomba'egwasu va'e íxupe.
Ha namomba'egwasuvéi íxupe ambue va'e kwéry-gwi. Nhandejáry-pe peteĩxa nhande
rekoha.*
7-8 Ha upe va'e huvixa nonhemonhe'ẽi voi xe-vy. Okirirĩ rei ae oiko-vy. Mba'eve nde'íry
xe-vy. He'i xe rembiapo-rehe: “Yma ome'ẽ va'ekwe Pedro-pe Nhandejáry hembiaporã.
Judeu kwéry-pe mante oipota omombe'u Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ porã” he'i. “Ha
ko'ánga katu Pedro-pe ome'ẽ hagwe-rami hembiaporã, ome'ẽ-ma ave kuri Paulo-pe nipo
ra'e. Judeu e'ỹ kwéry-pe mante ae oipota omombe'u upe nhe'ẽ porã tee” he'i xe-rehe
ojóupe. “Yma omombaraete va'ekwe Pedro-pe Nhandejáry imondo-vy judeu kwéry-
pe Hesu remimondo ramo” he'i. “Ha ko'ánga katu Pedro-pe omombaraete hagwe-
rami, omombaraete-ma nipo ra'e Paulo-pe ave imondo-vy judeu e'ỹ kwéry-pe Hesu
remimondo ramo” he'i xe-rehe ojóupe.
9 Upe ramo Hesu reroviaha ruvixa va'e he'i xe-vy xe mongeta-vy. Upe va'e nhande
ru-rami, nhande jekoha voi. Héry va'e Tiago, héry va'e Pedro ave, héry va'e João ave.
Upe va'e he'i xe-vy: “Ne mondo hagwã nde poravo nipo ra'e Nhandejáry. Nde poravo
ne mondo hagwã nhande kwéry e'ỹ va'e ha-py” he'i xe-vy. “Ore moirũ katu” he'i xe-vy
Barnabé-pe ave. Upéi xe popyhy. Barnabé-pe oipopyhy ave. Oronhomoirũ-ma. He'i ore-
vy: “Jarojoja katu nhane nhe'ẽ jaha hagwã” he'i. “Ore oroho va'erã nhande kwéry-pe
nhe'ẽ mombe'u-vy. Ha peẽ katu peho va'erã nhande kwéry e'ỹ-pe Hesu Cristo rehegwa
nhe'ẽ porã pemombe'u-vy” he'i ore-vy Hesu reroviaha ruvixa va'e.
10 Upéixa ramo nonhemonhe'ẽi voi ore-vy. Peteĩ mba'e mante omombe'u ore-vy: “A-py
oĩ iporiahu va'e ore pa'ũ-my. Ani nde resarái hese kwéry-gwi” he'i ore-vy. “Upe iporiahu
va'e-pe ame'ẽse meme va'e hemikotevẽ” ha'e íxupe kwéry.

Paulo ndojohu porãi Pedro rembiapo

11 Ha upéi katu Pedro ou Antioquia tetã-my. Ogwahẽ ramo upe-py, nahembiapo porãi.
Upéa-gwi ha'e íxupe: “Naiporãi ne rembiapo” ha'e íxupe.
12 Pedro ogwahẽ ramo upe-py, okaru oĩ-vy Hesu reroviaha judeu e'ỹ va'e ndive. Ha
upéi katu ogwahẽ ou-vy gwĩ Hesu reroviaha Tiago remimbou judeu kwéry va'e. Upe-
ma ramo ndokarusevéi-ma Pedro judeu e'ỹ va'e ndive. Judeu kwéry va'e ndive mante
okaruse. Ndoipotái Tiago remimbou judeu va'e he'i íxupe: “Ne'írã oiko ramo judeu
e'ỹ va'e judeu reko-rupi, naiporãi jakaru onhondive” he'i upéa ndoipotái. Pono he'i

* **2:6** Dt 10.17

upéa, ndokaruvéi-ma onhondive Pedro. Onhomboja'o ja'o-ma okaru hagwã. Ikyhyje-gwi inhe'ẽrã-gwi onhondive ndokarusevéi-ma.
13 Ha nahembiapo porãi voi Pedro. "Iporã jakaru onhondive" he'i ramo jepe, ha'e ae katu ndokaruséiry onhondive. Okaru va'e-pe ombotavy. Upéa-gwi upe-py oĩ va'e judeu kwéry va'e, Pedro reko-ramima ave oiko. Ndokaruvéi-ma judeu e'ỹ va'e ndive. Upe ramo Barnabé jepe oipe'a-ma hekoha. Ojoeko rupipa-ma ho'a hikwái.
14 Upe-ma ramo ahexa hekoha: "Ndohovéi-ma nipo ra'e tape porã-rupi. Cristo rehegwa nhe'ẽ porã tee va'e nohendu porãvéi-ma nipo ra'e" ha'e xe jéupe. Upéa-gwi ha'e Pedro-upe. Atýra-py ha'e íxupe: "Nde ko judeu kwéry va'e. Nde judeu jepe, judeu e'ỹ reko-rupi ereiko ave. Ndereikovéi-ma voi judeu reko-rupi anho. Upéixa ramo, ma'erã po eremoingose judeu reko-rupi judeu e'ỹ va'e-pe" ha'e íxupe. "Nde ko ndereikovéi-ma voi judeu reko-rupi" xe ha'e Pedro-pe.

Hesu Cristo-rehe jajerovia-ma ramo, "Nde py'a potĩ-ma" he'i va'erã nhande-vy Nhandejáry

(Mt 16.24; Rm 3.21-31; 6.6-7)

15-16 Ore ramói kwéry ko judeu kwéry voi. Moisés amyrĩ remimombe'ukwe tekoha kwaaha voi ore. Ndoroikói voi judeu e'ỹ rekoha-rupi. Ha ore arandu ramo jepe, Moisés amyrĩ he'i va'ekwe orojapo ramo jepe, "Nde py'a potĩ-ma" nde'íry joty va'erã ore-vy Nhandejáry. Hesu Cristo-rehe orojerovia-ma ramo ae, "Nde py'a potĩ-ma" he'i va'erã ore-vy. Upéixa ramo ore orojerovia-ma va'ekwe Hesu Cristo-rehe, "Pende py'a potĩ-ma" he'i hagwã ore-vy Nhandejáry.

Jajerovia-ma ramo hese, nhande py'a omopotĩ-ma va'erã. Ha nhande nhanhemopotĩ uka reise ramo Moisés amyrĩ remimombe'ukwe gwive rei nhahendu-vy, nanhane mopotĩry va'erã joty. Upéa he'i voi Nhandejáry nhe'ẽ:

"Gwĩ Moisés amyrĩ remimombe'ukwe gwive jajapo ramo jepe, Ipy'a potĩ-ma, nde'íry va'erã joty nhande-rehe Nhandejáry"

he'i.

Upéixa he'i Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe omoĩ va'ekwe.

17 Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Orojerovia-ma ramo Hesu Cristo-rehe, "Ipy'a potĩ-ma" oroipota va'ekwe Nhandejáry he'i ore-rehe. Upe ramo oronhemopotĩ hagwã mo'ã, ndorojapovéi-ma va'ekwe Moisés remimombe'ukwe gwive. Judeu rekoha-rupi ndoroikovéi-ma va'ekwe. Judeu e'ỹ va'e-ramima oroiko. Upe tekoha kwaa e'ỹ va'e-ramima oroiko va'ekwe. Upéixa ramo oĩ ore-rehe he'i va'erã mo'ã: "Hesu Cristo-rehe ojerovia-gwi, ndojapovéi yma gware reko. Ojejavy nipo ra'e. Hesu Cristo para'e ombojejavy va'e íxupe" he'i va'erã mo'ã ore-rehe. Ha nomombe'u porãi ojóupe. Hesu Cristo ko ndaha'éi voi ore mbojejavyharã.
18 Xe ko anhemopotĩ ukase-vy mo'ã ndajapovéi-ma va'ekwe Moisés remimombe'ukwe. Aikose joty Hesu reko-rupi. Ha ko'ánga katu xe ha'e ramo: "Ajapo jevy-ta Moisés he'i va'ekwe gwive Nhandejáry he'i hagwã xe-vy, nde py'a potĩ-ma". Upe va'e ha'e ramo, ndaikovéi-ma va'erã Hesu reko-rupi. Ajejavy tee-ma va'erã.
19 Yma ajapose ramo jepe Moisés remimombe'ukwe tekoha, ndajapopái joty. Xe py'a ky'a joty. He'i va'ekwe upe tekoha nhe'ẽ:

"Peteĩ teĩ upe tekoha nhe'ẽ gwive nderejapopái ramo, nde py'a ky'a reheve joty eremano va'erã"

he'i. Ha ko'ánga katu amano va'ekwe-rami amoirũ-ma Cristo-pe. Upéa-gwi ndaipokatuvéi-ma xe-rehe upéa yma gware nhe'ẽ. Xe-vy yma gware nhe'ẽ ijapy-ma. Ndaha'evéi-ma xe-vy gwarã. Ndaikovéi-ma upe tekoha anho-rupi. Nhandejáry nhe'ẽ ahendu porã hagwã upe va'e tekoha nhe'ẽ anho nahenduvéi-ma. Ha Cristo katu omano va'ekwe kurusugwasu-rehe. Upéi peteĩxa amoirũ-gwi íxupe, amano va'ekwe-rami aiko hendive ãy.

20 Upéixa xe aiko. Xe ae xe arandu-rupi rei katu ndaikovéi-ma. Cristo xe moingove
va'ekwe-rupi ae aiko. Xe py'a-py oĩ inhe'ẽ. Ha'e xe rayhu-gwi xe-rehe ijukaharã-pe
onheme'ẽ va'ekwe. Ajerovia-gwi hese, Nhandejáry ra'y-rehe, aiko porã ko'ánga ko yvy-
rupi.
21 Upéixa ramo xe mopotĩse ramo Nhandejáry, "Xe ndaipotái voi xe-vy hemime'ẽse" nda'e
mo'ãiry íxupe. "Upe tekoha-rupi anho jaiko rei ramo, nhanhemopotĩ porã-ma va'erã"
ndaja'éiry arã nhandéjehe. Ja'e ae ramo nhandéjehe, "Upe tekoha-rupi anho jaiko rei
ramo, nhanhemopotĩ porã-ma va'erã" ja'e ramo, omano rei arã ra'e Cristo.

3

Gwĩ Moisés remimombe'ukwe tekoha renduha onhemopotĩ ukase rei mo'ã
(Rm 4.1-3; Gl 2.16; 5.2-4; Fp 3.9)

1 Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe, xe re'ýi kwéry, Galácia pygwa va'e. Peẽ pene arandu
e'ỹ va'e. Kiva'e po pene mbotavy ra'e? Oromombe'u porã va'ekwe peẽ-my Hesu Cristo
kurusugwasu-rehe omano hagwe. Upéa-gwi peẽ-my oromombe'u va'e pehexa vérami.
Pehexa vérami Hesu ojejuka ramo nhande rovasa hagwã. Ha ko'ánga kiva'e po pene
mbotavy ra'e pehendu e'ỹ hagwã anhetegwa va'e.
2 Pemombe'u katu xe-vy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e omboumaha peẽ-my. Moisés
remimombe'ukwe-rupi peikose mo'ã jave, Nhandejáry ombou tipo peẽ-my araka'e
Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-pe? Nomboúi voi araka'e peẽ-my. Perovia-magwi ae Hesu
Cristo rehegwa nhe'ẽ porã ombou-ma va'ekwe peẽ-my.
3 Pende tavy voi nipo ra'e. Ha Nhe'ẽ Marangatu tee va'e katu pende py'apy-py oiko
rire, tape porã-rupima peho peiko-vy. Ha ko'ánga katu peẽ ae pene arandu-rupi napende
reko agwyje mo'ãvéi-ma. Moisés amyrĩ remimombe'ukwe tekoha-rupi peikose ramo
mo'ã, napegwahẽ mo'ãi Nhandejáry oiko ha-py. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e e'ỹ reheve
napegwahẽ mo'ãi upe-py. Napende reko agwyje mo'ãvéi-ma. Upéa-gwi pende tavy voi
peiko-vy.
4 Upe tekoha-rupi peikose ramo mo'ã penhemopotĩ hagwã mo'ã, oiko rei arã pende
py'a-py Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ra'e, pejerovia rei arã Hesu-rehe ra'e.
5 Ha Nhandejáry katu pene rexakwaa rei va'ekwe ime'ẽ-vy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e.
Ojapo porã uka peẽ-my va'ekwe jahexa e'ỹ va'e. Hexapyrã-rupi nahembiapo porãi
pene pa'ũ-my upe tekoha-rupi anho peikose ramo mo'ã. Perovia-magwi ae Hesu Cristo
rehegwa nhe'ẽ porã, hembiapo porã peẽ-my va'ekwe.
6 Upéixa voi he'i Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe hemimoĩgwe:
"Ha Abraão katu ogwerovia-ma Nhandejáry-pe. Upéa-gwi Ipy'a potĩ-ma, he'i hese Nhan-
dejáry."*
Upéixa he'i Nhandejáry nhe'ẽ.
7 Upéixa ete Abraão amyrĩ reko-rupi jaiko ãy nhande jarovia va'e. Ikente e'ỹ ramo jepe,
Abraão rekoha-rupi joty peiko ramo, ta'ýry-rami joty pepyta. "Ta'ýry tee voi peẽ. Judeu
e'ỹ ramo jepe, ta'ýry tee voi peẽ" he'i Nhandejáry nhande-rehe. Aipota peikwaa upéa.
8 Yma ete va'ekwe opy'a-py he'i Nhandejáry judeu kwéry e'ỹ-rehe: "Ojerovia-ma
ramo xe ra'y-rehe, xe remimondorã-rehe, Pende py'a potĩ-ma, ha'e va'erã íxupe" he'i
Nhandejáry. Upéixa voi he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. Ha upéi katu he'i va'ekwe Abraão-
pe Nhandejáry:
"Entéro ko yvy-py oĩ va'e-pe gwive ahovasa va'erã. Xe reroviaha gwive hikwái nde xe
rerovia hagwe-rami ahovasa va'erã íxupe kwéry"*
he'i Abraão-pe Nhandejáry. Upéixa ohexa uka va'ekwe Abraão-pe gwembiaporã. Hesu
Cristo renonderã ave omombe'u íxupe va'ekwe. Upéixa voi he'i Nhandejáry nhe'ẽ.

* **3:6** Gn 15.6 * **3:8** Gn 12.3

Ha upéi katu Abraão ogwerovia-ma va'ekwe Nhandejáry-pe. Upéa-gwi ohovasa íxupe Nhandejáry.
9 Upéixa ramo ãygwa entéro heroviaha gwive, Abraão rovasa hagwe-rami, ohovasa va'erã íxupe kwéry ave.
10 Ha Moisés remimombe'ukwe tekoha-rupi rei oikose mo'ã va'e-pe gwive ndohovasa mo'ãi Nhandejáry. A-rami he'i Nhandejáry nhe'ẽ:
"Ohendu e'ỹ va'e entéro Moisés omoĩ va'ekwe gwive kwatia-rehe, mombyry omondo va'erã íxupe ojéhegwi Nhandejáry"*
he'i. Upéa-gwi entéro he'i va'e gwive: "Pende py'a potĩ-ma, he'i va'erã nhande-rehe Nhandejáry upe tekoha-rupi anho rei jaiko ramo" he'i mo'ã. Upe va'e-pe katu mombyry omondo va'erã Nhandejáry ojéhegwi.
11 He'i ave Nhandejáry nhe'ẽ:
"Xe rerovia-gwi, nde py'a potĩ-ma, he'i hese va'e Nhandejáry, upe va'e Nhandejáry ndive oiko va'erã"*
he'i. Upéa-gwi gwĩ upe tekoha-rupi anho rei oikose va'e: "Nde py'a potĩ-ma" nde'íry nipo hese ra'e Nhandejáry.
12 Gwĩ upe tekoha-rupi anho rei oikose va'e nde'íry: "Jarovia katu Nhandejáry-pe nhane resende hagwã" nde'íry voi. Oipota mo'ã Nhandejáry oresende íxupe, Moisés he'i va'ekwe gwive ohendupase-gwi mo'ã. Ha upéa nde'íry Nhandejáry nhe'ẽ. He'i ae:
"Upe peteĩ teĩ Moisés he'i va'ekwe gwive rendupa ete va'e katu oiko va'erã Nhandejáry ndive"*
he'i. Ha ojejavy e'ỹ va'e ndoikói voi gwembiapo-rehe anho onhemopotĩ hagwã.
13-14 He'i jevy Nhandejáry nhe'ẽ:
"Jahexa ramo yvyra-rehe ojejuka va'ekwe, ndaija'éi voi nipo hese ra'e Nhandejáry. Upe va'e Nhandejáry remimbojevy va'e voi, ja'e omano va'ekwe-rehe"*
he'i Nhandejáry nhe'ẽ hekoha vai va'e-rehe, yvyra-rehe ojejuka va'e. Yma nhande ave jaiko vai va'ekwe. Entéro Moisés he'i va'ekwe gwive jajapose ramo mo'ã, Nhandejáry remimbojevy va'ekwe-rami jaiko va'ekwe. Upéa-gwi Cristo nhane resende va'ekwe ani hagwã: "Moisés amyrĩ he'i va'ekwe gwive rendupa e'ỹ va'e voi upe va'e" he'i nhande-rehe. "Upe va'e Nhandejáry remimbojevy va'e voi upe va'e" nde'íry hagwã nhande-rehe, nhane resende va'ekwe Cristo. Ha'e katu Nhandejáry remimbojevykwe-rami omano va'ekwe kurusu-rehe. Nhande rekovia omano. Nhande kwéry e'ỹ-pe jepe ohovasa hagwã omano va'ekwe. Abraão rovasa hagwe-rami ohovasase ave judeu e'ỹ va'e-pe, Cristo reroviaha-pe gwive. Nhande-rehe omano va'ekwe ou hagwã nhande-vy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. "Ou va'erã" nde'i reíry va'ekwe hese Nhandejáry.

He'i tee va'ekwe nokambia mo'ãi voi Nhandejáry

15 Ko'ánga xe re'ýi kwéry, Hesu reroviaha va'e, aikwaa uka-ta peẽ-my arandu rehegwa nhe'ẽ, yvypóry rehegwa nhe'ẽ-rami. Nhamoporã ramo nhane nhe'ẽ ojóupe, nhamoĩ va'e kwatia-rehe nhane nhe'ẽ nhande apu e'ỹ hagwã ojóupe. Upe rire nhamoporã va'ekwe ndikatúi nhakambia jevy. Nhamoporãmba rire ndikatúi nhamoĩve va'e kwatia-rehe nhakambia hagwã mo'ã nhamoporã va'ekwe.
16 Upéixa ete okambia e'ỹ va'erã omoĩ va'ekwe Nhandejáry. Nde'i reíry va'ekwe Abraão amyrĩ-pe. He'i tee va'ekwe, nokambia mo'ãiry. Ha Nhandejáry katu he'i tee va'ekwe Abraão amyrĩ-pe: "Xe orohovasa va'erã" he'i. "Ne remiarirõ joapyri pyri-pe" he'i. "Ahovasa va'erã" nde'i reíry Abraão-pe, omoĩ porã-vy íxupe onhe'ẽ. Hemiarirõ kwéry-pe nde'íry. Peteĩ hemiarirõ-pe mante "Orohovasa va'erã" he'i ae. Cristo-pe he'i voi.*
17 Ha ãy katu pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Omoporã va'ekwe katu okambia e'ỹ va'e Nhandejáry. Yma ete va'ekwe Nhandejáry omoporã-ma ramo onhe'ẽ Abraão amyrĩ-pe:

* **3:10** Dt 27.26 * **3:11** Hc 2.4 * **3:12** Lv 18.5 * **3:13-14** Dt 21.23 * **3:16** Gn 12.7

“Naxe apu mo'ãi” he'i, “Ahovasa va'erã íxupe” he'i Abraão amyrĩ-pe. Yma ete voi he'i va'ekwe upéa. Ha upe rire katu, heta eterei ro'y rire, quatrocentos e trinta ro'y rire, ore ramói kwéry Moisés remimombe'ukwe-rupi oiko va'ekwe. Upéa-gwi: “Okambia nipo ra'e Nhandejáry gwembiaporã. Ijapu nipo Abraão-pe ra'e. Ojapo va'erã he'i va'ekwe, ndojapo mo'ãiry” oĩ he'i va'e mo'ã. Ha omombe'u mo'ã upéa. Hemikambia e'ỹ va'erã voi Nhandejáry rembiaporã. Ndaijapúi va'e voi ko Nhandejáry.*

18 Ha'e katu: “Ha Moisés amyrĩ remimombe'ukwe-rupi ereiko-gwi, ame'ẽ va'erã nde-vy nde-vy gwarã” nde'íry voi nhande-vy. Upéa-rehe yma he'i va'ekwe Abraão amyrĩ-pe: “Ame'ẽ rei va'erã nde-vy nde-vy gwarã. Xe orohexa kwaa rei va'erã” nde'i reíry va'ekwe íxupe Nhandejáry. Ha “Moisés amyrĩ nhe'ẽ gwive katu erejapopa-gwi, ame'ẽ va'erã nde-vy nde-vy gwarã” nde'íry voi íxupe. “Ame'ẽ rei va'erã” he'i ae íxupe Nhandejáry.

Ko'ánga amombe'u-ta peẽ-my Moisés amyrĩ he'i hagwe rehegwa nhe'ẽ (Rm 3.20; 5.20-21)

19-20 Oĩ he'i va'e mo'ã: “Nome'ẽi ramo nhande-vy Nhandejáry nhande-vy gwarã Moisés amyrĩ nhe'ẽ nhahendu ramo ra'e, nhane ramói kwéry oiko rei arã voi ra'e Moisés remimombe'ukwe tekoha-rupi oiko rire” oĩ he'i va'e mo'ã. Ha ndaha'éi upéixa.

Yma araka'e Nhandejáry oipota nhane ramói kwéry upe tekoha-rupi oiko. Oipota he'i ójehe tekoha e'ỹ-rupi oiko ramo: “Ndajaikovéi-ma voi upe tekoha porã-rupi. Jajejavy eterei-ma nipo ra'e jaiko-vy” he'i ójehe. Oipota Nhandejáry nhane ramói kwéry upe tekoha-rupi oiko Cristo peve. Upéi Cristo oiko va'ekwe ko yvy-py. Ha'e-ma Abraão remiarirõ voi. Hesegwa nhe'ẽ Nhandejáry nde'i reíry va'ekwe Abraão amyrĩ-pe. Cristo oiko rire, Nhandejáry ndoipotavéiry oiko upe tekoha-rupi onhemopotĩ hagwã mo'ã hikwái. Cristo oiko rire, ijapy-ma voi upe tekoha. Ha Nhandejáry katu nombo'e ranhéi voi va'ekwe upe tekoha-py ore ramói kwéry-pe. Ombo'e ypy araka'e yváy pygwa-pe ranhe. Upéi upe yváy pygwa ombo'e Moisés amyrĩ-pe. Upéi Moisés ombo'e va'ekwe ore ramói kwéry-pe. Ha Abraão amyrĩ-pe katu nomombe'úi upéixa. Ndaipóri va'ekwe ohendu uka va'e. Ha'e ae ohendu va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ. Ha Nhandejáry katu nde'íry yváy pygwa-pe. Outro yvypóry-pe nde'íry. Íxupe anhóte ae he'i: “Xe orohovasa va'erã” he'i Abraão-pe araka'e.

21-22 Ha oĩ he'i va'e mo'ã katu: “Nhandejáry omoingo va'ekwe nhane ramói kwéry-pe Moisés he'i hagwe-rami. Aipo ramo naimbaraetevéi-ma Abraão-rehe he'i tee íxupe va'ekwe. Ndaipokatuvéi-ma hese he'i íxupe va'ekwe. Ogwerova rova para'e gwemimombe'u Nhandejáry” he'i mo'ã hese. Ndaha'éiry upeixagwa. Ogwerova rova e'ỹ va'e gwemimombe'u. Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Nhandejáry nde'íry nhande-vy: “Moisés remimombe'ukwe-rupi peiko-gwi, pende py'a potĩ-ma” nde'íry voi. Upéa-gwi hendive nhane moingove meme hagwã, nanhane moingóiry upe tekoha-rupi. Upéa-rehe oipota nhande jarovia he'i va'ekwe nhanhemopotĩ uka tee hagwã. “Cristo reroviaha gwive aresende va'erã tekoha vai-gwi” he'i Nhandejáry. He'i ave Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:

“Upe tekoha vai, he'i, entéro ko yvy-rupi jaiko va'e-rehe gwive ipu'aka nhane moembi-apo vai hagwã”

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. Upéa-rehe oipota jarovia he'i va'ekwe jajejavy va'e gwive.

Moisés remimombe'ukwe-rupi

nhande-rehe onhangareko va'e-rami jaiko va'ekwe,

Cristo ojekwaa peve

---

* **3:17** Êx 12.40

23 Yma va'ekwe jaiko Moisés remimombe'ukwe tekoha-rupi. Jajapose va'e rei ndajajapóiry va'ekwe. Upe yma gware rekoha-rupi jaiko vyteri ramo, nhande-rehe onhangareko va'e-rami jaiko va'ekwe. Ha upe rire katu Nhandejáry oikwaa uka nhande-vy jarovia-gwi jaikoveha.
24 Upéixa ramo, yma Moisés remimombe'ukwe-rupi jaiko rei ramo, tekoha porã-py nhane mbo'e va'e-rami jaiko va'ekwe. Nhande reko-rehe onhangareko va'e-rami jaiko va'ekwe. Upéixa jaiko va'ekwe Cristo ojekwaa peve he'i hagwã nhande-vy: "Pende py'a potĩ-ma Cristo-rehe pejerovia-gwi" he'i hagwã Nhandejáry nhande-vy.
25 Ha ko'ánga katu jajerovia jaiko-vy Cristo-rehe. Moisés nhe'ẽgwe-rupi anho nhanhemopotĩ hagwã mo'ã ndajaikovéiry va'e. Upe tekoha-rupi, nhande-rehe onhangareko rei va'e-rami, ndajaikovéiry.

Peteĩxa pemoirũ-gwi Cristo-pe, peiko Abraão remiarirõ-rami (Jo 1.12-13; Ef 1.5)

26 Ha ko'ánga katu Cristo Hesu-rehe pejerovia-gwi, peiko-ma Nhandejáry re'ýi ramo. Pemoirũ-ma peteĩxa íxupe.
27 Peteĩxa pemoirũ hagwã íxupe, pene mongarai va'ekwe. Pemoirũ-gwi íxupe peiko ãy ha'e-rami.
28 Upéixa ramo enterove va'e-pe Nhandejáry ogwereko peteĩxa. Oĩ judeu kwéry va'e. Oĩ judeu kwéry e'ỹ va'e ave. Oĩ onhemomba'apo va'e ogwerekoseha-rami ogwereko íxupe va'e-rami oiko. Oĩ omba'apo va'e ojehente ave. Oĩ kwimba'e, oĩ kunha ave. Ha Nhandejáry katu nhande kwéry-pe nhande rereko peteĩxa. Peteĩxa pemoirũ-magwi Cristo Hesu, peiko ãy peteĩxa onhondive.
29 Cristo-pe pemoirũ-gwi, peiko ãy Abraão remiarirõ-rami. Upéa-gwi, perovia-gwi, peẽ-my ave ome'ẽ va'erã Nhandejáry Abraão remiarirõ pegwarã.

4

Nhane mitã-rami jaiko va'ekwe (Rm 8.14-17)

1 Ko'ánga amombe'u jevy-ta peẽ-my arandu rehegwa nhe'ẽ mitã rehegwa nhe'ẽ-rami. Nhande ra'y nhane mba'e jaryrã voi. Íxupe gwarã nhame'ẽ va'erã íxupe. Ha imitã vyteri ramo katu nanhame'ẽi va'e íxupe íxupe gwarã. Mixĩ vyteri jave nhane rembigwái rei ramo oiko.
2 Imitã ramo oĩ hese onhangareko va'e. Oĩ ave ima'erã-rehe onhangareko va'e. Ha ogwahẽ-ma ramo ima'erã ome'ẽ ixupeha áry, túvy omboypy íxupe áry hagwe-py ogwahẽ-ma ramo, nhame'ẽ va'e íxupe íxupe gwarã.
3 Upéixa ete nhande ave nhane mitã-rami jaiko va'ekwe. Nhandejáry kwaa e'ỹha voi nhande. Ipu'aka va'ekwe nhande-rehe ko yvy járy kwéry, Nhandejáry e'ỹ va'e, gwĩ onhembojáry rei va'e ko yvy-rehe.
4-5 Ha upéi katu ogwahẽ ramo Hesu áry ojekwaa hagwã, ombou va'ekwe Nhandejáry nhande-vy. Gwa'ýry ombou va'ekwe. Isyrã-pe ombou va'ekwe íxupe. Judeu rekoha-rupi oiko hagwã nhane pa'ũ-rupi ombou. Upéixa omoingo íxupe judeu rekoha-rupi. Gwĩ onhemopotĩ ukase-vy mo'ã judeu rekoha-rupi rei oiko va'e katu, hesendeharã voi katu ha'e. Ou e'ỹ mboyve upe tekoha nhe'ẽ ipokatu joty nhande-rehe. Ha ko'ánga katu ipogwy-py ndajaikovéi hagwã ha'e nhane resende va'ekwe Nhandejáry ra'y ramo jaiko hagwã.
6 Upéixa ramo Nhandejáry ra'y ramo jaiko. Ha Nhandejáry katu ombou va'ekwe Hesu Nhe'ẽ Marangatu oiko hagwã nhande py'apy-py. Upéa-gwi Nhandejáry re'ýi ramo jaiko: "Jaiko-ma voi Nhandejáry ra'y ramo" ja'e nhandejéupe. "Xe Ru" ja'e nhahenói-vy íxupe, nhane monhe'ẽ-gwi Nhe'ẽ Marangatu tee va'e.

7 Upéa-gwi ndereikovéi-ma ójehe ipu'aka e'ỹ va'e-rami. Ne mbo'e-gwi Nhe'ẽ Marangatu
tee va'e, nde pu'aka ndéjehe. Nhandejáry ra'y ramo ae ereiko-ma. Nhandejáry ra'y kwéry
ramo ereiko-gwi, gwa'ýry pegwarã nde-vy ome'ẽ va'erã ave.

Paulo ojapura Galácia yvy pygwa-rehe
(2 Co 11.3-4; 1 Pe 1.14)

8 Yma araka'e ndapeikwaái voi Nhandejáry-pe. Upéa-gwi Nhandejáry e'ỹ va'e ae pereko
araka'e pende reko járy ramo.
9 Ha ko'ánga katu: "Peikwaa-ma Nhandejáry-pe" ja'e. "Pende kwaa-ma Nhandejáry"
ja'e katu ave. Ãy pende kwaa-ma voi Nhandejáry. Ma'erã pejehesa rerovase jevy ko yvy
járy kwéry héry va'e-rehe? Gwĩ va'e nomandái va'e pende-rehe. Omanda rei va'e pende-
rehe. Upéa-gwi ma'erã pejehesa rerovase jevy rei hese? Ma'erã po peipota omanda jevy
mo'ã pende-rehe hikwái?
10 Ha peẽ ae pene remimboetese ae pemboete. Ko'ánga peje a-rami: "Oĩ áry nhane
remimboete va'e, oĩ jasy nhamboete va'e, oĩ arete nhamboete va'e, oĩ ro'y nhamboete
va'e" peje rei. Upéa rehegwa-rehe pepena eterei. Ma'erã po pepena hese? Penhemopotĩ
ukase mo'ã para'e. Pepena ramo, pejehesa rerova ukase para'e Nhandejáry-gwi. Upéa
pejapo ramo, ndapeikovéi-ma Nhandejáry remimbota-rupi. Peipota para'e omanda jevy
pende-rehe ko yvy járy kwéry.
11 Upéa-gwi xe ajapura pende-rehe. Amombe'u rei voi nipo ra'e peẽ-my Hesu Cristo
rehegwa nhe'ẽ porã.
12 Xe re'ýi kwéry, xe ndaikovéi judeu reko-rupi va'ekwe nde reko-rupi aiko hagwã.
Ko'ánga xe ndaipotái peiko jevy xe rekokwe-rupi. Ndapejapo vaíry xe-vy va'ekwe. Xe
rereko porã katu ae va'ekwe.
13-14 Xe rasy va'ekwe. Xe rasy-gwi apyta pene pa'ũ-my. Upéa-gwi xe ranhe amombe'u
peẽ-my va'ekwe Hesu rehegwa nhe'ẽ porã. Upéa peikwaa voi. Xe rasy voi. Xe rete rasy
ndapejohu porãi. Xe rasy ramo jepe: "Omombe'u ra'anga anga rei Paulo" ndapejéi xe-
rehe. Naxe mbojevýi va'ekwe. Xe rerohory katu va'ekwe agwahẽ ramo. Nhandejáry
rembigwái, yváy pygwa va'e-rami xe rerohory katu. Cristo Hesu pemboeteha-rami ave
xe mboete. Napenhembohorýiry xe-rehe.
15 Pene pa'ũ-my xe aime ramo: "Iporã porã nhande-vy" peje va'ekwe. Pevy'a eterei voi
va'ekwe xe-rehe. Pene pa'ũ-my xe aime ramo, pende resa jepe peme'ẽse va'ekwe xe-vy
xe resarã. Pende pu'aka hagwãixa mo'ã xe-vy peme'ẽse va'ekwe. Xe remikotevẽ gwive
peme'ẽse xe-vy. Upéixa ahendu voi va'ekwe xe rayhu teeha. Upéa-gwi amombe'u peẽ-my
pende rekoharã.
16 Ha ãy katu ma'erã ndapevy'avéi-ma? Anhetegwa va'e mante amombe'u peẽ-my
va'ekwe. Upe ramo, ma'erã peje xe-rehe: "Paulo ndaija'evéi-ma nhande-rehe".
17 Ha gwĩ Hesu rehegwa nhe'ẽ porã omombe'u ambue va'e katu pene mboete ra'anga
anga rei va'e. Ndoipotavéi peẽ xe moirũ. Oipota pene mandu'a porã hese. Onhemboete
ukase peẽ-my.
18 Ha naiporãi pende rekombo'e rei xe moirũ e'ỹ hagwã. Iporã ae nhanhomboete
meme onhondive jaiko porã meme hagwã. Pene pa'ũ-my xe aime ramo, iporã nhan-
homboete. Xe aime e'ỹ ramo jepe, iporã nhanhomboete meme joty.
19-20 Amombe'u-ta peẽ-my, xe re'ýi kwéry, peteĩ nhe'ẽ. Kunha imemby-tama ramo,
ohendu-ma gwasy oiko hagwã mitã'i. Upéixa voi xe ave ahasa asy kunha-rami. Ajapura
kunha-rami. Aipota eterei Cristo rekoha-rupi peiko porãve rãve hagwã, peteĩxa pemoirũ
hagwã íxupe. Ko'ánga ajapura pende-rehe. Pene pa'ũ-my ãy aimese mo'ã. Ãy anhomon-
getase mo'ã pene ndive. Ajapura verei pende-rehe. Mba'éixa po agwahẽ-ta apombo'e
hagwã?*

* **4:19-20** Cl 2.8-23

Mokõi kunha rehegwa nhe'ẽ héry va'e Agar, Sara ave

21 Ha peẽ katu penhemopotĩ hagwã mo'ã Moisés he'i va'ekwe-rupi peikose jevy-ma.
Pemombe'u katu xe-vy. Ma'erã po ndapeikwaái voi he'ise va'ekwe.
22 Yma omoĩ va'ekwe kwatia-rehe a-rami:
"Ha Abraão katu mokõi oiko ta'ýry. Tyke'ýry Abraão rembigwái memby. Ha tyvýry katu
Abraão rembireko tee memby. Hembigwái e'ỹ va'e memby voi"*
he'i.
23 Tyke'ýry hembigwái memby va'e oiko túvy oipota ha-rupi oiko. Ha tyvýry katu
Nhandejáry he'i hagwe-rami voi oiko. Hemimbota-rupi oiko.
24-25 Upe mokõi kunha, Abraão ra'y sy va'e, héry va'e Agar, Sara ave. Upe mokõi kunha
rehegwa nhe'ẽ-rami oikwaa uka nhande-vy Nhandejáry jaikoha. Nhande rekoha oikwaa
uka ta'ýry-rami jaiko ramo. Tembigwái-rami jaiko ramo ave oikwaa uka nhande rekoha.
Nhande tembigwái-rami jaiko va'e jaiko Agar nhande sy voi va'e-rami. Ha imemby
kwéry katu ndaipu'akái ójehe. Tembigwái-rami voi oiko. Upe kunha héry va'e Agar he'ise
Sinai yvyaty-pe. Upe yvyaty oĩ Arábia yvy-py. Upe-py ore ramói ohendu ypy va'ekwe
Moisés remimombe'ukwe. Upéi ndaipu'akái ójehe. Tembigwái-rami oiko hikwái. Upe
kunha Agar héry he'ise ave ãygwa-pe, Jerusalém tetã mygwa-pe. Ha'e isy kwéry ramigwa.
Upe tetã mygwa imemby ramigwa. Ndaipu'akái ójehe. Onhemopotĩ ukase mo'ã Moisés
remimombe'ukwe-rupi oiko-gwi. Upéa-gwi iky'a joty ipy'a.
26 Ha upe kunha ambue va'e héry va'e Sara he'ise nhande-vy. Jerusalém yvategwa
pegwarã-pe he'i. Hesu reroviaha isy ramigwa oiko Sara. Nhande kwéry imemby
ramigwa voi. Upe yvate gwarã-rehe ndaipu'akáiry tekoha vai.
27 Upe mokõi kunha rehegwa nhe'ẽ jaikwaa porã hagwã omoĩ va'ekwe kwatia-rehe
Nhandejáry. A-rami omoĩ va'ekwe:
"Nde ko ne memby e'ỹ va'e, evy'a katu eiko-vy. Ne'írã vyteri erehendu mba'asy ne
memby hagwã jave, evy'a katu. Esapukái ave katu erevy'a-gwi. Iména va'e
remiarirõ heta va'erã. Ha iména rembieja, oména ndive oiko jevy ramo, hetave
tave va'erã hemiarirõ".*
Upéixa voi he'i Nhandejáry nhe'ẽ.
28 Ha Sara memby, héry va'e Isaque, oiko-ma va'ekwe Nhandejáry he'i hagwe-rupi. Ha
ko'ánga, xe re'ýi kwéry, nhande ave jaiko ha'e-rami. Nhandejáry he'i hagwe-rupi jaiko.
29 Yma va'ekwe tyke'ýry, túvy oipota ha-rupi oiko va'ekwe, omoingo asy va'ekwe
gwyvýry-pe Nhandejáry nhe'ẽ marangatu-rupi oiko va'ekwe. Yma ko'ánga ete peve ojehu
ko'ã va'e. Omoingo asy joty Nhandejáry nhe'ẽ marangatu-rupi oiko va'e-pe.
30 Pejeapysaka katu Nhandejáry nhe'ẽ-rehe kwatia-rehe omoĩ va'e-rehe:
"He'i Sara oména-pe, Emosẽ katu ne rembigwái kunha va'e. Imemby reheve emondo.
Ne rembireko tee voi xe. Xe memby pegwarã katu ani ereme'ẽ ne rembigwái
memby-pe, he'i Abraão-pe hembireko".*
Upéixa he'i Nhandejáry nhe'ẽ.
31 Upéixa ramo xe ha'e-ta peẽ-my, xe re'ýi kwéry. Nhande kwéry Hesu reroviaha
va'e katu ndaha'éi tembigwái memby-rami. Nhane rembypy nhande sy-rami oiko va'e
ndaha'éi tembigwái-rami. Tembigwái e'ỹ va'e voi.

5

Ani pejehesa rerova katu Hesu reko-gwi

1 Jaiko porã hagwã nhane resende va'ekwe Cristo. Nhasẽ hagwã judeu reko-gwi
nhane resende va'ekwe. Peiko meme katu Hesu reko-rupi. Ani pejehesa rerova jevy
katu judeu reko-rupi pene moingose ramo jepe.

* **4:22** Gn 16.15; 21.2 * **4:27** Is 54.1 * **4:30** Gn 21.9-10

2-3 Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Xe Paulo ha'e-ta peẽ-my. Judeu kwéry-rami ani penhepirekytĩ uka teĩ, “Nde py'a potĩ-ma” he'i hagwã mo'ã Nhandejáry pende-rehe. Pende-rehe Cristo nopenavéi-ma arã ra'e. Ha'e jevy-ta peẽ-my. Aníke penhepirekytĩ uka teĩ judeu kwéry-rami: “Ko'ánga pehendu katu entéro Moisés he'i hagwe gwive jajapo hagwã. Inhe'ẽ imbaraete voi joty peẽ-my” he'i arã peẽ-my. Upéixa ramo Cristo ndoikovéi arã peẽ-my pene resendeharã.

4 Ani peiko teĩ judeu rekoha-rupi “Nde py'a potĩ-ma” he'i hagwã mo'ã Nhandejáry. Napemoirũvéi-ma arã Cristo-pe. Peheja-ma arã Nhandejáry-pe nhande rexakwaa reihaty-pe.

5 Upe va'e jajapo e'ỹ va'e. Jajerovia tee ae Nhandejáry-rehe. Nhaha'arõ íxupe “Nde py'a potĩ-ma” he'i hagwã nhande-vy. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oiko-gwi nhande py'apy-py, Cristo-rehe jajerovia tee-gwi, nhaha'arõ arõ katu íxupe.

6 Oĩ judeu kwéry va'e, oĩ judeu kwéry e'ỹ va'e ave. Ha Cristo-pe nhamoirũ ramo peteĩxa katu, enterove va'e-pe peteĩxa jareko: “Jarovia-gwi jajohayhu porãve rãve katu” ja'e meme katu ojóupe.

7-8 Ha peẽ katu peho kuri tape porã-rupi. Kiva'e po pene moingo tape porã e'ỹ-rupi ijapu va'e peẽ-my pehendu hagwã. Upe va'e tape-rupi napene moingói kuri Nhandejáry. Nhandejáry ae pene renói va'ekwe pemoirũ hagwã íxupe: “Peho katu upe va'e tape-rupi” nde'íry kuri peẽ-my.

9 Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Nhande kwéry ja'e: “Mixĩmi hagwĩno jepe ramo, pya'e onhomoagwĩnomba-ma” ja'e. Upe ramo xáke. Peho-ma ramo tape vai-rupi, pende reko vaipa-ma va'erã.

10 Ha pende-rehe xe ajerovia vyteri. Nhandejáry Hesu-rehe jajerovia-gwi “Iporã jajere Hesu rape-gwi” ndapejéi va'erã. Upéa ha'e ramo, ndaxe apúi voi. Ha oĩ peẽ-my omombe'u joavy avy va'e pene moakã tarova hagwã rei. Upe va'e, oime raẽ va'e oĩ va'e, ogwereko asy va'erã íxupe Nhandejáry.

11-12 Ha'e-ta peẽ-my xe re'ýi kwéry. Xe ko namombe'uvéi judeu reko-rupi jaikoha. Judeu kwéry-rami iporã nhanhepirekytĩ uka, nda'evéi voi xe. Ha gwĩ pene moakã tarova rei va'e xe-rehe ijapu voi: “Paulo omombe'u joty judeu reko-rupi jaikoha nhanhemopotĩ hagwã” he'i mo'ã xe-rehe. Ha ijapu voi. Oipota va'e amombe'u vyteri ramo xe ra'e, naxe rereko asýi arã ra'e. Ha xe rereko asy joty. Hemimbota amombe'u vyteri ramo xe: “Naiporãi jajerovia Hesu Cristo-rehe anho, kurusugwasu-rehe ojejuka va'ekwe-rehe. Jajerovia-ma ramo hese, iporã judeu reko-rupi joty jaiko nhanhemopotĩ hagwã” xe ha'e joty ramo ra'e, naxe rereko asýi arã ra'e hikwái. Ha xe rereko asy joty katu. Gwĩ pene moakã tarova va'e aipota nopenavéi pende-rehe. Aipota ójehe ae tojapo vai onhekytĩ-vy.

13 Xe re'ýi kwéry, peiko porã hagwã pene renói va'ekwe Nhandejáry. Pendéjehe pende pu'aka hagwã pene renói va'ekwe. Oipota pejepe'a gwĩ judeu reko-rupi pene moingose va'e po-gwi. Ha'e kwéry oipota mo'ã pehendu entéro Moisés he'i hagwe gwive. Ha ko'ánga katu ani peje teĩ pendejéupe: “Ãy ndajaikovéi-ma upe tekoha-rupi. Upéa-gwi iporã jajapo jajapose va'e rei” ani peje upéa. Peje ae “Iporã jajohayhu katu jaiko-vy” peje ae ojóupe. “Nhanhopytygwõ porã katu” peje katu ojóupe.

14 Ha upe tekoha katu, entéro Moisés amyrĩ he'i hagwe gwive peteĩ nhe'ẽ-py ogwenohẽmba: “Ehayhu katu nde rapixa-pe, nde rekove erehayhuha-rami ave” he'i. Upe va'e nhe'ẽ-py omombe'upa Moisés amyrĩ he'ise va'ekwe. Jahayhu ramo nhande rapixa-pe, entéro Moisés amyrĩ he'i va'ekwe gwive jajapo voi.*

15 Ha vixu kwéry katu onhorairõmba ramo, ojosu'upa ramo, ojojuka-ma hikwái. Upéixa ete ani penhe'ẽ vai teĩ ojóehe. Ani penhe'ẽ rei rei ojóehe. Ndapeiko porãvéi arã onhondive. Vixu-rami rei peiko ramo, ndapejohayhuvéi-ma va'erã.

* **5:14** Lv 19.18; Mt 22.39; Jo 13.34-35; 15.12; 1 Pe 1.22; 1 Jo 3.11; 4.7-8

Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oiko e'ỹ reheve pende py'apy-py, pejapose va'e rei pejapo va'erã
(Rm 7.7-25; 8.5-6)

16-17 Ha jajapose va'e rei katu ndaha'éi Nhe'ẽ Marangatu tee va'e remimbota. Ha'e ndojohu porãi voi jajapose va'e rei. Ha'e katu oiko e'ỹ reheve pende py'apy-py, pejapose va'e rei mante pejapo va'erã. Upéa-gwi ha'e-ta peẽ-my: Tapene py'apyhy pyhy katu Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Toiko porãve rãve katu pende py'apy-py, peho meme hagwã tape porã-rupi. Ndapejapovéi arã pejapose va'e rei.

18 Ha Nhe'ẽ Marangatu tee va'e katu pene moingo ramo tape porã-rupi, ndikatuvéi-ma pene moingo judeu reko-rupi penhemopotĩ hagwã mo'ã.

19 Ha jajapose va'e rei mante jajapo ramo, ojekwaa voi nhande-rehe. Teko ky'a-py rei jaiko va'e. Jajohu va'e rei ndive jaiko. Nhande rekoha ky'a. Nhatĩ kwaa e'ỹ va'e.

20 Nhamboete va'e Nhandejáry e'ỹ va'e-pe. Mohãy-py nhanhopohano va'e. Nanhande a'éi va'e ojóehe. Jajoteta. Nhane rakate'ỹ va'e. Opaixagwa jaipota rei nhandejéupe gwarã. Nhande poxy poxy rei va'e. Nhanhemomba'egwasuse mo'ã va'e. Ndajarojojái nhane nhe'ẽ. Ndajajogwerekovéi-ma peteĩxa.

21 Nhande py'a vai va'e voi ojóehe. Jaka'u va'e. Jaka'u hagwã nhanhomoirũ-ma. Upéixa ete jaiko. Jajapose va'e rei-ma jajapo. Upéixa ramo ha'e jevy-ta peẽ-my xe ha'e hagwe-rami. Upeixagwa jajapo jaiko-vy ramo, nanhamoirũ mo'ãi Nhandejáry-pe ojekwaa ramo nhande ruvixarã.

22 Ha Nhe'ẽ Marangatu tee va'e katu oiko jave nhande py'apy-py, jaiko porã voi. Hi'a porã porã va'e-rami nhande rekoha porã va'e. Jajohayhu va'e. Javy'a porã va'e voi jaiko-vy. Nhande py'agwapy va'e jaiko-vy. Jajogwereko kirirĩ va'e. Jajogwereko porã va'e. Nanhane ma'e rakate'ỹi va'e ojóupe. Nhande ko nhande-rehe ojerovia va'e voi.

23 Ndajajotetái va'e. Jajapose va'e mante katu ndajajapói voi. Upéixa jaiko ramo "Ani peiko teĩ upéixa" nde'íry va'erã nhande-vy onhemonhe'ẽ va'e. Tekoha-rupi ae jaiko.

24 Yma va'ekwe jajapose va'e rei mante jajapo va'ekwe. Opaixagwa jaipota va'ekwe mo'ã. Ha ko'ánga katu nhande Cristo Hesu re'ýi va'e, ndajajapovéi-ma jajapose va'e rei mante. Ha "Cristo katu omano jave kurusu-rehe, hendive omano ave xe reko tujakwe" ja'e nhandéjehe. "Hendive omano ave xe reko vaikwe omboyke hagwã xéhegwi xe rekoha vai xe ajapose va'e rei" ja'e nhandéjehe.

25-26 Ko'ánga Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ndive jaiko. Upéa-gwi tanhane moingo meme katu tape porã-rupi. Ndikatuvéi-ma jaiko nhanhembotuvixase mba'e va'e-rami. Ndikatuvéi-ma jajoteta. Ndikatuvéi-ma nhande py'a vai va'e ojóehe.

6

Penhopytygwõ katu peiko-vy
(At 20.35; 1 Co 15.58; Tt 3.14; Hb 13.16)

1 Xe re'ýi kwéry, oime ramo pene pa'ũ-my ojejavy va'e, ojekwaa ramo hembiapo vaikwe, penhemonhe'ẽ katu íxupe: "Anive ereho tape porã e'ỹ-rupi. Tereho ae katu tape porã-rupi" peje íxupe. Pene pa'ũ-my hi'arandu porã va'e, Nhe'ẽ Marangatu tee va'e nhe'ẽ-rupi oiko meme va'e, tonhemonhe'ẽ porã rei katu ojejavy va'ekwe-pe. Túvy-rami tonhe'ẽ porã katu íxupe. Ha tonhangareko porã katu ójehe pono ha'e-rami ave ojejavy.

2 Penhopytygwõ katu peiko-vy. Upéixa peiko va'erã Cristo rekoha-rupi.

3 Pene pa'ũ-my oĩ ramo onhemomba'egwasu ukase mo'ã va'e: "Xe ko xe tuvixave va'e xe. Naipytygwõ mo'ãi xe rapixa kwéry-pe" he'i rei voi ójehe. Ijapu rei ójehe. Upéa-gwi penhopytygwõ katu peiko-vy.

4-5 Iporã voi jajapo peteĩ teĩ nhane rembiapo. Upéa-gwi nhane rembiapo-rehete nhapena va'erã. Jajapo katu peteĩ teĩ nhane rembiapo nhapondera e'ỹ reheve ojóehe,

nhanhembohory e'ỹ reheve nhande rapixa-rehe. Upéixa iporã ramo nhane rembiapo, ovy'a-ma va'erã nhane rembiapokwe-rehe Nhandejáry.

6 Ha Cristo nhe'ẽ-py ombo'e íxupe va'e katu, ani hakate'ỹ teĩ ogwereko va'e-rehe ombo'eháry-pe. Tome'ẽ me'ẽ ombo'eháry-pe hemikotevẽ.

7-8 Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe: "Jajaty ja'u va'erã" ja'e. Upéixa ete ereho-ma ramo tape vai-rupi, erehasa asy arã ereiko-vy. Upéa-gwi: "Ambotavy-ta Nhandejáry-pe" ani ere teĩ ndejéupe. Imbotavypyre'ỹ voi ko ha'e. Ereho ramo tape vai-rupi, erehasa asy va'erã ereiko-vy. Nerenhotỹ porãi ramo, okakwaa arã nde kokwe-py hi'upy e'ỹ va'e. Upéixa ete jajapose va'e rei jajapo ramo, jaha vai arã, nhanhehundi rei va'erã. Ha erenhotỹ porã ramo katu, ere'u va'erã erejaty va'ekwe. Upéixa ete Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oiko tee ramo nde py'a-py, ereiko porã porã va'erã. Nhandejáry ndive ereiko va'erã opa e'ỹ reheve.

9 Upéixa ramo aníke ere: "Xe kwerái-ma xe rembiapo porã porã ramo" ani ere upéa. Nhane rembiapo porã meme ramo nhande kaigwe e'ỹ reheve, nhande-vy gwarã ome'ẽtaha áry-py ome'ẽ va'erã nhande-vy Nhandejáry.

10 Upéa-gwi nhande pu'aka hagwã-rami jareko porã rei enterovéa-pe. Ha Nhandejáry reroviaha gwive katu jareko porãve rãve katu íxupe kwéry.

Cristo mba'e kurusu-rehe apena xe aiko-vy

11 Pehexa katu. Ko'ánga xe amoĩ-ta kwatia-rehe xe nhe'ẽ. Xe po-rupi amoĩ-ta. Tuvixa vixa amoĩ kwatia-rehe imonhe'ẽ hagwã.

12 Ha gwĩ omombe'u ambue va'e Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ porã katu oipota judeu kwéry imandu'a porã hese. Upéa-gwi he'i peẽ-my: "Judeu reko-rupi peiko joty katu, penhepirekytĩ uka-vy" he'i peẽ-my omanda-vy. Oipota peiko judeu reko-rupi. He'i ramo ra'e: "Cristo-rehe, kurusu-rehe ojejuka va'ekwe-rehe, hese anho mante jajerovia-ma ramo, omopotĩ va'erã nhande py'a Nhandejáry judeu reko-rupi jaiko e'ỹ reheve" he'i ramo ra'e, omoingo asy arã ra'e íxupe judeu kwéry. Upéa-gwi he'i peẽ-my: "Penhepirekytĩ uka katu" he'i peẽ-my omanda-vy.

13 Ha nonhe'ẽ porãi hikwái. Gwĩ judeu reko-rupi oikose va'e mo'ã nohendúi entéro Moisés he'i hagwe gwive. Ma'erã oipota penhepirekytĩ uka? Ma'erã oipota peiko judeu reko-rupi? Oipota voi imandu'a porã hese judeu kwéry. Onhemboete ukase mo'ã judeu reko-rupi peiko-gwi.

14 Ha xe katu napenái voi judeu remimbota-rehe. Hemimbota ndajapói va'e imandu'a porã hagwã mo'ã xe-rehe. Cristo rehegwa nhe'ẽ, ikurusugwasu rehegwa nhe'ẽ ave, upéa nhe'ẽ amomba'egwasu voi amombe'u meme-vy. Cristo upe kurusugwasu-rehe omano-gwi, napenavéi-ma ãygwa nhe'ẽ-rehe. Omano va'ekwe-rami ndarohoryvéi-ma íxupe, ãygwa-pe. Ha ãygwa katu ndaxe rerohoryvéi-ma ave. Omano va'ekwe-rami ndaxe rerohoryvéi-ma ave. Ikurusugwasu-rehe apena aiko-vy va'e mante xe mopotĩ va'erã.

15 Ha judeu kwéry va'e, judeu e'ỹ va'e ave, ogwereko peteĩ va'e-rami íxupe Nhandejáry. Tape pyahu porã-rupi jaiko hagwã, nhane moatyrõmba va'e, nhane mohekoviarõ pyahu va'e Nhandejáry voi. Upéa-gwi judeu rekoha-rehe napenavéi-ma. Cristo mba'e kurusugwasu-rehe ae apena xe aiko-vy.

16 Upe va'e tape pyahu porã-rupi peho va'e-pe gwive, tapene mbopy'agwapy katu Nhandejáry. Tapene poriahuvereko katu ave. Entéro gwe'ýi gwive tohovasa porã katu Nhandejáry.

17 Xe ko Hesu remimondo tee va'e. Hemimondo tee ramo aiko-gwi, xe mbohasa asy va'ekwe. Ha ko'ánga katu xe rete-rupi ojekwaapa voi xe pire joka joka hagwe. Pehexapa-ma voi xe-rehe. Xe mbopere pere va'e-rami ojekwaa voi xe-rehe oho-vy enterove oikwaa hagwã Hesu rembigwái ramo xe aikoha. Upéa-gwi xe-rehe ijapu ramo avave ndaipotái xe moakã tarova.

18 Tapende rovasa porã porã katu Nhandejáry Hesu Cristo pende rexakwaa rei-vy, xe
re'ýi kwéry. Pende py'a gwive tapende rovasa. Amém.

Paulo remimombe'ukwe Éfeso tetã mygwa pegwarã
epístola de Paulo aos efésios

Paulo omondo Éfeso tetã mygwa-pe onhe'ẽ kwatia-rehe

1 Xe Paulo Nhandejáry oipotaha-rami aiko Hesu Cristo remimondo ramo. Ãy amondota peẽ-my xe nhe'ẽ kwatia-rehe. Peẽ Nhandejáry re'ýi kwéry Éfeso tetã-my peiko va'e. Hesu Cristo-pe pehendu-gwi, peteĩxa pemoirũ-ma íxupe peiko-vy.
2 Tapene rexakwaa rei katu Nhandejáry Nhande Ru va'e. Tapene mbopy'agwapy katu ave. Tapende rovasa porã katu Nhandejáry Hesu Cristo ave.

Cristo irũ-gwi nhande, nhande rovasa porã porã jaiko porã hagwã (Rm 8.29; 2 Co 1.21-22; 1 Pe 1.2-3)

3 Tonhemomba'egwasu katu Nhandejáry, Nhandejáry Hesu Cristo Ru va'e. Cristo irũ-gwi nhande, Nhandejáry yváy pygwa va'e re'ýi nhande. Upéa-gwi nhande rovasa porã porã va'ekwe yváy pygwa-rami jaiko porã hagwã.
4-6 Nhande apo e'ỹ ngatu, nhande kwaa-ma voi. Ne'írã vyteri ko yvy oiko jave, nhande pe'a-ma voi araka'e gwe'yirã nhande reko marangatu hagwã, nhande reko jejavy e'ỹ reheve gwesa-py. Hesu Cristo irũ voi nhande. Nhande rayhu-gwi, "Oiko va'erã xe ra'y ramo, xe rajy ramo ave" he'i araka'e nhande-rehe ojéupe ae nhane mogwahẽ ukase-vy. "Upéixa xe rembiapo va'erã" he'i araka'e nhane renonderã mombe'u-vy. Nhande kwéry gwa'ýry Hesu Cristo gwembiayhu irũrã-gwi, nhande rexakwaa porã eterei araka'e opamba'e ome'ẽ rei-vy nhande-vy. Upéa-rehe tojehexa porã ete katu Nhandejáry. Tomboete ete katu íxupe.
7-9 Ta'ýry Hesu gwugwy avyte-py omano-gwi, nhane resende-ma va'ekwe nhande repy-vy. Omboyke-ma nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe. Tuvixa mba'e Nhandejáry. Tuvixa ete nhande rexakwaa porã rei va'ekwe nhane mo'arandu-vy, oikwaa uka-vy nhande-vy ave. Outro kwéry-pe nomombe'úi araka'e ojapo va'erã. Ha nhande-vy katu oikwaa uka-ma voi va'ekwe. Yma araka'e, "Xe ra'y Cristo ojapopa va'erã xe remimbota gwive" he'i ojéupe araka'e.*
10 Hi'óra-py ojapo-ma va'erã. Hemimoingo gwive ombojoja va'erã. Yváy pygwa gwive, yvy pygwa gwive ave ombojojapa va'erã. Cristo irũrã ojapopa va'erã. "Enterove va'e ruvixarã amoingo va'erã Cristo" he'i araka'e gwa'ýry-rehe.
11 Nhandejáry nhe'ẽ-py hemimbota-rupi opamba'e oiko. Ne'írã vyteri ko yvy oiko jave, he'i araka'e ojéupe ojapo va'erã. Upéa-gwi nhande poravo araka'e gwe'yirã. Nhande poravo peteĩxa nhamoirũ hagwã ta'ýry.
12 Ore kwéry katu orojerovia ypy va'ekwe Cristo-rehe. Upéa-gwi toromomba'e gwasu katu Nhandejáry-pe. "Iporãete va'e hekoha" toro'e hese.
13 Ore-vy oiko hagwe-rami, ojehu ave peẽ-my. Pehendu ramo pe anhetegwa nhe'ẽ, Hesu Cristo pene resendeharã rehegwa nhe'ẽ porã pehendu ramo, pejerovia-ma va'ekwe Cristo-rehe. Upéi Nhandejáry ombou va'ekwe peẽ-my Nhe'ẽ Marangatu tee va'e upe he'i va'ekwe "Ame'ẽ va'erã". "Xe mba'e voi upe va'e, xe reminhongatu voi upe va'e" he'i pende-rehe, Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ome'ẽ-vy.
14 Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ome'ẽ ranhe-gwi nhande-vy, jaikwaa porã nhande-vy gwarã. Entéro he'i va'ekwe gwive, "Ame'ẽ va'erã xe re'ýi kwéry-pe" ome'ẽ va'erã nhande-vy Nhandejáry, nhane resendepa-vy ojéupe gwarã. "Tuvixa mba'e Nhandejáry rekoha, iporã ete voi" ja'e hese nhamboete-vy.

---

* **1:7-9** Cl 1.14

Paulo omondo Nhandejáry-pe onhe'ẽ Hesu reroviaha-rehe
(Ef 4.15-16; Cl 1.9-10; Hb 13.20-21)

15-16 Upéixa ramo, atima porã Nhandejáry-pe pende-rehe. Ahendu kuri pene rerakwã. “Ojerovia oiko-vy Nhandejáry Hesu-rehe. Nhandejáry re'ýi gwive hembiayhu” he'i pene mombe'u-vy. Upéa-gwi atima tima Nhandejáry-pe aiko-vy pende-rehe. Oração ajapo jave, xe mandu'a pende-rehe.

17 Ajerure Nhandejáry Hesu Cristo Ru-pe. Nhande Ru tuvixa mba'e hekoha va'e-pe ajerure pende-rehe. Aipota ha'e ome'ẽ peẽ-my Nhe'ẽ Marangatu tee va'e pene arandu porã hagwã, ojekwaa porã hagwã peẽ-my Nhandejáry, peikwaa porãve hagwã íxupe.

18 Aipota pende resape pende py'a-py peikwaa porã hagwã peẽ-my gwarã iporã va'e. Upéa-rehe pene renói va'ekwe. Upe va'e-pe pendejéupe gwarã peha'arõ peiko-vy perovia ku'a ku'a e'ỹ reheve. Aipota peikwaa porã Nhandejáry tuvixa ete nhande rovasa porãha. “Xe re'ýi-pe gwive ahovasa va'erã” he'i hagwe-rami pende rovasa va'erã.

19-20 Aipota peikwaa ave Nhandejáry opamba'e-rehe ipu'akaveha. Jajerovia ramo hese, nhane mbopu'aka. Oha'e-rami ave nhane mombaraete. Ha'e ipu'aka va'ekwe omano va'ekwe-rehe. Cristo-pe omopu'ã jevy va'ekwe. Upéi ombotuvixa íxupe yváy-py. Oakatúa-koty ombogwapy oyke-rehe. Cristo-pe omopu'ã hagwe-rami, nhane mombaraete ave nhande pu'akave hagwã.*

21 Ãy Cristo oiko upe-py enterove va'e ruvixa ramo. Ipu'akave yváy pygwa-rehe gwive. Mburuvixa-rehe gwive ipu'aka. Oĩ ramo omanda va'e, oĩ ramo ipu'aka va'e, oĩ ramo yvy járy ave, ipu'akave hese kwéry. Ko yvy-rehe ndaipóri tuvixave va'e réry. Opamba'e-rehe ipu'akave Cristo. Heko apy rei e'ỹ reheve oiko va'erã.

22 Ipogwy-py entéro mba'e omoĩ va'ekwe Nhandejáry. Hesu-rehe ojerovia va'e-pe gwive onhomboaty aty ha-rupi, enterove jaryrã omoĩ va'ekwe.*

23 Nhane akã omoaranduha-rami nhande rete, upéixa Cristo omoarandu entéro gweroviaha gwive. Hete-rami oiko hese ojerovia va'e. Hese e'ỹ reheve ndoiko porã porãiry. Nhane akã omoaranduha-rami nhande rete, upéixa Cristo omoarandu entéro gweroviaha gwive. Hese e'ỹ reheve ndoiko porã porãiry. Omohynyhẽmba ramo ae katu, oiko porãmba-ma hikwái. Entéro mba'e omohynyhẽmba onhe'ẽ-py.

2

Ne rembiapo porã-rehe rei nane resendéiry voi
(Rm 3.24; 5.6-11; Cl 3.5-7; Tt 3.3-7)

1 Ha peẽ katu omano va'ekwe-rami, ijapysape va'e-rami peiko araka'e. Pejejavy-gwi, pene rembiapo vai-gwi ave, ójehe ipu'aka e'ỹ va'e-rami peiko araka'e.

2 Ãygwa reko rei-rupi peiko araka'e. Yvy járy áry-rehe rei oiko va'e ruvixa nhe'ẽ-py peiko araka'e. Nhandejáry nhe'ẽ renduse e'ỹha-rehe ipu'aka va'e nhe'ẽ-py peiko araka'e.

3 Upéixa ave nhande kwéry jaiko va'ekwe. Teko rei reko-rupi jaiko va'ekwe. Jajapose va'e rei jajapo va'ekwe. Yvypóry kwéry ojerereko asy va'erã-rami ave, nhande kwéry jaiko va'ekwe Nhandejáry-pe.

4 Ha Nhandejáry katu oporoporiahuvereko verei va'e voi, nhande rayhu tee rei va'e voi.

5 Jajejavy meme-gwi, omano va'ekwe-rami jaiko va'ekwe. Upe-ma ramo nhane moingove jevy va'ekwe. Cristo nhamoirũ-magwi, nhane moingove jevy va'ekwe. Ne resende rei va'ekwe. Ne rembiapo porã-rehe rei nane resendéi va'ekwe.

6 Cristo nhamoirũ-magwi ae, Cristo ndive nhane moingove jevy vérami va'ekwe. Cristo yke-rehe nhane mbogwapy-ma vérami yváy pygwa-rami jaiko hagwã. Jagwapy-ma vérami ave nhaime-vy ijyke-rehe.

---

* **1:19-20** Sl 110.1 * **1:22** Sl 8.6

7 Upéa ojapo ohendu hagwã ave herakwã kente kwéry ndoikói vyteri va'e, oiko e'ỹ va'e,
"Gwa'ýry Hesu-pe ohayhu eterei-gwi, nhande rayhu tee rei va'ekwe. Nhande rovasa
porã porã va'ekwe nhande rexakwaa rei-vy" he'i hagwã hese.
8 Pejerovia-magwi Cristo-rehe, pene resende va'ekwe pende rexakwaa rei-vy. Pen-
dejéhegwi napenheresendéi va'ekwe. Pende rexakwaa rei-gwi pene resende rei
va'ekwe.
9 Pene rembiapo porã-rehe rei, napene resendéi voi. Pene rembiapo porã-rehe rei pene
resende ramo ra'e, "Xe rembiapo porã-gwi rei, xe resende va'ekwe Nhandejáry" peje rei
arã ra'e.
10 Nhande apoha Nhandejáry. Hesu Cristo-pe nhamoirũ-ma ramo, nhane moingove
porã va'ekwe nhane rembiapo porã porã hagwã, yma jaiko e'ỹ ngatu he'i hagwe-
ramima jajapo hagwã.

Nhande kwéry nhamoirũ ramo Cristo-pe, peteĩxa jaiko onhondive (Gl 3.28)

11 Upéixa ramo pene mandu'a katu pende rekokwe-rehe. Yma ore kwéry e'ỹ va'e peẽ,
judeu e'ỹ va'e peẽ. Ore kwéry oronhepirekytĩ va'e. Ha peẽ katu, "Onhepirekytĩ e'ỹ va'e"
he'i pende-rehe judeu kwéry pene mboete e'ỹ-vy. Upéixa Nhandejáry nhe'ẽ-py ogwereko
gwete, upéixa ojapo ójehe judeu kwéry. Ãy pene mandu'a katu pende rekokwe-rehe, pene
mboete e'ỹ jave.
12 Upe jave Cristo e'ỹ reheve peiko araka'e. Yvy akéno-py oiko va'e-rami peiko
araka'e. Nhandejáry rembiporavo e'ỹ gwe'yirã e'ỹ araka'e peẽ. Peẽ-my "Xe rendu ramo,
apohovasa va'erã" nde'íry araka'e Nhandejáry. Gwe'ýi-pe he'i tee va'ekwe, nde'i reíry
va'ekwe, upéa nde'íry araka'e peẽ-my. "Ndaipóri nhande-vy iporã va'erã" he'i va'e-rami
ojóupe, peiko araka'e. Nhandejáry oiko e'ỹ va'e-rami peiko araka'e áry porukwe-rupi
peiko-vy.
13 Ãy katu Cristo Hesu-pe pemoirũ-gwi, ndapeikovéi-ma mombyry íxugwi. Gwugwy
avyte-py omano-gwi pende-rehe, Cristo irũ ramo-ma peiko. Penhemoagwĩ-ma íxugwi
peiko-vy.
14 Judeu kwéry, judeu e'ỹ va'e-pe ave, onhondive imbojoja-vy ou Cristo va'ekwe,
peteĩxa ogwereko hagwã onhondive. Upéixa nhande kwéry nhamoirũ ramo íxupe,
peteĩxa jaiko arã onhondive. Ojejuka uka ramo, peteĩxa ombojoja va'ekwe judeu, judeu
e'ỹ va'e ndive. Ijokoha oipe'a va'e-ramima, ombojoja anive hagwã ija'e'ỹ ojóehe, oiko
porã hagwã onhondive.
15 Judeu rekoha-rehe, Moisés amyrĩ remimombe'ukwe-rehe ave, "Ijapy-ma" he'i hese.
"Ndaipokatuvéi-ma, naimbaraetevéi-ma" he'i. Omopeteĩse judeu judeu e'ỹ va'e ndive.
Oipota omoirũ ojéupe peteĩxa ombojehe'a hagwã íxupe kwéry, onhemboheko pyahu va'e-
rami oiko hagwã. Upéixa ombojoja porã judeu judeu e'ỹ va'e ndive.
16 Kurusugwasu-rehe omano va'ekwe Cristo, omoingo porã hagwã íxupe kwéry ani
hagwã ojóehe ija'e'ỹ teĩ. Omano-gwi kurusugwasu-rehe, Nhandejáry re'ýi ramo nhane
moingo. Ombojoja ojóehe ija'e'ỹ va'ekwe-pe onhemboeko pyahu va'e-rami oiko hagwã
peteĩxa.
17 Upéixa ramo ogwahẽ ou-vy va'ekwe Cristo nhe'ẽ porã omombe'u-vy. Peẽ-my mom-
byry íxugwi peiko va'e-pe, "Pembojoja katu pende reko xe reko-rehe pende py'agwapy
hagwã" he'i. Ore-vy agwĩ íxugwi oroiko va'e-pe, upéixa ave he'i.*
18 Nhande kwéry, judeu va'e, judeu e'ỹ va'e ave, nhandejéhegwi rei ndaha'éi peteĩxa.
Ha Cristo omano-gwi nhande-rehe katu, upéa-gwi ae peteĩxa nhande rereko Nhe'ẽ
Marangatu tee va'e. Nhane nhe'ẽ peteĩxa ogweraha Nhandejáry-pe.

---

* **2:17** Is 57.19

19 Upéa-gwi peẽ kwéry judeu e'ỹ va'e ndaha'evéi-ma ore kwéry e'ỹ va'e. Ndapeikovéi-ma ha'e oyvy e'ỹ-py oiko va'e-rami. Ãy Nhandejáry re'ýi irũ ramo peiko-ma. Ãy peteĩ óga pygwa-rami peiko. Nhandejáry róga pygwa peẽ.
20 Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Amombe'u-ta Nhandejáry re'ýi rekoha ogagwasu rehegwa nhe'ẽ-rami. Nhandejáry re'ýi gwive Nhandejáry róga-rami oiko. Yma gware Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety-pe Hesu remimondo va'e kwéry-pe ave he'i Nhandejáry róga nhepyrũha. Óga renagwã he'i Hesu remimondo-pe. Peẽ-my he'i hembiporurã omopu'ã hagwã óga. Ha Cristo-pe katu he'i okytagwasu.
21 Opamba'e jekoka voi ha'e. Íxugwi tuvixave xave oho-vy Nhandejáry renagwã, imarangatu va'e voi ha'e.
22 Ha peẽ kwéry ave Cristo pemoirũ-gwi, peiko va'erã Nhandejáry re'ýi gwive ndive. Hesepa ombojoja omoĩ-vy va'e-rami ogagwasu apo-vy, pene mbojoja ave va'erã peteĩxa Nhandejáry re'ýi ndive pene mbojehe'a-vy. Hendive kwéry oiko va'erã Nhandejáry. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-rupi oiko va'erã.*

3

Yma oikoe koe va'ekwe ãy peteĩxa-ma onhomboaty (Cl 1.24-29)

1 Upe va'e-rehe ajapo-ta oração Nhandejáry-pe pende-rehe. Xe Paulo Cristo-rehe ha-py anhemoĩ ave va'e preso. Peẽ ore kwéry e'ỹ-rehe ha-py, anhemoĩ va'e preso. Anhemoĩ ramo jepe, ajapo-ta joty oração Nhandejáry-pe pende-rehe.
2 Pehendu nipo ra'e xe rerakwã. Nhandejáry omombe'u va'ekwe xe-vy xe rembiaporã pende-rehe xe rexakwaa rei-vy.
3 Xe-vyte oikwaa uka Nhandejáry ojapo va'erã. Xe-vyte ohexa uka va'ekwe. Hembiaporã-rehe ndahetái xe nhe'ẽ ahai kuri ko kwatia-rehe.
4 Pemonhe'ẽ ramo xe ahai va'ekwe, peikwaa va'erã xe Cristo rembiaporã oikwaa-ma va'e.
5 Yma araka'e avave-pe nomombe'úi ojapo va'erã Nhandejáry. Ha ko'ánga katu gwe'ýi ete-pete oikwaa uka. Gwemimondo va'e-pe, onhe'ẽ-py omombe'u va'ety-pe ave oikwaa uka. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-rupi oikwaa uka ore-vy.
6 Mbava'e tipo he'i ojapo va'erã? A-rami he'i: "Nhe'ẽ porã renduha gwive ahovasa va'erã" he'i Nhandejáry. "Yma judeu pegwarã mante ãy ambojoja-ta judeu e'ỹ-pe ave ime'ẽ-vy" he'i. Judeu kwéry-pe, "Aporesende va'erã" he'i tee va'ekwe, nde'i reíry voi. Upe he'i va'ekwe, he'i ave judeu e'ỹ va'e-pe judeu pegwarã gwive ãy ombojoja ime'ẽ-vy judeu e'ỹ-pe ave. Cristo-pe omoirũ-ma ramo nhe'ẽ porã rendu-vy, ombojoja ime'ẽ-vy judeu e'ỹ-pe ave. Cristo-pe omoirũ irũ-gwi, oikoe koe va'e peteĩ va'e rete-rami oiko-ma ãy. Judeu judeu e'ỹ ndive oiko-ma onhondive.
7 Upéa nhe'ẽ porã amombe'u hagwã Nhandejáry rembigwái ramo aiko-ma. Hembigwái ramo xe moingo-ma xe rexakwaa rei-vy, Hesu rehegwa nhe'ẽ porã amosarambi hagwã. Xe mombaraeteha-rupi amombe'u mbe'u aiko-vy.
8 Xe nanhembotuvixái. Anhembohekomirĩve va'e aiko-vy. Oime raẽ va'e Nhandejáry re'ýi gwive heko porãve xéhegwi. Ha xe-vy katu omombe'u xe rembiaporã va'ekwe Nhandejáry xe rexakwaa rei-vy, araha hagwã amombe'u-vy judeu e'ỹ va'e kw'ery-pe Hesu rehegwa nhe'ẽ porã, "Tuvixa mba'e Cristo. Ha'eixagwa ndaipóri. Ndikatúi jahexa kwaa porã tee hekoha hese. Oĩ meme nhande-vy oikwaa uka porãve hagwã." Upeixagwa oipota xe amombe'u.
9 Oipota xe amo'arandu entéro va'e-pe amombe'u-vy mba'éixa ojekwaa-ta Nhandejáry rembiaporã. Ha Nhandejáry katu opamba'e apoha voi. Opamba'e reko járy voi ha'e.

* **2:22** Cl 1.15-23

Upéixa araka'e nomombe'úi araka'e avave-pe. Yma gwive ãy peve nomombe'úi avave-pe gwembiaporã.
10 Ãy katu Nhandejáry oikwaa uka-ma gwĩ yváy pygwa omanda va'e kwéry-pe. Ipu'aka va'e kwéry-pe oikwaa uka-ma ave gwembiapo. Entéro Hesu reroviaha gwive, yma oikoe koe va'ekwe ãy peteĩxa-ma onhomboaty aty okwa-vy ohexa ramo, oikwaa-ma Nhandejáry arandu, ombojojapa ramo. Mba'eixagwa xagwa pa hembiapo porã va'erã oikwaa-ma va'erã.
11 Ne'írã oiko ramo vyteri araka'e ko yvy, yma gwive he'i hagwe-ramima, ãy kóa ojapo-ma Nhandejáry. Nhandejáry Hesu Cristo rembiapo voi.
12 Íxupe nhamoirũ-gwi, hese jajerovia-gwi, Nhandejáry ndive nhanhomongetase ramo, ndaiporivéi nhande jokoharã. Nhatĩ e'ỹ reheve ae nhanhemoagwĩ íxugwi. Nhatĩ e'ỹ reheve nhande rete nhanogwahẽ-ma íxupe oração apo-vy.*
13 Upéa-rehe ani pevy'are'ỹ xe-rehe. Pende-rehe ha-py ajerereko asy ramo jepe, pende rovasa porã joty va'erã Nhandejáry.

Aipota peikwaa Cristo heko porayhu tee rei va'e-pe

14 Upéa-gwi anhesũ xe retypy'ã-rehe Nhandejáry renonde-py oração apo-vy.
15 Nhandejáry Nhande Ru voi. Ha'e Nhande Ru tee-gwi, “Nhande re'ýi” ja'e yváy pygwa-rehe yvypóry-rehe ave.
16 Ha'e hekoha porã tee rei va'e. Upéa-gwi ajerure íxupe pene mombaraete hagwã, Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oiko hagwã pende py'apy-py.*
17 Hese pejerovia-gwi, aipota Cristo oiko pende py'apy-py. “Hope porã ramo, hapo porã ave” ja'e. “Óga porã ramo, okyta porã ave” ja'e. Upéixa ete Cristo oiko-gwi pende py'a-py, peiko porã va'erã pejohayhu-vy.
18 Ajerure meme Nhandejáry-pe he'ýi gwive ndive pene mombaraete hagwã. Aipota pene mo'arandu porã peikwaa hagwã Cristo, heko porayhu tee rei va'e-pe. Enterove va'e voi hembiayhu. Oporohayhu ku'a ku'a e'ỹ va'e voi ha'e. Oporohayhu meme va'e. Ohayhu okanhy va'e. Mombyrygwa hembiayhu. Yváy pygwa gwive ohayhu. Yvygwy pygwa jepe ave ohayhu. Ndaipóri voi hembiayhu e'ỹ va'e.
19 Cristo reko porayhu kwaapa va'e ndoikói ramo jepe, heko porayhu ndajaikwaa porã etéi vyteri ramo jepe, aipota peikwaa porãve rãve joty pende rayhu tee vereiha. Aipota pemboatyve tyve Nhandejáry remime'ẽ me'ẽ pendejéupe. Ha'e hekoha tee-rehe aipota pene mohynyhẽ nyhẽve katu hemime'ẽgwe rereko-vy.
20 Ha'e ko jajerureha-rami íxupe ome'ẽ nhande-vy nhande rovasa porã kwaa-vy. Oĩ jajerure e'ỹ hese va'e, oĩ nhane mandu'a e'ỹ hese va'e. Ha'e katu hetave tave kwaa voi ome'ẽ joty nhande-vy, nhane mombaraete oiko-vygwi.
21 Tonhemomba'egwasu meme katu Hesu reroviaha onhomboaty atyha-rupi. Cristo oikoha-rupi tonhemboete ete voi opa e'ỹ-rehe. Amém.*

4

Nhane akã-rami oiko Cristo
(Rm 12.6-8; 1 Co 1.10; 12.8-11; Cl 3.12-15; 1 Pe 3.8; 4.10-11)

1 Nhandejáry Hesu Cristo rembigwái ramo xe aiko-gwi, xe moĩ kuri preso. Upéa-gwi anhemonhe'ẽ-ta peẽ-my. Pene mboheko marangatu hagwã pene renói va'ekwe Nhandejáry. Pende reko marangatu e'ỹ ramo, pemotĩ arã íxupe.
2 “Xe katu xe tuvixave” ani peje rei ojóupe peiko-vy. Penhembohekomirĩve ae joty peiko-vy. Pejogwereko porã katu kirirĩ po-py. Ani peropoxy pya'e a'e teĩ ojoekoha. Pejoporiahuvereko rei katu pejohayhu-vy. Ani pejoteta teĩ.

* **3:12** Hb 4.16; 10.19-22 * **3:16** Rm 5.5 * **3:21** Jd 24-25

3 Penhangareko porã pendéjehe peteĩxa peiko hagwã onhondive. Nhe'ẽ Marangatu tee
va'e pene mbo'eha-rami peiko hagwã pende joja porãve rãve hagwã.
4 Cristo rete-rehe oĩ va'e-rami peteĩxa peiko. Peteĩxa oiko nhande py'a-py Nhe'ẽ
Marangatu tee va'e. Peteĩxa nhande pe'a va'ekwe gwe'yirã. Peteĩxa nhande kwéry
nhaha'arõ Hesu ogwahẽ jevytaha áry.
5 Peteĩxa nhande kwéry Járy va'e voi Nhandejáry. Peteĩxa jajerovia hese. Peteĩxa nhane
mongarai va'ekwe.
6 Nhande kwéry va'e Járy, nhande kwéry va'e Ru ave Nhandejáry voi. Ha'e anho peteĩ
oiko va'e. Ha'eixagwa ndaipóri. Nhande kwéry Ruvixa va'e. Nhane moingoha. Nhane
mombaraeteha imomba'apo uka-vy. Nhande py'a-py oiko va'e Nhandejáry voi.
7 Nhande kwéry peteĩ teĩ va'e-pe nhande reko me'ẽ me'ẽ. Ojoha'e ha'e ramigwa e'ỹ-py
nhande reko me'ẽ Cristo. Peteĩ teĩ nhande rexakwaa rei-gwi, nhande reko me'ẽ me'ẽ
nhande-vy.
8 Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ Cristo-rehe:
“Yváy-py ojeupi oho-vy. Oho jave, ogweraha omoĩ hagwã preso anháy nhe'ẽ-py okwa
va'e-pe. Ha kente kwéry-pe heta gwemime'ẽ ome'ẽ me'ẽ”*
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ Cristo-rehe.
9 “Ojeupi” he'i ramo, mbava'e-pe he'i, oĩ oporandu va'e. A-rami he'i omombe'u-vy.
Ogwejy ranhe va'ekwe Cristo ko yvy-py yváy-gwi. Ha upéi katu ojeupi jevy va'ekwe oho-
vy.
10 Upéixa upe ogwejy va'ekwe, upe ojeupi jevy va'ekwe oho-vy peteĩxa. Ojeupi va'ekwe
Cristo yvate áry paha-py oho-vy opa-rupi omohynyhẽ hagwã ojéhegwi.
11 Ha'e katu nhande rekorã ome'ẽ me'ẽ va'e. Peteĩ teĩ nhande-vy ome'ẽ me'ẽ nhande
rekorã. Peteĩ va'e-pe oheko me'ẽ gwemimondorã ramo. Outro-pe oheko me'ẽ inhe'ẽ-
py mba'e kwaa ukaharã. Outro-pe oheko me'ẽ Hesu rehegwa nhe'ẽ porã mombe'uharã.
Outro-pe oheko me'ẽ heroviaha nhangarekoharã.
12 Oipota nhande kwéry heroviaha va'e nhanhopytygwõ kwaa. Oipota nhanhomom-
baraete nhanhopytygwõ-vy, Cristo rete-rehe oĩ va'e-rami jaiko hagwã.
13 Oipota peteĩxa jarovia porãve rãve Nhandejáry ra'y-pe. Jaikwaa porãve rãve íxupe
oipota nhande agwyje porã hagwã. Kakwaa va'e reko-rami oipota jaiko. Mitã reko-rami
ndoipotáiry jaiko. Cristo reko jejavy e'ỹ porã-rupi oipota jaiko jaheko arupitypa hagwã
íxupe.
14 Upe ramo ndajaikovéi-ma mitã reko-rami. Ojererova rova va'e-rami ndajaikovéi-ma.
Kanóa-rami y-pe ojererosyry uka oho-vy va'e-rami, ndajaikovéi-ma nhande resa rerova
uka hagwã mo'ã. Upe ramo nanhahenduvéi-ma va'erã ijapu va'e nhe'ẽ, nhahendu e'ỹ
va'erã-py nhane mbo'ese va'e nhe'ẽ nanhahenduvéi-ma. Nhane mbotavyse nhande resa
rerova hagwã mo'ã. Tape ijapu rei va'e-rupi oipota mo'ã jaha va'e.
15 Ani nhahendu teĩ aipo va'e nhe'ẽ. Anhetegwa va'e ae nhamombe'u mbe'u ojóupe
jajohayhu-vy. Aipo ramo, okakwaa va'e-rami peteĩxa nhamoirũ porãve rãve va'erã Hesu
Cristo-pe. Nhane akã-rami oiko Cristo.
16 Nhane akã katu nhande rete mo'aranduha voi, imbojojapa porãha voi. Nhane
mo'arandu-gwi ojepota potapa ojóehe onhomombaraete-vy nhande rete. Heko heko-
rupi peteĩ teĩ oiko ramo, okakwaa porã nhande rete. Upéixa nhande kwéry Hesu-rehe
jajerovia va'e gwive nhande mbaraeteve teve jajohayhu-vy. Cristo nhane mo'arandu-
gwi, nhanhomombaraete ete jaiko-vy, nhande reko agwyjeve jeve va'erã jaha-vy.
Nhanhomombaraeteve teve va'erã jaha-vy.*

Iporã perova pende rekoha tujakwe pene mboheko pyahu jevy hagwã
(Cl 3.5-14)

* **4:8** Sl 68.18 * **4:16** Cl 2.19

17 Upéixa ramo anhemonhe'ẽ-ta peẽ-my Nhandejáry réry-py ha'e-vy: Anive peiko rei teĩ
judeu e'ỹ va'e-rami. Ha'e kwéry tekoha e'ỹ-rupi rei oiko. Ojéupe he'i va'e rei ha'e ojapo,
oikwaa va'e rei ojapo. Ani ereiko ha'e-rami.
18 Inhakã hatã-gwi mba'eve ndoikwaái. Tekoha-rupi ndoikói-gwi ndoikwaái gwekoha.
Upéa-gwi pytũ-my rei oiko va'e-rami ndoikwaáiry hikwái gwaperã. Upéa-gwi mombyry
oiko Nhandejáry-gwi.
19 Notĩ kwaavéiry-ma hikwái. Tekoha vai-rupima voi ivaive ive-ma oho-vy. Upeixagwa
ojapo rire, ojaposeve seve-ma hikwái.
20 Ha Cristo rekoha omombe'u jave peẽ-my, upeixagwa nhe'ẽ nomombe'úi va'ekwe
peẽ-my.
21 Anhetegwa va'e ae oikwaa uka va'ekwe peẽ-my Hesu rehegwa. Hemimombe'u peẽ-
my pehendu va'ekwe.
22 He'i va'ekwe peẽ-my pende rekoha tujakwe-rehe: "Perova katu pende rekoha.
Pejapose va'e rei pejapo-gwi, omano va'erã-rami peiko va'ekwe. Ivaive ive oho-vy pende
reko tujakwe.
23 Ãy iporã katu penhemoatyrõmba pene akã porã jevy hagwã.
24 Iporã perova pende rekoha tujakwe pene mboheko pyahu jevy hagwã Nhandejáry.
Pende reko me'ẽ va'erã Nhandejáry ha'e heko-rupima peiko hagwã, pende reko jejavy
e'ỹ reheve pende reko marangatu tee hagwã" he'i va'ekwe peẽ-my.**
25 Upéa-rehe perova katu pende reko apukwe. Nhande kwéry akã-rami oiko Cristo.
Peteĩ hete vérami jaiko íxupe. Upéixa-gwi peteĩxa nhande jojaha-rami jaiko. Nhandéjehe
anho rei ndajaikovéi-ma. Upéa-gwi anive pende apu pende rapixa-pe. Anhetegwa ae
pemombe'u ojóupe.*
26 Nde poxy ramo jepe, ani erejejavy hagwã-rami ereiko. Ani pyhare peve nde poxy.
Epoi mani nde reko poxy-gwi.*
27 Nde poxy jave, ereheja-ma ipu'aka nde-rehe anháy ruvixa. Upéa-gwi ani eren-
heme'ẽ íxupe nde-rehe ipu'aka hagwã-rami.
28 Taimonda e'ỹve katu oiko-vy imonda va'e. Tomba'apo ae katu ojéupe gwarã-rehe
oiko-vy. Opo-rupi togana oiko-vy ome'ẽ hagwã gwapixa remikotevẽ.
29 Ani penhe'ẽ rei rei ojóehe. Penhe'ẽ porã ae katu ojóupe penhombopy'agwapy jevy
hagwã. Pende rapixa pemo'arandu hagwã-rami pemombe'u íxupe. Upéixa ramo ae
ogwerovy'a arã pene nhe'ẽ henduháry.
30 He'i va'ekwe pende-rehe Nhe'ẽ Marangatu tee va'e: "Xe mba'e" he'i, "Xe reminhon-
gatu" he'i pende-rehe. "Cristo ogwahẽha óra peve pende reraha hagwã, anhangareko-
ta pende-rehe aiko-vy" he'i pende-rehe. Upéa-gwi ani peme'ẽ íxupe vy'are'ỹ. Pejapo vai
ramo katu, pembovy'are'ỹ arã íxupe.
31 Anive pende a'e e'ỹ teĩ ojóehe. Pejohayhu rei katu. Anive pende poxy pya'e rei
ojóupe. Pehexa uka katu pende reko kirirĩ ae katu pende rapixa-pe. Anive pejogwereko
poxy teĩ. Pejogwereko rayhu ae katu. Penhonhe'ẽ mbojevy jevy-vy, anive penhe'ẽ hatã
hatã ojóupe. Pejogwereko kirirĩ ae katu. Anive penhe'ẽ vai rei ojóehe. Penhe'ẽ porã
porã ae katu ojóupe. Anive pejohayhu e'ỹ teĩ. Pejohayhu ae katu peiko-vy. Upe tekoha
tujakwe-gwi pepoi katu.
32 Pende py'a porã katu ae ojóehe. Pejoporiahuvereko katu. Nde-rehe hembiapo
vai va'e-pe, ani nde poxy íxupe. Peiporiahuvereko rei joty íxupe, Cristo-rehe ha-py
Nhandejáry pende poriahuvereko rei hagwe-rami.

5

Peẽ Nhandejáry ra'y-gwi, tapeiko heko-rupi

* **4:24** Rm 12.2 * **4:24** Gn 1.26 * **4:25** Zc 8.16 * **4:26** Sl 4.4

1 Peẽ Nhandejáry ra'y voi. Hembiayhu va'e voi peẽ. Upéa-gwi tapeiko heko-rupi.
Peheko ra'ã íxupe.
2 Ha Cristo pende rayhu-gwi va'ekwe, nahakate'ỹi gwekove-rehe. Ojejuka uka rei
va'ekwe ae. Ijukaharã-pe onheme'ẽ-ma ramo, gwu remimbota ojapo-ma ramo, og-
werovy'a íxupe Nhandejáry. Nhande rayhu hagwe-rami, pejohayhu yhu tee rei katu
peiko-vy.*
3 Peẽ Nhandejáry re'ýi heko marangatu va'e voi. Toiko e'ỹ pene pa'ũ-my tekoha vai-
rupi oiko va'e. Heko ky'a va'e toiko e'ỹ katu. Ojapose va'e rei ojapo va'e toiko e'ỹ katu
pene pa'ũ-my.
4 Otĩ kwaa e'ỹ va'e nhe'ẽ ani perovy'a teĩ. Ani penhe'ẽ rei, ani penhe'ẽ vai ojóehe
penhembohory-vy. Hekovía petima porã ae katu Nhandejáry-pe.
5 Oĩ ramo tekoha vai-rupi oiko va'e, heko ky'a rei va'e, ojapose va'e rei ojapo va'e. Upéa
Nhandejáry e'ỹ-pe omboete voi. Heko ramigwa íxupe gwarã ndaipóri. Nhandejáry ndive
Cristo oiko ha-py nhane ruvixarã ndaipóri íxupe gwarã.*
6 Ani pene mbotavy teĩ avave: "Upeixagwa apoha oiko va'erã Nhandejáry ndive" he'i
rei va'erã peẽ-my. Upeixagwa apoha-pe ogwereko asy va'erã Nhandejáry onhe'ẽ renduse
e'ỹ-gwi.
7 Upéa-gwi heko ky'a va'e-pe ani pemoirũ teĩ peiko-vy.
8-9 Yma pytũ-my rei oiko va'e-rami peiko araka'e. Ãy katu Nhandejáry-pe pemoirũ-
magwi peteĩxa, arakatu-py oiko va'e-rami peiko-ma, osẽ-ma ipotĩ ha-my va'e-rami peiko-
ma. Ipotĩ ha-my osẽ va'e-rami oiko va'e, opaixagwa iporã va'erã ojapo. Heko jejavy e'ỹ
oiko-vy. Heko apu e'ỹ va'e oiko-vy. Upéa-gwi arakatu pygwa-rami peiko katu. Anive
peiko pytũ pygwa-rami.*
10 Peheka katu pejohu hagwã Nhandejáry remimbota.
11 Ani pemoirũ gwĩ hekoha vai nhemi va'e-pe. Peho ae katu tape porã-rupi. Ohesape
va'e-rami peiko, ojekwaa porãve hekoha vai hese.
12 Nhemi ha-py ha'e kwéry hembiapo ky'aha nhamombe'u mbe'u ramo katu ojóupe,
nhane motĩ voi hembiapokwe.
13 Okanhy va'e oho ramo gwesapeharã-py, jaikwaa-ma hese hekoha. Ojekwaa porã
rire, osẽ-ma ipotĩ ha-my. Arakatu-pyma oho.
14 Upéa-gwi gwĩ oke va'e-rami va'e-pe, ja'e:
"Epáy katu. Ani erepyta gwĩ omano va'ekwe-rami. Evy katu. Ombovy jevy va'e-rami
eiko. Tape porã-rupima eiko. Nde resape arã Cristo" ja'e.
15 Penhangareko porã katu pendéjehe peiko porã hagwã. Hi'arandu e'ỹ va'e-rami ani
peiko. Ne arandu katu ereiko-vy.
16 Ãygwa hekoha vai voi. Upéa-gwi pene rembiapo porã meme katu. Mamo peime ha-
rupi, pejapo porã katu.*
17 Ani oikwaa e'ỹ va'e-rami peiko teĩ. Nhandejáry remimbota oikwaa va'e ramo ae
peiko.
18 Ani peka'u teĩ. Ipu'aka arã tekoha vai pende-rehe. Tapende py'a mohynyhẽ ae katu
Nhe'ẽ Marangatu tee va'e.
19 Peporahéi katu ojóupe gwarã. Nhandejáry nhe'ẽ héry va'e Salmo-py eporahéi.
Eporahéi hino-py. Mborahéi-py eporahéi ave. Pende py'a gwive peporahéi Nhandejáry-
pe.
20 Nhandejáry Hesu Cristo réry-py petima porã meme opamba'e-rehe. Opamba'e
Nhandejáry Nhande Ru remime'ẽ-rehe petima porã katu íxupe.*

* **5:2** Êx 29.18 * **5:5** Tg 4.4; 1 Jo 2.15-16 * **5:8-9** Jo 8.12; 12.35-36; 1 Ts 5.5-6; 1 Jo 1.5-7 * **5:16** Cl 4.5 * **5:20** Cl 3.16-17

Nhane ména nhane rembireko rehegwa nhe'ẽ
(1 Pe 3.1-7; 1 Co 7)

21 Peẽ kwéry-pe ha'e-ta. Pehendu katu onhonhe'ẽ kwéry Cristo-pe pemboete-gwi.
Enterove tainhe'ẽngendu katu.
22 Ko'ánga anhe'ẽ-ta pene rembireko kwéry-pe. Pehendu katu pene ména nhe'ẽ kwéry.
Nhandejáry nhe'ẽ pehenduha-rami ave, pehendu pene ména nhe'ẽ.
23 Entéro Hesu reroviaha gwive huvixagwasu Hesu. Nhande kwéry Hesu rete-rami.
Nhane akã-rami ha'e. Nhane arandu-rami ha'e ave. Hete-ramigwi, nhane resendehaty
ave. Upéixa nhane rembireko kwéry ruvixa nhande kwimba'e.
24 Hesu nhe'ẽ nhahenduha-rami, tohendu katu nhane nhe'ẽ gwive nhane rembireko
kwéry.
25 Ko'ánga pene ména kwéry-pe peha-ma anhe'ẽ-ta. Pehayhu tee katu pene rembireko
kwéry-pe. Ha Cristo katu, nhande kwéry, he'ýi va'e-pe, hese jajerovia va'e-pe, nhande
rayhu tee va'ekwe. Ojejuka uka rei va'ekwe nhande-rehe. Ojukaharã-pe onheme'ẽ
va'ekwe. Cristo nhande rayhuha-rami pehayhu pene rembireko kwéry-pe.
26 Ha'e oipota nhande reko ipotĩ, oipota nhande rete marangatu.*
27 Onhemoirũ ukase nhande-vy. Nhande py'a hesakã va'e-rami oipota. Nhande py'a
potĩ porã oipota imarã e'ỹ reheve. Ipisỹi porã va'e-rami oipota. Ikuru kuru e'ỹ va'e-rami
oipota nhande py'a ipotĩ marangatu porã, ivai e'ỹ reheve. Upéixa nhande rayhu tee Hesu
nhande rekove-rehe hakate'ỹ-gwi.
28 Upéixa ete voi tohayhu gwembireko kwéry-pe. Gwete ohayhuha-rami ave tohayhu
gwembireko kwéry-pe. Nhande rembireko-pe jahayhu ramo, jahayhu nhande rekove-
pe ave.
29 Gwekove rayhuha e'ỹ ndoikói. Enterove ohayhu gwekove. Nhane rakate'ỹ katu
nhande rete-rehe, nhanhangareko porã katu hese. Cristo nhande-rehe onhangarekoha-
rami voi nhanhangareko nhande rete-rehe.
30 Nhande kwéry hese jajerovia va'e Cristo rete-rami. Gwete-ramigwi, onhangareko
nhande-rehe. Upéixa ete nhane rembireko nhande rete-rami. Nhandéjehe
nhanhangarekoha-rami ave, peteĩ teĩ nhanhangareko nhane rembireko-rehe.
31 Upéa-rehe he'i Nhandejáry nhe'ẽ:
“Kwimba'e oheja gwu-pe, osy-pe oheja ave, peteĩxa oiko hagwã gwembireko ndive.
Omenda rire, mokõi-rami e'ỹ oiko. Peteĩxa oho onhondive. Onho'arandu-py
meme oho”*
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.
32 Jahexa ramo omenda va'ekwe peteĩxa oiko ramo onhondive, Nhandejáry oikwaa
ukave ukave nhande-vy nhande rekorã. Omenda va'e reko jahexa ramo mba'éixa
nhande heroviaha va'e jaiko-ta Cristo reko irũrã oikwaa uka nhande-vy.
33 Aipo ramo peteĩ teĩ peẽ-my amombe'u-ta pehendu porã hagwã. Pende rekove
pehayhuha-rami ave, pehayhu pene rembireko kwéry-pe. Ha'e-ta ave peẽ kunhagwe-
pe, pemboete hagwã pene ména kwéry-pe.

6

Nhane mitã nhande ru nhande sy rehegwa nhe'ẽ
(Cl 3.20-21)

1 Ãy ne mitã va'e anhemonhe'ẽ-ta peẽ-my. Peẽ Hesu reroviaha va'e voi. Upéa-gwi iporã
katu pehendu meme pende ru, pende sy nhe'ẽ.
2-3 Nhandejáry remimombe'ukwe a-rami:
“Pemboete pende ru pende sy ave peiko porã hagwã. Peiko pukuve arã ko yvy-rehe”*

* **5:26** Cl 3.18-4.1 * **5:31** Gn 2.24 * **6:2-3** Êx 20.12; Dt 5.16

he'i. Upéixa voi hemimanda ypy nhande-vy gwarã mombe'u-vy.

4 Ãy túvy kwéry-pe anhemonhe'ẽ-ta. Ani pehekoteta teĩ nde ra'y kwéry-pe, nde rajy
kwéry-pe pembopoxy-vy. Pemongakwaa porã ae katu. Nhandejáry onhemonhe'ẽha-rami
nhande-vy nhane mbo'eha-rami ave, penhemonhe'ẽ katu íxupe pembo'e-vy.

Nhande nhanhemomba'apo rei va'e, nhande nhaporomomba'apo va'e rehegwa nhe'ẽ (Cl 3.22; 1 Tm 6.1-2; Tt 2.9-10; 1 Pe 2.18)

5 Ãy penhemomba'apo rei va'e anhemonhe'ẽ peẽ-my. Pehendu meme katu nde járy
yvy pygwa nhe'ẽ. Cristo pehenduha-rami, pemboete nde járy nhe'ẽ nde py'a gwive.
6 Oĩ oipota va'e ijáry imandu'a porã hese. Ijáry resa-py ohendu voi inhe'ẽ. Ndoikovéi
ramo katu, nohenduvéi-ma inhe'ẽ. Ani peiko upe va'e reko-rupi. Pehendu ae katu inhe'ẽ.
Cristo rembigwái-rami pehendu joty inhe'ẽ. "Cristo-pe ae katu xe amba'apo" peje joty
pendejéupe. Nde py'a gwive pehendu joty inhe'ẽ Nhandejáry remimbota apo-vy.
7 Nde py'a gwive emba'apo. Nhandejáry-pe vérami eremba'apo. "Amba'apo teko rei
anho-pete" ani ere ndejéupe.
8 Nde ne momba'apo rei va'e nde rerekoseha-rami rei nde rereko. Nde ereporo-
momba'apo va'e ave. Pene rembiapo porã porãkwe-rami Nhandejáry pende rereko joty
va'erã. Upéa peikwaa voi.
9 Oĩ pene pa'ũ-my oporomomba'apo va'e. Nde ereporomomba'apo va'e anhemonhe'ẽ-
ta nde-vy. Ereko porã katu ne rembigwái-pe. Ani erereko poxy-py íxupe. Oime ko
Nhandejáry yváy-py. Nde járy ijáry ave. Enterove va'e-pe ogwereko peteĩxa. Upéa-gwi
ereko porã katu ne rembigwái-pe.*

Tapene mombaraete katu Nhandejáry, anháy ruvixa nhe'ẽ oike e'ỹ hagwã nhande-rehe (1 Ts 5.8; 1 Pe 5.8-9)

10 Ko'ánga ojoaky kwéry amombe'uve-ta peikwaa porã hagwã pene rembiaporã.
Penhemombaraete ete katu Nhandejáry-pe pemoirũ-vy peteĩxa. Ha'e tuvixa mba'e, pene
mbopu'akaha voi.
11 Tapene mombaraete katu Nhandejáry. Soldado omondeha-rami gwete-rehe hatã
va'e, upéixa pemonde ave pende rete gwive jokoha ramigwa, anháy ruvixa nhe'ẽ oike
e'ỹ hagwã pende py'a-py pono ho'arandu-py pende reity gweko-rupi.
12 Teko rei ndive anho mante nanhanhorairõ vaíry jajoityse-vy. anháy ruvixa ndive
ae katu nhanhorairõ pono jajeity uka íxupe. Oĩ ave áry pygwa jepe Nhandejáry e'ỹ va'e,
hekoha vaive va'e nhanhorairõ va'e ndive. Oĩ anháy ruvixa kwéry arygwy rupigwa
nhande-rehe omandase va'e, nhande-rehe ipu'akase va'e jajoko va'e íxupe. Oĩ entéro
pytũ-my rei oiko va'e-rami oiko va'e ruvixa
13 Upéa-gwi Nhandejáry gwigwa-py ae pejavoa katu pende rete pono oike anháy nhe'ẽ
pende py'apy-py pono pende reity gweko-rupi, ipu'akaseha áry-py ou-vy pende-rehe.
Pemonde ranhe-rami katu, napende reitýiry arã. Opu'ã oĩ-vy va'e-rami joty ndape'ái arã.
Are penhorairõ rire, are pejoko joko rire peiko-vy, ndape'ái joty arã.
14 Pejoko katu anháy-pe. Ani erejeity uka íxupe. Pemonde ranhe katu nde ku'a kwaha.
Nhande ku'a kwaha, nhande reko apu e'ỹ va'e-rehe ae he'i nhande-vy. Upéi pemonde
pene kamisa ramigwa hatã va'e. Nhande kamisa hatã va'e, nhande rekoha jejavy e'ỹ
va'e-rehe ae he'i nhande-vy.*
15 Upéi pemonde pende py rehegwa pende py syry e'ỹ hagwã. Nhande py rehegwa,
Hesu rehegwa nhe'ẽ porã nhane mbopy'agwapy va'e, nhamombe'u va'erã-rehe ae he'i
nhande-vy.*

---

* **6:9** Cl 4.1; Dt 10.17 * **6:14** Is 11.5; 59.17 * **6:15** Is 52.7

16 Upe rire, pereko pende rete jokoha ramo pono pende rapy vérami anháy ruvixa
pende api ramo, pembogwe hagwã ae hemimombo. Nhande rete jokoha, Hesu-rehe
jajeroviaha-rehe ae he'i nhande-vy.
17 Upéi emonde ne akã ryru hatã va'e. Nhane akã ryru, nhane resendeharã-rehe ae he'i
nhande-vy. Upéi eipyhy katu nde kysepuku haimbe jovái va'e, Nhe'ẽ Marangatu tee va'e
remime'ẽgwe. Kysepuku, Nhandejáry kwatia nhe'ẽ marangatu-rehe ae he'i nhande-vy.
Upe va'e kysepuku ramigwa-py pejoko katu anháy-pe, Nhandejáry nhe'ẽ-py pembojevy-
vy íxupe.*
18 Pemondo mondo katu pene nhe'ẽ Nhandejáry-pe pene mbo'eha-rami Nhe'ẽ
Marangatu tee va'e. Opaixagwa pene nhe'ẽ pembojeupi upi pejerure-vy Nhandejáry-
pe. Ani ne ate'ỹ teĩ. Pene kyre'ỹ ae oração apo-vy entéro Nhandejáry re'ýi-rehe gwive
pemondo mondo Nhandejáry-pe pene nhe'ẽ.
19 Xe-rehe ave pejapo oração anhe'ẽ jave ou rei hagwã xe juru-py xe nhe'ẽrã, atĩ e'ỹ
reheve amoherakwã Hesu rehegwa nhe'ẽ porã hembiexa uka ramo va'e.
20 Upe va'e-rehe apyta preso. Ajepokwa ramo jepe xe sã-rehe aĩ-vy, amombe'u joty
inhe'ẽ. Hesu Cristo réry-py amombe'u mbe'u inhe'ẽ. Ejapo oracão xe-rehe atĩ e'ỹ reheve
amombe'u joty hagwã, Cristo ombou gwekovía onhe'ẽ mombe'u hagwã va'e-rami joty
amombe'u hagwã.

Tíquico oho-ta pende ha-py xe mombe'u-vy

21 A-py oiko xe ndive nhande re'ýi va'e, nhane rembiayhu va'e Tíquico héry va'e. Ha'e
Nhandejáry rembigwái va'e, hese jajerovia va'e. Ha'e oho-ta pende ha-py xe mombe'u-
vy, xe-vy ojehu va'ekwe gwive oikwaa ukapa-vy. Mba'éixa pa xe aiko va'e oikwaa ukapa
va'erã peẽ-my.
22 Upéa-rehe xe remimondo va'e amondo-ta omombe'u hagwã peikwaapa hagwã ore
rekoha. Amondo-ta pene mbopy'agwapy hagwã pono pene mytu'e'ỹ hagwã xe-rehe.
23 Tapene mbopy'agwapy katu Nhandejáry Nhande Ru, Nhandejáry Hesu Cristo ave.
Tapene mbojohayhu. Tapene mbojerovia uka porãve ójehe. Peẽ kwéry Nhandejáry re'ýi
va'e peẽ. Tapende rovasa katu.
24 Pende reko porayhu reheve pene mbyai e'ỹ reheve, pehayhu tee meme voi Nhan-
dejáry Hesu Cristo-pe peiko-vy. Tapende rexakwaa rei katu Nhandejáry.

* **6:17** Is 59.17

Paulo remimombe'ukwe Filipos tetã mygwa pegwarã
epístola de Paulo aos filipenses

Paulo omondo Filipos tetã mygwa-pe onhe'ẽ kwatia-rehe

1 Xe Paulo Timóteo ndive, Hesu Cristo rembigwái va'e voi, oromondo-ta peẽ-my ore nhe'ẽ kwatia-rehe. Peẽ Nhandejáry re'ýi Filipos tetã-my peiko va'e kwéry, Cristo-pe peteĩxa pemoirũ va'e voi. Oromondo-ta ore nhe'ẽ peẽ-my gwarã. Penhomboaty aty ha-rupi peẽ Hesu reroviaha nhangarekoha va'e, ipytygwõha va'e ave oromondo-ta ave peẽ-my ore nhe'ẽ.

2 Tapende rexakwaa rei katu Nhandejáry, Nhande Ru. Tapene mbopy'agwapy katu. Tapende rovasa katu Nhandejáry Hesu Cristo.

Paulo ojapo oração
(Ef 1.15-16; Cl 1.9-10; 1 Ts 5.23; 2 Ts 2.16)

3 Xe mandu'a pende-rehe jave, atima porã meme Nhandejáry-pe pende-rehe kwéry.

4-5 Yma gwive pehendu ypy va'ekwe ãy peve peẽ xe pytygwõ tygwõ amosarambi porã hagwã Hesu rehegwa nhe'ẽ porã. Upéa-gwi avy'a meme aiko-vy pende-rehe. Ajapo jave oração ajerure rure pende-rehe Nhandejáry-pe, atima ave íxupe pende-rehe.

6 Apogwerovia voi pende rekoha-rehe. Are-ma onhepyrũ Nhandejáry pene mboheko porã hagwã. Ãy gwarã peve pendéhegwi ndopoi reíry voi. Pene mboheko porãve rãve pene moingo-vy. Ha Hesu ou jevytaha áry-py katu pende reko moatyrõ tee-ta katu ojéupe gwarã. Upéa-gwi ajerovia pende-rehe.

7 Peẽ xe po pyte pygwa, xe apohayhu voi. Upéa-gwi iporã katu xe ajerovia pende-rehe. Ome'ẽ va'ekwe xe-vy Nhandejáry xe rembiaporã xe rexakwaa rei-vy. Ha peẽ kwéry xe pytygwõ va'e. Preso anhemoĩ jave xe pytygwõ joty. Hesu rehegwa nhe'ẽ porã aikwaa uka jave gwĩ xe remimombe'u ombojevyse va'e-pe, xe pytygwõ joty. Hesu rehegwa nhe'ẽ porã, "Anhetegwa va'e voi inhe'ẽ" ha'e jave amombe'u-vy, xe pytygwõ ave.

8 Peẽ xe rembiexa nga'u voi. Cristo pende rayhuha-rami, apohayhu ave. Anhete ha-py voi apohayhu. Xe apu e'ỹha oikwaa voi Nhandejáry.

9-10 Ajapo oração pende-rehe. Aipota pejohayhu porãve rãve voi peiko-vy, pene aranduve hagwã, pejapo va'erã, pejapo e'ỹ va'erã peikwaa porã hagwã, tape iporãve va'e-rupi peho hagwã. Cristo ou jevytaha áry-py, aipota pende reko potĩ, "Erejejavy-ma" pono he'i pende-rehe kwéry.

11 Aipota Hesu Cristo pene mboheko porã porã, pende reko porã ku'a ku'a e'ỹ hagwã, ojekwaa porã hagwã Nhandejáry rekoha, entéro ohexa kwaa hagwã hese hekoha, "Ha'e tuvixa mba'e" he'i hagwã hese.

Cristo-rehe anho mante aiko
(Ef 6.20)

12 Ãy xe re'ýi kwéry, aipota xe rehegwa peikwaa. Heta mba'e xe-vy ojehu ramo jepe, osarambive mbive joty oho-vy xe remimombe'ukwe Hesu rehegwa nhe'ẽ porã.

13 Cristo-rehe ha-py xe xe moĩha preso opa-rupi ojekwaa. Ojehexa uka porã entéro soldado mburuvixagwasu nhangarekoha-pe.

14 Ajepokwa-gwi jepe, heta eterei nhande re'ýi Hesu-rehe ojerovia va'e, notĩvéi-ma. Ipy'agwasuve-ma Nhandejáry nhe'ẽ mombe'u-vy ójehe imytu'e'ỹ e'ỹ reheve.

15 Oĩ xe-rehe ndaija'éi-gwi omombe'u va'e. Onhemboete ukase-vy omombe'u Cristo rehegwa. Oĩ ave ipy'a porã reheve omombe'u va'e.

16 He'i xe-rehe, “Nhandejáry remimbota-rupi Paulo-pe omoĩ preso. Oikwaa uka porã
ete hagwã gwĩ hemimombe'u ombojevyse va'e-pe, oĩ joty preso” he'i xe-rehe. Upéa-gwi
omombe'u Cristo rehegwa nhe'ẽ. Xe rayhu-gwi omombe'u.
17 Ha upe onhembotuvixa ukase va'e katu, xe moakãrasyse mo'ã. Cristo rehegwa
mombe'u-vy ojehexa uka porãseve mo'ã oiko-vy. Ójehe rei oiko. Xe xe moĩ jave preso,
xe moakãrasyse voi mo'ã.
18 Xe mbopoxyse mo'ã ha ndaxe poxy mo'ãi joty. Onhemboete ukase-vy omombe'u
ramo jepe, Cristo rehegwa joty omombe'u. Oĩ ipy'a porã reheve omombe'u va'e ave.
Upéixa entéro omombe'u Cristo rehegwa. Upéa-rehe avy'a joty aiko-vy. Ndaipóri xe
mbovy'are'ỹ va'e. Avy'a joty va'erã aiko-vy.
19 Heta mba'e xe-vy ojehu ramo jepe, xe arovy'a joty, iporã va'erã joty xe-vy. Xe-rehe
oração pejapo ramo, iporã va'erã joty xe-vy. Xe-rehe pene mandu'a va'e-rehe ajerovia
tee joty pende-rehe. Hesu Cristo nhe'ẽ marangatu-rehe xe pytygwõharã-rehe ajerovia
joty. Upéa-gwi xe-vy ojehu va'erã, iporã joty xe-vy. Naxe mbopy'amirĩry va'erã.
20 Xe kyre'ỹ aha'arõ-vy xe-vy ojehu va'erã. Xéjehe ajerovia voi xe motĩ e'ỹ hagwã, xe
py'agwasuve hagwã ae katu Cristo-pe amomba'egwasu-vy. Amano-ta para'e. Mba'e
ojehu ramo xe rete-pe ambotuvixaseve joty katu Cristo-pe.
21 Xéjehe anho rei ndaikóiry. Cristo-rehe anho mante aiko. Amano ramo ae, iporãve-ma
va'erã xe-vy.
22 Ha xe aiko pukuve ramo katu ko yvy-py, ndaiko reíry va'erã, xe rembiapo porã vyteri
va'erã. Upéixa xe ndaikwaái xe renonderã.
23-24 Ajeupise aha-vy amoirũ hagwã Cristo-pe. Iporãve-ma voi arã xe-vy. Ha xe apytave
ramo katu ko yvy-py, iporãve arã peẽ-my. Pene remikotevẽ voi xe-rehe. Kiva'e xe
rembiaporã po ajapo-ta, ndaikwaáiry. Ndaikwaavéiry xe renonderã.
25 Ha peẽ katu peikotevẽ vyteri xe-rehe. Pene remikotevẽ xe-rehe aikwaa-gwi xe
apytave-ta ko yvy-py ha-rehe ajerovia. Pene ndive apyta va'erã perovia porãve rãve
hagwã nhe'ẽ porã, perovy'ave ave hagwã íxupe oho-vy.
26 Pene ndive aiko jevy ramo, xe rerovy'agwasu ave va'erã peiko-vy. “Hesu Cristo
hembiapo porã voi Paulo-rehe” peje va'erã xe-rehe imomba'egwasu-vy.

Oĩ nhe'ẽ porã ombojevyse va'e. Penhe'ẽ joko íxugwi (Hb 12.3-4; Tg 5.7-11)

27 Aikove-ta para'e, amano-ta para'e. Xe ndaikwaái. Mba'e ojehu ramo xe-vy, ani
pemotĩ teĩ Cristo-pe inhe'ẽ rendu e'ỹ-vy peiko-vy. Upéixa ramo, agwahẽ aha-vy ramo
pende ha-py para'e, pene rerakwã ahendu rei ramo para'e, ajerovia va'erã pende-rehe.
Pene mongyhyjese va'e-pe napenheme'ẽ mo'ãi. Peteĩxa pene mbaraete va'erã. Peteĩxa
pembojevy va'erã gwĩ nhe'ẽ porã rendu e'ỹseha-pe gwive.
28 Penhemongyhyje e'ỹ reheve penhe'ẽ joko va'erã pende-rehe ija'e'ỹ va'e-pe. Ha'e
kwéry pende rexa ramo pende py'agwapy reheve, pene mytu'e'ỹ e'ỹ reheve, “Ore, Nhan-
dejáry remihundirã voi ra'e” he'i va'erã ójehe kwéry. “Peẽ Nhandejáry remiresenderã voi
ra'e” he'i va'erã peẽ-my. Nhandejáry ha'e katu pene mbopu'aka va'erã.
29 Pende rexakwaa rei va'ekwe Nhandejáry pende poravo-vy. Pende poravo va'ekwe
pejerovia-ma hagwã Cristo-rehe. Oipota ave Cristo-rehe ha-py pejerereko asy peiko-vy.
30 Ãy nhande kwéry peteĩxa nhande-rehe ija'e'ỹ va'e-pe nhanhe'ẽ joko joko va'erã
nhandéhegwi. Are xe rexa va'ekwe anhe'ẽ joko joko aĩ-vy ramo xejéhegwi xe-rehe ija'e'ỹ
va'e-pe. Upéixa xe anhe'ẽ joko joty aiko-vy. Ãy katu pehendu-ma ra'e xe rerakwã.*

* **1:30** At 16.19-40

2

Cristo-ramima peiko katu
(Jo 13.12-17; 2 Co 8.9; Ef 1.20-22; 4.1-3)

1 Peteĩxa pemoirũ-magwi Cristo-pe, hemimombaraete voi peẽ. Pende rayhu-gwi,
hemimbopy'agwapy voi peẽ. Pende py'a-py kwéry oiko-gwi Nhe'ẽ Marangatu tee va'e,
peẽ kwéry ojoe'ýi. Pejoporiahuvereko rei katu. Pende py'a porã rei katu ojóupe peiko-vy.
2 Upéa-gwi peteĩ akã-rami tapeiko katu onhondive. Peteĩxa tapejohayhu peiko-vy.
Peteĩxa tapeipyhy pende raperã. Onho'arandu-rami meme tapene arandu. Upéixa ramo
xe mbovy'agwasu va'erã.
3 Ani pende seve rei-gwi pene rembiapo teĩ peiko-vy. Ani penhembotuvixaseve rei teĩ
peiko-vy. Penhemboete ukase-vy rei ani peiko. Penhembohekomirĩve ae katu peiko-vy.
Ani penhembotuvixave pende rapixa-gwi. "Xéhegwi heko porãve" peje ae pende rapixa
kwéry-rehe imboete-vy.
4 Ani pendéjehe anho rei peiko meme teĩ. Pende rapixa-rehe ave peiko. Pene mandu'a
meme hese.
5 Ójehe opena e'ỹ va'e-rami oiko Cristo. Ha'e-ramima peiko katu.
6 Ne'írã oiko vyteri jave ko yvy, Cristo oiko-ma voi araka'e. Nhandejáry-ramima oiko
araka'e. Nhandejáry voi ha'e araka'e. Upéixa oiko ramo jepe, nahakate'ỹi gweko-rehe
Nhandejáry reko-rami e'ỹ ou hagwã ko yvy-py oiko araka'e.
7 Nhande resaka va'erã ohejapa rei va'ekwe ou-vy. Nandi ete ou va'ekwe. Oma'etirõ
ohejapa va'e-rami, ohejapa rei va'ekwe ou-vy. Imboetepyrã-rami e'ỹ ou va'ekwe.
Tembigwái-rami rei ou va'ekwe. Nhande-rami ojehexa uka ou-vy. Nhandejáry reko-rami
oiko rire nhande rete poru ou-vy.*
8 Onhembohekogwypyve ou-vy. Nhandejáry nhe'ẽ renduha voi. Ndojeheko rayhúi voi
ojejuka uka hagwã, kurusugwasu-rehe omano hagwã.
9 Upéa-gwi Nhandejáry ombotuvixa jevy va'ekwe íxupe. Ogwerojeupi jevy íxupe
heraha-vy yváy-py. Ndaipóri onhembotuvixave va'e íxugwi. Ndaipóri tuvixave va'e
íxugwi. Ha'e anho mante tuvixave va'e. Ombotuvixa voi íxupe héry. Ndaipóri im-
baraeteve va'e héry-gwi. Ha'e anho mante héry tuvixave va'e oiko.*
10 Hesu réry-py oipota enterove va'e onhesũ íxupe gwetypy'ã-rehe. Oipota onhesũ íxupe
yváy pygwa gwive, yvypóry gwive, yvy pypía anháy gwive ave. Entéro yvygwy-py oĩ va'e
gwive ave héry omboete-vy onhesũ va'erã.
11 Oipota entérove omombe'u atýra-py Hesu Cristo Nhandejáry voiha, Nhandejáry
Nhande Ru-pe omomba'egwasu-vy.*

Jasytata nhande-vy ohesape vérami peiko va'erã

12-13 Upéa-gwi xe rembiayhu va'e, pehendu katu xe nhe'ẽ. Pene ndive xe aime ramo,
pehendu meme va'ekwe xe nhe'ẽ. Xe nhe'ẽ rendu hagwe-rami ãy peve gwarã aipota voi
xe nhe'ẽ pehendu, pene ndive naiméi-ma ramo. Pende py'a-py omoĩ Nhandejáry pene
mokyre'ỹharã pejapo hagwã gwemimbota peiko-vy. Upéa-gwi, penhangareko porã katu
pendéjehe, pejerereko poxy e'ỹ hagwã-rami peiko-vy. Ndojapo vaiséi-gwi ikyhyje va'e-
rami peiko katu. Pene resendeha remimbota pene kyre'ỹ voi pejapo-vy peheko arupity
hagwã íxupe.
14 Pene rembiaporã pejapo katu. Pejohu vai e'ỹ reheve, penhonhe'ẽ mbojevy e'ỹ
reheve pejapo katu.
15 Aipota pende reko jejavy e'ỹ reheve, aipota pende reko potĩ, Nhandejáry ra'y-rami
peiko hagwã pejejavy e'ỹ-vy. Ãygwa tape porã-gwi ojere va'e, hekoha vai voi. Ipa'ũ-gwi

* **2:7** Hb 2.17 * **2:9** Hb 2.9 * **2:11** Is 45.23

ohesape va'e-rami peiko-ma va'erã. Jasytata nhande-vy ohesape va'e vérami peiko va'erã pehexa uka hagwã haperã íxupe kwéry.*
16 Nhane moingove va'e nhe'ẽ porã-py pemo'arandu va'erã íxupe. Upéa pejapo ramo, Hesu Cristo ou jevytaha áry-py, naxe motĩry va'erã peẽ kwéry. Avy'a ae va'erã pende-rehe kwéry. “Ogwerovia tee-ma voi” ha'e va'erã pende-rehe apomboete-vy. “Paulo nomosarambi reíry inhe'ẽ mombe'u-vy omokyre'ỹ-vy. Nahembiapo porã reíry voi” he'i va'erã xe-rehe.
17 Xe juka-tama para'e. Amano ramo pende-rehe ha-py, Nhandejáry xe rerovy'a va'erã. Ha peẽ katu pejerovia tee Nhandejáry-rehe peiko-vy. Pejerovia ramo, penheme'ẽ tee kuri íxupe. Penheme'ẽ-gwi íxupe, pende rerovy'a. Ãy nhande kwéry nhanheme'ẽ-gwi íxupe, nhande rerovy'a ave va'erã Nhandejáry.
18 Ajejuka-ta va'e-rami aĩ ramo jepe, avy'a joty xe. Nhanhombovy'a joty katu. Upéixa ramo aipota pevy'a xe-rehe. Nhanhombohory katu ave.

Timóteo Epafrodito ndive rehegwa nhe'ẽ

19 Ko'ẽ ramo, ko'ẽ mbue ramo, amondose pende ha-py Timóteo-pe. Oipota ramo oho Nhandejáry Hesu, amondo va'erã íxupe. Ha upe rire katu ou jevy ramo pende ha-gwi pene mombe'u-vy, xe mbovy'a arã.
20 Ha'e pende-rehe opena tee va'e voi. Mba'éixa peiko ojapura pende-rehe. Xe ndive ndaipóri ha'eixagwa.
21 Outro kwéry ójehe anho mante opena oiko-vy. Hesu-rehe nopenái oiko-vy.
22 Ha Timóteo katu omba'apo oiko-vy xe ndive. Gwu ndive omba'apo ta'ýry va'e-rami, oiko omba'apo-vy xe ndive. Peteĩxa oromba'apo nhe'ẽ porã oromosarambi-vy. “Hekoha porã nipo ra'e” he'i hese. Enterove ohexa kwaa hekoha-rehe.
23 Upéa-rehe xe-vy ojehu va'erã aikwaa-ma ramo, amondose Timóteo.
24 Nhandejáry-rehe ajerovia pende ha-py aha jevy hagwã. Ajerovia hese xe are e'ỹ hagwã preso apyta ha-gwi xe renohẽ hagwã pya'e.
25 Ha Epafrodito katu xe reko irũ jepe, amondo jevy-ta joty pende ha-py. Ogwahẽ-ma oho jevyha áry. Ha'e nhande re'ýi, xe ndive omba'apo va'e, xe ndive onhe'ẽ joko joko va'e ore-rehe ija'e'ỹ va'e-pe. Pene remimboukwe ave. Xe remikotevẽ xe-vy ome'ẽ hagwã pembou íxupe va'ekwe.
26 Pende kwéry-pe pende rexa nga'u oiko-vy. Hasy ete va'ekwe Epafrodito. Herakwã pehendu ramo, pejepy'apy-ma ra'e hese. Upéi pevy'are'ỹ-gwi ha'e ave pende reko-rami ndovy'avéima.
27 Hasy ete va'ekwe voi. Omano hagwã-rami oĩ va'ekwe. Ha Nhandejáry katu oiporiahuvereko-ma va'ekwe íxupe imbogwera-vy. Xe poriahuvereko-ma ave. Heta oĩ xe mbovy'are'ỹ va'e. Omano ramo ra'e, xe mbovy'are'ỹve arã voi ra'e.
28 Upéa-rehe xe kyre'ỹ amondo hagwã íxupe. Pehexa jevy ramo íxupe, pene mbovy'a jevy-ma va'erã. Pene mbovy'a jevy ramo, xe ahasa asy ramo jepe, avy'ave va'erã. Pene mbovy'aha-rami, xe mbovy'a ave va'erã.
29 Ha'e Nhandejáry irũ-gwi, nhande ojoe'ýi voi. Upéa-gwi perohory katu íxupe pemog-wahẽ-vy. Ha'eixagwa gwive pemboete.
30 Ha'e nahakate'ỹiry gwekove-rehe. Haimete ojejuka Cristo-pe omba'apo-gwi xe pytygwõ-vy. Napeimẽi ramo, ndikatúiry xe pytygwõ peẽ. Ha'e ae katu pende rekovia xe pytygwõ oiko-vy xe ndive.

3

Cristo reko aikwaa porãseve-gwi, xe rembiereko-rehe napenavéi-ma

* **2:15** Dt 32.5

1 Ko'ánga ojoapykwéri ha'e jevy-ta peẽ-my, xe re'ýi kwéry. Penhombovy'a katu. Tapene
mbovy'a katu Nhandejáry. Ãy ndahasýi xe-vy amoĩ jevy hagwã kwatia-rehe amoĩ
va'ekwe-rami. Upéa nhe'ẽ-rehe pene mandu'a meme ramo, ndapevái arã tape porã-gwi.
2 Xáke oĩ oporohekombo'e vai va'e, jagwa ipoxy va'e reko-rupi oiko va'e, gwemimbo'e
va'e-pe oipirekytĩ ukase va'e. Nohendu kwaái Nhandejáry nhe'ẽ hikwái. Xáke íxugwi
kwéry.
3 Ha nhande kwéry ae katu Hesu-rehe jajerovia va'e. Yma gware onhepirekytĩ oiko-vy
Nhandejáry re'ýi ramo oiko hagwã. Ha ãy katu nanhanhepirekytĩvéi-ma he'ýi tee ramo
jaiko hagwã nhande. Nhande py'a-py oiko-gwi Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ae nhamboete
tee Nhandejáry jaiko-vy. Nhane resende hagwã mo'ã, nhane rembiapo porã rei-rehe
ndajajeroviavéi-ma. Hesu Cristo-rehe anho mante jajerovia jaiko-vy. Nhande he'ýi tee
voi. Yma onhepirekytĩ hagwe-rami nhande rereko ãy.
4 Are-ma ajerovia-ma mo'ã va'ekwe xe reko porã mo'ã-rehe. Ãy oĩ ramo gweko porã-
rehe anho ojerovia mo'ã va'e, ndaha'éi arã xe rekokwe-rami voi oiko. Xe rekokwe iporãve
va'ekwe ha'e kwéry heko-gwi.
5 Xe rekokwe a-rami: Ohasa rire peteĩ semana xe aiko hagwe áry rire, xe pirekytĩ judeu
reko-rupi xe rereko-vy. Israel amyrĩ remiarirõ joapyri pyri va'e xe. Xe ramói jete amyrĩ
Benjamim. Xe ru xe sy ndive ojoehegwa hebreu va'e, Nhandejáry rembiporavokwe voi.
Upéa-gwi hebreu tee va'e xe. Judeu kwéry rekoha gwive ajapopa va'ekwe xe. Gwĩ fariseu
kwéry ohendu porãve va'e pe tekoha outro judeu kwéry-gwi. Xe ae katu fariseu kwéry
va'e voi va'ekwe. Judeu rekoha ojapose nga'u fariseu kwéry.
6 Ha xe ae katu ajaposeve seve va'ekwe. Hesu reroviaha onhomboaty atyha-rupi
ndaipotái ova judeu rekoha-gwi. Upéa-gwi xe areko asy voi va'ekwe aiko-vy Hesu
reroviaha kwéry-pe. "Nhandejáry remimbota ajapo" ha'e mo'ã xejéupe va'ekwe. Judeu
rekoha-rupima aiko va'ekwe. "Paulo ojapo ku'a ku'a Moisés amyrĩ remimombe'ukwe"
nde'íry xe-rehe va'ekwe. Imandu'a porã va'ekwe ae xe-rehe judeu kwéry.
7 Upe xe rekokwe fariseu rembierovy'a va'ekwe-gwi, apoi-ma upe tekoha-gwi.
"Ndovalevéi-ma" ha'e hese, Cristo rekoha aikwaa porã-magwi. Ambotuvixave Cristo reko
kwaa ukaha-pe.
8 Upéa-gwi Cristo-rehe ha-py mba'eve ete-rehe napenái. Cristo xe Járy reko aikwaa
porãseve seve íxupe amoirũ-vy. Cristo-rehe ha-py opa xe rembiereko gwive ahejapa-
ma voi. Yty nhamombo va'ekwe-rami rei areko íxupe, Cristo reko irũ-rupi aiko porãve
hagwã.
9 Peteĩxa amoirũse íxupe. Ndaipotái he'i xe-rehe "Paulo ojapopa Moisés amyrĩ remi-
mombe'ukwe. Upéa-gwi heko-rehe rei heko jejavy e'ỹ va'e mo'ã" ndaipotái he'i xe-rehe.
Aipota ae he'i xe-rehe, "Cristo-rehe ojerovia-magwi ae katu, onhemopotĩ-ma Paulo" he'i
xe-rehe. "Ipy'a potĩ-ma" aipota Nhandejáry he'i xe-rehe.
10 Cristo reko aikwaa porãseve seve. Ha'e onhembotekove jevy va'ekwe ipu'akaha
reheve. Peteĩxa ha'e-rami aikose ave. Aipota xe mbopu'aka ave. Ha'e ohasa asy va'ekwe.
Ha'e oiko asy hagwe-rami aikose ave. Ha'e omano va'ekwe. Peteĩxa ha'e heko-rupi tee-
ma aiko hagwã, omano va'ekwe-rami, ijukapyrã-rami ave xe aikose.
11 Íxupe peteĩxa amoirũ teese voi aiko-vy, amano rire anhemoingove jevy hagwã ave.
Upéixa nhane mbotekove jevyha áry-py agwahẽ ete-ma arã aha-vy.

Oripara hatã meme va'e-rami aiko
(1 Co 15.46-49; 2 Co 5.1-5; Jd 12-13)

12 Cristo reko-rupi tee-ma aiko, nda'éiry xéjehe. Ne'írã vyteri aheko arupity íxupe.
Ogwahẽse ha-py pya'eve oripara va'e-rami, aiko joty. Ne'írã joty agwahẽ aha-vy upe-py.
Yma va'ekwe xe johu Hesu Cristo. Xe mbopu'aka uka voi va'ekwe, aheko arupity hagwã
íxupe.

13 Xe re'ýi kwéry, aheko arupity-ma, nda'éiry joty xéjehe. Oripara hatã va'e ikyre'ỹ
eterei ogwahẽ hagwã ogwahẽse ha-py. Upéixa ete xe ave xe kyre'ỹ agwahẽ hagwã-rehe.
Peteíxa xe renonde-py amoĩ xe raperã. Xe rapykwere-rehe ndajeapavéi-ma, napenavéi-
ma. Xe resarái-ma íxugwi. Ha xe agwahẽ hagwã-rehe ae xe resa amoĩ. Pya'e agwahẽse-vy
ajapura voi aha-vy.
14 Upéixa ndopi ndopiáiry va'e-rami, ogwahẽse ha-py oripara oho-vy va'e-rami aiko.
Ogwahẽ ranhe hagwã oho pya'ese va'e-rami aiko. Aipota xe-vy gwarã ome'ẽ voi xe-vy
yváy-py aiko hagwã. Upe-py aha hagwã xe renói va'ekwe Nhandejáry. Amoirũ hagwã
Hesu Cristo-pe xe renói va'ekwe.
15 Upéixa ha'e-ta peẽ-my iporã katu nhambojoja nhane nhe'ẽ nhande nhane arandu
va'e. Oĩ ramo "Ndaha'éi upéixa" peje va'e, oikwaa uka porã va'erã peẽ-my Nhandejáry.
16 Yma gwive ãy peve peteĩ nhande raperã jaipyhy-ma. Peteĩxa joty jaha upe va'e-rupi.
Nhane arandu-ma. Upe nhane arandu-py joty jaiko.
17 Xe re'ýi kwéry, xe reko ra'ã katu pende joja-vy. Ore oroikwaa uka va'ekwe peẽ-my
peiko porã hagwã. Gwĩ ore reko-rupi oiko va'e katu pemanha porã joty hese peheko ra'ã
ave hagwã ave íxupe.
18 Xe ha'e ha'e hagwe-rami ha'e jevy-ta peẽ-my ajahe'o-vy. Oĩ pene pa'ũ-my ojapose va'e
rei ojapo va'e. Cristo kurusugwasu-rehe omano va'ekwe remimbota ojapo e'ỹ va'e, ha'e
jevy-ta hekoha kwéry-rehe amboasy-vy.
19 Mombyry Nhandejáry-gwi onhemondo va'erã. Gwyvyatã hagwã-rehe anho rei oiko
va'e-rami, ojéupe gwarã rei oipota va'e-rehe anho rei oiko va'e. Notĩvéi-ma oiko-vy.
"Nhande rekoha porã va'e nhande" he'i mo'ã joty ójehe onhemombe'u-vy mo'ã ko yvy
pygwa anho rei-rehe oiko va'e.
20 Ha nhande Hesu rape-rupi jaiko va'e kwéry-pe oĩ va'erã yváy-py nhande rekoha
teerã. Upe-gwi nhaha'arõ nhane resende teeharã ou va'erã. Nhane kyre'ỹ reheve
nhaha'arõ jaiko-vy ou va'erã Nhandejáry Hesu Cristo.
21 Ha'e entéro mba'e-rehe ipu'akave voi. Ha'e gwete hesakãha-rami ave ohekoviarõ arã
nhande rete iporiahu va'e. Ha'e ipu'akaha-rupi voi ohekoviarõ arã nhande rete.

4

1 Upéa-rehe, xe re'ýi kwéry, peipyhy katu Nhandejáry rape peva e'ỹ reheve. Peẽ xe
rembiayhu va'e voi. Xe rembiexa nga'u voi peẽ. Xe mbovy'a va'e. Pejere e'ỹ reheve
pegwahẽ-ma ramo peho-vy Nhandejáry renda-py apogwerovy'a va'erã. Pende-rehe
avy'a tee va'erã voi.

Penhombovy'a katu
(Cl 3.15)

2 Ãy mokõi kunha-pe anhemonhe'ẽ-ta. Anhemonhe'ẽ-ta Evódia-pe. Síntique-pe an-
hemonhe'ẽ-ta ave. Peẽ ojoe'ýi voi Nhandejáry-pe pemoirũ-gwi. Penhombojoja katu
ojóehe peiko-vy.
3 Ãy ha'e-ta xe irũ-pe. Enhemonhe'ẽ katu pe mokõi kunha-pe peteĩxa oiko hagwã
onhondive. Xe ndive oiko ramo, xe pytygwõ va'ekwe voi upe mokõi kunha. Xe ndive
onhe'ẽ joko joko gwĩ nhe'ẽ porã ohenduse e'ỹ va'e-pe. Xe pytygwõ ave Clemente xe irũ
gwive ave. Héry kwéry oĩ ra'e yváy pygwa kwatia-rehe. Tekove ijapyre'ỹ reheve oiko
hagwã omoĩ ra'e Nhandejáry.
4 Peẽ Nhandejáry irũ-gwi, penhombovy'a meme katu peiko-vy. Ha'e jevy-ta peẽ-my,
Penhombovy'a katu.
5 Pejogwereko porã katu pende poxy e'ỹ reheve ojóupe. Tojekwaa porã katu pende
py'a porãha opa-rupi oho-vy. Ndahi'are mo'ãi Nhandejáry ogwahẽ jevy hagwã óra.

6 Ani pejapura teĩ mba'eve-rehe. Opamba'e-rehe ae katu pejapo japo oração. Pejerure
katu Nhandejáry-pe pene remikotevẽ-rehe. Peporandu ramo íxupe, petima porã meme
íxupe.
7 Nhane mbopy'agwapy va'erã Nhandejáry. Peẽ-my ojehu va'e-rehe peikwaa e'ỹ ramo
jepe, pene mbopy'agwapy joty arã Nhandejáry. Peteĩxa pemoirũ-gwi íxupe, pendéhegwi
ivai va'e ojoko va'e-rami, pende py'a ombogwapy va'erã peẽ-my. Pene akã omombaraete
ave va'erã.
8 Ojoapykwéri ha'e jevy-ta peẽ-my, xe re'ýi kwéry. Pene mandu'a meme katu iporã porã
va'e-rehe. Mamo iporã porã va'e petopa ha-rupi, mamo imandu'a porã hese va'e petopa
ha-rupi, perovy'a joty. Oĩ anhetegwa va'e, oĩ nhamoporã va'e, oĩ ojapo joavy e'ỹ va'e, oĩ
ipotĩ va'e, oĩ jajohu porã va'e, oĩ nhamboete va'e. Upeixagwa-rehe pene mandu'a meme
katu perovy'a ete hagwã.
9 Xe apombo'e hagwe-rami peiko. Pemboypy hagwe-rami ave pejapo katu. Peẽ-my
ha'e hagwe-rami pejapo. Xe reko rexa hagwe-rami, peiko katu. Upéixa ramo pene ndive
oiko va'erã Nhandejáry nhane mbopy'agwapy va'ety.

Nhandejáry xe mombaraete ramo, mba'eve ndaipu'akáiry xe-rehe

10 Are rire pene mandu'a jevy-ma xe-rehe xe remikotevẽ mbou-vy. Upéa-gwi avy'a
eterei Nhandejáry xe mbovy'a-gwi. Arovy'a pene remimbou-rehe. Are-ma voi pene
mandu'a rei va'ekwe xe-rehe peiko-vy. Perurukase mo'ã xe-vy xe remikotevẽ ha
ndikatúiry peruruka va'ekwe xe-vy.
11 Pene rembieruruka-rehe naikotevẽ etéiry. Heta xe areko ramo, ndahetái xe areko
ramo, aipokwaa-ma xe rekoha xéjehe anho ajeko-vy.
12 Xe remikotevẽ ndarekói ramo, xe poriahu ramo, aipokwaa-ma xe rekoha. Heta xe
areko ramo, aipokwaa joty ave. Mba'e ojehu ramo jepe xe-vy, avy'a joty xe. Akaru porã
ramo para'e, xe vare'a ramo para'e, avy'a joty xe. Heta xe areko ramo para'e, xe poriahu
ramo para'e, arovy'a vy'a joty xe rekoha. Aipokwaa-ma voi xe reko.
13 Nhandejáry xe mombaraete ramo, opamba'e-rehe xe pu'aka. Mba'eve-pe nan-
heme'ẽi. Mba'eve ndaipu'akáiry xe-rehe.
14 Mba'eve-rehe naikotevẽi ramo jepe, iporã joty xe pytygwõ. Xe ajerereko asy jave,
iporã xe mbovy'a.
15 Are-ma amombe'u mbe'u va'ekwe nhe'ẽ porã aiko-vy Macedônia yvy-rupi va'ekwe.
Upéi ahasave hagwã aha-vy asẽ ramo upe va'e yvy-gwi, naxe pytygwõiry va'ekwe avave.
Peẽ anho mante xe pytygwõ xe remikotevẽ-rehe. Peẽ-my ame'ẽ va'ekwe-rami jevy xe
pytygwõ va'ekwe.
16 Upéi Tessalônica tetã-my mombyry pendéhegwi aime ramo jepe, peruruka va'ekwe
xe-vy xe remikotevẽ. Ha upe rire katu peruruka jevy va'ekwe.
17 Ome'ẽ ojéupe oipota eterei va'e-rami ndaikóiry. Aipota ae hetave tave peẽ-my gwarã
Nhandejáry remihekoviarõrã.
18 Oreveha-rehe opagapa rire ome'ẽve va'e-rami, peme'ẽmba voi xe-vy. Epafrodito
ogweru kuri xe-vy pene remime'ẽgwe xe-vy pene rembieruruka. Ãy katu xe remikotevẽ
gwive arekopa-ma. Nhandejáry-pe omohyakwã porã-vy ome'ẽ va'e-rami, hemimbota
íxupe ome'ẽ va'e-rami, ogwerovy'a Nhandejáry xe-vy pene remime'ẽgwe.*
19 Ha Nhandejáry, xe Járy katu ohekoviarõ va'erã ime'ẽ rei-vy peẽ-my entéro pene
remikotevẽ gwive. Cristo Hesu-pe pemoirũ-gwi, gweko katurã ndive ome'ẽ va'erã.
Ndaijapy reíry Nhandejáry remime'ẽ.
20 Tomomba'egwasu meme katu Nhandejáry Nhande Ru-pe opa e'ỹ reheve.

Paulo omondo omandu'aha

* **4:18** 2 Co 11.9

21 Peteĩ teĩ Nhandejáry re'ýi gwive Hesu Cristo reko irũ va'e-pe emombe'u mbe'u xe
mandu'aha. Nhande re'ýi, xe ndive oĩ va'e omondo uka-ta peẽ-my omandu'aha ave.
22 Entéro Nhandejáry re'ýi gwive a-py oiko va'e omondo uka-ta ave omandu'aha. Ha
mburuvixagwasu César róga pygwa katu ikyre'ỹve voi omandu'aha omondo uka hagwã.
23 Tapende rexakwaa rei katu Nhandejáry Hesu Cristo pende py'apy-py oĩ va'erã-rehe.

Paulo remimombe'ukwe
Colossos tetã mygwa pegwarã
epístola de Paulo aos colossenses

Paulo omondo Colossos tetã mygwa-pe onhe'ẽ kwatia-rehe

1 Xe Paulo Hesu Cristo remimondo va'e. Nhandejáry remimbota-rupi xe pota gwemimondorã. Xe, nhande ryvy Timóteo ndive, oromondo-ta kwatia-rehe ore nhe'ẽ peẽ-my gwarã.
2 Peẽ Colossos tetã mygwa va'e, Nhandejáry javegwa va'e voi peẽ. Pejerovia-ma peiko-vy ra'e Hesu Cristo-rehe. Pejererova tee-ma ra'e hese he'yirã. Nhandejáry Nhande Ru tee va'e voi. Tapende rovasáke kuri pende rexakwaa rei-vy. Tapene mbopy'agwapýke kuri.

Paulo Timóteo ndive ojapo oração Colossos tetã mygwa-rehe
(Ef 1.15-23; 3.14-19; 1 Ts 5.23-24)

3 Orojapo ramo oração pende-rehe, ore mandu'a ramo pende-rehe, orovy'a eterei. Pende-rehe voi orotima porã porã Nhandejáry-pe. Nhandejáry Hesu Cristo Ru-pe orotima pende-rehe.
4 "Ojerovia tee-ma Hesu Cristo-rehe" he'i pene mombe'u-vy. "Nhandejáry re'ýi kwéry gwive ojohayhu hikwái" he'i pene mombe'u-vy. Upéa-gwi orotima porã Nhandejáry-pe pende-rehe.
5 Are-ma omombe'u va'ekwe peẽ-my anhetegwa nhe'ẽ, Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ. Omombe'u-ma ramo peẽ-my, perovia-ma inhe'ẽ. Perovia-gwi inhe'ẽ, peha'arõ tee Hesu ou jevy ramo nhande reraha hagwã. Yváy-py pene renonderã peha'arõ. Upe va'e ra'arõ-vy, pejerovia tee Hesu-rehe pejohayhu ave.
6 Inhe'ẽ porã oho opa-rupi osarambi. Mamo jaha ha-py nhahendu nhe'ẽ porã. Hetave tave oĩ hembiapo porã va'e. Hetave tave oĩ ogwerovia va'e. Upéixa ramo ogwenogwahẽ-ma ramo heraha-vy peẽ-my nhe'ẽ porã, pehendu-ma ave, pene rembiapo porã-ma ave. He'i va'ekwe imombe'u-vy peẽ-my: "Nhandejáry pende rovasa-ma kuri oiko-vy. Pende rexakwaa rei-ma ave" he'i imombe'u-vy peẽ-my Hesu rehegwa nhe'ẽ. Inhe'ẽ pehendu ramo: "Anhetegwa tee nipo ra'e. Jaikwaapa-ma nipo inhe'ẽ ra'e" peje araka'e.
7 Ha Epafras katu pene mbo'eháry voi. Ha'e ore irũ. Nhane rembiayhu ave. Cristo rembigwái ha'e. Cristo nhe'ẽ omombe'u va'e peẽ-my. Ojavy e'ỹ va'e mombe'uha peẽ-my. Ore rekovía oho va'ety pende ha-py.
8 Ha upéi katu upe ore irũ ogwahẽ jevy-ma ou-vy. He'i omombe'u-vy: "Upe pygwa ojohayhupa hikwái. Ombovy'apa íxupe kwéry Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-rupi ojohayhupa hagwã" he'i imombe'u-vy ore-vy pende-rehe kwéry.
9 Orohendu-ma ramo pejerovia porã teeha, orovy'a-ma. Orojapo-ma ave oração pende-rehe. Ndore resaráiry voi orojapo meme hagwã oração. Orojerure meme Nhandejáry-pe peikwaa porãve rãve hagwã entéro hemimbota gwive. Ome'ẽ hagwã peẽ-my pene arandurã meme orojerure íxupe ave. Ha Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oikwaa uka va'e peẽ-my hemimbota va'e gwive.
10 Upéixa ramo peiko va'erã Nhandejáry remimbota-rupi. Heko-rupi peiko va'erã ave ani hagwã pemotĩ íxupe. Pende reko porã va'erã, opaixagwa pene rembiapo porã porã meme va'erã. Peẽ peikwaa porãve rãve va'erã peho-vy Nhandejáry-pe.
11 Nhandejáry ko onhemomba'egwasu opave'ỹ va'e. Imbaraete va'e voi. Tapene mombaraeteve teve. Upéixa ramo, peiko asy ramo jepe, akói joty pevy'a va'erã.

12 Nhandejáry Nhande Ru pende poravo va'ekwe ome'ẽ hagwã peẽ-my onhongatu
va'ekwe. Arakatu-py oiko va'e pegwarã, Nhandejáry javegwa va'e pegwarã ave, ome'ẽ
va'erã peẽ-my ave. Upéa-rehe petima porã katu Nhandejáry-pe pende py'a gwive.
13 Yma pytũ-my rei jaiko va'ekwe. Ha Nhandejáry katu nhane resende va'ekwe anháy
ruvixa Satanás po-gwi. Nhane renogwahẽ nhande reraha-vy va'ekwe nhamoirũ hagwã
ta'ýry, hembiayhu va'e, Hesu Cristo-pe, nhane ruvixarã.
14 Hesu Cristo katu onheme'ẽ va'ekwe nhande rekove-rehe, jaiko rei hagwã japaga e'ỹ
reheve. Ha'e omboyke va'e nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe.

Nhandejáry Hesu Cristo ha'eixagwa ndaipóri
(Jo 1.1-3; Ef 2.11-22; Hb 1.2-14)

15 Hesu Cristo ojehexa uka ramo nhande-vy ohexa uka nhande-vy mba'eixagwa po
Nhandejáry reko. Nhandejáry ndaha'éi jahexa va'e. Hexapyre'ỹ va'e voi ha'e. Ha Hesu
Cristo ohexa uka nhande-vy mba'eixagwa po heko. Ha'e Nhandejáry ra'y voi. Ta'ýry tee
voi. Ndoikói vyteri ramo mba'eve va'ekwe oiko-ma va'ekwe ha'e Túvy ndive. Ha'e entéro
onhemoingo va'ekwe gwive va'e Járy.
16 Yma araka'e ojapo uka araka'e íxupe gwa'ýry-pe Nhandejáry. Nhandejáry nhe'ẽ-
py voi opamba'e ojapo araka'e. Ojapo áry rupigwa gwive, yváy pygwa gwive ave,
yvy arigwa gwive ave. Inhe'ẽ-py opamba'e ojapo uka gwa'ýry-pe. Ojapo araka'e
jahexa va'erã gwive. Jahexa e'ỹ va'erã gwive ojapo ave araka'e. Ojapo araka'e Gwu
rembigwairã yváy pygwa, jahexa e'ỹ va'e. Ojapo ave Gwu rembigwairã gwĩ anháy reko-
rupi ho'a va'erã. Mburuvixarã ojapo. Ojapo ipu'aka va'erã. Ojapo omanda va'erã. Gwu
nhe'ẽ-py hembiapo va'erã ojapo. Entéro va'e Gwu rembigwairã ha'e ojapo. Opaixagwa
ojapo uka araka'e íxupe Nhandejáry gwa'ýry pegwarã. Upéa-gwi entéro onhemoingove
va'ekwe gwive va'e Járy Hesu.
17 Yma araka'e ndoikói vyteri ramo mba'eve, oiko Cristo. Ha'e anho vyte oiko araka'e
Nhandejáry ndive. Mba'eve ndoikói ha'e e'ỹ reheve. Ndo'a reíry entéro mba'e. Oheko
kwaa va'e-rupi meme ae oiko enterovéa.
18 Ha'e jajerovia hese va'e gwive Járy. Nhane akã katu nhande rete mo'aranduha
voi. Nhane akã-rami oiko Cristo nhande-vy. Upéixa voi ha'e nhane mo'arandu entéro
jajerovia hese va'e-pe gwive. Ha'e nhane moingove va'ety voi, nhane arandurã ome'ẽ
nhande-vy. Omano rire-ma ha'e onhemoingove jevy ranhe va'ekwe onhypyrũ hagwã
nhane moingove jevyha enterove-pe. Onhemoingove jevy-gwi ha'e opyta opaixagwa
jaryrã.
19 Nhandejáry oipota araka'e Hesu reko gweko-rupi voíte. Heko ambue va'e ndoipotái.
Oipota tuvixa mba'e ha'e-rami. Upéa-gwi ha'e jajerovia hese va'e gwive Járy. Opaixagwa
va'e Járy ha'e.
20 Nhandejáry oipota ave omoatyrõ ijoja hagwã íxupe opamba'e. Ha'e nhande repy-
vyma voi omano. Ojejuka uka-gwi kurusugwasu-rehe, entéro mba'e omoatyrõmba
va'ekwe Nhandejáry. Omoatyrõmba yvy arigwa gwive, áry rupigwa gwive ave, yváy
pygwa gwive ave. Ijoja hagwã íxupe omoatyrõmba va'ekwe Nhandejáry.
21 Yma va'ekwe peiko va'ekwe mombyry Nhandejáry-gwi. Ndapejererovái hese.
Pende py'a vai peẽ peiko va'e gwive va'ekwe. Pene rembiapo vai va'ekwe. Upéa-gwi
napende a'éi Nhandejáry-rehe.
22 Ha ko'ánga katu napende a'éi ramo jepe hese, pende rekoha kwéry ogwerova
ójehe. Pende rekove-rehe ta'ýry ojejuka uka-gwi, pene ndive jevy-ma oiko Nhandejáry.
Ijavepa-ma peiko ãy. Ha'e omano va'ekwe pene renogwahẽ hagwã peiko hagwã
Nhandejáry ndive, pende py'a marangatu potĩ reheve, pejejavy e'ỹ reheve. Pejere e'ỹ
reheve íxugwi, pene renogwahẽ va'erã pende reraha-vy.

23 Ãy peiko katu pejere e'ỹ reheve Hesu rape-gwi. Ijekoha tee va'e ndo'ái. Upéixa ramo perovia porã meme katu ndape'ái hagwã. Perovia-ma ramo Hesu rehegwa nhe'ẽ porã, Hesu rembieraharã peiko-ma va'erã peẽ. Ani pejererova ukave teĩ upe va'e nhe'ẽ pehendu va'ekwe-gwi. Upe va'e nhe'ẽ porã opa-rupi omombe'u va'ekwe enterovéa pegwarã. Upe va'e nhe'ẽ mombe'uha aiko-ma xe ave va'ekwe. Aiko-ma xe va'ekwe Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ porã mombe'uha.

Paulo omombe'u oiko-vy entéro va'e-pe Cristo rehegwa nhe'ẽ (Ef 3.1-13)

24 Pende-rehe ha-py ahasa asy. Ahasa asy ramo jepe, avy'a joty. He'i kuri xe-vy Hesu Cristo: "Xe-rehe ha-py xe nhe'ẽ-rupi ereiko-gwi ne mbohasa asy-ta. Ereipytygwõ-gwi xe reroviaha-pe gwive, ne mbohasa asy-ta. Nhande rete-rehe katu nhane rakate'ỹ. Upéixa voi xe rakate'ỹ ave xe reroviaha kwéry-rehe" he'i xe-vy Hesu. Upéixa ramo, ko'ánga ahasa asy jevy-ta pendéhegwi. Ne'írã ahasa asypa vyteri.

25 Ha Nhandejáry xe moingo kuri hembigwái ramo heroviaha pytygwõ hagwã. Ome'ẽ kuri xe-vy xe rembiaporã amombe'u hagwã inhe'ẽ peẽ-my, apopytygwõ hagwã ave. He'i xe-vy amombe'u porã hagwã amombe'upa ete peve.

26 He'i xe-vy amoherakwã hagwã inhe'ẽ. Ha ko va'e nhe'ẽ katu ni mixĩmi jepe nomombe'úiry va'ekwe avave-pe. Yma va'ekwe ãy peve nomombe'úiry. Ojéupe voi onhongatu gwembiaporã Nhandejáry. Ko'ãy katu oikwaa uka-ma gwe'ýi kwéry-pe ojapo va'erã.

27 Yma araka'e Nhandejáry he'i ojéupe: "Ãy anhongatu xe rembiaporã. Hi'áry ogwahẽ-ma ramo katu amombe'u-ta xe re'ýi kwéry-pe. Enterove va'e rehegwa, judeu va'e, judeu e'ỹ va'e-pe gwive amombe'u-ta" he'i. "Iporã porã-ta voi xe remimombe'u. Ndaha'éi enterovéa pegwarã. Xe re'ýi kwéry pegwarã ae" he'i araka'e Nhandejáry. No'ã-rami Nhandejáry remimombe'u: "Cristo inhe'ẽ marangatu reheve oiko-ta pende py'apy-py. Yma peẽ kwéry ndapeikói xe ndive va'ekwe. Ha ko'ánga katu peiko-ma xe ndive. Upéa-gwi Cristo onhembotuvixa mba'e teeha áry-py pene mbotuvixa mba'e ave va'erã" he'i-ma peẽ-my Nhandejáry.

28 Upéa-rehe oromombe'u oroiko-vy entéro va'e-pe Cristo rehegwa nhe'ẽ. Oron-hemonhe'ẽ peteĩ teĩ va'e-pe. Orombo'e íxupe ave. Nhandejáry arandu randu-rupi orombo'e. Cristo ipy'a-py ogwereko va'e gwive, amba'apo hi'arandu porãve hagwã.

29 Amba'apo eterei hese kwéry. Cristo xe mombaraete-gwi amba'apo voi hese kwéry.

2

1 Ko'ãy amombe'use peẽ-my xe rembiapo hatãha. Peẽ-my gwarã ajapoha amombe'use. Laodicéia tetã mygwa pegwarã ajapoha, xe rexa e'ỹ va'e gwive pegwarã ajapoha ave amombe'use ave.

2 Amba'apo hatã voi peẽ-my gwarã-rehe penhembopy'a mbaraete hagwã, pejohayhu hagwã pende joja hagwã ojóupe. Amba'apo hatã pende-rehe pene arandu tee hagwã, "Hupigwa meme voi" peje hagwã Nhandejáry nhe'ẽ-rehe. Upéixa ramo peikwaa porãmba voi va'erã Nhandejáry remimombe'use peẽ-my. Hemimombe'u Cristo rehegwa nhe'ẽ voi.

3 Ha Cristo katu ha'e anho mante oikwaa uka va'e nhande-vy. Nhandejáry arandu jaikwaa e'ỹ va'e gwive oikwaa uka va'e voi nhande-vy jaikwaa porãmba hagwã. Ha'e nhane mo'arandu Nhandejáry arandu porã porã ete-rupi jaikwaa porãmba hagwã.

4 Upe ramo ha'e-ta peẽ-my: Ani pene mbotavy rei teĩ Cristo arandu e'ỹ mombe'u-vy. Oĩ imandu'a porã va'e hemimombe'u-rehe. Ha nomombe'u porãi. Omombe'u ra'anga anga rei ae oiko-vy. Ani pene mbotavy rei teĩ, ha'e peẽ-my.

5 A-py xe aĩ ramo jepe, xe resa katu amondo meme joty pende ha-py. Xe mandu'a ramo
mba'éixa pa peiko, xe avy'a. Peteĩxa perovia porã Cristo-pe. Peteĩxa ndapevái tape porã-
gwi. Upe va'e-rehe xe mandu'a ramo, avy'a eterei voi.

Pemoirũ meme katu Cristo-pe
(Gl 4.8-20; Ef 2.1-10)

6 Ha peẽ peje kuri Hesu Cristo-pe: “Nde ko xe ruvixa” peje kuri íxupe. Upéa-gwi
pemoirũ meme katu íxupe. Ani peheja teĩ.
7 Ijekokaha tee va'e ndo'ái va'e. Upéixa voi Cristo-pe perovia porã ramo, pende
jekokaharã voi ha'e. Ndape'a rei reíry arã. Pende jekokaharã voi ha'e. Upéixa ramo
pemoirũ meme katu íxupe pene mombaraeteve teve hagwã peho-vy, perovia porãve rãve
hagwã íxupe. Orombo'e hagwe-rami, perovia katu íxupe. Petima porã porã katu ave
Nhandejáry-pe peiko-vy.
8 Xáke, oĩ ko pene mbotavyharã. Ani pene mbotavy teĩ. Cristo nhe'ẽ nomombe'úi va'e.
Ha'e ae oarandu omombe'u arã. Omombe'u ra'anga anga rei va'erã peẽ-my. Oapuha rei-
ma va'erã omombe'u peẽ-my. Teko rei nhe'ẽgwe omombe'u va'erã peẽ-my. Ko mundo járy
Nhandejáry e'ỹ va'e kwéry nhe'ẽgwe rei omombe'u. Hekoha-rupi katu ani pejererova teĩ.
9 Ha Cristo katu heko Nhandejáry reko-rami. Ha'e ramigwa voi. Oheteporu ramo jepe,
ha'e-rami joty oĩ. Ndaha'éi hekoha ambue va'e. Ha'e ramigwa joty voi.
10 Opaixagwa mburuvixa va'e-rehe gwive ipu'aka va'e. Gwĩ yváy pygwa va'e-rehe, gwĩ
yvy arigwa va'e-rehe ave ipu'aka va'e voi ha'e. Omanda va'e gwive Járy ha'e. Enterove
va'e ipo pygwa meme oĩ. Ha peẽ katu peiko-ma ramo hendive, pene moingo-ma voi
gwekoha-rupi. Pene remikotevẽ gwive ome'ẽ-ma peẽ-my.
11 Peẽ Nhandejáry javegwa voi. Yma va'ekwe judeu kwéry ha'e kwéry anho
mante Nhandejáry re'ýi. Cristo-pe pemoirũ-gwi, peiko-ma Nhandejáry javegwa ramo.
Ndapeikói ramo jepe judeu kwéry reko-rupi, peiko-ma Nhandejáry javegwa ramo. Yma
va'ekwe pejapo peiko-vy pejapose va'e. Pene rembiapo porã-ta mo'ã va'ekwe. Pene
rembiapo vai joty peiko-vy. Pejapose va'ekwe pejapo joty ra'e. Ha ko'ánga katu Cristo
pene mombaraete-ma voi pene rembiapo porã meme hagwã.
12 Cristo va'ekwe omano rire, hetekwe renda-py omoĩ hetekwe. Upe rire, oikove jevy.
Ha peẽ penhemongarai uka kuri Hesu Cristo réry-py. Penhemongarai rire-ma peiko-ma
peteĩxa hendive. Ãy katu peiko-ma Cristo ndive pemano va'ekwe vérami. Peikove jevy
va'ekwe vérami peiko. Hesu omano rire va'ekwe, omoingove jevy íxupe Nhandejáry. Upe
va'e nhe'ẽ pehendu ramo: “Imbaraete voi Nhandejáry” peje hese. Pejerovia-ma hese.*
13 Yma va'ekwe napeẽ-myi vérami va'ekwe onhe'ẽ. Heta pene rembiapo vai-gwi,
napehendúiry voi va'ekwe. Nhandejáry he'i va'ekwe peikwaa e'ỹ va'ekwe. Napende
járyi va'ekwe peẽ. Ha ko'ánga katu pene moingove-ma Cristo ndive peteĩxa peiko hagwã
hendive. Nhane rembiapo vai va'ekwe gwive Nhandejáry omboykepa-ma nhandéhegwi.
14 Yma va'ekwe Nhandejáry omoĩ va'ekwe kwatia-rehe nhane rembiaporã. Upe va'e
nhe'ẽ ndajajapói ramo va'ekwe jepe, nanhane moingo asýiry joty. Cristo omano-gwi
pe kurusugwasu-rehe, nanhane moingo asy mo'ãvéi-ma. Nhande reveha-rami omoĩ
kurusu-rehe. Kurusu-rehe omano jave, omboykepa voi nhandéhegwi nhande reveha.
Nanhane mbopaga ukáiry.
15 Ha'e omano ramo kurusu-rehe, omosẽ opaixagwa ko mundo járy kwéry, yváy
pygwa, yvy arigwa ave yvy'ãgwypóry, jaigwypóry ave. Gwĩ omanda va'e-pe gwive
omosẽmba. Hexapyrã-rupi voi ohexa uka enterovéa-pe opu'akaveha-gwi nomandavéi
gwĩ mburuvixa kwéry. Opyta otĩmba ete hikwái entero mburuvixa gwive yváy pygwa,
yvy arigwa ave, yvy'ãgwypóry, jaigwypóry ave. Hekovía omanda mbaraeteve hese.

---

* **2:12** Rm 6.3-4

16 Upéa-gwi anive pehendu teĩ gwĩ peẽ-my he'i va'e: “Upe va'e hi'upy e'ỹ” he'i “Naiporãi pemboete e'ỹ arete. Naiporãi pemboete e'ỹ jasy ra'y áry pytu'uha áry ave” he'i peẽ-my. Upe va'e nhe'ẽ anive pehendu teĩ upe va'e nhe'ẽ.
17 Ha upe va'e nhe'ẽ gwive ndaha'éi Nhandejáry remimbota tee. Ndaha'éi ãy pegwarã. Upe va'e nhe'ẽ ranhe ogwahẽ nhande-vy. Ogwahẽ Cristo renonde rupigwa-rami. Imandu'aha ranhe ogwahẽ. Ha upe rire ae ogwahẽ ou-vy ha'e tee va'e ohexa uka hagwã nhande-vy anhetegwa va'e gwive. Upéa-gwi upe va'e nhe'ẽ ndaipokatuvéi-ma nhande-vy.
18 Ani pehendu teĩ peẽ-my he'i va'e: “Peẽ ko ndapeikói va'e tekoha-rupi. Iporãve ereiko xe rekoha-rupi” he'i mo'ã. “Xe py'amirĩ voi. Xe kyhyje Nhandejáry-gwi. Upéa-gwi nanhemopeteĩry Nhandejáry-pe imboete-vy. Nhandejáry rembigwái kwéry-pe yváy pygwa va'e ae amboete ave” he'i mo'ã. Ani pehendu teĩ inhe'ẽ. Ixupéte ojehexa uka va'e omombe'u mbe'upa rei hikwái. Ikéra-py ohexa va'e omombe'u rei. Omombe'upa peẽ-my onhembotuvixa mba'ese-gwi mo'ã. Ha nonhembotuvixa mba'e teéiry. Ha'e ae oakã gwigwa omombe'u rei arã peẽ-my. Nhandejáry-pe oikwaa e'ỹ-gwi, Nhandejáry arandu katu nomombe'úi.
19 Upe va'e nomoirũ teevéi-ma Hesu Cristo-pe. Upéa-gwi ha'e ae oarandu omombe'u. Cristo gwigwa arandu katu nomombe'úi. Nhane akã katu nhande rete mo'arandu va'e. Nhande rete omongakwaa va'e ave. Upéixa voi Cristo nhane mo'arandu va'e nhande rereko-vy. Nhande rete ojepota potapa ojóehe ombaraete hagwã. Upéixa ete voi Nhandejáry oipota nhande joja nhanhopytygwõ-vy nhane mbaraete hagwã.**

Pemoĩ katu pende resa yváy pygwa-rehe (Gl 3.3-5)

20-21 Ha Hesu Cristo katu omano va'ekwe kurusu-rehe. Peteĩxa pemoirũ-gwi íxupe, peiko ãy pemano va'ekwe-rami ave. Upéa-gwi ndaipu'akavéi pende-rehe ko mundo járy Nhandejáry e'ỹ va'e kwéry va'e, yváy pygwa. Upéixa ramo, ani vyteri pehendu teĩ gwĩ omanda rei va'e nhe'ẽ, Cristo ndive peiko e'ỹ va'e-rami. No'ã-rami he'i va'e ko mundo járy kwéry omanda-vy: “Oĩ ja'u va'e. Oĩ ja'u e'ỹ va'e ave. Ani erehupi teĩ ja'u e'ỹ va'e. Ani eremboja jepe ne apekũ-rehe. Ani erepoko teĩ hese” he'i mo'ã. Ma'erã po pehendu upe va'e nhe'ẽ. Upéa rehegwa ja'u ramo, ndaiporivéi-ma, opa voi. Opa va'erã-rehe naiporãi nhamanda.
22 Upéa rehegwa nde'íry Nhandejáry va'ekwe. Teko rei nhe'ẽ ae upéa nhe'ẽ. Upéa-py rei nhane mbo'e va'ekwe teko rei.
23 Gwĩ pende-rehe omanda va'e hi'arandu porã vérami mo'ã. Ha nahi'arandu porãi: “Iporã katu ereiko ore rekoha-rupi” he'i mo'ã. “Ore py'amirĩ voi. Ore kyhyje Nhandejáry-gwi. Upéa-gwi noromopeteĩry imboete-vy Nhandejáry-pe. Nhandejáry rembigwái kwéry-pe yváy pygwa va'e ae oromboete meme ave” he'i mo'ã. “Iporã ore rekoha-rupi peiko” he'i mo'ã peẽ-my. “Iporã katu jareko asy nhande rete nhamboeteve hagwã Nhandejáry-pe” he'i mo'ã peẽ-my. Ani pehendu teĩ inhe'ẽ. Pene mbo'e ramo jepe, nahi'arandu porãi joty voi pene mbo'eháry. Inhe'ẽ nhahendu ramo katu, ndaipóiry joty inhe'ẽ. Ijapu voi. Inhe'ẽ nhahendu ramo ndajaiko porãi arã joty. Nanhane mombaraetéiry va'e inhe'ẽ nhane rembiapo vai e'ỹ hagwã, jajapo porã meme hagwã. Nainhe'ẽ pokatúiry voi. Inhe'ẽ rei va'e hikwái. Ani erehendu teĩ inhe'ẽ.

3

1 Omano rire oikove jevy-ma Cristo va'ekwe. Peteĩxa pemoirũ-gwi íxupe, peikove jevy-ma vérami peiko. Upéa-gwi pemoĩ katu pende resa yváy pygwa-rehe. Upe-py oĩ Cristo Nhandejáry yke-rehe ogwapy oĩ-vy. Nhandejáry ombopu'aka íxupe ha-py oĩ.*

* **2:19** Mt 7.15-20; 2 Co 11.1-4; Gl 1.8; Ef 5.6; 2 Pe 2.1-3 * **2:19** Ef 4.16 * **3:1** Sl 110.1

2 Upe pygwa rehéte pemondo meme katu pende resa. Ani pepena teĩ ko yvy pygwa-
rehe peipota va'e-rehe.
3 Ãy peẽ peiko voi pemano va'ekwe-rami hendive. Napepenavéiry ko yvy pygwa-
rehe. Peteĩxa pemoirũ-gwi Cristo-pe, onhangareko va'e pene nhe'ẽ marangatu-rehe.
Ha'e Nhandejáry ndive oĩ. Ha ko'ánga katu Nhandejáry ndive onhangareko va'e pene
nhe'ẽ marangatu-rehe.
4 Ha peẽ hendive peiko va'e. Ha'e pene nhe'ẽ marangatu-rehe onhangareko va'e voi.
Ha'e ojehexa uka jevy ou-vy ramo, pende rexa uka va'erã hendive ave. Ha enterove va'e
katu ombotuvixa mba'e íxupe va'erã. Pene mbotuvixa mba'e va'erã ave hendive.

Anive pejapo pejapo vai va'ekwe-rami (Ef 4.17-25)

5 Upéa-gwi xe anhemonhe'ẽ-ta peẽ-my. Anive pejapo vai teĩ. Anive pene mandu'a teĩ
pene rembiapo vai va'erã-rehe. Anive penhemotĩ e'ỹ teĩ avave-pe. Teko rei reko-rupi
ani pejogwereko teĩ. Ani pemondo pende resa pene rembiapo vairã-rehe. Ani peipota
rei teĩ pende rapixa mba'e. Peipota va'e-rehete ani pepena eterei teĩ. Upéixa peiko ramo,
Nhandejáry e'ỹ va'e pemboete peiko-vy. Naiporãi eremboete nde ereipota va'éte.
6 Upéa rehegwa apoha gwive, Nhandejáry nhe'ẽ rendu e'ỹ va'e gwive, ogwereko asy
va'erã íxupe kwéry Nhandejáry.
7 Yma va'ekwe upéixa voi peiko va'ekwe. Upéa rehegwa pejapo japo peiko-vy va'ekwe.
8 Ha ko'ánga katu anive pejapo pejapo vai va'ekwe-rami. Ani pende poxy teĩ. Ani ne
mandu'a poxy teĩ nde rapixa-rehe. Ani erenhe'ẽ poxy íxupe. Ani nde py'a vai teĩ nde
rapixa-rehe. Ani nde apu rei teĩ nde rapixa-rehe. Ani erenhe'ẽ rei rei hese.
9 Perova-ma kuri pende rekoha vai peiko-vy napene rembiapo vaivéi-ma hagwã.
Upéa-gwi ani pende apu ojóupe.
10 Ko'ãy pene mboheko porã-gwi Nhandejáry, peẽ pende rekoha pyahu porã-ma voi.
Oipota gweko rupive pive peiko peikwaa porãve rãve hagwã íxupe.*
11 Nhande nhande rekoha pyahu porã-ma voi. Upéa-gwi nhandejéupe va'e gwive
nhande jareko peteĩxa: “Ko va'e judeu e'ỹ va'e, upéa judeu kwéry va'e” ndaja'evéiry. “Ko
va'e judeu reko-rupi oiko va'e. Upe va'e judeu reko e'ỹ-rupi oiko” ndaja'evéi-ma. “Ko va'e
nhande re'ýi e'ỹ va'e. Upéa nhande reko kwaa e'ỹ” ndaja'evéi-ma. “Ko va'e omba'apo va'e
ijáry-pe mante. Upe va'e omba'apo va'e ojehénte” ndaja'evéi-ma. Ha Cristo katu nhande
py'apy-py kwéry oiko va'e. Upéa-gwi nhande, nhande rekoha pyahu porã va'e, aỹgwa
peteĩxa jareko nhandejéupe.*
12 Ha peẽ katu Nhandejáry re'ýi. Pende rayhu va'ekwe. Pende poravo va'ekwe ojéupe
gwarã. Upéa-gwi perova katu pende rekoha. Peiporiahuvereko katu pende rapixa-
pe. Ani pene mba'e rakate'ỹ teĩ íxupe. Eme'ẽ ae katu íxupe hemikotevẽ va'e. Ani
penhembotuvixa mba'ese eterei. Ani pende poxy pya'e teĩ pende rapixa-pe. Pereko
kirirĩ rei ae katu íxupe.
13 Túvy-rami pejogwereko porã katu. Ipoxy ramo jepe nde rapixa, túvy-rami joty
peiko katu íxupe. Ani pereko poxy íxupe. Pende poriahuvereko Nhandejáry. Upéa-gwi
pejoporiahuvereko reko katu peiko-vy ave. Ha nde rapixa katu nde rereko asy ramo
jepe, eiporiahuvereko reko meme joty katu íxupe.
14 Pejohayhu porã porã katu. Pejohayhu ramo, pende joja porã porã tee joa va'erã.
15 Ha pene mbopy'agwapy va'e katu Cristo voi peiko hagwã pende py'agwapy re-
heve. Pende pe'a va'ekwe Nhandejáry peteĩxa peiko hagwã onhondive pende joja
meme hagwã pende py'agwapy reheve. Upéixa ramo petima porã katu Nhandejáry-pe
pemboete-vy.*

* **3:10** Gn 1.26 * **3:11** Ef 4.17-32 * **3:15** Ef 4.1-16

16 Topyta meme katu nde py'apy-py Cristo nhe'ẽ porã gwive. Pehendu porã porã
katu inhe'ẽ. Penhombo'e mbo'e katu arandu-rupi. Penhemonhe'ẽ ojóupe arandu-rupi.
Peporahéi katu. Nhandejáry nhe'ẽ héry va'e Salmo-py eporahéi. Eporahéi mborahéi-py
ave. Nhandejáry mboete-vy peporahéi katu. Petima porã katu íxupe pende py'a gwive.
17 Ha ne rembiapo va'e gwive ejapo katu Nhandejáry Hesu réry-py. Ere va'e gwive, ere
katu Hesu rekovía. Hesu réry-rupi petima porã katu Nhandejáry Nhande Ru va'e-pe.*

Opáixa pene rembiaporã pejapo katu nde py'a gwive
(Ef 5.21-6.9; 1 Pe 3.1)

18 Ãy peẽ kunha eremenda va'ekwe-pe anhemonhe'ẽ-ta. Pehendu katu peteĩ teĩ pene
ména nhe'ẽ. Peẽ Hesu reroviaha voi. Upéa-gwi iporã katu pehendu pene ména nhe'ẽ.
19 Ãy peẽ kwimba'e eremenda va'ekwe-pe anhemonhe'ẽ-ta. Ehayhu tee katu ne
rembireko-pe. Ani erereko asy teĩ íxupe.
20 Ãy peẽ mitã kwéry-pe anhemonhe'ẽ-ta. Peẽ Hesu reroviaha va'e voi. Upéa-
gwi pehendu meme katu pende ru, pende sy nhe'ẽ. Upéixa pejapo arã Nhandejáry
remimbota.
21 Ãy peẽ mitã ru va'e-pe, mitã sy va'e-pe anhemonhe'ẽ-ta pono pemanda pohýi pende
ra'y kwéry-pe, pende rajy kwéry-pe ave. Ani nde poxy reheve eremanda nde ra'y kwéry-
pe. Upéixa ramo mba'eve ndojaposevéi arã hikwái.
22 Ãy penhemomba'apo va'e anhemonhe'ẽ-ta peẽ-my. Pehendu meme katu ne
mba'ejáry nhe'ẽ. Oĩ oipota va'e imba'ejáry imandu'a porã hese. Imba'ejáry resa-py
omba'apo. Ndoikovéi ramo katu nomba'apói. Ani peiko upe va'e reko-rupi. Ndoikovéi
ramo ne mba'ejáry, oĩ vérami joty ne ndive, emba'apo joty. Nde py'a gwive emba'apo
katu eremboete-gwi Nhandejáry-pe.
23 Opáixa pene rembiaporã pejapo katu nde py'a gwive. Ne momba'apo ramo, ani ere:
“Amba'apo teko rei-pete”. Ere ae “Nhandejáry-pe ave amba'apo” ere.
24 Eremba'apo porã ramo, ome'ẽ va'erã nde-vy Nhandejáry ne rembiapokwe repy. Ne
mandu'a katu upe va'erã-rehe. Nhandejáry re'ýi pegwarã ome'ẽ va'erã nde-vy. Ndaha'éi
teko rei nde Járy tee. Cristo ae katu nde Járy tee.
25 Entéro hembiapo vai va'e-pe gwive Nhandejáry peteĩxa ogwereko va'erã. Ombohasa
asy va'erã íxupe kwéry hembiapo vai va'ekwe-gwi. Mburuvixa ramo jepe, hembigwái
ramo jepe, peteĩxa ombohasa asy va'erã íxupe kwéry.

4

1 Oĩ pene pa'ũ-my oporomomba'apo va'e. Nde eremomba'apo va'e anhemonhe'ẽ-ta
nde-vy. Eme'ẽ katu ne rembigwái kwéry-pe hemikotevẽ kwéry. Ani ne mba'e rakate'ỹ teĩ
íxupe kwéry. Oime ko nde Járy ave yváy-py. Ne mandu'a katu nde Járy yváy pygwa-rehe.

Paulo onhemonhe'ẽ íxupe kwéry
(Lc 18.1-8; Ef 5.15-16; 6.18-20; 1 Ts 5.17; 1 Pe 3.15-17)

2 Ani pejapo e'ỹ teĩ oração. Ani ne mandu'a Nhandejáry rehegwa e'ỹ-rehe, pejapo jave
oração. Petima porã Nhandejáry-pe imboete-vy.
3 Pejapo jave oração, pemondo katu pene nhe'ẽ Nhandejáry-pe ore-rehe ave
omombe'u uka porã hagwã ore-vy. Oromombe'useve Nhandejáry nhe'ẽ. Hesu Cristo
nhe'ẽ oromombe'useve ave. Cristo rehegwa ojehexa uka ramo va'e nhande-vy oro-
mombe'use. Ko'ánga Cristo rehegwa nhe'ẽ amombe'u-ma aiko-vygwi, xe moĩ-ma kuri
preso.
4 Upéa-gwi pejapo katu oração xe-rehe xe aikwaa uka porãve hagwã inhe'ẽ amombe'u-
vy. Amombe'u porã hagwã Nhandejáry oipotaha-rami amombe'u hagwã, pembojeupi
katu Nhandejáry-pe pene nhe'ẽ xe-rehe.

* **3:17** Ef 5.15-20

5 Ha gwĩ Hesu reroviaha e'ỹ va'e katu ereko arandu katu íxupe. Mamo eretopa ha-rupi,
ereko reko arandu katu íxupe.*
6 Pende poxy-pype ani penhe'ẽ teĩ íxupe. Penhe'ẽ porã ae katu enterove va'e pene
nhe'ẽ ohenduse hagwãixa. Upéixa ramo peteĩ teĩ va'e oporandu ramo nde-vy, ohendu
hagwãixa eremombe'u va'erã íxupe kwéry.

Paulo irũ he'i uka íxupe omandu'a porãha

7 Ãy amondo-ta nde-vy xe irũ Tíquico héry va'e. Ogwahẽ ramo nde ha-py omombe'upa
va'erã xe aikoha upéixa. Ha'e nhande ryvy voi jajohayhu va'e. Nhane pytygwõ va'e
nhane mbotavy e'ỹ reheve. Nhandejáry rembiapo ojapo japo va'evy. Ore ndive oiko
va'evy Nhandejáry rembiapo orojapo ramo.
8 Upe va'e amondo-ta kuri peẽ-my ore moherakwã porã hagwã pene mbopy'agwasu
hagwã.
9 Indive oho-ta kuri nhande ryvy Onésimo nhane rembiayhu va'e, Hesu rape-gwi ojere
e'ỹ va'e. Ha'e nde re'ýi voi, ne irũ va'e ave. A-py ojehu va'ekwe gwive omombe'u-ta peẽ-
my.
10 Ha Aristarco katu xe ndive oĩ preso va'e he'i uka-ta peẽ-my omandu'a porãha.
He'i uka-ta ave peẽ-my omandu'a porãha Barnabé ryvy Marco. Oho jevy ramo peẽ-my
erohory katu íxupe Marco-pe. Amondo kuri hesegwa xe nhe'ẽ perohory hagwã íxupe.
11 Ha Josué Justo katu he'i uka-ta peẽ-my omandu'a porãha. Upe mbohapygwa
Aristarco, Marco, Josué Justo ave, judeu kwéry va'e, ha'e kwéry anho xe pytygwõ
va'e. Outro kwéry Hesu-rehe ojerovia va'e, judeu kwéry va'e, naxe pytygwõiry. Ha
upe mbohapygwa ae katu xe pytygwõ. Xe pytygwõ amombe'u hagwã nhande ruvixa
rehegwa nhe'ẽ. Xe mbopy'agwasu ave xe pytygwõ-gwi.
12 Ha Epafras katu ne irũ va'e, Hesu Cristo rembigwái va'e ave, he'i uka-ta ave peẽ-
my omandu'a porãha. Ha'e ojerure meme Nhandejáry-pe pende-rehe. Ojerure mbaraete
tee íxupe pene mbopy'agwasu hagwã, onhembohetave tave peẽ-my pene rembigwaa,
pepyta e'ỹ hagwã mitã reko-rami, pejapopa hagwã Nhandejáry remimbota gwive.
13 Ha'e omba'apo va'e voi. Ndopytavéi oração apo-vy. Pende-rehe meme ojapo oração.
Laodicéia tetã mygwa-rehe, Hierápolis tetã mygwa-rehe ave ojapo meme oraçaõ. Xe
resa-rupi ahexa va'ekwe amombe'u.
14 Ha Lucas katu nhane mbogwerahaty nhane rembiayhu va'e ave, he'i uka-ta ave
omandu'a porãha. Demas ave he'i uka-ta omandu'a porãha.
15 Xe rekovía peraha katu xe mandu'a porãha xe ryvy kwéry-pe Laodicéia tetã mygwa-
pe. Peraha katu kunha héry va'e Ninfa-pe ave. Hóga-py onhomboaty va'e Hesu reroviaha
kwéry. Upe-py onhomboaty va'e-pe gwive, peraha katu xe mandu'a porãha.
16 Eremonhe'ẽmba rire ko kwatia nhe'ẽ atýra-py, embohasa outro po-py. Embohasa gwĩ
Hesu reroviaha-pe Laodicéia tetã mygwa-pe. Emonhe'ẽ uka xe kwatia upe-py. Upe-gwi
ombohasa-ta ave peẽ-my outro xe kwatia nhe'ẽ ave. Ogwahẽ ramo, pemonhe'ẽ katu ave
pe outro xe kwatia nhe'ẽ.
17 Ha ere katu kuri xe ryvy Arquipo-pe: “Ne rembiaporã Nhandejáry remime'ẽgwe.
Hesu reroviaha-pe ereipytygwõ hagwã he'i nde-vy Nhandejáry. Upe va'e gwive ejapopa
katu” ere íxupe.
18 Ãy amondo-ta peẽ-my xe mandu'a porãha. Xe voi ajapo xe réry xe po-rupi. Pene
mandu'a meme katu preso aimeha-rehe. Tapende rovasa katu Nhandejáry pende
rexakwaa rei-vy. Opa xe nhe'ẽ.

---

* **4:5** Ef 5.16

Paulo remimombe'ukwe Tessalônica tetã mygwa pegwarã 1
primeira epístola de Paulo aos tessalonicenses

Paulo inhirũ ave omondo Tessalônica tetã mygwa-pe onhe'ẽ kwatia-rehe

1 Hesu reroviaha Tessalônica tetã-my oiko va'e kwéry. Ore Paulo, Silvano, Timóteo ave oromondo-ta peẽ-my ore nhe'ẽ. Kwatia-rehe oromondo-ta peẽ-my. Nhandejáry ko Nhande Ru. Peẽ katu ijave etegwa voi, Nhandejáry Hesu Cristo jave etegwa ave. Tapende rexakwaa rei katu Nhandejáry pende rovasa porã-vy. Tapene mbopy'agwapy ave.

Paulo otima porã Nhandejáry-pe Tessalônica tetã mygwa-rehe

2-3 Ha ore ore mandu'a meme va'e pende-rehe kwéry oronhomongeta jave Nhandejáry Nhande Ru ndive. Perovia tee va'e Nhandejáry-pe. Pehayhu tee va'e íxupe ave. Upéa-gwi pene kane'õ ramo jepe pene rembiapo porã porã joty. Napeha'arõ ku'a ku'ái va'e Nhandejáry Hesu Cristo-pe. Peha'arõ tee ae íxupe peiko-vy ou hagwã nhane resende hagwã. Gwĩa-rehe ore mandu'a ramo, orotima porã porã oroiko-vy Nhandejáry-pe pende-rehe. Nhandejáry ndive oronhomongeta jave ore mandu'a pende-rehe.

4 Ha peẽ katu, ore re'ýi kwéry, Nhandejáry rembiporavo voi nipo ra'e. "Hembiayhu nipo ra'e ave" oro'e ro'e pende-rehe. Oroikwaa voi. Orohexa-gwi pende rekoha porã, oroikwaa voi.

5 Heta oronhemonhe'ẽ nhe'ẽ va'ekwe peẽ-my. Oronhemonhe'ẽ jave napehendu reíry va'ekwe. Perovia tee-ma voi va'ekwe. Ipu'aka Hesu rehegwa nhe'ẽ pende-rehe. Upéa-gwi perovia tee voi va'ekwe íxupe. "Anheĩ nipo ra'e kóa nhe'ẽ" peje va'ekwe, oikwaa uka peẽ-mygwi Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Upéixa ramo pende rekoha oroikwaa ramo, orotima porã Nhandejáry-pe. Ha ore rekoha peikwaa voi. Pehendu porã hagwã mba'e-rami orogwereko va'ekwe oronhemonhe'ẽ-vy peẽ-my peikwaa voi.

6 Ha peẽ katu peikose va'ekwe ore reko-rupi. Nhandejáry Hesu reko-rupi peikose ave. Oronhemonhe'ẽ ramo pehendu va'ekwe Hesu nhe'ẽ. Ha pende rapixa pene moingo asy voi. Pehendu-gwi Nhandejáry Hesu nhe'ẽ, pene moingo asy. Upéixa pende rereko asy ramo jepe, pene mbovy'a joty Nhe'ẽ Marangatu tee va'e.*

7 Pende rekoha porã ete voi. Upéa-gwi Macedônia yvy pygwa Acaia yvy pygwa ave, Hesu nhe'ẽ renduha va'e oikose pende reko-rupi.

8 Pendéhegwi onhemombe'u va'ekwe nhe'ẽ porã. Opa-rupi onhehendu. Macedônia yvy-rupi, Acaia yvy-rupi ave ohendu pene rerakwã. Nhandejáry perovia tee-gwi opa-rupi oho pene rerakwã porã. Upéa-gwi, ojekwaa-gwi opa-rupi, ore noromombe'úi pene rerakwã.

9 Oromombe'u rekovia íxupe kwéry, he'i ore-vy Hesu reroviaha omombe'u-vy: "Ohendu porã nipo ra'e pene nhe'ẽ Tessalônica tetã mygwa kwéry" he'i. "Upéa-gwi nipo ra'e omboyke tupã ra'anga anga rei ogwerova-ma hagwã gweko Nhandejáry-rehe. Tupã tee oikove va'e rekoha-rupi oiko hagwã ogwerova-ma gwekoha" he'i ore-vy.

10 "Ha ko'ánga katu oha'arõ oiko-vy Nhandejáry ra'y Hesu-pe, hemimoingove jevy va'ekwe, ogwejy jevy hagwã yváy-gwi. Oha'arõ voi oiko-vy Hesu nhane resendeharã" he'i ore-vy pene mombe'u-vy. Ha Nhandejáry omoingo asy-ta ramo entéro hekoha vai va'e kwéry gwive, imytu'e'ỹ eterei ramo Nhandejáry-gwi hikwái, upe áry-py voi nhane resendeharã voi Hesu.

---

* **1:6** At 17.5-10

2

Mitã isy ogwerekoha va'e-rami Paulo ohayhu pe tetã mygwa-pe

1-2 Are-ma oroho va'ekwe Filipos tetã-my. Orogwahẽ ramo upe-py ore moingo asy voi. Upe pygwa kwéry ore rereko asy va'ekwe onhembosarái-vy ore-rehe. Upe va'e peikwaa voi, xe re'ýi kwéry. Upe rire orohasa asy rire, oroho pende ha-py. Orohasa asy rire, ore mbopy'agwasu joty Nhandejáry oromombe'u hagwã peẽ-my hesegwa nhe'ẽ porã. Pende rapixa kwéry ore nhe'ẽ omboyke ramo jepe, oromombe'u joty nhe'ẽ porã. Ndoroho reíry oronhemonhe'ẽ-vy peẽ-my. Pehendu voi ore nhe'ẽ.*

3 Oronhemonhe'ẽ ramo peẽ-my, ndaha'éi voi imombe'u jevypyre ore-vy. Ore ko anhetegwa voi oromombe'u va'ekwe peẽ-my. Ore reko ky'a e'ỹ reheve oronhemonhe'ẽ va'ekwe. Ndaha'éiry voi orombotavyse-vy rei oronhemonhe'ẽ va'ekwe. Anhetegwa tee va'e meme voi oromombe'u oronhemonhe'ẽ-vy peẽ-my.

4 Ha Nhandejáry katu ojohu porã-gwi ore reko ojerovia ore-rehe. Upe ramo he'i ore-vy oromombe'u hagwã Hesu rehegwa nhe'ẽ porã. Upéa-gwi mate orojapo hemimbota oronhemonhe'ẽ-vy. Teko rei remimbota katu ndorojapói. Nhandejáry remimbota ae mate orojapo. Nhande py'apy gwive oikwaa va'e Nhandejáry. Iporã para'e, ivai para'e? Upéa Nhandejáry oikwaa voi. Ndaipóri mba'eve onhemi va'e íxugwi.

5 Aipo ramo noromboete reíry va'ekwe orombotavy hagwã. Upéa peikwaa voi. Noronhe'ẽ ra'anga anga reíry oroipotave-gwi orejéupe gwarã. Ore apu ramo oikwaa ave arã Nhandejáry.

6 Ore Cristo remimondo voi. Ha noronhemboete reiséiry. Noronhemboete rei ukaséiry peẽ-my. Noronhemboete rei ukaséiry avave-pe.

7 Upéa-rupi: “Jaha jajerure nhane ma'erã-rehe” ndoro'éi joty. Nhandejáry he'i ramo jepe nhande-vy: “Iporã xe remimondo okaru rei” he'i ramo, oromba'apo joty ore rembi'u repyrã-rehe. Ndorojerure ruréiry joty ore remi'urã-rehe. Oroiko ramo pene pa'ũ-my, orogwereko porã porã rei peẽ-my. Mitã isy ogwerekoha va'e-rami orohayhu oroiko-vy peẽ-my.

8 Orohayhu eterei-gwi oromombe'u va'ekwe peẽ-my Nhandejáry nhe'ẽ porã. Upe rire orome'ẽse ave peẽ-my ore rekove. Orohayhu eterei-gwi oroiko-vy, nore rakate'ỹiry ore rekove-rehe ime'ẽ-vy. Orome'ẽse voi ore rekove. Orejéupe katu ndoroikói. Peẽ-my gwarã mante ore oroiko.

9 Ha ko'ánga pene mandu'a va'e voi ore rembiapo hatã hagwe-rehe, ore re'ýi kwéry. Ore mokane'õ ne'õ hagwe-rehe pene mandu'a va'e. Oromombe'u ramo nhe'ẽ porã, ndoroipotái va'ekwe peme'ẽ rei ore-vy ore remi'urã. Upéa-gwi ndoropytái oromba'apo e'ỹ reheve va'ekwe. Áry-py pyhare ave oromba'apo oroiko-vy.

10 Apogwereko porã va'ekwe peẽ-my, Hesu reroviaha va'e kwéry-pe. Ore reko marangatu oroiko-vy. Ndorohejáiry voi tape porã. Ore reko jejavy e'ỹ reheve ore oroiko va'ekwe. Ha peẽ katu upéa rexahare voi. Ndore apúi voi. Ore apu ramo oikwaa arã Nhandejáry.

11 Oronhemonhe'ẽ peẽ-my túvy onhemonhe'ẽha-rami gwa'ýry-pe. Nde rúixa peteĩ teĩ-pe oronhemonhe'ẽ: “Eiko katu Nhandejáry rekoha-rupi. He'i hagwe-rami eiko” oro'e ro'e peẽ-my.

12 “Ha Nhandejáry katu ha'e pene mogwahẽ va'erã pende ruvixa ramo oiko ha-py, hendy-rupi onhemomba'egwasu ete ha-py. Aníke pemboyke teĩ íxupe. Peipyhy katu tape porã pono pemonhemotĩ íxupe” oro'e va'ekwe peẽ-my.

Ohasa asy hagwe-rami Nhandejáry re'ýi, ohasa asy ave pe tetã mygwa

13 Upéixa ramo oromombe'u ramo nde-vy Nhandejáry nhe'ẽ, pehendu va'ekwe. Pehendu ramo: “Ko va'e nhe'ẽ Nhandejáry nhe'ẽ tee voi ra'e. Ndaha'éi teko rei nhe'ẽ.

* **2:1-2** At 16.12-24; 17.1-9; 2 Co 1.12

Nhandejáry nhe'ẽ tee ae voi ra'e" peje va'ekwe ojóupe. Peje porã voi. Kóa nhe'ẽ Nhandejáry nhe'ẽ tee voi. Kóa nhe'ẽ pene mo'arandu va'e perovia ramo. Kóa nhe'ẽ pene mbopy'apyhy pyhy va'e perovia-gwi. Upéa-gwi orotima porã porã pende-rehe Nhandejáry-pe.

14 Perovia rire, ore re'ýi kwéry, pehasa asy va'ekwe. Ohasa asy hagwe-rami Nhandejáry re'ýi mamo ojogweroaty aty ha-rupi, pehasa asy ave. Ohasa asy hagwe-rami Judéia yvy rupigwa Hesu Cristo reroviaha kwéry, peẽ ave pehasa asy. Peha'ã-ma íxupe kwéry. Ha judeu kwéry ogwereko asy va'ekwe gwe'ýi kwéry. Upéixa voi ãy pene moingo asy ave pende re'ýi kwéry. Upéixa peiko-ma heko-rupi, Hesu reroviaha reko-rupi, Judéia pygwa reko-rupi.

15 Ha judeu kwéry katu hekoha vai va'e. Yma ojuka juka va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety kwéry-pe. Ojuka rire, ojuka va'ekwe Nhandejáry Hesu-pe ojuka hikwái. Upe rire ore mosẽ kuri ore mondo-vy. Ha Nhandejáry ndojohu porãi hembiapo. Ndojapóiry hemimbota hikwái. Entéro kente kwéry-rehe gwive ndaija'éiry hikwái.

16 Ndoipotái oromombe'u Nhandejáry nhe'ẽ judeu e'ỹ kwéry-pe. Nhandejáry oresende judeu e'ỹ-pe ndoipotái voi hikwái. Ndoipotái teĩ jepe, ore oromombe'u joty. Upéixa ramo hembiapo vaive ive voi oho-vy. Ha ãy katu Nhandejáry nhe'ẽ-py ogwahẽ-ma ombohasa asy hagwã áry. Angaete-ma Nhandejáry ombohasa asy-ta íxupe kwéry.

Paulo oho-ta mo'ã Tessalônica tetã-my

17 Orohexa nga'u eterei va'ekwe, ore re'ýi kwéry. Sapy'a ete ndorohexái peẽ-my. Orohexa nga'u eterei-gwi tyre'ỹ-rami oroiko. Ndorohexavéi ramo jepe, oronhesamondo mondo rei joty oroiko-vy pende-rehe kwéry. Upéixa ramo orohexa nga'u eterei-gwi, orohexaseve seve pende rova. Orojapura ave. Orohexase-ma voi pende rova.

18 Upe-ma ramo oroho-ta mo'ã pende ha-py. Xe Paulo ahase hase rei aiko-vy pende ha-py. Ha Satanás anháy ruvixa katu ore joko joko, ndohejái oroho hagwã pende ha-py. Upéa-gwi orohose ramo teĩ jepe, ndorohói joty.

19 Ha ogwejy jevy ou-vy ramo Nhandejáry Hesu, ndaipóri voi ne ramigwa ore mbovy'a va'erã. Hesu yke-rehe nhaĩ ramo, upe-py apohexa ramo, orovy'a-ta. Pende-rehe kwéry voi ore orovy'a-ta. Upe-py oro'e-ta pende-rehe: "Nhane remimombe'u ndareíry" oro'e-ta pende-rehe.

20 Pende-rehe ore oronhemomba'egwasu-ta. Pende-rehe kwéry orovy'a eterei-ta.

3

Timóteo ogwahẽ jevy. Herakwã porã ogweru

1-2 Upe ramo heta orohexa nga'u va'ekwe. Ajapura voi aikwaa hagwã mba'éixa po peiko. Xe ajapura-gwi amondo kuri pende rexa-vy xe irũ Timóteo. Ha'e Nhandejáry nhe'ẽ apoha Hesu nhe'ẽ mombe'uhaty. Ha upéi xe anho apyta a-py Atenas tetã-my. Xe irũ e'ỹ reheve apyta. Naxe rakate'ỹi xe irũ-rehe: "Iporãve xe apyta xe anho" ha'e xejéupe. Ndapytaséi ha-gwi apyta joty xe anho, ajapura-gwi aikwaa hagwã mba'éixa po peiko. Upéa-gwi amondo kuri Timóteo onhemonhe'ẽ hagwã peẽ-my: "Perovia tee katu Hesu-pe. Peiko meme katu tape porã-rupi.*

3 Aníke pejere tape porã-gwi erehasa asy jave." Upéa he'i hagwã peẽ-my amondo kuri íxupe. Nhande kwéry, Hesu reroviaha va'e jahasa asy va'erã voi. Upeixagwa nhande-vy gwarã voi. Upéa peikwaa voi.

4 Oroime ramo pene ndive va'ekwe oromombe'u va'ekwe nhane renonderã: "Jahasa asy-ta" oro'e va'ekwe peẽ-my. Ha ko'ánga katu oro'e hagwe-rami jahasa asy-ma jaiko-vy. Upéa peikwaa voi.

---

* **3:1-2** At 17.15

5 Upéa-rehe ajapura eterei-gwi, amondo kuri aikwaa hagwã perovia porã-ma para'e,
perovia ku'a ku'a rei para'e. Pende reko mbo'e vai-ma para'e anháy ruvixa Satanás.
Pende reko rerova-ma para'e Satanás. Upéa nhande reko mbo'e vaise va'ety voi. Pende
reko rerova-ma para'e gwekoha-rupi ra'e. Aipo ramo oronhemonhe'ẽ rei voi arã araka'e
peẽ-my.
6 Ha ko'ãy ogwahẽ jevy-ma ou-vy pende ha-gwi. Ogwahẽ jevy-ma ou-vy ore ha-py
Timóteo. Pene rerakwã porã ogweru imombe'u-vy ore-vy. He'i ore-vy pende-rehe:
“Ogwerovia tee-ma hikwái Nhandejáry-pe. Ojohayhu tee hikwái. Nde-rehe imandu'a
porã meme hikwái. Erehexa nga'uha-rami íxupe kwéry nde rexa nga'u ave hikwái” he'i
ore-vy pende-rehe.*
7 Upéa-rehe ore orohasa asy jave, orojepy'a jopy jave, orohendu-ma voi perovia tee
ramo. Orohendu-ma ramo, ndapogwerokyhyjevéi-ma peẽ-my perovia tee-magwi. Ore
mbopy'agwapy jevy-ma katu.
8 Eremboyke e'ỹ ramo Nhandejáry-pe, ereipyhy joty ramo tape porã, oroiko porã jevy
ore ave. Ore pytuhẽ jevy-ma ore ave.
9 Ore mbovy'a-gwi Nhandejáry, orovy'a eterei pende-rehe. Upéa-gwi orotima porã
Nhandejáry-pe. Orotima porãseve íxupe pende-rehe kwéry. Ha norotima porã kwaái
íxupe. Mba'e-rami tamo ra'e orotima porãve hagwã íxupe.
10 Oromondo mondo oroiko-vy Nhandejáry-pe ore nhe'ẽ. Pyhare áry-py ave ore
kyre'ỹ voi orojerure rure-vy íxupe jajohexa jevy hagwã. Upéi katu jajohexa jevy ramo,
nderejerovia porã teéi ramo Hesu-rehe, orombojerovia porã arã hese. Ndereho porã
teéi ramo, orombo'e arã ereho porãve hagwã tape porã-rupi.

Paulo ojapo oração
(Cl 1.9; 2 Ts 2.16-17)

11 Tohexa uka ore-vy tape porã Nhandejáry, Nhande Ru, orogwahẽ hagwã oroho-vy
pende ha-py. Tore reraha katu ave pende ha-py Nhandejáry Hesu.
12 Nhandejáry nhe'ẽ-rupi tapejohayhu porãve rãve katu. Enterovéa-pe pehayhu porãve
katu. Ore orohayhu teeha-rami ave peẽ-my, pejohayhu katu.
13 Upéixa ramo pene mbopy'apyhy pyhy-ta Nhandejáry ndapejejavyvéi hagwã, ndape-
jeréi hagwã tape marangatu-gwi. Upéixa ramo, ogwejy jevy ou-vy ramo Nhandejáry
Hesu imarangatu va'e kwéry ndive, penhembo'y va'erã Nhandejáry rovagwy-py peĩ-vy.
Pejejavy e'ỹ reheve, pende py'a potĩ reheve, penhembo'y va'erã Nhande Ru rovagwy-py.

4

Oipota Nhandejáry heko marangatu
(Rm 13.13-14; Ef 5.3-8)

1 Ko'ánga oromombe'u jevy-ta pende rekorã, ore re'ýi kwéry. Oromombe'u va'ekwe
pende rekorã. Mba'éixa po pejapo-ta Nhandejáry remimbota orombo'e va'ekwe. Ko'ánga
pejapo voi Nhandejáry remimbota orombo'e hagwe-rami. Upéa-gwi oronhemonhe'ẽ
jevy peẽ-my Nhandejáry Hesu réry-py: “Pejapo porãve rãve katu hemimbota” oro'e peẽ-
my. Nhane moirũ-gwi nhande-vy Hesu oronhemonhe'ẽ.
2 Nhandejáry Hesu réry-py oronhemonhe'ẽ peẽ-my va'ekwe. Mba'e-py orombo'e
va'ekwe peikwaa voi.
3 Oipota Nhandejáry pende reko marangatu. Ndoipotái teko ky'a-rupi peiko rei-vy.
4 Emenda katu peteĩ teĩ pekwa va'e erereko kwaa hagwã ne rembireko eren-
homongy'a e'ỹ reheve. Pejogwereko enterovéa ne mboete hagwã.
5 Teko ky'a-rupi rei ani ereiko teĩ judeu e'ỹ va'e-rami. Gwĩ Nhandejáry-pe oikwaa e'ỹ
va'e-rami ani ereiko teĩ.

---

* **3:6** At 18.5

6 Nhandejáry ndoipotái erejejavy. Ndoipotái erejapo vai nde rapixa-rehe. Ha
erejapo vai ramo ae nde rapixa-rehe, ne rembiapo vaikwe-rehe ne mbohasa asy va'erã
Nhandejáry nde rapixa repy-vy. Upéa-gwi oro'eri eri va'ekwe peẽ-my: “Anive erejapo
upéa.”
7 Nhande poravo va'ekwe Nhandejáry jaiko hagwã teko ky'a e'ỹ reheve. Jaiko
marangatu hagwã nhande poravo va'ekwe. Nanhande poravói voi va'ekwe teko ky'a-
rupi jaiko hagwã.
8 Ko va'e nhe'ẽ ndaha'éi teko rei nhe'ẽ. Nhandejáry nhe'ẽ ae. Upéa-gwi ohendu e'ỹ
va'e kente kwéry omboyke voíte Nhandejáry-pe. Nhandejáry ome'ẽ va'ety peẽ-my Nhe'ẽ
Marangatu tee va'e. Upéa-gwi ndikatúi eremboyke íxupe.

Pejohayhuve huve katu, he'i Paulo
(Jo 13.34; 15.12; 1 Jo 3.11; 4.11; 1 Co 4.12; Ef 4.28-29; 2 Ts 3.6-12)

9-10 Oromombe'u va'ekwe peẽ-my pejohayhu hagwã. Ha ko'ánga upéixa jevy oro-
mombe'u ramo, oromombe'u rei arã. Pene mbo'e va'ekwe Nhandejáry pejohayhu
hagwã. Upéa-gwi Hesu nhe'ẽ reroviaha-pe gwive, Macedônia yvy-rupi oiko va'e,
pehayhu voi pekwa-vy. Upéa-gwi natekotevẽi avave ohai peẽ-my penhemonhe'ẽ-vy
pejohayhu hagwã. Ko'ãy ae katu “Pejohayhuve huve rei katu” oro'e ae-ta peẽ-my.
11-12 Ani pejotoryva teĩ. Ani ne mba'e avyky ereiko-vy ne akã hatã reheve. Ani erema'ẽ
teĩ nde rapixa mba'e-rehe. Ne mba'e-rehe ae enhangareko katu. Oro'e jevy-ma oro'e
hagwe-rami: “Emba'apo katu ne mboete hagwã Hesu rendu e'ỹha. Ani ereiko ipituva
va'e-rami. Emba'apo katu mba'eve-rehe ereikotevẽ e'ỹ hagwã. Anive teĩ ne mba'e
jerure” oro'e meme peẽ-my.

Paulo omombe'u omano va'ekwe rehegwa
(Mt 24.30-31; 1 Co 15.51-58)

13 Ko'ánga, ore re'ýi kwéry, oromombe'u-ta peikwaa hagwã omano va'ekwe rehegwa.
Heta oĩ ohapirõ va'e: “Ãy ae ndajahexavéi-ma voíte omano va'ekwe. Opa ma ngatu” he'i
mo'ã. Ndoroipotái erehapirõ gwĩ va'e-rami.
14 Ha Hesu katu omano rire, oikove jevy-ma. Upéa nhe'ẽ jarovia voi. Upéixa voi Hesu
oikove jevy-gwi omoingove-ta Nhandejáry heru-vy. Hesu reroviaha omano va'ekwe-pe
ogweru-ta Nhandejáry. Upéa-gwi ani pehapirõ teĩ.
15-16 Kóa nhe'ẽ Nhandejáry-gwi orohendu va'ekwe oromombe'u-ma peẽ-my. Hesu
ogwejy jevy ou-vy ramo, entéro hese ojerovia va'e gwive ojeupi va'erã yváy-py.
Omano va'ekwe ranhe oje'ói va'erã ojeupi-vy nhane renonde-rupi. Ha nhande jaikove
va'e, ko yvy-py japyta va'e, nhande rerojeupi arã hapykwéri. Ha Nhandejáry Hesu
ogwejy-ta ou-vy yváy-gwi. Hatã onhe'ẽ-ta omanda-vy. Ha hembigwái yváy pygwa
onhemomba'egwasu ete va'e nhane renói-ta. Nhane renói-vy omonhe'ẽ-ta Nhandejáry
remimbygwasu. Nhandejáry mba'e tee va'e voi. Ha upéi katu oikove jevy ranhe-ta gwĩ
omano va'ekwe, Hesu onhangareko hese va'e.
17 Upe rire nhande jaikove va'e, nhamano e'ỹ va'e, nhande rerojeupi va'erã nhande
reraha-vy arai-rupi. Onhemoingove va'ekwe ndive nhande rerojeupi va'erã. Upe-
py áry-rupi nhande nhanhogwaitĩ va'erã jaha-vy Nhandejáry Hesu ndive jaiko hagwã.
Upéixa ramo mante jaiko meme ete-ta voi Nhandejáry Hesu ndive.
18 Upéa-gwi kóa nhe'ẽ pemombe'u mbe'u ojóupe napehapirõvéi hagwã, penhom-
bopy'agwapypa hagwã.

5

Jaikwaa e'ỹ va'e óra-py ogwejy-ta ou-vy Nhandejáry Hesu
(Lc 12.39-40; 2 Pe 3.10)

1 Oromombe'u va'ekwe peẽ-my Nhandejáry Hesu áry rehegwa nhe'ẽ igwejy hagwã.
Ore remimombe'ukwe peikwaa voi nga'u. Upéa-gwi, natekotevẽi voi oromombe'u jevy
peẽ-my kwatia-rehe, ore re'ýi kwéry. Ko va'e ahai va'erã peẽ-my peikwaa porã para'e.
2 Ogwahẽ va'erã Nhandejáry áry igwejy hagwã. Jaikwaa e'ỹha áry-py ae ogwahẽ va'erã
nhande-vy Nhandejáry. Nhaimo'ã e'ỹ reheve ou imonda va'e pyhare. Upéixa ou va'erã
Nhandejáry Hesu. Jaikwaa e'ỹ va'e óra-py ogwejy va'erã ou-vy Nhandejáry Hesu. Upéa
peikwaa voi.
3 Ha he'i va'erã kente kwéry: "Jaiko porã nhande. Ndojehu mo'ãi mba'eve nhande-
vy" he'i va'erã mo'ã yvypóry kente kwéry. Upe-ma ramo, "Jaiko porã meme-ta" he'i
jave, pya'e omanomba-ta hikwái. Ndoikwaa mo'ãiry omanotamaha, oikwaa e'ỹha-rami
imembytamaha kunha. Onhenhandu e'ỹ reheve ohendu-ma gwasy. Upéixa voi kente
kwéry ndoikwaa mo'ãiry omanotamaha hikwái. Ndaipóri peteĩ va'e voi onheresende
va'erã. Onhehundipa va'erã voi.

Nhanhangareko porã katu nhandéjehe he'i Paulo (Mt 24.42-44; Lc 21.34-36)

4 Ha peẽ katu, ore re'ýi kwéry, ndapeikóiry pytũ-my oiko va'e-rami. Upéa-gwi peha'arõ
katu peiko-vy pono ogwahẽ ou-vy upe áry imonda va'e-rami, pono peha'arõ e'ỹ jave
ogwahẽ ou-vy peẽ-my.
5 Pene arandu-ma va'e peẽ. Arakatu pygwa-rami peiko. Ndajaikóiry pytũ mygwa-
rami. Hi'arandu e'ỹ va'e-rami ndajaikói voíte.
6 Upéa-gwi ani jaiko teĩ nhande opáy e'ỹ va'e-rami. Heta oĩ opáy e'ỹ va'e. Ani jaiko teĩ
ha'e-rami. Japáy voi katu jaiko-vy. Nhanhangareko porã katu nhandéjehe.
7 Pyhare oke okese va'e. Oka'use va'e pyhare oka'u. Upe pyharegwa-rami voi Hesu
rerovia e'ỹha.
8 Ha nhande katu arakatu pygwa nhande. Upéa-gwi nhanhangareko porã katu
nhandéjehe. Jarovia porã ete katu. Jajohayhu porã rei katu ave. Jarovia porã ramo,
jajohayhu porã ramo ave, nhamonde nhande py'a jokoha ramigwa pono nhande reity
gweko-rupi anháy ruvixa Satanás. "Nhandejáry Hesu nhane resende-ta" ja'e meme
katu. Upéa ja'e ramo nhamonde nhane akã jokoha ramigwa pono nhande reity gweko-
rupi.
9 Nanhande pe'áiry Nhandejáry nhande reropoxy hagwã nhande rereko asy ete-vy.
Nhande pe'a ae jarovia hagwã Nhandejáry Hesu Cristo-pe nhane resendeharã-pe.
10 Ha'e omano va'ekwe nhande-rehe ha-py. Jaiko hagwã voi hendive omano ha'e.
Nhamano va'e, nhamano e'ỹ va'e ave jaiko va'erã hendive.
11 Upéa-rehe penhomongyre'ỹ katu penhombopy'agwapy-vy. Penhomombaraete
kwaa voi ojóupe. Ãy penhemonhe'ẽ nhe'ẽ ojóupe perovia porãve rãve hagwã Nhandejáry
Hesu-pe.

Paulo onhemonhe'ẽ Tessalônica tetã mygwa-pe (1 Tm 5.17-19; Ef 4.1-3; Cl 1.10)

12 Oroipota eterei pemboete Hesu reroviaha nhangarekoha-pe. Pene pa'ũ-my
omba'apo-vy ndopytáiry va'e pemboete katu. Pende-rehe onhangareko oĩ-vy. Peẽ-my
onhemonhe'ẽ oiko-vy. Pemboete katu íxupe kwéry, ore re'ýi kwéry. Omonhangareko uka
íxupe va'e pende-rehe Nhandejáry Hesu.
13 Hembiapo porã-gwi pehayhu tee íxupe imboete-vy. Pemomba'egwasu ete katu íxupe.
Pende py'agwapy reheve peiko porã rei onhondive. Ani penhorairõ teĩ.
14 Oro'e-ta peẽ-my, ore re'ýi kwéry: "Penhemonhe'ẽ katu gwĩ ipituva va'e-pe. Ha gwĩ
ipy'amirĩ va'e-pe katu pemombaraete imbopy'agwapy-vy. Ha gwĩ ogwerovia porã e'ỹ
va'e-pe pembopy'a jekoha jevy katu. Eipytygwõ katu íxupe kwéry. Ani ereheja ha'e anho.

Ne moakã rasy ramo hikwái, ani ereja'o ja'o teĩ íxupe. Eiporiahuvereko rei ae katu íxupe" oro'e pene mongyre'ỹ hagwã.

15 Xáke ore re'ýi. Hembiapo vai ramo jepe nde-vy nde rapixa, ani joty nde poxy íxupe. Ani nde katu ne rembiapo vai hese. Eiporiahuvereko rei ae katu íxupe. Peje meme katu ojóupe: "Jajohayhu rei katu jaiko-vy" peje ojóupe. "Enterovéa-pe ave jahayhu katu" peje.

16 Pevy'a joa meme katu. Ereiko porã ramo, ereiko porã e'ỹ ramo ave evy'a joty ereiko-vy.

17 Pemondo mondo katu Nhandejáry-pe pene nhe'ẽ.

18 Petima porã meme katu Nhandejáry-pe. Ereiko asy ramo jepe, etima porã joty íxupe. Ha Nhandejáry oipota erejapo upéa gwive. Hesu Cristo pende py'a-py oĩ-gwi, evy'a joty. Hasy reheve evy'a joty kuri eiko-vy.

19 Ha Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ani eremboyke teĩ.

20 "Nhandejáry nhe'ẽ-py xe remimombe'u" he'i va'e-rehe gwive, ani "Onhe'ẽ rei rei" ere teĩ. Ani erepyrũ teĩ inhe'ẽ-rehe.

21 Pejeapysaka porã katu gwĩ omombe'u va'e nhe'ẽ-rehe peikwaa porã hagwã Nhandejáry nhe'ẽ para'e, teko rei nhe'ẽ para'e. Upéa, Nhandejáry nhe'ẽ va'e, pehendu katu. Peipyhy mbaraete tape porã.

22 Tape vai-gwi ae esẽ. Oime raẽ va'e mba'evai-gwi epoi katu.

23 Nhandejáry ko nhane mbopy'agwapyha voi. Ha'e nga'u tapene mopotĩmba katu. Pende py'a tomoatyrõ porã porã katu. Tonhangareko porã katu Nhandejáry pene nhe'ẽ-rehe, pende py'a-rehe, pende rete-rehe ave penhemongy'a e'ỹ hagwã. Pejejavy e'ỹ reheve tonhangareko. Ogwejy jevy ou-vy peve Nhandejáry Hesu Cristo tonhangareko porã katu pende-rehe.

24 Nhandejáry ndaha'éi okambi kambía va'e onhe'ẽ. Ohekoviarõ e'ỹ va'e voi onhe'ẽ. Pende poravo rire, ojapo-ta voi pende-rehe he'i hagwe-rami.

25 Pembojeupi katu pene nhe'ẽ Nhandejáry-pe ore-rehe, ore re'ýi kwéry.

26 Xe rekovía peikwavã kwavã katu Hesu reroviaha gwive.

27 Emonhe'ẽ katu kóa kwatia nhe'ẽ entéro Hesu reroviaha-pe gwive. Xe Paulo Nhandejáry nhe'ẽ-py ha'e-ta peẽ-my eremonhe'ẽ hagwã íxupe kwéry. Neremonhe'ẽi ramo Hesu renduha-pe gwive, oikwaa arã Nhandejáry, ojohu vai arã.

28 Tapende rexakwaa rei katu Nhandejáry Hesu Cristo pende rovasa porã-vy.

Paulo remimombe'ukwe Tessalônica tetã mygwa pegwarã 2
segunda epístola de Paulo aos tessalonicenses

Paulo inhirũ ave omondo jevy Tessalônica tetã mygwa-pe onhe'ẽ kwatia-rehe

1 Hesu reroviaha Tessalônica tetã-my oiko va'e. Ore Paulo, Silvano, Timóteo ave
oromondo-ta peẽ-my ore nhe'ẽ. Kwatia-rehe oromondo-ta. Peẽ katu Nhandejáry
Nhande Ru tee va'e rehegwa, Nhandejáry Hesu Cristo re'ýi ave.
2 Tapende rovasa katu pende rexakwaa rei-vy Nhandejáry Nhande Ru tee va'e.
Tapende rexakwaa rei katu Nhandejáry Hesu Cristo ave. Tapene mbopy'agwapy katu
ave.

Ojehexa uka jevy va'erã Nhandejáry Hesu

3 Ha peẽ katu, ore re'ýi kwéry, perovia porãve rãve katu peho-vy Nhandejáry-pe.
Pejohayhu porãve rãve katu pekwa-vy ave. Pende rovasa porã-gwi orotima Nhandejáry-
pe pende-rehe kwéry. Naiporãi orotima e'ỹ ramo Nhandejáry-pe. "Nhatima porã meme
katu Nhandejáry-pe hese kwéry" oro'e ro'e pende-rehe kwéry.
4 Perovia porã-gwi, pejohayhu porã-gwi ave, heta oronhe'ẽ porã pende-rehe. Hesu
reroviaha ojogweroaty haty haty-rupi gwive heta oronhe'ẽ porã meme pende-rehe
oromboete-vy. "Hekoha porã porã voi" oro'e pende-rehe kwéry. "Ojerereko asy ramo
jepe, ohasa asy ramo jepe, Nhandejáry rape-gwi katu ndojeréi voi. Ogwerovia joty kuri"
oro'e pende-rehe oromboete-vy.
5 Ãy peiko asy Nhandejáry ra'arõ-vy. Ha Nhandejáry oipota peiko asy ramo, perovia
tee joty íxupe. Upe rire pegwahẽ ramo Nhandejáry oiko ha-py, pende ruvixa oiko ha-
py pegwahẽ ramo, napemonhemotĩ motĩry va'erã íxupe perovia tee-gwi. Upéixa voi
Nhandejáry ohexa uka-ta gwekoha porã.
6 Ojehexa uka jevy ramo Nhandejáry Hesu, nde repy va'erã voi Nhandejáry. Ne moingo
asyhare-pe katu omoingo asy ave va'erã. Upéixa voi Nhandejáry ohexa uka va'erã
gwekoha porã.
7 Erehasa asy rire, nane mbohasa asy ukavéi-ma va'erã. Ha ore-vy ave nore mbohasa
asy ukavéi-ma va'erã. Áry-rehe ojehexa uka ramo Nhandejáry Hesu, nanhane mbohasa
asy ukavéi va'erã. Nhandejáry Hesu ojehexa uka va'erã gwembigwái mbaraete va'e
ndive.
8 Hendy mbaraete tee reheve ojehexa uka va'erã. Ogwahẽ ramo, ombohasa asy va'erã
Nhandejáry kwaa e'ỹha-pe. Hesegwa nhe'ẽ porã rendu e'ỹha-pe ombohasa asy va'erã ave.
9 Omboyke va'erã mombyry imondo-vy ojéhegwi. Opa hagwã-pyma omondo va'erã
inhe'ẽ rendu e'ỹha gwive. Ndou mo'ãvéi-ma Hesu rexa-vy. Opu'aka teeha reheve
mburuvixagwasu tee-rami ojehexa uka ramo, ndohexa mo'ãvéi-ma íxupe hikwái.
10 Ha upe va'e áry-py ogwahẽ ramo Nhandejáry Hesu, omboete va'erã íxupe he'ýi kwéry.
Ojerovia va'e gwive hese, "Nde tuvixa mba'e va'e voi nde" he'i va'erã Nhandejáry Hesu-
pe imomba'egwasu-vy. Ha peẽ ave hese ojerovia va'e gwive pa'ũ-my peĩ va'erã. Ore
remimombe'u perovia-gwi peĩ va'erã upe-py, he'ýi kwéry pa'ũ-rupi.
11 Upéa-rehe oromondo meme va'e Nhandejáry-pe ore nhe'ẽ. Pende-rehe oromondo.
Pende pe'a va'ekwe Nhandejáry peiko hagwã heko-rupi. Upéa-gwi orojerure rure íxupe
pene mombaraete hagwã peiko hagwã heko-rupi onhemotĩ e'ỹ hagwã pendéhegwi. Ha
pende rekoha porãse ko peẽ. Tapene mombaraete katu pende rekoha porãve rãve
hagwã, perovia porãve rãve hagwã, pene rembiapo porã porã meme hagwã.

12 Pene rembiapo porã ohexa ramo, omomba'egwasu va'erã Nhandejáry Hesu-pe héry
mboete-vy. “Hesu réry iporã ete” he'i va'erã. Pene mboete va'erã ave. Héry-py peĩ va'e
tuvixa mba'e ko Nhandejáry-pe. Nhandejáry ko pende rovasa va'e voi. Pende rexakwaa
rei va'e voi ave Nhandejáry Hesu Cristo. Upéa-gwi pene mboete va'erã. Nhandejáry-pe
pemboete va'erã ave. Upéa-rehe tapende rovasa vasa katu Nhandejáry.

2

Pe hekoha vaive eterei va'e ojekwaa ranhe va'erã

1-2 Ãy oromombe'u-ta peẽ-my, xe re'ýi kwéry, kwatia-rehe Nhandejáry Hesu Cristo
ou jevytaha rehegwa nhe'ẽ. Gwupive nhande rerahapa hagwã outaha rehegwa nhe'ẽ
oromombe'u-ta. Oĩ pene pa'ũ-my omombe'u va'e mo'ã peẽ-my. Ani penhemoakã rasy
uka rei teĩ íxupe. “Ma'erã ereha'arõ joty Hesu outaha áry? Ogwahẽ-ma voi” he'i mo'ã
va'erã peẽ-my. Xe ndaipotái voi perovia inhe'ẽ, ore re'ýi kwéry. Ani pene mbopy'a
reraha rei, omombe'u-vy mo'ã peẽ-my upéa nhe'ẽ. Oĩ he'i va'e, “Nhe'ẽ Marangatu tee
va'e ko omombe'u nhande-vy upéa nhe'ẽ” he'i mo'ã. Oĩ he'i va'e, “Kóixa voi Paulo
remimombe'u” he'i mo'ã. Oĩ he'i va'e, “Upéa nhe'ẽ Paulo omoĩ va'ekwe kwatia-rehe”
he'i mo'ã.*

3 Upéixa omombe'u ramo, ani pene mbotavy uka rei va'erã. Ãy ete katu nogwahẽ
mo'ãi Nhandejáry áry igwejy hagwã. Kente kwéry yvypóry va'e gwive ojere ranhe va'erã
Nhandejáry rekoha-gwi. Ojekwaa ranhe va'erã pe hekoha vaive eterei va'e, anháy
ruvixa Satanás rembieraharã. Upe rire ae katu ogwejy va'erã ou-vy Nhandejáry Hesu.

4 Ha pe hekoha vaive eterei va'e voi ojekwaa ranhe va'erã. Opaixagwa tupã tee-
pe, tupã ra'anga-pe ave ndoipotavéi omboeteve íxupe. Enterovéa remimboete gwive
ndoipotavéi omboeteve. “Xe-vy mante xe mboete katu. Anive eremboete teĩ tupãve”
he'i va'erã. Oipota va'erã ojeupéte omboeteve. Oike va'erã Nhandejáry róga kakwaa-
py ogwapy hagwã onhemonhandejáry ra'anga anga-vy. “Xe katu Nhandejáry” he'i mo'ã
va'erã ójehe.*

5 Ma'erã po nde resarái nde-vy amombe'u va'ekwe-gwi. Pene pa'ũ-my xe aiko ramo
amombe'upa porã-ma va'ekwe peẽ-my.*

6 Ha pe hekoha vaive eterei va'e katu ne'írã ojekwaa. Hi'áry-py ae ogwahẽ va'erã. Anga
ete ndojekwaa mo'ãi. Oĩ ijokoha. Mba'eixagwa po upe va'e peikwaa voi. Amombe'u
va'ekwe-gwi peẽ peikwaa voi. Peikwaa-ma voi-gwi peẽ, namombe'u mo'ãvéi-ma peẽ-my.

7 Ãy nhemi nhemi ha-py hembiapo vai. Oĩ ijokoha. Nombojekwaa ukái pe hekoha vai
va'e. Upe rire oipe'a va'erã ijokoha Nhandejáry.

8 Oipe'a rire ae ojehexa uka porã va'erã ivai va'e. Upe va'e hekoha vai va'e ojekwaa
ramo, ombaraete reheve ou va'erã Nhandejáry Hesu. Ojehexa uka porã arã ou-vy. Ou-
ma ramo ojuka va'erã pe hekoha vai va'e-pe. Pytu-py ojuka va'erã íxupe.*

9 Upe va'e hekoha vai va'e ojekwaa va'erã anháy ruvixa Satanás nhe'ẽ-rupi. Nhan-
dejáry Hesu ou e'ỹ mboyve, Nhandejáry rembiapo porã oha'ã a'ã oiko-vy va'erã. Hem-
biapo porã ra'anga anga rei va'erã oiko-vy. Opaixagwa nhane rembiexa e'ỹ va'e ojapo
va'erã. Oipota, “Nhandejáry” he'i mo'ã hese kente kwéry. Omopondera uka uka va'erã
ójehe iporombotavy-vy.

10 Nainheresendehái va'e-pe ombotavy va'erã. Opaixagwa ivai va'e ojapo va'erã
ombotavy-vy. Upéa, Hesu-rehe ojerovia e'ỹ va'e, ohendu ramo anhetegwa nhe'ẽ,
nohenduséi voi. “Iporã upéa nhe'ẽ. Nhahendu katu” nde'íry. Ndoipotái oresende íxupe
Nhandejáry. Upéa-gwi noresende mo'ãi íxupe kwéry Nhandejáry.*

---

* **2:1-2** 1 Jo 2.18-19 * **2:4** Dn 11.36 * **2:5** Rm 1.21-25 * **2:8** Is 11.4 * **2:10** Mt 24.24

11 Nohenduséi-gwi nhe'ẽ porã, pytũ-my oiko hagwã Nhandejáry remimondo voi.
Ombojejavy uka íxupe ijapu va'e ogwerovia hagwã.
12 Upéixa ramo Nhandejáry ombohasa asy va'erã anhetegwa nhe'ẽ ogwerovia e'ỹ va'e-
pe gwive. Entéro ojejavyse va'e gwive, ombohasa asy va'erã íxupe imondo-vy anháy
renda-py.

Pende pe'a ranhe va'ekwe Nhandejáry pene resende hagwã

13 Ha peẽ katu, ore re'ýi kwéry, Nhandejáry Hesu rembihayhu va'e voi. Pende pe'a
ranhe va'ekwe kente kwéry pa'ũ-gwi Nhandejáry pene resende hagwã. Omopotĩmba-ma
ramo pende py'a Nhe'ẽ Marangatu tee va'e, perovia-ma ramo inhe'ẽ anhetegwa va'e,
pene resende voi va'ekwe Nhandejáry. Upéa-gwi orotima porã porã meme Nhandejáry-
pe pende-rehe. Naiporãi voi orotima e'ỹ íxupe.
14 Pende poravo va'ekwe ojave gwarã peiko hagwã, perovia-ma ramo Hesu rehegwa
nhe'ẽ porã, ore remimombe'ukwe peẽ-my. Pende poravo va'ekwe penhemomba'e
hagwã peẽ-my gwarã, Nhandejáry Hesu Cristo ome'ẽ peẽ-my va'erã-rehe hendive peiko
ramo. Iporãmba meme voi Nhandejáry Hesu onhemomba'egwasu ete ha-py. Upe-py peẽ
pemoirũ va'erã íxupe.
15 Upéa-gwi peẽ, ore re'ýi kwéry, anike pejere teĩ Nhandejáry rekoha-gwi. Perovia
tee meme katu upe va'e nhe'ẽ anhetegwa va'e. Ani katu pemboyke teĩ pendéhegwi ore
remimombe'ukwe. Anhemonhe'ẽ va'ekwe peẽ-my pene pa'ũ-my aime ramo va'ekwe.
Kwatia ahai va'ekwe peẽ-my ave. Upéa nhe'ẽ-rupi gwive peiko meme katu peẽ.
16 Ha Nhandejáry Hesu Cristo katu, Nhandejáry Nhande Ru tee va'e ave tapende
rovasa porã katu. Ha'e nhande rayhu va'ekwe, nhande rexakwaa rei va'ekwe ave,
nhane mbopy'agwasu meme voi va'ekwe. "Xe ra'arõ tee katu. Xe katu napombotavy
mo'ãiry" he'i va'ekwe nhande-vy.
17 Tapene mbopy'agwasu katu Nhandejáry. Tapene mombaraete katu Nhandejáry
pene mbopy'agwapy-vy iporã va'e gwive pejapo hagwã, nhe'ẽ porã porã va'e gwive
pemombe'u hagwã.

3

Pejapo katu oração Nhandejáry-pe ore-rehe

1 Ne'írã opa ore nhe'ẽ. Oromombe'u-ta vyteri, ore re'ýi kwéry. Ãy orojerure-ta
peẽ-my: "Pejapo katu oração Nhandejáry-pe ore-rehe, opa-rupi pya'e osarambi hagwã
Nhandejáry Hesu rehegwa nhe'ẽ, enterove omboete hagwã inhe'ẽ". Upéixa voi ogwahẽ
va'ekwe peẽ-my inhe'ẽ.
2 Ha inhe'ẽ renduha gwive ndogwerojojái herovia-vy. Oĩ tekoha-rupi e'ỹ oiko va'e,
hekoha vai va'e ave. Upéa-rehe pejerure Nhandejáry-pe íxugwi ore resende hagwã.
3 Ha Nhandejáry Hesu katu nhane mbotavy e'ỹ va'e. He'i va'e gwive anhetegwa meme
voi. Pene mombaraete va'erã. Upéa anháy ruvixa-gwi pene resende va'erã.
4 Ha'e katu ore mbojerovia va'e pende-rehe kwéry. Penhepyrũ porã heraha-vy. Ore
remimombe'u peẽ-my ndapeheja reíry va'erã. Pejapo meme joty va'erã. Orojerovia-ma
voi pende-rehe. Hendive peiko jave orojerovia-ma pende-rehe.
5 Tapene mbopy'apyhy katu Nhandejáry Hesu peikwaa porã hagwã Nhandejáry
pende rayhuha, pejere e'ỹ hagwã íxugwi. Hesu Cristo ojere e'ỹ hagwe-rami joty, ani
pejere.

Tomba'apo ogana hagwã ójehe
(1 Ts 4.11-12; Ef 4.28-29)

6 Hesu reroviaha jepe oĩ ipituva va'e. Ndojaposéi mba'eve. Nohendúiry oro'e va'ekwe.
Oromanda peẽ-my, ore re'ýi kwéry. Nhandejáry Hesu Cristo réry-py oromanda. Ani
pemoirũ íxupe kwéry.

7-8 Ha oroiko ramo pene ndive va'ekwe ndore pituváiry va'ekwe ore. Iporã peiko
ore oroiko hagwe-rami. Upe va'e peikwaa voi. Oropaga paga va'e ore remi'urã-rehe.
Ndorokaru reíry. Ha oromba'apo hatã hatã ae katu oroiko-vy ore mbaraete reheve. Ore
kane'õ ramo jepe oromba'apo joty. Áry pyhare ave oromba'apo oroiko-vy ponóike ipohýi
eterei avave-pe ore remi'urã ome'ẽ ramo.
9 Upéixa ramo oromba'apo ore oroiko hagwe-rami peiko hagwã. "Xe nhe'ẽ
mombe'uháry-pe iporã ereme'ẽ rei ho'u va'erã" he'i va'ekwe Nhandejáry. Ha ore ae katu
oromba'apo joty orokaru hagwã, ore oroiko hagwe-rami ave peẽ peiko hagwã.
10 Oroiko ramo pene ndive va'ekwe, "Gwĩ omba'apose e'ỹ va'e gwive tokaru e'ỹ jepe"
oro'e kuri peẽ-my.
11 Onhemombe'u ore-vy: "Ipa'ũ-my oĩ omba'apo e'ỹ va'e, ipituva va'e. Oĩ omoakãrasy
rei va'e gwapixa-pe" he'i pende-rehe. Upe va'e-pe oromondo-ta ore nhe'ẽ, "Toiko tekoha-
rupi. Tomba'apo ogana hagwã ójehe" oro'e.
12 Nhandejáry Hesu Cristo réry-py oronhemonhe'ẽ íxupe omba'apo hagwã. Tekoha-
rupi oiko hagwã, gwembi'u repyrã-rehe omba'apo hagwã oromanda íxupe.
13 Ha peẽ katu, ore re'ýi kwéry, ani peje teĩ, "Xe kwerái-ma, naxe retea'evéi-ma xe
rembiapo porã porã-gwi" ani peje teĩ. Ha peje ae, "Xe rapixa nopenái ramo jepe, ajapo
porã porã-ta joty íxupe" peje ae.
14 Oĩ para'e pene pa'ũ-my ohendu e'ỹ va'erã xe nhe'ẽ, xe remimondo peẽ-my ko kwatia-
rehe amoĩ va'e. Upe va'e ohendu e'ỹ va'e, ani teĩ pemoirũ íxupe. Peje Hesu reroviaha-pe:
"Eheja ha'e anho ranhe toiko onhemotĩ hagwã" peje.
15 Ha nde a'e'ỹha-rami ani erereko. Nde ryvy-rami ae ereko íxupe. Enhemonhe'ẽ porã
katu íxupe ohendu hagwã xe nhe'ẽ.
16 Ha Nhandejáry Hesu nhane mbopy'agwapy va'e voi. Tapene mbopy'agwapy joa
meme kena. Ojehu ramo jepe mba'e, tapene mbopy'agwapy porã joty. Toiko meme pene
ndive kwéry Nhandejáry Hesu.
17 Ãy xe tee-ma a-rami ahai: "Xe Paulo xe resãi. Peẽ pene resãi tipo ave?" ha'e-ta peẽ-
my. Upéixa meme ahai amoĩ-vy kwatia tia-rehe xe réry pehexa ramo, "Paulo nhe'ẽ tee voi
nipo ra'e upe va'e" peje va'erã.
18 Tapende rexakwaa rei katu Nhandejáry Hesu Cristo pende rovasa porã-vy.

Paulo remimombe'ukwe Timóteo pegwarã 1
primeira epístola de Paulo a Timóteo

1 Xe Paulo amondo-ta nde-vy Timóteo, xe nhe'ẽ. Xe Paulo Cristo Hesu remimondo va'e
voi. Ha'e-ma nhane remiha'arõ va'e voi. Inhe'ẽ-py aha hemimondo ramo. Nhandejáry
nhane resendeharã nhe'ẽ-py ave aiko-vy hemimondo ramo.
2 Ãy amondo-ta nde-vy, Timóteo, xe nhe'ẽ. Xe remimombe'ukwe-rupi ereiko-magwi,
nde erejerovia-ma Hesu-rehe. Upéa-gwi nde xe ra'y ete ramigwa voi ereiko-ma nde xe-
vy. Tande rexakwaa rei katu Nhandejáry Nhande Ru, Nhandejáry Cristo Hesu ave nde
rovasa porã-vy. Toity katu gwesa nde-rehe nde poriahuvereko-vy. Tane mbopy'agwapy
katu.

Enhemonhe'ẽ katu gwĩ omombe'u joavy avypa va'e-pe
(Rm 16.17; 1 Tm 6.3-4; 2 Tm 2.23; Tt 1.10-16; 3.9)

3 Macedônia yvy-py aha jave, amombe'u va'ekwe nde-vy ne rembiaporã. Ãy
amombe'u jevy-ta: Epyta katu Éfeso tetã-my, erenhemonhe'ẽ hagwã gwĩ oporombotavy
rei okwa va'e-pe, "Anive eremombe'u joavy avy teĩ Cristo rehegwa nhe'ẽ" ere hagwã
íxupe kwéry.
4 "Ani eremboyke teĩ nhe'ẽ porã. Inhe'ẽ rei rei va'e nhe'ẽ ani erehendu teĩ. Hem-
bypykwe réry-rehe ani erepena meme teĩ. Ijapy e'ỹ va'e upéa rehegwa nhe'ẽ. Upéa
rehegwa nhe'ẽ-rehe erepenase ramo, nerehenduséi va'erã nhe'ẽ porã" ere katu upe
oporombotavy rei va'e-pe. Upeixagwa nhe'ẽ-rehe opena ramo, onhonhe'ẽ mbojevy
jevy rei va'erã hese okwa-vy. Nhandejáry rembiapose ndojapói. Nhandejáry re'ýi-rehe
nonhangarekói ave. Niporãi voi hekoha. Jarovia tee ramo ae katu Nhandejáry nhe'ẽ,
jajapo arã hembiapose, nhanhangareko porã arã voi ave he'ýi kwéry-rehe.
5 Aipo ramo enhemonhe'ẽ katu íxupe kwéry ojohayhu rei hagwã okwa-vy. Ha nhande
py'a porã ramo ae katu oĩ vérami nhande py'a-py, "Ne rembiapo porã ra'e" he'i va'e
nhande-vy. Upe jave jarovia tee ramo anhetegwa va'e katu, jajohayhu porã tee rei
va'erã. Upéa-gwi enhemonhe'ẽ katu íxupe kwéry opena e'ỹ hagwã nhe'ẽ rei-rehe hikwái.
Ojohayhu rei hagwã ae okwa-vy.
6 Ha ha'e kwéry ndaipy'a porãiry, nahembiapo porãiry, ndogwerovia teéiry. Upéa-gwi
ojehesa rerova uka nhe'ẽ rei-rehe onhombo'e mbo'e rei okwa-vy.
7 Oporombo'ese mo'ã hikwái. "Orohekombo'e porã porã voi" he'i ójehe ramo jepe, "A-
rami ae teko porã Nhandejáry remimbota" he'i ramo jepe, ndoikwaái joty he'i va'erã.
Hi'arandu porã va'e-rami mo'ã oporombo'e oiko-vy. "Ore oroikwaa voi" he'i mo'ã ójehe
ha gwemimombe'u porãrãgwe katu ndoikwaáiry omombe'u va'erã.

Hekoha vai va'e-pe ae katu, "A-rami tekoha e'ỹ-rupi ereiko" ja'e íxupe

8 Nhahekombo'e porã ramo, iporã voi nhande-vy Moisés amyrĩ he'i va'ekwe nhane
rekorã me'ẽ-vy va'ekwe.
9 Hekoha porã va'e-pe, "Ani erejapo vai teĩ" nde'íry. Ha heko vai va'e-pe ae katu,
"Tekoha e'ỹ voi ko ko'ã va'e" ja'e íxupe. Upéixa hekoha porã va'e nanhahekombo'éiry. Ha
heko vai va'e ae katu nhahekombo'e porã tekoha porã-rupi ave oiko hagwã. Oĩ hekoha
porã-rupi e'ỹ oiko va'e, oĩ ohenduse e'ỹ va'e ave. Oĩ Nhandejáry-pe omboete e'ỹ va'e, oĩ
ojejavy va'e ave. Oĩ ipy'a ky'a va'e, oĩ Nhandejáry-rehe opuka va'e ave. Oĩ oporojuka va'e,
oĩ gwu ojuka va'e, oĩ osy ojuka va'e ave.
10 Oĩ otĩ kwaa e'ỹ reheve gweko ky'a-rupi rei oiko va'e. Ohasa verei-ma tekoha.
Oĩ oporovende va'e, oĩ ijapu va'e, oĩ, "Nhandejáry réry-py amombe'u-ta anhetegwa

va'e" he'i ramo jepe ójehe, ijapu joty oiko-vy. Upéixa oiko va'e-pe nhahekombo'e porã tekoha porã-rupi oiko hagwã. Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ ombojevyse va'e-pe gwive, nhahekombo'e mbo'e joty jaiko-vy. Entéro upéixa okwa va'e ndatekoháiry ave ogwereko.
11 Upéa oikwaa uka nhande-vy Nhandejáry onhe'ẽ mombe'u-vy. Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ nhahendu ramo, "Tuvixa mba'e nipo ra'e Nhandejáry. Hekoha porã ete va'e nipo ra'e. Nhande rovasa vasa va'e nipo ra'e" ja'e hese. Upéa nhe'ẽ porã, "Emombe'u katu, Paulo" he'i xe-vy va'ekwe Nhandejáry.

"Xe poriahuvereko eterei-ma va'ekwe" he'i ójehe Paulo otima porã-vy Hesu-pe

12 Xe atima porã Nhandejáry Hesu Cristo-pe. Xe-rehe ojerovia-gwi ome'ẽ xe-vy xe rembiaporã aporopytygwõ hagwã. Xe mombaraete ave ajapopa hagwã xe-vy hemi-mombe'u.
13 Yma anhe'ẽ rei rei hese aiko-vy va'ekwe. He'ýi-pe gwive areko asy va'ekwe. Xe seve seve aiko ramo va'ekwe, he'ýi-pe areko poxy va'ekwe areko asy-vy. Upéixa voi xe rekokwe va'ekwe. Upéixa jepe xe aiko va'ekwe, ome'ẽ joty va'ekwe xe-vy xe rembiaporã, xe poriahuvereko rei joty va'ekwe Cristo. Ndaroviái joty va'ekwe íxupe. Gwaperã oikwaa e'ỹ va'e-rami xe py'agwasu va'ekwe. Ndaikwaáiry vyteri íxupe jave ha'e katu oity joty gwesa xe-rehe. Upéa-gwi xe poriahuvereko joty va'ekwe xe-vy.
14 Xe rexakwaa porã rei va'ekwe xe rovasa-vy Hesu Cristo. Ãy katu peteĩxa amoirũ-ma íxupe, xe mbojerovia uka ójehe, xe mbohekorayhu-ma ave.
15 Anhetegwa voi ko Hesu rehegwa nhe'ẽ jarovia ku'a ku'a e'ỹ hagwã. Ogwahẽ ou-vy va'ekwe Hesu Cristo ko yvy-py. Gwĩ heko jejavy va'e kwéry resende-vy ou va'ekwe. Ha xe katu xe reko jejavyve voi va'ekwe enterovéa-gwi.
16 Ha Hesu Cristo oity joty va'ekwe xe-rehe gwesa xe poriahuvereko-vy. Ohexa ukase nhande-vy gweko kirirĩha. Xe ajejavy eterei ramo jepe, hekopytu'u joty oiko-vy xe-vy. Upéixa ohexa uka nhande kwéry-pe gweko kirirĩha. Xe rekokwe rexaha, "Heko kirirĩ voi oiko-vy Paulo-pe Hesu Cristo" he'i va'erã xe-rehe. Oĩ xe renondegwa ogwerovia ave va'erã Cristo-pe ijapy e'ỹ reheve oiko hagwã Nhandejáry ndive. Xe rekokwe rerakwã rendu-vy, "Nhande-rehe oity voi gwesa Cristo Hesu nhande poriahuvereko-vy" he'i va'erã.
17 Tomboete katu Nhandejáry Nhande ruvixagwasu-pe. Opa e'ỹ reheve nhande ruvixa ramo oiko va'e. Opa e'ỹ reheve tomomba'egwasu íxupe. Ha'e omano e'ỹ va'e, jahexa e'ỹ va'e. Ha'e tuvixa mba'e, ha'eixagwa ndoikói va'e. Tonhemboete katu Nhandejáry-pe enterove va'e. Amém.

Soldado ojeity uka e'ỹ-vy íxupe onhemombaraete va'e reko-rami, eiko

18 Ãy xe Paulo amombe'u-ta nde-vy ne rembiaporã: Enhemonhe'ẽ katu upe pygwa-pe. Xe ha'e hagwe-rami, enhemonhe'ẽ katu íxupe kwéry. Nde xe ra'y-rami ereiko va'e Timóteo. Ne mandu'a katu he'i va'ekwe-rehe Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety ne mombe'u-vy. Topyta inhe'ẽ nde py'a-py ne mombaraeteve hagwã. Soldado ojeity uka e'ỹ-vy íxupe onhemombaraete va'e reko-rami, eiko erenhemombaraete-vy íxupe. Tape porã-gwi ani ereva. Ijapu va'e nhe'ẽ embojevy jevy katu.
19 Upéixa ereiko jave, erovia porã porã katu ereiko-vy anhetegwa va'e. Nde py'a-py, "Iporã upéa" oĩ vérami joty nde-vy he'i va'e. Upe he'i va'e ae ejapo meme katu. Oĩ gwĩ he'i vérami íxupe ipy'a-py ndojaposéiry va'e. Ojapose va'e rei mate ojapo. Kanoa ojejapi va'e pya'e ojere ovapy-py oho y gwy-py. Upéixa ete voi ipy'a-py oĩ va'e nohendusevéi va'e pya'e ojere oho-vy Hesu rape-gwi onhehundi hagwã.
20 Upeixagwa voi Himeneu, Alexandre ave, nohendusevéi ra'e. Sapy'a ame'ẽ kuri íxupe kwéry anháy ruvixagwasu Satanás po-py, Hesu reroviaha onhomboaty aty haty-gwi amosẽ-vy. Ponove onhe'ẽ nhe'ẽmba rei Nhandejáry-rehe amosẽ. "Nanhe'ẽ rei rei

mo'ãvéi-ma hese" aipota he'i ójehe-gwi amosẽ-ma kuri íxupe kwéry. Aipota Nhandejáry ohekorerova jevy íxupe kwéry.

2

Enterove va'e-rehe tombojeupi Nhandejáry-pe onhe'ẽ (Ef 6.18; Cl 4.2-4)

1 Aipota eterei Cristo reroviaha ojapo oração. Tojapo oração ojóehe kwéry. Opaixagwa kente kwéry-rehe tojapo oração. Tojerure gwemikotevẽ-rehe, tojerure gwapixa pegwarã-rehe, totima porã Nhandejáry-pe ave.
2 Ha mburuvixa kwéry-rehe entéro omanda va'e kwéry ndive-rehe tojapo ranhe katu oração jaiko porã hagwã nhande py'agwapy reheve, ojehu e'ỹ hagwã nhande-vy mba'eve, tekoha-rupi ae jaiko hagwã Nhandejáry mboete-vy. Upéa-rehe tojapo voi katu oração mburuvixagwasu kwéry-rehe omanda porã hagwã nhande-rehe.
3 Enterove va'e-rehe jajapo ramo oração ojohu porã voi Nhandejáry nhane resende-haty.
4 Oipota enterove onheresende. Oipota enterove oikwaa anhetegwa va'e. Upéa-gwi enterove va'e-rehe jajapo ramo oração, nhande rerovy'a tee voi Nhandejáry.
5 Ha Nhandejáry Nhande Ru peteĩ ha'e anho oiko va'e. Ta'ýry Cristo Hesu, nhande-rami ou va'ekwe peteĩ ha'e anho oiko va'e ave. Ha'e anho nhane mbojoja va'e Nhandejáry ndive.
6 Ha'e anho va'ekwe ho'áry-py ojejuka uka va'ekwe enterove va'e-rehe ha-py ore-sendepa hagwã. Ho'áry-py omano va'ekwe. Upéa jaikwaa ramo, "Aipo ramo Nhandejáry oipota enterove onheresende nipo ra'e" ja'e arã jaikwaa-vy.
7 Upéa nhe'ẽ amombe'u hagwã xe mondo va'ekwe Nhandejáry. Ndaxe apúiry. Anhetegwa va'e ae amombe'u. Xe mondo va'ekwe judeu e'ỹ kwéry-pe arovia uka hagwã íxupe kwéry anhetegwa va'e nhe'ẽ.

Hesu reroviaha onhomboaty aty ramo, kwimba'e rekoha, kunha rekoha a-rami

8 Upéixa aipota kwimba'e kwéry ojapo oração opa-rupi. Entéro ojogweroaty aty haty-rupi tojapo oração. Oĩ ramo ojejavy va'e, ani katu ojapo oração enterove resa-py. Opy'a potĩ reheve ae katu tojapo oração. Opoxy e'ỹ reheve, onhonhe'ẽ mbojevy jevy e'ỹ reheve tojapo katu oração.
9 Ãy ahai-ta kunha kwéry-rehe. Aipota onhemonde ójehe imandu'a porã hagwã-rami. Ndaipotái nonhenotĩ kwaáiry. Ojehexa uka vai hagwã-rami oiko hagwã ndaipotái. Aipota tekoha-rupi onhemonde oiko-vy. Topena e'ỹ katu ójehe onhemomorã e'ỹ hagwã-rehe. Ani katu oakã anho-rehe opena omborepara ukase-vy ójehe. Tomonde e'ỹ katu opaixagwa rei ójehe. Ouro pérola ave tomonde e'ỹ katu. Mba'e hepy hepy rei va'e ndaipotái omonde ójehe ijaorã onhemboete ukase-vy mo'ã.
10 Tahembiapo porã ae katu ojehexa uka porã hagwã. Gwĩ, "Oromboete Nhandejáry-pe oroiko-vy" he'i va'e ójehe, tahembiapo porã porã katu oiko-vy.
11 Tohendu katu kunha onhe'ẽ e'ỹ reheve. Gwĩ Hesu reroviaha-rehe onhangarekoha nhe'ẽ tohendu katu.
12 Ndahejái kunha kwimba'e-pe ohekombo'e. Tomanda e'ỹ kwimba'e-rehe kunha. Onhe'ẽ e'ỹ reheve tohendu ae katu inhe'ẽ.
13 Yma va'ekwe kwimba'e ypy Adão onhemoingo ranhe va'ekwe. Ha upe rire katu onhemoingo ave va'ekwe hembirekorã Eva.*
14 Ha kwimba'e ypy Adão katu nombotavýi va'ekwe íxupe anháy ruvixa Satanás. Ha hembireko katu onhembotavy uka rei va'ekwe. Upéi ohasa-ma Nhandejáry nhe'ẽ. Upéa-gwi ndahejái kunha kwimba'e-pe ohekombo'e.*

* **2:13** Gn 2.7,21-22 * **2:14** Gn 3.1-6

15 Ha kunha katu onheresende-ma va'erã. Nhandejáry-rehe ojerovia oiko-vy ramo, ojohayhu oiko-vy ramo, Nhandejáry remimbota ojapo-ma oiko-vy ramo, tekoha-rupi oiko-ramo ave, onheresende-ma va'erã voi. Imemby hagwã ohasa asy ramo jepe, onheresende-ma va'erã.

3

Hesu reroviaha nhangarekoha mba'éixa pa oiko va'erã (Tt 1.6-9)

1 "Gwĩ Hesu reroviaha nhangarekoha ramo oikose va'e, iporã va'e voi ha'e ojapose" ja'e. Upéa jaikwaa voi.
2 Ha Hesu reroviaha nhangarekoha ramo oikose va'e katu, toiko porã pono, "Ojejavy-ma ra'e" he'i hese. Peteĩ kwimba'e peteĩ kunha ndive mate toiko. Hesu reroviaha-pe tomogwahẽ porã, toporombo'e porã ave. Tojejoko kwaa taipu'aka ójehe, taimandu'a porã hese. Upéixa heroviaha nhangarekoha rekoha.
3 Toka'u e'ỹ oiko-vy, toporonupã e'ỹ oiko-vy. Taheko kirirĩ ae oiko-vy, tonhorairõ e'ỹ ave oiko-vy. Toiko e'ỹ pirapire momba'egwasuha ramo.
4 Tonhangareko porã gwóga pygwa-rehe. Tohendu voi katu inhe'ẽ ta'ýry tajýry omboete-vy íxupe.
5 Gwóga pygwa-rehe nonhangareko kwaái ramo mba'éixa po onhangareko-ta Hesu reroviaha onhomboaty va'e-rehe?
6 Ogwerovia ramo va'e toiko e'ỹ katu Hesu reroviaha nhangarekoha ramo. Onhembo-tuvixaseve mo'ã arã oiko-vy. Aipo ramo anhaygwasu-pe ogwereko asy hagwã-rami ave, ogwereko asy arã íxupe Nhandejáry.
7 Hesu reroviaha nhangarekoha taimandu'a porã hese Hesu-rehe ojerovia e'ỹ va'e. Tape iporã e'ỹ va'e-rupi oho ramo, ojehexa uka vai ramo ae, onhe'ẽ vai-ta ave hese. Anháy nhuhã-py ho'a va'e-rami oiko, ipu'aka arã hese anhaygwasu gweko-rupima oity va'erã íxupe.

Hesu reroviaha pytygwõha reko a-rami

8 Upéixa voi heroviaha nhangarekoha rekoha. Ha ha'e kwéry hekoha-ramima ave oiko heroviaha pytygwõha. Tomboete íxupe. Gwĩ opy'a ky'a omo'ã kwaa va'e-rami toiko e'ỹ katu. Toka'u e'ỹ katu. Pirapire momba'egwasuha-rami rei toiko e'ỹ katu ave.
9 Togwerovia tee katu opy'a potĩ reheve Nhandejáry rembigwaa uka nhande-vy nhande rekorã.
10 Enterove va'e resa-py toiko ranhe ojekwaa porã hagwã hekoha. Upéi ojekwaa porã rire mante, toiko jepe Hesu reroviaha pytygwõha ramo.
11 Upéixa toiko ave hembireko kwéry. Tomboete ave íxupe. Tonhe'ẽ rei rei e'ỹ gwapixa-rehe. Toka'u e'ỹ ave hembireko kwéry. Ojeroviapa hese va'e-rami ae katu toiko katu.
12 Peteĩ kunha ndive oiko va'erã heroviaha pytygwõha. Tonhangareko porã gwa'ýry-rehe gwajýry-rehe ave. Entéro gwóga pygwa-rehe tonhangareko porã katu.
13 Hembiapo porã ramo omboete va'erã íxupe. Nonhembohorýi arã hese. Imandu'a porã va'erã hese. Aipo ramo, otĩ e'ỹ reheve, ojoehe onhombohory e'ỹ reheve omombe'u va'erã Cristo rehegwa nhe'ẽ.

Nhandejáry re'ýi rekoharã amombe'u-ta nde-vy

14 Pya'e agwahẽse aha-vy nde ha-py. Agwahẽse ramo jepe nde ha-py, amondo-ta joty xe nhe'ẽ kwatia-rehe.
15 Oĩ para'e xe jokoharã. Upéa-rehe ahai-ta nde-vy gwarã kwatia ereikwaa hagwã mba'éixa pa Nhandejáry re'ýi rekoha. Nhandejáry re'ýi ja'e entéro heroviaha onhom-boaty aty va'e kwéry-rehe. Nhandejáry oikove meme va'e, heroviaha kwéry imba'e ete voi. Ha'e kwéry onhangareko anhetegwa nhe'ẽ-rehe pono ijapu va'e omombe'u joavy

avypa. Oĩ ramo ijekoha, opyta porã óga. Ndo'a reíry, ndoity reíry. Upéixa ete ndoity reíry va'erã anhetegwa nhe'ẽ oĩ ramo hese onhangareko va'e.

16 Tuvixa mba'e voi nipo ra'e Nhandejáry rembiexa uka nhande-vy. Tekoha porã ohexa uka va'ekwe nhande-vy. Hesu rehegwa ohexa uka va'ekwe. Ha'e nhande-rami ojehexa uka va'ekwe. Nhande rete-rami ave hete. "Ipy'a potĩ-ma" he'i va'ekwe hese Nhe'ẽ Marangatu tee va'e, hekoha porãha rexa uka-vy. Nhandejáry rembigwái yváy pygwa oma'ẽ va'ekwe hese. Judeu e'ỹ va'e retã retã pa'ũ-rupi onhemombe'u mbe'u va'ekwe. Ko yvy-rupi ogwerovia-ma va'ekwe íxupe. Nhandejáry onhemomba'egwasu ha-py ogwerojeupi íxupe heraha-vy.*

4

Oporohekombo'e vai va'e ojekwaa va'erã (Cl 2.16-17)

1 Ko'a-rami Nhe'ẽ Marangatu tee va'e remimombe'u porã: "Hesu ogwahẽ jevyha áry renonde ojekwaa va'erã oporohekombo'e vai va'e. Oporombotavy va'e nhe'ẽ anháy remimombe'u ohendu va'erã. Anháy arandu-rupi oiko va'erã" he'i Nhe'ẽ Marangatu tee va'e.

2 Oporombo'e joavy avy rei va'erã. Opy'a ky'a ombojekwaa e'ỹ ramo jepe, ijapu joty va'erã. Ipy'a ky'a ramo jepe, "Ndajapo vaíry" he'i rei joty va'erã ojéupe. Gwĩ imba'e raku-py ombopere va'e-rami ombopere opy'a. Gwasy ohendu e'ỹ va'e-rami oiko. Ndoikwaái gwekoha vai.

3 "Anive eremenda teĩ. Omenda e'ỹ va'e mante ojapo Nhandejáry remimbota" he'i mo'ã va'erã upe hekoha vai va'e. "Oĩ ja'u e'ỹ va'erã. Anive ere'u teĩ" he'i mo'ã va'erã anháy arandu-rupi oporombo'e rei-vy. "Ndaja'úi" he'i ramo jepe, Nhandejáry remimoingokwe joty nhande-vy gwarã. Nhandejáry oipota ojéupe otima porã Hesu reroviaha anhetegwa oikwaa va'e tembi'u hemimoingokwe-rehe.

4 Entéro Nhandejáry remimoingokwe iporã meme voi. Ndoikói ja'u e'ỹ va'erã. Nhatima porã ramo íxupe ja'u hagwã-rehe, ja'u joty va'erã. Ndaipóri voi ja'u e'ỹ va'erã.

5 Upéa Nhandejáry rembijohu porã. "Iporã ere'u" he'i nhande-vy. Jajapo oração hese ave. Upéa-gwi ndaipóri ja'u e'ỹ va'erã.

Erepara porã katu ndéjehe pono eremombe'u joavy avy (2 Tm 1.13-14; Tt 2.7-8)

6 Orohekombo'e hagwe-rami ave ehekombo'e nde re'ýi kwéry-pe. Upéixa Hesu Cristo nhe'ẽ-py ereipytygwõ va'erã íxupe kwéry. Upéixa hesegwa nhe'ẽ porã ererovia tee ramo, ne mbo'eháry nhe'ẽ erehendu ramo, ne mbaraeteve teve va'erã ereho-vy.

7 Ani erepena teĩ onhe'ẽ rei va'e-rehe. Hi'arandu e'ỹ va'e nhe'ẽ emboyke katu. Imombe'uharãgwe embojevy katu imondo-vy. Nde retea'e reheve ejapo katu Nhandejáry remimbota.

8 Jaripara puku ramo, nhanhemombaraete-vy jaripara. Upéixa iporã nhande rete-pe jaripara. Ha nhande retea'e reheve Nhandejáry remimbota jajapo ramo ae katu, nhanhemombaraeteve voi jaiko-vy. Ãy ko yvy-rupi jaiko ramo, "Nhandejáry ndive jaikove meme va'erã" ja'e. Ha upe rire katu nhagwahẽ ramo Nhandejáry oiko ha-py ave, jaiko meme va'erã Nhandejáry ndive.

9 Upéa nhe'ẽ anhetegwa voi. Iporã jarovia íxupe.

10 Upéa-rehe hatã hatã nhamba'apo Nhandejáry nhe'ẽ nhamombe'u-vy. Jajerovia-ma Nhandejáry oikove va'e-rehe jaiko-vy. Ha'e enterove va'e resendeharã. Hesu reroviaha-pe oresende voi. Upéa-gwi nhamba'apo hatã inhe'ẽ mombe'u-vy.

11 Upéa nhe'ẽ, "Pejapo katu" ere erehekombo'e porã-vy íxupe kwéry.

---

* **3:16** Jo 1.14; Rm 16.25-26

12 Enhemboete uka katu íxupe, ani he'i hagwã nde-rehe, “Ikaria'y vyteri nipo ra'e
Timóteo”. Nde ae eiko porã katu Hesu reroviaha rekorã rexa uka-vy. Enhe'ẽ porã katu.
Tekoha-rupi eiko íxupe kwéry. Eporohayhu, ejerovia Nhandejáry-rehe, otĩ kwaa va'e-
rami eiko. Ójehe ha'e ae omombe'u va'e-rami eiko. Ohexa kwaa ramo nde-rehe, ohendu
va'erã ne remimombe'u.
13 Agwahẽ va'erã aha-vy nde ha-py. Aha e'ỹ jave, emonhe'ẽ nhe'ẽ katu Nhandejáry
kwatia nhe'ẽ onhomboaty va'e-pe. “Jajapo katu Nhandejáry nhe'ẽ” ere íxupe kwéry
erehekombo'e porã-vy.
14 Omombe'u va'ekwe nde-vy Nhandejáry ne rembiaporã nde rexakwaa rei-vy. Upe
va'e apo-vy ne kyre'ỹ ae katu. Are-ma omotenonde va'ekwe nde-rehe ne rembiaporã-
rehe Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety. Omoĩ va'ekwe ne akã-rehe opo heroviaha
rerekwa kwéry. Upe jave ne mombaraete voi va'ekwe Nhandejáry ne rembiapo porãrã-
rehe. Upéa-gwi ne kyre'ỹ katu ne rembiaporã apo-vy.
15 Ne renonde-py emoĩ meme katu ne rembiaporã omotenonde va'ekwe nde-vy.
Enheme'ẽ íxupe upéa nhe'ẽ-rupi ereiko hagwã. Aipo ramo upéa nhe'ẽ-rupi ereiko porãve
rãve ramo, ojekwaa porã va'erã nde rekoha porã.
16 Erepara porã katu ndéjehe. Ne remimombe'urã-rehe enhangareko katu ave, pono
eremombe'u joavy avy. Upéixa ereiko ramo erenheresende va'erã. Ne nhe'ẽ-rupi
onheresende va'erã ave ne renduháry.

5

Hesu reroviaha gwive nde re'ýi-rami ereko íxupe kwéry

1 Ani ereja'o teĩ ituja va'e-pe. Nde ru-rami ae katu ereko íxupe erenhemonhe'ẽ-vy.
Ipyahu va'e-pe nde ryvy-rami ae ereko íxupe.
2 Ha igwaigwĩ va'e-pe nde sy-rami ae katu ereko íxupe. Ha kunha ipyahu va'e-pe katu
ne reindy-rami ae ereko íxupe. Eremotĩ e'ỹ reheve ereko porã íxupe. Tekoha porã-rupi
eiko íxupe kwéry.

Tembirekokwe he'ýi e'ỹ va'e rehegwa nhe'ẽ

3 Ãy amombe'u-ta nde-vy tembirekokwe kwéry he'ýi e'ỹ va'e rehegwa nhe'ẽ. Oĩ
tembirekokwe tee, ijekoha e'ỹ va'e. Emboete íxupe hemikotevẽ me'ẽ-vy. Enhangareko
katu hese imboete-vy.
4 Oĩ ave tembirekokwe imemby va'e hemiarirõ va'e ave. Tome'ẽ ranhe katu osy-pe,
tome'ẽ ranhe katu ojari-pe hemikotevẽ tekoha-rupi oiko-vy. Omongakwaa hagwe-rehe
tombohekovia katu íxupe. Upéixa ojapo ramo, ogwerovy'a arã íxupe Nhandejáry.
5 Ha upe tembirekokwe ijekoha e'ỹ va'e katu ojerovia Nhandejáry-rehe oiko-vy. Pyhare
ojapo oração oiko-vy, áry ramo ojapo ave: “Xe pytygwõ katu, xe pytygwõ katu” he'i
Nhandejáry-pe ojerure-vy.
6 Ha tembirekokwe ojapose va'e rei ojapo va'e katu oikove vyteri ramo jepe omano-ma
va'ekwe-rami oiko joty.
7 Gwĩ va'e ramigwa-pe ani onhembojekoha pende-rehe. “Peme'ẽ katu peteĩ teĩ pende
sy-pe peteĩ teĩ pende jari-pe ave hemikotevẽ” ere tembirekokwe memby kwéry-pe,
hemiarirõ kwéry-pe ave. Aipo ramo, “Gwe'ýi-pe nome'ẽséiry. Hakate'ỹ” nde'íry arã hese.
8 Ha oĩ ramo gwe'ýi-pe nome'ẽséi va'e, ha'e ae gwóga pygwa-pe nome'ẽséi va'e ave,
inhe'ẽ rendusere'ỹ va'e-rami oiko. Ogwerovia e'ỹ va'e-gwi ha'e ojapo vaive.
9 Tembirekokwe iporiahu va'e réry erehai kwatia-rehe Hesu reroviaha-rehe ojeko
hagwã. Entéro tembirekokwe réry gwive ani erehai kwatia-rehe. Gwĩ heroviaha-rehe
ojeko va'erã gwive kwatia-rehe emoĩ héry. Ha sessenta ro'y ogwereko va'e, nomenda
mendái va'ekwe katu ha'e héry anho emoĩ kwatia-rehe.

10 Hembiapo porã-gwi imandu'a porã hese va'e, omemby omongakwaa porã va'ekwe,
gwóga-py gwe'ýi e'ỹ va'e omogwahẽ porã va'ekwe, Nhandejáry re'ýi-pe oipyhéi va'ekwe,
ohasa asy va'e-pe oipytygwõ va'ekwe, opamba'e hembiapo porã porã hagwã ikyre'ỹ
va'ekwe, upe va'e réry gwive emoĩ kwatia-rehe Hesu-rehe ojerovia va'e-rehe ojeko
hagwã.
11-12 Ha tembirekokwe ipyahu va'e réry katu ani eremoĩ teĩ kwatia-rehe. Omendase
ramo, pya'e jevy omenda va'erã. Omenda pyahu jevy ramo, Cristo-pe he'i hagwe-rami
ndojapo mo'ãvéi-ma va'erã. Íxupe ijapu-gwi nomboete mo'ãvéi-ma íxupe.
13 Heroviaha-rehe ojeko ramo, inhate'ỹ-ma oiko-vy, óga óga-rupi ojopohu oho-vy.
Inhate'ỹ-gwi imara'ẽ rei ojóehe. Gwapixa-rehe onhe'ẽ rei oiko-vy. Niporãi ja'e va'e-rehe
onhomongeta ngeta rei oiko-vy. Upéixa he'i va'e ndatekoháiry ogwereko.
14 Upéa-gwi aipota tembirekokwe ipyahu va'e omenda pyahu jevy onhembohóy jevy
hagwã, imemby jevy hagwã. Aipota oiko porã meme pono nhande-rehe ija'e'ỹha onhe'ẽ
vai nhande-rehe. Nhande kwaa uka rei va'erã.
15 Oĩ tembirekokwe ipyahu va'e ojehesa rerova va'ekwe anhaygwasu Satanás-rehe.
Upéa-gwi aipota omenda jevy.
16 Oĩ ramo kunha heroviaha va'e, hóga-py oĩ va'e tembirekokwe, ha'e ae tome'ẽ íxupe
hemikotevẽ, ipohýi e'ỹ hagwã Hesu reroviaha onhomboaty va'e-pe. Aipo ramo Hesu
reroviaha va'e oipytygwõ va'erã tembirekokwe iporiahu tee ijekoha e'ỹ va'e-pe.

Heroviaha rerekwa rehegwa nhe'ẽ

17 Oĩ heroviaha rerekwa hembiapo porã va'e. Onhatende porã heroviaha-rehe
Nhandejáry nhe'ẽ omombe'u mbe'u-vy, oporombo'e mbo'e-vy ave. Nhamboete tee íxupe
upéa-rehe.*
18 Upéixa he'i Nhandejáry kwátia nhe'ẽ:
“Vaka trigo-rehe eremopyrũ ramo, omoha'ỹi hagwã ani erejoko katu ijuru. Eheja katu
to'u”
he'i. Pono ovare'a reheve omba'apo, pono omba'apo rei omba'apo va'e, he'i upéixa. He'i
ave,
“Omba'apo va'e-pe nhame'ẽ íxupe imba'apo repy”*
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. Upéixa ave voi Nhandejáry reroviaha rerekwa omba'apo
porã Nhandejáry rembiapo apo-vy heroviaha kwéry pa'ũ-my. Hembiapokwe repy
nhame'ẽ porã ave íxupe, nhamboete tee-vy íxupe.
19 Ha oĩ ramo heroviaha rerekwa-pe oity vaise va'e, ani erepena inhe'ẽ-rehe. Ha oĩ ramo
mokõi, mbohapy hexaháry ae katu, erovia inhe'ẽ.
20 Oĩ ramo ojejavy va'e, enterove resa-py, “Anive pejejavy teĩ” ere íxupe atýra-py. Aipo
ramo henduháry ndojejavyséi va'erã, omongyhyje uka va'erã íxupe kwéry. Otĩ-ma va'erã.
21 Ha'e-ta nde-vy Nhandejáry resa-py, Cristo Hesu resa-py, Nhandejáry rembigwái yváy
pygwa hembiporavo resa-py ave ha'e-ta nde-vy oromokyre'ỹ uka-vy. Ehendu katu xe
nhe'ẽ. Ereikwaa porã e'ỹ ngatu, “Erejejavy-ma” ani ere teĩ heroviaha rerekwa-pe. Ani
ereheja rei teĩ ojejavy va'ekwe ererovy'a-gwi íxupe. Enhemonhe'ẽ ae katu íxupe atýra-py,
íxupe ere va'e gwive enterove ohendu hagwã.
22 Erepara porã ranhe heroviaha rerekwarã-rehe. “Eiko katu heroviaha rerekwa ramo”
ani ere pya'e rei teĩ íxupe. Ani pya'e rei teĩ eremoĩ nde po hi'ári eremoingo-vy heroviaha
rerekwa ramo. Emanha porã ranhe katu hese ereikwaa porã hagwã hekoha. Ojejavy
oiko-vy va'e akã-rehe eremoĩ ramo nde po, “Ma'erã po Timóteo omoingo kuri ojejavy
va'e-pe Hesu Cristo reroviaha rerekwa ramo? Ha'e ave ojejavy-ma nipo ra'e” he'i ave
va'erã nde-rehe hikwái. Upéa-gwi ani pya'e rei eremoĩ teĩ nde po inhakã-rehe erehexa
kwaa e'ỹ reheve.

* **5:17** 1 Ts 5.12-13 * **5:18** Dt 25.4; Mt 10.10; Lc 10.7

23 Anive erey'u meme y rei. Nde rye hasy meme va'erã. He'u ave uva rykwere mixĩ
va'e okwera hagwã nde rye.
24 Oĩ atýra-py ojejavy va'e. Ojekwaa porã hese hembiapo vaiha. Ne'írã vyteri omonhe'ẽ
ramo, ojehexa-ma hese. Oĩ ave ojejavy nhemi va'e. Nombojekwaáiry voi ójehe hembiapo
vai. Ha upe rire katu nhane monhesyrũha óra-py, ojekwaa porã-ma arã hese hembiapo
vaikwe.
25 Upéixa ete oĩ atýra-py hembiapo porã va'e. Ojekwaa porã hese hekoha porã. Oĩ ave
hembiapo porã nhemi va'e. Ha nonhomi meméi va'erã gwembiapo porã. Ojekwaa porã
va'erã ae hese hembiapo porã porãkwe. Oĩ ojejavy nhemi va'e, oĩ hembiapo porã nhemi
va'e ave, Upéa-gwi ani pya'e rei eremoĩ teĩ nde po hese ereikwaa e'ỹ reheve, heroviaha
rerekwa ramo eremoingo hagwã.

6

Heroviaha onhemomba'apo va'e rehegwa nhe'ẽ

1 Ãy amombe'u-ta nde-vy onhemomba'apo va'e rehegwa nhe'ẽ. “Iporã katu amboete
xe járy-pe” te'i ojéupe ojokwaiha pogwy-py oiko va'e. Nomboetéi ramo, Nhandejáry réry-
rehe onhe'ẽ vai arã. Tomboete katu teko rei onhe'ẽ vai e'ỹ hagwã Nhandejáry réry-rehe.
Nomboetéi ramo nhane remimombe'u-rehe onhe'ẽ rei arã.
2 Oĩ ramo ijáry Hesu-rehe ojerovia oiko-vy va'e, tomboete joty íxupe. Ojoe'ýi-gwi
ndaipotái omboete mixĩve íxupe. Tomba'apo retea'e katu ojáry-pe. Heroviaha-pe
omba'apo, Nhandejáry rembiayhu va'e-pe omba'apo. Tomba'apo retea'e katu upéa-gwi.
Upéa nhe'ẽ-py eporombo'e. “Ejapo katu” ere íxupe.

Oĩ onhe'ẽ rei oiko-vy va'e

3 Oĩ omombe'ue ue va'e, Nhandejáry Hesu Cristo rehegwa anhetegwa nhe'ẽ va'e
rendusere'ỹha, ohekombo'e va'e-pe nohendúi va'e.
4 Upe va'e onhemboete ukase rei voi. Onhemboete ukase ramo jepe, mba'eve
ndoikwaái joty. Onhe'ẽ rei oiko-vy. Hapixa nhe'ẽ rendusere'ỹ-vy oiko. Onhonhe'ẽ
mbojevy jevy rei-vy oiko. Ha henduháry katu ndaija'éi ojóehe, onhorairõ, gwapixa-rehe
ijapu. “Ipy'a vai xe ndive” he'i mo'ã hese.
5 Ipy'a vai-gwi, anhetegwa va'e-gwi ova. Onhonhe'ẽ mbojevy jevy oiko-vy. “Tajapo
katu Nhandejáry remimbota hetave tave xe ma'erã ome'ẽ hagwã xe-vy” he'i rei rei ójehe
oiko-vy.

Oĩ nhande-vy gwarã nhane remikotevẽ, javy'a jaiko-vy
(Mt 19.23; Lc 12.15-21; Tg 5.1-6)

6 Oĩ imba'e reta va'e jepe, ndogwerovy'ái mba'e reta. Oĩ Nhandejáry remimbota ojapo
va'e, ndahetáiry ogwereko ramo jepe, ogwerovy'a joty. Upéixa imba'e reta va'e-gwi
ovy'ave oiko-vy.
7 Nhande sy-gwi jaiko ramo va'ekwe, mba'eve ndajarúiry nhandejéupe gwarã. Ha upe
rire katu nhamano ramo, mba'eve ndajaraha mo'ãiry jevy ko yvy-gwi.
8 Upéa-gwi oĩ ramo nhande-vy gwarã tembi'u, oĩ ramo nhande-vy gwarã ao, javy'a
jaiko-vy katu. Nhane remikotevẽ jareko-ma.
9-10 Ha oĩ imba'e retase va'e. Ombo'e íxupe anháy gweko-rupi oity-vy. Onhuhã-py oity-
ma va'e-rami ogwereko ave íxupe anháy. Nainharandúi-gwi ivai va'e ojéupe gwarã oipota.
Pirapire oipota eterei ojéupe gwarã ramo, opaixagwa rei ojehu íxupe. Ndoiko porãvéi-
ma, onhehundi hagwã-pyma oiko. Oĩ pirapire mate omomba'egwasuve va'e. Anhetegwa
va'e-gwi ojehesa rerova. Ova nhe'ẽ porã-gwi gwembiapokwe katu omboasy eterei.

Ne kyre'ỹ katu ererovia tee hagwã ereiko-vy

11 Upeixagwa ani erejapo teĩ, Timóteo. Nde Nhandejáry-pe erenheme'ẽ va'ekwe voi.
Ne renonde-py emoĩ meme iporã va'e. Emboete tee Nhandejáry-pe ereiko-vy. Ejerovia

hese ejohayhupa rei ereiko-vy. Nde rereko asy ramo jepe, eipyhy joty katu Hesu rape. Nde reko kiririm̃ reheve ejogwereko.

12 Oripara hatãse va'e ikyre'ỹ oripara hagwã. Upéixa ete ne kyre'ỹ katu ererovia tee hagwã ereiko-vy. Ogwahẽ pya'e hagwã ogwahẽse ha-py oripara hatã oho-vy oripara va'e. Upéixa ete ave nde ave ne kyre'ỹ katu eregwahẽ hagwã Nhandejáry oiko haty-py. Ome'ẽ va'erã nde-vy nde rekoverã. Upe va'e Nhandejáry remime'ẽrã voi nde-vy. Upéarehe ne renói va'ekwe onhemoirũ uka-vy nde-vy. "Arovia-ma Nhandejáry Hesu Cristope" atýra-py ere jave, ne renói-ma va'ekwe. Heta henduhare pa'ũ-my eremombe'u porã ramo, ne renói va'ekwe onhemoirũ uka-vy nde-vy.

13 Ãy oromongyre'ỹ-ta Nhandejáry resa-py, Cristo Hesu resa-py ave oromongyre'ỹ-ta. Nhandejáry omoingove entéro va'e-pe. Ha Hesu Cristo ijukaharã mburuvixagwasu Pôncio Pilatos rovake-py jepe, omombe'u porã joty anhetegwa va'e. Hesa-py voi ha'e-ta nde-vy.

14 Xe ha'e hagwe-rami nde-vy ejapo katu. Xe nhe'ẽ gwive ehendupa. Eiko tekoha-rupi nde-rehe imandu'a porã hagwã. Nhandejáry Hesu Cristo ojehexa uka jevyha áry peve, ejapo upéa.

15 Ojekwaa hagwã áry-py Nhandejáry ombojekwaa va'erã íxupe. Nhandejáry heko vy'a va'e. Ha'eixagwa ndoikóiry mburuvixagwasu. Entéro mburuvixagwasu gwive ruvixave voi ha'e. Ipu'aka va'e kwéry gwive, ha'e ipu'akave va'e voi hese kwéry.

16 Ojéhegwi rei oikove opa e'ỹ reheve va'e. Ha'e oiko haty-py hendy mbaraete va'e voi. Upe-py nogwahẽi va'erã teko rei. Avave ndohexáiry íxupe. Ohesa mbojevy-gwi, ndikatúi avave ohexa íxupe. Tonhemboete opa e'ỹ reheve enterove va'e-rehe taipu'aka meme katu oiko-vy. Amém.

Imba'e reta va'e ndikatúi ojerovia imba'e reta-rehe

17 "Ani penhembotuvixave xave teĩ peiko-vy" ere ko yvy-py imba'e reta reta va'e kwéry-pe. "Aníke pejerovia rei teĩ pene mba'e reta-rehe. Ojepe'a arã para'e pendéhegwi. Nhandejáry-rehe ae pejerovia. Ha'e opamba'e ome'ẽ me'ẽ nhande-vy nhande rexakwaa rei-vy jarovy'a hagwã hemime'ẽ me'ẽ nhande-vy" ere ae joty íxupe.

18 "Pene rembiapo porã porã katu. Heta perekoha-rami, ejapo porã katu. Ani pene rakate'ỹ teĩ pene mba'e-rehe. Pene kyre'ỹ ae katu peme'ẽ me'ẽ-vy ojóupe" ere katu íxupe kwéry.

19 "Upéixa ramo ae oĩ va'erã peẽ-my gwarã hekoviarã. Yváy-py penhongatu uka va'erã pendejéupe gwarã. Upearã-rehe ndapejerovia reíry va'erã. Peikove meme va'erã opa e'ỹ reheve. Pende rekoverã tee ome'ẽ va'erã peẽ-my Nhandejáry" ere imba'e reta va'e kwéry-pe.

"Ore arandu voi" he'i mo'ã va'e-pe ani eremoirũ

20-21 Enhangareko porã katu, Timóteo, ne rembiaporã-rehe, nde-vy Nhandejáry remimombe'ukwe-rehe. Ha onhe'ẽ rei va'e-pe ani eremoirũ teĩ. Emboyke katu íxupe. Oĩ onhombo'e mbo'e rei va'e. "Ore arandu voi ore ra'e" he'i mo'ã ójehe kwéry. Ha nahi'arandu porãi voi ra'e. Ojehesa rerova-ma oiko-vy nhe'ẽ porã-gwi hikwái. Upeixagwa-pe katu ani teĩ eremoirũ ereiko-vy. Ijapy-ma xe nhe'ẽ. Tapende rexakwaa rei katu Nhandejáry pende rovasa-vy.

Paulo remimombe'ukwe Timóteo pegwarã 2
segunda epístola de Paulo a Timóteo

1 Xe Paulo Cristo Hesu remimondo va'e. Nhandejáry remimbota-rupi inhe'ẽ-rupi aiko.
Oipota xe amombe'u Cristo Hesu rehegwa nhe'ẽ. “Cristo irũ va'e gwive oikove meme
va'erã xe ndive” nde'i reíry va'ekwe Nhandejáry.
2 Ãy amondo-ta nde-vy, Timóteo, xe nhe'ẽ. Nde xe ra'y-rami ereiko va'e, xe rembihayhu
va'e voi nde. Tande rexakwaa rei katu Nhandejáry Nhande Ru, Nhandejáry Cristo
Hesu ave nde rovasa porã-vy. Toity katu gwesa nde-rehe nde poriahuvereko-vy. Tane
mbopy'agwapy katu.

Paulo otima porã Nhandejáry-pe Timóteo-rehe

3 Atima porã nde-rehe Nhandejáry-pe. Xe rembypy omboete íxupe hagwe-rami ave,
ha'e xe remimboete voi ave. Xe py'a potĩ reheve amboete íxupe. Oĩ vérami xe py'a-py
xe mombe'uha va'e-rami. Ndaipóri voi nipo ra'e xe rembiapo vaikwe xe py'apy pygwa
omombe'u hagwã. Áry ramo pytũ ramo ave ajapo meme oração. Ajapo jave, xe mandu'a
meme nde-rehe.
4 Nde jahe'o-rehe xe mandu'a nde-rehe. Upéa-gwi orohexa nga'u eterei xe avy'apa jevy
hagwã.
5 Xe mandu'a nde-rehe. Yma va'ekwe nde jari Lóide, nde sy Eunice ndive ogwerovia
tee-ma Cristo Hesu-pe. “Ãy he'ýi ogwerovia hagwe-rami ave Timóteo ogwerovia tee
Cristo Hesu-pe oiko-vy” ha'e xejéupe nde-rehe. Upéa-rehe xe mandu'a ramo, atima porã
Nhandejáry-pe nde-rehe.

Paulo oipota Timóteo ikyre'ỹ ojapo hagwã gwembiaporã

6 Ererovia tee-gwi, ha'e jevy-ta nde-vy: Ne kyre'ỹ katu erejapo hagwã ne rembiaporã.
Amoĩ jave xe po ne akã-rehe, ome'ẽ va'ekwe nde-vy Nhandejáry ne rembiaporã ne
mombaraete-vy.
7 Nomboúi va'ekwe Nhandejáry nhande-vy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e nhane
mongyhyje-vy. Nhane mombaraete hagwã ae katu ome'ẽ va'ekwe nhande-vy.
Jajohayhu hagwã, nhande pu'aka hagwã nhandéjehe ave ombou va'ekwe nhande-vy
Nhe'ẽ Marangatu tee va'e.

Paulo oipota Timóteo ojerovia tee Nhandejáry-rehe ova e'ỹ reheve íxugwi

8 Nhane mombaraete-gwi ani erenotĩ teĩ Nhandejáry Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ
eremombe'u-vy. Ha xe katu hese ha-py aĩ ramo jepe preso, ani joty xe renotĩ. Xe ndive
ae katu ejerereko asy uka Hesu rehegwa nhe'ẽ ohenduse e'ỹ va'e-pe. Nhandejáry ne
mombaraete jave nde rereko asyharã-gwi ani nde py'a mirĩ teĩ.
9 Ha Nhandejáry katu nhane resende va'ekwe. Nhande py'a potĩ reheve jaiko hagwã
gwe'ýi ramo nhane renói va'ekwe onhemoirũ uka-vy nhande-vy. Nhane rembiapo porã-
rehe rei nanhane resendéi va'ekwe. “Ahexakwaa rei va'erã íxupe ahovasa-vy” he'i-gwi
va'ekwe ojéupe nhane resende va'ekwe. Yma ete ne'írã vyteri oiko jave ko yvy va'ekwe
he'i va'ekwe upéa nhande Cristo irũrã-rehe.
10 Ãy ae ojekwaa-ma he'i va'ekwe. Ojehexa uka-ma ou-vy nhane resendeharã
Cristo Hesu. Omano-gwi ndaipu'akavéi-ma nhande-rehe anháy nhande jukaharãgwe.
Nhahendu ramo hesegwa nhe'ẽ porã, opa e'ỹ reheve nhane moingove va'erã Nhan-
dejáry ndive.

11 Upéa nhe'ẽ porã mombe'uharã xe moĩ-ma va'ekwe. Hemimondorã xe moĩ-ma
va'ekwe ave. Upéa nhe'ẽ-py aporombo'e hagwã xe moĩ-ma va'ekwe.
12 Upéa-gwi xe rereko asy inhe'ẽ renduse e'ỹ va'e. Preso xe moĩ ramo jepe, nanotĩ mo'ãi
joty xe jokwaha. Cristo Hesu ajerovia hese va'e ahekokwaa voi xe. "Onhongatu porã
va'erã ae katu nhe'ẽ porã xe-vy gwemime'ẽgwe. Ou jevyha áry peve onhongatu va'erã"
ha'e xejéupe arovia ku'a ku'a e'ỹ reheve.
13 Anhetegwa nhe'ẽ nde-vy amombe'u hagwe-rami ave, emombe'u mbe'u katu.
Cristo-pe peteĩxa eremoirũ-gwi, anive ereva teĩ íxugwi. Ejerovia katu hese, ejohayhu ave.
14 Upe anhetegwa va'e nhe'ẽ ani ereheja teĩ avave omombe'u joavy avy jevy. Ojéupe
ime'ẽpyre onhongatu porã va'e-rami, enhangareko katu hese. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e
nhande py'a-py oiko va'e ne mombaraete va'erã.
15 Xe rerakwã erehendu ra'e. Gwĩ heroviaha Ásia yvy-py oiko va'e opa ojehesa
rerovapa xéhegwi. Naxe moirũvéi-ma Figelo, Hermógenes ave.
16 Tohexakwaa porã rei Nhandejáry Hesu Cristo Onesíforo róga pygwa-pe. Xe preso aĩ
ramo jepe, Onesíforo ou meme joty xe pohu-vy xe mbopy'agwapy hagwã va'ekwe. Ha'e
nogwenotĩry gwekoha xe pohu hagwã xe pokwaha-rehe aĩ ramo. Ogwahẽ joty xe rexa-
vy.
17 Ogwahẽ ramo Roma tetã-my, ikyre'ỹ joty xe reka reka-vy, xe johu hagwã.
18 Nhandejáry ojehexa uka jevyha áry-py, nhane rembiapo apokwe-rehe nhande
rereko ramo, togwereko porã katu íxupe oiporiahuvereko-vy. Hembiapo porãgwe rãgwe
Éfeso tetã-my oiko jave xe pytygwõ-vy ereikwaa porã voi.

2

Ani ereva teĩ Cristo Hesu rape-gwi. Soldado hekoha porã va'e reko-rami ae katu eiko

1 Heta oĩ xéhegwi ojehesa rerova oiko-vy va'e. Upéa-gwi tane mombaraete katu
Nhandejáry, xe ra'y Timóteo. Nde, xe ra'y-rami orogwereko va'e. Peteĩxa Cristo Hesu-pe
eremoirũ-magwi, tande rexakwaa rei katu nde py'a-py ne mombaraete hagwã erejehesa
rerova e'ỹ hagwã.
2 Xe remimombe'u nde-vy anhetegwa voi. Amombe'u jave heta oĩ henduha. "An-
hetegwa voi ko Paulo nhe'ẽ" he'i xe remimombe'u rendu-vy. Upe anhetegwa nhe'ẽ
omombe'u jevy uka hese ojerovia va'erã-pe. Ha upe rire katu ne remimombe'ukwe
hemimombe'urã jevy. Upe va'e nhe'ẽ-py oporomo'arandu jevy va'erã oikwaa e'ỹ va'e-
pe.
3 Ani ereva teĩ Cristo rape-gwi. Soldado hekoha porã va'e oiko asy ramo jepe ohendu
joty gwuvixa nhe'ẽ. Upéixa ete ave nhande jaiko asy ramo jepe nhanhembojere ukase
va'e, ndajajeréi joty arã íxupe Nhandejáry-gwi. Soldado oikoha-rami nde ave eiko joty
Hesu Cristo-pe.
4 Upe soldado oservi porã jave ombovy'ase ójehe omanda va'e gwuvixa-pe. Upéa-
gwi gwekohakwe-rehe nopenavéiry. Gweko oheja gwuvixa nhe'ẽ-py meme oiko hagwã.
Ombovy'ase gwuvixa-pe oiko-vy. Upe soldado oikoha-rami nde ave eiko katu, Cristo
nhe'ẽ-py anho ereiko hagwã.
5 Oĩ ogwahẽse ha-py oripara hatã va'e oho-vy. Ha ojéhegwi rei oripara va'e-pe katu
ogwahẽ ranhe ramo jepe, nome'ẽi va'erã mba'eve. Imboriparaha nhe'ẽ-rupi oripara
ramo ae katu ome'ẽ arã íxupe. Upéixa ete imboriparaha nhe'ẽ-rupi oripara hatã va'e reko-
rupi eiko katu nde ave. Entéro Cristo nde-vy he'i va'ekwe gwive ejapo katu ombohekovia
hagwã nde-vy.
6 Oĩ hetea'e va'e omoatyrõ-vy gwemitỹgwe ojéupe gwarã-rehe. "To'u ranhe gwemitỹgwe
ijagwyje va'e" ja'e joty hese. Upéixa ete nde retea'e eremba'apo hatã-vy Cristo-pe nde-vy
hemimbohekoviarã-rehe.

7 Ne mandu'a meme katu ereiko-vy xe nhe'ẽ-rehe. Upe jave xe ha'ese va'e oikwaa
ukapa arã nde-vy Nhandejáry.
8 Ani ereva teĩ Hesu rape-gwi. Ne mandu'a ae katu ereiko-vy Hesu Cristo-rehe. Ha'e
onhemoingove jevy va'ekwe. Yma gware mburuvixagwasu Davi hembypy voi. Upéa
rehegwa nhe'ẽ porã amombe'u mbe'u aiko-vy.
9 Ha oĩ upéa nhe'ẽ mbojevyha xe rereko asy va'e. Hembiapo vai va'e-rami xe moĩ preso
xe pokwaha reheve. Ha xe joko ramo jepe, Nhandejáry nhe'ẽ ae katu ndojejokóiry. Oĩ
joty imombe'uharã. Opa-rupi joty oho inhe'ẽ. Upéa-gwi eipyhy joty katu Hesu rape.
10 Upéa-gwi opaixagwa-gwi aiko asy ramo jepe, ndajere mo'ãi joty Hesu-gwi. Nhan-
dejáry rembiporavo-rehe ha-py aipyhy joty va'erã upe tape. Aipota ha'e kwéry ave
omoirũ peteĩxa Cristo Hesu-pe onheresende hagwã, oikove opa e'ỹ reheve hagwã
Nhandejáry ndive yváy-py Nhandejáry onhemomba'egwasu ha-py, hendy resakã ha-py.
11 Ko'a-rami ae oĩ nhe'ẽ jajerovia hese va'e: Omano va'ekwe Cristo. Peteĩxa nhamoirũ
ramo íxupe, omano va'ekwe-rami jaiko. Upéixa jaiko ramo, ha'e oikove jevy hagwe-rami
ave hendive jaikove va'erã opa e'ỹ reheve.
12 Ndajajeréi ramo íxugwi, nhamoirũ va'erã íxupe enterove va'e-rehe omanda-vy
onhembogwapy jave. "Xe ndaha'éi he'ýi" ja'e ramo hese nhatĩ-vy, "Peẽ ndaha'éi xe re'ýi"
he'i ave va'erã nhande-vy.
13 Ndajaroviái ramo jepe, he'i hagwe-rami ojapo joty va'erã voi. "Ha'e hagwe-rami
ndajapo mo'ãi" nde'i mo'ãi ójehe Nhandejáry. Upéa nhe'ẽ-rehe jajerovia-gwi, ani ereva
teĩ Hesu rape-gwi. Eipyhy ae katu Hesu rape porã ereiko-vy.

Gwembiapo renotĩha e'ỹ-rami eiko eremba'apo-vy

14 "Ani nde resarái Paulo remimombe'ukwe-gwi. Ani eremokanhy inhe'ẽ" ere
oporombo'eháry-pe. "Nhandejáry renonde-py va'e-rami ani erenhonhe'ẽ mbojevy jevy
teĩ. Oarandurãgwe ndoikwaavéi va'erã henduharã. Ojehesa rerova arã inhe'ẽ porã-gwi"
ere íxupe kwéry.
15 Ne kyre'ỹ ae katu, "Upéa xe rembijohu porã voi" he'i hagwã nde-rehe Nhandejáry.
Gwembiapo renotĩha e'ỹ-rami eiko eremba'apo-vy. Tape rexa ukaha ova e'ỹ va'e-rami,
eiko eremombe'u porã porã-vy anhetegwa va'e nhe'ẽ.
16 Gwĩ onhe'ẽ rei va'e Nhandejáry mboete e'ỹ-vy, ani erepena teĩ hese kwéry eremoirũ
hagwã. Emboyke ae katu íxupe kwéry ndejéhegwi. Ha'e kwéry mombyryve ryve oho
va'erã Nhandejáry-gwi.
17 Ivaive ive oho-vy hasy va'e, ojeporu ohetehu oho-vy, ja'e. Upéixa ete mba'asy-rami
inhe'ẽ rei. Oiko vaive ive oho-vy upéa nhe'ẽ renduha. Indive kwéry oime Himeneu Fileto
ndive.
18 Anhetegwa va'e nhe'ẽ nomombe'úi. Onhe'ẽ avy mante íxupe: "Nombotekove jevýi
va'erã omano va'ekwe-pe" he'i mo'ã, ijapu. Upéa-gwi henduháry, "Mba'eixagwa nhe'ẽ po
arovia-ta? Xe ndaikwaavéi-ma inhe'ẽ kwéry" he'i hemimombe'u kwéry joavy avy va'e-
rehe.
19 Ha Nhandejáry nhe'ẽ katu anhetegwa va'e. Onhehekoviarõ arõ e'ỹ va'e.
Okytagwasu-rami voi Nhandejáry nhe'ẽ imbaraete. Upe okyta omýi e'ỹ va'e imbaraete-
gwi. Upe okyta-rami Nhandejáry nhe'ẽ imbaraete va'e. Ko'a-rami ae ohai hese:

Gwekoirũ oikwaa Nhandejáry,
he'i.
Xe Cristo re'ýi voi, he'i ójehe va'e gwive, tomboyke ojéhegwi mba'e vai,
he'i ave. Omýi e'ỹ va'e Nhandejáry rokyta imbaraete voi. Oku'e ku'e rei e'ỹ va'e.
Upéixa okambia e'ỹ va'e Nhandejáry nhe'ẽ, naikangýiry. Upéixa ndikatúi nhahekoviarõ
Nhandejáry remimombe'u. Ndikatúi hendagwe-py nhamoĩ hekovia. Anhetegwa meme
ae katu Nhandejáry remimombe'u. Enterove va'e jekoha ramo, jareko íxupe.

20 Imba'e reta va'e róga-py heta oĩ jaiporu va'erã. Oĩ ouro gwigwa nha'ẽ, prata gwigwa nha'ẽ ave. Upéa nhane rembihayhu tee voi. Karugwasu jave ae jaiporu upe va'e. Ha oĩ ave yvyra gwigwa nha'ẽ, tuju gwigwa nha'ẽ ave. Upéa pya'e a'e ojeporu va'erã. Nhande rembihayhu ete e'ỹ upe va'e. Ojeka ramo upe va'e imombopyrã voi.
21 Upéixa oĩ jaiporu va'erã jahayhu va'e. Upéa ijáry rembiporurã, heminhongatu, ha'e ae hembiporurã voi. Upéixa ete voi nhande, jaiko Nhandejáry-pe nhanhemoatyrõ porã-vy, ha'e ae hembiporurã. Nhanhemopotĩ-vy jaiko íxupe nhane rembiapo porã porã-vy.
22 Upéa-gwi ani ereiko rei teĩ. Oĩ karia'y va'e ojapose va'e rei ojapo. Ani ereiko teĩ upe karia'y rekoha-rami. Ne kyre'ỹ ae katu erejapo porã hagwã erejejavy e'ỹ reheve. Erovia katu anhetegwa va'e nhe'ẽ, ejohayhu-vy. Upe Nhandejáry-pe ipy'a potĩ reheve oração ojapo va'e, peteĩxa eiko indive. Ipy'a potĩ va'e kwéry aipota ombojoja onhondive gwekoha.

Nhandejáry rembigwái rekoha

23 Oikwaa seve seve rei va'e-rehe ani erepena teĩ. Hi'arandu e'ỹ va'e voi-ma upe va'e. Mba'eve ndoikwaái. Emboyke ae katu ndejéhegwi inhe'ẽ rei va'e kwéry-pe. Onhe'ẽ rei ramo pya'e onhonhe'ẽ mbojevy jevy arã.
24 Ha Nhandejáry rembigwái va'e katu nonhonhe'ẽ mbojevy jevýiry. Opoxy e'ỹ reheve tonhomongeta porã katu entérovea ndive. Túvy-rami togwereko íxupe kwéry. Toporombo'e porã. Taheko kirirĩ ave oiko-vy.
25 Taheko kirirĩ onhemonhe'ẽ porã-vy. Onhe'ẽ mbojevy va'e-pe opoxy e'ỹ reheve tonhemonhe'ẽ porã. Togwereko porã ikatu hagwãixa Nhandejáry oikwaa uka íxupe anhetegwa va'e ójehe imbohesa rerova uka-vy.
26 Ãy katu onhuhã-my oity va'e-rami ogwereko íxupe anháy. Ipu'aka hese anháy ombotavy-vy. Ojapo uka íxupe gwemimbota. Upéa-gwi oipota hi'arandu porã jevy anháy po-gwi ojepe'a uka jevy-vy.

3

Paulo omombe'u ojehu va'erã
(1 Tm 4.1-2; Jd 18-19)

1 Aipota ereikwaa ojehu va'erã Cristo ou jevyha áry ogwahẽ e'ỹ ngatu. Ojekwaa va'erã heta hekoha vai va'e Cristo reko-rupi oiko va'e moakãrasyharã.
2 Oporohayhu e'ỹ-vy ha'e ae ojehayhu ukase mo'ã va'erã. Pirapire mante omomba'egwasu va'erã. Onhemboete ukase mo'ã rei va'erã. Ha'e seve seve oiko-vy va'erã. Gwapixa-rehe onhe'ẽ rei rei va'erã. Gwu nhe'ẽ, osy nhe'ẽ omomba'e rei va'erã. Heko otima porã e'ỹ va'e gwapixa-pe ojekwaa va'erã. Ojekwaa va'erã Nhandejáry mboete e'ỹharã.
3 Heko porayhu e'ỹ va'erã, ojoporiahuvereko e'ỹ va'erã. Oapu-vy rei oiko va'erã gwapixa kwéry-rehe. Ójehe ndaipu'akái va'e. Heko poxy-vy rei oiko va'erã. Iporã va'erã gwive íxupe ndojohu porãiry.
4 Gwapixa oikwaa uka rei va'erã ija'e'ỹha-pe. Ipy'agwasu va'erã. Onhemomba'egwasu ukase rei va'erã. Nhandejáry-pe ohayhu e'ỹ va'erã. Onhembysaraiha omomba'egwasu va'erã Nhandejáry-pe omboyke-vy.
5 "Xe heroviaha tee va'e" he'i mo'ã va'erã ójehe. Ha ipy'a-py katu noĩry Nhandejáry remimoĩ imombaraete hagwã. Upeixagwa-pe gwive emboyke katu. Ani erepena teĩ hese kwéry.
6 Ãy oiko-ma voi ave upeixagwa hekoha vai va'e. "Xe aporombo'ehaty va'e" he'i mo'ã ójehe. "Xe aiko-ta voi nde róga gwy-py" he'i gwapixa-pe oporombotavy-vy. Omogwahẽ rire íxupe ombotavy oiko-vy hóga pygwa. Kunha hi'arandu e'ỹ va'e-pe ombotavy ohesa rerova uka-vy ójehe. Upeixagwa kunha ojejavy va'ety. Ojapose va'e rei-ma ojapo.

7 Hi'aranduse teĩ. Inhe'ẽ porã rendu-vy, “Anhetegwa voi nipo ra'e” nde'íry hese.
Hi'arandu va'erãgwe, inhe'ẽ rei ohendu-gwi.
8 Yma va'ekwe oiko va'ekwe hi'arandu va'erãgwe héry va'e Janes, Jambres ave. Moisés
amyrĩ nhe'ẽ ombojevyse mo'ã va'ekwe. Yma onhonhe'ẽ mbojevy jevy hagwe-rami, ãy
ave upéixa oiko upe hekoha vai va'e kwéry. Onhe'ẽmbojevy jevyse ave anhetegwa va'e
omboyke jevy hagwã. Hi'arandu va'erãgwe jepe, pytũ-my rei oiko va'e-rami joty oiko.
Ndogwerovia teéi-gwi, Nhandejáry remimboyke voi upe va'e.
9 Pya'e noporombotavyvéi-ma va'erã. Yma va'ekwe ojekwaa-ma myamyrĩ rekoha vai.
Ohexa kwaa va'ekwe hekoha-rehe. Upéixa ete ãy ohexa kwaa ave va'erã hese hekoha-
rehe. Oikwaa arã íxupe. Ha upe rire katu noporombotavyvéi-ma va'erã oiko-vy.

Paulo omombe'u Nhandejáry kwatia nhe'ẽ rehegwa nhe'ẽ (Rm 15.4; Tt 1.9; Tg 1.21; 2 Pe 1.19-21)

10 Ha nde ae katu xe reko kwaa-ma. Xe aporombo'e jave, xe moirũ-ma va'ekwe. Xe
reko rexa-ma. Xe rembiapo porã xe renonde-py xe remimoĩ ereikwaa-ma. Ereikwaa
voi Nhandejáry-rehe ajeroviaha. Xe reko kirirĩha ereikwaa-ma ave. Xe ajohayhuha, xe
ava e'ỹha ave ereikwaa-ma voi.
11 Xe aiko jave Antioquia tetã-my, Icônio tetã-my, Listra tetã-my ave, xe mbohasa asy
voi va'ekwe xe rereko asy-vy. Xe rereko asy ramo jepe, ndajeréi joty va'ekwe Hesu rape-
gwi. Xe rereko asy asy jave, xe resende sende joty va'ekwe Nhandejáry. Upéa xe-vy ojehu
va'ekwe gwive ereikwaa voi.*
12 Ha entéro ogwerovia tee va'e peteĩxa omoirũse va'e katu Cristo Hesu-pe ojerereko
asy va'erã.
13 Ha hekoha vai va'e, “Hekoha porã nipo ra'e” oipota mo'ã he'i ójehe. Onhemboete
ukase mo'ã. Upéa ivaive ive va'erã hekoha oho-vy. Oporombotavy rei va'erã oiko-vy.
Ha'e ae onhembotavy va'erã ave oiko-vy.
14 Ha nde ae katu erovia joty katu nde-vy hemimombe'ukwe. Hemimbojerovia
uka nde-vy erovia katu inhe'ẽ. “Anhete teegwa nipo ra'e” ere va'ekwe hese. Are-ma
hembiherovia uka nde-vy erovia joty inhe'ẽ. Ne mbo'eháry rekoporãha ereikwaa-ma
voi ereiko-vy.
15 Ne mitã ramogware ãy peve ereikwaa-ma voi va'ekwe ereiko-vy Nhandejáry kwatia
nhe'ẽ marangatu. Ãy peve erehendu ereiko-vy. Upéa nhe'ẽ ne mo'arandu va'e voi
erejerovia hagwã Nhandejáry Hesu Cristo-rehe ne resendeharã-rehe. Upeixagwa nhe'ẽ
erovia joty ereiko-vy.
16 Entéro Nhandejáry kwatia nhe'ẽ Nhandejáry rembihai ukakwe va'ekwe. Onhe'ẽ-
rupi oikwaa uka ihaiharã-pe imo'arandu-vy. Upe va'e nhe'ẽ-py nhanhombo'e. Upéa nhe'ẽ
rendu-vy jaikwaa jajejavyha. Upéa nhe'ẽ rendu-vy tape porã-rupi nhasẽ jaiko hagwã.
Upéa nhe'ẽ rendu-vy tekoha-rupi jaiko va'erã nhande py'a potĩ reheve.
17 Oipota Nhandejáry jaiko hembigwái ramo íxupe. Oipota nhahendu upe va'e nhe'ẽ
nhane arandupa hagwã, nhane rembiapo porã porã hagwã íxupe jaiko-vy.

4

Paulo oipota Timóteo gwetea'e reheve omombe'u Nhandejáry nhe'ẽ porã (Ef 5.15-16; 2 Pe 1.14)

1 Nhandejáry resa-py, Cristo Hesu resa-py ave amombe'u-ta nde-vy ne rembiaporã.
Ha'e ae hovagwy-py onhembo'y-ma va'erã entéro omano va'ekwe oikove vyteri va'erã
gwive ave. Peteĩ teĩ hembiapo apokwe-rami ogwereko va'erã íxupe kwéry. Ha'e ojekwaa
jevy ou-vy va'erã ko yvy-py enterove oĩ va'e gwive ruvixarã.

* **3:11** At 13.14-52; 14.1-20

2 Upéa-gwi ha'e ae hesa-py amombe'u-ta nde-vy ne rembiaporã. Emombe'u katu nhe'ẽ porã. Nde retea'e reheve emombe'u katu. Ne nhe'ẽ renduse ramo, ne nhe'ẽ nohenduséi ramo jepe, emombe'u meme joty íxupe. Ojejavy va'e-pe eikwaa uka íxupe hembiapokwe. Enhemonhe'ẽ katu íxupe emokyre'ỹ íxupe eremohembiapo porã-vy. Ereporombo'e mbo'e jave, ani erenhe'ẽ asy teĩ ne nhe'ẽ rendusere'ỹ va'e-pe.

3 Ogwahẽ va'erã Nhandejáry nhe'ẽ rendusere'ỹha áry. Upe ramo nohendusevéi va'erã nhe'ẽ porã. Ojapose va'e rei ojapo va'erã. Heta omombe'u joavy avy va'erã omogwahẽ ojéupe. "Orohendu va'erãte ore-vy oroipota pemombe'u" he'i va'erã gwemimogwahẽ porã-pe. "Ore remihenduse e'ỹ ani pemombe'u teĩ" he'i va'erã nhe'ẽ porã rendusere'ỹ-vy.

4 Anhetegwa va'e nhe'ẽ nohenduséiry va'erã voi. Inhe'ẽ rei va'e-pe ae katu ohenduse va'erã hikwái. "Anhetegwa" he'i mo'ã va'erã hese. Upéa-gwi ãy voi katu emombe'u nhe'ẽ porã. Ohendusere'ỹha áry ne'írã vyteri ogwahẽ jave, nde retea'e reheve emombe'u mbe'u joty íxupe kwéry.

5 Inhe'ẽ rei va'e ha'e kwéry ohendu va'erã. Nde ae katu nde pu'aka meme katu ndéjehe. Nde rereko asy ramo jepe, ani ereva teĩ joty Hesu rape-gwi. Emba'apo katu Nhandejáry-pe Hesu rehegwa nhe'ẽ porã eremosarambi hagwã. Ne rembiaporã gwive ejapopa katu ereiko-vy.

6 Xe rekovia ejapo. Ãy ijukapyrã-rami xe aime. Ogwahẽ-tama xe-vy xe mano hagwã áry.

7 Oĩ oripara hatã va'e. Ikyre'ỹ oripara hagwã oho-vy ogwahẽse ha-py ogwahẽ hagwã. Upéixa ete yma gwive xe kyre'ỹ aiko-vy nhe'ẽ porã mombe'u-vy ãy peve. Ha ko'ánga katu ogwahẽse ha-py ogwahẽ-ma va'e-rami oripara-vy, xe ajapo japo va'erã apy-py agwahẽ-ma. Cristo Hesu-rehe ajerovia tee-ma aiko-vy ajehesa rerova uka e'ỹ reheve.

8 Oripara va'e ogwahẽ ranheve va'e-pe ombohekovia. Upéixa ete xe-vy ave ombo-hekovia va'erã. Hemimbota ajapopa-gwi, oĩ xe-vy imarangatu ete va'e ome'ẽ va'erã xe-vy Cristo. Enterove va'e ha'e hembierekorã hembiapo apokwe-rehe. Upe áry-py naxe anhóiry hemimbohekoviarã. Entéro oha'arõ va'e-pe gwive ombohekovia va'erã íxupe.

Paulo omombe'u ojehegwigwa

9 Ne kyre'ỹ reheve eiko katu pya'e eregwahẽ hagwã xe ha-py.

10-12 Xe irũ kwéry xe rejapa-ma oje'ói-vy xe anho xe reja. Demas xe reja teko rei remimbojohu porã omomba'egwasuve-gwi. Tessalônia tetã-my oho xe reja-vy. Ha Crescente katu oho Galácia yvy-koty. Dalmácia yvy-koty oho Tito. Ha Tíquico amondo kuri íxupe Éfeso tetã-my. Lucas anho mante opyta xe ndive. Xe anho eterei. Upéa-gwi ne kyre'ỹ eregwahẽ hagwã xe ha-py. Ereju ramo, eju Marcos ndive. Amba'apo jave Nhandejáry-pe, ha'e xe pytygwõ voi oiko-vy.

13 Ereju ramo eru katu xe-vy xe ao jo'avy Trôade tetã-my aheja va'ekwe, Carpo róga-py aheja va'ekwe. Eru ave xe-vy xe kwatia. Vaka pire-rehe oĩ va'e nhe'ẽ aipota eterei ereru.

14 Oĩ Alexandre kwarepoti-rehe omba'apo va'ety. Ha'e ojapo vai xe-rehe. Hembiapokwe-rami ogwereko va'erã íxupe Nhandejáry.

15 Nhane nhe'ẽ ombojevy jevy upe va'e. Ema'ẽ katu hese. Háke upe va'e kwimba'e. Ejoko katu íxupe. Ojapo vai va'erã nde-rehe ave.

16 Mburuvixa xe rekoha-rehe oporandu ypy ramo xe-vy, "Nahembiapo vaíry ra'e Paulo" he'i va'erã ndoúiry xe yke-rehe onhembo'y-vy. Xe rejapa-ma xe anho oje'ói-vy hikwái. Ha'e kwéry hembiapo vai e'ỹ va'ekwe-rami togwereko íxupe Nhandejáry.

17 Ha xe ndive onhembo'y oĩ-vy va'e-rami, onhembo'y-ma oĩ-vy Nhandejáry xe yke-rehe xe mombaraete-vy xe monhe'ẽ hagwã. Upéa-gwi arosapukái voi imombe'u-vy judeu e'ỹ kwéry-pe. Entéro Hesu rehegwa nhe'ẽ gwive amombe'u. Heta tetã-gwi ou va'e hendu uka-vy amombe'u íxupe. Jagwarete juru-py aha vérami, xe repy jevy va'ekwe Nhandejáry. Ijuru-gwi xe pe'a vérami xe resende va'ekwe.

18 Ãy jagwarete juru-py vérami aha jevy ramo, xe-rehe ojapo vai ramo, xe repy jevy
jevy joty arã Nhandejáry. Xe resende va'ekwe-gwi aikwaa voi íxupe. Xe resende jevy voi
arã ave ãy. Mba'eve ojehu e'ỹ reheve xe-vy xe reraha va'erã voi yváy-py. Upe-py ha'e
anho mburuvixa va'erã voi upe-py. Tanhamomba'egwasu meme va'erã íxupe opa e'ỹ
reheve. Amém.
19 Emombe'u katu Áqüila-pe Priscila-pe ave xe mandu'aha hese. Onesíforo re'ýi-pe ave
emombe'u xe mandu'aha hese.
20 Erasto opyta Corinto tetã-my. Trófimo hasy-gwi aheja va'ekwe íxupe Mileto tetã-my.
21 Ne kyre'ỹ katu eregwahẽ hagwã xe ha-py ro'y e'ỹ-py. Nhande re'ýi Êubulo, Prudente,
Lino, Cláudia ndive omombe'u uka nde-vy omandu'aha nde-rehe. Ambue kwéry, nhande
re'ýi va'e omombe'u uka ave.
22 Toiko Nhandejáry nde rekoirũ ramo, Timóteo. Tapende rexakwaa porã rei Nhan-
dejáry pende rovasa-vy.

Paulo remimombe'ukwe Tito pegwarã
epístola de Paulo a Tito

Paulo omondo kwatia Tito pegwarã

1-4 Nde katu Tito, xe ra'y tee-rami, ereiko xe-vy. Hesu Cristo-rehe peteĩxa jajerovia-gwi ojoe'ýi voi nhande. Xe Paulo amondo-ta nde-vy xe nhe'ẽ kwatia-rehe. Xe Nhandejáry rembigwái va'e, Hesu Cristo remimondo va'e ave. Aipota ojeroviave hese he'yirã Nhandejáry oiporavo va'ekwe gwive. Aipota oikwaa porãve anhetegwa va'e Nhandejáry re'ýi rekorã. Nhandejáry nhane moingove meme va'e ondive. Upe va'e nhe'ẽ-rehe ajerovia voi. Upéa-gwi ajapo inhe'ẽ.

Yma va'ekwe, "Amoingove va'erã íxupe oiko hagwã xe ndive opa e'ỹ reheve" he'i va'ekwe nhande-rehe Nhandejáry. Ha'e ijapu e'ỹ reheve he'i upéixa. Nde'i reíry voi. Ãy oikwaa uka-ma katu nhande-vy yma he'i va'ekwe nhane renonderã mombe'u-vy. Hi'óra-py oikwaa uka-ma nhande-vy. Ombou va'ekwe inhe'ẽ oikwaa uka-vy nhande-vy. Ko'ã nhe'ẽ, "Emombe'u katu, Paulo" he'i va'ekwe xe-vy Nhandejáry. Omombe'u uka va'ekwe xe-vy xe remimombe'urã Nhandejáry nhane resendehaty. Upéa-gwi ajapo joty inhe'ẽ.

Amondo-ta nde-vy Tito xe nhe'ẽ kwatia-rehe. Tande rexakwaa rei katu Nhandejáry Nhande Ru, Nhandejáry Hesu Cristo ave. Tane mbopy'agwapy ave katu.

Paulo oipota Tito omoingo Hesu reroviaha rerekwarã (1 Tm 3.1-7)

5 Aipota erejapo ãy xe ajapo e'ỹ va'ekwe. Upéa-rehe oroheja kuri Creta yvy y mbyte-py oĩ va'e-py. Emoingo tetã tetã-rupi Hesu reroviaha rerekwarã. Emoingo ingo katu íxupe xe nde-vy ha'e hagwe-rami.

6 Heko porã va'e emoingo herekwarã. Imandu'a porã meme hese va'e emoingo herekwarã. Hembireko reta e'ỹ va'e peteĩ voi hembireko va'e. Ta'y kwéry, tajýry kwéry ave ojerovia-ma ave Hesu Cristo-rehe va'e. Upeixagwa mante emoingo herekwarã. Oĩ gwembireko ndive e'ỹ oiko va'e. Oĩ naimba'ereroviáiry va'e ta'ýry. Oĩ ta'ýry nohendúi va'e inhe'ẽ, ojapose va'e rei ojapo va'e. Oĩ heta imandu'a vai va'e ta'ýry-rehe. Ani upeixagwa eremoingo teĩ Hesu reroviaha rerekwarã ramo.

7 Ha herekwa Nhandejáry nhe'ẽ-py ae onhangareko Hesu reroviaha-rehe. Upéa-gwi imandu'a porã hese va'e ae katu emoingo herekwarã. Oĩ ha'e seve oiko va'e, ipoxy pya'e a'e va'e, oka'u va'e, oporonupã va'e, oipotave tave rei ojéupe gwarã pirapire va'e. Ani upeixagwa eremoingo teĩ Hesu reroviaha rerekwarã ramo.

8 Onhomogwahẽ uka porã rei va'e-pe ae katu emoingo herekwarã. Oĩ ave gwĩ enterove va'e ndive ipy'a porã va'e, inhakã porã va'e, tekoha-rupi oiko va'e, Nhandejáry-pe omboete va'e, ójehe ipu'aka va'e. Upeixagwa heko porã va'e-pe ae katu emoingo herekwarã.

9 Togwerovia porã anhetegwa va'e nhe'ẽ ojehesa rerova e'ỹ reheve. Nhambo'e hagwe-rami, togwerovia joty omombe'u hagwã anhetegwa va'e Hesu reroviaha-pe omokyre'ỹ hagwã. Onhe'ẽ mbojevy va'e-pe, "Neremombe'u porãi" he'i va'erã. Upeixagwa og-werovia tee va'e emoingo katu herekwarã.

10 Oĩ heta inhe'ẽngendu e'ỹ va'e. Onhe'ẽ rei oporombotavy-vy. Upéixa heta oĩ judeu reko-rupi oiko vyteri va'e, "Penhepirekytĩ uka katu" he'i va'e.

11 Upeixagwa-pe, "Anive erehekombo'e rei teĩ ereiko-vy" ere ae katu íxupe. Omokiriri hagwã inhe'ẽ rei rei va'e-pe emoingo katu Hesu reroviaha rerekwarã. Gwĩ oporom-botavy va'e ohesa rerova uka oiko-vy ójehe hóga-py oĩ va'e gwive. Ohekombo'e rei-vy

ohesa rerova uka ójehe. Oipota ójehe gwarã pirapire oporombotavy-vy. Upeixagwa-pe tomokirirĩ katu íxupe.
12 He'i araka'e hese hi'arandu va'e Creta yvy pygwa:
“Ijapu meme Creta yvy pygwa” he'i. “Mymba poxy-rami oiko va'e. Ipituva ramo jepe,
okaruse joty”
he'i araka'e oyvy pygwa-rehe Creta yvy pygwa-rehe.
13 Anhetegwa voi upe hi'arandu va'e remimombe'ukwe. Upéa-gwi emandari ndari katu oporombo'e rei va'e-pe: “Anive erembo'e vai rei teĩ” ere ae íxupe. “Togwerovia porã ae anhetegwa va'e nhe'ẽ porã” ere íxupe.
14 “Tapehendu e'ỹ katu judeu kwéry remimombe'u rei. Teko rei remimombe'u ave tapehendu e'ỹ katu. Anhetegwa nhe'ẽ porã ae katu pehendu” ere íxupe kwéry.
15 Oĩ ipy'a potĩ va'e. Ndaipóri imongy'aharã. Oĩ ave ipy'a ky'a va'e, Nhandejáry-rehe ojerovia e'ỹ va'e. Hembiapo porãse mo'ã oiko-vy, ha ojejavy joty oiko-vy, onhemongy'a rei joty oiko-vy. Ipy'a ky'a vaive ive oho-vy. Upéa-gwi, “Anive erehekombo'e rei teĩ” ere oporombo'e rei va'e-pe. Ha'e kwéry ipy'a vai. Hembiapo vai ramo jepe, notĩ kwaái joty okwa-vy.
16 “Oroheko kwaa-ma Nhandejáry-pe” he'i rei ójehe hikwái. Ha jahexa kwaa ramo katu hese, jaikwaa voi hekoha. “Ndohekokwaáiry nipo ra'e Nhandejáry-pe” ja'e hese. Nhandejáry rembijohu vai ojapo, nohenduséiry inhe'ẽ. Ha iporã va'e katu ndojaposéi voi. Upéa-gwi, “Anive erehekombo'e rei” ere íxupe.

2

Paulo oipota Tito ohekombo'e porã Hesu reroviaha-pe

1 Ha nde ae katu ehekombo'e porã Hesu reroviaha kwéry-pe. “Pehendu katu anhetegwa nhe'ẽ tekoha-rupi peiko-vy” ere íxupe.
2 Ha ituja va'e kwéry katu: “Ani peka'u teĩ peiko-vy” ere íxupe kwéry. “Penhemboete uka pende rapixa kwéry-pe. Ójehe ipu'aka va'e-rami peiko katu. Perovia porã katu anhetegwa nhe'ẽ. Pejohayhu tee katu peiko-vy. Pejerereko asy jave pekirirĩ joty katu peiko-vy” ere íxupe kwéry erenhemonhe'ẽ-vy.
3 Upéixa ave igwaigwĩ va'e kwéry-pe enhemonhe'ẽ katu: “Nhandejáry irũ reko-rupima peiko katu” ere íxupe. “Ani erenhe'ẽ rei rei teĩ nde rapixa-rehe. Ani ereka'u teĩ. Ereka'u ramo, ipu'aka va'erã opaixagwa rei nde-rehe. Ehekombo'e porã ae katu nde rapixa-pe” ere igwaigwĩ va'e kwéry-pe.
4 “Tekoha-rupi peiko pehekombo'e porã hagwã kunha omenda ramo va'e-pe. Kunha omenda ramo va'e tohayhu oména kwéry-pe. Tohayhu ave omemby kwéry-pe ave.
5 Toiko ójehe ipu'aka va'e-rami. Ojoeko-rupi porã toiko ome ndive hekopotĩ-vy. Topyta gwóga-py, tonhangareko omba'apo-vy. Taipy'a porã. Ome nhe'ẽ-rupi toiko. Tekoha-rupi toiko kunhagwe pono omonhe'ẽ vai uka Nhandejáry nhe'ẽ-rehe gwapixa kwéry” ere gwaigwĩ kwéry-pe.
6 Upéixa ete kwimba'e kwéry ipyahu va'e-pe ave enhemonhe'ẽ katu: “Ójehe ipu'aka va'e-rami, peiko katu” ere íxupe.
7 Ha nde ejehexa uka porã íxupe, nde reko-rami oiko hagwã kwimba'e kwéry ipyahu va'e. Erehekombo'e jave, ani erehekombo'e rei teĩ. Enhemboete uka katu íxupe kwéry.
8 Anhetegwa va'e emombe'u íxupe. Peteĩxa emombe'u porã meme katu. Aipo ramo ne nhe'ẽ ombojevy va'erãgwe nane nhe'ẽ mbojevýi va'erã. Otĩ va'erã ne nhe'ẽ mbojevy-ta mo'ã va'ekwe.
9 Ha onhemomba'apo uka va'e-pe enhemonhe'ẽ katu: “Pehendu meme katu nde járy nhe'ẽ” ere íxupe. “Oipota va'e gwive ejapo katu íxupe. Imbovy'a-vy ejapo íxupe. Ani erembohovái teĩ íxupe eremboete e'ỹ-vy.

10 Ani eremonda íxugwi. Ejehexa uka porã ae katu íxupe. Embojerovia uka katu íxupe
ndéjehe. Aipo ramo peteĩxa peiko meme katu ojehexa uka porã hagwã Nhandejáry
rekoha, ojohu porã hagwã pende rexaháry Nhandejáry nhane resendehaty rehegwa
nhe'ẽ" ere íxupe.
11 Nhandejáry nhande rexakwaa reihaty oikwaa uka-ma nhande-vy gwekoha nhande
kwéry kente kwéry-pe nhane resende hagwã. Upéa-gwi, "Enterove va'e resa-py peiko
porã katu Nhandejáry-pe pemboete-vy" ere upe pygwa-pe.
12-13 Upéixa nhande resendeha ramo oiko-gwi, "Anive erejapo xe aipota e'ỹ va'e, ani
erejapo nde erejapose va'e rei" he'i nhande-vy Nhandejáry nhande poriahuverekohaty.
Ko yvy-py jaiko jave, iporã ae nhande pu'aka nhandéjehe. Iporã jaiko nhande rekoha
jajejavy e'ỹ reheve Nhandejáry mbovy'a-vy, nhaha'arõ-vy íxupe. Nhandejáry Hesu Cristo
ou tee jevy va'erã nhande rovasaharã. Nhane remiha'arõ ou tee jevy va'erã. Ha'e tuvixa
mba'e, nhane resendeharã voi ha'e. Hendy mbaraete reheve, opu'aka reheve ou jevy
va'erã.
14 Yma va'ekwe ojejuka uka nhande-rehe ha-py omboyke hagwã nhandéhegwi nhane
rembiapo vaikwe, nhande py'a omopotĩ hagwã gwe'ýi marangaturã, nhane mokyre'ỹ
hagwã jajapo porã hagwã.
15 Upeixagwa nhe'ẽ-py ehekombo'e mbo'e íxupe. Emokyre'ỹ upe pygwa-pe ojapo
hagwã upéa nhe'ẽ. Ha henduse e'ỹha-pe katu enhemonhe'ẽ katu ojapo jevy hagwã.
Nhandejáry nhe'ẽ-py enhe'ẽ. "Ha'e ae onhe'ẽ-py rei onhemonhe'ẽ" ani ereheja he'i nde-
rehe. Ani ereheja nde-rehe onhe'ẽ vai.

3

Paulo omombe'u Hesu reroviaha rekorã

1 Aipota eremombe'u ko nhe'ẽ Hesu reroviaha-pe:
"Ani nde resarái mburuvixa kwéry-gwi. Gwĩ omanda va'e nhande-rehe, ani nde
resarái" ere íxupe. "Pene mandu'a meme katu hese pehendu hagwã inhe'ẽ" ere íxupe.
"Pejapo katu inhe'ẽ. Pene kyre'ỹ katu iporã va'e apo-vy.*
2 Ani erenhe'ẽ rei rei teĩ avave-rehe. Ani penhorairõ teĩ penhonhe'ẽ mbojevy jevy-vy.
Pende reko kirirĩ ae katu ojóupe. Pende py'a porã reheve ae katu ave pejogwereko" ere
Hesu reroviaha-pe.
3 Are va'ekwe nhande kwéry ave jaiko vai va'ekwe. Nhane arandu e'ỹ va'ekwe jaiko-
vy. Inhe'ẽ rendu e'ỹ-vy ave jaiko va'ekwe. Inhe'ẽ rei va'ekwe nhane mbotavy. Nanhande
pu'akái nhandéjehe va'ekwe opaixagwa ivai va'e teko rei ojapose va'e rei ojapo va'ekwe
jajapo hagwã. Nhande py'a pohýi va'ekwe jaiko-vy. Nhane mandu'a meme va'ekwe
nhane rembiapo vairã-rehe. Nhande rapixa mba'e jaipota rei nga'u va'ekwe. Ndaija'éiry
rei nhande-rehe nhande rapixa. Nanhande a'éiry ojóehe.
4 Ha Nhandejáry nhane resendeha ae katu, jajejavy ramo jepe ojehexa uka porã joty
nhande-vy va'ekwe. Nhande poriahuverekoha voi, nhande rayhuha voi Nhandejáry.
5 Ha'e nhane resende va'ekwe. Ndaha'éi nhane rembiapo porãkwe-rehe nhane resende
va'ekwe. Nhande poriahuvereko-gwi ae nhane resende va'ekwe. Upéi oiko-ma nhande
py'a-py Nhe'ẽ Marangatu tee va'e, nhanhemopotĩ hagwã, nhande reko tujakwe oipe'a
hagwã nhandéhegwi, nhanhembopyahu jevy hagwã jaiko-vy.*
6 Nhande py'a omohynyhẽ hagwã ombou va'ekwe nhande-vy Nhe'ẽ Marangatu tee
va'e-pe ome'ẽ rei-vy. Hesu Cristo nhane resendeha nhande rayhu-gwi, ou va'ekwe Nhe'ẽ
Marangatu tee va'e. Upéixa nhane resende va'ekwe.
7 Nhane resende va'ekwe nhande-vy gwarã nhaha'arõ va'e ome'ẽ hagwã nhande-
vy. "Ipy'a potĩ" he'i-gwi nhande-rehe nhande poriahuvereko-vy, oipota jaikove meme
indive. Upéa-gwi, "Peiko porã katu" ere meme Hesu reroviaha-pe.

* **3:1** Rm 13.1; 1 Pe 2.13-14 * **3:5** Ef 2.8-10; 1 Pe 1.3

8 Anhetegwa voi ko nhe'ẽ ha'e va'e nde-vy. Iporã erejerovia ko nhe'ẽ-rehe. Upéa-gwi
ani ne ate'ỹ teĩ erenhemonhe'ẽ-vy. Ne kyre'ỹ ae katu eremombe'u mbe'u-vy, Nhandejáry
reroviaha imongyre'ỹ-vy imohembiapo porã hagwã. Upéixa hembiapo porã ramo, iporã
voi katu. Enterove rembijohu porã hembiapo. Upéa-gwi enhemonhe'ẽ nhe'ẽ katu
ereiko-vy ereporombo'e-vy.*
9 Oĩ onhonhe'ẽ-rehe rei onhonhe'ẽ mbojevy jevy va'e. Ani erepena teĩ inhe'ẽ rei va'e-
rehe. Heta ijypykwe pykwe réry-rehe ani erepena teĩ. Judeu rekoha rehegwa nhe'ẽ-
rehe, ani erenhonhe'ẽ mbojevy jevy teĩ. Ani nde poxy erenhonhe'ẽ mbojevy-vy hese.
Upeixagwa inhe'ẽ rei nanhane mombaraetéiry. Upéa-gwi ani erepena teĩ hese. Ani ne
nhe'ẽngendu teĩ hese.
10 Oĩ ramo ndaijojaséiry va'e Hesu reroviaha ndive, “Anive erejapo upéa” ere íxupe.
Nane rendúi ramo, “Ani erejapo upéa” ere jevy íxupe. Mokõigwe ere íxupe. Upéi nane
rendúi joty ramo, anive eremoirũ íxupe.
11 Upeixagwa oheja ra'e Nhandejáry rape. Ojejavy va'ety rei oiko-vy. Ojekwaa porã
hese, ojehexa porã ave hekoha vaiha. Upéa-gwi ani eremoirũ teĩ íxupe kwéry.

Paulo omombe'u omandu'aha onhe'ẽ apy-vy

12 Amondo-ta nde-vy Ártemas para'e, Tíquico para'e. Ogwahẽ ramo oho-vy nde ha-py,
ne kyre'ỹ katu xe topa hagwã ereho-vy Nicópolis tetã-my. “Upe-py apyta-ta aha-vy ro'y
jave” ha'e kuri xe py'apy-py xejéupe.
13 Ha Zenas preso oheja va'e mosẽ ukaha katu Apolo ndive oho-tama oyvy-gwi.
Oho-tama jave, ne kyre'ỹ katu ave ipytygwõ-vy íxupe. Eme'ẽ íxupe hemikotevẽ oho
mombyryve hagwã.
14 Taikyre'ỹ ave entéro Hesu reroviaha gwive hembiapo porã hagwã, gwapixa
remikotevẽ me'ẽ-vy, oiko rei e'ỹ hagwã oporopytygwõ hagwã oiko-vy.
15 Opa-ta xe nhe'ẽ. Entéro Hesu reroviaha a-py oiko va'e omombe'u uka-ta peẽ-
my omandu'aha. Ore ave oromombe'u uka-ta ore mandu'aha pende-rehe. Entéro
Hesu reroviaha ne ndive oiko va'e ore rayhu va'e, oromombe'u uka-ta ave íxupe ore
mandu'aha. Peẽ kwéry-pe tapende rexakwaa rei katu Nhandejáry pende rovasa-vy.
Amém.

* **3:8** 1 Tm 1.3-4; 2 Tm 2.14

Paulo remimombe'ukwe Filemom pegwarã
epístola de Paulo a Filemom

1 Xe, Paulo, Hesu rehegwa nhe'ẽ amombe'u meme-gwi ko'ãy aime ko'a-py preso. Timóteo opyta xe ndive xe moirũ hagwã rei. Ko'ãy araha uka-ta peteĩ kwatia-py nhe'ẽ nde-vy gwarã. Nde, Filemom, ore irũ tee voi, ore rembihayhu va'e voi nde. Ore ramigwa ave nde eremombe'u mbe'u Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ ereiko-vy. Ko va'e nhe'ẽ ahai-ta nde-vy gwarã.
2 Ne ndive oime va'e kwéry pegwarã ave. Oime nipo ra'e Hesu reroviaha kwéry ne ndivegwa. Oime ra'e Áfia ne ndive. Ha'e ojerovia tee-ma ave Hesu-rehegwi opyta-ma xe-vy xe reindy-rami. Oime ra'e Arquipo. Ha'e ore irũ oiko-vy omombe'u meme-gwi Hesu Cristo nhe'ẽ. Oime ave ra'e gwĩ nde ha-py onhomboaty aty meme va'e Hesu Cristo-pe omboete hagwã. Íxupe kwéry gwarã ave ahai-ta ko va'e kwatia.
3 Nhandejáry Tupã Nhande Ru katu tapende rexakwaa rei. Tapene mbopy'agwapy ave. Nhandejáry Hesu Cristo ave tapende rexakwaa rei. Tapene mbopy'agwapy ave.

Filemom oporohayhu ojerovia-gwi Hesu-rehe

4-5 Xe atimã meme voi Nhandejáry-pe nde-rehe Filemom. Nhandejáry-pe ajapo ramo oração, xe mandu'a meme va'e voi nde-rehe. Xe ahendu nhe'ẽ porã ne rerakwã. Nde, erehayhu tee voi Nhandejáry Hesu-rehe ojerovia va'e kwéry-pe. Xe ne rerakwã porã ahendu ramo avy'a voi. Upéixa avy'a aikwaa ramo nde erejerovia porã Nhandejáry Hesu Cristo-rehe. Ambojeupi ramo Nhandejáry-pe xe nhe'ẽ xe mandu'a meme voi nde-rehe.
6 Ajerure íxupe nhane pavẽ-gwi nhane mo'arandu porãve rãve hagwã Hesu Cristo remime'ẽgwe-rehe. Ore, nde ave jajerovia Hesu Cristo-rehe. Peteĩxa nhaime-gwi indive, Nhandejáry ohovasa vasa nhande-vy nhande rekove. Upe jeovasa Nhandejáry nhande-vy ome'ẽ va'ekwe jaikwaa porãve rãve hagwã ajerure íxupe.
7 Xe ryvy-rami voi xe-vy ereiko, Filemom. Xe aikwaa-ma ramo ne rerakwã porã xe mongyre'ỹ-ma voi xe ave xe mbovy'a tee-vy eremongyre'ỹ-gwi gwĩ Nhandejáry-rehe ojerovia va'e kwéry-pe. Upéa-gwi xe avy'a voi.

Paulo ojerure Filemom-pe omogwahẽ porã jevy hagwã gwembigwái Onésimo-pe

8 Xe, Paulo, Cristo nhe'ẽ aikwaa porã-gwi ome'ẽ arã ne rembiaporã amombe'u hagwã nde-vy. Ha xe katu nda'e mo'ãi joty ne rembiapo porãrã-rehe. Erejerovia porã-gwi Nhandejáry-rehe, xe ndajepy'apýi voi nde-rehe.
9 Nhandejáry Hesu Cristo rembigwái voi xe. Inhe'ẽ amombe'u-gwi aime preso ko'ãy. Aikwaa erejapo arã xe remimbota. Orohayhu eterei-gwi ae xe ndorojokwaiséiry voi.
10 Ajerurese mate nde-vy ne rembigwaikwe Onésimo-rehe. Ha'e-ma preso aime ramo amombe'u va'ekwe íxupe Nhandejáry Hesu Cristo nhe'ẽ. Ãy ha'e ojerovia-ma ave Hesu Cristo-rehe. Upéa-gwi ko'ãy xe ra'y-rami voi areko íxupe.
11 Yma nipo araka'e ha'e natembigwái porãi voi nipo araka'e nde-vy. Ko'ãy katu xe pytygwõ porã voi oiko-vy. Xe-vy xe pytygwõ porãha-rami ave ha'e ne pytygwõ porã arã nde-vy.
12 Amondo jevy-ta íxupe nde róga-py ãy. Xe rembiayhu voi Onésimo. Ogwahẽ ramo nde róga-py ani ae ne mandu'a teĩ hembiapo vaikwe-rehe. Xe-vy xe mogwahẽ porãha-rami ave emogwahẽ porã katu íxupe igwahẽ iho ramo.*
13 Ha'e jepe kuri xe xejéupe Onésimo oiko meme hagwã xe ndive. Upéixa ramo ae ne rembiaporãgwe ha'e ojapo va'erã xe ndive ko'a-py. Nhandejáry Hesu Cristo rehegwa

* **1:12** Cl 4.9

nhe'ẽ amombe'u meme-gwi xe moĩ-ma a-py preso. Onésimo opyta ave preso-gwi xe moirũ a-py.
14 Aipota peve rei opyta xe ndive Onésimo. Nde ae xe rexakwaa ramo ereme'ẽ arã xe-vy. Aikwaa voi xe nde naxe nhe'ẽ mbojevýi arã ha upéa-gwi xe ndajerureséiry. Nde py'a gwive ae ereme'ẽse ramo ereme'ẽ arã xe-vy.
15 Xe ha'e-ta nde-vy: Ikatu arã ja'e Onésimo-rehe. Ha'e sapy'a ete osẽ araka'e nde róy-gwi. Ko'ãy oike jevy nde róy-py oiko meme jevy hagwã ne ndive.
16 Ko'ãy oho ramo nde róy-py ha'e, ndaha'evéi-ma tembigwái ramo anho mate oiko hagwã. Nhande-rami ave-ma oiko-gwi, ko'ãy Hesu Cristo-rehe ojerovia-gwi, nhande ryvy mirĩ-ramima jahayhu tee arã íxupe. Xe ahayhu tee voi íxupe. Nde katu xéhegwi erehayhuve va'erã íxupe. Ne ndive oiko-gwi, Hesu-rehe ojerovia-gwi ave erehayhuve va'erã íxupe.
17 Xe-rehe ere ramo “Paulo xe irũ voi”, xe rerekoha-rami ave ereko Onésimo-pe. Xe-vy xe mogwahẽha-rami joty emogwahẽ porã katu íxupe.
18 Sapy'a osẽ ramo araka'e oho-vy nde róy-gwi. Ojapo vai nipo araka'e nde-rehe. Oreve para'e nde-vy. Oreve ramo nde-vy, xe ae apaga arã nde-vy ireveha.
19 Xe Paulo, xe po-rupi ahai nde-vy amondo hagwã ko xe nhe'ẽ. Oreve ramo nde-vy Onésimo, apaga arã nde-vy ireveha. Xe natekotevẽi oromomandu'a gwĩ va'e-rehe: nde erereve va'e-rami erepyta xe-vy. Xe-rehe ha-py ereiko-ma nde Hesu reroviaha ramo.
20 Opa xe rembijerure erejapo ramo xe-vy, upéixa ramo xe mbovy'a va'erã. Aipota xe rembijerure erejapo xe-vy, Hesu Cristo-rehe erejerovia-magwi xe-ramima ave ereiko. Upéixa ramo xe mbovy'a arã, peteĩxa Hesu-rehe jajerovia-gwi.
21 Ko'a-rami ahai nde-vy xe nhe'ẽ. Aikwaa porã voi xe ne nhe'ẽngendu voi nde. Upéa-gwi xe rembijerure-gwi erejapove va'erã voi xe-vy.
22 Ko'ãy katu ajerure ambue va'e-rehe nde-vy erembosako'i hagwã xe-vy nde róga-py aha ramo upe-py ake hagwã. Aikwaa voi pembojeupi meme ramo Nhandejáry-pe pene nhe'ẽ xe-rehe, voi asẽ jevy arã ko'a-gwi aha jevy hagwã pende ha-py.

Paulo, inhirũ kwéry ndive, omondo omandu'aha

23 Epafras, Hesu-rehe ojerovia-gwi ha'e ave oĩ preso xe ndive ko'a-py. Ha'e ave omondo-ta nde-vy omarandu.
24 Xe irũ kwéry, Marcos, Aristarco, ha Demas, Lucas, ha'e kwéry xe moirũ rei va'e voi. Ha'e kwéry ave omondo-ta nde-vy omarandu.
25 Tapende rovasa porã porã katu Nhandejáry Hesu Cristo pende rexakwaa rei-vy. Pende py'a gwive tapende rovasa.

Hebreu kwéry pegwarã
epístola aos hebreus

Tuvixave mba'e Cristo Nhandejáry ra'y Nhandejáry rembigwái kwéry-gwi

1-3 Nhandejáry omombe'u uka meme nhande-vy ojehegwa nhe'ẽ. Yma va'ekwe gwembigwái kwéry-pe omombe'u uka nhane mo'arandu hagwã. Ko'ãy ae katu omombe'u gwa'ýry tee-pe nhane mo'arandu hagwã ta'ýry. Yma, yma va'ekwe heta eterei oiko inhe'ẽ-py omombe'u va'ety. Ha Nhandejáry omombe'u uka va'ekwe íxupe kwéry. Upéi ha'e kwéry omombe'u jevy nhane rembypy-pe inhe'ẽ. Nomombe'upáiry Nhandejáry nhe'ẽ. Íxupe omombe'u uka hagwe-rami ae, ha'e kwéry omombe'u jevy nhane rembypy-pe. Nhandejáry ohexa uka íxupe kwéry hembiexagwe omombe'u jevy hagwã. Ohendu uka ave íxupe kwéry hemiendukwe ndukwe omombe'u jevy hagwã. Gwembigwái meme oiporu va'ekwe nhane mo'arandu hagwã. Ha ãy katu gwa'ýry tee-pe omombe'u ukapa nhane mo'arandu hagwã. Ãy ta'ýry tee omombe'u va'ety ramo opyta. Gwu-gwi ohendu va'ekwe omombe'u. Ha'e Nhandejáry rembiporavo opamba'e jaryrã voi. Íxupe ae Nhandejáry ojapo uka ko yvy, áry, ygwasu ave. Gwa'ýry reko-rehe ombojekwaa-ma gweko porã teeha. Gwu rekoha-ramima voi ave oiko ta'ýry. Heko ambue e'ỹ va'e voi-ma ha'e. Onhe'ẽ-py entéro mba'e omoingo meme ta'ýry. Imbaraete tee voi inhe'ẽ. Ha'e omopotĩ va'ekwe nhande py'a jajejavy rire. Ha upe rire katu oho jevy yváy-py ogwapy hagwã. Nhandejáry, upe Tupãgwasu tee tuvixave va'e yke-rehe ijakatúa-koty ogwapy-ma oĩ-vy.

4 "Xe rembigwái" nde'íry íxupe Nhandejáry. "Xe ra'y" he'i ae íxupe. Upéixa ramo ombotuvixave mba'e íxupe. Ha gwembigwái kwéry yváy pygwa-pe katu, nombotuvixa mba'e etéiry Nhandejáry. Upéa-gwi Nhandejáry rembigwái pa'ũ-my ndogwapýi voi ha'e. Nhandejáry yke-rehe ae ogwapy oĩ-vy.

5 Ha Nhandejáry gwembigwái kwéry-pe katu nde'íry:
"Nde ko xe ra'y tee voi"
nde'íry íxupe kwéry.
"Ko'ãy katu amombe'u-ta enterovéa-pe. Ko va'e xe ra'y tee voiha"
nde'íry ave gwembigwái kwéry-rehe.
"Areko va'erã íxupe túvy-rami. Xe ra'y ramo oiko va'erã"*
nde'íry ave araka'e Nhandejáry gwembigwái kwéry-rehe. Upéa-gwi tuvixave mba'e Nhandejáry ra'y Nhandejáry rembigwái kwéry-gwi.

6 Upéi he'i ave araka'e Nhandejáry:
"Tomboete katu íxupe entéro xe rembigwái gwive"*
he'i araka'e Nhandejáry gwa'ýry-rehe ko yvy-py imbou-vy.

7 Ha hembigwái kwéry-rehe katu he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ a-rami:
"Hemimondo va'e, omondo íxupe Nhandejáry yvytu ramo. Tata rendy-rami rei voi hembigwái oiko"*
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.

8 Ha Nhandejáry ra'y-rehe katu he'i:
"Ore Járy, ereiko meme va'erã ore ruvixa ramo. Erepa e'ỹ reheve ereiko meme va'erã" he'i. "Eremanda porã meme va'erã ore-rehe kwéry. Ore rembiapo apokwe-rehe ore rereko va'erã" he'i.

9 "Hembiapo porã va'e erejohu porã íxupe. Ha hembiapo vai va'e katu nande a'éiry hese. Upéa-gwi Nhandejáry nde Járy nde poravo-ma. Ne mbovy'a verei hagwã ne irũ

* **1:5** Sl 2.7; 2 Sm 7.14 * **1:6** Dt 32.43 * **1:7** Sl 104.4

gwéry-gwi nde poravo-ma. Ne irũ ovy'a ramo jepe, nome'ẽiry joty íxupe nde vy'aha-rami Nhandejáry"*
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ Nhandejáry ra'y-rehe.
10 Upéi he'i jevy Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:
"Yma va'ekwe, ore Járy, erejapo va'ekwe ko yvy. Áry ave ne rembiapokwe voi.
11-12 Onhehundi va'erã ne rembiapokwe ha nde katu nerenhehundíry va'erã voi. Erepa e'ỹ reheve ereikove va'erã. Nhande ao osorove rove. Upéi nhamboyke íxupe. Upe rire nhahekoviarõ va'erã íxupe. Upéixa ete nhande ao tuja-rami ko yvy áry ndive itujave jave va'erã" he'i. "Upéi hekoviarõ-vy eremboyke-ma va'erã erejapo va'ekwe. Ha nde katu erenhehekoviarõ e'ỹ va'erã voi. Eremanotaha áry nogwahẽ mo'ãvéi-ma va'erã nde-vy" he'i. "Ereikove meme va'erã"*
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ Nhandejáry ra'y Hesu-rehe.
13 Ha ndaha'éi gwembigwái kwéry-pe ha'e he'i:
"Egwapy katu xe yke-rehe, xe akatúa-koty. Xe orombopu'aka va'erã nde a'e'ỹha-rehe.
Orombopu'aka peve eregwapy va'erã ereĩ-vy xe yke-rehe"*
he'i ramo Nhandejáry ndaha'éi hembigwái pegwarã. Gwa'ýry tee pegwarã nhe'ẽ ae upe va'e.
14 Ha Nhandejáry rembigwái yváy pygwa, jahexa e'ỹ va'e katu, hemimbou nhane pytygwõ hagwã voi ombou. Gwemiresende senderã-rehe ombou.*

2

Ndaipóri Cristo-rami nhane resendeharã

1 Ndoikóiry Cristo-rami nhane resendeharã. Upéa-gwi ma'erã nerehendu porãiry nhe'ẽ porã nde-vy omombe'u va'ekwe. Iporã katu nhahendu meme upe nhe'ẽ jajehesa rerova e'ỹ hagwã íxugwi, pono nhakanhy kanóa-rami y-rupi ojererosyry uka oho-vy va'e-rami.
2 Yma araka'e yváy pygwa omombe'u araka'e nhane ramói amyrĩ-pe. Nhandejáry nhe'ẽ omombe'u araka'e. Imbaraete he'i va'ekwe. Upéa-gwi inhe'ẽ-rehe opyrũ va'e gwive, inhe'ẽ renduse e'ỹha va'e gwive, ogwereko asy va'ekwe íxupe Nhandejáry hembiapokwe-rehe.
3 Ha upe rire katu ojekwaa-ma oĩ-vy va'ekwe nhane resendeharã. Ha'eixagwa ndaipóri. Upéa-gwi nhapena e'ỹ ramo hese, ndoikói ni peteĩ nhane resendeharã. Heseve'ỹ ndaipóri nhane resende va'erã. Aipo ramo, mbava'e-rami po nhane resende va'erã. Nhanhehundipa-ma va'erã voi nhande kwéry. Ha Nhandejáry Hesu ha'e ae onhe'ẽ ojéhegwi omombe'u ranhe va'ekwe nhande-vy nhane resende hagwã. Ha henduhare he'i, "Anhetegwa tee voi" he'i va'ekwe nhande-vy inhe'ẽ-rehe.
4 Upe ramo Nhandejáry oikwaa uka ave nhande-vy inhe'ẽ anhetegwa voiha. Herovi-apyrã-rupi hembiapo porã va'ekwe. Jahexa e'ỹ va'e ohexa uka nhande-vy. Hexapyrã-rupi hembiapo porã porã va'ekwe. Ha Nhe'ẽ Marangatu tee va'e katu peteĩ teĩ nhande reko rekorã ome'ẽ me'ẽ va'ekwe nhande-vy. Hemimbota-rupi ome'ẽ nhande-vy nhande reko rekorã jaikwaa hagwã inhe'ẽ anhetegwa voiha.

Nhande rekoha-rami oiko va'ekwe Hesu Cristo nhande rape járy ramo (Fp 2.5-9)

5 Ãy oromombe'u-ta peẽ-my ko yvy rehegwa, Nhandejáry remimoatyrõmba va'erã. He'i ramo:
"Pende pu'aka va'erã xe amoatyrõmba va'erã-rehe"
ndaha'éi gwembigwái-pe he'i upéa. Kente kwéry-pe ae he'i va'ekwe:
"Nde pu'aka va'erã hese"
he'i va'ekwe yvy ipyahu va'erã-rehe.

---

* **1:9** Sl 45.6-7 * **1:11-12** Sl 102.25-27 * **1:13** Sl 110.1 * **1:14** Ef 2.11-22; Cl 1.15-23

6 Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ a-rami:
“Ore Járy, ore kwéry ndaha'éi ore tuvixave va'e. Ha ne mandu'a porã joty ore-rehe. Teko
rei ramo jepe ore, erepena joty ore-rehe.
7 Sapy'a ete eremboeteve ne rembigwái kwéry yváy pygwa-pe. Ha upe rire katu ore
momba'egwasu-ma va'ekwe, ore mbotuvixa mba'e ete voi va'ekwe.
8 Entéro mba'e jaryrã ore moingo-ma va'ekwe, he'i Nhandejáry-pe.”
Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ kente kwéry-rehe. Pejeapysaka katu upe Nhandejáry kwatia nhe'ẽ-rehe:
“Opamba'e jaryrã ore moingo-ma”
he'i voi Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. Ha opamba'e katu entéro mba'e-pe gwive he'ise. Ha ko'ánga katu ne'írã ojekwaa hexapyrã-rupi nhande entéro mba'e járy ramo jaikomaha.
9 Ha upe nhande ramigwa Hesu katu, jahexa kwaa voi hese hekoha porã tee voiha. Sapy'a ete-ma Nhandejáry hakate'ỹve gwembigwái yváy pygwa kwéry-rehe. Oipota ohasa asy Hesu nhande-rehe ha-py. Nhande rovasase voi Nhandejáry nhande rexakwaa rei-vy. Upéa-rehe ojejuka uka va'ekwe Hesu nhande-rehe ha-py. Nhande rekovía omano va'ekwe. Upéa-gwi ãy omomba'egwasu jevy-ma íxupe Nhandejáry. “Nde ko tuvixave mba'e va'e voi” he'i Hesu-pe. Mburuvixagwasu-ramo ogwereko íxupe.*
10 Iporã katu Nhandejáry ogwereko upéixa gwa'ýry. Entéro mba'e moingohaty voi Nhandejáry. Ojéupe gwarã omoingopa va'ekwe. Ogwenogwahẽse heru-vy ojéupe gwe'ýi kwéry hendive oiko porã hagwã heko tee-rupi. Upéa-gwi: “Iporã katu” he'i, “Erehasa asy nde eremboagwyje hagwã xe nhe'ẽ, ereiko hagwã kente kwéry resende teeha ramo, hape járy ramo ave, ereru hagwã xe-vy xe re'ýi kwéry-pe gwive” he'i Hesu-pe Nhandejáry.
11 Ha nhane mopotĩ va'e Hesu Ru, ha'e Nhandejáry voi. Nhane mopotĩ rire nhande Ru ramo oiko ave Nhandejáry. Hesu Ru nhande Ru voi ave. Upéa-gwi Hesu Nhandejáry ra'y tee ramo jepe, “Xe ryvy kwéry, xe reindy kwéry” he'i joty va'erã nhande-rehe kwéry. Nanhamotĩry nhande Ryke'y-pe. Nahakate'ỹiry ójehe. “Xe ryvy kwéry, xe reindy kwéry” he'i ramo nhande-vy, ndojehekorenotĩry nhandéhegwi.
12 Upéixa he'i Hesu nhe'ẽ kwatia-rehe onhemoĩ va'ekwe:
“Amombe'u-ta nde rehegwa xe ryvy kwéry-pe. Atýra-py aporahéi-ta oromboete-vy”*
he'i ójehe Hesu Nhandejáry-pe.
13 Upéi he'i jevy:
“Ajerovia-ma aĩ-vy va'erã hese”
he'i Nhandejáry-rehe Hesu. Upéi he'i jevy:
“Nhandejáry ra'y kwéry, gwĩ omonhangareko uka xe-vy va'e katu amoirũ-ma xe”*
he'i va'ekwe ohai-vy Hesu nhe'ẽ kwatia-rehe.
14 Ha nhande kwéry katu, Nhandejáry reko rupi e'ỹ jaiko. Nhandejáry reko e'ỹ nhande jareko. Teko rei voi nhande. Ha, “Xe ryvy” he'i joty nhande-vy Hesu. He'ýi kwéry voi nhande. Upéa-gwi ha'e katu oiko-ma ave nhande rugwy re'ýi ramo. Ojejuka ukase omosẽ hagwã anháy ruvixa pono anháy ipu'aka gwĩ omano va'erã-rehe, imongyhyje-vy íxupe kwéry.
15 Oresendese katu gwĩ ójehe imytu'e'ỹ va'e-pe gwive. Imitã gwive ndaipu'akáiry ójehe ojei hagwã anháy ruvixa po-gwi. Upeixagwa kente-pe oresendese voi.
16 Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe. Gwĩ ójehe ipu'aka e'ỹ va'e-pe, Hesu oipytygwõ voi. Ndaha'éi yváy pygwa hemipytygwõ va'e. Nhande kwéry, Abraão remiarirõ joapyri pyri va'e-pe ae oipytygwõ.
17 Nhane pytygwõse-gwi, nhande rekoha-ramima oiko va'ekwe. Nhande reko ra'ãmba voi va'ekwe. Jaikoha-ramima ha'e oiko ave voi va'ekwe. Nhande-vy ojehu va'e

* **2:9** Sl 8.4-6 * **2:12** Sl 22.22 * **2:13** Is 8.17-18

gwive, ojehu ave íxupe. Nhande-rami oiko. Tyvýry kwéry-rami, heindy kwéry-rami ha'e oiko-ma va'ekwe. Oikose va'ekwe nhande-vy gwarã pa'i ruvixagwasu-rami, nhande poriahuverekoharã. Hese jajerovia va'erã oiko va'ekwe pa'i ruvixagwasu-rami. Oipotagwi Nhandejáry nhane renogwahẽ íxupe oiko va'ekwe pa'i ruvixagwasu-rami. Ha'e omboykese nhandéhegwi nhane rembiapo vai va'ekwe Nhandejáry ndive nhande joja hagwã jaiko-vy.
18 Ha'e katu nhande-rami ojerereko asy va'ekwe ombojejavyse mo'ã íxupe-gwi anháy ruvixa. Upéa-gwi ãy ha'e nhane pytygwõ kwaa voi. Ha'e-rami ramo, nhane mbojejavy javyse jevy ramo anháy, ha'e nhane pytygwõ kwaa voi pono jajejavy.

3

Hesu onhemboeteve va'e Moisés amyrĩ-gwi

1 Ãy, xe re'ýi kwéry, Nhandejáry re'ýi voi peẽ. Pende reko marangatu va'e. Hemienói voi peẽ yváy-py peiko hagwã. Pene arandu kena peikwaa hagwã Hesu rehegwa nhe'ẽ. Ha'e Nhandejáry remimbou pa'i ruvixagwasu-rami. Upéa rehegwa nhamombe'u jaiko-vy.
2 Hembiaporã Nhandejáry remime'ẽgwe ojapopa voi. Ndaipóri ojapo e'ỹ va'e. Ha'e-rami Moisés amyrĩ ave hembiapo gwive ojapopa, Nhandejáry re'ýi-rehe omba'apo-vy.*
3 Ha, "Nhane moingovehare nhamboeteve voi hemimoingove-gwi" ja'e. Upéixa ramo, iporã katu nhamboete Moisés-pe. Ha Hesu katu iporã nhambotuvixa eteve íxupe.
4 Ndoikói hemimoingove va'e omoingovehaty e'ỹ reheve. Ha enterove va'e moingovehaty va'e voi Nhandejáry.
5 Ha Moisés Nhandejáry rembigwái ramo rei oiko va'ekwe. Ojapopa va'ekwe ha'e gwembiaporã Nhandejáry re'ýi-rehe omba'apo-vy. "Emombe'u katu atýra-py eremombe'u hagwã ha'e va'erã" he'i va'ekwe íxupe Nhandejáry.
6 Ha Cristo katu ta'ýry tee voi. Ojapopa íxupe he'i va'ekwe Nhandejáry, Nhandejáry re'ýi kwéry-rehe onhangareko-vy. Nhandejáry re'ýi tee voi nhande kwéry ave. Nhande kyhyje e'ỹ ramo, Hesu ogwahẽ jevytaha javy'a meme ramo nhaha'arõ tee-vy, he'ýi tee voi nhande.

Aníke pejehesa rerova teĩ Cristo-gwi

7 Pejeapysaka katu Nhandejáry kwatia nhe'ẽ-rehe, Nhe'ẽ Marangatu tee va'e he'i va'ekwe-rehe pejeapysaka. Yma he'i va'ekwe a-rami voi:
"Ko'ãy Nhandejáry nhe'ẽ pehendu ramo,
8 ani ijapysa e'ỹ va'e-rami peiko teĩ. Yma va'ekwe pene ramoigwasu kwéry yma gware nohenduséiry va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ. Tekwaty e'ỹ-my oiko jave, ombovyte vyte va'ekwe Nhandejáry-pe. Ani peiko teĩ ha'e kwéry heko-rupi"
he'i myamyrĩ pene ramoigwasu kwéry-rehe.
9 "Upe-py tekwaty e'ỹ-my xe mboyvyte vyte va'ekwe pene ramói nhagwe va'ekwe:
> Nhahendu e'ỹ ramo jepe, ndogweropoxýi arã nhane rembiapo Nhandejáry, he'i mo'ã xe-rehe hikwái" he'i. "Quarenta ro'y xe rembiapo porã porã rexahare voi pene ramói. Hexapyrã-rupi xe rembiapo porã ramo jepe, xe mbovyte vyte xe rendu e'ỹ-vy.

10 Upéa-rehe ha'e xejéupe, Areko asy va'erã íxupe kwéry hembiapokwe-rehe. Xéhegwi ojehesa rerova meme oiko-vy. Ndohoséi tape porã-rupi. Tekoha porã-rehe, Tekoha porã, nde'íry. Aipo ramo, amoingo asy va'erã íxupe kwéry hembiapo-rehe.
11 Upéixa ramo ha'e ete-ma xejéupe, Ndopytavéi-ma va'erã xe aime ha-py xe ndive opytu'u hagwã. Areko asy va'erã íxupe kwéry hembiapo-rehe, ha'e xejéupe, he'i Nhandejáry nhane ramói amyrĩ kwéry-rehe."*

* **3:2** Nm 12.7 * **3:11** Nm 14.22-23; Jd 5

Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ nhane ramoigwasu-rehe.*
12 Upéixa ramo, xe re'ýi kwéry, "Xáke" peje katu pendéjehe. Ndaipotái pene pa'ũ-my
hekoha vai va'e, herovia e'ỹha pene pa'ũ-my ndaipotái. Upe va'e ojehesa rerova arã
Nhandejáry hekove tee va'e-gwi. Nhande reko irũ-gwi ojehesa rerova va'erã.
13 Aipota ae penhemonhe'ẽ nhe'ẽ meme ojóupe: "Ani peiko teĩ ijapysa e'ỹ va'e-rami.
Ani pene mbotavy teĩ anháy pene mbojejavy uka hagwã" peje katu ojóupe. Ko'ẽ ko'ẽ
penhemonhe'ẽ ojóupe peiko-vy. Onhe'ẽ vyteri jave nhande-vy Nhandejáry, "Ãy voi" peje.
"Ãy voi pehendu katu ko'ãy omombe'u va'e" peje katu ojóupe.
14 Ãy Cristo re'ýi voi nhande. Are-ma jajerovia tee jaiko-vy hese. Ha ndajajerevéi
ramo íxugwi nhamano peve, he'ýi teerã voi jaiko íxupe nhande. Ndajajehesa rerova
ukái ramo íxugwi, jatopa peve íxupe, he'ýi teerã voi jaiko íxupe nhande. Upéa-gwi aníke
penhemonhe'ẽ e'ỹ teĩ ojóupe.
15 A-rami he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:
"Ko'ãy, Nhandejáry nhe'ẽ pehendu ramo, ani kena erenhembohesae sae teĩ inhe'ẽ
rendusere'ỹ-vy. Yma va'ekwe myamyrĩ pene ramói nohenduséiry va'ekwe Nhan-
dejáry nhe'ẽ. Ani peẽ peiko teĩ heko kwéry-rupi"*
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.
16 Upéa kwatia nhe'ẽ-rehe pejeapysaka katu. Kiva'e po yma gware Nhandejáry nhe'ẽ
renduse e'ỹha, amombe'u-ta peẽ-my. Gwĩ Egito yvy-gwi Moisés rembierahakwe gwive
voi.
17 Upéi kiva'e rembiapo yma gware po Nhandejáry rembiereko asy quarenta ro'y va'e
amombe'u-ta peẽ-my. Gwĩ ojejavy va'ekwe voi. Omano hagwe-py upe-py rei opyta
va'ekwe hetekwe tekwaty e'ỹ-my.
18 Upéi kiva'e-pe po, "Ndapeikovéi-ma va'erã xe aime ha-py xe ndive petongea hagwã"
nde'i reíry, amombe'u-ta peẽ-my. Inhe'ẽ renduse e'ỹha-pe he'i upéa.
19 Upéixa ramo ma'erã po ndoikovéi-ma Nhandejáry ndive, jaikwaa-ma voi. Ndog-
weroviái-gwi íxupe ndoikóiry hendive.*

4

1 Upéa-gwi nhanhangareko porã katu nhandéjehe. Nhahendu katu Nhandejáry nhe'ẽ:
"Peiko va'erã xe aime ha-py xe ndive pepytu'u hagwã"
he'i ete va'ekwe nhande-vy Nhandejáry. Upéa nhe'ẽ imbaraete joty. Upéa-gwi xáke, ani
erejere teĩ íxugwi. Nhanhangareko porã katu nhandéjehe jarovia tee hagwã. Ndoroipotái
he'i para'e pende-rehe: "Kóa ndoikovéi-ma va'erã Nhandejáry ndive hendive opytu'u
hagwã. Upéa ndoiko mo'ãvéi-ma va'erã hendive" upéa ndoroipotái he'i pende-rehe
kwéry.
2 Yma gware-pe omombe'u va'ekwe upe nhe'ẽ porã. Ãy omombe'u hagwe-rami íxupe,
omombe'u nhande-vy ave. Yma gware-pe omombe'u rei nipo ra'e. Ndogweroviái
araka'e hemimombe'u.
3 Ha nhande kwéry jarovia va'e katu jaiko-ma va'erã Nhandejáry ndive japytu'u hagwã
hendive. Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ inhe'ẽ rendu e'ỹhare-rehe:
"Ha'e ete-ma xejéupe. Ha'e kwéry ndopytái va'erã xe aime ha-py xe ndive otongea hagwã.
Areko asy va'erã íxupe, ha'e xejéupe."*
Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ yma gware-rehe. Yma ete araka'e japytu'u hagwã
ojapopa ramo jepe Nhandejáry, he'i joty upéa. Ojapo rire ko mundo, ojapopa-ma voi.
Ndaiporivéi-ma ojapo va'erã.
4 Oĩ Nhandejáry kwatia nhe'ẽ he'i va'e a-rami sete aryha-rehe:
"Sete aryha-py opytu'u-ma Nhandejáry omba'apoha-gwi"*

* **3:11** Sl 95.7-11 * **3:15** Sl 95.7-8 * **3:19** Nm 14.1-35 * **4:3** Sl 95.11 * **4:4** Gn 2.2

he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.
5 Upéi he'i jevy Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:

“Ha'e kwéry naxe moirũi va'erã voi xe ndive otongea hagwã”*
he'i onhe'ẽ rendu e'ỹhare-rehe.
6 Upéixa gwĩ upe nhe'ẽ porã rendu ranhehare rei katu, nomoirũi-ma Nhandejáry-pe opytu'u hagwã hendive. Ndogweroviái-gwi araka'e nomoirũiry íxupe. Ha oĩ joty inhirurã, “Iporã pepytu'u Nhandejáry ndive” he'i va'erã íxupe oĩ joty. Upéa jaikwaa voi.
7 Nhandejáry omoĩ jevy-ma nhande-vy japytu'uha óra. “Ko'ãy” he'i-gwi Davi amyrĩ Nhandejáry nhe'ẽ-py, jaikwaa voi. Upéa-gwi oĩ joty opytu'uharã. Ha Nhandejáry nhe'ẽ renduse e'ỹhare omano are rire katu, omombe'u va'ekwe nhande-vy Davi amyrĩ Nhandejáry nhe'ẽ-py, kwatia-rehe omoĩ-vy onhe'ẽ:

“Ko'ãy inhe'ẽ pehendu ramo, ani ijapysa e'ỹ va'e-rami peiko teĩ.”*
Upéixa he'i va'ekwe Davi Nhandejáry nhe'ẽ-py. Upéa nhe'ẽ amombe'u kuri peẽ-my.
8 Ãy oĩ he'i va'erã mo'ã: “Josué amyrĩ ko omombytu'u-ma va'ekwe nhane ramoigwasu kwéry-pe” he'i va'erã mo'ã. Ha nomombytu'úiry íxupe kwéry va'ekwe. Josué omombytu'u ramo íxupe kwéry ra'e, “Amoĩ jevy-ta pepytu'u hagwã óra” nde'íry arã ra'e Nhandejáry.*
9 Upéa-gwi oĩ joty nhande Nhandejáry re'ýi pegwarã japytu'u hagwã ha'óra nhamoirũ hagwã Nhandejáry-pe japytu'u meme hagwã.
10 Nhandejáry-pe nhamoirũ va'e gwive japytu'u hagwã nanhamba'apovéi-ma va'erã. Nhandejáry opytu'u hagwe-rami ave japytu'u-ma va'erã nhande.
11 Aníke nhande kaigwe teĩ. Nhamoirũ katu Nhandejáry-pe nhane kyre'ỹ reheve, japytu'u hagwã hendive. Aníke nhande nhaheko ra'ã teĩ ni peteĩ yma gware inhe'ẽ renduse e'ỹ va'e-pe. Ha'e kwéry heko-rupi jarovia e'ỹ ramo katu, ndikatúi nhamoirũ Nhandejáry-pe japytu'u hagwã hendive. Nhanhehundi arã.
12 Ha Nhandejáry nhe'ẽ tekove oikoha-rami oiko. Opa-rupi oho. Okanhy va'e gwive ombojekwaa uka. Ha kyse hãi joja va'e katu, nhande kutupa voi. Nhande kutu nhande rete gwive, nhande py'a gwive jepe nhande kutu ave. Upéixa upe kyse-rami Nhandejáry nhe'ẽ. Ombojekwaa ukave kave entéro nhande py'apy-py oĩ va'e gwive. Ndaipóri nhande py'a-py, nhande rete-rehe ave okanhy va'e íxugwi. Ojohupa nhande rete-rehe nhande py'a-rehe ave. Pya'e ohexa kwaa nhande-rehe nhande rekoha. Jajapose va'e ave oikwaapa voi. Ndikatúi mba'eve okanhy íxugwi.
13 Hemimoingove gwive ojekwaapa Nhandejáry resa-py. Ha'e katu nhane monhe'ẽ uka va'erã gwovagwy-py, nhane monhe'ẽ uka va'erã peteĩ teĩ nhande kwéry-pe. Upéa-gwi nhanhangareko porã katu nhandéjehe ani hagwã nhahenduse e'ỹ inhe'ẽ. Jarovia tee joty inhe'ẽ.

Pa'i ruvixagwasu-rami voi Hesu

14 Ha Hesu katu Nhandejáry ra'y tee voi. Ha'e ohasa va'ekwe oho-vy yváy-py. Nhande-rehe koty imarangatu ete va'e-py oikeha-rami pa'i ruvixagwasu, oike ave yváy-py Hesu. Nhande-rehe oho upe-py pa'i ruvixagwasu-rami. Upéa-gwi ani pemombe'u e'ỹ teĩ atýra-py Hesu rehegwa nhe'ẽ. Perovia porã tee katu íxupe.
15 Ha'e onhangareko porã nhande-rehe pa'i ruvixagwasu-rami. Oiko ramo va'ekwe ko yvy-py, nhande-rami oiko va'ekwe. Nhande mbojejavyseha-rami ave, ombojejavyse mo'ã va'ekwe oiko-vy íxupe Satanás. Nhande-rami jepe oiko va'ekwe, ndojejavýi joty voi oiko-vy va'ekwe. Upéa-gwi hape-gwi nhande resa rerova ukase ramo, nhande poriahuvereko kwaa voi ha'e. Jahasa asy jave, nhande, ha'e imandu'a gwekokwe-rehe nhande poriahuvereko-vy.

---

* **4:5** Sl 95.11 * **4:7** Sl 95.7-8 * **4:8** Dt 31.7; Js 22.4

16 Upéa-gwi nhamoirũ katu Hesu-pe. Ha'e ogwapy haty-py ogwapy oĩ-vy. Nhatĩ e'ỹ reheve nhamoirũ íxupe nhande rexakwaa reihaty-pe. Nhande poriahuvereko va'erã. Nhaikotevẽ ramo, ha'e nhane pytygwõ va'e voi.

5

1 Ko'ánga amombe'u-ta peẽ-my pa'i ruvixagwasu rehegwa nhe'ẽ Hesu-pe pemoirũ hagwã petĩ e'ỹ reheve. Nhane pa'ũ-gwi ojeporavo pa'i ruvixagwasurã. Upéi nhamoĩ íxupe nhande rekovía omba'apo hagwã Nhandejáry-pe. Jaipota ome'ẽ Nhandejáry-pe hemimbota. Jaipota ome'ẽ íxupe ijukapyrã pono nhande rereko asy, hekovía omboyke hagwã nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe.
2 Upe pa'i ruvixagwasu ko yvy pygwa nhande-rami ojejavy va'e. Ohekombo'ese íxupe ave anháy ohesa rerova uka hagwã ójehe. Nhande kwéry-rami oiko-gwi, oiporiahuvereko kwaa ojejavy va'e-pe. Hi'arandu e'ỹ va'e-pe ae ogwereko porã.
3 Upéixa ramo ome'ẽ-ta ramo Nhandejáry-pe nhane rembiapo vaikwe-rehe ijukapyrã, tome'ẽ ranhe ave ójehe ójehe gwarã.
4 Ndoikói avave pa'i ruvixagwasu ramo ojéhegwi rei. Onhemboete ukase-gwi rei ndoikói. Ohenói ae íxupe Nhandejáry pa'i ruvixagwasu ramo oiko hagwã. Upéixa voi ohenói va'ekwe myamyrĩ Arão pa'i ruvixagwasu oiko hagwã.*
5 Upéixa ete Cristo ave katu Nhandejáry remienói voi. Ndoikói pa'i ruvixagwasu-rami onhemboete ukase-gwi. Nhandejáry remimoingo ae voi ha'e. Upéixa he'i Cristo-rehe Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:
"Nde ko xe ra'y tee voi. Ko'ãy katu amombe'u-ta enterovéa-pe: Ko va'e xe ra'y tee voi"*
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.
6 Upéi he'i jevy Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:
"Nde ko ereiko meme va'erã pa'i ruvixagwasu-rami. Myamyrĩ Melquisedeque reko-rupi ereiko va'erã opa e'ỹ reheve"*
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. Upéixa ramo onhe'ẽ-py mante ndoikóiry voi pa'i ruvixagwasu-rami. Nhandejáry remimoingo ae.
7 Oiko jave va'ekwe nhande-rami ko yvy ári, ojerure rure Nhandejáry-pe onhe'ẽ omondo mondo-vy. Hasẽ jave ojerure íxupe. Nomanoséi-gwi ojahe'o-vy ojerure ojéupe oresende kwaa va'e-pe. Oração ojapo ramo, ohendu inhe'ẽ Túvy. Gwu remimbota ojapose-gwi, ohendu voi gwa'ýry nhe'ẽ ave Túvy. Nomanoséi jepe, ojapose joty Gwu-pe hemimbota.
8 Ta'ýry jepe, ohasa asy oiko-vy. Ohasa asy jave Gwu reko rupive pive-ma oiko, Gwu remimbota gwive ojapopa ete-ma oiko-vy.
9 Ha upe rire katu Nhandejáry he'i va'ekwe íxupe onhemboagwyje rire, oiko-ma inhe'ẽ renduha gwive resendeharã. Nhane moingoveharã oiko, hendive jaiko meme ete hagwã.
10 Ha'e Nhandejáry remimoĩ pa'i ruvixagwasu-rami oiko hagwã, Melquisedeque reko-rupi oiko hagwã hemimoĩ voi.

Penhangareko katu pendéjehe pono pejehesa rerova uka (1 Co 3.1-2; 14.20; Ef 4.14-15)

11 Heta oĩ Melquisedeque rehegwa nhe'ẽ oromombe'u va'erã. Ha ko'ánga katu hasy xe-vy aikwaa uka hagwã peẽ-my Melquisedeque rehegwa nhe'ẽ, napene arandu porãvéiry-gwi.
12-14 Are-ma aikwaa uka uka mo'ã peẽ-my aiko-vy. Ma'erã ndapeikwaái araka'e. Ma'erã ndapeikwaa ukái araka'e pende re'ýi kwéry-pe. Ha ko'ánga katu onhembo'e e'ỹ va'e-rami peiko-ma joty. Peẽ, peikotevẽ jevy pene mbo'eharã-rehe onhepyrũ jevy pene mbo'e-vy Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ-py. Nhane mitã'i ho'u va'e kamby. Kakwaa

* **5:4** Êx 28.1 * **5:5** Sl 2.7 * **5:6** Sl 110.4

va'e remi'urã ndo'úi. Upéixa mitã'i reko-rupi oiko va'e, kamby ho'u va'e-rami voi oiko. Ndoikwaái vyteri tekoha porã, ivai para'e iporã para'e nde'íry oiko-vy voi ha'e. Ha okakwaa va'e katu kakwaa va'e rembi'u ho'u kwaa voi. Upéixa ete hi'arandu va'e kakwaa va'e rembi'u ho'u va'e-rami oiko. Areve-ma oiko-gwi arandu-rupi, inharandu porãve-ma oikwaa hagwã tekoha porã, iporã para'e, ivai para'e oikwaa porãmba voi ha'e. Ha peẽ katu kamby ho'u verei va'e vérami joty peiko. Mitã hi'arandu e'ỹ va'e-rami joty peiko.*

6

1-2 Upéa-gwi anive nhanhombo'e mbo'e gwĩ ojerovia ramo va'e pegwarã nhe'ẽ-rehe. Nhambo'e mbo'e hagwe-rami jevy nome'ẽiry voi nhanhombo'e jevy. Penhombo'eve eve ae katu jaikwaa porãve rãve rei hagwã nhande-vy gwarã nhane arandu porãve hagwã. Ne'írã ogwerovia tee va'e-pe: "Pejerovia katu Nhandejáry-rehe" ja'e. "Perova katu pende rekoha tujakwe" ja'e íxupe kwéry. Jaikwaa uka íxupe nhanhemongaraiha. Inhakã ári nhande po nhamoĩha jaikwaa uka ave íxupe. "Oikove jevy va'erã omano va'ekwe" ja'e ave íxupe. "Ojapo japo va'ekwe-rehe ogwereko va'erã enterovéa-pe Nhandejáry" ja'e ne'írã ogwerovia tee va'e-pe.

3 Ãy jaikwaa porãve rãve ae katu nhande-vy gwarã nhe'ẽ nhane arandu porãve hagwã nhande. Ha Nhandejáry nhane mo'aranduse ramo katu, nhahendu va'erã upéa nhe'ẽ.

4-6 Pejeapysaka porã katu xe nhe'ẽ-rehe. Oĩ omo'arandu va'e íxupe mo'ã, arakatu-py oiko va'e-rami mo'ã oiko. Nhandejáry remime'ẽ ome'ẽ va'ekwe íxupe. Ipy'a-py Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oiko-ma va'ekwe. Ãygwa avave ohexa e'ỹ va'e Cristo rembiapo porã rexahare voi. "Iporã porã nipo ra'e Nhandejáry nhe'ẽ" he'i ojohu porã-vy. Upéa rehegwa Cristo rape-gwi ova ramo, ndikatuvéi-ma jarova uka jevy íxupe hekoha. Ojere-ma ramo Nhandejáry ra'y-gwi, yma ogwereko hagwe-rami jevy ogwereko Cristo-pe. Okurusugwasu-rehe ojuka íxupe va'ekwe-rami oiko íxupe upe íxugwi ojere va'e. Ojapose va'e ojapo jevy Cristo-rehe. Atýra-py omotĩ íxupe onhembohory-vy hese.

7 Ãy amombe'u-ta peẽ-my arandu rehegwa nhe'ẽ temitỹ rehegwa nhe'ẽ-rami. Oime yvy. Upe-py oky oky rire omohu'ũ porã íxupe. Upéi omohenhói porã temitỹ ijáry-pe. Upéa yvy Nhandejáry omoporãve rãve upe gwembiapokwe.

8 Ha omohenhói e'ỹ ramo katu ijáry-pe, okakwaa henhói-vy ramo jai nhuatĩ reheve, onhemitỹ rei ra'e. Ojaty hagwe-rehe rei opyta. "Anive erembohoky teĩ" he'i-ta para'e íxupe Nhandejáry. Ndoipotavéi henhói. "Tata-py ohapy va'erã" he'i-ta para'e íxupe Nhandejáry.

9 Upéa nhe'ẽ amombe'u-ma peẽ-my penhangareko porã hagwã pendéjehe tape porã-gwi pejehesa rerova e'ỹ hagwã. Ha xe re'ýi kwéry, ahexa kwaa porã-ma pende-rehe pende rekoha porã: "Ndovaléi ojáry-pe" nda'e mo'ãi joty pende-rehe. "Ohovasa porã-ma va'erã íxupe Nhandejáry" ha'e-ta ae joty pende-rehe. "Ohepy-vy oresende-ma va'erã íxupe" ha'e-ta xe pende-rehe.

10 Hekoha porã voi Nhandejáry. Ndahesarái mo'ãi voi pene rembiapo porã-gwi. Pehayhu íxupe peiko-vy. Pehayhu-gwi peipytygwõ va'ekwe heroviaha kwéry-pe. Ko'ánga ete peve peipytygwõ peiko-vy íxupe kwéry. Upe pene rembiapo-gwi ndahesaráiry va'erã Nhandejáry.

11 Aipota peteĩ teĩ pene kyre'ỹ peipyhy hagwã tape porã Hesu ou jevytaha áry peve. Ndapejeréi ramo íxugwi, pehexa va'erã pene remiha'arõ Hesu ou jevy ramo.

12 Ndaipotái pene ate'ỹ. Oĩ ogwerovia ku'a ku'a e'ỹ va'e. Ojere e'ỹ reheve ogwerovia tee oiko-vy. Ome'ẽ va'erã íxupe Nhandejáry, "Ame'ẽ va'erã peẽ-my" nde'i reíry va'ekwe. Upe va'e rehegwa tapehekora'ã katu íxupe. Upeixagwa reko-rupi ae tapeiko katu.

---

* **5:12-14** Gn 22.16-17

He'i ete hagwe-ramima ojapo voi Nhandejáry

13 Yma va'ekwe Nhandejáry, “Orohovasa va'erã” nde'i reíry va'ekwe Abraão-pe. “Xe
ha'e hagwe-ramima ajapo va'erã” he'i ete va'ekwe. Ha Nhandejáry-gwi ndaipóri tuvixave
va'e. Upéa-gwi ha'e ae gwéry-py “Orohovasa va'erã” he'i ete va'ekwe Abraão-pe.
14 “Nda'e reíry-ta nde-vy”
he'i.
“Orohovasa va'erã. Ne remiarirõ joapyri pyri ambohe'ýi va'erã”
he'i ete Abraão-pe.
15 Upéi oha'arõ tee tee va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ. Oha'arõ rire oiko va'ekwe íxupe
Nhandejáry he'i hagwe-rami.
16 Ha nhande kwéry katu, “Ajapo va'erã katu xe ha'e hagwe-rami” ja'e ramo, im-
baraeteve va'e réry ae jaiporu. “Héry-py ajapo va'erã voi xe ha'e hagwe-rami” ja'e. Upéixa
ja'e ramo, nanhamombe'u mbe'u reíry ojóupe.
17 Upéixa ete, “Peẽ-my gwarã ame'ẽ va'erã peẽ-my” he'i ramo Nhandejáry, oikwaa uka
porãseve nhande-vy okambia e'ỹha onhe'ẽ. Upéa oikwaa uka porãve rãve hagwã nhande-
vy, “Naxe nhe'ẽ reíry, imbaraete voi xe nhe'ẽ. Xe réry-py xe ajapo va'erã xe ha'e hagwe-
rami” he'i.
18 Upéixa ramo Nhandejáry, “Xe ha'e hagwe-rami ajapo va'erã” he'i ramo “Xe réry-py
ajapo va'erã” he'i ramo ave ha'e, ndaijapúiry voi. Inhe'ẽ apu e'ỹ va'e ha'e. Nhande
mbopy'agwapy-ma Nhandejáry. Hesendeharã oĩ ha-py pya'e oripara hagwã oho-vy
ojapura va'ekwe-rami voi nhande. “He'i hagwe-rami ajapo va'erã” ja'e kwaa ojóupe
nhamoirũ-gwi íxupe. Upéixa ja'e omombaraete-gwi nhande py'a.
19-20 Inhe'ẽ nhaha'arõ tee jave, imbaraete voi nhande py'a nhande kyhyje e'ỹ reheve.
Nhande py'amirĩ e'ỹ reheve nhaha'arõ inhe'ẽ. Ndajajehesa rerova ukái inhe'ẽ-gwi.
Ipokatu voi ha'e inhe'ẽ, ijapu e'ỹ va'e voi ha'e. Nonhekambiáiry voi inhe'ẽ. Ko yvy-py
oĩ va'ekwe Nhandejáry koty py-py ao-py ijopiapyre. Tuvixa ijopiaha nhande jokoharã
pono jaike rei koty imarangatu ete va'e onhegwahẽ e'ỹ ha-py. Ãy katu nhagwahẽ va'erã
jaha-vy Nhandejáry ae oiko ha-py. Ndaiporivéi-ma nhande jokoharã. Upe pete ogwahẽ
ranhe va'ekwe Hesu oho-vy nhande-rehe ha-py. Upe pete oho-ma oiko hagwã pa'i
ruvixagwasu-rami. Melquisedeque reko-rupi oiko meme va'erã pa'i-rami nhande-rehe
ha-py.

7

Melquisedeque amyrĩ rehegwa nhe'ẽ

1 Ãy amombe'u-ta peẽ-my Melquisedeque amyrĩ rehegwa nhe'ẽ. Oiko araka'e Salém
tetã ruvixagwasu ramo. Pa'i ramo oiko araka'e. Nhandejáry Tupãgwasu rembigwairã
oiko araka'e. Ha'e ohogwaitĩ va'ekwe Abraão amyrĩ-pe. Abraão ojuka ra'e gwĩ mburu-
vixagwasu ipoxy va'e-pe. Ha upéi katu ojuka rire upe mburuvixa ipoxy va'e-pe, ou jevy-
ma gwóga-py. Upe-ma ramo gwóga-koty ou jevy-ma ramo, ou ohogwaitĩ íxupe va'ekwe
Melquisedeque. Upéi he'i íxupe: “Nhandejáry tande rovasa” he'i Abraão-pe.
2 Upe ramo Abraão omboja'o ja'o mburuvixa ijukapyre mba'ekwe gwive ome'ẽ hagwã
Melquisedeque-pe íxupe gwarã. Décima parte ome'ẽ íxupe. Cada dez-gwi oipe'a peteĩ
ime'ẽ-vy íxupe nueve oheja hagwã ojéupe. Upéixa décima parte he'i va'e ome'ẽ íxupe. Upe
íxupe ome'ẽ ranhe va'e héry ranhe voi Melquisedeque. Melquisedeque he'ise nhande
ruvixagwasu hekoha porã va'e. Melquisedeque oiko araka'e Salém tetã ruvixagwasu
ramo. Nhande ruvixagwasu nhane mbopy'agwapyhaty voi-pe he'ise upéa héry.
3 Ndajaikwaái kiva'e po araka'e túvy isy ave. Kiva'e po araka'e hembypy nomombe'úi
Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. Ndajaikwaái ave mba'e óra po oiko araka'e, araka'e po omano
ave ndajaikwaái voi. Ha'e oiko meme pa'i ramo, opa e'ỹ reheve oiko ha'e. Nhandejáry
ra'y tee Cristo rekoha-rupi oiko voi.

4 Pejeapysaka porã katu xe nhe'ẽ-rehe. Gwembieraha va'e omboja'o Abraão heraha-vy mburuvixa amyrĩ mba'ekwe rehegwa ome'ẽ hagwã íxupe. Décima parte ome'ẽ íxupe gwarã. Nhandejáry pegwarã-ma ome'ẽ íxupe. Ha Abraão nhane rembypy voi, ha'e tuvixa mba'e voi. Ha Melquisedeque-pe katu ome'ẽ joty íxupe gwarã hembieraha-gwi. Upéa-gwi Melquisedeque tuvixave va'e nipo ra'e íxugwi.
5 Ãy amombe'u-ta peẽ-my Levi amyrĩ remiarirõ joapyri pyri rehegwa nhe'ẽ. Ha'e kwéry ave Abraão amyrĩ remiarirõ joapyri pyri voi. Ha'e kwéry pa'i ramo oiko-ma va'ekwe. He'i va'ekwe gwe'ýi kwéry-pe: "Moisés amyrĩ nhe'ẽgwe pejapo katu. Peiko katu hemimombe'ukwe-rupi. Peme'ẽ katu ore-vy pene remimboja'okwe ore-vy gwarã" he'i gwe'ýi kwéry-pe. He'ýi Abraão remiarirõ joapyri pyri ramo jepe, he'i joty gwe'ýi-pe upe nhe'ẽ.
6 Ha Melquisedeque katu ndaha'éi upe pa'i kwéry re'ýi, ndaha'éi Levi remiarirõ kwéry va'e. Ndaha'éi, "Xe orohovasa va'erã" he'i Nhandejáry íxupe va'e Abraão-rami. Pa'i kwéry re'ýi ndaha'éi ramo jepe, Moisés amyrĩ nhe'ẽ-py gwemimboja'o ome'ẽ íxupe va'e e'ỹ ramo jepe, ome'ẽ joty íxupe Abraão gwemimboja'o. Décima parte he'i va'e ime'ẽ-vy omboja'o joty íxupe. "Nhandejáry tande rovasa katu" he'i ave Abraão-pe.
7 Ha "Nhandejáry tande rovasa" he'i va'e tuvixave va'e gwembihovasa-gwi. Gwembihovasa va'e-gwi tuvixave va'e ohovasa va'e. Upéa nhe'ẽ ndaipóri "Ijapu" he'i va'erã hese. Anhetegwa voi upéa nhe'ẽ. Upéa-gwi upe myamyrĩ Melquisedeque tuvixave va'e voi Abraão amyrĩ-gwi.
8 Pejeapysaka porã jevy katu xe nhe'ẽ-rehe. Upe "Peme'ẽ katu ore-vy pene remimboja'o ore-vy gwarã" he'i va'ekwe, nhande-rami oiko va'ekwe omano va'erã voi. Ha upe mburuvixagwasu katu, Abraão ome'ẽ va'ekwe íxupe va'e hemimboja'okwe, upe va'e oikove voi. "Omano-ma va'ekwe" nde'íry hese Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.
9-10 Ha myamyrĩ pa'i Levi-pe, hemiarirõ-pe ave katu ome'ẽ me'ẽ íxupe va'ekwe he'ýi gwemimboja'okwe. Ha Levi katu, upe mburuvixagwasu-pe ome'ẽ va'e-rami ave. Tamoigwasu Abraão ohogwaitĩ ramo upe mburuvixa Melquisedeque, ome'ẽ va'ekwe Melquisedeque-pe gwemimboja'okwe. Upéixa ramo ne'írã vyteri oiko ramo jepe, hemiarirõ Levi ome'ẽ joty mburuvixa-pe. "Tamói ome'ẽ ramo, ome'ẽ va'e-rami ave" ja'e Levi-rehe.*
11 Ha Nhandejáry omoingo va'ekwe Levi amyrĩ hemiarirõ kwéry-pe ave pa'i kwéry ramo, judeu rembypy oiko porã hagwã ha'e gwekoha-rupi. Upe pa'i kwéry oipytygwõ tygwõ rei judeu rembypy-pe. Ha nonhemboagwyjéi va'ekwe Nhandejáry he'i va'ekwe íxupe. Moisés remimombe'ukwe tekoha-rupi rei oiko ramo, nomboagwyjéi va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ oiko-vy. Heroagwyjeharãgwe. Omboagwyje ramo ra'e, ndojekwaavéi arã ra'e pa'i ambue Melquisedeque rekoha-rupi oiko-vy ra'e. Oiko meme arã ra'e gwĩ pa'i kwéry Levi remiarirõ Arão amyrĩ rekoha-rupi.*
12 Ha gwĩ pa'i kwéry omba'apo rei va'ekwe judeu kwéry omboagwyje hagwã mo'ã Nhandejáry nhe'ẽ. Upéa-gwi Nhandejáry ohekoviarõse ramo pa'i rekoha, ohekoviarõ ave Moisés remimombe'ukwe tekoha. Ndaipokatuvéi-ma upe tekoha rehegwa nhe'ẽ pa'i ramo nhane moingo hagwã. Ijapy-ma voi nhande-vy upe tekoha.
13 Ha Nhandejáry Hesu-rehe katu he'i:
"Nde ko ereiko meme va'erã pa'i-rami"
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ. Myamyrĩ Levi ndaha'éiry tamói, Hesu ramói. Hesu re'ýi nomba'apói Nhandejáry róga-py. Omoka'ẽ-vy Nhandejáry-pe nomba'apói he'ýive.
14 Ha myamyrĩ Judá katu Nhandejáry Hesu ramói voi. Judá remiarirõ joapyri pyri-pe "Peiko katu pa'i ramo" nde'íry Moisés amyrĩ. Upéa-gwi Nhandejáry Hesu ndoikói gwĩ Levi amyrĩ remiarirõ pa'i kwéry reko-rupi. Pa'i ambue-rami ae ha'e oiko-ma va'ekwe.

Hesu oiko va'ekwe peteĩ pa'i ambue-rami. Melquisedeque rekokwe-rupi oiko va'ekwe

* **7:9-10** Gn 14.17-20 * **7:11** Sl 110.4

15 Amombe'uve-ta peẽ-my peikwaa porãve hagwã pa'i ambue rehegwa nhe'ẽ. Ojehexa
uka-ma va'ekwe peteĩ Melquisedeque ramigwa. Pa'i ambue-rami ojehexa uka.
16 Pa'i Levi remiarirõ e'ỹ voi ha'e. Upéa-gwi ndoikói outro pa'i kwéry-rami. Oiko ha'e ae
pa'i ruvixagwasu-rami nomanovéi hagwã oikove jevy-gwi.
17 Upéa-rehe he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:
"Nde ko ereiko meme va'erã pa'i-rami. Melquisedeque amyrĩ rekovía ereiko va'erã"
he'i íxupe.
18-19 Ha ãy katu ndaipokatuvéi-ma yma gware remimombe'ukwe tekoha. Yma Moisés
remimombe'ukwe-rupi oikose va'ekwe mo'ã. Nomboagwyjéi-ma va'ekwe Nhandejáry
nhe'ẽ. Upéa-gwi oiko rei va'ekwe upe tekoha-rupi. Naimbaraetevéi yma gware he'i
va'ekwe. Ha ko'ánga katu iporãve nhande-vy gwarã nhande nhaha'arõ tee va'e-pe. Upe
pa'i ambue Nhandejáry irũ ramo nhane moingo va'e-rehe ãy katu jajerovia voi.
20 Outro kwéry onhemoingo va'ekwe-rami nomoingói pa'i-rami Hesu-pe Nhandejáry:
"Xe réry-py ha'e ete-ta peẽ-my. Peiko katu pa'i-rami" nde'íry outro kwéry-pe.
21 Ha Hesu-pe katu he'i:
"Xe ae xe réry-py nda'e reíry-ta nde-vy. Eiko katu pa'i-rami"
he'i ete íxupe.
Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:
"Xe ha'e hagwe-rami voi ajapo va'erã, he'i. Xe réry-pyma ajapo va'erã, he'i onhe'ẽ-vy.
Nakambiáiry va'erã voi katu xe xe nhe'ẽ, he'i ójehe Nhandejáry. Ereiko meme
va'erã pa'i-rami erepa e'ỹ reheve" he'i Hesu-pe Nhandejáry.
Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.
22 Yma va'ekwe, "Xe nhe'ẽ renduha-pe ahovasa va'erã" he'i ramo nhande-vy, nhamo-
porã voi va'ekwe onhonhe'ẽ va'ekwe. Ha ko'ánga katu, iporãve voi nhande-vy inhe'ẽ.
"Omano-gwi xe ra'y, orohovasa vasa-ma va'erã" he'i nhande-vy. Upéa nhe'ẽ iporãve
nhande-vy.
23 Gwĩ outro kwéry onhemoingo va'ekwe pa'i ramo. Upéi omano va'ekwe. Upéi hekovía
onhemoingo jevy va'ekwe. Ohekoviarõ arõ meme va'ekwe oiko-vy. Upéa-gwi heta oĩ
va'ekwe.
24 Ha Hesu katu nomanovéi-ma. Upéa-gwi ha'e oiko meme va'erã pa'i ruvixagwasu-rami.
Ohekoviarõ e'ỹ va'erã voi íxupe Nhandejáry.
25 Upéa-gwi héry-py Nhandejáry-gwi nhanhemoagwĩ va'e gwive jaju-vy nhane resende
kwaapa voi Hesu indive jaiko porã meme hagwã. Nhande-rehe ojerure rure va'erã
Nhandejáry-pe oiko meme-vy. Nomanovéi-ma va'erã voi ha'e opa e'ỹ reheve.
26 Upéixa ramo, pa'i ruvixagwasu-rami oiko Hesu. Nhane rekotevẽha tee voi ha'e. Ha'e
ko heko marangatu tee va'e. Ojejavy e'ỹ va'e voi ha'e, onhemongy'a e'ỹ va'e voi ha'e.
Ogwerojeupi-ma va'ekwe íxupe Nhandejáry yvate yváy-py oiko hagwã ondive, "Ojejavy
e'ỹ va'e voi ko ha'e" he'i hagwã hese.
27 Outro kwéry pa'i ruvixagwasu kwéry-rami e'ỹ katu ha'e. Ha'e kwéry ome'ẽ me'ẽ
Nhandejáry-pe ójehe ijukapyrã omboyke uka ranhe hagwã ojéhegwi gwembiapo vaikwe.
Upéi gwe'ýi kwéry-rehe ave ome'ẽ me'ẽ jevy Nhandejáry-pe ijukapyrã. Ha ha'e kwéry
hembiapokwe ndaha'éi Hesu rembiapo-rami. Ha'e nonheme'ẽ py'ĩ py'ĩry va'ekwe. Pe-
teĩgwe mante onheme'ẽ-ma va'ekwe peteĩgwe ojejuka uka hagwã, Nhandejáry omboyke
hagwã enterovéa-gwi hembiapo vaikwe. Peteĩgwe anho mante ha'e onheme'ẽ. Ha upe
rire katu nonheme'ẽvéi-ma.
28 Yma gwĩ outro kwéry onhemoingo va'ekwe pa'i ruvixagwasu ramo Moisés
remimombe'ukwe-rupi. Pa'i ruvixagwasu ramo jepe, ojejavy joty va'ekwe. Ha upe
rire katu:
"Xe ha'e hagwe-rami oromoingo va'erã pa'i-rami. Xe réry-py ereiko va'erã"
he'i gwa'ýry-pe Nhandejáry.

Ha'e ojejavy e'ỹ va'e. Ãy oiko meme va'erã Nhandejáry ndive omboagwyjepa rire inhe'ẽ.

8

Nhande-vy onhemoingo va'ekwe Hesu pa'i ruvixagwasu-rami
(2 Co 3.6)

1 Peẽ-my ha'ese va'e a-rami. Oĩ nhande-vy pa'i ruvixagwasu-rami onhemoingo va'ekwe. Melquisedeque rekovía onhemoingo va'ekwe. Ãy ha'e ogwapy-ma oĩ-vy Nhandejáry Tupãgwasu tuvixave va'e ogwapy haty yke-rehe ijakatúa-koty.*
2 Nhande rekovía omba'apo pa'i ruvixagwasu-rami. Nhandejáry ojapo uka íxupe va'e ojapo. Koty imarangatu ete onhegwahẽ e'ỹ ha-py omba'apo. Upe-py ha'e omba'apo haty-py ndaha'éi ao gwigwa koty ramigwa tembiapokwe rei. Nhandejáry rembiapokwe voi upe koty oĩ va'e. Upe-py ha'e ojapo Nhandejáry he'i va'e gwive íxupe ojapo hagwã.
3 Gwĩ outro kwéry pa'i ruvixagwasu gwive onhemoingo va'ekwe ome'ẽ hagwã Nhandejáry-pe ime'ẽpyrã ijukapyrã ave. Upéixa ete Hesu ndoikói arã pa'i ruvixagwasu-rami ra'e, mba'eve ndogwerekói ramo ra'e Nhandejáry pegwarã ome'ẽ va'erã.
4 Ko yvy-py ha'e oiko vyteri ramo ra'e, ndoikói arã ra'e pa'i-rami. Upéixa nanhaikotevẽi arã ra'e hese. A-py ko yvy-py heta oĩ pa'i ime'ẽpyrã Nhandejáry-pe ome'ẽ va'erã. Judeu rekoha-rupi ome'ẽ me'ẽ hikwái.
5 Yváy pygwa koty tee-py nomba'apói hikwái. Yvy-py ae omba'apo hikwái. Ao gwigwa koty-py omba'apo va'ekwe. Upe ao gwigwa koty ndaha'éi koty tee. Upe koty tee ra'anga mante voi upe yvy pygwa koty. Upéixa ave he'i myamyrĩ Moisés rehegwa nhe'ẽ. Yma va'ekwe upe ao gwigwa koty omopu'ã-ta ramo, oha'anga íxupe Nhandejáry:

“Yvyaty ári nhaime ramo, ahexa uka kuri nde-vy ha'anga. Ãy ejapo katu ha'e ramigwa ao gwigwa koty xe aha'anga hagwe-rami nde-vy”*

he'i íxupe va'ekwe Nhandejáry.
6 Ha ãy katu Hesu-pe nomomba'apo ukái koty tee ra'anga-py. Koty tee-py voi oike ha'e. Upéixa ave iporãve voi nhande-rehe Hesu rembiapo ha'e kwéry hembiapo-gwi. “Orohovasa porãve rãve va'erã” he'i ramo Nhandejáry nde'i reíry nhande-vy. Iporãve Hesu rembiapo yma gware rembiapo-gwi. Ha'e kwéry nanhane moingo teéiry va'ekwe Nhandejáry irũrã. Hesu ae katu nhane moingo tee-ma Gwu irũrã.
7 Yma gware nhane moingo kwaa ramo ra'e Nhandejáry irũrã, nanhaikotevẽ jevýi arã ra'e inhirũrã nhane moingoharã ambue-rehe.
8 Ha yma gware rembiapo katu ndojohu porãi Nhandejáry. Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:

“Ogwahẽ va'erã ou-vy xe amombe'u jevytaha áry, he'i Nhandejáry. Israel re'ýi kwéry-pe amombe'u jevy va'erã hembiapo pyahurã. Judá re'ýi kwéry-pe ave amombe'u va'erã. Xe nhe'ẽ ojapo ramo katu, túvy-rami areko va'erã íxupe kwéry, he'i Nhandejáry.

9 Yma va'ekwe amombe'u va'ekwe tamoigwasu kwéry-pe hembiaporã. Túvy ohupi heraha-vy va'e-rami gwa'ýry, anohẽ heraha-vy va'ekwe. Egito yvy-gwi anohẽ va'ekwe íxupe kwéry heraha-vy. Upe-ma ramo amombe'u va'ekwe íxupe kwéry hekorã kwéry. Ha ha'e kwéry katu ndojapóiry va'ekwe xe ha'e hagwe-rami. Upéa-gwi napenavéi rei-ma hese kwéry va'ekwe, he'i Nhandejáry.
10 Ha ko'ánga ae katu xe namombe'u jevy jevy mo'ãvéi-ma íxupe kwéry amombe'u hagwe-rami hekorã, he'i. Ha'e kwéry heko pyahurã íxupe amombe'u va'erã a-rami, he'i Nhandejáry. Amo'arandu va'erã íxupe, he'i. Amomandu'a meme hagwã íxupe xe rembihaikwe oĩ vérami arã ipy'apy-py. Upéixa-gwi ojapose va'erã xe nhe'ẽ, he'i. Ijaryrã voi xe. Xe re'ýirã voi ave ha'e kwéry.

---

* **8:1** Sl 110.1 * **8:5** Êx 25.40

11 Entéro va'e gwive xe kwaa va'erã. Mitã gwive ituja va'e gwive, igwaigwĩ va'e gwive
ave xe kwaa va'erã voi. Upéa-gwi, Pemboypy katu Nhandejáry rekoha, ndaiporivéi he'i
va'erã. Gwapixa mbo'eháry, gwe'ýi mbo'eháry ndaiporivéi-ma va'erã.
12 Ojejavy rire, hembiapo vai rire, aiporiahuvereko va'erã íxupe. Naxe mandu'avéi-ma
va'erã hembiapo vaikwe-rehe"
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.*
13 "Heko pyahurã amombe'u va'erã" he'i Nhandejáry. Upéixa ramo, ijapy-ma nipo ra'e
upe tekoha yma he'i ojapo hagwã va'ekwe. Ha ijapy rei va'e-pe katu pya'e omokanhy
va'erã Nhandejáry.

9

Yma gware pa'i kwéry hembiapo porã jepe pa'i ruvixagwasu-rami hembiapo porãve nhande-vy Hesu

1 Ha yma gware Moisés remimombe'ukwe-rupi omboete Nhandejáry-pe. Koty om-
boete haty tembiapokwe rei-py omboete íxupe.
2 Omopu'ã va'ekwe lona gwigwa koty mokõi va'e. Jaike ypy ha-py héry va'e koty
marangatu. Upe-py oĩ va'ekwe tataendy'y. Oĩ va'ekwe ave apyka. Apyka ári omoĩ
mbojape imomarangatupyre Nhandejáry-pe omboete-vy.
3 Upéi koty imarangatu va'e kupe-py joty oĩ va'ekwe ao-py ijopiapyre tuvixa va'e.
Ao tuvixa va'e-py ijopiapyre jahasa ramo ave, jaike-ma koty imarangatu ete va'e-py,
nhegwahẽ e'ỹ ha-py.
4 Upe-py koty imarangatu ete va'e onhegwahẽ e'ỹ ha-py oĩ va'ekwe ouro-gwi ijapopyre
apyka ramigwa "altar" he'i héry va'e. Hi'ári pa'i ohapy va'ekwe omotimbo hagwã
Nhandejáry-pe hyakwã iporã va'e imohyakwã porãve hagwã. Upe-py oĩ ave va'ekwe
yvyra-gwi ijapopyre mba'e ryru ouro-py ijapeugwãpyre, "arca do acordo" he'i héry va'e.
Hye py-py onhemoĩ va'ekwe mba'e ryru mixĩ va'e ouro gwigwa ijapopyre. Ha'e hye py-
py katu oĩ "maná" héry va'e. "Arca do acordo" rye py-py onhemoĩ va'ekwe ave Arão
amyrĩ pykokakwe omoĩ. Upe yvyra ipiru va'ekwe. Nhandejáry nhe'ẽ-py ae hoky jevy-
ma katu va'ekwe. Omoĩ va'ekwe ave "arca do acordo" rye py-py mokõi ita pehẽgwe.
Nhandejáry remimombe'ukwe omoĩ hese.*
5 Upe imba'e ryru ári oĩ va'ekwe Nhandejáry rembigwái ra'anga ouro-gwi ijapopyre
ipepo va'e héry va'e "querubim". Upe-py, "Nhandejáry kwaa ukaha" he'i "Jaikwaa-
ma katu Nhandejaryha" he'i hese. Hi'ári oipyso va'ekwe opepo. Ipepogwy-py onhohẽ
va'ekwe nhande-rehe ijukapyre rugwy. Ha upe rire katu Nhandejáry omboyke va'ekwe
nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe, nanhane mbohasa asyvéi-ma hagwã. Peteĩ teĩ
upéa rehegwa nhe'ẽ namombe'u mo'ãvéi ãy.
6 Upéixa ramo va'ekwe pa'i kwéry oike ike koty imarangatu va'e gwembiaporã ojapo
hagwã.
7 Ha ikupe-py koty imarangatu eteve va'e-py katu ndoikéiry voi pa'i kwéry. Pa'i
ruvixagwasu anho mante oike upe-py. Ndaipóri outro oike va'e. Ha'e ndoike meméiry.
Peteĩgwéte oike peteĩ ro'y-py. Ha'e ndoike reíry. Ijukapyre rugwy reraha-vy mante ha'e
oike upe-py Nhandejáry-pe ome'ẽ hagwã. Ojehegwa ome'ẽ, he'ýi kwéry rehegwa ave
ome'ẽ omboyke ukapa hagwã íxugwi hembiapo vaikwe. Oikwaa e'ỹ reheve hembiapo
vaikwe gwive omboyke uka ave íxugwi.
8-9 Upéa-py nhane mbo'e Nhe'ẽ Marangatu tee va'e oikwaa uka hagwã nhande-vy
yma gware he'ise va'e. Opu'ã joty jave upe lona gwigwa koty va'ekwe ndojepe'ái
vyteri va'ekwe ijopiapyre upe koty imarangatu ete va'e-py jaike hagwã. Upe lona
gwigwa koty he'i yma gware-pe ojapo hagwã. Yma gware remimopu'ãkwe ãygwa-pe

* **8:12** Jr 31.31-34; Hb 10.16-17 * **9:4** Êx 16.33; Nm 17.8-10

gwive oikwaa uka hagwã ave mba'éixa jaike-ta jaha-vy Nhandejáry ha-py. Upe koty omopu'ã va'ekwe jaikwaa porã hagwã Nhandejáry rembiapokwe ãygwa pegwarã ave. Yma gware ome'ẽ me'ẽ Nhandejáry-pe hemime'ẽ me'ẽ ijukapyrã ave. Ha ome'ẽ rire katu nonhemopotĩmbáiry voi ipy'a.

10 Yma gware rekoha-rupi oiko va'e hi'upy e'ỹ va'e-rehe opena eterei. Ojahuha-rehe, onhemopotĩha-rehe opena. Upe tekoha nhande rete pegwarã mante iporã, ndaha'éi nhande py'a pegwarã. Anhetegwa-ma va'ekwe upe tekoha rehegwa nhe'ẽ. Omoatyrõmba peve enterovéa-pe Nhandejáry, ipokatu joty. Ha upéi katu ijapy-ma ave katu upe tekoha.*

11 Ha ko'ánga katu ojekwaa-ma ou-vy Cristo. Nhande rovasa porã-vy pa'i ruvixagwasu rekokwe oiporu. Nhande-vy pa'i ruvixagwasu-rami iporãve va'e Cristo. Koty tee-py ojapo oiko-vy gwembiaporã. Ko yvy-py tembiapokwe rei gwy-py nomba'apói. Yváy pygwa koty tee-py ae omba'apo oiko-vy. Koty tee yvy pygwa e'ỹ-rami, lona gwigwa e'ỹ-rami yváy-py koty.

12 Upéixa Cristo oike-ma va'ekwe yváy pygwa koty imarangatu ete va'e-py. Peteĩgwe oike va'ekwe ha upe rire katu nosẽiry oike jevy hagwã koty-py. Upe-py ndoikéi kavara rugwy, vaka ra'y rugwy ave reraha-vy ome'ẽ hagwã Nhandejáry-pe nhane rembiapo vaikwe-rehe. Ha'e ae gwugwy avyte-py oĩ rire, ojejuka uka-vy, gwugwy ogweraha va'e-rami oike koty-py oho-vy, nhane resende hagwã, jaiko meme hagwã Nhandejáry ndive.

13 Ha yma gware katu ha'e ae gweko-rupi oiko-gwi, oipyhy pyhy va'ekwe kavara rugwy vaka rugwy ave. Upéi vaka ra'y ohapy rire, oipyhy tanimbu. Upéi gwĩ ou va'e onhemopotĩ hagwã omoĩ hembipyhy hete-rehe. Gwĩ hete onhemongy'a va'e-rehe omopotĩ hagwã omoĩ. Hembipyhykwe omoĩ hese.*

14 Upe yma gware rekoha anhetegwa tee voi va'ekwe ha ko'ánga katu iporãve voi Cristo rembiapo. Mymba rugwy ndogwerahái koty-py. Gwugwy avyte-py ae omano Nhandejáry-pe gweko marane'ỹ me'ẽ-vy. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-rupi onheme'ẽ íxupe ijukapyre vérami. Upéa-gwi gwugwy-py omopotĩ nhande py'a nhandéhegwi oipe'a hagwã nhande reko tujakwe jaiko hagwã Nhandejáry hekove tee va'e rekoha-rupi. Upéa-gwi nhande rereko porã porã voi Cristo. Ha'e ojejuka uka-gwi nhande Nhandejáry remienói va'e jaiko. Nhande py'a-py gwive jajapose hemimbota Nhandejáry-pe.*

15 Yma va'ekwe, "Ahovasa porã meme va'erã xe remienói-pe" nde'i reíry voi araka'e nhande-rehe. Ãy Cristo nhe'ẽ-py, hese ha-py ave, he'i hagwe-rami ome'ẽ va'erã nhande-vy nhande-vy gwarã. Moisés amyrĩ remimombe'ukwe-rupi jaiko ramo jepe, jajejavy joty va'ekwe jaiko-vy. Ndajajapopáiry joty va'ekwe yma he'i hagwe-rami. Ha ãy katu nhande-rehe Cristo omano-gwi, oipe'a-ma nhandéhegwi nhande reko tujakwe. Nhane rembiapo vaikwe omboyke nhandéhegwi. Upéixa ramo Cristo-rehe ha-py ae nhande-vy gwarã opa e'ỹ va'erã ome'ẽ arã nhande-vy.*

16-17 Jaikove vyteri ramo, nhamoĩ kwatia-rehe nhane nhe'ẽ. Kiva'e va'e-pe pa opyta-ta xe mba'e mba'ekwe ja'e jahai-vy kwatia-rehe. Upe kwatia nhe'ẽ ne'írã vyteri ovale nhande jaiko jave. Ha nhamano rire katu, ipokatu-ma va'erã voi. Upéa-gwi kwatia upeixagwa ndovaléi ndajaikwaái ramo ihaihare omanoha. Jaikwaa tee-ma ramo ae, ovale voi.

18 Upéa-gwi yma va'ekwe, "Xe nhe'ẽ renduha-pe gwive ahovasa va'erã" he'i va'ekwe Nhandejáry. He'i jave, ne'írã ipokatu va'ekwe. Ha upe rire katu vaka ra'y ojuka uka rire katu, ipokatu-ma va'ekwe nhande-vy. Anhetegwa voiha jaikwaa-ma.

19 Ha Moisés amyrĩ katu omombe'u ypy va'ekwe yma gware-pe tekoha porã. Nhandejáry remimombe'ukwe gwive omombe'u. Upéi ogweru va'ekwe vaka ra'y rugwy y ndive. Upéi oipyhy yvyra'i hissopo héry va'e. Ovexa ragwekwe pytã va'e oipyhy

* **9:10** Êx 25.8-26.35 * **9:13** Lv 16.15-16; Nm 19.9,17-19 * **9:14** 1 Pe 1.18-19 * **9:15** Hb 8.6; 12.24

ave. Upéi ha'e-py ombohayvi hugwy Nhandejáry kwatia nhe'ẽ-rehe. Kente kwéry-rehe ombohayvi ave. Mba'e rugwy ombohayvi hese.

20 Ombohayvi jave he'i upe pygwa-pe: “Nde'i reíry voi ko va'e nhe'ẽ. Hugwy-py ipokatu-ma peẽ-my. Nhandejáry remimombe'ukwe anhetegwa-ma voi” he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ-rehe.*

21 Hugwy hese ombohayvi hagwe-rami, ombohayvi jevy Moisés upe ao gwigwa koty-rehe. Nhandejáry mboete-vy nhane rembiporu-rehe gwive ombohayvi hugwy.*

22 Judeu reko Moisés remimombe'ukwe-rupi oiko va'e-pe haimete ndaipóri ijukapyre rugwy e'ỹ reheve onhemopotĩ va'e. Nomboykéi Nhandejáry nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe ijukapyre rugwy onhehẽ e'ỹ reheve. Nonhehẽiry nomopotĩry.

Cristo ojejuka uka-gwi omboyke-ma nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe

23 Ijukapyre rugwy e'ỹ reheve nonhemopotĩry va'ekwe upe ao gwigwa koty pygwa gwive. Yváy pygwa koty tee va'e ra'anga voi upe koty. Yváy pygwa koty tee ra'anga rei ramo jepe, nonhemopotĩry hugwy e'ỹ reheve. Ha yváy pygwa onhemopotĩ iporãve va'e-py.

24 Ha Cristo katu ndoikéiry va'ekwe upe koty teko rei remimopu'ãkwe-py. Upe koty yváy pygwa koty tee ra'anga mante upe koty. Upe-py ndoikéiry voi va'ekwe ha'e. Oike ae oho-vy yváy-py ãy ojehexa uka hagwã Nhandejáry-pe nhande-rehe ha-py. Nhandejáry rovagwy-py oĩ nhande-rehe.

25 Yma gware pa'i ruvixagwasu oike ike koty imarangatu onhegwahẽ e'ỹ ha-py. Peteĩgwe peteĩ ro'y-py oike. Ijukapyre rugwy reraha-vy oike koty-py. Ha Cristo katu ndohóiry voi upe-py onheme'ẽ jevy jevy hagwã Nhandejáry-pe.

26 Onheme'ẽ jevy jevy ramo ra'e, ohasa asy jevy jevy arã ra'e. Yvy nhepyrũ gwive ko'ánga ete peve omano mano joty arã ra'e oiko-vy. Heta ohasa asy asy hagwe rekovía, ãy ojekwaa-ma. Yma gware rekoha gwive ijapy rei-tama ramo va'ekwe, upe-ma ramo hi'óra-py ojehexa uka-ma va'ekwe omboyke hagwã nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe nhande-rehe ojejuka uka-vy.

27 Nhandejáry nhe'ẽ-py nhande kwéry nhamano hagwã áry-py nhamano va'erã. Ha upe rire katu nhande rereko va'erã Nhandejáry nhane rembiapo apokwe-rehe.

28 Upéixa ete peteĩgwe ojejuka uka-ma va'ekwe nhande kwéry rembiapo vaikwe omboyke hagwã. Ha upe rire katu ndojehexa ukavéi-ma va'erã ha'e kwéry hembiapo vaikwe-rehe omano hagwã. Ojéupe oha'arõ tee va'e-pe katu ojehexa uka jevy va'erã oresende hagwã.

10

1 Judeu rekoha Moisés remimombe'ukwe ndaha'éi Nhandejáry rekoha teerã-rami. Gwembiaporã renonderã oikwaa uka yma gware-pe Nhandejáry. Iporã ete va'erã rehegwa nhe'ẽ ne'írã vyteri omombe'upa porã íxupe. Oikwaa hagwe-rami omombe'u íxupe. Tenonderã oikwaa uka rei íxupe. Oha'anga rei ojéupe hagwe-rami ha'e kwéry hikwái. Ha'e kwéry ome'ẽ me'ẽ Nhandejáry-pe ijukapyrã ome'ẽ me'ẽ íxupe. Peteĩ ro'y rire, ome'ẽ jevy íxupe. Peteĩ ro'y ohasa rire ome'ẽ jevy íxupe. Upe Nhandejáry mboeteha judeu reko-rupi oiko va'e ndikatúiry onhemopotĩ tee.

2 Onhemopotĩ tee ramo ra'e, “Xe py'a ky'a joty” nde'íry ramo ra'e, nome'ẽvéi arã Nhandejáry-pe ijukapyrã ra'e.

3 Ha ome'ẽ me'ẽ joty Nhandejáry-pe ijukapyrã. Ha hexahare imandu'a ndu'a joty opy'a ky'aha-rehe hikwái.

4 Vaka rugwy-py rei nhanhemopotĩ ukase ramo, “Xe py'a potĩ-ma” ndaja'éiry voi arã nhandéjehe kwéry. Kavara rugwy-py rei nhamboyke ukase mo'ã ramo nhane rembiapo vaikwe, nomboykéiry voi nhandéhegwi Nhandejáry.

---

* **9:20** Êx 24.6-8 * **9:21** Lv 8.15

5 Upéa-rehe Cristo ko yvy-py ojehexa uka-tama ramo gwete omano va'erã reheve ou-
vy, he'i va'ekwe Nhandejáry-pe a-rami he'i:
"Gwĩ nde-vy ijukapyrã ime'ẽpyrã ave ndereipotavéi-ma. Ijukapyrã rekovía eremoĩ xe
reterã.
6 Ijukapyrã ome'ẽ ramo nde-vy pa'i kwéry hembiapo vaikwe-rehe, hembihapykwe
ome'ẽ ramo ave, ndererohoryvéi-ma hembiapokwe, hembihapykwe ave.
7 Upe-ma ramo, ha'e nde-vy. Xe renonderã ahexa jepe, aju-ma, xe Járy. Aime-ma ne
remimbota apo hagwã, ha'e joty. Xe rekorã-rehe nde kwatia nhe'ẽ he'iha-rami ajapo
va'erã"*
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ Hesu nhe'ẽ mombe'u-vy.
8 He'i ypy Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:
"Ndereipotái gwĩ ijukapyre ime'ẽpyre ave. Gwĩ hembihapykwe, hembiapo vaikwe repy
mo'ã ave ndererohorýiry voi"
he'i. Hembihapykwe jepe ndogwerohorýiry. Upe va'e Moisés remimombe'ukwe-rupi
oiko va'e remime'ẽ voi. Nomopotĩ teéiry-gwi ndogwerovy'áiry. Yma gware rekoha jepe,
ndogwerohorýi hembiapo.
9 Upéi he'i jevy:
"Aju-ma, xe Járy, aime-ma ne remimbota ajapo hagwã"
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ Hesu nhe'ẽ mombe'u-vy. Upéixa yma gware remime'ẽgwe-
rehe, "Ijapy-ma" he'i. "Ipy'a kwéry nomopotĩry voi ra'e" he'i hese Nhandejáry. Hekovía
omoĩ Cristo reko: "Pene mopotĩ hagwã ojejuka uka va'ekwe" he'i Nhandejáry nhande
reko omombe'u-vy.
10 Nhandejáry oipota va'ekwe gwive ojapopa voi Cristo. Gwete reheve peteĩgwe on-
heme'ẽmba-ma íxupe. Omano hagwã onheme'ẽ íxupe. Upéa-gwi Nhandejáry-pe onheme'ẽ-
gwi, nhane moingo-ma kuri gweko irũ teerã.
11 Yma gware pa'i kwéry opu'ã-ma oĩ-vy lona gwigwa koty-py Nhandejáry róga kakwaa-
py ave. Pa'i upe-py ojapo japo gwembiaporã. Ijukapyrã ime'ẽpyrã ave ome'ẽ me'ẽ.
Ome'ẽ rire, ome'ẽ hagwe-rami ome'ẽ jevy. Ndaijapýi ome'ẽ-vy. Ome'ẽ me'ẽ ramo jepe,
nonhemopotĩry he'ýi kwéry py'a. Nomboykéi íxugwi hembiapo vaikwe.
12 Ha Cristo katu nhane rembiapo vaikwe omboyke hagwã-rehe, peteĩgwe mante
ojejuka uka va'ekwe. Nomano jevy jevýiry. Nhane mopotĩ tee-gwi, jaiko meme va'erã
Nhandejáry ndive japa e'ỹ reheve. Onheme'ẽ rire Nhandejáry-pe, ogwapy-ma va'ekwe
ijyke-rehe ijakatúa-koty oĩ-vy. Onhembotuvixave va'e ogwapy haty-pyma ogwapy oĩ-vy.
13 Ãy upe-py ogwapy oĩ-vy. Oha'arõ oĩ-vy Nhandejáry-pe. Ija'e'ỹha-rehe ombopu'aka-ta
Nhandejáry íxupe.
14 Peteĩgwe onheme'ẽ ramo, Nhandejáry reko irũrã-pe omopotĩmba ete-ma opa e'ỹ
reheve.
15 "Upéa nhe'ẽ anhetegwa voi" he'i ave Nhe'ẽ Marangatu tee va'e.
He'i ypy va'ekwe:
16 "Heko pyahurã íxupe amombe'u va'erã a-rami, he'i Nhandejáry. Xe rembihaikwe oĩ
vérami arã ipy'apy-py. Amomandu'a meme hagwã íxupe xe remimombe'ukwe-
rehe amo'arandu va'erã íxupe. Upéixa-gwi ojapose va'erã xe nhe'ẽ"
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.
17 Upéi he'i jevy:
"Naxe mandu'avéi-ma hembiapokwe-rehe oteko avy avy eterei rire. Hembiapo vaikwe
amokanhy ukapa-ma va'erã"*
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.
18 Upéixa-gwi nhane rembiapo vaikwe omboykepa rire, nanhaikotevẽvéi-ma nhande-
rehe onheme'ẽ jevy va'erã-rehe.

* **10:7** Sl 40.6-8 * **10:17** Jr 31.33-34; Hb 8.10

Nhanhemo'agwĩ katu Nhandejáry-gwi nhamoirũ hagwã
(Ef 3.11-12; Hb 4.16; 6.4-6)

19 Iporã katu, xe re'ýi kwéry, nhagwahẽ jaha-vy Nhandejáry oiko haty-py. Hugwy
reheve omano-gwi Hesu, upe koty marangatu ete onhegwahẽ e'ỹ ha-py oike va'e-rami
jaiko voi nhande py'amirĩ e'ỹ reheve. Ndaiporivéi-ma nhande jokoharã.
20 Hesu nhande rerahaha va'erã Nhandejáry-pe. Ha'e oiko meme nhande rape apo
pyahu hagwã nhande-vy nhagwahẽ hagwã jaha-vy Nhandejáry renda-py. Upe ao-py
ijopiaha tuvixa va'e ohasa oike oiko-vy va'e-rami ave nhande reraha Nhandejáry-pe.
Hesu rete-rehe voi he'i upe ao-py ijopiaha. Ojejuka uka-ma jave Hesu, ojepe'a va'ekwe
upe ao-py ijopiahagwe. Nhande jokoharã ndaiporivéi.
21 Nhande-vy gwarã oĩ pa'i ruvixagwasu-rami Nhandejáry róga-rehe onhangareko
va'e.
22 Upéa-rehe nhanhemo'agwĩ agwĩ katu Nhandejáry-gwi jaha-vy nhande reko apu
e'ỹ reheve. Jajerovia ku'a ku'a e'ỹ reheve nhanhemo'agwĩ katu íxugwi jaha-vy. Nan-
hande py'a ky'avéi-ma hagwã nhane mopotĩ. Y potĩ-my yma gware onhembojahu
va'ekwe-ramima nhane mbohete resakã-ma va'ekwe ojéupe Nhandejáry. Upéa-gwi
nhanhemo'agwĩ katu jaha-vy Nhandejáry-pe.
23 Atýra-py nhamombe'u jaiko-vy Nhandejáry he'i hagwe-rami ojapo va'erã. Jarovia
porãve rãve katu upe nhe'ẽ, "Ojapo va'erã katu he'i hagwe-rami" ja'e Nhandejáry-rehe.
Upéa-gwi, "Ojapo-ta para'e, tapa ndojapo mo'ãi" ani ja'e teĩ hese. Nhamombe'u katu
jarovia tee va'e.
24 Ani jajoteta teta teĩ. Nhapena ae katu ojóehe jajohayhu rei hagwã nhanhopytygwõ
hagwã.
25 Oĩ Hesu reroviaha va'e ndohói voi ojogweroaty ramo heroviaha kwéry. Ani oho
e'ỹ va'e reko-rupi jaiko teĩ. Nhanhomombaraete katu nhande nhanhomboaty aty-vy.
Ja'e ae katu ojóupe: "Nhandejáry Hesu ou jevytaha áry hi'agwĩ-ma nipo ra'e" ja'e joty
ojóupe. Upéa-gwi nhanhomombaraete katu nhanhomboaty atyve-vy jajehesa rerova
uka e'ỹ hagwã.
26 Oĩ nhande-vy ijukapyre Nhandejáry omboyke hagwã nhandéhegwi nhane rembiapo
vaikwe. Ha nhande nhane mo'arandu rire, jajejavyse-gwi rei jajejavy jevy ramo
katu, nhane arandu teĩ, jaikwaa teĩ anhetegwa. Ndoikovéi-ma nhande-vy ijukapyrã
Nhandejáry omboyke hagwã mo'ã nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe.
27 Upéixa jaiko ramo, ndajaiko porãvéi-ma. Nhande kyhyje ojehu va'erã nhande-vy
jaikwaa-vy: "Xe ambojevy-ma nipo ra'e Nhandejáry-pe. Upéa-gwi xe rereko-ma va'erã
xe rembiapokwe-rehe" ja'e. "Tata ipoxy va'e-py xe hundi va'erã" ja'e arã nhandéjehe
nhane renonderã jaikwaa-vy.
28 Gwĩ Moisés amyrĩ nhe'ẽ rendu e'ỹha-rehe, "Tojejapi katu ita-py tojejuka" he'i hese
yma gware. "Hembiapo vai-ma" he'i ramo hese mokõi, mbohapy hexahare, ndoipori-
ahuverekóiry íxupe, pya'e ojuka va'ekwe.
29 Ha Nhandejáry ra'y Cristo nhe'ẽ-rehe opyrũ va'e katu, mba'éixa po ogwereko va'erã
ãy Nhandejáry íxupe? Ombohasa asyve va'erã íxupe. Cristo rugwy-py onhemopotĩ rire
jepe Nhandejáry re'ýirã oiko hagwã jepe, nomomba'evéi-ma Cristo rugwy. Omomba'e
rei-ma Cristo-pe. "Omano rei" he'i mo'ã hese. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-pe ombojevy
voi. Hembiayhu jepe, ombojevy íxupe hendusere'ỹ-vy. Mba'éixa po ogwereko va'erã
íxupe Nhandejáry? Hembiapokwe-rehe ogwereko asyve syve va'erã íxupe Nhandejáry.
30 Jaikwaa voi Nhandejáry rekoha:
"Xe ko enterovéa-pe ahepy va'erã"*
he'iha jaikwaa voi.
"Enterovéa-pe xe ae areko va'erã hembiapo apokwe-rehe"

* **10:30** Dt 32.36

he'iha jaikwaa voi ave.
“Nhandejáry ogweru va'erã gwovagwy-py gwe'ýi kwéry-pe omonhe'ẽ hagwã íxupe”
he'i ave Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.
31 Nde pyhy ramo Nhandejáry hekove tee va'e, nde rereko asy-vy, ne mongyhyje eterei
voi arã. Ivai eterei arã nde-vy. Nderejekapái arã íxugwi, nerekanhýi arã íxugwi. Upéa-rehe
tanhanhangareko porã katu nhandéjehe.
32 Aipota pene mandu'a jevy pende rekokwe-rehe. Are-ma pende resape rire Nhan-
dejáry pene mo'arandu-vy, pehasa asy va'ekwe. Ha pehasa asy ramo jepe, ndapeváiry
joty va'ekwe Cristo rape-gwi.
33 Oĩ pene pa'ũ-my atýra-py onhe'ẽ rei rei va'ekwe hese. Entéro hexapyrãpyrã-rupi
pende rereko asy va'ekwe. Oĩ pene pa'ũ-my hembiereko asy va'e-pe omoirũse va'e.
Opena hese-gwi omoirũ íxupe.
34 Ha preso onhemoĩ va'e katu ohasa asy jave pemoirũ íxupe. Pene mba'e kwéry osakea
ramo heraha-vy, napemboasýi joty hembieraha. Ogwerahapa ramo jepe, pevy'a joty
kuri. “Oĩ joty nhande-vy gwarã opa e'ỹ va'e” peje joty kuri pendejéupe. Peẽ-my gwarã
peikwaa voi. Upéa-gwi pevy'a joty kuri peiko-vy.
35 Pende py'amirĩ e'ỹ reheve Nhandejáry reko irũ ramo peiko ramo, ome'ẽ va'erã peẽ-
my pene rembiapo porã repyrã. Upéa-gwi ani penhembopy'amirĩ uka teĩ kuri.
36 Aníke pejehesa rerova uka teĩ peiko-vy. Pejapo ae katu Nhandejáry remimbota he'i
hagwe-rami ojapo hagwã pende-rehe.
37 Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:
“Ange hi'are e'ỹ reheve ogwahẽ-tama ou-vy ou va'erã. Ndahi'are mo'ãi voi.
38 Xe re'ýi ipy'a potĩ va'e xe rerovia-gwi, oikove va'erã. Ha xéhegwi ojehesa rerova uka
va'erã oĩ ramo katu, ndarohorýi va'erã íxupe”*
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.
39 Ha nhande kwéry katu ndaha'éi nhanhehundi hagwã jajehesa rerova uka va'erã
mombyry Nhandejáry-gwi jaiko hagwã. Jarovia-ma ae Nhandejáry-pe nhande py'a
gwive nhane resende hagwã.

11

Iporã katu jarovia tee voi Nhandejáry-pe

1 Jarovia tee ramo, “Anhetegwa voi nhane remiha'arõ” ja'e. “Jahexa e'ỹ ramo jepe,
jaikwaa voi oikoha” ja'e jarovia tee-gwi íxupe.
2 Yma gware nhane rembypy ogwerovia tee-gwi ojohu porã íxupe kwéry Nhandejáry.
Imandu'a porã hese kwéry.
3 Inhe'ẽ jarovia-gwi, ja'e “Onhe'ẽ-py rei ombojehu va'ekwe ojéupe ko yvy ha áry ave
Nhandejáry” ja'e. Hexapyrã gwive ojapo-ma ramo va'ekwe, ndaipóri hembiporukwe.
Upéa-gwi jaikwaa voi Nhandejáry ombojehu rei va'ekwe.*
4 Oĩ va'ekwe yma gware nhane rembypy héry va'e Caim, tyvýry héry va'e Abel. Ha
tyke'ýry katu ime'ẽpyrã ome'ẽ va'ekwe Nhandejáry-pe. Upéi tyvýry ome'ẽ va'ekwe íxupe
ijukapyrã. Nhandejáry-pe ogwerovia tee-gwi ome'ẽ íxupe. Ha Nhandejáry ojohu porã
tyvýry remime'ẽgwe. Ha tyke'ýry remime'ẽgwe katu ndojohu porãiry voi. Ha tyvýry-
rehe katu he'i, “Xe rerovia tee-gwi, heko-rupi oiko ipy'a potĩ reheve” he'i tyvýry-rehe
Nhandejáry. Enterove va'e imandu'a porã hese hikwái. Yma omano va'ekwe tyvýry
Abel. Omano jepe, onhe'ẽ vérami joty oĩ-vy. Ogwerovia tee-gwi íxupe, nhane mandu'a
meme herakwã-rehe.*

* **10:38** Hc 2.3-4 * **11:3** Gn 1.1-31 * **11:4** Gn 4.3-10

5 Ha myamyrĩ Enoque ave ogwerovia tee va'ekwe Nhandejáry-pe. Ogwerovia tee-gwi, nomanói va'ekwe Enoque. Imanoha rãgwe-py, Nhandejáry ogweraha rei íxupe. Upéa-gwi ndotopavéi-ma íxupe. Ne'írã vyteri ogwerojeupi íxupe heraha-vy ramo, ogwerohory íxupe Nhandejáry, he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.*

6 Ogwerovia e'ỹ reheve, avave-pe ndogwerohorýi Nhandejáry. Nhamoirũse ramo Nhandejáry-pe, "Oĩ voi Nhandejáry" ja'e va'erã hese. "Ha'e nhande rovasa va'erã, jaheka tee ramo íxupe" ja'e ave hese. Upéa nhe'ẽ nhamombe'u e'ỹ ramo, nanhamoirũiry va'erã voi íxupe. Tekotevẽ jarovia tee ae íxupe nhamoirũ hagwã íxupe. Jarovia e'ỹ ramo, nanhamoirũiry va'erã íxupe.

7 Ha Noé amyrĩ katu ogwerovia tee va'ekwe Nhandejáry-pe. Upéa-gwi ogwerovia tee-ma ojéupe omombe'u va'e. Ohexa e'ỹ reheve jepe henonderã omombe'u-ma íxupe Nhandejáry. Upéixa-gwi ojapo va'ekwe kanoagwasu Nhandejáry nhe'ẽ rendu-vy. Ha upe rire katu ovu ramo y, onheresende-ma ha'e-py. Hóga pygwa gwive onheresende ave. Upéixa ha'e ogwerovia oiko-vygwi, ojekwaa porãve va'ekwe yvypóry-rehe ogwerovia e'ỹha. Ogwerovia-gwi, "Ipy'a potĩ-ma" he'i hese Nhandejáry.*

8 Ha myamyrĩ Abraão katu ogwerovia tee-gwi, ohendu va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ ohenói ramo íxupe. Ohendu-gwi ova oho-vy outro yvy-koty. "Ame'ẽ va'erã nde-vy nde yvyrã" he'i hagwe-py íxupe ova va'ekwe oho-vy. Gwetã oheja oho-vy ha ki-koty po oho-ta ndoikwaái oho hagwã. Nhandejáry omondose ha-py íxupe oho.

9 Ogwerovia tee-gwi, ogwahẽ rire Nhandejáry omondo hagwe-py, upe yvy-rehe rei oiko. "Ame'ẽ va'erã nde-vy" nde'i reíry íxupe Nhandejáry. Upe he'i ojéupe hagwe-rupima oiko. Yvy oyvy e'ỹ-rupi oiko va'e-rami oiko. Ao gwigwa óga gwy-rupi oiko. Hendive oiko ta'ýry Isaque, hemiarirõ Jacó ave. Ta'ýry-pe, hemiarirõ-pe ave, "Ame'ẽ va'erã nde-vy nde yvyrã" he'i va'ekwe íxupe Nhandejáry. He'i ojéupe hagwe-pyma ãy oiko hikwái.*

10 Ha Abraão katu oha'arõ arõ oiko-vy va'ekwe oiko hagwã upe tetã tee yváy pygwa-py. Nhandejáry he'i hagwe-ramima oiko upe tetã. Ha'e ae hembiapo voi. Upéa ra'arõ arõ-vy, ao gwigwa óga gwy-rupi oiko joty va'ekwe.

11 Ha hembireko Sara ogwerovia tee ave. Ogwerovia tee-gwi, omemby e'ỹha ogwenog-waigwĩ-ma jepe, ituja-ma teĩ iména, ogwerovia joty oiko-vy Nhandejáry nhe'ẽ. Upéa-gwi oiko-ma va'ekwe imemby. Nhandejáry he'i va'ekwe ogwerovia-gwi, oiko-ma imemby.*

12 Ituja eterei ramo jepe Abraão, omano va'erã-rami oiko ramo jepe, oiko joty va'ekwe ta'ýry. Upéi heta heta hemiarirõ joapyri pyri. Ha'e anho ramo jepe, heta eterei-ma hemiarirõ onhemboe'ýi oho-vy. Heta heta jasytata pyhare. Ygwasu rembe-rehe heta eterei oĩ yvy ku'itĩ ndajaipapapái va'e. Upéixa ete heta eterei onhemboe'ýi ave Abraão remiarirõ joapyri pyri.*

13 Omano ramo jepe Abraão, omano ramo jepe ta'ýry, hemiarirõ ogwerovia tee joty. Omano jave, ne'írã ome'ẽse va'e ome'ẽ íxupe. Ne'írã ome'ẽ íxupe he'i va'ekwe. Mombyry-gwi ohexa va'e-rami, ogwerovy'a Nhandejáry ojéupe ome'ẽ va'erã. "Ko yvy-rehe jaiko rei oyvy e'ỹ-rupi oiko va'e-rami" he'i ojóupe hikwái.

14 Upéa he'i va'e, "Nhande yvy teerã jaheka jaiko-vy" he'i ojóupe hikwái. Upéixa-gwi hexahare oikwaa voi ome'ẽ-ta va'ekwe ijyvyrã íxupe kwéry.

15 Naimandu'avéi-ma yvykwe-rehe osẽ oho-vy va'ekwe-gwi. Imandu'a jevy ramo ra'e, ome'ẽ arã ra'e oho jevy hagwã oyvykwe-py. Ha naimandu'avéi-ma gwembiejare-rehe.

16 Gwendarã iporãve va'e ae katu ohexa nga'u hikwái. Yváy pygwa gwenagwã-py oho hagwã-rehe ikyre'ỹ ete voi hikwái. Oĩ va'ekwe henagwã Nhandejáry rembiapo. Ogwerovia tee-gwi nomotĩry va'ekwe oiko-vy Nhandejáry-pe. "Ha'e ko Nhande Ru tee voi" he'i ramo hese, anhetegwa voi. Upéixa-gwi nomotĩry Nhandejáry-pe.

---

* **11:5** Gn 5.21-24 * **11:7** Gn 6.13-22 * **11:9** Gn 12.1-8; Gn 35.27 * **11:11** Gn 18.11-14; 21.2 * **11:12** Gn 15.5-6; 22.17

17 Ogwerovia tee-gwi, oipota Nhandejáry ojekwaa porãve Abraão amyrĩ rekoha. Upéa-gwi oheko johu va'ekwe íxupe. Upéi Nhandejáry nhe'ẽ-py ojuka-ta mo'ã ime'ẽ-vy gwa'ýry Isaque. Are-ma, "Oromboe'ýi va'erã" he'i ramo jepe íxupe Nhandejáry, nahakate'ỹi joty va'ekwe gwa'ýry peteĩmi oiko va'e-rehe.
18 "Oiko va'erã nde ra'y Isaque remiarirõ joapyri pyri"
he'i ramo jepe íxupe Nhandejáry, ojuka-ta mo'ã joty ime'ẽ-vy gwa'ýry.
19 "Xe ra'y ojejuka rire, omoingove kwaa jevy va'erã íxupe Nhandejáry" he'i joty ojéupe Abraão. Ha ojejuka e'ỹ ramo jepe, onhemoingove jevy va'e vérami oiko jevy joty.*
20 Ha upe rire katu okakwaa va'ekwe ta'ýry Isaque. Upe ramo, ogwerovia tee-gwi, "Anhetegwa amombe'u-ta. Nde rovasa va'erã Nhandejáry" nde'i reíry gwa'ýry-pe Jacó Esaú ndive. Oiko va'erã omombe'u íxupe.*
21 Ogwerovia tee-gwi, omano-ta ramo ta'ýry Jacó, "Anhetegwa amombe'u-ta nde-vy. Nde rovasa va'erã Nhandejáry" he'i mokõi gwemiarirõ José ra'y-pe, opykokaha-rehe ojepytaho opu'ã onhembo'y-vy omboete hagwã Nhandejáry-pe.*
22 Ogwerovia tee-gwi, omano-ta ramo Jacó ra'y José, "Xe re'ýi Israel kwéry ova jevy va'erã oho-vy Egito yvy-gwi" he'i omombe'u-vy. "Peho ramo, peraha katu ave xe akãgwe peho-vy pemoingatu jevy hagwã pegwahẽ hagwã-py" he'i gwe'ýi kwéry-pe ojapo uka-vy.*
23 Ogwerovia tee-ma va'ekwe Nhandejáry-pe myamyrĩ Moisés ru isy ave. Oiko-ma ramo ta'ýry, "Mitã porã voi oiko" he'i hese Moisés-rehe. Ha mburuvixagwasu ojuka ukase mo'ã ramo íxupe, ndokyhyjéi joty túvy isy ave. Ogwerovia tee-gwi, ojuka e'ỹ hagwã mbohapy jasy onhomi tee imoĩ-vy. Mburuvixa-gwi onhomi tee imoĩ-vy.*
24 Ha Moisés katu ogwerovia tee va'ekwe Nhandejáry-pe. Upéa-gwi okakwaa rire, "Xe ae ndaikosevéiry mburuvixa Faraó rajy memby ramo" he'i ójehe.*
25 "A-py aiko ramo, sapy'a ete mburuvixarã-rami aiko va'erã" he'i ójehe. "Upéixa aiko ramo, aiko teĩ arã ajererohory rei va'erã Nhandejáry nhe'ẽ rendu e'ỹ-vy" he'i ójehe. "Ha xe katu ndaiko mo'ãi upéixa" he'i. "Nhandejáry re'ýi-pe ae-ma xe amoirũ-ta" he'i. "Ojerereko asy ramo hikwái, hendive xe rereko asy va'erã ave" he'i ójehe Moisés.
26 "Upéixa xe ajerereko asy ramo jepe, iporã ave xe-vy" he'i ójehe. Imandu'a meme ojéupe gwarã-rehe. Ojéupe Nhandejáry remime'ẽrã gwenonde-py ogwereko. Nhandejáry remime'ẽrã-rehe imandu'a. Upéa-gwi he'i, "A-py Egito-py heta opamba'e areko" he'i. "Ha xe rembiereko iporãve xe ahejapa, Nhandejáry rembiporavo re'ýi reko-rupi xe aiko hagwã" he'i ójehe. "Hese onhe'ẽ rei reiha-rami, xe-rehe tonhe'ẽ rei rei ave" he'i Cristo ou va'erã-rehe.
27 Ogwerovia tee-gwi, ova oho-vy Egito yvy-gwi. Mburuvixagwasu remimbota e'ỹ-rupi oiko. Ipoxy ramo jepe, ndaikyhyjéi joty íxugwi. Nhandejáry jahexa e'ỹ va'e-pe ohexa va'e-rami joty oiko. Upéa-gwi ndojehesa rerova ukái joty íxugwi. Hape meme joty oipyhy oiko-vy.*
28 Ogwerovia tee-gwi, Egito-gwi ova-tama ramo, omoĩ ypy va'ekwe arete héry va'e páscoa, "Pembohayvi katu pene rokẽ ári ijukapyre rugwy" he'i gwe'ýi kwéry-pe. "Ani pembohayvi e'ỹ teĩ" he'i. "Ou arã ojuka-vy peteĩ teĩ otopa va'e mitã kwimba'e ypykwe gwive gwĩ Nhandejáry rembigwái yváy pygwa oporojuka va'ety he'i va'e. Tugwy ohexa oĩ ramo pene rokẽ-rehe, ohasa rei arã oho-vy ijukaharãgwe" he'i gwe'ýi kwéry-pe.*
29 Ogwerovia tee-gwi, Moisés re'ýi kwéry ohasa va'ekwe oho-vy ygwasu pytã oje'eha. Yvy ete-rupi ohasa oho-vy va'e-rami ohasa oho-vy hikwái. Upéi hapykwerigwa Egito

* **11:19** Gn 22.1-14; 21.12 * **11:20** Gn 27.27-29,39-40 * **11:21** Gn 47.31–48.22 * **11:22** Gn 50.24-25; Êx 13.19
* **11:23** Êx 2.2; 1.16,22 * **11:24** Êx 2.10-15 * **11:27** Êx 2.14-15 * **11:28** Êx 12.12-13,21-30

pygwa ohasase mo'ã. Ohapykwe segi mo'ã ha ndohasáiry. Y mbyte-rupi oho jave, ojaho'i onhapymimba-ma íxupe kwéry y.*

30-31 Ogwerovia tee-gwi nhane rembypy Israel kwéry ogweroajere Jericó tetã oho-vy hikwái. Peteĩ semana ogweroajere oho-vy. Ha upe rire katu ho'apa ijokoha. Oikepa upe-py Israel kwéry ojuka hagwã Nhandejáry nhe'ẽ renduse e'ỹha-pe. Ha ndojukapáiry upe tetã mygwa-pe.* Peteĩ kunha Raabe héry va'e, ikwimba'ese ramo jepe, ha'e ohendu joty Nhandejáry nhe'ẽ. Upéa-gwi onheresende joty. Ogwerovia tee-gwi, gwĩ soldado henonde-rupi ogwahẽ nhemi ou-vy ohexa va'ekwe-pe, "Pegwahẽ katu" he'i joty ra'e íxupe. Oimeha nomombe'úi joty ijukaharã mo'ã-pe.*

32 Heta amombe'u kuri gwĩ Nhandejáry reroviaha rehegwa nhe'ẽ. Ãy namombe'upa mo'ãi. Nome'ẽiry xe amombe'upa Gideão rehegwa nhe'ẽ, Baraque rehegwa nhe'ẽ, Sansão rehegwa nhe'ẽ, Jefté rehegwa nhe'ẽ ave. Namombe'upa mo'ãi Davi rehegwa nhe'ẽ, Samuel rehegwa nhe'ẽ ave. Gwĩ Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety rehegwa nhe'ẽ nome'ẽi xe amombe'u.*

33 Ogwerovia tee-gwi, onhorairõ va'ekwe outro tetã mygwa ndive. Onhorairõ rire, ipu'aka hese kwéry. Hembiapo vai va'ekwe-pe ogwereko asy. Ha'e ae hembiapo porã. "Arovia tee katu Nhandejáry remimombe'u" he'i tee-gwi, Nhandejáry ojapo hese he'i hagwe-rami. Jagwarete juru omboty pono oisu'u íxupe.*

34 Oĩ tata ipoxy va'e-rehe ipu'aka tata rendy mbogwe-vy va'e. Oĩ kyse-py okutuharã-gwi, onheresende joty va'e. Oĩ onhorairõ jave nonhembopy'amirĩ ukáiry va'e. Onhembopy'agwasu joty oiko-vy. Oĩ soldado kwéry outro yvy-gwi ou va'ekwe ndive onhorairõ ramo, omboripara joty, ipu'aka joty hese.*

35 Oĩ kunha hóga pygwa omano va'ekwe. Ogwerovia tee-gwi, onhemoingove jevy íxupe va'ekwe. Oĩ ave heta ojeregreko asy eterei rire, ojejuka va'ekwe. Nhandejáry-gwi ojere ramo ra'e, ndojukái arã ra'e. Ha ndováiry joty íxugwi. "Ava e'ỹ rire, iporãve xe rekoha arã xe moingove jevy rire Nhandejáry" he'i ae joty ójehe.*

36 Oĩ onhembohory hese va'ekwe. Ombopi mbopi íxupe va'ekwe. Oĩ onhapytĩ íxupe va'ekwe. Oipokwa heraha-vy íxupe omoĩ hagwã preso va'ekwe.*

37 Oĩ ita-py ojapi íxupe va'ekwe. Oĩ serra-py onhekytĩ va'ekwe imbyte-rupi. Oĩ kyse-py ojejuka va'ekwe. Ombojehesa rerova ukase ramo jepe, ndovái joty Nhandejáry-gwi. Gwóga-py ndopytái. Opa-rupi oiko rei. Omonde ovexa ragwe, kavara pirekwe omonde ave oiko-vy. Iporiahu oiko-vy. Ipy'a jopy ojeregreko asy ave oiko-vy.*

38 Upéa kente kwéry remimbojevy voi. Omboeteve va'erãgwe-pe omomba'e rei va'ekwe hereko-vy. Tekwaty e'ỹ-rupi oiko, opyta e'ỹ va'e. Yvyaty-rehe ogwata oiko va'e. Hóga e'ỹ va'e. Opa-rupi rei oiko va'e. Ojohu ha-py rei oke va'e. Onhemi nhemi oiko-vy ita kwa-rupi. Yvy kwa-rupi oiko ave. Upéa kwéry omboeteve va'erãgwe-pe, omomba'e rei joty hereko-vy kente kwéry.

39 Upe va'e kwéry yma gware ogwerovia tee-gwi, imandu'a porã hese kwéry Nhandejáry. Imandu'a porã ramo jepe, ne'írã ojapopa joty hese kwéry he'i hagwe-rami.

40 Nhande kwéry ãygwa nhane ra'arõ joty ojapo porãve hagwã nhande kwéry-rehe. Nhandejáry he'i va'ekwe yma gware-pe nomboagwyjéi va'ekwe. Ha ko'ánga katu ãygwa ojapo-gwi inhe'ẽ, omboagwyje-ma íxupe. "Ãygwa rehegwa nhe'ẽ onhemboagwyje rire, aroagwyje-ta ave yma gware-pe ahovasa-vy" he'i ojéupe Nhandejáry. Upéa-gwi ãygwa ra'arõ-vy ne'írã ojapopa yma gware-pe he'i hagwe-rami.

---

* **11:29** Êx 14.21-31 * **11:30-31** Js 6.12-21 * **11:30-31** Js 6.22-25; 2.1-21 * **11:32** Jz 6.11–8.32; 4.6–5.31; 13.2–16.31; 11.1–12.7; 1 Sm 1.1–25.1 * **11:33** Dn 6.1-27 * **11:34** Dn 3.1-30 * **11:35** 1 Rs 17.17-24; 2 Rs 4.25-37 * **11:36** 1 Rs 22.26-27; 2 Cr 18.25-26; Jr 20.2; 37.15; 38.6 * **11:37** 2 Cr 24.21

12

Nhandejáry Nhande Ru voi (Pv 13.24)

1 Yma gware heta eterei oĩ Nhandejáry-rehe ojerovia tee va'e. Ãy nhande rexaha-rami oiko. Opa-rupi nhande jerekwe-rupi oĩ nhande rexaháry. Upéa-gwi jaiko katu ohose hapy pya'e oripara oho-vy va'e vérami. Pya'e ogwahẽse-gwi, ndopyta pytái oripara oho-vy. Ha'e heko-rupi jaiko katu. Gwĩ oripara va'e omboi oao pya'eve oripara hagwã. Ha'e omboykeha-rami onhembopohyiharãgwe, upéixa ave nhande nhamboyke nhandéhegwi tekoha vai. Pya'e a'e ipu'akase nhande-rehe tekoha vai. Ani ipu'aka hagwã-rami teĩ jaiko. Jaiko porã meme katu jajehexa uka porã hagwã nhande rexaháry-pe.

2 Ha Hesu katu nhane renonde-py jareko katu jajehesa rerova uka meme katu jaiko-vy Hesu-rehe. Ha'e ojerovia tee va'e Nhandejáry-rehe. Ogwerovia ku'a ku'a e'ỹ va'e voi ha'e. Hesu rekoha-rami jaiko. Ha'e ojejuka uka-tama ramo kurusu-rehe, ndovái joty va'ekwe Nhandejáry rape-gwi. “Amano rire, anhemoingove jevy rire, avy'a eterei joty va'erã” he'i ójehe Hesu. Upéa-gwi nopenái ójehe hembiapo vai va'ety-rami kurusu-rehe ojuka-tama ramo íxupe. Omotĩ eterei ramo íxupe, nahakate'ỹi joty ójehe. Upéa-gwi ãy katu ogwapy-ma oĩ-vy Nhandejáry akatúa-koty. Ogwapy haty yke-rehe ogwapy-ma oĩ-vy.

3 Pene mandu'a kena Hesu ojerereko asy hagwe-rehe. Ndaija'éi hese hekoha vai va'e ha ndovái joty Nhandejáry rape-gwi. Pene mandu'a kena hese pono pevy'are'ỹ, pono pejehesa rerova uka íxugwi.

4 Tekoha vai-pe pejoko joko ramo, ne'írã pende juka. Upéa-gwi ani kena pende-rehe ipu'aka tekoha vai.

5-6 Ani pende resarái Nhandejáry nhe'ẽ-gwi. Tajýry, ta'ýry-rami pene mbopy'agwapy va'e inhe'ẽ. He'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:

> “Nhandejáry onhemonhe'ẽ joty gwembiayhu kwéry va'e-pe. Xe ra'y, xe rajy, he'i íxupe va'e gwive, túvy-rami ogwereko asy íxupe oheko rerova uka-vy. Upéa-gwi pehendu mani inhe'ẽ, peẽ-my onhemonhe'ẽ jave. Pende rayhu-gwi ae pende rereko asy pende reko rerova uka-vy. Pene mbohasa asy ramo, ani joty kuri pende py'amirĩ teĩ.”

Upéixa he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.*

7 Pehasa asy ramo jepe, pende rereko Nhandejáry gwa'ýry-rami joty. Upéa-gwi ani pende py'amirĩ teĩ pejerereko asy ramo jepe. “Gwa'ýry-rami xe rereko Nhandejáry” peje ae pendéjehe kwéry. Ndoikói mitã túvy ombohasa asy e'ỹ íxupe va'e oheko rerova uka-vy.

8 Nane mbohasa asýi ramo ra'e, ta'ýry tee ramo ndereikói arã ra'e. Túvy e'ỹ va'e-rami ereiko arã ra'e.

9 Nde ru yvy pygwa ne mbohasa asy ramo jepe, eremboete joty íxupe ereiko-vy. Upéixa nhande ru yvy pygwa-pe nhamboete voi. Aipo ramo Nhande Ru yváy pygwa-pe nhamboeteve katu. Ani pehendu e'ỹ teĩ íxupe. Penheme'ẽ katu ae íxupe peiko tee hagwã hendive.

10 Ha nhande ru yvy pygwa nanhane mbohasa asy aréiry oiko-vy. Nhane mbohasa asyse ramo, sapy'a nhane mbohasa asy. Ha Nhandejáry nhane renohẽ porã nhande rereko asy-vy, jaiko marangatu hagwã heko-rupi.

11 Jajerereko asy jave, ndajarovy'ái voi. “Aiko asy voi” ja'e mo'ã nhandéjehe. Ha upe rire katu Nhandejáry rembiereko asy nhande heko-rupi jaiko. Nhande py'agwapy reheve jaiko. Heko tee-rupima jaiko.

Nhande rekoha a-rami

12-13 Ani pene ate'ỹ teĩ pene mytu'e'ỹ-gwi. Penhemokyre'ỹ ae peho meme hagwã tape porã-rupi. Penhembopy'agwasu katu pendéjehe, peho meme hagwã tape porã-rupi. Upéixa ramo gwĩ ogwerovia ku'a ku'a va'e ndohói arã ogwata porã e'ỹ va'e-rami.

---

* **12:5-6** Pv 3.11-12; Jo 5.17

Onhepysanga sanga va'e-rami, ndogwatavéi arã. Oho ramo tape vai-rupi, okaráu va'e-rami onhemaxuka va'erã. Peho porã ramo ae, ogwerovia tee-ma va'erã.

14 Ani pejoteta teĩ. Enterovéa-pe ae pereko porã pende joja porã hagwã. Peiko marangatu katu. Pende reko marangatu e'ỹ reheve ndapehexái arã Nhandejáry-pe.

15 Penhangareko porã pendéjehe ani hagwã oiko pene pa'ũ-my ojehesa rerova uka va'erã Nhandejáry nhande rexakwaa rei va'e-gwi. Toiko e'ỹ pene pa'ũ-rupi pono pende resa rerovapa ójehe. Upeixagwa-pe he'i temitỹ hái hi'a va'e. Upe temitỹ okakwaa, hi'a. Upéi heta oĩ hi'upy e'ỹ jepe, ho'u joty. Ho'u-gwi ndoiko porãvéi-ma. Upéa-gwi ani oiko pene pa'ũ-my pende akwaa rerovase va'e gweko-rupi.

16 Penhangareko porã pendéjehe. Toiko e'ỹ katu pene pa'ũ-my myamyrĩ Esaú rekokwe-rami oiko va'e. Ha'e otĩ kwaa e'ỹ va'e Nhandejáry-rehe nopenáiry oiko-vy. Ha'e túvy ra'y ypykwe jepe, ovende joty va'ekwe ojéupe Nhandejáry remime'ẽrã. Ho'u va'erã-rehe, ombovare'a e'ỹharã-rehe ovende joty va'ekwe.*

17 Ha upe rire katu, “Eme'ẽ mani katu xe-vy nde ra'y ypykwe pegwarã eme'ẽ xe-vy” he'i mo'ã gwu-pe. “Ndikatuvéi-ma ame'ẽ va'erã nde-vy xe ra'y ypykwe pegwarã ae” he'i joty íxupe túvy. Hasẽ voi upe-ma ramo. Ojahe'o-vy ojerure rure ojéupe gwarã-rehe mo'ã. Onhemboasy ramo jepe, ndikatúi ome'ẽ íxupe. Ndikatúi ohekoviarõ gwembiapokwe. Gwemime'ẽgwe oipe'ase jevy ramo jepe, ndikatuvéi-ma ome'ẽ jevy íxupe gwa'ýry ypykwe pegwarã. Ha peẽ katu ani ha'e-rami pemoĩ ko yvy rehegwa-rehe anho pende resa.*

18 Ãy ndapeikovéi-ma yma gware Israel kwéry amyrĩ rekokwe-rupi. Ha'e kwéry oho ramo Nhandejáry renda-py, ogwahẽ oho-vy va'ekwe upe yvyaty-py héry va'e Sinai-py. Japoko hese va'e ha-py ogwahẽ va'ekwe. Tata ipoxy ramo, ohexa. Upe-py pytũ rei-ma, pyhare va'e-rami. Upe-py oĩ marány yvytu.

19-20 Upe-py ohendu mimbygwasu nhe'ẽ. Onhe'ẽ va'e ohendu ave:*

“Ko yvyatyrusu onhegwahẽ e'ỹ va'e-rehe opyrũ va'e gwive, mymba nhu pygwa jepe opyrũ va'e gwive hese, tojejapi hu'y-py. Ita-py omano peve tojejapi, he'i onhe'ẽ va'e ojapo uka-vy.”*

Upéa nhe'ẽ omondýi-ma va'ekwe yma gware Israel kwéry-pe. Upéa-gwi ojerure rure Moisés-pe omombe'u e'ỹve hagwã íxupe upe onhe'ẽ va'e.

21 Ha Moisés katu onhemondýi voi: “Xe py'a ryrýi xe kyhyje-gwi” he'i ójehe upe yvyaty-rehe oĩ va'e rexa-vy.*

22 Ha ãy katu ndapeikovéi-ma yma gware reko-rupi. Hekovía peiko ãy ogwahẽ oho-vy va'e-rami yváy pygwa yvyaty-py héry va'e Sião-py. Nhandejáry hekove tee va'e retã-my ogwahẽ oho-vy va'e-rami peiko. Upe-py oĩ yváy pygwa Jerusalém tetã, upe-py oiko heta eterei Nhandejáry rembigwái ojepapa e'ỹ va'e.

23 Upe-py yváy-py ojogweroaty oiko-vy jave, ovy'a Nhandejáry ra'y ypykwe. Peteĩ teĩ héry va'e gwive onhemoĩ kwatia-rehe va'ekwe vérami, “Xe re'ýi tee” he'i hese Nhandejáry. Ãy katu pemoirũ-ma peiko-vy Nhandejáry-pe. Ha'e hembiapo apokwe-rehe enterovéa-pe ogwereko va'erã. Pemoirũ-ma ave gwĩ omano va'ekwe-pe gwive, “Ogweroagwyje ete-ma onhe'ẽ onhemopotĩmba ete-ma” he'i hese va'e Nhandejáry. Upéa rehegwa-pe pemoirũ-ma.

24 Ãy katu pemoirũ-ma peiko-vy Hesu-pe. Ha'e ojejuka uka va'ekwe nhande-rehe. Upéa-gwi Nhandejáry oiko-ma pende Járy ramo. He'ýi tee ramo peiko-ma peẽ. Abel amyrĩ gwugwy mbyte-py ojejuka va'ekwe. Omano rire, “Xe repy katu, xe repy katu” he'i va'e-rami. Ha Hesu katu gwugwy mbyte-py ojejuka uka ramo, “Xe repy katu” nde'íry va'ekwe “Eiporiahuvereko katu íxupe” he'i gwĩ hugwy-py onhemopotĩ va'erã-rehe.*

* **12:16** Gn 25.29-34 * **12:17** Gn 27.30-40 * **12:19-20** Êx 19.12-22; 20.18-21; Dt 4.11-12; 5.22-27 * **12:19-20** Êx 19.12-13 * **12:21** 2 Co 3.7-13 * **12:24** Gn 4.10

25 Penhangareko porã pendéjehe. Ani ijapysa e'ỹ va'e-rami peiko teĩ. Yma gware
nohenduséi va'ekwe ko yvy-py gwĩ Nhandejáry nhe'ẽ omombe'u va'e. Upéa-gwi
ndaiporivéi va'ekwe hesendeharã. Ãy katu nhahenduse e'ỹ ramo yváy-gwi omombe'u
va'e, ivaive arã nhande-vy. Ndoikói arã voíte nhane resendeharã.
26 Yma omomýi va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ yvy. Ha ãy katu he'i Nhandejáry kwatia
nhe'ẽ:
"Amomýi jevy va'erã yvy. Áry yvate jepe peteĩgwe jevy joty amomýi va'erã, he'i. Ha upe
rire katu namomyivéi-ma va'erã íxupe, he'i Nhandejáry"*
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.
27 "Peteĩgwe jevy joty amomýi va'erã" he'i ko yvy opa va'erã-rehe. Upéixa jaikwaa
Nhandejáry rembiaporã. Gwĩ jahexa va'e hembiapokwe gwive omomýi va'erã oipe'a
hagwã, opyta hagwã jahexa e'ỹ va'e meme, omýi e'ỹ va'e meme opyta va'erã.
28-29 Nomýiry va'erã Nhandejáry nhande ruvixa ndive jaiko hagwã-py. Upéa-gwi
nhatima porã katu Nhandejáry-pe nhande-vy hemime'ẽrã-rehe. Tata vérami nhande
rapy va'e Nhandejáry rekoha. Gwĩ inhe'ẽ renduse e'ỹha ohapy va'e-rami hekoha.
Hemimbota-rupi jaiko va'erã nhamboete hagwã íxupe. Nhande py'a porã reheve,
nhande py'agwapy ete reheve nhamboete íxupe. Upéa-gwi nhatima porã katu
íxupe. Jakyhyje íxugwi pono nhamonhemboasy. "Tuvixave va'e voi Nhandejáry" ja'e
nhamboete-vy íxupe.*

13

Nhandejáry remimbota a-rami (1 Pe 2.11-12)

1 Ani pehayhu e'ỹ teĩ pende re'ýi kwéry-pe. Pehayhu meme katu Hesu reroviaha-pe
gwive. Peẽ kwéry Cristo re'ýi voi. Upéa-gwi ani pejohayhu e'ỹ teĩ. Pejohayhu rei ae katu
peiko-vy.
2 Ogwahẽ ou-vy ramo pende róga-py Hesu reroviaha peikwaa e'ỹ va'e, ani pembojevy
rei teĩ íxupe imondo-vy. Ogwahẽ ramo jepe peikwaa e'ỹ va'e, emogwahẽ porã joty íxupe.
Oĩ he'i va'ekwe: "Egwahẽ katu" he'i gwĩ ogwahẽ ou-vy oikwaa e'ỹ va'e-pe. Oikwaa e'ỹ
ramo jepe, ogwerohory joty ra'e Nhandejáry rembigwái yváy pygwa-pe omogwahẽ uka-
vy.*
3 Ani pende resarái gwĩ preso onhemoĩ uka va'ekwe-gwi. Hendive preso penhemoĩ
va'ekwe vérami pene mandu'a meme joty hese. Ani ave pende resarái gwĩ ojerereko asy
va'e-gwi. Hendive pejerereko asy va'e-rami ave joty pene mandu'a hese.
4 "Naiporãi ereiko kunha ndive" nde'íry Nhandejáry nhande-vy. Nhane momandu'a
uka va'e Nhandejáry nhe'ẽ voi. Iporã katu nhamboete nhane rembireko, nhane ména
ave. Ha gwĩ onhemotĩ e'ỹ va'e, hapixa rembireko ndive hapixa ména ndive oiko va'evy
katu, ogwereko asy va'erã íxupe Nhandejáry. Upéa-gwi nhane rembireko ndive anhóte
jaiko katu. Nhane ména ndive jajohayhu rei jaiko-vy.
5 Pirapire hetave va'erã-rehe anhóte ani peiko meme teĩ. "Tuvixave-ta vérami xe-vy
pirapire. Pirapire aipotave tave xe jéupe gwarã" ani peje teĩ pendejéupe. "Avy'a xe
rembiereko-rehe" peje ae pendejéupe. He'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:
"Ndapoheja mo'ãiry voi. Apomoirũ meme va'erã"*
he'i Nhandejáry nhande-rehe.
6 Upéa-gwi ani katu jakyhyje teĩ. He'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ:
"Nhandejáry ko xe pytygwõharã voi. Ndaipu'aka mo'ãi xe-rehe teko rei. Naxe kyhyje
mo'ãvéi-ma xe"*

* **12:26** Êx 19.18; Ag 2.6 * **12:28-29** Dt 4.24; 9.3; Is 33.14 * **13:2** Gn 18.1-8; 19.1-3 * **13:5** Dt 31.6-8; Js 1.5 * **13:6** Sl 118.6

he'i.
Upéa nhe'ẽ nhamombe'u katu nhandejehegwa pono ojekwaa nhande-rehe nhane kangyha, nhande py'agwasu reheve ae jaiko hagwã.
7 Ani pende resarái pene mbo'e mbo'ehare-gwi. Nhandejáry nhe'ẽ peẽ-my omombe'u mbe'uhare-rehe pene mandu'a ndu'a joty kuri. Mba'éixa oiko va'ekwe, mba'éixa omano va'ekwe peikwaa voi. Nhandejáry-rehe ojeroviave ave oho-vy hikwái. Upéa-gwi peiko katu hekokwe-rami.
8 Omano ramo jepe hikwái, ojehekoviarõ e'ỹ va'e Hesu Cristo. Omano e'ỹ va'e. Kwehe oiko hagwe-ramima joty oiko ãy peve. Opa e'ỹ reheve ndojehekoviarõvéi-ma va'erã.
9 Upéa-gwi gwĩ nhe'ẽ ambue-py pene mbo'ese va'erã-rehe ani pejehesa rerova uka teĩ. Ani pejeapysaka teĩ inhe'ẽ-rehe. "Ore reko-rami pekaru ramo, omombaraete va'erã pende py'a Nhandejáry" he'i mo'ã ramo peẽ-my, ani pejeapysaka teĩ inhe'ẽ-rehe. Gwĩ henduhare nonhemombaraetéi joty. Onhemombaraeteve ae nhande py'a nhande rovasa vasa-gwi Nhandejáry. Nhande rexakwaa rei-py nhanhemombaraete. Upéixa iporã nhande-vy. Upéa-gwi ani pejeapysaka teĩ inhe'ẽ-rehe.
10 Ãy apomomandu'a-ta judeu reko rehegwa nhe'ẽ-rehe. Gwĩ pa'i kwéry oiko joty judeu reko-rupi Nhandejáry-pe ijukapyrã ome'ẽ-vy mo'ã. Omoirũse-vy mo'ã ho'u ijukapyre ha nomoirũi joty Nhandejáry-pe. Upéixa ramo ndikatúi ha'e kwéry omoirũ Cristo nhande-rehe ojejuka uka va'ekwe-pe. Ndaiporivéi-ma ho'u va'erã onhemombaraete hagwã. Ãy gwĩ ijukapyre ho'u joty-vy onhemombaraetese va'e mo'ã, ndikatúi joty nhane ndive omoirũ Cristo nhande-rehe ojejuka uka va'ekwe-pe.
11 Judeu kwéry va'e pa'i ruvixagwasu ogweroike heraha-vy ijukapyre rugwy. Koty imarangatu ete onhegwahẽ e'ỹ ha-py ogweroike. Upe-py ome'ẽ Nhandejáry-pe omboyke hagwã mo'ã judeu kwéry-gwi hembiapo vaikwe. Hugwy ogweraha koty-py ha hetekwe katu ogwenohẽ heraha-vy tetã-gwi. Ohapy hagwã-py tetã jerekwe-rehe ogweraha.*
12 Upéa-gwi tetã jerekwe-py ave ojejuka uka va'ekwe Hesu gwugwy avyte-py, omopotĩ hagwã nhande py'a jajejavy rire.
13-14 Upéa-gwi nhamoirũ katu Hesu-pe. Gwetã oheja oho-vy va'e-rami, jaha nhamoirũ hagwã íxupe heko-rupi jaiko hagwã. Hese onhembohory hagwe-rami ave, onhembohory va'erã nhande-rehe. Ko yvy-py ndaipóri nhane renagwã opa e'ỹ va'erã. Nhamoĩ meme ae nhande resa yváy pygwa nhane renagwã opa e'ỹ va'erã-rehe. Upéa-gwi nhamoirũ katu Hesu-pe. Gwetã oheja oho-vy va'e-rami jaiko Hesu moirũse-vy.
15 Upéa-gwi nanhame'ẽvéi-ma Nhandejáry-pe ijukapyrã. Hekovía Nhandejáry remimbota ae katu nhame'ẽ íxupe. Nhamboete meme katu Nhandejáry-pe ae, nhande-rehe ojejuka uka-gwi Hesu Cristo. Héry nhamomba'egwasu nhamombe'u-vy ramo, hemimbota nhame'ẽ íxupe.
16 Pejapo porã meme katu pende rapixa-rehe. Ani pene rakate'ỹ teĩ pene mba'e-rehe. Hemikotevẽ peme'ẽ katu íxupe. Upéa pejapo ramo, pende rerohory va'erã Nhandejáry pene rembiapo-rehe. Yma gware reko-rupi ijukapyrã ome'ẽ joty va'e-pe ndojohu porãvéi-ma. Pene rembiapo porã-rehe ae pende rerohory va'erã.
17 Hesu reroviaha rerekwa he'i va'e pejapo katu. Pehendu katu inhe'ẽ. Orepara oiko-vy pende rekove-rehe peho porã hagwã-rehe. "Mba'éixa jarepara va'erã hekove-rehe xe monhe'ẽ va'erã Nhandejáry" he'i ojéupe pende-rehe. Upéa-gwi pehendu katu inhe'ẽ. Pehendu ramo, ovy'a va'erã pende-rehe onhangareko-vy. Ha pehenduse e'ỹ ramo katu, pembovy'are'ỹ va'erã íxupe, ndapeiko porãi va'erã. Ha ndovy'ái ramo pende rerekwa niporãi arã peẽ-my.
18 Pembojeupi upi katu pene nhe'ẽ Nhandejáry-pe ore-rehe. Ore rembiapo porãse meme oroiko-vy. Ipotĩ ore py'a. Upéa-gwi ndoikói voi ore py'apy-py "Erejejavy-ma" he'i va'e vérami ore-vy.

* **13:11** Lv 16.27

19 Aipota eterei pejapo oração xe-rehe pya'eve xe mogwahẽ hagwã pende ha-py Nhandejáry.

Onhe'ẽ paha

20 Omano rire Nhandejáry Hesu, omoingove jevy íxupe Nhandejáry nhande rerekwagwasurã. Gwugwy mbyte-py ojejuka uka-gwi Nhandejáry Hesu, he'ýi meme voi nhande. Nhandejáry ruvixa tee voi ha'e. Omano rire omoingove jevy íxupe Nhandejáry nhande rerekwagwasurã. Nhandejáry nhane mbopy'agwapyhaty voi.

21 Tapende rovasa porã porã katu hemimbota gwive pejapo hagwã. Hesu Cristo ojapo uka hagwã peẽ-my hembijohu porã tapende rovasa katu. Tonhemomba'egwasu meme katu opa e'ỹ reheve. Upéixa aipota. Amém.

Omondo uka omandu'aha

22 Xe re'ýi, naxe nhe'ẽ mbuku etéiry kwatia-rehe amoĩ va'ekwe. Upéa-gwi pene kyre'ỹ reheve pehendu katu, pende rekorã amombe'u ramo peẽ-my anhemonhe'ẽ-vy.

23 Timóteo rehegwa nhe'ẽ amombe'u-ta peẽ-my. Preso onhemoĩ ha-gwi, osẽ jevy-ma oho-vy. Pya'e ogwahẽ ou-vy ramo xe ha-py araha-ta íxupe. Pende ha-py aha ramo, araha-ta íxupe ave.

24 Amondo uka-ta xe mandu'aha Hesu reroviaha rerekwa-pe gwive. Hesu reroviaha-pe gwive amondo uka-ta ave xe mandu'aha. Nhande re'ýi Itália yvy pygwa omondo uka-ta ave peẽ-my omandu'aha.

25 Tapende rovasa vasa katu Nhandejáry pende rexakwaa rei-vy.

Tiago remimombe'ukwe
epístola **de Tiago**

1 Xe Tiago Tupã Nhandejáry rembigwái. Nhandejáry Hesu Cristo rembigwái ave xe.
Amondo uka-ta kwatia-rehe xe nhe'ẽ peẽ-my gwarã. Peẽ judeu kwéry Hesu reroviaha
va'e opa-rupi judeu e'ỹ kwéry pa'ũ-my peiko va'e ahai-ta peẽ-my. Mba'éixa pa peiko, xe
re'ýi kwéry?

Jaiko asy ramo jepe, nhande reko vy'a reheve joty tajaiko katu
(Lc 6.22-23; Rm 5.3; 1 Pe 4.14)

2-4 Opaixagwa nhande mbovy'are'ỹ va'e pende johu meme para'e. Upéixa jaiko ramo
ndaha'éi jarova hagwã nhande rekoha Nhandejáry-gwi. Nhane mbojerovia tee hagwã-
rehe ójehe oheja upe va'e ojehu nhande-vy. Upéixa-gwi jahasa asy ramo jepe nhande reko
vy'a reheve tajaiko katu. Ha peẽ katu, xe re'ýi kwéry, pende-rehe ndija'éi ramo Hesu-
rehe ndojeroviái va'e, pende rereko asy ramo jepe, pende reko vy'a reheve joty tapeiko
katu. Pende rasy ramo jepe, pende poriahu verei ramo jepe, pende reko vy'a reheve
joty tapemondo katu pende resa Nhandejáry-rehe. Pehasa asy ramo jepe ani joty perova
teĩ pende resa Nhandejáry-gwi, xe re'ýi kwéry. Ndaha'éi nhane mbovy'are'ỹ hagwã rei
jahasa asy. Nhane mombaraete hagwã-rehe ae nhane mbojerovia tee hagwã-rehe ae
ójehe Nhandejáry oheja nhane mbohasa asy va'erã ojehu nhande-vy. Upéixa jajerovia
tee ramo jaiko arã inhe'ẽ-rupi jaipyhy porãve arã nhane arandurã. Hesu remimbota
jajapo kwaa va'erã. Upéixa ramo he'i va'erã peteĩ teĩ nhande-rehe "Ipy'a ijagwyje-ma
oiko-ma xe nhe'ẽ-rupi" he'i va'erã Hesu nhande-rehe.

5 "Xe arandu mbyky eterei. Ndajapo kwaái Nhandejáry remimbota." Aipo ere para'e
ndejéupe nde py'apy-py erenhemongeta-vy. Aipo ramo ejerure katu íxupe ne arandurã-
rehe: "Ajerure nde-vy xe arandurã-rehe. Nde mante xe mo'arandu-ta". Upéixa ere arã
íxupe. Ha'e ohendu arã voi ne mo'arandu hagwã. Ipy'a porã eterei-gwi ha'e ome'ẽ meme
va'e nhande-vy nhane remikotevẽ. Upéixa ramo nde a'o e'ỹ reheve nde rexakwaa rei arã
ne rembijerure ome'ẽ-vy.

6-8 Ereporandu jave Nhandejáry-pe "Ome'ẽ-ta xe-vy, tapa nome'ẽ mo'ãi xe-vy" ani aipo
ere teĩ. Ani upéixa erereko mokõi nhe'ẽ nde py'a-py. Inhe'ẽ mokõi va'e oiko ygwasu
yvytu omomýiha-rami. Ojere jere oiko-vy. Nhande, Hesu-rehe jajerovia va'e ndikatúi
jaiko upéixa. Inhe'ẽ mokõi va'e-pe Nhandejáry nome'ẽ mo'ãi hembijerure, ndojerovia
teéi-gwi hese.

Ani ne mba'e reta-rehe anho erevy'a

9-10 Peẽ ae pevy'a katu Hesu re'ýi kwéry voi peẽ. Ojoha'e-rami meme pende rereko
Nhandejáry pejerovia-gwi hese. Pevy'a katu. Ambue kwéry nde rereko asy ramo jepe,
nane mba'e retái ramo jepe, evy'a katu eiko-vy. Nhandejáry nde rereko-ma gwa'ýry-
rami gwajýry-rami ave. Ha nde, Hesu re'ýi jepe ne mba'e reta reta erereko vyteri va'e.
Gwekogwypyve-rami nde rereko ramo jepe evy'a katu. Nhandejáry-rehe mate erevy'a
va'erã. Yvoty pya'e ipoty piruha-rami voi ndahi'aréi va'erã imba'e reta reta rei va'e.

11 Kwarahy osẽ ramo, kwarahy ojope-ma ramo, ipoty piru-ma yvoty. Ombopirupa-ma
kwarahy. Upéixa ave omba'e reta-rehe anho rei oiko va'e oiko. Hetave ogwereko hagwã-
rehe omba'apo jave, ipiru ete ho'a hagwã oho-vy. Upéixa-gwi ne mba'e reta reta jepe, nde
rereko ramo gwekogwypyve Hesu-rehe ha-py evy'a joty eiko-vy. Peẽ, Hesu reroviaha
kwéry, pevy'a meme katu peiko-vy.*

Jejavy rehegwa nhe'ẽ

---

* **1:11** Sl 102.4,11; Is 40.6-8

12 Oiko asy ramo jepe Hesu-gwi ojevy e'ỹ joty va'e ovy'a voi joty oiko-vy. Nhandejáry
rape-gwi ndojeréi joty-gwi ome'ẽ va'erã íxupe hekove opa e'ỹ va'erã. "Xe rayhu va'e-pe
ame'ẽ va'erã hekoverã opa e'ỹ va'erã" he'i va'ekwe-gwi ome'ẽ va'erã íxupe.
13 Erehasa asy rei ramo erenhemongeta ramo nde py'a ndive ereva hagwã erejejavy
hagwã, ani ere teĩ "Xe mbojejavy ukase para'e Nhandejáry. Xe mbova ukase para'e
Nhandejáry" ani peje teĩ. Ndaipóri voi Nhandejáry-gwi inharanduve va'e ombojejavy
uka hagwã Nhandejáry-pe. Ha'e ave nhane mbojejavy e'ỹ va'e voi. Avave-pe nombojejavy ukaséi Nhandejáry. Nhandejáry heko porã va'e voi.
14 Nhandejéhegwi voi nhanhetantea nhande ae jajejavy hagwã. "Xe mbo'e vai-gwi,
ajapo vai" oĩ he'i va'e mo'ã. Ndaha'éi upéixa. Nhandejéhegwi ae jajapo vai. Nhande py'apy jajapose va'e ae-gwi, nhanhembotavy.
15 Nanhande pu'akavéi-ma nhandéjehe jajejoko kwaa hagwã. Jajejavy joty. Jajaposegwi rei jajapo. Nhandejéhegwi nhanohẽ nhane rembiaporã jajapo va'erã. Upéixa-gwi
nhane rembiapo vai nhandejéhegwi rei mante jajapo. Nhane rembiapo vai eterei ramo
nhane mboyke arã ojéhegwi Nhandejáry.
16 Ani penhembotavy xe re'ýi kwéry, xe rembiayhu kwéry.
17 Nhandejáry-gwi ou mba'e porã. Opa mba'e iporã va'e imarãne'ỹ va'e ome'ẽmba
nhande-vy. Ha'e ojapo va'ekwe entéro tesapeha yváy pygwa. Kwarahy ojapo va'ekwe.
Jasy ave, jasytata ave, jasytatagwasu ave ojapo va'ekwe. Hemimoingokwe va'e heko
ambue mbue. Ha'e ae peteĩ tekoha ogwereko. Kwarahy okanhy va'e. Jasy oiko rei va'e.
Nhandejáry ae katu tekoha peteĩ ogwereko. Iporã meme joty hekoha Nhandejáry.
18 Ojéhegwi voi gwemimbota-rupi nhande poravo va'ekwe gwe'yirã. Nhe'ẽ anhetegwa
va'e jarovia. Upéa-rupi nhane moingo gwe'ýi ramo entéro gwembiapokwe-gwi nhane
moporãseve Nhandejáry.
19 Upe va'e peikwaa xe re'ýi kwéry, xe rembiayhu kwéry. Upéixa-gwi ekirirĩ porã eikovy erejeapysaka porã hagwã nhe'ẽ-rehe. Ani erenhe'ẽ erepensa e'ỹ reheve. Eha'arõ nde
rapixa onhe'ẽ ranhe hagwã. Ani ave pende poxy pya'e a'e teĩ.
20 Nhande poxy rei rei ramo ndajaikói Nhandejáry rekoha-rupi. Hemimbota ndajajapóiry.
21 Upéixa ramo ani pende poxy rei rei ojóupe. Epoi kena nde poxy rei reiha-gwi.
Opa nde rekoha rei-gwi epoi ave. Anive ne mandu'a ne rembiapo vairã-rehe.
Nhandejáry nhe'ẽ-rehe ae katu ne mandu'a. Ha'e omoĩ-ma onhe'ẽ nde py'apy-py. Erovia
kena inhe'ẽ kuri erejeheko kirirĩ-vy. Inhe'ẽ-rupi ereiko ramo ne resende tee va'erã
Nhandejáry.
22 Pehendu kena inhe'ẽ. Oĩ inhe'ẽ ohendu rei va'e, ojapo e'ỹ va'e, onhembotavy va'e.
Ani upe va'e reko-rupi ereiko. Nhandejáry nhe'ẽ remimombe'u ejapo kena. Ndereroviái ramo inhe'ẽ erenhembotavy rei-ma arã ereiko-vy.
23-24 Jahexa nhane ra'anga epéco-py. Jajere rire ndajahexavéi-ma nhane aỹgwe. Pya'e
nanhane mandu'avéi-ma hese. Upéixa ave Nhandejáry nhe'ẽ ndogweroviái va'e. Ohendu
ramo ohendu rei ha ojere oho ramo opa jevy-ma íxugwi.
25 Anhetegwa tee va'e Nhandejáry nhe'ẽ. Nhane mo'arandu Nhandejáry rekorupi jaiko hagwã ponove ipu'aka nhande-rehe tekoha vaiha. Nhahendu-ma ramo
nhanhongatu-ma ramo nhande py'apy-py Nhandejáry nhe'ẽ nokanhy mo'ãvéi-ma va'erã
nhandéhegwi. Hemimombe'ukwe-gwi ndajava java mo'ãvéi va'erã. Nhane mandu'a
porã meme va'erã Nhandejáry nhe'ẽ-rehe. Upéa-rehe opamba'e nhane rembiapo gwive
ohovasa meme va'erã nhande-vy Nhandejáry.
26 Nhanhe'ẽ rei rei ramo nhande rapixa-pe, ja'e rei arã nhandéjehe "Ajerovia-ma Hesurehe". Upéixa ramo nhanhembotavy rei mante va'erã jaiko-vy.*

* **1:26** Sl 34.13; Tg 3.2-12

27 Ãy amombe'u-ta nde-vy mba'éixa pa Nhandejáry Nhande Ru yváy pygwa oipota ójehe ojerovia va'e oiko. Ha'e nhane mo'arandu gwemimbota-rupi jaiko hagwã. Oipota nhaipytygwõ tyre'ỹ oiko va'e-pe, ime omano va'ekwe va'e-pe ave nhaipytygwõ pono ohasa asy oiko-vy. Oipota ave japoi nhane rembiapo vaise hagwe-gwi. Upéixa nhande reko ramo, "Erejerovia tee-ma xe-rehe" he'i va'erã nhande-vy Nhandejáry.

2

Nhandejáry Hesu Cristo-rehe ojerovia va'e ndogwereko joavy avýi va'erã gwapixa-pe

1 Tapejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe xe re'ýi kwéry, Nhandejáry Hesu Cristo reroviaha kwéry. Peteĩxa jaiko-ma Nhandejáry ipu'aka marangatu tee va'e ndive. Upéixa-gwi peteĩxa tapejogwereko porã meme rei katu. Oĩ imba'e reta va'e-pe ogwereko porã va'e ha iporiahu va'e-pe katu ndogwereko porãi peteĩxa. Upéixa ani teĩ pejogwereko joavy avy imboete-vy.

2-4 Peteĩxa ndapejogwereko reíry ramo ojogweroaty ha-py ou va'e-pe, niporãi voi. Ijao porã va'e-pe, ikwãirũ hepyve reheve ou va'e-pe eremboeteve ramo ijao porã e'ỹ va'e-gwi, niporãi voi nde rekoha. Upéixa ramo erereko joavy avy imboete-vy Hesu-rehe ojerovia va'e kwéry-pe. Ijao porã va'e-pe mante henagwã porãrã eremombe'u ramo, nerepenái jave iporiahu va'e-rehe, eremboete joavy avy íxupe kwéry. "Enhembo'y rei eĩ-vy" ere ramo iporiahu va'e-pe, "Yvy-py egwapy" ere ramo eremboete e'ỹ-vy íxupe, niporãi voi upéixa erereko joavy avy ramo nde rapixa kwéry-pe. "Ipy'a porãha ojehexa voi ijao porã-rehe voi" ere ramo ijehexa rei omboete va'e-rupi ereiko. Nerenhemongeta porãi voi nipo ra'e nde py'apy-py. Imboetepyrã-rupi ndereikói. Ani upéixa nde reko joavy teĩ avave-pe.

5 Tapejeapysaka porã kena xe nhe'ẽ-rehe, xe rembiayhu kwéry. Nhandejáry oiporavo meme iporiahu va'e kwéry-pe ojerovia porã hagwã ójehe. "Xe rayhu va'e-pe aiko arã huvixarã ramo" he'i. "Xe moirũ tee va'erã hikwái" he'i va'ekwe Nhandejáry. Ha'e he'i hagwe-rami ave ojapo meme.

6 Upéa-rehe napene mandu'avéi para'e. Napemboetéi ramo iporiahu va'e kwéry-pe, Nhandejáry reko-rami e'ỹ peiko íxupe. Ma'erã tipo. Napene mandu'avéiry imba'e reta va'e rekoha-rehe. Ha'e kwéry pende rereko asy rei voi. Pende jokwái rei rei. Pende reraha rei ave mburuvixa renda-py ojapo hagwã pende-rehe ojapose va'e.

7 Onhe'ẽ rei ave Nhandejáry Hesu Cristo-rehe. Inhe'ẽ reroviaha va'e-rehe onhe'ẽ vai ramo, Nhandejáry Hesu Cristo-rehe ae onhe'ẽ vai.

8 "Ne ndivegwa-pe ehayhu kena nde reko erehayhuha-rami ave"*
ohai uka va'ekwe Nhandejáry Nhande Ruvixa nhande rekorã-rehe. Erejapose ramo inhe'ẽ tekotevẽ erehayhu rei enterovéa-pe.

9 Penhomboete joavy avy ramo, pene rembiapo vai-ma voi. Upéa-rehe Nhandejáry nhe'ẽ erejapo e'ỹ ramo, ojekwaa-ma voi nde-rehe nde reko jejavyha.

10 Oĩ heta Nhandejáry nhe'ẽ Moisés amyrĩ remimombe'ukwe nhande rekorã. Upe mixĩ jepe ndojapói va'e osẽ joty inhe'ẽ-gwi. Opyta osẽmba ete va'e-rami. "Osẽmba ete xe nhe'ẽ-gwi" he'i hese Nhandejáry.

11 Onhe'ẽ-py he'i va'ekwe "Ani eremenda menda reise teĩ ereiko-vy" he'i va'ekwe. "Ani ereporojuka teĩ" he'i ave va'ekwe onhe'ẽ-py. Aipo ramo Nhandejáry remimombe'ukwe rendu-gwi nomenda mendái teĩ oiko-vy va'e oporojuka ramo osẽ-ma hemimombe'ukwe-gwi. Hembiapo vai joty.*

12-13 Aipo ramo nhamondo kena nhande resa nhane renonderã-rehe. Ogwahẽ arã peteĩ áry Nhandejáry nhande rereko reko hagwã nhane rembiapo apokwe-rehe. Hesu remimbota-rupi e'ỹ joty jaiko ramo ndojohu porãi arã nhande-rehe. Hemimbota-rupi ae jaiko ramo ojohu porã arã nhande-rehe. Upéa-rehe ha'e-ta peẽ-my pende reko peheja

* **2:8** Lv 19.18 * **2:11** Êx 20.13-14; Dt 5.17-18

kena ipogwy-py. Tapejoporiahuvereko rei kena enterove va'e ndive. Ndajaiporiahuverekói ramo nhande-rehe ndija'éi va'e-pe, Nhandejáry ave nanhande poriahuverekói ave arã. Jaiporiahuvereko ramo enterovéa-pe Nhandejáry ave nhande poriahuvereko ave va'erã. Ovy'a va'erã nhande-rehe ojohu ramo nhane rembiapokwe.

Nhandejáry-rehe jajerovia teeha rehegwa nhe'ẽ

14 Ndajarovái ramo nhande rekoha "Ajerovia-ma Hesu-rehe" ja'e ramo, ja'e rei. Upéixa ramo ndovaléi-ma voi nhande jeroviaha mo'ã, xe re'ýi kwéry.
15-16 Pene mandu'a kena iporiahu va'e-rehe. Nhane nhe'ẽ-py rei jahovasa ukase ramo, gweko-rupi joty oiko iporiahu va'e. Oĩ ramo nhane pa'ũ-my Hesu reroviaha iporiahu va'e pene nhe'ẽ rei-rupi napeipytygwõi va'erã íxupe. "Nhandejáry tande rovasa katu nde ao repyrã ereheka-vy" peje rei íxupe. "Nhandejáry tane mbopy'agwapy katu ne rembi'u repyrã ereheka hagwã" peje rei ave íxupe. Pene nhe'ẽ-py rei pehovasa ukase mo'ã Nhandejáry-pe. Iporiahu joty va'erã voi.
17 Upéixa ave nhane rembiapo porã e'ỹ reheve "Ajerovia-ma Hesu-rehe" ja'e ramo, ja'e rei ójehe. Nhande reko tujakwe-rupi joty jaiko.
18 Oĩ para'e pene pa'ũ-my gwĩ xe remimombe'u ombojevyse va'e: "Ndaha'éi peteĩxa nhande reko nhande Nhandejáry ndive jaiko porã va'e kwéry" he'i rei va'erã. "Oĩ hese ojerovia tee va'e. Oĩ ave hembiapo porã rei va'e" he'i rei va'erã. "Mokõive ombovy'a va'erã Nhandejáry-pe" he'i rei va'erã nhande reko-rehe. "Xe, xe rembiapo porã-rehe ambovy'a Nhandejáry-pe. Nde ae, Ajerovia-ma Hesu-rehe ere-gwi nde ave erembovy'a íxupe. Ndaha'éi peteĩxa nhande reko nhambovy'a hagwã íxupe" he'i rei arã nhande reko-rehe.
Aipo peje ramo, aipo ramo tanhemonhe'ẽ xe peẽ-my. Mba'eixa-rami po ereiko arã Hesu reroviaha ramo ne rembiapo porã e'ỹ reheve? Mba'eixa-rami po ereikwaa arã nde ae nde jeroviaha? Xe ae xe rembiapo porã-rupi aikwaa uka enterove-pe Hesu-rehe ajeroviamaha. Iporã voi nhande reko nhambojoja nhane nhe'ẽ ndive.
19 "Peteĩ anho Tupã Nhandejáry" peje nipo ra'e. Upéa peje ramo anhetegwa voi ne nhe'ẽ. Upéa mante ere ramo ae ne'írã ererovia porã-ma íxupe. Anháy kwéry upéixa ave he'i hese. Onheresende e'ỹ hagwã jepe ikyhyje-ma íxugwi.
20 Pende tavy vyteri nipo ra'e. Napene mandu'avéi-ma nipo ra'e hekoha porã e'ỹ reheve oiko jave he'i ramo "Arovia-ma Hesu" ndovaléi voi ijeroviaha. Upéa nhe'ẽ pemokanhy-ma nipo ra'e pendejéhegwi.
21 Upéixa-gwi apomomandu'a jevy-ma Abraão amyrĩ rekokwe rehegwa nhe'ẽ-rehe. Gwekoha porã reheve ojerovia va'ekwe Nhandejáry-rehe hemimbota ojapo-vy. Ome'ẽ hagwã Nhandejáry-pe ojuka-ta mo'ã va'ekwe gwa'ýry Isaque-pe. Nhandejáry omboete-vy hemimbota ojapo-vy, ojuka-tama ramo Nhandejáry he'i "Ojerovia tee nipo ra'e xe-rehe. Xe remimbota ojapo hagwã nahakate'ỹi gwa'ýry-rehe. Oiko xe nhe'ẽ-rupi. Ipy'a potĩ-ma Abraão" hei hese.*
22 Ojerovia tee hese oiko-vygwi Nhandejáry remimbota ete ojapo va'ekwe oiko-vy Abraão. Ohexa uka ijeroviaha gwembiapo porã-rupi.
23 Upe rire Nhandejáry he'i kwatia-rehe onhe'ẽ-py: "Abraão ojerovia Nhandejáry-rehe. Ojerovia tee ójehe-gwi, Ipy'a potĩ-ma, he'i hese Nhandejáry." "Xe irũ tee-ma voi Abraão" he'i ave hese.*
24 Upéa-rehe nhane mandu'a ramo jaikwaa arã ave: Ojerovia rei hese va'e nombovy'ái Nhandejáry-pe. Ohexa porãse ave nhande rekoha nhande-rehe Nhandejáry "Ipy'a potĩ-ma" he'i hagwã nhande-rehe.
25 Upéixa voi ave Raabe amyrĩ Nhandejáry reroviaha-rupi hembiapo porã va'ekwe. Kunha ikwimba'ese va'e jepe upe hembiapo porã-rehe "Ipy'a potĩ" he'i joty va'ekwe hese

* **2:21** Gn 22.1-14 * **2:23** Gn 15.6

Nhandejáry. Josué amyrĩ remimondo va'e-pe Raabe omogwahẽ porã va'ekwe gwóga-py. Ojaho'i íxupe imonhemi hagwã. Tape ambue-rupi omondo ijukaharãgwe-gwi iresende-vy. Upe hembiapo porã-rehe Nhandejáry he'i hese “Ipy'a potĩ-ma” he'i hese.*

26 “Hesu-pe arovia-ma” ja'e ramo nhane rembiapo porã e'ỹ reheve, hetekwe ndovaleveiha-rami ave ndovaléi nhande jeroviaha.

3

Nhande juru ipu'aka nhande-rehe

1 “Xe ave, amombe'use Nhandejáry nhe'ẽ poromo'aranduha-rami” ere ramo, pe-jeapysaka kóa xe nhe'ẽ-rehe, xe re'ýi kwéry. Ogwahẽ arã nhande óra nhane rembiapokwe-rehe nhane monhe'ẽ hagwã Nhandejáry. Ore oroporomo'arandu va'ekwe-pe ore rereko asyve va'erã Nhandejáry ore rembiapo vaikwe-rehe. Upéa-gwi ha'e-ta peẽ-my iporãve ndahetái pene pa'ũ mygwa oiko inhe'ẽ poromo'aranduhaty.

2 Nhande kwéry, enterove, nanhane arandúi voi. Jajejavy javy voíte jaiko-vy. Nhande juru nhane mbojejavy rei ave. Ha nanhanhe'ẽ reíry ramo mba'eve-rehe ndajajejavýi arã ra'e. Upéixa ramo ndajajejavýi arã ra'e, nhande pu'aka tee arã ra'e nhandéjehe.

3 Pene mandu'a porã kena. Kavaju juru-py nhamoĩ imbogwataharã. Mixĩ jepe ogwerogwata porã ojáry-pe kavaju. Ijáry oipota ha-rupi oho joty kavaju.

4 Kanoagwasu tuvixa vixa va'e-rehe pene mandu'a ave. Imbogwataha mixĩ jepe ogwerova joty kanoagwasu ijáry-pe. Imbogwataha-rehe imbogwatase ha-rupi, ogweraha joty ojáry-pe. Yvytu hatã vai-rupi jepe oho joty.

5 Ha'e ramigwa voi nhande juru. Nhande rete rehegwa mixĩ voi nhande juru. Mixĩ ramo jepe ipu'aka tee joty heta mba'e-rehe.

Nhane mandu'a kena tata-rehe ave. Mixĩmi oĩ ramo hesa'imi ramo jepe ojepota joty. Hendy-ma oho-vy. Nande pu'akavéi-ma hese. Ka'agwygwasu jepe ohapypa voi oho-vy. Tuvixa va'ekwe jepe ohapypa voi.

6 Upéixa ete nhane nhe'ẽ ojepyso oho-vy. Tata-rami voi anháy rembiporu-rami nhande juru. Nhanhe'ẽ hetave ramo nhande reity vaive ive oho-vy nhande juru. Nhande rapypa va'erã nhande juru.

7 Jaipota ramo nhande pu'aka opaixagwa mymba kwéry-rehe nhamománso hagwã. Ka'agwy rupigwa mymba jepe, mymba oveve va'e jepe, osyryry va'e jepe, ygwasu rupigwa jepe nhande pu'aka voi hese.

8 Nhande juru-rehe ae avave ndaipu'akái. Ndajajoko kwaái nhande juru. Nanhande rereko kirirĩ kwaái nhande juru. Nanhanhe'ẽséi ramo jepe nhanhe'ẽ voi joty. Jaiporu rei nhande juru. Mbói nhande su'u va'e-rami nhande juru nhande mbohasa asy va'erã.

9 Jaiporu nhande juru nhamboete hagwã Nhandejáry-pe. Ha upe rire katu nhanhe'ẽ vai nhande rapixa-rehe. Gweko-rami nhane moingo va'ekwe Nhandejáry. Aipo ramo, nhanhe'ẽ rei ramo nhande rapixa-rehe, Nhandejáry rekoha-rami hemimoingo va'ekwe-rehe nhanhe'ẽ rei ave. Upe va'e naiporãi voi.

10 Upéixa ramo peteĩ nhande juru-gwi osẽ nhe'ẽ vai nhe'ẽ porã ave. Omboete joavy onhe'ẽ vai ndive. Niporãi upéixa nhande rekoha, xe re'ýi kwéry.

11 Ygwa-gwi peteĩxa osẽ y. Y he'ẽ va'e osẽ ramo ndikatúi osẽ y iro va'e íxugwi. Peteĩ ygwa-gwi peteĩxa meme osẽ. Nhande juru ae ndaha'éiry upeixagwa. Osẽ jopara nhane nhe'ẽ.

12 Figo máta-gwi nosẽiry azeitona oliveira'a. Uva máta-gwi ndajaipe'ái figo. Upéixa ave peteĩ ygwa-gwi nanhanohẽ mo'ãi he'ẽ va'e, y iro va'e ndive. Upeixagwa e'ỹ nhande juru. Naiporãi voi upéixa nhande reko, xe re'ýi kwéry.

---

* **2:25** Js 2.1-21

Arandu Nhandejáry remime'ẽ rehegwa nhe'ẽ
(1 Co 2.6-7)

13 Tekotevẽ nhande reko porã reheve jaiko, xe re'ýi kwéry. Oĩ ramo pene pa'ũ-my inharandu porã va'e ombojekwaa va'erã ójehe gwekoha porãha. Hexaha e'ỹ jepe onhemboete e'ỹ reheve jepe inharandu porã-gwi gweko kiririĩ reheve ojapo arã gwembiapo porãrã rei.

14 Nhande py'a-py nhandejéupe gwarã mate jaipota meme ramo, nhande rapixa ogwereko va'e-rehe nhapena rei rei ramo, nhanhemonhemoyrõ ramo, “Xe arandu porã-ma xe” ja'e rei mo'ã nhandéjehe. Ani upéixa teĩ nhande apu nhandéjehe, xe re'ýi kwéry.

15 Aipo ramo jaiko ramo, nhane arandu vérami mo'ã nhandejéupe. Nhandejáry nome'ẽi upeixagwa arandu nhande-vy. Nhane akã-gwi rei upe va'e. Teko rei-gwi ae upe va'e ave, anháy reko ae upe va'e.

16 Nhande rapixa ogwereko va'e-rehe nhapena rei rei ramo, nhandejéupe gwarã jaipota eterei ramo, ndajajohúi ramo, nanhande py'agwapyvéi va'erã. Jaikwaa e'ỹ reheve nhande ayvupa rei arã ojóehe. Nhanhomonhe'ẽ mbojevy jevy rei va'erã. Nanhande reko jojái va'erã onhondive. Opáixagwa mba'e vai ave jajapo arã nhane pa'ũrupi.

17 Nhandejáry remimombe'u-rupi ae nhane arandu ramo nanhane rembiapo vaivéima va'erã. Nhande py'agwapy va'erã peteĩxa onhondive. Nhande reko kiririĩ reheve jajogwereko va'erã. Nanhanhe'ẽ asýi arã ojóupe. Jahexakwaa va'erã nhande rapixa-pe hemikotevẽ nhame'ẽ-vy. Nanhane rakate'ỹi va'erã mba'eve-rehe. Nhane rembiapo porã porã rei va'erã ojóupe.

18 Nhande py'agwapy reheve jaiko ramo, ija'e'ỹ va'e ojóehe nhambojoja porã jevy va'erã imbopy'agwapy-vy onhondive. Temitỹgwe járy oha'arõ ojaty va'ekwe hi'a hagwã. Upéixa ave nhaha'arõ jaiko-vy nhande py'agwapy reheve Nhandejáry rekoha tee-rupi jaiko hagwã.

4

Yvypóry remimbota rehegwa nhe'ẽ

1 Niporãi voi pende rekoha. Penhonhe'ẽ mbojevy jevy nipo ra'e peiko-vy onhondive. A'e'ỹ rei nipo ra'e pereko ojóehe. Ma'erã-gwi upéixa peiko? Ndéjehe rei mante nipo erenhemongeta ngeta ra'e nde py'apy-py. Ne remimbota ndejéupe gwarã-rehe mante nipo ne mandu'a ra'e. Upéixa-gwi peẽ ojoekoha-rehe napende a'éiry.

2 Ne mba'e porãrã ndererekói va'e-rehe mate nipo ne mandu'a meme ra'e. Nde reko porãverã mo'ã-rehe peiko rei-vy. Ndererekói-gwi ereporojukase mo'ã nipo ra'e ne rembijukakwe mba'ekwe erereko hagwã mo'ã ne ma'erã. Imba'e ndererekói-gwi nipo erenhe'ẽ mbojevy jevy ne a'e'ỹ-vy nde rapixa-rehe ra'e. Ne remimbota nderehupitýi nipo ra'e Nhandejáry-pe nderejeruréi-gwi ra'e.

3 Ne remimbotarã-rehe erejerure ramo Nhandejáry-pe, nome'ẽi nde-vy nde-vy gwarã. Nome'ẽi pono ne rembiapo vairã upe erejapose va'e ereiporu ramo. Ndaha'éi Nhandejáry rekoha-rami ereiko hagwã ereipota upe ne rembijerure. Ne akã-gwi rei ereikotevẽ e'ỹ reheve ereipota upe va'e. Nde rory rei hagwã mo'ã ne mba'erã ereipota rei. Upéixa-gwi nome'ẽ mo'ãi nde-vy ne rembijerurekwe.

4 Nhandejáry-gwi katu erejere jere rei nipo ra'e. Nane mandu'avéi-ma nipo ra'e kóa-rehe: Nhamoirũ meme ramo teko rei va'e-pe nanhande a'éi ave Nhandejáry-rehe. Upe va'e nhe'ẽ okanhy-ma para'e ndéhegwi. Upéixa-gwi eremoirũse meme ramo Nhandejáry-rehe ija'e'ỹ va'e, nde ave nande a'éi va'erã Nhandejáry-rehe.

5 Nhandejáry nhe'ẽ ojehai va'ekwe nhande-vy nhahendu hagwã he'i va'ekwe nhande-vy:

“Nhandejáry omoĩ-ma nhande py'apy-py Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Hakate'ỹ voi
nhande-rehe Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Ha'e oikwaa ukase va'e-rehe oipota
nhane mandu'a meme nhanhemongeta-vy, hemimbota anho mante jajapo
hagwã. Hakate'ỹ voi nhande-rehe Nhe'ẽ Marangatu tee va'e.”*
Upe va'e nhe'ẽ ojehai rei ra'e peẽ-my gwarãgwe voi nipo ra'e.
6 Hembiapo porã meme nhande-vy Nhandejáry nhane pytygwõ tygwõ voi. Upéa-rehe
oĩ ave inhe'ẽ kwatia-rehe ohai va'ekwe:
“Nhandejáry ombojevy va'erã onhembotuvixamba'e ukase va'e. Onhembotuvixase e'ỹ
oiko va'e-pe ae ohexakwaa porã rei Nhandejáry”*
he'i va'ekwe Nhandejáry ohai uka-vy.
7 Aipo ramo penhemoĩ katu Nhandejáry yke-rehe. “Ndaikoséi voi xe anhaygwasu
nhe'ẽ-rupi” peje kena. Upéixa ere ramo opoi arã ndéhegwi anhaygwasu.
8 Enheme'ẽ katu Nhandejáry-pe ijyke rehegwarã. Ome'ẽ arã nde-vy ne arandurã.
Ha'e ho'arandu-rupi nde rereko. Ha'e nde yke-rehe onhemoĩ va'erã. Epoi katu ne
rembiapo vaiseha-gwi. Ha nde, nde rekoha porã ra'anga va'e erova katu nde rekoha.
Enhemongeta ngeta Nhandejáry remimbota-rehe mate ponove erejere jere ereiko-vy
íxugwi.
9 Nde reko vai eterei-gwi enhemboasy kena. Nde rekoha vaikwe-rehe ejahe'o ave.
Anive ne rembiapo vai reheve erepuka puka teĩ ereiko-vy. Erejahe'o rei-vy hese eiko
katu. Anive erevy'a teĩ ne rembiapo vaikwe-rehe. Erenhemboasy-vy eiko katu nde
rekoha vaikwe-rehe.
10 Penhembohekogwypyve Nhandejáry-pe “Xe pytygwõ katu, xe Járy. Xe arandu e'ỹ
ramo ndaxe pu'akáiry xéjehe. Ndaiko kwaái nde reko-rupi” peje kena Nhandejáry-pe
pene moingo hagwã tekoha porã-rupi. Ha'e pene pytygwõ va'erã pende rovasa porã
va'erã.

Ani erenhe'ẽ rei rei nde rapixa-rehe (Mt 7.1-5; Lc 6.37-38; Rm 2.1-3; 14.1-4,10; 1 Co 4.5)

11 Ani penhe'ẽ rei rei ojóehe xe re'ýi kwéry. Nhande rapixa-rehe nhanhe'ẽ rei rei ramo
nhanhe'ẽ rei ave Nhandejáry nhe'ẽ-rehe. Moisés amyrĩ remimombe'ukwe judeu re'ýi
rekoharã-rehe nhanhe'ẽ rei ave. Nhande rapixa jajohu vai ramo, “Ivai” ja'e hese anho
mo'ã. Nhandejáry nhe'ẽ Moisés amyrĩ rembihaikwe-rehe ave aipo ja'e ave. Upéixa ramo
ndajaikovéi Moisés amyrĩ rembihaikwe pogwy-py. Nhande ae nhanhemoĩ rei jajohu
hagwã hembihaikwe-rehe.
12 Nhandejáry peteĩ va'e anho oiko omombe'u hagwã mba'eixagwa nhande reko
jaiko porã hagwã ondive. Peteĩ anho nhande reko johu kwaa va'e. Ha'e anho nhane
resende kwaa va'e. Ha'e anho nhane hundi kwaa ave. Ndaijáiry erejohu vai nde rapixa
rembiapokwe. “Eresẽ-ma Nhandejáry remimombe'ukwe-gwi” ani ere teĩ íxupe.

Ko'ẽ ramogwarã-rehe ndajaikwaái mba'eve

13 Pejeapysaka porã katu ko xe nhe'ẽ-rehe. “Jaha katu mombyry upe tetã ambue-py”
peje nipo ra'e ojóupe. “Ãy jaha” “Ko'ẽ ramo jaha” peje nipo ra'e ojóupe peiko-vy ra'e.
“Nhamba'apo-ta upe-py. Nhande are-ta peteĩ mba'e agwyje-rupi upe-py nhamba'apo-vy.
Upe rire ae jaju jevy va'erã” peje nipo ra'e ojóupe. Upéixa pene nhe'ẽ ramo pejeapysaka
katu ko xe nhe'ẽ-rehe.
14 Mbava'e tipo peikwaa peẽ ko'ẽ ramo ojehu va'erã. Mba'eve. Ndapeikwaáiry pende
rekoverã-rehe. Hatatĩ otimbo va'e-rami voi nhande rekoha. Sapy'ami anho jahexa,
okanhymba jevy-ma. Upéixa ave nhande reko. Nanhande are aréi ko yvy-py. Sapy'a
nhamano jevy va'erã. Avave ndoikwaái nhande óra nhamano hagwã.
15 Upe va'e-rehe iporãve peteĩ teĩ peje “Nhandejáry oipota ramo ajapo-ta upéixa” peje.

---

* **4:5** Êx 20.1,5; 1 Co 6.19 * **4:6** Pv 3.34

16 “Ko'ẽ ramo aha-ta upe-py” “Ko'ẽ ramo ajapo-ta upe va'e” ere nde rekorã-rehe erevy'a-vy. Upéixa ere ramo, “Xe remimbota-rupi aiko” ere nipo ra'e. “Nhandejáry remimbota-rupi aikose” nderéiry ndéjehe. Upéixa pene nhe'ẽ rei.
17 Nhandejáry nhe'ẽ nhahendu rire hemimombe'u-rupi ae tekotevẽ jaiko. “Iporã” ja'e-ma ramo hese tekotevẽ jaiko inhe'ẽ-rupi. Hemimombe'u e'ỹ jajapo ramo “Ojere xe nhe'ẽ-gwi” he'i va'erã nhande-rehe. “Ojejavy-ma xe-vy” he'i va'erã nhande-rehe Nhandejáry.

5

Imba'e reta va'e pegwarã nhe'ẽ (Lc 12.15-21; 1 Tm 6.7-10)

1 Peẽ, pene mba'e reta reta va'e kwéry, pejeapysaka porã kena xe nhe'ẽ-rehe. Ãy pene mba'e reta ramo jepe pehasa asy joty arã peẽ. Upéa-rehe penhemboasy mani pejahe'o kena.
2 Pene mba'ekwe itujupa-ma va'erã. Pende ao porãgwe osoropa va'ekwe raso ho'u-ma va'erã. Ndahyvera porãvéi-ma pene mba'ekwe.
3 Pene mba'e hepy va'e pende ouro, pende plata ave havẽmba-ma va'erã. Pereko rei-ma pene mba'e reta. Ndovalevéi-ma pene mba'e. “Omba'e reta-rehe hakate'ỹ rei nipo ra'e. Ndovaléi voi” he'i arã pende-rehe pende rexaháry. “Omono'õ no'õ rei nipo omba'e reta gwekoha porãrã mo'ã hagwã ra'e ojéupe gwarã. Hakate'ỹ te'ỹ rei nipo ra'e” he'i va'erã pene mombe'u-vy. Pene rembiapo vai-gwi, tata-py okái va'e-rami erehasa asy va'erã. Pemono'õ rei peẽ-my gwarã. Nhandejáry ae ohexa tee voi. “Ivai eterei ne rembiapokwe” he'i va'erã peẽ-my.
4 Pende kokwe-py omba'apo va'e-pe ndapepaga porãiry. Pereko asy eterei pene rembigwái-pe. Upéa pene rembiapo vaikwe-rehe ha'e kwéry pene mombe'u-ma Nhandejáry-pe. “Ore rerekoha ore mbohasa asy asy” he'i-ma Nhandejáry-pe pende-rehe. “Onhembigwái vai ore-rehe. Omono'õ ojéupe gwarã ha nome'ẽ mo'ãi ore rembiapo repy ore-vy” he'i pene mombe'u-vy Nhandejáry-pe. Ojeporiahuvereko uka Nhandejáry-pe pene rembigwái kwéry: “Ore repy katu ore mbohasa asyhare-pe. Embohasa asy jevy íxupe” he'i ave Nhandejáry-pe. Ha Nhandejáry yváy pygwa, nhande ruvixagwasu ipu'aka tee va'e ohendu-ma upe pene rembigwái nhe'ẽ. Oiporiahuvereko-ma íxupe kwéry.
5 Ko yvy ári peiko jave pevy'a pene mba'e-rehe. Pejapose va'e rei pejapo. Pejogwase va'e pejogwa ave. Opaixagwa rei pereko yvy arigwa peiko va'e. Pekaru porã porã penhemongyra rei peiko-vy. Heta rei pene rembi'u. Pejapose va'e rei pejapo. Upéa-rehe Nhandejáry pene mondo-ta pende rereko asy hagwã-py pene rembiapo vaikwe-rehe. Ma'e mymba vérami ijáry omongaru va'e peẽ ave pene mongyra pende juka uka hagwã.
6 Hembiapo vai e'ỹ va'e-pe “Ne rembiapo vai eterei” peje rei va'ekwe. Pejuka rei va'ekwe ave hembiapo vai e'ỹ va'e-pe. Ndaipu'akái mba'eve ojapo hagwã pende-rehe jave pejuka íxupe.

Nhande kwerái e'ỹ reheve nhaha'arõ Nhandejáry-pe jaiko-vy

7 Upe va'e-gwi, xe re'ýi kwéry, Hesu reroviaha, pende reko pyatã joty katu pekiririĩ-vy peiko pende rereko asy ramo jepe. Peiko marangatu katu pende rereko asyha-pe. Nhandejáry Hesu ou jevyha áry-rehe peha'arõ katu. Ani pende kwerái teĩ ha'arõ-vy. Kokwe-py nhanhemitỹ ramo nhaha'arõ va'e-rami nhaha'arõ katu Nhandejáry-pe. Nhaha'arõ ama nhanhemitỹ hagwã. Oky rire katu jajaty henhói hagwã. Oky jevy ramo, nhaha'arõ íxupe ombohi'a porã hagwã. Oky hagwã nhaha'arõ kwaa joty.
8 Upéixa ave ani pende kwerái teĩ ha'arõ-vy Nhandejáry Hesu ou jevy hagwã-rehe. Agwĩ-ma ou jevy hagwã óra. Upéa-rehe peha'arõ porã kena peiko-vy.
9 Ani pejoheko mombe'u mbe'u teĩ, xe re'ýi kwéry. “Hekoha vai ko” ani peje teĩ pende rapixa-rehe. “Ne rembiapo vai va'e ko nde” ani ave peje rei teĩ íxupe ani hagwã

Nhandejáry he'i nde-vy “Nde rekoha vai voi ko nde” he'i nde-vy. Agwĩ-ma ogwahẽ hagwã óra. Ha'e anho mate omombe'u kwaa nhane rembiapokwe-rehe.

10 Pene mandu'a kena myamyrĩ rekokwe-rehe, Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'etykwe rekokwe-rehe. Yma va'ekwe ha'e kwéry Nhandejáry pogwy-rupi omombe'u mbe'u va'ekwe inhe'ẽ. Inhe'ẽ-gwi ndojereséi-gwi ohasa asy ramo jepe, omombe'u mbe'u joty va'ekwe inhe'ẽ. Nonhe'ẽi joty ombohasa asyhare-pe. Upéixa nahembiapo vaíry ha'e kwéry. Ha peẽ katu pehasa asy jave, pene mandu'a kena myamyrĩ rekokwe-rehe. Ha'e-rami peiko porã kena, xe re'ýi kwéry. Ani pene rembiapo vai teĩ pene nhe'ẽ-rupi.

11 Upe myamyrĩ kwéry-rehe ja'e “Ovy'a voi Nhandejáry nhe'ẽ mombe'uhatygwe. Ohasa asy jepe omombe'u joty inhe'ẽ. Ogwerovia kwaa araka'e Nhandejáry-pe” ja'e hese. Pene mandu'a kena Jó amyrĩ-rehe. Ha'e ojerovia voi va'ekwe Nhandejáry-rehe. Ohasa asy asy jepe, heko pyatã joty oiko-vy. Ojerovia tee joty va'ekwe Nhandejáry-rehe pono inhe'ẽ-gwi ojere gwembiapo vairã apo-vy. Pene mandu'a kena. Oiporiahuvereko joty ave Jó-pe Nhandejáry. Upéi ombopyahupa jevy íxupe imba'e retave hagwã. Upéixa voi Nhandejáry iporã porã voi nhande-vy. Oiporiahuvereko va'e Nhandejáry.*

12 Pejeapysaka porã kena xe re'ýi kwéry. Ani ereiporu ambue va'e réry erembojerovia uka hagwã ne renduha-pe ne nhe'ẽ-rehe. Ani ereiporu yváy, yvy réry ave ne renduha kwéry ogwerovia hagwã ne nhe'ẽ. “Ajapo-ta” ere ramo, ejapo katu. Nderejaposéi ramo “Ndajapo mo'ãi” ere katu. Ani nde apu rei teĩ. Anhetegwa mate pemombe'u katu. Upéixa nde reko pyatã ramo ne nhe'ẽ rei jepe ogwerovia arã ne renduha. Ha nane mbohasa asýi va'erã Nhandejáry.*

13 Pehasa asy ramo pemondo pene nhe'ẽ Nhandejáry-pe. Pevy'a ramo, peporahéi katu Nhandejáry-pe pemboete-vy.

14 Nde rasy ramo, erehenói uka katu Hesu reroviaha rerekwa-pe ou hagwã nde rexa. Ou rire, ojerure va'erã Nhandejáry-pe ne mbogwera hagwã. Omoĩ arã mixĩ nhandy ne akã-rehe a-rami he'i-vy: “Nhandejáry Hesu réry-py amoĩ-ta ne akã-rehe ko nhandy” he'i arã nde-vy.

15 Upéixa he'i ramo, ombogwera va'erã hasy va'e-pe Hesu ójehe ojerovia-gwi. Hesu omopu'ã jevy va'erã íxupe. Ha oĩ ramo hembiapo vaikwe, omboyke va'erã íxugwi oresende hagwã.

16 Upéa-gwi iporã nhande Hesu reroviaha va'e nhanhemombe'u katu ojóupe jajejavy hagwe “Amboasy-ma xe rembiapo vaikwe” ja'e ojóupe nhanhemombe'u-vy. Nhandejáry-pe ave nhanhemombe'u nhane mboasyha. Tajajerure kena nhandéjehe nhane mbogwera hagwã Nhandejáry. Opy'a ete gwive ojerure va'e-pe ohexa uka opu'akaha Nhandejáry hembijerure ome'ẽ-vy.

17 Ymagware Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'etykwe, Elias amyrĩ oiko va'ekwe. Nhande-rami oiko va'ekwe voi Elias. Yma va'ekwe omondo mondo onhe'ẽ Nhandejáry-pe “Anive eremongy ore-vy” he'i ojerure-vy. Ha ndokyvéi va'ekwe íxupe kwéry. Hembijerurekwe ojapo va'ekwe íxupe Nhandejáry. Inhe'ẽ rendu-vy omongy po'o-ma íxupe. Are-ma voi oky po'o tee-ma. Mbohapy ro'y haimete jevy ogwahẽ outro ro'y-py ohasa va'ekwe oky e'ỹ reheve.

18 Upe rire ae-ma Elias amyrĩ ombojeupi jevy onhe'ẽ Nhandejáry-pe oky jevy hagwã-rehe. “Xe Járy” he'i “emongy jevy katu ore-vy” he'i Tupã Nhandejáry-pe ojerure-vy. Inhe'ẽ ohendu-gwi Nhandejáry omongy jevy íxupe kwéry. Oky porã jevy-ma íxupe kwéry. Henhói porã jevy-ma va'ekwe temitỹgwe. Elias amyrĩ rekokwe-rami peiko katu. Pende py'a ete gwive pembojeupi pene nhe'ẽ Nhandejáry-pe pene mbaraete-vy. Perovia íxupe pene rembijerure ra'arõ-vy.

* **5:11** Jó 1.21-22; 2.10; 42.10,12; Sl 103.8 * **5:12** Mt 5.34-37

19 Xe re'ýi kwéry, Hesu reroviaha va'e, oĩ para'e pene pa'ũ-my Nhandejáry rape
porã-gwi ojere jere va'e. Penhemonhe'ẽ katu íxupe kwéry ogwerova hagwã gwekoha
onhembohekoha porã jevy hagwã.
20 Pene mandu'a kena Nhandejáry rape-gwi ojere va'e-rehe. Jarojevy ramo íxupe
hekoha porã hagwã-rupi jevy oiko hagwã, oheja hagwã gweko vaikwe oiko porã jevy
hagwã Nhandejáry ndive, nharesende íxupe. Nhandejáry nomondói va'erã íxupe ohasa
asy hagwã-py. Omboyke va'erã íxugwi hembiapo vaikwe. Heta heta hembiapo vaikwe
jepe omboykepa joty va'erã íxugwi.

Pedro remimombe'ukwe 1
primeira epístola de Pedro

Pedro omondo kwatia nhe'ẽ Hesu Cristo reroviaha kwéry táva ambue mbue-py oyvy e'ỹ-py oiko va'e pegwarã

1 Xe Pedro Hesu Cristo remimondo va'e. Amondo uka-ta kwatia-rehe xe nhe'ẽ peẽ-my gwarã. Peẽ Nhandejáry reroviaha kwéry pende yvy e'ỹ-py peho peiko-vy araka'e. Penhemosarambipa araka'e peho-vy pene retã-gwi. Nhandejáry reroviaha e'ỹ va'e pa'ũ-rupi táva ambue mbue-rupi peiko va'e. Peẽ Ponto yvy-py peiko va'e, Galácia yvy-py peiko va'e ave, peẽ Capadócia yvy-py peiko va'e ave, Ásia yvy-py peiko va'e ave, yvy ambue Bitínia-py peiko va'e pegwarã ahai-ta.

2 Nhandejáry pende poravo va'ekwe ojéupe gwarã. Yma va'ekwe "Upéa xe rembiporavorã" he'i va'ekwe pende-rehe kwéry Nhandejáry, Nhande Ru. Gwe'yirã voi pende poravo va'ekwe hekoha-rami peiko hagwã. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e omopotĩmba-ma peteĩ teĩ va'e pende py'a Hesu Cristo remimbota pejapo meme hagwã Hesu omanoha-rupi pene resende hagwã.

Tapende rovasa katu pende rexakwaa porãve rãve rei hagwã Nhandejáry. Tapene mbopy'agwapy tee katu pende rovasa-vy.

Nhande rekove pyahurã ome'ẽ-ma nhande-vy nhande poriahuvereko-gwi Nhandejáry

3 Tanhamboete katu Nhandejáry-pe "Nde tuvixa" taja'e Hesu Cristo Ru-pe nhamboete-vy. Nhande poriahuvereko eterei Nhandejáry. Nhande rekove pyahurã ome'ẽ-ma nhande-vy nhande poriahuvereko-gwi. Ha'e omopu'ã jevy-ma va'ekwe Hesu Cristo-pe. Omano tee rire omoingove jevy joty va'ekwe íxupe. Upéa-gwi nhande rekove pyahu teerã-rehe nhaha'arõ jaiko-vy íxupe. "Oikove jevy-ma Nhandejáry Hesu Cristo. Upéa-gwi aikwaa-ma ou jevy-ta xe reraha hagwã, opa e'ỹ reheve aiko hagwã hendive" ja'e voi Hesu Cristo ra'arõ arõ jaiko-vy.

4 Ha Nhandejáry katu "Anhongatu-ma peẽ-my gwarã yváy-py", he'i voi va'ekwe nhande-vy. Upéixa-gwi nhaha'arõ arõ joty jaiko-vy íxupe. Opa e'ỹ va'erã onhembyai e'ỹ va'erã onhehundi e'ỹ va'erã upe va'e onhongatu-ma va'ekwe Nhandejáry nhande-vy gwarã.

5 Mba'e vai-gwi onhangareko meme nhande-rehe Nhandejáry. Hese pejerovia tee-gwi opu'akaha-rupi onhangareko pende-rehe oiko-vy. Pende py'a potĩ tee hagwã pende rekove-rehe onhangareko. Hesu Cristo ogwejy jevy tee ha'óra ohexa uka-ta entéro va'e-pe pene nhangareko porã memeha pende py'a potĩ teeha ohexa uka-vy.

6 Upéa-rehe peẽ pevy'a voi katu. Pehasa asy ramo jepe, sapy'a penhemboasy ramo jepe, tapevy'a joty kuri. Penhemboasy óra ohasa va'erã. Hi'are e'ỹ va'e, ko yvy rupigwa mate peẽ-my pene mbohasa asy arã.

7 Nhandejáry oipota pejerovia tee ójehe, ojekwaa hagwã pende rekoha-rehe pejerovia teeha hese. Upéa-gwi pehasa asy peiko-vy. Oĩ ouro hepy va'e. Imokanhymba reipyrã ramo jepe, nhamoĩ joty íxupe tata-py itantea-vy. Nhambohyku ojekwaa hagwã ouro ra'angakwe ouro tee-gwi.*

Upéixa voi peẽ kwéry. Tuvixa mba'eve Nhandejáry-pe peẽ kwéry ouro-gwi, hese pejerovia-gwi. Aipo ramo ouro nhatantea va'e vérami pehasa asy ojekwaa porãve hagwã pende-rehe pejerovia teeha. Upéixa ramo Hesu Cristo ojehexa uka jevy hagwã óra-py pene mboete va'erã. "Xe-rehe ojerovia tee va'e. Ohasa asy jepe va'ekwe, ojeroviave ave joty xe-rehe" he'i arã pende-rehe pene momba'egwasu-vy.

---

* **1:7** Rm 8.17-18; 2 Co 12.9; Tg 1.2-4; 1 Pe 4.12-13

8 Peẽ katu ndapehexái vyteri Hesu Cristo-pe. Pehexa e'ỹ ramo jepe pehayhu joty voi íxupe. Ha ko'ãy ndapehexái ramo jepe pejerovia tee joty ave hese. Upe va'e-rehe pevy'a voi. Peẽ-my peteĩ teĩ-pe yváy-gwi ou va'ekwe pende py'apy gwive pende vy'aha. Haimete nome'ẽi nhamombe'u hagwã mba'eixagwa iporã pende py'a vy'aha.
9 Peteĩ teĩ pejerovia-ma araka'e Hesu Cristo-rehe. Upéixa-gwi omopotĩ-ma peteĩ teĩ pende py'a. Upéa-rehe pevy'a tee joty peiko-vy.
10-11 Yma ete myamyrĩ Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety kwéry omotenonde va'ekwe imombe'u-vy: "Nhandejáry pende rexakwaa rei va'erã pene resende-vy. He'yirã peiko va'erã" he'i peteĩ teĩ omombe'u-vy va'ekwe pende rehegwa nhe'ẽ. Ha Cristo rehegwa nhe'ẽ omohenonde-ma ave va'ekwe. "Ogwereko asy va'erã upe va'e-pe" he'i va'ekwe Cristo-rehe. "Upe heta-ma ohasa asy va'e-pe Nhandejáry omomba'egwasu ete va'erã, oiko va'erã Nhande Ruvixa ramo" he'i ave va'ekwe Cristo rekorã omohenonde-vy. Ha Cristo Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ipy'apy-py oiko va'e oikwaa uka va'ekwe íxupe kwéry aipo va'e nhe'ẽ omohenonde hagwã imombe'u-vy.
Ha kiva'e rehegwa omombe'u uka íxupe ndoikwaa ukái vyteri íxupe kwéry. Nomombe'úi voi íxupe kwéry araka'e pa oiko va'erã. Oikwaase eterei-gwi ojerure rure Nhandejáry-pe: "Xe mo'arandu katu, xe Járy. Upe va'e ne nhe'ẽ amombe'u kuri araka'e pa oiko va'erã? Araka'e pa ogwahẽ va'erã ne remimbou? Mba'éixa pa ogwahẽ va'erã? Xe ave, ahexa-ta para'e íxupe? Xe mo'arandu katu, xe Járy. Aikwaa porãseve voi íxupe" he'i peteĩ teĩ va'e Nhandejáry-pe.
12 Ha Nhandejáry oikwaa uka va'ekwe peteĩ teĩ-pe: "Ndaha'éi va'erã nde-vy gwarã ne remimombe'ukwe" he'i íxupe. "Ãygwa ndohexái va'erã upe va'e ne remimombe'ukwe" he'i íxupe. "Ne remiarirõ joapy rire mate ohexa va'erã ne remimombe'ukwe" he'i va'ekwe peteĩ teĩ-pe Nhandejáry.*
Ha peẽ katu, ãy peikwaa-ma. Pehendu-ma Cristo rehegwa nhe'ẽ. Ou-ma pende ha-py Cristo-rehe omombe'u mbe'u va'e. Nhe'ẽ Marangatu tee va'e, yváy-gwi ou va'e pene mo'arandu-ma. Imbaraeteha-rupi pene mbo'eháry omombe'u peẽ-my anhete teegwa voi Cristo rehegwa nhe'ẽ. Ha upe nhande-vy iporã va'e Cristo rehegwa nhe'ẽ-rehe oikwaaase eterei mo'ã ave yváy pygwa, Nhandejáry rembigwái kwéry.

Nhandejáry nhande pe'a-ma va'ekwe nhande py'a potĩ reheve nhane rembiapo porãve rãve hagwã jaha-vy
(1 Ts 2.10-12)

13 Upéa-rehe tapenhangareko reko porã katu peiko porã hagwã. Ani pemondo teĩ pende resa Hesu Cristo rekoha e'ỹ-rehe. Pejejoko katu pene kyre'ỹ hagwã Nhandejáry remimbota mate pejapo hagwã. Hesu Cristo ojehexa uka jevy hagwã óra ani pemokanhy teĩ pendejéhegwi. Nhande rovasa-vy voi ou va'erã ha'e. Upéa-rehe tapene mandu'a meme katu Nhandejáry nhe'ẽ-rupi peiko hagwã.
14 Mitã inharandu porã gwu nhe'ẽ ohendu va'e-rami peẽ ave pehendu katu Nhandejáry nhe'ẽ. Anive pejapose va'e rei pejapo teĩ. Anive pene arandu e'ỹ reheve, inhe'ẽ rendu e'ỹ reheve rei pejapo teĩ pene rembiapose rei va'e.
15 Nhandejáry katu hembiapo vai e'ỹ va'e voi. Imarangatu tee va'e. Hembiapo marangatu tee-ma voi oiko-vy. Pende pe'a-ma araka'e pejerovia hagwã ójehe. Upéixa-gwi ha'e-rami voi ave katu tapeiko kena pende py'a potĩ reheve pene rembiapo porã meme hagwã hendive.
16 Upéa-rehe Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e he'i:
"Xe-ma xe reko marangatu tee va'e ko xe. Upéixa-gwi peẽ ave pende reko marangatu reheve tapeiko kena"*
he'i Nhandejáry kwatia nhe'ẽ.

* **1:12** Mt 13.17; Lc 10.23-24 * **1:16** Lv 11.44-45; 19.2

17 “Xe Ru” peje ra'e íxupe pene nhe'ẽ pembojeupi ramo. Xáke, nhande kwaa voi va'e
ha'e. Ndohejái reíry hembiapo ku'a ku'a va'e. Ndaha'éi oa'e e'ỹha-rehe anho ojapo va'e
Nhande Ru yváy pygwa. Ombojoavy e'ỹ va'e voi ha'e. Peteĩ teĩ nhande reko johu kwaa.
Upéa-rehe nhane monhe'ẽ va'erã. Upe rire nhande reko hagwe-rehe omombe'u va'erã
nhande-vy nhande rekorã. Upéixa-gwi ko yvy-rupi peikoha vapy peve ani pehasa teĩ
inhe'ẽ.
18 Peikwaa voi pende rekohakwe kwéry. Nhane ramoigwasu amyrĩ gwekohakwe rei
oheja nhande-vy. Ha Nhandejáry nhande pe'a upéa tekoha-gwi nhande repy gwe'yirã
ramo jaiko hagwã. Peẽ katu, pene mandu'a porã kena mbava'e po ome'ẽ nhande repy-
vy. Ko yvy pygwa hepy va'e nome'ẽi. Nome'ẽi prata. Nome'ẽi ave ouro nhande repy-vy.
Upe va'e opa va'erã. Iporãve va'e ome'ẽ.
19 Pende repy-vy Cristo omano va'ekwe. Pende rekove-rehe gwugwy-rupi omano
va'ekwe pende repy-vy.
Yma va'ekwe nhande ru amyrĩ kwéry oiporavo ovexa ra'y iporãite va'e imarã e'ỹ va'e
ojuka hagwã Nhandejáry-pe ijáry rembiapo vaikwe repy-vy. Upe ovexa ra'y-rami ave
Cristo omano va'ekwe. Imarã e'ỹ va'e voi Cristo nhande-rehe ha-py omano va'ekwe.
20 Ha yma ete ko yvy nomoingói vyteri jave Nhandejáry oikwaa-ma va'ekwe Cristo
omano-ma hagwã. Oiporavo va'ekwe íxupe ijuka uka hagwã. Ha upe rire katu, oiko are-
ma rire ko yvy, haimete jevy ko yvy opa jevy hagwã óra, ogwahẽ-ma va'ekwe ou-vy Cristo.
Ou-ma va'ekwe nhande rayhu nhande rovasa hagwã.*
21 Cristo-rehe jajerovia-gwi jajerovia ave Tupã Nhandejáry-rehe. Omano va'ekwe pa'ũ-
gwi ha'e omoingove jevy va'ekwe Cristo-pe. Omomba'egwasu ete ave íxupe. Upéixa-gwi
jajerovia Tupã Nhandejáry-rehe nhaha'arõ ave Cristo-pe nhande rovasa tee hagwã.
22 Perovia-ma araka'e nhe'ẽ anhete va'e. Nhandejáry nhe'ẽ-pyma peiko-ma pene
mopotĩ tee-ma. Upéixa-gwi tapehayhu kena Cristo reroviaha kwéry-pe. Pende py'a gwive
tapejohayhu rei katu pejogwerovy'a-vy.
23 Mitã oiko ramo tuvy, isy-pe ko yvy arigwa-pe, túvy-rami, isy-rami voi oiko íxupe.
Upéixa ave Nhandejáry nhane mbopy'apyahu ramo jaiko-ma íxupe ta'ýry ramo, tajýry
ramo ave. Nhande Ru yváy pygwa opa e'ỹ va'e. Inhe'ẽ opa e'ỹ va'e-rupi pene
mbopy'apyahu pende rekove pyahu reheve peiko-ma hagwã opa e'ỹ reheve.
24 Upéa-rehe inhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e he'i:
“Kente kwéry kapi'i ramigwa voi. Hemimomba'egwasu yvoty ramigwa. Kapi'i ipirupa.
Yvoty ipoty kúi-ma. Upéixa ave kente kwéry, hemimomba'egwasu gwive yvoty
okúi va'e pirukwe-rami voi. Ndahi'aréi va'erã.
25 Ha Nhandejáry nhe'ẽ katu opa e'ỹ va'e voi”*
he'i Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e.
Ha peẽ katu pehendu-ma upe nhe'ẽ. Omombe'u-ma peẽ-my Cristo rehegwa nhe'ẽ.

2

Itagwasu óga pytahoha-rami oiko Hesu Cristo gwe'ýi kwéry-pe imombaraete hagwã

1 Upéa-rehe tapejejoko katu opamba'e ivai va'e-gwi. Anive pende py'a vai pende a'e
e'ỹ-vy ojóehe. Pejohayhu katu. Anive ave peporombotavy. Anhetegwa tee va'e mate
pemombe'u va'erã. Anive ave pende juru mymýi rei ojóehe. Anive ave peipotapa rei teĩ.
Ne mba'e erereko va'e-rehe anho katu evy'a. Anive ave penhe'ẽ vai ojóehe. Opa mba'e
ivai va'e-gwi tapejejoko kena.
2-5 Pejohu porã nipo ra'e Nhandejáry py'a porãha. Pende poriahuvereko meme-gwi
pejohu porã-ma ra'e. Aipo ramo pene kyre'ỹ katu peikwaa porãve rãve hagwã hesegwa
nhe'ẽ. Mitã ikambuhéi va'e-rami peẽ ave peheka heka katu pene arandurã. Kamby porã

* **1:20** Hb 9.12-14 * **1:25** Is 40.6-9; Tg 1.11

tee-rehe okakwaa mitã. Peẽ ave Nhandejáry nhe'ẽ pehendu porã ramo pene arandu porãve rãve va'erã pende rekoha porã reheve peiko hagwã.*

Penhemoagwĩ katu Hesu Cristo-gwi. Ha'e pene moingove va'e. Pene moĩse pa'i ramo nde py'a potĩ marangatu reheve ereme'ẽ meme hagwã íxupe hemimbota imboete-vy. Yma gware pa'i reko-rupi ndereikói va'erã. Ijukapyre hemime'ẽgwe rekovia, nde reko porã teeha reheve enheme'ẽ katu íxupe imboete-vy. Penhemoagwĩ katu Hesu Cristo-gwi pembovy'a hagwã Nhandejáry-pe imboete-vy. Heta oĩ íxupe omboete e'ỹ va'e. "Ijapu" he'i mo'ã hese. Nhandejáry ae oiporavo va'ekwe íxupe omomba'egwasu tee hagwã. Pejogweroaty ramo hese pene mombaraete tee va'erã peiko porã hagwã.

Nhane mandu'a óga itagwigwa-rehe. Itagwasu omopu'ã óga pytahoha-ramo. Opa hagwã ete-ma hi'ári omoĩ mixive va'e ita. Upéixa ave Nhandejáry re'ýi. Itagwasu óga pytahoha-rami oiko Hesu Cristo gwe'ýi kwéry-pe imombaraete hagwã. Penhemoagwĩ katu Hesu Cristo-gwi pene mombaraete hagwã.

6 Upéa-rehe Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e he'i Hesu Cristo-rehe:
"Xe re'ýi kwéry ruvixarã ambou-ta tetã Sião-py" he'i. "Itagwasu-rami, óga jepytahoha-rami imba'egwasu ete-ta. Ha'e katu aiporavo va'ekwe íxupe. Xe rakate'ỹ hese. Upe xe rembiporavo-rehe ojerovia va'e nonhemotĩry va'erã."*
he'i Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e.

7 Ha peẽ katu pejerovia-ma araka'e Hesu Cristo-rehe. Pehayhu-ma araka'e íxupe. Pejohu porã tee íxupe. Oĩ jepe kente kwéry hese ndojeroviái va'e. Upe va'e-rehe Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e he'i ave:
"Ndovaléi upe ita, he'i óga omopu'ã va'e imboyke-vy. Ha ojohu vai jepe, upe ita óga pytahoha ramo oiporu. Óga pytahoha voi upe ita".*
he'i Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e.

8 "Ndovaléi voi pe ita he'i va'e onhepysanga hese. Oporoity va'e upe va'e ita"*
he'i ave Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e. Upéixa voi Hesu Cristo oiko va'erã kente kwéry-pe. Onhe'ẽ renduse e'ỹ va'e-pe oity uka-ta ogwereko asy-ta. Tenonde-rupi Nhandejáry hekorã oikwaa va'ekwe-rami, ha'e kwéry nahi'arandu porãiry ãy okwa-vy.

9 Peẽ ae katu Nhandejáry re'ýi tee ramo peiko-ma. Ha'e pende pe'a-ma va'ekwe ojéupe gwarã. Ondive gwarã voi pende pe'a-ma pende py'a potĩ reheve peiko hagwã. Ha'e mburuvixagwasu tee yváy-py ha pende pe'a-ma pende rereko hagwã pa'i heko marangatu va'e ramo. Upéixa peiko heko porã teeha rehegwa nhe'ẽ pemosarambi rambi hagwã, íxupe pemboete meme hagwã. Yma va'ekwe pytũ-rupi oiko va'e-rami rei peiko va'ekwe. Ndapeikwaái va'ekwe mba'eve Nhandejáry-rehe. Ha'e ae pene mo'arandu-ma ójehe pene mbojerovia uka hagwã. Ko'ánga hesakã va'e-rupima peiko-ma pemombe'u mbe'u hagwã mba'éixa Nhandejáry ojapo porã meme peẽ-my.*

10 Yma va'ekwe ndapeikói Nhandejáry re'ýi ramo. Ko'ánga katu he'ýi ramo-ma peiko. Yma va'ekwe ndapeikwaái Nhandejáry pende poriahuverekoseha. Ko'ánga ae peikwaa-ma. Pende poriahuvereko voi-ma peiko-ma hagwã he'ýi ramo.*

Tupã Nhandejáry-rehe pejerovia-gwi pehendu katu mburuvixa ko yvy pygwa nhe'ẽ ave

11 Xe re'ýi kwéry pene mandu'a kena kóa-rehe: Yvy akéno-py oiko va'e-rami jaiko ko yvy pype. Nhandejáry re'ýi tee-gwi jaiko a-py sapy'a rei va'e-rami. Upéa-rehe anive pejapo pene rembiapose rei. Upéa nhamoĩ ramo nhane renonderã-py nhande py'a-py onhondive onhorairõseha-rami voi jaiko. Anive katu pemondo teĩ pende resa pene mbojejavy ukase va'e-rehe rei. Nhandejáry remimbota-rehe mate pene mandu'a pejapo hagwã.

---

* **2:2-5** Sl 34.8 * **2:6** Is 28.16 * **2:7** Sl 118.22 * **2:8** Is 8.14-15 * **2:9** Êx 19.5-6; Dt 7.6; 14.2; Ap 1.6; 5.10 * **2:10** Os 1.10; 2.23; Rm 9.25

12 Nhandejáry reroviaha e'ỹ va'e pa'ũ-my peime-ma. Ha'e kwéry onhe'ẽ vai vai para'e
pende-rehe. Upe jave jepe tapeiko porã meme katu. Upéixa ramo pende-rehe ha-py
pende rexaha kwéry omomba'egwasu va'erã Nhandejáry-pe upe ou jevyha áry-py.*
13 Nhandejáry-rehe pejerovia-gwi pehendu katu mburuvixa ko yvy pygwa nhe'ẽ ave
ipogwy-py peiko hagwã. Upéixa ramo pende reko porã-rehe pemboete arã Nhandejáry-
pe. Heta oĩ mburuvixa kwéry ko yvy pype. Mburuvixagwasu oĩ omandapa va'e ko yvy
arigwa-rehe. Tapejapo katu inhe'ẽ.
14 Hembiporavokwe oĩ jevy mburuvixarã mixĩve va'e. Tapejapo ave inhe'ẽ. Tetã tetã-
my ombou uka íxupe kwéry oikwaa uka hagwã upe pygwa rembiapo-rehe. Hembiapo
vai va'e-pe katu ombohasa asy va'erã. Hembiapo porã va'e-pe ogwereko porã va'erã.
Mburuvixagwasu nhe'ẽ-py ou va'ekwe. Pejapo katu inhe'ẽ.
15 Nhandejáry oipota pene rembiapo porã meme. Upéixa ramo inhe'ẽ-rupi ndoikoséi
va'e kwéry ndojohúi arã pende-rehe onhe'ẽ rei hagwã.
16 Peẽ katu peteĩ teĩ ndejehénte eremba'apo va'e. Upéixa jepe tapeiko porã katu. Ani
pejapo vai teĩ. Tapenheme'ẽ Nhandejáry rembigwairã ae.
17 Peteĩxa pereko enterove-pe pemboete-vy. Hesu Cristo reroviaha-pe pehayhu katu.
Nhandejáry-pe inhe'ẽ pejapo katu pemboete-vy. Mburuvixagwasu yvy pygwa va'e-pe
pemboete ave.*

Cristo rekoha eiporu katu
(Lc 6.22-23; Hb 12.2-3; 1 Pe 3.14)

18 Peẽ tembigwái ramo peiko va'e tapeiko katu pene mba'ejáry nhe'ẽ-rupi. Tapemboete
katu íxupe. Peteĩxa tapereko pene mba'ejáry. Oĩ pene mba'ejáry hekoha porãve va'e, heko
kirirĩ reheve pende rereko va'e. Oĩ ave pene mba'ejáry pende rereko asy va'e. Peteĩxa
katu tapereko íxupe kwéry. Pemba'apo porã meme katu íxupe.
19 Nhane mbohasa asy ramo jepe nhane mba'ejáry tanhamba'apo porã joty katu íxupe.
Taja'e katu "Nhandejáry xe kwaa porã-ma. Íxupe amboete hagwã amba'apo porã-ta xe
járy-pe" taja'e katu nhamba'apo-vy. Upéixa jajapo ramo Nhandejáry nhande rexakwaa
rei va'erã, nhane rembiapo porã-rehe nhande rovasa va'erã.
20 Ne rembiapo vai ramo ae nde járy-pe, ne rembiapo vai-rehe ne nupã va'erã nde
rereko asy ave arã. "Xe rereko asy ramo jepe xe nupã ramo jepe xe ndajehepýi joty
íxugwi. Kirĩrĩ-vy areko íxupe. Upéa-rehe xe py'a porã" ani upéixa erenhembotavy teĩ. Ne
rembiapo vai-rehe voi ne nupã kuri. Ne'írã voi nde py'a porã. Ne rembiapo vai eterei
voi ereiko-vy. Iporãve ne rembiapo porã meme íxupe. Upéixa ereiko porã porã ramo jepe
ne nupã ramo, nde rereko asy ramo, erovy'a joty. Ani erejehepy teĩ. Ekirirĩ katu íxugwi.
Upéixa ereiko porã ramo erembovy'a va'erã Nhandejáry-pe. Ha'e nde rovasa joty va'erã
nde rexakwaa rei-vy.
21 Pende rekoha porã hagwã pende pe'a va'ekwe gwe'yirã Nhandejáry. Cristo ave
ohasa asy va'ekwe peẽ kwéry-rehe ha-py. Upe va'e-rehe ohexa uka peẽ-my mba'eixa pa
peiko hagwã pehasa asy jave. Ha'e ohasa asy ramo jepe ndojehepýiry joty va'ekwe. Ha'e
oiko hagwe-rami ave tapeiko katu.
22 Ndojejavýi voi va'ekwe Cristo. Ijapu e'ỹ va'e voi ha'e. Oporombotavy e'ỹ va'e voi
Cristo. Upéixa oiko teĩ va'ekwe ha ombohasa asy joty va'ekwe íxupe.*
23 Onhe'ẽ vai vai ramo jepe va'ekwe hese hekoha porã-gwi ha'e nonhe'ẽ vaíry joty
va'ekwe. Ogwereko asy ramo jepe va'ekwe íxupe "Ajehepy arã" nde'íry joty ombo-
hasa asyhare-rehe. Nhandejáry po-py onhemoĩ "Nhandejáry nhande kwaa porã va'e.
Nhande reko johu kwaa va'e. Aha'arõ ha'e xe repy hagwã" he'i Cristo ójehe.
24 Okurusugwasu-rehe omano ramo va'ekwe Cristo ogweraha-ma ójehe nhane rem-
biapo vai. Nhande reko vaikwe-gwi nhane mopotĩ hagwã ha'e omano. Upéa ojapo

* **2:12** 1 Ts 5.15 * **2:17** Rm 13.1-7; Tt 3.1; Hb 13.17 * **2:22** Is 53.9; 2 Co 5.21

va'ekwe omano va'ekwe vérami ndajajejavyvéi-ma jaiko hagwã. Nhandejáry omoingove jevy va'ekwe vérami nhande kwéry jaiko hagwã nhande py'a potĩ reheve. Ha'e ojekutu va'ekwe nhane mbogwera hagwã.
25 Peẽ peiko va'ekwe ovexa okanhy va'e-rami, pende raperã okanhy pendéhegwi va'e-rami. Nhandejáry ae ovexa rerekwa porã-rami pende reka reka-ma va'ekwe pende reru jevy hagwã oha-py. Ko'ánga peiko jevy-ma indive. Ha'e nhande py'a-rehe onhangareko va'e. Nhande rereko porãha ave ha'e.*

3

Omenda va'e kwéry pegwarã nhe'ẽ
(1 Co 7; Ef 5.22-25; Cl 3.18-19)

1 Upéixa ave tembireko kwéry tapeiko katu peteĩ teĩ pene ména nhe'ẽ-rupi. Nhandejáry nhe'ẽ-rupi ndoikói ramo jepe, ejapo katu ne ména nhe'ẽ erembojerovia uka hagwã íxupe Nhandejáry-rehe. Neremombe'úi ramo jepe íxupe Nhandejáry nhe'ẽ, inhe'ẽ nohenduséi ramo jepe oikwaa va'erã nde reko porãha-rehe nde-rehe. Ojeroviase ave va'erã ha'e ave Nhandejáry-rehe.
2 "Xe rembireko heko porã voi va'e. Nhandejáry-rehe ojerovia-magwi nipo ogwereko-ma gwekoha porã ra'e" he'i arã nde-rehe nde reko kwaa-vy. "Xe aroviase ave Nhandejáry-pe" he'i va'erã ohexa kwaa-gwi nde rekoha porã-rehe.
3 Ha peẽ katu kunha kwéry, niporãi pejehexa uka porã rei pene nhemondeha-rehe pejekyvu porã-rehe rei, pende ao hepyve va'e-rehe rei, pende po'y porã-rehe rei ave niporãi pejehexa uka porã rei upéixa.
4 Iporãve pende py'apy porãha pehexa uka. Pende reko kirirĩ-rehe pende py'agwapy reheve pehexa uka pende rekoha porã teeha opa e'ỹ va'e. Nhandejáry-pe upéa ovale voi.
5 Yma gware kunhagwe amyrĩ ipy'a potĩ va'e kwéry upéixa oiko va'ekwe. Nhandejáry-rehe ojerovia-gwi oiko va'ekwe oména nhe'ẽ-rupi.
6 Upéixa voi Sara amyrĩ ojapo Abraão amyrĩ nhe'ẽ. "Xe járy xe rerekoha" he'i oména-pe. Ipogwy-py voi oiko va'ekwe. Sara amyrĩ rekokwe-rami ãy pende reko porã katu. "Osy rekokwe-rami hekoha porã" he'i arã pende-rehe Sara membyre-rami voi peiko-gwi. Tapene rembiapo porã meme katu. Pende kyhyje e'ỹ reheve tapende reko porã. Pende kyhyje e'ỹ reheve pene ména nhe'ẽ tapejapo Nhandejáry-pe pemboete-vy.*
7 Peẽ katu kwimba'e kwéry, peteĩ teĩ pereko porã katu pene rembireko-pe. Kunha ko ikangyve kwimba'e-gwi. Ani pereko asy teĩ pene rembireko kwéry-pe. Peteĩ teĩ pemboete katu pene rembireko-pe. Ndaha'éi kwimba'e-pe anho ome'ẽ va'erã hekoverã Nhandejáry. Kunha pegwarã ave ome'ẽ hekoverã. Upéa-rehe nde sy eremboeteha-rami, terereko katu ne rembireko-pe Nhandejáry ojeapysaka hagwã ne nhe'ẽ-rehe. Upéixa ramo nerembojeupi reíry arã ne nhe'ẽ íxupe.

Jajoporiahuvereko rei katu jajohayhu porã-vy
(Rm 12.16-21; Fp 1.27-30; 1 Ts 5.14-15; 1 Pe 2.12)

8 Xe ha'e-ta ave enterove-pe tapereko katu peteĩ py'a onhondive. Pejoporiahuvereko rei katu pejohayhu porã-vy. Outro kwéry-pe tapemboeteve katu pendejéhegwi.
9 Ojapo vai ramo jepe nde-vy ani erembojovái teĩ íxupe. Onhe'ẽ vai ramo nde-vy ani ave erembojovái íxupe. Tapembojeupi katu Nhandejáry-pe pene nhe'ẽ ohovasa porã hagwã upe va'e-pe. Upéixa erejapo hagwã Nhandejáry pende pe'a-ma gwe'yirã ramo. Upéixa erejapo ramo ha'e nde rovasa porã va'erã.
10 Upe va'e rehegwa oĩ Davi amyrĩ porahéi-py kwatia-rehe oĩ va'e:

* **2:25** Is 53.5-6 * **3:6** Gn 18.12

“Ko yvy-rehe ereiko jave nde reko porã reheve erevy'ase para'e ereiko-vy. Aipo ramo kóixa ae eiko: Ejoko ne nhe'ẽ hatã. Eipe'a ndejéhegwi ne nhe'ẽ vaiha. Ani teĩ ne nhe'ẽ rei rei ereiko-vy. Ani ave nde apu rei rei teĩ.
11 Ejoko ave ndejéhegwi ne rembiapo vaiseha. Ne rembiapo porãrã ae katu ejapo. Nde py'agwapy porã reheve eiko nde rapixa kwéry ndive.
12 Nhandejáry ko orepara ipy'a porã va'e-rehe. Ojéupe ojerure ramo ohendu arã inhe'ẽ. Ipy'a vai va'e ae ombojeupi ramo onhe'ẽ Nhandejáry-pe nohendúi va'e-rami arã inhe'ẽ”* he'i Nhandejáry nhe'ẽ oĩ va'e.
13 Tapeiko porã katu. Peiko porã meme ramo ndaipóri arã para'e pene mbohasa asyse va'erã.
14 Ha sapy'a pende reko porãha-gwi pene mbohasa asy ramo, Nhandejáry pene mbovy'a jevy joty va'erã. Ani joty pende kyhyje avave-gwi. Pene mbohasa asyse ramo jepe ani joty pejepy'apy teĩ pendéjehe.
15 Penhembojáry katu Cristo-rehe, pende py'a gwive pejerovia tee katu hese. Peime meme katu pende jeroviaha-rehe pemombe'u hagwã: “Ma'erã-gwi erejerovia Cristo-rehe?” he'i va'e oporandu ramo nde-vy nde rapixa, nde reko kirirĩ reheve emombe'u porã íxupe.*
16 Mbegwe katu porã emombe'u íxupe imboete-vy. Nde py'a porã reheve emombe'u íxupe. Nde py'a potĩ-gwi ojekwaa arã nde-rehe nde rekoha porã. Cristo-rehe pejerovia-gwi peiko porã meme ramo onhemotĩ arã pendéhegwi pende-rehe onhe'ẽ vai vai rei va'ekwe.
17 Oĩ hembiapo vaikwe-rehe ohasa asy va'erã. Oĩ ave hembiapo porãgwe-rehe ohasa asy ave va'erã. Peẽ katu Nhandejáry remimbota ramo pehasa asy hagwã iporãve pene rembiapo porãgwe-rehe mate pehasa asy.
18 Cristo ave ohasa asy va'ekwe. Hembiapo apo porã jepe ohasa asy joty va'ekwe. Nhane rembiapo vai-rehe nhande repy eterei-gwi omano tee va'ekwe. Opy'a potĩ reheve gwĩ ipy'a ky'a va'e-rehe ojejuka uka va'ekwe. Nhande reraha hagwã Nhandejáry ha-py upéixa ha'e oiko nhande-rehe va'ekwe. Omano rire opu'ã jevy oho-vy. Gwekove marangatu-rupi onhemoingove jevy va'ekwe.*
19 Preso oĩ va'e-rami va'e-py ogwahẽ oho-vy va'ekwe omano va'ekwe nhe'ẽgwe rendaty-py ojéhegwa nhe'ẽ omombe'u ogwahẽ oho-vy.
20 Ha'e kwéry omano e'ỹ mboyve ndoikói va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ-rupi. Yma va'ekwe Noé amyrĩ ojapo jave va'ekwe okanoagwasu omombe'u íxupe kwéry Nhandejáry nhe'ẽ. Ha nohenduséiry voi hikwái. Hi'are voi Noé amyrĩ ojapopa hagwã okanoagwasu. Ha Nhandejáry oha'arõ arõ joty inhe'ẽ nohenduséi va'e kwéry-pe. Nohenduséiry ramo jepe inhe'ẽ, nohundi pya'éiry joty íxupe kwéry. Oito mate oike va'ekwe kanoagwasu-py nonhehundíry. Kanoagwasu-py oikepa-ma va'ekwe Nhandejáry onhangareko joty hese. Y-gwi ogweroresende va'ekwe heraha-vy íxupe.*
21 Onheresende rei va'ekwe Noé amyrĩ Nhandejáry nhe'ẽ reroviaha-gwi. Nhane mongarai hagwã-rehe upéa omombe'u-ma nhande-vy. Nhane apymĩ y-py nhane mongarai-vy. Ndaha'éiry nhane mbojahu-vy. Ndoipe'áiry nhande ky'akwe nhandéhegwi. Nhane momandu'a mate Hesu Cristo-rehe nhane mongarai-vy. Hese jajerovia-gwi nhanhemongarai uka jahexa uka hagwã nhande py'a omopotĩ-ma nhane resende-vy Nhandejáry. Oikove jevy-ma Hesu Cristo. Upéi omano va'ekwe pa'ũ-gwi Cristo omopu'ã jevy va'ekwe.
22 Upe rire ojeupi jevy oho-vy yváy-py. Nhandejáry akatúa-koty oĩ. Ipu'aka entéro va'e-rehe. Ipu'aka va'e gwive oiko ipogwy-py. Nhandejáry rembigwái kwéry oiko ipogwy-py. Entéro mburuvixa jahexa e'ỹ va'e gwive, ndoikoséi mo'ã va'e gwive, oiko joty ipogwy-py.

* **3:12** Sl 34.12-16 * **3:15** Is 8.12-13; Mt 5.10 * **3:18** Rm 5.6-8; 2 Co 5.19-21 * **3:20** Gn 6.1–7.24

4

Penhemoirũ katu Cristo-rehe pejejavyse hagwe pehejapa hagwã
(Ef 4.17-32; Cl 3.1-11)

1 Pene mandu'a kena Cristo-rehe. Yvy-rupi oiko jave ombohasa asy ranhe va'ekwe íxupe imoingo-vy upe rire ojuka uka hagwã. Upéixa ramo peẽ ave tapenhembopy'agwasu kena pehasa asy hagwã. "Ipy'a porã reheve Cristo ohasa asy va'ekwe" tapeje katu. "Xe ave ahasa asy va'erã. Upe ramo ha'e-rami xe py'a porã reheve aikose." Aipo-rami katu tapeje pendejéupe. Jahasa asy rire ndajajejavysevéi-ma Cristo nhamoirũ teese-gwi.

2 Upéa-gwi ãy peve anive pejapo pejapose rei va'e. Nhandejáry remimbota ae mate tapejapo.

3 Yma araka'e pene rembiapo vai meme araka'e Nhandejáry-rehe ojerovia e'ỹ va'erami. Teko rei-rupi peiko araka'e mba'e vai-pe pehayhu araka'e peiko-vy. Karugwasupy, oka'u hagwã renda-py ave peho meme araka'e. Peka'u rei araka'e peiko-vy. Pende rekoha vai eterei-gwi Tupã Nhandejáry e'ỹ rei-pe pemboete meme peiko-vy ave araka'e.

4 Ha ãy katu peẽ nipo napemoirũvéi-ma ra'e upéixa oiko va'e-pe. Pene irũvykwe ojohu vaipa-ma pende reko pyahu ra'e. Ndaipy'a horyvéi-ma voi ra'e pene ndive. Onhe'ẽ vai vai ave pende-rehe. Ndapeikovéi indive-gwi ndovy'avéi voi okwa-vy.

5 Ogwahẽ va'erã hi'óra onhemombe'u hagwã gwembiapokwe-rehe Nhandejáry-pe. Ha'e ojohu kwaa voi enterove rembiapokwe-rehe, oikove vyteri va'e rembiapokwe-rehe ave ojohu kwaa voi hese. Hembiapo vai va'ekwe-pe ombohasa asy va'erã.

6 Upéa-rehe omano va'ekwe-pe ave omombe'u-ma Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ. Kente meme-gwi ojohu-ma íxupe kwéry omano hagwã. Nhandejáry ae oikove va'e. Ha'e kwéry oikove ave hagwã oikwaa ukapa-ma Hesu rehegwa nhe'ẽ íxupe kwéry. Omoingove jevy ave íxupe kwéry inhe'ẽgwe kwéry. Ha'e kwéry ave oiporu hagwã oikove va'e reko.

7 Ko yvy sapy'a opa-tama. Nhane arandu porã mani katu. Nhande py'agwapy reheve, nhande reko kirirĩ reheve ave nhaha'arõ katu jaiko-vy Nhandejáry-pe. Nhanhomongeta meme katu hendive. Nhamoĩ ae katu nhane renonde-py.

8 Ha tajajohayhu rei katu jaiko-vy. Jajohayhu porã ramo mba'eve vai ndajajohúi arã ojóehe. Nhane rembihayhu ojapo vai ramo jepe tajahayhu rei katu íxupe.

9 Tanhamogwahẽ porã katu jahayhu-vy nhane mbohupa-pe. Ndaikatúi nhande juru mymỹi rei hexa-vy. Nhande py'a gwive ae nhande rory arã nhane mbohupa rexa-vy.

10 Penhopytygwõ porã kena. Nhandejáry remimoarandu peẽ kwéry pende ae ae pejapo kwaa va'e pejapo hagwã. Penhopytygwõ jepe pende ae ae joty pene rembiapo pejapo. Nhandejáry rembigwái porã va'e-rami upéixa penhopytygwõ katu peiko-vy.

11 Peẽ, Nhandejáry pene moarandu-gwi pemosarambi kwaa inhe'ẽ va'e, tapemombe'u mbe'u porã katu inhe'ẽgwe. Peẽ, peporopytygwõ kwaa va'e, Nhandejáry pene mombaraete pehexa uka porã hagwã entéro va'e-pe kente pytygwõha voi peiko hagwã. Hesu Cristo nhe'ẽ-rupi nhande py'a rory ete-gwi opamba'e jajapo va'e tajajapo nhamboete ete hagwã Nhandejáry-pe. Ipu'aka tee, imomba'egwasuha ave opa e'ỹ va'e. Nhane remimboete voi. Nhandejáry tee voi ha'e. Amém.*

Ani joty nhatĩ teĩ jahasa asy ramo Cristo-rehe jajerovia-gwi
(Mt 24.9; Jo 16.1-4; Fp 1.29; 2 Ts 1.4-5; 1 Pe 3.14; 1 Jo 3.13)

12 Ani nde kyhyje teĩ, xe rembihayhu kwéry. Nde rereko asy ramo jepe ani nde kyhyje teĩ. "Ma'erã-gwi" ndaja'éi nhandéjehe. Jaiko asy ramo jepe ojekwaa joty nhande rekoha. Tata-py nhamoĩ ramo nhane mba'e ndahyku reíry ramo, "Imbaraete voi ra'e tata-py" ja'e arã hese. Upéixa ete imbaraete ave nhande rekoha. Ani nde kyhyje teĩ.

* **4:11** Rm 12.6-8; 1 Co 12.8-10; Ef 4.7-12

13 Pehasa asy ramo jepe taperovy'a katu. Hesu Cristo ohasa asy va'ekwe. Ha'e-rami
peẽ ave pehasa asy peiko-vy. Upéixa ramo ha'e ojehexa uka ramo omba'egwasuha peẽ
ave pevy'a va'erã. Upéa-rehe ãy peve erehasa asy ramo jepe, erovy'a katu.
14 Cristo-rehe pejerovia-gwi inhe'ẽgwasu rei va'e ndojejokói va'erã onhe'ẽ rei-vy peẽ-
my. Upéixa ramo taperovy'a joty kuri hekoha. Oĩ pende py'apy-py Nhandejáry Nhe'ẽ
Marangatu tee va'e opu'akaha reheve pene mombaraete pene mbovy'a hagwã.
15 Ani pene rembiapo vai teĩ pene mbohasa asy uka hagwã. Petĩ kena pene rembiapo
niporãi va'e pejapo hagwã. Ani peporojuka teĩ. Ani pemonda teĩ. Pende reko porã e'ỹ
reheve ani ave peiko. Pejoko katu pene nhe'ẽ. Petĩ kena pehasa asy hagwã upéa pene
rembiapo vaikwe-rehe.
16 Hesu-rehe pejerovia-gwi ae pene mbohasa asy ramo ani joty kuri petĩ peiko-vy.
Iporãve pemomba'egwasu Nhandejáry-pe. "Hesu Cristo re'ýi voi ko xe. Natĩ mo'ãi ahasa
asy ramo hese ha-py" peje katu kuri Hesu-pe pemboete-vy.
17 Ogwahẽ-ma Nhandejáry áry ogwereko asy hagwã enterove-pe hembiapokwe-rehe.
Onhypyrũ-ma ojohu-vy gwe'ýi kwéry-rehe ranhe. Túvy-rami nhande rereko asy nhane
rembiapo vai-rehe. Ndoheja reíry nhane rembiapo vaikwe nhande-vy. Ãy upéixa
nhande rereko-ma. Ou va'erã hi'óra gwe'ýi e'ỹ rekokwe-rehe ogwereko hagwã. Hesu
rehegwa nhe'ẽ porã nohenduséi hagwe-rehe ndoheja rei mo'ãi íxupe kwéry. Ombohasa
asy ete-ta voi íxupe kwéry.
18 Inhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e he'i:
"Nhande reko porã ramo jepe hasy peve jahupity arã jaha-vy Nhandejáry oikoha. Ha
hekoha vai va'e katu nogwahẽi arã voi oho-vy Nhandejáry oikoha-py"*
he'i Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e.
19 Upéixa-gwi Nhandejáry remimbota-rupi pehasa asy ramo penheme'ẽ jevy katu
íxupe peiko porã-vy. Gwemimombe'ukwe ojapo meme Nhandejáry nhane moingoha.
Onhangareko porã pende-rehe ha'e oiko-vy. Pehasa asy jave, pene rembiapo porã
reheve pemondo mondo katu pende resa hese.

5

Cristo reroviaha kwéry rerekwa pegwarã nhe'ẽ

1 Xe ko aiko-ma Cristo reroviaha kwéry rerekwa ramo. Xe ahexa voi va'ekwe ohasa
asy ramo Cristo. Ha'e ojehexa uka ramo omba'egwasuha, xe amoirũ jevy va'erã íxupe.
Heroviaha rerekwa ramo voi aiko-ma xe. Ha ahaise ko kwatia nhe'ẽ xe rapixa kwéry-pe,
Cristo reroviaha rerekwa kwéry-pe.*
2 Hymba kwéry rerekwa porã-rami penhangareko porã katu Cristo reroviaha kwéry-
rehe. Ani perovy'a e'ỹ reheve penhangareko hese kwéry. Pende py'a porã reheve pereko
íxupe kwéry. Ani ave pene rembiapo repy-rehe pemondo teĩ pende resa. Pene kyre'ỹ
rei katu peipytygwõ hagwã pene reminhangareko kwéry-pe. Upéixa ramo Nhandejáry
remimbota-rupi peiko va'erã.
3 Ani pemanda rei teĩ ave íxupe kwéry. Peiko porã meme katu pejapoha-rami ojapo
jevy hagwã ha'e kwéry ave.
4 Nhande Rerekoha tee ou jevy ramo nhande rexakwaa rei-ma va'erã. Upe-ma ramo
ome'ẽ-ta peẽ-my onhemomba'egwasu va'e pegwarã opa e'ỹ va'e. Upéa mate amombe'use
Cristo reroviaha ruvixa kwéry-pe.

Pedro onhemonhe'ẽ Cristo reroviaha kwéry-pe

5 Peẽ ipyahuve va'e kwéry-pe ha'e-ta ko va'e. Nde ru-rami, nde sy-rami pehendu
pendéhegwi itujave va'e nhe'ẽ.

---

* **4:18** Pv 11.31 * **5:1** Mt 20.25-26; Mc 9.35; Lc 14.10-11; 18.9-14; Jo 13.12-15; Fp 2.3-8; Tg 4.6-7

Ha enterovéa-pe ha'e-ta ani penhembotuvixavese teĩ. Penhopytygwõ ae arã penhembotuvixa e'ỹ-vy. Jaikwaa-ma Nhandejáry nhe'ẽ:
“Nhandejáry ombojevy va'erã onhembotuvixase va'e-pe. Ha onhemomirĩve va'e-pe ae ohexakwaa rei va'erã Nhandejáry”
he'i Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e.
6 Upéa-rehe penheme'ẽ Nhandejáry pogwy-py pene py'amirĩ reheve. Ha'e imbaraete ete nhane pytygwõ hagwã. Hi'óra-py ha'e nhane mboete uka va'erã.
7 Pende py'apy-py pejepy'apyse ramo pembojeupi ae pene nhe'ẽ Nhandejáry-pe. Nhane mbopy'agwapy meme voi ha'e nhane pytygwõ-vy.
8 Opáy va'e-rami ae katu peiko. Penhangareko porã porã katu pendéjehe. Nhanderehe ija'e'ỹ va'e anhaygwasu nhande reity vaiseha voi. Jagwarete onhe'ẽ nhe'ẽ gwemi'urã ohekaha-rami voi anhaygwasu nhande reka.
9 Tapenhemombaraete ae katu anhaygwasu-pe pejoko hagwã pendejéhegwi. Cristo-rehe pejerovia-gwi pene mbaraete katu anháy-pe. Pene mandu'a ave nhande re'ýi kwéry, Cristo reroviaha kwéry-rehe. Opa ko yvy-rupi oiko va'e ha'e kwéry ave peẽ-rami ave ohasa asy.
10 Sapy'a ete mate pehasa asy va'erã. Nhandejáry ae pene moingo va'erã gwekorupi. Ha'e nhande pe'a va'ekwe nhane moingo hagwã peteĩxa Cristo Hesu ndive. Opa e'ỹ reheve enterove omomba'egwasu ramo Cristo Hesu-pe peteĩxa nhamoĩru arã íxupe. Upe va'e-rehe nhane mombaraete nhane mboheko porã ojéupe nhane mbojere e'ỹ-vy ojéhegwi.
11 “Ha'e imburuvixagwasu ete va'e opa e'ỹ peve” ja'e hese nhamoĩ peteĩxa nhe'ẽ.

Pedro omboapy-ta okwatia nhe'ẽ

12 Silvano xe pytygwõ ahai hagwã kuri ko kwatia. Ha'e nhande re'ýi. Ojerovia tee va'e Cristo-rehe. Ohai-ma xe nhe'ẽ peẽ-my gwarã. Ndaipukúi ko kwatia nhe'ẽ. Anhemonhe'ẽ hagwã peẽ-my pene kyre'ỹ hagwã amombe'u peẽ-my anhetegwa nhe'ẽ. Nhandejáry nhande rexakwaa rei rehegwa amombe'u peẽ-my. Tapene mbaraete katu pejere e'ỹ-vy inhe'ẽ-gwi.
13 Babilônia tetã mygwa Cristo reroviaha kwéry onhomboaty aty va'e omondo-ta omandu'aha peẽ-my. Peẽ-rami íxupe kwéry ave Nhandejáry oipe'a va'ekwe gwe'yirã. Marcos xe ra'y-rami oiko va'e omondo-ta ave peẽ-my omandu'aha.
14 Peẽ pejotopa ramo pejohayhu-gwi pejohovaetũ katu Cristo réry-py. Hese pejerovia-gwi tapene mbopy'agwapy meme katu Nhandejáry pende rovasa-vy.

Pedro remimombe'ukwe 2
segunda epístola de Pedro

Pedro omondo jevy kwatia nhe'ẽ mokõiha Hesu reroviaha kwéry táva ambue mbue-py oyvy e'ỹ e'ỹ-rupi okwa va'e pegwarã.

1 Xe Simão Pedro Hesu Cristo rembigwái voi, hemimondo va'e voi xe. Ahai-ta kwatia-rehe xe nhe'ẽ peẽ-my gwarã. Hesu Cristo Nhandejáry voi. Ha'e nhande resendeha voi. Ha'e gweko marangatu ete-rupi nhane mbopy'a potĩ-ma. Ore va'ekwe orojerovia-ma hese. Ha peẽ ave pejerovia-ma voi ave araka'e hese. Peteĩ teĩ jajerovia-ma hese-gwi gweko potĩ tee-rupi nhane mbopy'a potĩ-ma.

2 Tapende rexakwaa rei katu Nhandejáry. Tapene mbopy'agwapy katu ave. Tapeikwaa porãve rãve katu Tupã Nhandejáry-pe, Nhandejáry Hesu Cristo-pe ave. Upéa-gwi pende rexakwaa porãve rãve va'erã pene mbopy'agwapy tee hagwã.

Nhande rekoha porãrã nhamono'õ no'õ va'e rehegwa nhe'ẽ

3 Omba'egwasuha-rupi, opy'a porã teeha-rupi nhande pe'a-ma va'ekwe Nhandejáry. Jajerovia-ma Hesu-rehe. Upéa-gwi ipu'aka-rupi opamba'e nhane remikotevẽ ome'ẽ nhande-vy jaiko porã hagwã heko marangatu-rupi. Ndaipóri mba'eve jareko e'ỹ ha'e-rami ave jaiko porã hagwã.

4 "Xe remime'ẽgwe porã-rupi pende reko porã va'erã teko rei-rupi ndapeikovéi-ma hagwã, pejapose va'e rei ndaipu'akavéi-ma hagwã pende-rehe" he'i va'ekwe Nhandejáry nhande-vy. He'i hagwe-rami ojapo va'erã jaheko arupity hagwã Cristo reko jejavy e'ỹ porã-pe.

5 Upéa-gwi pemondo mondo meme katu pende resa pende reko porãrã-rehe.

Amombe'u-ta peẽ-my pemono'õ no'õ hagwã pende rekoha porãrã, Nhandejáry remime'ẽgwe porã-rupi hemimbota-rami peiko hagwã. Pejerovia tee katu Hesu-rehe. Upe rire katu peiko katu pene rembiapo porãve rãve reheve. Upe pejapo kwaa rire Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e peikwaa porãve rãve rei katu peikwaa porã tee rei hagwã hemimbota.

6 Upéi ha'e oipotaha-rami pene arandu porã-ma reheve peiko-ma ramo, penhemombaraete tee uka katu íxupe. Ou ramo jepe pende-rehe hembiapo vai va'e, ani joty kuri penhe'ẽ asy íxupe. Ndaikatúiry pembohovái íxupe. Hesu rape-rupi ae katu peiko. Ha hape-rupi pejere e'ỹ va'e peiko-ma rire pemondo mondo meme katu hese pende resa.

7 Upéixa peiko kwaa-ma ramo perohory rei katu pende rapixa kwéry-pe peiko-vy, pejohayhupa rei katu Hesu reroviaha kwéry ndive pende re'ýi tee-rami.

8 Upéixa ramo, pende rekoha porãve rãve va'erã peho-vy. Upéixa peiko ramo, ndapeiko reíry va'erã. Nhandejáry Hesu Cristo-pe peikwaa tee-gwi, pene rembiapo porãve rãve arã peho-vy.

9 Ha upéixa ndereikói ramo, neremono'õ no'õi ramo nde rekoha porãve rãverã, nane arandu porãi ereiko-vy. Hesa piruvã va'e-rami rei ereiko. Haimete voi nande resapysóiry ereiko-vy. Yma araka'e ne rembiapo vaikwe omboyke-ma araka'e ndéhegwi Nhandejáry. Upéa eremokanhy rei-ma araka'e ndejéhegwi. Nande reko porãve rãvéi-gwi "Xe mbopy'a porã-ma Nhandejáry" nderevéi nipo ra'e ndejéupe ereiko-vy. Ne arandurãgwe eremokanhymba-ma nipo ra'e.

10 Upéixa-gwi ha'e-ta peẽ-my, xe re'ýi kwéry, Hesu reroviaha va'e, Nhandejáry nhande poravo va'ekwe nhande pe'a ave va'ekwe gwe'yirã. Gwe'ýi kwéry tee-pe omboheko porã uka-ma Nhandejáry. Upéixa-gwi pende resa pemondo katu pende reko porãverã-rehe. "Nhandejáry xe pe'a-ma voi araka'e heko-rami ave xe aiko hagwã" peje hagwã katu pene mandu'a meme-vy hese. Upéixa peiko ramo ndapejeréi va'erã íxugwi.

11 Nde rekoha porã meme-ma ramo “Eju katu xe renda-py” he'i arã nde-vy Nhandejáry Hesu Cristo. Ha'e nhande resende va'e. Opyta-ta mburuvixagwasu ramo opa e'ỹ hagwã-rehe. Upe-ma ramo “Eju katu xe aiko ha-py” he'i arã ne renói-vy erejere e'ỹ-gwi íxugwi.
12 Upe anhetegwa nhe'ẽ perovia-ma araka'e. Ãy peve napemokanhýi pendejéhegwi. Ipogwy-py pene rembiapo porã meme peiko-vy. Upéa aikwaa jepe apomomandu'a ndu'a xe remimombe'ukwe-rehe ponove pende resarái íxugwi.
13 Upéa-rehe anhemonhe'ẽ jevy-ta peẽ-my. Tapeiko porã katu Nhandejáry nhe'ẽ apo-vy. Aikove kove reheve anhe'ẽ nhe'ẽ arã peẽ-my pono okanhy pendéhegwi xe remimombe'u. Amboypy-tama peẽ-my nhe'ẽ.
14 Ndaiko puku mo'ãvéi-ma pene ndive. Nhandejáry Hesu Cristo oikwaa uka-ma xe-vy amano hagwã. Ndaxe arevéi-tama pene ndive aiko-vy.
15 Upéixa-gwi amano e'ỹ ngatu pende reko porãrã-rehe amombe'u-ma peẽ-my. Anive pemokanhy xe remimombe'ukwe. Amano ramo jepe pene mandu'a joty xe remimboypykwe-rehe.

“Nhandejáry ombotuvixa mba'e tee joty-ma ramo Hesu-pe ore orohexa-ma va'ekwe” he'i Pedro
(Mt 17.1-5; Mc 9.2-9; Lc 9.28-36)

16 “Ipu'aka teeha reheve ogwejy jevy-ta Nhandejáry Hesu Cristo” oromombe'u meme peẽ-my. Ndaha'éiry voi-ma ore ore akã-gwi rei oromombe'u. Anhetegwa voi ore nhe'ẽ. Ore katu orohexa-ma va'ekwe imba'egwasu teeha.
17 Oromoirũ jave Hesu-pe Nhandejáry Nhande Ru yváy-gwi onhe'ẽ omboete tee joty íxupe ombotuvixa mba'e tee joty íxupe va'ekwe. Nhandejáry Tupãgwasu va'e ha'e anho onhembotuvixa mba'e tee va'e. Ha ombotuvixa mba'e tee joty Hesu-pe. Yváy-gwi he'i va'ekwe ore-vy: “Upe va'e xe ra'y tee voi” he'i. “Ahayhu tee voi íxupe. Xe mbovy'a tee voi va'e Hesu” he'i.
18 Yváy-gwi he'i va'ekwe onhe'ẽ ramo ore-vy. Hesu-pe oromoirũ jave yvyatyrusu ári Nhandejáry onheandu uka ore-vy yváy-gwi. Orohendu-ma upéa inhe'ẽ.
19 Upe va'e e'ỹ mboyve orogwerovia-ma va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e. Imombe'uhaty myamyrĩ kwéry remimombe'u voi araka'e. Orohendu-ma ramo Nhandejáry nhe'ẽ yváy-gwi ou ore-vy va'e ae “Anhetegwa voi ra'e Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e” oro'e-ma hese. “Yma gware inhe'ẽ mombe'uhaty inhe'ẽ tee voi omombe'u araka'e” oro'e joty orogwerovia tee-vy. Upéixa-gwi ha'e-ta peẽ-my: Iporã voi pene mandu'a ndu'a ramo Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u mbe'u va'etygwe remimombe'ukwe-rehe perovia porãve hagwã. Inhe'ẽ tataendy-rami nhande resape pytũgwy-rupi jaiko va'e-pe. Tataendy-rami Nhandejáry nhe'ẽ pytũ-rupi oiko va'e-rami jaiko jave, nhande resapeha voi ha'e. Iporã katu pemoĩ meme pene renonde-py upe nhe'ẽ. Pytũ jave, ko'ẽ reruha jasytata-pe nhaha'arõ. Ohesapeve va'erã nhaha'arõ. Upéixa ko'ẽ reruha-pe oha'arõ va'e-rami peẽ ave peha'arõ katu Hesu-pe peiko-vy. Ou va'erã pende py'a resape-vy. Ani katu pemokanhy teĩ pende py'apy-gwi kwatia-rehe oĩ va'e Nhandejáry nhe'ẽ.
20 Pehendu ramo pene mandu'a porã katu kóa-rehe: Ndaha'éi nhane akã-gwi rei nhahendu kwaa hagwã Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e.
21 Ndaha'éi ave oakã-gwi rei omombe'u va'ekwe nhane renonderã rehegwa nhe'ẽ Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety amyrĩ kwéry. Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ae omoarandu íxupe kwéry. Ipogwy-py omombe'u inhe'ẽ.

2

“Tupã Nhandejáry nhe'ẽ amombe'u” he'i mo'ã ójehe va'e kwéry rehegwa nhe'ẽ
(Jd 3-16)

1 Yma ete oiko ave va'ekwe myamyrĩ pa'ũ-my “Tupã Nhandejáry nhe'ẽ amombe'u”
he'i mo'ã va'ekwe ójehe va'e kwéry. Ãy katu ou jevy va'erã ha'e ramigwa. Ojéhegwi rei
omombe'u va'erã Nhandejáry rekoha rehegwa nhe'ẽ ra'anga anga nhande-vy nhane
mbotavyse-vy rei. Ani perovia teĩ kuri inhe'ẽ. Ndoikói Nhandejáry pogwy-py. Upéa-rehe
pya'e onhehundipa va'erã hikwái. Omano hagwã jepe ndoikwaáiry. Pya'e Nhandejáry
omondo-ta íxupe kwéry ohasa asy hagwã-py. Nhandejáry Hesu Cristo ojejuka uka
okurusugwasu-rehe va'ekwe omboyke hagwã nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe.
Inhe'ẽ ra'anga anga omombe'uhaty kwéry-rehe ave ojejuka uka va'ekwe Hesu. Upéa ha'e
kwéry oikwaa jepe ndojeroviái joty hese. Ndoikói ipogwy-py.
2 Otĩ kwaa e'ỹ reheve rei oiko hikwái. Inhe'ẽ reroviaha kwéry oipe'a-ma va'erã ave
íxugwi kwéry gwekoha vairã. Upe-ma ramo oĩ va'erã heko vai rexahare nohendusevéi-
ma va'erã Nhandejáry nhe'ẽ tee. “Hekoha vai voi nipo ra'e Hesu Cristo-rehe ojerovia va'e
ra'e” he'i arã omopavẽmba-vy íxupe kwéry. Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ tee nohenduséi arã
hexahare.
3 Pende plata oipota eterei-gwi ojéupe gwarã omombe'u va'erã gwĩ ijapu va'e. Ojéhegwi
rei omombe'u va'erã Nhandejáry nhe'ẽ ra'anga anga rei, hetave tave iplatarã henduháry
ome'ẽ hagwã íxupe inhe'ẽ porã ra'anga-rehe. Nhandejáry katu ipy'a vaiha hese yma-ma
voi oikwaa. Osapymi e'ỹ va'e Nhandejáry. Nokanhýi íxugwi tekoha vai. Ohundipa hagwã
voi íxupe kwéry ogwereko.
4 Yma ete Nhandejáry ndoheja reíry voi va'ekwe gwĩ gwembigwái yváy pygwa
hembiapo vai va'e. Hembiapo vaikwe-rehe oity íxupe kwéry imbohasa asy hagwã-
py. Pytũ-my rei oiko-ma isã-rehe onhapytĩ-ma hereko-vy. Ha oha'arõ joty upe áry
Nhandejáry renonde-py enterove va'e ombojogweroaty hagwã peteĩ teĩ-pe ogwereko
hagwã hembiapokwe pokwe-rehe.
5 Yma gware hembiapo vaikwe va'e kwéry-pe ave ohundipa va'ekwe Nhandejáry.
Hekoha vai rehe-ma voi ohundipa va'ekwe. Tuvixa omongy va'ekwe Nhandejáry.
Ymbovu hagwã voi omongy va'ekwe. Ha ohundipa-ma íxupe kwéry. Noé amyrĩ-pe
ae katu nohundíry va'ekwe. Noé amyrĩ onhemonhe'ẽ meme araka'e hekoha vai va'e
kwéry-pe: “Perova katu pende rekoha” he'i porã voi araka'e myamyrĩ kwéry-pe araka'e.
“Nhandejáry-rehe pepena katu” he'i onhemonhe'ẽ-vy íxupe kwéry. Upéa-rehe oresende
íxupe Nhandejáry. Sete he'ýi kwéry reheve oresende íxupe kwéry. Inhe'ẽ rendu e'ỹhare-pe
katu ohundipa araka'e Nhandejáry.*
6 Yma gware Sodoma tetã mygwa kwéry-pe ave ohundipa araka'e Nhandejáry, Go-
morra tetã mygwa-pe ave. Upe mokõi tetã mygwa hóga kwéry reheve ohapypa ohundi-
vy. Hembiapo vai eterei-rehe ohundipa íxupe kwéry. Upéa-rupi ohexa ukase nhande-vy
mba'eixagwa ogwereko asy arã hekoha vai va'e-pe.*
7 Yma va'ekwe oiko ipy'a porã va'e Ló amyrĩ. Íxupe anho oresende va'ekwe Nhandejáry
hembiapo vai eterei va'e pa'ũ-gwi. Ipy'a porã reheve Ló ojepy'apy voi Sodoma pygwa
kwéry rekoha vai vai-rehe, otĩ kwaa e'ỹ reheve okwa va'e-rehe ave. Upe pygwa rekoha
kwéry ombovy'are'ỹ íxupe.*
8 Hekoha porã jepe tekoha rei-rupi okwa va'e pa'ũ-my oiko araka'e Ló amyrĩ. Ivy'are'ỹ
reheve Ló oiko hekoha vai va'e ndive. Ohexa hexa hembiapo vai. Ohendu hendu
hembiapo vai, nhe'ẽ vai rendu-vy ave ndovy'avéi-ma hembiapo vai eterei oikwaa-ma.
Upéa-rehe Nhandejáry mate oresende joty íxupe, Ló-pe. He'ýi kwéry ohundipa ramo jepe
Ló anho mate oresende.
9 Upéixa voi Nhandejáry. Ãy ave ójehe ojerovia tee va'e-pe oresende va'erã. Ha'e kwéry
ohasa asy ramo jepe onhangareko porã joty hese kwéry. Oresende va'erã ojéupe ohayhu
va'e-pe. Hekoha vai va'e-pe ae katu ombohasa asy voi va'erã Nhandejáry. Henonde-py

* **2:5** Gn 6.1–7.24 * **2:6** Gn 19.24 * **2:7** Gn 19.16

enterove ojogweroatyha áry-py omondo va'erã hekoha vai va'e kwéry-pe ombohasa asy hagwã-py.
10 Upe áry-py ombohasa asyve va'erã gwĩ ivaive va'e-pe. Ojapose va'e ojapo teko vai-rupi oiko-vy va'ekwe-pe Nhandejáry pogwy-py ndoikoséi va'ekwe-pe ave ombohasa asy vaive va'erã.
Ha'e-ta voi katu peẽ-my heko vai mbo'eha kwéry otĩ e'ỹ reheve onhembopy'agwasu rei. Nohendúiry ave mburuvixa kwéry nhe'ẽ. Onhe'ẽ rei rei ave Nhandejáry rembigwái yváy pygwa-rehe.
11 Upe jave jepe Nhandejáry rembigwái yváy pygwa katu nomombe'u jevýi hesegwa nhe'ẽ Nhandejáry-pe. Okirirĩ porã opyta. Ohendu rei ojehegwa nhe'ẽ rei. Nhandejáry nhe'ẽ ra'anga mombe'uhaty-gwi imbaraeteve voi hikwái. Ipu'akave ave íxugwi. Upe jave jepe, nonhembotuvixáiry onhe'ẽ rei hagwã hese kwéry. "Ijapu voi upe va'e" nde'íry Nhandejáry-pe. "Upe va'e kwéry ohekombo'e vai ne nhe'ẽ mo'ã omombe'u-vy" nde'íry omombe'u jevy hagwã Nhandejáry-pe.
12 Nhandejáry nhe'ẽ ra'anga rei omombe'u va'e kwéry ae onhe'ẽ rei rei ambue kwéry-rehe. Gwembigwaa e'ỹ-rehe onhembohory oiko-vy. Onhe'ẽ vai rei hese. Ojapose va'e rei ojapo ave. Mymba ka'agwy rupigwa rekoha-rami oiko upe va'e kwéry. Pene mandu'a kena mymba ka'agwy rupigwa-rehe. Teko rei-rupi oiko. Opamba'e apo-vy rei oiko mymba ka'agwy rupigwa. Nahi'arandúi-gwi nhanhapytĩ va'erã, jajuka va'erã. Upéixa ete ave heko vai mbo'eha kwéry oiko. Mymba reko-rami rei ave oiko. Itavy voi. Itavy-rehe ohundi-ta voi íxupe kwéry Nhandejáry.
13 Ha'e kwéry onhombohasa asy uka oiko-vy ambue kwéry-pe. Upéa-rehe ha'e kwéry ave ohasa asy ave va'erã. Onhembopy'a vai hagwe-rehe ohasa asy va'erã oiko-vy. Áry-rupi rei ogwerohory gwembiapo ky'a gwekoha vai rexa uka-vy. Penhomboaty ha-py jepe, Hesu-rehe pene mandu'a hagwã pe'u mbojape ramo jepe notĩvéi-ma. Onhembohory-vy rei Hesu-rehe jepe ho'u joty mbojape pene pa'ũ-my. Notĩvéi-ma. Hesu reroviaha-rami mo'ã voi oiko pene pa'ũ-my pene mbotavy-vy.
14 Itavy rei rei kunha-rehe ombopopa reise voi kunha oiko-vy. Gwembiapo vairã nomokanhy mo'ãi ojéhegwi. Otantea tea gwĩ heko kangy rei va'e-pe ombotavy hagwã. Gwekotevẽ e'ỹ va'e oipota eterei. Hetave tave ojéupe gwarã-rehe mante imandu'a ndu'a oiko-vy. Nhandejáry ae katu he'i-ma hese "Ambohasa asy-ta íxupe kwéry" he'i-ma voi hese.
15 Ha'e kwéry omokanhy-ma ojéhegwi anhetegwa nhe'ẽ. Nhandejáry rape porã-gwi ojere-ma. Balaão amyrĩ reko-rami voi heko. Beor amyrĩ ra'y Balaão amyrĩ. Oplatarã-rehe hembiapo vai va'ekwe Balaão amyrĩ.
16 Nhandejáry ae ojoko uka íxugwi. Hymba mburika omonhe'ẽ uka íxupe ojoko hagwã hembiapo vai va'e-gwi. "Ejapo katu Nhandejáry remimbota" he'i mburika ojáry-pe. Oiporu ojáry nhe'ẽ íxupe onhemonhe'ẽ-vy. Balaão amyrĩ Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety jepe inhe'ẽ-rupi ndoikói joty va'ekwe. Upe jave hymba mburika ae onhemonhe'ẽ íxupe. Balaão amyrĩ-rami ãygwa Nhandejáry nhe'ẽ ra'anga rei mombe'uhaty. Opirapir-erã-rehe ae omombe'u heko vairã rei.*
17 Yrypagwe ndovaleiha-rami Nhandejáry nhe'ẽ ra'anga rei mombe'uhaty ndovaléi ave. Araigwepa rei ndovaléi va'e-rami ave hikwái. Araigwepa rei ramo yvytu rei ohasa rei oho-vy oky e'ỹ hagwã. Upe araigwepa va'e-rami voi hikwái. Pytũ tee-py ohasa asy hagwã-py hikwái henagwã onhongatu-ma íxupe gwarã.
18 Onhembotuvixa mo'ã Nhandejáry nhe'ẽ ra'anga anga omombe'u-vy. Hesu-rehe ojeroviase va'e-pe, Nhandejáry-rehe ne'írã oikwaa porã va'e-pe ave ha'e kwéry omombe'u a'ã a'ã oiko-vy. "Teko rei-rupi nanhatĩry reheve jajapose va'e jajapo ramo mba'eve ndojapói arã nhande-vy Nhandejáry" he'i rei. "Nhane mbovy'ase voi" he'i

* **2:16** Nm 22.4-35

rei hikwái. “Hemimbota ome'ẽse gwe'ýi kwéry-pe Nhandejáry. Upéixa-gwi jajapose va'e iporã voi jajapo” omombe'u rei. Gweko ky'aha ae omoporãse mo'ã-gwi omombe'u joavy avy rei Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ. Ombyai ukase-vy ae gwenduhare-pe. Anhete teegwa ne'írã oikwaa va'e ombotavy hagwã pono oiko Hesu rape porã-rupi.

19 “Avave pogwy-py voi ndajapytái va'erã voi. Nhande ae peteĩ teĩ nhande reko járy va'erã” he'i mo'ã omombe'u rei ijapu-vy. Ha'e kwéry ae ogwereko gwembiapo vaikwe gweko járy ramo. Ha'e-ta peẽ-my nhande reko járy pogwy-py nhanhemoĩ ramo ipu'aka voi nhande-rehe. “Xe ae xe reko járy voi” ja'e rei arã voi nhandéjehe. Nanhande pu'akavéi-ma va'erã voi nhandéjehe.

20 Ha'e kwéry ojerovia-ma araka'e Nhandejáry Hesu Cristo-rehe. Upéixa-gwi omboyke-ma íxugwi hembiapo vaikwe. Nhandejáry ombopy'a porã-ma va'ekwe íxupe kwéry. Ãygwa hekoha vai va'e pa'ũ-gwi ogwenohẽ-ma va'ekwe íxupe kwéry Nhandejáry. Upe rire, ipy'a porã-ma rire, Nhandejáry remimbota oikwaa-ma jepe, ojere jevy joty hekoha vai-rupi oiko jevy hagwã. Hekoha vaive ive-ma oho. Hekoha vaikwe-gwi hekoha vaive ive rei oho-vy.

21 Nhandejáry nhe'ẽ oikwaa e'ỹ jave omano ramo ohasa asy va'erã. Hese ojerovia-ma va'e, Hesu Cristo rape oipyhy-ma va'ekwe oikwaa-ma rire Nhandejáry nhe'ẽ tee ojere jevy ramo ohasa asy asyve va'erã voi.

22 Anhete ja'e mymba-rehe “Jagwa ogwe'ẽ rire ogwe'ẽgwe ho'u jevy. Kure katu, erembojahu rire onhemboapajeréi jevy iky'a va'e-py”. Upéixa ete voi upe Nhandejáry rape-gwi ojere jevy va'e. Gweko vaikwe-rupi jevy ho'a jevy arã onhemongy'a jevy hagwã oiko-vy.

3

Mba'éixa po oiko arã Hesu Cristo ou jevy hagwã óra-py

1 Yma va'ekwe amondo-ma peteĩ kwatia peẽ-my gwarã. Ãy katu amoĩ jevy-ta xe nhe'ẽ kwatia-rehe peẽ-my gwarã. Xe rembihayhu kwéry, Hesu reroviaha, penhemongeta porã porã katu anhetegwa-rehe mate, mba'e porã tee-rehe. Pono Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ okanhy rei pendéhegwi ahai jevy-ta peẽ-my. Ha'e ogwejy jevytaha ou-vy peikwaa-ma voi ra'e pehendu va'ekwe-gwi. Ãy amombe'u jevy-ta upéa rehegwa nhe'ẽ.

2 Yma gware, Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety amyrĩ kwéry ohai va'ekwe Hesu ou jevy-ma hagwã-rehe. Upe myamyrĩ heko marangatu va'e kwéry remimombe'ukwe-rehe iporã voi pene mandu'a ndu'a peiko-vy. Ãy katu Nhandejáry Nhane Resendeha om-bou jevy peẽ-my onhe'ẽ mombe'uha. Hesu Cristo remimondo kwéry ou-ma anhetegwa omombe'u-vy. Pehendu porã katu ore Hesu remimondo va'e nhe'ẽ pene mandu'a hagwã hese.

3 Pejeapysaka porã xe nhe'ẽ-rehe. Hesu ogwahẽ-tama óra-py ou arã pende ha-py pene mbotavyse va'e rei. Gweko vai-rupi oiko va'e onhembohory va'erã Hesu ou jevy hagwã-rehe.

4 “Aju jevy-ta, he'i ra'anga rei nipo ra'e Hesu” he'i arã onhembohory-vy Hesu-rehe. “Ndou mo'ãvéi-ma Hesu” he'i arã peẽ-my. “Mamo tipo oĩ?” oporandu va'erã. “Omano-ma nhane ramói amyrĩ kwéry Hesu reroviaha, ha ndoúi joty” he'i rei arã peẽ-my. “Ko yvy oiko vyteri. Yma araka'e Nhandejáry omoingo yvy hi'ári gwarã ave omoingo araka'e. Onhepyrũha gwive oiko joty” he'i va'erã onhembohory-vy. Hesu ou jevy hagwã-rehe onhembohory va'erã.

5 Omokanhy-ma nipo ojéhegwi ra'e gwĩ Nhandejáry rembiapokwe. Yma, yma ete onhe'ẽ rei-py Nhandejáry omoingo áry, yvy ave. Y rei-gwi jepe ojapo yvy. Y mbyte-gwi ombojekwaa uka va'ekwe yvy.

6 Upe rire hi'are jevy rire ohundipa yvy. Nhandejáry omongy tuvixa ombovu hagwã y ohundipa hagwã-ma yvy-pe.

7 Ãygwa áry, yvy ave Nhandejáry nhe'ẽ-py voi oiko joty. Oĩ arã hi'óra ohundipa jevy
hagwã. Tata-py omokanhy ngatu-ma va'erã áry, yvy reheve. Nhandejáry renonde-py
enterove ojogweroaty va'erã ha'e ogwereko hagwã peteĩ teĩ-pe hembiapokwe pokwe-
rehe. Upe áry-py hekoha vai va'e kwéry omondo va'erã imbohasa asy hagwã renda-py.
Ohapy va'erã ave yváy yvy reheve. Upéa nhe'ẽ ojéhegwi rei para'e omokanhy hikwái.
Onhembohory rei hese.
8 Xe rembihayhu kwéry, Hesu reroviaha, pejeapysaka katu ko xe nhe'ẽ-rehe. "Hi'are
eterei Hesu. Inhate'ỹ para'e ou jevy hagwã" ani peje teĩ Hesu-rehe. Ojepy'a mongeta
ramo Nhandejáry ndaha'éiry nhanhemongetaha-rami. Nhande-vy áry pya'e ohasa. Ha
Nhandejáry-pe katu are eterei vérami oĩ áry. Mil ro'y vérami ojehasa íxugwi. Ha, nhande-
vy hi'are voi mil ro'y. Nhandejáry-pe ae nda aréi joty. Peteĩ áry vérami oiko íxupe. Pya'e
voi ojehasa íxugwi.
9 Upéa-rehe nhane mandu'a ramo "Nomokanhýi onhe'ẽ Nhandejáry. Aju jevy-ta, he'i
va'ekwe-rehe imandu'a ndu'a ho'áry-py ou hagwã" ja'e kwaa va'erã hese.
Oĩ he'i rei va'e: "Inhate'ỹ eterei-gwi ra'e ndoúi Hesu" he'i rei hese. Inhate'ỹ e'ỹ va'e
voi Hesu. Ndogwereko asy pya'éiry kente kwéry-pe. Upéixa-gwi hi'are ou jevy hagwã.
Avave-pe nohundiséi. Oha'arõ arõ hetave tave ójehe ojerovia hagwã.
10 Avave ndoikwaáiry igwahẽ hagwã áry. Omonda va'e ogwahẽ hagwã óra-rami ou
va'erã Hesu. Mba'e járy oha'arõ e'ỹha-py sapy'a ou omonda va'erã. Upéixa ave avave
ndoikwaái ogwahẽ jevy hagwã Nhandejáry Hesu Cristo óra.
Ogwahẽ jevy jave áry opa-ma va'erã yvy. Hyapu-ma ave arã áry okái-vy. Hykupa va'erã
yvy ave. Ohapypa-ma va'erã. Ko yvy ári okwa va'e gwive kente kwéry e'ỹ ngatu hykupa-
ma va'erã.*
11 Upéixa okaipa va'erã hykupa va'erã áry, yvy ave. Ohundi-ma va'erã áry, yvy ave.
Upéa jaikwaa-gwi tajaiko porã katu nhande py'a marangatu ipotĩ reheve. Ani pene
rembiapo vai teĩ ha'arõ-vy. Pende resa pemondo mondo katu Nhandejáry-rehe ipogwy-
py peiko porã hagwã.
12 Peha'arõ arõ katu ou hagwã Nhandejáry áry. Pene rembiapo porãrã pejapo meme
hagwã-rehe pene mandu'a katu pya'eve ou hagwã hi'áry. Ou ramo pe áry, áry ohundi-ma
va'erã tata-py. Yvy ave ohundi-ma va'erã tata-py. Hykupa va'erã tata rendy-py.
13 "Áry ipyahu va'e amoingo-ta" he'i va'ekwe Nhandejáry. "Ahekoviarõ-ta áry. Yvy
ave ambopyahu-ta" he'i va'ekwe ave Nhandejáry. Inhe'ẽ-py nhamondo nhande resa áry
ohekoviarõ hagwã-rehe, yvy ohekoviarõ hagwã-rehe ave. Upe-py ndaipóri va'erã ivai
va'e. Imarangatu ete-ma va'erã upe pygwa. Nhaha'arõ nhane py'a potĩ reheve upe-py
jaiko hagwã. Upe áry-rehe nhaha'arõ arõ jaiko-vy.*
14 Upéa-rehe ha'e jevy-ta peẽ-my, xe rembihayhu kwéry, Hesu reroviaha va'e: Pende
py'a potĩ potĩve hagwã peho katu. Ha'e ogwahẽ jevy ramo pene rembiapo vai e'ỹ reheve
pende py'agwapy reheve pende topa hagwã Nhandejáry.
15 No'ã-rami tapeje katu pende py'a-py peha'arõ-vy: "Nhande poriahuvereko reheve
Nhandejáry onhangareko nhande-rehe. Nohundi ukaséiry avave-pe. Oipota enterove
ojerovia ójehe. Upéa-rehe oha'arõ arõ oiko-vy hetave tave kente ojerovia hagwã ójehe."
Upe va'e xe remimombe'u-rami Paulo remimombe'u ave. Nhande ryke'y-rami ja-
hayhu Paulo-pe. Nhandejáry omo'arandu porã va'ekwe íxupe ojehegwa nhe'ẽ-rehe. Ko
xe nhe'ẽ ramigwa Paulo ave ohai va'ekwe peẽ-my peha'arõ porã hagwã Hesu-pe peiko-
vy.
16 Kwatia ojapo meme-ma Paulo. Upe-py ohai meme Hesu ou jevytamaha-rehe.
Oĩ inhe'ẽ jaikwaa porã va'e. Oĩ ave inhe'ẽ hasy peve jaikwaa porã joty va'e. Gwĩ
Hesu reroviaha tape porã-gwi ojerese va'e inhe'ẽ oikwaa ku'a ku'a va'e ave nohendu

* **3:10** Mt 24.43-44; Lc 21.25-27; 1 Ts 5.2-4; 2 Pe 3.7 * **3:13** Is 65.17; 66.22; Ap 21.1

kwaái Paulo remimombe'u hasy va'e. Ohendu porã hagwã-rami teĩ voi Paulo remimombe'ukwe, ha nohendu kwaa porãi joty. Upéixa ha'e kwéry ohendu ku'a ku'a meme Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e. Ha ohendu ku'a ku'a va'ekwe omombe'u jevy ojóupe Nhandejáry nhe'ẽ ra'anga. Inhe'ẽ nohendu kwaái-gwi ha'e kwéry voi ojerereko asy uka hagwã-py onhemondo uka va'erã.

17 Xe rembihayhu kwéry anhemonhe'ẽ jevy peẽ-my. Peikwaa-ma Nhandejáry nhe'ẽ mombe'u a'ã va'e ou va'erã. Ani kena pehendu inhe'ẽ. Anhetegwa nhe'ẽ mate pehendu. Hesu-rehe pejerovia-ma va'ekwe. Anive anhetegwa e'ỹ nhe'ẽ perovia teĩ. Hesu katu omboyke-ma pendéhegwi peteĩ teĩ-gwi pene rembiapo vaikwe. Gweko vai reheve omombe'u ramo Hesu nhe'ẽ ra'anga ani joty kuri perovia inhe'ẽ. Xáke, pejejokóke omombe'u ku'a ku'a va'e-gwi. Pende py'a ndive penhemongeta porã joty inhe'ẽ-rehe pono penhembotavy. Pende rekoha porãha-gwi ani perova pende reko.

18 Nhandejáry Hesu Cristo nhande rexakwaa porã rei-ma. Tapeikwaa porãve rãve katu íxupe pende rexakwaa porãve rãve hagwã. Hesu Nhandejáry voi. Ha'e nhane Resendeha voi. Tonhemomba'egwasu katu Nhandejáry Hesu Cristo-pe. Ko'ãy opa e'ỹ reheve tomomba'egwasu meme kena Hesu-pe.

Joãо remimombe'ukwe 1
primeira epístola de Joãо

Nhane moingoveha rehegwa nhe'ẽ
(Jn 1.1)

1 Hesu reroviaha peẽ. Xe Joãо amondo-ta peẽ-my xe nhe'ẽ. Kwatia-rehe amoĩ-ta Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ. Ha'e ko opamba'e rereko kwaaha. Nhane moingoveha voi. Ko yvy nhepyrũ e'ỹ vyteri ramo oiko-ma va'ekwe. Upéi orohendu va'ekwe inhe'ẽ. Ore resa-rupi voi orohexa-ma va'ekwe íxupe. Oroma'ẽ-ma hese oroiko-vy. Ore po-rupima oroipyhy pyhy va'ekwe íxupe orogwereko-vy.
2 Ojekwaa porã ramo, orohexa-ma va'ekwe. Upéa-gwi oronhe'ẽ hese oromombe'u-vy peẽ-my. Ha'e nhane moingove va'ety voi Nhandejáry ndive jaiko memete hagwã. Nhandejáry ndive oiko-ma va'ekwe. Upéi ojehexa uka-ma va'ekwe ore-vy.
3 Oromombe'u ore rembiexagwe, ore remiendukwe oromombe'u ave peẽ-my jajogwereko hagwã peteĩxa. Ore ko oromoirũ peteĩxa Nhande Ru. Ta'ýry Hesu Cristo oromoirũ ave. Upéixa ete oroipota peteĩxa jajogwereko.
4 Upe va'e nhe'ẽ oromoĩ ave kwatia-rehe javy'apa rei hagwã.

Nhandejáry nhande resapeha voi

5 Oromombe'u jevy-ta peẽ-my ore-vy Cristo remimombe'ukwe. Nhandejáry nhande resapeha voi. Pytũ e'ỹ va'e ha'e.*
6 Pytũ-my rei jaiko ramo, “Xe amoirũ íxupe peteĩxa” ja'e ramo mo'ã, nhande apu nhandéjehe. Ja'e va'e ndajajapói voi.*
7 Ha arakatu-py jaiko ramo katu, Nhandejáry rekoha-rami jaiko. Nhanhomoirũ-ma voi peteĩxa jaiko-vy. Nhande py'a omopotĩ-ma oiko-vy Nhandejáry ta'ýry Hesu gwugwy avyte-py omano-gwi. Nhane rembiapo vaikwe gwive omopotĩ nhandéhegwi.
8 Ha “Xe ajejavy e'ỹ va'e” ja'e ramo katu, jajerovia mo'ã nhandéjehe. Anhetegwa e'ỹ va'e nhande.
9 Ha nhamombe'u ramo katu Nhandejáry-pe nhane rembiapo vaikwe-rehe nhanhemboasyha, oipe'a va'erã nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe. Omopotĩmba va'erã nhande py'a jajejavy rire. Inhe'ẽ ojavy e'ỹ va'e Nhandejáry. Hembiapo porã meme va'e. Oporombotavy e'ỹ va'e.
10 Ha “Ajejavy e'ỹ va'e xe” ja'e ramo, “Ijapu-ma” ja'e ave Nhandejáry-rehe. Nhande py'apy-py ndoikói voi inhe'ẽ.*

2

Hesu Cristo oĩ nhane pytygwõharã
(Jo 14.15,21; 1 Tm 2.5; Hb 4.14-16; 9.11-15; 1 Jo 5.3)

1 Ko va'e nhe'ẽ amondo-ta peẽ-my kwatia-rehe, xe ra'y kwéry, pejejavy e'ỹ hagwã peiko-vy. Ha jajejavy ramo katu, nhamombe'u ramo Nhande Ru-pe nhane rembiapo vaikwe-rehe nhanhemboasyha, Hesu Cristo oĩ nhane pytygwõharã. Ha'e ojejavy e'ỹ va'e.
2 Ha'e ojejuka va'ekwe-gwi omboyke nhandéhegwi Nhandejáry nhane rembiapo vai va'ekwe. Enterovéa rembiapo vai va'ekwe ave omboyke. Nhande-rehe ha-py ojejuka-gwi nanhande rereko asy asyvéi-ma nhane rembiapo vaikwe-rehe.

---

* **1:5** Jo 1.4-5; 3.19-21; 8.12; 12.35-36 * **1:6** Ef 5.8; 1 Ts 5.5; 1 Jo 2.9-11 * **1:10** Lc 18.9-14

3 Nhandejáry remimanda nhahendu ramo, jaheko kwaa íxupe. “Jaheko kwaa ave
íxupe” ja'e ramo, nanhande apúiry nhandéjehe.
4 Ha “Xe aheko kwaa íxupe” oĩ he'i rei va'e ójehe. Ha Nhandejáry remimanda
nohenduséi voi. Upe va'e Nhandejáry omanda va'e rendu e'ỹ va'e, ijapu ójehe. Opy'a-
py ndogwerekói anhetegwa nhe'ẽ.
5 Ha inhe'ẽ renduha katu ohayhu tee voi Nhandejáry-pe. Upéixa voi, “Amoirũ íxupe
peteĩxa” ja'e ramo, anhetegwa voi ja'e nhandéjehe. Nanhande apuiha jaikwaa nhandéjehe.
6 “Peteĩxa xe amoirũ íxupe” he'i va'e gwive, toiko katu Hesu Cristo reko-rupi.

Ame'ẽ jevy-ta peẽ-my pene rembiaporã

7 Amondo jevy-ta peẽ-my, xe rembiayhu va'e, pene rembiaporã. Ndaha'éi pene
rembiapo pyahurã. Are-ma peiko-ma ramo Hesu reroviaha ramo, omombe'u va'ekwe
peẽ-my pene rembiaporã. Ndaipyahúi voi xe amombe'u va'erã peẽ-my.
8 Ha ko'ánga katu amombe'u jevy-ta peẽ-my Cristo remimombe'u pyahu va'e. “Pe-
johayhu katu” he'i nhande-rehe va'ekwe. Upéixa ojekwaa ramo pende-rehe pejohay-
huha, Cristo pende rayhuha pende-rehe ojekwaa ramo ave. “Anhetegwa ra'e Hesu
remimombe'u” he'i arã pende-rehe. Upéixa pytũ-my rei oiko va'e-pe nhande resape tee
va'e omo'arandu-ma imoingo-vy.
9 “Arakatu-py aiko” oĩ he'i rei ójehe va'e. Ha gwe'ýi-rehe ndaija'éi va'e gwive katu, ijapu
ójehe. Ko'ánga ete peve pytũ-my rei joty oiko.
10 Ha ojohayhu porã rei va'e katu, arakatu-py tee meme-ma oiko. Ndaipóri ipysangaha
imbojejavy uka hagwã.
11 Ha gwe'ýi-rehe ndaija'éi va'e katu pytũ rupigwa voi. Pytũ-my rei vyteri oiko va'e.
Hesa pytũmby tũmby rei va'e. Pytũ va'e ojopía hesa. Upéa-gwi ki-koty rei po oho-ta
ndoikwaái.*
12 Ha'e-ta peẽ-my xe mitã kwéry, Hesu-rehe pejerovia va'e-pe. Cristo réry-py omboyke-
ma Nhandejáry pene rembiapo vaikwe. Cristo-rehe omboyke-ma pendéhegwi. Upéa-gwi
amondo-ta peẽ-my xe kwatia nhe'ẽ.
13 Xe ru kwéry, peikwaa voi upe va'e ko yvy nhepyrũ e'ỹ ngatu oiko-ma voi araka'e.
Peikwaa voi íxupe. Upéa-gwi amondo-ta peẽ-my xe kwatia nhe'ẽ. Xe ryvy kwéry, pemosẽ-
ma anháy ruvixa pemondo-vy. Ndapehejavéi-ma peiko-vy anháy ipu'aka pendéjehe.
Upéa-gwi amondo-ta peẽ-my xe kwatia nhe'ẽ.
14 Xe ra'y kwéry, peheko kwaa-magwi Nhande Ru-pe, amondo-ta peẽ-my xe kwatia
nhe'ẽ. Xe ru kwéry, peikwaa voi upe va'e ko yvy nhepyrũ e'ỹ ngatu oiko-ma voi araka'e.
Peikwaa voi íxupe. Upéa-gwi amondo-ta peẽ-my xe kwatia nhe'ẽ. Xe ryvy kwéry, oiko
pende py'apy-py Nhandejáry nhe'ẽ pene mbopy'a mbaraeteha. Ndapehejavéi-ma anháy
ruvixa ipu'aka pendéjehe. Upéa-gwi amondo-ta peẽ-my xe kwatia nhe'ẽ.
15 Ani peipota teĩ teko rei remimbota. Ani pejererova teĩ hese, teko rei reko-rupi peiko
hagwã. Pehayhu ramo Nhande Ru rembiayhu e'ỹ-pe, pene rembiayhu e'ỹ voi Nhande
Ru.
16 Teko rei rekoha a-rami. Ojapo ojapose va'e rei-ma. Opaixagwa rei oipota ojéupe
gwarã. Imba'e pota rei va'e. Oipota gwembiexa exa. Ojohu va'e rei oipota. Imba'e reta
rei omboete oipota-gwi. Upéixa voi teko rei rekoha. Nhande Ru remimbota e'ỹ-rupi oiko
va'e.
17 Ha teko rei rekoha katu opa va'erã. Hemimbota mbota opa va'erã ave. Ha
Nhandejáry remimbota ojapo va'e katu opa e'ỹ reheve oiko va'erã.*

Cristo-rehe ija'e'ỹ va'ety voi

* **2:11** Ef 5.8; 1 Jo 1.5-7 * **2:17** Tg 4.4

18 Ogwahẽ-ta ko yvy opa hagwã óra. Omombe'u va'ekwe peẽ-my gwĩ Cristo-rehe ija'e'ỹ va'ety voi outaha. Ha ko'ánga katu heta ojekwaa-ma gwĩ Cristo-rehe ija'e'ỹ va'ety. Upéa-gwi jaikwaa ogwahẽtaha ko yvy opa hagwã.
19 Gwĩ va'e ndaha'éi nhande javegwa tee. Upéa-gwi nhane pa'ũ-gwi osẽ nhande reja oho-vy. Nhande javegwa tee ramo ra'e, opyta joty arã ra'e nhande jave. Ha nhande reja-ma voi oho-vy. Upéa-gwi ojekwaa-ma voi hekoha. Ãy jaikwaa-ma hese. "Gwĩ va'e kwéry ndaha'éi nhande javegwa tee nipo ra'e" ja'e-ma hese.
20 Ha peẽ-my katu Cristo ombou va'ekwe peẽ-my ime'ẽ-vy Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Upéa-gwi anhetegwa kwaaha voi peẽ kwéry.
21 Anhetegwa kwaaha voi peẽ. Ndaha'éiry anhetegwa kwaa e'ỹha voi peẽ. Anhetegwa tee va'e voi ndaijapúi va'e voi. Upéa peikwaa. Upéa-gwi amondo-ta peẽ-my xe kwatia nhe'ẽ.
22 Oĩ ijapu va'e. Kiva'e pa amombe'u-ta peẽ-my. "Hesu ndaha'éi Cristo Nhandejáry remimbou va'e" he'i va'e mo'ã, ijapu. Ha'e Cristo-rehe ija'e'ỹ va'ety voi upéa. Onhe'ẽ mbojevy va'e Nhandejáry ra'y-pe. Onhe'ẽ mbojevy ramo íxupe, Nhande Ru-pe onhe'ẽ mbojevy ave.
23 Ta'ýry-pe ombojevy va'e gwive ombojevy Nhande Ru-pe ave. Ha Ta'ýry ogwerohory va'e gwive, peteĩxa omoirũ Nhande Ru-pe ave.
24 Toiko meme katu pende py'a-py peẽ-my hemimombe'ukwe, Hesu reroviaha ramo peiko-ma ramo va'ekwe. Upéa nhe'ẽ oiko ramo pende py'a-py, peteĩxa pemoirũ va'erã Ta'ýry-pe Nhande Ru-pe ave.
25 Upéixa ramo Nhandejáry ndive jaikove va'erã Cristo he'i hagwe-rami. "Apomoin-gove va'erã opa e'ỹ reheve peiko hagwã" he'i ete va'ekwe peẽ-my.
26 Ha gwĩ Cristo nhe'ẽ mbojevyha katu pene mbotavyse mo'ã. Upéa-gwi hesegwa nhe'ẽ amondo-ta peẽ-my.
27 Ha peẽ-my katu Cristo ombou peẽ-my ime'ẽ-vy onhe'ẽ marangatu. Pende py'a-py oiko ramo inhe'ẽ marangatu, napeikotevẽgwasúi va'erã pene mbo'eharã kwéry-rehe. Inhe'ẽ mante pene mbo'e va'erã. Opamba'e-py pene mbo'e va'erã. Anhetegwa voi hemimombe'u. Apu e'ỹ voi omombe'u. Upéa-gwi pehendu katu Nhe'ẽ Marangatu tee va'e remimombe'u peteĩxa pemoirũ hagwã Cristo-pe.*
28 Upéixa ramo, xe ra'y kwéry, peteĩxa pemoirũ katu íxupe. Nhamoirũ ramo íxupe, ojehexa uka jevy ou-vy ramo, nanhanhemondýiry va'erã jahexa-vy íxupe. Nanhatĩry va'erã íxugwi ogwahẽ jevyha áry-py.
29 Peikwaa Cristo ojejavy e'ỹ va'e voiha. Upéa-gwi hembiapo porã porã va'e gwive peikwaa Nhandejáry ra'y kwéry voiha.

3

Nhandejáry re'ýi kwéry
(Jn 1.12; Rm 8.29)

1 Nhandejáry rembiexakwaa porã voi nhande. Nhande rayhu tee rei-ma oiko-vy. Upéa-gwi Nhandejáry ra'y kwéry-py nhane renói. Nhandejáry ra'y kwéry voi nhande. Ha teko rei katu ndohexa kwaáiry Cristo-rehe. Nhandejáry ra'yha ndohexa kwaáiry hese. Upéa-gwi ndohexa kwaáiry nhande-rehe ave ta'y kwéryha nhande.
2 Ãy katu, xe rembiayhu, Nhandejáry ra'y kwéry voi nhande. Ha upe rire katu ndojekwaái vyteri nhande rekorã. Ojehexa uka jevy ou-vy ramo, jahexa-gwi íxupe onhemomba'egwasu ramo, Hesu rekoha-ramima nhanhehekoviarõ va'erã íxupe. Upéa peikwaa voi.
3 "Cristo-pe ahexa va'erã hekoha-rami. Anhehekoviarõ va'erã íxupe" he'i va'e gwive, onhemopotĩse tĩse oiko-vy. Cristo py'a potĩha-ramima onhemopotĩ oiko-vy.

* **2:27** Jo 14.26; 16.13

4 Jajejavy ramo, Nhandejáry nhe'ẽ apo e'ỹha nhande. Upéa-gwi ojejavy va'e gwive
ndoikovéi-ma voi Nhandejáry reko-rupi. Otekoha rasa-ma va'e oiko-vy.
5 Ojehexa uka ou-vy va'ekwe Cristo omboyke hagwã nhandéhegwi nhane rembiapo
vaikwe. Ha'e ko ojejavy e'ỹ va'e voi.*
6 Upéixa ramo Cristo-pe peteĩxa omoirũ va'e gwive, ndaha'evéi-ma ojejavy va'ety.
Ha ojejavy va'ety katu ohexa kwaa e'ỹ va'e Nhandejáry-rehe. Ndoheko kwaái íxupe.
Nomoirũiry voi íxupe.
7 Ani penhembotavy uka teĩ avave-pe, xe re'ýi kwéry. Hembiapo porã va'e gwive
ojejavy e'ỹ va'e voi. Cristo ojejavy e'ỹha-rami ndojejavýi ave.
8 Ha ojejavy va'e gwive katu anháy reko-rupi oiko. Ha anháy ruvixa ko yvy nhepyrũ
gwive, ojejavy va'ekwe oiko-vy. Upéa-gwi ojejavy va'e oiko heko-rupi. Upéa-rehe ojehexa
uka ou-vy va'ekwe Nhandejáry ra'y omokanhy ngatupa hagwã anháy rembiapokwe.
9 Ha Nhandejáry ra'y kwéry katu oiko Nhandejáry reko-rupi. Ipy'a kwéry-py oiko
inhe'ẽ. Upéa-gwi ojejavy e'ỹ va'e voi oiko-vy. Túvy Nhandejáry voi. Upéa-gwi ndikatúi
ojejavy oiko-vy.
10 Upéixa ramo ojekwaa porã Nhandejáry ra'y kwéry. Anháy ruvixa ra'y kwéry ojekwaa
porã ave. Ojejavy va'e gwive, Hesu reroviaha-pe ndohayhúi va'e, ndaha'éi Nhandejáry
re'ýi kwéry-rami.

Pejohayhu katu peiko-vy

11 Are-ma Hesu reroviaha ramo peiko-ma ramo, omombe'u va'ekwe peẽ-my pejo-
hayhu hagwã. “Pejohayhu katu peiko-vy” he'i peẽ-my.
12 Ha myamyrĩ Caim reko-rupi katu aníke peiko teĩ. Caim anháy reko-rupi oiko-gwi,
ojuka va'ekwe gwyvýry-pe. Ma'erã po ojuka íxupe? Tyke'ýry hembiapo vai meme va'e.
Ha tyvýry katu hembiapo porã va'e. Upéa-gwi ojuka va'ekwe gwyvýry-pe.*
13 Upéixa ramo, xe ryvy kwéry, ndaija'éi ramo pende-rehe teko rei, pendéjehe ani aipo
peje “Ma'erã po ndaija'éi nhande-rehe” ani aipo peje pendéjehe.
14 Yma va'ekwe jaiko rei va'ekwe Nhandejáry-gwi mombyry. Ha ãy katu jaikove meme-
ma Nhandejáry ndive. Nhandejáry ndive jaikoha jaikwaa voi. Jahayhu voi nhande re'ýi
Hesu-rehe ojerovia va'e-pe. Jajohayhu-gwi peteĩxa Nhandejáry ndive jaikoha jaikwaa
voi “Nhandejáry ndive-ma voi jaiko” ja'e nhandéjehe. Ha gwe'ýi-pe ohayhu e'ỹ va'e katu,
Nhandejáry-gwi mombyry joty oiko.
15 Ha gwe'ýi-pe ohayhu e'ỹ va'e katu, oporojuka va'e ojejavyha-rami ojejavy ave. Ha
Nhandejáry ndive ndoiko mo'ãi opa e'ỹ reheve oporojuka va'e. Upéa peikwaa voi.
16 A-rami jaikwaa ohayhu teeha. Cristo nahakate'ỹiry gwekove-rehe. Nhande-rehe
ojejuka uka va'ekwe. Ha'e-rami iporã nanhane rakate'ỹiry nhande rekove-rehe. Iporã
nhaipytygwõ nhande re'ýi-pe nhamano ete peve, nhapena e'ỹ reheve nhandéjehe. “Apa
ete peve aporesende va'erã” peje katu pende re'ýi kwéry-pe.
17 Ha imba'e reta va'e katu oĩ ohexa va'e gwe'ýi remikotevẽ. Ha ndoiporiahuverekóiry
íxupe. Ndohexakwaa reíry íxupe. Upéa, “Nhandejáry xe rembiayhu voi” he'i mo'ã ojéupe.
Ndohayhúi voi Nhandejáry-pe.
18 Oĩ “Jajohayhu va'e” he'i mo'ã ójehe. Ha nonhopytygwõiry. Ojuru-py rei ojohayhu.
Jajohayhu tee katu nhanhopytygwõ-vy.

Nhandejáry rovagwy-py nanhatĩry va'erã jajapo ramo oração (Jo 15.17)

19 Upéixa voi “Hesu reroviaha tee voi nhande” ja'e nhandéjehe nhande apu e'ỹ reheve
nhandéjehe. Upéixa Nhandejáry rovagwy-py nanhatĩry va'erã jajapo hagwã oração.

---

* **3:5** Jo 1.29 * **3:12** Gn 4.8

20 Ha sapy'ánte nde py'a-py “Erejejavy-ma” he'i vérami mo'ã, ani pepena teĩ hese. Ipu'akave joty Nhandejáry nhande py'a-py oĩ va'e nhe'ẽ-rehe. Ome'ẽve py'agwapy. Opamba'e oikwaa voi. Jajejavy e'ỹseha oikwaa ave.
21 Upéixa ramo peẽ xe rembiayhu va'e, nhande py'a-py mba'eve nde'íry vérami, Nhandejáry rovagwy-py nanhatĩry va'erã jajapo hagwã oração.
22 Hemimanda nhahendu va'e, hemimbota jajapo va'e. Upéa-gwi oime raẽ va'e-rehe jajerure íxupe va'e ome'ẽ nhande-vy.
23 A-rami he'i nhande-vy: “Perovia katu xe Ra'y Hesu Cristo réry-pe. Pejohayhu katu, Cristo peẽ-my he'i hagwe-rami” he'i nhande-vy omanda-vy.
24 Nhandejáry remimanda ohendu va'e gwive peteĩxa omoirũ Nhandejáry-pe. Nhandejáry ave peteĩxa omoirũ íxupe. Ome'ẽ va'ekwe nhande-vy Nhandejáry onhe'ẽ marangatu tee va'e. Upéa-gwi inhe'ẽ marangatu tee va'e nhande py'a-py oiko-gwi jaikwaa Nhandejáry peteĩxa nhane moirũha.

4

Oĩ “Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-py amombe'u Nhandejáry nhe'ẽ” he'i va'e mo'ã

1 Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe, xe rembiayhu va'e.

“Nhe'ẽ Marangatu tee va'e xe monhe'ẽ uka” he'i va'e gwive, ani perovia pya'e teĩ íxupe. Eporandu ranhe katu hemimombe'u-rehe:

“Kiva'e nhe'ẽ-py ha'e omombe'u? Nhandejáry gwigwa nhe'ẽ para'e. Anháy remimombe'ukwe para'e omombe'u” ere hese. Heta anháy nhe'ẽ-py omombe'u va'ety opa-rupi osẽ oho-vy. Opa-rupi omosarambi onhe'ẽ oho-vy. Upéa-gwi eporandu randu ranhe katu íxupe hemimombe'u-rehe. Ani ererovia teĩ Nhandejáry nhe'ẽre'ỹ.
2 A-rami pehexa kwaa va'erã hese. “Hesu Cristo ojehexa uka-ma ou-vy va'ekwe nhande-rami” he'i va'e gwive, oiko ipy'a-py Nhandejáry gwigwa Nhe'ẽ Marangatu tee va'e.
3 Ha upéixa Hesu ojehexa uka va'ekwe ou-vy rehegwa nhe'ẽ nomombe'úi va'e gwive ndoikóiry ipy'a-py Nhandejáry gwigwa Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Upéixa he'i va'e Cristo-rehe ija'e'ỹ va'ety voi. Peẽ-my omombe'u va'ekwe outaha. Ha ko'ánga katu ojehexa uka-ma oiko-vy gwĩ Cristo-rehe ija'e'ỹ va'ety. Ani ererovia teĩ inhe'ẽ.
4 Ha peẽ katu, xe ra'y kwéry va'e, Nhandejáry re'ýi voi. Ipu'akave Nhe'ẽ Marangatu tee va'e pende py'a-py oiko va'e. Teko rei py'a-py oĩ va'e-rehe ipu'akave voi. Upéa-gwi napenhembotavy ukái va'erã upeixagwa ijapu va'e-pe.
5 Teko rei rehegwa nhe'ẽ omombe'u. Teko rei reko-rupi oiko. Upéa-gwi teko rei ohendu ave inhe'ẽ.
6 Ha nhande kwéry katu Nhandejáry re'ýi voi. Nhandejáry irũ va'e gwive nhane nhe'ẽ renduha voi. Ha Nhandejáry re'ýi e'ỹ va'e nanhane rendúi oiko-vy. Upéixa jaikwaa kiva'e nhe'ẽ anhetegwa va'e. kiva'e onhe'ẽ-py nhane mbotavy va'e jaikwaa ave.

Heko porayhu tee rei va'e Nhandejáry
(Jo 3.16; Rm 5.6-8)

7 Pejeapysaka katu xe nhe'ẽ-rehe peẽ, xe rembiayhu va'e. Nhane mbojohayhu uka va'e Nhandejáry voi. Upéa-gwi jajohayhu katu. Ojohayhu va'e gwive Nhandejáry ra'y kwéry voi. Oheko kwaa-ma voi íxupe.
8 Heko porayhu tee rei va'e voi Nhandejáry. Upéa-gwi oporohayhu e'ỹ va'e ndoheko kwaáiry íxupe.
9 Oikwaa uka va'ekwe nhande-vy nhande rayhuha. Gwa'ýry ombou nhande rayhu-gwi. Ko yvy-py ombou va'ekwe íxupe, ha'eixagwa ndoikói va'e, peteĩ voi oiko va'e. Ombou íxupe jajerovia ramo hese, jaikove meme hagwã hendive.

10 Nhande rayhu teeha jaikwaa-ma a-rami. Nhande ranhe ndajahayhúi va'ekwe íxupe. Ndaupéixairy voi va'ekwe nhande. Ha'e ae ranhe nhande rayhu tee nhandevy. Nhande rayhu-gwi ombou va'ekwe gwa'ýry omboyke hagwã nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe nhande rereko asy e'ỹ-vy.
11 Upéixa nhande rayhu tee-ma va'ekwe oiko-vy. Upéa-gwi jajohayhu katu, peẽ xe rembiayhu kwéry.
12 Nhandejáry ko jahexa e'ỹ va'e. Ha jajohayhu ramo katu peteĩxa nhane moirũ Nhandejáry. Upéixa jajohayhu tee rei jaiko-vy.
13 Ha Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-py nhande rexakwaa rei va'ekwe Nhandejáry ime'ẽ-vy. Upéa-gwi jaikwaa voi peteĩxa nhamoirũha íxupe. Peteĩxa nhane moirũha jaikwaa ave.
14 Ha ta'ýry-pe orohexa-ma va'ekwe oroiko-vy. Ore rapixa-pe oromombe'u va'ekwe hesegwa. "Ko yvy-py oiko va'e-pe gwive ombou va'ekwe Nhande Ru gwa'ýry hesendeharã" oro'e oromombe'u-vy.
15 Ha "Nhandejáry ra'y voi Hesu" he'i va'e gwive, peteĩxa omoirũ íxupe Nhandejáry. Omoirũ peteĩxa Nhandejáry-pe ave.
16 Nhandejáry nhande rayhu teeha jarovia-ma jaiko-vy. "Nhande rayhu porã tee rei nipo ra'e" ja'e hese. Ha Nhandejáry katu nhane mbojohayhu uka va'e voi. Ojohayhu va'e gwive oiko-vy, peteĩxa omoirũ va'e Nhandejáry-pe, omoirũ ave íxupe Nhandejáry.
17 Upéixa jajohayhu porã tee rei voi jaiko-vy. Jajohayhu porã-gwi, ojehexa uka jevy ou-vy ramo Nhandejáry, nanhanhemondýi va'erã jahexa-vy. Hembiapokwe pokwe-rami enterovéa-pe ohekojohuha áry-py, nanhatĩry va'erã jaha hagwã hovagwy-py. Ko'ánga Hesu reko-rupima jaiko ko yvy-py. Upéa-gwi upe áry-py jaha va'erã hovagwy-py nhatĩ e'ỹ reheve.
18 Nhande rayhu-gwi, naiporãi jajepy'apy rei nhandéjehe. Jajohayhu tee rei ramo katu, nanhane mytu'e'ỹvéi-ma nhandéjehe. Ha nhane mytu'e'ỹ ramo katu, "Nhane moingo asy-ta Nhandejáry" ja'e nhandéjehe. Upéixa ramo jajepy'apy jave ndajajohayhu porã teéiry vyteri.
19 Nhande rayhu ranhe va'ekwe-gwi Nhandejáry, jajohayhu ave nhande.
20 "Xe ahayhu Nhandejáry-pe" oĩ he'i va'e mo'ã. Ha ndaija'éi gwe'ýi-rehe. Upe va'e ijapu-ma ójehe. Ohexa ramo jepe, ndohayhu porãi gwe'ýi-pe. Mba'éixa po ohayhu-ta Nhandejáry-pe? Nhandejáry-pe ndohexáiry.
21 Hesu remimanda a-rami nhande-rehe: "Nhandejáry rayhuha tohayhu katu gwe'ýi ave" he'i Cristo nhande-rehe omanda-vy.

5

Ndaipu'akavéi-ma nhande-rehe teko rei

1 "Cristo Nhandejáry remimbou voi Hesu" he'i va'e gwive herovia-vy, Nhandejáry ra'y ramo ave oiko íxupe ra'e. Nhande rapixa-pe jahayhu ramo, ta'ýry ndive jahayhu ave.
2 Upéixa voi Nhandejáry-pe jahayhu-gwi, hemimanda nhahendu-gwi ave, "Nhandejáry ra'y kwéry-pe ave jahayhu tee ra'e" ja'e nhandéjehe nhande apu e'ỹ reheve.
3 Nhandejáry-pe jahayhu va'e, jajapo katu hemimanda. Ha hemimanda ndahasýiry nhande-vy. Nomanda pohýiry nhande-vy. "Ndikatúi ajapo upéa" ndaja'éi íxupe.
4 Nhandejáry ra'y kwéry va'e-rehe gwive ndaipu'akavéi-ma teko rei nhe'ẽ. Upéa-gwi ojapose katu Nhandejáry remimanda. Ndojohu pohýiry he'i va'e. Jarovia tee-ma ramo íxupe, ndaipu'akavéi-ma nhande-rehe teko rei nhe'ẽ.
5 "Nhandejáry ra'y tee voi Hesu" he'i va'e herovia-vy, ndaipu'akavéi-ma teko rei nhe'ẽ hese. Ha'e anho mante ipu'akave teko rei nhe'ẽ-rehe.

Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ omombe'u va'e
(Jo 3.14-16,36; 5.31-38; 6.40; 11.25-26; 20.31)

6 Ojehexa uka ou-vy va'ekwe Hesu Cristo voi. Ojehexa uka rire, y-pyma onhemongarai va'ekwe. Upéi gwugwy avyte-py omano va'ekwe. Upéixa ojehexa uka ou-vy va'ekwe. Ojehexa uka ou-vy ramo, y-py ojehexa uka ranhe rire, gwugwy avyte-py ave ojehexa uka. Upe va'e omombe'u katu Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Hekoha apu e'ỹ va'e voi ha'e. Upéa-gwi anhetegwa va'e voi hemimombe'u.

7 Mbohapy Cristo rehegwa omombe'uha yváy-py oĩ va'e. Oĩ Nhande Rugwasu, oĩ Nhandejáry reko kwaa ukaha, oĩ Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Ha mbohapyháixa jepe peteĩ va'e joty.

8 Ha mbohapy Cristo rehegwa oikwaa uka yvy arigwa-pe. Oĩ Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Oĩ y-py onhemongarai uka hagwe rehegwa nhe'ẽ. Oĩ ave gwugwy avyte-py omano hagwe rehegwa nhe'ẽ. Upéa mbohapy nhe'ẽ ijoja. Peteĩxa he'i imombe'u-vy. “Hesu Cristo Nhandejáry remimbou voi” he'i nhande-vy nhane mbo'e-vy va'ekwe.

9 Nhande rapixa remimombe'u jarovia va'e. Ha Nhandejáry remimombe'u katu anhete teegwa va'e voi. Onhe'ẽ avy e'ỹ va'e. Ha mbohapy inhe'ẽ mombe'uha remimombe'u voi Nhandejáry remimombe'u voi. Gwa'ýry rehegwa nhe'ẽ omombe'u.

10 Upéixa ramo, Nhandejáry ra'y-rehe ojerovia va'e gwive, anhetegwa voi hemimombe'u ha'e oikwaa opy'a-py. Ha herovia e'ỹha katu, Nhandejáry-pe omboapu voi. Nhandejáry ra'y rehegwa omombe'u ramo ndogweroviáiry hikwái.

11 Nhandejáry remimombe'u a-rami: Nhane moingove va'ekwe Nhandejáry opa e'ỹ reheve jaiko hagwã hendive. Ta'ýry-rehe jajerovia-ma ramo, nhane moingove va'ekwe.

12 Ta'ýry-pe omoirũ va'e gwive oiko meme va'e Nhandejáry ndive. Ha ta'ýry-pe omoirũ e'ỹ va'e gwive, ndoikói voi Nhandejáry ndive. Mombyry rei oiko íxugwi.

Nhandejáry ndive peiko memeha peikwaa (Jo 14.12-14)

13 Nhandejáry réry-rehe pejerovia va'e. Aipota peikwaa Nhandejáry ndive opa e'ỹ-rehe peiko memeha. Upéa-rehe amondo-ta peẽ-my xe kwatia nhe'ẽ.

14 Oime raẽ va'e-rehe jajerure ramo Nhandejáry-pe, hemimbota-rupi jajerure ramo, jaikwaa voi nhande renduha. Upéa-gwi nanhane kyhyjéi jajapo-vy oração. Hovagwy-py jepe ndajajeheko renotĩry va'e.

15 Jajerure javéte íxupe nhane rendu-ma voi. Nhane rendu-gwi nhane rembijerure ome'ẽ va'erã nhande-vy. Upéa jaikwaa voi.

16 Oĩ nhande re'ýi ojejavy va'e ha ojejavy va'ekwe-rehe nomondo mo'ãi íxupe Nhandejáry ojéhegwi mombyry. Upeixagwa erehexa ramo, ejerure katu hese Nhandejáry-pe ohexa uka hagwã íxupe hape porãrã. Oĩ ave nhande rapixa ojejavyve va'e ha ojejavy va'ekwe-rehe omondo va'erã voi íxupe Nhandejáry ojéhegwi mombyry. Ani joty erejerure hese, ha'e-ta peẽ-my.

17 Entéro hembiapo vai va'e gwive ojejavy voi. Ojejavy ramo jepe, oĩ joty ojejavy va'ekwe-rehe Nhandejáry remimondo e'ỹ ojéhegwi mombyry.

18 Nhandejáry ra'y ramo-ma oiko va'e, ndojejavýi oiko-vy onhangareko-gwi hese kwéry Cristo Nhandejáry ra'y tee va'e. Ndaipu'akái-gwi anhaygwasu hese, ndojejavýiry oiko-vy. Ndoheko johúiry voi íxupe anhaygwasu. Upéa jaikwaa voi.

19 Nhandejáry javegwa voi nhande. Ha entéro teko rei va'e gwive katu anháy ruvixa ipu'aka hese kwéry. Upéa jaikwaa voi.

20 Jaikwaa ave ko va'e. Ojehexa uka-ma oiko-vy va'ekwe Nhandejáry ra'y. Nhane mo'arandu ou-vy va'ekwe jaheko kwaa hagwã Nhandejáry teeha. Peteĩxa nhamoirũ Nhandejáry tee va'e-pe. Ta'ýry Hesu Cristo-pe peteĩxa nhamoirũ ave. Nhandejáry tee voi ha'e. Ondive nhane moingove va'e voi ha'e jaiko hagwã opa e'ỹ reheve indive.

21 Penhangareko katu pendéjehe, xe ra'y kwéry. Tupã ra'anga anga rei-rehe ani katu
pejehesa rerova teĩ. Heta teko rei omboete va'e. Upe va'e-rehe ani pejehesa rerova teĩ.
Nhandejáry-pe anho nhamboete teeve katu.

Joãо remimombe'ukwe 2
segunda epístola de Joãо

1 Nde, xe reindy, Nhandejáry rembiporavo voi ne memby kwéry ndive, xe Joãо amondo-ta peẽ-my xe kwatia nhe'ẽ. Hesu reroviaha-rehe anhangareko va'e xe. Ne memby kwéry xe rembiayhu tee va'e voi. Anhetegwa va'e nhe'ẽ jarovia-gwi, xe rembiayhu voi peẽ. Naxe anhóiry voi apohayhu va'e. Anhetegwa nhe'ẽ oikwaa va'e gwive pende rayhu porã oiko-vy.
2 Anhetegwa va'e nhe'ẽ jarovia-gwi, jajohayhu porã jaiko-vy. Nhamoangeri ngeri inhe'ẽ. Ange vérami joty nhande-vy inhe'ẽ. Opyta meme va'erã nhande py'a-py.
3 Tanhande rovasa katu Nhandejáry Nhande Ru. Tanhande rovasa katu ta'ýry Hesu Cristo nhande rexakwaa rei-vy. Tanhande poriahuvereko katu. Tanhane mbopy'agwapy katu ave jajohayhu porã hagwã anhetegwa nhe'ẽ-rupi jaiko-vy.

Jajohayhu porã katu anhetegwa nhe'ẽ-rupi jaiko-vy

4 Oĩ ne memby anhetegwa nhe'ẽ-rupi oiko va'e. Nhande Ru remimombe'ukwe-rupi oiko. Upéa xe aikwaa-ma ramo avy'a eterei-ma xe.
5 Ha ko'ánga katu anhemonhe'ẽ-ta nde-vy, xe reindy, jajohayhu hagwã. Ipyahu e'ỹ va'e voi kwatia-rehe nde-vy xe remimondo. Upéixa omanda va'ekwe nde-vy peiko hagwã, Hesu reroviaha ramo ereiko-ma ramo va'ekwe.*
6 Ha "Jajohayhu voi jaiko-vy" ja'e ramo nhandéjehe katu, Nhandejáry nhe'ẽ renduha ramo iporã jaiko. Hesu reroviaha ramo peiko-ma ramo va'ekwe, omanda va'ekwe peẽ-my "Pejohayhu katu peẽ peiko-vy" he'i va'ekwe peẽ-my.
7 Opa-rupi oho oporombotavy tavy rei va'e. Hesu Cristo kwimba'e ramo ojehexa ukaha nomombe'úi voi. Ijapu rei hese. Oporombotavy tavy rei oiko-vy va'e voi upe va'e. Cristo nhe'ẽ mbojevyhaty voi.*
8 Upéa-rehe penhangareko katu pendéjehe. Aipota peẽ-my ome'ẽ pene rembiapo porã repyrã. Pendéjehe penhangareko porã ramo, entéro peẽ-my gwarã gwive ome'ẽ va'erã peẽ-my.
9 Cristo remimombe'u rendu e'ỹha gwive ojehesa rerova-ma Nhandejáry-gwi, nomoĩruvéi-vy íxupe. Cristo remimombe'u renduhaty ojehesa rerova e'ỹ reheve, omoirũ Nhande Ru-pe. Ta'ýry-pe omoirũ ave oiko-vy.
10 Ha Cristo nhe'ẽ ra'anga anga rei omombe'uha katu pende ha-py ogwahẽ ou-vy ramo, ani katu pemogwahẽ kuri pende ha-py. "Tande rovasa katu Nhandejáry" ani ave peje teĩ íxupe.
11 Ereheja ramo ogwahẽ, peipytygwõ arã íxupe hembiapo vai-rehe. Opyta va'erã upéixa ramo ne iru ramo.

Pende róga-rupi apopohuse

12-13 Heta xe remimombe'use peẽ-my. Ha namombe'u uka mo'ãi nde-vy tinta-py. Kwatia rekovia xe voi ahase apopohu hagwã jajovái hagwã nhaĩ-vy nhanhombovy'apa hagwã nhanhomongeta-vy. Omondo-ta nde-vy omandu'aha nde kypy'ýry memby kwéry, Nhandejáry rembiporavo va'e.

---

* **1:5** Jo 13.34 * **1:7** 1 Jo 4.1-3

Joãо remimombe'ukwe 3
terceira epístola de Joãо

1 Xe rembiayhu tee va'e Gaio. Xe Joãо amondo-ta nde-vy xe kwatia nhe'ẽ. Hesu reroviaha-rehe anhangareko va'e xe. Xe rembiayhu tee voi nde.
2 Ajapo oração nde-rehe ojehu e'ỹ hagwã nde-vy mba'eve, ne resãi porã hagwã. Nde py'a gwive erevy'aha xe aikwaa. Ha'e-rami aipota ave nde rete resãi porã ereiko-vy.
3 Ogwahẽ ou-vy Hesu reroviaha va'e xe mbovy'a-vy, "Gaio Cristo nhe'ẽ rendu ku'a ku'a e'ỹha voi" he'i nde-rehe omombe'u-vy. Upéixa Cristo rekoha tee-rupi ereiko meme voi ra'e.
4 "Nde ra'y kwéry Cristo nhe'ẽ-rupi oiko" he'i ramo xe-vy, avy'a eterei voi xe. Upéixa ne mombe'u ramo, ndaipóri xe mbovy'ave va'erã.

Joãо omomba'egwasu Gaio rembiapo

5 Ne rembiapo porã tee ereiko-vy, xe rembiayhu va'e. Hesu reroviaha-pe ereipytygwõ-vy ne rembiapo porã voi. Ogwahẽ va'e gwive nde ha-py nde eremogwahẽ porã meme voi. Ereikwaa va'e eremogwahẽ. Ereikwaa e'ỹ ramo jepe eremogwahẽ porã joty.
6 Upéi gwĩ eremogwahẽ va'ekwe ogwahẽ jevy ou-vy ramo ko'a-py, Hesu reroviaha ojogweroaty va'e ha-py, omombe'u porã ne rerakwã erehexakwaa entéro va'e-pegwi. Ko'ãy aipota ne remipytygwõ-pe ereme'ẽ oime raẽ va'e ogweraha hagwã mombyryve oho porã jevy hagwã Nhandejáry-pe eremboete-vy.
7 Cristo remimbou upe va'e. Hesu rerovia e'ỹha-pe oho omombe'u inhe'ẽ. Ha ha'e noimba'e pe'ái íxupe kwéry, ndojeroviái-gwi Hesu-rehe. Aipo ramo aipota erereko porã hemimbou hemikotevẽ ereme'ẽ-vy eremotĩ e'ỹ hagwã imbouhare-pe.
8 Nhande kwéry Hesu reroviaha va'e nhaipytygwõ katu Cristo remimbou. Anhetegwa nhe'ẽ-rehe omba'apo va'e, nhamoirũ katu íxupe nhaipytygwõ-vy.

Diótrefes rehegwa nhe'ẽ, Demétrio rehegwa nhe'ẽ ave

9 Heta e'ỹ va'e xe kwatia nhe'ẽ amondo kuri nde re'ýi Hesu reroviaha va'e-pe. Ha Diótrefes katu onhembotuvixase va'e mo'ã. Nohenduséi xe nhe'ẽ.
10 Upéa-gwi agwahẽ aha-vy ramo pende ha-py aikwaa ukapa arã hembiapokwe inhe'ẽ vaiha ave. Ha'e onhe'ẽ rei xe-rehe, xe renohẽ vai rei. Xe-rehe ijapu rire, ojapo vaiseve. Ha Hesu reroviaha va'e ogwahẽ oho-vy ramo iha-py, nomogwahẽséi voi. Omogwahẽse va'e ha-py ndohejáiry voi ave ogwahẽ. Ha omogwahẽse katu ete va'e-pe omosẽse Hesu reroviaha ojogweroaty va'e ha-gwi.
11 Ani ereheko a'ã hekoha vai va'e-pe, xe irũ. Eheko a'ã hekoha porã va'e-pe katu. Hembiapo porã va'e Nhandejáry reko irũ voi. Ha hembiapo vai va'e katu ndohexa kwaáiry hese. Nhandejáry oiko e'ỹ va'e-rami oiko ha'e.
12 Ha Demétrio katu enterove imandu'a porã hese. Ohexa kwaa hese: "Hekoha porã tee voi" he'i hese. Hekoha porã teeha xe ave amombe'u. Ereikwaa xe remimombe'u apu e'ỹ va'e voi.

Angeve ngeve-rupi apohexase

13 Heta xe nhe'ẽrã oĩ. Ha kwatia-rehe namondo mo'ãi. Tinta-py namoĩ mo'ãi kwatia-rehe.
14 Angeve ngeve-rupi apohexase voi. Aipo ramo nhanhomongeta va'erã nhande juru-rupi jajovái nhaĩ-vy.
15 Tapende mbopy'agwapy katu Nhandejáry. Pene irũ gwive a-py oiko va'e, omondo-ta peẽ-my omandu'aha. Ore irũ pene pa'ũ-my oiko va'e peteĩ teĩ va'e-pe emombe'u ore mandu'aha.

Judas remimombe'ukwe
epístola de Judas

Judas omondo onhe'ẽ kwatia-rehe Nhandejáry rembiporavokwe pegwarã

1 Xe Judas, Hesu Cristo rembigwái. Tiago ryvy xe. Ahai-ta kwatia-rehe xe nhe'ẽ peẽ-my gwarã. Peẽ Nhandejáry pegwa-ma. Nhandejáry, Nhande Ru pende pe'a-ma va'ekwe ojéupe gwarã. Pende rayhu voi ha'e. Onhangareko porã pende-rehe Hesu Cristo pegwarã.
2 Tapende rovasa katu pende poriahuvereko reko hagwã Nhandejáry. Tapene mbopy'agwapy tee katu pende rovasa-vy. Tapende rayhu porãve rãve katu pende rovasa-vy Nhandejáry.

Penhemokyre'ỹ katu pemonhe'ẽ mbojevy hagwã gwĩ Hesu Cristo-rehe omombe'u a'ã a'ã rei va'e-pe

3 Xe rembiayhu kwéry are-ma ahaise peẽ-my. Nhandejáry omboyke-ma nhandéhegwi nhane rembiapo vaikwe nhane resende tee hagwã. Xéhegwi omboyke-ma voi va'ekwe xe rembiapo vaikwe. Ha omboyke-ma ave pendéhegwi araka'e pene rembiapo vaikwe. Upéa-rehe are-ma ahaise ramo jepe, ahai va'erãgwe aheja-ta. Xe tuvixa mba'eve va'e ahai-ta. Tekotevẽ apomo'arandu ambue va'e. Ko kwatia-rehe ahai ani hagwã pejere rei anhetegwa jarovia va'ekwe-gwi. Ko kwatia ahai pene mokyre'ỹ hagwã, penhe'ẽ mbojevy jevy hagwã anhetegwa e'ỹ nhe'ẽ. Hesu Cristo rehegwa tee nhe'ẽ peipy'apyhy va'ekwe. Hesegwa anhetegwa e'ỹ nhe'ẽ pejoko jevy katu.
4 Oime-ma pene pa'ũ-rupi gwĩ Nhandejáry-rehe ndojeroviái va'e. Porombotavy-vy rei oike nhemi pene pa'ũ-my. "Nhande rekorã Nhandejáry remimbota voi nipo ra'e" peje rei hagwã hemimombe'ukwe-rehe. Ojéhegwi rei omombe'u Nhandejáry remimbota mo'ã. "Nhandejáry nhande rexakwaa rei va'e voi. Opaixagwa jajapo ramo jepe ha'e nhande rexakwaa rei va'erã voi" he'i mo'ã. "Aipo ramo nanhatĩvéi reheve tajaiko katu nhande rexakwaa reive ive hagwã" he'i mo'ã pene mbotavy rei-vy. Ndogweroviái Nhandejáry Hesu Cristo-pe. "Ha'e anho nhande ruvixa" nde'íry hikwái. Pejoko katu upe onhe'ẽ rei va'e kwéry-pe. Yma va'ekwe Nhandejáry nhe'ẽ kwatia-rehe oĩ va'e he'i hese:
"Hembiapo vai va'erã ohasa asy hagwã-my oho va'erã"
he'i va'ekwe hese kwéry.

Myamyrĩ-pe Nhandejáry ogwereko asy ete va'ekwe ójehe ndojeroviái-gwi va'ekwe

5 Pene rembigwaa-rehe apomomandu'a jevy-ta. Yma va'ekwe Nhandejáry oipe'a myamyrĩ Israel ra'y kwéry Egito yvy-gwi iresende-vy. Ogwerova heraha-vy. Upe rire ohundi tee íxupe kwéry ójehe ndojeroviái va'e kwéry-pe gwemiresendekwe-pe.*
6 Apomomandu'a jevy-ta gwĩ yváy pygwakwe-rehe, Nhandejáry rembigwaikwe-rehe. Yváy pygwa voi jepe gweko ypykwe-rupi ndopytaséi va'ekwe hikwái. Oheja rei gweko porã teekwe. Upéa-rehe Nhandejáry ombogwejy uka-ma va'ekwe íxupe kwéry. Pytũ gwy-py isã-rehe onhapytĩ pytĩ hereko-vy imbohasa asy-vy íxupe kwéry. Ohundi hagwã áry-rehe oha'arõ arõ joty okwa-vy. Nhandejáry renonde-py enterovéa omboaty hembiapokwe pokwe-rehe nhande rereko hagwã áry-py ohundipa va'erã íxupe kwéry Nhandejáry.
7 Apomomandu'a jevy-ta ave gwĩ tetãgwe ymagware-rehe. Sodoma tetãgwe, Gomorra tetãgwe-rehe ave, gwĩ tetã ijerekwe rehegwa ave-rehe pene mandu'a katu. Myamyrĩ upe pygwa kwéry hembiapo vai tee va'ekwe hikwái. Nhandejáry rembigwaikwe-rami hembiapo vai hikwái. Teko rei-rupi opaixagwa ivaive ive va'e ojapo va'ekwe hikwái

* **1:5** Êx 12.51; Nm 14.29-30

onhemotĩ e'ỹ-vy. Upéa-rehe Nhandejáry ohundipa ete va'ekwe íxupe kwéry. Tatagwasu-py voi omokanhymba va'ekwe íxupe kwéry. Upéixa ogwereko va'ekwe íxupe kwéry nhane mo'arandu hagwã. Upéa-rehe Nhandejáry oikwaa uka nhande-vy entéro hembiapo vai va'e-pe ha'e ombohasa asy arã tata ogwe e'ỹ va'e-py omondo-vy.*

8 Aipo ramo jepe upe pene pa'ũ-my oĩ va'e upéa myamyrĩ-rami heko rei-rupi ivaive ive oho-vy. "Nhande kéra-py vérami ahexa nhande rekorã" he'i. "Xe kéra-py ojehexa uka kuri xe-vy nhande rekorã" he'i okéra pygware omombe'u-vy onhembotavy rei-vy. Ha'e ae ojapose va'e rei ojapo hikwái. Gweko vaiha-rupi okwa-vy. Mburuvixa kwéry pogwy-py ndoikoséi ave hikwái. Onhembohory ave yváy pygwa-rehe okwa-vy. Nhandejáry rembigwái kwéry-pe ohexa uka gwova asyha onhe'ẽ rei rei-vy.

9 Nhandejáry rembigwái ruvixa Miguel ae ndaha'éi ha'eixagwa. Yváy pygwa tee jepe ojoko hagwã anhaygwasu-pe nonhe'ẽ asýi joty íxupe. Onhonhe'ẽ mbojevy jevy jepe araka'e anhaygwasu ndive nonhe'ẽ asýi joty íxupe. Onhemoakate'ỹ joty mokõive Moisés amyrĩ retekwe-rehe. Miguel ndohejái anhaygwasu ogweraha hetekwe. Onhonhe'ẽ mbojevy jepe nonhe'ẽ asýi joty anhaygwasu-pe. "Nde ko ne rembiapo vai" nde'íry joty íxupe. "Tande joko katu Tupã Nhandejáry" he'i ae joty íxupe ijoko-vy.*

10 Upe Nhandejáry nhe'ẽ omombe'u ra'anga anga rei va'e Miguel arandu-rami e'ỹ voi inharandu. Gwembigwaa e'ỹ-rehe onhe'ẽ vai vai rei. Mymba ka'agwy rupigwa-rami mante oikwaa gwete-rehe. Ha ha'e kwéry oikwaaha-rupi ae oiko-gwi ae onhehundipa rei va'erã.

11 Ohasa asy va'erã. Caim amyrĩ rapekwe-rupi ogwata Nhandejáry remimbota apo e'ỹ-vy. Balaão amyrĩ rapekwe-rupi jevy oiko. Opirapirerã-rehe rei ae omombe'u. Hemi-mombe'ukwe katu ndaha'éiry voi Nhandejáry rehegwa nhe'ẽ. Coré amyrĩ rapekwe-rupi jevy oiko. Hembiapo vai oiko-vy. Yma araka'e Coré onhemoirũ uka heta va'e kwéry-pe ojoko uka hagwã mburuvixagwasu-pe, Nhandejáry remimoĩ va'e-pe. Coré rapekwe-rupi ohasa asy ave arã pene mbo'eha ra'anga kwéry.*

12 Peẽ Nhandejáry reroviaha pejohayhu-gwi penhomboaty meme karugwasu haty-py. Upe jave Nhandejáry nhe'ẽ omombe'u ra'angaha ave ou. Ojapo vai rei hagwã ou. Ijayvupa rei okwa-vy. Notĩ kwaái. Ndaheko porãi peẽ-my. Pende rerekoha ramo mo'ã oikose. Ha'e kwéry ae rei onhemohygwyatã. Ita y gwy-py oĩ va'e-rami nhane kanóa ojoka-ta va'e-rami voi pene ra'arõ hikwái. Yvytu arai-pe omosarambipaha-rami voi ha'e kwéry naiporãi voi peẽ-my. Yvyra hi'aha óra jepe ndahi'áiry va'e-rami, ha'e kwéry naiporãi peẽ-my. Ndaheko porãi voi peẽ-my. Yvyra yvygwy-gwi ohekýi va'e-rami hikwái. Omano tee-ma va'e-rami ave hikwái.

13 Ygwasu hatã omýi omboaty gwyjuikwe ohexa uka hagwã oky'akwe. Upéixa ave ha'e kwéry ohexa uka gwekoha ky'akwe hikwái. Gwembiapo vaise-vy ndogwapýi oiko-vy enterove-pe ohexa uka hagwã gweko ky'akwe. Gwendagwe-gwi oripara rei oho-vy jasytata pytũ ha-rupi rei okanhy kanhy oho-vy. Upéixa ave pene mbo'e ra'angaha. Hesu Cristo rape-gwi oripara rei oho-vy. Ndohesapéi avave-pe tape porãrã. Ãy katu pytũ-my rei oiko. Nhandejáry ombohasa asy va'erã íxupe kwéry hembiapo vaikwe-rehe.

14 Yma gware Nhandejáry réry-py Enoque amyrĩ omotenonde pende reko mbo'e vaiharã rekoharã-rehe. Adão amyrĩ remiarirõ joapyri pyri remiarirõkwe jevy oiko va'ekwe Enoque amyrĩ. Ha'e omotenonde pende reko mbo'e vaiharã rekoharã-rehe.

"Nhandejáry ou va'erã" he'i. "Heta gwembigwái imarangatu va'e yváy pygwa kwéry ndive ou va'erã" he'i.*

15 "Imonhe'ẽ uka-vy hembiapokwe-rehe ou va'erã Nhandejáry. Hembiapo vaikwe-rehe ombohasa asy va'erã ave" he'i. "Hekoha vai va'ekwe-rehe ombohasa asy va'erã. Ojéupe

* **1:7** Gn 19.1-24 * **1:9** Dt 34.6; Zc 3.2 * **1:11** Gn 4.3-8; Nm 16.1-35 * **1:14** Gn 5.21-24

omboete e'ỹ hagwe-rehe ombohasa asy ave va'erã. Ójehe onhe'ẽ pohýi hagwe-rehe Nhandejáry ombohasa asy ave va'erã íxupe kwéry”
he'i va'ekwe Enoque amyrĩ kwatia-rehe ohai-vy. Upéa ohai ramo pende reko mbo'e vaiharã-rehe omotenonde-ma imombe'u-vy.
16 Mba'éixa po ra'e ha'e kwéry hekoha? Perepara porã katu hekoha-rehe. Onhe'ẽ rei rei oiko-vy ambue kwéry-rehe. Onhomymỹi rei rei. Mba'eve-rehe voi ha'e ndovy'áiry. Gwembiapo vaise mante ojapose oiko-vy. Ha'e ae onhe'ẽ-rupi onhembotuvixase mo'ã oiko-vy. Onhembojuruhe'ẽ ete íxupe kwéry oiko-vy ome'ẽ uka hagwã ojéupe gwarã. Upéixa voi pene mbo'e ra'anga va'e.*

Pende resa pemondo katu Nhandejáry Hesu Cristo ou jevy hagwã áry-rehe peha'arõ porã hagwã íxupe

17 Peẽ, xe rembiayhu kwéry, pene mandu'a katu Nhandejáry Hesu Cristo remimondo tee remimombe'ukwe-rehe.
18 Kóixa he'i va'ekwe peẽ-my:
“Ogwahẽ-tama yvy opa hagwã áry. Upe jave ogwahẽ va'erã ou-vy gwĩ Nhandejáry reroviaha-rehe onhembohory va'e. Nomboetéi va'erã Nhandejáry-pe. Gweko vai-rupi ae oiko va'erã”
he'i va'ekwe pene mo'arandu-vy.
19 Ha ko'ánga katu perepara pene mbo'e ra'angaha reko-rehe. Gwemimombe'u ambue mbue-rupi omboheko joavypa Hesu Cristo reroviaha kwéry-pe. Teko rei-rupi inharandu. Ndogwerekói Nhe'ẽ Marangatu tee va'e inharandurã ome'ẽ hagwã.
20 Peẽ ae katu, xe rembiayhu kwéry, penhemo'aranduve nduve katu peiko-vy. Hesu Cristo heko marangatu tee va'e-rehe pejerovia-gwi peẽ ave pende reko marangatu hagwã katu peiko-vy. Oĩ pende py'a-py Nhe'ẽ Marangatu tee va'e. Ipu'aka-rupi pembojeupive pive katu Nhandejáry-pe pene nhe'ẽ.
21 Nhandejáry nhande rayhuha-rehe pene mandu'a meme katu inhe'ẽ pejapo meme hagwã. Pende resa pemondo katu Nhandejáry Hesu Cristo-rehe. Ha'e nhande poriahuvereko va'e. Nhane mogwahẽ porã va'erã gwenda-py jaiko hagwã opa e'ỹ reheve onhondive. Nhande rekove opa e'ỹ va'erã-rehe peha'arõ porã katu.
22 Gwĩ Hesu Cristo-rehe ojerovia ku'a ku'a va'e-pe, gwĩ ipy'a mokõi-rupi oiko va'e-pe, pemo'arandu porã katu ojerovia porã hagwã hese.
23 Peresende uka katu íxupe kwéry, gwĩ tata-py ho'a-tama va'e-ramipe peresende uka ani hagwã Nhandejáry ombohasa asy tee íxupe kwéry tata ogwe e'ỹ va'e-py. Peiporiahuvereko rei katu gwĩ teko vai-rupi oiko va'e-pe, gwĩ notĩ kwaái va'e-pe. Oĩ ramo tetekwe ine va'e, ijao-rehe ave inegwe ohasapa. Xáke upéa-gwi. Ani erenhemongy'a uka teĩ íxupe. Pene mbohekoha vai va'erã. Tapende kyhyje katu íxugwi pemoirũ hagwã íxupe. Hembiapo vai va'e-pe ae peiporiahuvereko rei íxupe peipytygwõ-vy.

Judas omomba'egwasu Nhandejáry-pe imboete-vy
(1 Co 1.8; 10.13; Ef 3.20-21; 1 Tm 1.17)

24 Nhandejáry ipu'aka tee va'e. Onhangareko porã nhande-rehe ani hagwã jaiko jajejavy reheve. Nhane mogwahẽ va'erã onhemomba'egwasu ete ha-py nhande py'a potĩ marangatu reheve. Javy'a ete va'erã indive jaiko ramo.
25 Nhandejáry mante Tupã tee. Ha'e anho nhane mopotĩ tee va'e nhane resendehaty. Nhandejáry Hesu Cristo omano va'ekwe omboyke hagwã nhandéhegwi nhane reko jejavy ky'akwe. Upéa-rehe tanhamomba'egwasu ete katu Nhandejáry-pe. Ha'e anho Tupãgwasu tee onhembotuvixa mba'e tee va'e. Ha'e anho nhande Ruvixa tee voi. Ipogwy-py enterove oiko va'e. Inhe'ẽ-py enterove toiko. Upéixa omomba'egwasu va'ekwe nhande ypy oiko e'ỹ mboyve. Omboete hagwe-rami ãy

* **1:16** 2 Pe 2.1-18

peve joty tomomba'egwasu íxupe. Ha opa e'ỹ reheve upéixa-ma tomomba'egwasu ave Nhandejáry-pe. Amém.

Hesu Cristo rembiexa ukakwe
apocalipse de Joã

1 Yma va'ekwe Nhandejáry ohexa uka Hesu Cristo-pe mbava'e pa oiko-ta nhande-vy.
Ndahi'aréi ko oiko va'erã nhande-vy oiko-ta. Omombe'u íxupe omombe'u jevy hagwã
ójehe ojerovia va'e kwéry-pe.
Upéi Hesu Cristo ombou gwembigwái yváy pygwa va'e ohexa uka jevy hagwã João-pe
ikéra-py vérami. Upéi okéra-py vérami ohexa va'ekwe João ohai kwatia-rehe oikwaa uka
hagwã enterovéa-pe.
2 Opamba'e ohexa va'ekwe, ohendu va'ekwe ohaipa kwatia-rehe omombe'u-vy. An-
hete teegwa ko kwatia pygwa Nhandejáry nhe'ẽ Hesu Cristo ohexa uka va'ekwe João-pe.
Gwembiexagwe katu ohai va'ekwe João kwatia-rehe.
3 Ovy'a va'erã voi ko kwatia nhe'ẽ omonhe'ẽ va'e. Ovy'a voi ave arã henduháry ogwata
ramo oiko-vy hemimombe'ukwe-rupi. Ndahi'arevéi-ma oiko va'erã nhande-vy. Oiko-ma
va'erã ko va'e nhe'ẽ nhane renonderã omombe'u va'ekwe.

João ohai kwatia nhe'ẽ sete tetã-my oiko va'e Hesu reroviaha kwéry pegwarã

4 Xe, João, ahai-ta ko va'e kwatia nhe'ẽ sete tetã-my oiko va'e pegwarã kwatia. Hesu
reroviaha onhomboaty aty va'e Ásia yvy-rupi oiko va'e kwéry pegwarã kwatia ahai-ta.
Tapende rovasa porã pende rexakwaa rei-vy Nhandejáry. Tapene mbopy'agwapy ave.
Nhandejáry ha'e voi va'e. Yma gwive voi oiko va'ekwe. Ha opa e'ỹ reheve joty oiko va'erã.
Tapende rovasa porã pende rexakwaa rei-vy. Tapene mbopy'agwapy ave upe Nhan-
dejáry mandaha renda-py okwa va'e, sete nhe'ẽ marangatu Tupã Nhandejáry gwapy
haty renonde-py okwa va'e.
5 Tapende rovasa porã pende rexakwaa-vy pene mbopy'agwapy-vy ave Hesu Cristo.
Ha'e anhete teegwa va'e voi. Omano ete rire ha'e onhemoĩgove jevy oikove jevy-ma
va'ekwe. Onhypyrũ va'ekwe nhande-vy omano va'ekwe atýra-gwi opu'ã jevy va'erã
oikove jevy hagwã. Ko yvy pygwa mburuvixagwasu oiko va'e kwéry ruvixave voi Hesu.
Ha'e nhande rayhuha voi. Omano va'ekwe oipe'a hagwã nhandéhegwi nhane rembiapo
vaikwe. Gwugwy avyte-py omano-gwi nhande py'a omopotĩ va'ekwe.*
6 Gwe'yirã voi nhande pe'a va'ekwe. "Pa'i-rami peiko va'erã xe Ru-pe. Nhan-
dejáry ramo oiko va'erã peẽ-my xe Ru" he'i nhande-vy nhande pe'a-vy. Upéa-gwi
tanhamomba'egwasu meme katu Hesu Cristo-pe. Toiko ha'e imburuvixagwasu ijapy
e'ỹ reheve. Amém.*
7 Pema'ẽ katu, ou-ta Hesu. Araigwasu avyte-rupi ogwejy-tama ou-vy. Ha'e ojehexa
uka-ta entéro va'e-pe ogwejy ou-vy ramo. Gwĩ ikutuhare jepe ohexa-ta ave íxupe igwejy
igwahẽ ramo. Opa va'e ko yvy arigwa onhemboasy arã ohexa ou-ma ramo. Upe va'e
aipota voi. Amém.*
8 Tupã Nhandejáry onhemombe'u nhande-vy:
"Mba'e ypyrũ ramo voi aiko-ma xe va'ekwe. Ipaha rire ave xe aiko joty. Mba'e
nheypyrũha voi ko xe. Mba'e paha voi ave ko xe"*
he'i ójehe onhemombe'u-vy.
Ha'e ko Tupã tee voi. Ha'e va'e voi. Yma gwive oiko va'ekwe opa e'ỹ va'e voi ha'e. Ha'e
ipu'aka tee va'e voi entéro va'e rehe.

Hesu, imba'egwasuha reheve ojehexa uka va'ekwe João-pe

9 Xe, João, ahexa va'ekwe Hesu ojehexa uka ramo xe-vy. Xe kéra-py rei vérami aiko jave
ahexa va'ekwe íxupe. Xe, João, pende re'ýi va'e. Hesu-rehe jajerovia-gwi nhande jaiko

* **1:5** Sl 89.27 * **1:6** Êx 19.6 * **1:7** Dn 7.13; Zc 12.10 * **1:8** Êx 3.14

ojoe'ýi kwéry ramo. Hese ha-py jahasa asy asy jaiko-vy. Upe jave nhanhemokirirĩ katu Nhandejáry Nhande Ruvixagwasu áry-rehe ha'arõ-vy.

Hesu-rehe ha-py aime ramo va'ekwe preso ahexa va'ekwe íxupe. Hesegwa nhe'ẽ amombe'u mbe'u-gwi upe anhetegwa nhe'ẽ amombe'u mbe'u-gwi xe moĩ va'ekwe preso hikwái. Ygwasu mbyte-py oĩ va'e yvy'ajere héry va'e Patmos. Upe-py aime preso jave ojehexa uka va'ekwe xe-vy Hesu.

10 Peteĩ domingo-py Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e peteĩ onhe'ẽ va'e ohendu uka xe-vy. Xe rapykwe-gwi ahendu hatã onhe'ẽ va'e onheandu uka-vy xe-vy. Temimbygwasu nhe'ẽ ramigwa hatã ahendu.

11 He'i xe-vy:

—Ehai katu ne rembihexarã kwatia-rehe, he'i va'ekwe xe-vy. —Sete tetã-my oiko va'e pegwarã kwatia ehai katu. Hesu reroviaha onhomboaty aty va'e kwéry pegwarã emoĩ katu kwatia-rehe, he'i. —Erehai rire eraha uka Éfeso tetã mygwa-pe. Eraha uka ave Esmirna tetã mygwa-pe ave, Pérgamo tetã mygwa-pe ave, Tiatira tetã mygwa-pe ave, Sardes tetã mygwa-pe ave, Filadélfia tetã mygwa-pe ave, Laodicéia tetã mygwa-pe ave, he'i va'ekwe xe-vy ohai uka-vy. —Hesu reroviaha upe sete tetã mygwa kwéry pegwarã ne rembihexavyrã ehai katu, he'i voi va'ekwe xe-vy.

12-13 Onhe'ẽ ramo ajere va'ekwe ama'ẽ ahexa hagwã. Ajere ama'ẽ hese-ma ramo ahexa-ma Nhande Ryke'y tee va'e ra'e. Sete tataendy'y ouro-gwi ijapopyre va'e ahexa. Ipa'ũ-my oĩ Nhande Ryke'y tee va'e. Oao puku puku reheve onhembo'y oĩ-vy. Ikupy peve ogwahẽ ijao. Ipyti'a kwaha ouro-gwi ijapopyre.

14 Morotĩ hi'avy. Ovexa ragwe potĩpyre morotĩ va'e-rami hi'ávy. Amandáu-rami hi'ávy morotĩ. Tata rendy-rami voi hesa nhande resaka.

15 Ipy ave hyverapa. Bronze tata-py ombohyku jave onhembohyvera vera va'e-rami ipy. Inhe'ẽ ryapu etei. Y hyapu hatãha-rami voi hyapu atã inhe'ẽ.

16 Ha opo ijakatúa va'e pyte-py ogwereko sete jasytata. Ijuru-gwi ojehexa osẽ va'e. Kysepuku hãi jovái va'e ramigwa inhe'ẽ. Overapa va'e-rami voi hova. Hembipepa voi hova. Kwarahy larose hembipe porã va'e-rami omohembipepa hova.

17 Ahexa-ma íxupe-ma ramo ha'a ipy renonde-py. Omano va'e-rami voi xe ha'a ipy renonde-py. Ha'e katu oakatúa gwigwa opo omoĩ xe-rehe.

—Ani erenhemondýi teĩ xéhegwi, he'i xe-vy. —Xe ko mba'e ypyrũha voi, he'i xe-vy. —Ipaha ramo voi ko xe aiko va'e voi, he'i xe-vy.

18 —Xe aikove tee va'e voi, he'i. —Amano tee va'ekwe. Amano rire aikove jevy-ma. Ãy katu ndapavéi-ma va'erã voi aiko-vy. Namanori norivéi-ma va'erã xe, he'i. —Xe aipota ramo omano, omano arã yvypóry, ha ndaipotái ramo omano, nomanói ave va'erã. Xe nhe'ẽ-py ae mate omano va'erã. Xe nhe'ẽ-py ave omano va'ekwe opyta va'erã imbohasa asy hagwã-py, he'i xe-vy onhemombe'u-vy.

19 —Ehai katu kwatia nhe'ẽ. Ne rembihexavyrã ehaipa. Ãy oiko va'erã ahexa uka-tama nde-vy. Upe rire oiko jevy va'erã yvypóry renonderã-rehe ahexa uka-tama nde-vy erehai hagwã nde kwatia-rehe.

20 Upéa erehexa va'e-rehe aikwaa uka-ta ave nde-vy. Sete jastata erehexa va'e xe po-py. Sete tataendy'y pa'ũ-my anhembo'y aĩ-vy. Upe va'e-rehe amombe'u-ta nde-vy. Oĩ sete tetã-my xe reroviaha kwéry onhomboaty aty meme hikwái. Upe tataendy'y he'ise upe tetã-rehe. Ha upe va'e kwéry rerekwa oĩ xe remimoĩgwe sete ave. Jasytata he'ise upe xe remimoĩgwe-rehe, he'i xe-vy. Upéixa he'i xe-vy, Hesu xe-vy anho mante ojehexa uka va'ekwe.

2

Hesu reroviaha Éfeso tetã mygwa pegwarã nhe'ẽ

1 —Ehai katu xe nhe'ẽ kwatia-rehe, he'i xe-vy. —Éfeso tetã mygwa-pe anhemonhe'ẽse, he'i. —Xe-rehe ha-py onhomboaty aty va'e kwéry rerekwa-pe xe remimoĩgwe pegwarã ehai katu xe-vy, he'i. —Ko va'e ehai íxupe gwarã, he'i va'ekwe xe-vy.

—Ko xe po akatúa-py areko va'e sete jasytata va'e voi xe, he'i ójehe. —Sete tataendy'y pa'ũ-rupi ogwata va'e voi ko xe, he'i ojehegwa ohai uka-vy.

2 —Ko'ãy anhemonhe'ẽse nde-vy, he'i ohai uka-vy. —Aikwaa porã-ma nde rekoha. Eremba'apo apo porã meme. Eremboykepa voi teko rei-rupi oiko va'e kwéry pendéhegwi. Ndererovia reíry ave enterove va'e-pe. "Xe Tupã Nhandejáry remimondo va'e" he'i ramo peẽ-my, erejeapysaka porã ereikwaa porã hagwã ijapu va'e para'e, Nhandejáry nhe'ẽ mombe'u ã'ã ã'ãha rei para'e, Nhandejáry nhe'ẽ tee omombe'u va'e para'e, oakã-gwi rei para'e omombe'u nhe'ẽ. Ereporandu kwaa voi nhe'ẽ-rehe. Ha nde katu ndererovia mo'ãi voi ijapu va'e nhe'ẽ. Aikwaa-ma katu xe nde rekokwe.

3 Xe aikwaa ave ereha'arõ teeha. Ha erehasa asy asy-ma xe-rehe ha-py. Na nde kweráiry vyteri joty xe ra'arõ-vy.

4 Upéixa nde rekokwe porã jepe ndavy'apáiry vyteri nde-rehe ndaxe rayhugwasuvéi-magwi. Yma nde xe rayhu tee voi va'ekwe. Ha ãy katu ndaxe rayhuvéi-ma. Ne mandu'a ku'a ku'a rei-ma xe-rehe. Nde resa yvuku rei-ma mombyry-gwi xe-rehe. Upe va'e nde rekoha-rehe xe ndavy'ái voi.

5 —Ne mandu'a katu upe nde reko porãgwe-rehe. Ãy ae katu haimete ndaxe rayhuvéi-ma. Erova jevy katu xe-rehe nde resa. Ejevy jevy katu yma ne rembiapo porã nhypyrũgwe-rupi ereiko jevy hagwã. Ndererovái ramo nde resa xe rayhu porã jevy hagwã, aha va'erã nde ha-py arova va'erã ndéhegwi nde rataendy'y ererova e'ỹ-gwi nde rekoha.

6 —Oĩ joty peteĩ mba'e erejapo xe mbovy'a va'e. Xe-rami nde ave nde jegwaru gwĩ Nicolaíta rembiapo-rami hembiapo va'e-gwi, he'i.

7 —Ne aranduse va'e, ejeapysaka porã katu ko Tupã Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e nhe'ẽ-rehe. Hesu reroviaha kwéry pegwarã-rehe ejeapysaka porã katu. Onhembohekopyatã uka va'e xe-vy, ojehesa rerova e'ỹ va'e xéhegwi va'e-pe ae ha'uka-ta yváy pygwa yva aju Nhandejáry kokwegwasu mbyte-py oĩ va'e yva aju. Upe yva aju ho'u va'e oikove arã opa e'ỹ va'erã voi, he'i. —Upéa ha'ese nde-vy anhemonhe'ẽ-vy, he'i ohai uka-vy Éfeso tetã mygwa kwéry pegwarã. Upéa he'i xe-vy Hesu, xe-vy anho mante ojehexa uka ramo va'ekwe.

Hesu reroviaha Esmirna tetã mygwa kwéry pegwarã nhe'ẽ

8 —Ehai jevy katu xe nhe'ẽ kwatia-rehe, he'i jevy xe-vy. —Esmirna tetã mygwa-pe anhemonhe'ẽse ave, he'i. —Xe-rehe ha-py onhomboaty aty va'e kwéry rerekwa-pe xe remimoĩgwe pegwarã ehai katu xe-vy, he'i. —Ko va'e ehai íxupe gwarã, he'i va'ekwe xe-vy.

—Xe ko mba'eve vyteri ndoikói ramo xe aiko-ma voi va'ekwe. Opa ramo jepe xe aikove joty va'erã. Apa e'ỹ reheve voi xe aikove joty arã. Amano-ma va'ekwe. Upéi aikove jevy va'ekwe. Ãy katu namano jevyvéi-ma va'erã xe, he'i ójehe. —Anhemonhe'ẽse nde-vy, he'i ohai uka-vy va'ekwe.

9 —Xe aikwaa-ma nde rekoha. Nde erehasa asy ereikovyha aikwaa-ma. Nde poriahu tee voi nde ereiko-vy. Upe jave jepe heta joty ne mba'erã yváy-py.

—Aikwaa ave heta onhe'ẽ vai vai rei nde-rehe. Aikwaa voi inhe'ẽ kwéry: Xe judeu kwéry va'e ko xe. Upéa-rehe xe Nhandejáry re'ýi, he'i rei rei ójehe okwa-vy. Xe ae ha'e-ta, Ha'e kwéry anhaygwasu re'ýi va'e voi, ha'e voi hese kwéry. Nde-rehe onhe'ẽ vai vai va'e-rehe aipo ha'e.

10 —Xe aikwaa ave nde rekorã. Nde-rehe ija'e'ỹ va'e nde rereko asy-ta. Upe va'e-gwi ani erekyhyje teĩ. Anhaygwasu rekoha ogwereko va'e omoĩ va'erã preso gwĩ pene pa'ũ mygwa. Peteĩ teĩ pende rekoha oikwaase-gwi pene moĩ arã preso. "Ojerovia tee para'e

Hesu-rehe, ndojerovia teéiry para'e?" he'i-vy pene moĩ arã preso. Nda aréi arã nde rereko asy. Dez áry peve mate nde rereko asy va'erã. Upéixa nde rereko ramo jepe ani joty erejere xéhegwi. Eremano peve jepe ejerovia tee katu xe-rehe. Erejere e'ỹ ramo ame'ẽ va'erã nde-vy nde rekoverã opa e'ỹ va'erã.

11 —Ne aranduse va'e, ejeapysaka porã katu ko Tupã Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e nhe'ẽ-rehe. Hesu reroviaha kwéry pegwarã-rehe ejeapysaka porã katu. Onhembohekopyatã uka va'e xe-vy ogwata meme hagwã ipukukwe-vy xe ndive oikove jevy rire nomano jevyvéi-ma va'erã. Ijukaharãgwe ndaipu'akavéi-ma va'erã hese, he'i. —Upéa ha'ese nde-vy anhemonhe'ẽ-vy, he'i ohai uka-vy Esmirna tetã mygwa kwéry pegwarã. Upéa he'i xe-vy Hesu xe-vy anho mante ojehexa uka ramo va'ekwe.

Hesu reroviaha Pérgamo tetã mygwa kwéry pegwarã nhe'ẽ

12 —Ehai jevy katu xe nhe'ẽ kwatia-rehe, he'i jevy xe-vy. —Pérgamo tetã mygwa-pe anhemonhe'ẽse ave, he'i. —Xe-rehe ha-py onhomboaty aty va'e kwéry rerekwa-pe xe remimoĩgwe pegwarã ehai katu xe-vy, he'i. —Ko va'e ehai íxupe gwarã, he'i va'ekwe xe-vy.

—Xe ko kysepuku hãi javái va'e rerekoha voi ko xe.

13 Aikwaa voi xe nde rekoha. Anhaygwasu rekoha-rupi oiko va'e pa'ũ-my voi ereiko. Íxupe ae omboete ojáry ramo ogwerokwa hikwái. Nde katu nderejehesa rerovái joty xéhegwi. "Hesu reroviaha voi" he'i joa nde-rehe upe pygwa kwéry. Nderejeréiry joty xéhegwi. Erejerovia tee voi xe-rehe. Ne retã anhaygwasu Satanás oikoha voi. Gwĩ xe rehegwa nhe'ẽ omombe'u porã va'ekwe-pe ojuka va'ekwe upe pygwa. Antipas amyrĩ-pe ojuka va'ekwe hikwái. Upéixa xe rembigwái amyrĩ-pe ombohasa asy ramo jepe va'ekwe nande resaráiry voi joty va'ekwe xéhegwi. Upéa nde reko porã-rehe aikwaa.

14 —Oĩ ae ne rembiapokwe xe mbovy'are'ỹha. Eremoirũ meme-gwi heko vai va'e-pe. Oĩ gwĩ ne irũ ne ndive oiko va'e kwéry ojohu porã Balaão amyrĩ remimombe'ukwe. Naiporãi upéa. Yma va'ekwe Balaão amyrĩ nhe'ẽ ohendu-gwi myamyrĩ pene ramoigwasu kwéry ojejavypa va'ekwe. Balaão amyrĩ ogwerova ukapa myamyrĩ pende ramói kwéry Nhandejáry remimombe'ukwe-gwi. Hemimombe'ukwe e'ỹ-my Balaão amyrĩ ohekombo'e vai va'ekwe Balaque amyrĩ-pe ombotavy hagwã Israel remiarirõ kwéry-pe. Upéixa Nhandejáry remimbota e'ỹ ojapo uka va'ekwe íxupe kwéry. Ombotavy rei voi íxupe kwéry. Heko porãgwe-gwi ogwerova ukapa íxupe kwéry ho'u uka íxupe kwéry gwĩ ipotĩ e'ỹ va'e. "Iporã voi ko ja'u so'o. Tupã ra'anga rovagwy-py ijukapyre ro'o ja'u katu" he'i ombotavy rei hagwã íxupe kwéry omboete hagwã Tupã Nhandejáry e'ỹ va'e kwéry-pe. Omombe'u ave íxupe otĩ e'ỹ reheve oiko hagwã. Ha ko'ãy katu gwĩ ne irũ kwéry aipo va'e nhe'ẽ ojohu porã joty hikwái. Oiko hekombo'e vaikwe-rupi hikwái. Naiporãi voi eremoirũ íxupe kwéry. Upéa-rehe xe ndavy'ái, he'i.*

15 —Oĩ ave ne ndive oiko va'e, ne irũ kwéry Nicolaíta kwéry remimombe'u ojohu porã va'e. Gwekoha oipe'a ave íxugwi kwéry. Niporãi voi eremoirũ ha'e kwéry.

16 —Erova katu upe nde rekoha. Ererova e'ỹ ramo nde rekoha vai-gwi, aha-ta nde hapy. Ndaxe arevéi-ma aha hagwã orombohasa asy. Areko asy-ta gwekoha ogwerova e'ỹ va'e kwéry-pe. Onhorairõ va'e-rami voi areko asy-ta íxupe kwéry. Kysepuku-rami voi aiporu-ta xe nhe'ẽ ipy'apy-py kwéry amoinge hagwã.

17 —Ne aranduse va'e, ejeapysaka porã katu ko Tupã Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e nhe'ẽ-rehe. Hesu reroviaha kwéry pegwarã-rehe ejeapysaka porã katu. Onhembohekopyatã uka va'e xe-vy xe rape-rupi ogwata meme hagwã areko porã va'erã. Teminhomigwe ha'u uka va'erã íxupe héry va'e maná. Ame'ẽ va'erã ave íxupe peteĩ ita morotĩ. Hese onhemoĩ va'ekwe héry. Avave ndoikwaáiry upe héry hesegwa. Ha'e ae ijáry mate oikwaa va'erã heryrã. Upéa ha'ese nde-vy anhemonhe'ẽ-vy, he'i ohai uka-vy

* **2:14** Nm 25.1,2; 31.16

Pérgamo tetã mygwa kwéry pegwarã. Upéa he'i xe-vy Hesu xe-vy anho mante ojehexa uka ramo va'ekwe.

Hesu reroviaha Tiatira tetã mygwa kwéry pegwarã nhe'ẽ

18 —Ehai jevy katu xe nhe'ẽ kwatia-rehe, he'i jevy xe-vy. —Tiatira tetã mygwã-pe anhemonhe'ẽse ave, he'i. —Xe-rehe ha-py onhomboaty aty va'e kwéry rerekwa-pe xe remimoĩgwe pegwarã ehai katu xe-vy, he'i. —Ko va'e ehai íxupe gwarã, he'i va'ekwe xe-vy, he'i.

—Xe ko Tupã Nhandejáry ra'y tee voi. Xe ko xe resa tata rendy-rami ohesape va'e voi ko xe. Bronze hyverapa va'e-rami voi xe py hyverapa, he'i.

19 —Xe aikwaa porã voi nde rekoha. Xe rayhuha voi nde. Erejerovia porã voi xe-rehe. Ereporohayhu kwaa voi nde. Ereipytygwõ tygwõ kwaa voi ereiko-vy. Ereha'arõ arõ kwaa ave Nhandejáry he'i va'ekwe oiko hagwã. Ne rembiapo nhypyrũ-gwi iporãve rãve oho-vy.

20 —Upéixa jepe xe-vy ereiko porã jepe oĩ vyteri nde rekoha xe mbovy'are'ỹ va'e. Upéa-rehe anhe'ẽ pohýi-ta nde-vy. Oĩ pene pa'ũ-my upe kunha Jezabel ramigwa hekoha vai eterei va'e. Ha, "Ani teĩ eremombe'u nhe'ẽ vai rei" nderéi joty íxupe. Ha'e ombo'e mbo'e vaipa voi xe reroviaha kwéry-pe. Ha, "Anive upéixa eremombe'u mbe'u rei nhe'ẽ rei" nderéi joty íxupe. Henduha kwéry-pe ave nderéi, "Ani erehendu teĩ upe va'e nhe'ẽ. Ekirirĩ rei katu íxugwi. Ani ererovia teĩ íxupe. Upéa ko ijapu va'e voi" nderéi ave henduháry-pe. Upéa-rehe xe ndavy'ái voi. Ombotavy tavy voi xe reroviaha kwéry-pe. "Tupã Nhandejáry nhe'ẽ-py amombe'u voi" he'i rei rei ójehe. Ha nde katu, "Ani erenhe'ẽ rei teĩ" nderéi íxupe. Heko porãgwe-gwi ogwerova uka rei xéhegwi xe reroviaha kwéry-pe. "Ani eretĩ pejogwereko menda e'ỹ reheve" he'i rei upe kunha omombe'u-vy. "Iporã joty ja'u ramo so'o tupã ra'anga rovagwy-py ijukapyre va'e" he'i ave xe reroviaha kwéry-pe ombotavy rei-vy. Ha nde, ereheja rei íxupe. Niporãi voi upéa. Ejoko katu íxugwi.*

21 —Xe aha'arõ arõ va'ekwe upe kunha ogwerova hagwã mo'ã tekoha vai-gwi gwekoha. Ha ndogwerova mo'ãi voi gwekoha.

22 Anhete upéa-rehe ambohasy ete-ta íxupe gwupa-py ohasa asy asy tee hagwã. Gwĩ indive oiko teko rei-rupi va'ekwe-pe ave ambohasa asy-ta ave indive. Ko'ánga ambohasa asy-ta íxupe kwéry. Upe kunha ndive oiko va'e ndogwerovái ramo gwekoha, ndohejái ramo gwembiapo vaikwe ambohasa asy tee-ta voi íxupe kwéry.

23 —Ha upe kunha remimbo'e-rupi oiko va'e kwéry omanomba-ta. Xe ahundipa-ta íxupe kwéry. Upéixa ramo entéro xe reroviaha va'e opa-rupi oiko va'e oikwaa-ta ipy'a pygwa xe aikwaaha. Ne akã mygwa nde py'apygwa ave aikwaapa voi xe, he'i.

—Ha peẽ katu, apogwereko-ta peteĩ teĩ-pe pene rembiapokwe-rehe. Hekoha vai va'ekwe-pe areko asy va'erã íxupe. Ha hekoha porã va'ekwe-pe areko porã ave va'erã. Pene rembiapo apokwe-rami apogwereko arã. Upéa ha'ese Jezabel ramigwa va'e nhe'ẽ renduha kwéry-pe.*

24 —Ha peẽ ambue kwéry va'e napehenduséiry upe kunha nhe'ẽ. Kóa ha'ese peẽ-my. Tiatira tetã-my peime jepe pende rekoha porã meme va'e voi peẽ. Pene mbo'e mbo'e ramo jepe napehendúiry joty peẽ upe kunha nhe'ẽ. Heroviaha kwéry he'i mo'ã: "Ore, ore aranduve pendéhegwi" he'i rei va'ekwe peẽ-my ójehe kwéry. "Orohendu-ma Nhandejáry nhe'ẽ, ha anhaygwasu arandu ave oroikwaa ave ore" he'iri iri va'ekwe ójehe kwéry. Ojohu porã joty voi upe kunha nhe'ẽ hikwái. Anhaygwasu rekoha-rupi voi katu oiko hikwái. "Oroikwaa voi anhaygwasu rekoha" he'iri iri joty ójehe. Ha peẽ katu ndapejohu porãiry inhe'ẽ. Peẽ katu ndapeikóiry kuri anhaygwasu arandu-rupi. Upéa pende rekoha-rehe avy'a. Aỹ katu namombe'u heta mo'ãvei-ma peẽ-my.

* **2:20** 1 Rs 16.31; 2 Rs 9.22,30 * **2:23** Sl 7.9; Jr 17.10; Sl 62.12

25 Xe ra'arõ tee jave xe aju jevy hagwã áry peve eiko porã katu xe nhe'ẽ-py xe remimombe'ukwe-py, he'i.

26-28 —Onhembohekopyatã va'e, xe nhe'ẽ ojapo meme va'e-pe ambotuvixa va'erã. Omano peve aju jevy ha áry peve ojapo meme ramo xe nhe'ẽ ambotuvixa arã íxupe. Tetã tetã mygwa kwéry xe reroviaha e'ỹ va'e kwéry gwive amoĩ-ta ipogwy-py. Yma va'ekwe xe Ru omoĩ va'ekwe opavave xe pogwy-py. Upéixa ave amoĩ jevy-ta xe-rehe ha-py onhembohekopyatã va'e pogwy-py. Ogwereko va'erã mburuvixagwasu tee mba'e hierro-gwi ijapopyre enterove oikwaa hagwã ipogwy-py oiko-ma xe rerovia e'ỹha kwéry gwive. Ha omanda asy-ta hese kwéry. Ipu'aka hagwe omongu'ipa-ta ita-rami. Mba'e ryru tuju gwigwa-rami omongu'ipa rei va'erã íxupe kwéry ipu'aka hagwe. Omanda asy va'erã hese kwéry. Ha xe nhe'ẽ ojapo va'e-pe ame'ẽ ave ima'erã jasytata ko'ẽ reruha.

29 —Ne aranduse va'e, ejeapysaka porã katu ko Tupã Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e nhe'ẽ-rehe. Hesu reroviaha kwéry pegwarã-rehe ejeapysaka porã katu. Upéa ha'ese nde-vy anhemonhe'ẽ-vy, he'i ohai uka-vy Tiatira tetã mygwa kwéry pegwarã. Upéa he'i xe-vy Hesu xe-vy anho mante ojehexa uka ramo va'ekwe.

3

Hesu reroviaha Sardes tetã mygwa kwéry pegwarã nhe'ẽ

1 —Ehai jevy katu xe nhe'ẽ kwatia-rehe, he'i jevy xe-vy. —Sardes tetã mygwa-pe anhemonhe'ẽse ave, he'i. Xe-rehe ha-py onhomboaty aty va'e kwéry rerekwa-pe xe remimoĩgwe pegwarã ehai katu xe-vy, he'i. —Ko va'e ehai íxupe gwarã, he'i va'ekwe xe-vy.

—Xe ko Tupã Nhandejáry rovagwy-py sete nhe'ẽ marangatu ogwerokwa va'e rerekoha voi ko xe. Sete jasytata rerekoha voi ave ko xe. Aikwaa voi nde rekoha. "Ojerovia tee Hesu-rehe" he'i rei nde-rehe hikwái. Ne rerakwã porã rei nde. Nde rekoha tee xe aikwaa voi ave. Nderejerovia porãi-gwi xe-rehe omano-ma va'ekwe-rami voi ereiko. Ndejéupe ne rembiapo porã porã mo'ã ereiko-vy, ha Nhandejáry-pe katu naiporãiry voi.

2 Erepara katu ndéjehe. Anive oke va'e-rami rei ereiko. Enhembohekopyatã uka katu xe-vy ne rembigwaa porãgwe-py ereiko hagwã. Okanhy va'erã-ramima oiko ndéhegwi nhe'ẽ porã. Eiko katu ha'e-rupi. Nhandejáry-pe ne rembiapo porã mo'ã. Nerembovy'áiry joty íxupe. Ndaha'éi nde py'apy gwive erejapo erejapo va'e. Nane kyre'ỹ porãi erejapo-vy. Upéa aikwaa-ma voi xe, he'i.

3 —Ne mandu'a kena anhetegwa nhe'ẽ Nhandejáry remimombe'ukwe-rehe. Ani eremokanhy teĩ upe va'e nhe'ẽ. Erova katu nde rekoha Nhandejáry remimombe'ukwe erejapo porã jevy hagwã. Erepara para katu ndéjehe xe mbovy'a hagwãixa ereiko meme hagwã. Agwahẽ hagwã óra katu ndereikwaái va'erã. Omonda va'e ogwahẽha óra-rami aju arã nde ha-py. Xe ra'arõ e'ỹ reheve agwahẽ-ma va'erã aju-vy.

4 —Upéixa ereiko jave xe ndive oĩ joty gwĩ xe ndive ogwata porã va'e upe pene retã-my, Sardes tetã-my. Ijao morotĩ va'e-rami ipy'a ky'a e'ỹ reheve oiko joty. Naimandu'ái mba'e vai-rehe. Ha'e kwéry oao morotĩ reheve oiko-ta xe ndive. Tupã Nhandejáry remimboete voi ha'e kwéry. "Ipy'a potĩ-ma" he'i va'ekwe hese kwéry.

5 Upéixa omonde va'erã oao morotĩ entéro xe-vy onhembohekopyatã va'e xe-rehe ojehesa mondo mondo va'e gwive. Hekove apyre'ỹ reheve hagwã héry pa'ũ-my onhemoĩ va'ekwe kwatia-rehe héry. Upe kwatia-gwi namboje'ói voi arã héry. "Ko va'e kwéry xe re'ýi tee" ha'e-ta hese xe Ru-pe. Xe Ru rembigwái kwéry yváy pygwa-pe ave upéixa ave amombe'u-ta hese kwéry.

6 Upéa ha'ese nde-vy anhemonhe'ẽ-vy, he'i ohai uka-vy.

—Ne aranduse va'e, ejeapysaka porã katu ko Tupã Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e nhe'ẽ-rehe. Hesu reroviaha kwéry pegwarã-rehe ejeapysaka porã katu. Upéa erehai

upe Sardes tetã mygwa kwéry pegwarã, he'i xe-vy Hesu xe-vy anho mante ojehexa uka ramo va'ekwe.

Hesu reroviaha Filadélfia tetã mygwa kwéry pegwarã nhe'ẽ

7 —Ehai jevy katu xe nhe'ẽ kwatia-rehe, he'i jevy xe-vy. —Filadélfia tetã mygwa-pe anhemonhe'ẽse ave, he'i. —Xe-rehe ha-py onhomboaty aty va'e kwéry rerekwa-pe xe remimoĩgwe pegwarã ehai xe-vy, he'i. —Ko va'e ehai íxupe gwarã, he'i va'ekwe xe-vy.*

—Xe ko xe reko marangatu tee va'e xe. Anhete tee va'e voi ko xe. Chave ogwereko va'e-rami voi aiko. Nhandejáry Nhande Ruvixa ramo renda rokẽ pe'aha-rami voi xe. Xe-rehe ha-py anho mate oike va'erã yváy-py. Oĩ Davi remiarirõre amoinge va'e, oĩ ave hemiarirõre amoinge e'ỹ va'e. Xe aipe'a ramo okẽ ndaikatuvéi-ma avave omboty. Ha xe amboty ramo okẽ ndaikatuvéi-ma ave avave oipe'a. Xe-rehe ha-py mate voi oike va'erã yváy-py. Ha ko'ãy katu anhemonhe'ẽse nde-vy, he'i.

8 —Aikwaa nde rekoha. Nane mbaraetéiry jepe erejapo meme xe remimbota. Nde rereko asy ramo jepe nderejehesa rerovái joty voi xéhegwi. Aipe'a-ma kuri nde-vy ne rokẽrã ramigwa. Ndikatúi avave omboty jevy ndéhegwi upe va'e.

9 Amondo-ta ne renda-py gwĩ anhaygwasu re'ýi oikwaa hagwã orohayhu teeha. "Xe ko judeu kwéry va'e" he'i mo'ã ójehe. Onhembotavy rei voi. Judeu re'ýi jepe ndaha'éi joty Nhandejáry rembiporavo teekwe ha'e kwéry. Amogwahẽ-ta íxupe kwéry ne renda-py. Amonhesũ-ta ave íxupe kwéry nde rovagwy-py. Ha'e kwéry oikwaa va'erã orohayhuha. "Ko'ánga ore ave orojerovia-ma ave Hesu-rehe" he'i va'erã nde-vy hikwái. "Ko'ánga oroikwaa-ma Nhandejáry nde rayhu teeha voi" he'i va'erã nde-vy.

10 —Ani erejere xéhegwi, ha'e va'ekwe nde-vy. "Erehasa asy ramo jepe ejapo joty katu xe nhe'ẽ. Tande py'apyhy katu xe nhe'ẽ" ha'e ave nde-vy va'ekwe. Upe xe nhe'ẽ nde py'apyhy-ma. Upéa-rehe anhangareko-ta nde-rehe. Ou va'erã áry areko asy va'erã yvy arigwa-pe ipy'a rekoha imbojehexa uka-vy. Upe jave anhangareko porã joty va'erã nde-rehe.

11 —Xe voi katu aju-ta pya'e nde ha-py. Tane rakate'ỹ katu upe nde rekoha porã-rehe. Ani ereheja avave ne mbojere uka xéhegwi oipe'a hagwã ndéhegwi ne mba'erã upe xéhegwi ojere e'ỹ va'e pegwarã.

12 —Amombe'u-ta peẽ-my xéhegwi ojere e'ỹ va'e rekoha óga jekoka rehegwa nhe'ẽ-rami. Óga jekoka óga pygwa voi. Mba'egwasu voi óga pygwa. Óga oiko gwive ndojepe'a mo'ãi óga-gwi ijekokaha. Upéixa ave xéhegwi ojere e'ỹ va'e, onhembohekombaraete xe nhe'ẽ ojapo meme va'e oiko va'erã Nhandejáry oiko ha-py. Nosẽvéi va'erã Nhandejáry renda-gwi. Mba'egwasu va'e ramo opyta pyta va'erã upe-py. Xe-vy onhembohekopyatã uka va'e-pe amoingo arã Tupã xe Járy re'ýi ramo. Ogwejy ramo yváy-gwi Jerusalém héry va'e tetã pyahu, ha'e oiko va'erã upe tetã pyahu-py. Xe ave xe rekoha tee-rupi ajehexa uka porã-ma ramo íxupe, areko-ma va'erã íxupe kwéry xe re'ýi tee ramo. Upéa ha'ese nde-vy.

13 —Ne aranduse va'e, ejeapysaka porã katu ko Tupã Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e nhe'ẽ-rehe. Hesu reroviaha kwéry pegwarã-rehe ejeapysaka porã katu. Upéa erehai upe Filadélfia tetã mygwa pegwarã, he'i xe-vy Hesu xe-vy anho mante ojehexa uka ramo va'ekwe.

Hesu reroviaha Laodicéia tetã mygwa pegwarã nhe'ẽ

14 —Ehai jevy katu xe nhe'ẽ kwatia-rehe, he'i jevy xe-vy. —Laodicéia tetã mygwa-pe anhemonhe'ẽse ave, he'i. —Xe-rehe ha-py onhomboaty aty va'e kwéry rerekwa-pe xe remimoĩgwe pegwarã ehai katu xe-vy, he'i. —Ko va'e ehai íxupe gwarã, he'i va'ekwe xe-vy.

—Xe ko, Upéixa toiko kena, ha'e va'e voi ko xe. Xe nhe'ẽ ko ipokatu meme va'e voi. Anhetegwa meme va'e voi xe remimombe'u. Aporombotavy e'ỹ va'e voi ko xe. Xe ko xe rembiexagwe amombe'u jevy. Nhandejáry omba'e nheypyrũ ramo va'ekwe aiko-ma

* **3:7** Is 22.22

va'ekwe indive xe. Opamba'e Nhandejáry ojapo va'ekwe ndoikói vyteri ramo, aiko-ma voi va'ekwe xe. Xe e'ỹ reheve mba'eve ndojapói va'ekwe Nhandejáry. Ha ko'ãy katu anhemonhe'ẽse-ta nde-vy. Ko va'e ha'ese nde-vy.

15-16 —Aikwaa porã nde rekoha. Y aku vai vai-rami ereiko xe-vy. Naho'ỹsã porãiry ha ndahaku porãiry. Upéixa ave ereiko xe-vy nde reko-rehe. Ho'ysã porã ramo, terã haku porã porã ramo, upéixa ramo iporã va'erã mo'ã xe-vy. Háke, xe jegwaru-tama ndéhegwi. Y ho'ysã porã e'ỹ va'e-rami oronhomu-ta.

17 —Amombe'u-ta nde-vy ma'erã-gwi kóixa ha'e kuri nde-vy. Nde ere ndéjehe: "Xe xe mba'e reta va'e ko xe" ere ndéjehe. "Oho porã eterei opamba'e xe-vy. Naikotevẽi mba'eve-rehe" ere mo'ã kuri ndéjehe. Xe ae ha'e nde-rehe: Nde ndereikwaáiry voi nde rekoha tee-rehe. Nde poriahu teeha ndereikwaái joty. Ne mba'e reta rei ndovaléi arã nde-vy. Erevy'a e'ỹha ave ndereikwaái voi. Ne remikotevẽ tee va'e-rehe yváy pygwa-rehe nane mandu'ái voi. Xe-vy ramo hesapyso e'ỹ va'e-rami rei voi ereiko. Ijao e'ỹ va'e-rami ave ereiko. Ha upéa ndereikwaái voi ra'e nde.

18 Xe ha'e nde-vy: Ejogwa vérami katu nde reko porãrã. Nde ouro teerã jogwaha-rami opa e'ỹ va'erã ojéupe ojogwaha-rami katu eiko xe-vy ne arandu porãrã erereko hagwã pono nde poriahu eterei. Ao morotĩ jogwaha-rami ave katu eiko xe-vy ani hagwã ojehexa nde ao e'ỹha nde-rehe nde py'a potĩha ereikwaa uka hagwã. Tesa rasy pohã jogwaha-rami ave katu eiko xe-vy ereipohano porã va'e-rami nde resa erehexa porã hagwã xe rape. Anive ere rei ndéjehe, "Aiko porã va'e voi ko xe" anive ere rei teĩ upéixa ndéjehe.

19 —Opa ahayhu va'e-pe anhemonhe'ẽ hekoha porã e'ỹ-rehe. Ambohasa asy ave íxupe ogwerova hagwã gwekoha oiko porãve hagwã xe rape-rupi. Upéa-rehe tane kyre'ỹ katu ererova hagwã nde rekoha.

20 —Ejeapysaka katu ko xe nhe'ẽ-rehe: Aime-ma peteĩ okẽ ramigwa yke-rehe. Ojéupe oipe'a ukase va'e-rami aime. Óga járy oipe'a gwokẽ omogwahẽ porã hagwã ombohupa-pe ojogwerohory hagwã va'e-ramima aiko. Xe nhe'ẽ ohendu va'e upéixa xe mogwahẽ porã ramo, aike arã ipy'apy-py. Ambohory-ma arã íxupe. Ha'e ave xe rerohory porã-ma ave va'erã. Onhondivegwa-rami jaiko va'erã.

21 Jagwapy katu onhondive xe apykagwasu ári, ha'e-ta xe-rehe ojerovia va'e-pe, xe nhe'ẽ ohendu meme va'e-pe. Xe ajapo hagwe-rami ave ha'e ojapo ave va'erã. Xe Ru remimbota mate ajapo meme hagwã amondo mondo xe resa hese. Ha ãy katu agwapy ijyke-rehe ijapykagwasu ári. Ipu'aka reheve omanda haty ári agwapy ijyke-rehe aĩ-vy. Ha xe-rehe mate omondo gwesa va'e onhembohekopyatã va'e xe remimbota ojapo hagwã ogwapy arã ave xe yke-rehe xe apykagwasu ári.

22 —Ne aranduse va'e, ejeapysaka porã katu ko Tupã Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e nhe'ẽ-rehe. Hesu reroviaha kwéry pegwarã-rehe ejeapysaka porã katu. Upéa erehai upe Laodicéia tetã mygwa kwéry pegwarã, he'i xe-vy Hesu xe-vy anho mante ojehexa uka ramo va'ekwe.

4

Yváy-py oĩ va'e omboete tee Nhandejáry-pe

1 Upéa rire katu ahexa-ma yváy rokẽ ojepe'a-ma va'ekwe oĩ-vy ramo xe-vy. Ha ahexa jave ahendu jevy upe hatã onhe'ẽ va'e onheandu uka xe-vy va'ekwe temimbygwasu nhe'ẽ-rami hatã voi ahendu jevy. He'i xe-vy:

—Ejeupi katu ko'a-py, he'i xe-vy. —Ahexa uka-tama nde-vy ereikwaa hagwã ko'ã rire katu oiko-ma va'erã mba'e, he'i xe-vy.

2 Upe jave Tupã Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e xe mo'arandu-ma jahexa e'ỹ va'e ahexa hagwã yváy pygwa.

Ahexa peteĩ apykagwasu mburuvixagwasu gwapy haty. Hi'ári oĩ ogwapy va'e. Nhandejáry tee nipo ra'e.
3 Ogwapyha ári ha'e omimbi oĩ-vy. Ita kyra jaspe endy hesakã porã tee va'e-rami voi omimbipa ogwapy oĩ-vy oapykagwasu ári. Ita kyra hesakã sardônio pytã tee opiriri va'e-rami ave ogwapyha ári omimbipa oĩ-vy. Ha ijapykagwasu jerekwe-rehe oĩ jy'y. Ita kyra endy hesakã esmeralda hovy va'e mimbi-rami opyryrypa voi jy'y ijere-rehe.
4 Ahexa ave mburuvixagwasu gwapy haty apykagwasu jerekwe-rehe heta apyka mixĩ mixĩve va'e oĩ. Vinte e quatro apyka'i oĩ ijerekwe-rehe. Ha'e kwéry mburuvixa gwapyha voi. Vinte e quatro hembiporu igwapyha. Oao morotĩ omonde va'ekwe. Ojegwaka ouro-gwi ijapopyre omonde ave va'ekwe. Ha mburuvixa gwapyha ári ogwapy okwa-vy. Apykagwasu jere-rehe ogwapy joa ave okwa-vy apyka'i ári mburuvixa kwéry.
5 Upe mburuvixagwasu apykagwasu ae katu overa verapa voi oĩ-vy. Hyapu apu voi oĩ-vy mburuvixagwasu apykagwasu osunu sunu oĩ-vy. Oĩ ave íxugwi onhe'ẽ hatã va'e. Henonde-py ohesape sete tataendy nhane momandu'a hagwã Tupã Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e sete okwa va'e-rehe.
6 Oĩ ave mburuvixagwasu apykagwasu rovagwy-py peteĩ hesakãgwasu va'e. Tuvixa ete va'e. Ygwasu-rami tuvixa tee voi. Hesakã ita kyra resakã rendygwasu-rami. Irundy Nhandejáry apyka jere-rehe oiko va'ety oĩ ave mburuvixagwasu apykagwasu jerekwe-rehe. Oĩ igwapy haty pa'ũ-my. Ha upe Nhandejáry apyka jere-rehe oiko va'ety hesa reta va'e voi. Henonde-py hapykwe-py ave hesa reta va'e voi.
7 Peteĩ va'e jagwaxaygwasu-rami tuvixa jepe ndaipoxýi oiko va'e. Ambue katu tóro-rami oiko va'e. Ambue katu kwimba'e rova-rami oiko va'e. Ambue katu tagwatogwasu oveve va'e-rami oiko va'e.
8 Peteĩ teĩ ipepo va'e upe irundy Nhandejáry apyka jere-rehe oiko va'ety. Seis ipepo meme ogwereko. Hesa hesapa va'e meme upe irundy va'e. Ndopytu'úi va'erã voi ha'e kwéry. Áry peve pyhare peve oporahéi joa okwa-vy. He'i oporahéi-vy:

Tupã Nhandejáry imarangatu va'e.
Tuvixa vixa ete va'e Nhande Ruvixa.
Ipy'a potĩ va'e. Ipu'aka tee va'e.

He'i oporahéi okwa-vy.

Ha'e va'e voi.
Yma gwive ha'e va'ekwe.
Opa e'ỹ va'e voi Nhandejáry, Nhande Ruvixa*

he'i oporahéi joa okwa-vy.

9 Oromomba'egwasu tee katu.
Oromboete ete katu.
Orotima tima voi nde-vy.
Orogwerovy'ase Tupã tee ore Járy-pe

he'i oporahéi joa-vy hikwái. Mburuvixagwasu apykagwasu ári ogwapy oĩ-vy va'e-pe omboete tee okwa-vy. Upe opa e'ỹ reheve oiko va'e-pe omboete joa oporahéi hikwái.
10 Ha upe irundy Nhandejáry apyka jere-rehe oiko va'ety oporahéi jave upe vinte e quatro mburuvixa onhesũ nhesũ joa voi hikwái ogwapy va'e rovagwy-py. Mburuvixagwasu apykagwasu ári oĩ va'e-pe omboete tee voi okwa-vy. Upe opa e'ỹ reheve oiko va'e rovagwy-py onhesũ nhesũ joa voi hikwái imboete-vy. Peteĩ teĩ oity ojegwaka ijapykagwasu renonde-py imboete-vy. Ombotuvixave hagwã ogwapy va'e-pe ombogwejy. Ha omboete hagwã íxupe oporahéi joa okwa-vy.
11 Tupã ore Járy, ore Ruvixa
entérove va'e remimomba'egwasuve va'erã voi nde

he'i íxupe.

---

* **4:8** Ez 1.18; 10.12; Is 6.2-3

Nde voi opamba'e erejapo va'ekwe.
Ne remimbota-rupi anhónte entéro oiko-ma va'ekwe.
Eremoingo paete va'ekwe.
Upéa-rehe nde-vy anho mante oromboete tee va'e.
Nde-rehe anho mante oro'e, Tuvixa mba'e, oro'e.
Nde pu'aka tee va'e voi nde.
Ore Járy, ore Ruvixa
he'i oporahéi joa imboete-vy hikwái. Upe mburuvixagwasu apykagwasu ári ogwapy oĩ va'e-pe omboete tee voi íxupe hikwái.*

5

Kwatia imbojapyre ojora va'erã Ovexa Ra'y ramigwa va'e

1 Upe rire ahexa kwatia inhapemombypyre. Mburuvixagwasu apykagwasu ári ogwapy oĩ va'e po akatúa-py ahexa oĩ upe va'e kwatia. Ijape-rehe igwy-rehe ave oĩ hese nhe'ẽ. He iraity ramigwa-py omondyky omboja hagwã ojóehe va'ekwe. Sete imbojapyre oĩ hese. Ogwapy oĩ-vy va'e po-py ahexa upe kwatia.

2 Ahexa ave peteĩ Nhandejáry rembigwái yváy pygwa va'e. Ipu'aka va'e. Hatã onhe'ẽ oporandu-vy: Kiva'e po oipe'a va'erã kwatia imbojapyre ojora va'erã hexa-vy? he'i oporandu-vy. Avave para'e ndoikóiry heko marangatu porã va'e ojora va'erã hexa-vy? he'i oporandu-vy.

3 Ha avave ndoikói ipe'a kwaaharã. Yváy-py ndaipóri. Yvy-py ndaipóri ave. Yvygwy-py ndaipóri ave. Avave ndoikóiry heko kwaaharã.

4 Ahexase eterei-gwi amboasy. Upéa-gwi xe rasẽ. "Ndojohúi ra'e ipe'aharã" ha'e xejéupe. "Ndikatúi opa va'e rei oipe'a. Heko marangatu va'e po pygwarã voi ra'e upe kwatia ha upeixagwa ndojohúiry ra'e ipe'aharã" ha'e xejéupe anhemboasy-vy.

5 Upéa ha'e-ma ramo peteĩ mburuvixa he'i xe-vy:

—Ani erejahe'o teĩ, he'i. —Oĩ voi peteĩ ipe'a kwaaharã, he'i xe-vy. —Judéu re'ýi kwéry gwigwa upe va'e, he'i. —Davi hembypy, he'i hese. —Ha'e leão imbaraeteharami imbaraete tee va'e, he'i hese. —Onhembopu'aka-ma va'ekwe opamba'e-rehe. Nonheme'ẽi va'ekwe ojeity ukaharãgwe-pe. Sete imbojapyre oipe'a va'erã voi ko kwatia nhe'ẽ ohexa hagwã, he'i hese.*

6 Upéi katu ama'ẽ ramo ahexa Ovexa Ra'y ijukapyre ramigwa oikove jevy-ma onhembo'y oĩ-vy ramo mburuvixagwasu apykagwasu renonde ete-py. Upe irundy Nhandejáry apyka jere-rehe oiko va'ety pa'ũ-my oĩ. Gwĩ mburuvixa kwéry pa'ũ-my ahexa upe Ovexa Ra'y ramigwa va'e oiko. Hesa jojapa va'e. Hatĩ eta va'e. Sete hesa ogwereko va'e. Sete hatĩ ave ogwereko ave upe Ovexa Ra'y ramigwa va'e. Upe sete hesa nhane momandu'a Tupã Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e-rehe. Gwĩ sete opa-rupi yvy ári onhemondo mondo va'ekwe-rehe.*

7 Ha upe jave upe Ovexa Ra'y ramigwa va'e ijukapyre oikove jevy va'ekwe ou ogwahẽ ogwapy oĩ-vy va'e ha-py. Upéi oipyhy ipo-gwi, ipo akatúa koty ogwereko va'e kwatia oipyhy oipe'a íxugwi.

8-9 Oipe'a-ma ramo gwĩ ijerekwe rupigwa onhesũ joa Ovexa Ra'y ramigwa va'e rovagwy-py imboete-vy. Upe irundy Nhandejáry apyka jere-rehe oiko va'ety onhesũ hovagwy-py ave. Upe vinte e quatro mburuvixa kwéry ave hovagwy-py onhesũ ave. Peteĩ teĩ ogwereko opo-py hikwái gwemimbopu isã reta va'e. Mba'e ryru ouro-gwi ijapopyre ogwereko meme ave. Ha mba'e ryru meme-py oĩ hyakwã porã porã va'e. Hesu reroviaha kwéry ombojeupi upi onhe'ẽ Nhandejáry-pe hyakwã porã va'e vérami.*

* **4:11** Ap 5.9-14; 7.9-12; 11.16-18; 19.1-4 * **5:5** Gn 49.9-10; Is 11.1 * **5:6** Is 53.7; Zc 4.10 * **5:8-9** Sl 141.2

Ha mburuvixa kwéry onhesũ Ovexa Ra'y ramigwa va'e rovagwy-py imboete-vy. Oha'ã
peteĩ mborahéi pyahu okwa-vy hikwái.
Enterove remimomba'egwasu arã nde.
Iporã voi ereipyhy ko kwatia nhe'ẽ
Imbojapyre ereipe'a ave.
Nde voi erejejuka va'ekwe.
Nde rugwy avyte-py eremano va'ekwe
eremopotĩ potĩ hagwã heta eta va'e Nhandejáry pegwarã.
Opa opa rupigwa yvy oho va'e-rupigwi ou va'ekwe eremopotĩ Nhandejáry pegwarã.
Ijypye pye va'e eremopotĩ Nhandejáry pegwarã.
Nhe'ẽ ambue mbue-py onhe'ẽ va'e eremopotĩ Nhandejáry pegwarã.
Kente ambue mbue opa rupigwa eremopotĩ Nhandejáry pegwarã.
Gwetã gwetã rupigwa eremopotĩ íxupe gwarã.
Ereipe'a va'ekwe íxupe kwéry
Tupã Nhandejáry pegwarã he'yirã va'ekwe.
10 Eremoingo íxupe kwéry mburuvixagwasu ramo.
Eremoingo-ma íxupe kwéry Nhandejáry re'ýi kwéry ramo
pa'i-rami ha'e kwéry omboete ete hagwã Nhandejáry-pe.
Oiko va'erã mburuvixagwasu ramo yvy ári ne remimopotĩkwe.
Upéa-rehe iporã voi nde ereipe'a imbojapyre
erehexa hagwã kwatia nhe'ẽ,
he'i oporahéi joa okwa-vy Ovexa Ra'y ramigwa va'e-pe imboete-vy.*
11 Upéi ahexa, ahendu ave hetave oporahéi va'e. Avave ndoipapa kwaáiry upe
oporahéi va'e-pe heta eterei hikwái. Nhandejáry rembigwái yváy pygwa meme hikwái.
Mburuvixagwasu apykagwasu jerekwe-rehe oporahéi.* Gwĩ Nhandejáry apyka jere-
rehe oiko va'ety jerekwe-rehe ave, mburuvixa va'e kwéry jerekwe-rehe ave
12 oporahéi okwa-vy.
Oromboetese-gwi ore oroporahéi nde jerekwe-rehe.
Ereikove jevy-gwi oromboeteseve voi nde-vy,
he'i íxupe oporahéi okwa-vy imboete-vy.
Nde Ovexa Ra'y-rami nde juka va'ekwe.
Upe rire ereikove jevy-ma va'ekwe.
Nde pu'aka tee va'e nde opaixagwa-rehe, opamba'e-rehe ave.
Entéro mba'e mba'e nde-vy gwarã voi.
Nde ne arandu tee va'e voi.
Tuvixa vixa ete va'e voi nde.
Iporã voi enterove ne mboete ete tee.
Ne mba'egwasu gwasu ete voi nde.
Iporã voi enterove omoherakwã porã nde rehegwa nhe'ẽ
Ne rerohory hagwã.
Iporã voi oronhe'ẽ porã porã nde-rehe,
he'i oporahéi okwa-vy.*
13 Upéi ahendu-ma oporahéi joa ramo okwa-vy. Yváy-py oĩ va'e, yvate okwa va'e, yvy
pype ave yvygwy-py okwa va'e ave, ygwasu gwy-rupi okwa va'e ave, opamba'e ipy-py
kwéry okwa va'e gwive oporahéi joa okwa-vy. He'i oporahéi ramo okwa-vy:
Tonhemomba'egwasu porã katu
Mburuvixagwasu apyka ári ogwapy oĩ-vy va'e-pe,
Ovexa Ra'y ramigwa-pe ave.
Tonhemboete tee katu pe Nhandejáry-pe.

* **5:10** Êx 19.6 * **5:11** Dn 7.10 * **5:12** Is 13.10; Ez 32.7; Jl 2.31; Mt 24.29; Mc 13.24-25; Lc 21.25

“Entéro remimomba'egwasu voi ko nde”
te'i katu Nhandejáry-pe.
“Nde ko, nde pu'aka tee va'e voi” te'i ave íxupe.
Opa e'ỹ reheve upéixa toiko íxupe,
he'i oporahéi joa okwa-vy.
14 Ha gwĩ irundy Nhandejáry apyka jere-rehe oiko va'ety he'i:
—Upéixa voi toiko, he'i.
Ha gwĩ vinte e quatro mburuvixa kwéry onhesũ ogwapy oĩ va'e rovagwy-py Ovexa Ra'y ramigwa va'e rovagwy-py ave. Ha omomba'egwasu gwasu upe Nhandejáry-pe.**

6

Ovexa Ra'y ramigwa va'e oipe'a kwatia-gwi gwĩ imbojapyre

1 Upéi ahexa Ovexa Ra'y ramigwa va'e oipe'a peteĩ vyte kwatia nhe'ẽ imbojapyre. Upe jave ahendu peteĩ Nhandejáry apyka jere-rehe oiko va'ety onhe'ẽ.
—Ejo katu, ho'e-vy hyapu inhe'ẽ.
2 Ama'ẽ ramo ahexa-ma ou kavaju morotĩ ári ou va'e. Gwyrapa ave ogweru opo-py. Ha ahexa omoĩ ramo inhakã-rehe ijegwakarã mburuvixagwasu pegwarã. Upe rire osẽ ipu'aka reheve onhembopu'aka hagwã opaixagwa-rehe kavaju morotĩ arigwa.
3 Upe-ma ramo upe Ovexa Ra'y ramigwa va'e peteĩ imbojapyre jevy oipe'a kwatia nhe'ẽ-gwi. Upe mokõiha oipe'a-ma ramo ambue Nhandejáry apyka jere-rehe oiko va'ety katu onhe'ẽ:
—Ejo katu, he'i onhe'ẽ-vy.
4 He'i-ma ramo osẽ peteĩ kavaju pytã va'e ári ou va'e. Upéi ome'ẽ íxupe ipu'akarã.
—Ne nhe'ẽ-py kente kwéry ndaipy'a porã mo'ãvéiry ojóehe kwéry, he'i íxupe. —Inhanha tee tee va'e onhorairõ va'erã ojojuka hagwã hikwái onhondive, he'i ave íxupe.
Ome'ẽ ave íxupe peteĩ kyse ipuku tee va'e.
5 Upéi Ovexa Ra'y ramigwa va'e oipe'a jevy peteĩ imbojapyre kwatia-gwi. Upe mbohapyha oipe'a-ma ramo ahendu ambue Nhandejáry apyka jere-rehe oiko va'ety katu. He'i:
—Ejo katu, he'i.
He'i ramo, ahexa-ma peteĩ kavaju hũ va'e ári ou va'e. Opo-py ogwereko peteĩ mba'e pohýi kwaaha.
6 Upe irundy Nhandejáry apyka jere-rehe oiko va'ety apyte-gwi ahendu ave nhe'ẽ. He'i:
—Ivare'apa rei va'erã okwa-vy. Temi'urã ojogwa hagwã kente kwéry hepy voi va'erã, he'i. —Peteĩ áry repy-rehe peteĩ kilo mate ojogwa arã trigo, he'i. —Ha cevada ojogwase ramo mbohapy kilo ojogwa arã peteĩ áry repy-rehe. Upéixa hepy eterei ramo jepe hemi'urã ani joty erembohepy eterei teĩ nhandy ha vinho ave, he'i.
7 Upe rire Ovexa Ra'y ramigwa va'e oipe'a jevy peteĩ imbojapyre. Upe irundyha oipe'a-ma ramo kwatia-gwi ahendu jevy ambue Nhandejáry apyka jere-rehe oiko va'ety nhe'ẽ:
—Ejo katu, he'i.
8 Ha ama'ẽ ahexa peteĩ kavaju hesa'yju va'e ári ou va'e. Upéa réry Nhemano Járy. Omano va'ekwe ogweropyta haty járy ou hapykwéri. Ha Nhandejáry omombe'u íxupe ojuka juka uka hagwã kente kwéry-pe:
—Ekwa katu opa-rupi upe yvy arigwa oĩ ha-rupi erejuka juka uka hagwã, he'i. —Irundy kente meme-gwi ejuka uka peteĩ teĩ-pe opyta hagwã mbohapy hapy. Kysepuku-py omano hagwã heta eta va'e. Ivare'a eterei-gwi heta ave omano hagwã. Mba'asy-gwi omano hagwã heta ave. Ha mymba kwéry ka'agwy-rupi oĩ va'e ojuka va'erã ave heta eta kente-pe, he'i omanda-vy Mano Járy-pe.

* **5:14** Is 31.4 * **5:14** Ap 4.8-11; 7.9-12; 11.16-18; 19.1-4

9 Upe rire jevy katu Ovexa Ra'y ramigwa va'e oipe'a jevy peteĩ kwatia nhe'ẽ imbojapyre. Ko va'e cincoha oipe'a-ma. Oipe'a-ma ramo upe cincoha ahexa heta omano va'ekwe nhe'ẽ marangatukwe. Ha'e kwéry omosarambi porã porã va'ekwe Tupã Nhandejáry remimombe'ukwe. Oiko porã ave va'ekwe inhe'ẽ-py. Hemimombe'ukwe nohenduséi va'e kwéry ojukase jepe íxupe omombe'u joty. Nahakate'ỹiry gwekove-rehe. Omombe'u meme joty. Upéa-rehe nohenduséi va'e ojuka va'ekwe peteĩ teĩ-pe íxupe kwéry. Ha ko'ãy ahexa inhe'ẽ marangatukwe. Nhandejáry-pe omboeteha renda gwy-py oime hikwái.

10 Peteĩxa onhe'ẽ hatã hikwái:

—Ore Járy, ore Ruvixagwasu, ne marangatu tee va'e. Anhetegwa voi nde. Araka'e peve tipo nde are-ta ore repy hagwã-rehe? Araka'e tipo erereko asy-ta ore jukahare kwéry-pe? he'i oporandu randu íxupe okwa-vy.

11 Upe he'i-ma ramo ome'ẽ peteĩ teĩ-pe ijao morotĩrã. Ha he'i íxupe kwéry:

—Pepytu'u kirirĩha-py peha'arõ-vy, he'i. —Oĩ joty hetave omano va'erã pende juka hagwe-rami. Gwĩ Hesu rembigwái, ne irũra ojejuka va'erã gwive peha'arõ kirirĩ-my pene irũrã kwéry-rehe, he'i íxupe kwéry.

12 Upéi ahexa Ovexa Ra'y ramigwa va'e oipe'a jevy peteĩ kwatia nhe'ẽ imbojapyre. Seisha-ma oipe'a. Peteĩ mate ndoipe'ái vyteri. Ha oipe'a-ma ramo upe seisha-ma omýimba-ma yvy. Ha kwarahy onhemohũmba-ma ave. Ao hũ ete-rami opyta kwarahy rova. Jasy rova katu pytãmba-ma ave. Tugwy-rami ipytã mbaete jasy rova.

13 Ha jasytata ho'a joa-ma. Yvytu eterei oipeju peju ramo figo rakã-me okuipa figo hi'a e'ỹ va'e. Upéixa voi ho'a paete jasytata yvy-py.

14 Áry jepe ojei henda-gwi onheapypevã reheve ho'a ou-vy. Gwĩ yvyatyrusu kwéry ojeipa-ma voi gwendagwe kwéry-gwi. Ymbyte-py oĩ va'e yvygwasu kwéry ave ojeipa gwendagwe-gwi.

15 Upéa-rehe entéro kente kwéry omondýi eterei-gwi okanhymba onhemi hagwã. Mburuvixagwasu ete yvy arigwa kwéry jepe okanhymba mo'ã ave. Coronel kwéry ave okanhymba mo'ã ave. Entéro imba'e reta va'e gwive, ipu'aka va'e gwive, hembigwái ramo oiko va'e kwéry gwive, gwembiapo mate ojapo va'e kwéry gwive okanhymba mo'ã ave hikwái. Entérove gwive okanhymbase mo'ã. Yvyatyrusu gwy-py oikepa hikwái okanhymba hagwã mo'ã. Itaty-rupi oje'ói hikwái okanhymba hagwã mo'ã. Ojepy'apy voi hikwái omanose oiko-vy ojejuka ukapase mo'ã.*

16 He'i ójehe kwéry,

—Ndaipotáiry xe rexa avave, he'i. —Tondururu katu nhande ári itagwasu pehẽgwe hẽgwe. Taxe mbohay'i y'ipa itagwasu. Taxe jatypa yvyatyrusu omongu'igwasu-vy pono xe rexave upe mburuvixagwasu apykagwasu ári ogwapy oĩ-vy va'e, pono ave upe Ovexa Ra'y ramigwa va'e xe rexa ave, he'i. —Ogweroma'eandu va'erã xe rekoha vaikwe, he'i okanhy kanhyse mo'ã-vy hikwái.*

17 —Ogwahẽ-ma ra'e upe áry ogweroma'eandu hagwã nhande rekoha vaikwe, he'i ojóupe hikwái. —Ogwahẽ-ma hi'áry hembiapo vaikwe-rehe gwive ogwereko asy asy hagwã, he'i. —Avave ndaipu'akái va'erã hese, he'i onhemise mo'ã okwa-vy hikwái.*

7

Nhandejáry re'ýi ojekwaa hagwã omoĩ va'e isyva kwéry-rehe

1 Upe rire ahexa irundy Nhandejáry rembigwái yváy pygwa va'e. Yvy rapy rugwa-py peteĩ teĩ onhembo'y oĩ-vy ramo. Ha'e kwéry ojoko joko gwĩ irundy yvytu pono oipeju mba'eve-pe. Pono oipeju yvy-pe terã ygwasu-pe terã entéro va'e yvyra-pe ojoko joko yvytu hikwái. Upe irundy oĩ va'e yvytu jokoha.*

* **6:15** Is 2.10 * **6:16** Os 10.8 * **6:17** Jl 2.11; Ml 3.2 * **7:1** Zc 6.5

2-3 Ahexa ave peteĩ jevy Nhandejáry rembigwái yváy pygwa. Kwarahy resẽ ha-gwi ou.
Ojekwaa uka hagwã Tupã Nhandejáry opa e'ỹ va'e re'ýi kwéry va'e syva-rehe ohai hagwã
ou. Upéa-rehe osapukái hatã gwe'ýi kwéry-pe, upe irundy va'e yvytu jokoha-pe osapukái
hatã:
—Eha'arõ ranhe katu, he'i íxupe osapukái-vy.
Nhandejáry omanda íxupe kwéry ponove ojoko yvytu yvy-rehe ygwasu-rehe ojapo vai
hagwã ave. Ha upe kwarahy resẽ-gwi ou va'ekwe ojerure íxupe kwéry oha'arõ hagwã.
—Eha'arõ ranhe katu erejapo vai hagwã upe yvy-rehe ygwasu-rehe yvyra kwéry-rehe
ave. Eha'arõ ranhe katu. Orohai ranhe-ta oromoĩ-vy Nhandejáry reroviaha kwéry syva-
rehe ojekwaa hagwã. Oromoĩmba rire ae kuri ejapo vai, he'i Nhandejáry rembigwái
yvytugwasu jokoha kwéry-pe.*
4 Upe he'i rire ae katu ahendu-ma mbovy pa oĩ upeixagwa isyva-rehe Nhandejáry re'ýi
ojekwaa hagwã omoĩ va'e oĩ. Ahendu-ma cento cuarenta e quatro mil-ma oĩ. Entéro
Israel ra'y re'ýi kwéry rehegwa va'e gwive omoĩ heta.
5 Omoĩ doze mil meme hese kwéry. Omoĩ doze mil Judá re'ýi kwéry rehegwa va'e syva-
rehe omoĩ. Doze mil Rúben re'ýi kwéry rehegwa va'e syva-rehe ave omoĩ. Doze mil Gade
re'ýi kwéry rehegwa va'e syva-rehe ave omoĩ.
6 Doze mil Aser re'ýi kwéry rehegwa va'e syva-rehe ave omoĩ. Doze mil Naftali re'ýi
kwéry rehegwa va'e syva-rehe ave omoĩ. Doze mil Manassés re'ýi kwéry rehegwa va'e
syva-rehe ave omoĩ.
7 Simeão re'ýi kwéry rehegwa va'e syva-rehe ave omoĩ doze mil. Levi re'ýi kwéry
rehegwa va'e syva-rehe ave omoĩ doze mil. Issacar re'ýi kwéry rehegwa va'e syva-rehe
ave omoĩ doze mil.
8 Doze mil Zebulom re'ýi kwéry rehegwa va'e syva-rehe ave omoĩ. Doze mil José re'ýi
kwéry rehegwa va'e syva-rehe ave omoĩ. Doze mil Benjamim re'ýi kwéry rehegwa va'e
syva-rehe ave omoĩ. Doze mil meme omoĩ. Heta voi Nhandejáry re'ýi ombojekwaa
hagwã omoĩ va'ekwe isyva-rehe.

Opy'a potĩha-rami ao morotĩ-my onhemonde va'e oĩ okwa-vy Nhandejáry rovagwy-py

9 Upe rire ae ahexa heta eta onhomboaty va'e. Onhemboheta verei okwa-vy ndikatúi
hagwã avave oipapa íxupe kwéry. Opa opa rupigwa yvy oho va'e-rupigwi ou va'ekwe
hikwái. Gwetã gwetã rupigwa ou va'ekwe hikwái. Gwembypye pye-gwi ou va'ekwe
hikwái. Opa opa kente ambue mbue kwéry rehegwa ou va'ekwe hikwái. Nhe'ẽ ambue
mbue-py onhe'ẽ va'e kwéry ave ou va'ekwe hikwái. Mburuvixagwasu gwapy haty
rovagwy-py, Ovexa Ra'y ramigwa va'e rovagwy-py onhembo'y joa okwa-vy. Oao morotĩ
reheve oĩ hikwái upe-py. Ha entérove pindo rakãgwe opo-py ogwereko joa reheve hikwái.
10 —Tupã Nhandejáry katu ogwapy oĩ-vy mburuvixagwasu gwapy haty ári.
Ha'e katu Nhane Resendeha voi.
Ovexa Ra'y ramigwa va'e Nhane Resendeha voi,
he'i oporahéi hatã okwa-vy.
11 Ha entéro Nhandejáry rembigwái yváy pygwa va'e onhembo'y joa oĩ-vy hikwái
Nhandejáry gwapy haty jere-rehe. Upe mburuvixa kwéry va'e gwive ojere joa ave hese
hikwái. Upe irundy Nhandejáry apyka jere-rehe oiko va'ety gwive ojere joa ave hese
hikwái. Ha onhesũ joa okwa-vy henonde-py ojeayvy-ma Nhandejáry-pe omboete etereigwi.
12 —A-rami toiko,
ho'e-vy.
—Terenhemomba'egwasu katu ore-vy ore Járy,
he'i joa omboete ete tee-vy íxupe.
—Orombotuvixa ete voi nde-vy.

* **7:2-3** Ez 9.4

Nde ne arandu tee va'e voi nde.
Orotima tima meme va'erã voi nde-vy.
Oromoherakwãgwasu va'erã nde réry.
Nde pu'aka tee-ma va'e voi nde,
he'i íxupe.
—Ne mbaraete tee va'e voi nde.
Upéixa oro'e meme va'erã ne mboete tee-vy
erepa e'ỹ reheve oromboete tee-vy oro'e nde-vy.
Nde ore Járy tee va'e.
A-rami toiko meme,
he'i oporahéi joa imboete-vy hikwái íxupe.*

13 Upéi peteĩ mburuvixa oporandu xe-vy:
—Ereikwaa tipo ki-gwi pa ou ra'e pa ko'ã va'e kwéry ijao morotĩ va'e? he'i xe-vy. —Ereikwaa tipo kiva'e kwéry ko'ã va'e? he'i xe-vy oporandu-vy.
14 Ha xe katu ha'e íxupe:
—Ndaikwaái voi xe. Nde ae, ne mburuvixa va'e ereikwaa ra'e, ha'e íxupe.
Upe-ma ramo he'i jevy xe-vy:
—Ko va'e kwéry ohasa asy puku va'ekwe jepe ojerovia joty upe Ovexa Ra'y ramigwa va'e-rehe. Gwugwy apyte-py omano va'ekwe-gwi ha'e omboykepa íxugwi kwéry hembiapo vaikwe gwive. Opy'a potĩha rexa uka-vy omonde-ma hikwái oao morotĩ.*
15 Upéixa-gwi onhembo'y joa hikwái Tupã Nhandejáry gwapyha rovagwy-py. Áry-rupi, pyhare peve nosẽ mo'ãi hikwái Nhandejáry renda-gwi. Hemimbota ojapo meme hikwái íxupe omboete-vy. Upe mburuvixagwasu gwapy haty ári ogwapy va'e onhangareko porã ete hese kwéry. Indive oĩ-gwi ndojehu mo'ãi mba'eve íxupe kwéry.
16 Ndaivare'a mo'ãvéi-ma va'erã. Ndaijy'uhéi mo'ãvéi-ma va'erã. Nonhanduvéi-ma va'erã íxupe kwéry kwarahy haku eterei va'e terã ambue haku va'e.*
17 Pe Ovexa Ra'y ramigwa va'e mburuvixagwasu gwapy haty mbyte-py oĩ va'e onhangareko va'erã hese kwéry. Herekwa onhangareko porãha-rami gwymba-rehe ogweraha va'erã íxupe kwéry omboy'u hagwã upe yvu nhane moingove va'e-py, nhande py'apy pygwarã. Ha Tupã Nhandejáry oikyty va'erã íxupe kwéry hesay.*

8

Ipahagwe oipe'a jevy kwatia-gwi imbojapyre

1 Upe Ovexa Ra'y ramigwa oiko va'e oipe'a jevy kwatia-gwi imbojapyre ipahagwe va'e. Oipe'a-ma ramo onhekirirĩmba yváy pygwa kwéry. Meia hora-rupi enterove va'e okirirĩmba voi okwa-vy.
2 Upe rire ahexa sete yváy pygwa Nhandejáry rembigái Tupã Nhandejáry rovagwy-py onhembo'y oĩ-vy va'e. Ahexa jave peteĩ teĩ mimbygwasu ome'ẽ-ma íxupe kwéry.
3 Upéi ambue va'e yváy pygwa Nhandejáry rembigwái ou ave. Onhembo'y oĩ-vy nhemboete haty renonde-py. Opo-py ogwereko ouro-gwi ijapopyre hyakwã porã va'e ryru. Ha ome'ẽ íxupe heta eta hyakwã porã va'e.
—Ko hyakwã porã va'e embojehe'a Nhandejáry re'ýi remimbojeupikwe ndive. Opa rupigwa Nhandejáry-rehe ojerovia va'e ombojeupi upi onhe'ẽ Nhandejáry-pe. Upe hemimbojeupikwe oĩ-ma mburuvixagwasu gwapy haty rovagwy-py. Nhemboete haty ári oĩ-ma Tupã Nhandejáry re'ýi remimbojeupikwe. Embojehe'a katu hemimbojeupikwe ko hyakwã porã va'e ndive, he'i íxupe.

* **7:12** Ap 4.8-11; 5.9-14; 11.16-18; 19.1-4 * **7:14** Dn 12.1; Mt 24.21; Mc 13.19 * **7:16** Is 49.10 * **7:17** Sl 23.2; Is 25.8

4 Ombojehe'a ojóehe rire ipo-gwi osẽ oho-vy hyakwã porã va'e ratatĩgwe ojeupi ogwahẽ hagwã oho-vy Nhandejáry-pe. He'ýi remimbojeupikwe ndive onhehetũ uka hagwã ogwahẽ oho-vy íxupe.
5 Upéi katu upe yváy pygwa Nhandejáry rembigwái omohynyhẽ jevy upe ouro-gwi ijapopyre hyakwã porã va'e ryrukwe. Oipe'a tata nhemboete haty-gwi ha omohynyhẽ hyakwã va'e ryrukwe. Upéi onhohẽmba jevy yvy-py oitypa tata yvy-py. Upe-ma ramo osunu sunu hyapu ijayvu hatã joa ave. Overa vera hatã atã ave. Hatã atã ave oryrýi yvy.*

Gwemimbygwasu ombopu peteĩ teĩ Nhandejáry rembigwái marány kwéry oity uka-vy

6 Upe-ma ramo upe Nhandejáry rembigwái yváy pygwa va'e opo-py meme ogwereko hikwái gwemimbygwasu ombopu va'erã-rami teĩ ogwereko hikwái opo-py. Sete meme ogwereko hikwái gwemimbygwasu ombopu va'erã hikwái.
7 Upéi upe ombopu ypy va'e ombopu gwemimbygwasu. Ombopu ramo ho'a-ma amandáu, tata ave tugwy reheve ojepe'a ho'a oho-vy yvy-rupi. Okái yvy. Terça parte okái. Imbohapy hapyha yvyra máta hakã reheve okái. Kapi'ipe ohapypa ave. Upéixa Nhandejáry ombou uka marány íxupe kwéry.*
8 Upe rire joty Nhandejáry rembigwái mokõiha ombopu jevy gwemimbygwasu. Upéi ombopu rire joty gwemimbygwasu yvyatyrusu ramigwa tata reheve onhemombo ygwasu hembe'y e'ỹ va'e-py. Upéi ho'a rire upe yvyatyrusu tata reheve haimete rei y mbyte gwive ogwahẽ tugwy. Imbohapy hapyha ave tugwy ramo oiko.
9 Haimete omanomba vixo ygwasu hembe'y e'ỹ va'e gwy-py okwa va'e kwéry. Terça parte omano. Omano ave ogwata va'e kanoagwasu-py. Heta omano. Imbohapy hapyha ave omano. Hyrukwe reheve onhembyaipa. Upéixa Nhandejáry ombou uka jevy marány íxupe kwéry.
10 Upéi katu Nhandejáry rembigwái mbohapyha ombopu jevy gwemimbygwasu. Ombopu-ma ramo gwemimbygwasu katu, ho'a yváy-gwi jasytata hendy va'e. Tata rendy-rami ho'a. Ysyry-rupi meme ho'a. Yvu-py meme ave ho'a. Imbohapy hapyha-rupi ho'a.*
11 Ho'a va'e renda renda omboro. Jasytata hendy va'e ho'a ramo onhembohéry iro va'e. Ho'a ramo y-py omboropa-ma y. Ijy'uhéi va'e gwive hoy'u ramo ojuka íxupe kwéry. Heta heta voi omano oy'u va'e. Upéixa Nhandejáry ombou uka jevy marány íxupe kwéry.
12 Upéi Nhandejáry rembigwái inhirundyha ombopu jevy gwemimbygwasu. Ombopu jevy-ma jave katu ombogwe-ma kwarahy rendy, jasy rendy, jasytata rendy ave. Terça parte ombogwe-ma íxugwi. Upéa-gwi nahendyvéi-ma imbohapyha kwarahy, jasy, jasytata ave. Upéa-gwi áry ramo imbohapyha va'e ndohesapevéi-ma kwarahy. Pyhare ramo imbohapyha ndohesapevéi-ma ave jasy, jasytata reheve. Upéixa Nhandejáry ombou uka jevy marány íxupe kwéry.*
13 Upéi katu ahexa oveve ramo yváy-rehe tagwatogwasu. Yváy mbyte-rehe oveve jave ahendu hatã hatã onhe'ẽ omombe'u-vy:
—Amboasy voi, amboasy voi, amboasy voi. Omomytu e'ỹmba-ta yvypóry, he'i. —Ohendu ramo upe mbohapy hemimbygwasu ne'írã vyteri ombopu va'e omomytu'e'ỹmba-ta yvypóry, he'i.

9

1 Ko cincoha Nhandejáry rembigwái yváy pygwa va'e ombopu gwemimbygwasu. Upe jave ahexa jasytata ramigwa ho'a voi nipo araka'e yváy-gwi. Yvy-py ho'a-ma araka'e. Upéa katu onheme'ẽ íxupe peteĩ imboty teeha chave ramigwa yvykwarusu ijapyre'ỹ va'e onhehekoenda'o jevy hagwã.

* **8:5** Lv 16.12; Ez 10.2; Ap 11.19; 16.18 * **8:7** Êx 9.23-25 * **8:10** Is 14.12 * **8:12** Is 13.10; Ez 32.7; Jl 2.10

2 Ha oipe'a-ma ramo upe yvykwarusu ijapy e'ỹ va'e rokẽ íxugwi osẽ-ma tatatĩrusu
tatakwagwasu-gwi osẽ va'e ramigwa tatatĩrusu. Upe yvykwarusu ijapy e'ỹ va'e ratatĩgwe
ojereroyvate oho-vy. Kwarahy rova-py oho-ma omopytũmba hagwã. Ndohesapevéi-ma
kwarahy. Aragwy opa-ma omopytũmba-ma ave.
3 Tatatĩrusu pa'ũ-gwi osẽ-ma tukukaru marány. Ogwejy-ma ko yvy-rehe. Ome'ẽ ave
íxupe gwĩ tukukaru-pe oporojopi hagwã opykõi-py japeusagwasu-rami joty.*
4 He'i ave gwĩ tukukaru-pe ani hagwã ombyai gwĩ hogwe rovy va'e, ani hagwã ombyai
yvyra máta ave, ani hagwã ombyai oime raẽ va'e temitỹgwe, omoingo asy hagwã ae gwĩ
kente kwéry ogwereko e'ỹ va'e Nhandejáry Tupã rembihaikwe osyva-rehe.*
5 Ndojuka mo'ãi jepe gwĩ kente kwéry-pe ombohasa asy-ta ae íxupe kwéry. Cinco jasy
peve upe mba'asy hasy arã japeusa nhande jopi hagwe-rami.
6 Upe cinco jasy jave kente kwéry he'i arã, “Amanose-ma voi xe” he'i rei arã ójehe. Ha
nomano mo'ãi va'erã voi. Oheka arã omano hagwã mo'ã. Ndojohúi arã omano hagwã.
Omanose asy ramo jepe, nomanói va'erã voi. Okanhy arã íxugwi imanoharãgwe.*
7 Aipo ramo tukukaru katu ijehexa kavaju-rami onhorairõ hagwã-py oho va'e. Hova
anheĩ-rami voi kwimba'e rova, ijegwaka katu anheĩ-rami ave ouro-gwi ijapopyre.*
8 Ha inhakã ragwe kwéry katu ha'ete voi kunha akã ragwe ipuku. Hãi katu ha'ete voi
jagwaxaygwasu rãi-rami etei.*
9 Ipyti'a kwéry-rehe oĩ va'e anheĩ-rami voi hatã va'e ijukaharãgwe jepe ndojukái arã voi
íxupe. Ipepo kwéry hyapupa voi oje'ói-vy hikwái. Anheĩ-rami voi onhorairõ hagwã-py
oho va'e-rami heta heta voi carroça reheve kavaju kwéry reheve ave ohoha-rami voi
hyapupa voi ipepo kwéry.*
10 Japeusa-rami voi hugwái pykõi. Ipykõi joja-gwi kente kwéry-pe omoingo asy-vy arã
cinco jasy peve.
11 Nhandejáry rembigwaikwe opyta huvixa ramo íxupe kwéry. Upe va'e yvykwarusu
ijapy e'ỹ va'e-rehe onhangareko va'e. Hebreu kwéry nhe'ẽ-py katu héry, “Abadom”
ha grego kwéry nhe'ẽ-py katu héry, “Apoliom” ha nhane nhe'ẽ-py héry voi, “Mba'e
Mbyaihaty”.
12 Peteĩ yvypóry momytu'e'ỹha ohasa-ma. Ndopái joty mba'e rasy yvypóry-pe. Oĩve joty
mokõi imomytu'e'ỹha kwéry.
13-14 Ombopu-ma ramo gwemimbygwasu seisha Nhandejáry rembigwái yváy pygwa
va'e, ahendu ave íxupe omombe'u va'e. Tupã Nhandejáry renonde-py oĩ nhemboete
renda ouro-gwi ijapopyre. Hugwa joja va'e pa'ũ-gwi ahendu upe onhe'ẽ va'e. Omombe'u
upe Nhandejáry rembigwái gwemimbygwasu seisha va'e-pe.* He'i íxupe:
—Tereho katu ysyrygwasu Eufrates héry va'e-py. Irundy ne irũgwe onhenhapytĩha-py
ekwa katu ejora íxugwi kwéry oho hagwã, he'i Nhandejáry rembigwái-pe.
15 Upe rire ojora íxugwi kwéry onhenhapytĩ hagwe-gwi. Ojepoi-ma ramo oho ojukapa
ete hagwã heta kente kwéry-pe. Imbohapy hapyha-pe ojuka moko mokõi opyta hagwã.
Ha'e kwéry onhembosako'i va'ekwe upe áry ramogwarã. Upe Nhandejáry omboypy
hagwe óra-py onhembosako'i ojuka hagwã mbohapyha kente kwéry-pe.
16 Ahendu ave onhendu ramo kavaju heta eta reheve ou va'e. Duzentos milhões ou
va'e.
17 Xe rembiexa uka ahexa ramo kavaju ári kwimba'e kwéry ogwereko hikwái ipyti'a
resaupa-rehe oĩ va'e. Oĩ tata rendy ramigwa pytã va'e. Oĩ hovyhũ va'e. Oĩ ave hesa'yju
va'e. Ahexa kavaju inhakã jagwarete akã-rami meme. Ijuru ryepy-gwi osẽ tata rendy,
tatatĩ ave. Hesa'yju ita rendy omboykupa va'erã osẽ ave ijuru ryepy kwéry-gwi.

* **9:3** Êx 10.12-15 * **9:4** Ez 9.4 * **9:6** Jó 3.21 * **9:7** Jl 2.4 * **9:8** Jl 1.6 * **9:9** Jl 2.5 * **9:13-14** Êx 30.1-3

18 Upe tata, tatatĩ, hesa'yju va'e ave katu ojuka heta heta va'e-pe. Mbohapyha katu
yvypóry oikove va'e gwive. Imbohapy hapyha-pe ojuka paete upe osẽ va'ekwe kavaju
ramigwa juru ryepy-gwi.
19 Gwugwái-gwi, ojuru ryepy-gwi ave imbaraete oporojuka-vy. Hugwái katu ha'ete gwĩ
mbói oakã rehevegwa. Ha upe va'e-py gwĩ kavaju kwéry ombohasa asy entéro yvypóry
kwéry-pe. Upéa-rehe ojuka heta eta va'e-pe. Imbohapy hapyha ojuka meme. Peteĩ teĩ
ojuka. Mokõ mokõi mate ndojukái.
20 Ha upe opyta va'ekwe ndogwerovái joty gwekoha kwéry. Hapixa kwéry ohasa asy
omano hagwã jepe ha'e kwéry ndogwerovái joty gweko vaiha. Ojapo joty Nhandejáry
remimbota e'ỹ. Omboete joty tupã ra'anga-pe. Omboete joty ave anháy kwéry-pe ha
entéro gwĩ tupã ra'anga ojejapo va'ekwe. Ouro-gwi ojejapo va'ekwe, prata-gwi ave.
Oĩ ave ojapo va'e bronze-gwi, oĩ ojapo va'e ita-gwi, yvyra-gwi ave ojapo tupã ra'anga
omboete hagwã. Gwĩ tupã ra'anga mba'eve ndohexáiry va'e, mba'eve nohendúiry ave,
ndogwatáiry ave. Upe va'e kwéry-pe omboete hikwái.*
21 Ndohejáiry gweko tujakwe. "Amboasy xe rembiapo vaikwe" nde'iry. Oporojuka
va'e, "Ndaporojukavéi-tama ãy" nde'íry joty ave ójehe. Mohãy ojapo va'ekwe ave,
"Ndajapovéi-tama mohãy avave-rehe" nde'íry joty voi ójehe. Kunha ikwimba'ese va'e,
kwimba'e ikunhase va'e heko vai-gwi ndogwerovái joty gwekoha. Imonda va'e, "Ãy
naxe mondavéi-tama" nde'íry ave ójehe. Nomboasýiry gwembiapokwe oheja hagwã.

10

Ãy katu João Nhandejáry rembigwái va'e omombe'u jevy gwembiexagwe

1 Upe ramo ahexa jevy Nhandejáry rembigwái yváy pygwa imbaraete va'e ogwejy
ou-vy ramo yváy-gwi. Araigwasu pa'ũ-my ogwejy yváy-gwi. Oakã-rehe ogwereko jy'y.
Gwova-rehe katu ohexa uka xe-vy ramo kwarahy rendy vérami omimbi porã. Aipo ramo
hetyma katu tata rendy opu'ã va'e-rami etei.
2 Upe va'e katu opo-py ogwereko peteĩ kwatia ohapype'a hereko-vy. Omoĩ ave peteĩ
opy ygwasu hypyete va'e ári. Ipy oakatúa kotygwa va'e omoĩ ygwasu hypyete va'e ári.
Ha ipy ijasu kotygwa katu omoĩ yvy mbyte-py.
3 Upe-gwi osapukái. Osapukái hatã voi ko jagwaxaygwasu okororõha-rami voi osa-
pukái. Upe-ma ramo osapukái hatã-ma ramo, ahendu sete hyapu va'e. Peteĩ teĩ hyapu
jevy íxupe.
4 Hyapu ramo nhe'ẽ vérami ahendu inhe'ẽ. Upe va'e ahendu ramo, "Tamoĩ kwatia-
rehe" ha'e xejéupe. Amoĩ-tama ramo, yváy-gwi onhe'ẽ va'e xe-vy ahendu he'i va'e:
—Ani eremoĩ teĩ kwatia-rehe. Ehendu porã rei katu. Ani eremoĩ teĩ, he'i xe-vy.
5-7 Upe rire katu upe kwatia ogwereko va'ekwe opo-py ha omoĩ va'ekwe peteĩ opy
ygwasu hypyete va'e ári ha peteĩ opy ave omoĩ yvy mbyte-py he'i:*
—Nhandejáry Tupã tee va'e réry-py anhetegwa mate amombe'u-ta nde-vy, ho'e-vy
opo akatúa omopu'ã yváy pyte-koty. —Nhandejáry Tupã opa e'ỹ va'e voi. Ha'e voi
hembiapokwe voi va'ekwe ygwasu, áry, yvy, yvypy-pe ave ojapo ave. Yvy arigwa hem-
biapokwe joty ave. Áry pygwa ha'e hembiapokwe ave. Ygwasu pygwa hembiapokwe
ave. Amombe'u jevy-tama xe ãy anhete teegwa voi. Ndahi'arevéi-tama Nhandejáry
remimombe'ukwe oiko hagwã. Ombopu vove hembigwái seteha gwemimbygwasu
jahexa va'erã ãy jahexa-tama. Upe-ma ramo ae Nhandejáry Tupã ojapo-ta entéro
gwembiaporã gwive. Yma gwembiaporã onhongatu araka'e. Upéi gweminhongatu
araka'e omombe'u oikwaa ukave kave hagwã onhe'ẽ-py omombe'u va'ety kwéry-pe.
Gwembigwaa ukakwe upe gwembigwái kwéry-pe ãy katu ojapo-ta Nhandejáry Tupã,
he'i.

---

* **9:20** Sl 115.4-7; 135.15-17; Dn 5.4 * **10:5-7** Dn 12.7

8 Upe onhe'ẽ va'e xe-vy yváy-gwi onhe'ẽ jevy xe-vy. Ãy onhe'ẽ-vy he'i:
—Ekwa katu eipe'a ipo-gwi opo-py ogwereko va'e kwatia ohapype'a hereko-vy va'e. Upe Nhandejáry rembigwái omoĩ va'e peteĩ opy ygwasu hypyete va'e ári ha peteĩ yvy-py upe va'e-gwi eipe'a ohapype'a ogwereko va'e kwatia, he'i.
9 Aha upe Nhandejáry rembigwái renda-py. Ajerure íxupe kwatia-rehe ha ome'ẽ xe-vy. Ome'ẽ jave he'i xe-vy:
—Eipyhy eraha eremokõ hagwã ko kwatia nhe'ẽ. Nde rye-py iro arã ko kwatia eremokõ rire. Nde juru-py ae katu ei ryapi-rami voi arã, he'i.*
10 Aipo ramo aha-ma katu aipyhy ipo-gwi upe kwatia nhe'ẽ. Aipyhy rire amoĩ xe juru-py ha amokõ. Xe juru-py ei ryapi-rami voi. Xe ryepy-py iro voi.*
11 Upe-ma ramo he'i xe-vy okwa-vy:
—Tekotevẽ eremombe'u hetave Tupã Nhandejáry nhe'ẽ eremotenonde hagwã heta eta oikove va'e-rehe. Ojehu va'erã rekorã eremombe'u mbe'u hagwã tenonderã. Entéro kente kwéry ambue mbue opa rupigwa-rehe gwive. Gwetã gwetã rupigwa-rehe gwive, nhe'ẽ ambue mbue-py onhe'ẽ va'e-rehe gwive ave, mburuvixagwasu kwéry-rehe ave tekotevẽ eremombe'u mba'éixa pa ogwereko-ta Nhandejáry íxupe kwéry, he'i xe-vy okwa-vy.

11

Mokõi Nhandejáry nhe'ẽ mombe'uha rehegwa nhe'ẽ

1 Upe rire katu ome'ẽ-ma xe-vy peteĩ yvyra ramigwa. Upe yvyra jaikwaahaty óga mbovy pa ipukukwe ha mbovy pa ipekwe ave. Upéa ome'ẽ ramo he'i xe-vy:
—Ekwa katu tereipapa upe Nhandejáry-pe omboete haty pukukwe. Ha nhemboete haty ave. Upe-py kwimba'e omboete va'e ave eipapa kuri.*
2 Upe Nhandejáry-pe omboete haty-py hoka ani kuri ereipapa. Oĩ ae arã opyrũ va'erã upe-py ojerovia e'ỹ va'e Nhandejáry-rehe. Opyrũ arã imoingoasy-vy tetã marangatu-rehe quarenta e dois jasy peve.*
3 Amondo-ta mokõi xe nhe'ẽ mombe'uharã yvypóry kwéry oikwaa hagwã gwekoje-javykwe. Xe remimondo onhemonde va'erã ovy'are'ỹ va'e ao-py, "Nhandejáry ndovy'ái voi ra'e xe-rehe, xe rembiapo vaikwe-rehe ra'e" he'i hagwã hexaháry. Xe nhe'ẽ-py onhemonhe'ẽ va'erã yvypóry kente kwéry-pe. Mbohapy ro'y seis jasy peve omombe'u va'erã xe rehegwa nhe'ẽ, he'i Nhandejáry-gwi onhe'ẽ va'e.
4 Upe mokõi va'e-rehe Nhandejáry he'i, "Mokõi oliveira rakã ramigwa" "Mokõi tataendy'y ramigwa ave" he'i hese. Tupã Nhandejáry yvy Járy tee va'e rovagwy-py onhembo'y-ma oĩ-vy upe mokõi inhe'ẽ mombe'uha. Ha'e kwéry omombe'u-ta inhe'ẽ mbohapy ro'y seis jasy peve.*
5 Ha ndaikatúiry avave ombohasa asy íxupe kwéry. Ombohasa asyse ramo jepe ha'e kwéry ojehepy va'erã. Ijuru ryepy-gwi osẽ arã tata ramigwa omohundi hagwã hese ija'e'ỹ va'e kwéry-pe. Upéixa voi omano va'erã hese ojapo vaise va'e.
6 Nhandejáry oipytygwõ arã íxupe kwéry, omombaraete va'erã íxupe kwéry. Omombe'u mbe'u jave Nhandejáry nhe'ẽ, ipu'aka va'erã ama-rehe. Oipota ramo, ndokýi va'erã. He'i ramo y-gwi oikopa hagwã tugwy ramo oiko ave va'erã tugwy ramo. Ombohasa asyse ramo yvypóry, ombohasa asy ave va'erã opaixagwa mba'e rasy-py.*
7 Nhe'ẽ mombe'uha omombe'upa-ma ramo katu peteĩ mymba vaigwasu ete reko-poruha ojeupi arã yvykwarusu ijapy e'ỹ va'e-gwi. Ha onhorairõ arã upe mokõi Nhan-dejáry nhe'ẽ omombe'u va'ekwe ndive. Ipu'aka va'erã hese kwéry. Ojuka va'erã upe mokõi Nhandejáry nhe'ẽ mombe'uhare-pe.*

---

* **10:9** Ez 2.8-9 * **10:10** Ez 3.1-3 * **11:1** Ez 40.3 * **11:2** Lc 21.24 * **11:4** Zc 4.3,11-14 * **11:6** 1 Rs 17.1; Êx 7.17-19 * **11:7** Dn 7.3,21; Ap 13.5-7; 17.8

8 Ojuka rire hetekwe opyta rei arã tape-rehe, jegwata haty-rupi rei ho'a arã oĩ-vy.
Hetekwe opyta ave arã upe tetã-my Nhandejáry Hesu Cristo rete ojehupi hagwe-py.
Sodoma tetã mygwa hekoha vai va'e-rami, Egito tetã mygwa hekoha vai va'e-rami ave
upe tetã mygwa ave hekoha vai okwa-vy.*
9 Entéro yvypóry gwive entéro ijypye pye va'e gwive, entéro nhe'ẽ ambue mbue-py
onhe'ẽ va'e gwive, opa opa kente ambue mbue kwéry gwive ohexa katu katu arã upe
mokõigwa retekwe-pe. Upe-py oĩ arã hetekwe haimete irundy áry peve. Hetekwe katu
ndojatýi arã enterove ohexa hagwã.
10 Upe va'e, upe mokõi va'e omano rire entéro yvypóry ovy'apagwasu-ma va'erã
hikwái. Ovy'a ete rei-gwi gwemime'ẽ me'ẽ ome'ẽ arã okwa-vy ojóupe. "Nanhane
mbohasa asyvéi-ma upe mokõigwa nhe'ẽ mombe'uhatykwe. Hi'are eterei voi nhane
mbohasa asy asy va'ekwe. Nanhane mbohasa asyvéi-ma va'erã" he'i-gwi hese ovy'a
eterei arã hikwái.
11 Tupã Nhandejáry ae omoingove jevy íxupe kwéry, mokõigwa-pe. Ohasa rire mbohapy
áry larose jevy-ma ramo peteĩ yvytugwasu ou oipeju upe mokõigwa retekwe-pe. Oipeju
ramo upe mokõi va'e omano ete-ma va'ekwe opu'ã jevy-ma. Enterove ohexa. Ohexa-ma
ramo opu'ã jevy hexaháry onhemondýipa hexa-vy hikwái.*
12 Upe omano va'ekwe opu'ã rire, ohendu yváy gwigwa onhe'ẽ va'e ojéupe:
—Aipo ramo pejeupi katu, he'i íxupe, mokõigwa-pe.
Upe jave oma'ẽ hese okwa-vy. Oma'ẽ jave upe mokõigwa gwete reheve voi ojeupi-ma
oho-vy yváy-py. Araigwasu pa'ũ-my ojereroyvate-ma oho-vy upe mokõigwa. Hese ija'e'ỹ
va'ekwe jepe ohexa-ma ave iho ramo.*
13 Upe jave yvy oryrýi-ma. Heta eterei óga okuipa upe tetã-my. Yvy oryrýi-gwi heta óga
oity. Omopehẽgwe hẽgwepa voi heity-vy. Décima parte oity. Heta voi omano upe pygwa.
Sete mil omano yvy oryrýi eterei-gwi. Omano e'ỹ va'ekwe okyhyje paete-gwi omboete
joa Nhandejáry-pe. He'i:
—Nde tuvixa Tupã yváy pygwa, he'i joa hikwái omboete-vy íxupe.*
14 Mokõi yvypóry momytu'e'ỹha ohasa-ma. Ndopái vyteri joty mba'e rasy yvypóry
kwéry-pe. Oĩve joty peteĩ oporomomytu'e'ỹha pya'e ojehu va'erã.

Ombopu gwemimbygwasu Nhandejáry rembigwái yváy pygwa va'e seteha

15 Ombopu-ma ramo gwemimbygwasu Nhandejáry rembigwái yváy pygwa va'e
seteha, oĩ yváy-py onhe'ẽ hatã atã va'e. Oiko va'erã-rehe omombe'u hikwái:
—Ãy Nhandejáry Tupã oiko-ma yvypóry ruvixa ramo yvy-rehe. Ha'e oiko-ma mburu-
vixa ramo Cristo ndive. Ha'e oiko-ta mburuvixagwasu opa e'ỹ reheve, he'i Nhandejáry
rembigwái onhe'ẽ hatã-vy oiko va'erã-rehe.*
16 Upe jave upe vinte e quatro mburuvixa Nhandejáry renonde-py ogwapy okwa-vy
va'e ojesyva mboja joa yvy-rehe okwa-vy omboete eterei-vy Nhandejáry-pe.
17 He'i omboete-vy íxupe:
—Nde Tupã ore Járy voi nde.
Nde pu'aka tee va'e voi nde entéro mba'e-rehe.
Orotima tima nde-vy.
Yma va'ekwe nde.
Ko'ánga ete peve nde ha'e joty.
Ko'ánga katu eremoĩ-ma opamba'e nde pogwy-py.
Eregwahẽ-ma katu ãy enterovéa ruvixarã.
Erenhemomburuvixagwasu ete hagwe-rehe
orotima voi nde-vy,

* **11:8** Is 1.9-10 * **11:11** Ez 37.10 * **11:12** 2 Rs 2.11 * **11:13** Ap 16.18 * **11:15** Dn 7.14,27

he'i omboete joa-vy íxupe.
18 —Ãy ogwahẽ-ma nde áry erereko asy hagwã
enterovéa-pe hekoha vaikwe-rehe.
Upéa-rehe entéro tetã tetã mygwa kwéry ima'andupa hikwái.
Ãy ogwahẽ-ma nde áry ereme'ẽ hagwã hembiapokwe-rehe
gwĩ omano va'ekwe gwive hekorã.
Ãy ereme'ẽ-ta hembiapokwe repy
Ne rembigwái ramo oiko va'ekwe
Ne nhe'ẽ-py omombe'u va'ety kwéry-pe
Entéro nde re'ýi kwéry-pe gwive,
Nde-rehe ojerovia va'e-pe gwive,
entéro ne mboetehare-pe gwive,
gwĩ mburuvixa va'e-pe gwive,
ha gwĩ heko mirĩve va'e-pe ave
ereme'ẽ-ta hekokwe repy.
Ãy katu eremomba arã katu
gwĩ yvypóry kwéry-pe gweko vai-rupi oity uka va'ekwe-pe,
he'i hikwái Nhandejáry-pe omboete-vy.**
19 Upéi ojepe'a yváy-py oĩ va'e Nhandejáry-pe omboete haty rokẽ. Ikoty tee-py ojehexa hyru. Nhandejáry nhe'ẽ mokõi ita-rehe oĩ va'e ryru upe va'e. Ymagware nhane moingokwaa Nhandejáry irurã rehegwa nhe'ẽ ryru, “arca do acordo” héry va'e. Ojehexa jave overa vera voi osunu hatã-ma, hyapu atã atã voi oĩ-vy. Yvy katu oryrýi ha amandaugwasu ave ho'a-ma hese.*

12

Hexapyrã ojekwaa kunha, tejujagwagwasu ave rehegwa nhe'ẽ

1-2 Upéi ojekwaa jevy áry-rehe hexapyrã. Ogwerojahe'o kunha omemby rasy aigwe etereiha-rami. Upe kunha opyrũ jepe jasy-rehe. Ipy gwy-py opyta jasy. Ijegwaka ramo oĩ doze jasytata. Kwarahy rendy-py onhemonde. Imemby rasy aigwe rei-ma ramo ogwerojahe'o.**
3 Upéi ojekwaa jevy áry-rehe ambue hexapyrã jevy. Osẽ ave áry-rehe tejujagwagwasu pytã va'e. Inharõ va'e voi upe tejujagwagwasu. Inhakã jojapa rei va'e voi upe va'e. Sete akã ogwereko va'e. Peteĩ teĩ oakã-rehe ogwereko ojegwaka. Heta ave upe va'e hatĩ. Dez voi hatĩ.*
4 Gwugwái-py oity yváy-gwi jasytata ko yvy-rehe. Mbohapy hapyha jasytata ombotyryry heity-vy. Upe kunha hyegwasu va'e oĩ upe-py. Tejujagwagwasu katu ho'use-ma imemby-pe. Ho'use-gwi oho-ma oha'arõ kunha imemby pota va'e-pe imemby-ma ramo ho'u-ma hagwã mo'ã imemby.*
5 Upéi oiko-ma imemby kunumi. Upe kunha memby katu oiko arã entéro va'e yvypóry ruvixarã. Opo-py ogwereko va'erã mburuvixagwasu tee mba'e hierro-gwi ijapopyre enterove oikwaa hagwã ipogwy-py oiko arã entéro kente kwéry hemimbota e'ỹ avave ndojapói hagwã. Ha oiko hagwe-py ndopytái joty upe mitã. Nhandejáry ogwerojeupi joty íxupe heraha-vy ombogwapy hagwã imoĩ-vy íxupe ondive oapykagwasu ári oypy-py.*
6 Nhandejáry Tupã omoĩ-ma voi upe kunha-pe kipy mapo oho hagwã opyta. Ha'e oho upe tekwaty e'ỹ-koty pono avave ohexa íxupe. Upe-py Nhandejáry onhangareko arã hese mbohapy ro'y seis jasy peve.

---

* **11:18** Sl 115.13 * **11:18** Ap 4.8-11; 5.9-14; 7.9-12; 19.1-4 * **11:19** Ap 8.5; 16.18 * **12:1-2** Gn 37.9 * **12:1-2** Mq 4.10 * **12:3** Dn 7.7 * **12:4** Dn 8.10 * **12:5** Is 66.7; Sl 2.9

7-9 Upéi katu oiko nhorairõgwasu yváy-py. Heta heta Nhandejáry rembigwaikwe
onhembohuvixa va'ekwe tejujagwagwasu-rehe. Ha ha'e kwéry onhorairõ joa okwa-
vy Nhandejáry rembigwái tee kwéry ndive. Nhandejáry rembigwái ruvixa, héry va'e
Miguel onhorairõ ave upe tejujagwagwasu ndive. Onhemombaraeteseve mo'ã tejujag-
wagwasu hembigwái kwéry ndive Nhandejáry rembigwái tee kwéry-rehe. Ha ipu'akase
mo'ã ramo jepe ndaipu'akáiry Nhandejáry rembigwái tee-rehe. Ndokwa porãvéi-ma
hikwái Miguel-gwi. Nhandejáry rembigwái kwéry-gwi ave. Upéa-rehe Nhandejáry oity
íxupe kwéry omondo-vy yvy-py. Tejujagwagwasu-pe, inhirũ kwéry ndive oitypa-ma
yvy-py imondo-vy. Tejujagwagwasu he'i anhaygwasu-rehe. Satanás he'i ave hese.
Hese joty mbói he'i ave. Upe mbói rekoporuha yma va'ekwe Eva amyrĩ-pe ombojejavy
va'ekwe. Ãy peve nhande kwéry-pe nhane mbotavyha voi nhane mbojejavy-vy upe
va'e. Upéa-rehe onhorairõ onhemombaraeteseve mo'ã hagwe-rehe Nhandejáry oity
íxupe kwéry. Anhaygwasu hembigwái kwéry ndive oity yváy-gwi. Oitypa-ma yvy-py
imondo-vy. Ndaikatuvéi opyta yváy-py hikwái. Nhandejáry katu oitypa-ma íxupe kwéry
yvy-py imondo-vy.**

10 Upéi katu ahendu jevy yváy-gwi onhe'ẽ va'e. He'i:

—Ãy katu Nhandejáry nhande rexakwaa rei-tama. Ou-ma Nhandejáry nhane resende-
harã. Nhandejáry Tupã ohexa uka-ma ipu'akaha oiko hagwã nhande ruvixarã. Ãy Hesu
Cristo ta'ýry peteĩmi oiko-ma mburuvixa ramo, ogwereko-tama opamba'e opogwy-py,
he'i. —Ãy nhane mombe'u vai vaihaty ndoikovéi-ma yváy-py, he'i. —Nhande re'ýi kwéry
omombe'u vaise va'ety Nhandejáry renonde-py oiko va'ekwe. Ãy katu ndoikovéi-ma
upe-py. Onhe'ẽ rei rei va'ekwe hese kwéry áry gwive pyhare peve omoĩ vaise rei va'ekwe
íxupe kwéry Nhandejáry-pe. Ãy katu ndoikovéi-ma yváy-py. Nhandejáry oity-ma imondo-
vy anhaygwasu-pe yvy-py.*

11 —Upe nhande re'ýi kwéry yvy-rehe oiko ramo va'ekwe onhembopu'aka va'ekwe
hese. Ojerovia tee-gwi Ovexa Ra'y ramigwa va'e-rehe ndojeréi joty íxugwi. Peteĩ teĩ
omoherakwã porã ave hesegwa nhe'ẽ. Ohasa asy asy jepe peteĩ teĩ nahakate'ỹi joty
va'ekwe gwekove-rehe. "Hesu omano va'ekwe ovexa ra'y-rami gwugwy apyte-py nhane
resende hagwã" omombe'u porã porã reheve peteĩ teĩ onhembopu'aka anhaygwasu-
rehe. Ohasa asy va'ekwe jepe omano peve va'ekwe Hesu reroviaha ipu'akave joty
anhaygwasu-gwi. Ndojeréi joty va'ekwe Hesu-gwi.

12 Upéa-rehe pevy'a katu peẽ peiko va'e yváy-py. Peẽ yvypóry kwéry ae katu pevy'are'ỹ
va'erã. Anhaygwasu ogwejy-magwi kuri yvy-py, ygwasu-py ave. Peẽ peime ha-py
ogwejy. Ãy opoxyha-rupi ogwereko-ta yvypóry kwéry-pe, ygwasu pygwa-pe ave. Ha'e
oikwaa-ma voi gwenonderã. Ndoiko puku mo'ãvéi-ma. Upe va'e-rehe ãy ha'e ipoxy
eterei-ma, he'i omombe'u-vy xe-vy.

13 Anhaygwasu oho-ma ramo yvy-rehe oho upe kunha imemby kunumi va'ekwe
rapykwéri ombohasa asy hagwã mo'ã íxupe. Tejujagwagwasu rekoporu-vy oho
hapykwéri.

14 Nhandejáry ae ohekokwaa jevy upe kunha-pe. Ombopepo íxupe oveve hagwã
tagwatogwasu-rami oho-vy tekwaty e'ỹ-my. Upe-py katu onhenhangareko-ta hese
mbohapy ro'y seis jasy peve pono mbói rekoporuha ohexa íxupe.*

15 Anhaygwasu katu ogwereko asyse mo'ã upe kunha-pe. Mbói ramo ojehexa uka
jave ojuru ryepy-gwi jepe ogwenohẽ y osyry va'e ramigwa ogwerosyry hagwã mo'ã upe
kunha-pe.

16 Ha ndogwerosyry ukáiry joty. Onhemboyvykwa y oho hagwã ha'e-py pono ogwahẽ
kunha-pe.

---

* **12:7-9** Dn 10.13,21; 12.1 * **12:7-9** Gn 3.1-6; Lc 10.18 * **12:10** Jó 1.9-11; Zc 3.1 * **12:14** Dn 7.25; 12.7

17 Ndohupitýi-ma ramo anhaygwasu kunha-pe ipoxy rei voi opyta-vy hese. Ndohupitýi-gwi íxupe oho ombohasa asy hagwã upe kunha re'ýi kwéry-pe. Gwĩ ojerovia va'e Nhandejáry-rehe, hemimombe'u ukakwe ojapo gwive anhete ha-py ojerovia va'e Hesu-rehe, hemimombe'ukwe-rupi oiko meme va'e-pe ombohasa asy hagwã oho.
18 Upéa-gwi tejujagwagwasu rekoporuha onhembo'y rei oha'arõ oĩ-vy ygwasu rembe'y-py.

13

Ojehexa uka mymba vaigwasu ohekoporu va'e

1 Upe jave ahexa ojehexa uka ygwasu-gwi ojeupi ou-vy peteĩ mymba vaigwasu ete ohekoporu ou va'e. Oakã reta reheve gwatĩ reta reheve ojehexa uka-ma ou-vy. Sete inhakã, dez hatĩ ave ogwereko. Peteĩ teĩ gwatĩ rakwa apy-rehe ogwereko jegwaka. Dez ogwereko jegwaka ogwereko peteĩ teĩ gwatĩ-rehe. Enterove rembiexarã ohai héry kwéry peteĩ teĩ syva kwéry-rehe. Héry kwéry omoĩ Nhandejáry-rehe he'i vaiha.*
2 Ojehexa uka upe va'e ta'yrãvasu ipini va'e-rami. Ipokwe urso po-rami. Ipykwe ave urso py-rami ave. Aipo ramo ijuru katu tuvixa jagwaxaygwasu juru-rami. Tejujagwagwasu rekopuru va'e katu ome'ẽ íxupe opu'akakwe oiko hagwã mburuvixa ramo. Ogwapy hagwã ijapykakwe-py omanda hagwã heta va'e-rehe.*
3 Ahexa ave peteĩ onhakã kytĩ va'ekwe, "Hasy ete ramo ndokweravéi-tama" he'i mo'ã upe hasy va'e-rehe. Ijukapyrãgwe voi ãy okwera jevy-ma ngatu. Entéro hexaháry katu opondera ndera hese oho-vy hupive.
4 Entéro omboete upe tejujagwagwasu rekoporuha-pe, ome'ẽ-ma kuri ipu'akakwe mburuvixagwasurã-pe. Upéa-rehe omboete íxupe hikwái. Omboete ave upe mymba vaigwasu ete rekoporuha-pe osẽ va'ekwe ygwasu-gwi. He'i omboete-vy:
—Ndaipóri ha'eixagwa imbaraeteve va'e, he'i rei omboete-vy íxupe. —Ndaipóri hese ipu'aka va'erã, he'i rei imboete-vy hikwái.
5 Aipo ramo tejujagwagwasu ome'ẽ mymba vaigwasu ete-pe opy'agwasu. Ombotuvixa ete íxupe onhe'ẽ vai vai hagwã Nhandejáry-rehe. Ombopu'aka ave íxupe oiko hagwã mburuvixagwasu ramo mbohapy ro'y seis jasy peve.
6 Oiko-ma kuri mburuvixagwasu ramo onhe'ẽ vai vai hagwã Nhandejáry-rehe, henda marangatu-rehe ave, entéro Nhandejáry-rehe ojerovia va'e gwive-rehe.*
7 He'i ave pe mymba vaigwasu ete-pe onhemomburuvixa hagwã entéro yvypóry kwéry-rehe. Hesu reroviaha kwéry gwive ipogwy-py jevy opyta hagwã. Ha Hesu reroviaha kwéry-pe orairõ va'erã voi ha ipu'aka ave arã hese kwéry. Enterove yvy ári oiko va'e gwive oiko arã ipogwy-py. Opa opa kente ambue mbue kwéry gwive, entéro ijypye pye va'e gwive, nhe'ẽ ambue mbue-py onhe'ẽ va'e kwéry gwive, opa opa-rupi yvy oho va'e rupigwa kwéry gwive oiko arã ipogwy-py.*
8 Omomba'egwasu arã íxupe okwa-vy hikwái. Gweko járy ramo ogwereko va'erã íxupe hikwái. Héry kwéry ndoikói joty Ovexa Ra'y ramigwa va'e kwatia nhe'ẽ-rehe. Ko yvy oiko e'ỹ mboyve nonhemoĩry va'ekwe kwatia-rehe héry kwéry. Entéro hekove tee ijapyre'ỹ reheve va'e réry oiko upe kwatia-rehe. Ha upe mymba vaigwasu ete-pe omboete va'e kwéry réry ndoikói voi upe kwatia-rehe.*
9 Ne aranduse va'e, ejeapysaka katu ko xe nhe'ẽ-rehe:
10 Oĩ preso omoĩ hagwã-py ojereraha va'erã. Nhandejáry oipotaha-rami ave ogweraha va'erã íxupe. Oĩ kyse puku-py omano va'erã. Nhandejáry oipotaha-rami ave ojuka va'erã íxupe. Upéa oikwaa-rehe Nhandejáry reroviaha ohasa asy ete jepe tekotevẽ ojesaupi meme gwekojáry-rehe anho mate onhembopy'agwasu hagwã ojerovia tee hagwã hese.*

* **13:1** Dn 7.17; Ap 17.3,7-12 * **13:2** Dn 7.4-6; Os 13.7-8 * **13:6** Dn 7.8,25; 11.36 * **13:7** Dn 7.21 * **13:8** Sl 69.28 * **13:10** Jr 15.2

11 Upe rire katu ojehexa uka-ma ovexa-rami ou va'e, mokõi hatĩ va'e, yvygwy-gwi osẽ va'e. Tejujagwagwasu-rami inhe'ẽ.
12 Mymba vaigwasu ete rekoporuha ombopu'aka íxupe imbaraete hagwã ave ome'ẽ íxupe. Hovagwy-py oiporu upe ipu'aka hagwe ombohesa rerova uka hagwã mymba vaigwasu-rehe yvypóry kwéry-pe onhembotuvixa uka hagwã enterovéa-pe. Upe mymba vaigwasu ete ojekutu va'ekwe omano-tama voi va'ekwe, upe ramo okwera jevy-ma. "Tupã Nhandejáry voi ra'e ipu'aka tee voi" he'i hagwã mo'ã hese oporombotavy-vy rei. Omomba'egwasu omomba'e tee hagwã íxupe.
13 Ojapo japo tembiexapyrã. Enterove rembiexarã-rupi ombogwejy jepe tata yvate áry tee-gwi ho'a hagwã yvy ári he'i hagwã hese hexaha kwéry, "Ipu'akave va'e voi nipo ra'e" he'i hagwã hikwái mymba vaigwasu ete-rehe.
14 Upéixa ojapo-ma ramo ombotavy voi yvypóry kwéry-pe omboete hagwã mymba vaigwasu ete ojehexa uka ranhe va'ekwe-pe. Mymba vaigwasu ete renonde-py ojapo meme mba'e hexapyrã opondera ndera hagwã hese hexaha kwéry. Ombotavy tavy rei voi oho-vy omombe'u ave entéro yvypóry-pe ojapo hagwã hemimboete ra'anga upe ojehexa uka va'ekwe ra'anga upe kyse puku-py ojekutu va'ekwe omano-tama oĩ-vy va'ekwe ha okwera jevy va'ekwe ra'anga. Ha upéixa oipota ojapo hagwã hikwái yvypóry kwéry.
15 Ipu'akaha-rupi joty omoingo upe ta'anga. Ome'ẽ íxupe hekoverã ave. Omonhe'ẽ uka ave ta'anga-pe. He'i hagwã: "Kiva'e po naxemboetéi va'e gwive omanomba va'erã" he'i onhe'ẽ-vy ta'anga. Ome'ẽ ave íxupe ojuka uka hagwã ójehe omboete e'ỹ va'e kwéry-pe.
16 Upe rire katu he'i enterove va'e-pe omoĩ hagwã ojehexa uka hagwã, "Xe ko mymba vaigwasu ete mboete teeha voi ko xe" he'i hagwã ójehe. Omoĩ arã osyva-rehe. Nomoĩry ramo osyva-rehe, opo akatúa apyape ári omoĩ va'erã. Enterove-pe omoĩ uka. He'i heko tuvixa va'e kwéry omoĩ hagwã, heko mirĩ va'e kwéry gwive omoĩ hagwã, imba'e reta reta va'e kwéry gwive omoĩ hagwã, iporiahu va'e kwéry gwive, ojejokwái va'e kwéry gwive, ojejokwái e'ỹ va'e kwéry gwive omoĩ hagwã ójehe kwéry.
17 Upe oikwaa ukaha ndaipóri hese va'e ndaikatúi mba'eve ojogwa. Ndaikatúi ave ojogwa gwemi'urã. Ndaikatúi oheka omba'apo hagwã. Ndaikatúi ave ovende mba'eve avave-pe. Ha oikwaa ukaha onhemoĩ hese va'e katu, ojapo gwembiaporã. Upe oikwaa ukaha mymba vaigwasu ete réry omoĩ hese. Nomoĩry ramo héry, ha'e ae inúmero omoĩ hese.
18 "Inúmero rei" he'i mo'ã arã hexaháry upe mymba vaigwasu ete kwaa ukaha-rehe. Inharandu porã va'e mante oikwaa porã arã mbava'e pa he'ise upe número réry rehegwa. Upéa número he'i kwimba'e réry-rehe. Seiscentos e sessenta e seis voi inúmero, mymba vaigwasu ete rekoporuha número voi.

14

Mborahéi pyahu oha'ã joa okwa-vy Nhandejáry remiresendekwe

1 Ãy katu ojehexa uka-ma Ovexa Ra'y ramigwa tee va'e gwugwy avyte-py omano va'ekwe. Ojehexa uka onhembo'y oĩ-vy ramo yvyatyrusu Sião héry va'e ári. Upe-py oĩ hendive heta heta va'e. Cento e quarenta e quatro mil oĩ hendive upe-py. Hendive oĩ va'e ogwereko joa osyva-rehe kwéry Hesu Cristo réry, Nhandejáry Tupã Hesu Cristo Ru réry ave ogwereko joa osyva-rehe hikwái.*
2 Ha yváy-gwi ahendu ave anheĩ-rami voi ygwasu vérami voi hyapu apu. Hatã hatã osunu ave. Hyapu voi oporahéi joa va'e nhe'ẽ. Ombopu joa okwa-vy isã reta reta va'e vérami inhe'ẽ ryapu.
3 Upéi heta eta oporahéi va'e Nhandejáry rembiporavokwe va'e oĩ Nhandejáry mbu-ruvixagwasu gwapy haty renonde-py. Irundy Nhandejáry apyka jere-rehe oiko va'ety

* **14:1** Ez 9.4; Ap 7.4; Ez 9.4; Hb 12.22; Ap 5.6; 7.4

renonde-py, vinte e quatro mburuvixa renonde-py ave onhembo'y oĩ-vy hikwái. Mborahéi pyahu oha'ã joa okwa-vy Nhandejáry mboete-vy. Ha'e kwéry mante oikwaa upe mborahéi pyahu. Ha outro kwéry ndoikwaáiry voi. Ha'e kwéry Nhandejáry-rehe ojerovia va'ekwe. Ogwerova va'ekwe gwekoha. Upe rire katu oiko marangatu va'ekwe Nhandejáry ndive. Nhandejáry oresende va'ekwe íxupe kwéry yvypóry pa'ũ-gwi.*

4 Ha'e kwéry karia'y omenda e'ỹ va'e onhemongy'a rei e'ỹ va'e voi. Upéixa ete Nhandejáry-pe voi oiko tekoha-rupi. Omoirũ meme va'ekwe Ovexa Ra'y ramigwa va'e-pe. Mamo oho ha-py, hendive voi oho meme. Nhandejáry oiporavo voi va'ekwe yvypóry apyte-gwi onhypyrũ hagwã ojéupe gwarã, ãy oho Nhandejáry re'yirã, Ovexa Ra'y ramigwa va'e re'yirã ave.

5 Heko porã meme va'e voi ha'e kwéry. Ijapu e'ỹ va'e voi ha'e kwéry. Ojejavy e'ỹ va'e voi ha'e kwéry. Ipy'a potĩ tee va'e voi ha'e kwéry. Ha'e kwéry mante voi oporahéi okwa-vy Nhandejáry-pe imboete-vy mborahéi pyahu oha'ã joa okwa-vy.*

Nhandejáry rembigwái yváy pygwa irundy va'e remimombe'ukwe

6 Upéi ahexa yváy mbyte-py Nhandejáry rembigwái ambue va'e. Ha'e omombe'u-ma Nhandejáry nhe'ẽ opa e'ỹ va'erã Hesu Cristo rehegwa nhe'ẽ porã. Ahexa yváy mbyte-rehe oveve jave onhe'ẽ va'e. Entéro yvypóry kwéry ohendu hagwã opa opa-rupi yvy oho va'e rupigwa gwive, opa opa kente ambue mbue kwéry rehegwa gwive, entéro nhe'ẽ ambue mbue-py onhe'ẽ va'e ramo jepe, entéro ijypye pye va'e gwive ohendu hagwã.

7 Hatã hatã voi onhe'ẽ he'i-vy:

—Pejerovia tee katu Nhandejáry Tupã-rehe, he'i. —Ha pemomba'egwasu tee katu íxupe. Tuvixagwasu tee va'e voi ha'e. Ãy katu hi'óra ogwahẽ-ma entéro yvypóry-pe ogwereko hagwã hembiapo apokwe-rehe. Pemboete tee katu yvy, yváy ave apohare-pe. Ojapo va'e ygwasu entéro yvu ysẽha gwive. Pemboete tee katu íxupe, he'i onhe'ẽ hatã-vy.

8 Upe rire ou jevy mokõiha Nhandejáry rembigwái yváy pygwa omombe'u-vy:

—Tekohagwe voi Babilônia tetãgwasukwe. Tekohagwe voi. Uva rykwere gwapixa-pe ho'u ukaha-rami ha'e omonga'u vérami va'ekwe tetã tetã rupigwa kwéry-pe heko vai-rupi ave oiko hagwã hikwái, he'i Nhandejáry rembigwái omombe'u-vy.*

9-10 Upe rire ou jevy mbohapyha Nhandejáry rembigwái onhe'ẽ ngatã ngatã reheve omombe'u-vy yvypóry kwéry-pe:

—Upe mymba vaigwasu ete va'e-pe omboete va'e gwive ohasa asy eterei va'erã. Ha'anga-pe omboete va'e gwive, héry omoĩ uka va'ekwe osyva-rehe gwive, héry omoĩ uka va'ekwe opoapy ape ári va'e gwive ohasa asy eterei va'erã. Nhandejáry ogwereko asy asy va'erã íxupe kwéry hekoha vaikwe-rehe. Marány upeixagwa ne'írã vyterĩ omoingo omondo va'erã íxupe kwéry. Onhembosako'i va'ekwe oity va'erã hese kwéry ogwereko asy asy-vy. Tata ita omboykupa reheve-py ombohasa asy va'erã upe mymbagwasu ivai ete va'e mboetehare-pe. Uva rykwere naimohe'ẽ pyréiry vérami iro va'erã íxupe kwéry hekoha. Ndohexakwaa mo'ãvéi íxupe kwéry Nhandejáry. Ovexa Ra'y ramigwa va'e rovagwy-py, hembigwái heko marangatu kwéry rovagwy-py ave ohasa asy ete arã voi okwa-vy.*

11 Upe tatatĩ oporombohasa asy va'e-gwi meme katu ojeupi arã. Upe-py ndoikói arã py'agwapy. Áry ramo pyhare ramo ave ndopytu'úi va'erã. Entéro mymba vaigwasu ete ha'anga ave omboetehare, hesegwa héry ogwereko va'ekwe gwive ohasa asy va'erã upe-py opa e'ỹ reheve.*

12 Upéa oikwaa-ma ramo Hesu reroviaha kwéry tonhembopy'a mbaraete uka va'erã katu Nhandejáry Hesu Cristo-pe ojehexa kwaa hagwã ojerovia teeha hese. Ojapo meme hagwã hemimombe'ukwe.

---

* **14:3** Ap 19.4-7 * **14:5** Sf 3.13 * **14:8** Is 21.9; Ap 18.2 * **14:9-10** Is 51.17; Gn 19.24 * **14:11** Is 34.10

13 —Ãy rire ae katu hetave ojuka arã Hesu reroviaha kwéry-pe. Upéixa ramo jepe ovy'a joty va'erã hikwái. Ehai katu upéa nde kwatia-rehe, he'i xe-vy yváy-gwi onhe'ẽ va'e.
Upéi ahendu ave Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e he'i:
—Anhete tee voi upe va'e nhe'ẽ. Ha'e kwéry opytu'u arã omba'apoha-gwi. Heko porã hagwe-rehe Nhandejáry ogwereko porãve arã íxupe kwéry yváy-py, he'i Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e omombe'u-vy xe-vy.

Ombopapa va'erãha áry rehegwa nhe'ẽ

14 Upéi ama'ẽ jevy ha ojehexa uka xe-vy arai morotĩgwasu ári ogwapy oĩ-vy peteĩ va'e kwimba'e. Nhande Ryke'y tee va'e voi nipo ra'e. Ogwapy ramo oĩ-vy ojegwaka ouro-gwi ijapopyre reheve. Opo-py temitỹgwe kytĩhaty haimbe va'e voi ogwereko.*
15 Upe rire katu peteĩ Nhandejáry rembigwái va'e osẽ Nhandejáry rendaty-gwi. Onhe'ẽ ngatã arai morotĩgwasu ári ogwapy oĩ-vy va'e-pe. He'i-vy:
—Ãy katu ogwahẽ-ma hi'óra ereipe'a hagwã temitỹgwe, he'i omondo onhe'ẽ íxupe. —Ãy ae ereiporu-tama ne mba'e kytĩhaty yvy-rehe temitỹgwe ereipe'a hagwã, he'i íxupe onhe'ẽ-vy.*
16 Upe-ma ramo onhepyrũ-ma oipe'a temitỹgwe upe ogwapy oĩ-vy va'ekwe arai morotĩgwasu va'e ári. Onhepyrũ-ma oipo'o-vy. Ha onhenhongatu ha-py ogwerahapa-ma. Upéixa ete voi ave ombojogweroaty va'erã ojéupe Nhandejáry entéro yvypóry kwéry-pe hembiapokwe pokwe-rehe ogwereko-vy.
17 Upe rire joty ojehexa uka xe-vy Nhandejáry rendaty yváy-py oĩ va'e. Íxugwi osẽ ramo Nhandejáry rembigwái ahexa jevy-ma. Ha'e ave ogwereko omba'e kytĩhaty opo-py.
18 Nhemboete haty rata-rehe onhangareko va'e osẽ ave gwenda-gwi. Onhe'ẽ ngatã-vy omba'e kytĩhaty ogwereko va'e-pe he'i hagwã:
—Eikytĩ katu uva hi'a inhapesã va'e hi'ajupa-ma kuri, he'i. Uva rehegwa-rami he'i íxupe.
19 Upe-ma ramo Nhandejáry rembigwái onhepyrũ omba'apo. Onhepyrũ oikytĩ-vy uva inhapesã-gwi. Oity-ma ngatu mba'e ryrugwasu-py ohumbiri hagwã uva inhami-vy. Upéixa ete uva rykwe ohumbiriha-rami Nhandejáry ogwereko asy va'erã hekoha vaikwe-rehe.
20 Ha mba'e ryrugwasu-py ohumbiri uva rykwere onhami hagwã. Upe mba'e ryrugwasu onhemoĩ va'ekwe tetã roka-py. Hykwere osẽ va'e-rami tugwy osẽ íxugwi. Heta eterei voi osyry oho-vy tugwy. Nhandejáry rerovia e'ỹha va'e kwéry rugwy katu ohumbiri onhami hagwe-gwi mombyry voi osyry. Osyry heta heta-ma voi oho-vy. Tugwy rei hygwasu-ma. Hypyve pyve oho-vy. Kavaju rendyvagwy peve ogwahẽ hypyve pyve oho-vy. Trezentos quilômetro peve tugwy osyry oho-vy. Mombyry voi tugwy osyry oho-vy.*

15

Nhandejáry pu'akaha heko porãha-rehe ave omboete voi íxupe yváy-py oime va'e kwéry

1 Ãy katu ojekwaa-ma hexapyrã áry-rehe. Ojehexa uka-ma oiko va'erã nhane mongy-hyjeharã voi ombou va'erã. Nhandejáry oiporavo sete gwembigwái kwéry pa'ũ-gwi ombou hagwã ko yvy-py marány kwéry ombohasa asy voi hagwã yvypóry kwéry-pe.
2 Xe-vy anheĩ-rami ygwasu hesakã va'e espéko ramigwa ave. Ijavyte-rupi katu oĩ tata endy endy ramigwa. Upe-py oĩ ipu'aka va'ekwe pe mymba vaigwasu ete va'e-rehe. Ha'anga rei imboetepyrãgwe nomboetéi va'ekwe. Nomoĩ ukái va'ekwe ójehe inúmero. Upe número mymba vaigwasu ete réry voi. Omano peve jepe nonheme'ẽ ukái joty va'ekwe upe número-pe. Número omoĩ hagwã hese nome'ẽi va'ekwe gwete.

* **14:14** Dn 7.13 * **14:15** Jl 3.13 * **14:20** Is 63.3; Ap 19.15

Onhemopyatã uka Nhandejáry Hesu-pe. Ha ko'ãy katu ojehexa uka-vy onhembo'y
okwa-vy ygwasu hesakã va'e espéko ramigwa va'e rembe'y-rehe. Ombopu ave okwa-vy
Nhandejáry Tupã ome'ẽ va'ekwe íxupe kwéry mba'epu isã reta va'e. Ombopu joa hikwái.
3 Oporahéi joa ave okwa-vy omboete hagwã Nhandejáry-pe. Nhane ramoigwasu
Moisés mborahéi oporahéi okwa-vy hembigwái. Ovexa Ra'y ramigwa va'e mborahéi
oha'ã joa okwa-vy.
Nde, nde tuvixa voi va'e
Nde ore Járy voi va'e
he'i oporahéi joa okwa-vy.
Nde nde pu'aka tee voi nde.
Entéro mba'e erejapo va'e voi nde.
Iporã porã voi avave voi
ndojapokwaáiry nde erejapoha-rami.
Nde erejejavy e'ỹ va'e,
Nde rekoha porã ete va'e voi nde.
Anhete voi nde.
Anhete teegwa voi ave nde.
Entéro yvypóry opa opa-rupi
yvy oho va'e-rupi va'e ruvixa va'e voi nde.*
4 Ndaipóri va'erã ne momba'egwasu e'ỹ va'e, ore Járy.
Noĩry arã ombotuvixa e'ỹ va'e nde réry.
Ne anho ete voi ne marangatu tee va'e.
Enterove tetã tetã mygwa kwéry gwive
ne mboete arã nde-vy anho mante.
Ne rembiapo porã porã
entéro va'e-pe ojehexa uka-gwi,
ne mboete arã.
Nde réry ohendu ramo
imandu'a porã arã nde-rehe ne mboete hagwã,
he'i oporahéi joa okwa-vy.*
5 Upe rire katu ahexa-ma onhokẽndavo ramo yváy pygwa oĩ va'e rokẽ. Ikoty tee tee-py
voi oĩ koty imarangatu ete va'e, Nhandejáry renda tee voi va'e.
6 Ha ahexa ramo osẽ osẽ hikwái oje'ói-vy Nhandejáry rendaty-gwi, ikoty marangatu
ete-gwi sete hembigwái yvypóry-pe ombohasa asyharã. Inhemondeha katu omimbipa
va'e, morotĩ porã voi va'e. Ndaipóri hese iky'a va'e. Ku'akwaha ramigwa ouro-gwi
ijapopyre ogwereko opyti'a-rehe hikwái.
7 Osẽ-tama hikwái oje'ói-vy ramo upe sete Nhandejáry rembigwái peteĩ va'e ome'ẽ íxupe
kwéry imba'e ryrurã ouro-gwi ijapopyre. Peteĩ va'e osẽ upe irundy Nhandejáry apyka
jere-rehe oiko va'ety pa'ũ-gwi osẽ ome'ẽ hagwã setegwa-pe imba'e ryrurã. Imba'e ryru
omohynyhẽmba marány-py ogwereko asy hagwã Nhandejáry hekoha vaikwe-rehe. Ha'e
oiko opa e'ỹ reheve.
8 Ohexa uka gweko pu'akaha omba'egwasu porãha ave tatatĩ-rami. Upe tatatĩ ramigwa,
hembipe reheve ojohupa Nhandejáry rendaty-py. Upéixa-gwi ndikatúiry avave oike upe-
py. Are-ma ndikatúi oike. Nhandejáry rembigwái sete va'e ombohasa asyharã yvypóry
kwéry-pe ojapopa e'ỹ mboyve gwembiaporã avave voi ndikatúi oike upe-py.*

16

Mba'e ryru pygwa sete marány rehegwa nhe'ẽ

* **15:3** Êx 15.1 * **15:4** Jr 10.7; Sl 86.9 * **15:8** 1 Rs 8.10-11; 2 Cr 5.13-14; Is 6.4

1 Nhandejáry rembigwái sete va'e kwéry-pe ombou hatã voi onhe'ẽ íxupe kwéry
Nhandejáry rendaty-gwi. Ahendu onhe'ẽ ramo:
—Tapeho penhohẽ sete peve mba'e ryru pygwa yvy ári. Peity marány Nhandejáry
ombohasa asy hagwã hekoha vaikwe-rehe, he'i íxupe kwéry ombou-vy onhe'ẽ.
2 Aipo ramo peteĩ onhypyrũ va'e osẽ oho-vy onhohẽ yvypóry kwéry-rehe teko rasy.
Entéro ójehe kwéry onhemoĩ uka va'ekwe gwive mymba vaigwasu ete ikwaa ukaha
gwive, entéro omboete va'ekwe gwive ha'anga-pe, mymba vaigwasu ete va'e ra'anga-pe
ave ijaipa ete-ma ipire. Hasy eterei-gwi oiko asypa-ma hikwái. Upéixa peteĩ mba'e ryru-
gwi onhohẽmba uka-ma Nhandejáry omarány ombohasa asy-vy hekoha vaikwe-rehe.
3 Upe rire mokõiha Nhandejáry rembigwái yváy pygwa omarány onhohẽ ygwasu-
rehe. Marány oity-ma ramo ygwasu-rehe y-gwi rei oiko-ma tugwy. Kente omano
va'ekwe rugwy-rami oiko-ma voi y. Hugwy-ma ramo y, omanomba ete y gwy-rupi okwa
va'e gwive. Upéixa ambue mba'e ryru-gwi ogwereko asy uka-ma Nhandejáry marány
ogweroma'eandu-vy hekoha vaikwe.
4 Upe rire mbohapyha Nhandejáry rembigwái yváy pygwa omarány onhohẽ entéro
ysyry-rehe entéro y ovuvu rei va'e-rehe gwive hugwypa hagwã y.
5 Upe óra-py onhe'ẽ va'e yváy-gwi ahendu entéro y kwéry-rehe onhangareko va'e he'i
ramo Nhandejáry-pe:
—Nde ae nde reko porã va'e. Nde ae nde reko marangatu tee va'e. Nde ae erereko arã
anhete ha-py yvypóry hembiapokwe-rehe. Yma gwive ãy ete peve nde voi.
6 Ha'e kwéry ojuka va'ekwe ne nhe'ẽ-py omombe'u va'etykwe-pe. Heta heta nde-
rehe ojerovia va'e-pe ojuka ave. Ãy katu upéixa-gwi erereko asy-ma íxupe kwéry
hembiapokwe-rami jevy. Ijy'uhéi va'e tugwy mate ojohu va'erã ho'y'u mo'ã hagwã. Oiko
asy-ma ave arã ha'e kwéry, he'i y kwéry-rehe onhangareko va'e Nhandejáry rembigwái
imboete-vy.
7 Upéi ambue va'e nhemboete haty-gwi onheandu uka onhe'ẽ va'e. Upe-gwi ombou
onhe'ẽ xe remiendu ramo he'i va'e:
—Nde ae Tupã ore Járy, nde tuvixa vixa ete va'e nde. Nde pu'aka tee va'e voi nde.
Nde ae heko porã tee va'e. Nde erehekojohu kwaa voi hembiapo vaikwe-rehe. Nde ae
ereikwaa erembohasa asy hagwã hembiapo vaikwe-rehe yvypóry kwéry-pe. Anhete ha-
py voi ne rembiapo, he'i imboete-vy.
Upéixa ambue mba'e ryru-gwi onhohẽmba uka-ma Nhandejáry marány ombohasa asy-
vy hekoha vaikwe-rehe.
8-9 Upe rire irundyha Nhandejáry rembigwái yváy pygwa omarány onhohẽ kwarahy-
rehe. Omoĩ-ma ramo marány kwarahy-rehe haku eterei-ma kwarahy. Tata piragwái-py
ohapy entéro yvypóry-pe. Kwarahy rata-py enterove okáipa. Ohasa asy-ma jepe hikwái
onhe'ẽ vai vai joty Nhandejáry-rehe hikwái. Ndogwerovái joty gwekoha omboete hagwã
íxupe. Ipu'aka marány kwéry-rehe oikwaa teĩ jepe nombotuvixamba'éiry joty íxupe.
Upéixa ambue mba'e ryru-gwi onhohẽmba uka-ma Nhandejáry marány ogwereko asy
hekoha vaikwe.
10 Upe rire cincoha Nhandejáry rembigwái yváy pygwa oity omarány mymba vaig-
wasu ete va'e gwapy haty-rehe. Upe marány ohupity joty entéro omandaha gwive.
Inhypytũmba-ma. Íxupe omboete va'e gwive ohasa asy asy upe jave hikwái. Mba'e rasy
rendu-vy ojesu'u su'upa hikwái.
11 Mba'e rasy rendu-vy onhe'ẽ vaipa-ma Nhandejáry-rehe. Ha ijai aipa va'e onhe'ẽ rei-
ma ave hese. Ndogwerovái joty gwekoha vaikwe, nosẽséi joty tape vai-gwi. Tape ky'a-
rupi joty oje'oise hikwái.
Upéixa ambue mba'e ryru-gwi onhohẽmba uka-ma Nhandejáry marány ogwereko asy-
vy hekoha vaikwe.

12 Upe rire katu seisha Nhandejáry rembigwái yváy pygwa oity omarány ysyrygwasu
Eufrates héry va'e-rehe. Oity marány ramo y katu hypa-ma. Y hypa rire ombohape
porã hagwã mburuvixagwasu kwéry ou va'erã kwarahy resẽ ha-gwi gwembigwái kwéry
ndive. Ykwe-rupi ohasa va'erã hikwái oje'ói-vy ohovaitĩ hagwã oa'e'ỹha kwéry-pe.
13-14 Upe-ma ramo ahexa ju'i ramo oho anháy mbohapy. Peteĩ osẽ oho-vy tejujag-
wagwasu juru ryepy-gwi. Peteĩ jevy osẽ oho-vy mymba vaigwasu ete va'e juru ryepy-
gwi. Peteĩ jevy osẽ oho-vy hesegwa nhe'ẽ mombe'uhaty juru ryepy-gwi. Ju'i ramo
meme osẽ oho-vy anháy ijuru ryepy kwéry-gwi. Hexapyrã ojapo va'e meme. Upe va'e-
ma oporombotavyha rei voi-ma. Upe mbohapy va'e anháy rembiporu oho arã entéro
mburuvixa oĩ va'e gwive yvy-rehe omboaty aty hagwã imonhorairõ uka-vy. Nhandejáry
Tupã ipu'aka tee va'e áry-py onhorairõ irõ va'erã.
15 —Tapejeapysaka porã katu ko xe nhe'ẽ-rehe, he'i Hesu nhande-vy. —Avave ndoik-
waái mba'e áry-py pa aju arã. Imonda va'e-rami avave ndoikwaái aju hagwã óra, he'i.
—Ovy'a va'erã ójehe onhangareko va'e. Oao-py onhemondeha-rami voi gweko porã
reheve xe ra'arõ va'e pono opi-vy oiko va'e-rami otĩ enterove va'e pa'ũ-my, he'i.*
16 Upe rire katu omboaty-ma okwa-vy mburuvixa kwéry-pe onhorairõ hagwã. Hebreu
nhe'ẽ-py ombohéry upe onhorairõ hagwã Armagedom.
Upéixa ambue mba'e ryru-gwi onhohẽmba uka-ma Nhandejáry marány ogwereko asy-
vy hekoha vaikwe.
17 Ãy katu seteha-ma voi Nhandejáry rembigwái yváy pygwa ombou omarány. Onhohẽ
omarány yvytu-rehe. Upe jave Nhandejáry rendaty-gwi ahendu jevy onhe'ẽ ramo.
Ijapykagwasu yke-rehe oĩ va'e ombou onhe'ẽ he'i-vy:
—Tembiapo aporã gwive opa-ma. Ojejapopa-ma, he'i.
18 Upe ho'e-vy oiko overa va'e ara sunu hyapu va'e, yvy katu osũsũ-ma. Nhandejáry
omoingo kwimba'e gwive ãy peve ndoikói koixagwa ivai vaive va'e yvy osũsũ vai ete.
19 Upe tetãgwasu gwive omboja'o ja'o mbohapy tavarãxa omboja'o ja'o ipa'ũ-my. Entéro
va'e yvy ári oĩ va'e gwive tetã tetã-rupi óy hapovy-ma okyta ovapy-py ho'apa-ma hóy
kwéry. Tetã tetã gwive onhembyaipa-ma. Upe jave Nhandejáry ndoheja reíry Babilônia
tetãgwasu. Yma nombohasa asýi ramo jepe, ipaha-py ombou-ma íxupe maranygwasu
imbohasa asy ete-vy.
20 Heta heta yvy okanhy-ma yvy ryrýi hatã eterei-gwi. Opa okanhy y ogweroajere va'e,
yvyatygwasu gwive okanhymba. Ndojehexavéi-ma.
21 Yváy-gwi Nhandejáry ombou amandaugwasu ho'a hagwã kwimba'e kwéry-rehe.
Amandaugwasu pohyikwe ogwereko va'e quarenta kilo voi. Upéa-gwi gwĩ kente kwéry
onhe'ẽ vai vai voi Nhandejáry-rehe ombou-ma ramo marány amandaugwasu reheve
íxupe kwéry. Maranygwasu vai eterei-gwi ombopoxy íxupe kwéry Nhandejáry-rehe.
Upéixa mba'e ryrupaha-gwi onhohẽmba uka-ma Nhandejáry marány ogwereko asy
hekoha vaikwe.

17

Tetã kunha ikwimba'ese va'e-rami rehegwa nhe'ẽ

1-2 Sapy'a katu arova ramo xe resa ahexa jevy sete marány ryrukwe rekoha. Ama'ẽ
jave peteĩ ou onhopa'ũ-gwi he'i xe-vy:
—Eju katu xe rupive. Tahexa uka nde-vy kunha ikwimba'ese va'e ramigwa heko vai
va'e, he'i xe-vy. —Nhandejáry ombohasa asy-ta upe tetã mygwa ysyry kwéry rembe'y-
py okwa va'e kwéry-pe. Kunha ikwimba'ese va'e-rami upe tetã mygwa kwéry ojáry e'ỹ
rapykwéri oje'ói hikwái. Tupã tee e'ỹ va'e-pe ogwereko gweko járy ramo hikwái. Heko
vai-rupi okwa va'e teko ky'a-py oiko va'e hendive. Entéro mburuvixa kwéry yvy ári oĩ

* **16:15** Mt 24.43-44; Lc 12.39-40

va'e gwive oipe'a íxugwi gweko vairã. Ha yvypóry kwéry-pe ogweroka'u vai vai vérami voi hikwái. Ivai vaive voi hekoha kwéry, he'i.

3 Upéi katu Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e xe mo'arandu-vy tekwaty kwaty e'ỹ-rupi xe reraha hagwã hembigwái. Upe-py ahexa ogwapy oĩ-vy kunha mymba vaigwasu ete ári. Mymba pytã ári ogwapy. Oĩ nhe'ẽ vai vai ojehai va'e upe mymba rete-rehe Nhandejáry-rehe onhe'ẽ vai vai hagwã. Upe mymba vaigwasu ete va'e ogwereko sete voi inhakã, dez voi hatĩ jojapa va'e ave.

4 Upe kunha katu onhemonde voi ao pytã-my va'e voi. Oaoa-rehe ombojegwa jegwapa voi ouro-py. Ita kyra hendy hendy va'e pérola, hepy meme va'e-py ave ombojegwa jegwapa oao onhemonde-vy. Ha opo-py ogwereko oipyhy-vy mba'e ryru ouro-gwi ijapopyre. Ipy'a-py hynyhẽ-ma voi ipy'a ky'a vaikwe. Upe mba'e vai ha'e voi oakã-gwi rei ojapose-gwi oiko gweko vai-rupi gweko tĩ e'ỹ reheve. Ipy'a ky'aha rexa ukaha vérami omohynyhẽmba-ma hereko-vy omba'e ryru.

5 Osyva-rehe ogwereko ojehai va'ekwe avave ndoikwaáiry mba'e pa he'ise upe va'e: "Tetãgwasu Babilônia kunha ikwimba'ese va'e kwéry ruvixa oĩ va'e upe va'e. Heko tĩ e'ỹ va'e ruvixa voi" he'i ojehai va'ekwe upe kunha syva-rehe.

6 Upe-py ahexa upe kunha ogwerohory-vy. Gwĩ oka'u va'e ogwerohory hory eterei voi kánha-pe ho'useve seve-gwi vérami upe kunha ogwerohory Nhandejáry reroviaha kwéry ojuka juka va'ekwe rexa-vy. Gwĩ Nhandejáry Hesu-rehe ojerovia tee va'e kwéry-pe ojuka juka-rehe onhemonga'useve seve vérami oho-vy upe kunha.

Ahexa ramo upe kunha oka'u va'ety voi ra'e ha xe py'a onhemondýi-ma voi.

7 Ha Nhandejáry rembigwái he'i xe-vy:

—Ani erenhemondýi eterei teĩ, he'i xe-vy. —Amombe'u-ta nde-vy mba'e pa he'ise upe kunha erehexa va'ekwe-rehe. Ha henda ave heta hatĩ va'e inhakã reta va'e ave he'ise va'e amombe'u-tama ave nde-vy, he'i.

8 —Upe mymba vaigwasu ete va'e oiko va'ekwe. Ko'ánga ae ndoikovéi-ma. Upéi ae katu osẽ jevy va'erã yvykwarusu ijapyre'ỹ va'e-gwi oiko jevy hagwã. Upe rire ae katu omokanhy ete va'erã íxupe. Gwĩ héry oĩ e'ỹ va'e yváy pygwa kwatia-rehe onhemondyipa arã. Yma ko yvy oiko e'ỹ mboyve Nhandejáry nomoĩry héry kwéry tekove ijapyre'ỹ reheve oiko hagwã réry pa'ũ-my. Ha ãy onhemondyipa hikwái mymba vaigwasu ete va'e rexa-vy. Ohexa ramo upe oiko va'e, ko'ánga ndoikovéi-ma, upéi ojekwaa jevy joty ramo, onhemondyipa voi va'erã íxugwi hikwái.

9 Upe va'e-rehe inharandu porã voi va'e mante oikwaa porã arã. Upe sete inhakã he'ise sete yvyatyrusu kunha gwapy hatygwe. He'ise ave sete mburuvixa.

10 Cinco osẽ sẽ va'ekwe-ma. Ãy peteĩ mante omanda va'e. Ambue va'e ne'írã vyteri oiko mburuvixa ramo. Oiko-ma ramo ndahi'are mo'ãi joty opyta omanda hagwã.

11 —Ha upe mymba vaigwasu ete oikove va'ekwe ha ãy ndoikovéi va'e-ma, oiko va'erã mburuvixa ramo. Upe sete mburuvixakwe-gwi ha'e tuvixave voi va'erã. Ha íxupe ave omokanhy ete va'erã.

12 Upe dez hatĩ erehexa va'ekwe katu dez mburuvixagwasurã-rehe ha'e ohexaukase. Ne'írã vyteri mburuvixa oiko ramo. Peteĩ óra oiko arã mburuvixa ramo upe mymba vaigwasu ete va'e ndive.

13 Peteĩxa ogwerojoja va'erã onhe'ẽ. Peteĩxa ome'ẽ va'erã opu'akaha upe mymba vaigwasu ete va'e-pe ipu'akave hagwã.

14 Onhorairõ arã Ovexa Ra'y ramigwa va'e ndive. Ha'e ae katu ipu'akave va'erã hese kwéry. Ha'e Nhandejáry tee-gwi ha'e mburuvixa ruvixagwasu voi ha'e. Entéro mba'e járy-gwi ha'e mba'e jaryve voi va'e ha'e. Ha'e ae ipu'aka arã voi hese kwéry. Gwembipe'akwe onhondive gwarã ojehesa rerova e'ỹ reheve ojerovia tee hese va'e kwéry ndive ha'e ipu'aka va'erã hese kwéry.

15 He'i ave xe-vy Nhandejáry rembigwái:

—Erehexa kuri y tuvixa osyry va'e. Upe pygwa tetã kunha ikwimba'ese va'e ramigwa ave erehexa-ma kuri. Upe y tuvixa osyry va'e he'ise yvypóry kwéry-rehe. Opa opa-rupi yvy oho va'e rupigwa kwéry gwive entéro ijypye pye va'e kwéry gwive, opa opa kente ambue mbue kwéry gwive, entéro nhe'ẽ ambue mbue-py onhe'ẽ va'e kwéry gwive he'ise upe ysyrygwasu.

16 —Upe dez hatĩ va'e-rami voi erehexa kuri mburuvixa kwéry, mymba vaigwasu ete ave va'e ojere arã upe kunha ikwimba'ese va'e ramigwa-gwi. Ndaija'evéi arã hese. Ha'e kwéry oipe'a paete arã íxugwi ogwereko va'e gwive. Mba'eve ndohejái arã íxupe. Ha'enho oiko arã. Opi-vy oheja arã íxupe. Ho'u arã ho'okwe ha hembyre ohapypa va'erã.

17 Nhandejáry voi omoĩ ipy'apy-py kwéry ojapo hagwã hese ojapose va'e peteĩxa oiko hagwã okwa-vy ome'ẽ hagwã ave opu'akakwe upe mymba vaigwasu ete-pe mburuvixa ramo oiko va'e-pe. Nhandejáry omombe'u hagwe-rami oiko peve ojapo.

18 —Upe kunha ikwimba'ese va'e erehexa kuri he'ise upe tetãgwasu-rehe. Upe tetãgwasu ipu'akave voi. Mburuvixagwasu kwéry ko yvy ári oĩ va'e gwive oiko ipogwy-py.

18

Babilônia tetãgwasukwe tekohagwe rehegwa nhe'ẽ

1 Upe mba'e oikopa rire ojehexa uka xe-vy ogwejy ramo yváy-gwi ipu'aka va'e Nhandejáry rembigwái. Hembipepa-ma voi igwejy ramo yvy-rehe. Ohesapepa voi yvy-rehe.

2 Osapukái etei imombe'u-vy:

—Tekohagwe voi Babilônia tetãgwasukwe, he'i, —tekohagwe voi. Upe-py okwa va'e gwive omokanhymba-ma. Ãy anhaygwasu kwéry mante okwa upe-py. Ãy entéro anháy ivaive ive va'e mba'e ovale e'ỹ va'e mante okwa upe-py. Ãy gwyra kwéry katu ivai vai va'e mate oĩ upe-py.

3 Yma oiko vyteri ramo upe pygwa kwéry kente meme ogwereko kuri kente ambue kwéry, tetã tetã rupigwa kwéry-pe gweko ky'aha-rupi. Ndoikoséi ramo teĩ jepe omoingo joty va'ekwe gweko ky'aha-rupi íxupe kwéry. Ogweroka'u vai vai vérami voi hikwái. Ivaive ive voi hekoha kwéry. Entéro mburuvixagwasu kwéry yvy arigwa teko vai-py oiko voi hendive. Íxugwi oipe'a gweko vairã. Omba'e vende va'ety kwéry ovy'a paete voi araka'e upe tetã-my. Upe pygwa kwéry ojogwa jogwa voi araka'e omba'erã ojohu hagwã gwekoha vairã. Ha upe tekoha vai rexa ukaha vendeha araka'e hepykwe kwéry-rehe oganave nave voi okwa-vy, he'i.

4 Upe nhe'ẽ omombe'u rire ambue va'e onhe'ẽ ramo ahendu-ma yváy-gwi:

—Xe re'ýi kwéry, entéro xe-rehe ojerovia va'e gwive, ani kuri pepyta teĩ upe tetã-my. Pesẽmba katu kuri upe-gwi. Ani katu peipe'a teĩ íxugwi kwéry heko vaiha pono peẽ ave pehasa asy hendive, he'i onhe'ẽ ombou va'e yváy-gwi.

5 —Opaixagwa ojapo vai eterei upe pygwa kwéry. Nombohasa asy pya'éi ramo jepe Nhandejáry, ndikatuvéi-ma oheja rei teko avy hagwe-rehe.

6 Ãy hekokwe-rami joty pereko kuri íxupe kwéry. Pembohasa asy tee katu íxupe kwéry. Hembiapokwe-rami joty pejapo kuri hese. Heta ojapo vai va'ekwe pende-rehe. Ãy hembiapokwe-gwi hetave pejapo kuri hese kwéry. Ombojehe'a araka'e gwekoha vaikwe y-rehe vérami ho'u va'erã-rehe ave. Ogwerova voi gwekoha vaikwe gwapixa kwéry-rehe. Upéixa pejapo ave kuri hese. Hetave pejapo ave hese. Pembojehe'a ave vérami íxupe kwéry hekoharã kwéry ohasa asy tee hagwã hekoha vaikwe-rehe, he'i.

7 —Yma ovy'a va'ekwe oiko-vy hikwái. Ha'e oiko porã porã vérami mo'ã va'ekwe, oao porã porã omonde va'ekwe. Ãy katu pembovy'are'ỹ-ma íxupe kwéry. Pembohasa asy íxupe kwéry ipy'a vy'are'ỹ hagwã. Yma ha'e he'i rei ójehe onhembotuvixa-vy: “Ore mburuvixagwasu-rami voi ore oroiko. Omanda va'e apyka ári orogwapy voi oroĩ-vy”

he'i rei voi araka'e ójehe hikwái. “Tembirekokwe vérami, imytu'e'ỹ va'e vérami ndoroikói voi ore. Ore-vy ndoikóiry voi ore remimboasy” he'i onhemboete rei-vy araka'e hikwái.

8 Upéa-rehe voi peteĩ áry-py ogwahẽ arã íxupe marány. Heta heta mba'e rasy oiporu va'erã. Onhemboasy joa va'erã hikwái. Ivare'agwasupa voi va'erã hikwái. Ohapypa joty va'erã upe tetã. Nhandejáry ipu'aka tee va'e ae ogwereko asy arã upe tetã mygwa kwéry-pe hembiapo vaikwe-rehe, he'i onhe'ẽ ombou va'e yváy-gwi.

9 Yma va'ekwe entéro mburuvixagwasu gwive yvy arigwa omomorã morã hekoha ipy'a jerure rure hese va'e gwive teko vai-rupi oiko. Ha'e-rami joty heko vai va'e ave omboasy arã íxupe. Ogwerosapukái va'erã ogwerovy'are'ỹ-vy ave ohexa ramo opu'ã tatatĩ íxugwi okái jave.

10 Mombyry-gwi rei hesayvuku arã hese okyhyje-gwi mba'e rasy ha'e ohasa va'e-gwi. Upéixa-gwi he'i okwa-vy:

—Marány ho'a-ma tetãgwasu Babilônia-rehe. Sapy'a ete-py ho'a ipu'aka va'ekwe-rehe. Ojehu va'ekwe rapypa-vy voi ombou kuri Nhandejáry marány ombohasa asy-vy íxupe kwéry.

11 Enterove mombyrygwa ogwerojahe'o voi marány ohexa-ma ho'a-ma ramo hese kwéry. Omba'e vende va'ety kwéry ave ogwerojahe'o. Omboasy rei mate okwa-vy.

—Ndojogwavéi-ma va'erã nhandéhegwi Babilônia pygwa kwéry, he'i. —Naxe pi-rapirevéi-ma, he'i-ma.

12 —Avave ndojogwavéi-ma va'erã omba'e porãrã onhembojegwa jegwa va'erã mo'ã mba'eve hepy va'e ouro-gwi ijapopyre, prata-gwi ijapopyre, ita rendy rendy ita kyra rendy va'e pérola-gwi ijapopyre ave ndojejogwavéi-ma va'erã xéhegwi. Ãy katu non-hembojegwa porãvéi-ma va'erã hikwái. Ndojejogwavéi-ma va'erã xéhegwi ao porã porã avendese eterei va'e, he'i. —Hepyve pyve va'e oaorã gwĩ ipo hyverapa va'e, gwĩ pytã porã va'e, gwĩ isỹimba rei va'e, gwĩ hagwegwasu pytã va'e ave ao ndojejogwavéi-ma va'erã xéhegwi, ho'e-vy ojahe'o.

Yvyra kwéry hyakwã porã-gwi hepy va'e ave novende mo'ãvéi-ma. Yvyra aju'y ave novende mo'ãvéi-ma. Ha entéro mba'e porã ojejapo va'ekwe marfim-gwi, yvyra hepy va'e-gwi, bronze-gwi, hierro-gwi, ita morotĩ mármore-gwi iporãve rãve-gwi hepy tee va'e novende mo'ãvéi-ma Babilônia pygwakwe-pe. Ovende-ta mo'ã rire katu ndovy'avéi-ma hikwái.

13 He porã va'e aju'y mombyry gwigwa, opaixagwa hyakwã porã porã va'e ave novende mo'ãvéi-ma hikwái upe-py.

Ndojogwavéi-ma va'erã avave íxugwi kwéry uva rykwere ijapopyre. Ndojejogwavéi-ma va'erã ave nhandy íxugwi. Ndojogwavéi-ma va'erã trigo ku'i, trigo iku'i e'ỹ va'e ave íxugwi. Ndojogwavéi-ma va'erã íxugwi vaka, ovexa ave, kavaju kwéry ha imba'e ryru ave. Ndojogwavéi-ma va'erã ave kente gwembigwa mbigwairã.

14 Mba'e vende va'ety kwéry he'i yvy kái rexa-vy:

—Entéro mba'e nde py'a jerure hese va'ekwe ãy katu opa-ma. Ne mba'e reta reta va'ekwe yma. Ãy katu nane mba'e retavéi-ma. Ne mba'e rakate'ỹ hagwã ãy katu opa-ma ndéhegwi. Ndaiporivéi-ma. Ndererekovéi-ma mba'eve. Nenhembohory hagwe opa rei ndéhegwi, he'i.

15 Yma va'ekwe mba'e vende vende va'ety kwéry ojohu upe-py omba'e jogwa va'erã íxugwi kwéry. Ãy okyhyje-vy hikwái. Ãy katu omanha sayvuku rei okwa-vy. Ndohasa asyséi mo'ã indive hikwái. Upéixa-gwi onhemboasy joa rei hikwái. Ogwerosapukái joa hikwái ho'e-vy upe tetã-rehe:

16 —Ou-ma katu maranygwasu pe tetã-my. Tetãgwasu porã va'ekwe upe va'e. Upe pygwa kwéry ijao kwéry ojegwapa va'ekwe. Onhemonde va'ekwe ao iporã va'e-py. Ojegwa va'e ijegwaha ouro-gwi ijapopyre-py. Ita kyra pérola-py imbojegwa jegwapyre.

17 Sapy'a ete-gwi ndogwerekovéi-ma omba'e reta iporã va'ekwe, he'i onhemboasy joa-vy okwa-vy.

Entéro kente y-rupi ogwata va'e mba'e ryru pygwa onhemomombyry hikwái. Mba'e ryru rerekwa kwéry, hembigwái kwéry gwive, hemimbogwataha kwéry gwive, mba'e ryru moatyrõhaty kwéry gwive, ogwata rei va'e kwéry gwive onhemomombyry joa hikwái. Hesayvuku vuku rei hikwái mombyry-gwi rei.

18 Yvy kái rexa-vy ramo ohexa-ma ramo tatatĩ opu'ã íxugwi onhemboasy-vy ogweros-apukái hikwái.

—Ne'írã vyteri oiko a-ramigwa tuvixa va'e tetã opamba'e rei jogwa jogwahaty, he'i hikwái onhemboasy joa-vy.

19 Omombo oakã-rehe onhemboasy rexa uka-vy yvy ku'i omombo ójehe ovy'are'ỹ-vy onhemboasy eterei-vy hikwái. Ojahe'o osapukái ohapirõ-vy. He'i ndovy'ái-gwi:

—Kanoagwasu járy kwéry oiko porã va'ekwe omba'e ovende jave upe tetã-my oĩ va'e kwéry-pe, he'i omboasy joa-vy hikwái imandu'a ndu'a omba'e vende vendehatygwe-rehe. —Onhemomorãse rei-gwi ojogwa heta va'ekwe hikwái. Sapy'a ete-py ndojog-wavéi-ma va'erã. Nhandejáry ombou-ma kuri marány ijukapaharã kwéry. Ndoikovéi-ma voi kuri upe tetã-my. Peteĩ óra-py ndoikovéi-ma, he'i ohexa-vy onhemboasy joa-vy hikwái.

20 —Peẽ ae, yváy-py peiko va'e gwive, pevy'a katu. Entéro Nhandejáry remimondo kwéry ha inhe'ẽ-py omombe'u va'etykwe ave Nhandejáry-rehe ojerovia va'e gwive pevy'a katu. Nhandejáry tee ogwereko-ma íxupe kwéry hembiapokwe-rehe. Hembiapo vai meme va'ekwe peẽ-my. Ãy katu hembiapo vai hagwe-rami ogwereko-ma ave íxupe kwéry.

21 Upe rire peteĩ Nhandejáry rembigwái yváy pygwa imbaraete va'e oipyhy peteĩ itagwasu avati soka ramigwa ha omombo-ma ygwasu mbyte-py. Upéi he'i:

—Upe avati soka xe amombo hagwe-rami ave Nhandejáry omombo-ta ave Babilônia tetã mygwa kwéry ndohexavéiry hagwã-py.

22 Upe-py avave nohenduvéi arã ovy'a joa va'e. Nahembýiry ombopu kwaa va'e gwĩ mba'e ryapu gwyrapasã reko ete. Nonhehenduvéi-ma arã ipu ramo flauta, mimbygwasu ave. Avave nombopuvéi-ma va'erã upe-py. Avave nomba'apovéi-ma arã upe tetã-my. Avave nonhembiapovéi-ma va'erã upe-py. Nonhehenduvéi-ma va'erã onhembiso va'e. Ndaijayvuvéi-ma va'erã avave upe tetã-my.

23 Mba'eve nahendyvéi-ma va'erã ave. Nonhehenduvéi-ma va'erã ave omenda ramo kunhataĩ, karia'y ave. Hembiapo vai-gwi ombotavypa rei va'ekwe entéro tetã tetã rupigwa-pe. Mba'e reta porã porã hepy ramo jepe ovendepa ete joty va'ekwe íxupe kwéry. Babilônia tetã mygwa ovende kwaa ave. Ambue tetã mygwa ha'e-rami e'ỹ ovende. Enterovea-gwi hekoha vaive ave hikwái. Upéixa-gwi ombohasa asy-ma Nhan-dejáry íxupe kwéry.

24 Upe-py Nhandejáry-rehe ojerovia va'e-pe ojuka meme voi va'ekwe. Inhe'ẽ-py omombe'u va'ety-pe ojuka meme ave va'ekwe. Ha entéro yvypóry kwéry-pe ave. Opa opa tetã tetã rupigwa-pe ave ojuka uka meme voi va'ekwe upe tetã mygwa kwéry. Upéa-rehe Nhandejáry ogwereko asy-ma Babilônia tetã mygwa kwéry-pe, he'i Nhandejáry rembigwái omombe'u-vy.

19

1 Upe rire katu yváy-gwi onhe'ẽ va'e ahendu. Onhemboaty atypa va'e oporahéi joaha-rami iporahéi ryapu ahendu yváy pygwa kwéry porahéi:

—Tanhamboete katu Nhandejáry-pe.
Nhandejáry ae ogwereko pu'aka
oipe'a hagwã kente kwéry-gwi heko vaikwe.

Nhatima katu íxupe.
Ha'e anho imba'egwasu tee va'e.
Ipu'aka ete tee va'e voi Nhandejáry,
he'i oporahéi joa-vy hikwái.
2 —Ha'e heko porã tee va'e voi.
Upéixa-gwi anheteha-rupi
ojohu kwaa hembiapo vaikwe hese.
Ha'e omondo-ma upe kunha ikwimba'ese va'e veramigwa oiko asy hagwã-py.
Omongy'a va'ekwe vérami yvypóry kwéry-pe gweko ky'akwe-rupi.
Hesu-rehe ojerovia va'ekwe-pe ojuka juka-ma va'ekwe.
Upéa-rehe Nhandejáry Tupã ombohasa asy íxupe kwéry,
he'i oporahéi imboete-vy Nhandejáry-pe hikwái.
3 Upéi ha'e kwéry osapukái jevy he'i-vy:
—Tanhamboete katu Nhandejáry-pe. Ohapy tetãgwasukwe. Tatatĩgwasu opu'ã ojereroy-vate oho-vy. Ijapyre'ỹ arã upe tatatĩgwasu, he'i Nhandejáry-pe imboete-vy.
4 Ha gwĩ vinte e quatro mburuvixa kwéry, ha irundy Nhandejáry apyka jere-rehe oiko va'ety onhesũ Nhandejáry rovagwy-py omomba'egwasu eterei hagwã íxupe. Ogwapy oĩ-vy oapykagwasu ári. He'i íxupe okwa-vy:
—Ore oromboete va'e voi nde-vy. Orovy'a eterei voi nde-rehe ore, he'i omboete tee-vy íxupe.

Yváy-py oiko-ta vy'agwasu mendaha pygwa-rami

5 Upéi, apykagwasu-gwi mburuvixagwasu renda-gwi ahendu-ma onhe'ẽ ramo:
—Tapemboete katu Tupã Nhandejáry Tupã tee-pe, he'i onhe'ẽ-vy. —Pemboete katu íxupe peẽ enterove hembigwái kwéry. Peẽ yvypóry kwéry, hese ojerovia va'e gwive pemboete joa ete katu íxupe. Peẽ, huvixa va'e kwéry, peẽ, pende reko mirĩve va'e kwéry ave pemboete joa ete katu Nhandejáry-pe, he'i onhe'ẽ-vy íxupe kwéry.
6 Upe jave ahendu hyapu va'e kente heta va'e nhe'ẽ vérami, y onhehẽ va'e vérami oky-tama va'e hyapu va'e vérami voi ahendu. He'i:
—Tanhamboete katu Tupã Nhandejáry-pe. Ha'e anho voi Nhandejáry tee va'e ipu'aka tee va'e nhande-rehe kwéry. Ha'e anho nhande ruvixa. Ha'e anho mante onhemoingo-ma mburuvixagwasu-ramo enterove-rehe.*
7 Javy'apa katu japorahéi katu imboete-vy. Nhambohory katu íxupe. Nhamomba'egwasu katu íxupe ituvixave-gwi ha'e entéro va'e-gwi. Ãy ogwahẽ-ma vy'agwasu ete áry. Oiko-tama ãy Ovexa Ra'y ramigwa va'e ójehe ojerovia va'e omenda-ta va'e vérami oiko-ta hendive kwéry. Hembirekorã vérami onhembosako'i-ma voi va'ekwe ha'arõ-vy hese ojerovia tee va'e kwéry.
8 Onhemonde-ma ao iporã tee va'e-py omimbi etei va'e-py. Ipotĩ ete va'e-py onhemonde-ma voi katu. Hembireko vérami oiko hagwã indive omoirũ hagwã íxupe. Upe ijao Nhandejáry-rehe ojerovia va'e py'a potĩ hagwe ae upe ijao.
9 Upe-ma ramo Nhandejáry rembigwái yváy pygwa he'i xe-vy:
—Emoĩ katu kwatia-rehe. Ovy'apagwasu menda ha-py oĩ va'e kwéry. Upéixa Ovexa Ra'y ramigwa va'e remienoigwe kwéry ovy'apa gwasu va'erã. Hemimongaru kwéry ovy'apagwasu-ma va'erã hikwái, he'i.
Upe-ma ramo he'i jevy:
—Ko va'e Nhandejáry nhe'ẽ tee va'e voi. Anhete tee voi ko nhe'ẽ, he'i.
10 Upe-ma ramo anhesũ-ma amboete hagwã íxupe. Ha'e ae he'i xe-vy:
—Ani katu erenhesũ teĩ xe-vy, he'i. —Nhandejáry-pe ae emboete katu. Xe ko ne irũ tee voi. Entéro Hesu rehegwa nhe'ẽ omombe'u va'e ave irũ voi xe. Ani erenhesũ teĩ xe-vy.

* **19:6** Sl 93.1; 97.1; 99.1

Nhandejáry-pe ae katu emboete tee, he'i-ma onhe'ẽ-vy xe-vy. —Entéro Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety, entéro Hesu rehegwa nhe'ẽ omombe'u va'e ave Nhandejáry Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ae omoarandu-gwi oikwaa anhetegwa va'e omombe'u hagwã, he'i.

Kavaju morotĩ va'e arigwa rehegwa nhe'ẽ

11 Upéi ahexa kavaju morotĩ va'e yváy onheha'ỹnha jave. Upe kavaju ári oĩ va'e héry, "Anhete Teegwa Voi" "Ha'ete Voi Jeroviaha" ave héry. Mokõi héry ogwereko gwekoha porã tee oikwaa uka hagwã. Gweko marangatu reheve ombohasa asy meme ójehe ija'e'ỹ va'e kwéry-pe. Gweko marangatu reheve onhorairõ ave ondive onhorairõse va'e ndive. Enterove he'i hagwã hese: "Anhete tee ha-py voi a-rami xe rereko. Gweko jejavy e'ỹ tee reheve a-rami xe rereko asy" he'i hagwã hese.

12 Tata rendy-rami voi hesa. Ha oakã-rehe ogwereko heta ijegwaka. Avave ndoikwaái téry hese ojehai va'ekwe. Gwéry tee ha'e mante oikwaa.

13 Ijahoja-rehe katu heta oĩ hugwy va'e. Héry voi "Tupã Nhandejáry reko kwaa ukaha".

14 Heta heta Nhandejáry rembigwái yváy pygwa ao morotĩ ipy hyverapa va'e ipotĩ va'e reheve oho hapykwéri. Kavaju morotĩ kwéry ári oje'ói hikwái.

15 Ha Tupã Nhandejáry reko kwaa ukaha oikwaa uka ojuru-gwi osẽ va'e kysepuku oikytĩha-rami, onhe'ẽ-py ohundi yvypóry kwéry-pe. Onhemomburuvixagwasu teeha oikwaa uka-vy ogwereko hierrogwasu ijapopyre opo-py. Tetã tetã mygwa kwéry-pe, ójehe ojerovia e'ỹ va'e kwéry-pe gwive ha'e oiko va'erã mburuvixagwasu ramo. Opu'akaha-rupi voi omanda pohýi arã hese kwéry. Nhandejáry ipu'aka tee va'e ovy'a e'ỹ eterei-gwi ogwereko asy asy va'erã opa opa rupigwa nhande py-py nhahumbiri va'e-rami.*

16 Ijahoja-rehe hetyma-rehe ojehai a-rami: "Mburuvixa Ruvixagwasu jevy ha entéro mba'e járy-gwi ha'e Mba'e Jaryve voi" he'i ojehai-vy hese.

17 Upéi ojehexa uka xe-vy kwarahy rova-rehe onhembo'y oĩ-vy peteĩ Nhandejáry rembigwái yváy pygwa. Onhe'ẽ ngatã-vy entéro gwyra kwéry-pe:

—Peju penhombovy'agwasu hagwã karugwasu Nhandejáry remimbojehe'a-py.

18 To'okwe-rehe rei penhomboaty. Entéro mburuvixa va'e kwéry ro'okwe-rehe, mburuvixagwasu va'e kwéry ro'okwe-rehe, mburuvixa mirĩ va'e kwéry ro'okwe-rehe, ipu'aka va'e kwéry ro'okwe-rehe ave, kavaju ro'okwe ha ijáry kwéry ro'okwe-rehe ave penhomboaty aty pe'u hagwã. Yvypóry kwéry ro'okwe-rehe ave, heko mirĩ va'e kwéry ro'okwe-rehe ave, onhemboete va'e kwéry ro'okwe-rehe ave, ojejokwái rei va'e ro'okwe-rehe ave, ojejokwái e'ỹ va'e ro'okwe-rehe ave. Pe'upa mani katu to'okwe okwe, he'i gwyra kwéry-pe.*

19 Upéi xe ahexa ave onhomboaty aty va'e-pe. Upe mymba vaigwasu ete rekoporuha mburuvixagwasu kwéry yvy ári oĩ va'e gwive gwembigwái kwéry ndive onhomboaty aty onhorairõ hagwã upe kavaju ári oiko va'e ndive, hembigwái kwéry ndive ave.

20 Ha nonhorairõi joty hikwái. Mymba vaigwasu ete rekoporuha-pe ae oipyhy omoĩ-ma íxupe preso. Hesegwa nhe'ẽ mombe'u hatygwe-pe ave oipyhy-ma omoĩ-ma ave kuri íxupe preso. Yma ha'e hexapyrã-rupi ombotavy tavy yvypóry kwéry-pe omboete hagwã mymba vaigwasu ete rekoporuha-pe onhemonhandejáry-rami, ha'anga-pe ave omboete hagwã, héry omoĩ uka ave va'ekwe ójehe imboete-vy. Ãy katu oipyhy-ma upe mokõi ivai ete va'e-pe omoĩ-ma katu preso kuri ha'e kwéry. Upe mokõi va'e, mymba vaigwasu ete rekoporuha, hesegwa nhe'ẽ mombe'uhaty ave hekove reheve rei omombo tatagwasu pa'ũ-my opa e'ỹ reheve ohasa asy hagwã. Ita omboykupa hese reheve okái va'erã ombohasyve hagwã íxupe kwéry.

---

* **19:15** Sl 115.13 * **19:18** Ez 39.4,17-18

21 Ha entéro íxupe omboete va'e kwéry ave omanomba. Kavaju morotĩ ári oiko va'e ojukapa íxupe kwéry. Ijuru-gwi osẽ va'e kysepuku oikytĩha-rami onhe'ẽ-py ojuka paetema íxupe kwéry. Ha entéro gwyra ho'u ho'okwe. Hygwyatã atã voi ho'okwe-rehe. Ombyaju peve ho'u ho'okwe.

20

Mil ro'y rehegwa nhe'ẽ

1 Upéi ahexa ave peteĩ Nhandejáry rembigwái ogwejy ou-vy yváy-gwi. Ogwereko ramo opo-py peteĩ yvykwarusu hugwa e'ỹ va'e rokẽ mbotyha. Peteĩ calenagwasu inhapytĩha, ipohýi va'e ogwereko ave opo-py.

2 Ha oipyhy upe tejujagwagwasu-pe, upe mbói yma va'ekwe kunha ypy Eva-pe ombojejavyhare-pe upe onhembotejujagwagwasu va'e, upe onhemombói va'e anhaygwasu voi. Satanás ave héry va'e voi. Ha ojokwa íxupe hereko-vy mil ro'y peve.

3 Ha upe-gwi Nhandejáry rembigwái omondo íxupe yvykwarusu-py opyta hagwã hugwa e'ỹ va'e-py. Upe rire hatã voi omboty heseve pono osẽ jevy ponove ombotavy tavy rei yvypóry kwéry-pe. Omboty-ma íxupe upe yvykwarusu hugwa e'ỹ va'e-py opa peve mil ro'y. Upe rire katu opa rire mil ro'y anháy osẽ jevy-ma arã. Upe yvykwarusu hugwa e'ỹ va'e-gwi omosẽ teĩ ndaha'éi hi'are hagwã.

4 Pya'e voi ahexa jevy apyka rysy. Ha upe apyka rysy-py ogwapy va'e ojohutama hekokwe-rehe kente kwéry-pe. Upe-py ahexa ave heta onhaka'õ ete-ma va'ekwe nhe'ẽ marangatukwe. Anhetegwa Hesu remimombe'ukwe omombe'u eterei va'ekwe. Nhandejáry nhe'ẽ omombe'u mbe'u ave va'ekwe. Nohenduséi va'e onhaka'õ ete-ma va'ekwe peteĩ teĩ-pe íxupe kwéry. Ha'e kwéry nomboetéi voi va'ekwe mymba vaigwasu ete rekoporuha-pe. Ha'anga-pe ave nomboete reíry va'ekwe ha'e kwéry. Ndogwerekói voi va'ekwe ave osyva-rehe opo apyape ári ave. Oikove jevy-ma Cristo ndive oiko ave mburuvixa ramo omanda hagwã onhondive mil ro'y peve.*

5 Oĩ ave heta omano va'ekwe ne'írã vyteri oikove jevy va'erã, ha'arõ-vy rei oiko arã. Upe mil ro'y peve Hesu ndive nomandái arã ha'e oiko-vy. Hesu-rehe ojejuka uka va'ekwe oikove jevy ranhe va'e kwéry onhypyrũ jevy-ma va'erã nhane moingove jevyha óra-py.

6 Ovy'a ete voi va'erã imarangatu va'e kwéry onhypyrũ jevy-gwi nhane moingove haty. Nomanovéi-ma va'erã ha'e kwéry. Oiko joty arã pa'i-rami Hesu Cristo pytyvõha ramo ha Nhandejáry Tupã pytyvõha ramo ave. Ha oiko arã Hesu Cristo ndive mil ro'y peve mburuvixa ramo oiko va'e hikwái.

Anhaygwasu-pe Nhandejáry omondo tatagwasu-py ohasa asy hagwã apyre'ỹ gwarã

7-8 Anhaygwasu osẽ jevy arã mil ro'y rire ojapo vai hagwã. Osẽ jevy va'erã yvykwarusu onhemboty hagwe-gwi ombotavy jevy hagwã entéro yvypóry kwéry opa opa rupigwa kwéry-pe. Hesu reroviaha e'ỹ va'e-pe, hese ija'e'ỹ va'e-pe, Gogue pygwa kwéry-pe, Magogue mygwa kwéry-pe ombotavypa jevy va'erã. Anhaygwasu omboaty arã heta heta va'e yvy ku'i-rami etei onhorairõ hagwã mo'ã. Kwarahy resẽ-gwi, ka'aru-gwi, arapopy popy-gwi omboaty aty arã heru-vy onhorairõ hagwã mo'ã.

9 Gwĩ Nhandejáry-rehe ojerovia va'e kwéry oimeha-rupi, entéro yvypóry kwéry osarambipa hikwái ogweroajere ijoko-vy mo'ã íxupe kwéry. Tetã Nhandejáry rembihayhu va'e jere-rupi ave. Ndojapói joty gwembiapo vairãgwe. Nhandejáry ombou yváy-gwi tata ohapypa ete íxupe kwéry.

10 Upe-ma ramo yvypóry mbotavyhare, anhaygwasu-pe Nhandejáry omondo ombohasa asy hagwã-py. Tatagwasu oĩha-py omondo íxupe. Ita omboykupa va'erã heseve ave tata-py ombohasa asy voi hagwã íxupe. Upe-py omondo-ma va'ekwe upe mymba

* **20:4** Dn 7.9,22,27

vaigwasu ete va'e-pe hesegwa nhe'ẽ mombe'uhaty-pe ave ohasa asy meme hagwã. Ndopái arã voi íxupe mba'asy. Áry, pyhare peve ohasa asy asy arã apyre'ỹ gwarã.

Yvy yváy ave okanhymba rire Nhandejáry ohekojohu va'erã enterove-pe

11 Ahexa ave apykagwasu mburuvixagwasu pegwa morotĩ va'e. Hi'ári oĩ ogwapy va'e Tupã Nhandejáry. Upe-py ogwapy jave ogwahẽ-ma hi'óra yvy opa hagwã, yváy ave opa hagwã. Avave ndohexavéi-ma va'erã áry yvy ave. Ha opaete. Ndajahexavéi-ma va'erã.
12 Upe jave ahexa-ma ave upe-py entéro omano va'ekwe ojoparapa onhembo'y oĩ-vy Nhandejáry rovagwy-py. Oipe'a heta kwatiagwasu. Peteĩ kwatia-rehe oĩ Nhandejáry-rehe ojerovia va'e kwéry réry. Hekove ijapyre'ỹ reheve oiko hagwã upe-py omoĩ uka va'ekwe héry kwéry upe kwatia-py. Ha ambue kwatia-rehe katu héry kwéry ndive ohai hembiapokwe pokwe-rehe ojerovia va'e, ojerovia e'ỹ va'e kwéry gwive rekohagwe. Omano va'ekwe gwive Nhandejáry hembiapokwe pokwe ojohu hese kwéry. Upe kwatia-rehe ojehaipa ete voi kente kwéry ojapo va'ekwe gwive. Ohekojohu-ma voi íxupe Nhandejáry.
13 Ygwasu-rupi omano va'ekwe ave ogwahẽ Nhandejáry rovagwy-py. Ha entéro omano va'ekwe rendaty-gwi osẽ sẽmba okwa-vy. Nhemokanhy ngatu haty-gwi ogwahẽ hikwái Nhandejáry rovagwy-py. Ha enterovéa-pe, peteĩ teĩ-pe Nhandejáry ohekojohu hembiapo vai vaikwe-rehe.
14 Omano va'ekwe rendaty ogwerova uka-ma omombo tatagwasu-py. Ãy ae katu ndoikovéi-ma va'erã nhemano. Upe tatagwasu nhane moingove e'ỹha voi. Nhane mokanhy ngatu haty voi.
15 Ha entéro va'e réry ndoikói ramo Nhandejáry kwatia-rehe hekove ijapyre'ỹ reheve oiko hagwã, Nhandejáry omondo va'erã íxupe ohasa asy hagwã-py upe tatagwasu-py oiko hagwã.

21

Yvy ipyahu va'e, yváy ipyahu va'e ave rehegwa nhe'ẽ

1 Upe rire ojehexa uka xe-vy yvy ipyahu va'e áry ipyahu va'e ave. Áry oiko-ma va'ekwe yvy ave, ygwasu ave ndaiporivéi-ma.*
2 Ahexa-ma katu Nhandejáry ombosako'i va'ekwe tetã hese ojerovia va'e pegwarã. Tetã imarangatu ete va'e upe va'e. Héry va'e Jerusalém ipyahu va'e. Ou va'e Tupã Nhandejáry-gwi. Ojegwa jegwa porã porã verei voi. Kunhataĩ onhemonde porã omenarã ha-py ogwahẽha vérami voi upe tetã.*
3 Upe jave Nhandejáry apykagwasu ypy-gwi ombou nhe'ẽ. Onhe'ẽ hatã ramo ahendu he'i:
—Ãy katu Nhandejáry oiko-tama kente kwéry pa'ũ-rupi. Ha peẽ kwéry peiko-ta Nhandejáry re'ýi ramo. Nhandejáry Tupã tee va'e oiko-ta pene ndive kwéry. Oiko-ta pende Járy ramo.*
4 Nhandejáry oikyty-ta pendéhegwi pende resay ponove hagwã pene rasẽ. Upe-py ndoikovéi-tama omano va'e, ndoikovéi-tama onhemboasy va'e, ojahe'o va'e. Mba'asy rasy ave nohendu mo'ãvéi-ma upe pygwa. Yma oiko va'ekwe gwĩ va'ekwe opa-ma, ohasapa-ma, he'i apykagwasu ypy-gwi ombou va'e onhe'ẽ.*
5 Upéi Nhandejáry ogwapy jave oapykagwasu ári he'i:
—Ãy ajapopa-ta ipyahu va'erã, he'i onhe'ẽ-vy.
He'i ave xe-vy:
—Ehai katu ko va'e anhete teegwa voi ko ko nhe'ẽ. Iporã voi enterove ojerovia tee hese, he'i.

* **21:1** Is 65.17; 66.22; 2 Pe 3.13 * **21:2** Is 52.1; 61.10 * **21:3** Ez 37.27 * **21:4** Is 25.8; 65.19

6 Upéi he'i jevy:
—Ajapo japo va'erã gwive ajapopa-ma. Xe ko mba'e ypyrũ ramo voi aiko-ma xe va'ekwe. Ipaha rire ave xe aiko joty. Mba'e nheypyrũha voi ko xe. Mba'e paha voi ave ko xe. Upe ijy'uhéi va'e-pe ame'ẽ va'erã y oy'u hagwã. Ipy'apygwarã hekoverã ame'ẽ rei va'erã íxupe.*
7 Yvy pype oiko jave xe-rehe ha-py onhembohekopyatã xéhegwi ojehesa rerova e'ỹ va'e-pe ame'ẽ va'erã ko heko porãrã. Peteĩ teĩ-pe ame'ẽ va'erã ko heko porãrã amombe'u kuri nde-vy. Xe aiko ave arã hekojáry ramo ha ha'e kwéry oiko ave arã xe re'ýi ramo.
8 Entéro heko vai va'e ae oho va'erã ohasa asy hagwã-py. Entéro ipy'amirĩ va'e xe rape-rupi ogwata hagwã, entéro xe rerovia e'ỹha, entéro mba'e ojapo va'e ivai va'e, oporojuka va'e, teko ky'a-py oiko va'e, mohãy ojapo va'e, omboete va'e ta'anga-pe, Tupã Nhandejáry e'ỹ va'e-pe, ha entéro ijapu va'e oho arã ohasa asy hagwã-py. Oiko asy arã tatagwasu-py ita omboykupa va'erã hese. Upe tatagwasu yvypóry ombohéry rei nhane mokanhy ngatu haty ave, he'i xe-vy Nhandejáry ahai hagwã.

Jerusalém tetã ipyahu va'e rehegwa nhe'ẽ

9 Upe-ma ramo upe sete marány'y ogwereko va'e pa'ũ-gwi ou peteĩ va'e xe renda-py. Ou ramo he'i xe-vy:
—Eju katu ahexa uka-ta nde-vy upe Ovexa Ra'y ramigwa va'e re'yirã. Hembireko vérami oiko meme arã índive he'ýi kwéry, he'i xe-vy.
10 Upéi Nhandejáry Tupã Nhe'ẽ Marangatu tee va'e xe mo'arandu-ma xe reraha hagwã yvyatyrusu ijyvate va'e ári ohexa uka hagwã xe-vy. Upe ijyvate va'e ári-gwi ohexa uka xe-vy Jerusalém tetã. Imarangatu tee va'e voi upe tetã. Ou ramo Tupã Nhandejáry-gwi yváy-gwi ou upe va'e.
11 Iporã eterei voi. Nhandejáry mba'egwasuha reheve omimbipa upe tetã pyahu. Ita kyra rendy ramigwa jaspe héry va'e-rami omimbi porã va'e.
12 Onhemboty ijerekwe-rupi oipemimba tetã jerekwe okẽra kẽraja mate oheja. Yvate peve hatã va'e-py omboty. Doze okẽ oĩ. Ijyke-rehe meme oĩ inhangarekoha Nhandejáry rembigwái. Doze oĩ inhangarekoha. Dozegwa réry oĩ ave ojehai okẽ ári. Peteĩ teĩ Israel ra'y amyrĩ kwéry réry oĩ okẽgwasu-rehe. He'ýi tee pegwarã.
13 Mbohapy hapy hokẽ. Hokẽ jova jovaipa voi upe tetã. Kwarahy resẽ ha-koty oĩ mbohapy. Ka'aru-koty oĩ mbohapy. Arapopy-koty oĩ mbohapy ave. Áry yke-koty oĩ mbohapy ave.
14 Upe tetã ogweroajere ijokoha. Igwy-py oĩ ipytahoha, doze ita va'e. Ojehai hese doze héry ave. Ovexa Ra'y ramigwa va'e remimondokwe réry.
15 Upe Nhandejáry rembigwái onhe'ẽ va'e xe-vy ogwereko oyvyra ramigwa ouro-gwi ijapopyre oipapa hagwã upe tetã, hokẽ ave. Ijerekwe rehegwa ave oipapa hagwã upe tetã.
16 Ipekwe-rami joty ipukukwe. Upe Nhandejáry rembigwái oipapa ramo oyvyra ramigwa-py otopa hese:
—Dois mil e duzentos quilômetro ipukukwe, he'i hese.
Ha ipekwe ijyvatekwe ave peteĩxante ave. Ijyvatekwe-py ave ogwereko dois mil e duzentos ave.
17 Oipapa ave ijokoha ha otopa sessenta e quatro metro ipekwe Nhandejáry rem-bigwái yváy pygwa kwéry oipapaha-rami.
18 Upe ijyke-rupi oĩ va'e ijokoha katu ojejapo ita kyra omimbi va'e-gwi, héry va'e jaspe-gwi. Ha upe tetã katu ouro tee gwigwa omimbi voi va'e.
19 Ha ijere rehegwa ojoko va'e katu ojejapo heta ita kyra jegwa jegwa-gwi. Ita hepyve pyve va'e-gwi voi ojejapo va'ekwe. Ijepytahoha ypykwe ita kyra jaspe hesakã tee va'e. Ijepytahoha imokõiha ita kyra safira hovy ete va'e. Ijepytahoha imbohapyha ita kyra

* **21:6** Is 55.1

ágata pykasu ragwe hovy endy-rami va'e. Ijepytahoha inhirundyha ita kyra esmeralda hovy ete va'e.

20 Ijepytahoha icincoha ita kyra sardônia hesa'yju pytã va'e. Ijepytahoha iseisha ita kyra sárdio pytã ete voi va'e. Ijepytahoha iseteha ita kyra crisólito hesa'yju endy va'e. Ijepytahoha hi'oitoha ita kyra berilo hovy ete va'e. Ijepytahoha inoveha ita kyra topázio hesa'yju va'e. Ijepytahoha idezha ita kyra crisópraso hovyngy va'e. Ijepytahoha hi'onzeha ita kyra jacinto hesa'yju pytã va'e. Ijepytahoha idozeha ita kyra ametista pytã ete va'e. Ita hepyve pyve va'e-gwi voi ojejapo va'ekwe ipytahoha kwéry.

21 Upe doze okẽ va'e ojejapo va'ekwe doze hepy eterei va'e pérola-gwi. Ita kyra morotĩ tee hendy rovy sa'yju va'e voi pérola. Peteĩ pérola oiporu va'ekwe ojapo hagwã peteĩ okẽ. Upéixa oiporu doze pérola ojapo hagwã doze okẽ. Ha ojegwata hagwã upe tetã-rupi ojapo va'ekwe ouro tee-gwi. Hesakã porã va'e-gwi ojejapo va'ekwe.

22 Ndahexái ni peteĩ Nhandejáry-pe nhamboete haty upe tetã-my. Nhandejáry ae oiko upe-py ha'e Tupã ipu'aka tee va'e, Ovexa Ra'y ramigwa va'e ave oiko upe-py. Upéa-gwi nanhaikotevẽiry nhamboete haty-rehe nhane mandu'a meme hagwã hese. Indivepama nhaime.

23 Upe-py avave noikotevẽi va'erã ohesape va'e-rehe. Noikotevẽi va'erã kwarahy-rehe, jasy-rehe ave. Nhandejáry Tupã voi oiko upe-py. Ha'e voi opu'akaha reheve omohembipepa va'erã gweko marangatu ete-py upe-py. Ovexa Ra'y ramigwa va'e ave oiko upe-py omohembipe ave hagwã. Upéa-rehe noikotevẽi arã gwesape hagwã-rehe.*

24 Entéro yvypóry opa opa rupigwa gwive oiko arã ha'e hendy-rupi. Gwĩ mburuvixagwasu kwéry ome'ẽmba-ma va'erã íxupe omba'egwasukwe.

25 Upe okẽ-ma onhemboty e'ỹ va'e voi. Áry ramo jepe nonhembotýiry. Ha ndoikóiry pyhare. Ijojapa rei voi áry. Upéixa-gwi nonhembotýi okẽ. Okẽ nandi va'e voi upe va'e.

26 Ha opa tetã tetã gwigwa otuvixakwe reheve, opu'akakwe reheve omboete arã Nhandejáry-pe. Ome'ẽmba omba'e retakwe. Gwembihayhukwe gwemiakate'ỹgwe ave opa ome'ẽmba va'erã. Ojéupe omboete va'ekwe ohesa rerova va'erã Nhandejáry-rehe.*

27 Upe-py ndoikéi va'erã ipotĩ tee e'ỹ va'e. Gwĩ hembiapo vai va'e ave ndoikéi va'erã. Ijapu va'e ndoikéi va'erã. Upe-py Cristo-rehe ojerovia tee va'e mante oike arã. Héry oĩ va'e Ovexa Ra'y ramigwa va'e kwatia-rehe hekove oiko hagwã apyre'ỹ. Ha'e kwéry mante oike arã upe-py.*

22

1 Ohexa uka ave xe-vy Nhandejáry rembigwái yváy pygwa y reko ete oporomoingove va'e, hesakã porã va'e. Osẽ va'e Nhandejáry apykagwasu gwy-gwi, Ovexa Ra'y ramigwa va'e apykagwasu gwy-gwi.

2 Ha ohasa osyry-vy tetã mbyte-rupi. Ha upe mokõive y rembe'y-py ojoovái oĩ-vy yvyra rakã yva'y. Upe yva ho'u va'e oikove arã opa e'ỹ reheve. Peteĩ jasy jasy meme hi'a. Dozema oĩ hi'a peteĩ ro'y-py. Ha hogwe katu oiko yvypóry pohãrã omohesãi hagwã íxupe kwéry.

3 Ndoikói arã upe-py Nhandejáry rembihayhu e'ỹ va'e. Upe-py oĩ arã Nhandejáry, Ovexa Ra'y ramigwa va'e ave oapykagwasu ári. Ha enterove omboete va'erã íxupe. Heroviaha kwéry gwive omomba'egwasu va'erã íxupe imboete-vy.

4 Enterove ohexa arã Tupã Nhandejáry rova-pe. Ha héry katu oĩ arã isyva kwéry-rehe.

5 Upe-py ndoiko mo'ãvéi pyhare. Upéixa-gwi avave noikotevẽiry tataendy-rehe, kwarahy rendy-rehe ave. Nhandejáry Tupã omohembipe jojapa arã íxupe kwéry. Hembipe-py mante oiko va'erã gwe'ýi kwéry ndive. Nhandejáry ndive ha'e kwéry oiko meme-ma va'erã mburuvixagwasu ramo apyre'ỹ gwarã.

---

* **21:23** Is 60.19 * **21:26** Is 60.11 * **21:27** Is 52.1; 1 Co 6.9-10; Gl 5.19-21; Ef 5.5

Hesu ou jevy-tama óra rehegwa nhe'ẽ.

6 Upéi katu Nhandejáry rembigwái he'i jevy xe-vy:

—Anhete teegwa voi ko nhe'ẽ. Iporã jarovia tee voi hese, he'i. —Tupã tee va'e omombe'u va'ekwe onhe'ẽ-py omombe'u va'ety kwéry-pe oiko va'erã-rehe. Ãy ombouma katu gwembigwái yváy-gwi omombe'u hagwã ko'ã va'e ojehu-tama va'e-rehe. Ndahi'arevéi-ma voi oiko hagwã, he'i.

7 —Xe ko aju jevy-tama voi, he'i Hesu. —Ovy'a va'erã Nhandejáry remimbota ojapo va'e, inhe'ẽ-py oiko va'e. Ko kwatia nhe'ẽ ndahi'aréi oiko hagwã nhe'ẽ-py oiko va'e gwive ovy'a-ma va'erã, he'i Hesu.

8 Xe, João, Nhandejáry rembigwái tee va'e ko ahendu ahexa ave ko'ã va'e gwive. Upéa-rehe anhesũ Nhandejáry rembigwái yváy pygwa renonde-py amboete hagwã mo'ã íxupe, ha'e ohexa ukapa-gwi xe-vy entéro mba'e.

9 Ha'e katu he'i xe-vy:

—Ani erenhesũ teĩ xe-vy xe mboete hagwã, he'i xe-vy. —Nhandejáry Tupã-pe ae katu emboete. Xe ko ne irũ voi. Nhandejáry nhe'ẽ-py omombe'u va'ety kwéry irũ ave ko xe. Entéro va'e opy'apy gwive ogwerovia tee-ma ko Nhandejáry nhe'ẽ erehai va'e kwatia-rehe inhirũ ave ko xe. Ani xe mboete. Nhandejáry Tupã-pe ae emboete katu, he'i xe-vy.

10 —Ani ereha'arõ are are teĩ eremombe'u hagwã ko ojehu va'erã. Ndahi'arevéi-ma voi oiko va'erã.

11 Upe ojapo va'e gwembiapo vai meme tojapo joty oiko-vy ivai va'e. Heko ky'a va'e toiko joty kuri teko ky'a-py. Heko porã meme va'e taheko porã meme joty ave. Heko marangatu va'e taheko marangatu meme joty, he'i xe-vy.

12 —Pehendu katu, he'i Hesu Cristo. —Xe aju jevy-tama. Aru-tama enterovéa-pe íxupe gwarã hembiapo apo repykwe.*

13 Xe ko mba'e ypyrũ ramo voi aiko-ma va'ekwe. Ipaha rire ave xe aiko joty. Mba'e nheypyrũha voi ko xe. Mba'e paha voi ave ko xe. Xe voi mba'e nheypyrũ ramo aiko, ipaha ramo ave aiko xe, he'i Hesu ójehe.*

14 —Heko vy'a va'erã ipy'a potĩ va'e. Oao omongy'a e'ỹ va'e-rami oiko. Ha'e kwéry oike va'erã Nhandejáry retã-my indive oiko hagwã, yva aju oporomoingovehaty ho'u hagwã, ha oike hagwã okẽ-rupi, he'i.

15 —Oĩ va'erã oike e'ỹ va'erã. Jagwa reko-rami oiko va'e ndoikéi va'erã. Mohãy ojapo va'e ndoikéi ave va'erã. Teko ky'a-rupi oiko va'e ndoikéi va'erã. Oporojuka va'e, omboete va'e ta'anga-pe tupã tee e'ỹ va'e-pe ndoikéi ave va'erã. Heko apu va'e ndoikéi ave va'erã. Oporombotavy va'e, onhe'ẽ rei va'e ave ndoikéi ave va'erã. Oka-rupi rei okwa va'erã hikwái. Ndoikéi va'erã upe-py, he'i.

16 —Xe ko Hesu Cristo voi. Amondo kuri xe rembigwái yváy-gwi omombe'u hagwã ndevy eremombe'u jevy hagwã Nhandejáry-pe omboete haty haty-rupi okwa va'e-pe. Xe ko xe rembypy voi mburuvixagwasu Davi. Inhemonha joapyri pyrire voi ko xe. Jasytata ko'ẽ reruha hembipe porã va'e ramigwa voi ko xe. Xe aju jevy-tama, he'i Hesu.

17 —Eju katu, he'i ha'arõ-vy okwa va'e gwive.

Ha Nhe'ẽ Marangatu tee va'e ave.

—Eju katu, he'i íxupe.

Kóa nhe'ẽ renduha ave:

—Eju katu, he'i ave arã íxupe.

Upe ijy'uhéi va'e gwive tou katu. Upe y oporomoingove va'e hoy'use va'e tou ave katu. Ome'ẽ rei va'erã ou va'e-pe. Upe y omboy'u rei va'erã íxupe kwéry.*

Kwatia nhe'ẽpaharã ohai João

* **22:12** Is 40.10; 62.11; Sl 28.4 * **22:13** Is 44.6; 48.12 * **22:17** Is 55.1

18 Xe, João, amombe'use entéro ko kwatia nhe'ẽ ohendu va'e-pe gwive. Ko kwatia
nhe'ẽ nhane mo'arandu nhane renonderã-rehe. Ani teĩ eremoĩ ambue va'e. Ereheja
joty koxagwa voi. Oĩ ramo gwĩ omoĩve va'e, peteĩ nhe'ẽ jepe oakã-gwi rei omoĩve ramo,
anhete tee voi Nhandejáry ombohasa asy arã íxupe. Ko kwatia-rehe ojehai va'ekwe
marány ombou arã íxupe.
19 Oipe'a va'e ave ko kwatia nhe'ẽ nhane renonderã rehegwa nhe'ẽ-gwi oipe'a ramo
peteĩ nhe'ẽ jepe Nhandejáry ave oipe'a va'erã íxugwi ima'erãgwe yváy pygwa. Yva
aju oporomoingove va'e oipe'a arã íxugwi. Ndo'úi arã voi. Ndoikéi ave va'erã tetã
marangatu-py. Henonderã porãrãgwe ko kwatia-rehe ojehai va'ekwe oipe'a-ma va'erã
ave íxugwi. Oima'erãgwepe'apa va'erã íxupe.
20 Ko va'e oikwaa uka va'e he'i:
—Ndaxe arevéi-ma voi aju jevy hagwã, he'i.
Ha xe ave ha'e:
—Eju katu xe Járy Hesu, ha'e joty íxupe.
21 Nhandejáry Hesu tapende rexakwaa porã rei katu enterovéa-pe. Amém